قرآن تفسیری قزان تلنده

الاتقان

فی

ترجمة القرآن

اوفا گوبیرناسی مینزه‌له اویازی یاخشیبای قریه سنده «امام ومدرس شیخ الاسلام بن اسدالله الحمیدی» نك خدمة قلمیه سندندر.

۱۳۲٤ سنه ده.

جلد اول

۲ نجی مرتبه باصلوی

ناشرلری برادرلر کریموفلر قزانده.

مطبعهٔ کریمیه قزان.

۱۹۱۱

КАЗАНЬ.
Лито-Типографія Т. Д. „Бр. КАРИМОВЫ"
1911 г.

آلونی کنایه برلهن آکلاتونك درستلکنی بیانده هم عدت اوتمه‌سدن بورون نکاحدن طیونی بیانده (اوتوز ایکنجسی) دخولدن قبل طلاق قیلنغان خاتونغه مهرهم متعه‌نك واجب بولووین هم‌واجب بولماوین بیانده (اوتوز اوچونجی) بیش وقت نمازنك فرضلغنده دخی نمازده قیامنك فرضلغنده دخی نمازده قورقو وقتنده قبله‌گه بوینه‌لونك فرضیتی‌نك ساقط بولووندہ (اوتوز دورتنجسی) عدت صاقلی تورغان خاتونلارنك نفقه‌لری تورا تورغان اورنلاری حقنده (اوتوز بیشنجسی) وبادان وطاعوندان قاچه‌او حقنده (اوتوز آلتنجسی) الله‌تعالی نی برله‌و هم الله‌تعالی‌نك صفتلاری حقنده (اوتوز یدینجسی) سودا زکوتی هم عشرلر حقنده هم نفقه‌نك فضیلتلرنده هم عملنك فقه‌گه کروی حقنده (اوتوز سیگزنچی) نفقه یعنی مالنی الله‌تعالی یولنده صرف قیلو هم نفقه‌نی ظاهر ویاشرن قیلو حقنده (اوتوز توقزنچی) ربانك حرام‌لغی حقنده (قرغنچی) دین‌ده ربا حقنده هم فقیر آدم‌دن بورچنی کیچکترو حقنده (قرق برنچی) سلم بیعی هم بیع سلمنی یازو هم شاهد تورغزو هم شاهد تورغزونك کیفیتی حقنده هم صاتوغه شاهد قه‌بو هم بورچنی یازوچی بولماغانده رهن قوبونك واجب بولووی حقنده (قرق ایکنچی) گناهلارنی عزم قیلونك مغفور بولماوی حقنده (قرق اوچونچی) طاقتده بولماغان نرسه برلهن تکلیف قیلماو حقنده هم خطأ برلهن نسیانده مؤاخذه‌نك یوقلغی حقنده (۳ آل عمران سوره‌سنده) مسئله‌لر (برنچی) محکم برلهن متشابه‌نی بیانده (ایکنچی) آدمنی فرشته‌لر اوزه‌ربنه تفضیل حقنده دخی اوز آرالارنده کافرلرنك نکاحلری حقنده (اوچونچی) رسول اکرمنی باشقه پیغمبرلرگه تفضیل حقنده (دورتنچی) بیت الله‌نك امین بولووی هم کوچی ییتکان کشی گه حج‌نك فرض بولووی حقنده (بیشنچی) امر معروف برلهن نهی عن المنکرنك فرض بولووی حقنده (آلتونچی) اجماعنك حجت بولووی حقنده دخی مؤمن بنده‌نك الوغ گناهلار سببلی ایماندان چقماوی حقنده (یدینچی) علم اویره‌تو هم خبر واحدنك حجت بولووی حقنده (٤ نساء سوره‌سنده) مسئله‌لر (برنچی) دورت خاتون آلونك درستلکی حقنده دخی خاتونلار آراسنی تیگز توتو حقنده (ایکنچی) خاتونلارغه مهر بیرو حقنده هم خاتوننك ایرگه اوزین هبه قیلووی حقنده (اوچونچی) ولی‌نك اوغلنه مالنی بیرمه‌وی سفیهلرگه وکچکنه‌لرگه مالنی بیرمه‌و حقنده (دورتنچی) جاهلیت زماننداغی میراث مسئله‌لرنده بعضسنی نسخ حقنده (بیشنچی) ترکه‌دن برآزنرسه وارث بولماغان یتیم لرگه مسکین لرگه دخی قرابت ایبه‌لرینه بیرونی نسخ بیانده (آلتونچی) فرض ایبه‌لری آراسنده مال متروکه‌ده تقسیم حقنده (یدینچی) زناحدلرنده نسخ قیلنغان نرسه‌لر حقنده (سیکزنچی) حال بأسده‌گی ایمانلرنك هم توبه‌نك مقبول بولماوی حقنده (توقزنچی) نکاحده‌گی جاهلیت زماننداغی بعض عادتلرنی نسخ حقنده (اونونچی) نکاح حرام بولغان خاتونلار حقنده (اون برنچی) نکاح حلال بولغان خاتونلار حقنده هم مهرنك واجب بولووندہ هم مهرنی آرتدرونك درستلکنده (اون ایکنچی) آزاد خاتون آلورغه قدرت بولماغانده کنیزه کنی نکاح‌لنونك درستلکنده هم امه‌نی نکاحلنونك خواجه رخصتنه توقتاوی حقنده دخی امه‌لرنك زنالاربنك حدلری حقنده (اون اوچونچی) بیع تعاطی‌نك درستلکی حقنده (اون اوچونچی) موالات ولاسی حقنده (اون دورتنچی) خاتون برلهن ایرنك هم اون تورلی کشی برلهن خاتوننك صحبت قیلووی حقنده (اون بیشنچی) حقلارنی بیانده (اون آلتونچی) ایسرکلك هم جنبلك مالنده نماز اوقونك حرام بولووی حقنده هم یتیم حقنده (اون یدینچی) کفرنك یارلقانماوی حقنده (اون سیکزنچی) حقاق اوزره امانتلرنی اوتمه‌و حقنده اولوالامرگه اطاعتنك واجب بولووی حقنده (اون توقزنچی) صوغشقه چغونك بیانده (یکرمنچی) سلام قایتارونك فرضلغی حقنده (یکرمی برنچی) خطاء قتلنی هم خطاء قتلده دیه‌نك وکفارتنك واجب بولووینی بیانده (یکرمی ایکنچی) قصدا قتل‌ده کفارتنك یوقلغی حقنده (یکرمی اوچونچی) یالغز شهادت کلمه‌سی برلهن قتلنك حرام بولووندہ (یکرمی دورتنچی) هجرتنك واجب بولووندہ (یکرمی بیشنچی)

هجرت‌نك

هجرت نك فضيلت لرنده (يكرمى آلتونچى) مسافر اوچون نمازنى قصر قيلاوده (يكرمى بيدنچى) صوغش وقتنده قورقو نمازى حقنده (يكرمى سيكزنچى) آور و آدم نك نمازى حقنده (يكرمى توقزنچى) رسول اكرم اوچون اجتهادنك درسلكنده دخى كلام نفسى نك حق بولووى حقنده (اوتوزنچى) اجماعنك حجة قطعيه بولوونده (اوتوز برنچى) خاتون نك نوبتنى كنده ش خانونيده همه قيلوونده (اوتوز ايكنچى) خاتونلار آراسنى تيكزله وده (اوتوز اوچونچى) خلق اوزه رينه گواهلقنى اوته وده دخى گواهلقنك ياقن قرده شلرنك هم آنا وآنالارنك ضرريته درستلكنده (اوتوز دورتنچى) كافرلر اوچون مؤمنلر اوزه رينه ولايت بوقلقده (اوتوز بيشنچى) هر بر دينده ربانك حرام بولوونده (اوتوز آلتنچى) فرضلارنى بولوده (٥ مائده سوره سى) مونده هم مسئله لر بار (برنچى) دورت آياقلى بعض حيوانلرنك حلال بولوونده هم احرام حالنده آو آولاونك حرام بولوونده دخى شعائر الله نك وهدانك حرمتنده (ايكنچى) آشاو حرام بولغان نرسه ده (اوچونچى) آو آولاو حقنده (دورتنچى) حيوان بوغازلاوچى آدم نك حالنى بيانده هم مؤمنه برلن كتابيه نى نكاحنك درستلكى حقنده (بيشنچى) طهارتنك غسل نك تيمم نك فرضلارى حقنده (آلتونچى) بول كيسوحقنده (يدنچى) اورلاو حقنده (سيكزنچى) كشى ڤولتروده هم اعضاء تلف ايتوده بولغان قصاص حقنده (توقزنچى) آز عملنك نمازنى بوزماوى حقنده (اونونچى) اذان نك مشروع بولووى حقنده (اون برنچى) يمين كفارتى حقنده (اون ايكنچى) خمر برلن اوتوش اويرنى حقنده (اون اوچونچى) احرام حالنده آو آولاونك حرام بولووى حقنده هم مونك كفارتنى بيانده (اون دورتنچى) احرام حالنده دريا كيكن آولاونك حلال بولووى حقنده (اون بيشنچى) هدانك هم قلائدنك مشروع بولووى حقنده (اون آلتونچى) مطلقنى مقيدگه حمل نك درست برلماوى حقنده (اون يدنچى) جاهليت ده آشاو حرام قيلنغان بعض حيوانلرنى آشاونك حرام برلوبنى نسخ حقنده (بحيره، سائبه، وصيله، حام) كبيلر (اون سيكزنچى) شاهد تورغزونى هم دعوانى هم شاهدنى يمين ايتدرونى هم مدعى مدعى عليه نى يمين ايتدرونى بيانده (١٦ انعام سوره سى) بوسوره ده بولغان مسئله لر (برنچى) بدعت مجلسنه حاضر بولماو حقنده (ايكنچى) بوغازلانغان حيوانلنى آشاو حقنده (اوچونچى) حيوان بوغازلاغان وقتده اسم الله نى ذكر قيلو حقنده (دورتنچى) جاهليت زمانده مال بولوده بعض عادتلرنى نسخ حقنده (بيشنچى) جاهليت زمانده بولغان ايكنچى برعادتنى نسخ حقنده (آلتونچى) بوغازلانغان حيوان اچندن چقغان ڤولك بالانك حرام بولووى حقنده (يدنچى) ايگونلر هم باشقه يه شلرزكاتى حقنده (سيكزنچى) بعض حلال نرسه لر برلن حرام بولغان نرسه لر حقنده (توقزنچى) آشاو حرام بولغان نرسه حقنده (اونونچى) يتمش اوچ فرقه دن برسى فرقهٔ ناجيه حقنده بولوب قالغان يتمش ايكسى نك فرقهٔ هالكه بولووى حقنده (اون برنچى) قيامت علامتلرنى بيانده دخى قوياش نك مغربدن چغووى حقنده (١٧ اعراف سوره سى) بو سوره ده بولغان مسئله لر (برنچى) نمازغه قيام حقنده هم نمازده قبله گه يونه لو حقنده هم نمازنى مسجده اوته و حقنده (ايكنچى) نمازده عورت ارتونك فرض بولووى حقنده (اوچونچى) اعراف نك اهوالنده هم حقيقتنده (دورتنچى) لواطه نك حرام لغى حقنده (بيشنچى) الله تعالى نك عذابندن امين بولونك كفر بولووى حقنده (آلتونچى) طبيعت سليمه خبيث كورگان نرسه لرنى حرام قيلو حقنده هم بردن يعنى امت محمد (صلى الله عليه وسلم) دن دينى آغرلق لارى كيمه توحقنده (يدنچى) ميثاقنك حقلغى حقنده (سيكزنچى) امام غه اويوغان آدم نك امام آرتنده قرائت اوقوماوى حقنده (٨ انفال سوره سى) بو سوره ده بولغان مسئله لر (برنچى) انفال يعنى غنائم حقنده (ايكنچى) صونك پاك وپاكلاوچى بولووى حقنده (اوچونچى) صوغشدان قاچماو حقنده دخى صوغشده آلداو حقنده (دورتنچى) امانت گه خيانت قيلماو حقنده هم غنيمت مالنده خيانت قيلماو حقنده (بيشنچى) مرتد قاينادان مسلمان بولغان تقديرده

قالغان عبادتلرنی قضاء قیلونك ساقط بولووی حقنده (آلتنچسی) غنیمت مالالرونی بولو حقنده (بیدنچی) ذمی نك
عهدین بوزووی حقنده (سیگزنچی) آط برلن هم اوق برلن صوغش قیلو هم صوغشدان صلح قیلو حقنده
(توقزنچسی) دینده مخالف بولغان آدملر مسلمانلار قدری ایکی الوشگنه بولغان مخالفلردن قاچمی
صوغش قیلو حقنده (اونونچی) اسیرلر ومقتوللر بیاننده (اون برنچسی) هجرت سببلی میراث آلوشودان
نسخ قیلنغان نرسه حقنده (۹ براءت سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) دینده مخالف بولغان
آدملرنی کفردن توبه ایتکانلرینه قدر هم نماز اوقوب روزه توتقانلارینه قدر قتل نك واجب بولووی حقنده
(ایکنچسی) امان ایسته‌و مسئله‌سنده (اوچونچسی) ذمی نك عهدین بوزوی حقنده (دورتنچسی) مسجدلر عمارت
قیلونك مسلمانلارغه خاص بولوب کافرلر اوچون جائز بولماوی حقنده (بیشنچسی) مسجد حرامغه فرض
حج اوچونده هم نفل حج اوچونده کافرگه کرونك جائز بولماوی حقنده (آلتونچسی) جزیه‌نك مشروع بولووی
حقنده (ییدنچسی) آلتون و کمش زکوة‌لاری حقنده (سیگزنچسی) شرعی بولغان یلنك آیلار برله‌ن اعتبار
قیلنونده (توقزنچسی) بارچه مسلمانلارغه صوغش قیلونك واجب بولوونده (اونونچسی) زکوة مصرفلاری حقنده
(اون برنچسی) شریعتنی خورلاونك کفر بولووی حقنده (اون ایکنچسی) کافر اوزه‌رینه هیچ برحالده جنازه
نمازینك درست بولماونده (اون اوچونچسی) ضعیفلر اوزه‌رینه صوغشقه چغونك واجب بولماونده (اون دورتنچسی)
مسلمانلاردان زکوة آلو هم مسلمانلارغه دعا حقنده (اون بیشنچسی) مسجد ضرار هم تقوالق هم صو برلن
استنجاءنك فضیلتی حقنده (اون آلتونچی) ذکر توتونك طهارتنی صندرماوی حقنده (اون ییدنچسی) غنیمت
مالنه مستحق بولوده صوغشده یاردم قیلغان آدم نك صوغش قیلوچی آدم کبی بولووی حقنده (اون سیگزنچسی)
خبر واحدنك عملنی موجب بولووی هم ضعیفلرگه صوغشقه چغونك واجب بولماوی حقنده (۱۰ یونس سوره‌سی)
بوسوره‌ده برمسئله مسجد البیت نك فضیلتی حقنده (۱۱ هود سوره‌سی) بوسوره‌ده برمسئله بیش وقت نمازنك
وقتلاری حقنده (۱۲ یوسف سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) آزاد بنده‌نی صاتونك باطل
بولووی حقنده (ایکنچسی) کفالتنی شرطقه باغلاونك درست بولووی هم کفالتنك زعیم لفظی برله‌ن منعقد
بولووی حقنده (اوچونچسی) طعامنی صاوت برله‌ن اولچه‌ب صاتونك درستلگی هم بضاعتنك درستلگی حقنده
(۱۳ رعد سوره‌سی) بوسوره‌ده مسئله یوق (۱۴ براهیم سوره‌سی) بوسوره‌ده عذاب قبرنی اثبات مسئله‌سی
بار (۱۵ حجر سوره‌سی) بوسوره‌ده مسئله یوق (۱۶ نمل سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی)
دورت آیاقلی حیوانلارنك فائده‌لری حقنده (ایکنچسی) آطنك قاچرنك ایشه‌کنك حرام بولووی حقنده
(اوچونچسی) بالق ایتی نك حلال بولووی حقنده هم انجوگه حلی اطلاق قیلنو حقنده (دورتنچسی) سکر
(خرماصغندسی) اچو حقنده (بیشنچسی) مرقوق (قل) حقنده (آلتونچسی) صوف (صارق یونی هم شعر (قل)
وبر (توه یونی) حقنده (ییدنچسی) استعاذه‌نك مستحبلگی حقنده (سیگزنچسی اکراه حالنده کفر کلمه‌سینك
درستلگی حقنده (۱۷ بنو اسرائیل سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) معراج حقنده (ایکنچسی)
قصاص نك مشروع بولووی حقنده (اوچونچسی) بلاغتنك حدی حقنده (دورتنچسی) نمازنك وقتلاری هم تهجد
نمازی حقنده (بیشنچسی) قرائتده جهر برله‌ن اخفاء حقنده (آلتونچسی) تکبیر تحریمه حقنده (۱۸ کهف
سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) وکالتنك مشروع بولووی حقنده (ایکنچسی) قیامت علامتلرندن
یأجوج ومأجوج نك چغووی حقنده (۱۹ مریم سوره‌سی) بوسوره‌ده صراطنك حقلغی حقنده برمسئله بار
(۲۰ طاها سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) نمازنی قضاء قیلو حقنده (ایکنچسی) نمازنك
وقتلاری حقنده (۲۱ انبیاء سوره‌سی) مونده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) برهان توحید حقنده (ایکنچسی)

فرشته لرنك گناهدان معصوم بولولاری حقنده (اوچونچسی) مجتهدنك بعض وقت اصابت ایتب بعض وقت خطاء قیلووی حقنده (٢٢ حج سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) مکه یورطلارون صاتونك درست بولماوی حقنده (ایکنچسی) حج حقنده هم هدی‌لرنی بوغازلاو وهدی‌لرنی آشاوحقنده هم نکلرنی کیته‌رو هم نذرگه وفاقیلو هم طواف زیارت حقنده (اوچونچسی) هدی‌لرنك عیب‌دن سلامت برلووی حقنده (دورتنچسی) توه‌لرنی بوغازلاو هم آلاردان آشاو حقنده (٢٣ مؤمنون سوره‌سی) بوسوره‌ده (یومرقانی عصب‌لاب آلغان کشی یومرقانی غنه تولهر کرچه غاصبنك قولنده یومرقادان بالاچقسه‌ده شول حقده برمسئله (٢٤ نور سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) زناچی‌نك عفیفه خاتون برلن عفیف ایرنك زناچی خاتون برله‌ن نکاحلنووینك حرام بولووی حقنده (اوچونچسی) زنا برله‌ن زنادان پاك آدمنی سوگونك حدینی بیانده (دورتنچسی) لعان حدی حقنده (بیشنچسی) یاط کشینك ثوبینه کرگه‌نده اذن صوراو حقنده (آلتونچسی) یاط آدملردن هم محرم لردن ایر برله‌ن خاتون‌نك عورتلری حقنده (یدنچسی) قللارنك نکاحی حقنده (سیگزنچسی) مکاتب حقنده (توقزنچسی) کنیزه‌کلرنی زناغه کوچله‌ونك حرام بولووی حقنده (اونونچسی) قللارنك وبالارنك خواجه‌لارینه کرگانده اذن صوراولاری حقنده (اون برنچسی) ضعیف خاتونلارغه زینتنی اظهارنك حرام بولووی حقنده (اون ایکنچسی) شراب وطعام مسئله‌لرینك بعضسنده (اون اوچونچی‌سی) امرنك وجوب اوچون بولوونده (٢٥ فرقان سوره‌سی) بوسوره‌ده مسئله‌لر (برنچسی) صونك پاکلاوچی بولووی حقنده (ایکنچسی) وردنی قضاء قیلوحقنده (٢٦ شعراء سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) نمازده فارسیچه قراءت‌نك درسلکنده (ایکنچسی) شعرنك درستلکی برله‌ن درست توگللکی حقنده (٢٧ نمل سوره‌سی) بوسوره‌ده دابة الارض چغووی حقنده برمسئله (٢٨ قصص سوره‌سی) بوسوره‌ده برمسئله قوی کتوبرله‌ن مهرنك درست بولومسئله‌سی (٢٩ عنکبوت سوره‌سی) بوسوره مسئله‌دن خالی (٣٠ روم سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) مسلم برله‌ن حربی آراسنده عقود فاسده‌نك درستلکی حقنده (ایکنچسی) بیش وقت نماز حقنده (اوچونچسی) محرم قرده‌شلرنك نفقه‌لری حقنده (٣١ لقمان سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) تغنی‌نك حرام بولووی حقنده (ایکنچسی) کفر برله‌ن گناه حقنده آناوآناعه اطاعت درست توگللك حقنده (اوچونچی) بیش تورلی غیبنی الله تعالی‌دن باشقه‌نك بلمه‌وی حقنده (٣٢ الم السجده سوره‌سی) بوسوره‌ده برمسئله بنده اوچون تییشلی بولغان نرسه‌نی بیرو الله تعالی اوزه‌رینه واجب توگللك هم یاوزلق الله تعالی‌نك نله‌ونده بولوچیلق حقنده (٣٣ احزاب سوره‌سی) بوسوره‌ده بولغان مسئله‌لر (برنچسی) برایر خاتونینه آنا برله‌ن مظاهره قیلسه اول خاتون‌نك آنابولوب ثه‌ورلمه‌وی میثم اوغلوم دیب دعوی قیلنغان بالانك حقیقة اوغل بولماوی حقنده (ایکنچسی) ذووالارحام‌نك ترکه‌گه مستحق بولووی حقنده (اوچونچسی) طلاق اختیار بنه بیرلسگان خاتونك ایرنی اختیار قیلووی وقتنده طلاق بولماوی حقنده (دورتنچسی) رسول الله‌نك خاتونینك باشقه خاتون‌لاردان آرنوقلغی حقنده (بیشنچسی) امرنك وجوب اوچون بولووی دخی اختیارنك بتووی آزاد قیلو هم اوغللقغه آلنغان آدم‌نك آلوچی‌غه خاتونینك حلال بولووی حقنده (آلتونچسی) رسول الله‌نك صوکغی پیغمبر بولووی حقنده (یدنچسی) وطی قیلنمغان خاتونغه طلاق قیلنغان صورنده عدت واجب بولماوی حقنده (سیکزنچسی) مهرلر برله‌ن خاتون لارنك حلال بولوی هم قرده‌شلردن نکاملری حلال بولغان خاتونلار حقنده هم نکاح‌نك هبه لفظی برله‌ن منعقد بولووی هم مهرنك شرعا مقدر بولووی حقنده (توقزنچسی) خاتون لارنك یاط آدم لردن قاچوب محرم لردن قاچماو مسئله‌سی حقنده (اونونچسی) مؤمنلرگه رسول الله‌غه صلوات ایتونك واجب بولووی حقنده (٣٤-٣٥ سباهم فاطر سوره‌سی) ایکسنده‌هم مسئله یوق (٣٦ یاسین سوره‌سی) حشر حقنده بر

مسئله بار (٣٧ والصافات سوره‌سی) بوسوره‌ده بر مسئله برکشی بالاسنی بوغازلاو برله‌ن نذر ده یتسه قوی بوغازلاو
لازم بولور (٣٨ صاد سوره‌سی) بر مسئله رکوع نك تلاوت سجده‌سی نك مقامینه قائم بولووی حقنده (٣٩ زمر سوره‌سی
موند. ایکی مسئله (برنجسی) ایزگولك الله تعالی گه مرضی یاوزلق الله تعالی گه مرضی توگالمك حقنده (ایکنجسی)
صور حقنده هم بعث حقنده وزن اعمال حقنده (٤٠ مؤمن سوره‌سی) مونده بر مسئله عذاب قبر نی اثبات حقنده
(٤١ حم السجدة سوره‌سی) مونده مسئله یوق (٤٢ شوری سوره‌سی) مونده ایکی مسئله (برنجسی) جنایتلر
توله‌وی حقنده (ایکنجسی) وصی نك قسملری حقنده (٤٣ زخرف سوره‌سی) مونده مسئله عیسی علیه السلام نك
اینوی نك قیامت علامتلرندن بولووی حقنده (ایکنجی) مسئله شهادت نك رکنی علم بولوحقنده (٤٤ دخان سوره‌سی)
مونده بر مسئله دخان نك قیامت علامت لرندن بولووی حقنده (٤٥ جاسیه سوره‌سی) مونده مسئله یوق (٤٦ احقاف
سوره‌سی) مونده بولغان مسئله لر (برنجسی) رضاع نك مدتی نك ایکی یل یاروم بولووی حقنده (ایکنجسی) جن نك
ایمانی نك فائده‌سی گناهدان یارلقاو بولوب جنت گه کرو بولماو حقنده (٤٧ محمد علیه السلام
سوره‌سی) مونده قتال حقنده بر آیت بار (٤٨ فتح سوره‌سی) مونده بولغان مسئله لر (برنجسی) عرب
مشرکلرندن اسلامدن باشقه نرسه مقبول بولماو حقنده (ایکنجسی) ضعیف لرگه قتال واجب بولماو حقنده (اوچونجسی)
مکه نك قهر برله‌ن مفتوح بولووی حقنده (دورتنجسی) محمد هدیسی نك بوغازلی تورغان اورنی حرم بولووی حقنده
(بیشنجسی) عمره ده تکلرنی کیته روشرط بولوحقنده (آلتونجسی) صحابه لرنك فضیلتنده (٤٩ حجرات سوره‌سی)
مونده بولغان مسئله لر (برنجسی) عید نمازندن بورون قربان بوغازلاودان نهی حقنده هم یوم شك
روزه‌سندن نهی حقنده (ایکنجسی) فاسق نك خبری نك حکمی توقف بولوحقنده (اوچونجسی) حق امام دان
باش تارتقان کشینی قتل واجب بولوحقنده (٥٠ قاف سوره‌سی) مونده هم مسئله یوق (٥١ زاریات سوره‌سی
مونده ایمان برلن اسلامنك بربولووی حقنده بر مسئله بار (٥٢ طور سوره‌سی) مونده مؤمن بالالاری نك
آتالارینه ایپه روی حقنده بر مسئله بار (٥٣ نجم سوره‌سی) مونده مسئله یوق (٥٤ قمر سوره‌سی) مونده
صوده نوبتله شو حقنده بر مسئله بار (٥٥ الرحمن سوره‌سی) مونده خرما برله‌ن رمّان نك فاکهه دن بولماوی حقنده
بر مسئله بار (٥٦ واقعه سوره‌سی) مونده رکوع وسجود تسبیحی حقنده هم جنب کشی گه قرآن توتماو حقنده بر آیت
بار (٥٧ حدید سوره‌سی) مونده بر مسئله یوق (٥٨ مجادله سوره‌سی) مونده ظهار کفارتی حقنده اوچ آیت بار (٥٩
حشر سوره‌سی) مونده بولغان مسئله لر (برنجسی) قیاس نك حجت بولووی حقنده (ایکنجسی) کافرلرنك یورطلارن هدم
وآغاچلارن کیسونك درست بولووی حقنده (اوچونجسی) غنیمت مالنی بولوحقنده (٦٠ ممتحنه سوره‌سی) مونده بولغان
مسئله لر ذمی گه وصیت نك درست بولووی حقنده (ایکنجسی) کافرلرنك خاتون لاری نك مؤمنلرگه مؤمنلرنك خاتون
لارینك کافرلرگه هجرت قیلووی حقنده ایکی منسوخ آیت بار (اوچونجسی) خاتون لارنك بیعت بیروی حقنده بر آیت
بار (٦١ صف سوره‌سی) مونده مسئله یوق (٦٢ جمعه سوره‌سی) مونده بر آیت بار جمعه نماز ینی اثبات هم اذان
وقتنده بیع نك حرام بولووی حقنده (٦٣ منافقون سوره‌سی) مونده بر آیت بار (اشهد لفظی نك ایمان صیغه سندن
بولووی حقنده (٦٤ تغابن سوره‌سی) مونده مسئله یوق (٦٥ طلاق سوره‌سی) مونده بولغان مسئله لر (برنجسی)
طلاق بدعی حقنده هم مطلقه نك ایرنك ئویندن چقماوی حقنده هم اشهاددده عدالت واجب بولو حقنده
(ایکنجسی) صغیره نك حامله هم آیسه نك عدتی حقنده (اوچونجسی) طلاق قیلغان خاتون لارنك نفقه وسکنی سی
هم بالاسنی ایمزوی حقنده (٦٦ تحریم سوره‌سی) مونده بر آیت بار حلالنی حرام ایقونك یمین بزلووی حقنده
(٦٧ ملك) (٦٨ نون) (٦٩ حاقة) (٧٠ معارج) بولارده مسئله یوق (٧١ نوح سوره‌سی) مونده استسقاء نمازی
نك کیفیتی حقنده بر مسئله بار (٧٢ جن سوره‌سی) مونده بر آیت بار مسجده دنیا سوزی یاراماو حقنده

(٧٣ مزمل سوره‌سی) موندہ ایکنچسی اولگسنی نسخ قیلغان قیام لیل حقنده ایکی آیت بار (٧٤ مدثر سوره‌سی) موندہ ایکی مسئله (برنچسی) نمازده تکبیر تحریمه هم کیم پاك بولوحقنده (ایکنچسی) مؤمنلرگه شفاعت نك درست برلووی حقنده (٧٥ قیامت سوره‌سی) موندہ ایکی مسئله (برنچیسی بیاننی تأخیرنك درست بولووی حقنده (ایکنچیسی) مؤمنلرگه الله تعالی نك نور تجلی سنی کورو درست بولو حقنده (٧٦ انسان سوره‌سی) - (٧٧ مرسلات سوره‌سی - (٧٨ نبأ سوره‌سی) - (٧٩ النازعات سوره‌سی) - (٨٠ عبس سوره‌سی) - (٨١ تکویر سوره‌سی) - (٨٢ الانفطار سوره‌سی) - (٨٣ مطففین سوره‌سی) - (٨٤ الانشقاق سوره‌سی) - (٨٥ بروج سوره‌سی) - (٨٦ الطارق سوره‌سی) - (٨٧ الاعلی سوره‌سی) - (٨٨ غاشیة سوره‌سی) - (٨٩ فجر سوره‌سی) - (٩٠ بلد سوره‌سی) - (٩١ شمس سوره‌سی) - (٩٢ لیل سوره‌سی) - (٩٣ ضحی سوره‌سی - (٩٤ انشراح سوره‌سی) - (٩٥ تین سوره‌سی) - ٩٦ علق سوره‌سی) - (٩٧ قدر سوره‌سی) - (٩٨ بینة سوره‌سی) - (٩٩ زلزلت سوره‌سی) - (١٠٠ عادیات سوره‌سی) - (١٠١ قارعه سوره‌سی) - (١٠٢ تکاثر سوره‌سی) - (١٠٣ عصر سوره‌سی) - (١٠٤ همزه سوره‌سی) - (١٠٥ فیل سوره‌سی (١٠٦ قریش سوره‌سی) - (١٠٧ ارأیت سوره‌سی) - (١٠٨ کوثر سوره‌سی) - (١٠٩ کافرون سوره‌سی) - (١١٠ نصر سوره‌سی) - (١١١ مسد سوره‌سی) - (١١٢ اخلاص سوره‌سی) - (١١٣ فلق سوره‌سی) - (١١٤ ناس سوره‌سی)

هیچ برسنده مسئله یوق مگر انشقاق سوره‌سنده تلاوت سجده‌سی حقنده بر آیت بار دخی اعلی سوره‌سنده تحریمه‌نك نمازدن خارج برلووی حقنده بر آیت بار کوثر سوره‌سنده کوثرنك حق لقنه هم قربان واجب بولووی حقنده آیقلر بار بو مسئله‌لرنك تفصیلا بیانی ان شاءالله هر قایوسیده تیوشلی اورننده کیلور .

اخطار:

بوتفسیرده « صلعم » دیگان سوز (صلی الله علیه وسلم) دیگان سوز اورننه قویولدی . . . « عه‌م » . . . . (علیه السلام هم علیهم السلام اورننه قویولور .

سوزلردن اوستیده ، اوتورسیده ، سکونیده : تشدیدیده بولماغان حرفلرنی آست ایله اوقولور ، حرکت اورنلارنده .

(قرآن تفسیری قزان نشری)

الاتقان
فی
ترجمة القرآن

بسم الله الرحمن الرحيم

فاتحه سوره‌سی مکه‌ده اینگان ییدی آیت

(اَلْحَمْدُلِلّٰه) هر بر چن ماقتاو الله تعالی گه گنه در اما الله تعالی دن باشقه لارده بولغان ماقتاو ظاهری گه در واول ظاهری ماقتاونك مرجع سی ده الله تعالی در (رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۞) اوزندن باشقه هربربار بولغان نرسه لرنی تربیه ایتوچیدر اول الله تعالی آدملرنی وحیوان لارنی ونباناتنی (الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْم ۞) ایزگولك گه ورحمت گه اهل بولغان کشی گه ایزگولك ورحمت ایپه سیدر (مٰلِكِ يَوْمِ الدِّيْن ۞) جزاء (قیامت) کونی نك خوجه سیدر (اِيَّاكَ نَعْبُدُ) سیکاغنه عبادت قیلامز (وَاِيَّاكَ نَسْتَعِيْنُ ۞) دخی سیندن گنه یاردم ایستیمز (اِهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيْمَ ۞) کوندرگای ایدك بزلرنی توغری بولغان یولغه (صِرَاطَ الَّذِيْنَ) شوندی آدملر یولینه کوندرگای ایدك (اَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ) اول آدملر اوزه رینه انعام واحسان قیلدك سین موندان مراد پیغمبرلرنك امتلرگه کورسه تکان یولی (غَيْرِ الْمَغْضُوْبِ عَلَيْهِمْ) آلار اوزه رینه آچولانمش بولماغان آدملر یولی اوزه رینه یعنی یهودلر کبی الله تعالی نك آچوینه تییشلی بولغان آدملر یولینه کوندرمه گل (وَلَا الضَّآلِّيْنَ ۞) دخی آزغون بولماغان آدملرنك یولینه کوندرگل یعنی نصارالار کبی توغری بولدان آزغان لارنك یولینه کوندرمه گل (آمین) قبول قیلغای ایدك ۞ فاتحه صوکی آمین دیوسنتدر

(فائده) بوفاتحه سوره‌سی دین اسلامنك اساسی بولغان اوچ الوغ مسئله‌گه اشارتدر برسی : الله تعالی بتون عالمنك خالقی وتربیه‌ایدوچسی دیب معرفت قیلو ایکنچسی ـ قیامت کونی نك هم قیامتده یخشیلق ویمانلق‌ه جزاء بولووینه اشانو اوچونچسی ـ دنیا وآخرتده سعادت ایده‌سی بولو اوچون هم توغری یولنی تابو اوچون الله تعالی‌گه یالبارونك کفایه قیلروی (بس هدایت اوچون مشایخ‌گه تابشرلماق ضرور دیگان کشیلرنك سوزلری لغو بر سوز بولورغه کیره‌ك)دین اسلامنك اساسی بولغان اوچ الوغ مسئله‌نك قسقه‌لق اوزره بیانی بوسوره‌دم بولغانلقی اوچون بوسوره‌نی رسول اکرم (اُمُّ الْقُرآن) قرآن آناسی دیوب آتاغان وبوسوره قرآننك باشنده بولدقی اوچون (فَاتِحَةُ الْكِتَاب) قرآن باشی دیو آتاغان وبوسوره بیدی آیت بولوب فرض نمازدا ایکیشه‌رمرتبه اوقولغانلقی اوچون (سَبْعُ المثانی) ایکیشه‌راوقولا تورغان دیب آتاغاندر *

۲ نجی سوره ﴿بقره سوره‌سی مدینه‌ده اینگان ایکی یوز سیکسان آلتی آیت﴾

(الٓمٓ ط) بوسوزنده‌ن مراد بولغان معنا سی الله تعالی اوزی گنه بله‌در (ذٰلِكَ الْكِتَابُ) برمحمد (صلی الله تعالی علیه وسلم) اوقی تورغان کتاب قرآن (لَا رَيْبَ فِيهِ ج) برکتابده هیچ شك یوقدر یعنی بوکتاب نك الله تعالی‌دن بولوونده هیچ کم‌گه شك قیلورغه مناسب توگل‌در چونکه آدمیلر یاصاندغی بولسه، آنی باشقالارده یاصی آلورلار ایدی (هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ لا) برکتاب الله تعالی نك امرلرین توتوب ونهیلرندن صاقلانغان آدملرنی توغریلقه ویخشیلقه کوندرگوچیدر (الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ) متقیلر شوندی آدملردراوزلرندن غائب بولغان نرسه‌لرگه چن کوکللرندن اشانورلار (مثلا ئولگان نك صوکنده قبرلردن قوبارلرغه واجماخ وتموغ وباشقه قیامت حاللرینه (وَيُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ) دخی متقیلر شول آدملردر نمازنی قائم قیلورلار یعنی نماز اوقورلار (وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنفِقُونَ ج) دخی متقیلر شول آدملردر بز آلارغه رزقلاندرغان نرسه‌لردن الله تعالی یولینه انفاق وصرف قیلورلار یعنی بزبیرگان مالنی اسلام دینی نك آلغه بارووینه سبب بولغان اورنلارغه ملت فائده‌سینه صرف قیلورلار مکتب ومدرسه ومسجد وجمعیت خیریهٔ اسلامیه کبی لرگه (وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ) دخی متقیلر شول آدملردرچن کوکللرندن اشانورلار (بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ) سیکا ایندرلگان نرسه‌گه (قرآن‌غه) (وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلِكَ) دخی اشانورلار سینندن بورون بولغان پیغمبرلرگه ایندرلگان نرسه‌لرگه (تورات، انجیل وزبور وبولاردان باشقه بولغان کتب سماویه‌لرگه (وَبِالْآخِرَةِ هُمْ يُوقِنُونَ ط) دخی متقیلر شول آدملردر آلار آخرت بولاچاقنی شکسز بلورلر (أُولٰٓئِكَ) بوصفتلار برله‌ن صفتلانغان آدملر (عَلٰى هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ) ربلارندن بولغان هدایت اوزرنده‌در (وَأُولٰٓئِكَ) دخی بوصفتلار برله‌ن صفتلانغان آدملر (هُمُ الْمُفْلِحُونَ *) آلاردر دنیا وآخرت سعادتنه ایرشوچیلر (إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) درسقلکده شوندی آدملر کافر بولدیلار (هر برکافرمرادیا که خاص کافرلر ابولهب، ابوجهل، ولیدبن مغیره کبیلر (سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ) اول کافرلرا وزه‌ریده برابردر (ءَأَنذَرْتَهُمْ) کیرك آگلاتوب قورقطسین آلارنی (أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ)

یایسه آکلاتوب قورقطماسین آلارنی (لَا یُؤْمِنُونَ ج) ایمان کیترمه سلر اول کافرلر (خَتَمَ اللّٰهُ عَلٰی قُلُوبِهِمْ) الله تعالی کافرلرنك کوکللری اوزه رینه پرده لدی بس آلارنك کوکللرینه ایزگولك کرمه س (وَعَلٰی سَمْعِهِمْ ج) دخی اول کافرلرنك ایشتو اورونلاری (قلاقلاری) اوزرینه پرده لدی شونك اوچون حقنی ایشتو برله ن فائده لنمه سلر (وَعَلٰی أَبْصَارِهِمْ غِشَاوَةٌ ج) دخی اول کافرلرنك کوزلری اوزه رنده پرده بولغوچیدر شونك اوچون حقنی کورمه سلر (ختم صفتن الله تعالی گه اسناد قیلو بو کافرلرنك کوکللرنده بولغان ختمنك جبلی ایکانلیگنی بلدرتو اوچون (وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِیمٌ*) دخی اول کافرلر اوچون رنجتکوچی الوغ عذاب بولغوچیدر (الله تعالی منافقلار حقنده ذکر قیلناچق آیتنی اینندردی (وَمِنَ النَّاسِ) آدملرجمله سندن (مَنْ) شول کشی لر (یَقُولُ) ئه یتورلر (آمَنَّا بِاللّٰهِ) الله تعالی گه ایمان کیتردك (وَبِالْیَوْمِ الْآخِرِ) دخی آخرت کونینه ایمان کیتردك دیو (وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِینَ ط) الله تعالی منافقلارنك سوزلرین ردقیلوب ئه یتده درحال بوکم اول منافقلار الله تعالی گه ده هم آخرت کونینه ده کوکللرندن ایمان کیتروچی توگل لر دیو (یُخَادِعُونَ اللّٰهَ) منافقلار کوکللرنده بولغان نرسه نك خلافنی بلدرو سببلی الله تعالی گه آلدارلار آلداب ایمان کیتردك دیب ئه یتورلر (وَالَّذِینَ آمَنُوا) دخی ایمان کیترگان کشیلرگه آلدارلار (وَمَا یَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ) منافقلار الله تعالی هم مؤمنلرنی آلداماسلار مگر اوزلرین آلدارلار چونکه آلداولاری نك گناهسی اوزلرینه بولور (وَمَا یَشْعُرُونَ ج) اما اول منافقلر آلداولارینك ضررینك اوزلرینه قایتووین سیزمه سلرده (فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ ل) منافقلارنك کوکللرنده منافقلق وشك آوروی باردر (فَزَادَهُمُ اللّٰهُ مَرَضًا ج) بس الله تعالی قرآنی اینندروی سببلی منافقلارنك کوکل آورولارینی آرتدردی (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِیمٌ ل) دخی اول منافقلار اوچون رنجتکوچی قاطی عذاب باردر (بِمَا كَانُوا یَكْذِبُونَ ج) اول نرسه نی منافقلار یالغانلار بولدیلار یعنی ایمان کیتردك دیو یالغان سویله ولری سببلی (وَإِذَا قِیلَ لَهُمْ) وهر قایچان منافقلارغه ئه یتلمش بولسه (لَا تُفْسِدُوا فِی الْأَرْضِ) بیرده منافقلق وایماندان طییوسببلی بوزقلق قیلماگز دیو (قَالُوا) ئه یتررلر جوابده منافقلار (إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ ط) بودر باشقه توگل در بزبیرده توزکلك قیلوچیمزدیو یعنی خلقنی اصلاح قیلامز دیورلر (أَلَا) الله تعالی منافقلارنك سوزلرن ردقیلوب ئه یتده در آگاه اولوگز (إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ) درستلکده آلاردر بوزوقلق قیلوچیلار (وَلٰكِنْ لَا یَشْعُرُونَ ط) لکن بوزقلقلارین برده سیزمه سلر (وَإِذَا قِیلَ لَهُمْ آمِنُوا) وهر قایچان منافقلارغه ایمان کیترگز دیب ئه یتلسه (كَمَا آمَنَ النَّاسُ) نیته که آدملر ایمان کیتردیلر یعنی محمد (صلی الله تعالی علیه وسلم) نك صحابه لری ایمان کیترگان کبی ایمان کیترگز دیب ئه یتلسه (قَالُوا أَنُؤْمِنُ) منافقلار ئه یتورلر ایابز ایمان کیتررمزمو (كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ) نیته که نادانلار ایمان کیتردی یعنی بزنادان صحابه لر ایمان کیترگان کبی ایمان کیتررمزمو دیب ئه یتورلر (أَلَا) الله تعالی منافقلارنك سوزلرینی رد قیلوب ئه یتده در آگاه اولوگز (إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ) درستلکده منافقلار اوزلریدر نادانلار (وَلٰكِنْ لَا یَعْلَمُونَ ط) لکن اوزلری نك نادانلقلارنی بلمه سلر

(فائده) مؤمنلرنك حقلقده بولوب منافقلرنك باطللقده بولوبله مطلع بولوا ستدلال گه فكرگه محتاج بولوب هم مؤمنلرنك حقلقده بولوب منافقلرنك باطللقده بولووی امردن بولغانلقی اوچون الله تعالی بو آیتده علم لفظی ایله كیتردی اما نفاق هم نفاق اچنده بولغان فتنه وفساد عادتكه مبنی بولغان دنیاوی امر بولغانلقی اوچون اوّلكی آیتده شعور لفظی ایله كیتردی یندده بوایكی آیتده تكریر یوق چونكه اوّلكی آیت منافق لارنك مذهبلرین هم نفاقلارینك معناسنی بیان اما بو آیت منافقلارنك مؤمنلر ایله معامله كیفیت لرین بیان (وَاِذَا لَقُوا الَّذِینَ آمَنُوا) وهرقایچان منافقلار ایمان كیترگان آدمارگه یولقسه لار (قَالُوا آمَنَّا) منافق لار ایمان كیتردك بزدیب ثه یتورلر (وَاِذَا خَلَوْا اِلٰی شَیٰاطِینِهِمْ) وهرقایچان منافقلار مؤمنلردن آولاق ده بولوب اوزلرینك شیطان لارینه قایتسالار یعنی باش منافقلار یانینه بارسالار (قَالُوا اِنَّا مَعَكُمْ) منافقلار باشلارینه ثه یتورلر بزدینده سزنك برلهن برگه مز (اِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِؤُنَ) بودر باشقه توگل در بز ظاهرده ایمان بلدرو سببلی مؤمنلرنی خورلاوچیمز دیو (اَللّٰهُ یَسْتَهْزِئُ بِهِمْ) الله تعالی اول منافق لارنی خورلاو یعنی منافق لارنك مؤمنلرنی خورلاوی برابرنده منافق لارغه جزاء بیرر (وَیَمُدُّهُمْ فِی طُغْیَانِهِمْ) دخی منافق لارغه كفر سببلی چیكدن اوتولرنده مهلت بیرر (یَعْمَهُونَ) حیران بولغانلاری حالده (اُولٰئِكَ الَّذِینَ) بو منافق لار شوندی آدملردر (اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدٰی) آزغنلقنی توغریلق برابرنده صاتوب آلدیلار یعنی آلماشدردیلار (فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ) بس منافق لارنك صانولاری وآلولاری فائده بیرمه دی یعنی منافق لار توغریلق برابرنده آزغونلقنی صاتوب آلسر سودالارنده فائده ایتمه دیلر ضرر ایتدیلر (وَمَا كَانُوا مُهْتَدِینَ) دخی منافق لار بو سودالرنده توغریلق غه یعنی تجارت یولینه كونلوچی بولمادیلار (مَثَلُهُمْ) منافق لارنك نفاقده بولغان صفتلاری (كَمَثَلِ الَّذِی) شول آدمنك صفتی كبیدر (اسْتَوْقَدَ نَارًا) اول آدم قارانغولقده اوط یاقدی (فَلَمَّا اَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ) بس اوط، اوط یاغوچی آدمنك تیره سنده بولغان نرسه لرنی یاقطرتقان، نورلاندرغان زمانده (ذَهَبَ اللّٰهُ بِنُورِهِمْ) الله تعالی بو اوط یاغوچیلارنك اوطلاری نك نورین یبه ردی یعنی سوندردی (وَتَرَكَهُمْ فِی ظُلُمَاتٍ) دخی اوط یاغوچیلارنی قارانغولقلرده قویدی (فَالدردی) (لَا یُبْصِرُونَ) تیره لرنده بولغان نرسه نی كورمه گانلری حالده (شونك كبی منافقلارده نور كبی بولغان ایمان كلمه سنی ظاهرده ثه یتوسببلی ایمان كیتردیلر دنیاده هرقایچان ثولسه لر قارانغولق كبی بولغان كفر سببلی خوف هم عذاب كیلور (صُمٌّ) منافق لار حقلی تییشنچه ایشتودن چوقراق لاردر (بُكْمٌ) حق سوزلرنی سویله ودن تلسزلردر (عُمْیٌ) حق یولنی كورودن صوقرلاردر (فَهُمْ لَا یَرْجِعُونَ) بس منافق لار نفاق لارندان وآزغونلق لارندان قایتماسلار (فلاقدن مقصود حقنی ایشتو تلدن مقصود حقنی سویله و كوزدن مقصود حقنی كورو بولغانلقدان منافقلارده بومقصودلار بولماغانلقدان الله تعالی منافقلارنی قلاقسز تلسز صوقر دیدی نیته كه شعرده كیلگان

صُمٌّ اِذَا سَمِعُوا خَیْرًا ذَكَرْتُ بِهِ * وَاِنْ ذَكَرْتُ بِسُوءٍ عِنْدَهُمْ اُذُنُوا

مضمونی هرقایچان مین ایزگولكنی ذكر قیلسام آلار ایشتمه سلر چوقراق بولالار واگر آلار آلدنده یاوزلغنی

ذكر قيلسام قلاقلى بولالار (أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ) يايسه منافقلارنك صفتى كوكدن (بلوط دان)
قويلغوچى يغمور ايپه‌لرى كبيدر (فِيهِ ظُلُمَاتٌ) اول بلوطده قارانغولقلار بولغوچيدر (وَرَعْدٌ) دخى
رعد يعنى كوك گلدره‌و بولغوچيدر بلوطقه مؤكل بولغان فرشته ياكه آنـك تاوشى ديمشلر (وَبَرْقٌ)
يالتراغوچى ياشن لر بولغوچيدر مفسرلر فرشته‌نك بلرط قاولى تورغـان قامچسى ديمشلر (يَجْعَلُونَ
أَصَابِعَهُمْ فِى اٰذَانِهِمْ) اول يغمور ايپه‌لرى بارماقلارن يعنى بارماق باشـلارين قلاقـلارنده قيلورلار
(مِنَ الصَّوَاعِقِ) كوك گلدره‌ودن قورقو اوچون (حَذَرَ الْمَوْتِ) كوك گلدره‌ودن قورقو ئولمدن
صاقلانو اوچون شونك كبى منافقلارده (اما هيئت اربابى نـك بيانده كوره رعد برق بويله
اولادر هواده بلوطلار حاصل اولدقده آغر بلوطلار بيكل بلوطلارنى قصوب طولقونلانورلار
ديكزلردن بخار بولغان آيورولغانده كهربا (اليكتريق) لانمش بلوطلار طولقونلانوب وحركتله‌نوب
ايكنچى بلوطلارايله كهربا آلماشدررلار اولدەگى هواده بولغان كهربا ده بو بلوطلارغه قوشلور
بو كهربالارنك بعضسى دافعه بعضسى جاذبه بولوب كهربا قوتلنور هم براوج كورشى طبقه‌نك كهربالرى
برجنسدن بولسه برسى ايكنچى‌سنى دفع قيلور طولقون وحركت قورتلنور باشقه هيچ نرسه بولماس اگر
بواوج طبقه‌نك كهربالارى جنسده تورلى بولسه يعنى برسى دافعه ايكنچسى جاذبه بولسه بو كهربالار
برسى ايكنچسنى تارتوب برله‌شرگه طروشرلر هم برله‌شرلر آرالارنده بولغان هوانى ياغب اوط وگرلـدى
چغارورلار شول حالده كورلـگان اوطقه برق آندان ايشتلـگان تاوشقه رعد ديورلر اگرده يبرگه
ياقن بولغان بلوطلارده بولغان كهربا جاذبه بولسه شول كهربائ يوروش هواء واسطه‌سى برله‌ن يبرده‌گى
نرسه‌لرگه‌ده تأثير ايتەر هم آلارنى كهربالاندرر بوبيرگه ياقن بولغان بلوطنك جاذبه بولغان كهربا سى
يبرده‌گى نرسه‌لرنك جاذبه بولغان كهربا سنى يبرگه‌يبه‌رر دافعه بولغان كهربا سنى اوزينه تارتور يبرده‌گى
جسملرنك هم كهربالارى تارتوده بولورلار شول وقت دە بلوطدان برقسم كهربا آيرلوب يبرده بولغان جسملرنك
كهربا سى ايله به‌رلشرده شول جسمنى تلف قيلور ياشن صوقدى ديمك شول بولور (وَاللّٰهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ)
الله تعالى كافرلرنى علم وقدرت بوزندن چلغاب آلغوچيدر (يَكَادُ الْبَرْقُ) ياشن ياقن بولور (يَخْطَفُ
أَبْصَارَهُمْ) يغمور ايپه‌لرينك كوزلرين كينەت تارتوب آلورغه (كُلَّمَا اَضَاءَ لَهُمْ) قابوغنه زمان ياشن ياقطرطسه
يغمور ايپه‌لرينه (مَشَوْا فِيهِ) اول ياقطيلقده يورورلر (وَاِذَا اَظْلَمَ عَلَيْهِمْ) وهرقايچان يغمور ايپه‌لرينه قارانغولق
بولسه (قَامُوا) توقطارلار واورنلارنده قرارلانورلار شونك كبى منافقلارده هرقايچان قرآن نازل اولسه
قرآنده ظلمات‌گه اوخشاغان كفرنى رعدگه اوخشاغان كفر اوزه‌رينه وعيدنى برق‌غه اوخشاغان ظاهر
دليللرنى ذكربار بس منافقلار قرآننى ايشتكاچ بارماقلارين قلاقلارينه طغارلار قرآن ايشتكاچ ايمانغه
ميل ايتب دينلرين قويماسونلار اوچون منافقلارنـك اوز دينلرينى قوبولارى اوزلرى قاشنده موت
حكملده هم قرآنده اوزلرى بارانقان نرسه‌لرنى ايشتسه‌لر قلاق صالورلار يارانماغـان نرسه‌لرينى
ايشتسه‌لر توقنارلار (وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ) واگر الله‌تعالى تلەسه ايدى (لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ) منافقلارنك ظاهر بولغان

ایشتو اییه‌سی بولغان قوه‌لرینی آلور ایدی نیته‌که معنوی قوهٔ سامعه‌لرین آلدی (وَأَبْصَارِهِمْ) دخی ظاهر بولغان کوزلرینی یعنی کورو قوه‌لرینی آلور ایدی نیته‌که معنوی بولغان قوهٔ باصره‌لرینی آلدی (انَّ اللّٰه) درستلکده الله تعالی (عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ*) هر نرسه اوزه‌رینه کوچی ییتکوچیدر (یٰا اَیُّهَا النَّاسُ) ای آدملر مراد اهل‌مکه (اعْبُدُوا رَبَّکُمْ) ربکزگه عبادت قیلکز یعنی ربکزنی برله‌کز (اَلَّذِی خَلَقَکُمْ) شوندی ربکزکه سزنی یوقدان بار قیلدی (وَالَّذِینَ مِنْ قَبْلِکُمْ) دخی سزدن بورون بولغان آدملرنی یوقدان بار قیلدی (لَعَلَّکُمْ تَتَّقُونَ ج) سزنك عبادت سببلی الله تعالی‌نك عذابندن صاقلانماقلقکز اوچون (لعل اصلده ترجی اوچون یعنی بر نرسه‌نی امید ایتو اوچون لکن کلام الله‌ده لعل تحقیق معناسنده یاکه تعلیل اوچون بولغان (کی) معناسنده (اَلَّذِی) شوندی ربکزکه (جَعَلَ لَکُمُ الْاَرْضَ) سزلرگه ییرنی خلق قیلدی (فِرَاشًا) توشه‌لگان حالده (وَالسَّمَاءَ بِنَاءً) وکوکنی توبه بولغان حالده خلق قیلدی (وَاَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) ودخی یوغاری بلوط دان سزگه صو ایندردی (فَاَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ) بس اول صو سببلی تورلی ییمشلردن چغاردی (رِزْقًا لَکُمْ ج) سزگه رزق بولسون اوچون (فائده) بو آیتده ییرنی فراش ایتب یاراطدی دیگان سوزدن ییرنك شکلی مسطح بولوب کری توگللك بلنمی چونکه فراش بولووندن مسطح بولووی لازم توگل بلکه آدملر باشقه نرسه لرنی آستقه توشه‌گانلری کبی ییرده آلار آستنه توشه‌لگانلکدن الله تعالی فراش دیدی کیره‌ك مسطح وکیره‌ك کری بولسون نیته‌که کروی الشکل بولغان یاصدقنی آستقه توشه‌سه‌ك فراش بولا ینه‌ده الله تعالی بو آیتده ییمشلرنك چغووینه صو سبب بولوب هم ییمشلرنك ماده‌سی صودان بولغانلغی اوچون اوزینك قدرتی وتله‌وی برله‌ن چقغان ییمشلرنك چغوینه صونی سبب قیلدی (فَلَا تَجْعَلُوا لِلّٰهِ اَنْدَادًا) بس عبادتده الله تعالی‌گه شریك‌لر قیلماکز (وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ*) وحالبوکم سز بله‌سز هر نرسه‌نی باراتقوچی الله تعالی اوزیگنه ایکانلکنی البته معبود بولغان نرسه خالق بولورغه کیره‌ك الله تعالی‌دن باشقه هیچ خالق یوق (وَاِنْ کُنْتُمْ فِی رَیْبٍ) واگر سز شکده بولساکز (مِمَّا نَزَّلْنَا عَلٰی عَبْدِنَا) بزنك بنده‌مز (محمد صلی الله تعالی علیه وسلم) گه ایندرگان نرسه‌مزدن یعنی قلمز محمد (صلی الله تعالی علیه وسلم) گه ایندرگان قرآن نك الله تعالی‌دن بولوونده شك قیلساکز (فَاْتُوا بِسُورَةٍ مِنْ مِثْلِهِ) بس بز ایندرگان قرآن نك مثلندن بر سوره کیترکز یعنی نظم‌نك کورکاملگنده فصاحت بلاغتده قرآن سوره‌سی کبی بولغان برسوره کیترکز مثلا ایك آزی اوچ آیت (وَادْعُوا شُهَدَاءَکُمْ) دخی شاهدلارکزنی یعنی معبودله‌رکزنی اونده‌کز (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالی‌دن باشقه‌دان بولغان شاهدلرکزنی (اِنْ کُنْتُمْ صَادِقِینَ) اگر قرآن‌نی محمد (صلی الله تعالی علیه وسلم) اوزندن چغاردی الله تعالی‌دن ایندرلمه‌دی دیگان سوزکزده راست بولساکز یعنی سزده محمد (صلی الله تعالی علیه وسلم) کبی فصیح عربلرسز (سوره دیو قرآندن برقطعه بولوب اولی وآخری بولوب اقل اوچ آیت بولغان نرسه‌گه ئه‌یتلور) (فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا) بس اگر بواشنی قیلماساکز یعنی بز ایندرگان قرآندن برسوره‌نك مثلنی‌ده کیتره آلماساکز (وَلَنْ تَفْعَلُوا)

والبته بواشنی قیلاآلمازسز یعنی قرآنده بولغان سوره‌نك مثلی بولغان بر سوزنیده کیتره آلمازسز (فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتی) بس شوندی اوطدان قورقکز (وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ) اول اوطنك یاغا تورغان نرسه‌سی ایمان کیترمگان آدملردر هم طاشلاردر یعنی کافرلرنك معبود بولغان طاش صنملری در (أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ) اول اوطنی کافرلرگه حاضرلهنمش بولدی (وَبَشِّرِ الَّذِينَ) وسیونچ بیرسین ای محمد (صلی الله تعالی علیه وسلم) شوندی آدملر (آمَنُوا) اول آدملر ایمان کیتردیلر یعنی اسلام دینی‌نك حق‌لغنه چن کوکللرندن اشاندیلار (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایزگو اشلرنی قیلدیلار (أَنَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ) بو رەوشچه سیونچ بیر درستلکده ایمان کیترب وایزگو اشلر اشلەگان آدملرگه باغچەلار باردر (تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول باغچەلارنك آستلارندان یلغەلار آغار یعنی یلغەلارداغی صولارنك آغووینی صوغه اسنادقیلمای یلغەغه اسنادقیلو مجاز بولادر (كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا) قایوغنه زمان باغچەلاردان رزقلانمش (طعاملانمش) بولسالار (مِنْ ثَمَرَةٍ) باغچەنك بریمشندن (رِزْقًا) رزقنی (قَالُوا) رزقلانغان آدملرئه‌یتورلر (هَذَا) بو رزقلانغان طعام نرسه‌یعنی (الَّذِی) شوندی طعام در (رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ) بوطعامنی موندان الك رزقلانمش بولدق ایدی یعنی اوجماخنك بیمشلری برسی برسنه اوخشی معناسنده یاکه من قبل دن مراد دنیاده معناسنده بووقت اوجماخ بیمشی دنیابیمشی‌نك جنسندن معناسنده بولا (وَأُتُوا بِهِ) دخی بیرلمش بولدکز سز اول رزقنی (مُتَشَابِهًا) بعضسی بعضسنه توشده اوخشاغان حالده گرچه طعاملری باشقه‌بولسه‌ده (وَلَهُمْ فِيهَا) دخی اوجماخ اهللری اوچون اوجماخده بولغه‌جیدر (أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ) خاتون‌لارغه خاص بولغان حیض استحاضه کبی نرسه‌لردن هم طبیعی حاجتلردن واشه‌کی خلقلاردان پاك بولغان خاتونلار (وَهُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) دخی اوجماخ اهللری اوجماخده مکگو قالغوچیلاردر .

الله تعالی (وان یسلبهم الذباب) آیتنده چبن برلەن (کمثل العنکبوت) آیتنده اورمه‌کرچ برلەن مثال کورسه‌تکاچ یهودیلر بو خسیس نرسه‌لرنی ذکردن الله (تعالی) نك مرادی نرسه ایکان دیدیلر شوندان صوك الله تعالی یهودیلرنی ردقیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي) درستلکده الله تعالی اویالماس (أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا) مثل قیلماقدان (مَا) کیرەك نیندی مثل بولسون یاکه مازائد بولور (بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا) چبن‌نی دخی چبن‌دن اوستن واولوغ بولغان نرسه‌نی (فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا) ایندی شوندی آدملر ایمان کیتردیلر (فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ) بس ایمان کیترگان آدملر باورلر درستلکده بو مثل ثابت‌در (مِنْ رَبِّهِمْ) ربلرندن بو (وَأَمَّا الَّذِينَ) واما شوندی آدملر (كَفَرُوا) کافر بولدیلار (فَيَقُولُونَ) بس کافر بولغان آدملرئه‌یتورلر (مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ) نی نرسه تله‌دی الله تعالی (بِهَذَا) بومثل برلەن (مَثَلًا) مثل یوزندن یعنی بو مثل‌دن نیندی فائده‌بار دیدیلر (الله تعالی جوابده‌ئه‌یته‌در (يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا) بومثل برلەن الله تعالی کافرلردن کوب آدمنی آزدرور (وَيَهْدِی بِهِ كَثِيرًا) دخی بومثل برلەن مؤمنلردن کوب آدمنی حق‌لغه کرندرر (وَمَا يُضِلُّ بِهِ) دخی الله تعالی بومثل برلەن حقلقدان آزدرماس (إِلَّا الْفَاسِقِينَ الَّذِينَ) مگر شوندی

یاوز آدملرنی آزدرر (يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللهِ) اول یاوز آدملر الله تعالی‌نك عهدین صندرلار وبوزارلار (یعنی محمد صلی الله علیه وسلمگه ایمان کیترمك عهدین (مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ) اول عهدنی یاوزلار اوزه‌ریله الله‌تعالی‌نك مؤکد محکم قیلووی صوکندان یعنی اول عهدنی قبول قیلونی اوستلریله آلغانلاری صوکنده بوزارلار (وَيَقْطَعُونَ) دخی یاوزلار کیسه‌رلر (مَا) شول نرسه‌نی (أَمَرَ اللهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ) اول نرسه‌نی توتاشدرماقلق (کیسه‌زسزلك) برله الله‌تعالی بیوردی یعنی اول نرسه محمد علیه السلام‌گه ایمان دخی قرده‌شلك در یاوزلار محمد علیه السلام‌گه ایمان کیترمه‌دیلر هم مؤمنلر برله‌ن دوستلق یبنی کیسدیلر (وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ) دخی اول یاوزلار بیرده گناه قیلوهم خلقنی رسول‌الله‌غه ایمان کیترودن طیو سببلی بوزوقلق قیلور برلدیللار (أُولَئِكَ) بوصفتلار برله‌ن صفتلانغان یاوزلار (یهودلر) (هُمُ الْخَاسِرُونَ) آلاردضرر ایتوچی‌لر چونکه بویاوزلار عهدنی بوزوبرله‌ن عهدگه وفانی وصل برله‌ن قطعنی توزکلك برله‌ن بوزوقلقنی آلماشدردیلار ومکّاگولك اوطقه‌کرونی اوستلریله آلدیلار (كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللهِ) ای مکه اهلی نیچك سز الله‌نی انکار ایته‌سز برلسکنه دلیل‌لر قائم برلغان‌نك صوکنده (وَكُنْتُمْ أَمْوَاتًا) وحالبوکم سز ثرلکلر بولدکز یعنی آطالارکزنك آرقالارنداغی نطفه‌لر (فَأَحْيَاكُمْ) بس ترکزدی الله‌تعالی سزنی دنیاده (ثُمَّ يُمِيتُكُمْ) مونك صوکنده ثولترر الله‌تعالی سزنی (ثُمَّ يُحْيِيكُمْ) مونك صوکنده قیامتده ینه ترکزر الله‌تعالی سزنی (ثُمَّ إِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) مونك صوکنده یعنی قیامتده ترلگان صوکنده الله‌تعالی‌گه قایتارلمش بولورسز هم الله‌تعالی دنیاده قیلغان عملارکز برابرنده جزاء بیررر (هُوَ الَّذِي) اول الله (تعالی) شوندی ذات در (خَلَقَ لَكُمْ) سزنك فائده‌کز اوچون یاراتدی (مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) بیرده بولغان نرسه‌لرنك بارچه‌سنی (ثُمَّ اسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ) مونك صوکنده یعنی بیرنی یاراطقان صوکنده کوکگه قصد قیلدی (فَسَوَّاهُنَّ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ) بس کوکلرنی الله‌تعالی بیدی کوك ایتب ثه‌وردی (وَهُوَ) دخی اول الله‌تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) هربرنرسه‌نی بلگوچیدر (فائده) الله‌تعالی‌نك بو (خلق لکم مافی الارض جمیعا) آیتندن بلنه‌در اشیاده اصل اباحت بولوچیلق چونکه بو آیته‌ده لام انتفاع اوچون بس هرنرسه‌کم فائده‌لنوگه صالح بولوب عقلا ضرری بولووی بلنمه‌سه بو نرسه مباح بولوب هرکم‌گه بونرسه‌نی تناول درست اما اشیاده اصل مباحلق بولو زنا خمر کبیلرنك حرام لعینه بولووینه، کشی مالنی آشاونك حرام لغیره بولووینه، آط ایتی آشاونك مکروه تحریمی بولووینه، ماچی سوری کبیلرنك مکروه تنزیهی بولووینه منافی توگل چونکه بولارنك هربرسی‌نك حراملغی دلیل قطعی برله‌ن مکروهلکی دلیل ظنی برله‌ن ثابت اشیاده اصل اباحت بولمق خلافینه دلیل بولماغان شیلرده بولا اگر بو آیت‌گه بحث قیلساك بوره‌وشچه آیت دلالت قیلادر یبرنك کوکدن مقدم یاراطلووینه وحالانکه الله تعالی (والارض بعد ذلك دحیها) دیگان دیو جواب بیررمز بو آیته‌ده ثم کلمه‌سی وقته‌نه تراخی اوچون بولمای فصل‌ده تراخی اوچون بولور باکه (والارض بعد ذلك دحیها) دیگانده بعد مع معناسنده بولور (وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ) ای محمد شول وقتنی ایسکه توشر ربك ثه‌یتدی (لِلْمَلَائِكَةِ) فرشته‌لرگه (إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ) درستلگنده مین بیرده یاراطاچاقمن

(خَلِيفَةً ط) حكملرمنى يورتوده اوزمه قائم مقام بولغان كشينى يعنى آدم (عليه السلام) نى (قَالُوا) فرشته لر
ئه يتديلر (أَتَجْعَلُ فِيهَا) ايا بيرده ياراطورسنمى (مَنْ يُفْسِدُ فِيهَا) بيرده بوزوقلق قيلاتورغان آدمنى (وَيَسْفِكُ
الدِّمَاءَ ج) دخى قانلر توكه تورغان آدمنى (وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ) وحالبوكم بزسينك حمدك برلهن تسبيح
ئه يتورمز (وَنُقَدِّسُ لَكَ ط) ودخى سينى جنابكه مناسب بولماغان نرسه لردن پاكلرمز (قَالَ) الله تعالى فرشته لرگه
ئه يتدى (إِنِّي أَعْلَمُ) درستلكده مين بلهمن (مَا لَا تَعْلَمُونَ *) سز بامگان نرسه لرنى يعنى بيرده آدمنى خليفه
ايتوده بولغان حكمت ومصلحتنى مين بلهمن سز بامسز (وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا) دخى الله تعالى آدم
(عليه السلام) گه بلدردى هربر معناغه دلالت قيلا تورغان لفظلارنى يعنى هربر معناغه دلالت قيلا
تورغان لفظنى بلونى آدم عليه السلام نك گوكلنه صالدى (ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ) مونك صوكنده
يعنى آدم عليه السلام گه بلدرگان صوكنده الله تعالى اول معناغه دلالت قيلاتورغان لفظلارنك مسمى لرينى
فرشته لرگه عرض قيلدى يعنى كورسه تدى (فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ) بس الله تعالى ئه يتدى بو
نرسه لرنك اسمارى برلهن ميكا خبر بيرگز (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ *) اگر خليفه بولورغه آدم گه قاراغانده
بزتيبشايرمك ديگان سوزكزده راستلاردن بولسا كز (قَالُوا) فرشته لر ئه يتديلر (سُبْحَانَكَ) پاكلايمزسينى
سكا سوز برلهن قارشى كيلمكدن (لَا عِلْمَ لَنَا) بزگه هيچ نرسه نى بلو يوق (إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ج) مگرسين
بلدرگان نرسه نى بلوگنه بار (إِنَّكَ أَنْتَ) درستلكده سين (الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ *) هر نرسه نى بلگوچى سين
وحكمت ايه سى سين (قَالَ يَا آدَمُ) الله تعالى ئه يتدى اى آدم (أَنْبِئْهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ ج) فرشته لرگه هربر معناغه
دلالت قيلا تورغان لفظلارنك مسمى لرى برلهن خبر بير ديو (فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ) بس آدم عليه
السلام فرشته لرگه هربر معناغه دلالت قيلاتورغان اسملرنك مسمى لرى برلهن خبر بيرگان زمانده (قَالَ) الله
تعالى فرشته لرگه شلته ره وشنچه ئه يتدى (أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ) ايامين سزگه ئه يتمه دمى (إِنِّي أَعْلَمُ) درستلكده مين بلهمن
(غَيْبَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) كوكلرنك وييرلرنك غيب بولغان نرسه لرينى (وَأَعْلَمُ) دخى بلهمن (مَا)
شول نرسه نى (تُبْدُونَ) ظاهر قيلورسز سز اول نرسه نى (وَمَا) دخى شول نرسه نى بلهمن (كُنْتُمْ) بولدكز
سز (تَكْتُمُونَ *) اول نرسه نى ياشرر بولدكز (وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ) دخى اى محمد شول وقتنى ايسكه توشر
ئه يتدك بزفرشته لرگه (اسْجُدُوا لِآدَمَ) آدم گه سجده قيلوكز يعنى حرمتلاب والوغلاب آدم گه بوگلكز ديو
(اما عبادت طريقنچه سجده الله تعالى گه خاص) (فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ ج) بس فرشته لر سجده قيلديلر
مگر ابليس سجده قيلمادى (أَبَى) ابليس سجده قيلودان باش تارتدى (وَاسْتَكْبَرَ) دخى تكبرلندى
(وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ *) دخى ابليس علم الله ده كافرلردن بولدى (ابليس فرشته لر آراسنده بر جن
بولوب معمور بولدقندان تغليبا الا ابليس ديگانده استثنانى متصل قيلورغه ممكن ياكه استثناء منقطع
بولور (وَقُلْنَا يَا آدَمُ) دخى الله تعالى ئه ينه ئه يتدك بزدى اى آدم (اسْكُنْ) تور (أَنْتَ وَزَوْجُكَ) سين هم
خاتونك حواء (الْجَنَّةَ) اوجماخده تور (وَكُلَا مِنْهَا) دخى جنت دن يعنى يمشلرندن آشاغز (رَغَدًا) كوب

وکیك بولوب آشاو بران (حَيْثُ شِئْتُمَا) جنت‌دن تله‌گان اورنوغزدان (وَلَا تَقْرَبَا هٰذِهِ الشَّجَرَةَ) دخی بوآغاجقه یاقن بولماکز یعنی بوآغاچدان آشاماغز بوآغاچلی بغدای یاکه یوزم آغاچی دیگانلر (فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ۞) بس اگر بوآغاچ‌دان آشاساکز هرایکیکز ظلم وگناه قیلوچیلاردان بولورسز (فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا) بس آدم برلن حواءنی ابلیس جنت‌دن تایدردی (فَأَخْرَجَهُمَا) صوکره آدم برلن حواءنی شیطان چغاردی (مِمَّا) شول نعمتلاردن(كَانَا فِيهِ ج) اول نعمت‌ده‌آدم برلن حواء بولدیلار ایدی (وَقُلْنَا) دخی ئه‌یتدك بزدی الله‌تعالی (اهْبِطُوا) بیرگه توشکز جنت‌دن (بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ج) سزنك بعضکز بعضکزه دشمـان‌در (وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ) وسزنك اوچون بیرده قرارلانا تورغان اورون باردر (وَمَتَاعٌ) دخی فائده‌لنه تورغان نرسه‌لر باردر (إِلَىٰ حِينٍ ۞) اجل وقتنه قدر (فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ) بس قبول ایتب ربندن آدم آلدی واوگره‌ندی (كَلِمَاتٍ) سوزلرنی یعنی الله‌تعالی آدم علیه‌السلام‌گه شول‌سوزلرنی الهام قیلدی اول سوزلر بولاردر (رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا) یاکه (سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ وَتَعَالَىٰ جَدُّكَ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ) حضرت ابن‌عباس‌بوسوزدیو روایت قیلا آدم علیه السلام ئه‌یتدی (يَا رَبِّ أَلَمْ تَخْلُقْنِي بِيَدِكَ قَالَ بَلَىٰ قَالَ يَا رَبِّ أَلَمْ تَنْفُخْ فِيَّ الرُّوحَ مِنْ رُوحِكَ قَالَ بَلَىٰ قَالَ يَا رَبِّ أَلَمْ تَسْبِقْ رَحْمَتُكَ غَضَبَكَ قَالَ بَلَىٰ قَالَ أَلَمْ تُسْكِنِّي جَنَّتَكَ قَالَ بَلَىٰ قَالَ يَا رَبِّ إِنْ تُبْتُ وَأَصْلَحْتُ أَرَاجِعِي أَنْتَ إِلَى الْجَنَّةِ قَالَ نَعَمْ) (فَتَابَ عَلَيْهِ ج) بس الله‌تعالی آدم‌علیه السلام‌گه قایتدی یعنی توبه‌سنی قبول ایتدی (إِنَّهُ) درستلکده الله‌تعالی (هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۞) اولغنادر توبه‌لرنی قبول ایتوچی وبنده‌لرینه رحمت قیلوچی (قُلْنَا اهْبِطُوا مِنْهَا جَمِيعًا ج) ئه‌یتدك بزدی الله‌تعالی جنت‌دن همه‌کزده توشکز (فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي) بس اگر سزگه مینمدن کیلسه (هُدًى) کوندرگوچی یعنی قرآن دخی رسول(فَمَنْ تَبِعَ هُدَايَ) بس کمدر مینم کوندرگوچی قرآنمه دخی رسولمه ایمه‌رسه یعنی ایمان کیترسه (فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) بس اول آدملر اوزه‌رینه‌قورقو یوقدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ۞) دخی اول کشیلر حسرتلنرده ایمه‌سلر (بواورنده‌ایکی شرطقه برجواب بولغان یعنی ایکنچی شرط جوابی برلن اولکی شرطقه جواب انْ جِئْتَنِي فَإِنْ قَدَرْتَ أَحْسَنْتُ إِلَيْكَ کبی (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) دخی شوندی آدملر کافر بولدیلار (وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) دخی بزنك آیتلرمزنی یالغانغه توتدیلار (أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ ج) برکافر بولوب آیتلرمزنی یالغانغه توتقان آدملر اوط ایچه‌لری‌در (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۞) آلار اوطده قالوچیلاردر (يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ) ای یعقوبنك بالالاری اسرائیل‌دن مراد ابراهیم‌علیه‌السلام اوغلی بولغان اسحاق علیه‌السلام‌نك اوغلی یعقوب‌علیه‌السلامدر اسرائیل‌عبدالله یاکه صفوة‌الله معناسنده (اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي) مینم شوندی نعمتمنی ایسکزگه توشرکز (أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ) اول نعمت برلن سزگه انعام قیلدم یعنی آتالارکزغه فرعوندن هم آنك عذابندن دریاغه باطودان قتقارو هم بوزارنی معبود توتو گناهسندن عفو کبیلر (وَأَوْفُوا بِعَهْدِي) دخی مینم عهدمه یعنی محمد (صلی‌الله علیه وسلم)گه ایمان‌غه وفا قیلوکز (أُوفِ بِعَهْدِكُمْ) مین سزنك عهدکزگه وفا قیلورمن یعنی

اگر محمد (صلى الله عليه وسلم) گه ايمان كيترسه‌كز جنت‌گه كرتو برلن ثواب بيررمن (وَاِيَّايَ فَارْهَبُونِ ج)
دخى عهدگه وفاء قيلاونى قويوده مينلن‌گنه قورقكز (وَآمِنُوا) دخى ايمان كيترگز (بِمَا) شول نرسه‌گه
(اَنْزَلْتُ) ايندردم مين اول نرسه‌نى يعنى قرآن‌غه (مُصَدِّقًا) راستلاوچى بولغان حالده اول مين ايندرگان
نرسه (قرآن) (لِمَا مَعَكُمْ) سزنك برلن برگه بولغان نرسه‌نى يعنى تورات‌نى چونكه قرآن تورات‌گه
توحيددە نبوتده موافق (وَلَا تَكُونُوا اَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ) دخى مين ايندرگان نرسه‌نى انكار قيلوچى‌نك اولگسى
بولماگز بوآيتده خطاب يهودلرگه كعب بن الاشرف كبى يهودلرنك رئيسى بولغان آدملرحقنده نازل
بولغان (وَلَا تَشْتَرُوا بِاٰيَاتِي) دخى مينم آيتلرم برلن آلماشدرماگز (ثَمَنًا قَلِيلًا) آز آنچه‌نى يعنى قرآن
آيتلرينه ايمان برلن دنيا الوشنى آلشدرماگز (وَاِيَّايَ فَاتَّقُونِ ج) دخى ايمان وحق‌غه ايپه‌رو سببلى
مينلن‌گنه قورقكز (وَلَا تَلْبِسُوا الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ) دخى حقنى باطل برلن قاطفاشدرماگز (وَتَكْتُمُوا الْحَقَّ) دخى
محمد عليه السلام‌نك صفتى حقنده بولوده حقنى ياشرمه‌گز (وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ج) حالبوكم سزاول حقنى بلورسز
(وَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ) دخى نماز اوقوگز (وَآتُوا الزَّكٰوةَ) دخى زكات بيرگز (وَارْكَعُوا مَعَ الرّٰكِعِينَ ج) دخى ركوع
قيلوچيلار برله برگه ركوع قيلوگز «فائده» الله تعالى‌نك بو آيتنده نمازنك وزكوة‌نك فرضلغنه جماعت
نمازى‌نك واجب بولووينه دليل بار بوآيتده اهل كتاب‌قه نماز اوقو برلن زكات بيرو برلن نمازده
ركوع قيلو برله‌ن امر قيلدى امر وجوب اوچون حاصل كلام الله تعالى اهل كتابقه مسلمانلارغه ايپه‌رو
برله‌ن امر ايتدى يعنى مسلمانلار اوق تورغان نمازنى اوقوگز هم زكاتنى مسلمانلارچه بيرگز هم
مسلمانلار كبى نمازده ركوع قيلوگز ديدى بعضيلر بوآيت جماعت برله‌ن اوقوغه امر ديگانلر نمازدان
ركوع برله‌ن تعبير قيلنغان ديگانلر بووقتده معناسى بولادر نماز اوقوچيلار برله‌ن برگه نماز اوقوگز
ديگان معناده لكن بووقت جماعت نمازينك واجب بولووى لازم بولا بزنك مذهبده سنت مؤكده ايدى
واجب‌ده مندوبده مباحده توگل ايدى لكن بوره‌وشچه جواب بيررگه ممكن بوآيتده امروجوب اوچون بولسه‌ده
جماعت نمازى واجبگه ياقن بولغان سنت برشينك قريبنه شول‌شينك حكمى بيرله‌دريا كه بوره‌وشچه‌ده يتورمز
امرندب اوچون بولور ندب اوچون بولو جماعت نمازينك سنت بولوين نفى قيلمى چونكه سنت ندب
افرادندن برفرد بولوريا كه بوره‌وشچه‌ده يتورمز آيت جماعتنك واجب‌بولووينه دلالت قيلسه‌ده لكن جماعت
امامغه مقتدى‌گه توقتاغانلغى اوچون قدرت بالغير بولاقدرت بالغير معتبر توگل هم قدرت بالغير برله‌ن
بنده مكلف توگل بس قدرت بالغير برله‌ن بنده‌نك مكلف بولماوى سببلى ظاهر كتابنى ترك قيلنور لكن
جمعه نمازى برله‌ن بحث كيلسه جمعه نمازنده جماعت فرض وحالانكه اوزى غيرگه توقتاغانلغى اوچون قدرت
بالغير بولا لكن جمعه نمازندان جواب بيره‌مز جمعه نمازى‌نك منعقد بولووى جماعت متحقق بولغانلك
صوگنده بس جمعه نمازنده جماعت قدرت بالغير بولمى امام زاهدى ده‌يتده يهودلر اوّل نمازنى يالغز
يالغز اوقيلار ايدى بس الله تعالى يهودلرگه مسلمانلار برله‌ن برگه اوقوگز ديوامر قيلدى بس آيت بيش
وقت نمازده جماعتنك واجب بولووينه دلالت قيلادر جمعه نمازنده جماعتنك فرض بولووى (اِذَا نُودِيَ

للصَّلٰوة من يَوْم الجمعة فَاسْعَوْا) آيتی برلهن ثابت قاضی بو آيت برلهن تمسك قيلادر كافرلرنك عبادتنی اداء برلهن مخاطلب ومكلف بولولاربنه امابزنك مذهبده كافرلر ايمان ومعاملات هم عقوبات هم عبادات برلهن مكلف بولالار آخرتده مؤاخذه حكمنده گنه يهودلرنك عالملری مسلمان بولغان يافن قرده شلرينه محمد (صلی الله تعالی عليه وسلم نك) دينده ثابت بولوگز آنك دينی حق ديگاچ الله تعالی يهودلرنك عالملری حقنده ذكر قيلناچق آيتنی ايندردی (اَتَأْمُرُونَ النَّاس بالْبِرّ) ايا آدملرگه ايزگولك (ايمان) برلهن قوشاسزمی (وَتَنْسَوْنَ اَنْفُسَكُمْ) اما اوزگزنی اونوتاسزمی (وَاَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتٰبَ ج) حالبوكم سز كتاب (تورات نی اوقيسز (اَفَلَا تَعْقِلُونَ ج) ايا اشكزنك ياوزلغنی باميسزمی يعنی عقل غه صالوب قارامیسزمی يعنی كشيگه ايزگولك برلهن امر قيلغاچ اول ايزگولك ألبته اوزگزگه ده لازم اوزگزنی اونوتو ألبته عقلسزلقدان چونكه عقللی كشی اوز فائده سنی بلمك كيره ك (وَاسْتَعِينُوا بالصَّبْر) دخی اشلرگزگه صبر برلهن يارديم ايسته گز (وَالصَّلٰوة ج) دخی نماز برلهن يارديم ايسته گز (وَاِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ) دخی درسقلكده نماز الوغ وآغر در (اِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ||) مگر الله تعالی دن قورقوچی طاعت ده قرار تابقوچی كشيلرگه گنه الوغ وآغر توگل در (اَلَّذِينَ) شوندی كشيلر در الله تعالی دن قورقوچی طاعت ده قرار تابقوچی آدملر (يَظُنُّونَ) شكسز بلورلر آلار (اَنَّهُمْ مُلٰقُوا رَبِّهِمْ) درسقلكده آلار ربلرينه بولقوچيلاردر ديو يعنی اوزلرينك قيامت كونده الله تعالی گه بولقولارنی يقينا بلگان آدملرگه نماز الوغ وآغر بولماس (وَاَنَّهُمْ اِلَيْهِ رٰجِعُونَ*) دخی شول آدملرگه نماز آغر بولماس شكسز بلورلر درسقلكده آلار ربلرينه قايتوچيلاردر (يٰبَنِی اِسْرٰائِيلَ) ای يعقوبنك بالالاری (اُذْكُرُوا نِعْمَتِیَ الَّتِی) مينم شوندی نعمتلرمنی ايسكزگه توشرگز (اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ) اول نعمت لر برلهن سزنك اوزه رگزگه انعام قيلدم (وَاَنِّی) دخی درسقلكده مين (فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعٰلَمِينَ ج) سزنی شول زمانده بار بولغان آدملر اوزه ربنه آرتوق قيلدم (وَاتَّقُوا يَوْمًا) دخی شوندی كوندن قورقگز (لَا تَجْزِی نَفْسٌ) هيچ برنفس الوش آلماس (عَنْ نَفْس) ايكنچی برنفسدن (شَيْئًا) هيچ نرسه نی (وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ) دخی هيچ برنفس دن يارديم قبول قيلنماس (وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ) دخی هيچ برنفسدن فداء (يعنی اوزی اورننه ايكنچی آدمنی) آلنماس (وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ ج) دخی آدملر ياردمده بيرلمش بولماسلار يعنی الله تعالی نك عذابندن طييلمش بولماسلار (وَاِذْ نَجَّيْنٰكُمْ) ای يعقوب بالالاری دخی شول وقتنی ايسكزگه توشرگز بز سزنی قوتقاردق يعنی آنالارگزنی (مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ) فرعون نك دينده ايبه رگان كشيلردن مصرنی مالك بولغان قبطيلار پادشاه سينك هربرينه فرعون ديلر معروف فرعون نك اسمی وليد آناسی مصعب دورت يوزيلدان آرتق عمر سورمش ديگابلر (يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَاب) فرعون دينده ايبه رگان آدملر سزگه عذاب نك ياوزيلی وقاطيسينی تاتوتقانلاری حالده قوتقاردق (يُذَبِّحُونَ اَبْنَاءَكُمْ) ايربالالارگزنی بوغازلار بولديلار (وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ ج) دخی خاتون قزلارگزنی قالدررب ولديلار فرعون نك كاهن لرينك بعضسی بنی اسرائيل ده بربالانواچق سينك ملكك وپادشلغك

شول بالاسببلی قولکدان کیتهچك دیب خبر بیرگاچ فرعون شول ئشه کیلکنی قیلدی (وَفِی ذٰلِکُمْ) دخی سزنك بوعذابنی تاتووکزده یاکه فرعون اتباعندان قتلوکزده بولغوچیدر (بَلَاءٌ مِّنْ رَّبِّکُمْ عَظِیمٌ ج) ربکزدن الوغ ابتلاء یاکه الوغ انعام (وَاِذْ) دخی ای یعقوب بالالاری شول وقتنی ایسکزکه توشرکز (فَرَقْنَا بِکُمُ الْبَحْرَ) سزنك سببلی دیکزنی آیوردق (فَاَنْجَیْنٰکُمْ) بس سزنی قوتقاردق (وَاَغْرَقْنَا اٰلَ فِرْعَوْنَ) دخی فرعون گه ایه رگان آدملرنی هم فرعوننی صوغه باطردق (وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ط) حالبوکم سز آلارنك صوغه باتدقنی قارارسز فرعون هلاك بولغانلرنك صوکنده بنواسرائیل مصرگه کرگاچ عمل قیلورغه هیچ کتابلاری بولماغاچ الله تعالی موسی علیه السلام گه تورات ایندرمك برلهن وعده قیلدی قرق کیچه میقات تعیین قیلدی یعنی ذوالقعده نك کاملی ذوالحجه نك اونوسی شونی بیان قیلوب الله تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (وَاِذْ) دخی شول وقتنی ایسکزکه توشرکز (وٰعَدْنَا مُوسٰی) موسی (علیه السلام) گه وعده قیلدق (اَرْبَعِینَ لَیْلَةً) قرق کیچه نی یعنی قرق کیچه اوتکاندن صوك تورات ایندرمزدیو (ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ) مونك صوکنده بوزاونی معبود توتدکز (مِنْ بَعْدِهٖ) موسی صوکندان یعنی موسی علیه الله تعالی نك وعده قیلغان اورننه کیتوونلدن صوك (وَاَنْتُمْ ظٰلِمُونَ ج) حالبوکم سز بوزاونی معبود توتوکز سببلی ظالملرسز چونکه اول عبادتنی اورنلدان باشقه غه قویوبرلا (ثُمَّ عَفَوْنَا عَنْکُمْ) مونك صوکنده سزلردن گناهلارکزنی عفو قیلدق (مِنْ بَعْدِ ذٰلِکَ) بوزاونی معبود توتقان دان صوك (لَعَلَّکُمْ تَشْکُرُونَ ط) بزنك شول قدر الوغ گناهدان عفو نعمتمزگه شکر قیلوکز اوچون (وَاِذْ) دخی شول وقتنی ایسکزکه توشرکز (آتَیْنَا مُوسَی الْکِتٰبَ) موسی غه کتاب (تورات) بیردك (وَالْفُرْقَانَ) یعنی حق برلهن باطل آراسنی آیورغوچی (تورات) نی بیردك (لَعَلَّکُمْ تَهْتَدُونَ ط) سزنك آزغونلقدان توغریلق غه کونلوکز اوچون (وَاِذْ) دخی بو وقتنی ایسکزکه توشرکز (قَالَ مُوسٰی لِقَوْمِهٖ) موسی (علیه السلام) اوزینك بوزاوغه عبادت قیلوچی قومنه ئه یتدی (یٰقَوْمِ) ای قوم (اِنَّکُمْ ظَلَمْتُمْ اَنْفُسَکُمْ) درستلکده سز اوزکزگه ظلم وجبر قیلدکز (بِاتِّخَاذِکُمُ الْعِجْلَ) بوزاونی معبود توتوکز سببلی (فَتُوبُوا اِلٰی بَارِئِکُمْ) بس اوزکزنی یاراطقوچی الله غه قایتوکز بوزاوغه عبادتنی تاشلاکز (فَاقْتُلُوا اَنْفُسَکُمْ ط) بس اوزکزنی ئولترکز یاکه بعضکز بعضکزنی ئولترسون یاکه بوزاوغه عبادت قیلماغان لارکز بوزاوغه عبادت قیلغان لارکزنی ئولترسن معناسنده (ذٰلِکُمْ خَیْرٌ لَّکُمْ) سزنك بواشکز یعنی توبه کز اوزکزنی اوزکز ئولتروکز سزنك اوچون ایزگودر (عِنْدَ بَارِئِکُمْ ج) سزنی یاراطقوچی الله تعالی حضورنده (یتمش مك مقتول بولدی دیمشلر (فَتَابَ عَلَیْکُمْ ج) بس الله تعالی سزنك اوزکزگه سزالله تعالی گه قایتماسدان بورون قایتدی یعنی توبه کزنی قبول ایتدی (اِنَّهٗ) درستلکده الله تعالی (هُوَ) اول الله تعالی (التَّوَّابُ الرَّحِیمُ ط) توبه لرنی قبول ایتوچی وبنده لرگه رحمت قیلوچیدر (وَاِذْ) دخی ای یعقوب بالالاری شول وقتنی ایسکزکه توشرکز (قُلْتُمْ) ئه یتدکز سز یعنی بوزاوغه عبادتدن الله تعالی گه عذر اوتنورگه موسی (علیه السلام) برلهن چغب الله تعالی نك سوزینی ایشتکانکز زمانده ئه یتوچیلر بیتمش کشی یاکه اون مك کشی ایدی دیمشلر (یٰمُوسٰی لَنْ نُّؤْمِنَ لَکَ) ای موسی

سیکا ایمان کیترمیمز یعنی سینك معبودکا چن کوکلمزدن اشانمیمز (حَتّٰی نَرَی اللّٰهَ جَهْرَةً) الله تعالی‌نی آشکاره یعنی کوز برلن کورمه‌ینچه دیو (فَاَخَذَتْكُمُ الصّٰعِقَةُ) بس سزنی تاوش توتدی صاعقه ئولم معناسنده یاکه کوك طرفندن اوط کیلوب یاندردی دیمشلر بوتاوش برلن کوز برلن الله‌تعالی‌نی کورونی صوراو چیلار هلاك بولغان (وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ۝) حالبوکم سزقاریدیرایدکراوزکزگه اینگان نرسه‌نی (ثُمَّ بَعَثْنٰاكُمْ) مونك صوکنده ترگزدك بز سزنی (مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ) ئرلووکزدن صوك (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝) بزنك نعمتمزگه شکر قیلووکز اوچون (وَظَلَّلْنَا عَلَيْكُمُ الْغَمَامَ) دخی سزنك اوزه‌رکزگه «تیه» صحراسنده قویاش اسسیلکندن صاقلار اوچون بلوطنی کوله‌که قیلدوق (وَاَنْزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّ) دخی سزنك اوزرکزگه ترنجبین (قدرت حلواسی) ایندردك تیه صحراسنده بنو اسرائیل‌گه قویاش چغودان قویاش باتوغه قدر هر آدم‌گه بر صاع قدر قارا کبی ترنجبین اینگان (وَالسَّلْوٰى ۝) دخی یلوه قوشنی ایندردك (كُلُوا مِنْ طَيِّبٰاتِ مٰا رَزَقْنٰاكُمْ ط) بزرزقلاندرغان نرسه‌لرنك خوش بولغان‌لارندن آشاکز (وَمٰا ظَلَمُونٰا) بنو اسرائیل کفران نعمت قیلو سببلی ظلم قیلدیلار لکن بزگه ظلم قیلمادیلار (وَلٰكِنْ كٰانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ط) لکن اوزلرینه ظلم وجبر قیلور بولدیلار چونکه ظلملارینك ضررى اوزلرینه قایتور (وَاِذْ) دخی شول وقتنی ایسکزگه توشرکز (قُلْنَا ادْخُلُوا) بنواسرائیل‌گه «تیه» صحراسندن چققان‌نك صوکنده ئه‌یتدك کرکز دیو (هٰذِهِ الْقَرْيَةَ) بوقریه‌گه بیت‌المقدس که‌یاکه شام قریه‌لرندن بولغان «اریحا» دیگان قریه‌گه (فَكُلُوا مِنْهٰا) بس بو قریه‌دن یعنی طعاملدن آشاکز (حَيْثُ شِئْتُمْ) تله‌گان اورنوکزدان (رَغَداً) کیك وکوب بولغان حالده (وَادْخُلُوا الْبٰابَ سُجَّداً) دخی قریه‌نك ایشگنه بگولکانکز حالده کرکز (وَقُولُوا حِطَّةٌ) دخی ئه‌یتوکز بزنك صوراغان نرسه‌مز بزنك خطالارمزنی توشرمکدر دیو (نَغْفِرْ لَكُمْ خَطٰايٰاكُمْ ۝) سزنك خطالارکزنی یارلقارمز (وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ط) دخی ایزگولك قیلوچیلارغه ثواب‌نی آرتدررمز (فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا) بس ظالم بولغان آدملر آلماشدردی (قَوْلاً) سوزنی (غَيْرَ الَّذِي) شول سوزگه باشقه برله‌ن (قِيلَ لَهُمْ) اول‌سوزنی آلارغه ئه‌یتلمش بولدی یعنی توبه هم استغفار برلن دنیا عرضلارندن نفسلری تله‌گان نرسه‌نی آلماشدردیلار (فَاَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا) بس ظالم بولغان آدملرگه ایندردك (رِجْزاً مِنَ السَّمٰاءِ) کوکدن مقدر بولغان عذابنی (بِمٰا) شول‌نرسه سببلی (كٰانُوا) بولدیلار اول ظالملر (يَفْسُقُونَ*) بوی صونودان چغار بولدیلار یعنی بوزوقلق‌لاری سببلی ایندردك عذابنی (وَاِذِ اسْتَسْقٰى مُوسٰى) دخی شول وقتنی ایسکزگه توشرکز موسی (عم) صوغارونی ایسته‌دی (لِقَوْمِهِ) اوزینك قومی اوچون یعنی «تیه» صحراسنده حضرت موسی‌نك قومی غایت صوصادیلار حضرت موسی الله تعالی‌دن قومی اوچون صوصورادی (فَقُلْنَا اضْرِبْ) بس ئه‌یتدك بزدی الله‌تعالی ئه‌یته‌ای موسی صوق دیو (بِعَصٰاكَ) تسایاغنك برلن (الْحَجَرَ ط) تاشنی (فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ) بس تاشدان یارلدی (اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْناً ط) اون ایکی چیشمه اسباط صانینچه (قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنٰاسٍ) تحقیق هربر آدم (سبط) بلدی (مَشْرَبَهُمْ ط) اوزینك اچه‌تورغان اورنینی (كُلُوا وَاشْرَبُوا مِنْ

رزق الله) الله تعالى ئه يته ئه يتدك بزدى آشاكز واچكز الله تعالى نك رزقندان (وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ) دخى بيرده
يورمه كز (مُفْسِدِينَ ج) بوزوقلق قيلغانكز حالده (وَإِذْ) دخى شول وقتنى ايسكزكه توشركز (قُلْتُمْ) ئه يتدكز سز
(يَا مُوسَى) اى موسى (لَنْ نَصْبِرَ عَلَى طَعَامٍ وَاحِدٍ) بر طعام اوزه رينه يعنى قدرت حلواسى ايله يلوه قوشى اوزه رينه
صبرلق قيلا آلميم (فَادْعُ لَنَا رَبَّكَ) بس بزنك اوچون ربكه دعاء قيل (يُخْرِجْ لَنَا) ربك بزكه چغارسن (مِمَّا
تُنْبِتُ الْأَرْضُ) يير اوستره تورغان نرسه لردن (مِنْ بَقْلِهَا) ييرنك ياشلچه لرندن كبسته قاربوز كيشر
كبيلردن (وَقِثَّائِهَا) دخى ييرنك قيارندان (١) (وَفُومِهَا) دخى ييرنك بغدايندان فوم ثوم كبى صارمساق معناسنده
بولساده ياري (وَعَدَسِهَا) دخى ييرنك ياسمغندان (وَبَصَلِهَا ط) دخى ييرنك صوغانندان (قَالَ) موسى عم قومنه
ئه يتدى (أَتَسْتَبْدِلُونَ الَّذِي هُوَ أَدْنَى) ئلله توبه ن وخسيسره ك بولغان نرسه نى آلماشاسزمى ادنادان مراد بنو
اسرائيلنك ايسته گان نرسه لرى (يعنى شول ياشلچه آشلقلارى بولماغان نسته لرنى) (بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ ج) ايزگو وشريف
بولغان نرسه برلن يعنى قدرت حلواسى برله ن يلوه قوشى برله ن (اهْبِطُوا مِصْرًا) شهرلردن بولغان برشهرگه توشكز
(فَإِنَّ لَكُمْ مَا سَأَلْتُمْ ط) چونكه سزنك اوچون بولغوچيدر صوراغان نرسه لركز (وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ) دخى
بنوا اسرائيل اوزه رينه خورلق وحقارت قيلنمش بولدى (وَالْمَسْكَنَةُ) دخى فقيرلك اثرى قيلنمش بولدى
(وَبَاؤُا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ ط) دخى الله تعالى دن بولغان آچو برله ن كيرى قايتديلار (ذَلِكَ) بو ذلت وفقيرلك
اثرى هم آچو (بِأَنَّهُمْ) اوشبونك سببلى در درستلكده اسرائيل بالالارى (كَانُوا يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ)
الله تعالى نك آيتلرينى انكار قلور بولديلار (وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ط) دخى حقدان باشقه پيغمبرلرنى
ئولترر بولديلار يهودلر شعيب هم زكريا هم يحى عم لارنى (ذَلِكَ) بو الله تعالى نك آيتلرينه انكار
برله ن پيغمبرلرنى ئولترولرى ياكه ذلت ومسكنت ده بولولارى (بِمَا عَصَوْا) بنو اسرائيل ميم امرمه
قارشولارى سببليدر يعنى بوى صونماديلار (وَكَانُوا يَعْتَدُونَ *) تورلى گناهلارغه كرشولرى سببلى
امرمدن اوتكوچى بولديلار (إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا) درستلكده شوندى آدملر ايمان كيترديلر آلار
يعنى تللرى برله ن گنه ايمان كورسه تديلر قصقاسى منافقلار (وَالَّذِينَ هَادُوا) دخى شوندى آدملر
يهودى بولديلار (وَالنَّصَارَى) دخى نصارالار (نصارى ديو حضرت عيسى امتن تسميه ايتو حضرت عيسى گه
ياردم ايتدكلرى اوچوندر (وَالصَّابِئِينَ) دخى يهود برله ن نصارا دينندن كوچب فرشته لرگه تابنوچيلار
(مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ) بو منافقلاردن يهود ونصارى وصابئى لردن الله تعالى گه چن كوكل برله ن ايمان كيترگان كشيلر
(وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دخى آخرت كونينه چن كوكلرندن ايمان كيترگان كشيلر (وَعَمِلَ صَالِحًا) دخى ايزگو
اشلرنى اشله گه ن كشيلر (فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ) بس بو كشيلرگه عمللرى نك يالى وثوابى بولغوچيدر (عِنْدَ رَبِّهِمْ ج)
ربلرى قاشنده (وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) دخى بودورت كشى گه قورقوده يوقدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ *) دخى

١) (قثاء بزنك يورتداغى قيار توكل بلكى ايكنجى تورلى پشرويده ممكن اسسى ييرده بولا تورغان قيار كبى براوزنجه نسته در
اما بزنك قيار ديگانمز عربجه (خيار) در. ش. ح.

بودورت تورلی کشی حسرتله نورده ایمه‌سدر یعنی چن کوکللرندن ایمان کیترگان‌نك صوکنده بولارغه اولکی کفرلری ضرر ایتمه‌س (وَاذْ) دخی شول وقتنی ایسکزگه توشورکز ای یعقوب بالالاری یعنی یهودلر (اَخَذْنَا مِیثَاقَکُمْ) سزنك محکم عهدکزنی آلدق توراتده بولغان نرسه‌نی قبول ایتو برلن (وَرَفَعْنَا فَوْقَکُمُ الطُّورَ) دخی سزنك اوستکزده طورتاغن کوته‌ردك (حضرت موسی بنو اسرائیل‌گه تورات شریف یازلغان الواح (تاقتا) لارنی آلوب کیلگاچ توراتده یازلغان آغراشلرنی ومشقتلی تکلیف‌لرنی کورگاچ یهودلر توراتنی قبول ایتودن باش تارتدیلر شونك صوکنده حضرت جبرائیل الله تعالی‌نك امری بوینچه طورتاغنی صوروب بنو اسرائیل‌نك باشلاری اوستنه کوته‌ردی حضرت موسی قومنه ئه‌یتدی قبول ایتسه‌کز قتولاسز والا اوستکزگه بوتاغ توشه‌چك دیدی شوندان صوك قورقوب تورات شریفنی قبول ایتدیلر طور دیوب عرب تلنده برنرسه‌نك ایکنچی برنرسه مقدارنده آنك حدنچه بولووینه هم ایکنچی نرسه آراسن آیوروچی نرسه‌گه ئه‌یتله، قدر هم مقدار معنالرنده، برنرسه ایکنچسی ایله برره‌وشده بولولارینه‌ده ئه‌یتله‌در بس ورفعنا فوقکم الطورده قایو معناسی موافق کورلسه شونی آلنور مثلا ایکی نرسه آراسنده آیورما بولونی آلساق (ورفعنا فوقکم الطور) نك معناسی بولور ای بنی اسرائیل بز سزنك اوستکزگه حق ایله باطلنی آیورا تورغان نرسه‌نی کوته‌ردك . یعنی کتاب ییبه‌ردك . ش. ح . (خُذُوا مَا آتَیْنَاکُمْ) الله تعالی ئه‌یته‌در بنو اسرائیل‌گه ایتدك بزدی سزگه بیرگان نرسه‌مزنی (تورات‌نی) توتوکز (بِقُوَّةٍ) قوت وجهد برلن (وَاذْکُرُوا مَا فِیهِ) دخی توراتده بولغان نرسه‌نی ذکر قیلوکز یعنی کوکلده صاقلاکز ودرس ایتوب اوقوکز اونوطماکز وغافل بولماکز (لَعَلَّکُمْ تَتَّقُونَ *) دنیاده هلاك بولودان آخرتده عذابدان صاقلانماقلغکز اوچون وقوتلماقلغکز اوچون * تقوالك ـ کشی اوزن ضررغه توشودن صاقلامق معناسنده (ثُمَّ تَوَلَّیْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ) مونك صوکنده توراتنی قبول ایتکاندن صوك عهددن هم عهدگه وفاء قیلودان یوز دوندردکز (فَلَوْلَا فَضْلُ اللهِ عَلَیْکُمْ) ایندی اگرده الله تعالی‌نك سزنك اوزه‌رکزگه عذابنی کیچکترو برله‌ن وتوبه‌گه موفق قیلووی برله‌ن فضلی بولماسه ایدی (وَرَحْمَتُهُ) دخی الله تعالی‌نك رحمتی بولماسه ایدی (لَکُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِینَ) برده شکسز ضرر ایتوچیلردن وعذاب اچنده هلاك بولوچیلاردان بولور ایدکز (وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِینَ) وتحقیق شول آدملرنی بلدکز (اعْتَدَوْا مِنْکُمْ فِی السَّبْتِ) شنبه کوننده بالق آولاو سببلی سزلردن الله الله تعالی‌نك چیگندن اوتدیلر یعنی اول کشیلرنی سز بلدکز (فَقُلْنَا لَهُمْ) بس شنبه کون بالق آولاو سببلی الله تعالی‌نك چیگندن اوتکان آدملرگه ئه‌یتدك (کُونُوا) بولوکز (قِرَدَةً خَاسِئِینَ *) سرلمش بولغان میمونلر (فَجَعَلْنَاهَا) بس قیلدق بز صورتلری میمون‌غه ئه‌یله‌نگان بنو اسرائیلنی (نَکَالًا لِمَا بَیْنَ یَدَیْهَا) آلدلارنده بولغان نرسه‌لرگه یعنی امتلرگه عبرت قیلدق (وَمَا خَلْفَهَا) دخی آرتلارنده بولغان نرسه‌گه یعنی امتلرگه عبرت قیلدق (وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِینَ *) دخی بنو اسرائیل‌نك شنبه کون بالق آولاودان طیوچی ایزگولرینه وعظ قیلدق. بقره قصه‌سی: (بنو اسرائیل‌ده برقارت بای کشی بولغان ئولگاچ بوقارت‌دان میراث آلور اوچون قارت‌نك صلبی اوغلنی قارتنك ایرقرداشینك اوغللاری (ابن الاخ)لر اما اوغلغه ابن عم

بولالار) ئولترب شهرنك قابقاسی یاننه ایتب ناشلاغانلار مونك صوكنده بومقتول اوغلنك ولیلری مقتولنك دیمتی ازلی باشلاغانلار شوندان صوك الله تعالی بنواسرائیلگه صغر بوغازلاغز مقتولگه صغرنك بعضسی برله ضرب ایتوكز مقتول ترلرده قاتل كم ایكانسنی ئه‌یتور دیگان) (وَاذْ قَالَ مُوسٰی لِقَوْمِه) ای بنواسرائیل شول وقتنی ایسكزگه توشورگز موسی اوزینك قومنه ئه‌یتدی (اِنَّ اللّٰهَ یَاْمُرُكُمْ) درستلكده الله‌تعالی سزگه قوشادر (اَنْ تَذْبَحُوا بَقَرَةً) سزنك صغر بوغازلاوگز برله‌ن (قَالُوا اَتَتَّخِذُنَا هُزُوًا) حضرت موسی‌نك قومی ئه‌یتدیلر ایا بزنی مسخره توتاسنمی یعنی بزنی خورلی‌سنمی دیو(قَالَ اَعُوذُ بِاللّٰه) حضرت موسی ئه‌یتدی الله‌تعالی‌گه صغنامون (اَنْ اَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِینَ*) نادان‌لار جمله‌سندن بولماقلغمدان چونكه كشینی خورلاب سؤیلهمك نادانلقدان (بواورونده كنایه بولنچه استهزاءغه مینی نسبت بیروگز اوچون سزنادانلار دیگان سوز بولا (قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ) حضرت موسی‌نك قومی ئه‌یتدیلر بزنك اوچون ربكا دعاء قیل (یُبَیِّنْ لَنَا مَا هِیَ) ربك بزگه بیان قیلور اول صغر نرسه ایكانلكنی یعنی اول صغرنك حالی وصفتی نرسه (قَالَ اِنَّهُ یَقُولُ) حضرت موسی‌ئه‌یتدی قومنه درستلكده الله‌تعالی ئه‌یته‌در (اِنَّهَا بَقَرَةٌ) درستلكده اول صغر شوندی صغردر (لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ) بیك قارتده بولماغوچی وبیك یاشده بولماغوچی (عَوَانٌ بَیْنَ ذٰلِكَ) بوقارت‌برله‌ن یاش آراسنده یارطی‌واورتاچه بولوچی (فَافْعَلُوا مَا تُؤْمَرُونَ) بس امر قیلنمش بولغان نرسه‌نی قیلكز (قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ) حضرت موسی‌نك قومی ینه‌ده حضرت موسی‌غه ئه‌یتدیلر ربكا بزنك اوچون دعاء قیل (یُبَیِّنْ لَنَا مَا لَوْنُهَا) ربك بزگه بیان قیلور اول صغرنك توسی نیدی توس ایكانچیلكن (قَالَ) حضرت موسی ئه‌یتدی (اِنَّهُ یَقُولُ) درستلكده الله تعالی ئه‌یته‌در (اِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ) درستلكده اول صغر صاری توسه‌گی صغردر (فَاقِعٌ لَوْنُهَا) توسی بیك صاف صاریدر (تَسُرُّ النَّاظِرِینَ) كورگاملكی اوچون قاراغان آدملرنی شادلاندرر صاری توس كوكلنی شادلاندرغانلقی اوچونده حضرت علی صاری باشماق كیگان كشینك قایغوسی آزبولور دیگان (مَنْ لَبِسَ نَعْلًا صَفْرَاءَ قَلَّ هَمُّهُ) (قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ) حضرت موسی‌قومی حضرت موسی‌غه ینه‌ده ئه‌یتدیلر بزنك‌اوچون ربكا دعاء قیل (یُبَیِّنْ لَنَا مَا هِی)ربك بزگه اول‌صغرنك نرسه‌ایكانلگنی‌بیان قیلور یعنی‌اول‌صغر قرده آشاب یوری تورغان صغرمی یاكه خدمت ایته تورغان صغرمی بنواسرائیل ا گرده الله‌تعالی صغر بوغازلاغز دیب قوشقاچه بوغازلاسالار ایدی‌اوزلری اوچون بیلگن بولاچاق ایدی اوزلری قاطیلقنی ایسته‌گان صاین الله‌تعالی قاطیلقنی آرتدردی‌شونك اوچونده رسول‌ا گر كم‌ده‌كم دینده قاطیلقنی ایسته‌سه اول كشیگه‌الله‌تعالی دینن قاطی‌وآغر قیلوردیدی (اِنَّ الْبَقَرَ تَشَابَهَ عَلَیْنَا) درستلكده بوره‌وشه‌گی صغرلار بزده كوب‌بولووی سببلی بوصغر بزگه بامسز وشبهه‌لی‌بولدی (وَاِنَّا اِنْ شَاءَ اللّٰهُ) دخی درستلكده بزا گر الله‌تعالی تله‌سه (لَمُهْتَدُونَ) بوغازلاوی مقصود بولغان صغرغه كونلمش بولورمز رسول‌ا كرم ئه‌یته ا گرده بنواسرائیل (ان شاءالله) دیو استثناء قیلغان بولماسالار ایدی قیامت‌گه قدر بیان قیلنماغان بولور ایدی (قَالَ) حضرت

موسی قومنه ئه‌یتدی (اَنَّهُ یَقُولُ) درستلکده الله تعالی ئه‌یته‌در (اَنَّهَا بَقَرَةٌ) درستلکده اول بوغازلاو برله‌ن امر قیلنغان صغر شوندی صغردر (لَا ذَلُولٌ) بیوقغان بولماس (تُثِیرُ الْاَرْضَ) ییرنی سوره‌در ایدی اول ذلول یعنی ییرنی سورب یابقغان وبیوقغان بولماسون (وَلَا تَسْقِی الْحَرْثَ) دخی ایگنلك صوغاره تورغانده بولماسون یعنی ایگننی صوغارو سببلی یابقغان وبیوقغان بولماسون حاصل صبان سوره تورغان وایگننی صوغاره تورغان یابق وآرق صغر بولماسون بوغازلاو برله‌ن امر قیلنغان صغر شوندی صغردر (مُسَلَّمَةٌ) اول صغر عیب‌لردن سلامت بولسون (لَا شِیَةَ فِیهَا ط) صاریلقدن باشقه توس قاتوشقان بولماس اول صغرده یعنی علامتلر بولماسون (قَالُوا الْآنَ جِئْتَ بِالْحَقِّ ط) حضرت موسی‌نك قومی ئه‌یتدیلر حاضر حقنی کتوردك یعنی صغرنك صفتی‌نك حقیقتنی بلدردك (فَذَبَحُوهَا) بس صغرنی بوغازلادیلار (وَمَا كَادُوا) دخی یاقن بولمادیلار (یَفْعَلُونَ ط) امر قیلنغان نرسه‌لرنی قیلورغه یعنی سؤاللرنی وعله‌لنولری بتمه‌ینچه سهولت برله‌ن قیلمادیلار بلکه مضطر وعاجز بولوب قنه قیلدیلار موندی صغرنك ثمنی قیمت بولغانلغی اوچون رسول اکرم ئه‌یته اگرده بنو اسرائیل برده صوراشمایغنه برصغرنی ئوتب صویغانلار بولسه یاریدر ایدی لکن اوزلرینه صوراوسببلی قاطیلق قیلدیلارده الله تعالی آلارغه قاطیلق قیلدی‌دی (بقراییه‌سی) بنو اسرائیلده برشیخ صالح بولغان آنك اوزینه جماعتنه یعنی آتاوآناسنه ایزگولك قیلوچی براوغلی بولغان بوقارتنك بربوزاوی بارایکان اول بوزاونی اورمانغه ایتلگان هم ئه‌یتکان «ای ربم اوغلوم اوچون بو بوزاونی سیکا ودیعت قیلامون» دیو بو بوزاونی شول یتیم بالا برله‌ن آناسی اوطلاتوب اوسدرگاندر بوبوزاو بیك کورکام وسیمز صغر بولغان بو بوزاونی بنواسرائیل قرق یل ازله‌گان صوکنده تیرسی طولی آلتونغه صاتوب آلغانلار (بو اورنده بر شبهه‌بار الله تعالی بنو اسرائیل‌گه اوّل مطلق صغر بوغازلاو برله‌ن امر قیلدی مونك صوکنده بوصغر مقید بولوب ئه‌ورلدی یعنی توسی صفتی برله‌ن وخاص توسده وخاص صفتده بولدی بنواسرائیل مقید بولغان صغرنی بوغازلادیلار بس الله تعالی‌نك اوّلگی امرینه امتثال تابلمی لکن جواب بیررمز بوتقیید المطلق بولا حکم مطلق بقره‌دن بقرهٔ مخصوصه‌گه کوچدی بس بومطلقنی قبل الفعل نسخ بولا اول درست یا که ئه‌یتورمز خطاب مبهم بولغانلقی اوچون مطلق صغرنیده متناول بس صغرنی بوغازلاو خطاب حکمی برله‌ن تخصیصدن قبل واقع بولغانده خطابقه امتثال بولادر ایدی شونك کبی تخصیصدن صوکده خطابقه امتثال بولا * (وَاِذْ قَتَلْتُمْ نَفْسًا) دخی ایسکزگه توشورکز شول وقتنی ئوتردکزسز برنفسنی (عامیل اسملی آدمنی) (فَادّٰرَأْتُمْ فِیهَا ط) بس اول مقتول بولغان نفسنك شأننده اختلاف قیلشدکز ودعوالاشدکز (وَاللّٰهُ مُخْرِجٌ مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ج) الله تعالی سزنك یاشرگان نرسه‌لرکزنی چغارغوچیدر. یعنی مقتول‌نك امرینی الله تعالی بلدروچیدر (فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ) بس ئه‌یتدك بز آلارغه مقتول‌گه ضرب قیلوکز (بِبَعْضِهَا ج) صغرنك بعضسی برله بس مقتول‌گه صغرنك تلی برله ضرب قیلدیلار یایسه اوك بوطی برله‌ن یایسه قویرق سویه‌گی برله‌ن بس مقتول ترلدی هم مینی آتام برله‌ن برتوغان قرده‌شلرمنك اوغللاری ئولتردی دیدی هم اوزی شول سوزدن صوك میت بولوب ئه‌ورلدی بوابن عملرنی توتوب قصاص اوچون ئولتردیلر رسول اکرم‌نك (لَا یَرِثُ الْقَاتِلُ بَعْدَ صاحب

البقرة) دیدکی بوخصوصده در (كَذٰلِكَ يُحْيِ اللّٰهُ الْمَوْتٰى) اوشنداق یعنی صاحب البقره بولغان آدمنی ترگزگان
کبی الله تعالی ئولکلرنیده ترگزر قیامت کوننده (وَيُرِيكُمْ آيَاتِهِ) دخی سزگه علامتلرینی کورسه تور (لَعَلَّكُمْ
تَعْقِلُونَ ج) سزنك عقل برله‌ن فکر قیلوب بلوکز اوچون بس عقل برله‌ن فکر قیلوب قاراساکز عقل مقتضاسنچه
عمل قیلورسز یعنی بوئولگان آدمنی ترکزرگه کوچی ییتکان ذات هر بر ئولگان آدمنی ترگزرگه کوچی
ییته‌ر (الله تعالی‌نك بنو اسرائیل‌گه صغر بوغازلاو برله‌ن امر قیلونده باشقه حیواننی بوغازلاو برله‌ن امر قیلماونده
حکمت شول چونکه بنو اسرائیل بوزاوغه عبادت قیلدیلار بس آلارنك معبودلرین حقارت قیلو اوچون
هم صغرنك معبود بولورغه صلاحیتی یوقلغنی بلدرو اوچون صغر بوغازلاو برله‌ن امر قیلدی (ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ)
مونك صوکنده ای یهودلر سزنك کوکللرکز قارالدی (مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) کوکلنك نچکه رووینه ویومشار ووینه دلالت
قیلا تورغان آیتلرنی موسی (عه‌م) کیترگان صوکنده (فَهِيَ كَالْحِجَارَةِ) بس قاطیلقده اول کوکللر تاشلار
کبیدر (أَوْ أَشَدُّ قَسْوَةً ج) یایسه قارالق یوزندن تاشلار دانده قاطیراقدر (وَإِنَّ مِنَ الْحِجَارَةِ) چونکه
تاشلار جمله‌سندن باردر (لَمَا يَتَفَجَّرُ مِنْهُ الْأَنْهَارُ ج) آلاردان یلغالار یارولوب صو آغاتورغانلری
(وَإِنَّ مِنْهَا) دخی تاشلار جمله‌سندن باردر (لَمَا يَشَّقَّقُ) یارلوبده (فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ ج) آندان صوك اول تاشدن
صوچغا تورغانلاری (وَإِنَّ مِنْهَا) دخی تاشلار جمله‌سندن باردر (لَمَا يَهْبِطُ مِنْ خَشْيَةِ اللّٰهِ ط) الله تعالی‌دن
قورقودان تاغ توبه‌لرندن توشه تورغانلاری (وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ط) سزنك اشله‌گان نرسه‌لرکزدن
الله تعالی غافل ایمه‌س هر اشکزنی بلب طورر، شولای بولسه الله تعالی‌دن اویالتا تورغان اشلرنی
قیلماکز! (أَفَتَطْمَعُونَ) ای محمد هم صحابه‌لر ئلله‌سز امید ایته‌سزمی؟ (أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ) سزگه آلارنك
ایمان کیترولرنی (وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَ اللّٰهِ) وتحقیق آلاردان یعنی میقاتده موسی عه‌م برله‌ن
برگه بولغان آدملردن برطائفه الله تعالی‌نك سوزینی ایشتور بولدیلار (ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ) مونك صوکنده الله
تعالی‌نك سوزینی اوزگارتور بولدیلار نیته‌که رسول الله‌نك صفتنی هم رجم آیتنی اوزگارتکانلر ایدی
(مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ) الله تعالی‌نك سوزینی عقللری ایله بلگانلری صوکنده یعنی شبهه‌سز الله تعالی‌نك
سوزی ایکاننی (وَهُمْ يَعْلَمُونَ ج) حالبوکم آلار اوزلرینك یالغانچی وافتراچی ایکانلکلرینی بلورلر
(وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا) هر قایچان رسول الله زماننده‌غی یهودلرنك منافقلاری ایمان کیترگان آدملرگه
یولقسه‌لار (قَالُوا آمَنَّا ط) بز ایمان کیتردك دیب ئه‌یتورلر (وَإِذَا خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ) قایچان منافق بولماغان
یهودلرنك بعضسی آولاقده بولسه منافق بولغان بعضسی برله یعنی قایتسه (قَالُوا) یهودلرنك منافق
بولماغان رئیسلری منافق بولغانلارینه ئه‌یترلر (أَتُحَدِّثُونَهُمْ بِمَا فَتَحَ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ) ایا الله تعالی سزنك
اوزه‌رکزگه آچقان نرسه برله‌ن یعنی توراتده بیان قیلنغان محمد صلعم‌نك صفتی برله‌ن محمد صلعم‌نك
صحابه‌لرینه سویله‌شه‌سزمی‌سز (لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ رَبِّكُمْ ج) محمد صلعم‌نك صحابه‌لرینك دلیل قویماقلقلاری
اوچون الله تعالی‌نك کتابنده بزگه ایندرگان نرسه برلن یعنی محمد صلعم‌نك صحابه‌لری ئه‌یترلر توراتده

محمد صلعم‌نك پیغمبر لكی ذكر قیلمغان بولغاچ نی اوچون ایمان كیترمیسز دیو * بر وقتده مدینه اهلینه یهودلر ئه‌یتكانلر رسول‌الله‌غه ایه‌رو حقده‌مشاوره وقتنده محمد صلعم‌گه ایمان كیترگز اول حق پیغمبر دیو مونك صوگنده برسی ایكنچسنی شلته قیلغانلاری اوچون محمد صلعم‌نك صحابه‌لریله بو سوزنی سویلیمسز منه بوسوزگز برله‌ن اوزگزنی الزام قیلورلار دیگانلر (اَفَلَا تَعْقِلُونَ ط) ایا بلمیسزمی الله‌تعالی توراتده ایندرگان نرسه‌نی اصحاب محمد صلعم‌گه ئه‌یتونك ضررگزغه دلیل ایدگینی یعنی آلار ئه‌یترلر اوزگز حق پیغمبر بولووی برله‌ن اعتراف قیلاسز آلای بولغاچ نی‌اوچون ایمان كیترمیسز دیو (اَوَلَا یَعْلَمُونَ) ایا یهودلر بلمیلرمی (اَنَّ اللّٰهَ یَعْلَمُ) درستلكده الله‌تعالی بله‌در (مَا یُسِرُّونَ) یهودلرنك یاشرن قیلغان نرسه‌لرن (وَمَا یُعْلِنُونَ ج) دخی یهودلرنك آشكاره قیلغان نرسه‌لرینی (وَمِنْهُمْ اُمِّیُّونَ) دخی یهودلر جمله‌سندن بار امیلر (لَا یَعْلَمُونَ الْكِتَابَ) اول امیلر كتابنی (توراتنی) بلمه‌سلر (اِلَّا اَمَانِیَّ) مگر عالملرندن ایشتكان یالغانلاریغنه باؤرلر یعنی عالملرینك اوزلرندن چغاروب یازغان تورلی ویالغان سوزلرنی گنه ایشتوب باؤرلر بو آیتده استثناء منقطع بولا (وَاِنْ هُمْ) دخی ایمه‌س اول امیلر (اِلَّا یَظُنُّونَ ج) مگر گمانغنه قیلورلار یقینا بلمه‌سلار (فَوَیْلٌ لِلَّذِینَ یَكْتُبُونَ الْكِتَابَ) بس نی هلاكتدر وعذابدر شوندی یهودلرگه آلار اوزگارتلگان كتابنی یازارلار (بِاَیْدِیهِمْ) اوزقوللاری برله‌ن (ثُمَّ یَقُولُونَ هٰذَا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) مونك صوگنده بوكتاب الله‌تعالی حضورندن ایندرلگاندر دیورلر (لِیَشْتَرُوا بِهِ ثَمَنًا قَلِیلًا ط) بوطریق یالغان ئه‌یتولرینك سببی یازغان نرسه‌لری برله‌ن آزثمننی یعنی آزغنه دنیاعوضنی آلماشدرواوچون (ثمن قلیل، الله‌نك كلامنه قاراغانده یوقغه صانالا تورغان آقچه دیمك آزثمندن مراد بعضلار اویلاغانچه صوم حسابی آزدیگان سوز توگل بلكی بتون دنیاثمنیه آز اسمنده در. (فَوَیْلٌ لَهُمْ) بس اوزگارتوب یازغوچیلارغه نی هلاكت وعذابدر (مِمَّا كَتَبَتْ اَیْدِیهِمْ) قوللاری یازغان نرسه‌لردن یعنی اوزگارتو اوچون (وَوَیْلٌ لَهُمْ) دخی نی هلاكت وعذابدر (مِمَّا یَكْسِبُونَ ط) كسب قیلغان نرسه‌لرندن یعنی رشوتلردن (وَقَالُوا) دخی یهودلر ئه‌یتدیلر (لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ) بزلرنی اوط توتماز یعنی بزگه اوط ایرشمه‌س (اِلَّا اَیَّامًا مَعْدُودَةً ط) باری صانالمش كونلرگنه توتار یعنی بوزاوغه عبادت قیلغان كونلر قدری قرق كون‌كنه عذاب بولور دیدیلر (حضرت مجاهد ئه‌یته یهودلر ئه‌یته‌لردی دنیانك مدتی بیدی‌ملك یل‌هر برمك یل‌اورنده بركون عذاب قیلنه‌مز بس‌بزنك عذاب قیلنوومزنك مدتی بیدی كون‌گنه بولادیو (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد (صلعم) یهودلرگه (اَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللّٰهِ عَهْدًا) ایاسز الله‌تعالی حضورنده وعده آلدگزمی بومقدارغنه عذاب قیلنوغه (فَلَنْ یُخْلِفَ اللّٰهُ عَهْدَهُ) اگر الله‌تعالی حضورنده وعده آلغان بولساگز البته الله‌تعالی وعده‌سنه خلافلق قیلماس (اَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ط) یاسز الله‌تعالی‌گه اوزگزدنگنه ئه‌یته‌سزمی بلمگان نرسه‌گزنی (بَلٰى ج) یوق اش‌سز ئه‌یتكانچه توگل بلكی سزنی اوط مكگو توتار (بلی) لن تمسنا النار دیگان ده‌لن صوگنده‌غی نرسه‌نی اثبات (مَنْ كَسَبَ سَیِّئَةً) بركشی یاوزلقنی كسب ایتسه (وَاَحَاطَتْ بِهِ خَطِیئَتُهُ) هم اول كشینی خطالقلاری چولغاب آلسه (فَاُولٰئِكَ) بس

بوصفتلى كشيلر (أَصْحَابُ النَّارِ ج) اوطاييه لر بدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ *) هم اول صفتلى كشيلر اوطده
(تمورغده) مكث قالغوچيلاردر (وَالَّذِينَ) دخى شرندى آدملر (آمَنُوا) ايمان كيتردىلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ)
دخى ايزگو اشلر قيلمديلر (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ ج) بوصفتلى آدملراوجماخ ايچه لر بدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ *) بوصفتلى
آدملر اوجماخده مكث قالغوچيلاردر (وَإِذْ أَخَذْنَا) دخى شول وقتلى ايسكزگه توشركز آلدق بز تررانده (مِيثَاقَ
بَنِي إِسْرَائِيلَ) يعقوب عم نك بالالاريتك عهدلرينى (لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ ج) دخى ده يتدك بز اسرائيل بالالاريته
عبادت قيلماكز باري الله تعالى گه گنه عبادت قيلوكز ديو بواورنده اخبار نهى معناسنده (وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا) آتا
وآنالاركزغه ايزگولك قيلماق برله ايزگولك قيلوغز ديب ده يتدك (وَذِي الْقُرْبَى) دخى ياقناق ابيه سى قرده شلر
كزگه ايزگولك قيلوغز ديب ده يتدك (وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ) دخى يتيم لرگه هم مسكين لرگه ايزگولك قيلوغز
ديب ده يتدك (وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا) دخى آدملرگه كوركام سوزنى ده يتوكز ديو ده يتدك يعنى ايزگو اش برلن
بيوروب وياوز اشدن طييو محمد صلعم حقنده راستلق كبى (وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ) دخى نماز اوقوكز ديب ده يتدك
(وَآتُوا الزَّكَاةَ ط) دخى زكاتنى بيركز ديب ده يتدك (ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ) مونك صوكنده سز عهدگه وفاقيلودان باش تارتدكز
(إِلَّا قَلِيلًا مِنْكُمْ) مگر سزلردن آزغنه كشى باش تارتمادى يعنى مسلمان بولغانلارغنه (وَأَنْتُمْ مُعْرِضُونَ *)
حالبوكم سز عهدگه وفاقيلودان اعراض قيلوچيلارسز (وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ) دخى شول وقتنى ايسكزگه
توشركز بز سزدن يعنى اسرائيل بالالاريتك عهدلرين آلدق (لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ) ده يتدك بز
بعضكزنى بعضكز ولتر وسببلى قانلاروكزنى آغزماسز يعنى آغزماكز ديو بواورنده هم اخبار نهى
معناسنده (وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ) دخى اوزلركزنى يعنى بعضكز بعضكزنى چغارماكز (مِنْ دِيَارِكُمْ)
بورطلاركزدان (ثُمَّ أَقْرَرْتُمْ) مونك صوكنده عهد برلن اقرار قيلدكز يعنى ميثاقنى قبول قيلدكز
(وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ج) حالبوكم سز اوزكزگه شاهدلرسز يايسه اى يهودلرسز اوتكانده گيلرگزنك عهدبرله ن
اقرارينه شاهدلارسز (ثُمَّ أَنْتُمْ) مونك صوكنده سز (هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ) سز شوندى يهودلرسز
اوزلرگزنى ولترەسز يعنى بعضكز بعضكزنى ولتره سز كشى ولترو قصاص اوچون ولترو چينك اوزين
ولترو گه سبب ولغانغه كوره الله تعالى كشى ولترونى اوزين اوزى ولترو ديب تعبير ايتدى (وَتُخْرِجُونَ)
دخى چغاراسز (فَرِيقًا مِنْكُمْ) اوزكزدن ولغان برطائفه نى (مِنْ دِيَارِهِمْ) بورطلارندان (تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِمْ)
آلار اوزەرينه يارديم بيرشكانكز حالده (بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ج) گناه وظلم برله ن (وَإِنْ يَأْتُوكُمْ أُسَارَى) واگر
سزگه اسيرلر كيلسه (تُفَادُوهُمْ) اول اسيرلرنى مال برلن فديه لرسز يعنى مال برله ن صاتوب آلورسز
يعنى قوتقارسز (وَهُوَ مُحَرَّمٌ عَلَيْكُمْ إِخْرَاجُهُمْ ط) اما آلارنى يعنى اول طائفه نى بورتلارندان چغارماق سزنك
اوزەركزگه حرام ايدى (أَفَتُؤْمِنُونَ بِبَعْضِ الْكِتَابِ) ايا سز كتاب (تورات) نك بعضنه يعنى
فداغه ايمان كيتريده (وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ ج) دخى بعضسنى انكار ايتەسزمى؟ يعنى جهادنك حرام
بولووينى دخى چغارونى قويونى هم ياردمنى قويونى (فَمَا جَزَاءُ مَنْ يَفْعَلُ ذَلِكَ مِنْكُمْ) سزلردن اوشبواشنى

قيلوچيلارنك جزاسى ايمەس يعنى كتاب نك بعضسنه ايمان كيترب بعضسنى انكار قيلوچيلارنك (الْأَخْزٰى فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ج) مگر اول كشيكه جزاء بولور دنيا ترلكلكنده رسوالق (وَيَوْمَ الْقِيٰمَةِ) ايندى قيامت كونىده (يُرَدُّونَ اِلٰى اَشَدِّ الْعَذَابِ ج) عذابنك قاطيراغنه قايتارلمش بولورلار آلار (وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ط) الله تعالى سزنك اشلەگان نرسەلرڭزدن غافل توگلدر (اُولٰئِكَ الَّذِينَ) بولار شوندى كشيلردر (اشْتَرَوُا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا) دنيا ترلكلكنى آلماشدرديلار (بِالْآخِرَةِ) آخرت برلن يعنى دنيانى آخرت اوزەرينه اختيار قيلديلار (فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ) شول سببدن بوكشيلردن عذابلى جيكل ايتامەس (وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ *) همده بوكشيلر ياردمده بيرلمش بولماسلار (وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتٰبَ) وتحقيق موسى عەمگه كتاب (تورات) بيردك (وَقَفَّيْنَا مِنْ بَعْدِهِ) دخى موسى عەم صوكندن ايپەرتدك بز (بِالرُّسُلِ) رسوللرنى يعنى موسى عەم صوكندان برسى نك ازينه برسن ايپەرتب رسوللر يپەردك يعنى يوشع اشمويل شمعون داود سليمان شمياا ارميا عزير خزقيل الياس اليسع عليهم السلام كبيلر (وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَيِّنٰتِ) دخى مريم اوغلى حضرت عيسىغه ظاهر معجزەلر بيردك ئولكلرنى ترگزمك آنالارندان كوزسز طوغانلارنى كوزلى ايتمك آلاتنليلرنى سلامتلندرمك كبى (فائده) عيسى عبريچه (ايشوع) ديگان سوز مريم خادمه ديگان سوز (وَاَيَّدْنٰهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ ط) دخى عيسى (عەم) نى مقدس بولغان روح (جبرائيل عەم) برلن قوتلەدك (اَفَكُلَّمَا جَاءَكُمْ) اى يهودلر ايسا قايوغنه زمان كلسه سزگه (رَسُولٌ) ايلچى بولغان پيغمبر (بِمَا لَا تَهْوٰى اَنْفُسُكُمُ) نفسكز آرزو قيلماغان ويا راطماغان نرسه برلن يعنى حقلق برلن كيلسه (اسْتَكْبَرْتُمْ ج) شول رسولگه ايپەرودن تكبرلك قيلدكزمو وايمان كيترودن باش تارتدكزمو يعنى اول طريق قيلو تيوش بولمى (فَفَرِيقًا كَذَّبْتُمْ) ايندى رسوللردن برطائفەنى يالغانغه صايدكز (عيسى ومحمد عەم) لرگبى (وَفَرِيقًا تَقْتُلُونَ ط) وبرطائفەسنى ئولتررپولدكز زكريا ويحى (عەم) لر گبى (وَقَالُوا) يهودلر پيغمبرلرينه خورلاب ئەيتديلر (قُلُوبُنَا غُلْفٌ ط) بزنك كوكللرمز پردەلنگان در سيدك ئەيتكان سوزكنى آكلاميمز (بَلْ لَعَنَهُمُ اللّٰهُ) الله تعالى ئەيته يوق كوكللرى پردەلى توگل لكن الله (تعالى) يهودلرگه لعنت قيلدى (بِكُفْرِهِمْ ج) كفرلرى سببلى (فَقَلِيلًا مَا يُؤْمِنُونَ ط) بس آزغنه ايمان كيترو برلدن ايمان كيترلر (وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتٰبٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) دخى يهودلرگه الله تعالى حضورندان كتاب (قرآن) كيلگان زمانده (مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ) اول قرآن يهودلر برلن برگه بولغان نرسەنى (تورات نى) تصديق قيلوچى وراستلاوچى در (وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ) دخى يهودلر قرآن كيلمەسدن بورون بولديلار (يَسْتَفْتِحُونَ عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا ج) كافر يعنى مشرك بولغان آدملرنك ضررى اوزەرينه ياردم ايستەر بولديلار وئەيتور بولديلار (اَللّٰهُمَّ انْصُرْنَا بِنَبِيِّ آخِرِ الزَّمَانِ الْمَنْعُوتِ فِى التَّوْرَاةِ) ديو يعنى اى الله توراتده صفتى بيان ايتاگان آخر زمان پيغمبرى ايلەن برلرگه ياردم بير معناسنده (فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا) بس يهودلرنك تانوغان نرسەلرى (يعنى محمد صلعم) يهودلرگه كيلگاى زمانده (كَفَرُوا بِهِ ج) صفتنى تانوغان ذاتلرينى انكار ايتديلر (يعنى

يهودلر محمد (صلعم) نك تورانده صفتن وآخر زمان پيغمبرى ايدكنى بلديلر لكن رسول الله پيغمبر
بولغان نك صوكنده حسد وعداوت اوچون پيغمبرلكنى انكار ايتديلر (فَلَعْنَةُ اللهِ عَلَى الْكَافِرِينَ ط) بس الله
تعالى نك لعنتى كافرلر اوزه رينه بولغاى ايدى (بِئْسَمَا اشْتَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ) نى يمانلدر شول نرسه آنك برله
اوزلرينك النوشلرين آلماشدردىلار يعنى اول نرسه برابرنده اوزلرينك آخرتدن بولاچاق النوشلرين
صاتديلار بو اورنده اشتراء بيع معناسنده (أَنْ يَكْفُرُوا بِمَا أَنْزَلَ اللهُ) اول يمان نرسه الله تعالى اينديرگان نرسه نى
(قرآننى) انكار قيلولارى دريعنى نفسلرينك النوشلرين كفر برابرنده صاتديلار بوسوز مخصوص بالذم
بولا (بَغْيًا أَنْ يُنَزِّلَ اللهُ) الله تعالى نك اينديرووينه حسد اوچون صاتديلار (مِنْ فَضْلِهِ) اوزينك فضلندن
يعنى وحى دن (عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ج) قللارندان تله گان بنده سى (محمد عم) اوزه رينه اينديرووينه
(فَبَاءُوا بِغَضَبٍ عَلَى غَضَبٍ ج) بس بولار آچراوزه رينه آچوبرلن قايتديلار اوّلگى آچو آلماشدرب تورانتى
ضائع ايتولرى ايكنچى آچو رسول الله نك پيغمبرلكن انكار قيلولارى (وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ط) دخى كافرلر
اوچون بولغوچيدر خورلاغوچى عذاب (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنْزَلَ اللهُ) هرقاچان اول يهودلرگه الله تعالى
اينديرگان نرسه لرگه ايمان كيترگز ديولسه (قَالُوا نُؤْمِنُ بِمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا ج) اوزمزگه اينديرلگان نرسه اوزه رينه
ايمان كيتره مز يعنى تورات كه (وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ) حالبوكم تورانتدان باشقه نى انكار قيلالار يعنى قرآننى
(وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِمَا مَعَهُمْ ط) اما اول قرآن يهودلر برلهن برگه بولغان نرسه نى (تورانتى) تصديق قيلوچى
حق بولغان نرسه در (قُلْ) ئه يت سين اى محمد يهودلرگه (فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللهِ مِنْ قَبْلُ) آلاى بولغاچ نى اوچون
الله تعالى نك محمد عم دان الك بولغان پيغمبرلرين ئولتره سز يعنى تورانكه اشانغاچ (إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ط)
اگرده تورات گه ايمان كيتروچيلردن بولسا گز يعنى اوزگز تورات گه ايمان كيترگانلكنى دعوى
قيلاسز حالبوكم تورات سزنى پيغمبرلرنى ئولتردن طايدى بس پيغمبرلرنى ئولتروگز تورات گه ايمان
كيترمگانلكگزگه دلالت قيلادر (يهودلرنك بيت المقدس ده بركونده اوچ يوز پيغمبرنى ئولتر ولرنى روايت
قيلنغان) (وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ) وتحقيق موسى (عم) سزگه ظاهر بولغان معجزه نى كيتوردى يعنى
ترقر تورلى معجزه نى كيتوردى بيانى كيلور (ثُمَّ اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ) موندك صوكنده موسى (عم) طورطاغنده
ميقاتكه كيتكاندن صوك بوزاونى تكرتوتدگز (وَأَنْتُمْ ظَالِمُونَ ج) حالبوكم سز بوزاونى معبود طوتوگز سببلى ظالملرسز
چونكه عبادتنى تيوشلى اورنندان باشقه اورنده قيلدگز (وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ) شول وقتنى ايسگزگه توشرگزاى
اسرائيل باللارى بزسزنك عهدگزنى آلدق تورانده بولغان نرسه برلن عمل قيلو اوزه رينه (وَرَفَعْنَا
فَوْقَكُمُ الطُّورَ ج) دخى سزنك اوستگزده طورتاغنى كوتره رديك يعنى تورانتى قبول ايتودن باش تارتدگز وقتده
(خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ) دخى سزگه ئه يتديك بزسزگه بيرگان نرسه نى (تورانتى) قوّت برلن طوتگز (وَاسْمَعُوا ط)
دخى بزسزگه بيرگان تورانتده امر قيلغان نرسه لرنى قبول ايتب ايشتگز ديو (قَالُوا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا) يهود
اسرائيل ئه يتديلر سوزگزنى ايشتدك وقوشقان اشكه گناهلى بولدق يعنى بوى صونمادق ديو يعنى الله
تعالى قبول ايتو ايشتووى برلهن ايشتوگز ديوامر قيلغان ايدى بنواسرائيل سماع قبول برلهن ايشتمه ديلر

شونك اوچون عاصی بولديلار (وَأُشْرِبُوا) دخی کرتامش وقاتشدرلمش بولدی (فِی قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ) بنو اسرائیلنك کوکللرینه بوزاو بحثنی (بِكُفْرِهِمْ) کفرلری سببلی (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد بنو اسرائیلگه (بِئْسَمَا يَأْمُرُكُمْ بِهِ إِيمَانُكُمْ) نی یمان نرسه در، شول نرسه، اول نرسه برلهن سزگه تورات که ایمانکز بیورور چونکه تورانده بوزاوغه عبادت یوق (إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگرسز ایمان کیترو چی برلساکز تورانکه بوزاوغه عبادت برلهن امرنی بنواسرائیلنك ایمانی بنواسرائیلگه اضافه‌قیلوتهکم خورلاوغنه بولادرحضرت شعیب‌قومینك حضرت‌شعیبکه (أَصَلَوٰتُكَ تَأْمُرُكَ) دیگان‌سوزلری حاصل‌معناسی سزنك آتالارکز تورانکه ایمان کیترو چیلر توگل چونکه تورانکه ایمان بوزاوغه عبادت برلهن امرقیلمی هم‌سز اوزکزده تورات‌که ایمان کیترو چیلر توگل چونکه سز محمدصلعم‌نی یالغانغه توتاسز تورات‌که ایمان محمد صلعم‌نی یالغانغه توتو برلهن امر قیلمی (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد بنو اسرائیلگه (إِنْ كَانَتْ لَكُمُ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ خَالِصَةً) اگرده الله‌تعالی قاشنده آخرت یورطی (جنت) سزگه‌گنه آتاقلانغان بولسه (مِنْ دُونِ النَّاسِ) سزدن‌باشقه آدملرنی قالدروب یعنی‌یهودلر اوجماخ‌گه یهودلرگنه‌کره باشقه‌آدملر کرمی‌دیو اویلادیلار اگرده‌سز زعم قیلغانچه اوجماخ یهودلرگه‌گنه خاص بولسه (فَتَمَنَّوُا الْمَوْتَ) ایندی ئولمنی آرزو قیلکز (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر بو سوزکزده راست‌بولساکز چونکه برکشی اوزینك جنت‌اهلندن بولووینی شکسز بلسه البته جنت‌که تیز بارغه، آشغور ئولمدن اصلا قورقماس بلکه ئولمنی قدرلی قوناق کوتکان کبی کوته‌ر نیته‌که دنیاده جنت‌برلهن سویونچ بیرلکان اون صحابه‌دن هربرسی ئولمنی آرزو قیلدیلار (وَلَنْ يَتَمَنَّوْهُ أَبَدًا) اما یهودلر مکگو ئولمنی آرزو قیلماسلار واسته‌مه‌سلر (بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ) قوللاری الك قیلغان‌نرسه سببلی یعنی کفرلرینی هم اوتقه کروبرینی تییش ایته تورغان نرسه‌لر سببلی، مثلا محمدعم نك پیغمبرلکنی هر قرآننی انکار قیلولری هم توراتنی اوزگه‌رتولری کبی فائده: سلامت‌بولوب عمل ایتوچی قول‌انسان‌گه مختص‌بولوب هم انسانلرنك قدرت‌عمرمیه‌سنه قورال بولوب انسانلرنك فائده‌لرینك کوبره‌گی قول واسطه‌سی برلهن بولغانلقی اوچون نفسنی قول برلهن تعبیر قیلندی هم قدرت‌دنده قول‌برلهن تعبیر قیلنه (اگر ئه‌یتسه‌نك ئولمنی آرزوقیلو قلب‌عملی قلب‌عملنه هیچ‌کم توشنه آلمی بس نیچك یهودلرنك ئولمنی آرزو قیلماولارین رسول‌الله بلگان دیو جوابده ئه‌یتورمز تمنی‌قلب عملی توگل بلکه تل‌عملی (وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ) الله‌تعالی ظالملرنی بلگوچیدر بو سوزده یهودلرگه قورقتو بار (وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ) ای محمد سین اول یهودلرنی دنیا توزکلگینه آدملرنك ایك‌حریص هم قمسزراق تابارسون (مِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا) هم قیامت بولونی انکار ایتوچی مشرکلردنده حریص‌راق تابارسون یعنی قیامتنی انکار ایتوچی مشرکلر آخرت تزکلگی یوق دیب یالغز دنیا ترکللگنی بلدکلری اوچون آلارنك دنیا ترکلگنه حرصلق لاری بیك قاطی اما یهودلرنك دنیا ترکلگنه حرصلقی مشرکلردنده قالیراق بس بوسوزده یهودلرگه الوغ توبیخ بولا (يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرُ أَلْفَ سَنَةٍ) اول مشرکلرنك بعضسی اوزینك مك یل عمر ایله عمرله‌نمه‌کنی آرزو

قیلور. (لَوْ) مصدریه در (وَمَاهُوَ بِمُزَحْزِحِهِ مِنَ الْعَذَابِ اَنْ يُعَمَّرَ) اوزون عمر سورمه‌کلکی اول کشینی اوط عذابندان یراق قیلوچی خلاص قیلوچی ایمس (وَاللّٰهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ) الله تعالی اول یهودلرنك یعنی اشله‌گان اشلرنی بلگوچیدر همده آنك برابرنده جزاء بیرگوچیدر صوریا اوغلی عبدالله رسول‌الله‌دان فرشته‌لردن وحی برله‌ن سیکا کیم کیله دیو صورادی رسول‌الله جبرائیل (عم) دیدی یهودلر ای عبدالله جبرائیل بزنك دشمانمز اول عذاب برله‌ن کیله اگرده وحی برله‌ن میکائیل کیلسه ایمان کیتررایدك اول یاغشیلق کیتره‌دیدیلر الله‌تعالی شونك مقنده ذکر قیلناچق آیتنی اینندردی (قل) ئه‌یت سین ای محمد یهودلرگه (مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ) برکشی جبرائیل‌گه دشمان بولسه بس آچوندان هلاك بولسون (فَاِنَّهُ نَزَّلَهُ عَلٰى قَلْبِكَ) چونکه اول جبرائیل عم قرآننی ای محمد سینك کوکلك اوزه‌رینه اینندردی (بِاِذْنِ اللّٰهِ) الله‌تعالی‌نك اذنی وامری برله‌ن (مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ) اوزینك آلدنده بولغان نرسه‌لرنی (یعنی کتب سماویه‌نی) راستلاغوچی اول قرآن (وَهُدًى وَبُشْرٰى لِلْمُؤْمِنِينَ) دخی مؤمنلرنی آزغونلقدان کوندرگوچی واوجماخ برله‌ن سؤیونچ بولغان مالده اینندردی (مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهِ وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ) بر کشی الله‌غه، هم فرشته‌لرینه هم رسوللرینه همده جبرائیل ایله میکائیل گه دشمان بولسه ایندی الله‌تبارك وتعالی‌نك فرشته‌لرنی ذکر قیلغان‌نك صوکنده قایتادان جبرائیل برله‌ن میکائیل‌عم‌لارنی ئه‌یتووی جبرائیل برله‌ن میکائیل گویه‌فرشته‌لردن ایکنچی‌جنس ایکانچیلك‌گه تنبیه اوچون چونکه وصف‌ده تغایر نی ذات‌ده تغایر منزلینه تنزیل قیلنه (فَاِنَّ اللّٰهَ عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ) چونکه الله‌تعالی کافرلرگه دشمانمدر (وَلَقَدْ اَنْزَلْنَا اِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ) تحقیق ای محمد سیکا اینندردك بز ظاهر بولغان آیتلرنی صوریا اوغلی عبدالله‌نك رسوالله‌غه برگه هیچ نرسه کیترمه‌دك دیگان سوزینی رد (وَمَا يَكْفُرُ بِهَا اِلَّا الْفَاسِقُونَ) اول آیتلرنی انکار ایتمه‌س باری کامل یاوزلارغنه انکار ایته‌ر (اَوَكُلَّمَا عَاهَدُوا عَهْدًا) آیتلرنی انکار قیلدیلارسه دخی هر زمان پیغمبرگه ایمان اوزرینه عهد برله‌ن الله تعالی‌گه عهد قیلسالار (نَبَذَهُ فَرِيقٌ مِنْهُمْ) اول عهدنی یهودلردن بر طائفه تاشلار وبوزار بولدیلار (بَلْ اَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) بلکه یهودلرنك کوبسی توراتکه ایمان کیتروچی ایمه‌سلر (حاصل معناسی) قرآن آیتلرینی انکار قیلماس مگر یاوزلارغنه انکار قیلور دخی کوب مرتبه عهدلرینی بوزغان آدملر انکار قیلورلار (وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَهُمْ) اول یهودلرگه الله تعالی طرفندان آلارنك قوللارنده بولغان تورانتی الله‌تعالی‌دن بولووین راستلاب کیلوچی رسول کیلسه (نَبَذَ فَرِيقٌ مِنَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتٰبَ كِتٰبَ اللّٰهِ) کتاب‌تورات بیرلگان آدملردن برطائفه‌سی الله‌تعالی‌نك کتابنده تاشلار بولدیلار (وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ) آرقالاری طشینه یعنی تورات برله‌ن عمل ایتمه‌دیلر یعنی کافرلر رسول‌الله‌نی انکار ایتولری سببلی تورانتنی انکار ایتوچیلر وآرطقه تاشلاغوچی بولالار (كَاَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) ئه‌یتورسن یهودلر تورانتنك الله تعالی‌نك کتابی ایدکنی بلمی لردیب (وَاتَّبَعُوا) دخی یهودلر ابیه‌ردیلر الله‌تعالی‌نك کتابنی قویغان صوکنده (مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ) شیطان‌لار اوقی تورغان نرسه‌گه (عَلٰى مُلْكِ سُلَيْمٰنَ) سلیمان عم‌نك

نك عهدی اوزرنده یعنی سحر کتابلارینه ابیه‌ردیار یهودلر اوز آرالارنده سویله‌دیلر قاراغز محمد صلعم‌گه پیغمبرلر آراسنده سلیمان عم‌نی ذکر قیلا وحالانکه سلیمان بر سحرچی دیو الله تعالی سلیمان عم‌نی پاکلاب یهودلرنی رد قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَانُ) سلیمان هیچده کافر بولمادی یعنی سحر اشنی اشله‌مه‌دی (وَلَٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ كَفَرُوا) باری شیطانلار کافر بولدیلار سحر اشن اشله‌و سببلی (يُعَلِّمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ) آدملرگه سحر اویره‌تکانلری حالده کافر بولدیلر (وَمَا أُنْزِلَ عَلَى الْمَلَكَيْنِ بِبَابِلَ) دخی بابل شهرنده ایکی ملك‌گه ایندرلگان نرسه‌لرنی یعنی سحرنی اوْیره‌تکانلری حالده بابل سواد عراقده بر شهرنك اسمی (هَارُوتَ وَمَارُوتَ) اول ملك‌لرنك اسملری برسی هاروت ایکنچسی ماروت‌در (فائده) هاروت برلن ماروت ایکی فرشته الله‌تعالی آلارنی آدملرگه سحر اوْیره‌تو اوچون بابل شهرینه ایندردی آدملرنی امتحان اوچون (اما هاروت برلن ماروت ایکی آدم بولوب نفس آرزولارینه مغلوب بولولاری سببلی زهره اسملی خاتون‌نك ناموسینه تیپب اول بوکلی بولغاچ کفر اش قیلدیلار زهره آلاردن اوْیره‌نگان سحر قوتی ایله‌ن کوك‌گه آشدی دیگان سوزلر بارده یهودلر افتراسی ومختر علری‌در) هاروت برلن ماروت‌ده علمیت وعجمه سببلری بولدیق اوچون غیر منصرفلردر (سحر حقنده ابوالمنصور الماتریدی ئه‌یته سحر مطلق کفر دیب حکم ایتمك خطاء بالکه سحرنك حقیقتنی تیکشرو تبیش اگرده سحرده ایمان‌نك شرطنه لازم بولغان نرسه‌نی رد بولسه کفر والاکفر توگلدی هم سحر عملینی اشله‌گان کشینك توبه‌سی مقبول توگل دیگان سوزده خطاء چونکه فرعون ساحرلرینك توبه‌سی مقبول بولغان (وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ) دخی هاروت برلن ماروت هیچ کیم‌گه سحر اوْیره‌ته‌سلر (حَتَّىٰ يَقُولَا) سحر اوْیره‌ترگه تله‌گان آدم‌گه نصیحت قیلوب ئه‌یتکانلرینه‌قدر (إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ) بودر باشقه توگل‌در بز فتنه‌مز یعنی الله‌تعالی بزنی آدملرنی امتحان اوچون یبه‌ردی کم‌ده‌کم سحر اویره‌نسه کافر بولا کم‌ده‌کم اوْیره‌نمه‌سه مؤمن بولادیو (فَلَا تَكْفُرْ) بس سحر اویره‌نو سببلی کافر بولماس دیوئه‌یتورلر (فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا) بس هاروت برلن ماروت‌دان اوْیره‌نورلر (مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ) اول سحربرله ایرایله خاتون آراسنی آیورورقدرلی سحرنی اویره‌نورلر یعنی ایربرله‌ن خاتون‌نك برسنی

هاروت ایله‌ماروت : بزنك حفص روایتنده ملکین لامنك فتحه‌سیله اوقولساده، باشقه قاریلاردان ملکین لامنك کسره‌سیله اوقوچیلاربار، لامنك کسره‌سیله اوقولغانده بوایکی ملك - یعنی ایکی پادشاه بولالار بابل شهرنده نمرود توغان‌پیرده) بولغانلار، نیته‌ك قرآنده طالوت ایله جالوت اسملی ایکی بهادر کمسه‌نی یاد ایتلگان، بواسملرده شول طالوت اسملری وزنلرنده (فاعول) وزننده‌در، هاروت ایله ماروت بعض قاریلار اوقووی اوزره «علی الملکین» بابلك ایکی پادشاهلارینه بلدرلگان سحر، اول پادشاه لاردان برسی هاروت برسی ماروت اسملیدر. بولار حکیم بولوب، آدمیلر توشنمی تورغان، آلارفهم ایته آلمی تورغان سرلی اشلر قیلغانلاردر. نی نرسه‌نك سببی حقیقتی معلوم بولماسه آنی سحردیلر. یرقسه بزنك اعتقادمزده فرشته‌لر الوغ هم کچك گناهلاردان پاکلاردر. زهراء ایله فرشته‌لرنی زنا ایتدیلر دیگانگه قاراغانده، بعض قاریلارچه ملکین اوقوتییشدر. بولای اوقو قرآنغه مخالف توگل رسم‌خط هم صیدرادر. اما فرشته‌لرنك (لایعصون الله) صفتلاری، قرآنده ذکر ایتلگان ملکین فتحه‌ایله اوقولسه اول آیتکه قارشو بولادر. تفسیر قاضی ایله صفوة العرفان اسملی تفسیرلرده اشارت باردر.

ایکنچیسنه دشمان قیلوراق قدر سحر اؤیره‌نرلر (وَمَاهُمْ بِضَارِّينَ بِهِ) دخی سحرچیلار سحر سببلی ضرر ایتوچیلر توگل‌لردر (مِنْ أَحَدٍ) هیچ بر کشیگه (إِلَّا بِإِذْنِ اللهِ) مگر الله‌نك اذنی وتله‌وی برله‌ن گنه ضرر ایته‌رلر (وَيَتَعَلَّمُونَ مَا يَضُرُّهُمْ) دخی سحر اؤیره‌نوچیلر اؤیره‌نرلر اوزلرینه ضرر ایته تورغان نرسه‌نی یعنی سحرنی (وَلَا يَنْفَعُهُمْ) دخی اول نرسه (سحر) اوزلرینه فائده بیرمه‌س (وَلَقَدْ عَلِمُوا) الله تعالی قسم قیلوب ئه‌یته تحقیق یهودلر بلدیلر (لَمَنِ اشْتَرَاهُ) شیطانلار اوتی تورغان سحرنی الله تعالی‌نك کتابی برله‌ن آلماشدرغان کشینی (مَا لَهُ) یوقدر اول کشیگه (فِي الْآخِرَةِ) آخرتده (مِنْ خَلَاقٍ) اؤلوشدن (وَلَبِئْسَ مَا) دخی شول نرسه‌نی یعنی سحرهم کفر یاوز بولدی (شَرَوْا بِهِ أَنْفُسَهُمْ) اول نرسه برابرنده اوزلرینك آخرتده‌گی اؤلوشلرینی صاتدیلر (لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ) اگر بواشلری‌نك قباحتلگنی بلسه‌لر هم بلولری بوینچه عمل قیلسه‌لار (وَلَوْ أَنَّهُمْ آمَنُوا) واگر یهودلر قرآنغه دخی محمد علیه‌السلام‌گه ایمان کیترسه‌لر ایدی (وَاتَّقَوْا) دخی الله‌تعالی‌نك عذابندان قورقسه‌لر ایدی (لَمَثُوبَةٌ مِنْ عِنْدِ اللهِ) البته الله‌تعالی حضورندان بولغان ثواب (خَيْرٌ) ایزگوره کدر آخرتده‌گی اؤلوشلرین کفر هم سحر برابرینه صاتولاردان (لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ) اگر الله تعالی‌نك ثوابی‌نك اوزلری‌نك قیلغان اشلرندن ایزگوره‌ك ایکانن بلسه‌لر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندالاین ایمان کیترگان آدملر (لَا تَقُولُوا رَاعِنَا) پیغمبرگه راعنا دیب ئه‌یتمه‌گز (مسلمانلار اؤلده رسول الله‌غه راعنا دیگانلر یعنی رسول الله علم‌دن برسوز سریله‌سه یا رسول‌الله بزگه آقرن راق واوزونراق سویله بزسویله‌گان نرسه‌گنی یخشیراق فهم قیلورمز دیو بوسوزنی مسلمانلاردان یهودلر ایشتکان‌لر یهودلر آراسنده راعنا دیگان سوز سوگو اورننده ئه‌یتله تورغان سوزایکان (احمق معناسنده) شوندان صوك یهودلر رسول‌الله‌غه راعنا دیب ئه‌یتکانلر هم آرالارنده سویلیلر ایکان بزمحمد صلعم‌نی سوگه‌مز اول بامی دیو شونسدان صوك الله تعالی مسلمانلرنی «راعنا» دیگان سوزدن طیغان بوسوز اورننه باشقه سوز ئه‌یتکزدیگان (وَقُولُوا انْظُرْنَا) دخی رسول‌الله‌غه «راعنا» دیگان‌سوز اورنینه «انظرنا» دیب ئه‌یتکزیعنی بزگه‌قارا یاکه بزگه مهلت بیرسین سویله‌گان‌نرسه‌نی یادمزغه آلیق معناسنده (وَاسْمَعُوا) دخی اوزکزگه امر قیلغان نرسه‌نی ایشتکز (وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ) دخی کافرلر (یهودلر) اوچون رنجتکوچی عذاب بولغوچیدر (مَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملر یاراتماسلار (مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) کتاب اهلندن یعنی یهودلردن (وَلَا الْمُشْرِكِينَ) دخی مشرکلر یاراتماسلار (أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ) سزنك اوزه‌کزگه ایندرلمش بولونی (مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ) ربکزدان بولغان ایزگولك (وَاللهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ

سحر مسأله‌سی. سحرنی عالملرمز تورلیچه تعریف قیلمشلار، لکن آلارنك تعریفلرنده برده شریعتکه ضرر لی صفت یوق، کوب علمامز اصل سحرنی بلوده ضرر یوق. اما آنی بلمك شونك ایله کشیگه ضرر قیلوحرام دیلر. بولایغنه حرام بولومباح نرسه لرده ده باکه واجبلرنیده حرام قیلورمثلا بره‌و علم طبنی بلب دشمانلارینی دوا قیلغان بولوب آلارنی آغولاب اوترونی تله‌سه، یاباشقه علمنی بلمك خلقنی خورلاو، شریعتنی تخفیف اوچون بولسه بوده حرامدر. یوقسه اصل سحر علمی حرام توگلدر. علمنك حرامی یوقدر.

مَنْ يَشَاءُ) الله تعالی اوزینك رحمتنه (پیغمبرلك گه) تلهگان کشیسنی خاصلار (وَاللّٰهُ ذُوالْفَضْلِ الْعَظِيمِ)
الله تعالی الوغ فضل ورحمت ایه سیدر اسلام دیننده بولماغان کشیلر رسول الله غه نسخ
حقنده طعن قیلدیلار محمد صلعم صحابه لرینه براش برلهن امر قیلاده مونك صوگنده بو اشدن طییوب
خلافی برلهن امر قیلا دیو الله تعالی شونك اوچونده نسخ حقنده بیان قیلوب آیتنی ایندرگان
(مَانَنْسَخْ مِنْ آیة) آیتدن بولغان نسرنی نسخ قیلساق (اَوْنُنْسِهَا) یایسه برآیتنی اونوتدرساق (نَأْتِ بِخَيْرٍ مِنْهَا)
اول آیتدن ایزگوره‌ك وخلق اوچون فائده لیره‌ك آیتنی کیتررمز (اَوْمِثْلِهَا) یایسه اول آیتنك مثلنی کیتررمز
(اَلَمْ تَعْلَمْ) ایا بلمیسنمی ای محمد (اَنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ) هربرنرسه اوزرینه (قَدِيرٌ)
کوچی یتکوچیدر فائده: نسخ نك لغت معناسی تبدیل (آلماشدرماق) شریعتده برزنك وهملرمزده همیشه
بولووی قرارلانغان حکم شرعی نك انتهاسی بس نسخ برزنك حقمزده تبدیل حکم بولسه ده شارع حقنده حکم نك
مدتی نك انتهاسندن عبارت نسخ برزنك قاشده دورت تورلی ۱ نسخ الکتاب بالکتاب ۲ نسخ الکتاب
بالسنة ۳ نسخ السنة بالسنة ۴ نسخ السنة بالکتاب یه‌ده ناسخ نك منسوخدن خیربولغانی بار هم ناسخ نك
منسوخ نك مثلی بولغانی بار ناسخ نك منسوخ دن خیر بولغانی ایللی وقت نمازنی بیش وقت نماز
برلهن نسخ کبی هم هجرت برلن میراثنی قرابت برلن میراث برلن نسخ قیلو کبی هم کیچده صومنی
کوندز صوم برلن نسخ کبی هم صوغش وقتنده برکشینك اون کشینی قتل قیلووینی برکشینك ایکی کشینی
قتل قیلووی برلن نسخ کبی ناسخ منسوخنك مثلی بولغانی بیت المقدسنی کعبه برلن نسخ کبی دخی نسخ
بدل برلهن بولغان کبی بدلسزده بولا بدلسز بولغان نسخ مجادله سوره سنده الله تعالی نك (فَقَدِّمُوا بَيْنَ
يَدَیْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً) دیگان هم بقره سوره سنده (اُحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ) دیگان قولی یه‌ده کتابدن (قرآندن)
بولغان منسوخ دورت تورلی برسی تلاوتی ده حکمیده منسوخ بولغانی بار. نیته که حضرت عائشه نك (عَشْرُ
رَضِيعَاتٍ مَعْلُومَاتٍ يُحَرِّمْنَ) دیگان قولی تلاوتیده حکمیده منسوخ ایکنچی تلاوتی منسوخ بولور
حکمی منسوخ بولماس (الله تعالی نك الشیخ والشیخة اذا زنیا فارجموهما نکالا من الله والله عزیز حکیم)
حضرت عمر ئدیته بو آیتنی رسول الله زمانده اوقیدر ایدك اگر خلق نك حضرت عمر قرآنغه اوزی
آرتدردی دیو احتمالی بولماسه ایدی قرآنغه الحاق قیلور ایدم دیمش اوچونچیسی حکمی منسوخ
بولور تلاوتی منسوخ بولماس کافرون سوره سی کبی دورتنچیسی حکمیده بولغان وصفی غله منسوخ
بولغانی بارنیته که طهارت آیتی مطلقا ایکی آیاقنی یرماقنی تلهر چیتك که مسح حقنده کیلگان
مشهور حدیث چیتك کیگان وقتده مسح قیلونی مقتضی حاصل بو قسم مطلق نی تقیید هم زیاده
علی النص بولا بزنك قاشده بونسخ ❊ آیتنی انسانك معناسی آیت نك حفظی نك کوکللردن کیتووی
بس انساءده منسوخ نی اونوتو شرط نسخ ده منسوخلی اونوتو شرط توگل بعض عالملرنك بیانته کوره
قرآنده تلاوتی منسوخ بولمی حکملری منسوخ بولغان آیتلر اولگسی عفو هم صفح (یوزدوندرو)
ذکر قیلنغان آیتلر (وَمَا عَلَيْكَ اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) هم (لَكُمْ دِينُكُمْ وَلِيَ دِينِ) کبیلر یایسه باشلاب جهاد

قیلودان نهی قیلغان آیتلر (ولا تعتدوا انّ الله لا یحبّ المعتدین) بولار همه‌سی قتال برله امر قیلغان آیتلر برله‌ن منسوخلر بقره. سوره‌سنده منسوخ آیتلر الله تعالی‌نك (فأینما تولّوا فثمّ وجه الله) دیگان قولی بو آیت‌نك ظاهری دلالت قیلادر کعبه‌گه توجه‌نك شرط بولماوینه بو آیت قبله آیتی ایله منسوخ دیمز یعنی الله تعالی‌نك (فول وجهك شطر المسجد الحرام) آیتی ایله لکن بو ایکی آیتنی ناسخ منسوخ دیمی ایکی‌سی برله‌نده عمل ممکن چونکه اولگی آیت قارا کغی کیچده قبله معلوم بولماغانده بولور یعنی نحری مسئله‌سنه اشاره بولور یاکه حیوان‌غه آطلانغان حالده نفل نمازی حقنده بولور چونکه حیوانغه آطلانغان حالده نفل نمازی اوقلسه حیوان قایدا یونه‌لسه شونده یونه‌لوب نماز اوقو درست دخی الله تعالی‌نك (یا أیّها الّذین آمنوا کتب علیکم الصّیام فی القتلی الحرّ بالحرّ والعبد بالعبد والأنثی بالأنثی) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر قلنی ئولترو برابرنده آزاد کشینی ئولترو جائز توگللکگه دخی خاتوننی ئولترو برابرنده ابرنی ئولترو درست توگللکگه بس بو آیت منسوخ بولادر مائده آیتی برله‌ن یعنی الله تعالی نك (وکتبنا علیهم فیها أنّ النّفس بالنّفس) آیتی برله‌ن دخی الله تعالی‌نك (کتب علیکم اذا حضر أحدکم الموت ان ترك خیرا الوصیّة للوالدین والأقربین بالمعروف) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر آتا وآنا برله‌ن یاقن قرده‌شلرگه وصیت‌نك فرضلغینه وحالانکه بولارغه میراث‌دان باشقه نرسه جائز توگل بس بو آیت میراث آیتی برله‌ن یاکه رسول‌الله‌نك (الا لا وصیّة لوارث) حدیثی برله‌ن منسوخ بولا لکن بو ایکی آیتنی ناسخ منسوخ‌گه حمل قیلماسقه ممکن چونکه آتا وآناغه هم یاقن قرده‌شلرگه وصیت‌نك فرضلغنه دلالت قیلغان آیت مجمل بولوب میراث آیتی مجمل‌نی بیان بولور یاکه آتا وآنا کتابی‌لر یاکه قللار بولغانده بولور یاکه یاقن قرده‌ش باشقه‌لرلن میراث‌دن ممنوع بولغانده بولور اگر ئه‌یتسه‌ك مونده وصیتنك درستلگی گنه‌چغه فرضلغی قایدان معلوم دیوئه یتورمز «کتب» نك معناسی مستحب لك طریقنچه مکتوب بولدی معناسنده فرض بولماس دخی الله تعالی نك (یا أیّها الّذین آمنو کتب علیکم الصّیام کما کتب علی الّذین من قبلکم) آیتی منسوخ الله تعالی نك (أحلّ لکم لیلة الصّیام الرّفث الی نسائکم) آیتی برله‌ن چونکه بولاردان اولگی آیت دلالت قیلا مسلمان‌لارنك روزه‌سی کتابی‌لارنك روزه‌سی شیکللی ایکانچیلك که وحالانکه بزنك روزه‌مز تاك توغاندان قویاش باتقانغه قدر کتابی‌لارنك روزه‌سی یسیع دن قویاش باتقانغه قدر لکن هر ایکسی‌نك برسی ناسخ برسی منسوخ توگل دیمز بلکه تشبیه یالغز روزه‌نك واجب بولووی حقنده بولور دخی الله تعالی‌نك (وعلی الّذین یطیقونه فدیة طعام مسکین) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر روزه‌نی ادا غه طاقت توتا آلغان کشی‌گه روزه‌نی آچب هر کون اوچون برمسکین‌نی طعامله‌ندرو درست ایکانلکگه وحالانکه روزه‌نی ادا غه طاقت توتا آلغان آدم‌نك فدیه بیروی درست توگل بس بو آیت منسوخ بولا (فمن شهد منکم الشّهر فلیصمه) آیتی ایله چونکه بو هر برمضان آینده

حاضر بولغان کشی‌گه روزه‌نك واجب بولووینه دلالت قیلا لکن بو اوّلگی آیتنی منسوخ توگل دیمز آیتده لاکلمه‌سی مقدر بولور بس بو آیت شیخ فانی مسئله‌سنه دلالت قیلادر دخی الله تعالی‌نك (وَيَسْئَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر هر بر حاجة اصلیه‌دن آرتق مالنی صرف‌نك واجب بولووینه چونکه عفو حاجة اصلیه‌دن آرتق مال وحالانکه اون‌دن برنك دورتدن برینی گنه صرف واجب ایدی بس بو آیت زکوة آیتی برله‌ن منسوخ بولا دخی الله تعالی‌نك (وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ إِخْرَاجٍ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر منکوحه‌لرگه وصیت‌نك واجب بولووینه ایرئولگان وقتده دخی سکنی‌نك واجب بولووینه هم عدت‌نك بر کامل یل واجب بولووینه بس وصیت‌نك واجب بولووی میراث آیتی برله‌ن منسوخ دخی سکنی (تسکنی) حدیثی برله‌ن منسوخ بر یل عدت‌نك وجوبی (وَالَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا) آیتی برله‌ن منسوخ قرآنده هر اورنده ناسخ منسوخ‌دن نزولده هم تلاوتده مؤخر مگر ایکی اورونده مؤخر بولمی برسی شول اورون ایکنچسی احزاب سوره‌سنده بو ناسخ بولغان آیت دلالت قیلادر ایری ئولگان خاتون‌نك عدتی دورت آیده اون کون بولوغه کیره‌ك خاتون حامله بولسون کیره‌ك حامله بولماسون وحالانکه حامله بولغان‌ده عدتی حملن قویوایدی شونك اوچون بو آیت اوزیده (وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ) آیتی برله‌ن منسوخ دخی الله تعالی‌نك (وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ) دیگان قولی هم (وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا) دیگان قولی هر ایکسی منسوخ چونکه اولگی آیت دلالت قیلادر بیع سلم‌ده یازوچی‌غه بورچ یازووینك واجب بولووینه ایکنچی آیت دلالت قیلادر شاهدگه شهادتنی تحمل واجب بولوغه بس بو آیتلر هر ایکسی (وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ) آیتی برله‌ن منسوخ بولالار لکن منسوخ توگل دیمه‌گه هم ممکن چونکه اولگی ایکی آیت ندب واستحباب اوزه‌رینه محمول بولالار بر تقدیر هر ایکسی وجوب اوزه‌رینه باقیده بولسون‌لار لکن ایکنچی آیتنی حمل قیلامز شهادتنی تحمل صوکنده شهادتنی اداغه اولگی آیت تاروقت‌غه محمول بولور دخی الله تعالی‌نك (وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر بنده‌نك هر بر کوکلنه توشکان گناه برله‌ن حساب قیلنووینه بو تکلیف بمالایطاق بولا بس بو آیت (لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا) آیتی برله‌ن منسوخ بولا بعضیلر اوّلگی آیتنی منسوخ توگل دیگانلر چونکه نسخ احکامده‌غنه بولا اخبارده بولمی بس اوّلگی آیتنی حمل قیلامز نفس‌نك کسب قیلغان نرسه‌سنه یالغز نفس‌که خطور قیلغان نرسه مراد توگل دیمز یایسه کفر خطره‌سنه حمل قیلامز یعنی کفر نفس‌که خطور قیلسه الله تعالی مؤاخذه قیلادیمز آل عمران سوره‌سنده منسوخ بولغان آیتلر الله تعالی‌نك (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ) دیگان آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر حق تقوالق‌نك واجب بولووینه حق تقوالق بشرنك طاقتندن توگل بشرنك طاقتندن بولماغان نرسه برله‌ن تکلیف محال بس بو آیت تغابن سوره‌سنده‌گی

(فَاتَّقُوا اللّٰهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ) آیتی ایله منسوخ بولا لکن بواوّلکی آیتنی منسوخ دیمیمز چونکه اولکی آیت مجمل بولور ایکنچی آیت حق تقواالقنی بیان بولوب مجملنی بیان بولور نساء سوره‌سندن منسوخ بولغان آیتلر الله تعالی‌نك (وَاِذَا حَضَرَالْقِسْمَةَ اُولُوا الْقُرْبٰی وَالْیَتٰمٰی وَالْمَسٰاكِینُ فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ) آیتی منسوخ چونکه بوآیت دلالت قیلادر مال بولگان وقتده حاضر بولغان قرده شلرگه یتیم لرگه مسکین لرگه ترکه‌دن برآز نرسه بیرونك واجب بولووینه بس بومیراث آیتی برله‌ن منسوخ بولا لکن ۵یته‌مز اوّلکی آیت منسوخ توگل لکن آدمار اول آیت برله‌ن عملنی قویغان‌لار نیته‌که تقوی استمگان برله‌ن عمل قویلغان ایدی یاکه امرندب اوچون مذکور کشیلرگه ترکه‌دن برآز نرسه بیرو مستحب دیمز دخی الله تعالی‌نك (وَاللّٰتِی یَأْتِینَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ فَاسْتَشْهِدُوا عَلَیْهِنَّ اَرْبَعَةً مِنْكُمْ فَاِنْ شَهِدُوا فَاَمْسِكُوهُنَّ فِی الْبُیُوتِ حَتّٰی یَتَوَفّٰهُنَّ الْمَوْتُ اَوْیَجْعَلَ اللّٰهُ لَهُنَّ سَبِیلًا) آیتی منسوخ هم (وَاللَّذَانِ یَأْتِیَانِهَا مِنْكُمْ فَاٰذُوهُمَا فَاِنْ تَابَا وَاَصْلَحَا فَاَعْرِضُوا عَنْهُمَا اِنَّ اللّٰهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِیمًا) هم بو آیت منسوخ بولار هر ایکسی زنا حدنده اوّلکی آیت دلالت قیلادر زنانك حدی ئولگانگه قدر ئویده حبس بولوغه یایسه ایکنچی یول بولغانغه قدر دخی زنا شاهدلاری دورت بولوغه دلالت قیلادر ایکنچی آیت دلالت قیلادر زنانك حدی فقط اذاء بولوغه اسلامنك باشنده ایکنچی آیت ایله عمل ایتله‌در ایدی صوگره اوّلکی آیت ایله منسوخ بولدی بس زنانك حدی حبس بولوب قالا حبس حقنده بولغان اوّلکی آیت نور سوره‌سنده‌گی (اَلزَّانِیَةُ وَالزَّانِی فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ) آیتی ایله منسوخ اما زناده دورت شاهدنك واجب بولووی حقنده حکمی باقی الله تعالی‌نك (فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَاٰتُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ فَرِیضَةً) آیتی منسوخ چونکه بوآیت ابتداء اسلامده مشروع بولغان متعه حقنده صوگره سنت برله‌ن منسوخ بولغان‌لکن بوآیتنی هم منسوخ توگل دیمه‌گه ممکن چونکه استمتاعدان نکاح، اجوردن مهور مراد بولور دخی الله تعالی‌نك (وَالَّذِینَ عَقَدَتْ اَیْمَانُكُمْ فَاٰتُوهُمْ نَصِیبَهُمْ) آیتی منسوخ امام شافعی قاشنده اما بزنك قاشنده منسوخ توگل چونکه ولاء عقدی حنفیلر قاشنده ثابت مائده سوره‌سندن منسوخ بولغان آیتلر الله تعالی‌نك (وَاِنْ جَاؤُكَ فَاحْكُمْ بَیْنَهُمْ اَوْاَعْرِضْ عَنْهُمْ) آیتی منسوخ در دیوچیلرده بار چونکه بوآیت دلالت قیلادر اهل کتاب رسول الله‌غه حکم ایسته‌ب کیلگانده رسول الله‌نك حکم قیلو برلن حکم قیلماو آراسنده مخیر بولووینه بس بوآیت (وَاَنِ احْكُمْ بَیْنَهُمْ بِمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ) آیتی برله‌ن منسوخ بولا دخی الله تعالی‌نك (یٰا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا عَلَیْكُمْ اَنْفُسَكُمْ لَایَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ اِذَا اهْتَدَیْتُمْ) آیتی منسوخ چونکه بوآیتنك اوّلی امرمعروفنی ترك که دلالت قیلا بس آیتنك آخری بولغان (اِذَا اهْتَدَیْتُمْ) برله‌ن منسوخ بولاچونکه (اِذَا اهْتَدَیْتُمْ) نك معناسی امرمعروف نهی عن المنکر برلن حق لقغه کونلسه‌گز معناسنده دخی الله تعالی‌نك (یٰا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَیْنِكُمْ اِذَا حَضَرَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِینَ الْوَصِیَّةِ اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ اَوْ آخَرَانِ مِنْ غَیْرِكُمْ اِنْ اَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِی الْاَرْضِ فَاَصَابَتْكُمْ مُصِیبَةُ الْمَوْتِ تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلٰوةِ فَیُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ) آیتی منسوخ چونکه بوآیت دلالت قیلادر ذمی‌نك

شهادتی درست ایکانچیلك‌گه بس بوطلاق سوره‌سنده‌گی (وَأَشْهِدُوا ذَوَيْ عَدْلٍ مِنْكُمْ) آیتی‌ایله منسوخ‌بولا دخی شاهدنی یمین ایتدرونك درست‌اکینه دلالت‌قیلادر بس بوقدریسی برله‌ن منسوخ بولا لکن منسوخ توگل دیمه‌گه ممکن چونکه (أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ) دن مراد ذمی مراد بولماس اجانب مراد بولور اوشانداق شاهدین‌دن ایکی وصی مراد بولور دخی انعام سوره‌سندن منسوخ بولغان آیتلر الله تعالی‌نك (وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَىٰ مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) آیتی منسوخ چونکه بوآیت کافرلر برله‌ن اولطورونك حرام بولروینه‌دلالت قیلادر بس بوآیت (وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَٰكِنْ ذِكْرَىٰ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) آیتی برله‌ن منسوخ بولا چونکه بوآیت‌ذکرنی واجب ایته اولطوروغه رخصت ایته منسوخ توگل دیمه‌گه هم ممکن ظالمین‌دن مبتدعلر مراد بولور. دخی الله تعالی‌نك (وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ) آیتی‌منسوخ (إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ) آیتی برله‌ن هم(أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ) آیتی برله‌ن هم(ضَعُفَ الطَّالِبُ وَالْمَطْلُوبُ) آیتی برله‌ن دخی الله تعالی‌نك (كُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَآتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ) آیتی منسوخ چونکه حقدان مراد اسلام‌نك اوّلنده‌بیرووی‌واجب بولغان نرسه بس بوزکوة آیتی برله‌ن‌منسوخ‌بولا لکن بوآیتنی‌هم‌منسوخ توگل‌دیمز حقدان مراد ییمشلر زکوتی مراد بولور یعنی اوندان بر یاکه اون‌دان برنك یارطسی دخی الله‌تعالی‌نك (قُلْ لَا أَجِدُ فِيمَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ) آیتی‌منسوخ چونکه بوآیت دلالت قیلادر بوآیتده ذکرقیلغان‌نرسه لردن باشقه‌نك حرام بولماوینه بس بوآیت رسول اکرم‌نك (أَنَّهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَهَى عَنْ أَكْلِ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السِّبَاعِ) حدیثی برله‌ن منسوخ دیگانلر اعراف سوره‌سندن منسوخ بولغان آیت الله تعالی‌نك (خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ) آیتی صاحب الاتقان ئیته بوآیت عجیب‌دی اوّلی هم آخری منسوخ اورتاسی محکم چونکه بوآیت امر بالمعروف‌نك فرضلغنه دلالت قیلا بومحکم دخی مالدان عاجزلن آرتوغن آلونك هم کافرلردن اعراض قیلونك فرضلغنه دلالت قیلا بولار هر ایکسی منسوخ* انفال سوره‌سندن منسوخ بولغان آیتلر الله‌تعالی‌نك (وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ) آیتی منسوخ اگر انفالدان غنیمت مالاری مراد بولوب (لله والرسول)دگی لام تملیك اوچون بولسه چونکه بووقت (وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ) آیتی برله‌ن منسوخ بولا اگر انفالدان غنیمت مالندن تیگان اولوش اوزه‌رنه آرتدرب امام‌نك بیرگه شرط ایتکان نرسه‌سی مراد بولسه هم(لله والرسول‌نك) معناسی غنیمت مالنی بولوالله هم رسول‌الله اوچون‌در معناسنده بولسه بووقت منسوخ بولمی محکم بولا دخی الله‌تعالی‌نك (إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ) آیتی منسوخ چونکه بوآیت دلالت قیلادر کافرلر مسلمانلاردان اون درجه آرتق بولغانده

صرغش‌دان قاچو حرام بولوغه وحالانكه كافرلر بردرجه‌گنه آرتق بولغانده‌غنه قاچو حرام ايدى بس بوآيت الله تعالى‌نك (اَلْآنَ خَفَّفَ اللّٰهُ عَنْكُمْ وَعَلِمَ اَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا فَاِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ وَاِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ اَلْفٌ يَغْلِبُوا اَلْفَيْنِ بِاِذْنِ اللّٰهِ وَاللّٰهُ مَعَ الصّٰابِرِينَ) آيتى برله‌ن منسوخ دخى الله‌تعالى‌نك (اِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ وَالَّذِينَ اٰوَوْا وَنَصَرُوا اُولٰئِكَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَىْءٍ) آيتى منسوخ چونكه بوآيت ميراث‌نك هجرت برله‌ن بولووينه قرابت‌برله‌ن بولماوينه دلالت قيلا بس بوآيت الله‌تعالى‌نك (وَاُولُوا الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ فِى كِتَابِ اللّٰهِ) آيتى برله‌ن منسوخ * نور سوره‌سندن منسوخ بولغان آيقلر الله‌تعالى‌نك (اَلزّٰانِى لَا يَنْكِحُ اِلَّا زَانِيَةً اَوْ مُشْرِكَةً وَالزّٰانِيَةُ لَا يَنْكِحُهَا اِلَّا زَانٍ اَوْ مُشْرِكٌ وَحُرِّمَ ذٰلِكَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) آيتى منسوخ چونكه بوآيت دلالت قيلادر زناچى ايرنك صالحه خاتون برله‌ن زناچى خاتون‌نك صالح ايربرله‌ن نكاحله‌نشو لرينك حرام بولووينه بس‌بوآيت الله‌تعالى‌نك (وَاَنْكِحُوا الْاَيَامٰى مِنْكُمْ وَالصّٰالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَاِمَائِكُمْ) آيتى برله‌ن منسوخ بولا چونكه بوآيت وليلرگه امر بولا قللاردان وكنيزه‌كلردن صالحلرنى نكاحله‌ندرو برله‌ن كيره‌ك نكاحلرى صالحلر برله‌ن بولسون كيره‌ك غيرصالح‌لر برله‌ن بولسون لكن اولگى آيتنى منسوخ توگل ديمز چونكه واقعده بولغان نرسه‌دن اخبار هم‌نفى بولور دخى الله‌تعالى‌نك (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتّٰى تَسْتَأْنِسُوا وَتُسَلِّمُوا عَلٰى اَهْلِهَا) آيتى منسوخ چونكه بوآيت دلالت قيلادرياط كشى‌نك تۇيينه اذنسز مكّه‌گو كرونك‌درست بولماوينه‌اوشانداق اذن‌صوراو حقنده‌الله‌تعالى‌نك (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِيَسْتَاْذِنْكُمُ الَّذِينَ مَلَكَتْ اَيْمَانُكُمْ وَالَّذِينَ لَمْ يَبْلُغُوا الْحُلُمَ مِنْكُمْ ثَلٰثَ مَرّٰاتٍ مِنْ قَبْلِ صَلٰوةِ الْفَجْرِ وَحِينَ تَضَعُونَ ثِيَابَكُمْ مِنَ الظَّهِيرَةِ وَمِنْ بَعْدِ صَلٰوةِ الْعِشَاءِ) آيتى منسوخ چونكه بوآيت دلالت قيلادر قللارنك وبالالارنك اوج وقتده خوجه‌لارى قاتنه اذنسز كررگه يارامادوينه لكن هرايكسى منسوخ توگل ديمز لكن بوايكى آيت ايله عمله‌ده خلق مساهله قيلغان* قصص سوره‌سندن منسوخ بولغان آيت الله تعالى‌نك (عَلٰى اَنْ تَاْجُرَنِى ثَمٰانِىَ حِجَجٍ) آيتى بوآيت حضرت شعيب‌نك موسى عليه‌السلام‌گه قزينى سيكز يل يايسه اون يل‌قوى كتووى برابرينه نكاحله‌وى حقنده بس بوآيت دلالت قيلادر قزلارنك مهرلرينى آتالارى‌نك آلووينه اوزلرى‌نك آلماوينه شونك اوچون بوآيت الله‌تعالى‌نك (وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً) آيتى ايله منسوخ چونكه بوآيت دلالت قيلادر مهرلرنك خاتونلارغه بولووينه * احزاب سوره‌سندن منسوخ بولغان آيقلردن الله تعالى‌نك (لَا يَحِلُّ لَكَ النِّسَاءُ مِنْ بَعْدُ) ديگان قولى چونكه بوآيت دلالت قيلادر رسول الله‌غه توقز خاتون صوگنده خاتون‌نك حلال بولماوينه وحالانكه حضرت عائشه (لَا تَحْرُمُ امْرَأَةٌ عَلَى النَّبِىِّ عليه‌السلام حَتّٰى قُبِضَ) ديگان شونك اوچون بوآيت الله‌تعالى‌نك (يَا اَيُّهَا النَّبِىُّ اِنَّا اَحْلَلْنَا لَكَ اَزْوَاجَكَ اللّٰاتِى اٰتَيْتَ اُجُورَهُنَّ) آيتى برله‌ن منسوخ* احقاف سوره‌سندن منسوخ بولغان آيت الله تعالى‌نك (قُلْ مَا كُنْتُ بِدْعًا مِنَ الرُّسُلِ وَمَا اَدْرِى مَا يُفْعَلُ بِى وَلَا بِكُمْ)

آيتى

آیتی منسوخ بو آیت اون آلتی یلدان صوك حدیبیه‌نی فتح یلنده الله تعالی‌نك (لِيَغْفِرَ لَكَ اللّٰهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ) آیتی برله‌ن منسوخ بولغان* دخی محمد صلی الله تعالی علیه وسلم سوره‌سندن منسوخ بولغان آیت الله تعالی‌نك (حَتّٰى اِذَا اَثْخَنْتُمُوهُمْ فَشُدُّوا الْوَثَاقَ فَاِمَّا مَنًّا بَعْدُ وَاِمَّا فِدَاءً) آیتی حنفیلر قاشنده منسوخ چونکه حنفیلر قاشنده من هم فداء درست توگل بلکه قتل هم قل ایتمه‌ك کنه درست بس بو آیت برأة آیتی برله‌ن منسوخ بولا* حجرات سوره‌سندن منسوخ بولغان آیت الله تعالی‌نك (اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللّٰهِ اَتْقَاكُمْ) آیتی منسوخ لکن بو آیت منسوخ توگل غایه‌سی بو آیت برله‌ن عملده آدملر قصور ومساهله ایتکانلردیمز* مجادله سوره‌سندن منسوخ بولغان آیت (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اِذَا نَاجَيْتُمُ الرَّسُولَ فَقَدِّمُوا بَيْنَ يَدَيْ نَجْوَاكُمْ صَدَقَةً) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر رسول الله‌دان سوز صوراغان وقتده صدقه واجب بولوغه بس بو آیت الله تعالی‌نك (ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ وَاَطْهَرُ فَاِنْ لَمْ تَجِدُوا فَاِنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) آیتی برله‌ن منسوخ ممتحنه سوره‌سندن منسوخ بولغان آیتلر برسی الله تعالی‌نك (اِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مُهَاجِرَاتٌ فَامْتَحِنُوهُنَّ) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر کافرنك خاتونی مؤمنلرگه هجرت قیلوب بارسه مؤمنلر اوزه‌رینه اول خاتون‌نك ایماننی امتحان واجب بولوغه دخی الله تعالی‌نك (وَآتُوهُمْ مَا اَنْفَقُوا) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر مؤمنلرگه هجرت قیلوب کیلکان خاتون‌نك کافرایرینه صرف قیلغان مهرین بیرونك واجب بولووینه بو آیتلر سیف آیتی غنیمت آیتلری ایله منسوخ* مزمل سوره‌سندن منسوخ بولغان آیت الله تعالی‌نك (قُمِ اللَّيْلَ اِلَّا قَلِيلًا) آیتی منسوخ چونکه بو آیت دلالت قیلادر کیچنك کوبره‌گنده قیام‌نك هم قرائت‌نك فرضلغنه بس بو (فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ) آیتی برله‌ن منسوخ بو اوزی هم بیش وقت نماز برله‌ن منسوخ* دهر سوره‌سنده منسوخ بولغان آیت (وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلٰى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَاَسِيرًا) آیتی اسیردن مشرك اسیر مراد بولسه آکا احسان درست توگل بس بو آیت منسوخ بولا لکن کافرلرگه احسان درست دیگانلر دار اسلام‌ده بس بو آیت منسوخ بولمی بلکه محکم بولا هر قایو آیت‌لرنك اورننده ینه انشاء الله بر آز بیان بولور (اَلَمْ تَعْلَمْ) ایا بلمیسونمی ای محمد صلی الله علیه وسلم هم امتك (اَنَّ اللّٰهَ لَهُ) درستلکده الله تعالی اوچوندر (مُلْكُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرنك وییرلرنك خوجه‌لغی (وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) دخی سزنك اوچون الله‌دان باشقه‌دان یوقدر (مِنْ وَلِيٍّ) سزنی صاقلی تورغان یاقن (وَلَا نَصِيرٍ) دخی الله‌نك عذابنی طییوچی یاردمچی* یهودلر ای محمد صلی الله علیه وسلم کوکدن قرآننی بریولی کیتر نیته که موسی توراتنی بریولی کیتردی دیدیلر الله تعالی یهودلر حقنده کیله‌چکده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (اَمْ تُرِيدُونَ) ایا تلیسزمی (اَنْ تَسْاَلُوا رَسُولَكُمْ) رسولکزدن (محمد علیه السلام‌دن) صوراماقلغکزنی (كَمَا سُئِلَ مُوسٰى مِنْ قَبْلُ) نیته‌ك موندان الك موسی‌دان صورالمش بولدی یعنی الله تعالی‌نی بزگه آشکاره کورسه‌ت دیو (وَمَنْ يَتَبَدَّلِ الْكُفْرَ) وکمدر کفرنی آلماشور (بِالْاِيمَانِ) ایمان برله‌ن (فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) بس تحقیق اول

كشى يولنك توغروسندان آزدى (وَدَّ كَثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) اهل كتابدن يعنى عالملرندن كوبسى آرزو قيلدى (لَوْ يَرُدُّونَكُمْ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ) ايمان كيترگانكز صوكندن سزنى قايتارماقلقى (كُفَّاراً) كافرلر بولغانكز حالده (حَسَداً مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ) اوزلرى قاشندان حاصل بولغان كونچيلك اوچون آرزو قيلدى (مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمُ الْحَقُّ) اول اهل كتاب نك عالملرى اوزه رينه توراتده ذكر قيلنغان صفتلار هم معجزه لر برله حق لق ظاهر بولغاندان صوكك (فَاعْفُوا) بس اول اهل كتابدان عفو قيلكز يعنى قالدركز آلارنى (وَاصْفَحُوا) دخى آلاردان يوز دوندركز (حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ) الله تعالى اوزينك امرى برله كيلگانكه قدر يعنى قتال برله ياكه جزيه قويو برله امر قيلغانغه قدر (إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) درستلكده الله تعالى هر نرسه اوزه رينه كوچى يتكوچيدر (وَأَقِيمُوا الصَّلَوٰةَ) دخى اهل كتابدن عفو صوكنده نماز اوقوكز (وَآتُوا الزَّكَوٰةَ) دخى زكوة بيركز (وَمَا) دخى شول نرسه كم (تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ) اول نرسه نى اوزفائده كز اوچون الك قيلورسز (مِنْ خَيْرٍ) اول نرسه ايزگولكدن بولغوچى (تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ) اول نرسه نى يعنى ثوابنى الله تعالى حضورنده تابارسز (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (بِمَا تَعْمَلُونَ) سزنك اشلهگان نرسه كزنى (بَصِيرٌ) كورگوچيدر هيچ بروقت اجرلربنى ضائع قيلماس (وَقَالُوا) دخى اهل كتاب يعنى يهودلر هم نصارالار ئهيتديلر (لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ) اوجماغقه كرمس (إِلَّا مَنْ كَانَ هُوداً) مگر يهودى بولغان كشيگه كرر (أَوْ نَصَارَىٰ) يايسه نصرانى بولغان كشيگنه كرر يعنى يهودلر اوجماغقه يهودى لرگنه كرر ديديلر (تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ) اوشبو اميد ايتكان نرسه لرى هم ئهيتكان سوزلرى باطل بولغان نفس آرزولاريدر (قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ) اى محمد اهل كتابقه ئهيت سين اوجماغقه اوزكزنك گنه كروكزگه دليل كيترگز ديو (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگرده بودعوا كزده راست سوزليلردن بولساكز يعنى جنتكه كروگه بزگنه خاص ديگان دعوا كزده (بَلَىٰ) سزئهيتكانچه توگل اوجماغقه اهل كتابدان باشقه لرده كرر (مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ) بركشى يوزينى الله تعالى گه تابشرسه يعنى محض الله تعالى رضالغى اوچونگنه شركدن باشقه الله تعالى گه بوى صونسه (وَهُوَ مُحْسِنٌ) حالبوكم اول كشى عملنده ايزگولك قيلوچى بولسه (فَلَهُ أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ) بس اول كشيگه ربسى قارشنده عملى اوزه رينه وعده قيلنغان ثوابى بولور (وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) دخى اول كشيلر اوزه رينه آخرتده قورقو يوقدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دخى اول كشيلر آخرتده حسرتلهنوده ايمه سلر (وَقَالَتِ الْيَهُودُ) دخى يهودلر ئهيتدى (لَيْسَتِ النَّصَارَىٰ عَلَىٰ شَيْءٍ) نصارالار اوشانچلى ودرست بولغان هيچ نرسه اوزه رينه توگللردر ديو حضرت عيسانى انكار ايتديلر (وَقَالَتِ النَّصَارَىٰ) دخى نصارالار ئهيتدى لر (لَيْسَتِ الْيَهُودُ عَلَىٰ شَيْءٍ) يهودلر اوشانچلى ودرست بولغان هيچ نرسه اوزه رينه توگللردر ديو حضرت موسى نى انكار ايتديلر (وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ) حال بوكم ايكى طائفه اوزلرينه ايندرلگان كتابنى يعنى تورات برله نجيلنى اوقيلار يهودلرگه ايندرلگان تورات كتابنده عيسى عه م نى تصديق بار نصاراغه ايندرلگان انجيل كتابنده موسى (عه م) نى تصديق بار يعنى شولاى بولا توروب برطائفه

ایکنچسنه طعن قیلالار (كَذٰلِكَ) اوشانداق یهود برلەن نصاری طائفەلری ئەیتکان کبی (قَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ) بلمەگن آدملر ئەیتدیلر یعنی نادان مشرکلر (مِثْلَ قَوْلِهِمْ) یهود برلەن نصارانك سوزی اوخشاشینی یعنی هر بردین ایيەسی اوشانچلی ودرست نرسەاوزەرینه توگلدردیو (فَاللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ) بس الله تعالی بوطائفەلر آراسنده حکم ایتەر (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده (فِيمَا) شول نرسەده یعنی دین اشنده (كَانُوا فِيهِ) اول نرسەده بولدیلار (يَخْتَلِفُونَ) اختلاف قیلور بولدیلار * مشرکلر حدیبیه یلنده رسول اکرمنی مسجد حرامغه کرودن طیغاچ الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی بوآیتنك نزول سببی خاص بولسەده لفظی عامدر (وَمَنْ أَظْلَمُ) وکمدر ظالمراق (مِمَّنْ مَنَعَ مَسَاجِدَ اللّٰهِ) الله تعالی نك مسجدلرندن طیغان کشیدن (أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ) اول مسجدلرده الله تعالی نك اسمی ذکر قیلنمش بولماقدان یعنی بواشدن طیغان کشیدن ظالمراق کشی کمدر (وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا) دخی اول مسجدلرنك خراب بولوونده توروشقان کشیدن کمدر ظالمراق یعنی بوکشیدن ظالم بولغان هیچ کم یوقدر (أُولٰئِكَ) بوصفتلی کشیلر (مَا كَانَ لَهُمْ) بوکشیلرگه لایق بولمادی (أَنْ يَدْخُلُوهَا) اول مسجدلرگه کرمەکلك (إِلَّا خَائِفِينَ) مگر قورقغانلاری حالدەگنه کرولری لایق بولور (لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ) بوصفتلی کشیلر اوچون دنیاده رسوالق بولغوچیدر مقتول بولماق اسیر بولماق جزیه تولەمك کبی (وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ) دخی بوصفتلی کشیلر اوچون آخرتده بولغوچیدر (عَذَابٌ عَظِيمٌ) الوغ عذاب * بوآیتنك حاصل معناسی الله تعالی نك اسمنی ذکردن الله تعالی نك مسجدلرینی طیغان کشیدن هم الله تعالی نك مسجدلرینك خراب بولووینه توروشقان کشیدن ظالم وقباحت کشی اصلا یوقدر الله تعالی نك مسجدلرینه توبەنچیلك وقورقو برلەن گنه بوکشیلرگه کررگه تییش قایدا اول مسجدلرنی خراب قیلورغه باطرچیلق قیلویاراسون * شول ئەشەکی عمللرینك جزاسی اوچونده آلاردنیا وآخرت هلاکلکدەدرلر بوآیتنك دلالت قیلغان مسئلەسی وسبب نزولی تورلیچه بعضیلر سبب نزولی بودیگانلر نصارا پادشاهلارندن ططوس اسملی پادشاه بیت المقدسنی خراب ایتدی یهودلرگه دشمانلق اوچون هم توراتنی یاندرب قاذورات گه تاشلادی ویهودلرنی قتل ایتب خاتونلارنی وبالالارینی توتقن ایتدی دیمشلار بعضیلار بخت نصر حقنده ایندی دیگانلر بخت نصر مجوسی برپادشاه بولغان یهودلر برلەن آرالارنده بولغان دشمانلق اوچون نصاراغه اعانت اوچون مسجدنی خراب ایتدی دیمشلر اما بوآیتدن چغارلغان مسئلەلردن برسی شول بوآیت مسجدنی ییمرو خراب ایتونك درست بولماوینه دلالت قیلادر هم مسجد خاص آدمنك ملکی بولسەده اول مسجدده نمازدان وعبادتدن طییونك درست بولماوینه دلالت قیلادر بعض عالملر مثلا امام زاهدی کبیلر بوآیت برلەن الله تعالی نك (أَنْ يُذْكَرَ فِيهَا اسْمُهُ) دیگان سوزی برلەن اسمنك مسمیغه باشقه بولماوینه استدلال قیلغانلار چونکه اگرده باشقه بولسه غیر الله برلەنده ذکر حاصل بولور ایدی * (وَلِلّٰهِ الْمَشْرِقُ) واول الله تعالی اوچوندر قویاش چغشنداغی شهرلر (وَالْمَغْرِبُ) دخی قویاش باطشنداغی شهرلر (فَأَيْنَمَا

تُوَلُّوا) بس قايوغنه اورنغه بوزلرگزنی دوندرسه‌گز (فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ) بس اول اورنده الله تعالی‌نك راضی بولغان قبله‌سیدر بورونچه معنا بیرسه‌ك بو آیت منسوخ بولا یاكه نفل نمازینه یاكه قبله‌نك بلمسز بولوینه حمل قیلوب منسوخ توگل دیمه‌گه‌ده بولا اگرده (اَیْنَمَا) كلمه‌سنی (تُوَلُّوا) فعلنه مفعول فیه ایتسه‌ك بوونقده منسوخ بولمی، چونكه بو آیت‌نك معناسی بولا كیره‌ك قایو اورنده یوزگزنی قبله طرفنه یونه‌لدرسه‌گز اول اورنده الله‌تعالی‌نك رضاسی تابلغان قبله بولا معناسنده (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله‌تعالی (وَاسِعٌ عَلِیْمٌ) اول الله‌تعالی‌نك فضلی كیكدر خلق‌نك تدبیرنی بلگوچیدر ابن عباس بو آیت قبله‌نی كعبه‌دن بیت‌المقدس‌كه تحویل حقنده اینندی رسول‌الله مكه‌ده كعبه‌گه قاراب اوقیدر ایدی مونك صوگنده كعبه‌گه یونه‌لو برله‌ن امر قیلندی بس بوقت كافرلر طعن قیلدیلار شونك اوچون الله‌تعالی (فَاَیْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللّٰهِ) دیدی دیدر یعنی قبله كعبه‌گه مختص توگل قایدا یونه‌لسه‌گز شونده قبله‌بولا معناسنده مونك صوگنده بو آیت (فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) آیتی برله‌ن منسوخ بولدی قرآنده اول نسخ قیلنغان آیت شول‌دی لكن بو آیتنی جمهور علماء منسوخ توگل دیگانلر نیته‌كه بیانی اوتمدی حضرت عمرنك اوغلی بو آیت مسافرنك آطلانغان حیوانی اوستنده اوقوغان نمازینه محمول دیگان بو آیتده وجه جهت یاكه قبله یاكه رضاء معناسنده * (وَقَالُوا) دخی یهودلر هم‌نصارا وهم فرشته‌لری الله‌تعالی‌نك قرلاری دیوگمان قیلوچیلار ده‌یتدیلر (اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا) الله تعالی بالا توتدی دیو (سُبْحَانَهُ) بالا توتماقدان پاك بولدی الله‌تعالی (بَلْ لَهُ) بلكه اول الله‌تعالی اوچون در (مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) كوكلرده ویرلرده بولغان نرسه‌لر یعنی هرقایوسی الله‌تعالی‌نك یاراطو وقل‌بولو یوزندن الله تعالی‌نك ملكریدر ملك بولو توتوغه مناسق (كُلٌّ لَهُ) بولاردان هربرسی اول الله تعالی‌گه (قَانِتُونَ) بوی صونوچیلار در بو آیت یهودلرنك عزیر (علیه‌السلام) الله‌نك اوغلی دیگان سوزلرینی هم‌نصارالارنك عیسی (علیه‌السلام) الله‌نك اوغلی دیگان سوزلرینی هم عرب مشركلرینك فرشته‌لر الله‌نك قرلاری دیگان سوزلرینی ردبولا هم‌الله تعالی‌نی بوصفتدان تنزیه‌بولا (امام زاهدی ده‌یته) سبحان ایكی كلمه‌دن مركب‌دی چونكه عربلر برنرسه‌گه عجب‌لنسه‌لر (سُبْ) دیب ده‌یته‌لر عجملر برنرسه‌گه عجب‌لنسه‌لر (حان) دیب ده‌یته‌لر الله‌تعالی مبالغه‌اوچون ایكی كلمه‌نی جمع قیلدی‌دی بو آیت دلالت‌قیلغان مسئله مملوكیت‌نك مالك اوچون ولادت‌كه مناقی بولوونی شونك‌اوچونده فقها بو آیت‌برله‌ن استدلال قیلغانلار بركشی قل‌بولغان‌بالاسنی ملكلنسه بالا آزاد بولوچیلق‌غه چونكه الله تعالی ملكنی اثبات سببلی بالانی نفی ایتدی لكن مشهور فقهاء بومسئله‌گه رسول اكرم‌نك (وَمَنْ مَلَكَ ذَا رَحِمٍ مَحْرَمٍ عُتِقَ عَلَیْهِ) دیگان سوزی برله‌ن استدلال قیلغان‌لار لكن اختلاف شونده مونده عتق علیه‌سی نرسه، حنفی لر قاشنده نكاحنی حرام ایته‌تورغان قرابت برله‌ن ملك‌نك ایكسی عتق‌نی ملكه اضافه قیلو علة‌نك آخرغی جزء برلووی اوچون چونكه حكم علة‌نك آخرغی جزئنه دوران قیله‌دیلر شافعیلر قاشنده عتق علیه‌سی ملك فقط (بَدِیعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) الله تعالی كوكلرنی ویرلرنی بارقیلوچیدر (وَاِذَا قَضٰی اَمْرًا) وهرقایچان الله‌تعالی براشنی یاراطونی تله‌سه (فَاِنَّمَا یَقُولُ لَهُ) بس بودر

باشقه

باشقه توگلدر اول اشگه (نرسه‌گه) ئه‌يتور (كُنْ) بول‌ديو (فَيَكُونُ*) بس بولور اول نرسه (وَقَالَ الَّذِينَ) دخى
شونـدى آدملر ئه‌يتـدى (لَايَعْلَمُونَ) بلمه‌سلر آلار يعنى مكه كافرلرينك نـادان‌لارى رسول الله‌غه
ئه‌يتدى (لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللّٰهُ) الله‌تعالى بزگه سين پيغمبر ديو سوبله‌سه‌چى (أَوْتَأْتِينَا آيَةٌ) يا يسه بزگه سينك
راستلغنى دلالت قيلا تورغان آيت كيلسه‌چى ديـو (كَذٰلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) اوشانداق بونادان
مكه كافرلرندن بورون بولغان امتلرده ئه‌يتديلر (مِثْلَ قَوْلِهِمْ) بونادان مكه كافرلرى‌نك سوزلرى شكللى
(مثلا حضرت موسى قومى الله‌تعالى بزگه آچق كورسه‌ت ديديلر حضرت عيسى قومى ربك‌نك بزگه
كوكدن مائده ايندررگه كوچى يتسه‌رمو ديديلر (تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ) صوقرلغده مكه‌نك نادان كافرلرى‌نك
كوكلى برله‌ن اوزلده‌گى ياوز امتلرنك كوكللرى برسى برسنه اوخشاغوچى بولدى (قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ) تحقيق
آيتلرنى بيان قيلدق (لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ*) آيتلرنك آيت ايدكنى شكسز بلگان قوم اوچون (إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ
بِالْحَقِّ) درستلكده بز سينى اى محمد حق‌لق برله‌ن بيبه‌ردك (بَشِيراً) ايمان كيترگان آدملرگه اوجماخ برله‌ن
سؤيونچ بيروچى ايتب (وَنَذِيراً) دخى كيترمه‌گان آدملرنى جهنم برله‌ن قورقوچى ايتب (وَلَاتُسْئَلُ عَنْ
أَصْحَابِ الْجَحِيمِ*) دخى جحيم (تموغ) ايبه‌لرندن صورالمش بولماسسون سين يعنى سين الله‌تعالى‌نك امرينى
ايرشدرگان‌نك صوكنده آلار نى اوچون ايمان كيترمه‌ديلر ديو سينـدن صورالماس (وَلَنْ تَرْضَى عَنْكَ) وسيندن
البته راضى بولماسلر (الْيَهُودُ) يهودلر يعنى موساويلار (وَلَاالنَّصَارَى) دخى نصارالار راضى بولااسلار يعنى
عيساويلر (حَتَّى تَتَّبِعَ مِلَّتَهُمْ) بوايكى طائفه‌نك ملتلرينه (دينلرينه) ايبه‌رگانگه‌قدر (قُلْ) ئه‌يت سين آلارغه
اى محمد (صلى الله‌تعالى عليه‌وسلم) (إِنَّ هُدَى اللّٰهِ) درستلكده الله‌تعالى‌نك اسلام بولغان هدى (دينى) سى
(هُوَالْهُدَى) اول در حقلق‌غه كوندرو (وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ) واگر سين اى محمد بوايكى طائفه‌نك حقدان
آوشقان نفس آرزولارينه ايبه‌رسه‌ك (بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ) سيكا كيلگان نرسه صوكنده (مِنَ الْعِلْمِ) وحى‌دن
يا يسه درستلكى معلوم بولغان دين‌دن بولغوچى اول نرسه (مَالَكَ) يوقدر سيكا (مِنَ اللّٰهِ) الله‌دن
(مِنْ وَلِيٍّ) سينى صاقلى تورغان ياقلدان (وَلَا) دخى يوقدر (نَصِيرٍ) عذابنى بيبه‌ره تورغان ياردمچيسى
(الَّذِينَ) شوندى آدملر يعنى اهل كتاب‌نك ايمان كيترگانلرى (آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ) آلارغه بز كتاب بيردك
(يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ) اول كتابنى حق اوقووى برله‌ن يعنى ايندرلگانچه اوزگارته‌ينچه اوقورلار (أُولَئِكَ
يُؤْمِنُونَ بِهِ) بوكشيلر كتابكه ايمان كيتررلر حبشه‌دن قايتوب ايمان كيترگان كشيلر مقنده ايتگان
(وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ) وكماردر كتابنى انكار قيلورلار (فَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ) بس بوكشيلر آلاردر كفرنى ايمان
برله‌ن آلماشدرولارى سببلى ضرر ايتوچيلر (يَابَنِي إِسْرَائِيلَ) اى يعقوب‌نك بالالارى (اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ
الَّتِي) مينم شوندى نعمتلرمنى ايسكزگه توشركز (أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ) اول نعمتلر برله‌ن سزگه انعام قيلدم
(وَأَنِّي) دخى درستلكده مين (فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ) سزنى شول زمانده بار بولغان آدملر اوزه‌رينه
آرتق قيلدم (وَاتَّقُوا يَوْماً) دخى شوندى كورندن قورقكز اى اسرائيل بالالارى (لَاتَجْزِي نَفْسٌ) بر

نفس موكسز قيلماس اول كونده (عَنْ نَفْس) ايكنچى برنفس‌دن (شَيْئًا) هيچ نرسه‌نى (وَلَا يُقْبَلُ منْهَا) دخى هيچ برنفسدن قبول قيلنماس اول كونده (عَدْلٌ) فدانى (وَلَا تَنْفَعُهَا) دخى هيچ برنفس كه فائده بيرمه‌س اول كون (شَفَاعَةٌ) ياردم (وَلَا هُمْ يُنْصَرُونَ) دخى اول كونده اول نفسلرگه ياردم‌ده بيرامش بولماس الله‌تعالى بنواسرائيل قصه‌سن باشلاغان نرسه‌سى برله‌ن‌تمام‌قيلدى (وَاذِ ابْتَلَى ابْرَاهِيمَ) اى محمد شول وقتنى ايسكه توشر ابراهيم‌نى امتحان قيلدى (رَبُّهُ) ربسى (الله تعالى) (بكَلِمَات) تورلى امرلر برله‌ن ابتلاء مشقتلى اشلر برله‌ن تكليف ايتمك (فَأَتَمَّهُنَّ) بس ابراهيم عم اول امرلرنى تمام ايتدى يعنى اول امرلر برله‌ن عمل ايتدى (قَالَ) ئه‌يتدى الله‌تعالى (انِّى جَاعِلُكَ للنَّاس امَامًا) درستلكده مين سينى آدملرگه امام قيلوچيمن (قَالَ وَمنْ ذُرِّيَّتِى) ابراهيم عم ئه‌يتدى دخى مينم بالالامدانده امام قيل ديو (قَالَ) ئه‌يتدى الله‌تعالى جوابده (لَا يَنَالُ عَهْدِى الظَّالمِينَ) مينم‌عهدم نبوت ياكه امامت ظالملرغه ايرشمه‌س ديو يعنى سينك بالالاركدان ظالم بولغانلرينى امام قيلميم فائده: ابراهيم اب‌رحيم (شفقتلى آتا) معناسنده الله‌تعالى‌نك ابراهيم عم‌نى عمل قيلو برله‌ن تكليف ايتكان كلمه (امر) لرى اون نرسه بيشسى باشده بيشسى نه‌نده باشده بولغان‌لارى ١ ساج آلدرماق يايسه قسقارتماق ٢ ميق كيسمك اوستكى ايرنى برله‌ن تيگز ايتب سطهارتده آغزغه صوآلمق ٤ بورنغه‌صوآلماق ٥ مسواك استعمال‌ايتمك ته‌نده بولغان‌لارى ١ قولتق يونلارينى بولماق ٢ ترناقلارنى كيسمك ٣ قاسق يوننى كيته‌رمك ٤ صوبرله‌ن استنجاء قيلماق ٥ بالانى سنت‌كه بيرمك بواون نرسه ابراهيم‌عم‌گه‌فرض بولدى بزگه سنت رسول اكرم‌نك (عَشْرٌ منَ الفطْرَة) ديدكى سوزى موكار اشارتدر بو آيتده بولغان مسئله پيغمبرلرنك گناهدان معصوم بولووى هم كافرنك امامت‌كه لايق بولماوى اگرده آيتده امامدان مراد پادشاه (برمملكت‌نك باشى) مراد بولسه ظالم‌دان كافر مراد بولا كافر مسلمانغه امام بولوغه صالح توگل اگرده امامدان پيغمبر مراد بولسه ظالم‌دان گناهلى آدم مراد بولا (چونكه هرگناه ظلم اوزينه ياكه باشقه‌غه) بس بوآيت پيغمبرلرنك گناهدان معصوم بولووينه دلالت قيلا تفسير بيضاوى صاحبى ئه‌يته بوآيتده پيغمبرلرنك پيغمبر بولودان بورون الوغ گناهلاردان معصوم بولووينه هم فاسق‌نك امامت‌كه صالح بولماوينه دلالت باردى (وَاذْ) دخى اى محمد شول وقتنى بيان قيل (جَعَلْنَا الْبَيْتَ) بيت‌الله‌نى (كعبه‌نى) قيلدق بز (مَثَابَةً للنَّاس) آدملر اوچون ثواب اورنى ياكى‌قايتاچاق اورن (وَأَمْنًا) دخى امينلك اورنى (وَاتَّخذُوا منْ مَقَام ابْرَاهيمَ) دخى ابراهيم باصوب تورغان اورنداندن توتكز (مُصَلًّى) نمازاوقى تورغان اورن (بوآيت‌نك نزولنه‌سبب) رسول اكرم حضرت عمرنك قولندان توتب بواورن ابراهيم عليه‌السلام‌باصوب‌تورغان اورن‌ديگان‌حضرت عمر بواورننى نماز اوقى تورغان اورن ياصيق‌مى؟ ديگان رسول الله براورننى نماز اوقى تورغان اورن ياصاو برله‌ن ميكا الله‌تعالى‌دن امر كيلگانى يوق ديگان بس‌قويا‌ش‌غائب‌بولماسدان بورون ذكرى اوتكان بوآيت نازل بولدى ديه‌شلر عبدالله اوغلى حضرت جابر رسول اكرم مقام ابراهيم‌ده ايكى‌ركعت نماز اوقوديده آرتندن (وَاتَّخذُوا منْ مَقَام ابْرَاهيمَ

مصلى

مُصَلًّى) آيتن اوقودى دى (وَعَهِدْنَا الى ابراهيم) دخى ابراهيم‌گه عهد (امر) قيلدق بز (وَاسْمٰعِيلَ) دخى اسمعيل‌گه عهد قيلدق بز (عهم) (اَنْ طَهِّرَا بَيْتِىَ) ڈويمنى (كعبه‌منى) پاكلاڭز ديب يعنى نجسلردن وصنم لردن وگناهـلاردن پاكلاڭز ديو (لِلطَّائِفِينَ) كعبه‌مده طواف وزيارت قيلوچيلار اوچون (وَالْعَاكِفِينَ) دخى بيت‌الله‌ده تورو چيلار اوچون (وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ) دخى ركوع وسجده قيلغانلارى مالده نماز اوقوچيلار اوچون؛ بو آيت مكه‌نى الوغلاوحقنده هم مكه‌نڭ امين بولووى حقنده (وَاِذْ قَالَ اِبْرَاهِيمُ) دخى شول وقتنى اى محمد (عم) بيان قيل ابراهيم (عم) ڈيتدى (رَبِّ اجْعَلْ هٰذَا) اى ربم بو اورن‌نى قيلغاى ايدڭ (بَلَدًا آمِنًا) امين بولغوچى شهر (وَارْزُقْ اَهْلَهُ) دخى بو اورن اهلنى رزقلاندرغاى ايدڭ (مِنَ الثَّمَرَاتِ) بيمشلردن (مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ) اول اورن اهلندن ايـمان كيترگانلرينه بيمشلردن رزقلاندرغاى ايدڭ (بِاللّٰهِ) الله تعالى‌گه ايمان كيترگانلرينه (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دخى آخرت كونيله ايمان كيترگانلرينه (قَالَ) ڈيتدى الله تعالى (وَمَنْ كَفَرَ) دخى كافر بولغان‌لارينه‌ده رزقلاندررمن حضرت ابراهيم امتنى رزق‌غه قياس قيلوب كافرلرگه امامت بيرلمه‌گان كبى رزقده بيرلمه‌س ديو ظن قيلدى بس الله تعالى حضرت ابراهيم‌گه بو سوزى ايـله تنبيه ايتدى رزق دنياوى بولغان رحمت مؤمن‌گه‌ده كافرگه‌ده عام اما امامت اخراوى بولغان رحمت مؤمن‌گه‌گنه خاص ديو (فَاُمَتِّعُهُ قَلِيلًا) بس كافرنى دنياده آز مدت فائده‌لندررمن (ثُمَّ اَضْطَرُّهُ اِلٰى عَذَابِ النَّارِ) مونڭ صوڭنده كافرنى اوط عذابـنه كوچله‌رمن يعنى كوچله‌ب كرتررمن (وَبِئْسَ الْمَصِيرُ) ونى ياوزبولدى ڈورله‌چك اورن بولغان عذاب (وَاِذْ يَرْفَعُ اِبْرَاهِيمُ) دخى اى محمد شول وقتنى ذكر قيل ابراهيم (عم) كوته‌رر بولدى (اَلْقَوَاعِدَ) نيگزلرنى (مِنَ الْبَيْتِ) بيت الله (كعبه) دن (وَاِسْمٰعِيلُ) دخى اسمعيل (عم) كوته‌رر بولدى (رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا) اى ربمز بزدن بنامزنى قبول ايتكاى ايدڭ ديب ڈيتكانلرى مالده (اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) درستلكده سين دعامزنى ايشتكوچى نيتمزنى بلگوچيسون (رَبَّنَا) اى ربمز (وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ) بزنى اوزگه بوى صونوچيلاردان قيلغاى ايدڭ (وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا اُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ) سيكا دخى بزنـڭ بالالارمزدان اوزگه بوى صونوچى جماعت قيلغاى ايدڭ (وَاَرِنَا مَنَاسِكَنَا) دخى مجده عبادت قيلا تورغان اورنمزنى كورسه‌تكاى وبلدرگاى ايدڭ (وَتُبْ عَلَيْنَا) دخى بزنڭ اوزه‌مزگه كيمچيلك‌لرمزنى قبول ايتو برله‌ن قايتقاى ايدڭ (اِنَّكَ اَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ) درستلكده سين توبـه‌لرنى قبول ايتكوچيسون همده رحمت قيلوچيسون (رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ) اى ربمز سيكا بوى صونوچينى بزنـڭ امتمز اچنده يبه‌رگاى ايدڭ (رَسُولًا مِنْهُمْ) شول امت‌دن رسول‌نى الله تعالى حضرت ابراهيمنڭ دعاسنى قبول ايتب محمد (صلعم)نى يبه‌ردى شونڭ اوچونده رسول‌الله مين آتام ابراهيمنڭ دعاسى، عيسى (عم)نڭ بشراسى هم آنامنڭ رؤياسى ديدى (يَتْلُوا عَلَيْهِمْ) ال رسول اول امت اوزه‌رينه اوقور (آيَاتِكَ) سينڭ آيتلركنى يعنى قرآنـنى (وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ) دخى اوڭره‌تر آلارغه كتابنى (وَالْحِكْمَةَ) دخى حكمتنى (وَيُزَكِّيهِمْ) دخى پاكلار اول رسول اول امتنى كفردن (اِنَّكَ

أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) درستلكده سين غالب سون هم حكمت ايه سى سون (وَمَنْ يَرْغَبُ) كم يوز دوندرر يعنى هيچ كم دوندرمه مس (عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ) ابراهيم عليه السلام نك ملتندن (إِلَّا مَنْ سَفِهَ نَفْسَهُ) مگر اوزينى الله تعالى نك مخلوقى ديب بلمه گان كشى گنه يوز دوندرر (وَلَقَدِ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا) وتحقيق بز ابراهيمنى دنياده رسول لك ودوستلق برلهن اختيار قيلدق (وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ) درستلكده اول ابراهيم آخرتده ايزگولردندر (إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ) اى محمد شول وقتنى بيان قيل ابراهيم گه ربسى ئه يتدى (أَسْلِمْ) بوى صون هم دينكنى الله اوچون صاف قيل ديو (قَالَ) ابراهيم عليه السلام جوابده ئه يتدى (أَسْلَمْتُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) بتون عالم نك تربيه ايدوچيسى بولغان الله تعالى گه بوى صوندم ديو (وَوَصَّى بِهَا إِبْرَاهِيمُ) دخى ابراهيم عليه السلام ملت اسلاميه برلهن بيوردى (بَنِيهِ) بالالارينه (وَيَعْقُوبُ) دخى يعقوب بالالارينه ملت اسلاميه برلهن بيوردى (يَا بَنِيَّ) اى بالالارم (إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ) درستلكده الله تعالى سزنك اوچون اختيار قيلدى (الدِّينَ) اسلام دينينى (فَلَا تَمُوتُنَّ) بس ئولمه سز (إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) مگر ئوله رسز حالبوكم سز مسلمانلارسز ديدى يعقوب * يهودلر رسول الله غه اى محمد سين بامبسونمنى يعقوب ئولگان كونده بالالارينه يهوديلك برلهن بيوردى ديديلر شونى ردقيلوب الله تعالى كيله چكده گى آيتنى ايندردى (أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ) اى يهودلر ئللهسز حاضرلر ايدكزمى (إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ) يعقوب عليه السلام گه ئولم حاضر بولغان وقتده يعنى سز يعقوب نك ئولگان وقتنده يانده توگل ايدكز نيچك بالالارينه يهودلك برلهن وصيت قيلدقنى بلكز (إِذْ قَالَ لِبَنِيهِ) شول ئولم حاضر بولغان وقتده يعقوب عليه السلام بالالارينه ئه يتدى (مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي) مينم صوكمدان نرسه گه عبادت قيلورسز؟ (قَالُوا) ئه يتديلر يعقوب عليه السلام نك بالالارى (نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَإِلَهَ آبَائِكَ) سينك معبودكدادخى سينك آتالاركنك معبودينه عبادت قيلورمز (إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَقَ) سينك آتالارك ابراهيم دخى اسمعيل دخى اسحق در (إِلَهًا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ) سينك معبودك بولغان برمعبودكه عبادت قيلورمز حالبوكم بزاول معبودكه بوى صنوچى ايدك اسمعيل عليه السلام نى آتالار جمله سندن تغليبا صانالغان ياكه عم آتامنزلنده بولغانغه درنيته كه رسول الله «عَمُّ الرَّجُلِ صِنْوُ أَبِيهِ» ديگان هم رسول الله عمى مضرت عباسكه «هَذَا بَقِيَّةُ آبَائِي» ديگان (تِلْكَ أُمَّةٌ) اوشبو ابراهيم هم يعقوب هم بولارنك بالالارى شوندى جماعتدر (قَدْ خَلَتْ لَهَا) تحقيق بوامت اوچون اوتدى (مَا كَسَبَتْ) كسب قيلغان نرسه لرى يعنى كسب قيلغان عمللرينك جزاسى (وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ) دخى اى يهودلر سزگه ده كسب قيلغان نرسه كز بولور يعنى كسب قيلغان عمللركزنك جزاسى بولور (وَلَا تُسْأَلُونَ) دخى اى يهودلر سزصورالمش بولماسسز (عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ) آلارنك اشله گان اشلرندن يعنى هر برجماعت اوز عملندن گنه صورالمش بولور باشقه كشينك عملندن صورالماس (وَقَالُوا) دخى اهل كتاب ئه يتديلر (كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى) يهود بولكز يايسه نصارا بولكز ديوب (تَهْتَدُوا) اگر يهود ياكه نصارا بولساكز حق دين گه كونلرسزديو يعنى يهودلر ئه يتورلر يهود بولكز ديو نصارالار ئه يتورلر نصارا بولكز (قُلْ) ئه يت سين اى محمد (بَلْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا)

بلكه

بلکه ابراهیم (عم) ملتنه ایدر رمز اول ابراهیم (عم) هر بر باطل دیندن حق دیکه آوشقوچیدر (وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخی اول ابراهیم شرك قاتوچی لاردن بولمادی (قُولُوا) ئه یتکز ای مؤمنلر (آمَنَّا بِاللهِ) بز الله تعالی گه ایمان کیتردك (وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا) دخی بزگه ایندرلگان نرسه گه (قرآنغه) ایمان کیتردك (وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ) دخی ابراهیم، اسمعیل، اسحاق، یعقوب، دخی اسباطغه ایندرلگان نرسه گه * اسباط یعقوب نك بالالاری اون صحف گرچه ابراهیم عم گه گنه ایندرلگان بولسه ده هر قایوسی شول اون صحف برلهن عمل ایتدکاری اوچون هر قایوسنه ایندرلگان حکمنده بولا (وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى) دخی موسی برلهن عیسی (عم) گه ایندرلگان نرسه (تورات برلهن انجیل گه) ایمان کیتردك (وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ) همده ربلری طرفندان کتابلار بیرلمش پیغمبرلرنك کتابلارینه ایمان کیتردك (لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ) ایمان کیتروده اول پیغمبر لردن هیچ برسی نك آراسنی آیورمیمز (یعنی یهودلر کبی بعض پیغمبر گه ایمان کیترب بعضسنی انکار ایتمیمز بلکه کلسینه ایمان کیتره مز (وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ) دخی بز اول الله غه بوی صونوچیلارمز * (فَإِنْ آمَنُوا) اگر یهودیلر ایمان کیترسه لر (بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ) سز ایمان کیترگان کبی ایمان کیترسه لر (فَقَدِ اهْتَدَوْا) بس تحقیق یهودلر حق لقغه کونلرلر ایدی (وَإِنْ تَوَلَّوْا) واگر یهودلر ایمان دان یوز دوندرسه لر (فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ) اما اول یهودلر حقلقغه خلاف قیلوده آلارغنادر (فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللهُ) بس البته ای محمد الله تعالی سیکا اهل کتابنك حق غه خلافلق لارونی کافی بولور یعنی حق غه خلافلقلارنده الله سیکا کفیل وضامن بولور یعنی تبیشلی جزالارنی بیرر (وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) واول الله تعالی اهل کتاب نك سوزلرینی ایشتوچی در کونللرنده گی دشمانلق لارنی بلوچیدر (صِبْغَةَ اللهِ) الله تعالی بزلرنی شوندی پاکلاو برلهن پاکلادی یعنی ایمان برلهن اول ایمان برلهن پاکلاو سزنك پاکلاوکز کبی توگل نصارالار یاکی توغان بالالارنی (معمودیه) برلهن آتالغان صاری صوغه چومورالرایدی هم بو چومورونی پاکلاو دیب ئه یتهلر ایدی چومورغاچ حق نصرانی بولدی دیو اعتقاد قیلالار ایدی شونك اوچون الله تعالی مسلمان لارغه ئه یتدی سز الله غه ایمان کیترد دیب ئه یتکز هم الله تعالی بزنی ایمان برلهن پاکلادی سزنك صاری صوغه چومروب پاکلاوکز کبی توگل (وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللهِ صِبْغَةً) دخی کم در پاکلاو یوزندن الله تعالی دن کورکامرهك یعنی هیچ کم یوقدر (وَنَحْنُ لَهُ عَابِدُونَ) دخی بز اول الله تعالی گه عابدلرمز عبادتمزده الله تعالی گه هیچ کمنی سزنك شریك قیلووکز کبی شریك قیلمیمز یهودلر مسلمانلارغه ئه یتدیلر بز کتاب اوّل اهلی هم بزنك قبلهمز سزنکندن اوّلرهك الکده عرب دن پیغمبرلر بولمادی اگرده محمد پیغمبر بولسه عربدن بولی بزدن بولور ایدی بس الله تعالی قاشنده سزدن آرتق دیو شونی ردقیلوب الله تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (قُلْ) ئه یت سین ای محمد یهودلرگه (أَتُحَاجُّونَنَا فِي اللهِ) ایا بزنك برلهن الله تعالی نك شأننده دعوی قیلوشاسزمی (وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ) حالبوکم اول الله تعالی بزنك ربمز وسزنك ربکزدر (وَلَنَا أَعْمَالُنَا) دخی بزگه در اوز عملمزمز یعنی بز اوز عملمزمز برابرنده جزالانورمز (وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ) وسزگه در اوز عملکز

يعنى سز اوز عملارگز برابرنده جزالانورسز (وَنَحْنُ لَهُ مُخْلِصُونَ) حالبوكم بز الله تعالى اوچون دينى وعملنى خالص وصاف قيلغوچىمز وسز عملده الله تعالى گه شرك قاتوچيسز مخلص البته مشركدن آرتق (أَمْ تَقُولُونَ) ايا ئەيتەسزمى اى اهل كتاب (انَّ ابْرَاهِيمَ وَاسْمٰعِيلَ) درستلكده ابراهيم دخى اسمعيل (وَاسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ وَالْاَسْبَاطَ) دخى اسحاق هم يعقوب هم يعقوبنك بالالارى (عم) (كَانُوا هُودًا) يهودلر بولديلار ديو (أَوْ نَصَارٰى) يايسه نصارالار بولديلار ديو (قُلْ) ئەيت اى محمد اهل كتابقه (ءَأَنْتُمْ أَعْلَمُ) ايا سزمى ياوچيرەك (أَمِ اللّٰهُ) يايسه الله تعالىمى ياوچيرەك يعنى البته الله تعالى ياوچيرەكدر (وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللّٰهِ) اوزى قاشنده بولغان كواهلقنى الله تعالىدن ياشروچيدنده كم ياوز راق بولور؟ يعنى بوكشيدن ظالم كمسه هيچ يوقدر بوكشيلر يهوديلردر چونكه الله تعالى نك ابراهيم عليه السلامنى تورانده باطل دان حق غه آوشوچى بولووى برلەن هم يهودلك نصارالق دان تيزگوچى بولووى برلەن بيان قيلغان شهادتنى يهودلر ياشردىلر (وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ) سزنك اشلەگان نرسەگزدن الله تعالى غافل توگل (تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ) بو ابراهيم يعقوب هم بولارنك بالالارى ئولكده اوتكان بر امتدر (لَهَا مَا كَسَبَتْ) اول امتنك كسب قيلغان نرسەلرى اوزلرينەدر يعنى كسب قيلغان عملارى نك جزاسى (وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ) هم سزنك ده كسب قيلغان نرسەلرگز اوزگز اوچوندر يعنى كسب قيلغان عملارگزنك جزاسى (وَلَا تُسْـَٔلُونَ عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ) اوتكانده گى امتلرنك قيلغان اشلرندن سز جواب آلنمش بولماسسز هرجماعت اوزعملندن گنه صورالورسز (برنچى جزء تمام) ايكنچى جزء باشى (سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ) آدملردن نادانلرى ئەيتورلر يعنى قبلەنك اوزگاروينى انكار ايتوچى منافقلار ويهودلر هم مشركلار قبلە آلماشنغاچ ئەيتورلر (مَا وَلّٰاهُمْ عَنْ قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا) محمد عليه السلام نى هم مؤمنلرنى الكده بولغان قبلەلرندن نى نرسەدوندردى يعنى الكده قبلە ايتب بيت المقدس كه نمازده قارشى بولالار ايدى شوندان نرسه دوندردى ونيك دوندىلر ديو (قُلْ لِلّٰهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ) ئەيت سين اى محمد قبلەنك اوزگەروين انكار ايتوچيلرگه قوياش چغش چهتلريده هم قوياش باتش چهتلريده الله تعالى نكيدر بس الله تعالى بو چهتلردن كيرەك قايوسنه يونەلو برلەن امر قيلسەده اختيارنده (يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) اول الله تعالى تلەگان كمسه سنى توغرى بولغان يولغه كوندرر يعنى اسلام دينينه (وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا) اى محمد امتى اوشانداق سزنى ايزگو وعادل بولغان امت قيلدق نيتەك توغرى يولغه كوندرگان ايدك سزنى اما بولاى قيلوومز (لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ) قيامت كونده آدملرگه پيغمبرلرى نك دينن ايرشدرولرى اوزەرينه شاهدلر بولووگز اوچون (وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ شَهِيدًا) دخى پيغمبر سزنك اوزەرگزگه سزگه دينن ايرشدروينه شاهد بولسون اوچون. بوآيت امة محمد صلى الله تعالى عليه وسلمنى مدح حقنده هم بو امتنك اتفاقى نك حجت بولووى حقنده اينده شيخ ابوالمنصور الماتريدى بو آيت برلەن اجماع نك حجت بولووينه استدلال قيله چونكه الله تعالى بو امتنى سوزلرى مقبول بولورغه تيبشلى بولونى

مرجب بولغان عدالت برلەن صفتلادی بس هر قایچان امت محمد صلی الله تعالی علیه وسلم برشی اوزرینه اجماع قیلسەلار هم اول شئ برلەن شهادت بیرسەلر اول شیئنی قبول ایتو لازم بولا (وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِی کُنْتَ عَلَیْهَا) سین نمازده توجه قیلا تورغان قبلەنی قیلمادق (اول قبلەدان مراد کعبه چونکه رسول الله مکەده وقت کعبەگه توجه قیلوب اوقیدر ایدی مدینەگه هجرت قیلغانلرنك صوکنده بیت المقدس که توجه برلەن امر قیلندی یهودلرنی الفتلەندرمك اوچون هم اون آلتی آی بیت المقدس که توجه قیلوب نماز اوقودی مونك صوکنده قایتادان قبلەنی کعبەگه ئەیلەندرلدی) حاصل معنی سی الله تعالی دن سیکا کعبەگه یونەلمك برلەن امر وسینك قبلەکنی بیت المقدس که ئەورمەدك (اِلَّا لِنَعْلَمَ) مگر ئەردك ظهور علمی برلەن بلوب آیرووموز اوچون (مَنْ یَتَّبِعُ الرَّسُولَ) رسولگه ایپەرگان هم رسولنی تصدیق قیلغان کشینی (مِمَّنْ یَنْقَلِبُ عَلَی عَقِبَیْهِ) ایکی اوکچەسی اوزەرینه ئەیلەنگان کشیدن یعنی رسولگه ایپەرگان کشی برلەن دینده شك قیلوب کفرگه قایتقان کشینی آیروب بلوومز اوچون (وَاِنْ کَانَتْ لَکَبِیرَةً) درستلکده قبلە اشی آدملرگه الوغ وآغر اش بولدی یعنی قبلەنی بیت المقدس دن کعبەگه ئەیلەندرو (اِلَّا عَلَی الَّذِینَ هَدَی اللّٰهُ) مگر الله تعالی حقلغه کوندرگان آدملرگه گنه الوغ وآغر بولمادی (وَمَا کَانَ اللّٰهُ لِیُضِیعَ اِیمَانَکُمْ) الله تعالی سزنك ایمانکزی ضائع قیلوچی بولمادی (یعنی ایمان اوزرنده ثابت بولووکزی یاکه بیت المقدس که قاراب نماز اوقووکزنی) چونکه رسول الله کعبەگه توجه قیلا باشلاغاج رسول الله دان قبلە بیت المقدس دن کعبەگه ئەیلەندرلمەسدن اوّل ئولگان کشیلر حالندن صورادیلار شوندان صوك بو آیت ایندی (اِنَّ اللّٰهَ بِالنَّاسِ لَرَؤُفٌ رَحِیمٌ) درستلکده الله تعالی شفقتلی در رحمت قیلوچیدر البته اجرلرکزنی ضائع ایتمەس (قَدْ نَرَی تَقَلُّبَ وَجْهِكَ فِی السَّمَاءِ) ای محمد تحقیق کورەمز سینك کوزکنك کوکده دوندرلمك لگنی (فَلَنُوَلِّیَنَّكَ) بس دوندررمز وئەیلەندررمز سینی (قِبْلَةً تَرْضَاهَا) سین راضی بولغان قبلەغه (فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) ایندی سین یوزکنی دوندر مسجد حرام طرفنه (وَحَیْثُمَا کُنْتُمْ) وقایوغنه اورنده بولسا کزده ای محمد امتی (فَوَلُّوا وُجُوهَکُمْ شَطْرَهُ) یوزلرکزنی مسجد حرام طرفنه یونەلدرکز ودوندرکز (وَاِنَّ الَّذِینَ اُوتُوا الْکِتَابَ) درستلکده کتاب بیرلگان کشیلرنك شوندیلاری (لَیَعْلَمُونَ اَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ) درستلکده آندی آدملر کعبەگه یونەلو ربلرندن ثابت در دیو بلورلر (وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا یَعْمَلُونَ) الله تعالی یهودلرنك قیلغان نرسەلرندن غافل توگلدر (یعنی قبلەنك کعبەگه ئەیلەنووین انکارلارندان بو آیت کعبەگه یونەلونك فرض بولووی حقنده

قبلە ایکی تورلی: برسی مسجد اقصی برلەن آتالغان بیت المقدس ایکنچسی مسجد حرام برلەن آتالغان کعبه ابراهیم علیه السلام کعبەنی بناء قیلغاج کعبەگه توجه قیلوب نماز اوقوغان ابراهیم علیه السلام ئولگانلرنك صوکنده باشقه پیغمبرلرگه ده الله تعالی بیت المقدس که توجه قیلورغه قوشقان رسول اکرم پیغمبر بولوب مبعوث بولغانلرنك صوکنده مکەده وقت اون اوچ یل کعبەگه توجه قیلوب نماز اوقوغان مدینەگه هجرت قیلغانلرنك صوکنده بیت المقدس که توجه برلەن مأمور بولغاچ یهودلر رسول الله دان کوزله لر ایکان هم بزنك قبلەمز نسخ قیلنمادی

محمد (صلى الله عليه وسلم) ده برنك قبله مزگه توجه قيلا ديديلر شول سببلى رسول الله همیشه قبله آلماشونى كوته در ايدى رسول الله بر وقت مدينه ده هجرتدن اون آلتى آى صوكنده رجب آيى نك اون بيشنده دوشنبه كون بنو سلمه مسجدنده ئويله نمازينى بيت المقدس كه توجه قيلوب اوقوب تورغانده حضرت جبرائيل ذكر قيلنغان آيتنى هم آنك آلدنداغى وصوكنداغى آيتنى ايندردى هم رسول الله ئويله نمازى نك قالغانينى كعبه گه توجه قيلوب اوقودى شونك اوچونده بنوسلمه مسجدينى (جامع القبلتين) ديو آتالدى قبله نك كعبه گه ئويله نو خبرينى اهل قبا ايشتكاچ نماز اچنده يوزلرينى كعبه گه يونه لدردىلر رسول اكرم ايشتكاچ اهل قبانك عملينى صوراب كوردى اهل قباء قصه سى برله نده فقهاء بو مسئله گه استدلال قيلغانلار يعنى بر كشى كوكل برله ن اويلاب قبله نى يقينابلمه ينچه نمازغه كرشسه نماز اچنده خطاسنى بلسه نمازينى بوزماى غنه قبله غه ئويله نور ديديلر هم تحويل قبله قصه سى برله ن كتابنى سنت برله ن نسخ سنتنى كتاب برله ن نسخنك جوازينه استدلال ممكن چونكه باشده كعبه گه توجه كتاب برله ن ثابت بولغان بولسه ده بيت المقدس كه توجه نى واجب ايتكان سنت برله ن منسوخ بولدى مونك صوكنده سنت برله ن ثابت بولغان بيت المقدس كه توجه «فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ» آيتى برله ن منسوخ بولدى يه ده فقهاء قاشنده قبله كعبهٔ مخصوصه نك هوائسى هم عرصه سى استيفالارى توكل شونك اوچونده (الله تعالى حفظ ئويله سون) كعبه ويران بولغان تقديرده كعبه جانبنه قاراب نماز اوقو درست هم كعبه اوستنده نمازنك درستلكى ده شوندن اندر (وَلَئِنْ أَتَيْتَ) واگر كيلسه نك سين اى محمد (الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ) شوندى كشيلرگه كم آلارغه كتاب بيرلمش ايدى يعنى يهودلر برله ن نصارالارغه (بِكُلِّ آيَةٍ) قبله نك كعبه بولووى حقنده راست ايكانلكنى دلالت قيلغان هر بر دليل وعلامت برله ن (مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ) سينك قبله كه اهل كتاب ايبه رمه سلر (وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ قِبْلَتَهُمْ) همده سينده اهل كتاب نك قبله سينه ايبه رگوچى توكل سون (وَمَا بَعْضُهُمْ) دخى اهل كتاب نك بعضسى ايمه س (بِتَابِعٍ) ايبه رگوچى (قِبْلَةَ بَعْضٍ) بعضسى نك قبله سينه يعنى يهودلر نصارالار قبله سينه نصارالار يهودلر قبله سينه ايبه رمه س چونكه يهودلر بيت المقدس كه توجه قيلالار نصارالار مشرق غه توجه قيلالار (وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ) واگر سين اى محمد اهل كتاب نك ايسته گان وآنده گان نرسه لرينه ايبه رسه نك (مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ) سيكا كيلگانى صوكنده (مِنَ الْعِلْمِ) بلودن؛ يعنى قبله نك كعبه بولووى هم الله تعالى قاشنده دين نك اسلام بولووى سيكا ظاهر بولغان نك صوكنده (إِنَّكَ إِذًا) درستلكده سين اهل كتاب نك ايسته گان وآنده گان نرسه لرينه ايبه ردكك وقنده (لَمِنَ الظَّالِمِينَ) البته ظلم قيلوچيلاردان سون (بو آيتده طنكلاغوچيلارغه لطف نفس آرزوسينه ايبه رگان كشيلرگه نهى يدهم مقدر ثابت بولوغه تحريض بار) (الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ) شوندى كشيلر كه آلارغه كتاب بيردك بز يعنى اهل كتاب عالملارى (يَعْرِفُونَهُ) محمد صلى الله عليه وسلم نى بلورلر توراتده ذكر قيلنغان صفت برله ن (كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ) نيته كه اوزلرينك بالالارينى بله لر ايدى (عبد الله بن سلام رضى الله تعالى عنه ئويله) محمد صلى الله عليه وسلم نى كوردكم وقتنده بالامنى بلدكم كبى بلدم هم بالامنى بلدكم دن آرتق بلدم ديو حضرت عمر عبد الله بن سلام گه نيچك بالا ئدان آرتغراق بلدك

دیدکده مین محمد صلعم‌نك حق پیغمبر بولدوی حقنده اصلا شك قیلامیم اما خاتونلار حقنده شك قیلو
ممکن دیدی (وانَّ فَرِیقًا مِنْهُمْ) دخی درستلکده اهل کتابدان بعض برجماعت (لَیَکْتُمُونَ الْحَقَّ) حقنی
(یعنی رسول‌الله‌نك حق پیغمبر ایدکنی) یاشررلر (وَهُمْ یَعْلَمُونَ) حالبوکم اوزلری حقنی بلورلر
(اَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ) حق‌لق ربك‌دن ثابت بولغان نرسه‌در باشقه‌لاردن ثابت بولغان نرسه توگل‌در (فَلَا
تَکُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِینَ) بس حق‌لقنك ربك‌دن ثابت بولغان نرسه بولوونده شك قیلوچیلاردان بولما
(وَلِکُلٍّ وِجْهَةٌ هُوَ مُوَلِّیهَا) هر بر امت اوچون یوزینی دوندره تورغان قبله باردر (فَاسْتَبِقُوا الْخَیْرَاتِ)
شولای بولسه ایزگولوك‌لرگه آشغکز؛ یعنی دنیا و آخرت سعادتنه (اَیْنَمَا تَکُونُوا) قایو اورنده‌غنه بولسه‌گزده
یَاْتِ بِکُمُ اللّٰهُ جَمِیعًا) جیغانی حالده بارچه‌گزنی کیلتررر الله تعالی هم عمللرگز برابرنده ثولوش بیرر
(اِنَّ اللّٰهَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ) درستلکده الله تعالی‌نك هر نرسه‌گه کوچی یتکوچیلدر (وَمِنْ حَیْثُ خَرَجْتَ)
وقایوغنه اورندن سفرگه چقسا گده (فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) دوندر سین یوزکنی مسجد حرام
طرفینه (وَاِنَّهُ لَلْحَقُّ) دخی درستلکده مسجد حرام طرفینه یونه‌لو البته ثابتدر (مِنْ رَبِّكَ) ربکدن
(وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ) الله تعالی سزنك قیلغان اشلرکزدن غافل توگلدر (وَمِنْ حَیْثُ خَرَجْتَ)
وقایوغنه اورندن سفرگه چقسا گده (فَوَلِّ وَجْهَكَ) بس یوزکنی دوندر سین (شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ)
مسجد حرام طرفینه (وَحَیْثُمَا کُنْتُمْ) وقایوغنه اورونده بولسا گزده (فَوَلُّوا وُجُوهَکُمْ شَطْرَهُ) بس یوزلرکزنی
مسجد حرام طرفینه دوندرکز ویونه‌لدرکز الله تعالی‌نك بوسوزن تکرار ایتووی امر قبله‌نی تأکید
هم تشدید اوچون چونکه بوتحویل قبله واقعه‌سی بزنك شریعتمزده نسخ ظاهر بولغان اولکی واقعه
بولدقدن فتنه هم شبهه مظنون بولغان اورون بولا شول فتنه‌نی هم شبهه‌نی یبه‌رو اوچون الله تعالی
تکرار ذکر ایتدی (لِئَلَّا یَکُونَ لِلنَّاسِ) یعنی یوزلرکزنی مسجد حرام طرفنه یونه‌لدروکز آدملر یعنی
یهودلر اوچون بولماسون اوچون (عَلَیْکُمْ) سزنك اوزه‌رکزگه (حُجَّةٌ) دلیل وتجفرشو یعنی یهودلرنك محمد
(صلی‌الله تعالی علیه وسلم) بزنك دینمزنی انکار ایتسه قبله‌مزگه ایبه‌ره دیو مجادله قیلولاری بقسون
اوچون (اِلَّا الَّذِینَ) مگر شونده‌ی آدملرگه‌گنه (معاندلرگه‌گنه) دلیل وتجفرشو بولور (ظَلَمُوا) آلار
ظلم قیلوچی بولدیلار (مِنْهُمْ) اول یهودلردن یعنی یهودلردن هیچ آدمگه حجت بولماسون اوچون
مگر حقنی انکار ایتوچیلرگه‌گنه حجت بولور آنك اوچون بومعاندلر ئه‌یتورلر محمد (صلی الله تعالی علیه
وسلم) کعبه‌گه یونه‌له‌دی مگر قومی‌نك دینه، میل اوچون هم‌قومی‌نك شهرین یاراطووی اوچون دیورلر
(فَلَا تَخْشَوْهُمْ) بس قبله‌کزگه طعن قیلودا یهودلردن قورقماکز (وَاخْشَوْنِی) ومیندن قورقکز (وَلِأُتِمَّ
نِعْمَتِی عَلَیْکُمْ) دخی یوزلرکزنی مسجد حرام‌غه دوندرکز سزنك اوزه‌رکزگه نعمتمی تمام‌قیلووم اوچون
یعنی کعبه‌گه کوندرمك سببلی (وَلَعَلَّکُمْ تَهْتَدُونَ) دخی سزنك توغری وحق یولغه کونلووکز اوچون
شونك اوچوندر رسول اکرم «تَمَامُ النِّعْمَةِ دُخُولُ الْجَنَّةِ» دیمش یعنی نعمت‌نك تمامی اوجماغقه کرودر

حضرت علی « تَمَامُ النِّعْمَةِ اَلْمَوْتُ عَلَى الْاِسْلَامِ » دیمش یعنی نعمتنك تمامی اسلام اوزرنده ڤولودر
(كَمَا اَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولاً) نیته‌كه سزلر اچنده پیغمبر یبه‌ردك یعنی آخرتده سزلرگه ثواب برله نعمتمنی ١٢٩
تمام قیلو اوچون نیته‌كه دنیاده نعمتمنی پیغمبر یبه‌رو برله‌ن تمام قیلدم (مِنْكُمْ) سزلردن یعنی
عربلردن بولغان رسولنی (یعنی محمد صلی‌الله تعالی علیه‌وسلم‌نی) (يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا) اول‌رسول سزنك
اوزه‌رگزگه بزنك آیتلرمزنی اوقور (وَيُزَكِّيكُمْ) دخی سزنی كفر ویاوزلق قارانغولقلارندن پاكلار (وَيُعَلِّمُكُمُ
الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ) ودخی سزگه اڤیره‌تور قرآننی هم قرآنده بولغان حكمت وفلسفه‌لرنی (وَيُعَلِّمُكُمْ) دخی
اڤیره‌تورسزگه (مَا) شول نرسه‌لرنی (لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ) اول نرسه‌لرنی سزبلور بولماذگز (فَاذْكُرُونِي
اَذْكُرْكُمْ) بس سزمینی ایزگو اش‌لربرله‌ن ایسگزگه توشورگز مین‌سزنی ثواب‌بیرمك برله‌ن ذكر قیلورمن
(وَاشْكُرُوا لِي) دخی‌میكا بیرگان نعمتلرم برابرنده‌شكرانه قیلگز یعنی هربربیرگان نعمتنی تییشلی
اورنینه صرف قیلگز (وَلَا تَكْفُرُونِ) دخی میكا بیرگان نعمتلرم برابرنده، كفران قیلماگز یعنی
بیرگان نعمتلرمنی اورنسز بیرگه صرف قیلوب گناهلی بولماگز (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنچالاین
ایمان كیترگان آدملر (اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ) كورگام اشلرگه صبرلق هم نماز برله‌ن یاردم ایسته‌گز
صبر برله‌ن یاردم ایسته‌و تابولا شونك‌اوچون چونكه صبر آغراشلرگه چداماق هركشی آغرلقنی اوستنه
آلوب كورگام اشلرنی حاصل ایتورگه كرشسه‌البته مقصودینه ایرشمی قالماس اما نماز برله‌ن یاردم ایسته‌و
چونكه نماز الله تعالی امر قیلغانچه اوته‌لگانده هربربیمان‌اشلردن طییاچاق (اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ)
درستلكده، الله‌تعالی صبرلق قیلوچیلار برله‌ن برگه‌در یعنی آلارغه یاردم بیروده‌در (وَلَا تَقُولُوا) دخی
ای مؤمنلر ده‌یتمه‌گز (لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) الله‌تعالی رضالغی یولنده ڤولترلگان كشیلرگه (اَمْوَاتٌ)
ڤولكلردر دیب (بَلْ اَحْيَاءٌ) بلكه آلارتركلردر ڤولك توگللردر (وَلٰكِنْ لَا تَشْعُرُونَ) لكن سز آلارنك تركلر
ایدكلی بلمه‌س‌سز بوآیت بدر صوغشنده شهید بولغان اون دورت صحابه حقنده اینسه‌ده لكن ملت
اوچون جاننی آیامای ڤولترلگان كشیلردن هربرنیه، شامل بوآیت شهیدلرنك الله تعالی حضورنده
ترك بولولرینه دلالت قیلادر شهیدلرنك نعمتلر لذتنی بلورلك قدر تركلك‌لری نص قطعی برله‌ن
ثابت هم بوآیت قبر عذابی‌نك حق‌لغینه‌ده دلیل بولا چونكه اگرده آیتنی ظاهرنچه شهیدلرگه
خاص ایتسه‌ك البته شهیدلرنك نعمت لذتنی بلورلك ترك بولولرینه دلالت قیلا صراحة اما شهیدلردن
باشقه مسلمانلرنك قبرده نعمتله‌نووی هم عذاب قیلنووی هم كافرلرنك عذاب قیلنووی باشقه آیتلردن
بلنه اگرده آیت‌نسك عمومنی اعتبار قیلوب شهیدلرنی شرافت‌لری اوچون‌گنه تخصیص قیلغان
دیسه‌ك آیتده هربرصالح مؤمن‌نك قبرده ترك بولوب‌نعمت‌له‌نووینه دلالت‌قیلا كافرنك عذاب قیلنوویغی
مؤمن‌نك نعمت‌له‌نووینه قیاس قیلنه . شهیدلر دورت تورلی : برتورلیسی دنیا هم آخرت حكمنده
شهید بولور بولار ظالم برله‌ن یاكه صوغشده تیزدن جراحتله‌نگاچه، ڤولگان كشیلر بولار بوولماس
هم كفنله‌نمه‌س قانلاری‌ایله جنازه نمازی اوقلوب دفن قیلنورلار ایكنچی تورلیسی‌حكمی آخرتده شرافت

وفضیلت ایبه‌سی بولورلار اوزلرینه دنیا حکمی یورتلمه‌س یعنی دنیا حکمنده شهید بولماس باطوب هم یانوب، بناء آستینه قالوب هم حد صوغلغانده ، علم ایسته‌و بولنده وباشقه الله تعالی رضالغی تابلغان بولده ئولگان کشیلر هم‌بیرمن آورووی برلەن ئولگان کشی هم نفاسدان ئولگان خاتون اوچونچی تورلیسی دنیا حکمنده شهید بولور آخرت حکمنده شهید بولماس ایزگو نیت‌دن باشقه مقتول بولغان کشیلر دورتنچسی دنیا حکمنده ه آخرت حکمنده‌ده شهید بولماس حق‌لقده بولغان امام‌دان باش تارتو یاکه یرل کیسو سببلی ئولترلگان کشیلر بولارنی یوولماس هم گفنله‌نمه‌س ، جنازه نمازی اوقلماس هم آخرتده شهیدلر درجه‌سنه ایرشمه‌سلر برلارغه شهید دیمك تاف اولدقلاری اوچون‌گنه (وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ) دخی سزنی ای‌محمد (صلعم) امتی امتحان قیلورمز (بِشَيْءٍ مِنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ) قورقودان وآچلقدن برآزنرسه برلەن (وَنَقْصٍ مِنَ الْأَمْوَالِ) دخی مالالاردان کیمتو برلەن (وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ) دخی جانلاردان ویمشلردن کیمتو برلەن (وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ) دخی شوندی صبرلق قیلوچیلارغه سویونچ بیرسین ای محمد (صلی‌الله تعالی علیه وسلم) (إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ) هرقایچان اول صبرلق قیلوچیلارغه ایرشکوچی بلاء وقضا ایرشسه (قَالُوا) دیتدیلر آلار (إِنَّا لِلَّهِ) درستلکده بزمملوك بولو وقل بولو یوزندن الله‌تعالی اوچون‌مز اوزی تله‌دکنی بزگه قیلور (وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ) دخی درستلکده بزالله تعالی‌گه قایتوچیلارمز (هربر آدم‌نك نفسنه خوش کیلمه‌گان ونفسی راضی بولماغان نرسه‌گه مصیبت‌دییله وبومصیبت‌ایرشدکده «انا لله وانا الیه راجعون» دیمك سنت بولا شونك اوچوندە رسول اکرم « مَنِ اسْتَرْجَعَ عِنْدَ الْمُصِيبَةِ جَبَرَ اللَّهُ مُصِيبَتَهُ وَأَحْسَنَ عُقْبَاهُ وَجَعَلَ لَهُ خَلَفًا صَالِحًا » دیمش مضمونی برکشی نفسنه خوش کیلمه‌گان نرسه ایرشدکده (انا لله وانا الیه راجعون) دیسه یعنی یالغز تلی برلەن‌گنه ئەیتمی‌شول سوزی برلەن عمل ایتسه الله تعالی قایغوسندن کیلگان کیمچیلك‌نی طولترور وبوقایغونك عاقبتنی کورکام قیلور وخلقنی بیرر (بر وقتده رسول‌الله یانا تورغان اوطی سونگاچ « انا لله وانا الیه راجعون » دیگان رسول الله‌غه اوط سونو مصیبت‌می دیگانلر رسول الله هربرمؤمننی رنجته تورغان نرسه مصیبت دیمش (أُولَئِكَ) بوصفتلی کشیلر (عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ) اول کشیلرگه ربلرندن شفقت‌لر بولغوچیدر (وَرَحْمَةٌ) دخی رحمت بولغوچیدر (وَأُولَئِكَ) دخی بوصفتلی کشیلر (هُمُ الْمُهْتَدُونَ) آلاردر توغریلق‌غه وحق‌لقغه کوناوچیلر (إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ) درستلکده مکهٔ مکرمه‌ده‌گی صفا برلەن مروه تاغی(مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ) الله‌تعالی‌نك دینینك علامتلرندندر (فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ) بس برکشی بیت الله‌نی قصد قیلسه یعنی فرض حج قیلسه (أَوِ اعْتَمَرَ) یاسه بیت‌الله‌نی زیارت قیلسه یعنی عمره حج قیلسه (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ) بس‌اول کشی‌اوزه‌رینه گناه‌یوقدر (أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا) صفا برلەن مروه‌ده طواف قیلوده (وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا) وبرکشی ایزگو اش برلەن نفل عمل ایتسه (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلکده الله تعالی (شَاكِرٌ عَلِيمٌ) آز عمل‌اوزه‌رینه کوب ثواب بیروچیدر هم‌عمانی بلگرچیدر بوآیت فرض حج برلەن عمره حج صفا برلەن مروه آراسنده سعی قیلوحقنده ایندی

صفا برلەن مروه مكەده ايكى تاغغه عالم لر صفا برلەن مروه ده ايكى صنم بولغان برسى اساف اسملى صفاده بولغان برسى نائله اسملى مروه ده بولغان جاهليت زمان خلقى صفا برلەن مروه ده بوايكى صنمنى الوغلاو اوچون طواف قيلالار ايكان اسلام كيلگان نك صوكنده مسلمانلار صفا برلەن مروه آراسنده سعى قيلونى الوغ گناه دان صايوب مخالفت اوچون سعى قيلماديلار شونك اوچون الله تعالى مسلمانلارنك اعتقادنچه صفا برلەن مروه ده طواف قيلوده گناه يوق ديو خبر بيردى بو آيت نك ظاهرى صفا برلەن مروه آراسنده سعى نك حرام بولماوين ومباح بولووين غنه بلدرتسه ده لكن مباحدان اوستون احمد بن حنبل قاشنده بوطواف سنت چونكه آيت نك مفهومى اباحت بولسه ده رسول الله نك اصحاب كرام نك فعلى برلەن طواف قيلوطرفى قوت تاوب سنت بولدى ديدر امام مالك امام شافعى حضرتلرى بوطوافنى حجنك ركنى ديگانلار چونكه رسول الله «اسْعَوْا فَانَّ اللهَ تعالى كَتَبَ عَلَيْكُمُ السَّعْىَ» ديمش يعنى صفا برلەن مروه ده سعى قيلكز درستلكده الله تعالى سعى قيلرنى سزگه فرض قيلدى معناسنده امام اعظم بوطوافنى واجب دى چونكه رسول الله هم اصحاب كرام هيچ بروقت بوطوافنى ترك قيلمادىلار (انَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندى آدملر يعنى يهودلرنك عالملرى (يَكْتُمُونَ مَا اَنْزَلْنَا) بزاينديرگان نرسه نى ياشرو رلر (مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدٰى) بز ايندرگان نرسه محمد صلى الله عليه وسلم نك حق پيغمبر بولووينه دلالت قيلا تورغان شاهدلاردان هم اسلام دينده كوندر ودن برلغوچى (مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ) بزاول نرسه نى (محمد صلى الله عليه وسلم نك صفتنى) عالم آدملرگه آچق بيان قيلغان صوكنده (فِى الْكِتَابِ) تورات كتابنده (اُولٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللهُ) بوالله تعالى ايندرگان نرسه نى ياشرگان كشيلرگه الله (تعالى) لعنت قيلور (وَيَلْعَنُهُمُ اللّٰعِنُونَ) دخى لعنت قيلوچيلار يعنى فرشته لر هم مؤمنلر لعنت قيلور (اِلَّا الَّذِينَ) مگر شوندى كشيلرگه لعنت قيلماس لار (تَابُوا) اول كشيلر الله تعالى ايندرگان نرسه نى ياشرودن قايتديلر (وَاَصْلَحُوا) دخى عمللرنى توزوك قيلديلار (وَبَيَّنُوا) دخى ياشرگان نرسه لرين بيان قيلديلار (فَاُولٰئِكَ) بس بوكشيلر يعنى توبه ايتوب اشلرين توزه تب ياشرگان نرسه لرينى بيان اينكان كشيلر (اَتُوبُ عَلَيْهِمْ) اول كشيلر اوزه رينه توبه لرينى قبول ايتوبرلەن قايتررمون (وَاَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ) دخى مين توبه لرنى قبول ايتوچى من ومؤمنلرگه رحمتلى (انَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندى كشيلر (كَفَرُوا) كافر بولديلار (وَمَاتُوا) دخى ولديلر (وَهُمْ كُفَّارٌ) حالبوكم آلار كافرلردر (اُولٰئِكَ) بوكافر بولوب ولگان كشيلر (عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللهِ) اول كشيلر اوزه رينه الله (تعالى) نك لعنتى (رحمتدن يراق قيلووى) بولور (وَالْمَلٰئِكَةِ وَالنَّاسِ) دخى فرشته لرنك هم آدملرنك لعنتى بولور (اَجْمَعِينَ) همه سى نكده (خَالِدِينَ فِيهَا) اول لعنت ده مكگو بولغانلارى حالده (لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ) اول كافر بولوب ولگان كشيلردن عذابنى يينكل قيلماس (وَلَا هُمْ) دخى اول كافر بولوب ولگان آدملر (يُنْظَرُونَ) مهلت بيرلمش بولماسلار * قريش كافرلرى اى محمد (صلعم) ربكنى بزگه صفت لاب كورسه ت ديگاج الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (وَاِلٰهُكُمْ اِلٰهٌ وَاحِدٌ) وسزنك معبودكز بر معبوددر يعنى سزنك طرفدن معبود بولوغه مستحق بولغان بر گنه در معبود بولوغه صالح بولغان ايكنچى شريكى بوقدر (لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) هيچ بر

حقلق برلەن معبود یوقدر مگر اول الله تعالی گنه در (اَلرَّحْمٰنُ الرَّحِیمُ) اول الله دنیاده هر بر بنده گه آخرتده اوزی سویگان بنده لرگه رحمت قیلغوچیدر مشرکلر بو آیتنی ایشتکاچ عجبله نوب بر بولغان معبود نرسه اول اگر راست ئه یتسه ك اول بر بولغان معبود که آیت کیتور دیدیلر الله تعالی شوندان صوك ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (اِنَّ فِی خَلْقِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) درستلکده کوکلرنی ویرلرنی یاراطوده بولغوچیدر (وَاخْتِلَافِ اللَّیْلِ وَالنَّهَارِ) دخی کیچ برلەن کوندزنك برسی صوکنده برسینك کیلووندە بولغوچیدر (وَالْفُلْكِ الَّتِی) دخی شوندی کیمه لرده پراخودلارده بولغوچیدر (تَجْرِی فِی الْبَحْرِ) اول کیمه لر پاراخودلار دیکگزده یورور (بِمَا یَنْفَعُ النَّاسَ) آدملرگه فائده بیره تورغان نرسه لر برلەن صاتو مالالرین وآدملرنی وباشقه نرسه لرنی یوکلهو کبی (وَمَا اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنَ السَّمَاءِ) دخی الله تعالی نك کوکدن ایندرگان نرسه سنده بولغوچیدر (مِنْ مَاءٍ) اول کوکدن الله تعالی نك ایندرگان نرسه سی یغمور صوونندان بولغوچی (فَاَحْیَا بِهِ الْاَرْضَ) بس اول یغمور صووی برلەن الله تعالی بیرنی ویبرده اوسه تورغان نرسه لرنی ترگزدی (بَعْدَ مَوْتِهَا) بیر ئولگان نك یعنی کیبکان نك صوکنده (وَبَثَّ فِیهَا) دخی اول الله تعالی بیرده ساچدی وتاراتدی (مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ) هر بر بیرده یوری تورغان حیوان لاردان (وَتَصْرِیفِ الرِّیَاحِ) دخی الله تعالی نك جیل لرنی تورلی طرف لارغه دوندروونده بولغوچیدر یعنی یلرلرنی بر وقت قبله طرفنه بر وقت شمال طرفنه بر وقت قویاش چغش طرفنه بر وقت قویاش باتش طرفنه بر وقت اسسی بر وقت صالقن بر وقت رحمت برلەن بر وقت عذاب برلەن بر وقت یومشاق وبر وقت قاطی ایتب دوندروونده بولغوچیدر (وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ) دخی الله تعالی نك امرینه مسخر ومنقاد بولغان بولوطنی دوندروونده بولغوچیدر (بَیْنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ) کوك برلەن بیر آراسنده بولغان بولوطنی (لَاٰیَاتٍ) بواشلرده الله تعالی نك بارلغینه وبرلگینه کوب علامتلر بولغوچیدر (لِقَوْمٍ) شوندی قوم اوچون (یَعْقِلُونَ) عقل کوزلری برلەن قارالار اول قوم شونك اوچوندە رسول اکرم «وَیْلٌ لِمَنْ قَرَأَ هٰذِهِ الْاٰیَةَ فَمَجَّ بِهَا» دیدی یعنی بو آیتنی اوقوبده تفکر قیلمای غنه آغزندان آطقان کشی گه نی لەکنچدر ونی حسرتدر دیدی (وَمِنَ النَّاسِ) الله تعالی نك برلگنه شوندی علامتلر بولانوروب آدملردن باردر (مَنْ یَتَّخِذُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالی دن باشقه دان توتقان کشیلر (اَنْدَادًا) شریکلرنی یعنی برسی برسینه اوخشاغان صنملرنی معبود توتوچیلار باردر (یُحِبُّونَهُمْ) اول برسی برسینه اوخشاغان صنم لارنی سویه رلر (كَحُبِّ اللّٰهِ) الله تعالی نی سویولری کبی (وَالَّذِینَ آمَنُوا) دخی ایمان کیتر گان آدملر (اَشَدُّ حُبًّا لِلّٰهِ) الله تعالی نی سویو یوزندن مشرکلرنك معبودلرین سویولرندن قاطیراقدر (وَلَوْ یَرَی الَّذِینَ ظَلَمُوا) واگر صنم لرنی معبود توتو سببلی اوزلریله ظلم قیلغان مشرکلر کورسه لر یعنی بلسه لر (اِذْ یَرَوْنَ الْعَذَابَ) قیامت کونده عذابنی کورگان لری وقتده (اَنَّ الْقُوَّةَ) درستلکده قوّت (لِلّٰهِ جَمِیعًا) جمیعامش بولغان حالده الله تعالی اوچوندر دیب بلسه لر یعنی بتون قوّت الله تعالی اوچوندر دیب بلسه لر قاطی اوکنو برلەن اوکنورلر ایدی (وَاَنَّ اللّٰهَ) دخی درستلکده الله تعالی (شَدِیدُ الْعَذَابِ) عذابی قاطی

بولغوچیدر (اِذْ تَبَرَّاَ) شول وقت در عذابنی کورگان وقتلاری اول وقتده بیزار وبراق بولور (الَّذِینَ اتُّبِعُوا) ایبه‌راهش بولغان کشیلر (مِنَ الَّذِینَ اتَّبَعُوا) ایبه‌رگان کشیلردن (وَرَأَوُا الْعَذَابَ) حالبوکم عذابنی کوررلر (وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ الْأَسْبَابُ) دخی آلار برله دنیاده بولغان دوستلق سببلری کیسلگان بولور (دنیاده دینده اتفاق هم دین‌گه داعی بولغان مقصودلارده اتفاق کبی) (وَقَالَ الَّذِینَ اتَّبَعُوا) دخی ایبه‌رگان کشیلرئه‌یتورلر (لَوْ اَنَّ لَنَا کَرَّةً) اگر دده‌بزنك اوچون دنیاغه کیری قایتوبولسه ایدی (فَنَتَبَرَّأَ مِنْهُمْ) بس دنیاده ایبه‌رمش کشیلرمزدن بیزمز ایدك وبراق بولور ایدك (کَمَا تَبَرَّؤُا مِنَّا) نیته‌کم دنیاده ایبه‌رمش کشیلرمز برکونده (قیامت کونده) بزدن بیزدیلر ویراق بولدیلار (کَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی عذابنك قاطیلغنی هم ایبه‌رلمش کشیلرنك ایبه‌رگان کشیلردن بیزووین کورسه‌تکان کبی (یُرِیهِمُ اللّٰهُ اَعْمَالَهُمْ) مشرکلرگه الله تعالی یاوز عملارین کورسه‌تور (حَسَرَاتٍ عَلَیْهِمْ) اول یاوز عملاری مشرکلر اوزرینه حسرتلر بولغان حالده (وَمَا هُمْ بِخَارِجِینَ مِنَ النَّارِ) دخی اول مشرکلرکورگان‌نك صوکنده تموغ اوطندان چغوچی توگللردر (بر تورلی قوم اوزلرینه یاخشی طعام‌لرنی ویاخشی کییملرنی حرام قیلدقلارنده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی) (یَا اَیُّهَا النَّاسُ) ای آندای آدملر (کُلُوا مِمَّا فِی الْاَرْضِ) یبرده بولغان نرسه‌لرنك بعضسندن آشاکز (حَلٰلًا طَیِّبًا) طبیعت سلیمه‌گه خوش بولغان حلال بولغانی حالده (وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّیْطَانِ) دخی شیطان‌نك اوندگان باطل یوللارینه ایبه‌رمه‌کز (اِنَّهُ لَکُمْ) درستلکده اول شیطان سزنك اوچون (عَدُوٌّ مُبِینٌ) ظاهر بولغان دشماندر (اِنَّمَا یَأْمُرُکُمْ) بودر باشقه توگلدر شیطان سزگه بیورور (بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ) یاوز وگناه اش برله‌ن هم شرعا وعقلا قباحت بولغان اش برله‌ن (وَاَنْ تَقُولُوا عَلَی اللّٰهِ) دخی شیطان سزگه بیورور سزنك الله‌تعالی اوزرینه ئه‌یتووکز برله‌ن (مَا لَا تَعْلَمُونَ) سزنك بلمه‌گان نرسه‌کزنی یعنی صنم‌لرنی معبود توتو برله‌ن هم حلال طعام‌لارنی وحلال کییملارنی حرام دیمك برله‌ن (مشرکلرگه قرآنغه وباشقه کتب سماویه‌گه ایبه‌رمك برله‌ن امر قیلنغان صوکنده مشرکلر دینده آتا بابالارینه ایبه‌روگه میل ایتدیلر الله تعالی شول مشرکلر حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی) (وَاِذَا قِیلَ لَهُمْ) وهر قایچان مشرکلرگه ئه‌یتلمش بولسه (اتَّبِعُوا مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ) الله تعالی ایندرگان نرسه‌گه ایبه‌رکز دیو (قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا) مشرکلر ئه‌یتورلر الله‌تعالی ایندرگان‌نرسه‌گه ایبه‌رمیمز بلکه شول نرسه‌گه ایبه‌ره‌مز (اَلْفَیْنَا عَلَیْهِ آبَاءَنَا) اول نرسه اوزرنده آتالارمزنی تابدق بز یعنی آتالارمز صنم‌لرگه عبادت قیلدیلار بزده شول صنم‌لرگه عبادت قیلامز (اَوَلَوْ کَانَ آبَاؤُهُمْ) آتالارینه ایبه‌رزلرمی گرچه آتالاری بولسه‌لارده (لَا یَعْقِلُونَ شَیْئًا) دین اشندن هیچ نرسه‌نی بلمس بولسه‌لارده (وَلَا یَهْتَدُونَ) دخی حق‌لغنه کرنلمس بولسه‌لارده بو آیتده اشارت بار نظرغه استدلال‌گه کوچی‌بیتکان کشیگه تقلید قیلمار تییش ایکانلك‌گه، اما پیغمبرلر کبی حقلقده بولـولاری یقین بولغان کشی‌لرگه دینده ایبه‌رو بو تقلید توگـل بلکه الله تعالی ایندرگان نرسه‌گه ایبـه‌رو وآنك ایله عمـل ایتو بولا (وَمَثَلُ الَّذِینَ) دخی شوندای کشیلرنی اوندەرچی‌نك صفتی (کَفَرُوا) کافر بولدیلار آلار یعنی کافر

بولغان کشیلرنك هم آلارنی هدایت‌گه اونده‌گان کشی‌نك صفتی (کَمَثَلِ الَّذی) شول کشینك صفتی کبیدر (یَنْعِقُ) قیچقرور اول کشی (بِما) شول نرسه‌گه یعنی حیوانغه (لایَسْمَعُ الدُّعاءَ وَنِداءً) اول نرسه یعنی حیوان ایشتمه‌س مگر اونده‌ونی وتاوشنی‌غنه ایشتور یعنی ای محمد سینك کافرلرنی اسلام‌هدایتنه اونده‌وده صفتك تاوشنه ایشته تورغان معنی آکلامی تورغان قویلارغه قیچقرغان کتوچی‌نك صفتی کبیدر رسول اکرم قوی کتوچی منزلنده بولا کافرلر معنی آکلامی تورغان قوی منزلنده بولالار قیچقرغان تاوشی هدایت‌که اونده‌گان سوزلری بولا حاصل کافرلر قوی‌لار کبی سینك سوزکنك معناسنی آکلاماسلار (صُمٌّ بُکْمٌ عُمْیٌ) اول کافرلر حقنی ایشتودن چوقراق‌لاردر وحقنی سویله‌ودن تلسزلردر وحقنی کورودن صوقرلاردر (فَهُمْ لایَعْقِلُونَ) بس اول‌کافرلر سینك وعظکنی هم دنیا وآخرت سعادتنه اونده‌گان سوزلرکنی بامه‌سلر هم عقللاری برله‌ن اویلاماسلار (یاأَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا) ای آنچلاین ایمان کیتر‌گان آدملر (کُلُوا مِنْ طَیِّباتِ ما) شول‌نرسه‌لرنك حلال ولذیذ بولغان‌لارندان آشاکز (رَزَقْناکُمْ) رزقلاندردق بز سزگه اول نرسه‌نی (وَاشْکُرُوا لِلّٰهِ) دخی شول آشاغان نعمتلرکز برابرنده الله‌تعالی‌گه شکر قیلکز (اِنْ کُنْتُمْ) اگر بولسا کزسز (اِیّاهُ) اول الله‌تعالی‌گه (تَعْبُدُونَ) عبادت قیلور بولسا کز (اِنَّما حَرَّمَ عَلَیْکُمُ) بودر باشقه توگل‌در حرام قیلدی الله تعالی سزلرگه (اَلْمَیْتَةَ) اولکسه‌نی (وَالدَّمَ) دخی بوغاز قانینی (وَلَحْمَ الْخِنْزیرِ) دخی دوکغز ایتنی (وَما) دخی شول حیوانتی (اُهِلَّ بِهِ) اول‌حیوانتی بوغازلاندی (لِغَیْرِ اللّٰهِ) الله تعالی‌دن باشقه اوچون یعنی اول حیوانتی بوغازلاغانده الله تعالی‌دن باشقه بولغان صنم‌لرگه‌تاوشنی کوته‌رلدی حاصل الله تعالی‌نك اسمن ذکر قیلمای صنم‌لار اسمی ذکر قیلندی (فَمَنِ اضْطُرَّ) بس برکشی اولکسه آشارغه یاکه باشقه حرام بولغان نرسه‌نی آشارغه عاجز ومحتاج بولسه (غَیْرَ باغٍ) لذت وشهوت اوچون آزغنلق‌دان باشقه حالده آشاسه (وَلاعادٍ) دخی حاجت قدرندن اوتمه‌گان حالده آشاسه (فَلا اِثْمَ عَلَیْهِ) بس اول عاجز بولوب حاجت‌قدرنده آشاغان کشی‌گه گناه یوقدر (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله‌تعالی (غَفُورٌ رَحیمٌ) بوعاجز کشی‌نك اشینی یارلقاغوچی‌در هم آشارغه رخصت‌بیروده شفقت‌قیلوچیدر (بوآیت آشاو حرام بولغان بعض نرسه‌لرحقنده ایندی الله‌تعالی حلال وطیبت‌که ملایم نرسه‌لرنی آشاو برله‌ن هم بیرگان نعمتلرینه شکرقیلو برله‌ن امر قیلدی وحرام بولغان نرسه‌لرنی آشاودان طیدی الله تعالی‌نك بوآیتده‌گی «مِنْ طَیِّباتِ ما رَزَقْناکُمْ» دیگان سوزی برله‌ن حرام‌نك‌ده حلال کبی رزق بولووینه استدلال ممکن چونکه الله‌تعالی رزقلارنك خوش وحلال بولغانتی آشاو برله‌ن امرقیلدی موندان بلنه رزقنك خوش وحلال بولماغانیده، بارایکانچیلك دخی امام زاهدی ئه‌یته بوآیت برله‌ن‌حرام بولوغه‌دلیل بولماغانده اشیاده اصل اباحت بولوغه استدلال ممکن‌دی میته دیو آشاو حلال بولغان میوان‌لاردان بوغازلانمی ئولگان حیوان‌گه ئه‌یتورلر میته‌نی فقط آشاوحرام اما ابله‌نگان‌صوکنده تیرسی ایله فائده‌له‌نو هم توگی موکزی سویه‌گی سکری‌طؤیاغی برله‌ن فائده‌له‌نو حلال چونکه آیت تناولنك حرام بولووینی‌بیان اوچون بیضاوی ایبه‌سی ایته عین‌گه اضافه‌قیلغان‌حرمت شول عین‌ده‌عرفده تصرف‌نك مطلق‌حرام‌بولووینی

انما حرم علیکم المیتة والدم ولحم الخنزیر

افاده قيلا مگر دليل برلهن خاصلانغان نرسه‌نك گنه حرام بولوويني افاده قيامى در دخى بوغاز قانى مطلق حرام كيرمك نيندى حيوان‌دان بولسون مگر بو آيت‌دن ايكى ئوله كسه برلهن ايكى قاننى رسول الله‌نك «أُحِلَّتْ لَنَا مَيْتَتَانِ وَدَمَانِ» حديثى برلهن تخصيص قيلنه يعنى رسول الله ئه‌يته بزگه ايكى ميته (بالق چيكرتكه) هم ايكى قان (چكرطالاق) حلال قيلندى دى دوكغزنك هيچ نرسه‌سى برلهن فائده‌لهنو يارامى مگر توگى (شيتيناسى) برلهن تگه‌رگه رخصت ايتكانلر (انَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندى آدملر (يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللهُ) الله‌تعالى ايندرگان نرسه‌نى ياشررلر (مِنَ الْكِتَابِ) تورات كتابندن يعنى تورات ده رسول اكرمنك صفتى مذكور بولغان آيتلرنى ياشروچى يهودلر (وَيَشْتَرُونَ بِهِ) دخى ياشرو برلهن آلماشدررلار (ثَمَناً قَلِيلاً) آز آنچه‌نى يعنى دنيادان آز بولغان عوضنى (أُولَئِكَ) بو صفتلى آدملر (يهودلر) (مَا يَأْكُلُونَ فِى بُطُونِهِمْ) اچلرينه (قورصاق‌لارينه) آشاماسلار (الاَّ النَّارَ) مگر تموغ اوطونى آشارلار (وَلاَ يُكَلِّمُهُمُ اللهُ) دخى آلار برلهن سويله‌شمه‌س الله‌تعالى (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قيامت كونده (وَلاَ يُزَكِّيهِمْ) دخى پاكلاماس وماقتاماس الله‌تعالى آلارنى (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) دخى آلاراوچون رنجتوچى عذاب بولور (أُولَئِكَ) بورسول الله‌نك توراتده بولغان صفتنى ياشرو برلهن دنيادان آزنرسه‌نى آلماشدروچى آدملر (يهودلر) (الَّذِينَ) شوندى آدملردر (اشْتَرَوُا الضَّلاَلَةَ بِالْهُدَى) آزغنلقنى توغرى يولغه كوندرلمك برلهن آلماشدرديلار (وَالْعَذَابَ بِالْمَغْفِرَةِ) دخى الله‌تعالى‌نك عذابن يارلقاوى برلهن آلماشدرديلار (فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ) بس بوصفتلى آدمارنى (يهودلرنى) نيندى نرسه اوطقه كرته تورغان عمل‌گه صبرلى وتوزملى ايتدى (ذَلِكَ) بو عذاب (بِأَنَّ اللهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ) اوشبونك سببلى‌در درستلكده الله‌تعالى كتاب (تورات) ايندردى (بِالْحَقِّ) حقلق برلهن اول يهودلر اول كتابك بعضنه ايمان كيتردىلر بعضسنى انكار ايتديلر هم اول كتابده بولغان بعض نرسه‌نى (رسول الله نعتنى) ياشرديلر بو عذاب آلارغه شول سببدندر (وَانَّ الَّذِينَ) دخى درستلكده شوندى آدملر يعنى اهل كتاب (اخْتَلَفُوا فِى الْكِتَابِ) الله‌تعالى‌نك ايندرگان كتابنده اختلاف قيلديلار بعضسنى حق بعضسنى باطل ديديلر (لَفِى شِقَاقٍ بَعِيدٍ) البته بواختلاف قيلوچيلار حقدان يراق بولغان خلافده‌در (أَهْلُ كِتَابِ‌دان يهودلربز بيت‌المقدس‌نك مغرب طرفنه قاراب نماز اوقودق ونصارالاربز بيت‌المقدس‌نك مشرق طرفنه قاراب نماز اوقودق بزگه بوكامل بولغان ايزگولك بز بولاى اوقووبز سببلى حق يولغه كونلوچيلاردن بولدق بزگه ايمان كيترمه‌و ضرر ايتمى ديديلر الله‌تعالى آلارنى رد قيلوب ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (لَيْسَ الْبِرَّ) ايزگولك توگل (أَنْ تُوَلُّوا وُجُوهَكُمْ) يوزلركزنى دوندرمه كگز (قِبَلَ الْمَشْرِقِ) بيت‌المقدس‌نك مشرق طرفنه نيته‌كه نصارالار (وَالْمَغْرِبِ) دخى بيت‌المقدس‌نك مغرب طرفنه نيته‌كه يهودلر) يعنى ايزگولك ومرضى بولغان اش قبله‌اشمه‌گنه قصر قيلنمادى (وَلَكِنَّ الْبِرَّ) لكن ايزگولك (مَنْ) شول كشينك ايزگولكيدر (آمَنَ بِاللهِ) اول كشى الله‌تعالى‌گه ايمان كيتردى (وَالْيَوْمِ الآخِرِ)

دخى

دخی آخرت کونینه ایمان کیتردی (وَالْمَلٰئِكَةِ وَالْكِتٰبِ) دخی الله تعالی‌نك فرشته‌لرینه هم ایندرگان کتابلارینه ایمان کیتردی (وَالنَّبِيّٖنَ) دخی الله تعالی‌نك پیغمبرلرینه ایمان کیتردی (وَآتَى الْمَالَ عَلٰى حُبِّهٖ) دخی مالنی بیردی مالنی سویمك مالی اوزه‌رینه یعنی سویه توروب بیردی (ذَوِي الْقُرْبٰى) یاقنلق ایده‌سی قرده‌شلریله (وَالْيَتٰمٰى وَالْمَسٰكِينَ) دخی یتیم‌لر ومسکین‌لر اوزه‌رینه بیردی (وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسّٰٓائِلِينَ) دخی یول اوغللارینه (مسافرلرگه) دخی عاجز بولوب صوراغوچی‌لارغه بیردی (وَفِي الرِّقَابِ) دخی قاینه خوجه طرفندان فلان مقدار آقچه بیرسه‌ك آزاد بولورسون دیو یازو بیرلگان مکاتب‌لرنك قللق‌دان موین‌لارینی چیشو اوچون مکاتب‌لرگه بیردی (وَأَقَامَ الصَّلٰوةَ) دخی شول کشینك ایزگولگی ایزگولك بولور نماز اوقودی (وَآتَى الزَّكٰوةَ) دخی زکوة بیردی موندان بلنه اولگسی نفل صدقه‌لار بولور یاکه اولگسندن مراد معروف زکوتنی بیان بولوب بوسندن زکوة‌نی بیرونی بیان مراد بولور (وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ) دخی ایزگولك عهدلرینه وفا قیلوچیلارنك ایزگولکیدر (إِذَا عٰٓهَدُوا) هر قاچان عهد قیلسالار (وَالصّٰبِرِينَ) دخی ایزگولکدن صبرلق قیلوچیلارنك ایزگولکنی قصد قیلامون (صبر فضیلتی باشقه عمللر فضیلتندن آرتق بولغانلقی اوچون الله تعالی عطف قیلمادی بلکه مدح اوزه‌رینه منصوب ایتدی) (فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ) مالارده بولغان ضرر وقاطیلق‌لارده دخی جانلارده بولغان ضرر وقاطیلق‌لارده (وَحِينَ الْبَأْسِ) دخی الله‌تعالی‌یولنده بولغان صوغش قاطیلقی وقتنده (أُولٰٓئِكَ) بوصفتلار برله‌ن صفتلانغان آدملر (الَّذِينَ) شوندی آدملردر (صَدَقُوا) ایمان‌لارنده راست‌بولدیلارهم ایزگولك دعواسنده حق بولدیلار (وَأُولٰٓئِكَ) دخی بوصفت‌لار برله‌ن صفتلانغان آدملر (هُمُ الْمُتَّقُونَ) آلاردر الله تعالی‌دن قورقوچی کشیلر بواوزون آیت‌ایمان‌مفصل هم‌احکام اسلام هم ایزگولك حقنده کیلدی شونك اوچونده رسول‌الله «مَنْ عَمِلَ بِهٰذِهِ الْآيَةَ فَقَدِ اسْتَكْمَلَ الْإِيمٰنَ» دیدی یعنی برکشی بوآیت برله‌ن عمل ایتسه تحقیق ایمانی کامل ایتدی معناسنده بوآیتده الله تعالی ایزگولك‌نی آلتی تورلی نرسه برله‌ن تفسیر ایتدی اوّل ایمان‌برله‌ن ایکنچی مال بیرو برله‌ن اوچونچی نماز اوقو برله‌ن دورتنچی زکوة بیرو برله‌ن بیشنچی وعده‌گه وفاء قیلو برله‌ن آلتنچی صبر برله‌ن ایمانی بیش نرسه برله‌ن‌بیان‌ایتدی اوّل یالغز بولغان الله‌تعالی‌گه ایمان برله‌ن یعنی الله‌تعالی‌نك برلگنه ایمان برله‌ن یهودلر ئه‌یتکانچه عزیر الله‌نك اوغلی نصارالار ئه‌یتکانچه عیسی الله‌نك اوغلی دیسه ایمان‌بولمی ایکنچی آخرت کونینه ایمان برله‌ن یعنی قیامت کونی هم آنده وعده قیلنغان هربرنرسه حق‌آدملر قیامت کونده حساب قیلنوب عملری برابرنده تییشلی‌اولوشلر آلورلار دیو اوچونچی فرشته‌لرگه ایمان برله‌ن یعنی هر بر فرشته الله تعالی‌نك مخلوق الله تعالی‌نك امری برله‌ن همیشه عمل قیلوده ایرلك وخاتونلق برله‌ن موصوف بولمیلار دیو اما کافرلر ئه‌یتکانچه فرشته‌لر الله‌نك قزلاری‌دییلسه یاکه یهودلر کبی حضرت جبرائیلنی دشمان کورلسه بوایمان بولمی دورتنچی کتابلارغه ایمان برله‌ن یعنی کتاب‌لارنك هربرسی الله تعالی‌دن پیغمبرلرگه شکسز ایندرلمشدر دیوبیشنچی پیغمبرلرگه ایمان برله‌ن یعنی پیغمبرلرنك هربرسی بنه‌لرگه

دین، دنیا سعادتن اوبره‌تر اوچون الله تعالی طرفندن یبه‌رلمشدر دیو یهودلر کبی حضرت موسی غه ایمان کیترب حضرت عیسی نی انکار ایتاسه نصارالار کبی حضرت عیسی غه‌غه ایمان کیترلسه بوایمان بولمی (یاأَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آندالاین ایمان کیترگان آدملر (کُتِبَ عَلَیْکُمُ الْقِصَاصُ) سزنك اوزه‌رکزگه قصاص (آرتدرمی برابرلك) فرض قیلندی (فِی الْقَتْلَی) ئولترلمش‌لر آراسنده (اَلْحُرُّ بِالْحُرِّ) بر آزاد کشینی گنه ئولترلر آزاد کشینی ئولترووی سببلی (وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ) دخی قانمی اولترلر قانمی ئولترووی سببلی (وَالْأُنْثَی بِالْأُنْثَی) دخی خاتونلی ئولترلر خاتونلی اولترو سببلی (فَمَنْ عُفِیَ لَهُ) بس بر ئولتروچی کشی آنی عفو قلنمش بولسه (مِنْ أَخِیهِ) ئولترلمش قرده‌شینك قانندان (شَیْءٌ) عفودن بر نرسه‌نی یعنی قصاصنی ترك قیلنسه (فَاتِّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ) بس ئولترلمش کشینك ولیسی بولغان عفو قیلوچینه ئولتروجیگه معروف برله‌ن ایبه‌رمك تیمش بولور یعنی ئولتروچیدن دیت ایستمه‌مك (وَأَدَاءٌ إِلَیْهِ بِإِحْسَانٍ) دخی ئولتروجیگه عفوقیلوچی اوزه‌رینه سارانلق قیلمای کورکاملك وحسن رضا برله‌ن دیتنی بیرو تیمش بولور (ذَلِكَ) بوعفو برله‌ن قصاص ده ذکر قیلنغان حکم (تَخْفِیفٌ مِنْ رَبِّکُمْ وَرَحْمَةٌ) ربکزدن سزگه بیکل قیلودر هم شفقت در (فَمَنِ اعْتَدَی بَعْدَ ذَلِكَ) بس بر کشی قصاص دان عفو صوکنده کشی ئولتروجیگه ظلم ایتسه یعنی ئولتروچینی ئولترسه (فَلَهُ عَذَابٌ أَلِیمٌ) بس اول کشی‌گه رنجتکوچی عذاب بولور (وَلَکُمْ فِی الْقِصَاصِ حَیَاةٌ) دخی سزنك اوچون قصاصده ترکلك برلغوچیدر (بوسوزده شئ نی ضدی اورنده قیلنغانلقدن بوسوز غایت فصاحت ونهایت بلاغتده بولا هم بوسوزده قصاصنی معرفه حیوة‌نی نکره قیلاوده فصاحت وبلاغت بولا قصاصده حیات بولوره‌وشی چونکه آدم کشی ئولترگان کشینك اوزینك ئولترلوویلی بلسه کشی ئولترودن طیولا (یَا أُولِی الْأَلْبَابِ) ای کامل وصاف بولغان عقل ایبه‌لری (لَعَلَّکُمْ تَتَّقُونَ) قصاص‌دان قورقوب کشی ئولترودن صاقلانووکزاوچون قصاص ده بولغان نرسه‌نی سزگه کورسه‌تدك وبلدردك. بوآیت قصاص‌نك واجب بولووی هم قصاص‌دان عفونك جائز بولووی حقنده بوآیت‌نك نزولنه سبب جاهلیت زمانننده ایکی قبیله آراسنده صوغش واقع بولسه صوغشده مقتول بولغان آدملر حقنده قصاص وقتنده بنوالنظیر قبیله‌سی بنو قریظه قبیله‌سندن بر آزاد کشی اورنده ایکی آزاد کشینی قل برابرنده آزاد کشینی خاتون برابرنده ایرنی ئولتره‌لر ایدی الله تعالی بوحکمنی حرام ایتب ذکری اوتکان قصاص آیتنی ایندردی امام اعظم قاشنده خاتون قصاصی برابرنده ایرنی قل قصاصی برابرنده آزاد کشینی ئولترمك درست هم بو آیت‌دن درست بولماوی چقمی شونك اوچون بوآیت منسوخ توگل چونکه قصاص‌نك مداری برابرلك بس بر کشی ئولترسه اوزینی ئولترله درکیره‌ك ایر وکیره‌ك خاتون کیره‌ك آزاد وکیره‌ك قل کیره‌ك کچك وکیره‌ك الوغ کیره‌ك سلامت وکیره‌ك آررو بولسون اما الله تعالی‌نك آزاد قل برابرنده آزادنی قل برابرنده قانمی خاتون برابرنده خاتونلی ئولترله دیگان سوزی جاهلیت زمانننده‌غی قصاص نی رد اوچون چونکه جاهلیت اهلی اولترو چینی گنه ئولتره‌می بلکه قل برابرنده آزاد کشینی بر آزاد کشی برابرنده ایکینی خاتون بر ابرنده ایرنی ئولترگانلر بس

آیت‌نك

آیت‌نك معناسی بولائولترو جی کشی آزاد کشی بولسه بر آزاد کشینی گنه ئولترکز یعنی ئولترو جیلی گنه اگر ئولترو جی خاتون بولسه شول خاتوننی غنه ئولترکز معناسنده شونك اوچونده رسول‌الله «اَلْمُسْلِمُونَ تَتَكَافَؤُ دِمَائُهُمْ» دیگان یعنی مؤمنلرنك قان‌لاری برابر در معناسنده هم مائده سوره‌سنده گی «النفس بالنفس» آیتنه‌ده موافق بولا (كُتِبَ عَلَيْكُمْ) ای مؤمنلر سزگه فرض قیلندی (اذا حَضَرَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ) هر قایچان سزنك بر ڭزگه ئولم حاضر بولسه (اِنْ تَرَكَ خَيْرًا) اگر كسب مالنی قالدرسه (اَلْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْاَقْرَبِينَ) آتا وآناغه هم یاقن قرده‌شلرگه وصیت ئه‌یتو (بِالْمَعْرُوفِ) عدالت وتوغریلق برله‌ن یعنی فقیرنی قالدرب بایغه ئه‌یتمه‌و برله‌ن هم اوچدن بردن آرتدرماو برله‌ن (حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ) بو وصیت الله‌دان قورقوچیلارغه ثابت بولمق برله‌ن ثابت بولدی (فَمَنْ بَدَّلَهُ) بس بر کشی وصیت‌نی اوزگارتسه (بَعْدَمَا سَمِعَهُ) وصیت‌نی ایشتکان صوڭنده (فَاِنَّمَآ اِثْمُهُ) بس بودر باشقه توگللر بو وصیت‌نی اوزگارتونك گناهسی (عَلَى الَّذِينَ يُبَدِّلُونَهُ) وصیت‌نی اوزگارتوچیلر اوزه‌رینه گنه بولور وصیت ئه‌یتوچی برله‌ن فائده‌سنه وصیت ئه‌یتلسگان کشی‌گه بولماس (اِنَّ اللّٰهَ) درستلسکده الله تعالی (سَمِيعٌ عَلِيمٌ) وصیت ئه‌یتکان آدم‌نك سوزینی ایشتوچیدر هم وصیت‌نی اوزگارتوچینی بلسگوچیدر (فَمَنْ خَافَ مِنْ مُوصٍ) بس بر کشی وصیت ئه‌یتوچیدن قورقسه (جَنَفًا) وصیت‌ده خطا قیلو برله‌ن حق‌دان آوشوندان (اَوْ اِثْمًا) یاسه وصیت‌ده حقدان میل قیلوغه قصد قیلوب گناه‌لی بولوندان (فَاَصْلَحَ بَيْنَهُمْ) بس بوکشی وصیت ئه‌یتوچی برله‌ن فائده‌لرینه وصیت ئه‌یتلگان آتا وآنسا برله‌ن یاقن قرده‌شلر آراسنی توزه‌تسه یعنی وصیت‌نی شریعت‌گه موافق ایتب توزه‌تسه (فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ) بس بو کشی‌گه وصیتنی اوزگارتوونده گناه یوقدر چونکه بو باطلنی حق غه ئه‌یلندرو بولا (اِنَّ اللّٰهَ) درستلسکده الله تعالی (غَفُورٌ رَحِيمٌ) وصیت‌نی اصلاح قیلغان کشینی یارلقاغوچی هم آنارغه رحمت قیلوچیدر بو آیت وصیت حقنده جاهلیت زمانده برتورلی قوم ریاء اوچون مالاری برله‌ن بایلارغه ویاط آدملرگه وصیت ئه‌یتب آتا وآنالارینی ویاقن قرده‌شلرینی محروم ایتب آلارغه اصلا مال قالدرمادیلار الله تعالی بزنی بواشدن طییب بو آیت برله‌ن بزگه آتاوآناغه وصیتنی فرض قیلدی بووصیت‌نی ابتداء اسلامده فرض بولوب صوڭره فرضلغی میراث آیتی برله‌ن یاخود «لا وصیة لوارث» حدیثی برله‌ن منسوخ دیگانلر لیکن بو آیتنی منسوخ توگل دیمه‌گه یول یسار نیقه‌که امام زاهدی شولای دیمش امام زاهدی ئه‌یته بو آیت آتا وآنا هر ایکسی قلیاکه هر ایکسی کتابی بولوب وارث بولماغانده دخی یاقن قرده‌شلر باشقه یاقن قرددش بولوسببلی میراث‌دان محجوب بولوب وارث بولماغانده بولور بس بووقت بولارغه وصیت درست یعنی بو آیت شرعا وارث بولماغان آتا وآنا برله‌ن یاقن قرده‌شلر حقنده بولور چونکه اسلام‌نك باش ظهوری حالنده برایر اسلام ایله مشرف بولوب ده آناوآناسی وقرده‌شلری اسلامنی قبول قیلمادیلار ایکی ملت آراسنده میراثنی اسلام قطع قیلدی بس حق ورثه‌نی اوته‌و اوچون آلارغه وصیت مشروع بولدی بو وقت آیتنه کتابت فرضلق معناسنده بولمی بلکه استحباب معناسنده بولا امام فخر الاسلام ئه‌یته بووصیت آیتی مجملدی یعنی الله تعالی آتا وآناغه ویاقن قرده‌شلرگه اوّل اجمالا

وصیت‌نی فرض قیلدی البته آدم اوزینه فائده‌لی آدمنی ضررلی آدم‌دن دوستلی دوشماندان آیرا
آلمی کوب وقت اوزینه فائده جهتلدن یاقنراق بولغان کشی‌گه آز مال برلهن وصیت ده‌یتب ضرر
جهتلدن یاقنراق بولغان کشی‌گه کوب مال برلهن وصیت ده‌یته بس‌الله‌تعالی بو وصیتلی میراث آیتی برلهن
آچق بیان‌ایتب هرقایو وارث‌نك اولوشنی تعیین ایتب وصیت ده‌یتوچی‌نك اختیاریله تابشرونی بتردی
مجملنی بیان نسخ توگل (یا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای ایمان کیترگان آدملر (کُتِبَ عَلَیْکُمُ
الصِّیَامُ) سزنك اوزه‌رگزگه روزه فرض قیلندی (کَمَا کُتِبَ) نیته‌که روزه فرض قیلنغان ایدی (عَلَی
الَّذِینَ مِنْ قَبْلِکُمْ) سزدن الك بولغان آدملرگه (امت‌لرگه) امت محمدصلی‌الله علیه وسلم‌نك روزه‌سی باشقه
امتلرنك روزه‌سنه‌اوخشاتو مجرد روزه‌نك فرض بولو ونده‌غنه بیانگولی کونلرحقنده‌اوخشاتو مراد توگل‌چونکه
اوتکانده‌گی امت‌لرگه رمضان روزه‌سندان باشقه روزه‌لارده فرض بولغان مثلا آدم علیه السلامگه ایام
بیض‌نك یعنی آی‌نك اون اوچونچی اون دورتنچی اون بیشنچی کونلریدك روزه‌سی فرض بولدی
موسی علیه‌السلام قومنه عاشورا کونی نك روزه‌سی فرض بولدی دخی کیفیت‌ده اوخشاتو مراد توگل‌چونکه
حضرت مریم‌نك روزه‌سی سویله‌شمه‌و برلهن بولغان باشقه قوم لرنك روزه سی یسبع‌دن باشلاب آشاماو
برلهن بولغان حاصل بوذاتنی ذات‌ه تشبیه بولا اصل کم، وصف حقنده تشبیه بولمی (لَعَلَّکُمْ تَتَّقُونَ)
گناهلاردان صاقلانروگزاوچون چونکه روزه نفس آرزوسنی آز ایته (أَیَّامًا مَعْدُودَاتٍ) معلوم بولغان
صان برلهن وقت‌لانغان کونلرنی روزه فرض قیلندی (فَمَنْ کَانَ مِنْکُمْ مَرِیضًا) بس کمدر سزلردن آورو
بولسه (أَوْعَلَی سَفَرٍ) یاسه‌سفراوزه‌رنده بولسه (فَعِدَّةٌ مِنْ أَیَّامٍ أُخَرَ) بس بو کشیگه باشقه کونلردن عددت
بولور یعنی آورو یاکه سفر وقتنده قالمان روزه کونلری‌نك صانی قدر باشقه کونلرده روزه توتار
(وَعَلَی الَّذِینَ) دخی شول کشیلرگه واجب بولور (یُطِیقُونَهُ) روزه توتارغه طاقت توتارلار لکن عذرسز
افطار قیلورلار (فِدْیَةٌ طَعَامُ مِسْکِینٍ) بر مسکین‌نك طعامی قدر فدیه یعنی بغدایدن دورت قداق
آرپادان سیگز قداق اسلام‌نك باشنده مسلمان‌لارغه روزه فرض بولدی فدیه برلهن افطار درست
بولمادی بومسلمان‌لارغه بیك آغر بولغاچ فدیه برلهن افطارغه رخصت بیرلدی صوگره بو روزه برلهن
فدیه آراسنده‌غی تخییر «فَمَنْ شَهِدَ مِنْکُمُ الشَّهْرَ فَلْیَصُمْهُ» آیتی برلهن‌نسخ قیلندی (فَمَنْ تَطَوَّعَ خَیْرًا) بس‌بر
کشی ایزگولکده نفل اش قیلسه یعنی فدیه مقدارینه آرتدرسه (فَهُوَ خَیْرٌ لَهُ) بس اول ایزگولکده نفل
اش قیلو اول کشی‌گه ایزگودر (وَأَنْ تَصُومُوا) دخی ای روزه‌غه طاقت توتوچیلار سزنك روزه
توتروگز (خَیْرٌ لَکُمْ) سزنك اوچون فدیه‌دن ایزگوره‌کدر (إِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اگر سز روزه‌نك فدیه دن
ایزگوره‌ك ایدکنی بلسه‌گز امام زاهدی ده‌یته اوّل‌ده یلده بر کون روزه فرض قیلندی یعنی عاشورا
کون روزه‌سی مونك صوگنده بو عاشورا کونی نك روزه‌سی‌نك فرضلغی ایام بیض‌نك هر آیده اوچ کون
روزه‌سی بلهن نسخ قیلندی مونك صوگنده هر آیده ایام بیض‌نك اوچ کون روزه‌سی رمضان آی‌نك
روزه‌سی برلهن نسخ قیلندی لکن روزه ترتوچی اختیارلی بولدی تله‌سه روزه توتدی تله‌سه افطار

قیلوب فدیه بیردی مونك صوكنده الله تعالی روزه توتوغه طاقت تورتقان آدملر اوچون روزه توتونمك افطار قیلوب فدیه بیرودن آرتق بولرویني بیان ایتدی مونك صوكنده صوم برلهن فدیه آراسنده بولغان اختیار نسخ قیلندی مونك صوكنده کیچ برلهن کوندزنك روزه‌سی مشروع بولدی خلق قوباش باتقاندن صوك یسیم گه قدر گنه افطار قیلالار ایدی ایکنچی کون نك قوباشی باتقانچه آشاواوچو جماع قیلوحرام بولدی مونك صوكنده کیچنك روزه‌سی نسخ قیلندی صوكره راست تاك توغاندن قوباش باتقانغه قدر روزه مشروع بولوب قالدی امام زاهدی بیان قیلغان نرسه‌دن بلنه رمضان روزه‌سی بر مرتبه‌ده گنه فرض قیلنمی درجه درجه فرض قیلندی روزه عبادتنه عادت ایتو بیکل بولسون اوچون بو اورنده تورلیچه سوزلر برلسه‌ده بوقدریسی برلهن کفایه لندك بعض مفسرلر «وعلی الذین یطیقونه فدیة طعام مسکین» آیتنده «لا» کلمه‌سنی محذوف ایتب مطالعه قیلغانلار بو وقت بو آیت طاقتسز بولغان شیخ فانی حقنده بولاده منسوخ بولمی هم حامله برلهن مرضعه حقنده بولا بعضلر «لا» کلمه‌سی محذوف توگل لکن «یطیقون» اطاقه‌دن مشتق اطاقه‌نك همزه‌سی سلب اوچون بس طاقتلری مسلوب بولغان آدملرگه فدیه درست معناسنده بولا منسوخ بولمی دیگانلار (شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِی) بو صانالمش کونلر شوندی رمضان آیی در (اُنْزِلَ فِیهِ الْقُرْآنُ) اول رمضان آینده قرآن ایندرلدی یعنی قرآن نك ایندرلووی باشلاندی یاکه بوتون قرآننی رمضان آینده لوح المحفوظ دان دنیا کوگنه ایندرلدی قدر کیچه‌سنده رسول اکرم ﷺ ایته. ابراهیم علیه السلام گه اون کاغد کتاب رمضان نك اوّلگی کیچه‌سنده ایندرلدی تورات رمضان نك آلتنچی کیچه‌سنده ایندی انجیل رمضان نك اون اوچونچی کیچه‌سنده ایندی قرآن رمضان نك اون دورتنچی کیچه‌سنده ایندی دیو (هُدًى لِلنَّاسِ) قرآن رمضان آینده ایندرلدی آدملرنی آزغونلق یولندان حق بولغه کوندرگوچی بولغان حالده (وَبَیِّنَاتٍ مِنَ الْهُدَى) دخی آزغنلق یولندان حقلق یولینه کوندره تورغان نرسه‌دن ظاهر علامتلر بولغان حالده (وَالْفُرْقَانِ) دخی حق برلهن باطل آراسنی آیرا تورغان ظاهر علامتلر بولغان حالده (فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ) بس برکشی سزلردن رمضان آینده حاضر بولسه (فَلْیَصُمْهُ) بس اول کشی رمضان آیی نك روزه‌سنی توتسون (وَمَنْ كَانَ مَرِیضًا) وبرکشی آورو بولسه (أَوْ عَلَى سَفَرٍ) یاسه سفرحالی اوزه‌رنده بولسه (فَعِدَّةٌ مِنْ أَیَّامٍ أُخَرَ) بس اول کشی گه روزه عدتی رمضان آیندن باشقه کونلردن برلور (یُرِیدُ اللَّهُ بِكُمُ الْیُسْرَ) الله (تعالی) سزلرگه آورو وقتده هم مسافر وقتده افطار قیلاونی حلال قیلووی سببلی بیکل لکنی تلهر (وَلَا یُرِیدُ بِكُمُ الْعُسْرَ) دخی سزلرگه آغرلقنی تلهمس الله تعالی (وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ) بلوکز اوچون دخی آوز آچقان کونلرنك صانلی کامل قیلووکز اوچون رمضان آینده حاضر بولغان کشی گه روزه نی فرض ایتدك آورو ومسافرگه افطارنی حلال ایتب قضاء قیلاونی فرض ایتدك (وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ) دخی الله تعالی نی الوغلاماقلغکز اوچون (عَلَى مَا) شول نرسه اوزه‌رینه (هَدَاكُمْ) کوندردی الله تعالی سزنی اول نرسه گه یعنی اوزی راضی بولغان نرسه گه (وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) دخی الله تعالی نك نعمتلرینه شکر قیلووکز اوچون فائده بوآیتده اشارت بار قدر کیچه‌سی نك رمضان آینده برلووینه چونکه بو آیتدن بلندی قرآن نك

رمضان آینده نازل بولووی «انّا اَنْزَلْناهُ فی لَیْلَةِ الْقَدْرِ» آیتندن بلنه قرآن‌نك قدر کیچه‌سنده نازل بولووی موندان بلندیکه قدر کیچه‌سی رمضان آینده بولو لکن رمضان‌نك قایو کیچه‌سنده بولوونده شبهه قالدی کوبره‌ك عالملر یکرمی ییدنچی کیچه‌سنده بولووینه باردیلار امام ابو اسحاق الرازی ئه‌یته قدر سوره‌سنده «لیلة القدر» کلمه‌سی اوچ مرتبه ذکر قیلندی «لیلة القدر» کلمه‌سی نك حرفلری توقز حرف اوچ ییرده توقز یکرمی ییدی بولا بس قدر کیچه‌سی رمضان‌نك یکرمی ییدنچی کیچه‌سنده بولادی امام فخر الاسلام «فَعِدَّةٌ مِنْ اَیّامٍ اُخَرَ» آیتی برله‌ن استدلال قیلادر قضاءنك اداء واجب بولغان سبب برله‌ن واجب بولووینه چونکه روزه‌نك واجب بولووینك سببی رمضان آیی‌نك حضوری بو رمضان آیی‌نك حضوری آورو برله‌ن مسافر حقنده بار لکن اداءنك واجب بولووی آورو برله‌ن مسافردن سلامتلك برله‌ن مقیملك حالنه قدر کیچگه شونك اوچون‌ده آورو برله‌ن مسافرگه اداء واجب بولغان سبب برله‌ن قضاء واجب بولا اگرده سبب جدید برله‌ن قضا واجب بولسه آورو برله‌ن مسافرنك قضاسی اوچون ایکنچی رمضان نك حضوری کیره‌ك بولور ایدی بس شونك اوچون‌ده «فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْیَصُمْهُ» آیتی عام مسافر برله‌ن مریض‌نی شامل بو ایکسی حقنده خطاب موجود لکن خطاب‌نك حکمی بولغان وجوب اداغنه کیچککان دیمز بس سبب‌دن اگر نفس وجوب آلساك آورو کشی برله‌ن مسافرده آورو برله‌ن سفر حالنده موجود اگر وجوب اداءنك سببی بولغان خطاب آلساك بو سبب‌ده هم حکمی بولغان وجوب اداءده آورو برله‌ن مسافردن متراخی دیگان بحث کیلمی چونکه آورو برله‌ن مسافرده خطاب موجود حکمی گنه کیچکگان دیمز (وَاِذا سَأَلَكَ عِبادی) وهر قایچان ای محمد قللاروم سیندن صوراسالار (عَنّی) میندن (فَاِنّی قَریبٌ) بس قللارمه ئه‌یت سین ای محمد درستلکده مین یاقن‌من (اُجیبُ دَعْوَةَ الدّاعِ) دعا قیلوچینك دعاسنی قبول قیلورمون (اِذا دَعانِ) هر قایچان دعا قیلسه میکا (فَلْیَسْتَجیبُوا لی) بس هر قایچان مین ایمان‌غه وایز گولك قیلوغه اونده‌سه‌م مینم اونده‌ومنی قبول ایتسنلر (وَلْیُؤْمِنُوا بی) دخی میکا ایمان کیترسنلر (لَعَلَّهُمْ یَرْشُدُونَ) دین‌ودنیا سعادتلرینه کوناولری اوچون بو آیت‌نك نزول سببنده بو طریق دیمشلر بر اعرابی رسول الله‌غه بزنك ربمز یراقمی یاقنمی اگر یراق بولسه ربمزغه ندا قیلورمز واگر یاقن بولسه ربمزگه مناجات قیلورمز دیمش بو آیت برله‌ن دعالارده تأثیر بولوغه استدلال قیلنه چونکه بو آیت دلالت قیلادر هر قایچان بنده حاجتلرینك اوته‌لووی اوچون یاخود بلالارنك قایتارلووی اوچون الله تعالی‌گه دعاء قیلسه دعاسینك مقبول بولووینه ینه‌ده بو آیتده الله تعالی‌نك یاقن بولووندان مراد مکان‌ده یاقن بولووی توگل بلکه رحمتی‌نك یاقن بولووی یاکه یاقنداغی آدم کبی بنده‌لرنك حاللرینی کامل بلووندن کنایه بولور (اُحِلَّ لَكُمْ) سزگه حلال قیلندی (لَیْلَةَ الصِّیامِ) روزه‌نك کیچنده یعنی آغز آچقاچ (الرَّفَثُ اِلی نِسائِكُمْ) خاتون‌لارکزغه یاقنلق قیلو (هُنَّ لِباسٌ لَكُمْ) اول خاتون‌لار سزگه (ایرلرگه) کییم‌در (وَاَنْتُمْ لِباسٌ لَهُنَّ) وسز ایرلر اول خاتون‌لارغه کییمسز (عَلِمَ اللهُ) تحقیق بلدی الله تعالی (اَنَّكُمْ كُنْتُمْ) درستلکده سز بولدکز (تَخْتانُونَ اَنْفُسَكُمْ) اوزه‌رکزگه خیانت قیلور بولدکز (فَتابَ عَلَیْكُمْ) بس گناهلرنی قبول قیلو

برلەن قایتدی الله تعالی سزنڭ اوزەرڭزگە (وَعَفَا عَنْكُمْ) دخی سزدن گناهلارڭزنی کیچدی الله تعالی (فَالْئٰنَ بَاشِرُوهُنَّ) بس حاضر یعنی حلال قیلنغان صوڭنده خاتونلارڭزغه یاقنلق قیلڭز (وَابْتَغُوا) دخی ایستەڭز (مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ) الله تعالی سزگە لوح المحفوظده یازلغان نرسەنی یعنی بالانی (وَكُلُوا وَاشْرَبُوا) وآشاڭز دخی اچڭز (حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ) سزگە ظاهر بولغانغه قدر (الْخَيْطُ الْاَبْيَضُ) آق یب (مِنَ الْخَيْطِ الْاَسْوَدِ) قارا یبدن (مِنَ الْفَجْرِ) راست تاڭدان بولغوچی اول آق یب اما قارا یبدن مراد کیچ (ثُمَّ اَتِمُّوا الصِّيَامَ اِلَى اللَّيْلِ) مونڭ صوڭنده کیچ که قدر روزەنی تمام قیلڭز (وَلَا تُبَاشِرُوهُنَّ) دخی سز خاتونلارغه یاقنلق قیلماڭز (وَاَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِى الْمَسَاجِدِ) حالبوکم سز مسجدلرده اعتکافده تورروچی ایدڭز (تِلْكَ حُدُودُ اللّٰهِ) اوشبو ذکر قیلنغان حکم الله تعالی نڭ چیکلەنمش حکملریدر (فَلَا تَقْرَبُوهَا) بس بوچیکلرگە یاقن بولماڭز (كَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی بوذکر قیلنغانلارنی بیان قیلووی کبی (يُبَيِّنُ اللّٰهُ) الله تعالی بیان قیلور (آيَاتِهِ) آیتلرینی (لِلنَّاسِ) آدملرگە (لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) آدملر الله تعالی گە قوشقان وطیغان اشلرنده خلافلق قیلودن قورقسونلار اوچون اوتکان زماندەغی شریعتلرده رمضانده آشاو اوچون وجماع قیلو قوڭیاش باتقان وقتدن یسیع وقتنه قدرگنه حلال بولوب یسیعدن صوڭ بواشلر حرام بولدی هم بوحکم رسول الله زماننه قدر قالدی حتی حضرت عمر هم باشقه صحابەلر نفس آرزوسینڭ غلبەسندن رمضانده یسیعدن صوڭ خاتونلارینه یاقنلق قیلدیلار هم حضرت عمر بو اشنه اوکنوب رسول اللەغه بوواقعەسنی ایکنچی کونده سویلەدی صوڭره الله تعالی بو آیتنی ایندردی هم قیلغان گناهلارین یارلقاوندن خبر بیردی هم تاڭغه قدر آشاو اچو هم یاقنلق قیلونی حلال ایتدی مگر اعتکاف وقتنده وطیدن منع قیلدی بس یسیعدن صوڭ تاڭغه قدر خاتونلارغه یاقنلق قیلو حضرت عمرنڭ سببندن بولدی اما یسیعدن صوڭ تاڭغه قدر آشاو هم اچونڭ حلال بولووی صرمەبن انس سببلی بولدی دیگانلر آنڭ قصەسی صرمه بن انس بیك فقیر ایر بولغان کشیگە خدمت ایتە ایکان شول خدمت یالی برلەن ایوجماعتلری برلەن تربیەلەنگان برکیچدە رمضانده خدمتدن آروب قایتوب کیچدە آشامی قالغان شولایدە تاڭدە روزە بولغان رسول اکرم صرمەنی بیك کیفسز چهرەسی اوزگارگان کورگان رسول اکرم صرمەدن نی سببلی یوزڭدە کیفسزلك علامتی بلنە دیگان صرمه اوزینڭ آروب قایتوب کیچدە آشامی قالووینی سویلەگان شول سببلی الله تعالی تاڭغه قدر آشاو اچونی حلال ایتوب آیت ایندرگان ینەدە الله تعالی بو آیتدە کیچنڭ قارالغنی قارا یبگە راست تاڭنی آق یبگە تشبیه ایتکان صوڭره آق یبنی راست تاڭ برلەن بیان ایتکان بو بیان کیلمەسدن بورون بعض صحابەلر آیاقلارینه آق یب برلەن قارا یب بەیلەب شول ایکی یب آراسی ظاهر بولغانغه قدر آشایلار اچەلر هم جماع قیلالار ایدی الله تعالی نڭ آق یبنی بیان قیلوب «مین الفجر» دیگان سوزی اینگاچ آق یبدن تاڭ قارا یبدن کیچنڭ قارانغولغی مراد ایکاننی بلدیلر امام فخر الاسلام ئەیتە الله تعالی نڭ «ثم اتموا الصیام الی اللیل» دیگان سوزنده نهار رمضانده آشاو برلەن اچوده کفارت بولوغه اشارت

باردی چونکه الله‌تعالی بوامت‌که اونکانه‌گی امتلرگه حرام بولغان نرسه‌لرنی مباح قیلدی اوّل جماعنی صوڭره آشاو اچونی ذکر قیلدی مونڭ صوڭنده کیچکه قدر روزه‌نی تمام قیلڭز دیدی بس موندان بلندی روزه آشاو اچودن هم جماعدن طییلو ایکانچیلڭ بس‌نیته‌که جماع برله‌ن کفارت واجب ایدی آشاواچو برله‌نده کفارت واجب بولادخی الله تعالی‌نڭ بوسوزنده صوم وصال‌نڭ حرام بولووینه اشارت باردخی صاحب کشاف ئه‌یته « ولاتباشروهن وانتم عاکفون فی المساجد» آیتنده اعتکاف‌نڭ مسجدکه‌گه خاص بولووینه اشارت باردی چونکه «وانتم عاکفون» جملهٔ حالیه بولاده بس آیت‌نڭ معناسی بولادر مسجدلرده اعتکاف قیلڭز خاتونلارغه یاقنلق قلیماغانکز حالنده نیته‌که « اَدّ عَلَیَّ اَلْفاً وَاَنْتَ حُرٌّ » نڭ معناسی آزاد بول میکا مڭ درهم بیرگانڭ حالنده معناسنده ایدی اگر ئه‌یتسه‌ك بو وقت اعتکاف‌نڭ واجب بولووی لازم حالبوکم اعتکاف واجب توگل ایدی دیو ئه‌یتورمز وجوب قیدکه قاراب بولور یعنی اصل اعتکاف سنت بولور اعتکاف‌نڭ مسجدده بولووی واجب بولور (وَلَا تَأْكُلُوا اَمْوَالَكُمْ) مالالارکزنی برکزنکن برکز آشاماکز (بَيْنَكُمْ) آرالارکزده (بِالْبَاطِلِ) باطل طریق برله‌ن یعنی الله تعالی مباح قیلماغان ومشروع بولماغان طریق برله‌ن اورلاو غصب‌لاو آلداتوب آلو وباشقه شرعا بوزوق بولغان عقدلر برله‌ن آلو کبی (وَتُدْلُوا بِهَا اِلَى الْحُكَّامِ) دخی بو مالالرنڭ حکومتنی حاکملرگه تاشلاماکز (لِتَأْكُلُوا فَرِيقاً مِنْ اَمْوَالِ النَّاسِ) حاکملرنڭ حکمی برله‌ن آدملرنڭ مالالرندن بربولکنی آشامافکز اوچون (بِالْاِثْمِ) گناه برله‌ن یعنی یالغان گواهلق ویالغان یمینلر برله‌ن (وَاَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) حالبوکم سز اورکزنڭ باطللقده ایکانکزنی بلورسز بوآیت باشقه کشینڭ مالنی آلونڭ هم آشاونڭ حرام بولووی حقنده رسول اکرم دعوی برله‌ن کیلگان ایکی کشی‌گه ئه‌یتدی مین بنده من سز میکا حکم اوچون کیلگانسز سزنڭ حالکزنڭ حقیقتنی مین بامیم احتمال برکزنڭ دلیلی قونلیره‌ك بولور مین ایشتکانمچه حکم قیلام اگرده مین برکزنڭ فائدکزگه ایکنچیکزنڭ حقی برله‌ن حکم قیلسام ایکنچیکز اول حکم قیلغان نرسه‌نی آلماسون آنڭ اوچون مینم ظاهرگه قاراب حکم قیلغانمان نرسه‌م خطا بولغانده اوط کیسه‌گی بولا دیدی‌شوندان صوڭ هرایکسی یغلادیلار وهربرسی مینم حقم بولدی‌اشمه بولسون دیدی‌لر رسول‌الله ئه‌یتدی بارکز دوستلاشکز حقلارکزنی بولکز صوڭره برکزنی برکز راضی قیلکز دیووینه‌ده بوآیت‌ده اشارت بارقاضی یالغان شاهد برله‌ن حکم قیلسه حکمی‌نڭ ظاهرده نافذ بولووینه نیته‌که امام ابو یوسف شولای دیگان امام اعظم قاشنده ظاهرا وباطنا نافذ بولامعاذ بن جبل رسول اکرم‌دن صورادی ای الله‌نڭ رسولی آی‌نڭ کیموونده هم باشده آی‌نڭ آق یب‌کبی نچکه بولوب ظاهر بولوونده مونڭ صوڭنده هر کون آرتوب اون دورتنچی کچنده کامل بولوونده مونڭ صوڭنده کون صابن آز آز کیموب صوڭره بتونله‌ی باطووونده سبب نرسه دیو الله تعالی بلدیکه آدملرنڭ آی‌نڭ کیموویڭ وکامل بولووی‌نڭ سببنی بلمه‌ولرینی شونڭ اوچون سببنی بیان ایتمه‌دی شول خصوصده ذکر قیلنماچق آیت ایندی (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْاَهِلَّةِ) ای محمد آدملر سیندن یاکی توغان آیلاردان صورارلار یعنی آرتو وکیمو

سببارینن

سببلرندن (قُلْ) ئەیت‌سین ای محمد جوابده (هِیَ مَوَاقِیتُ لِلنَّاسِ) یاکی توغان آیلار آدملر اوچون دین ودنیا مصلحتلرینی بله تورغان وقتلاردر یعنی یاکی توغان آیلار برلەن خاتونلار عدتی ، حمل مدتی ، رضاع مدتی ، بالانی ایمچەکدن آیرو مدتی هم حج وقتلاری هم تجارت وزراعت وقتلاری هم دین‌لرنك تولهو وقتلاری بلنور چونکه اوّل آی کچکنه بولوب ظاهر بولغاچ اوّل کون‌نك تأریخی کامل بولغاچ اون دورتنچی کون‌نك تاریخی بتونله‌ی غائب بولغاچ آی‌نك تمام‌بولووی بلنور (وَالْحَجِّ) دخی حج‌اوچون میقات‌در یعنی یاکی توغان آی‌برلەن حج وقتنی بلنور (وَلَیْسَ الْبِرُّ) دخی ایزگولك توگل (بِاَنْ تَاْتُوا الْبُیُوتَ) سزنك ایولرگه کیلووکزده (کرووکزده) (مِنْ ظُهُورِهَا) ایولرنك آرقالارندان جاهلیت زمانده خلق احرام باغلاسالار ایولرنك ایشکلرندن کیلمیلر ایکان باکه ایولرنك آرقالارندان کیله‌لر (کره‌لر) ایکان ایشکلردن کیلگان کشینی فاجر دیب آطیلار ایکان الله‌تعالی شونی ردقیلوب ذکر قیلنغان آیتنی اینندی (وَلٰکِنَّ الْبِرَّ) لکن ایزگولك (مَنِ اتَّقٰی) حرام‌لاردان وشبهه‌لردن صاقلانغان کشینك ایزگولکی (وَأْتُوا الْبُیُوتَ مِنْ اَبْوَابِهَا) وایولرگه کیلکز (کرکز) ایشکلرندن (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) دخی الله‌تعالی‌دن ، قوشقان وطیغان نرسه‌سندن قورقکز (لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ) دنیا وآخرت سعادتنه ایرشووکز اوچون بو آیت جاهلیت عادتی‌نك بعضسنی نسخ قلغنده (وَقَاتِلُوا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ) ای‌مؤمنلر الله‌تعالی یولنده الله‌تعالی‌نك سوزینی اوستن قیلو ودینغی عزیزقیلو اوچون صوغش قیلکز (الَّذِینَ) شونده‌ی آدملر برلەن (یُقَاتِلُونَکُمْ) اول آدملر سزنك برلەن صوغش قیلورلار (وَلَا تَعْتَدُوا) دخی صوغش قیلغانده ظلم قیلماکز یعنی قارتلارنی وصبی‌لارنی وخاتون‌لارنی ودیوانه‌لرنی وکوترەم‌لرنی وصوقرلارنی ئولترمەکز (اِنَّ اللّٰهَ لَا یُحِبُّ الْمُعْتَدِینَ) درستلکده الله‌تعالی ظلم قیلوچیلارنی سویمەس (وَاقْتُلُوهُمْ) دخی ئولترکز دینده مخالف کشیلرنی (حَیْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ) قایو اورنده تابساکزده اول دینده مخالفلرنی (وَاَخْرِجُوهُمْ) دخی دینده مخالفلرنی چغارکز (مِنْ حَیْثُ) شول اورندان یعنی مکه‌دن (اَخْرَجُوکُمْ) اول دینده مخالفلر نیته‌که سزنی مکه‌دن چغاردیلار (وَالْفِتْنَةُ اَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ) دخی فتنه یعنی مسلمانلارنك اصل بورطلارندان دینده مخالفلرنی چغارولاری آلارنی ئولترودنده قاطیراقدر (وَلَا تُقَاتِلُوهُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) دخی ای‌مؤمنلر دینده مخالفلر برلەن مسجد حرام (حرم) قاشنده صوغش قیلماکز (حَتّٰی یُقَاتِلُوکُمْ فِیهِ) دینده مخالفلر باشلاب مسجد حرام قاشنده سزنك برلەن صوغش قیلغانلارینه قدر (فَاِنْ قَاتَلُوکُمْ) بس اگر دینده مخالفلر مسجد حرام قاشنده سزنك برلەن صوغش قیلسالار (فَاقْتُلُوهُمْ) بس سزده اول دین‌ده مخالفلر برلەن مسجد حرام حضورنده صوغش قیلکز (کَذٰلِکَ جَزَاءُ الْکَافِرِینَ) اوشانداق یعنی ئولترو ویورطلانمران چغارو کافرلرنك جزاسیدر (فَاِنِ انْتَهَوْا) بس اگر دینده مخالفلر کفردن دخی صوغش قیلودان طییلسالار

(فَانَّ اللّٰهَ) بس درستلكده الله تعالى (غَفُورٌ رَحِيمٌ) آلارنى يارلقاغوچى ورحمت قيلغوچيدر بو آيت هم مونك صوكندا غى آيت قتال حقنده بوذكر قيلنغان آيتنك نزولى نك سببى حديبيه يلنده رسول الله مدينه دن مكه گه عمره حجى اوچون كيلدكده مشركلر رسول الله نى مكه گه كرودن طيديلار ايكنچى يلده حج قيلماق اوچون اوچ كون مكه گه كروگه رخصت بيررگه بولوب صلح قيلديلار رسول الله ايكنچى يلده عمره حجنى اوتهو اوچون مسلمانلار برلهن مكه گه يته باردى مسلمانلار مشركلر وعده لرنده تورماسلار بزنى مكه ده ذوالقعده آينده ٹولتررلر ديب قورقديلار هم بوحرام آينده صوغش قيلونك حكمى نيچك بولور ديب فكر قيلديلار الله تعالى قاشنده بوصوغش حرامى درستمى ديوشوندان صوك الله تعالى ذكر قيلنغان آيتنى ايندردى (وَقَاتِلُوهُمْ) دخى ٹولتركز اول دينده مخالفلرنى (حَتّٰى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ) شرك بولماسون اوچون (وَيَكُونَ الدِّينُ لِلّٰهِ) دخى دين خالص الله اوچون گنه برلسون اوچون دينده شيطان اوچون اولوش بولماسون اوچون (فَانِ انْتَهَوْا) بس اگر مشركلر شركدن طييلسالار آلارنى ٹولترمه گز (فَلَا عُدْوَانَ) آنك اوچون ظلم قيلو بولماس (الَّا عَلَى الظَّالِمِينَ) مگر ظلم قيلوچيلارغه غنه ظلم قيلو بولور بوآيتنك ظاهرندن حربى برلهن ذمى نك هرايكسنى قتل نك واجب بولووى فهم لنه چونكه الله تعالى قتل نك انتهاسنى شرك نك انتفاسى قيلدى شرك حربى برلهن ذمى نك هرايكسنده بار لكن جواب بيرهمز شرك نك انتفاسندن مقصود شركنك قوتى نك انتفاسنى اهل جزيه نك دين حكملرى بورتلمى احكام اسلام گه بوى صونولارى وقتنده شرك نك قوتى منتفى بولا ياكه فتنه دن محاربه آلو ممكن ذميلر اهل محاربه دن توگل* (الشَّهْرُ الْحَرَامُ) صوغش حرام بولغان بويلكزنك ذوالقعده آيى (بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ) صوغش حرام بولغان آى لارنك اوتكان يلغى ذوالقعده آيلارى برابرنده در يعنى مشركلر اوتكان يلنك صوغش حرام بولغان ذوالقعده آينده سزنك برلهن صوغش قيلديلار سزده بويلنك صوغش حرام بولغان ذوالقعده آينده آلار برلهن صوغش قيلكز يعنى آلار اوتكان يل حرام آيده سزنى ٹولترگان كبى سزده آلارنى بويلنك حرام آينده ٹولتركز (وَالْحُرُمَاتُ قِصَاصٌ) دخى حرمتلرده قصاص بيرگوچيدر يعنى اوتكان يلده مشركلر سزنك ذوالقعده آيكزنك حرمتنى يرتديلار سز بويلغى آلارنك ذوالقعده آيلارى نك حرمتنى يرطكز (فَمَنِ اعْتَدٰى عَلَيْكُمْ) بس كمدرسزنك اوزه رگزگه ظلم قيلسه يعنى قتال برلهن (فَاعْتَدُوا عَلَيْهِ) بس اول كشى اوزه رينه قتال برلهن ظلم «مقابله» قيلكز مقابله دن ظلم برلهن تعبير ايتوده مشاكله بار يعنى ظلم صحبتده توشكانلكى اوچون الله تعالى مقابله دن ظلم برلهن تعبير ايتكان (بِمِثْلِ مَا اعْتَدٰى عَلَيْكُمْ) سزگه ظلم قيلغان نرسه نك مثلى برلهن (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) ظلم قيلغان كشيدن ٹوج آلوده الله تعالى حلال قيلماغان نرسه گه كرشوده الله دان قورقكز (وَاعْلَمُوا) دخى بلكز (اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ) درستلكده الله تعالى اوزندن قورقوچيلار برلهن برگه در (وَاَنْفِقُوا فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) دخى الله تعالى نك رضالغى تاپلغان

191

یولغه (اسلامنك ترقیینه سبب بولغان یولغه) ماللارڭزنی صرف ایتڭز (وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ)(١) واوزڭزنی اوز قوللارڭز برلەن تاشلاماڭز (اِلَى التَّهْلُكَةِ) هلاكلككه رسول اكرم حدیبیه یلنده عمره حجی نك قضاسنی قصد قیلغان زمانده صحابه‌لر معیشتلری تار بولوب صبرلق قیلوغه مجاللری قالماغاچ بای‌لاردان شكایت قیلورغه كرشدیلر بس الله تعالی بایلارغه خطاب قیلوب ذكر قیلنغان آیتنی ایندردی یعنی ای بایلار حج‌گه بارورغه قصد قیلغان آدملرگه ماللارڭزنی صرف قیلڭز ساراناق سببی اوزڭزنی هلاكت‌گه تاشلاماڭز دیو (وَأَحْسِنُوا) دخی عمللرڭزنی وخلقلارڭزنی كوركام قیلڭز یاكه حاجی‌لارغه انفاق برلەن ایزگولك قیلڭز (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالی (يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ) ایزگولك قیلوچیلارنی دوست كورر الله تعالی‌نك اوزڭزنی هلاكتكه تاشلاماڭز دیگان سوزی عام قصد برلەن آدم‌نك اوزینی اوطقه تاشلاوینی وصوغه باطروینی وباشقه‌چه اوزینی هلاك ایتووینی شامل بولا (وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلّٰهِ) خالص الله تعالی رضالغی اوچون ریاءدان وباشقه كیمچیلك‌لردن خالی بولغانڭز حالده فرض هم عمره حجنی تمام قیلڭز یعنی فرض حج برلەن عمره حجنی ركنلری وشرطلاری وواجبلری برلەن تمام ایدڭز فرض حجنك فرضی احرام، وقوف عرفه، طواف زیارت واجبلری وقوف مزدلفه، صفا برلەن مروه آراسنده سعی، رمی الجمار، طواف صدر، حلق، عمره حجنك ركنی طواف، سعی؛ شرطی احرام، حلق اگر ئه‌یتسه‌ك الله تعالی‌نك بو آیتنده امری وجوب اوچون بولسه عمره حجنك‌ده واجب بولووی لازم. اگر ندب اوچون بولسه فرض حجنك مندوب بولووی لازم جوابده ئه‌یتورمز امر ندب اوچون بولور ابتداء اسلامده فرض حج برلەن نفل حج هر ایكسی مندوب بولور صوڭره فرض حجنك فرضلغی «وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ» آیتی برلەن ثابت بولور یاكه امر ندب اوچون بولور مجموعسنه منصرف بولور یعنی فرض حج برلەن عمره حجنی جمع قیلو مندوب معناسنده بولا یاكه امر وجوب اوچون بولور فرض حجنی‌ده نفل حجنی‌ده شروع صوڭنده البته اتمام لازم یاكه فرض حج برلەن نفل حجنی شروط مفروضه احكام مكتوبه‌سی برلەن ادا مراد بولور. امردن نفس عمره سنت بولسه‌ده احكامی فرض بولورغه ممكن یاكه ئه‌یتورمز حقیقة امر طلب؛ طلب‌نك موجبی وجوب قرینه‌سز ثابت بولور محتملی ندب قرینه برلەن ثابت بولور بس امر حجگه متعلق بولسه وجوب اوچون بولور عمره‌گه متعلق بولسه ندب اوچون بولور (فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ)

(١) «ولا تلقوا بایدیكم الی التهلكة» اوزڭزنی اوزڭز هلاكلككه صالماڭز. الله تعالی‌نك بو سوزی ایله هر وقتده بزگه عمل تییشدر شول سببدن بزلر هر وقتده اوزمزنی هلاك قیلا تورغان اشلرگه كرشمی قاتوشمی صاقلانورغه تییش. مثلا بزنك تاتار قرنداشلرمزنك روس تلن بلودن قاچولاری، آلارنی دنیاده خزابلقغه توشوگه تارتادر. ایندی آنی تاشلاب اوزمزنی اوزمز هلاك قیلساق قیامت كوننده عذابكه تییش بولورمز. همده ملت فائده‌سینه بولغان باشقه یاڭا اشلردن طییولوب ملتمزنی آرتقه قالدروب اوزمزنی اوزمز هلاك قیلساق تاغنده عذابقه تییش بولورمز. بر نرسه ملتمزنك آلقه كینووینه ضررلی ایكان، اول نرسه‌نی قیلو اوشانداق اوشبو آیت فرمانی بوینچه بزنی عذابقه تییشلی قیلور. ش. ح.

ولا تلقوا بایدیكم الی التهلكة

بس اگر حج برلەن عمرەنی تمام قیلودان بر سبب برلەن طییلمش بولساکز (فَمَا اسْتَيْسَرَ) بس سزگه
میسر بولغان نرسه لازم بولور (مِنَ الْهَدْيِ) قوی‌دان، توەدن، صغردان بولغان هدی یعنی مکه‌گه
هدی ییبه‌ررسز (وَلَا تَحْلِقُوا رُؤُسَكُمْ) دخی باشلارکزنك تکارینی کیته‌رمه‌کز (حَتَّى يَبْلُغَ الْهَدْيُ) هدی
ایرشکانگه قدر (مَحَلَّهُ) اوزینی بوغازلاو واجب بولغان اورنغه یعنی حرم‌گه (فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا)
بس سزلردن برکشی آورو بولسه (أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ) یایسه اول کشی برلەن باشنده رنجته تورغان
نرسه‌سی بولسه بتلر وجراحتلر کبی بس شول ضرورت اوچون ساچنی کیته‌رسه هدی حرم‌گه ایرشمه‌زدن
بورون (فَفِدْيَةٌ) بس بوکشیگه فدیه لازم بولور (مِنْ صِيَامٍ) اوچ کون روزه‌دن بولغوچی اول فدیه
(أَوْ صَدَقَةٍ) یایسه آلتی مسکین‌گه یکرمی دورت قداق بغدای بیرودن بولغوچی اول فدیه (أَوْ نُسُكٍ)
یایسه قوی بوغازلاودان بولغوچی اول فدیه (فَإِذَا أَمِنْتُمْ) بس هر قایچان حج برلەن عمره‌نی اوته‌ودن
طییلودان امین بولساکز یعنی طنچلقده بولساکز (فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ) بس بر کشی عمره برلەن الله
تعالی‌گه تقرب سببلی فائده‌لنسه (إِلَى الْحَجِّ) فرض حج برلەن احرام باغلاغانغه قدر یعنی برکشی فرض
حج برلەن عمره حجنی امین بولغان حالده اداء قیلسه (فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ) بس بو کشی‌گه هدیدن
میسر بولغان نرسه لازم بولور (فَمَنْ لَمْ يَجِدْ) بس فرض حج برلەن عمره حجنی اداء قیلغان آدملردن
بر کشی هدی تابماسه (فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ) بس بو کشی‌گه حج وقتنده اوچ کون روزه توتو لازم
بولور (وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتُمْ) دخی ییدی کون روزه لازم بولور هر قایچان ایووکزگه قایتساکز یاکه حج
عمللرندن بوشانساکز (تِلْكَ عَشَرَةٌ كَامِلَةٌ) بو روزه‌لار جمعسی کامل اون کوندر الله تعالی‌نك بوسوزنی
ئه‌یتووندن مقصودی وآنك اباحت اوچون کیلووی توهم قیلنماسون اوچون نیته‌که «جالس الحسن وابن
سرین» دیگانده واو اباحت اوچون بولغان یاکه عرب‌لر حسابنی یخشی بلمه‌دکلرندن جمع عملنی اویره‌تر
اوچون ئه‌یتکان بولور (ذَلِكَ) بو فرض حج برلەن عمره حجنی بر یولی ادا برلەن تمتع قیلو (لِمَنْ)
شول کشی اوچوندر (لَمْ يَكُنْ أَهْلُهُ) اول کشی‌نك اهلی بولمادی (حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) مسجد حرام‌غه
حاضرلر بولمادی یعنی مکی بولماغان هم میقاتدن مکه‌گه یاقن بولغان اورنده بولماغان کشیلرگه اما
مکی‌لرگه اهل میقات که هم میقاتدن مکه‌گه یاقن طرفده بولغان آدملرگه تمتع حجی یوق چونکه بوکشیلرگه
حج آیلارندان باشقه وقتده مکه‌گه کیلوب عمره حجی ییکل‌لك برلەن قیلو ممکن اما آفاقی‌گه مکه‌ده اوزون
مدت تورو متصور توگل یعنی آغر (وَاتَّقُوا اللَّهَ) قوشقان وطیغان اشلرنده خصوصا حجده الله‌دان قورقکز
(وَاعْلَمُوا) دخی بلکز (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (شَدِيدُ الْعِقَابِ) عذابی قاطی بولغوچیدر بو ذکر قیلنغان
ایکی آیت حج برلەن عمره‌نی تمام قیلو هم حج برلەن عمره‌دن احصار حقنده هم تمتع حکملری حقنده حج برلەن
عمره‌نی برەم برەم گنه بریلده قیلنسه افراد دیب آتالا اگر بریلده ایکیسنی بر احرام برلەن قیلنسه قران
دیب آتالا ایکی احرام برلەن بریلده قیلنسه تمتع دیب آتالا هم شوکار قاراب حج عملنی قیلوچیغه‌ده مفرد
قارن متمتع دیب ئه‌یتله قران حجی تمتع‌دن تمتع حجی افراد حجندن افضل (الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَعْلُومَاتٌ) حج وقتی
معلوم بولغان آیلاردر یعنی شوّال ذوالقعده ذوالحجه‌نك اون کونی جمعی ایکی آیده اون کون اگر ئه‌یتسه‌ك

حجنی ایکی آیده ذوالحجه‌نك اون کونی برله‌ن وقت‌لاوده فائده نرسه وحالانکه حجنك شرطی بولغان احرامنی
بووقت‌لردن تقدیم درست وقوف عرفه بولغان رکنی ذوالحجه‌نك توقزنده قیلماق لازم طواف زیارت
بولغان رکننی بووقتلاردان صوکده قیلو درست مثلا عید کوننندن صوك جواب بیررمز حجنی ایکی آیده
اون کون برله‌ن وقت‌لاونك فائده‌سی حجنك هیچ برفعلی‌نك بووقت‌دان الك بولووی‌نك درست
بولماسسزلغی اما احرام درست بولسه‌ده اولده مکروه دیگانلر یاکه احرام‌نك وقتندان بورون
درست بولووی حجنك احرامی نمازنك نیتی کبی خارج بولغانلقی اوچون بس حجنك داخلنده بولغان
هیچ برفعلنی وقتندان بورون قیلو درست بولمی (فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ) بس برکشی احرام به‌یله ویاکه
تلبیه یاکه هدی سروسببلی برایکی آیده اون کون اچنده اوزینه حجنی فرض ایتسه (فَلَا رَفَثَ) بس بوکشی
خاتوننه یاقنلق قیلماسون یاکه ئه‌شه‌کی سوز سویله‌مه‌سون (وَلَا فُسُوقَ) دخی شریعت تعیین قیلغان چیکلردن
اوتمه‌سون (وَلَا جِدَالَ) دخی یولداشلاری وخدمتچیلری برله‌ن قچقرشماسون (فِي الْحَجِّ) حج کونلرنده
الله‌تعالی حج کونلرنده بواوچ نرسه‌نی مبالغه اوچون نهی قصدی اوزه‌رینه نفی ایتدی اما مقصود نهی در
اول مقصودقه قاراب معنی بیرلدی (وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ) وشول نرسه‌کم ایزگولکدن اشلرسز (يَعْلَمْهُ اللَّهُ)
شول نرسه‌نی الله‌تعالی بلور اجرینی ضائع ایتمه‌س الله‌تعالی یاوزلقدان طیغان‌نك صوکنده ایزگولك
قیلوغه قزقدردی یعنی ئه‌شه‌کی سوز اورننه کورکام سوز استعمال ایتکز بوز وقلق اورننه ایزگولك وتقوالقنی
استعمال ایتکز قچقرشو اورننه اتفاقنی هم اخلاق جمیله‌نی استعمال ایتکز معناسنده (وَتَزَوَّدُوا) دخی حج‌گه
بارغانده ایووکزدن آزق حاضرله‌ب چقکز کشیدن طعام صوراودان صاقلانکز یاکه آخرتکز اوچون آزق
حاضرله‌کز (فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ) بس درستلکده آزقلارنك ایزگوسی (التَّقْوَى) کشیدن صوراودان
صاقلانا تورغان آزقدر یعنی اوزك حاضرله‌ب آلوب چقغان آزقدر یاکه آخرت آزقلاری‌نك
ایزگوسی حرام‌دان صاقلانودر بوایکی مطالعه‌نك قایسی‌نك صواب ایدکی اهل عرفانه یاشرن بولماسه
کیره‌ك یمن اهلی حج‌گه آزقسز تویه‌سز چغب مکه اهلنی صدقه صوراوسببلی طنچسزلاندرغاچ الله تعالی
ذکر قیلنغان آیتنی ایندرمش (وَاتَّقُونِي يَا أُولِي الْأَلْبَابِ) ای عقل ایه‌لری مینم عذابمدان قورقکز
برتورلی قوم تویه‌گه آطلانغان کشی‌گه هم صاتوچیغه حج یوق تویه‌گه آطلانغان آدم برله‌ن صاتوچی حاجی
توگل دیب گمان قیلدیلار الله‌تعالی آلارنی ردقیلوب ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ)
سزنك اوزه‌رکزگه گناه یوقدر (أَنْ تَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ) حجده صاتوایتوسببلی ربکزدن رزق ایسته‌وکزده
(فَإِذَا أَفَضْتُمْ مِنْ عَرَفَاتٍ) بس هرقایچان اوزکزنی عرفاتدن ییبه‌رسه‌کز (فَاذْكُرُوا اللَّهَ) بس تلبیه وتهلیل
هم دعا برله‌ن الله (تعالی) نی ذکر قیلکز (عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ) مشعر حرام (قزح تاوی)
حضورنده (وَاذْكُرُوهُ) دخی الله تعالی‌نی کورکام ذکر برله‌ن ذکر قیلکز (كَمَا هَدَاكُمْ)
نیته‌که الله‌تعالی سزنی حج عمللرینه کورکام بولغان کوندرو برله‌ن کوندردی (وَإِنْ كُنْتُمْ) دخی درستلکده‌سز
بولدکز (مِنْ قَبْلِهِ) الله‌تعالی‌نك کوندروندن الك (لَمِنَ الضَّالِّينَ) ایماننی وطاعتنی جاهل بولغان

آدملردن (ثُمَّ اَفِيضُوا) مونـك صوكنده ای قریشلر عرفه‌دن اوزكزنی یبه‌رگز (مِنْ حَيْثُ اَفَاضَ النَّاسُ) آدملر اوزلرینی یبه‌رگان اورنلارندان یعنی سزده باشقه آدملر كبی عرفه‌دن قایتكز مزدلفه‌دن قایتماكز قریشلر باشقه آدملر عرفه‌ده توقتاغانده مزدلفه‌ده توقتیلار ایـكان بواشلری برله‌ن باشقه آدملرگه تكبرله‌نه‌لرایكان مونك صوكنده قایتقان‌ده مزدلفـه‌دن قایتالار ایـكان الله‌تعالی بونی ذكر قیلغان آیت برله‌ن انكار ایتدی (وَاسْتَغْفِرُوا اللَّهَ) دخی الله‌تعالی‌دن گناهلارگزنی یارلقاونی ایسته‌كز (اِنَّ اللَّهَ) درستلـكده الله‌تعالی (غَفُورٌ رَحِيمٌ) یارلقاماق ایسته‌وچی‌لرنـك گناهلارونی یارلقاوچیدر هم رحمت قیلوچیدر بو ذكر قیلنغان آیت حجنك وقتنی هم شرطلارنی هم عرفه برله‌ن مزدلفه‌ده توقتاونی بیانده (فَاِذَا قَضَيْتُمْ مَنَاسِكَكُمْ) بس هرقایچان حج عبادتلرگزنی اوته‌سه‌گز (فَاذْكُرُوا اللَّهَ) بس الله‌تعالی‌نی ذكرایتـكز (كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ) آتالارگزنی ذكرایتوگز كبی (اَوْ اَشَدَّ ذِكْرًا) یایسه آتالارگزنی ذكردن‌ده قاطیراق بولغان ذكر برله‌ن ذكر قیلـكز (فَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ) بس آدملر جمله‌سندن باردر شوندی كشی ئه‌یتور اول یعنی حج‌گه باروبده یالغز دنیا اولوشنی صوراوچیلار باردر (رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا) ای ربمز بزگه دنیاده اولوشمزنی بیرگای ایدگ (وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ) وبودنیااولوشنی گنه صوراغان كشی‌گه آخرتده یوقدر (مِنْ خَلَاقٍ) اولوشدن (وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ) دخی حج‌گه حاضر بولغان كشیلردن شوندی آدم باردر‌ه‌یتور (رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا) ای ربمز بزگه دنیاده بیرگای ایدگز (حَسَنَةً) ایزگولـكنی (نعمتنی) وسلامتلـكنی (وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً) دخی آخرتده بیرگای ایدگ ایزگولـكنی (ثوابنی) (وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) دخی بزنی صاقلاغای‌ایدگ اوط عذابندان (اُولَئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ) وبوره‌وشچه ئه‌یتوچی ایكنچی فرقـه آلار اوچون اولوش‌بولغوچیدر (مِمَّا كَسَبُوا) كسب قیلغان نرسه‌لرندن (وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ) دخی الله‌تعالی‌حسابنی تیز قیلوچیدر بتون خلقنك حسابنی بیك آزمدتده تمام ایتهر (وَاذْكُرُوا اللَّهَ) دخی الله‌نی ذكر قیلـكز (فِي اَيَّامٍ مَعْدُودَاتٍ) صانالمش كونلرده یعنی تشریق كونلرنده (امرنك وجوب اوچون بولوویندـه بناء بوآیتدن تشریق تكبیری‌نك واجب بولووی چغه) (فَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ) بس بركشی منادان قایتوغه ایكی كوندن آشقسه یعنی تاش آتقان صوكنده تشریق‌نك ایكنچی كونندن قایتسه (فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ) بس اول كشی‌اوزه‌رینه گناه یوقدر (وَمَنْ تَأَخَّرَ) وبركشی قایتوده كیچكسه یعنی اوچونچی كونـنك‌ده تاشنی آتسه (فَلَا اِثْمَ عَلَيْهِ) بس اول كشی اوزه‌رینه گناه یوقدر (لِمَنِ اتَّقَى) حجده احرام سببلی ممنوع بولغان نرسه‌لردن صاقلانغان كشی‌گه آشغوده‌ده كیچگوده‌ده گناه یوقدر (وَاتَّقُوا اللَّهَ) وهر براشده الله تعالی‌دن قورقـكز (وَاعْلَمُوا) دخی بلـكز (اَنَّكُمْ) درستلـكده سز (اِلَيْهِ تُحْشَرُونَ) اول الله‌تعالی صاری قوبارلمش بولورسز (وَمِنَ النَّاسِ مَنْ) دخی آدملر جمله‌سندن بارشوندی آدم (يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) اول آدم‌نك دنیا ترلكلگی حقنده بولغان سوزی ای محمد سینی عجبلـه‌نـدرر (وَيُشْهِدُ اللَّهَ) دخی الله تعالی‌نی شاهد قیلور (عَلَى مَا فِي قَلْبِهِ) كوكلنده بولغان نرسه اوزه‌رینه یعنی الله برله‌ن یمین ایتهر

(وَهُوَ اَلَدُّ الْخِصَامِ) حالبوکم اول کشی سیکلا ومسلمانلارغه خصومت قیلوچیلارنك ودشمانلارنك ایك قاتیسیدر بو آیت منافقلاردن شریف اوغلی اخنس حقنده ایندی بیك آچق یوزلی سوچك یومشاق سوزلی آدم بولوب رسول اکرم گه دوستلق کورسه‌تب اسلامیت اظهار قیلوب یورگان سبب نزولی خاص منافق حقنده بولسه‌ده لفظی جمیع منافقلارنی شامل (وَاِذَا تَوَلّٰی) وهر قایچان اول منافق سیندن دونسه یعنی سینك یانکدان کیتسه (سَعٰی فِی الْاَرْضِ) بیرده باروشب یرور (لِیُفْسِدَ فِیهَا) بیرده بوزوقلق قیلو اوچون (وَیُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ) دخی ایگنلرنی وحیوانلارنی هلاك قیلو اوچون نیته‌که شریف اوغلی اخنس شولای قیلدی چونکه اخنس برله‌ن ثقیف آراسنده دشمانلق بولغانلغی سببلی اخنس ثقیف‌نلك کیچ برله‌ن ایگنلرینی یاندردی وحیوانلارینی هلاك ایتدی (وَاللّٰهُ لَا یُحِبُّ الْفَسَادَ) الله تعالی بوزوقلق‌نی سویمه‌س وبوزوق اشکه راضی بولماس (وَاِذَا قِیلَ لَهُ) وهر قایچان منافق‌غه (اخنس‌گه) ئه‌یتلسه (اتَّقِ اللّٰهَ) بوزوقلق قیلوکده الله‌دان قورق دیب (اَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْاِثْمِ) اول منافقنی گناهغه میل ایتوگه الرغلق تونار یعنی همیت جاهلیه‌سی قوزغالوب نهی قیلمغان گناهسنه کرشر (فَحَسْبُهُ جَهَنَّمُ) بس اول منافق‌غه جهنم بیته‌ر (وَلَبِئْسَ الْمِهَادُ) ونی یاوز بولدی اول منافق‌غه حاضرله‌نگان توشك یعنی جهنم بر وقتده سنان اوغلی صهیب‌نی مشرکلر توتب اسلام دینی تاشلا مرتد بول دیو عذاب‌لادیلار حضرت صهیب مین ایندی قارت کشی اگر مشرك بولوب سزنك برله‌ن برگه بولسام‌ده سزگه فائده قیلورغه قوتمدن کیلمی اسلام دیننده بولوب مسلمانلار برله‌ن برگه بولسامده سزگه ضرر قیلورغه قوتمدن کیلمی مین اسلام دیننده قالیم مالمنی آلغزدا مینی یبه‌رکز دیب یالباردی مشرکلر هم قبول ایتب صهیب‌نی یبه‌ردیلر الله تعالی حضرت صهیب حقنده ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (وَمِنَ النَّاسِ) دخی آدملردن بعض (مَنْ یَشْرِی نَفْسَهُ) اوزینی صاتقان کشی بار یعنی نفسنی الله تعالی‌نك طاعتنده صرف قیلغان کشی (ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك رضالغنی ایسته‌و اوچون (وَاللّٰهُ) والله تعالی (رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ) بنده‌لرگه شفقت قیلوچیدر (یَا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آنداین ایمان کیترگان آدملر (اُدْخُلُوا فِی السِّلْمِ کَافَّةً) بارچه‌کز برگه بولغانکز حالده الله تعالی‌نك طاعتنه کرکز بو آیتده خطاب اهل کتابدان ایمان کیترگان آدملرگه چونکه اهل کتاب ایمان کیترگان صوکنده شنبه کونلی الوغلادیلار تویه‌لرنی وسوتلرنی حرام ایتدیلر الله تعالی بواشدن نهی ایتدی والله‌غه بوی صونکز دیو امر ایتدی (وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّیْطَانِ) دخی شیطان‌نك وسوسه یوللارینه ایبه‌رمه‌کز (اِنَّهُ لَکُمْ) درستلکده اول شیطان سزنك اوچون (عَدُوٌّ مُبِینٌ) ظاهر بولغان دشمانلر (فَاِنْ زَلَلْتُمْ) بس اگر الله تعالی‌نك طاعتنه ظاهرا وباطنا جمله‌کز برگه بولغانکز حالده کرودن آوشساکز وآزغنلق یولنه کیتسه‌کز (مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْکُمُ الْبَیِّنَاتُ) الله تعالی‌نك طاعتی‌نه کرونك حق بولوینه ظاهر بولغان دلیللر سزگه کیلگان‌نك صوکنده (فَاعْلَمُوا) بس بلکز (اَنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (عَزِیزٌ حَکِیمٌ) غالبدر سزنی عذاب قیلووندان هیچ کم طییا آلماس هم اشنده حکمت ایه‌سیدر هیچ کمنی حقسز عذاب

قيلماس . برقرآن اوقوچى آدم بوآيتده «عزيز حكيم» اورنده « غفور رحيم » ديب اوقوغان ايكان بردە قرآن اوقوماغان عرب بدويسى مونى ايشتكانده خطأ اوقيسون بوسوز الله تعالى‌نك سوزى بولماس الله تعالى حكمت ايەسى گناەنى ذكر وقتنده غفرانى ذكر قيلماس بو گناهغه قرقدرو بولا ديب قرآن اوقوچى‌نك آوزينى يابقان (هَلْ يَنْظُرُونَ) ايا الله تعالى‌نك طاعتنه كرودن باش تارتوب شيطان وسوسەلرينه ايەروجيار كوتەرلرمى يعنى كوتەمسلر (اِلَّا اَنْ يَأْتِيَهُمُ اللّٰهُ) مگر الله تعالى‌نك امرى‌نك وعذابى‌نك كيلوويني كوتەرلر (فى ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ) آق بولوطدان بولغان كولەگەلرده (وَالْمَلٰٓئِكَةُ) دخى عذاب قيلو اوچون مؤكل بولغان فرشتەلرنك كيلوويني كوتەرلر (وَقُضِيَ الْاَمْرُ) آلارنى هلاك قيلو امرى تمام قيلندى (وَاِلَى اللّٰهِ) دخى الله تعالىگه (تُرْجَعُ الْاُمُورُ) اشلر قايتامش بولور (سَلْ بَنِى اِسْرَائِيلَ) اى محمد يعقوب‌نك بالالاينى صورا (كَمْ آتَيْنَاهُمْ) كوبمه بيردك اول يعقوب‌نك بالالارينه (مِنْ آيَةٍ بَيِّنَةٍ) ظاهر بولغان علامتدن . دريا يارلماق برلەن سلوى اينمك كبى بولار بو نعمتلرنى كفرگه آلماشدرديلار (وَمَنْ يُبَدِّلْ نِعْمَةَ اللّٰهِ) وكيدر الله تعالى‌نك نعمتنى كفرگه آلماشدرور (مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ) اول نعمت اول كشىگه كيلگان‌نك صوكنده (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلكده الله تعالى (شَدِيدُ الْعِقَابِ) اول كشىگه عذابى قاتلى بولغوچيدر (زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان كشيلرگه زينتلەنمش بولدى (الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا) دنيا تركلگى (وَيَسْخَرُونَ) دخى اول كافر بولغان آدملر مسخره قيلور بولديلار (مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا) ايمان كيتركان آدملردن (وَالَّذِينَ اتَّقَوْا) دخى شركدن صاقلانغان كشيلردن (فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) قيامت كونىده اول مسخره قيلنمش مسلمانلار (صحابەلر) مسخره قيلوچى عرب مشركلرندن اوستوندر چونكه اول مسخره قيلنمش فقير مسلمانلار (بلال، عمار، صهيب) كبيلر جنة عاليەدەدر امّا مسخره قيلوچى مشركلر نارسافلەدەدر (وَاللّٰهُ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ) والله تعالى دنيا وآخرتده تلەگان كشيسنى رزقلاندرر (بِغَيْرِ حِسَابٍ) حسابدان باشقه يعنى دنيا وآخرتده كيك رزق برلەن رزقلاندرر (كَانَ النَّاسُ اُمَّةً وَاحِدَةً) اوّلده آدملر برامت بولدى يعنى آدم عليه السلامدان نوح عليه السلامگه قدر اسلام دينى اوزرينه متفق بولديلار صوكره اختلاف قيلديلار بعضسى ايمان كيتردى بعضسى اسلام دينىنى انكار ايتدى (فَبَعَثَ اللّٰهُ النَّبِيِّينَ) بس الله تعالى پيغمبرلرنى يبەردى (مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ) ايمان كيتركان كشيلرگه اوجماخ برلەن سويونچ بيروچى ايتب ايمان كيتركان كشيلرنى جهنم برلەن قورقتوچى ايتب (وَاَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتٰبَ) دخى اول پيغمبرلر برلەن برگه كتاب ايندردى (بِالْحَقِّ) حق‌لق برلەن (لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ) الله تعالى‌نك آدملر آراسنده حكم قيلووى اوچون (فِيمَا) شول نرسەده (دينده) (اخْتَلَفُوا فِيهِ) آدملر اول نرسەده اختلاف قيلديلار (وَمَا اخْتَلَفَ فِيهِ) دينده اختلاف قيلمادىلار (اِلَّا الَّذِينَ) مگر شوندى آدملر اختلاف قيلديلار (اُوتُوهُ) اول آدملرگه كتاب بيرلمش بولدى اول كتابگه بعضسى ايمان كيتردى بعضسى ايمان كيترمەدى (مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ) الله تعالى‌نك برلگنه دلالت قيلا تورغان ظاهر دليللر كيلگان‌نك صوكنده (بَغْيًا بَيْنَهُمْ) آرالارنده حسد بولغانلغى

اوچون اختلاف قیدیلار (فَهَدَى اللهُ الَّذِينَ آمَنُوا) بس ایمان کیترگان آدملرنی کوندردی الله تعالی (لِمَا) شول نرسه‌گه (اخْتَلَفُوا فِيهِ) اول نرسه‌ده اختلاف قیلدیلار (مِنَ الْحَقِّ) اول نرسه حقدان بولغوچی یعنی الله تعالی مؤمنلرنی حق‌غه کوندردی (بِإِذْنِهِ) اوزی‌نك اذنی برلهن (وَاللهُ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ) والله تعالی تلهگان کشیسنی کوندرر (إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) توغری بولغان یولغه (أَمْ حَسِبْتُمْ) ایا حساب قیلدگزمی سز یعنی مسلمانلار (أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ) اوجماغقه کروگزنی (وَلَمَّا يَأْتِكُمْ) حالبوکه کیلگان زمانده سزگه (مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ) سزدن الك اوتکان کشیلرنك اوخشاشی یعنی قاطیلقداغی حالی (مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَّاءُ) آلارنی یعنی سزدن الك بولغان کشیلرنی فقیرلك وآورولار توتدی (وَزُلْزِلُوا) وتورلی بلالار برلهن سلکتدیلار یعنی سزدن اوّل اوتکان آدملرگه ایرشکان آورلقلار کبی آورلقلار سزگه ایرشمه‌سدن بورون‌اوجماغقه کرونی اویلی‌سزمی یعنی اویلاماگز الله تعالی بوآیتنی خندق صوغشنده مؤمنلرگه مشقت قورقو آچلق صالقنلق کبی آغرلقلار ایرشکاچ آلار حقنده ایندردی (حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ) رسول ئه‌یتکان‌گه قدر (وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ) دخی رسول برلهن برگه ایمان کیترگان آدملر ئه‌یتکانگه قدر (مَتَى نَصْرُ اللهِ) الله‌نك یاردمی قاچو زمان بولور دیو یعنی شول قدر آغرلقده بولدیلرکه صبردان آیورلورغه یاقن بولدیلار بس آلارغه ئه‌یتلدی (أَلَا) آگاه اولگز (إِنَّ نَصْرَ اللهِ قَرِيبٌ) درستلکده الله تعالی‌نك یاردمی یاقندر بو آیتدن بلندی‌که الله تعالی قاشنده بولغان سعادت‌که ایرشو نفس آرزولارینی قوبو برلهن وتورلی آغرلقلارغه توزو برلهن‌گنه بولا ایکه‌نچیلك جموح اوغلی عمرو رسول الله‌دان مالدان نرسه انفاق قیلیق وکم‌لرگه انفاق قیلیق دیو صوراغان اوزی برمال ابیه‌سی قارت آدم ایکان الله‌تعالی مالدان انفاق قیلورغه تییش بولغان نرسه‌نی هم کمگه انفاق قیلورغه تییش ایدکنی بیان ایدوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندرگان (يَسْأَلُونَكَ) ای محمد صورارلار سیندن (مَاذَا يُنْفِقُونَ) مالالرندان نی نرسه‌نی الله یولنه صرف قیلورلار یعنی نی نرسه صرف وتصدق قیلورمز دیو صورارلار (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد بو صوراوچیلارغه جرابده (مَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ خَيْرٍ) مالدان سزنك انفاق قیلغان نرسه‌کز بوسوزنده انفاق‌قیلنه تورغان نرسه‌نی ضمنا بیان بار چونکه معناسی سزنك مالدان انفاق قیلغان نرسه‌کز هر بر ایزگولك معناسنده اما صراحة الله تعالی مالنی صرف قیلنه تورغان اورننی‌غنه بیان ایتدی چونکه مقصود مصرف (فَلِلْوَالِدَيْنِ) بس سزنك انفاق قیلغان نرسه‌کز آتا وآنا کزغه بولور (وَالْأَقْرَبِينَ) دخی یاقن قردەشلرکزگه (وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ) دخی یتیملرگه ومسکینلرگه بولور (وَابْنِ السَّبِيلِ) دخی محتاج بولغان یول اوغلنه (مسافرگه) بولور (وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ) وشول نرسه کم ایزگولکدن شز آنی قیلورسز (فَإِنَّ اللهَ) بس درستلکده الله تعالی (بِهِ عَلِيمٌ) اول نرسه‌نی بلگوچیدر ثوابن ضائع قیلماس بو آیتده زکوة‌نك فرض بولوویله منافی بولغان هیچ نرسه یوق شونك اوچون بو آیتنی منسوخ دیمك اصلا تییشلی توگل (كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ) سزنك اوزرگزگه صوغش قیلو فرض قیلندی (وَهُوَ كُرْهٌ لَكُمْ) حالبوکم اول صوغش قیلو سزگه طبیعی

مكروهدر (وَعَسٰى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا) وياقندركه سزنك بر شيئى مكروه كوروكز (ياراتماوكز) (وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ) حالبوكم اول مكروه كورگان نرسه‌كز سزنك اوچون ايزگردر بس سز مخالفلر برله‌ن صوغش قيلونى مكروه كوره‌سز وحالانكه سزگه جهاددە ايكى الوغ سعادتنك برسى بار غلبه قيلوب غنيمت آلو ياكه مغلوب بولوب مقتول بولغانده جنت (وَعَسٰى اَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا) وياقندركه سزنك طبيعى برنرسه‌نى ياراطووكز (وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ) حالبوكم اول نرسه سزنك اوچون ياوزدر مثلا صوغش قيلمى تيك اولطرونى ياراتاسز حالبوكم سزنك اوچون ياوز چونكه غنيمت‌دن ثواب‌دان محروم بولاسز (وَاللّٰهُ يَعْلَمُ) والله تعالى سزنك اوچون ايزگو بولغان نرسه‌نى بله‌در (وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) وسز اوزكز اوچون ايزگو بولغان نرسه‌نى بلميسز (بو آيتدن بلنه‌كه حكملر راجع بولغان مصلحت لرگه ابيه‌رگانچيلك گرچه بز مصلحتلرن بلب بتره آلماساقده) رسول اكرم بدر صوغشندان ايكى آى مقدم برقطعه عسكر بيبه‌ردى بولار مشركلر برله‌ن صوغش قيلديلار رجب آيى توغان ايدى بولار جمادى الآخره‌نك آخرى ديب اويلاديلار قريشلر رسول الله‌غه طعن قيلديلار محمد عليه السلام هر برباشقه وقت قورقب يورى تورغان كشيده امين بولغان حرام آيغى حلال ايتدى ديديلر الله‌تعالى شول خصوصده ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ) اى محمد سيندن مشركلر حرام آيدان صورارلار (قِتَالٍ فِيهِ) حرام آيده صوغش قيلودان صورارلار (قُلْ) ئه‌يت سين‌اى محمد بو مشركلرگه جوابده (قِتَالٌ فِيهِ كَبِيرٌ) بو حرام آيده صوغش قيلو گناه يوزندن الوغدر (وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) دخى الله تعالى يولندان (دينندن) طيبودر (وَكُفْرٌ بِهِ) دخى الله تعالى‌گه كفرلكدر (وَالْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) دخى مسجد حرام‌دان طيبودر يعنى مكه‌دن بوقدرليسى البته درست رسول الله بيبه‌رگان عسكر قطعه‌سى بوقدرسنده خطا قيلديلار لكن مشركلرنك خطاسى موندان الوغراق نيته‌كه الله تعالى ئه‌يته‌در (وَاِخْرَاجُ اَهْلِهِ مِنْهُ) مسجد حرام اهلنى مسجد حرام‌دان چغارو يعنى مشركلرنك رسول الله‌نى هم باشقه مؤمنلرنى مسجد حرام‌دان چغارولارى (اَكْبَرُ عِنْدَ اللّٰهِ) الله تعالى قاشنده عسكر قطعه‌سنى رجب باشى جمادى الآخره آخرى ديو ظن قيلوب مشركلر برله‌ن خطالق يوزندن صوغش قيلولارندان الله تعالى قاشنده الوغراقدر گناهده (وَالْفِتْنَةُ اَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ) دخى فتنه يعنى مسجد حرام اهلنى مسجد حرام‌دان چغارو دخى شرك حرام آينده مشركلرنى ئولنرودن‌ده گناهده قاطيراق والوغراقدر (وَلَا يَزَالُونَ) وكافرلر هميشه بولورلار (يُقَاتِلُونَكُمْ) سزنك برله‌ن يعنى مؤمنلر برله‌ن صوغش قيلور بولورلار (حَتّٰى يَرُدُّوكُمْ عَنْ دِينِكُمْ) سزنى دينكزده كفرگه قايتارو اوچون بو آينده كافرلرنك مؤمنلرگه دشمانلغى‌نك دوامنه اشارت بار (اِنِ اسْتَطَاعُوا) اگر سزنى دينكزدن كفرگه قايتاروغه كوچلرى يتسه‌لكن كوچلرى يتويراق (وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ) وكمدر سزلردن مشركلر دينده قايتور (عَنْ دِينِهِ) اوزينك دينندن يعنى اسلام دينندن (فَيَمُتْ) بس اول اسلام دينندن مشركلر دينده قايتقان كشى ئولور (وَهُوَ كَافِرٌ) حالبوكم اول كشى كافردر (فَاُولٰئِكَ) بس بو اسلام دينندن مشركلر دينده قايتقان كشيلر (حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ) آلارنك اسلام دينده وقتده قيلغان ايزگو عملارى جويلدى

وباطل

وباطل بولدی (فی الدُّنْیا وَالْآخِرَة) دنیاده هم آخرتده یعنی دنیاده اسلامیت ثمره‌لری آخرتده ثواب لاری باطل بولدی (وَاُولٰئِكَ) دخی براسلام دیندن مشرکار دینینه قایتقان کشیلر (اَصْحٰابُ النّٰار) اوط ابیه‌لریدر (هُمْ فِیهٰا خٰالِدُونَ) هم براسلام دیندن مشرکار دینینه چقغان کشیلر باشقه کافرلر کبی جهنم اوطنده مکثو قالوچیلاردر رسول اکرم‌نك صوغشقه یبه‌رگان عسکر قطعه‌سی حقنده الله تعالی بو عسکر قطعه‌سی‌نك گناهدان سلامت برلولاری کبی ثوابلیده بولولارین بیان قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی اینه‌ردی (اِنَّ الَّذِین آمَنُوا) درستلکده ایمان کیترگان آدملر (وَالَّذِینَ هٰاجَرُوا) دخی طرغان یورطلارنی طاشلاب مکه‌دن مدینه‌گه هجرت قیلغان آدملر (وَجٰاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّٰه) دخی الله تعالی‌نك رضالغی تابلغان یولده مشرکلر برله‌ن صوغش قیلغان آدملر (اُولٰئِكَ یَرْجُونَ رَحْمَةَ اللّٰه) بو صفتده برلغان آدملر الله تعالی‌نك رحمتنی امید ایته‌رلر (وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِیمٌ) دخی الله تعالی بو آملرنك خطالق برله‌ن اشله‌گان اشلرینی یارلقاغوچیدر هم بولارغه رحمت قیلوچیدر یعنی کوب ثواب بیروچیدر (یَسْأَلُونَكَ) ای محمد (علیه‌السلام) سیندن صورارلار (عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَیْسِر) خمردن دخی اوطوش اویونلردان (امام اعظم قاشنده خمر چی بوزمدن قاینانلماینچه یاصالغان اچه‌لك هر قایچان اوزندن اوزی قاینامسه کوبگن آطسه ایسرتسه، امام شافعی قاشنده هر بر ایسرتکان نرسه خمر کیره‌ك یوزم صغندیسی کیره‌ك خرما صغندیسی بولسون اما اوطوش اویونی عربده اوّلده بو رهوشچه بولغان عرب‌لر اوچون اون قدح «اوق» بولغان بیدسنده یازولار بولغان اوچنده یرق بیدسنده بر قدحده «غد» دیگان یازو موکار براولوش بولغان ایکنچیسنده «توأم» دیگان یازو موکار ایکی اولوش اوچونچیسنده «رقیب» دیگان سوز موکار اوچ اولوش دورتنچیسنده «حلیس» دیگان یازو موکار دورت اولوش بیشنچیسنده «نافس» دیگان سوز موکار بیش اولوش آلتنچیسنده «مسبل» دیگان یازو موکار آلتی اولوش یدینچیسنده «معلی» دیگان یازو موکار یدی اولوش قالغان اوچسی: منیح، سفیح، وعد اسملرنده بولارغه اولوش یوق بو قدحلرنی بر بوقچه‌غه صالوب بر عادل کشی‌نك قولنه بیرگانلر عادل کشی مونی سلکتب تورغان هرقایوسی قولنی طغب آلغان اولوشلی قدحلر چقغان آدملر اولوشلرینی آلغان‌لار اولوشسز قدحلر چقغان آدملر هیچ نرسه آلماغانلار بو اوطوب آلغان اولوشلرینی فقیرلرگه تارانقانلار اوزلری آشاماغانلار هم بو اشلری برله‌ن ماقتانوشقانلار (قُلْ) دیت سین ای محمد (علیه‌السلام) خمر برله‌ن اوطوش اویننده‌ن صورا وچیلارغه (فِیهِمٰا اِثْمٌ كَبِیرٌ) بو خمر برله‌ن اوطوش اویننده الوغ کناه بار (وَمَنٰافِعُ لِلنّٰاس) دخی آدملرگه فائده‌لرده باردر خمرده بولغان اثم آدم‌نك شرافتنه سبب بولغان عقلنك کیتووی اوطوش اویننده بولغان اثم نمازنك وقتندان اوتووی مالنك هم وقت‌نك ضائع بولووی حضرت جعفر الطیار دیته عقام‌نك کیتوونی قورقب خمر اچمه‌دم، ضرریده فائده‌ده یوقلغی معلوم بولدقدن صنم‌گه عبادت قیلامادم، خاتونغه غیرتم اوچون زینتله‌نمه‌دم، یالغانچینك خور کشی ایدکنی بلدکم اوچون یالغان سویله‌مدم دی اما خمرنك فائده‌لرندن بدنی بولغان فائده‌سی آشنی سکرو خلقی بولغان فائده‌سی توبه‌نچیلکلی قیلو

جومارط قیلو مالی بولغان فائده‌سی تجارت برله‌ن فائده ایتو ارطوش اریونی‌نك فائده‌سی مشقتسز مالنه
ایرشو (وَاثْمُهُمَا اَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا) دخی خمر برله‌ن اوطوش اویونی‌نك کناهسی فائده‌لرندن الـوغراق
الله‌تعالی غرما وبوزم بیمشلرندن ایسرتکچ وکورکام رزق باصیلار دیکان آیتنی ایندرگاچ مسلمانلار
خمر اچه باشلادیلار هم خمر اچو حلال ایدی بر آز زمان اوتکان‌نك صوکنده بر جماعت صحابه برله‌ن
حضرت عمر رسول‌الله غه باروب خمر حقنده بزگه فتوی بیر خمر عقلنی بتره ومالنی کیمه‌ه دیدی
شوندان صوك الله تعالی خمر برله‌ن اوطوش اوینده الرغ گناه بار وبو ایکسینـك آدملرگه فائده‌سیده
بار دیکان آیتنی ایندردی شوندان صوك قوم‌نك بر تورلیسی خمر اچونك گناه برلو طرفنی اویلاب
تاشلادی برتورلیسی فائده طرفنی ملاحظه قیلوب همیشه اچدی بروقتده عبدالرحمن بن عوف صحابه
لردن برجماعت برله‌ن خمر اچب تمام کیفله‌نب یتکاچ نماز اوقورغه کرشدی امام بولوب نمازده کافرون
سوره‌سنی اوقوغانده «لا» کلمه‌لرینی قالدروب اوقودی شوندان صوك الله تعالی ایسرك حالـکزده نمازغه
یاقن بولماکز یعنی نماز اوقوماکز دیکان آیتنی ایندردی شوندان صوکنده خمر اچونی بتونله‌ی تاشلاب
بترمه‌دیلر وقتنی کرز تب کنه اچکاه‌دیلر بروقتده مالك اوغلی عتبان اسملی صحابه صحابه‌لردن بر
جماعتنی هم سعدبن ابی وقاصنی ضیافت‌که دعوت ایتدی مجلسده خمر اچدیلر ایسردیلر ماقتانا وجرلاشا
باشلادیلار سعد ابن ابی وقاص انصارنی خورلاب برجرجرلاب یبه‌ردی انصاردان بر کیفلیسی توروب
حضرت سعدابن ابی وقاصنه توه یاکاغی برله‌ن برنی قوندروب جراحتله‌دی شوندان صـوك حضرت عمر
یارب بزگه خمرحقنده بیان شافی قیل دیدی الله‌تعالی شوندان صوك خمرنی بترنله‌ی حرام ایتب « انما الخمر »
آیتنی ایندردی الله‌تعالی اوّل خمرنی حلال ایتدی صوکره نماز وقتنده حرام ایتدی صوکره مطلق حرام
ایتدی اچه‌رگه عادتله‌نکان کشیلرگه دفعة تاشلاو آغر بولماسون اوچون الله‌تعالی تدریج برله‌ن حرام ایتدی
دفعة حرام ایتمسه بعضیلارغه آور بولو احتمالی بولور ایدی (وَيَسْأَلُونَكَ) ای محمد (علیه‌السلام) صورارلار
سیندن (مَاذَا يُنْفِقُونَ) قایرنرسه‌نی یعنی نی‌قدر صرف قیلورلار دیو مونی صوراوچی هم جموح اوغلی عمرو
اوّل انفاق قیلنه‌تورغان نرسه‌دن صورادی صوکره انفاق کیفیتندن صورادی (قُلِ الْعَفْوَ) دیدیت سین‌ای محمد
(علیه‌السلام) جوابنده عفو قدرینی انفاق قیلکز یعنی حاجت اصلیه‌دن آرتقانینی (كَذَٰلِكَ) اوشانداق
اوتکانده‌گی حکملرنی ذکر قیلغانی کبی (يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ) الله‌تعالی سزلرگه علامتلرنی بیان قیلور
(لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ) سزنك فکر قیلوکزاوچون بعض مفسرلر برآیتده عفودان انفاق سهل ومتیسر بولغان
نرسه‌نی آلغان‌لار رسول الله‌غه برایر غنیمت مالنی بولکانده اوزینه تیکان برآلتون یومرقه کیترروب
یارسول‌الله بویومرقه‌نی آل مینـدن صدقه‌دیدی رسول‌الله آلمادی بوایر تکرار آلدیو قستاغاچ رسول‌الله
برایردن یومرقه‌نی آچولانب آلدیده به‌رب یبه‌ردی اگر بوایرنك باشنه تیسه جراحتله‌گان بولور ایدی
شوندان صوك رسول‌الله دیتدی بعضکز کیلوب بتون مالنی تصدق ایتب اوزی بتونله‌ی محروم قالا
بو اشنی قیلماکز بایاقی‌دان بیرلکان صدقه‌غنه صدقه بولا دیدی شونـك اوچونده برآدم مینـم مالم

مسکینلرگه صدقه بولسون دیو نذر ئه‌یتسه بونذر زکوة مالنه واقع بولا اگر بونذر ئه‌یتکان کشینك زکوة
مالندان باشقه مالی بولسه زکوة مالینك کلسنی تصدق قیلور اگر زکوة مالندان باشقه مالی بولماسه هنر
برله‌ن معیشت ایتوچی آدم بولسه برکونلك رزق آلوب قالور آرتغنی تصدق ایتدر خدمت ایه‌سی
کشی بولسه برآیلق آزق آلوب قالور آرتغنی تصدق قیلور ایگن ایه‌سی بولسه بریللق آزق آلوب
قالور آرتغنی تصدق قیلور صاتوچی بولسه صاتومالینك قولنه ایرشووینه قدر ییته‌رلك آزق آلوب
قالور آرتغنی تصدق قیلور (فی الدُّنْیا وَالْآخِرَة) دنیا وآخرت اشلرنده فکر قیلووکز اوچون بس دنیاکز
وآخرتکز اوچون نرسه فائده‌لی شونی آلورسز ونرسه ضررلی آندان صاقلانورسز (وَیَسْأَلُونَكَ عَنِ الْیَتَامٰی)
ای محمد (علیه السلام) سیندن یتیملردن صورارلار الله تعالی یتیملرنك ماللارینه یاقن بولماکز هم
یتیملرنك ماللارنی آشاغان آدملر اچلرینه جنهم اوطنی آشادیلار دیگان آیتنی ایندرگاچ یتیملرنك
ولیلری یتیملردن آیرلدیلار هم یتیملرنك ماللارنی قارامادیلار ویتیملرگه قاطشمادیلار هم یتیملرنك
طعامنی آشامادیلار حتی توشه‌کلرینده اوتورمادیلار شوندان صوك یتیملرنك ولیلری حقنده الله تعالی
ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد (علیه السلام) یتیملر حالندن صوراوچیلارغه
جوابده (اِصْلَاحٌ لَهُمْ خَیْرٌ) یتیملر اوچون اصلاح ایزگودر یعنی یتیملرنك ماللارنی اصلاح قیلوب
ومتاعلارنی صاقلاو یتیملرگه قاطشونی قویودن ویتیملرنك ماللارنی صاقلاونی قویودن ایزگوره‌کدر
(وَاِنْ تُخَالِطُوهُمْ) واگرسز ولیلر یتیملرگه قاطشساکز (فَاِخْوَانُكُمْ) بس اول یتیملر سزنك دینده
قرده‌شکزدر دینده قرده‌ش بولغاچ قاطشو وماللارنی ومتاعلرینی صاقلاو تییش (وَاللّٰهُ یَعْلَمُ الْمُفْسِدَ)
والله تعالی بوزوقلق قیلوچینی آیوروب بله‌در (مِنَ الْمُصْلِحِ) توزکلك قیلوچیدان یعنی الله تعالی
یتیملرگه ماللارنده بوزوق نیت برله‌ن قاطناشوچی کشی برله‌ن یتیملرگه ماللارنده ایزگو نیت برله‌ن
قاطناشوچی آراسنی آیروب بله‌در بس یتیملرگه ماللارنی صاقلاو قصدی برله‌ن قاطناشکز ماللارنده
خیانت قیلو قصدی برله‌ن قاطناشماکز حاصل یتیملرنك ماللارن ولیلرگه صاقلاو فرض اگر صاقلاماسالار
گناهلی بولالار هم یتیملر مالی برله‌ن ولیلر اوز ماللارنی بوزوق نیت برله‌ن قاطشدرسالار ینه گناهلی
بولورلار یتیملرگه فائده قصدی برله‌ن قاطشدرسالار درست (وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ) واگر الله تعالی سزنی مشقت که
توشرونی تله‌سه (لَاَعْنَتَكُمْ) سزنی مشقت که توشرو ایدی یتیملرگه قاطناشونی مباح قیلماس ایدی (اِنَّ
اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (عَزِیزٌ حَکِیمٌ) مشقتگه توشروده کوچی ییتکوچیدر هم اشنده حکمت ایه‌سیدر
بنده‌لرنی طاقتلرندن آرتق برله‌ن کوچله‌مه‌س ابن عباس رضی الله عنه ئه‌یته یتیملرگه قاطشودن مراد
سین یتیمنك ییمشنی وسوتنی آشارسك هم طبقندن آشارسك یتیم ده سینك ییمشکدن سوتکدن طباغکدن
آشار دیگان سوزدی . الله تعالی مشرك ایر هم مشرکه خاتوننك مؤمن ایر هم مؤمنه خاتون آراسنده
نکاحلری‌نك درست بولماوی حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَا تَنْکِحُوا الْمُشْرِکَاتِ) دخی ای مؤمن
ایرلر مشرکه خاتونلارنی نکاحله‌نمه‌کز (حَتّٰی یُؤْمِنَّ) اول مشرکه خاتونلارنك ایمان کیترگانلرینه

قدر بو آیت‌نك نزولنه سبب مرثد الغنوی دیگان بر بهادر ایرنی رسول اکرم مکه‌گه یبه‌رگان مکه‌ده قالغان مسلمانلرنی کافرلردن یاشرب آلوب چقسون اوچون مرثد الغنوی مکه‌گه بیتکاچ جاهلیت زمانلرده محبوبه‌سی بولغان عناقه اسملی بر صاحب جمال وصاحب المال خاتون مرثدکه اوزینی عرض قیلغان یعنی مینی خاتون ایتوب آل دیگان الله تعالی‌دن قورقوب باشده مرثد باش تارتسه‌ده صوگره رسول‌الله رخصت ایتسه آلاجاغنی عناقه‌گه وعده ایتکان مرثد مدینه‌گه قایتقاچ بوقصه‌نی رسول الله‌غه سویله‌گان شول حقده الله تعالی ذکری اوتکان آیتنی ایندرگان (وَلَأَمَةٌ مُؤْمِنَةٌ) البته ایمان برله‌ن مشرفه بولغان خاتون (خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكَةٍ) مشرکه بولغان خاتوندن ایزگودر یعنی الله تعالی‌نك امه‌سی بولغان خاتون کیردك آزاد کیره‌ك کنیزك بولسون مطلق مشرکه خاتوندن ایزگودر (هر بر خاتون الله تعالی‌نك امه‌سی بولدقدان امه آزاد برله‌ن کنیزه کدن اعم بولا) (وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ) حالبوکم سزنی مشرکه‌نك کورکاملگی عجبلندرسه‌ده بو آیت‌نك نزولنه سبب رواجه اوغلی حضرت عبدالله اطاعت قیاماغانلقی اوچون برکوننی جاریه‌سنی قینادی جاریه رسول‌الله‌غه باروب شکایت قیلدی رسول‌الله حضرت عبدالله‌دن جاریه‌نی قینادینك سببندن صورادی حضرت عبدالله ده‌یتدی برجاریه نمازده اوقی روزه‌ده توته الله تعالی‌گه هم رسولنه ایمان‌ده کیتره لکن میکا اطاعت قیلمی دیدی رسول‌الله ده‌یتدی موندی جاریه‌گه مؤمنه بولغاچ سین آکارغه ایزگولك قیل دیدی حضرت عبدالله بوجاریه‌نی آزاد قیلوب اوزینه نکاحله‌ندی شوندان صوك مشرکلر حضرت عبدالله‌غه طعن قیلا باشلادیلر برقارا جاریه نکاحله‌ندی وحالانکه فلانه کورکام مشرکه خاتون عبدالله‌غه بارونی تلیدرایدی دیوشول خصوصده ذکر قیلنغان آیت ایندی (وَلَا تُنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ) دخی ای مؤمنلر مشرکلرگه مومنلرنی نکاحله‌ندرمه‌کز (حَتَّى يُؤْمِنُوا) مشرکلرنك ایمان کیتروله‌رینه قدر (وَلَعَبْدٌ مُؤْمِنٌ) البته مؤمن بنده (خَيْرٌ مِنْ مُشْرِكٍ) مشرك ایردن ایزگوره کدر (وَلَوْ أَعْجَبَكُمْ) حالبوکم اول مشرکنك حالی وجمالی سزنی عجبله‌ندرسه‌ده (أُولَئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ) مشرك ایربرله‌ن مشرکه خاتونلار جهنم اوطه‌اوندره‌رلر (وَاللَّهُ يَدْعُوا إِلَى الْجَنَّةِ) والله تعالی اوجماغه اوندر (وَالْمَغْفِرَةِ) دخی یارلقاوغه اوندر (بِإِذْنِهِ) اوزینك اذنی برله‌ن یعنی اوجماغنی ومغفرتنی موجب بولغان نرسه‌گه اوندر (وَيُبَيِّنُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ) دخی الله تعالی آیتلرینی آدملرگه بیان قیلور (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) آدملر آیتلر برله‌ن وعظله‌نسون واثرله‌نسونلر اوچون. الله تعالی حیض وقتنده یاقنلق قیلونك حرام‌لغنی هم خاتون‌نلك دبرینه کیلونك حرام بولوینی بیان قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ) دخی ای محمد (علیه‌السلام) سیندن حیض حالندن صورارلار صوراوچی دمداح اوغلی ثابت دیگانلر حضرت رسول‌الله‌غه ده‌یتکان ای الله تعالی‌نك رسولی صالقنلق بیك قاطی کیییملر آز خاتونلار برله‌ن حیض وقتلارنده بر توشه‌کده وبر کییمده یاتساق درست بولورمو دیو عربلر اول وقتده حیض وقتنده خاتونلار برله‌ن برگه آشامیلار وبرگه اچمیلر وبرگه تورمیلار ایکان الله تعالی شول خصوصنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی دخی الله تعالی یهودلر نصارالار کبی حیض‌ده افراط تفریطدان نهی ایتدی چونکه یهودلر

حیض

حیض وقتنده بتونله‌ی خاتونلارندن نفرتده بولالار یوزلرینه قارامیلار وسویله‌شمیلر هم برگه آشامیلار
بولارنك اشی تفریط بولدی نصارالار بولسه حیض وقتنده هر اشنی قیلالار حتی وطیده قیلالار بولارنك
اشی افراط بولدی بس الله تعالی مؤمنلرگه اورتاچه بولو برله‌ن بیوردی یعنی وطیدان صاقلانکز اما
برگه آشاکز واچکز هم برتوشه‌کده یوقلاکز دیو (قُلْ هُوَ اَذًى) ای محمد حیض حالندن صوراوچیلارغه
جوابده ئه‌یت حیض یاقنلق قیلوچیلارنی هم قیلنمشلرنی رنجته تورغان نرسه (فَاعْتَزِلُوا النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ)
بس حیض وقتنده خاتونلارکزنی جماع قیلودان آیرلکز یعنی حیض وقتنده جماع قیلماکز (وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ)
دخی خاتونلارغه حیض وقتنده جماع برله‌ن یاقن بولماکز (حَتَّى يَطْهُرْنَ) حیض‌دان پاکله‌نگانلرینه‌قدر
(فَاِذَا تَطَهَّرْنَ) بس هر قایچان خاتونلار حیض‌دان پاکله‌نسه‌لر (فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ اللَّهُ) بس کیلکز
(یاقنلق قیلکز) خاتونلارغه الله تعالی بیورغان اورندن یعنی قبلندن (اِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی
(يُحِبُّ التَّوَّابِينَ) گناهلارندان توبه ایتوچی‌لرنی دوست کورر (وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ) دخی حیض وقتنده
وطی قیلو هم دبرگه کیلوکبی نجس اشلردن پاکلانوچیلرنی دوست کورر (نِسَاؤُكُمْ حَرْثٌ لَكُمْ) خاتونلارکز
ایگن ایگه تورغان اورنلارکزدر (فَأْتُوا حَرْثَكُمْ) بس ایگن ایگه تورغان اورنکزغه کیلکز (أَنَّى شِئْتُمْ)
نیچك تله‌سه‌کز شولای یعنی آیاق اوزره کیره‌ك اوتورغان حالده وکیره‌ك یاتقان حالده کیره‌ك آلدان
وکیره‌ك آرتدان لکن قبلنه (بو آیتدن یهودلرنك بر کشی خاتوننه آرت یاغندان جماع قیلسه بالاقلی
کوز (احول) بولور دیگان سوزلرینی ردبولا) بو آیتدن قیاس طریقی برله‌ن لواطه‌نك حرام بولووینی
چغارغانلار علهٔ مشترکه‌سی اذی نص‌ده مذکور بولغان اگر ئه‌یتسه‌ك قیاسنك شرطی نص بولماسقه
کیره‌ك لواطه حقنده نص بار مثلا الله تعالی‌نك «أَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ» دیگان قولی جوابده
ئه‌یتورمز قیاس خلافنه نص بولغانده‌غنه بولمی امانص‌قه موافق بولغانده قیاسنك درست بولماوینه مسلم
توگلمز یاکه ئه‌یتورمز بونص ایرلر برله‌ن لواطه حقنده اما حیض وقتنده قربان‌نك حرام بولووینه دلالت
قیلغان آیتدن اوز خاتونی برله‌ن لواطه‌نك حراملغی قیاس برله‌ن چغارلا معناسنده بولور لکن مونده
همیشه بحث کیله اذی حیض وقتنده وطی‌نك حرام بولووینه عله بولسه استحاضه وقتنده هم وطی حرام
بولورغه کیره‌ك چونکه اذی عله‌سی استحاضه‌ده هم بار لکن جواب بیره‌مز استحاضه دائما بولا تورغان
نرسه اگر استحاضه وقتنده وطی‌نك حرمتی معتبر بولسه حرج لازم «الحرج مرفوع فی الدین» ایدی
(وَقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ) دخی اوزکز اوچون جماع وقتنده بسم الله ئه‌یتو وایزگو بالا ایسته‌و کبی ایزگو عملنی
الك قیلکز (وَاتَّقُوا اللَّهَ) دخی گناه قیلوده الله (تعالی) دن قورقکز (وَاعْلَمُوا) دخی بلکز (أَنَّكُمْ مُلَاقُوهُ)
درستلکده سز الله تعالی‌گه یولقغوچیلارسز (وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ) دخی ای محمد (عم) الله‌دان قورقغان مؤمنلرگه
اوجماخ برله‌ن سویونچ بیر الله تعالی گناه اوزرینه یمین ایتمه‌و هم یمین‌نك قسم‌لرنی هم یمینده بولغان
کفارتنی بیان قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ) دخی الله تعالی‌نك اسمن قیلماکز
(عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ) یمین‌لرکزنی یعنی یمین ایتکان نرسه‌لرکزنی طیغوچی عله قیلماکز بو آیت ابو بکر

الصديق حقنده ايندى ابو بكر الصديق مسطح حضرت عائشه‌گه تهمت قيلغاچ مسطح‌گه انفاق قيلمام ديو يمين ايتدى ياكه رواجه اوغلى عبدالله حقنده ايدى عبدالله‌نك قزقرده‌شى برله‌ن كيه‌وى بشير آراسنده عداوت ظاهر بولغاچ كيه‌وى بشير برله‌ن عبدالله سويله‌شمدم هم ايزگولك قيلمام ديو يمين ايتدى (اَنْ تَبَرُّوا) ايزگولك قيلماسسزلق‌غه (وَتَتَّقُوا) دخى تقوالق قيلماسسزلقغه (وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاس) دخى آدملر آراسنى توزك قيلماسسزلقغه يعنى الله‌تعالى‌نك اسمنى ايزگولك قيلماسسزلق وتقوالق قيلماسسزلق واصلاح قيلماسسزلق‌غه يمين ايتب عله قيلماكز بس موندان بلندى برگشى گناه اوزه‌رينه يمين ايتسه يمينى بوزوب كفارت بيرو لازم شونك اوچونده بو آيت اينگاچ رسول‌الله عبدالله‌غه قزقرده‌شكنى بشيرگه قاينار ديو اوچ مرتبه ئه‌يتدى اوچونچسنده اگر الله‌تعالى‌گه قيامت كونده ايمان كيترسه‌ك قاينار ديب قيله‌دى ياكه آيت‌نك معناسى نفس يمينلركزگه الله تعالى اسمنى عرض قيلا تورغان اورن قيلماكز معناسنده بو وقنده كوب يمين ايتمه‌كز معناسنده بولا (وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) والله‌تعالى يمينلركزنى ايشتوچى ونيتلركزنى بلگوچيدر (لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللّٰهُ) عذاب قيلماس الله‌تعالى (بِاللَّغْوِ فِى اَيْمَانِكُمْ) يمينلركزده بوش بولغان يمين برله‌ن (وَلٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ) ولكن عذاب قيلور سزنى (بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ) كوكللركز كسب قيلغان نرسه برله‌ن (وَاللّٰهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ) والله تعالى يارلقاغوچيدر هم شفقت قيلوچيدر نيته كه يمين‌لغو برله‌ن عذاب قيلمادى. يمين اوچ تورلى: برسى يمين‌لغو اوتكانده‌گى اشكه حقدر ديو ظن قيلوب يمين ايتو اول اش واقعده حق بولماس ايكنچى يمين غموس قصدا يالغانلاب اوتكانده‌گى اشكه يمين ايتو اوچونچسى يمين منعقده كيله‌چكده‌گى بر اشنى قيلورمن ياكه قيلمامون ديب يمين ايتو يمين‌لغوده عفودر يمين غموس‌ده الوغ گناه بار يمين منعقاده كفارت بو آيتدن بلنه يمين غموسنك قلب كسب قيلغان نرسه‌گه كرب حكمى مؤاخذه بولوشونك اوچونده بو آيتده‌گى مؤاخذه نى آخرتدگى مؤاخذه‌گه حمل قيلنه (لِلَّذِينَ) شوندى ايرلرگه واجب بولور (يُؤْلُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ) اول ايرلر خاتونلارندان ايلاء قيلورلار يعنى خاتونلارينى جماع قيلمامز دبو يمين ايتەرلر (تَرَبُّصُ اَرْبَعَةِ اَشْهُرٍ) جماع قيلمى دورت آى كوتو واجب بولور (فَاِنْ فَاءُوا) بس دورت آى اچنده جماع قيلوسببلى يمين‌لرندن قايتسالر (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلكده الله تعالى (غَفُورٌ رَحِيمٌ) اول ايرلرنى يارلقاغوچى هم آلارغه رحمت قيلغوچيدر يعنى اگر ايلاء مدتنده يمين‌لرندن قايتوب كفارت بيرسه‌لر (وَاِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ) واگر دورت آى اچنده يمين‌لرندن قايتماينچه دورت آى اوتكانچه كوتوب طلاقنى قصد قيلسالار (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلكده الله‌تعالى (سَمِيعٌ عَلِيمٌ) آلارنك طلاقلارنى ايشتكوچيدر هم طلاقدان مقصودلارن بلگوچيدر (وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ) دخى طلاق قيلنغان خاتونلار آزاد وحائضه بولوب وطى قيلنغان برلسالار كوته‌رلر (بِاَنْفُسِهِنَّ) اوزلرينى يعنى ايرگه كيتمى تورورلار (ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ) اوچ حيض امام اعظم قاشنده قرؤدان حيض مراد موكار دليل رسول‌الله‌نك حديثى «دَعِى الصَّلٰوةَ اَيَّامَ اَقْرَائِكِ» يعنى حيض كونلركده نمازكنى قوى دخى «طَلَاقُ الْاَمَةِ تَطْلِيقَتَانِ وَعِدَّتُهَا حَيْضَتَانِ» حديثى يعنى كنيزه‌كنك طلاقى ايكى عدتى ايكى حيض حيض

کورمی تورغان خاتون‌نڭ عدتی کیرمك آیسه کیرمك صغیره بولسون اوچ آی اما وطی قیلمماغان مطلقه‌گه عدت یوق (وَلَا یَحِلُّ لَهُنَّ) دخی طلاق قیلنغان خاتونلارغه حلال بولماس (اَنْ یَکْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّٰهُ فِی اَرْحَامِهِنَّ) بالا قاپچقلارنده الله تعالی یاراتقان نرسه‌نی یاشرمه‌کلری یعنی بالانی یاکه حیض قانینی (اِنْ کُنَّ یُؤْمِنَّ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْآخِرِ) اگر اول خاتونلار الله‌تعالی‌گه هم آخرت کونینه ایمان کیترر بولسالار (وَبُعُولَتُهُنَّ) دخی اول خاتونلارنڭ ایرلری (اَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ) اول خاتونلارغه قایترغه حقلیراقلاردر (فِی ذٰلِكَ) بوعدت مدتنده بوآینده طلاق رجعی‌نڭ وطینی حرام اینمه‌ویده دلیل بسار چونکه الله تعالی حیض طلاق صوکنده‌ده ایر دیب آتادی یعنی خاتونلارغه طلاق عدتی اچنده رجعلرنده بالا یاکه قانی ظاهر بولسه مونی یاشرمه‌سکه تییش ایرلرنڭ طلاقدان قایترلارنده حقلاری بولغانلغی اوچون (اِنْ اَرَادُوا اِصْلَاحًا) اگر ایرلر طلاق‌دان قایتولارندان اوزلری برله‌ن خاتونلاری آراسنی اصلاح هم‌خاتونلارغه ایزگولك قیلونی تله‌سه‌لر ضرر ایتونی تله‌مه‌سه‌لر (وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِی عَلَیْهِنَّ) دخی خاتونلارنڭ فائده‌سنه برلور ایرلر اوچون خاتونلار ضررینه بولغان نرسه‌نڭ اوخشاشی یعنی خاتونلارنڭ ایرلرده حقی بولغان کبی ایرلرنڭ‌ده خاتونلارده حقی بار ایرلرنڭ خاتونلارده بولغان حقلاری خدمت ایتو ادبلی بولو قارشی سوز قایتارماو ایرنڭ شریعت‌کموافق هر برقوشقان اشینی قیلاو وایرنڭ ایسته‌دکی وقتده عذر برلماغانده قارشماو خاتونلارنڭ ایرلرده بولغان حقلاری نفقه کیملر مهر احکام شریعتنی اویره‌تو (بِالْمَعْرُوفِ) شریعتده معروف بولغان وجه‌برله‌ن (وَلِلرِّجَالِ عَلَیْهِنَّ دَرَجَةٌ) دخی ایرلر اوچون خاتونلار اوزه‌رنده درجه وحقده آرتقاق باردر انفاق نکاح برله‌ن طلاقنی مالك برلوکبی (وَاللّٰهُ عَزِیزٌ حَکِیمٌ) والله‌تعالی ملکنده غالبدر واشنده حکمت ایه‌سیدر. جاهلیت زمانده طلاق‌نڭ اصلا قاعده‌سی برلماغان برکشی خاتوننی اون مرتبه طلاق قیلسه‌ده رجوع ممکن بولغان طلاق عدتی اوتکان وقتده طلاقدان رجوع قیلغانلارده صوکره ینه‌طلاق قیلوب ینه‌رجوع ایتکانلار بروقت حضرت عائشه‌گه برخاتون کیلوب ایرنڭ شکایت‌قیلغان ایرم میلی نیچه مرتبه طلاق‌قیلوب نیچه‌مرتبه رجوع ایتدی دیگان حضرت‌عائشه‌رسول‌الله‌غه سویله‌گان شوندان صوڭ الله‌تعالی ذکر قیلناچق آیتلی ایندرگان هم‌طلاق رجعینی مال برابرنده طلاقنی «خلع نی» هم‌طلاق‌مغاظه‌نی بیان ایتکان (اَلطَّلَاقُ مَرَّتَانِ) قایتوممکن بولغان طلاق‌ایکیدر آرتق توگل‌در. (فَاِمْسَاكٌ بِمَعْرُوفٍ) بس ایکی طلاق صوکنده شریعتده معروف بولغان وجه برله‌ن خاتون‌نی نکاحده توتودر (اَوْ تَسْرِیحٌ بِاِحْسَانٍ) یایسه کورکام وجه برله‌ن خاتوننی بیه‌رودر یعنی ایکیدن آرتوق رجوع یوقدر (وَلَا یَحِلُّ لَکُمْ) دخی ای ایرلر سزگه حلال بولماس (اَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا آتَیْتُمُوهُنَّ) خاتونلارغه بیرگان نرسه‌لرکزدن (مهردن) آلماقکز (شَیْئًا) هیچ نرسه‌نی قیس اوغلی ثابت جمیله اسملی خاتونینی مهرینه برباغچه بیرب نکاح‌له‌نگان ایدی هم جمیله‌نی یارتادر ایدی لکن جمیله قیس‌نی یارانمادقدن باغچه‌نی قیس‌که کیری بیرب اوزینی قیسدن خلع قیلوب آلدی اسلامده اوّل واقع بولغان خلع

شول خلع بولدی الله تعالی شول حقده بو آیت‌نی ایندردی (اِلّا اَنْ یَخافا) مگر ایرلرنك خاتونلارغه بیرگان مهرلرندن آلووی حلال بولور ایربرلهن خاتوننك قورقولاری وقتنده (اَنْ لایُقیما حُدُودَالله) الله تعالی‌نك حدلرینی اوتهمه‌سسزلکلرندن یعنی حقوق زوجیتلی اوتهمه‌ولرندن (فَاِنْ خِفْتُمْ اَنْ لایُقیما حُدُودَالله) بس اگرسز حاکملر الله تعالی‌نـك زوجیت‌ده بولغان حدلرینی ایر برلهن خاتون‌نـك اوتهمه‌سسزلـکندن قورقساکز (فَلا جُناحَ عَلَیْهِما) بس ایر برلهن خاتون اوزه‌رینه گناه یوقدر (فیما) شول نرسه‌ده (افْتَدَتْ به) خاتون اول نرسه برابرنده اوزینی‌فدیه‌له‌دی یعنی بولوب آلدی مراد خلع بدلی یعنی ایرگه آلغان نرسه‌سنده خاتونغه بیرگان نرسه‌سنده گناه یوق (تِلْكَ حُدُودُ الله) اوشبولار یعنی خمر، میسر، یتیم ماللاری، حیض، یمینلر، ایلاء، طلاق، عدت بومذکورلر الله تعالی‌نك حدلری «چیکلری» در (فَلا تَعْتَدُوها) بس اول حدلردن اوتهمه‌کز (وَمَنْ یَتَعَدَّ حُدُودَالله) وکملردر الله تعالی‌نك چیکلرندن اوته‌رلر (فَاُولئِكَ هُمُ الظّالِمُونَ) بس بوالله تعالی‌نك چیکلرندن اوتوچی کشیلر آلاردر اوزلرینه ظلم قیلوچیلار (فَاِنْ طَلَّقَها) بس اگر ایر خاتونغی ایکی طلاق صوکنده طلاق قیلسه (فَلا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدُ) بس خاتونی اول ایرگه اوچ طلاق صوکنده حلال بولماس (حَتّی تَنْكِحَ زَوْجًا غَیْرَهُ) اوچ طلاق قیلنغان خاطون اولـکی ایرندن باشقه ایرگه نکاح‌له‌نگانگه قدر هـم ایکنچی ایر وطی قیلغانغه قدر آیتدن اوچ طلاق برلهن طلاق قیلنغان خاطون‌نك اوّلـکی ایرینه نکاحی حـلال بولور اوچون ایکنچی ایرگه فقط نکاحله‌نووی‌نك کفایه قیلووی‌چغه اما ایکنچی ایرنك‌وطی‌قیلووی‌نك شرط بولووینی حدیث عسیله‌برلهن «زیاده علی‌النص» طریقنچه آرتدرلادر مونك قصه‌سی رفاعه اسملی‌آدم خاتونینی اوچ طلاق برلهن‌طلاق‌قیلغاچ خاتون زبیراوغلی عبدالرحمن‌غه نکاحله‌ندی عبدالرحمن‌نی عنین تابدی بروقت رسول الله‌غه شکایت قیلوب باردی هم رسول الله‌غه ئه‌یتدی « مٰا وَجَدْتُهُ اِلّا كُهْدَبَةَ ثَوْبی » دیو یعنی عبدالرحمن‌نك آلت تناسلنی کییم چابووی کبی تابدم قائم بولمی دیدی رسول‌الله اوّلـکی‌ایرك رفاعه‌گه باراسك کیله‌می دیدی خاتون بلی کیله دیدی رسول الله « لا حَتّی تَذُوقی مِنْ عُسَیْلَته وَیَذُوقَ هُوَ مِنْ عُسَیْلَتَك » دیدی یعنی اوّلـکی ایرك رفاعه‌گه قایتا آلمیسون سین عبدالرحمن‌دن عبدالرحمن سیندن جماع لذتنی تاتومایونچه معناسنده موندن صوك یته‌ده رسول الله‌غه کیلدی عبدالرحمن‌دن اش بالفعل بولدی دیو رسول‌الله ئه‌یتدی اوّلـکی سوزکا خلاف بولغان سوزده سیکا اوشانمیم دیـدی مونك صوکنده ابوبکر الصدیق زمانده ابوبکر الصدیق‌غه کیلدی ابوبکر الصدیق هم قبول ایتمه‌دی مونك صوکنده حضرت عمر زمانده حضرت عمرگه کیلدی اول هم قبول ایتمه‌دی هم حضرت عمر ئه‌یتدی موندان‌صوك کیلسه‌ك تاش برلهن به‌روب یبه‌رورمن هم ئوتررمن دیدی (فَاِنْ‌طَلَّقَها) بس‌اگرایکنچی ایر بوخاتونغی طلاق قیلسه (فَلا جُناحَ عَلَیْهِما) بس اوّلـکی ایر برلهن خاتون اوزه‌رینه گناه یوق (اَنْ یَتَراجَعا) ایکنچی ایرنك عدتی اوتکان صوکنده نکاح اوزه‌رینه قایتولارنده (اِنْ ظَنّا اَنْ یُقیما حُدُودَ الله) اگر اوّلـکی ایر برلهن ایکنچی ایردن آیرلغان خاتون الله تعالی‌نك زوجیت‌ده بولغان

حدلربنی اوته‌ولرینی ظن‌قیلسالار (وَتِلْكَ حُدُودُ اللهِ) وبوذکر قیلغان حکملر الله‌تعالی‌نك چیکلریدر (يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) الله‌تعالی اول‌چیکلرنی اوزینك قوشقان وطیغان نرسه‌لرینی بلگان قوم‌گه بیان قیلور (وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ) وهر قایچان خاتونلارنی طلاق قیلساگز (فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ) بس خاتونلار طلاقلاری‌نك عدتی‌نك آخرینه ایرشسه‌لر (فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ) بس عدتلری تمام بولماسدن بورون طلاقلارندن قایتوب اول خاتونلارنی شریعتده معروف بولغان وجه‌برله‌ن توتگز (أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ) یاسه عدتلری تولغانچه شریعتده معروف بولغان وجه برله‌ن قالدرگز اول خاتونلارنی (وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا) دخی طلاقلارندن قایتو برله‌ن اول خاطونلارنی ضرر ایته‌ر اوچون نکاحگزده توتماگز (لِتَعْتَدُوا) اوزون عدت سببلی خاتونلارغه ظلم قیلوگز اوچون (وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ) وکمدر بواشنی یعنی ضرر قیلو اوچون خاتونلارنی نکاحده توتونی قیلور (فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ) بس تحقیق اول کشی اوزینه‌ظلم‌قیلدی (وَلَا تَتَّخِذُوا آيَاتِ اللهِ) دخی الله‌تعالی‌نك آیتلرینی توتماگز (هُزُوًا) خورلانمش ایتب یعنی الله‌تعالی‌نك آیتلرینی مخالفت قیلو سببلی خور توتماگز بلکه حق رعایه قیلو برله‌ن رعایه قیلگز (وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللهِ عَلَيْكُمْ) دخی الله‌تعالی‌نك سزنك اوزگزگه بیرگان نعمتنی ایسگزگه توشورگز مثلا الله‌تعالی‌نك اسلام دینده کوندروویني هم رسول‌الله‌نك نبوتنی (وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ) دخی الله‌تعالی‌نك سزنك اوزه‌رگزگه ایندرگان نرسه‌سنی (مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ) قرآن‌دن دخی سنت‌دن بولغوچی ایندرگان نرسه‌سی (يَعِظُكُمْ بِهِ) الله‌تعالی ایندرگان نرسه‌سی برله‌ن سزگه وعظ قیلور (وَاتَّقُوا اللهَ) دخی خلافلق قیلوده الله‌دن قورقگز (وَاعْلَمُوا) دخی بلگز (أَنَّ اللهَ) درستلکده الله‌تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) هر برنرسه‌نی بلگوچیدر طلاق عدتی اوتکانلك صوگنده نکاحنی بیان قیلوب الله‌تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ) وهرقایچان خاتونلارگزنی طلاق قیلساگز (فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ) بس خاتونلار طلاق‌لاری‌نك مدتلرینه ایرشسه‌لر یعنی عده‌لری اوتسه بوآیتده بلوغ‌دن عدت‌نك تمام بولوویني آلونك سببی شول چونکه بلوغ صوگنده نکاح مذکور نکاح عدت تمام بولماینچه بولمی اما اوّلگی آیتده بلوغدن عدت‌نك آخری آلندی چونکه آنده بلوغ صوگنده رجعت ذکر قیلندی رجعت عدت اچنده بولا (فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ) بس ای ولیلر خاتونلارنی طیماگز (أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ) اوّلگی ایرلرینه نکاحله‌نولرندن بوذکرقیلنغان آیت یسار اوغلی معقل شائنده ایندگان معقل‌نك قز قردەشی عاصم اوغلی عبدالله‌نك نکاحنه ایکان عبدالله معقل‌نك قز قردەشنی طلاق‌قیلغان بوطلاق قیلغان خاتونی‌نك عدتی تولغاچ ایکنچی‌مرتبه نکاحله‌نمه کچی بولغان معقل‌نك والله مین‌سیکا قز قردەشمنی ایکنچی مرتبه نکاح‌لامیم دیو یمین ایتکان یاکه «فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ» آیتنده‌گی خطاب ایرلرگه اول وقتده معناسی بولا ای خاتونلارینی طلاق قیلغان ایرلرسز طلاق قیلغان خاتونلارگزنی عدتلری تولغان صوگنده ایکنچی ایرلرگه بارولارندان طیماگز معناسنده بولا (إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ) ایرلربرله‌ن خاتونلار آرالارنده راضی بولشسالار (بِالْمَعْرُوفِ) شریعتده معروف بولغان وجه برله‌ن (ذَٰلِكَ) اوشبو یعنی

طلاق قيلغان خاتونلارنى ايرلارينه بارودان طيبودان الله‌تعالى‌نك طيبوى (يُوعَظُ بِهِ) بو طيبو برله‌ن وعظله‌نمش بولسور (مَنْ) شول كشى (كَانَ) بولسى (مِنْكُمْ) سزلردن (يُؤْمِنُ) ايمان كيتررر بولسى (بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) الله تعالى‌گه هم آخرت كونينه (ذٰلِكُمْ) بوحكملر برله‌ن عمل ايتو (أَزْكَى لَكُمْ) سزنك اوچون فائده‌ليره‌كدر (وَأَطْهَرُ) دخى سزنى گناه‌لرگردن پاكلاغوچيراقدر (وَاللهُ يَعْلَمُ) والله تعالى بوحكم برله‌ن عمل ايتوده بولغان فائده‌نى وپاكلكنى بلور (وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) علمكز آز بولغانلغى اوچون سز بلمه‌سسز الله‌تعالى رضاعنى نفقه وكسوه‌نك وجوبنى وباشقه حكملرنى بيان‌ايتب ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ) آنالار بالالارينى ايمزرلر يعنى ايمزسونلر (حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ) ايكى كامل يل آناغه بالانى ايمزو مندوب اش اما بالا ايمزر اوچون ايچه‌ك ايمزه تورغان خاتوننى اجاره‌گه آلو آتاغه واجب مگر آناغه بالاسنى ايمزو واجب بولا اگر بالا باشقه خاتوننك ايچه‌گنى ايمه‌سه ياكه ايچه‌ك ايمزه تورغان خاتون (مرضعه) تابلماسه ياكه آتا فقير بولوب ايچه‌ك ايمزه تورغان خاطوننى اجاره‌گه آلورغه كوچى يتمه‌سه رضاع مدتى امام اعظم قاشنده ايكى يل يارم امامين هم امام شافعى قاشنده ايكى يل امام زفر قاشنده اوچ يل امام اعظم رضاع مدتى‌نك ايكى يل يارم بولوبنى الله‌تعالى‌نك « وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ » آيتى برله‌ن استدلال قيلاهم « وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا » آيتى برله‌ن البته مدت حمل آلتى آى بس رضاع ايكى يل يارم بولوب قالا (لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ) يعنى بوحكم ايچه‌ك ايمزو مدتنى تمام قيلونى نلهگان كشى‌گه (وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ) دخى آنك اوچون تو ولمش كشى‌گه يعنى آتاغه واجب بولور آنالارنك رزقلارى (وَكِسْوَتُهُنَّ) دخى آنالارنك كيوملرى (بِالْمَعْرُوفِ) شريعتده معروف بولغان مقدار برله‌ن اسراف‌دان وبيك قصودان باشقه كيره‌ك آنالار طلاق قيلنوب عدت اچنده برلسون كيره‌ك طلاق قيلنمى نكاح ملكنده برلسون بس بوآيت ايرگه خاتون‌نك نفقه وكسوه‌سى‌نك معروف مقدار برله‌ن وجوبنه دليل بولا ياكه ايچه‌ك ايمزگان آنالارغه نفقه وكسوه آتا اوچون واجب بولامعناسنده بووقت طلاق قيلنوب عدتلرى تولغان آنالار مراد بولا چونكه طلاق قيلنوب عدتى تولماغان آنانى رضاع اوچون اجاره‌گه آلورغه يارامى (لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ) هيچ بر نفسنى (آدمنى) كوچله‌نمه‌س (إِلَّا وُسْعَهَا) مگر طاقتى قدرگنه كوچله‌نور يعنى بالانك آناسنى بالاغه هم آناسنه انفاقده طاقتندن طش كوچله‌نمه‌س (لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا) آنا بالاسى سببلى ايرينه ضرر قيلماس (وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ) دخى آنك اوچون تو ولمش يعنى آتا خاتونه ضرر قيلماس بالاسى سببلى يعنى آتا برله‌ن آنادان هر برسى ايكنچسى طاقتنده بولماغان نرسه برله‌ن كوچله‌مه‌س هم برسى ايكنچيسنه ضرر ده قيلماس بس اگر آنا بالاسنى ايمزمه‌سه آتا قرنى بيتوسببلى ايچه‌ك ايمزه تورغان خاتوننى اجاره‌گه آلو برله‌ن ضرر لانماسه آنانى بالاسنى ايمزوگه كوچله‌نمه‌س (وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذٰلِكَ) دخى آتادان ميراث آلوچيغه واجب بولور آتاغه واجب بولغان كبى يعنى آتا تولسه آتادان وارث بولغان كشى‌گه آنالارنك نفقه‌سى كسوه‌سى واجب بولور ذكر قيلنغان شرطلار برله‌ن اگر بالانى اجره برله‌ن ايمزسه‌لر اجره وارث‌گه واجب

بولور

بولور (فَانْ اَرَادَا فِصَالًا) بس اگر آتابرلەن آنا بالانی ایمچەکسن آیرونی تلەسەلر (عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا) آتا برلەن آنادان بولغان رضالق برلەن (وَتَشَاوُرٍ) دخی آتا برلەن آنادان صادر بولغان مشورت (کیکەش) برلەن (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا) بس بالانی بورەوشچە ایمچەکدن آیروده آتا برلەن آنا اوزەرینه گناه یوقدر (وَاِنْ اَرَدْتُمْ اَنْ تَسْتَرْضِعُوا اَوْلَادَكُمْ) بس اگر سز تالار بالالارکزنی آز لارندان باشقه خاتونلاردان ایمزدرونی تلەسەکز (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) بس سز آنالاراوزەرینه گناه یوقدر (اِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ) هرقایچان اول ایمچەك ایمزگان خاتونلارغه بیرگه تلەگان نرسەکزنی تابشرساکز یعنی اجرەنی (بِالْمَعْرُوفِ) شرعا معروف بولغان وجەبرلەن وکوکل رضالغی برلەن (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) بالالار تربیەسنده مشروع بولغان نرسەگه خلافلق قیلاردە اللەدان قورقکز (وَاعْلَمُوا) دخی باکز (اَنَّ اللّٰهَ) درستلکدە اللەتعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) سزنك اشلەگان نرسەکزنی کورگوچیدر اللە تعالی بو آیتده کوب فائدەلی نرسەلر بیان ایتدی مثلا کچك بالانك تربیەسنی هم کچك بالانی ایمزونك آناغه جبرسزگنه بولوونی بالانی آتا وآنانك قاراب یغشی تربیه ایدوونی هم مدەرضاعنی هم ایمچەك ایمزگان خاتوننك نفقه وکسوەسینك بالانك آناسنه هم بالانك یاقنلرینه واجب بولوونی کیرەك ایمچەك ایمزوچی بالانك آناسی بولسون وکیرەك یاط خاتون بولسون هم یاط خاتونلی ایمچەك ایمزر اوچون اجارەگه آلونك درست بولوونی اللەتعالی ایری ئولگان خاتونلارنك عدتلرینی بیان ایتوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَالَّذِينَ) دخی شوندنی ایرلر (يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ) سزلردن ئولەرلر (وَيَذَرُونَ اَزْوَاجًا) دخی خاتونلارینی قالدررلار (يَتَرَبَّصْنَ بِاَنْفُسِهِنَّ) اول ایرلری ئولگان خاتونلار اوزلرینی کوتەرلر یعنی ایرگه کیتمی عدت صاقلارلر مراد صاقلاسونلار (اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ وَعَشْرًا) دورت آیده اون کون بو آیت ایری ئولگان خاتوننك عدتی کیرەك ایرندن یوکلی قالسون کیرەك یوکسز قالسون دورت آیده اون کون بولوغه دلالت قیلا اما اللەتعالی « وَاُولَاتُ الْاَحْمَالِ اَجَلُهُنَّ اَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ » آیتی ایرندن یوکلی بولغان خاتوننك عدتی یوکینی قویو بولوغه دلالت قیلا کیرەك ایری ئولگان بولسون کیرەك ایرندن طلاق قیلنغان بولسون بس ایری ئولوبده یوکلی قالغان خاتون حقنده ایکی آیت متعارض بولا شوندك اوچنده بو آیت بوقدردەگنه طلاق سورەسنده کی « وَاُولَاتُ الْاَحْمَالِ اَجَلُهُنَّ اَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ » آیتی برلەن منسوخ بولا دیگانلر (فَاِذَا بَلَغْنَ اَجَلَهُنَّ) بس هرقایچان ایرلری ئولگان خاتونلار عدتلرینك مدتنه ایرشسەلر یعنی عدتلری بتسه (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) بس ای ولیلر وحاکملر هم اماملر سزگه گناه یوقدر (فِيمَا) شول نرسەده (فَعَلْنَ فِي اَنْفُسِهِنَّ) قیلدیلار خاتونلار اول نرسەنی اوزلرنده یعنی زینتلەنولرنده هم ایرگه کیتەرگه تلەولرنده (بِالْمَعْرُوفِ) شریعتده معروف بولمان وجه برلەن (وَاللّٰهُ) دخی اللە تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) سز اشلەگان نرسەنی خبر توتوچیدر یعنی سز اشلەگان نرسەنك ظاهرینی بلگان کبی باطنینیده بلگوچیدر اللە تعالی عدت صاقلاوده برلغان خاتوننی کنایه یولی برلەن آلونی آکلاتونك ایرگه درستلکنی بیان قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) ای خاتون آلونی تلەگوچی ایرلر سزگه گناه یوقدر (فِيمَا) شول نرسەده

(عَرَّضْتُمْ به) اول نرسه‌برله‌ن اشارت قیلدکز (مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ) عدت اچنده‌گی خاتونلارنی نکاحله‌نونی ایسته‌ودن (مثلا تعریض قیلو شولای بولا عدت اچنده‌گی خاتون‌غه ئه‌یتورسك بیك کورکام سك یاکه سین بیك ایزگو خاتونسك یاکه سین ایرگه بارودان باش تارتمی تورغانسك یاکه عدتك اوتسه میکا خبر بیر) دیمك کبی اما آچق مین سینی آلام یاکه میکا کیل دیمك تییش توگل (أَوْ أَكْنَنْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ) یایسه اول نرسه‌نی یعنی عدت اچنده‌گی خاتوننی نکاحله‌نونی قصد قیلونی کوکللرکزده یاشررسز یعنی بواشده هم سزگه گناه یوق (عَلِمَ اللهُ) بلدی الله تعالی (أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ) درستلکده سز البته چاره‌سز اول عدت اچنده‌گی خاتونلارنی ذکر قیلورسز بس اختیارکز بولماسه ذکر قیلکز (وَلٰكِنْ لَا تُوَاعِدُوهُنَّ سِرًّا) لکن سرگه (جماع‌گه) اول عدت اچنده‌گی خاتونلارغه وعده قیلشماکز یعنی مین جماع‌گه قادرمون دیب ئه‌یتمه‌کز سردن بعضیلر جماع بعضیلار نکاح مراد دیگانلر (إِلَّا أَنْ تَقُولُوا) یعنی هیچ جماع برله‌ن مواعده قیلماکز مگر معروف مواعده نی قیلکز اول معروف مواعده شول سزنك عدت اچنده‌کی خاتونلارغه ئه‌یتووکزدر (قَوْلًا مَعْرُوفًا) شرعا معروف بولغان سوزنی مثلا تعریض کنایه طریقنچه (وَلَا تَعْزِمُوا عُقْدَةَ النِّكَاحِ) دخی عدت اچنده‌کی خاتونلارغه نکاح عقدی نك توینني قصد قیلماکز یعنی نکاحله‌نب آلونی قصد قیلماکز (حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ) کتاب (عدت) مدتنه ایرشکانگه قدر عدت کتاب برله‌ن فرض بولغانلغی اوچون الله تعالی عدتنی کتاب دیو تسمیه قیلدی (وَاعْلَمُوا) دخی بلکز (أَنَّ اللهَ) درستلده الله تعالی (يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ) سزنك کوکللرکزده بولغان یاراماغان نرسه‌لرگه قصد قیلووکزنی بلور (فَاحْذَرُوهُ) بس یاراماغان نرسه‌لرنی قصد قیلوده الله‌دن صاقلانکز وقورقکز (وَاعْلَمُوا) دخی بلکز (أَنَّ اللهَ) درستلکده الله تعالی (غَفُورٌ حَلِيمٌ) بر اشنی قصد قیلوبده الله‌دن قورقوب اشله‌مه‌گان کشینی یارلقاغوچیدر هم شفقتلی‌در عذاب قیلوغه آشقماس الله تعالی طلاق قیلونبده مهری تسمیه ایدله‌گان وجماع ایدله‌گان خاتوننی طلاق قیلغان ایر حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) ای ایرلرسزگه گناه یوقدر (إِنْ طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ) اگر خاتونلارنی طلاق قیلساکز (مَا لَمْ تَمَسُّوهُنَّ) اول خاتونلارنی جماع قیلماغان مدتده (أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً) یایسه اول خاتونلارغه مهرنی آتاماغان مدتده یعنی جماع قیلماسدن ومهر آتاماسدن بورون خاتونلارنی طلاق قیلوده سزگه گناه یوقدر (وَمَتِّعُوهُنَّ) مذکوره بو طلاق قیلنغان خاتونلارغه فائده‌لنه تورغان نرسه‌لرنی بیرکز متعه دیو کولمك یاولق بورکانچك‌گه ئه‌یتورلر (عَلَى الْمُوسِعِ قَدَرُهُ) طاقتی بولغان کشی‌گه طاقتی قدر واجب بولور (وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ) وحالی تار بولغان کشی‌گه حالی قدری واجب بولور بو آیتدن آلوب‌ده امام شافعی متعه‌ده مقدار تعیین ایتمه‌دی بلکه حاکم‌نك رأینه مفوض دیدی نیته‌که رسول الله جماع‌دن الك خاتوننی طلاق قیلغان انصاری‌غه باشکداغی بورککنی متعه ایتب بیر دیدی امام اعظم قاشنده متعه درع، ملحفه خمار لکن بولارنك قیمتنده ایرنك بایلغی ویارلیلغی اعتبار قیلنه هم آیتنی‌ده موکار صرف قیلنه (مَتَاعًا بِالْمَعْرُوفِ) یعنی شرعا معروف بولغان فائده‌له‌ندرو برله‌ن

فائده‌لندرکز

فائده‌لندرگز یعنی شرعا معروف بولغان متعه بیرگز (حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ) طلاق قیلنغان خاتونلارغه ایرگواـــك قیلوچی مسلمانلارغه ثابت بولغان متعه برله‌ن فائده‌له‌ندرگز (وَإِنْ طَلَّقْتُمُوهُنَّ) واگر سز خاتونلارگزنی طلاق قیلساگز (مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمَسُّوهُنَّ) اول خاتونلارگزنی جماع قیلماسدن بورون (وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً) وتحقیق اول خاتونلارگزغه مهرنی چیکله‌گان بولساگز (فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ) بس سزگه چیکله‌گان مهرگزنك یارطسنی طلاق قیلنان خاتونلارگزغه بیرو واجب بولور هر وقتده (إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ) مگر چیکله‌گان مهرگزنك یارطسنی بیرو واجب بولماس طلاق قیلغان خاتونلارگزنـك عفو قیلولاری وقتنده اول مهرنی (أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي) یاسه شول کشینك عفو قیلووی وقتنده یعنی تفضلا بتون مهرنی بیروی وقتنده (بِيَدِهِ عُقْدَةُ النِّكَاحِ) اول کشینك قولنده ایدی نـکاح عقده‌سی (توینی) یعنی ایرنك عفوقیلووی وقتنده یعنی شفقت ایتوب بتون مهرنی بیروی وقتنده امام‌مالك وامام‌شافعیلر قاشنده آیت‌نك معناسی بو ره‌وشچه تقدیر قیلغان مهرنك یارطسنی جماعدن بورون طـلاق قیلنغان خاتونغه ایرنك بیروی واجب بولمی خاتون ثیبه بالغه بولوب مهرنی اوزی عفو ایتسه یاکه خاتوننك مهرینی باکره غیر بالغه بولغانده ولیلری عفو ایتسه معناسنده (وَأَنْ تَعْفُوا) ودخی سزنك عفو قیلووگز یعـنی طلاق قیلغان خاتونلارزنك تقدیر قیلنغان مهرنك یارطسنی عفو قیلووی طلاق قیلغان ایرلرنك طلاق قیلنغان خاتونلارینه شفقة تقدیر قیلنغان مهرنك تمامینی بیروی (أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى) الله تعالی‌دن قورقونك حاصل بولوویته یاقنراقدر (وَلَا تَنْسَوُا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ) وآرالارگزده بولغان برگزنك ایکنچیکزگه شفقت قیلوویني اونوتماگز (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) سزنك اشله‌گان نرسه‌لرگزنی کورگوچیدر یعنی ایرگه اویـلارغه تییش بو بیچاره طلاق قیلغان خاتونم نکاحم آستنده محبوسه بولدی حاضر ایندی مینـدن آیرلوب محرومه ومأیوسه بولدی بتون مهرین بیروب قایغولی کوکلنی شادلاندریم دیو اوشانداق‌خاتون‌غه اویلارغه تییش بو بیچاره ایرم عزیز آچه‌سنی صرف ایتب مینی‌نکاملاندی ومینم برله‌ن نکاحلندن اصلا فائده کورمه‌دی بس ایرم نك قایغولی کوکلنی شادلاندریم وبتون مهرین عفو قیلیم دیو الله تعالی احکام صلوة‌نك بعضسنی بیان قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ) نمازلارغه یعنی‌بیش نماز اوزه‌رینه دائمچیلق قیلـگز (وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى) .وبیگره‌کده دوام ایتگز اورتا نمازغه یعنی ایکندی نمازینه بو صلوة وسطی‌ده تورلیچه سوز بولسه‌ده لـکن اصح صلوة وسطی‌دان ایکندی نمازی مراد چونکه حضرت حفصه‌نك مصحفنده «والصلوة الوسطی صلوة‌العصر» دیب واقع بولغان هم رسول اکرم احزاب محاربه سنده ایکـندی نمازنی فوت قیلغاج «شَغَلُونَا عَنِ الصَّلَاةِ الْوُسْطَى صَلَاةِ الْعَصْرِ مَلَأَ اللَّهُ بُيُوتَهُمْ نَارًا» دیـگان یعنی صلوة وسطی بولغان ایکندی نمازندن شغاله‌ندرب قالدردیلار الله‌تعالی‌ایولریلی اوط برله‌ن طرلطرغای ایدی معناسنده ینه‌ده رسول الله صلوة وسطی‌نی سلیمان علیه السلام مشغول بولوب قالغان نـماز دیو تعریف ایتدی البته سلیمان علیه السلام‌دان فوت قیلغان نماز ایکندی نمازی (ایکندی نمازین الله‌تعالی‌نك

خاصلاب ئەيتووى آدمارنك سودا ومعيشت برلەن مشغول بولغان وقتى برلغانلغى اوچون) بو آيت برلەن بيش وقت نمازنك فرضلغنه استدلال قيلغانلار چونكه صلوات جمع، اقل جمع اوچ وسطى صلوات كه معطوف اوچنك وسطى سى بوق معطوف معطوف عليەگه باشقه بولورغه كيرەك (وَقُومُوا لِلّٰهِ قَانِتِينَ) دخى الله رضالغى اوچون نمازده طورگز الله تعالىنك ذكرندن باشقەدان تيك طورغانگز حالده بو آيت نك نزولنه سبب ارقم اوغلى زيد ئەيتە اسلامنك باشده هر قايومز نمازده سويلەشەدر ايدك هم مسجدكه كرگاچ برمز ايكاچمزدن كوبمه اوقودك ديو صوريدر ايدك دى هم بو آيتدن نمازده قيامنك هم سويلەشونى قويونك فرض بولووى چغه هم خضوع گه منافى بولغان صفتلارنك مكروه بولووى چغه (فَإِنْ خِفْتُمْ) بس اگرده دشمان دان ياكه يرطقچ حيوان دان قورقساگز قبلەغه قاراب باصرب اوقوده (فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا) بس جەيەو بارغان حالدگزده ياكه آطلانغان حالدگزده اوقوگز (فَإِذَا أَمِنْتُمْ) بس هر قايچان قورقودان امين بولساگز (فَاذْكُرُوا اللّٰهَ) بس الله تعالىنى ذكر ايتگز (كَمَا عَلَّمَكُمْ) الله تعالى سزگه اويرەتكانچه (مَا) شول نرسەنى (لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ) اول نرسەنى سز بلور بولمادگز (وَالَّذِينَ) دخى شوندى ايرلر (يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ) سزدن ئولەرلر (وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا) وخاتونلارينى قالدررلار (وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ) بس خاتونلارينه شول وصيت برلەن وصيت قيلسونلر يعنى ئەيتب قالدرسونلار (مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ) بر يل تمامنه قدر فائدەلەنو وصيتى برلەن يعنى نفقه وكسوه بيرو برلەن (غَيْرَ إِخْرَاجٍ) طورا تورغان اورنلارندان چغارماغانلارى حالده يعنى ئولەرگه ياقن برلغان ايرلر خاتونلارى اوچون ياقن قردەشلرينه وصيت ئەيتب قالدرسونلار ئولگاندن صوگ كامل يل تولغانغه قدر نفقه وكسوه بيرگه هم طورا طورغان اورنلارندان چغارماسقه (فَإِنْ خَرَجْنَ) بس اگر ايرلرى ئولگان خاتونلار طورا طورغان اورنلارندان اوز اختيارلارى برلەن چقسالار (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) بس اى ميتنك وليلرى (ياقن قردەشلرى) سزگه گناه يوقدر (فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ) اول خاتونلارنك اوزلرى حقنده قيلغان نرسەلرنده (مِنْ مَعْرُوفٍ) شرعا معروف بولغان اشدن (وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) والله تعالى خلاقى قياوچيدان اوچ آلوغه كوچى بيتكوچيدر اشلەگان اشنده حكمت ايەسى در اسلامنك باشنده بو آيت برلەن عمل قيلغانلار طائف شەرندن اشرف اوغلى حكيم اسملى آدم بر وقتده مدينەگه كيلوب وفات بولغان خاتونى آتا وآناسى وبالاسى قالغان رسول اكرم حكيم بن اشرفنك مالن آتا وآناسنه هم بالاسنه حصەلارندان بيرگان خاتونغه حكيمنك يورطنده بر يل تورو برلەن امر ايتكان هم بريللق نفقه بيرگان صوگره بو آيت منسوخ بولغان بر يل عدت دورت آيسه اون كون عدة برلەن منسوخ بولغان بر يللق نفقه كسوه تركەدن يبتكان دورتدن بريا كه سيگزدن بر برلەن منسوخ بولغان (وَلِلْمُطَلَّقَاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ) دخى طلاق قيلغان خاتونلار اوچون شرعا معروف بولغان مقدار برلەن فائدەلەنو باردر يعنى طلاق قيلنغان خاتونغه عدت دەوقت نفقه بيرو ايركه واجبدر كيرەك طلاق رجعى برلەن طلاق قيلنسون وكيرەك طلاق بائن برلەن قيس قزى فاطمەئەيتە مينم ايرم مينى اوچ مرتبه طلاق قيلدى رسول الله يكانفقه ده سكنى ده

تقدیر ایتمه‌دی دیو بس بو روایت قرآنغه‌ده امام اعظم مذهبنه‌ده مخالف بولا لکن جواب بیرمز بو حدیث مردود دیمز مونی حضرت عمر رد قیلغان برخاتون سوزی برله‌ن قرآن، سنت برله‌ن ثابت بولغان حکمنی ترك ایتمیمز بوخاتون درست ئه‌یته‌می یالغان سویلی‌می حدیثنی حفظ قیلا آلدیمو یاکه اونتدیمو دیدی (حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ) الله‌تعالی‌گه خلافلق قیلودان قورقغوچی مسلمانلارغه متعه (نفقه) ثابت بولماق برله‌ن ثابت بولدی (كَذٰلِكَ يُبَيِّنُ اللّٰهُ) اوتکانده ذکر قیلنغان وبیان ایتلگان طلاق عدت حکملرینی بیان ایتکان کبی بیان قیلور الله (لَكُمْ) سزگه (آيَاتِهِ) آیتلرینی (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) سزنك عقلکزنی صرف قیلوب فکر قیلووکز اوچون الله‌تعالی وبادان وطاعون‌دان قاچماو حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی «داوردان» قریه‌سنده وباء واقع بولغاچ خلق‌نك بعضسی قریه‌دن چغب اطرافقه کیتدیلر بعضسی ایولرنده قالدی‌لار قریه‌دن چقغانلاری سلامت قالدی قریه‌ده ئویلرنده قالغان‌لاری هلاك بولدیلار شوندن صوك خلق اویلادی وباءدان قاچو قوتلوغه سبب ایکان دیوشوندان صوك کوب زمان‌لار اوتدی بریلده ینه‌ده وباء ظاهر بولدی خلق همه‌سی «داوردان» قریه‌سندن چغب بتدیلر نیچه مکلر آدم ایدی حتی ییتمش مك دیدیلر الله‌تعالی شونی بیان ایتوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (أَلَمْ تَرَ) ایا کورمیسونمی یعنی قارامیسونمی ای محمد (إِلَى الَّذِينَ) شوندی آدملرگه (خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ) اول آدملر یورطلارندان چقدیلار (وَهُمْ أُلُوفٌ) حالبوکم اول آدملر نیچه مکلر ایدی (حَذَرَ الْمَوْتِ) وباء سببلی ئولودن صاقلانو اوچون (فَقَالَ لَهُمُ اللّٰهُ) بس وباء سببلی ئولودن قورقوب یورط لارندان چقغان آدملرگه الله‌تعالی ئه‌یتدی (مُوتُوا) ئولکز دیو بس ئولدیلر (ثُمَّ أَحْيَاهُمْ) مونك صوکنده آلارنی ترگزدی الله‌تعالی (إِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله‌تعالی (لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ) آدملر اوزه‌رینه شفقت ایه‌سیدر (وَلٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) ولکن آدملرنك کوبسی (لَا يَشْكُرُونَ) الله‌تعالی‌گه نعمتلری برابرنده شکر قیلماسلار وباء واقع بولغان اورنغه کرونك حرام بولووی الله‌تعالی «ولاتلقوا بایدیکم الی التهلکة» دیگان سوزی برله‌ن ثابت بولغان کبی وباء واقع برلغان اورندان قاچب چغونك حراملغی هم بو آیت برله‌ن ثابت الله‌تعالی ئولم‌دن قاچب قوتلو ممکن بولماغانلقنی مقدر بولغان نرسه‌نك شکسز ایرشوو ینی بیان قیلغان‌نك صوکنده مسلمانلارغه صوغش قیلو برله‌ن امر قیلدی چونکه صوغشده اجل ییتب ئولسه‌لر الله‌تعالی یولنده ئولو بولانیته که ئه‌یته (وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) ای مؤمنلر الله‌نك رضالغی یولنده صوغش قیلکز (وَاعْلَمُوا) دخی بلکز (أَنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله‌تعالی (سَمِيعٌ عَلِيمٌ) خلافلق قیلوب صوغشدان قالغان کشینك سوزینی ایشتوچی‌در وکوکلنده بولغان نرسه‌سنی بلگوچیدر (مَنْ ذَا الَّذِي) ایا بارمی شول صفتلی کشی (يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا) الله‌تعالی‌گه کورکام بولغان بوروچقه بیرو برله‌ن بورچقه بیرر یعنی کمال رضالغی برله‌ن الله‌تعالی یولنده مالنی صرف قیلور (فَيُضَاعِفَهُ لَهُ) بس الله‌تعالی اول کشی‌گه جزأسنی اولوشلر (أَضْعَافًا كَثِيرَةً) کوب اولوشلر برله‌ن یعنی اون اولوش‌دن ییدی یوزگه قدر آرتدرر (وَاللّٰهُ يَقْبِضُ وَيَبْصُطُ) والله‌تعالی بعض کشی‌گه رزقنی تار قیلور وبعض کشیگه کیك قیلور (وَإِلَيْهِ

ولا تلقوا بایدیکم الی التهلکة

تُرْجَعُونَ) واول الله تعالى‌كه قيامت كونده قايتارلمش بولورسز (اَلَمْ تَرَ اِلَى الْمَلَاِ) ايا اعتبار قيلوب قارامايسونمى اى محمد مشورت اوچون جيلغان جماعت‌كه (مِنْ بَنِى اِسْرَائِيلَ) يعقوبنك بالالارندان (مِنْ بَعْدِ مُوسَى) موسى (عليه‌السلام) ئولگانلرنك صوكندن (اِذْ قَالُوا) شول وقت اسرائيل بالالارى ئەيتديلر (لِنَبِىٍّ لَهُمُ) اوزلرى اوچون بولغان پيغمبرگه شمعون عليه السلام‌كه (اِبْعَثْ لَنَا مَلِكًا) بزنك اوچون امير بولوب طور (نُقَاتِلْ فِى سَبِيلِ اللهِ) الله تعالى يولنده برگه صوغش قيلورمز (قَالَ) ئەيتدى پيغمبر يعنى شمعون عليه‌السلام (هَلْ عَسَيْتُمْ) ايا ياقن بولورسزمو (اِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ) اگر سزگه صوغش قيلو فرض قيلنسه (اَلَّا تُقَاتِلُوا) صوغش قيلماسسزلق‌غه يعنى اش مين‌سزدن كوتكانچه‌مى مين سزنى صوغش قيلماسلار قورقارلار ديو اويليم (قَالُوا وَمَا لَنَا) اسرائيل بالالارى ئەيتديلر بزگه نى بولدى (اَلَّا نُقَاتِلَ) صوغش قيلماسسزلق‌غه (فِى سَبِيلِ اللهِ) الله تعالى يولنده يعنى بزنى الله تعالى يولنده صوغش قيلودن طيغان نى نرسه بار ديو (وَقَدْ اُخْرِجْنَا مِنْ دِيَارِنَا وَاَبْنَائِنَا) وتحقيق بزچغارلمش بولدق يورطلارمزدن وبالالارمز يانندن جالوت دخى عمالقه مصر برلەن فلسطين آراسنده‌غى روم ديكگزى يانده طورالار ايكان بنى اسرائيل‌گه غلبه قيلوب يورطلارنى آلغانلار بالالارينى اسير ايتكانلر حتى پادشاه بالالارندان دورت يوزده قرق بالانى اسير ايتكانلر (فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ) بنى اسرائيل‌گه صوغش قيلوفرض قيلنغان زمانده (تَوَلَّوْا) صوغشدن يوز دوندردىلر (اِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ) (مگر بنى‌اسرائيل‌دن آزكشى‌گنه يوزدوندرمه‌دى يعنى اوچ يوزده اون اوچ كشى گنه) (وَاللهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ) والله تعالى صوغش قيلونى قويو سببلى اوزلرينه ظلم ايتوچيلرنى بلگوچيدر (وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ) دخى اسرائيل بالالارينه پيغمبرلرى يعنى شمعون عليه‌السلام ئەيتدى (اِنَّ اللهَ) درستلكده الله تعالى (قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ) تحقيق سزگه طالوتنى پيغمبر ردى (مَلِكًا) پادشاه بولغان حالده (قَالُوا اَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ) اسرائيل بالالارى ئەيتديلر نيچك طالوت اوچون پادشاهلق بولسون (عَلَيْنَا) بزنك اوزه‌رمزگه (وَنَحْنُ اَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ) حالبوكم بز طالوتدن پادشاه بولوغه حقليراق وتييشليره‌كمز (وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ) وحالبوكم طالوت‌كه مالدان كيك‌لك بيرلمه‌دى يعنى نيچك اول بزگه پادشاه بولسون اول فقير كتوچى طالوت حضرت يوسف‌نك بنيامين اسملى بالالارندن بنيامين‌نك بالالارنده پادشاهلقده پيغمبرلكده بولماغان پيغمبرلك يعقوب عليه‌السلام‌نك لاوى اسملى بالالارنده بولوب پادشاهلق يهودا اسملى بالالارنده بولغان (قَالَ) بنى اسرائيل‌گه پيغمبرلرى ئەيتدى (اِنَّ اللهَ اصْطَفَاهُ) درستلكده الله تعالى پادشاهلق اوچون طالوتنى اختيار قيلدى (عَلَيْكُمْ) سزنك اوزه‌رگزگه (وَزَادَهُ بَسْطَةً) دخى الله تعالى طالوت‌كه فضيلتنى وكيكلكنى آرتدردى (فِى الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ) علمده وتەنده يعنى اوزونلقده. طالوت بنى اسرائيل اچنده صوغشده ودياننده خلقنك ايك عالمى وبويده ايك اوزونى بولغان (وَاللهُ يُؤْتِى مُلْكَهُ مَنْ يَشَاءُ) والله تعالى پادشاهلقنى تلەگان كشى‌سنه بيرر (وَاللهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ) والله

تعالى

تعالی‌نك فضلی كیك بولغوچیدر هم كم‌گه پادشاهلقنی بیرگه تبیش ایدكنی بلگوچیدر (وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ) دخی بنو اسرائیل‌گه پیغمبرلری (شمعون علیه السلام) ئه‌یتدی (اَنَّ اٰيَةَ مُلْكِهِ) درستلكده طالوت‌نك پادشاهلغی‌نك علامتی بوسوزنی شمعون علیه السلام بنواسرائیل‌نك طالوت‌نك پادشاه بولوویله دلیل ایسته‌گاچ ئه‌یتدی (اَنْ يَّاْتِيَكُمُ التَّابُوْتُ) سزگه صاندقه‌نك كیلویدر (فِيْهِ سَكِيْنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ) اول صاندقه‌ده ربكزدن كوكللرگزگه قرارلانو باردر (وَبَقِيَّةٌ مِّمَّا تَرَكَ اٰلُ مُوْسٰى) دخی موسی (علیه السلام) قالدرغان نرسه‌دن قالغان نرسه باردر (وَاٰلُ هٰرُوْنَ) دخی هارون (علیه السلام) قالدرغان نرسه‌دن قالغان نرسه باردر یعنی موسی علیه السلام‌نك باشماغی تاياغی هارون علیه السلام‌نك چالماسی مونده آل‌موسی برله‌ن آل‌هارونلدن نفس‌موسی برله‌ن نفس‌هارون مراد، آلنی كرتو شانارینی اولوغلاو اوچون‌گنه (تَحْمِلُهُ الْمَلٰٓئِكَةُ) فرشته‌لر یوكله‌گان حالده كیلور اول تابوت حضرت موسی‌نك وفاتی صوكنده الله‌تعالی اول تابوتنی كوكسكه كوته‌رگان بولغان صوكره فرشته‌لر ایندرگانلر (اِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيَةً لَّكُمْ) درستلكده بوتابوتده سزنك اوچون علامت باردر (اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ) اگر ایمان كیتروچی بولسانكز بو شمعون علیه السلام‌نك بنواسرائیل‌گه ئه‌یتكان سوزی (فَلَمَّا فَصَلَ طَالُوْتُ بِالْجُنُوْدِ) عمالقه برله‌ن صوغش قیلر اوچون طالوت عسكری برله‌ن اوزینك شهرندن آیورلغان زمانده حضرت طالوت اوزی‌نك قومنه ئه‌یتدی مینم برله‌ن صوغشقه یاش یكت‌لرگنه چقسون دیو سیكسان مك كشی ایله‌روب چقدی بیك اسسی وقت ایدی بریاپانغه باروب توشدیلرده حضرت طالوتدن الله‌تعالی بزگه یلغه آغزسون دیو صورادیلار (قَالَ اِنَّ اللّٰهَ مُبْتَلِيْكُمْ بِنَهَرٍ) طالوت قومنه ئه‌یتدی درستلكده الله تعالی سزنی بو یلغه برله‌ن امتحان قیلوچیدر سزلردن اطاعت قیلغان آدم برله‌ن اطاعت قیلماغان آدمار ظاهر بولسون اوچون (فَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ) بس كمدر اول یلغه صووندن اچهر (فَلَيْسَ مِنِّيْ) بس اول كشی میكا ایله‌رگان كشیلردن توگل (وَمَنْ لَّمْ يَطْعَمْهُ) وكمدر اول یلغه‌نك صووندان تاتوماس (فَاِنَّهُ مِنِّيْ) بس درستلكده اول كشی میكا ایله‌رگان كشیلردندر (اِلَّا) مگر اچسه‌ده میكا ایله‌رگان كشیلردن بولور (مَنِ) شول كشی (اغْتَرَفَ غُرْفَةً بِيَدِهٖ) قولی برله‌ن برچومورووب آلو برله‌ن چومورووب آلدی یعنی قولی برله‌ن چومورووب آلوب اچكان كشی‌گنه میكا ایله‌رگان كشیلردن بولور (فَشَرِبُوْا مِنْهُ) بس اول یلغه‌نك صووندان اچدیلر ومخالفت قیلدیلار (اِلَّا قَلِيْلًا مِّنْهُمْ) مگر طالوت‌نك عسكرندن آز كشی‌گنه اچمه‌دی یعنی اوچ یوزده اون اوچ كشی‌گنه (فَلَمَّا جَاوَزَهٗ هُوَ) بس یلغه‌دن طالوت اوتكان زمانده (وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ) دخی ایمان كیترگان آدملر طالوت برله‌ن برگه اوتكانلری زمانده (قَالُوْا لَا طَاقَةَ لَنَا الْيَوْمَ) طالوت‌گه ایله‌رگان آدملرنك بعضسی بعضسنه ئه‌یتدیلر بوكون بزنك اوچون طاقت یوق (بِجَالُوْتَ وَجُنُوْدِهٖ) عمالقه طائفه‌سندن بولغان جالوت وجالوت‌نك عسكری برله‌ن صوغش قیلوغه چونكه آلار كوب وقوتلری آرتوق دیدیلار (قَالَ الَّذِيْنَ) طالوت عسكرندن شوندی آدملر ئه‌یتدیلر (يَظُنُّوْنَ) یقین قیلورلار

آلار (أَنَّهُمْ مُلَاقُوا اللهِ) درستلكده آلار الله غه بولقه وچيلار در ديو يعنى شهيد بولوب الله تعالى گه يولغولار ينى يقينا بلگان آدملر ئه يتديلار (كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ) كوبمه در آز جماعتدن (غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللهِ) الله تعالى نك اذنى ويارده مى برله ن كوب جماعت گه غالب بولدى (وَاللهُ مَعَ الصَّابِرِينَ) والله تعالى صبرلق قيلوچيلار برله ن برگه در (وَلَمَّا بَرَزُوا) ظاهر وياقن بولغانلارى زمانده طالوت هم عسكرى (لِجَالُوتَ وَجُنُودِهِ) جالوت گه هم جالوت نك عسكرينه (قَالُوا) طالوت عسكرى ئه يتديلار (رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا) صَبْرًا) اى ربمز بزنك اوزه رمزگه صبرلقنى ئويغاى ايدك (وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا) دخى بزنك آياقلارمزنى صرغشده بركتكاى ايدك (وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ) دخى بزگه ياردم بيرگاى ايدك كافر قومنه غالب بولو اوزه رينه (فَهَزَمُوهُمْ بِإِذْنِ اللهِ) بس طالوت هم عسكرى جالوتنى هم عسكرينى الله تعالى نك اذنى ويارده مى برله ن صندردىلر وچيكديلر (وَقَتَلَ دَاوُدُ جَالُوتَ) دخى داود جالوتنى اؤلتردى داود نك جالوتنى ئولترو قصه سى طالوت نك عسكرى اچنده آلتى بالاسى برله ن ايشا بار ايدى داود بيدنچى بالاسى كچكنه بولدقندان قويلار كؤته در ايدى بس الله تعالى طالوت لارنك پيغمبرينه يعنى شمعون عليه السلام گه وحى قيلدى جالوتنى داود ئولتررديو بس اول پيغمبر داودنى آتاسندن صوراب ازله ب تابدى بولده بارغانده داود عليه السلام گه اوچ تاش اوچرادى بزنى آل بزنك برله ن جالوتنى ئولتررسون ديديلر بس داود بوتاشلارنى صومقه سينه صالدى هم شول تاشلار برله ن جالوت گه آطوب جالوتنى ئولتردى مونك صوڭنده طالوت داود (عليه السلام) غه قزين جفتلندردى (وَآتَاهُ اللهُ الْمُلْكَ وَالْحِكْمَةَ) دخى الله تعالى داود عليه السلام گه پادشاهلق وپيغمبرلك بيردى داود عليه السلام دان بورون بنو اسرائيل دن بر كشيده ده پيغمبرلك برله ن پادشاهلق جيولغانى يوق ايدى (وَعَلَّمَهُ مِمَّا يَشَاءُ) دخى الله تعالى داود عليه السلام گه اوزى نله گان نرسه لردن اؤيره تمدى تيمر كولمه كلر ياصاو وقوشلار وحيوانلار برله ن سويله شو كبى (وَلَوْلَا دَفْعُ اللهِ النَّاسَ) اگر ده الله تعالى نك آدملرنى بيبه روى بولماسه ايدى (بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ) بعضسنى بعضسى برله ن يعنى ايمان اهلى برله ن كفر اهلنى بيبه رمه سه ايدى (لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ) بيربوزولور ايدى يعنى كفر اهلى مسلمانلارغه غالب بولوب بيرده كوب بوزوقلق قيلورلار ايدى (وَلَكِنَّ اللهَ) لكن الله تعالى (ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ) مخلوقلار اوزه رينه شفقت ايبه سيدر (تِلْكَ آيَاتُ اللهِ) بوذكر قيلنغان نرسه لر يعنى وباءدان قاچوچيلارنك قصه سى طالوتنى الله تعالى نك پادشاه ايتووى هم تابوت كيلو جالوتلارنك مغلوب بولووى داود عليه السلام نك جالوتنى ئولتروى الله تعالى نك علامتلريدر (نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ) اى محمد اول آيتلرنى سينك اوزه رڭا حقلق برله ن اوقورمز (وَإِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ) دخى درستلكده سين البته دين اؤيره تر اوچون يبيه رلمش رسوللردن سن . ايكنچى جزء تمام بولوب اوچونچى جزء گه شروع ايدلدى (تِلْكَ الرُّسُلُ) بوذكر قيلنغان رسوللر يعنى آدم (عليه السلام) دن باشلاب داود عليه السلام گه قدر بوسوره ده ذكر قيلنغان رسوللر (فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ) اول رسوللرنك بعضسنى بعضسنى اوزه رينه رسول لكدن باشقه بولغان بعضى فضيلت لرده آرتق قيلدق (مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللهُ) اول پيغمبرلر جمله سندن بار الله تعالى

سویله‌شکان کشی مثلا موسی علیه‌السلام هم محمدعلیه‌السلام چونکه الله‌تعالی موسی علیه‌السلام برله‌ن
طورده رسول‌الله برله‌ن معراج کیچه‌سنده سویله‌شدی (وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ) دخی اول پیغمبرلردن الله
تعالی بعضسنی کوب درجه‌لرگه کوتەردی رسول اکرم کبی الله‌تعالی خاتم الانبیاء وافضل الانبیاء ایتدی
(وَآتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ) دخی حضرت مریم اوغلی عیسی‌غه بیردك (الْبَيِّنَاتِ) ظاهر بولغان معجزه‌لرنی
(وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ) دخی مریم اوغلی عیسی‌نی جبرائیل برله‌ن یاکه انجیل برله‌ن قوه‌له‌ك (وَلَوْ
شَاءَ اللَّهُ) واگر الله‌تعالی بتون خلقنی کوندرونی تله‌سه ایدی (مَا اقْتَتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ) پیغمبرلر
صوکنده بولغان آدملر (امتلر) اختلاف قیلشماسلار ایدی (مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَيِّنَاتُ) اوزلرینه
ظاهر بولغان آیتلر (معجزه‌لر) کیلگاندن صوك (وَلَكِنِ اخْتَلَفُوا) لکن مینم تله‌وم برله‌ن اختلاف
قیلدیلار بو رەوشچه (فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ) بس آدملردن بار رسوللرگه ایمان کیترگان کشیلر (وَمِنْهُمْ
مَنْ كَفَرَ) دخی آدملردن بار رسوللرگه ایمان کیترمی کافر برلغان کشیلر (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا اقْتَتَلُوا)
واگر الله بتون خلقنی حق‌غه کوندرونی تله‌سه ایدی اختلاف قیلماسلار ایدی (وَلَكِنَّ اللَّهَ) ولکن
الله‌تعالی (يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ) تله‌گان نرسه‌سنی قیلور یعنی تله‌گان کشی‌نی حق‌لقه فضلی برله‌ن کوندرر
وتله‌گان کشی‌نی عدلی برله‌ن رسوای قیلور (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر
(أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ) بزسزگه رزقلاندرغان نرسه‌دن الله یولنه صرف قیلکز (مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ)
شوندی کون کیله‌سنن بورون (لَا بَيْعٌ فِيهِ) اول کونده صاتو یوقدر بس فدا بیروب عذاب‌دن
قتولا آلماسز (وَلَا خُلَّةٌ) دخی فائده بیره تورغان دوستلقده یوقدر (وَلَا شَفَاعَةٌ) دخی الله‌تعالی‌نك
رخصتسنن باشقه شفاعت قیلوده یوق‌در (وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ) دخی کافرلر الله‌تعالی‌نك امرینی
اورنسنن باشقه‌غه قویولاری سببلی ظالملردر الله‌تعالی توحید هم صفات مسئله‌سنده آیة‌الکرسینی
ایتدردی (اللَّهُ) هربر کورکام صفتنی چیغان ذات (لَا إِلَهَ) هیچ بر معبود بالحق یوقدر (إِلَّا هُوَ) مگر
اول هربر کورکام صفتنی چیغان الله‌تعالی‌گنه‌در (الْحَيُّ) ترکدر اول الله‌تعالی (الْقَيُّومُ) خلق‌نك
تدبیری برله‌ن همیشه تورغوچیدر (لَا تَأْخُذُهُ سِنَةٌ) اول الله تعالی‌نی قالغو توتماس (وَلَا نَوْمٌ) دخی
یوقو توتماس یعنی الله‌تعالی‌ده قالغوماق ویوقلاماق صفتی یوقدر (لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ) اول‌الله تعالی
اوچون ملکده‌ر کوکلرده بولغان نرسه‌لر (وَمَا فِي الْأَرْضِ) دخی بیرلرده بولغان نرسه‌لر (مَنْ ذَا الَّذِي)
کم باردر (يَشْفَعُ عِنْدَهُ) الله‌تعالی قاشنده شفاعت قیلا تورغان کشی یعنی هیچ کم یوقدر شفاعت
قیلا آلماس (إِلَّا بِإِذْنِهِ) مگر الله‌تعالی‌نك اذنی برله‌ن‌گنه شفاعت قیلور (يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ) الله تعالی
آدملرنك آلدلارنده بولغان نرسه‌نی بلور (وَمَا خَلْفَهُمْ) دخی آدملرنك آرتلارنده بولغان نرسه‌نی بلور
(وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ) وبنده‌لر الله‌تعالی بلسگان نرسه‌دن هیچ نرسه‌نی کامل بلمه‌سلر (إِلَّا بِمَا شَاءَ)
مگر الله‌تعالی بلولرینی تله‌گان نرسه‌نی‌گنه بلورلر (وَسِعَ) صیغدردی (كُرْسِيُّهُ) الله‌تعالی‌نك کرسی‌سی

(السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ) کوکلرنی وییرلرنی (وَلَا یَؤُدُهٗ حِفْظُهُمَا) دخی الله تعالی‌گه کوکلرنی صاقلاو آغر بولماس (وَهُوَ الْعَلِیُّ الْعَظِیْمُ) واول الله تعالی شریکلردن پاك بولغوچیدر بو کرسی آیتی الله تعالی‌نی توحیدنی تعظیمنی هم الله تعالی‌نك صفتلارونی مشتمل بولو جهتندن قرآن سوره‌لری وآیتلری آراسنده مکرم ومعظم بولغان آیت بولا شونك اوچنده رسول‌الله ﷺ یدی برکشی آیة الکرسی‌نی هر فرض نماز صوڭنده اوقوسه اول کشی حاضر اوجماعتقه کررایدی لکن اوجماعتقه کرودن طیغان نرسه ڭولم گنه دیو هم آیة الکرسی اوقوغه دوام ایتمه‌ز مگر الله تعالی‌نك دوستی‌غنه هم الله تعالی‌گه عبادت قیلوچی‌غنه دوام ایتدر هم بر کشی یوقلارغه یاطقاج آیة الکرسی‌نی اوقوسه الله‌تعالی بواوقوچیغه هم کورشلرینه امینلك بیرر دیدی هم رسول اکرم ایکنچی حدیثنده ﷺ یدی آدم‌نك خوجه‌سی آدم علیه السلام عرب‌نك خوجه‌سی مین (بو سوزمنی ماقتانوب ﷺ یتمیم) فارسی‌لرنك خوجه‌سی سامان، روم‌نك خوجه‌سی صهیل، حبشی‌لرنك خوجه‌سی بلال، تاغلارنك خوجه‌سی طور تاغی، کونلرنك خوجه‌سی جمعه کون، سوزلرنك خوجه‌سی قرآن، قرآنلك خوجه‌سی بقره سوره‌سی، بقره سوره‌سینك خوجه‌سی آیة الکرسی دیدی موندان باشقه هم آیة الکرسینك فضیلتی حقنده کوب حدیثلر بار (لَا اِکْرَاهَ فِی الدِّیْنِ) دینده کوچله‌و یوق (قَدْ تَّبَیَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَیِّ) تحقیق سعادت ابدیه‌گه ایرشدرگوچی ایمان شقاوت سرمدیه‌گه ایرشدرگوچی کفردن ظاهر بولغان دلیللر برله‌ن آیورلدی بس هربرعقللی کشیگه سعادت ابدیه‌نی ایستسه‌و اوچون ایمانغه آشغو وشقاوت سرمدیه‌دن قتلو اوچون کفردن صاقلانو تیوش (فَمَنْ یَّکْفُرْ بِالطَّاغُوْتِ) بس کیم شیطان‌غه یاکه صنم‌لرگه کافر بولور یعنی آلارغه عبادت قیلماس (وَیُؤْمِنْ بِاللّٰهِ) دخی الله تعالی‌گه ایمان کیترر (فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقٰی) بس تحقیق اول کشی اشانچلی یب کبی بولغان حقاق‌غه توتندی (لَا انْفِصَامَ لَهَا) اول اشانچلی یب‌گه ڭوزلمه‌ك یوقدر (وَاللّٰهُ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ) والله تعالی بنده‌لرنك سوزلرینی ایشتوچیدر ونیت‌لرینی بلگوچیدر (اَللّٰهُ وَلِیُّ الَّذِیْنَ آمَنُوْا) الله تعالی ایمان کیترگان آدملرگه یاردم بیروچیدر (یُخْرِجُهُمْ مِّنَ الظُّلُمٰتِ اِلَی النُّوْرِ) الله تعالی ایمان کیترگان آدملرنی نادانلق وکفر قارانغولقلارندان ایمانغه ایرشدرگوچی هدایت نورینه چغارر (وَالَّذِیْنَ کَفَرُوْا) وشوندی آدملر کافر بولدیلار (اَوْلِیٰٓؤُهُمُ الطَّاغُوْتُ) کافر بولغان آدملرنك یاردامچی‌لری آزدرغوچیلاردر کیره‌ك شیطان وکیره‌ك آدم بولسون (یُخْرِجُوْنَهُمْ مِّنَ النُّوْرِ) اول آزدرغوچیلار کافر بولغان آدملرنی فطرتلرنده بولغان ایمان نورندان چغارر‌لار (اِلَی الظُّلُمٰتِ) کفر قارانغولقلارینه (اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ) بوکافر بولغان آدملر وآزدروچی بولغانلار تموغ اهلی اوطی‌نك ایه‌لریدر (هُمْ فِیْهَا خٰلِدُوْنَ) آلار تموغ اوطنده مڭگو قالوچیلاردر (اَلَمْ تَرَ) ای محمد ایا بلمه‌دڭمی وقارامادڭمی سین (اِلَی الَّذِیْ حَآجَّ اِبْرٰهِیْمَ) ابراهیم (علیه السلام)گه قارشی دلیل قویوشقان کشی‌گه (فِیْ رَبِّهٖ) ابراهیم‌نك ربسی حقنده یعنی ربالك دعواسنده بولغان نمرودگه (اَنْ اٰتٰىهُ اللّٰهُ الْمُلْكَ) ابراهیم‌گه نمرودنك ربسی حقنده معارضه قیلونی نمرودگه الله تعالی‌نك پادشاهلقنی

بیرووی اوچون یعنی نمرودنی بوباطل دعواغه حمل قیلغان نرسه نمرودگه الله تعالی نـڭ پادشاهلقنی بیرووی (اِذْ) شول وقت نمرود ابراهیم علیه السلام برلهن تجقرشدی (قَالَ اِبْرٰاهِیمُ) ابراهیم علیه السلام ئه یتدی (رَبِّیَ الَّذِی) مینم ربم شوندی ربلر (یُحْیِی وَیُمِیتُ) ئولکلرنی ترگزر و ترکلـرنی ئولتورر (قَالَ) نمرود ئه یتدی (اَنَا اُحْیِی وَاُمِیتُ) مینده قتلدن عفوبرلهن ئولکلرنی ترگزوم وظلم برلهن ترکلرنی ئولترهم دیونمرود شول وقت ایکی ایرنی چاقردی ده برسنی ئولتردی برسنی عفو قیلدی شوندان صوڭ ابراهیم علیه السلام نمرودنڭ فاسد معارضه سندن یوز دوندروب یاشرن بولغان مثالدن ظاهر بولغان مثالگه کوچدی (قَالَ اِبْرٰاهِیمُ) ابراهیم (علیه السلام) ئه یتدی (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلـکده الله تعالی (یَاْتِی بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ) قویاشنی مشرقدن کیترر یعنی چغارر (فَاْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ) بس سین قویاشنی مغربدن کیتر یعنی چغار (فَبُهِتَ الَّذِی کَفَرَ) بس کافر بولغان کشی یعنی نمرود حیران بولدی وآبدرادی (وَاللّٰهُ لَایَهْدِی الْقَوْمَ الظّٰالِمِینَ) والله تعالی ظالم بولغان قومنی حق لقغه کوندرمهس (اَوْکَالَّذِی) یایسه شونـدی آدم نـڭ مثلنی کوردڭمی ای محمد (علیه السلام) (مَرَّ عَلٰی قَرْیَةٍ) اول کشی قریه اوزه رینه اوتدی قریه دن بیت المقدس مراد یعنی بخت نصر خراب قیلغانڭ صوڭنده اول اوتوچیدن عزیر علیه السلام مراد (وَهِیَ خَاوِیَةٌ عَلٰی عُرُوشِهَا) اول قریه نڭ دیوارلاری توبه لری اوزه رینه توشکوچی ایدی (قَالَ) اوتوچی کشی یعنی عزیر علیه السـلام ئه یتدی (اَنّٰی یُحْیِی هٰذِهِ اللّٰهُ) الله تعالی بوقریه نی نیچڭ ترگزر (بَعْدَ مَوْتِهَا) بوقریه ئولـگانڭ صوڭنده قریه دن اهلـی مراد (فَاَمَاتَهُ اللّٰهُ مِائَةَ عَامٍ) بس الله تعالی عزیر علیه السلامنی یوزیل ئوترب توتدی (ثُمَّ بَعَثَهُ) مونڭ صوڭنـده ترگزدی الله تعالی عزیر علیه السلامنی (قَالَ کَمْ لَبِثْتَ) الله تعالی ئه یتدی کوبمه ئولوب طوردڭ دیو (قَالَ لَبِثْتُ یَوْمًا) عزیر علیه السلام ئه یتدی بر کون ئولوب توردم (اَوْبَعْضَ یَوْمٍ) یایسه بر کونڭ بعضسنی ئولوب توردم چونکه عزیر علیه السلام کوندزنڭ اوّلنده یوقلاغان ایدی یوز یلدان صوڭ قوٗیاش بانقانڭ صوڭنده ترگزلدی عزیر علیه السلام اویلادی یوقلاغان کوننڭ قوٗیاش باطقان وقتی دیو اوّل بر کون ئولوب توردم دیو قوٗیاشقه قارامایغنه ئه یتدی قوٗیاشقه قاراسه باتماغان ایکان شونـڭ اوچون یایسه کونڭ بعضسنی ئولوب توردم دیدی (قَالَ بَلْ لَبِثْتَ مِائَةَ عَامٍ) الله تعالی ئه یتدی بلکه یوز یل ئولوب طوردڭ (فَانْظُرْ اِلٰی طَعَامِكَ) بس طعامڭـا قارا (وَشَرَابِكَ) دخی اچمـلـکـڭا قارا (لَمْ یَتَسَنَّهْ) یوز یل طوروبده اوزگارمه دی (وَانْظُرْ اِلٰی حِمَارِكَ) دخی ایشه کـڭا قارا ایشه کی نڭ سویه کلری تارالغان ئولـگان ایکان (وَلِنَجْعَلَكَ) یعنی بو اشنی قیلدق سینڭ بلوڭ اوچون وسینی قیلماقلق اوچون (آیَةً لِلنَّاسِ) آدملرگه علامت (وَانْظُرْ اِلَی الْعِظَامِ) دخی ایشه کڭ سویه کلرینـه قارا (کَیْفَ نُنْشِزُهَا) نیچڭ ترگزرمز اول سویه کلرنی (ثُمَّ نَکْسُوهَا لَحْمًا) مونڭ صوڭنده اول سویه کلرگه ایت کیگزرمز (فَلَمَّا تَبَیَّنَ لَهُ) بس عزیر علیه السلامگه الله تعالی نڭ هرنرسه که کوچی یتووی ظاهـر بولغان زمانـده (قَالَ اَعْلَمُ) عزیر علیه السلام ئه یتدی بلهمن (اَنَّ اللّٰهَ) درستلـکده الله تعالی (عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ) هـر

برنرسه اوزه‌ریله کوچی یتکوچیدر دیو (وَاِذْ قَالَ اِبْرَاهِيمُ) ای محمد شول وقتنی ایسکه توشر ابراهیم (علیه‌السلام) ئه‌یتدی (رَبِّ اَرِنِی) ای ربم میکا کورسه‌ت (كَيْفَ تُحْيِ الْمَوْتٰى) ئولکلرنی نیچك ترگزه‌سن شونی کورسه‌ت دیو نمرود ابراهیم علیه‌السلام‌گه قارشی سینك ربك ئولکلرنی ترگزسه مینده ئولکلرنی ترگزم دیگاچ ابراهیم علیه‌السلام الله تعالی‌نك ئولکلرنی ترگزوی ته‌نارینه جانلارینی قایتارو برله‌ن سین اول طریق ئولکلرنی ترگزوگه قادر توگلسن دیدی نمرود ابراهیم علیه‌السلام‌گه ربکنك ئولکلرنی ترگزووی جانلارینی ته‌نلرینه قایتارو برله‌ن بولغاننی کوردکمی دیگاچ ابراهیم علیه‌السلام کوردم دیه آلمادی شول سببلی ئولکارینی الله‌تعالی‌نك ترگزووینی کوز برله‌ن کورر اوچون صورادی (قَالَ اَوَلَمْ تُؤْمِنْ) الله تعالی ئه‌یتدی ای ابراهیم ایامینم ئولکارنی ترگزومه ایمان کیترمیسنمی دیو (قَالَ بَلٰى) ابراهیم علیه‌السلام بلی ایمان کیترم دیدی (وَلٰكِنْ لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي) لکن کوکلم قرارلانسون اوچون صوربم دیدی (قَالَ فَخُذْ اَرْبَعَةً مِنَ الطَّيْرِ) الله تعالی ئه‌یتدی ای ابراهیم (علیه السلام) قوشلاردان دورتسنی توت (طاوس، ئه‌تچ، قارغه، کوکارچن) دیگانلر (فَصُرْهُنَّ اِلَيْكَ) بو دورت قوشنی اوزکا قوش یعنی صویب ایتلرینی توراب قناتلارونی کیسب برگه قاطشدر (ثُمَّ اجْعَلْ) مونك صوکنده قیلسین (عَلٰى كُلِّ جَبَلٍ) اوزکمك بیرکده بولغان هرتاغ اوزه‌رینه (مِنْهُنَّ) اول قوشلاردن (جُزْءًا) بر کیسه‌کنی یعنی بو قوشلارنك ایت کیسه‌کلرینی هر تورلی تیره‌کده‌گی تاغلارغه تارات (ثُمَّ ادْعُهُنَّ) مونك صوکنده چاقر اول تارانلغان کیسه‌کلرنی یعنی الله تعالی‌نك اذنی برله‌ن کیلکز دیب ئه‌یت (يَأْتِينَكَ سَعْيًا) اول تاراتلغان کیسه‌کلر سیکا آشقغان حالده کیلورلر یعنی تری وسلامت قوشلار بولوب (وَاعْلَمْ) دخی بل‌سین (اَنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله‌تعالی (عَزِيزٌ) قوتلیدر هچ‌کم عاجز قیلا آلماس (حَكِيمٌ) هر بر اشلهگان اشنده الوغ حکمت‌ایه‌سیدر شوندان صوك ابراهیم عم طاوس ئه‌ته‌ج قارغه کوکارچن‌نی توتب بوغازلادی قناتلارونی یولقدی اینلرینی تورادی هر قایوسنی برگه قوشدی وهر قایوسنی تورلی تاغلارغه تاراندی مگر باشلارون اوزینه آلوب قالدی صوکره‌الله‌تعالی‌نك اذنی برله‌ن کیلکز دیب‌چقردی هر قایوگیسه‌کلر اوچوب برسی برسنه قوشلوب کامل قوشلار بولوب کیلدیلر بو قصه‌دن آلوب حشرنك اجزاء متفرقه‌نی جمع برله‌ن بولوینه بارغانلار بس حشر اجساد تقدیرنده معدومنی اعاده لازم دیگان بحث کیلمی (مَثَلُ الَّذِينَ) شوندی آدم‌لرنك انفاق قیلولارینك صفتی (يُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) الله‌تعالی یولنده مالللارونی صرف قیلورلار (كَمَثَلِ حَبَّةٍ) آلارنك انفاق قیلولارینك صفتی برا اورلق کبیدر (اَنْبَتَتْ سَبْعَ سَنَابِلَ) اول اورلق بیدی باشاق اوستردی (فِي كُلِّ سُنْبُلَةٍ مِائَةُ حَبَّةٍ) هر بر باشاغنده یوز اورلق بولغوچیدر اوسدرونی اورلقغه اسناد اوسدروگه سبب بولووی اوچون اسناد مجازی در (وَاللّٰهُ يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ) والله‌تعالی تله‌گان کشی‌سنه موندانده آرتق ثواب بیرر (وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ) والله‌تعالی رحمتی کیك بولغوچیدر هم انفاق قیلوچینك قصدینی بلکوچیدر الله تعالی حضرت

عثمان برلەن حضرت عبدالرحمن بن عوف حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی چونکه عثمان رضی الله عنه
تبوك صوغشنده (جیش العسره ده) جمیع نرسه لری برلەن ملك دوه تصدق ایتدی عبدالرحمن بن عوف
رضی الله عنه دورت ملك درهم تصدق ایتدی (اَلَّذِینَ) شوندی آدملر (یُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّٰهِ)
ماللارونی الله تعالی نك رضالغی تابلغان یولده صرف قیلورلار (ثُمَّ لَا یُتْبِعُونَ مَا اَنْفَقُوا) مونك صوكنده
الله تعالی یولنده صرف قیلغان نرسه لرنده (ماللارونده) ایيه رتمه سلر (مَنًّا وَلَا اَذًی) منت نی هم رنجتونی
منت دیو قیلغان ایزگولك برلەن ایزگولك قیلغان کشی سنه ظلم ایتوگه ئه یتورلر اذی دیو قیلغان
ایزگولکی سببلی ایزگولك قیلغان کشی گه اشه کی تل اوزاتوغه ئه یتورلر (لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ)
منتدن ورنجتودن باشقه الله تعالی یولنده ماللارونی صرف قیلغان کشی لرگه ربلری قاشنده اجرلری بولور
(وَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ) دخی بو آدملر اوزه رینه قورقوده یوقدر (وَلَا هُمْ یَحْزَنُونَ) دخی بو آدملر حسرتله نورده
ایمه سلر (قَوْلٌ مَعْرُوفٌ) کورکام سوز (وَمَغْفِرَةٌ) دخی یارلقامق یعنی صدقه صوراوچی آدمنی کورکام سوز
برلەن قایتارو وآرتق صوراب رنجتکانده عفوایتو (خَیْرٌ مِنْ صَدَقَةٍ) شوندی صدقه دان ایزگوره کدر
(یَتْبَعُهَا اَذًی) اول صدقه غه صوراغوچینی رنجتو ایيه رر (وَاللّٰهُ غَنِیٌّ حَلِیمٌ) والله تعالی منت واذی برلەن
انفاقدان موکسزدر هم منت واذی برلەن انفاق قیلوچیغه عذابن آشقدرماوده شفقتلی در (یَا اَیُّهَا الَّذِینَ
آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (لَا تُبْطِلُوهُ صَدَقَاتِکُمْ) بیرگان صدقه لارکزنی باطل قیلماکز
(بِالْمَنِّ وَالْاَذَی) صدقه بیرگان کشی گه منت قیلو برلەن هم آنی رنجتو برلەن (کَالَّذِی) شوندی منافق نك
باطل قیلووی کبی (یُنْفِقُ مَالَهُ) اول منافق مالونی الله تعالی یولینه صرف قیلور (رِئَاءَ النَّاسِ) آدملرگه
ریاءلانوچی بولغان حالده یعنی الله تعالی رضالغی اوچون هم آخرت ثوابن امید ایتو اوچون انفاق
قیلماس (وَلَا یُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْآخِرِ) دخی اول منافق الله تعالی گه هم آخرت کونینه ایمان کیترمه س
(فَمَثَلُهُ کَمَثَلِ صَفْوَانٍ) بس اول ریاء برلەن انفاق قیلغان منافقنك انفاق قیلووینك صفتی طاش کبیدر
(عَلَیْهِ تُرَابٌ) اول تاش اوزه رنده توفراق باردر (فَاَصَابَهُ وَابِلٌ) بس اول تیگز توفراقلی طاشگه ایری
تامچیلی یغمور ایرشدی (فَتَرَکَهُ صَلْدًا) بس اول ایری تامچیلی یغمور اول توفراقلی تیکز طاشنی توفراقسز
قاطی طاش ایتوب قویدی (قالدردی) (لَا یَقْدِرُونَ عَلَی شَیْءٍ مِمَّا کَسَبُوا) ریأ برلەن انفاق قیلوچی آدملر
کسب قیلغان نرسه لرندن هیچ نرسه گه کوچلری ییتمه س یعنی ریاء برلەن قیلغان عمللری اوچون ثواب
تابا آلماسلار (وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الْکَافِرِینَ) والله تعالی کافر بولغان قومنی ایزگولك گه وتوغریلق غه
کوندرمه س بو آیتدن بلندی انفاق قیلغان نرسه اوزه رینه ریاءلك ایتو هم منت اذی ایتو منافقلار
وکافرلر صفتندن ایکان چیلك مؤمن کشی گه بو صفتلاردان صاقلانو تییش ایکانچیلك (وَمَثَلُ الَّذِینَ)
دخی شوندی آدملرنك انفاق قیلوده صفتلاری (یُنْفِقُونَ اَمْوَالَهُمُ) ماللارونی صرف قیلورلار (ابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِ اللّٰهِ) الله تعالی نك رضالغنی ایسته و اوچون (وَتَثْبِیتًا مِنْ اَنْفُسِهِمْ) ونفسلرندن بعضسنی ایمان
اوزه رنده ثابت قیلو اوچون چونکه مال جاننك قرده شی بس برکشی مالونی الله تعالی رضالغی اوچون

صرف قيلسه نفسى‌نك بعضسى‌ايمان اوزه‌رنده ثابت بولا واگر الله تعالى رضالغى اوچون مالونيده وجانيده صرف قيلسه نفسى‌نك كلسى ايمان اوزه‌رنده ثابت بولا (كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ) الله‌تعالى رضالغى اوچون مال انفاق قيلوچينك صفتى بيوك اورنده‌غى باغچه صفتى كبيدر (أَصَابَهَا وَابِلٌ) اول باغچه‌غه ايرى تامچيلى يغمور ايرشدى (فَآتَتْ أُكُلَهَا ضِعْفَيْنِ) بس اول باغچه بيمشنى ايكى اؤلوش بيردى (فَإِنْ لَمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطَلٌّ) بس اگر اول باغچه‌غه ايرى تامچيلى يغمور ايرشمه‌سه واق تامچيلى يغمور ايرشدى يعنى الله تعالى انفاق قيلوچيلارنك الله تعالى رضالغى اوچون انفاق قيلغان مالالارى‌نك اجرينى هيچ بروقت ضائع قيلماس گرچه انفاق قيلوچيلارنك مالالرى‌نك متفاوت بولووى برله‌ن اجرلرى متفاوت بولسه‌ده (وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) والله‌تعالى سزنك قيلغان عمللركزنى كورگوچيدر (أَيَوَدُّ أَحَدُكُمْ) ايا سزنك بركز ايسته‌رمى (أَنْ تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ) اوزى اوچون باغچه بولوونى (مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ) خرمالاردان ويوزم‌لردن (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول باغچه‌نك آستندان يلغه‌لار آغار يعنى صولارى (لَهُ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) اول باغچه ايچه‌سى اوچون اول باغچه‌ده ييمشلرنك همه‌سندن باردر(وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ) وتحقيق شوندى باغچه ايچه‌سله قارتلق ايرشدى چونكه قارتلق وقتنده‌غى فقيرلك ومحتاجلق آغرراق (وَلَهُ ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ) ودخى اول قارتلق ايرشكان باغچه ايچه‌سى اوچون كسب‌گه كوچلرى ييتمه‌گان ضعيف بالالار بار (فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ) بس اول باغچه‌غه قاطى جيل (داول) ايرشدى (فِيهِ نَارٌ) اول جيلده اوط برلغوچيدر (فَاحْتَرَقَتْ) بس اول اوط باغچه‌نى ياندردى يعنى ذكر قيلنغان صفتلى باغچه‌سى بولغان آدم اوزى قارتلق سببلى كسب‌دن عاجز بولوب بالالارى باش بولغان حالده باغچه‌سى‌نك يانوب كيتو حالون ايسته‌رمى البته ايسته‌مه‌س شوندك كبى رباء برله‌ن ايزگو عمللر قيلغان كشيده قيامت كونده عمللرى همه‌سى بوقغه چقغان بولسه مذكور باغچه ايچه‌سى حسرتله‌نگان كبى حسرتله‌نور (كَذَلِكَ) اوشنداق يعنى اوتكانده بيان قيلغان كبى (يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ) الله تعالى سزلرگه آيتلرينى بيان قيلور (لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ) سزنك اول آيتلرده فكر قيلوكز اوچون الله تعالى صاتو مالالرى‌نك زكوة‌نى دخى عشرهم معادن حقنده ذكر قيلغاچق آيتنى اينه‌ردى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كيتركان آدملر (أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ) كسب قيلغان نرسه‌لركزنى (مالالركز) نك حلال بولغانلارندن صرف قيلوكز بوآيت صاتو مالالرنده زكوة‌نك واجب بولووينه دلالت قيلا چونكه الله‌تعالى كسب قيلغان نرسه‌لرنك حلال بولغانون صرف قيلو برله‌ن امر قيلدى بزنك كسب قيلغان نرسه‌مز البته صاتوا ينومز صاتو مالالرندان زكوة بيرونك طريقى قيمتلرى آلتون برله‌ن كمشدن برسينك نصابنه مثلا كمشدن ايكى بوز درهم‌گه آلتون‌دن يكرمى مثقالغه ايرشسه زكوة واجب بولا (وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ) دخى بز سزنك فائده‌كز اوچون ييردن چغارغان نرسه‌لرمزدن صرف قيلوكز بوآيتده ييردن چقغان ايكنارنك عشرينك واجب بولووينه هم ييردن چقغان خرزينه‌لردن بيش‌دن برينى صرف قيلونك واجب بولووينه دليل بار چونكه الله‌تعالى ييردن چقغان نرسه‌لرنك حلال بولغانلارونى صرف قيلو برله‌ن بيوردى ييردن

چققان نرسه‌لر ایگنار بیمشلر هم‌خزینه‌لرنی شامل (وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ) دخی مالدن یاکه بیردن چققان نرسه‌دن ئەشه‌کیسنی قصدقیلما ڭز (تُنْفِقُونَ) صرف قیلغانڭز حالده (وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ) وحالبوکم سز اوزڭز حقلارڭزنی آلغانده ئەشه‌کینی آلوچی توگل‌سز بس‌حقلارنی بیرگانده هم ئەشه‌کینی بیرمه‌ڭز (إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ) مگر حقلارڭزنی آلغانده ئەشه‌کیسنی آلورسز اول خبیث‌ده کوز یومغان وقتکزده یعنی مساهله قیلوڭزوقتنده بس نیچك اوزڭز مساهله قیلوب آلمان ئەشه‌کی نرسه‌دن الله‌حقنی بیررسز (وَاعْلَمُوا) دخی بلڭز (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (غَنِيٌّ حَمِيدٌ) سزنڭ صرف قیلووڭزدن موڭسزدر وسزگه صرف قیلووڭز برابرنده ثواب بیروبرله‌ن ماقتالمشدر (الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ) شیطان سزگه انفاق قیلوده فقیرلك برله‌ن قورقنا (وعید‌قیلا) وئەیتەدرکه انفاق قیلووڭزنڭ‌عاقبتی محتاجلق بولاچق دیو (وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ) دخی سزگه شیطان بورزوق اش‌برله‌ن‌بیورایعنی سارانلق برله‌ن (وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ) والله‌تعالی سزگه انفاق قیلوده وعده‌قیلادر (مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا) اوزندن بولغان مغفرتنی هم آرتقلقنی یعنی‌الله‌تعالی سزگه انفاق قیلووڭزده گناهلارڭزنی یارلقاو برله‌ن وسز انفاق قیلغان نرسه‌نڭ اورننه آرتقنی بیرو برله‌ن وعده قیلا (وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ) والله تعالی انفاق قیلغان کشی‌گه‌رحمتی کیڭ درهم انفاق قیلغان کشی‌نڭ انفاق قیلمان نرسه‌سنی بلگوچیدر (يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ) الله تعالی چن علمنی وعملنی کامل قیلونی قللارندن تله‌گان کشی‌سنه بیرور (وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ) وبر کشی‌گه چن علم وعملنی کامل قیلونی بیرلسه (فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا) بس‌تحقیق‌اول کشی‌گه کوب‌ایزگولك‌بیرلمش بولمان بولور الله تعالی‌نڭ انفاق‌مسئله‌لری آراسنده بو آیتنی ذکر قیلووی دلالت‌قیلادر بایلارغه‌مالنی تییشلی اورننه صرف قیلو واجب بولغان کبی عالملرگه‌ده علمنی تییشلی اورننه صرف قیلو واجب بولوغه شونڭ اوچونده رسول اکرم «مَثَلُ عِلْمٍ لَا يُنْتَفَعُ بِهِ كَمَثَلِ كَنْزٍ لَا يُنْفَقُ مِنْهُ» دیگان یعنی آنڭ برله‌ن کشی فائده‌له‌نمی تورغان علمنڭ صفتی آناردن صرف قیلنمی تورغان‌مال‌خزینه‌سینڭ‌صفتی‌کبیدر معناسنده (وَمَا يَذَّكَّرُ) ذکر قیلغان آیتلر برله‌ن وعظله‌نمه‌س وفائده‌له‌نمه‌س (إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابِ) مگر صاف عقل ایه‌لری‌گنه وعظله‌نور وفائده‌له‌نور (وَمَا أَنْفَقْتُمْ) وشول نرسه‌کم صرف قیلساڭز (مِنْ نَفَقَةٍ) نفقه‌دن کیره‌ك آز وکیره‌ك کوب بولسون (أَوْ نَذَرْتُمْ مِنْ نَذْرٍ) یایسه نذر ئەیتسه‌ڭز نذردن کیره‌ك برشرط برله بولسون وکیره‌ك شرطسز بولسون (فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ) بس درستلکده الله‌تعالی اول انفاق قیلغان یایسه نذر ئەیتکان نرسه‌ڭزنی بلور هم جزا بیرر (وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ) دخی یوقدر گناهلارده ماللارونی صرف قیلغان ونذر ئەیتکان ظالملر اوچون یاردم بیروچی‌لردن بس بو آیت انفاق‌غه دلالت قیلا کیره‌ك فرض وکیره‌ك نفل بولسون هم گناه‌لی اشده برلماغان نذرگه وفاء قیلونڭ واجب بولووینه، دلالت قیلا (إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ) اگر صدقه‌لارنی بیرگان‌ده ظاهر قیلساڭز (فَنِعِمَّا هِيَ) بس نی خوش نرسه اول‌صدقه‌لارنی ظاهر قیلو (وَإِنْ تُخْفُوهَا) واگر اول صدقه‌لارنی بیرگانده یاشرسه‌ڭز (وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ) ودخی فقیرلرگه بیرسه‌ڭز (فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ) بس اول یاشرو سزنڭ اوچون

ایزگودر (وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ) دخی الله تعالی ئوُرتر سزدن گناهلاردان بعضسنی (وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) والله تعالی سز عمل قیلغان نرسه‌نك ظاهرینی بلووی کبی باطیننی ده بلگوچیدر بو آینده بعض مفسرلر صدقه‌دن نفل صدقه مراد دیگان بس بوکار قاراغانده سارانلق تهمتنی یاشرو اوچون واجب صدقه‌ده بیگره کده ظاهر قیلو تییش اما نفل صدقه‌ده ظاهر قیلودان باشقه‌لارنکده ابیه‌روو بنی قصد قیلسه اظهار قیلو آرتیق (لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ) ای محمد علیه السلام سینك اوزه‌کده آدملرنی حق لقفه کوندرو واجب توگل بلکه سیکا حقلقنی کورسه‌تو کورکام اشلرگه قوشو وقباحت اشلردن طیوغنه واجب (وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ) شولایده الله (تعالی) تلهگان کشی‌سنی حق لقفه کوندرر (وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ) وشرل نرسه‌کم سز ایزگولکدن صرف قیلورسز (فَلِأَنْفُسِكُمْ) بس اول صرف قیلغان نرسه‌کز اوزکز اوچوندر یعنی فائده‌سی اوزکزگه‌در (وَمَا تُنْفِقُونَ) دخی مال صرف قیلماسسز یعنی صرف قیلماکز (إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللّٰهِ) مگر الله‌نك رضالغی اوچون صرف قیلورسز یعنی صرف قیلکز (وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ) دخی سزنك ایزگولك انفاق قیلغان نرسه‌کز (يُوَفَّ إِلَيْكُمْ) سزگه اول ایزگولکدکزنك ثوابی کامل بیرولور (وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ) دخی سز ایزگولکدکزنك ثوابی کیمتلوبرله‌ن ظلم قیلنمش بولماسسز (لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ) صدقه‌لار شوندی فقیرلرگه بولور (أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) اول فقیرلر الله تعالی یولنده حبس قیلندیلار یعنی اوزلرینی الله تعالی‌نك یولنده جهاد قیلوغه حبس قیلدیلار (لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ) یبرده سیر قیلوغه کوچلری یتمه‌س بر آدملرنی صفه اهلی دیگانلر یعنی مهاجرلردن دورت یوز فرق صحابه مسجد کوله‌گه‌سنده طوروب بتون وقتلارنی علم اویره‌توگه وعبادت قیلوغه صرف قیلغاندر هم هربر رسول الله صوغشقه یبه‌رگان عسکر برله‌ن برگه‌چغالار ایکان بو آیتده اشارت باربتون وقتنی دین وعلم اویره‌تو برله‌ن مشغول بولو سببلی کسب ایتودن عاجز بولغان عالملرگه صدقه آلونك درستلکنده (يَحْسَبُهُمُ الْجَاهِلُ) بو اوزلرینی الله تعالی یولنده حبس ایتکان فقیرلرنی حالارن بلمه‌گان کشی حساب قیلور (أَغْنِيَاءَ) بایلاردیو (مِنَ التَّعَفُّفِ) صدقه صوراودان صاقلانولاری اوچون (تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ) ای محمد بوفقیرلرنی علامتلری برله‌ن تانورسن یعنی فقیرلك وضعیفلك علامتلری قیافتلرندن معلوم (لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا) آدملردن یوده‌تؤب صدقه صوراماسلار (وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ) وایزگولکدن صرف قیلسه‌کز (فَإِنَّ اللّٰهَ بِهِ عَلِيمٌ) بس درستلکده الله تعالی اول ایزگولکدن صرف قیلغان نرسه‌کزنی بلگوچیدر اجرین ضائع ایتمه‌س * ذکر قیلناچق آیت ابوبکر الصدیق حقنده ایندی حضرت ابوبکر قرق ملك دینار الله تعالی بولنده صرف ایتدی اون ملك دیناری کیچده واون مکنی کوندزده یده‌ده اون مکنی اشکاره واون مکنی یاشرن (الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ) شوندی آدملر مالارنی صرف قیلورلار (بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) کیچده وکوندزده (سِرًّا وَعَلَانِيَةً) یاشرنده واشکاره‌ده (فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ) بس اول کشی‌لرگه ربلری قاشنده صرف قیلولاری اوچون ثواب‌لاری بولور (وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) ودخی بو کشیلرگه قورقو یوقدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دخی بو کشیلر حسرتله‌نورده ایمه‌سلر

ربانك حراملغی هم عذابی حقنده الله‌تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبٰوا) شوندی آدملر ربا آشارلار (لَا يَقُومُونَ) قیامت کونده قبرلرندن قوبقانلرنك صوکنده تورماسلار (اِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِی) مگر تورورلار نیته‌کم شوندی آدم تورادر ایدی (يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطٰنُ) اول آدمنی شیطان صوغار بولدی یعنی قیامت کونده قبرلرندن جن قاغلغان آدم کبی تورورلار (مِنَ الْمَسِّ) دیرانه‌لقدان یعنی آدملر برآدمنك عقلنه ضرر کیاسه جن‌قاغلغان وشیطان صوقغان دیلر آدملرنك زعمنه بناءً الله‌تعالی شولای تعبیر ایتدی (ذٰلِكَ) ربا آشاوچیلارغه بو طریق عذاب (بِاَنَّهُمْ قَالُوا) بونك سببلی‌در درستلکده ربا آشارچیلار ئه‌یتدیلر (اِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبٰوا) بودر باشقه توگلدر ربا صاتو وآلو کبیدر دیو یعنی بوعذاب ربا برلهن بیع‌نی برابر کوردکلری اوچوندر (وَاَحَلَّ اللّٰهُ الْبَيْعَ) دخی الله‌تعالی صاتو وآلونی حلال ایتدی (وَحَرَّمَ الرِّبٰوا) دخی ربانی حرام ایتدی بوآیت بیع برلهن ربا آراسنی آیرو اوچون سوق قیلندغندان ربا برلهن بیع آراسنی آیروده نص بولا بیع‌نی حلال ایتب ربانی حرام‌ایتوده ظاهر بولا بو مقامنك تحقیق بیع‌دیب مال برلهن مالنی آلماشدروغه ئه‌یتلر ربا لعنده آرتقاق معناسنده صاتو وآلو فائده وآرتقلق اوچون مشروع بولدی بس بو ربا مجمل بولا رسول اکرم‌نك « اَلْحِنْطَةُ بِالْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ وَالْمِلْحُ بِالْمِلْحِ وَالذَّهَبُ بِالذَّهَبِ وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ مِثْلًا بِمِثْلٍ يَدًا بِيَدٍ وَالْفَضْلُ رِبًوا » دیگان حدیثی بیان بولا بوآلتی نرسه‌ده آرتقاقنك ربا بولووی حدیث برلهن بلندی بوآلتی نرسه‌دن باشقه‌لارده‌غه شبهه قالدی بس بو آلتی نرسه‌ده ربانك حرام بولووینك علهسنی اویلادق علة البته جنس برلهن قدرنك بر بولووی بس‌بوعله تابلغان نرسه‌لرده ربا حرام دیو حکم ایتهمز (فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ) بس برکشی‌گه ربسندن ربانك حرام بولووی‌حقنده وعظ کیلسه (فَانْتَهٰى) بس بو کشی ربا آشاودان طییلسه (فَلَهُ مَا سَلَفَ) بس اول کشی‌گه ربا حرام بولماسدان بورون آلغان نرسه‌سی بولور یعنی اول کشیدن قایتارب آلنماس (وَاَمْرُهُ اِلَى اللّٰهِ) واول کشی‌نك عفوده اشی الله‌تعالی‌گه‌در (وَمَنْ عَادَ) وبر کشی ربا حرام بولغان‌نك صوکنده ربا آشاوغه حلال دیو کیری قایتسه (فَاُولٰئِكَ اَصْحٰبُ النَّارِ) بس بو کشیلر جهنم اوطی‌نك ایه‌لریدر (هُمْ فِيهَا خٰلِدُونَ) اول کشیلر جهنم اوطنده مکث قالوچیلاردر (يَمْحَقُ اللّٰهُ الرِّبٰوا) الله‌تعالی ربا سببلی مالدك برکتنی بیبه‌رر هم ربا قاطشقان مالنی هلاك قیلور (وَيُرْبِی الصَّدَقٰتِ) دخی صدقه‌لارنی آرتدرر یعنی صدقه چغارلغان مالنی آرتدرر (وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ) والله‌تعالی درست کورمه‌س (كُلَّ كَفَّارٍ اَثِيمٍ) هربر ربا آشاو سببلی الوغ کفران قیلوچینی هم ربا آشاو برلهن گناهلی بولغان کشینی (اِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا) درستلکده شوندی آدملر ایمان کیتردیلر (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) دخی ایزگو اشلرنی قیلدیلار (وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ) دخی نمازنی اوته‌دیلر (وَآتَوُا الزَّكٰوةَ) دخی زکاةنی بیردیلر (لَهُمْ اَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ) اول آدملر اوچون ربلری قاشنده ثوابلاری بولغوچیدر (وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) دخی اول کشیلر اوزه‌رینه قورقو یوقدر

وَلَاهُمْ يَحْزَنُونَ) دخی اول آدملر حسرتله‌نورده ایمه‌سلر بنی ثقیف‌نك قریشیلردن بنو مغیره قبیله‌سنده آلاجاقلاری بولغان تولهو وعده‌سی بیتکاج آلاچاق مالنی‌ده هم ربا‌سنیده ایسته‌گانلر شول حقده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (یَا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آنده ایمان کیترگان آدملر (اتَّقُوا اللّٰهَ) الله‌دن قورقکز (وَذَرُوا مَا بَقِیَ) بورچ تولهگانده آدملرگه شرط قیلنغان نرسه‌دن قالغانی قویکز (مِنَ الرِّبٰوا) ربادن بولغوچی یعنی آلاچاق بورچکزنی‌غنه آلکز ربا‌سنی آلماکز (اِنْ کُنْتُمْ مُؤْمِنِینَ) اگر سز کامل ایمان برله‌ن ایمان کیتروچی بولساکز (فَاِنْ لَمْ تَفْعَلُوا) بس اگر بوامر قیلنغان نرسه‌نی (یعنی ربانی قالدرونی) قیلماساکز (فَاْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ) بس الله‌دن هم الله‌نك رسولندن بولغان حربنی (صوغشنی) بلکز یعنی سز الله‌تعالی آشاودن طیغان ربانی آلووکز سببلی الله‌تعالی‌گه هم‌رسول‌الله‌غه قارشی صوغش‌قیلو برله‌ن قائم بولاسز شونك اوچونده ربا آشارچیغه قیامت کونندهصوغشقه بارورغه‌قورالکنی آل‌دیوئه‌یقلمش بولورایکان بوآیت‌اینگاچ بنو ثقیف‌الله‌تعالی هم رسول‌الله برله‌ن محاربه قیلا تورغان بزنك قولمز یوق دیدی حرب‌الله‌دن اوط حرب رسول‌دن قاچ مراد (وَاِنْ تُبْتُمْ) واگرسز ربا آشاودن توبه ایتسه‌کز (فَلَکُمْ رُؤُسُ اَمْوَالِکُمْ) بس سزگه مالالرکزنك باشلاری بولور یعنی بیرگانکز قدرنی آلورسز (لَاتَظْلِمُونَ) بورچلی آدملرگه بورچ‌دان آرتقنی ایسته‌و برله‌ن ظلم قیلماسسز (وَلَاتُظْلَمُونَ) هم بورچ قدرندن کیمتلو برله‌ن اوزکزده ظلم قیلنماسسز (وَاِنْ کَانَ ذُوعُسْرَةٍ) واگر بورچلی کشی فقیرلك وآغرلق ایه‌سی بولسه (فَنَظِرَةٌ اِلَی مَیْسَرَةٍ) بس آلاچاغی بارکشیلرگه بورچلی کشی‌نك بایلق وقتنه قدر مهلت بیرو لازم‌در بوآیت هم بنو ثقیف حقنده ایندی چونکه بنوثقیف‌لر بنو مغیره‌دن ربا آلودن توبه ایتکاج اصل دینلرینی بیك آشقدروب وقورقتوب صورادیلار (وَاَنْ تَصَدَّقُوا خَیْرٌ لَکُمْ) دخی سزنك بورچنی صدقه قیلووکز سزنك اوچون ایزگو اشدر یعنی بورچلی آدم فقیر بولوب کینکانده بورچندان بتونله‌ی بیزوب عفو ایتسو ایزگو اشدر (اِنْ کُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اگر سز آلاچاقنی کیچوده بولغان ایزگولکنی بلسه‌کز بو آیت بورچقه بیروده ربا آلونك حراملغی حقنده هم بورچنی بورچلی آدم فقیر بولغانده کیچکترونك تیبشلی بولووی حقنده هم فقیر مدیونلك بورچندن بیزو وعفو ایتو حقنده (وَاتَّقُوا یَوْمًا) دخی شوندی کوندن قورقکز (تُرْجَعُونَ فِیهِ اِلَی اللّٰهِ) اول کونده الله تعالی‌گه قایتارلمش بولورسز (ثُمَّ تُوَفّٰی کُلُّ نَفْسٍ) مونك صوکنده هر نفس‌گه کامل بیرلمش بولور (مَا کَسَبَتْ) کسب قیلغان نرسه‌سی‌نك جزاسی (وَهُمْ لَا یُظْلَمُونَ) دخی هرنفس ایزگولکنی کیمتو یاکه یاوزلغنی آرتدرو برله‌ن ظلم قیلنمش بولماسلار (یَا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آنده ایمان کیترگان آدملر (اِذَا تَدَایَنْتُمْ بِدَیْنٍ) هر قایچان بعضکز بعضکزغه بورچقه بیرو برله‌ن معامله قیلشساکز (اِلَی اَجَلٍ مُسَمًّی) معلوم بولغان مدت‌گه قدر (فَاکْتُبُوهُ) بس اول بورچنی یازکز بو آیت‌نك ظاهری هر بر دین‌نی شامل بعضیلر سلم مراد دیگانلر الله تعالی ربانی حرام ایتدیده سلم‌نی مباح ایتدی دیگانلر سلم دیو هر شیئی

صاتوچیغه

صاتوچیغه بوروج بولواوزه‌رینه صاتو شریعتده معتبر بولغان شرط‌لار برله‌ن صاتلمش نرسه «مسلم فیه» بولا ثمن «رأس مال» بولا صاتوچی «مسلم الیه» بولا صاتوب آلوچی «رب السلم» بولا (وَلْيَكْتُبْ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ) دخی سزنك آراکزده یازوچی یازسون (بِالْعَدْلِ) توغریلق برله‌ن یعنی یازوچی آدم عدالت برله‌ن متصف بولغان کشی بولورغه کیره‌ك آرتدرمی کیمه‌می یازسون اوچون (وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ) دخی یازوچی آدم یازودان باش تارتماسون (كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ) الله تعالی اویره‌تکان ره‌وشچه (فَلْيَكْتُبْ) یازسن (وَلْيُمْلِلِ الَّذِي) دخی شوندی کشی یازسون یعنی تعبیر ایتسون (عَلَيْهِ الْحَقُّ) اول کشی اوزه‌رنده ایدی حق یعنی بورچ یعنی بورچ ایه‌سی کشی یازسون یازوچی کشی گرچه معامله قیلوچی متعاقدان‌دان باشقه اوچنچی کشی بولسه‌ده یازو وعبارت ایه‌سی بورچلی آدم بولورغه کیره‌ك (وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ) دخی یازوچی کشی یاکه عبارت ایه‌سی کشی ربسندن قورقسون (وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا) حق‌ده هیچ نرسه‌نی کیمه‌مه‌سون (فَإِنْ كَانَ) بس اگر بولسه (الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ) آنك اوزه‌رنده حق بولغان کشی یعنی مدیون (سَفِيهًا) ضعیف عقللی (أَوْ ضَعِيفًا) یایسه ضعیف بولسه یعنی صبی یاکه آرتق قبارت بولسه (أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ) یایسه حق آنك اوزه‌رنده بولغان مدیون یازوغه کوچی بیتمه‌س بولسه (فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ) بس اول مدیون‌نـك ولیسی یازسون توغریلق برله‌ن (وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ) ودین اوزه‌رینه ایرلرکزدن شهادت بیره تورغان ایکی شاهد ایسته‌کز (فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ) بس اگر ایکی شاهد ایرلر بولماسه‌لار (فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ) بس بر ایر ایکی خاتون شهادت بیرسونلار (مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ) شاهدلاردان سز راضی بولغان کشیلردن یعنی عدالتلری معلوم بولغان آدملردن الله‌تعالی دین عقدینی یازو برله‌ن امر قیلغان کبی دین عقدینه شاهد قوبو برله‌نده امر قیلدی صوکره شاهدنی ایکی‌گه بولدی برسی شول شاهد ایکی ایر بولورغه کیره‌ك ایکنچسی شول ایکی ایر بولماغانده بر ایر ایکی خاتون بولورغه کیره‌ك دیدی وایکی خاتوننی شهادتده بر ایر اورنیله حساب ایتدی ایکی خاتون‌نك یرلداشی بر ایر بولسه‌موندان بلندیکه ایر بولماغانده ایکی خاتون‌نك شهادتده بر ایر اورنیله تورماولاری بس فقط دورت خاتون‌نك شهادتی ایکی ایر شهادتی اورننه تورمی مگر ایرلر کرشمی تورغان اشلده بر خاتون‌نك شهادتی بیتمه‌مثلا باکره‌لك بالاتوغدر وخاتون‌لارده بولغان عیب‌لر کبی قصاص‌لاردان جدلردن باشقه نرسه‌لرده بر ایر برله‌ن بولغانده ایکی خاتون‌نك شهادتی مقبول اما زنـاده دورت ایرنك شهادتی کیره‌ك یده‌ده بو آیتدن شهادتده اسلام وعدالت شرط بولو بلندی هم بو آیتدن شهادت لفظی‌نك هم آزادلق وبالغ لکنی‌ده اثبات ممکن چونکه رجل دیو بلاغت که ایرشکان ایرگه ئه‌یتله «مِنْ رِجَالِكُمْ» نك اضافه‌سندان آزادلقنی اثبات ممکن (أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا) یعنی شهادتده ایکی خاتوننی بر ایر مقامنه تورغزلدی ایکی خاتون‌نـك برسینك شهادتنی اونوتماقلغی اوچون (فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى) بس شهادتنی اونوتقان بر خاتونغه ایکنچی خاتون ایسنه توشرر یعنی برخاتون شهادتنی اونوتقانده ایکنچسی

ایسنه توشرسون اوچون (وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ) دخی شاهدلر شهادتنی اوتهودن باش تارتماسلار (اذا مَادُعُوا) هر قایچان شهادتنی اوتهو اوچون چاقرلمش بولسهلار (وَلَا تَسْأَمُوا اَنْ تَكْتُبُوهُ) دخی ای بورج برلهن معامله قیلوچیلار بورچنی یازوکزدان یالقاولاق قیلماکز (صَغِيرًا اَوْ كَبِيرًا) کیرهك اول بورج کچکنه (آز) بولسون وکیرهك الوغ (کوب) بولسون (اِلٰى اَجَلِهِ) بورچلی آدم اقرار قیلغان وقتنك بیتووینه قدر (ذٰلِكُمْ اَقْسَطُ عِنْدَ اللّٰهِ) سزنك بورچنی یازووکز الله تعالی حضورنده عدالتایرلکدر یعنی توغری اشدر (وَاَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ) دخی کواهلقنی اوتهوکه یاردم بیروچیره کدر (وَاَدْنٰى اَنْ لَا تَرْتَابُوا) دخی شاهدهم حاکم دخی حق ایهسی اوچون شك قیلماسسزلق غه یاقنراقدر (الّا) مکر بورچنی یازماسسز (اَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً) مکر اول معاملهنك حاضر بولغان تجارت بولووی وقتنده (تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ) اول تجارتنی آراکزده اداره قیلورسز یعنی قولدن قولغه بیرب سودا قیلورسز (فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ) بس سزنك اوزهرکزکه کناه یوقدر (اَلَّا تَكْتُبُوهَا) اول حاضر بولغان تجارتنی یازماوکزده یعنی صانامش نرسه برلهن ثمن شول عقد مجلسنده قبض قیلنسهلار بوعقده بولغان حقنی یازو حاجت توکل (وَاَشْهِدُوا اِذَا تَبَايَعْتُمْ) دخی شاهد تورغزکز هر قایچان صاتو وآلو ایتسهکز چونکه شاهد تورغزو نزاعنی بیبهرر (وَلَا يُضَارَّ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ) دخی بورچ برلهن معامله قیلوچیلارغه یازوچی هم شاهد ضرر ایتهس کیامهو برلهن یاکه یازونی یاکه کواهلقنی اوزکارتو برلهن (وَاِنْ تَفْعَلُوا) واکر ضرر ایترنی قیلساکز (فَاِنَّهُ فُسُوقٌ بِكُمْ) بس درستلکده ضرر ایتو الله تعالینك طاعتندن چغودر سزکه حق توکلدر (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) مخالفت قیلوده الله تعالیدن قورقکز (وَيُعَلِّمُكُمُ اللّٰهُ) دخی الله تعالی فائدهلی حکملرنی اویرهتر سزکه (وَاللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) والله تعالی هر نرسهنی بلکوچیدر (وَاِنْ كُنْتُمْ عَلٰى سَفَرٍ) واکرسز بورچ برلهن معامله قیلوچیلار سفرده بولساکز (وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا) دخی یازوچینی تابماساکز یاکه کاغد وقاره تابماساکز (فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ) بس سزکه واجب بولور آلنمش رهن یعنی دین برابرنده برنرسهنی رهنکه قویارسز یعنی یازوچی بولغانده اوشانچاق اوچون دینلی یازو تییش اکر یازوچی بولماسه دین برابرنده بر نرسهنی رهن قویارسز (فَاِنْ اَمِنَ بَعْضُكُمْ بَعْضًا) بس اکر دین برلهن معامله ده بعضکز بعضکزغه امین بولسه یعنی اوشانسه یعنی بورچقه صاتوچی بورچقه آلوچیغه اوشانسه (فَلْيُؤَدِّ الَّذِي) بس شول کشی اوتهسون (اُؤْتُمِنَ) امین قیلندی یعنی مدیون بیرسون (اَمَانَتَهُ) امانتنی یعنی بورچینی (وَلْيَتَّقِ اللّٰهَ رَبَّهُ) دخی بورچنی اوتهوده ربسی بولغان الله تعالیدن قورقسون (وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ) دخی ای شاهدلر کواهلقنی یاشرمکز (وَمَنْ يَكْتُمْهَا) وکمدر کواهلقنی یاشرسه (فَاِنَّهُ آثِمٌ قَلْبُهُ) بس درستلکده اول کواهلقنی یاشروچی کشینك کوکلی کناهلی بولوچیدر یاشرمك کوکلده بولغان صفت بولغانلغی اوچون کناهنی کوکلکه اسنادقیلندی (وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ) والله تعالی سزنك اشلهکان نرسهلرکزنی بلکوچیدر (لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ) الله تعالی اوچون ملك در کوکلرده وییرلرده بولغان نرسهلر (وَاِنْ تُبْدُوا مَا فِي اَنْفُسِكُمْ) واکر کوکللرکزده بولغان نرسهکزنی ظاهر قیلساکز

(اوتخفوه)

لله

(أَوْتُخْفُوهُ) يايسه ياشرسه كز (يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللّٰهُ) اول نرسه برله‌ن حساب قيلور الله‌تعالى سزنى (فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ) بس تله‌گان كشى سنى يارلقار الله‌تعالى (وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ) وتله‌گان كشى سنى عذاب قيلور الله‌تعالى (وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله‌تعالى هر نرسه اوزه‌رينه كوچى يتكوچيدر بو آيتده نفس‌ده بولغان نرسه‌دن نفس‌نك اعتقاد قيلوب وقيلورغه قصد قيلغان گناهلارى مراد ياكه كفر خطره‌سى مراد مجرد نفس‌گه خطور قيلغان نرسه مراد توگل حاصل كلام كفرنى عزم قيلو كفر قصددان باشقه غنه گناهنك كوڭلگه خطور قيلووى عفوشونك اوچونده رسول اكرم «إِنَّ اللّٰهَ عَفَا عَنْ أُمَّتِي مَا حَدَّثَتْ بِهِ أَنْفُسَهُمْ مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْتَتَكَلَّمْ بِهِ» ديگان يعنى الله‌تعالى امتم‌نك كوڭللرينه توشكان نرسه‌لرندن عفو قيلدى كوڭلگه توشكان نرسه‌لرينى قيلماغان مدتده ياكه كوڭلگه توشكان نرسه‌لرى برله‌ن سويله‌شمه‌گانلكلرى مدتده (آمَنَ الرَّسُولُ) رسول (محمدعليه‌السلام) ايمان كيتردى (بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ) اوزينه ربسندن اينديرلگان نرسه‌گه (وَالْمُؤْمِنُونَ) دخى مؤمنلر ايمان كيتردى (كُلٌّ آمَنَ) رسول برله‌ن مؤمنلردن هربرسى ايمان كيتردى (بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ) الله‌تعالى‌گه هم الله‌تعالى‌نك فرشته‌لرينه (وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ) دخى الله‌تعالى‌نك كتابلارينه هم الله‌تعالى‌نك رسوللرينه (لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ) ئه‌يتكانلرى حالده ايمان كيتردىلر ايمان كيتروده الله‌تعالى‌نك رسوللرندن هيچ برسى‌نك آراسنى آيورمامز ديب يعنى برسنه ايمان كيتروب ايكنچسنى انكار ايتمه‌مز بلكه كلسنه برابر ايمان كيتردىلر (وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا) دخى ايمان كيترگان آدملر ئه‌يتدىلر امركنى قبول ايتدك وامركا بوى صوندق ديو (غُفْرَانَكَ رَبَّنَا) اى ربمز گناهلارمزنى يارلقاوكنى صوربمز (وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ) دخى ئولگان نك صوكنده قايتو سينك ساريدر (لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا) الله تعالى هيچ بر نفسنى كوچله‌مه‌س (إِلَّا وُسْعَهَا) مگر طاقتى صيدرغان قدر برله‌گنه كوچلهر (لَهَا مَا كَسَبَتْ) نفس‌نك فائده‌سنه‌در ايزگولكدن كسب قيلغان نرسه‌سى (وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ) دخى نفس‌نك ضررينه‌در ياوزلقدن كسب قيلغان نرسه‌سى (رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا) اى ربمز بزنى عذاب برله‌ن توتمه (إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا) اگر اونوتساق ياكه خطاقيلساق يعنى صواب بولغان اشنى اونوتوب ياكه خطالق برله‌ن قالدرساق بو آيتنى رسول اكرم‌نك «رُفِعَ عَنْ أُمَّتِي الْخَطَأُ وَالنِّسْيَانُ وَمَا اسْتُكْرِهُوا عَلَيْهِ» ديكان حديثى قوتلى يعنى امتمدن خطالق اونوتوهم ابركسزله‌و برله‌ن قيلغان نرسه‌نك گناهسى كوتەرلدى (رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا) اى ربمز بزنك اوزه‌رمزگه آغرلقلارنى يوكلەگاى ايدك (كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا) نيته‌كه بزدن بورون امتلركه اول آغرلقلارنى يوكلدكسين بنواسرائيل‌گه الله‌تعالى كوب آغر اشلر برله‌ن قوشقان مثلاتوبه‌ده قتل نفس نجاست تيگان اورننى كيسو تەولكده ايللى نماز زكاتده مالنك دورتدن بريني بيروكبيلر (رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا) اى ربمز بزگه يوكلەمگاى ايدك (مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ) بزنك اوچون طاقت بولماغان نرسه‌نى يعنى آدم‌نك طاقتى بيتمه‌سلك اشلرنى (وَاعْفُ عَنَّا) دخى بزلردن گناهلارمزنى كيچكاى ايدك (وَاغْفِرْ لَنَا) دخى بزلرنك گناهلارمزنى وعيبلرمزنى ئورتكاى ايدك (وَارْحَمْنَا) دخى بزگه رحمت قيلغاى ايدك (أَنْتَ

نفسه نه‌بساعت تيكله‌ت اود نفسى ايسرته‌و للته ايلارنها ز

مَوْلَانَا) سين بزنك خوجه‌مز سك (فَانْصُرْنَا) بس بزگه ياردم بيرگاى ايدك (عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ) كافرلر قومى اوزه‌رينه غالب بولوغه * بقره سوره‌سى‌نك آخرنده بولغان ايكى آيتنى اوقو حقنده كيلگان حديث صحيح‌لر : مسعود اوغلى حضرت عبدالله رسول الله دان كوچره رسول الله ئه‌يتدى‌دى «مَنْ قَرَأَ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةٍ كَفَتَاهُ» ديو يعنى بركشى بركيچده بقره‌سوره‌سى‌نك آخرندن ايكى آيتنى اوقوسه اول كشيگه بوايكى آيت كفايه قيلور معناسنده ينه‌ده مسعود اوغلى حضرت عبدالله‌دن كوچرله رسول الله ئه‌يتدى دى «أَنْزَلَ اللهُ آيَتَيْنِ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ كَتَبَهُمَا الرَّحْمٰنُ بِيَدِهِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ الْخَلْقَ بِأَلْفَيْ سَنَةٍ مَنْ قَرَأَهُمَا بَعْدَ الْعِشَاءِ الْأَخِيرَةِ أَجْزَتَاهُ عَنْ قِيَامِ اللَّيْلِ» ديو معناسى الله‌تعالى بقره سوره‌سى‌نك آخرنده بولغان ايكى آيتنى جنت خزينه‌لرندن ايندردى خلق‌نى ياراتماسدان ايكى مك يل بورون بوايكى آيتنى قدرت قولى برله‌ن الله‌تعالى يازدى كمده‌كم يسيع صوكنده بو ايكى آيتنى اوقوسه اول كشى‌گه كفايه قيلور كيچ اوياغ تورودن موكسز بولور معناسنده ينه‌ده مسعود اوغلى حضرت عبدالله‌دن كوچرله حضرت عبدالله ئه‌يته رسول الله ئه‌يتدى دى « أُوتِيتُ خَوَاتِمَ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ مِنْ كَنْزِ الْعَرْشِ لَمْ يُؤْتَهُ نَبِيٌّ قَبْلِي» ديو معناسى ميكا عرش خزينه‌سندن بقره سوره‌سى‌نك آخرينك خاتمه‌سى بيرلدى ميندن بورون پيغمبرلرگه بونى بيرلمه‌دى معناسنده ينه‌ده مسعود اوغلى حضرت عبدالله‌دن كوچرله حضرت عبدالله ئه‌يته رسول الله ئه‌يتدى‌دى «إِنَّ اللهَ خَتَمَ الْبَقَرَةَ بِآيَتَيْنِ أَعْطَانِيهِمَا مِنْ كَنْزِهِ الَّذِي تَحْتَ عَرْشِهِ فَتَعَلَّمُوهُنَّ وَعَلِّمُوهُنَّ نِسَاءَكُمْ فَإِنَّهَا صَلٰوةٌ وَقُرْآنٌ وَدُعَاءٌ» ديو معناسى الله‌تعالى بقره سوره‌سنى ايكى آيت برله‌ن تمام قيلدى بوايكى آيتنى ميكا عرش آستنده بولغان خزينه‌سندن بيردى بس بوايكى آيتنى اوزكزده اويره‌نكز هم خاتونلاركزغه‌ده اويره‌نكز بس درستلكده بوايكى آيت صلوتدر هم قرائتدر هم دعاءدر معناسنده ينه‌ده مسعود اوغلى حضرت عبدالله‌دن كوچرلدى حضرت عبدالله ئه‌يته رسول الله ئه‌يتدى دى «الْآيَتَانِ آمَنَ الرَّسُولُ آخِرُ الْبَقَرَةِ لَا تُقْرَآنِ فِي دَارٍ ثَلٰثًا فَيَقْرَبُهَا شَيْطَانٌ» ديو معناسى بقره سوره‌سى‌نك آخرى بولغان ايكى آيت‌نى يعنى آمن الرسولنى بريورطده اوچه‌رمرتبه اوقولسه اول يورطقه شيطان ياقن بولماس معناسنده بوحديث‌لرگه قاراغانده آمن الرسول‌نى يسيع صوكنده اوقو بيك تييش بولا بقره سوره‌سى‌نك ترجمه‌سى تمام بولدى .

٣ نچى سوره ﴿ آل‌عمران سوره‌سى مدينه‌ده اينگان ايكى يوز آيت ﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(الٓمٓ) بو سوزندن مراد بولغان معناسنى الله تعالى اوزى بلور (اَللّٰهُ) هر بر كوركام صفتنى جيغان ذات (لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالحق يوق مگر هر بر كوركام صفتنى جيغان الله‌تعالى كنه (اَلْحَيُّ الْقَيُّومُ) اول الله‌تعالى هميشه تركدر هم دائما خلق تدبيرى برله‌ن قائم بولغوچيدر رسول اكرم ئه‌يته الله تعالى‌نك الوغ بولغان اسمى اوچ سوره‌ده ديو برسى بقره سوره‌سنده «الله لا اله الا هو الحى القيوم» ايكنچسى آل عمران سوره‌سنده «الله لا اله الا هو الحى القيوم» اوچنچسى طه سوره‌سنده «وَعَنَتِ الوجوه للحى القيوم» (نَزَّلَ عَلَيْكَ

الكتاب

الْكِتَابَ بِالْحَقِّ) ای محمد (علیه السلام) سیکا الله (تعالی) کتابنی (قرآننی) حقاق برلهن ایندردی (مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ) اول کتاب اوزی‌نك آلدنده (بورون) ایندرگان کتابلرنی راستلاوچی بولغان حالده (وَأَنْزَلَ التَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ مِنْ قَبْلُ) دخی قرآن ایندرمه‌س‌دن بورون اول الله تعالی تورات‌نی هم انجیل‌نی ایندردی (هُدًى لِلنَّاسِ) بو کتابلار آدملرنی آزغناق‌دن توغریاق‌غه کوندرگوچی بولغانلاری حالده (وَأَنْزَلَ الْفُرْقَانَ) دخی حق برلان باطل آراسنی آیرغوچی بولغان کتابلار ایندردی فرقان‌دان کتب الهیه‌نك جنسی مراد (إِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندی آدملر (كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ) الله تعالی‌نك آیتلرینی انکار ایتدیلر (لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ) الله تعالی‌نك ایندرگان آیتلرینی انکار ایتکان کشیلرگه انکار ایترلری سببلی قاتی عذاب بولور (وَاللَّهُ عَزِيزٌ) والله تعالی کوچلیدر عذاب قیلودان آنی هیچ کم طیا آلماس (ذُو انْتِقَامٍ) گناه قیلغان کشی‌گه قاتی عذاب ایبه‌سیدر (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (لَا يَخْفَى عَلَيْهِ شَيْءٌ) اول الله تعالی اوزه‌رینه هیچ نرسه یاشرن بولماس (فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ) یبرده هم کوکده (هُوَ الَّذِي) اول الله تعالی شوندی الله‌در (يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ) سزنی آنالارکزنلك بالا قاپچقلارنده نیچك تلهسه شولای صورتلر یعنی تورلی صورتلر برلهن صورتلر قایوسنی ایر وقایوسنی خاتون وقایوسنی آق وقایوسنی قارا ایتب (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالحق بوقدر مگر اول الله تعالی گنه‌در (الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) اول الله تعالی هراشده کوچلیدر وحکمت ایبه‌سیدر. الله تعالی محکم برلهن متشابه‌نك حکملرینی بیان قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ) اول الله تعالی شوندی الله‌در ای محمد سیکا قرآنی ایندردی (مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ) اول قرآن جمله‌سندن باردر دلالت‌لری ظاهر بولرب عبارتلری محکم بولغان آیتلر (هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ) دلالت‌لری ظاهر بولوب عبارتاری محکم بولغان آیتلر قرآن‌نك اصلی‌در (وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ) دخی قرآن جمله‌سندن ایکنچی آیتلر باردر مرادلاری ظاهر بولماغان تورلی معنانی احتمال توتقان آیتلر. بو آیت‌نك نزولنه سبب‌شول الله تعالی‌نك «الم» دیگان سوزی ایکگاج یهودلر «ابجد» حرفلری برله معنا بیردیلر «الف» دن برمراد «لام» دن اوتوزمراد «میم» دن قرق مراد بس امة محمد «علیه السلام»نك بقاء مدتی یتمش بریل قالغان آندان صوك بته‌چك بس نیچك بزبودین‌گه آیه‌ریك دیدیلر رسول اکرم یهودلرنك بوسوزندن کولدی بس یهودلر موندان باشقه‌ده موندی سوزبارمی دیدیلر رسول اکرم «المص» باردیدی یهودلر بوسی کوبره‌ك یوزده یتمش بربولادیدیلر ینه‌ده یهودلر موندان باشقه‌ده موندی سوز بارمی دیدیلر رسول اکرم «الر» باردیدی بس یهودلر بزگه اشنی شبهه‌لی قیلدك بزقایوسی برلهن عمل ایتیك دیدیلر شوندان صوك الله تعالی بو آیتنی ایندردی (فَأَمَّا الَّذِينَ) بس اما آندی آدملر (فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ) الارنك کوکللرنده حق‌دان آوشو باردر (فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ) بس آندی آدملر قرآن‌دان متشابه بولغانغه ایبه‌رلر محکم بولغانی برلهن عمل قیلماسلار (ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ) آدملرنی دینلرندن فتنه‌له‌ندرونی وآزدرونی ایسته‌و اوچون (وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ) دخی قرآن‌نك متشابه بولغان‌نك تأویلنی ایسته‌و اوچون (وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ

الا الله)(٢) وحالبوكم قرآننك متشابه بولغانى نك تأويلنى بلمەس مگر الله تعالى گنه بلور (والراسخون فى العلم) علمده كامل وثابت بولغان آدملر (يقولون) ئەيتورلر (آمنا به) قرآندان متشابه بولغاننه ايمان كيتردك (كل من عند ربنا) محكم برلەن متشابەدن هر برسى ربمز قاشندان ايندرلمشدر (وما يذكر الا اولوا الالباب) دخى وعظ لەنمەس مگر عقل ايەلرى گنه وعظ لەنور (ربنا لاتزغ قلوبنا) دخى علمده كامل وثابت بولغان آدملر ئەيتورلر اى ربمز كوكللرمزنى حق يولدان آوشدرماغاى ايدك (بعد اذ هديتنا) كوكللرمزنى حق يولغه كوندرگانك صوكنده (وهب لنا) دخى بزگه هبه قيلغاى ايدك (من لدنك) اوز حضورڭدان (رحمة) رحمتنى (انك انت الوهاب) درستلكده سين هبه قيلوجى سن اگر ئەيتسەك بو آيت قرآننك بعضسى نك محكم بولوب بعضسينك متشابه بولووينه دلالت قيلا «الر كتاب احكمت آياته» آيتى، قرآننك كلسى نك محكم بولووينه دلالت قيلا «الله الذى نزل احسن الحديث كتابا متشابها مثانى» آيتى قرآننك كلسى نك متشابه بولووينه دلالت قيلا بس بو آيتلر آراسنى نيچك تطبيق قيلنه ديو جوابده ئەيتورمز احكمت آياتەنك معناسى قرآننك آيتلرى معناسينك بوزوقلغندن لفظلارى نك ضعيف لگندن محكم قيلندى معناسنده «كتابا متشابها» نك معناسى معناسينك درستلگنده لفظينك كوركاملگنده بعضسى بعضسنه اوخشى معناسنده محكم برلەن متشابەنك معناسنده تورليچه سويله گانلر لكن بزبرەر معناسنى ذكر برلەن كفايه لنەمز محكم شول آندان مراد بولغان نرسه معلوم بولور متشابه شول آنى بلوگه طريق بولماس مقطعات قرآنيەدن متشابه بولغان نرسەلرييكرمى توقز اعراف سورەسنده (المص ١) رعد سورەسنده (المر ٢) مريم سورەسنده (كهيعص ٣) نمل سورەسنده (طس ٤) بيشنچى (ص ٥) آلتنچسى (عسق ٦) ييدنچسى (ن ٧) سيگزنچسى (ق ٨) توقزنچسى (طه ٩) اونونچسى (يس ١٠) شعراء برلەن قصص سورەسنده ايكى (طس ١٢) دخى يونس هود يوسف ابراهيم حجر سورەلرنده بيش (الر ١٧) دخى بقره آل عمران عنكبوت روم لقمان سجده سورەلرنده آلتى (الم ٢٣) دخى مؤمن سجده ثانيه زخرف دخان جاثيه احقاف سورەلرنده آلتى (حم ٢٩) اما متشابهاتدان صفت آيتلرى «الرحمن على العرش استوى» «ولتصنع على عينى «هم» كل شئ هالك الا وجهه» وبونك كبيلردر متقدمون متشابهات كه ايمان كيترب معناسنى بلونى الله تعالى گه تابشرغانلار اما متأخرون هر قايوسنى تأويل قيلغانلار (ربنا انك جامع الناس) اى ربمز درستلكده سين آدملرنى جيغوچيسن (ليوم لاريب فيه) شوندى كوننك حسابى اوچون اول كونده شك يوقدر (ان الله لايخلف الميعاد) درستلكده الله تعالى وعدەلرگه خلافلق قيلماس اما فاسقلارغه قيلغان وعد عدم عفو برلەن مشروط نيته كه توبه قيلماو برلەن مشروط ايدى (ان الذين كفروا) درستلكده شوندى آدملر كافر بولديلار (لن تغنى عنهم) كافر بولغان آدملردن ييبەرمەس (اموالهم ولا اولادهم) ماللارى دخى بالالارى ييبەرمەس (من الله) الله تعالى نك عذابندن (شيئا) هيچ نرسەنى (واولئك) دخى بوكافر بولغان آدملر (هم وقود النار) آلاردر تموغنك اوطونلارى (كدأب آل فرعون) حقنى يالغانغه صايوده بوكافرلرنك عادتى فرعون قومينك عادتى

٢) بعضلر الا الله نى والراسخون گه قوشوب اوقوغانلار، اول چاقده قرآنداغى سوزلردن معنالرى بلنمى تورغان سوزلر بولمى بلكى چن عالملر هر برسنده بله ديمك بولا. ش. ح.

كبيدر (وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) دخى فرعون قومندن بورون بولغان آدملرنك عادتلرى كبيدر (كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) آلارنك عادتارى شول بولدى بزنك آيتلرمزنى يالغانغه صايديلار (فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ) بس الله تعالى آلارنى گناهلارى سببلى عذاب برلهن توتدى (وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ) والله تعالى عذابى قاتى بولغوچيدر (قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا) اى محمد (عليه السلام) كافر بولغان آدملرگه ئيت يعنى مكه مشركلرينه (سَتُغْلَبُونَ) بدر صوغشنده البته جيكلمش بولورسز (وَتُحْشَرُونَ إِلَى جَهَنَّمَ) دخى قيامت كونده جهنم صارى بارورغه قبرلرگزدن قوبارلمش بولورسز (وَبِئْسَ الْمِهَادُ) وئى ياوز بولدى اول جهنم بولغان توشهك ياكه مشركلرنك اوزلرى اوچون حاضرلهگان نرسه لرى (قَدْ كَانَ لَكُمْ) تحقيق اى قريشلر سزنك اوچون بولدى (آيَةٌ) علامت وعبرت (فِي فِئَتَيْنِ الْتَقَتَا) بدر صوغشنده صوغشر اوچون قارا قارشو بولقغان ايكى فرقه ده (فِئَةٌ تُقَاتِلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) ايكى فرقه نك برسى الله تعالى يولنده صوغش قيلور مراد رسول الله هم اصحاب كرام (وَأُخْرَى كَافِرَةٌ) وايكنچى فرقه كافرلردر (يَرَوْنَهُمْ مِثْلَيْهِمْ رَأْيَ الْعَيْنِ) كافرلر مسلمانلارنى كوز كورونده اوزلرى قدر ايكى اولوش كورلر واقعده مشركلر برمك قدر بولغانلار مؤمنلر اوچ يوزده اون اوچ كنه بولغان (وَاللَّهُ يُؤَيِّدُ بِنَصْرِهِ) والله تعالى اوزينك ياردم بيروى برلهن قوتلى قيلور (مَنْ يَشَاءُ) تلهگان كشيلرين (إِنَّ فِي ذَلِكَ) درستلكده آز خلقنى مشركلر كوزينه كوب ايتوب كورسه توده بولغوچيدر (لَعِبْرَةً لِأُولِي الْأَبْصَارِ) كوز ايه لرينه عبرت يعنى كورگان كشيلرگه ياكه فكر وبصيرت ايه لرينه (زُيِّنَ لِلنَّاسِ) آدم لرگه زينتلى قيلندى (حُبُّ الشَّهَوَاتِ) نفس آرزو قيلغان نرسه لرنى سوبو (مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ) نفس آرزو قيلغان نرسه لر خاتونلاردن وبالالاردن بولغوچى (وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ) دخى جييلغان كوب مالدن بولغوچى (مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ) آلتوندان وكمشدن (وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ) دخى ماتور علامتلر برلهن علامتلهنگان آتدان بولغوچى (وَالْأَنْعَامِ) دخى دورت آياقلى حيوانلاردان بولغوچى تـوه صغر صارق كچه كبيلر (وَالْحَرْثِ) دخى ايگنلردن بولغوچى (ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) بو ذكر قيلنغان نرسه لر دنيا تركلكنده فائده لنه تورغان نرسه لردر (وَاللَّهُ عِنْدَهُ) والله تعالى نك حضورنده در (حُسْنُ الْمَآبِ) قايتاچق اورننك كوركلى يعنى جنت (قُلْ أَؤُنَبِّئُكُمْ بِخَيْرٍ مِنْ ذَلِكُمْ) ئيت سين اى محمد (عليه السلام) مين سزگه ذكر قيلنغان نفس لرگز تلهگان نرسه دنده ايزگوره ك بولغان نرسه برلهن خبر بيريمى (لِلَّذِينَ) شوندى آدملر اوچون بولغوچيدر (اتَّقَوْا) اول آدملر شركدن قورقديلر وصاقلاندىلر (عِنْدَ رَبِّهِمْ) ربلرى قاشنده بولغوچيدر (جَنَّاتٌ) باغچه لار (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول باغچه لارنك آستندن يلغه لار آغار (خَالِدِينَ فِيهَا) اول باغچه لارده مكنگو قالغانلارى حالده (وَأَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ) دخى حيض نفاس كبى شيلردن پاك قيلنمش خاتونلار بولغوچيدر (وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ) دخى الله تعالى دن كوب رضالق لار بولغوچيدر (وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ) والله تعالى بنده لرنى عمللرى برلهن بلگوچيدر هر قايسوسنه مناسب جزالرنى بيرر (الَّذِينَ يَقُولُونَ) شوندى آدملر در اول متقيلر ئه يتورلر (رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا) اى ربمز درستلكده

بز ايمان كيتردك (فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا) بس بزنك گناهلارمزنى يارلقاغاى ايدك (وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ) دخى بزنى اوط عذابندن صاقلاغاى ايدك (الصَّابِرِينَ وَالصَّادِقِينَ) عبادت آغرلقلارونده صبر قيلوچيلاردر آلار هم ايمانلارنده راست بولغوچيلاردر آلار (وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ) دخى الله تعالى گه بوى صونوچيلاردر هم الله تعالى بولنده مالللرنى صرف قيلوچيلاردر (وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ) دخى سحر وقتلارنده گناهلارندان يارلقاونى ايسته‌وچيلاردر (شَهِدَ اللَّهُ) الله‌تعالى گواهلق بيردى يعنى دليلر وآيتلر برله‌ن اوزى‌نك برلگنى بيان قيلدى الله‌تعالى (أَنَّهُ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ) درستلكده اش بولايدر هيچ برمعبود بالحق بوق مگر الله تعالى گه‌در (وَالْمَلَائِكَةُ) دخى فرشته‌لر گواهلق بيردى‌لر يعنى الله‌تعالى‌نك برلكى برله‌ن اقرار قيلديلار (وَأُولُوا الْعِلْمِ) دخى علم ايه‌لرى گواهلق بيردىلر يعنى الله‌تعالى‌نك برلگنه ايمان كيتردىلر (قَائِمًا بِالْقِسْطِ) توغريلق برله‌ن تورغوچى بولغان حالده الله تعالى گواهلق بيردى (لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالحق بوق مگر الله تعالى گه (الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) ملكنده غالبدر واشنده حكمت ايه‌سيدر (إِنَّ الدِّينَ عِندَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ) درستلكده الله‌تعالى قاشنده مقبول دين، اسلامدر يعنى اسلام دينى‌در (وَمَا اخْتَلَفَ الَّذِينَ) شوندى آدملر اختلاف قيلمادى اسلام دينى حقنده (أُوتُوا الْكِتَابَ) اول آدملرگه كتاب بيرلدى يعنى يهودلر ونصارالار (إِلَّا) مگر اختلاف قيلدى (مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ) آلارغه اسلام دينى‌نك حقلغنى بلو كيلگانندك صوكنده (بَغْيًا بَيْنَهُمْ) آرالارنده حسد قيلو اوچون اختلاف قيلدى (وَمَن يَكْفُرْ بِآيَاتِ اللَّهِ) وكه‌در الله‌تعالى‌نك آيتلرينى انكار قيلسه (فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ) بس درستلكده الله‌تعالى تيز حساب قيلوچيدر (فَإِنْ حَاجُّوكَ) بس اگر دين‌حقنده سينك برله‌ن اى محمد (عليه‌السلام) مشركلر تجقرشسه‌لار (فَقُلْ) بس ديت سين (أَسْلَمْتُ وَجْهِيَ لِلَّهِ) خالص الله‌تعالى اوچون نفسمنى بوى صونوچى ايتدم (وَمَنِ اتَّبَعَنِ) دخى ميكا ايه‌رگان آدملر خالص الله‌تعالى گه بوى صوندىلار (وَقُل لِّلَّذِينَ) دخى اى محمد ديت سين شوندى آدملرگه (أُوتُوا الْكِتَابَ) اول آدملرگه كتاب بيرلدى (وَالْأُمِّيِّينَ) دخى اوقو بازو بلمى تورغان مكه مشركلريده ديت (أَأَسْلَمْتُمْ) ايا دليلنى روشان قيلغانم صوكنده الله‌غه بوى صوندكزمى يعنى مسلمان بولدكزمى ياكه همىشه كفركزده قالدكزمى ديو (فَإِنْ أَسْلَمُوا) بس اگر مسلمان بولسالار (فَقَدِ اهْتَدَوْا) بس تحقيق آزغنلقدان حقلغه كرنلديلر (وَإِن تَوَلَّوْا) واگر مسلمان بولودان يوز دوندرسه‌لر (فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ) بس سين حسرتله‌نمه چونكه بارى سينك اوزه‌رگا دينى ايرشدرگنه‌واجبدر آلارنك مسلمان بولماولارى سيكا ضرر بيرمى (وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ) والله‌تعالى بنده‌لرنى عمللرى برله‌ن بلگوچيدر (إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ) درستلكده شوندى آدملر انكار ايته‌رلر (بِآيَاتِ اللَّهِ) الله‌تعالى‌نك آيتلرينى (وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّينَ بِغَيْرِ حَقٍّ) دخى حقدن باشقه پيغمبرلرنى ئولتررلر (وَيَقْتُلُونَ الَّذِينَ) دخى شوندى آدملرنى ئولتررلر (يَأْمُرُونَ بِالْقِسْطِ) اول آدملر توغريلق برله‌ن بيورورلار (مِنَ النَّاسِ) آدملردن (فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ) بس موندى ياوز آدملرگه

رنجتکوچی عذاب برلەن سویونچ (خبر) بیر (أُولٰئِكَ) بوقباحت صفتلی آدملر (الَّذِينَ) شرندی آدملردر (حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ) آلارنك عمللری باطل برلدی (فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) دنیادەهم آخرتده (وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ) دخی بوآدملر اوچون یاردم بیروچیلردن یوقدر یعنی عذابلارونی بیبەروده بولارغه یاردەمچیلر یوقدر (أَلَمْ تَرَ) ایاقارامیسونمی ای محمد (علیه السلام) (إِلَى الَّذِينَ) شوندی آدملرگه (أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ) آلارغه کتابدن اولوش بیرلدی یعنی توراتنی (يُدْعَوْنَ إِلَى كِتَابِ اللهِ) اول کتابدن اولوش بیرلکان آدملر (یهودلر) الله تعالی نك کتابنه اژندەلمش بولورلار یعنی تورات گه اژندەلمش بولورلار (لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ) تورات اول یهودلر آراسنده حاکم بولسون اوچون رسول اکرم یهودلرنك مدرسەلرینه کرگاچ عمر اوغلی نعیم زید اوغلی حارث رسول اللەغه سین قایو دینده دیدیلر رسول الله ابراهیم (علیه السلام) دینده دیدی بو ایکسی ابراهیم یهودی بولغان دیدیلر رسول اکرم تورات که کیلکنز تورات سزنك برلەن بزنك آرامزده دیدی بو ایکسی تورات برلەن عملدن هم یوز دوندردیلر الله تعالی شول خصوصده ذکر قیلماچق آیتن ایندردی (ثُمَّ يَتَوَلَّىٰ فَرِيقٌ مِنْهُمْ) مونك صوکنده یهودلردن بر جماعت یعنی عالملری وباشلاری یوز دوندردی یعنی الله نك کتابی برلەن عمل قیلوغه کیلمەدی (وَهُمْ مُعْرِضُونَ) حالبوکم اول یوز دوندرگان جماعت همیشه یوز دوندروچیلردر یعنی آلارنك عادتی همیشه یوز دوندرودر (ذٰلِكَ) یهودلردن بو جماعت نك کتاب الله دان یوز دوندروی (بِأَنَّهُمْ قَالُوا) بونك سببلی در درستلکده بو جماعت ٶیتدیلر (لَنْ تَمَسَّنَا النَّارُ) بزنی اوط عذابی توتماس (إِلَّا أَيَّامًا مَعْدُودَاتٍ) مگر صانالمش آز کونلرگنه یعنی بزگه بیدی کون گنه یاکه قرق کون گنه عذاب بولور دیو (وَغَرَّهُمْ فِي دِينِهِمْ) دخی یهودلرنی غرورلاندردی دین لرنده یعنی امیدلەندردی (مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ) افترا قیلغان نرسەلری یعنی الله تعالی گه بز الله نك درستلاری بزنی عذاب قیلماس مگر آندن موندانغنه عذاب قیلور دیب یالغانلاولاری (فَكَيْفَ إِذَا جَمَعْنَاهُمْ لِيَوْمٍ) بس بو افترا قیلوچیلارنك حالی نیچك بولور بز آلارنی شوندی کونده جیساق (لَا رَيْبَ فِيهِ) اول کون نك بولوونده شك یوقدر (وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ) هر نفس که کسب قیلغان عملی نك جزاسی بیرلمش بولسه (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) هم اول نفسلر یاوزلق لارن آرتدرو وایزگولك لرین کیمتو برلەن ظلم قیلنمش بولماسلار بو آیت دلالت قیلادر مؤمن نك عملی باطل بولماوغه هم مؤمن نك تموغده مکسگو قالماوینه چرنکه ایمان وعمل نك جزاسنی آلو البته تموغده وقتده هم تموغغه کرمەس دن بورون ده بولمی باکه تموغدان قوتولغاج بولا (قُلِ اللّٰهُمَّ) ٶیت سین ای محمد (علیه السلام) ای الله (مَالِكَ الْمُلْكِ) ای ملکنی ملکەنوچی یعنی مالك نك ملکنده تصرف قیلووی کبی تصرف قیلوچی (تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ) خلقکدان تلەگان کشی گه خوجەلقنی بیررسك (وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ) دخی خلقکدان تلەگان کشکدن خوجەلقنی صورورسك (وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ) دخی تلەگان کشکنی دنیاده وآخرتده عزیز وحرمتلی قیلورسك (وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ) وتلەگان کشکنی دنیاده وآخرتده خور قیلورسك (بِيَدِكَ الْخَيْرُ) سیدك

قدرتكده در ايزگولك * الله تعالى نك قدرتنده ايزگولك بولغان كبى ياوزلقده بار شولاى بولسه ده ايزگولكنى گنه ذكر قيلدى چونكه ايزگولك بالذات الله تعالى نك تلهگان نرسه سى اما ياوزلق بالعرض گنه تلهگان نرسه سى چونكه كل بولغان ايزگولكنى اچينه آلماغان جزئ بولغان ياوزلق برق ياكه خيرنى گنه ذكر قيلو كلام خيرده بولغانلق اوچون ياكه خطابده ادب صاقلاو اوچون بولور (انَّكَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ) درستلكده سين هر نرسه اوزه رينه كوچلك بيتكوچيدر (تُولِجُ اللَّيْلَ فِى النَّهَارِ) كيچنى كوندزگه كرتورسك سين يعنى كيچنك ساعتلرندن كيمتورسك وكوندزنك ساعت لرن آرتدررسك (وَتُولِجُ النَّهَارَ فِى اللَّيْلِ) كوندزنى كيچكه كرتورسك سين يعنى كوندزنك ساعتلرندن كيمتورسك وكيچنك ساعتلرن آرتدررسك (وَتُخْرِجُ الْحَىَّ مِنَ الْمَيِّتِ) دخى تركنى ئولكدن چغاررسك يعنى جانلى نرسه لرنى جانسز ماده لرندن ياكه مؤمننى كافردن چغاررسك (توغدررسك) (وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَىِّ) دخى ئولكنى تركدن چغاررسك يعنى نطفه نى جانلى آدمدن ياكه كافرنى مؤمندن چغاررسك (توغدررسك) (وَتَرْزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ) دخى تلهگان كشكنى حسابسز رزقلاندررسز (لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ) مؤمنلر كافرلرنى واليلر ودوست آدملر ايتوب توتماسون (مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرنى باش ودوست ايتوب توتودان باشقه الله تعالى مؤمنلرنى دوستلق ياكه قرده شلك اوچون كافرلرنى مسلمان بولماسدان بورون ولى ودوست توتودان نهى ايتدى (وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ) وكمدر بو اشنى قيلور يعنى كافرلرنى ولى توتار (فَلَيْسَ مِنَ اللّٰهِ فِى شَىْءٍ) بس اول كشى الله تعالى نك دينندن هيچ نرسه ده توگل در (اِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاةً) مگر كافرلرگه ظاهرا تل برله ن دوستلقنى بلدرو درست بولور كافرلردن قورقو واجب بولغان اشده قورقماقلقكز وقتنده نيته كه حضرت عيسى «كُنْ وَسَطًا وَامْشِ جَانِبًا» ديگان يعنى ظاهرده اورتاده يور باطنده چيتده بول (وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ) دخى الله تعالى سزنى اوزى نك ذاتندن قورقتور (وَاِلَى اللّٰهِ الْمَصِيرُ) دخى الله تعالى گه در قايتاچق اورن (قُلْ) ئه يت سين اى محمد (عليه السلام) مؤمنلرگه (اِنْ تُخْفُوا مَا فِى صُدُورِكُمْ) اگر سز كوكره كلركزده بولغان نرسه نى ياشرسه كز (أَوْ تُبْدُوهُ) يايسه ظاهر قيلسا كز يعنى كافرلرنى دوست توتسا كز كيره ك ظاهرده دوست توتوكز كيره ك باطنده گنه دوست توتوكز (يَعْلَمْهُ اللّٰهُ) الله تعالى كوكللركزده بولغان نرسه نى بلور (وَيَعْلَمُ مَا فِى السَّمٰوٰتِ) دخى الله تعالى كوكلرده بولغان نرسه لرنى بلور (وَمَا فِى الْأَرْضِ) دخى يبرلرده بولغان نرسه لرنى بلور (وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالى هر بر نرسه اوزه رينه كوچى بيتكوچيدر بس اگر الله تعالى طيغان نرسه دن طبيلماسا كز سزنى عذاب قيلورغه ده كوچى بيتهر (يَوْمَ) شول كوننى ايسكه توشور اى محمد (عليه السلام) (تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ) هر بر نفس تابار (مَا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ) ايزگولكدن عمل قيلغان نرسه سنى (مُحْضَرًا) حاضر قيلنمش (وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ) دخى ياوزلقدان عمل قيلغان نرسه سينى حاضر قيلنمش تابار (تَوَدُّ) حالبوكم هر نفس آرزو قيلور (لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ) اگر اوزى برله ن بوكون آراسنده بولسه ايدى (أَمَدًا بَعِيدًا) بيك

براق مسافه‌دیو (وَيُحَذِّرُكُمُ اللّٰهُ نَفْسَهُ) دخی الله‌تعالی سزنی اوزینك ذاتندن قورقمور (وَاللّٰهُ رَؤُفٌ بِالْعِبَادِ) والله‌تعالی بنده‌لرگه شفقت قیلوچیدر یهودلر بزالله‌نك دوستلاری دیگان‌نك صوكنده الله‌تعالی ردقیلوب ذکر قیلناچق آیتنی اینندردی (قُلْ اِنْ كُنْتُمْ) ئه‌یت‌سین ای محمد (علیه السلام) اگرسز بولساكز (تُحِبُّونَ اللّٰهَ) الله‌نی دوست توتار بولساكز (فَاتَّبِعُونِي) بس‌میكا ایبه‌رگز (يُحْبِبْكُمُ اللّٰهُ) اگرمیكاایبه‌رسه‌كز الله تعالی‌سزنی دوست‌كورر بس‌بركشی الله‌غه‌محبت‌نی دعوی‌قیلسه رسول‌الله‌غه مخالف‌بولسه بوكشی محبتنده یالغانچی‌بولا (وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ) دخی سزنك گناهلارگزنی یارلقار (وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله‌تعالی حقیقة محبت توتقان كشیلرنك گناهسنی یارلقاوچیدر وآكار شفقت قیلوچیدر (قُلْ) ئه‌یت سین‌ای‌محمد محبت دعواسنده بولغان یهودلرگه (اَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ) الله‌غه هم‌رسول‌الله‌غه اطاعت‌قیلكز (فَاِنْ تَوَلَّوْا) بس‌اگر اطاعتدن یوز دوندرسه‌لر (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلكده الله‌تعالی (لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ) كافرلرنی سویمه‌س (اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰى) درستلكده الله‌تعالی اختیار قیلدی (آدَمَ وَنُوحًا) آدم ونوح (علیهما السلام) نی (وَآلَ اِبْرٰاهِيمَ وَآلَ عِمْرَانَ) دخی‌ابراهیم علیه‌السلام‌نك بالالارینی یعنی اسماعیل واسحاق هم‌بولارنك بالالارینی (عه‌م) هم عمران بالالارینی یعنی‌موسی وهارون علیهما‌نی (عَلَى الْعَالَمِينَ) بتون‌شول‌زمان‌نلك باربولغان كشیلری اوزه‌رینه (ذُرِّيَّةً) ابراهیم‌برله‌ن‌عمران‌نك بالالارینی آرتق قیلدی (بَعْضُهَا مِنْ بَعْضٍ) اول ذریه‌نلك بعضسی بعضسی‌نلك بالاسندان‌در (وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) والله تعالی آدملرنلك سوزلرینی ایشتوچی وحاللرینی بلگوچیدر بس سوزی درست وحالی توزك بولغانلارینی اختیار قیلدی الله تعالی بو آیتده آدم هم نوح عه‌م‌نلك هم آل ابراهیم برله‌ن آل عمران‌نلك بتون عالم اوزه‌رینه آرتق بولوویني آچق بیان ایتدی آدم برله‌ن نوح پیغمبر اما آل ابراهیم برله‌ن آل عمران‌دان كندو اوزلرینی آلساك ابراهیم علیه السلام پیغمبر عمران پیغمبر توگل اگر ذریه‌لرینی آلساك بعض بالالاری پیغمبر بعضسی پیغمبر ترگل نیچك بولسه‌ده بوآیتدن آدم‌نلك كیره‌ك پیغمبر بولسون وكیره‌ك بولماسون فرشته‌لردن آرتقلغی بلنه چونكه بو آیت‌دن بعض آدم‌لرنلك بتون عالم‌دن آرتق بولووی بلندی فرشته‌لر عالم جمله‌سندن دخی بوآیتدن كافرلرنلك آرالارنده نكاح‌لارینلك جائز بولوی بلنه كیره‌ك نیندی اعتقاددە بولسونلار (اِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ) ای‌محمد شول‌وقتنی ذكرقیل عیسی‌نلك ئه‌بیسی بولغان مریم‌نلك آناسی بولغان ماثان اوغلی عمران خاتونی ئه‌یتدی یعنی فاقوذا قزی حنه بو عمران ماثان اوغلی ینه یصهر اوغلی بولغان عمران بار آنلك موسی برله‌ن هارون عه‌م‌دن الوغ برلغان مریم اسملی قزی بولغان ایکی عمران آراسی برمك سیگز یوز سنه‌قدر فاقوذا قزی حنه بالا تابمی تورغان خاتون بولغان بر وقتده آغاچ كوله‌گه‌سنده اوتورا ایكان برقوشنك بالاسنه طعام آشاتقانلی كورب كوكلی بالا آرزو قیلغان وئه‌یتكان ای‌الله مینم اوزه‌رمده سیكا نذر بار اگرده میكا بربالا بیرسه‌نك اول بالانی مین بیت‌المقدس‌كه صدقه قیلور ایدم دیگان آلار زمانده بونذر مشروع ایكان لكن ایربالالار برله‌ن‌گه مشرو بولغان‌ع شوندان صوك حضرت حنه بوكلی بولغان (رَبِّ اِنِّي

نَذَرْتُ لَكَ) ای ربم مین سینك اوچون نذر ایتدم (مٰافِی بَطْنِی) قورصاغمده بولغان نرسه‌نی (بالانی) (مُحَرَّراً) بیت‌المقدس خدمتنه آزاد بولغان حالده (فَتَقَبَّلْ مِنِّی) بس نذر ایتکان بالامنی مندن قبول ایت (اِنَّكَ اَنْتَ) درستلکده سین (السَّمِیعُ الْعَلِیمُ) مینم سوزمی ایشتوچی ونیتمنی بلگوچیسین (فَلَمّٰا وَضَعَتْهٰا) بس‌منه قورصاغندا غی بالانی قویغان (تابقان) زمانده (قٰالَتْ رَبِّ اِنِّی وَضَعْتُهٰا اُنْثٰی) حنه ایتدی ای ربم مین قورصاغمده‌غی بالامنی قز ایتب قویدم (تابدم) (وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمٰا وَضَعَتْ) والله تعالی حنه‌نك قویغان بالاسنی بلوچیره کدر (وَلَیْسَ الذَّکَرُ کَالْاُنْثٰی) حنه ایسته‌گان ایر بالا حنه‌گه هبه قیلنغان قز بالا کبی توگلدر (وَاِنِّی سَمَّیْتُهٰا مَرْیَمَ) دخی مین بو قز بالامنی مریم دیب اسم‌له‌دم (مریم آلار تلنچه عبادت قیلوچی معناسنده بولغان) اسمی مسمی‌سنه موافق بولسون اوچون شولای آتاغان ((وَاِنِّی اُعِیذُهٰا بِكَ) دخی درستلکده مین بوقز بالامنی سیکا صیینلره‌مون (وَذُرِّیَّتَهٰا) دخی بوقزمنك بالالارونی سیکا صیینلره‌مون (مِنَ الشَّیْطٰانِ الرَّجِیمِ) الله‌نك رحمتندن سورلمش شیطاندن (فَتَقَبَّلَهٰا رَبُّهٰا بِقَبُولٍ حَسَنٍ) بس اول حنه‌قزی حضرت مریمنی ربسی کورکام قبول ایتوبرله‌ن قبول ایتدی (وَاَنْبَتَهٰا نَبٰاتاً حَسَناً) دخی اول حنه قزی مریمنی ربسی کورکام اوستردی یعنی الله تعالی حضرت مریمنی قز بالا بولا توروب بیت‌المقدس خدمتنه ایسر بالا اورننه قبول ایتدی هم هر حالده کورکام ایتب تربیه قیلدی حنه حضرت مریمنی توغدرغاج بر چوپره‌ك گه اوراب مسجدکه کوتره‌رب بارب عالملر آلدینه قویدی هم نذر ایتدیکی بالا شول دیدی هر قایوسی تربیه قیلورغه قرقدیلار چونکه مائان بالالاری بنو اسرائیل‌نك باش آدملری وپادشاهلاری ایدی حضرت مریم‌نیده پادشاه قزندان بولدقی اوچون هرقایوسی تربیه قیلورغه قرقدی حضرت زکریا مریم‌نك تربیه‌سی میکا تییش چونکه مریم‌نك آناسی حنه‌برله‌ن برتوغمه قرده‌شی ایشاع مینم حضرمده دیدی خلق راضی بولمادیلار قرغه صالامز دیدیلر جمعی‌بیکرمی بیدی آدم‌ایدی بریلغه یانده‌باردیلار کمنك قلمی صوغه باتماسه مریم‌نی اول تربیه قیلور دیدیلر قلم‌لریمنی صوغه تاشلادیلار هرقایوسی‌نك قلمی باتدی مگر حضرت زکریانك قلمی بانمادی بس حضرت مریم‌گه کفیل بولور حضرت زکریاغه تیدی (وَکَفَّلَهٰا زَکَرِیّٰا) دخی ربسی حضرت مریم‌نی حضرت زکریاغه قوشدی یعنی حضرت زکریانی حضرت مریمنی تربیه اینواوچون کفیل ایتدی (کُلَّمٰا دَخَلَ عَلَیْهٰا زَکَرِیَّا الْمِحْرٰابَ) قایوغنه زمان حضرت زکریا حضرت مریم‌گه محراب (چارداق)ده کرسه (حضرت زکریا حضرت مریم اوچون مسجده برچارداق بناء قیلغان ایکان) (وَجَدَ عِنْدَهٰا رِزْقاً) حضرت مریم حضورنده رزق تابار بولدی (قٰالَ یٰا مَرْیَمُ اَنّٰی لَكِ هٰذٰا) حضرت زکریا ایتدی ای‌مریم سیکا بورزق قایدان کیله‌دینو (قٰالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) حضرت مریم ایتدی بورزق الله‌تعالی حضورندان کیله‌دیو (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله‌تعالی (یَرْزُقُ مَنْ یَشٰاءُ بِغَیْرِ حِسٰابٍ) تله‌گان کشیسنی حساب‌دن باشقه رزقلاندرر یعنی کیك رزق برله‌ن (هُنٰالِكَ دَعٰا زَکَرِیّٰا رَبَّهُ) شول وقتده زکریا علیه‌السلام ربسنه دعا قیلدی (قٰالَ رَبِّ هَبْ لِی مِنْ لَدُنْكَ) حضرت زکریا ایتدی

ای ربم اوز حضورکدن میکاهبه قیل (ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً) خرش وایزگی بولغان بالانی نیته‌که حقه‌گه هبه قیلمك دیو (اِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ) درسلکده سین دعانی ایشتمرچی وقبول ایتوچیسن (فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ) بس حضرت زکریاغه فرشته‌لر جنسندن حضرت جبرائیل ندا قیلدی (وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ) مالبوکم حضرت زکریا آیاق اوزره باصوب محرابده نماز اوقیدر ایدی (اَنَّ اللّٰهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيٰى) ای زکریا الله‌تعالی سیکا یحیی اسملی ایربالا برلهن سوبونچ بیره (مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللّٰهِ) الله‌تعالی‌دن بولغان سوزنی یعنی عیسی علیه‌السلامنی تصدیق قیلوچی بولغان‌مالده. حضرت‌عیسی‌گه «کلمة‌الله» دیمك الله‌تعالی‌نك بول سین دیگان سوزی برلهن‌گنه آناسز بولووی اوچون (وَسَيِّدًا وَحَصُورًا) دخی خرجه هم خاتونلاردان طییلمش بولغان مالده (وَنَبِيًّا مِنَ الصّٰلِحِينَ) دخی ایزگولردن توغان پیغمبر بولغان مالده (قَالَ رَبِّ) حضرت زکریا ئه‌یتدی ای ربم (اَنّٰى يَكُونُ لِي غُلَامٌ) مینم اوچون نیچك ایربالا بولسون (وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ) مالبوکم تحقیق میکا یاش الوغلغی (قارتلق) ابرشدی (وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ) دخی خاتونم بالا تابودن کیسلگوچیدر بو وقت خاتونی سیکسان یاشنده بولغان (قَالَ كَذٰلِكَ) الله تعالی ئه‌یتدی اوشانداق یعنی قارت ایر برلهن بالاتابمی تورغان خاتوندان بالا توغدرغان کبی الله تعالی (يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ) تله‌گان عجیب نرسه‌لرینی قیلور (قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً) حضرت زکریا ئه‌یتدی ای ربم مینم اوچون خاتونم نك یوکلی ایدکنی بله تورغان علامت قیل دیو (قَالَ آيَتُكَ) الله تعالی ئه‌یتدی سینك خاتونك نك یوکلی بولووین بلووکا علامت (اَنْ لَا تُكَلِّمَ النَّاسَ ثَلٰثَةَ اَيَّامٍ) آدملرگه اوچ کون سویله‌شمه‌سزلکدر (اِلَّا رَمْزًا) مگر اشارت برله‌نگنه سویله شورسون یعنی قول یاکه باش یاکه کوز یاکه قاش برله‌نگه اشارت قیلوب سویله‌شورسون الله‌تعالی زکریا علیه‌السلامنی خاصة آدمار برله سویله‌شودن گنه طیدی الله تعالی‌نك ذکری اوچون هم الله تعالی‌نك برالوغ انعامی‌نك شکرین ئوته‌و اوچون مدت صاف بولوب قالسون اوچون (وَاذْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا) دخی ربکنی ای زکریا کوب ذکر قیل (وَسَبِّحْ بِالْعَشِيِّ) ودخی ربکا تسبیح ئه‌یت یعنی نمار اوقو کیچده یعنی کوندزنك آخرنده (وَالْاِبْكَارِ) دخی ایرته‌ده یعنی کوندزنك اوّلنده (وَاِذْ قَالَتِ الْمَلٰئِكَةُ) دخی ای محمد (علیه‌السلام) شول وقتنی ذکر قیل فرشته‌لر ئه‌یتدی (يٰمَرْيَمُ) ای مریم (اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰاكِ) درسلتکده الله‌تعالی سینی اختیار قیلدی (وَطَهَّرَكِ) دخی سینی ایرلرنك طوتوونلدن پاك قیلدی (وَاصْطَفٰاكِ عَلٰى نِسَاءِ الْعٰالَمِينَ) دخی سینی بتون عالم‌نك خاتونلاری اوزه‌رینه اختیار قیلدی (يٰمَرْيَمُ اقْنُتِي لِرَبِّكِ) ای مریم ربکا همیشه بوی‌صون (وَاسْجُدِي) دخی سجده قیل (وَارْكَعِي مَعَ الرّٰاكِعِينَ) دخی رکوع قیلوچیلار برلهن برگه رکوع قیل یعنی نماز اوقوچیلار برلهن برگه نماز اوقو بو آیتده سجده‌نی رکوع‌گه تقدیم ایتو شریعتلرنده شولای بولدی اوچون‌یاکه واو مطلق جمع اوچون ترتیب‌که دلالت قیلمی ایکنچیلك‌گه تنبیه اوچون (ذٰلِكَ مِنْ اَنْبَاءِ الْغَيْبِ) بو ذکر قیلغان قصه‌لار غیب خبرلردن در (نُوحِيهِ اِلَيْكَ) ای محمد (علیه السلام) بو غیب خبرنی سیکا وحی قیلامز یعنی وحی برلهن بلدره‌مز (وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ) حال بوکم سین اول بانو اسرائیل حضورنده بولمادك (اِذْ يُلْقُونَ اَقْلَامَهُمْ) اول

بنو اسرائیل نك تورات یازا تورغان قلملرین بلغه‌غه (صوغه) طاشلاغانلاری وقتده (أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ) قلملرین صوغه طاشلادیلر مریم‌گه قایوسی کفیل برلوچیلق بلنسون اوچون (وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ) دخی سین ای محمد بنو اسرائیل حضورنده بولمادك (إِذْ يَخْتَصِمُونَ) مریمنی تربیه‌قیلوده دعوی قیلشولاری وقتنده (إِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ) ای محمد شول وقتنی ذکر قیل فرشته‌لر جلسندن جبرائیل ئه‌یتدی (يَا مَرْيَمُ) ای مریم (إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ) درستلکده الله‌تعالی سیکا سویونچ بیرر (بِكَلِمَةٍ مِنْهُ) اوزندن صادر بولغان سوز (بالا) برله‌ن (اسْمُهُ الْمَسِيحُ) اول بالانك لقب اسمی مسیح در اصلده مشیح در مبارك معناسنده (عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ) علم اسمی مریم اوغلی عیسی در (وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) دنیاده وآخرتده مرتبه ایه‌سی بولغان حالده اول کلمه عیسی علیه‌السلام‌نك دنیاده مرتبه ایه‌سی بولووی پیغمبر بولووی برله‌ن (وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ) دخی الله‌تعالی‌گه یاقن قیلنمش لاردان بولغانی حالده (وَيُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ) دخی عیسی علیه‌السلام آدملرگه پیغمبرلر سوزلر بولووی بیشکده بالابولغان حالده (وَكَهْلًا) دخی یاش جکت بولغان حالنده (وَمِنَ الصَّالِحِينَ) دخی ایزگولردن بولغانی حالده (قَالَتْ رَبِّ) حضرت مریم ئه‌یتدی ای ربم (أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ) میلم اوچون نیچك بالابولسون (وَلَمْ يَمْسَسْنِي بَشَرٌ) حالبوکم مینی آدم جفت‌له‌نوبرله‌توتمادی (قَالَ كَذَلِكِ اللَّهُ) ئه‌یتدی جبرائل اوشانداق یعنی آناسز بالاتوغدرغان کبی الله‌تعالی (يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ) نله‌گان نرسه‌سنی یاراتور (إِذَا قَضَى أَمْرًا) هر قایچان بر اشنی حکم ایتسه یعنی بر نرسه‌نی یاراتونی نله‌سه (فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ) بس بودر باشقه توگل در اول نرسه‌گه ئه‌یتور (كُنْ) بول سین دیو (فَيَكُونُ) بس اول نرسه بولور (وَيُعَلِّمُهُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ) دخی الله‌تعالی عیسی (علیه السلام) گه اویره‌تر یازونی حضرت عیسی اوزینك زمانده برنچی مرتبه‌ده کورکام خطلی کمسه بولغان دخی حلال برله‌ن حرامنی بیان قیلونی اویره‌تر (وَالتَّوْرَاةَ وَالْإِنْجِيلَ) دخی توراتنی هم انجیلنی اویره‌تر (وَرَسُولًا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ) دخی اسرائیل‌نك بالالریله رسول ایتب یبه‌رلمش بولسم مین دیب ئه‌یتر (أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِآيَةٍ) درستلکده مین سزگه اوزمنك راستلغمه دلالت قیلغان علامتنی کیتردم (مِنْ رَبِّكُمْ) ربکزدن (أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطِّينِ) درستلکده مین سزنك اوچون بالچقدن صورتلرمن (كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ) قوش صورتی کبی (فَأَنْفُخُ فِيهِ) بس قوش صورتی کبی صورت که ئه‌ورمن (فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ) بس اول قوش صورتی کبی صورت الله‌تعالی‌نك اذنی برله‌ن قوش بولور (وَأُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ) دخی الله‌تعالی‌نك اذنی برله‌ن آنادان کوزسز توغانلارنی کوزلی قیلورمن دخی آلاته‌نلی‌لرنی سلامت له‌ندررمن کوب وقتده حضرت عیسی‌غه ملك‌لب آورو جیبیلا ایکان کیلورگه قوتلری بولغانلاری اوزلری کیلگان کیلورگه قوتلری بولماغانده حضرت عیسی اوزی بارغان (وَأُحْيِي الْمَوْتَى بِإِذْنِ اللَّهِ) دخی الله تعالی‌نك اذنی برله‌ن ئولکلرنی ترگزرمن (وَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا تَأْكُلُونَ) دخی سزگه آشی تورغان نرسه‌لرکزبرله‌ن خبر بیررمن (وَمَا تَدَّخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ) دخی ایولرکزده آشاراوچون صاقلاب قویغان نرسه‌لرکزدن خبر بیررمن

(انَّ فی ذٰلكَ) درستاسکده ،وذکر قیلنغان نرسه لرده بولغوچیدر (لَآیَةً لَکُمْ) سزگه علامت (انْ کُنْتُمْ مُؤْمنینَ) اگرسز ایمان کیتروچی بولساکز (وَمُصَدِّقًا) دخی راستلاوچی بولغان حالده کیلدم (لِمابَیْنَ یَدَیَّ) اوزمنك آلدمده بولغان نرسه نی یعنی اوزمدن بورون نرسه نی (منَ التَّوْراة) توراتدن (وَلِاُحِلَّ لَکُمْ) دخی ربکزدن سزگه کیلدم سزگه حلال قیلووم اوچون (بَعْضَ الَّذی حُرِّمَ عَلَیْکُمْ) سزنك اوزه رکزگه حرام قیلنغان نرسه نك بعضسنی یعنی موسی علیه السلام نك شریعتنده حرام قیلنغان اچمابی بالق ودوه ایتی کبی نرسه لرنی هم شنبه کون عملنی حلال قیلورمن (وَجِئْتُکُمْ بِآیَةٍ منْ رَبِّکُمْ) دخی سزگه ربکزدن علامتنی کیتردم (فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطیعُون) بس خلافلق قیلوده الله دن قورقکز هم میکا اطاعت قیلکز (انَّ اللّٰهَ رَبّی وَرَبُّکُمْ) درستلکده الله تعالی مینمده وسزنکده ربکزدر (فَاعْبُدُوهُ) بس ربکزغه عبادت قیلکز (هٰذا صِراطٌ مُسْتَقیمٌ) بو مینم سزگه امر قیلغان نرسه م ترغری یولدر شولای بولسه ده قومی حضرت عیسی نی یالغانغه توتدیلار ایمان کیترمه دیلر (فَلَمّا اَحَسَّ عیسٰی منْهُمُ الْکُفْرَ) بنواسرائیل دن عیسی (علیه السلام) کفر نی بلکان زمانده (قالَ مَنْ اَنْصاری الَی اللّٰه) حضرت عیسی الله غه صیینغان حالده کمدر مینم یاردمچیلرم دیدی یعنی الله تعالی نك دینینه یاردم بیروم اوچون میکا یاردم بیروچیلر کمدر دیدی (قالَ الْحَوارِیُّونَ) حواریلر ئه یتدی یعنی حضرت عیسی غه اوّل ایمان کیترکان اون ایکی آدم (نَحْنُ اَنْصارُ اللّٰه) بز الله تعالی نك دینینه یاردم بیروچیلرمز (آمَنّا باللّٰه) الله غه ایمان کیتردك (وَاشْهَدْ بِاَنّا مُسْلِمُونَ) دخی ای عیسی شاهد بولسین درستلکده بز بوی صونوچیلارمز (رَبَّنا آمَنّا بِما اَنْزَلْتَ) ای ربمز سین ایندرکان نرسه کا (انجیل کا) ایمان کیتردك (وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ) دخی رسولکا (حضرت عیسی غه) ایبه ردك (فَاکْتُبْنا مَعَ الشّاهدینَ) بس بزنی ومدانیتکه کواهلق بیروچیلر برله یازغای ایردك (وَمَکَرُوا) دخی بنواسرائیل نك کافرلری مکر وحیله قیلدیلار یعنی حضرت عیسی نی ئولترونی وآصونی تلهکان وقتلارنده (وَمَکَرَ اللّٰهُ) دخی الله تعالی حضرت عیسی نی کوك که کوتهروی برلهن مکر قیلدی (وَاللّٰهُ خَیْرُ الْماکرینَ) والله تعالی مکر قیلوچیلارنك ایزکوره کیدر کشی که ضرر نی تارتا تورغان حیله معناسی برلهن مکر نی الله تعالی که اسناد ازدواج ومقابله یولی برلهن کنه بس الله تعالی مکر قیلدی ومکر قیلوچیلارنك ایزکوره کی نك معناسی الله تعالی نك مکر نك جزاسنی بیردی ومکر برابرنده جزا بیروچیلرنك ایزکوسی وقوتلی سی معناسنده بولا (اذْقالَ اللّٰهُ) وشول وقتنی یادایت سین ای محمد ئه یتدی الله (یٰاعیسٰی) ای عیسی علیه السلام (انّی مُتَوَفّیکَ) درستلکده مین سینك اجلکنی کامل قیلوچی من ومقدر اجلکه قدر کیچکتررمن یعنی بنواسرائیل (یهودیلرنك) ئولترووندن سینی صاقلارمن (وَرافعُکَ الَیَّ) دخی سینی اوزمه کوتهروچی من یعنی فرشته لر قرارلانا تورغان اورنغه (وَمُطَهِّرُکَ) دخی پاکلاوچی من سینی (منَ الَّذینَ کَفَرُوا) کافر بولغان آدملرنك ظلمندن (وَجاعلُ الَّذینَ اتَّبَعُوکَ) دخی سیکا ایبه رکان آدملرنی قیلوچیمن (فَوْقَ الَّذینَ کَفَرُوا) کافر بولغان آدملرنك اوستنده (الٰی یَوْمِ الْقیامَة) قیامت کونه قدر بوآینده حضرت عیسی نك نبوته ایمان کیترکان مسلمان ونصارالارنی حضرت عیسی نك نبوتنی انکار قیلوچی

يهودلرگه هر وقت غالب بولووينه اشارت بار يهودلرنك مغلوب بولولاری‌نك حكمتی آچق ظاهر بولور ايدی اگرده نصارالار حضرت عيسی نك نبوتله ايمان كيتروب الوهيتنی اعتقاد قيلماسه‌لار (ثُمَّ اِلَيَّ مَرْجِعُكُمْ) مونك صوكنده قايتاچق اورنكز ميكادر (فَاَحْكُمُ بَيْنَكُمْ فِيمَا) بس ميكا قايتقان‌نك صوكنده سزنك آراكزده شول نرسه‌ده (دينده) حكم قيلورمن (كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ) اول نرسه‌ده اختلاف قيلور بولدكز (فَاَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا) بس شوندی آدملر كافر بولديلار حضرت عيسی‌غه (فَاُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا) بس اول كافر بولغان آدملرنی قاطی عذاب برله‌ن عذاب قيلورمن (فِی الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ) دنياده هم آخرتده (وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ) دخی حضرت عيسی‌نك پيغمبر بولووينی انكار ايتوچيلرگه ياردم بيروچيلردن يوقدر (وَاَمَّا الَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) حضرت عيسن‌نك پيغمبر بولووينه ايمان كيتردیلر هم ايزگو عمللر قيلديلار (فَيُوَفِّيهِمْ اُجُورَهُمْ) بس اول آدملرنك عمللری‌نك جزاسنی كامل بيررمز (وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ) والله تعالی كشی‌گه جبر قيلوچيلارنی دوست كورمه‌س (ذٰلِكَ) بوحضرت عيسی حقنده ذكر قيلنغان خبرلر (نَتْلُوهُ عَلَيْكَ) اول خبرلرنی ای محمد عليه السلام سيكا اوقورمز (مِنَ الْآيَاتِ) حق پيغمبر بولوكا دلالت قيلغان علامتلر بولغان حالده چونكه بوخبرلر غيب‌دن خبر، غيب‌دن خبرنی رهی برله‌ن پيغمبرگنه بله (وَالذِّكْرِ الْحَكِيمِ) دخی حكم ايه‌سی بولغان ذكر (قرآن) بولغانی حالده يهودلر حضرت عيسی‌نی ئولتررونی قصد قيلغاچ الله تعالی بر بولوط بيبه‌روب حضرت عيسی‌نی يوغاری كوته‌ردی آناسی حضرت مريم اوغلندن آيرولاسی كيلمی يغلاب يابشسه‌ده بولمادی حضرت عيسی آناسنه ئه‌يتدی صبرايت قيامت كونده الله تعالی ايكمزنی جيار شونده كورشرمز ديدی بيت المقدسده قدر كيچه‌سنده بولغان بو واقعه حضرت عيسی يوغاری آشقانده اوتوز اوچ ياشنده بولغان آناسی حضرت عيسی‌دن صوك آلتمش آلتی يل يه‌شه‌گان قيامت ياقن بولدقده حضرت عيسی‌نك بيرگه توشب رسول الله شريعتی ايله عمل ايتووی حديثلرده مذكوردر (اِنَّ مَثَلَ عِيسٰی عِنْدَ اللّٰهِ) درستلكده الله تعالی حضورنده حضرت عيسی‌نك عجيب وغريب بولغان شأنی (كَمَثَلِ آدَمَ) حضرت آدم‌نك عجيب وغريب بولغان شأنی كبيدر (خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ) الله تعالی آدمنی (قالبنی) توفراقدن ياراتدی (ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ) مونك صوكنده الله تعالی آدم (عليه السلام)گه بار بول سين ديدی (فَيَكُونُ) اول آدم بولور بولدی بوسوز اونكانده‌گی حالنی حكايت (اَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ) عيسی‌نك امری ربكدن راستدر (فَلَا تَكُنْ مِنَ الْمُمْتَرِينَ) بس ای محمد عيسی‌نك امرنده شك قيلوچيلاردن بولما (فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ) بس ای محمد نصارادن بركشی عيسی حقنده سينك برله‌ن جدال (نزاع) قيلشسه (مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ) شكسز بلونی لازم ايتكان دليللردن سيكا كيلگانندك صوكنده (فَقُلْ تَعَالَوْا) بس ای محمد (عليه السلام) ئه‌يت سين اول قچقرشوچی نصارالارغه كياكز (نَدْعُ اَبْنَاءَنَا وَاَبْنَاءَكُمْ) جاقررمز بزنك اوغللارمزنی وسزنك اوغللاركزنی (وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ) دخی بزنك خاتونلارمزنی وسزنك خاتونلاركزنی (وَاَنْفُسَنَا وَاَنْفُسَكُمْ) دخی بزنك نفسلرمز وسزنك نفسلركزنی (ثُمَّ نَبْتَهِلْ) مونك صوكنده بزلردن قايسمز يالغانچی شوكار

لعنت

لعنت قیلورمز (فَنَجْعَلْ لَعْنَةَ اللّٰهِ) بس الله تعالی نك لعنتنی قیلورمز (عَلَى الْكَاذِبِينَ) بزلردن یالغانچیلر
اوزه رینه رسول اکرم نصارالارنی لعنت اوقوشرغه چاقرغاچ نصارالار بزگه مهلت بیر فکر قیلیق دیدیلر
رسول الله دن خلوت اورنده بولغاچ آرالارنده توغری فکر ایییه سی بولغان عاقب اسملی آدم گه ئه یتدیلر
سین نی فکر بیره سن لعنت اوقوشرغه باریق مودیو عاقب ئه یتدی محمد علیه السلام نك پیغمبرلگن بله سز
بولداشکز عیسی علیه السلام حقنده هم سزگه آچق بیان قیلدی اگر لعنت قیلساکز هلاك بولورسز دیو
صوکره نصارالار رسول الله غه کیتدیلر رسول الله حضرت حسین نی کوته رگان حضرت حسننك قولندن توتقان
حضرت فاطمه رسول الله آرتنده حضرت علی حضرت فاطمه آرتنده کیلورگه چقغانلار ایدی نصارالارغه
(اسقف) آرخیریلری ئه یتدی مین شوندی یوزلی آدملر کوره م اگر الله تعالی دن تاغنی اورنندن ییبه رونی
صوراب دعا قیلسالار تاغنی ییبه ره چکلر دیدی لعنت اوقوشماکز هلاك بولورسز دیدی شوندن صوك نصارالار
رسول الله نك پیغمبرلگنی شکسز بلدیلر هم رسول الله غه ایکی یوز قزل حله اوتوز تیمر کولمك جزیه بیردیلر
(اِنَّ هٰذَا) درستلکده بو عیسی برله ن مریم قصه سی (لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ) البته بو قصه حق بولغان قصه لاردر
(وَمَا مِنْ اِلٰهٍ اِلَّا اللّٰهُ) هیچ معبود بالحق دن یوق مگر الله تعالی گنه در (وَاِنَّ اللّٰهَ) دخی درستلکده الله تعالی
(لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) البته اول الله تعالی غالب در هم اشنده حکمت ایییه سیدر یعنی الله تعالی گه قدرت تامه ده
وحکمت بالغه ده برابر بولغان ذات یوقدر بس الوهیت ده هم الله تعالی گه شریك بولغان ذات یوقدر
(فَاِنْ تَوَلَّوْا) بس اگر ایمان کیترودن کتاب اهلی یوز دوندرسه لر (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده الله تعالی
(عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ) دیننی بوزوچیلارنی بلگوچیدر تییشلی جزالارینی بیره چکدر (قُلْ) ئه یت سین ای
محمد علیه السلام (يَا اَهْلَ الْكِتَابِ) ای کتاب اهلی یعنی یهودلر ونصارالار (تَعَالَوْا) کیلکز (اِلٰى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ
بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ) بزنك وسزنك آراکزده برابر بولغان سوزگه یعنی پیغمبر هم الله تعالی ایندرگان کتابلار
اختلافلی بولماغان سوزگه (اَلَّا نَعْبُدَ اِلَّا اللّٰهَ) اول برابر بولغان سوز بودر عبادت قیلماسسز لغمزدر مگر
الله تعالی گه عبادت قیلورمز (وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا) دخی الله تعالی گه هیچ نرسه نی شریك قاطماسسز لغمزدر
(وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا) دخی بعضمزنك بعضمزنی توتماسسز لغیدر (اَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالی دن
باشقه ربلر (تربیه ایتوچیلر) ایتوب یعنی یهودلر کبی حضرت عزیرنی الله نك اوغلی دیمه سسزلکدر
نصارالار کبی حضرت عیسی نی الله نك اوغلی دیمه سسزلکدر هم عالملرگه اوزلرندن گنه چغاروب برنرسه نی
حلال وبرنرسه نی حرام ایتولرنده اطاعت قیلماسسز لقدر حاتم اوغلی عدی دن روایت قیلنه حاتم اوغلی
عدی ای الله نك رسولی بز احبارگه (عالملرگه) عبادت قیلمادق دیگاچ رسول الله ئه یتدی سزگه عالملر
بعض نرسه نی حلال وبعض نرسه نی حرام ایتوب سز آلار سوزی برله ن عمل ایتمه دکزمو دیو حاتم اوغلی
عدی ئه یتدی بلی عمل ایتدك رسول الله ئه یتدی عالملرکزنك اوزلرندن گنه چغاروب برنرسه نی حلال
وبرنرسه نی حرام دیگان سوزلری برله ن عمل ایتووکز آلارغه عبادت قیلو والله غه شرك قاطو بولادیدی (فَاِنْ تَوَلَّوْا)
بس اگر کتاب اهلی الله تعالی نی برله ودن یوز دوندرسه لر (فَقُولُوا اشْهَدُوا) بس ای مؤمنلر سز آلارغه

ئه‌یتکز شاهد بولکز (بِأَنَّا مُسْلِمُونَ) درستلکده بز مسلمانلارمز یعنی الله تعالی‌نی برله‌وچیلرمز دیو الله تعالی بو قصه‌ده اهل کتابنی آقرناق برله‌ن حقاق‌غه کوندروده مبالغه قیلدی اوّل حضرت عیسی‌نك حاللرینی بیان ایتدی دخی حضرت عیسی‌غه الوهیت‌نی منافی بولغان صفتلارنك عارض بولووبنی بیان ایتدی صوکره اهل کتاب‌نك شبهه‌لرینی ییبه‌ره تورغان نرسه‌نی ذکر ایتدی اهل کتاب‌نك حقنی بله توروب انکار قیلولاری ثابت بولغاچ لعنت اوقوشرغه دعوت ایتدی اهل کتاب‌نك بواشدن‌ده اعراض قیلوب بر آز اطاعت کورسه‌تولری صوکنده ینه‌ده عیسی علیه السلام هم انجیل هم باشقه پیغمبرلر وباشقه کتابلار اتفاق بولغان نرسه‌گه دعوت ایتدی بولارنك هیچ برسی‌نك فائده بیرمه‌وی معلوم بولغاچ مسلمانلارغه بز الله‌نی برله‌وچیلرمز سز اهل کتاب شاهد بولوکز دیمك برله‌ن امر ایتدی یهودلر ونصارالار ابراهیم علیه السلام حقنده نزاع قیلشدیلار یهودلر ابراهیم علیه السلام یهودی دیدیلر نصارالار ابراهیم علیه السلام نصرانی دیدیلر هم بو نزاعلرینی رسول الله‌غه مرافعه قیلدیلار شول حقده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (یَا أَهْلَ الْكِتَابِ) ای کتاب اهلی یعنی یهودلر ونصارالار (لِمَ تُحَاجُّونَ فِي إِبْرَاهِيمَ) نی اوچون ابراهیم حقنده نزاع قیلشاسز (وَمَا أُنْزِلَتِ التَّوْرَاةُ وَالْإِنْجِيلُ) تورات هم انجیل ایندرلمه‌دی (إِلَّا مِنْ بَعْدِهِ) مگر ابراهیم علیه السلام صوکندن ایندرلدی یعنی یهودیلك حضرت موسی‌غه تورات اینو برله‌ن ، نصارالق حضرت عیسی‌غه انجیل اینو برله‌ن حادث بولدی؛ ابراهیم علیه السلام موسی علیه السلام‌دن مك یل مقدم عیسی علیه السلام‌دن ایکی مك یل مقدم بس نیچك ابراهیم یهودی یاکه نصرانی بولسون (أَفَلَا تَعْقِلُونَ) ایا بلمیسزمی سوزکزنك باطل ایدکنی (هَا أَنْتُمْ) آگاه اولکز (هَؤُلَاءِ) ای اوشبو اهل کتاب (حَاجَجْتُمْ فِيمَا) شول نرسه‌ده دعوی قیلشدکز وحجت قویشدکز (نزاع قیلدکز) (لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ) اول نرسه‌نی سزنك اوچون بلو بولغوچیدر یعنی عیسی حقنده هم بز عیسی برله‌ن موسی‌نك دیننده دیو اویلادکز (فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا) بس شول نرسه‌ده نی اوچون دعوی قیلشاسز (لَيْسَ لَكُمْ بِهِ عِلْمٌ) اول نرسه‌نی سزنك اوچون بلو یوقدر یعنی ابراهیم یهودی یاکه نصرانی بولدی دیو دعوی قیلشاسز (وَاللَّهُ يَعْلَمُ) والله تعالی ابراهیم نك شأنینی بله‌در (وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) وسز بلمیسز (مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا) ابراهیم یهودی بولمادی (وَلَا نَصْرَانِيًّا) دخی نصرانی‌ده بولمادی (وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُسْلِمًا) ولکن ابراهیم باطل اعتقادلاردن آوشقوچی هم الله تعالی‌گه بوی صونوچی بولدی (وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخی ابراهیم الله‌غه شرك قاطوچیلاردن بولمادی (إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ) درستلکده ابراهیم‌گه آدمیلرنك یاقنراغی (لَلَّذِينَ) شوندی آدملردر (اتَّبَعُوهُ) ابراهیم‌گه ایه‌ردیلر (وَهَذَا النَّبِيُّ) دخی بو پیغمبردر یعنی محمد علیه السلام‌در ابراهیم‌گه آدملرنك یاقنراغی (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دخی بو پیغمبرگه (محمد علیه السلام‌گه) ایمان کیترگان آدملردر (وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ) والله تعالی مؤمنلرگه یاردم بیروچیدر یهودلر حضرت حذیفه دخی حضرت عمار هم حضرت معاذنی یهودیلك‌که اونده‌گانلری

زمانده الله تعالی ذکر قیلماقچی آیتنی ایندردی (وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) کتاب اهللدن (یهودلردن) برجماعت ایسته دی وآرزو قیلدی (أَوْ يُضِلُّونَكُمْ) سزنی اسلام دیندن کفرگه آزدرونی (وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ) اول جماعت آزدرماسلار مگر اوزلرین آزدررلار یعنی آزدررغه طرشولاری نك گناهسی اوزلرینه بولور (وَمَا يَشْعُرُونَ) دخی اول جماعت آزدررغه طرشولارینك گناهسی نك اوزلرینه بولوون بلمه سلر (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ) ای کتاب اهلی یعنی یهودلر ونصارالار (لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللهِ) نی اوچون الله تعالی نك آیتلرین انکار ایته سز یعنی تورات هم انجیل نك محمد (علیه السلام) نك پیغمبر بولوینه دلالت قیلغان آیتلرین (وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ) حالبوکم سز اول آیتلرنك الله تعالی نك آیتاری بولوینه شهادت بیرمسز هم الله تعالی آیتاری ایدکنی بلمسز (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ) ای کتاب اهلی (لِمَ تَلْبِسُونَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ) نی اوچون حقنی باطل برلهن قاطشتراسز (وَتَكْتُمُونَ الْحَقَّ) دخی حقنی یعنی رسول الله نك پیغمبرلکن یاشراسز (وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ) حالبوکم اول حقنی سزبلهسز (وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) دخی کتاب اهلندن برجماعت ئه یتدی (آمِنُوا بِالَّذِي أُنْزِلَ) شوندی نرسه گه ایمان کیترکز اول نرسه نی ایندرلمش بولدی (عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیترگان آدملر اوزه رینه یعنی قرآنغه (وَجْهَ النَّهَارِ) کوندزنك اوّلنده (وَاكْفُرُوا آخِرَهُ) دخی قرآننی انکار قیلوکز کوندزنك آخرنده (لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) مؤمنلر دینلرندن قایتسونلار اوچون یعنی مؤمنلر اویلارلار کتاب اهلی اوزلری عالم بولا تورب اسلام دینه کرگان نك صوکنده کیری کفرگه قایتدیلر البته بو قایقولاری اسلام دینی نك بطلانی اوچون دیو (وَلَا تُؤْمِنُوا) دخی کتاب اهلی ئه یتدیلر بعضی بعضنه اقرار قیلماکز (إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ) مگر دینکزگه ایه رگان کشی گه گنه اقرار قیلکز (قُلْ إِنَّ الْهُدَى) ئه یت سین ای محمد (علیه السلام) کتاب اهلنه درستلکده حق لقغه کوندرو (هُدَى اللهِ) الله تعالی نك حق لقغه کوندررویدر (بوجملهٔ معترضه بولغان جمله در) (أَنْ يُؤْتَى أَحَدٌ) بر کشی گه ده بیرلمش بولووی برلهن اقرار قیلماکز (مِثْلَ مَا أُوتِيتُمْ) سزگه بیرلگان نرسه نك اوخشاشنی مگر دینکزگه ایه رگان کشی گه گنه اقرار قیلکز (أَوْ يُحَاجُّوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ) یاکه ربکز حضورنده قیامت کونده مؤمنلرنك سزگه غالب بولووی برلهن اقرار قیلماکز مگر دینکزگه ایه رگان کشی گه گنه اقرار قیلکز مسلمان لارغه فاش قیلماکز والا آلارنك ایمانده ثباتلری آرتور (قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللهِ) ئه یت سین ای محمد (علیه السلام) یهودلرگه درستلکده فضل یعنی هدایت الله تعالی نك قدرتنده در (يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ) اول فضلنی الله تعالی تلهگان کشی سنه بیرر (وَاللهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ) والله تعالی فضلی کیك بولغوچیدر هم فضلنه اهل بولغان کشینی بلگوچیدر (يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ) الله تعالی رحمتنه تلهگان کشی سنی خاصلار (وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ) والله تعالی الوغ فضل ایه سیدر (وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) کتاب اهلی جمله سندن باردر (مَنْ) شول کشی (إِنْ تَأْمَنْهُ بِقِنْطَارٍ) اگرسین آنی کوب مال برلهن امین قیلساك یعنی آنارغه کوب

مالنی ودیعت که قویساك (يُؤَدِّهِ اِلَيْكَ) اول کوب مالنی سیکا ئوتەر یعنی بیرر عبدالله بن سلام گه بر قریشی برمك ایکی یوز اوقیه آلتون امانتکه قویدی هم عبدالله بن سلام خیانت قیلمی اداء قیلدی (اوقیه) دیو قرق درهم آغرلغنه ئەیتلەدر (وَمِنْهُمْ مَنْ) دخی اهل کتابدان شول کشی بار (اِنْ تَأْمَنْهُ بِدِينَارٍ) اگر سین آنی بر آلتون برلەن امین قیلساك یعنی بر آلتون امانت گه قویساك (لَا يُؤَدِّهِ اِلَيْكَ) اول بر آلتوننی سیکا ئوتەمەس یعنی بیرمەس خیانت قیلور (اِلَّا) مگر ئوتەر (مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا) اول کشی اوزەرنده تورغانك حالده یعنی همیشه صوراب آیرلماغانك حالده اگر آیرلساك انکار قیلور کعب بن اشرف کبی بر قریشی بر آلتون امانت که قویغان ایکان انکار ایتکان (ذٰلِكَ) بو امانتنی اوتەمەولری (بِاَنَّهُمْ قَالُوا) بونك سببلی در درستلکده اهل کتاب ئەیتدیلر (لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْاُمِّيِّينَ سَبِيلٌ) بزنك اوزەرمزده اهل کتابدن بولماغان عربلر اوچونده یول یوقدر یعنی اهل کتابدن هم بزنك دین اهلمزدن بولماغان کشی لر شأننده بزگه شلته یوقدر چونکه اهل کتاب دینلرینه مخالف کشیگه ظلم قیلونی حلال گه صایدیلار هم حلال بولوویني الله تعالی گه اسناد قیلدیلار (وَيَقُولُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ) دخی بو دعویلری برلەن الله تعالی گه یالغاننی ئەیتر بولدیلار (وَهُمْ يَعْلَمُونَ) حالبوکم اول اهل کتاب اوزلرینك یالغانچی ایکانلرینی بلورلر (بَلٰى) بلی اهل کتاب اوزەرینه اهل کتابدان بولماغان عربلر شأننده یول یعنی شلته بار (مَنْ اَوْفٰى بِعَهْدِهِ) برکشی وعدەسنه وفاء قیلسه یعنی وعده قیلغان نرسەسنی اوتەسه (وَاتَّقٰى) دخی الله تعالی دن قورقسه (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده الله تعالی (يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ) الله دن قورقوچیلارنی دوست کورر (اِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندی آدملر (يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللّٰهِ) الله تعالی نك وعدەسی برلەن آلماشدررلار (وَاَيْمَانِهِمْ) دخی یمینلری برلەن آلماشدررلار (ثَمَنًا قَلِيلًا) آز آقچەنی یعنی دنیانك آز نرسەسنی (اُولٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ) بو صفتلی آدملر آلارغه اولوش یوقدر (فِي الْآخِرَةِ) آخرتده (وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللّٰهُ) دخی آلار برلەن الله تعالی سویلەشمەس (وَلَا يَنْظُرُ اِلَيْهِمْ) دخی الله تعالی آلارغه قاراماس (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده (وَلَا يُزَكِّيهِمْ) دخی الله تعالی آلارنی پاکلاماس (وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ) دخی آلار اوچون رنجتکوچی عذاب بولغوچیدر بو ذکر قیلنغان آیتنی یهودلرنك عالملری حقنده ایندی دیگانلر یهودلرنك عالملری توراتنی اوزگارتکانلر هم رسول الله نك توراتده ذکر قیلنغان صفتلارنی آلماشقانلار هم امانت حکملرینی آلماشقانلار بو خدمتلری برابرنده رشوت آلغانلار (وَاِنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا) دخی درستلکده یهودلر جملەسندن شوندی جماعت باردر (يَلْوُونَ اَلْسِنَتَهُمْ بِالْكِتَابِ) تللرینی کتاب اوقو برلەن اررلر یعنی کتابنی اوزگارتورلر رجم آیتنی هم رسول الله صفتنی اوزگەرتولری کبی (لِتَحْسَبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ) اوزگەرتکان نرسەلرینی سزنك کتابدن دیب حساب قیلووکز اوچون یعنی توراتدن دیب (وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ) حالبوکم یهودلرنك اوزگەرتکان نرسەسی کتابدان (تورات دان) توگل (وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) دخی یهودلر اوزگەرتکان نرسەلرینی الله تعالی حضورندان دیو ئەیتورلر (وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ)

حالبوکم

مالبوکم یهودلرنك اوزگارتکان نرسه‌سی الله تعالی حضورندن توگل (وَيَقُولُونَ عَلَى اللهِ الْكَذِبَ) دخی یهودلر الله‌تعالی اوزه‌رینه یالغانلی ئه‌یتورلر (وَهُمْ يَعْلَمُونَ) مالبوکم اول یهودلر اول الله‌تعالی اوزه‌رینه ئه‌یتکان نرسه‌لرینك یالغان ایدکنی بلورلر ابورافع القرظی برلن سید البحرانی دیگان کشی رسول الله‌غه ئه‌یتدیلر ای محمد سین بزنك اوزکاعبادت قیلوب اوزکنی رب ایتب توتوومزنی تلیسونمی دیو رسول الله ئه‌یتدی معاذ الله (الله‌غه صیینامن) الله‌غه باشقه‌نك معبود بولوندان هم الله‌دان باشقه‌غه عبادت برلن امر قیلودان الله تعالی مینی معبود ایتب یبه‌ره‌دی هم معبود بولو برلن امرده قیلمادی شول حنده الله‌تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (مَا كَانَ لِبَشَرٍ) آدم اوچون مناسب بولمادی (أَنْ يُؤْتِيَهُ اللهُ الْكِتَابَ) الله تعالی‌نك اول آدمگه کتاب بیرووی (وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ) دخی حکمت هم پیغمبرلك بیرووی (ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ) مونك صوکنده آدملرگه ئه‌یتووی مناسب بولمادی (كُونُوا عِبَادًا لِي) میکا قللار بولکز (مِنْ دُونِ اللهِ) الله‌دان باشقه یعنی الله‌تعالی‌گه قل بولمی میکا قل بولکز دیو (وَلَكِنْ كُونُوا رَبَّانِيِّينَ) لکن کتاب حکمت وپیغمبرلك بیرلکان کشی ئه‌یتور عامی برلن عمل قیلوچیلاردان بولکز (بِمَا) شول نرسه سببلی (كُنْتُمْ تُعَلِّمُونَ الْكِتَابَ) سز کتابنی اویره‌تر برلدکز (وَبِمَا) دخی شول نرسه سببلی (كُنْتُمْ) بولدکز سز (تَدْرُسُونَ) درس ئه‌یتور بولدکز یعنی معلم ومدرس بولووکز سببلی عالم عامل لردن بولدکز چونکه عالم اویره‌تونلك وعلم اویره‌نرنلك فائده‌سی اعتقاد اوچون حق بولغان نرسه‌نی وعمل اوچون ایزگو بولغان نرسه‌نی بلودر (وَلَا يَأْمُرَكُمْ) دخی آدم اوچون سزگه بیورووی مناسب بولمادی (بواورنده لاکلمه‌سی «مَا كَانَ لِبَشَرٍ» دیگانده‌گی مانافیه‌نی تأکید اوچون آرتدرلدی) (أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ) سزنك فرشته‌لرنی توتووکز برلن (وَالنَّبِيِّينَ) دخی پیغمبرلرنی توتوکز برلن (أَرْبَابًا) ربکز ایتب نیته‌که صابئون فرشته‌لرنی یهودلر عزیرنی نصارالار عیسی‌نی رب توتدیلار (أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ) ایا پیغمبر بولغان آدم سزگه کفر برلن بیورورمی (بَعْدَ إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) سز مسلمانلار بولغانلك صوکنده البته بیورماس معناسنده (وَإِذْ أَخَذَ اللهُ) شول وقتنی ذکر قیل سین ای محمد (علیه السلام) آلدی الله‌تعالی (مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ) پیغمبرلرنك عهدینی (لَمَا آتَيْتُكُمْ) شول نرسه اوچون کم اول نرسه‌نی بیردك سزگه (مِنْ كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ) کتابدان هم حکمت‌دن بولغوچی اول نرسه (ثُمَّ جَاءَكُمْ) مونك صوکنده کیلدی سزکه (رَسُولٌ مُصَدِّقٌ) راستلاوچی رسول یعنی محمد علیه السلام (لِمَا مَعَكُمْ) سزنك برلن بولغان نرسه‌نی یعنی کتابلی هم حکمتنی (لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ) اگر سز اول رسولگه ایرشسه‌کز آکار ایمان کیتررسز (وَلَتَنْصُرُنَّهُ) دخی آکار یاردم بیررسز (قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ) الله‌تعالی ئه‌یتدی ایا بورسول برلن اقرار قیلدکزمو (وَأَخَذْتُمْ عَلَى ذَلِكُمْ إِصْرِي) دخی اوشبو اشکز اوزه‌رینه عهدمنی قبول قیلدکزمو دیو (قَالُوا أَقْرَرْنَا) پیغمبرلر ئه‌یتدیلر اقرار قیلدق بز (قَالَ فَاشْهَدُوا) الله تعالی ئه‌یتدی ای فرشته‌لر پیغمبرلرنك اقرارینه شاهد بولکز یاکه بعضکز بعضکزگه شاهد بولکز معناسنده (وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ) دخی مین سزنلك برلن برگه شهادت

بيروچيلاردن من (فَمَنْ تَوَلّٰى بَعْدَ ذٰلِكَ) بس بر كشى بو ميثاق صوكنده يوز دوندرسه (فَأُولٰئِكَ هُمُ الْفٰسِقُونَ) بس بو كشيلر آلاردر ياوزلار والله‌نك طاعتندن چغوچيلار بو آيتدن صراحة رسول اكرم‌نك باشقه پيغمبراردن آرتق بولووى چغا چونكه بتون پيغمبرارنك بزنك پيغمبرمزكه ايمان هم‌بزنك پيغمبرمز برلان اقرارى البته باشقه پيغمبراردن بزنك پيغمبرمزنك آرتقلغى اوچون اما سز امت‌نك ايزگوسى بولدكز ديگان آيتدن رسول الله‌نك باشقه پيغمبرلردن آرتق بولووى بلنمسه‌ده التزاما گنه بلنه چونكه امت‌نك ايزگو بولوينه متبوعلرى بولغان پيغمبرنك ايزگو وآرتق بولووى لازمگنه بولا صريح بولمى (أَفَغَيْرَ دِينِ اللّٰهِ) ايا الله (تعالى) نك دينند باشقه‌نى (يَبْغُونَ) ايسته‌رلرمو (وَلَهُ أَسْلَمَ) حالبوكم الله تعالى‌گه بوى صوندى (مَنْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ) كوكلرده وييرلرده بولغان نرسه‌لر (طَوْعًا وَكَرْهًا) اختيار برلەن واوزندن انصاف برلەن هم اختيارسز قلچ برلەن (وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ) دخى اول الله تعالى‌گه قايتارلمش بولورلار (قُلْ آمَنَّا بِاللّٰهِ) اى محمد (عليه السلام) ئه‌يت سين الله تعالى‌گه ايمان كيتردك (وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا) دخى بزنك اوزه‌رمزگه ايندرلگان نرسه‌گه (قرآن‌گه) ايمان كيتردك (وَمَا أُنْزِلَ عَلٰى إِبْرٰاهِيمَ) دخى ابراهيم (عليه السلام) گه ايندرلگان نرسه‌گه (اون صحف‌گه) ايمان كيتردك (وَإِسْمٰعِيلَ وَإِسْحٰاقَ) دخى اسماعيل (عليه السلام) برلەن اسحاق (عليه السلام) گه ايندرلگان نرسه‌گه ايمان كيتردك (وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ) دخى يعقوب (عليه السلام) گه دخى يعقوب عليه السلامنك بالالارينه ايندرلگان نرسه‌گه ايمان كيتردك (وَمَا أُوتِيَ مُوسٰى وَعِيسٰى) دخى موسى (عليه السلام) برلەن عيسى (عليه السلام) گه بيرلگان نرسه‌گه يعنى تورات برلەن انجيل‌گه ايمان كيتردك (وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ) دخى پيغمبرلرگه ربارندن بيرلگان نرسه‌گه ايمان كيتردك (لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ پيغمبرلردن هيچ برسينك آراسنى ايمانده آيورمامز يعنى بعضسنى تصديق ايتب بعضسنى تكذيب ايتمه‌مز (وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ) دخى بز اول الله تعالى‌گه بوى صونوچيلارمز وعبادتده اخلاصليلارمز ديو (وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا) وكمدر دين يوزندن اسلامگه باشقه‌نى ايسته‌سه (فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ) بس اول كشيدن ايسته‌لمش نرسه‌سى قبول قيلنماس يعنى الله تعالى حضورنده مقبول بولغان دين اسلام ديانيدر وباشقه دين مقبول توگللدر (وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخٰاسِرِينَ) واول اسلامدان باشقه‌دينى ايسته‌گوچى كشى آخرتده ضرر ايتوچيلردندر يعنى اول كشينك ايسته‌وندە فائده يوقدر بوآيت ايمان برلەن اسلامنك بربولووينه دلالت قيلا چونكه ايمان ايسته‌گان كشى‌دن البته مقبول بولورغه كيرەك ايمان اسلام‌گه باشقه بولغاچ اسلام‌گه باشقه بولغان دين ايسته‌وچيدن مقبول بولماغاچ بس ايمانده ايسته‌وچيدن مقبول بولماسقه كيرەك (كَيْفَ يَهْدِي اللّٰهُ قَوْمًا) نيچك الله‌تعالى شوندى قومنى حق‌لقغه كوندرسون (كَفَرُوا بَعْدَ إِيمٰانِهِمْ) اول قوم مؤمن بولغانلارى صوكنده كافر بولديلار يعنى مرتد بولديلار (وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ) حالبوكم رسول (محمد عليه السلام) حق پيغمبر ديوگواهلق بيردىلر (وَجٰاءَهُمُ الْبَيِّنٰاتُ) دخى اول قوم‌گه محمد (عليه السلام)نك حق پيغمبر بولووينه دلالت قيلا تورغان شاهدلر كيلدى يعنى قرآن ومعجزه‌لر (وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي

القوم

الْقَوْمُ الظَّالِمِينَ) والله تعالی ظالم قیاوچیلارنی حق‌لقغه کوندرمس (أُولَئِكَ) اسلام صوکنده کافر بولغان آدمار (جَزَاؤُهُمْ) آلارنك جزالاری (أَنَّ عَلَيْهِمْ) درستلکده اسلام صوکنده کافر بولغان آدملرکه بولغوچیدر (لَعْنَةَ اللهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ) الله‌تعالی‌نك دخی فرشته‌لرنك دخی آدملرنك لعنتی (أَجْمَعِينَ) بارچه‌سینکده (خَالِدِينَ فِيهَا) اول لعنتده مکنگو قالغانلاری حالده (لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمُ الْعَذَابُ) اسلام صوکنده کافر بولغان آدملردن عذابنی جیکل قیلنمش بولماس (وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ) دخی آلار مهلت‌ده بیرلمش ایمه‌سلر (إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا) مگر شوندی مرتدلرکه لعنت بولماس آلار مرتدلکلرندن قایتدیلار (مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ) اوشبو اشلرندن صوك (وَأَصْلَحُوا) دخی بوزغان نرسه‌لرینی اصلاح قیلدیلار (فَإِنَّ اللهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) بس درستلکده الله‌تعالی اول مرتدلرنك توبه سببلی گناه‌لارینی یارلقاغوچیدر هم آلارغه رحمت قیلوچیدر بو آیتنی سویدا اوغلی حارث حقنده ایندرلدی دیگانلار مرتد بولوبنه اوکنگان صوکنده توبه ایتسه‌م مقبول بولورمی دیو قومنه رسول الله‌دان صوراغز دیو امر قیلغان ایدی قومی رسول الله‌دان صوراغانلار هم ذکر قیلناچق آیت اینگاچ حارث مدینه‌گه قایتوب توبة ایتدی الله‌تعالی یهودلر حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (إِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندی آدملر (كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ) ایمانلاری صوکنده کافر بولدیلار (ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا) مونك صوکنده کفرنی آرتدردیلار یهودلر حضرت عیسی‌گه کافر بولغانلار دخی موسی علیه‌السلام‌گه هم تورات‌که ایمان صوکنده انجیل‌گه انکار ایتکانلر صوکره محمد علیه‌السلام‌گه هم قرآنغه انکار قیلغانلار (لَنْ تُقْبَلَ تَوْبَتُهُمْ) البته بولارنك توبه‌لرنی قبول قیلنماس (وَأُولَئِكَ هُمُ الضَّالُّونَ) دخی بوصفتلی آدملر آزغنلاردر وحق یولدان آداشغان‌لاردر (إِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندی آدملر (كَفَرُوا) کافر بولدیلار (وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ) دخی ئولدیلر حالبوکم آلار کافرلردر یعنی کافر بولغان حاللرنده ئولدیلر (فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ) بس کافر بولوب ئولگان آدملرنك هیچ برسندن البته قبول قیلنماس (مِلْءُ الْأَرْضِ ذَهَبًا) آلتون یوزندن بیرنی طولطورلق مقدار (وَلَوِ افْتَدَى بِهِ) اگر بیر طولوسی آلتون برله‌ن اوط عذابندن اوزینی فدیه‌له‌سه‌ده یعنی دنیاده بیر طولوسی آلتون الله‌تعالی یولنده صرف ایتسه وآخرت عذابندن اوزینی فدیه‌له‌سه‌ده یعنی قوتقارماقچی بولسه قبول ایتلمه‌س (أُولَئِكَ) بوکفر اوزه‌رنده ئولگان آدملر (لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) آلار اوچون رنجتکوچی عذاب باردر (وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ) دخی بوکفر اوزه‌رنده ئولگان آدملرکه عذابنی یببه‌ره تورغان یاردمچیلردن بوقدر

٣ نچی جزء تمام بولوب ٤ نچی که شروع ایدلدی (لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ) ایزگولکنك کاملنه ایرشمه‌سسز (حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ) یاراطقان نرسه‌کزدن صرف قیلمایه‌چه (وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ) قایوغنه بولسه‌ده یاراطقان نرسه‌کزدن صرف قیلساکز (فَإِنَّ اللهَ بِهِ عَلِيمٌ) بس درستلکده الله‌تعالی اول نرسه‌نی بلگوچیدر (كُلُّ الطَّعَامِ كَانَ حِلًّا لِبَنِي إِسْرَائِيلَ) طعام‌نك هربرسی اسرائیل بالالارینه حلال بولدی (إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَائِيلُ عَلَى نَفْسِهِ) مگر یعقوب (علیه‌السلام) اوزینه حرام قیلغان نرسه‌گنه حلال بولمادی مثلا توه ایت‌لری وتوه

سوتلری کبی (مِنْ قَبْلُ اَنْ تُنَزَّلَ التَّوْرَاةُ) تورات ایندرلمش بولماسدان بورون بو آیت نك اینووینه سبب شول یهودلر رسول الله غه ئه یتدیلر سین اوزك ابراهیم ملتنده دیو دعوی قیلاسون وحالبوکم توه ایتلری وتوه سوتلری آشیسون ابراهیم (علیه السلام) توه ایتلری وتوه سوتلری آشامیدرایدی دیدیلر یهودلرنی رد قیلواوچون الله تعالی ذکر قیلمغان آیتنی ایندردی یعنی ابراهیم گه توه ایتلری وسوتلری حلال ایدی مگر یعقوب علیه السلام «عرق النسا» دیگان آور وعارض بولغاچ سلامتله نسه م توه ایتی وتوه سوتی آشاماس ایدم دیوندر ئه یتدی (قُلْ فَأْتُوا بِالتَّوْرَاةِ) بس ای محمد (علیه السلام) یهودلرگه ئه یت تورانتنی کیترکز (فَاتْلُوهَا) بس تورانتنی اوقوکز (اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگرسز ابراهیم (علیه السلام) گه توه ایتلری وسوتلری حرام بولدی دیگان سوزکزده راست سوزلیلردن بولساکز رسول الله یهودلرگه بوسوزنی ئه یتکاچ یهودلر حیران بولدیلار هم تورانتنی کیترمه دیلر (فَمَنِ افْتَرَى) بس برکشی افتراء قیلسه (عَلَى اللهِ) الله تعالی اوزه رینه (الْكَذِبَ) بالغانتنی (مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) دلیل ظاهر برلغانتك صوکنده نیته کم یهودلر ابراهیم علیه السلام گه توه ایتی وسوتی حرام بولدی دیو الله تعالی گه افتراء قیلدیلار (فَاُولٰئِكَ) بس افتراء قیلوچیلار (هُمُ الظّٰالِمُونَ) آلاردر ظالملر یعنی حقدان باطل گه اوتوچیلر (قُلْ صَدَقَ اللهُ) ئه یت سین ای محمد (علیه السلام یهودلرگه الله تعالی راست ئه یتدی (فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ اِبْرَاهِيمَ) بس ابراهیم (علیه السلام) نك ملتنه ابیه رکز (حَنِيفًا) باطل بولغان دینلردن آوشقان حالده اول ابراهیم (وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخی اول ابراهیم الله غه شرك قاطوچیلاردان بولمادی * یهودلرنك مسلمانلارغه بزنك قبله مز «بیت المقدس» سزنك قبله کزدن (کعبه دن) الك بولغان دیه کلرینی رد قیلوب الله تعالی ذکر قیلماقچی آیتنی ایندردی (اِنَّ اَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ) درستاکده آدمارگه عبادت اوچون بیرده قویلغان ئوی نك اولکی (لَلَّذِي بِبَكَّةَ) مکه ده بولغان ایودر (کعبه در) رسول الله دان بیرده اوّل آدمارگه عبادت اوچون قویلغان ئوی قایسی دیو صورادقلارنده مسجد حرام صوکره بیت المقدس دیگان آرالاری نیچه یل دیگاچ قرق یل دیگان (مُبَارَكًا) برکت ابیه سی بولغان حالده اول ئوی (وَهُدًى لِلْعَالَمِينَ) دخی بقون عالمنی حق لغه کوندرگوچی بولغان حالده اول ئوی (فِيهِ آيَاتٌ بَيِّنَاتٌ) اول ئویده (مسجد حرام ده) ظاهر بولغان علامتلر باردر (مَقَامُ اِبْرَاهِيمَ) اول علامتلر جمله سندن ابراهیم (علیه السلام) نك باصوب تورغان اورنی در یعنی بیت الله ده الله تعالی نك قدرتنه دلالت قیلانورغان ظاهر علامتلر باردر قوشلارنك بیت الله قبه سنه قونماوی هم حرمده یرتقچ حیوانلارنك کبیکلرنك جاننه قصد قیلماوی هم مقام ابراهیم کبیلر (وَمَنْ دَخَلَهُ كَانَ آمِنًا) وکمدر بیت الله غه کرسه امین بولور یعنی قیامت کونی نك عذابندن قورتلور نیته که رسول الله «مَنْ مَاتَ فِي اَحَدِ الْحَرَمَيْنِ بُعِثَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ آمِنًا» دیدی معناسی برکشی ایکی حرمنك برسنده ئولسه قیامت کونده عذابدان امین بولوب قوبارلمش بولور معناسنده یاکه برکشی بیت الله غه جاهلیت زمانده کرسه ئولتراودن وطالانودان امین بولور اسلامیت زمانده کرسه حدلردن وقصاصلاردان امین بولور معناسنده (وَلِلّٰهِ عَلَى النَّاسِ) آدملر اوزه رینه الله تعالی رضالغی اوچون واجبدر (حِجُّ الْبَيْتِ) بیت الله نی زیارت

اوچون

اوچون قصد قیلو (مَنْ) شول کشی‌گه واجبدر (اسْتَطَاعَ اِلَيْهِ سَبِيلاً) بول یوزندن الله‌نی زیارت اوچون قصد قیلوغه کرچی بیتدی یعنی حج‌گه باروب قایتورلق خراجت‌گه (وَمَنْ كَفَرَ) وبرکشی الله‌تعالی فرض قیلغان حجنڭ فرضلغنی انکار ایتسه (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده الله‌تعالی (غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ) بتون عالم‌دن مرکسزدر (قُلْ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ) ای محمد (علیه‌السلام) کتاب اهلنه ئه‌یت سین ای کتاب‌اهلی (لِمَ تَكْفُرُونَ بِاٰيَاتِ اللّٰهِ) نی اوچون الله (تعالی) نڭ آینلرینی انکار ایته‌سز یعنی محمد (علیه‌السلام) نڭ دعوی قیلغان نرسه‌سنده راست بولوویته دلالت قیلغان علامتلرنی انکار ایته‌سز کتاب‌اهلینڭ آیتلرنی بلووی آرتغراق بولغانلقی اوچون کفرلریده قبیح‌رەك بولا شونڭ اوچون الله‌تعالی خطابنی اهل‌کتاب‌قه تخصیص قیلدی اهل کتاب تورات برله‌ن انجیل‌گه ایمان کیترولرینی دعوی قیلسالارده لکن حقیقت‌ده آلار تورات برله‌ن انجیلنی منکرلر (وَاللّٰهُ شَهِيدٌ) والله تعالی شاهددر (عَلٰى مَا تَعْمَلُونَ) سزنڭ قیلغان نرسه‌کزاوزه‌رینه (قُلْ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ) ای محمد کتاب اهلنه ئه‌یت‌سین ای کتاب‌اهلی (لِمَ تَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) نی‌اوچون الله‌نڭ یولندان (دیننن) طبیاسز (مَنْ آمَنَ) ایمان کیتورگان آدملرنی (تَبْغُونَهَا عِوَجًا) الله تعالی‌نڭ حق بولغان دیننده قڭغرلق ایسته‌گانکز حالده (وَاَنْتُمْ شُهَدَاءُ) حالبوکم سز شاهدلر (عالملر) سز حق دین اسلام دینی ایکانچیلکنی (وَمَا اللّٰهُ بِغَافِلٍ) الله تعالی غافل ایه‌س (عَمَّا تَعْمَلُونَ) سزنڭ عمل قیلغان نرسه‌کزدن بر وقتده انصاردن اوس برله‌ن خزرج قبیله‌سندن بر جماعت بر اورنغه جییولوشوب سویله‌شوب تورالار ایدی بو جماعت یانندن یهودلردن قیس اوغلی شاس اوتوب بارغانده بولارنڭ جمعیتلرینی کوردی هم مسلمانلارنڭ بو ره‌وشچه الفته‌نوویته وسویله‌شوویته آچووی کیلدی یهودلردن بر یگت که بار بولارغه بعاث کونننی ذکر قیل دیو قوشدی یعنی اوس برله‌ن خزرج قبیله‌سینڭ محاربه قیلغان کونننی اول محاربه‌ده اوسلر غالب بولغان ایکان بو یهودی یکت شاس قوشقانچه بو جماعت‌که بعاث کونننی ذکر قیلدی بو جماعت‌نڭ جاهلیت زمانده‌غی حمیتلری قوزغالوب آرالارنده نزاع قوبدی قاچ، قاچ! صوغشامز دیو قچقرشدیلار بو طاوش رسول‌الله‌غه ایرشدی رسول الله انصاردن مهاجرلردن بر آز خلق برله‌ن بو جماعت یانه باردی وئه‌یتدی مین سزنڭ آراکزده بولغانم حالده جاهلیت زمانی چاغراسزمنی اسلام سببلی الله تعالی سزنی حرمتله‌دی کوکللرکزنی الفته‌ندردی دیدی بوجماعت‌بلدیلر بو نزاع وقچقرش شیطان وسوسه‌سندن ایکان دیو بس قلچلارینی تاشلاب برسی برسینی قوچاقلاب یغلاشدیلار شول حقده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندالاین ایمان کیتورگان آدملر (اِنْ تُطِيعُوا) اگر ایبه‌رسه‌کز وبوی صونسا کز (فَرِيقًا مِنَ الَّذِينَ اُوتُوا الْكِتَابَ) کتاب بیرلکان آدملردن برجماعت‌گه (يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ اِيمَانِكُمْ) سزنی ایمانکز صوکنده کیری قایتارلار (كَافِرِينَ) کافر بولغانلارکز حالده (وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ) ونیچك انکار ایته‌رسز یعنی سزگه انکار قایدان کیلور (وَاَنْتُمْ) حالبوکم سز (تُتْلٰى عَلَيْكُمْ آيَاتُ اللّٰهِ) سزنڭ اوزه‌کزگه الله تعالی‌نڭ آیتلری اوقولمش بولور (وَفِيكُمْ رَسُولُهُ) دخی سزنـــڭ اچکزده (آراکزده) الله‌نڭ رسولی بار (محمد علیه‌السلام) اول

سزنی همیشه وعظلی وغفلتدن اویغاتا شبهه‌لرکزنی ییبه‌ره (وَمَنْ يَعْتَصِمْ بالله) وکمدر الله (تعالی)گه یعنی دیننه توتونور (فَقَدْ هُدِيَ الى صراط مُسْتَقِيم) بس تحقیق اول کشینی توغری یولغه کوندرلمش بولدی (يٰاَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیتورگان آدملر (اتَّقُوا اللّٰهَ) الله‌دان خلافلق قیلوده قورقکز (حَقَّ تُقٰاته) حق قورقووی برله‌ن یعنی الله تعالی‌دن نیچك قورقارغه تییش شولای قورقکز (وَلَا تَمُوتُنَّ) دخی ئولمه‌کز (الّا) مگر ئولکز (وَاَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) حالبوکم سز مسلمانلارسز یعنی اسلام حالندن باشقه حال اوزه‌رنده ئولم ایرشکان وقتده (وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللّٰهِ جَمِيعًا) دخی ای مؤمنلر جییلغانکز حالده الله‌نك یبینه (دیننه) یابشکز (وَلَا تَفَرَّقُوا) دخی آیرلشماکز (وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ) دخی سزنك اوزه‌رکزگه بولغان الله تعالی‌نك نعمتینی ایسکزگه توشرکز (اِذْ كُنْتُمْ اَعْدٰاءً) جاهلیت زماننده برکزگه برکز دشمانلار بولدکز (فَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ) بس اسلام سببلی الله تعالی کوکللرکز آراسینی الفتله‌ندردی (فَاَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِه) بس الله تعالی‌نك اسلام نعمتی سببلی تاکغه کردکز یعنی ئه‌ورلدکز (اِخْوٰانًا) دین‌ده قرده‌شلر بولوب . بو آیت‌نك مضمونی برله‌ن عمل ایتسه‌ك دنیاده برنجی مترقی وغالب ملت بولور ایدك (وَكُنْتُمْ عَلٰى شَفٰا حُفْرَةٍ مِنَ النّٰار) دخی اسلام دینی کیلمه‌سدن بورون تموغ‌دان بولغان چوقرنك طرفی اوزه‌رنده بولدکز شول حالده ئولسه‌کز جهنم چوقرینه توشه‌رایدکز (فَاَنْقَذَكُمْ مِنْهٰا) بس الله تعالی اسلام سببلی تموغ چوقرندان قوتقاردی سزنی (كَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی ذکر قیلنغان نرسه‌لرنی بیان قیلغان کبی (يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ آيٰاته) الله تعالی سزگه علامتلرینی بیان قیلور (لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ) سزنك توغری یولغه کونلووکز اوچون شرعا معروف بولغان نرسه برله‌ن امر وشرعا منکر بولغان نرسه‌دن نهی حقنده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ اُمَّةٌ) سزلردن بر جماعت بولسون (يَدْعُونَ اِلَى الْخَيْرِ) اول جماعت ایزگولك‌گه اونده‌رلر (وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ) دخی شرعا معروف بولغان نرسه برله‌ن بیورورلار (وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) دخی شرعا قباحت بولغان اشدن طییارلار بس الله تعالی‌نك بولسون دیگان امرندن امر بالمعروف ونهی عن المنکرنك فرض بولووی چغا چونکه امر وجوب اوچون اما فرض کفایه بولووی سزلردن دیگان سوزندن یعنی (منکم‌دن) چغا چونکه «مِنْ» تبعیض اوچون بس آیت‌نك معناسی بولا سزلردن بعضکز آدملرنی شریعت‌که موافق بولغان کورکام اشلرگه اوندی تورغان هم شرع وعقل کورکام کوره تورغان اشلر برله‌ن امر قیلا تورغان هم شرع وعقل قبیح‌گه صایی تورغان اشلردن طییا تورغان جماعت بولسون معناسنده معروف دیو کتابقه وسنت‌که موافق بولغان اشکه، منکر دیو کتابقه وسنت‌که مخالف بولغان اشکه ئه‌یتورلر فرض دیو شبهه‌سز دلیل قطعی برله‌ن ثابت بولغان اشکه ئه‌یتورلر فرض کفایه دیو بر مجلسده یاکه بر شهرده یاکه بر محله‌ده خلقنك بعضسی قیلسه کلسینك اوستندن توشه‌ر کلسی قیلسه کلسنه ثواب بولور هیچ برسی قیلماسه کلسی گناهلی بولور مجلس اعتبار قیلنغانی سلام قایتارو وتوچکرگان کشی‌گه جواب بیرو کبی محله وشهر اعتبار قیلنغانی جنازه نمازی کبی هم امر بالمعروف نهی عن المنکر حقنده ابو سعید الخدریدن حدیث روایت قیلنه رسول الله ئه‌یتدی‌دی «مَنْ رَأٰى مِنْكُمْ مُنْكَرًا

فلیغیره

فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَانْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَانْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذٰلِكَ اَضْعَفُ الْاِيمَانِ» دیو معناسی سزلردن برکز شرع وعقلغه خلافی بولغان اشنی کورسه قوتیندن کیلسه قولی برلهن اوزگارتسون اگر قولی برلهن اوزگارترگه کوچی یتمهسه تلی برلهن اوزگارتسون اگر تلی برلهن اوزگارترگه کوچی یتمهسه کوکلی برلهن اوزگارتسون یعنی کوکلیندن مکروه کورسون وبو کوکلیندگنه اوزگارتو ایمانندن ضعیفرهگیدر (وَاُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ) وبوایزگولیکگه اوندهوچیلر معروف برلهن امرقیلوچیلار هم منکردن نهی ایتوچیلر آلاردر کمال سعادتکه ایرشوچیلر رسول الله دن آدملرنك ایزگوسی کم دیو صورالدقده معروف برلهن امرقیلوچی منکردن نهی قیلوچی الله تعالی دن قورقوچی وقردهشلری برلهن دوست توروچی دیدی (وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ) دخی ای مسلمانلار سز شوندی آدملر کبی بولماکز (تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا) اول آدملر الله تعالی نی برلهوده هم آخرت وقیامت حاللرنده آیرولشدیلار واختلاف قیلدیلار بوآدملردن یهودلر نصارالار مراد (مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ) اول آدملرگه اتفاقی واجب اینکان وحقنی بیان اینکان ظاهر دلیللر کیلگانندن صوکنده یعنی یهودلرگه نصارالارغه الله تعالی نی برلهوده هم آخرت وقیامت حاللرنده اتفاق بولونی واجب اینکان دلیللر کیلسهده افتراق واختلاف ایتدیلر بوآیتده نهی قیلنغان تفرقدن اصولده تفرق مراد فروعده توگل چونکه رسول الله « اِخْتِلَافُ اُمَّتِي رَحْمَةٌ» دیمش یعنی امتمزنك دینندگی فرعلرنده اختلافلاری رحمتدر هم «مَنِ اجْتَهَدَ فَاَصَابَ فَلَهُ اَجْرَانِ وَمَنْ اَخْطَاَ فَلَهُ اَجْرٌ وَاحِدٌ» دیگان یعنی مجتهد طرشووی سببلی حقغه توغری کیلسه طرشووی اوچون برثواب حقغه توغری کیلووی اوچون ایکیچی ثواب واگر مجتهد طرشووی سببلی حقغه توغری کیلمهسه طرشووی برابرنده همیشه برثواب بولور (وَاُولٰئِكَ) بوالله تعالی نی برلهوده هم آخرت وقیامت حاللرنده اختلاف قیلوچیلار (لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) آلارغه الوغ عذاب باردر (يَوْمَ) شول کونده الوغ عذاب باردر (تَبْيَضُّ وُجُوهٌ) بعض آدملرنك (مؤمنلرنك) یوزلری آق بولور (وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ) دخی بعض آدملرنك (کافرلرنك) یوزلری قارا بولور (فَاَمَّا الَّذِينَ اسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ) اما شوندی آدملر آلارنك یوزلری قارابولدی بس بولارنی تمورغه تاشلانمش بولور هم بولارغه شلته قیلوب ئهیتلمش بولور (اَكَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيمَانِكُمْ) ایا میثاق کونده ایمان کیترگانکز صوکنده کافر بولدکزمو (فَذُوقُوا الْعَذَابَ) بس اگر میثاق کونده ایمان کیترگانکز صوکنده کافر بولساکز تاتوکز عذابنی (بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ) کافر بولووکزسببلی (وَاَمَّا الَّذِينَ ابْيَضَّتْ وُجُوهُهُمْ) اما شوندی آدملر آلارنك یوزلری آق بولدی (فَفِي رَحْمَةِ اللّٰهِ) بس یوزلری آق بولغان آدملر الله تعالی نك رحمتنده در یعنی جنتده در (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) اول یوزلری آق بولغان آدملر الله نك رحمتنده مڭگو قالوچیلاردر (تِلْكَ آيَاتُ اللّٰهِ) بووعده هم وعید آیتلری الله نك آیتلریدر (نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ) اول آیتلرنی ای محمد (علیه السلام) سیندك اوزهرکه حقلق برلهن اوقورمز (وَمَا اللّٰهُ) دخی ایمهس الله تعالی (يُرِيدُ ظُلْمًا) جبرنی تلهوچی (لِلْعَالَمِينَ) عالملراوزهرینه یعنی هیچ برمخلوقغه (وَلِلّٰهِ) دخی الله اوچون ملکدر (مَا فِي السَّمٰوَاتِ وَمَا

فى الْأَرْض) كوكلرده وييرلرده بولغان نرسه‌لر (وَإِلَى اللهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ) دخى الله‌تعالى‌گه اشلرنى قايتارلمش بولور وهربراشكه تييشلى جزاسنى بيرر عبدالله ابن مسعودگه ابى بن كعب‌گه معاذ ابن جبل‌گه يهودلردن مالك بن انصف برله‌ن يهودا اوغلى وهب ده‌يتديلر بز سزدن آرتق‌مز وبزنك دينمز سزنك دينكزدن ايزگو ديو شول حقده الله‌تعالى ذكر قيلناچق آيتنى اينديردى (كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ) اى محمد(عليه‌السلام)امتى سز الله‌نك علمنده شوندى امت‌نك ايزگوره‌گى بولدكز (أُخْرِجَتْ لِلنَّاس) اول امتنى آدملر اوچون ظاهر قيلندى (تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوف) شرعا معروف بولغان نرسه‌لر برله‌ن بيورورسز يعنى ايمان وباشقه يخشى اشلر برله‌ن (وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَر) دخى شرعا قبيح بولغان نرسه‌دن طييارسزيعنى كفر وباشقه قباحت اشلردن (وَتُؤْمِنُونَ بِاللهِ) دخى الله‌تعالى‌گه ايمانده هميشه بولورسز الله‌تعالى‌گه ايمان مؤمن‌به نك كلسنه ايمانى اچينه آلا بس بو آيت دلالت قيلادر امت محمد صلعم‌نك هر بر امت‌دن ايزگو بولووينه البته امت‌نك ايزگو بولووى دينده كامل بولولارى اوچون دين‌ده‌كامل بولولارى متبوعلرى بولغان پيغمبرلرى‌نك باشقه پيغمبرلردن آرتق بولوندان بس امة‌نك ايزگو بولووينه متبوعلرى بولغان پيغمبرنك افضل الانبياء بولووى لازم بولا هم بوآيتدن امر بالمعروف‌نك فرضلغى بلنه هم امت محمد صلعم‌نك اجماعسى‌نك حجت بولووى بلنه چونكه لام‌نك استغراق‌اوچون بولووينه قارا غانده بو آيت امت محمد عليه‌السلام‌نك هربر معروف برله‌ن امرقيلوچى بولوب هربر قبيح‌دان نهى‌قيلوچى بولووين نلى اگر باطل‌گه اتفاق قيلسه‌لار امة محمدنك هربر معروف برله‌ن امر قيلوب وهربر قبيح‌دان نهى ايتوچى بولماوى لازم (وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَاب) اگر كتاب اهلى تييشنچه ايمان كيترسه‌لر ايدى (لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ) بوايمان اهل كتاب اوچون ايزگو بولور ايدى (مِنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ) اهل كتاب‌دان ايمان كيترگانلرينه بار سلام اوغلى عبدالله هم آنك يولداشلارى كبى (وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ) دخى اهل كتاب‌نك كوبره‌گى ياوزلاردر كفرده ثابت‌لاردر (لَنْ يَضُرُّوكُمْ) اى مسلمان‌لار يهودلر سزگه هيچ نرسه‌برله‌ن ضرر قيلماسلار (إِلَّا أَذًى) مگر تل برله‌ن رنجتو برله‌ن‌گنه بر آزضرر قيلورلار (وَإِنْ يُقَاتِلُوكُمْ) واگر سزنك برله‌ن يهودلر صوغش قيلسالار (يُوَلُّوكُمُ الْأَدْبَارَ) مغلوب بولغان‌لارى حالده سزگه آرط‌لارنى دونديرلر (ثُمَّ لَا يُنْصَرُونَ) مونك صوڭنده ياردم بيرلمش بولماس‌لار (ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ) يهودلر اوزه‌ريده خورلق صوغلمش بولدى (أَيْنَمَا ثُقِفُوا) قايسو اورنده بولسه‌لاردە كيرەك نيدى مملكت‌ده طورسون‌لار آلارغه هميشه ذلت نيته‌كه بوآيت‌نك مضمونى هميشه يهودلر حقنده تاباقيامتدر (إِلَّا بِحَبْلٍ مِنَ اللهِ) مگر يهودلرگه ذلت مضروب بولماس الله‌تعالى‌دن بولغان‌يب سببلى (وَحَبْلٍ مِنَ النَّاس) دخى آدملردن بولغان يب سببلى الله‌نك يندن مراد اوزلرينه بيرلگان تورات ياكه الله‌نك ذمه‌سى حبل‌ناسدن مراد جزيه يعنى يهودلرگه هربر حالده ذلت وحقارت بولور ايدى مگر ذلت وحقارتدن چقديلر دينلرنده ثابت بولولارى برله‌ن ياكه اسلام بيرنده بولغانده جزيه توله‌ولرى برله‌ن بوحبل‌دن نيچه تورلى معنا آلورغه ممكن ادارة مشروطه ودوما كبى نرسه‌لر آلماغه

ممکن هر کم بو آیتنی فکری بیتکانچه مطالعه قیلسون واگر بعض مفسرلر معنا بیرگانچه گه ده یتسه‌ك بو آیت‌نك مضمونی یهودلر حقنده حاضر تابلوب بتومشکل بولور چونکه یهودلر غایت متروق هم آلارده بولغان ذلت مسلمانلارده بولغان ذلت‌دن نیچه مرتبه کیم حاصل کلام بو آیتده ذلت‌دن نصارالارنك روسیه‌ده‌گی یهودلرنی تالاوی کبی شی‌نی آلورغه ممکن لکن «اَیْنَمَا ثُقِفُوا» گه بووقت روسیه‌نك قایو بیرنده تورسالارده دیب معنا بیرگه کیره‌ك چونکه باشقه مملکت‌لرده تمام حریت برله‌ن تورغان یهودلرگه بارحقیقت معناسنی الله‌تعالی باور لکن کندم‌بویله معناسنی مناسب کورم یعنی یهودلر غایت اوصال خاق بولدقلارندان قایو مملکت‌ده اولسالارده حقارت آستنده قالورلار ایدی لکن دینلرنده ثباتلری واتفاقلری سببلی هم حقوق انسانیه محافظلاری اولان ارباب معارف سایه‌سنده حقارتدن نجات تابدیلار(۲) (وَبَاؤُا بِغَضَبٍ مِنَ اللهِ) دخی یهودلرالله تعالی‌دن بولغان آچوبرله‌ن قایتدیلار (وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الْمَسْكَنَةُ) دخی یهودلر اوزدربنه فقیرصمان بولو هم بای بولوبده فقیرلکدن قورقو صرغلمش بولدی (ذٰلِكَ) بویهودلرگه ذلت وفقیرلك مضروب بولو هم‌الله‌نك آچووی برله‌ن‌قایتولاری (بِاَنَّهُمْ كَانُوا) برنك سببلی‌در درستلکده یهودلر بولدیلار (يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللهِ) الله تعالی‌نك آیتلرینی انکار قیلور بولدیلار (وَيَقْتُلُونَ الْاَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ) دخی حقدان باشقه پیغمبرلرنی ئولترر بولدیلار (ذٰلِكَ) بویهودلرنك کافر بولووی هم‌پیغمبرلرنی ئولترووی (بِمَا) شول‌نرسه سببلی‌در (عَصَوْا) گناهلی بولدیلار یعنی گناهلی بولولاری سببلیدر (وَكَانُوا يَعْتَدُونَ) دخی حلال‌دان حرام‌غه اوتار بولدیلار یعنی حلالنی طاشلاب حرامنی قیلور بولدیلار (لَيْسُوا سَوَاءً) اهل کتاب همه‌سی برابر ایمه‌سلر (مِنْ اَهْلِ الْكِتَابِ اُمَّةٌ قَائِمَةٌ) کتاب اهلندن توغری وحق‌لقده ثابت بولغان برجماعت بار (يَتْلُونَ آيَاتِ اللهِ) اول جماعت الله تعالی‌نك آیتلرینی اوقورلار (آنَاءَ اللَّيْلِ) کیچه‌نك ساعتلرنده (وَهُمْ يَسْجُدُونَ) حالبوکم آلار سجده قیلورلار یعنی یسیع نمازنی اوقورلار چونکه کتاب اهلی یسیع نمازنی اوقوماس بولغانلار (يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) کتاب اهلی الله‌تعالی‌گه دخی آخرت کونده ایمان کیتررلر (وَيَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ) دخی شرعا یاخشی بولغان‌اش برله‌ن بیورورلار(وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ) دخی شرعا قباحت بولغان‌اشدن طییارلار(وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ) دخی ایزگولکلرگه آشغورلار (وَاُولٰئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ) اهل کتاب‌دان موصفتده بولغان جماعت ایزگولردن‌در (وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ) وشول نرسه‌کم ایزگولکدن آنی اهل کتابدان بولغان جماعت قیلور (فَلَنْ يُكْفَرُوهُ) بس آلارغه اول ایزگولکلك ثوابی یوق قیلنمش بولماس ثوابنی کامل ایتو شکر برله‌ن آنالغان کبی ثوابنی‌ضائع ایتو وکیمتوده کفر برله‌ن آتالا (وَاللهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ) والله تعالی اوزندن قورقوچیلارنی بلگوچیدر (اِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) درستلکده شوندی آدملر کافر بولدیلار (لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ) اول کافر بولغان آدملردن موکسز قیلماس (اَمْوَالُهُمْ وَلَا اَوْلَادُهُمْ) مالالاری دخی بالالاری (مِنَ اللهِ) الله‌تعالی‌دن (شَيْئًا) عذاب‌دان هیچ‌نرسه‌نی موکسز قیلماس

---

۲) یاقوریلرنك بعض اورنده ذلتده بولماولاری برده آیتکه مخالف توگل چونکه اول بیرلرده وحبل من الناس در. ش. ح.

یعنی یبیه‌رمه‌س (وَأُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ) وبوکافر بولغان آدملراوط ایبه‌لریدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) هم آلار اوطده مکثو قالوچیلاردر (مَثَلُ مَا يُنفِقُونَ فِي هَٰذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) بودنیا ترکلکنده کافرلرنك انفاق قیلغان نرسه‌لری‌نك صفتی (كَمَثَلِ رِيحٍ) جیل کبیدر (فِيهَا صِرٌّ) اول جیلده قاطی صالقناق باردر (أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ) اول قاطی صالقناق ایبه‌سی بولغان جیل شوندی قوم‌نك ایگنیه‌ایرشدی (ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ) اول قوم کفر وگناه سببلی نفسلرینه ظلم ایتدیلر (فَأَهْلَكَتْهُ) بس‌اول قاطی‌صالقوناق ایبه‌سی بولغان جیل کفر وگناه سببلی نفسلرینه ظلم قیلغان قوم‌نك ایگنینی هلاك قیلدی (وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ) ایگنلرینی هلاك ایتو سببلی اول قوم‌گه الله‌تعالی ظلم قیلمادی (وَلَٰكِنْ أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) ولکن‌اول‌قوم اوزلری‌نك کفرلری سببلی اوزلرینه ظلم قیلدیلار (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً) اچ سرده‌ش ایتب توتماکز (مِّن دُونِكُمْ) اوزکزدن باشقه‌دان یعنی دینده قرده‌ش بولماغان کشیلرنی دوست توتوب اچ سرکزنی سویله‌مه‌کز (لَا يَأْلُونَكُمْ خَبَالًا) بوزوقلقده سزنك حقکزده کیمچیلك قیلماس‌لار یعنی سزگه ضرر کیتره تورغان نرسه‌ده طاقتلارنی صرف قیلوده کیمچیلك قیلماسلار (وَدُّوا مَا عَنِتُّمْ) وسزگه قاطی‌ضرر نی ایسته‌دیلر (قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ) تحقیق دینکزده خلاف کشیلرنك آغزلاریندان یعنی سوزلرندن دشمانلق ظاهر بولدی (وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ) دخی کوکره‌کلری یاشرگان نرسه الوغراقدر یعنی کوکره‌کلرنده یاشرگان دشمانلقلاری سوزلرندن ظاهر بولغان دشمانلقلاریندان الوغراقدر (قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْآيَاتِ) تحقیق اخلاص‌نك واجب بولوویله هم مؤمنلر برله‌ن دوست بولوب مخالفلر برله‌ن دشمان بولوغه‌دلالت قیلغان آیتلرنی سزگه بیان‌قیلدق (إِن كُنتُمْ تَعْقِلُونَ) اگر بیان قیلغان نرسه‌نی عقلکز برله‌ن آکلاب‌بلسه‌کز (هَا أَنتُمْ أُولَاءِ) آگاه اولکز سزای مؤمنلر یعنی اهل کتاب‌نك منافق‌لارنی دوست توتوده خطاء قیلوچی مؤمنلر (تُحِبُّونَهُمْ) سز قرده‌شلك‌لری ودوستلقلاری اوچون اهل کتاب‌دان بولغان منافق‌لارنی دوست کوررسز (وَلَا يُحِبُّونَكُمْ) دخی اهل کتاب‌دان بولغان منافقلاردین‌ده سزگه مخالف بولغانلق‌لاری اوچون سزنی دوست کورمه‌سلر (وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ) دخی‌سز الله‌تعالی ایندرگان کتاب‌نك کلسنه ایمان کیتررسز آلار سزنك کتابکزغه ایمان کیترمه‌سلر (وَإِذَا لَقُوكُمْ) وهرقایچان اهل‌کتاب‌دان بولغان منافقلار سزگه یولقسالار (قَالُوا آمَنَّا) ایمان کیتردك‌بز دیو ئه‌یتورلر (وَإِذَا خَلَوْا) وهرقایچان سزدن آولاق اورنده بولسالار (عَضُّوا عَلَيْكُمُ الْأَنَامِلَ مِنَ الْغَيْظِ) آچودان سزنك‌اوزه‌رکزگه بارماق باشلارونی تشلرلر (قُلْ مُوتُوا بِغَيْظِكُمْ) ئه‌یت سین ای محمد (علیه السلام) آچووکز برله‌ن ئولکز یعنی ئولگانکزگه قدر آچوده قالکز (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ) کوکره‌ك ایبه‌لرینی بلگوچیدر یعنی منافق‌لارنك کوکره‌کلرنده یاشرگان دشمانلقلارنی بلگوچیدر (إِن تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ) اگر سزگه ایزگولك ایرشسه اول ایزگولك اهل کتابدان بولغان منافقلارنی حسرتله‌ندرر (وَإِن تُصِبْكُمْ

سَيِّئَةٌ) واگر سزگه یاوزلق ایرشسسه (يَفْرَحُوا بِهَا) اول سزگه ایرشکان یاوزلق سببلی شادلانورلار اول منافقلار (وَإِنْ تَصْبِرُوا) واگر سز اهل کتابدن بولغان منافقلارنك دشمانلغنه صبر قیلساکز (وَتَتَّقُوا) دخی آلارنی دوست توتوده الله‌دن قورقساکز (لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا) آلارنك مکرلری سزگه هیچ نرسه ضرر ایتمس (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ) منافقلارنك قیلغان عملرینی کامل بلگوچیدر (وَإِذْ غَدَوْتَ) ای محمد (علیه السلام) شول وقتنی ایسکه توشر ایرته برله‌ن چقدك سین (مِنْ أَهْلِكَ) اهلکدن یعنی حضرت عائشه رضی الله تعالی عنها حجره‌سندن (تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ مَقَاعِدَ) مؤمنلرنی تورلی اورنلارغه ایندرگانلك حالده (لِلْقِتَالِ) صوغش قیلو اوچون (وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) والله تعالی سوزلرکزنی ایشکوچیدر ونیتلرکزنی بلگوچیدر (إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ) شول وقتده کم سزدن ایکی تورلی جماعت (خزرج قبیله‌سندن بنوسلمه اوس قبیـــله‌سندن بنو حارثه) قصد قیلدی (أَنْ تَفْشَلَا) قورقماقلقلارنی وضعیفلهنمك لکلرینی یعنی بو ایکی جماعتنك کوکللرینه قورقو توشب کیتدی (وَاللَّهُ وَلِيُّهُمَا) والله تعالی بو ایکی جماعتکه یاردم بیروچیدر یعنی کوکللرینه توشکان قورقو خطره‌سندن صافلاوچیدر (وَعَلَى اللَّهِ) دخی الله تعالی اوزه‌رینه (فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) مؤمنلر اشلرینی تابشرسونلار بو ذکر قیلنغان آیت احد صوغشی حقنده بو صوغشده مشرکلر اوچ مك قدر بولوب صحابه‌لر بر مك قدر بولغان مشرکلر احد طاغنه هجرتدن اوچرنچی یلده اون ایکنچی شوالده چهارشنبه کون کیلگانلر رسول الله صحابه‌لرنی هم ابی اوغلی عبدالله‌نی مشورت که چافرغان ابی اوغلی عبدالله هم انصاردن برآزی ای الله‌نك رسولی بوصوغشقه سین چقمه دیگانلر بعضیلر چغارغه قستاغانلار آخرنده رسول الله چقغان هم جراحتلهنگان مسلمانلار مغلوب بولغانلار (وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ) وتحقیق سزگه الله تعالی یاردم بیردی (بِبَدْرٍ) بدر صوغشنده مکه برله‌ن مدینه آراسنده بولغان بر صودر بدر اسملی آدمنك ملکنده بولغانلقدن اول صونی بدر دیو آتالغان (وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ) حالبوکم سز آزلغکز سببلی خورلار یعنی ضعیفلر ایدکز (فَاتَّقُوا اللَّهَ) بس صوغشده رسول الله برله‌ن برگه ثابت بولوده الله‌دن قورقکز (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) الله تعالی‌نك نعمتنه شکر قیلووکز اوچون (اذْ) شول وقتنی بدر واقعه‌سنده الله تعالی سزگه یاردم بیردی (تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ) ای محمد (علیه السلام) سین مؤمنلرگه ده‌یقور بولدك (أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ) ایا بیتمه‌سمی سزگه (أَنْ يُمِدَّكُمْ رَبُّكُمْ) ربکزنك سزگه یاردم بیروی (بِثَلَاثَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ) فرشته‌لردن اوچ مك فرشته برله‌ن (مُنْزَلِينَ) اول فرشته‌لر ایندرلمش بولغانلاری حالده الله تعالی بدر صوغشنده اوّل برمك فرشته ایندرب مؤمنلرگه یاردم قیلدی صوکره اوچ مك ایندردی صوکره بیش مك ایندردی (بَلَى) بلی اوچ مك فرشته برله‌ن الله تعالی‌نك یاردم بیرووی بیتمه‌ر (إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا) اگر مؤمنلر صوغشقه صبرلق قیلسالار دخی رسول الله امرینه خلافلق قیلوده الله تعالی‌دن قورقسه‌لار (وَيَأْتُوكُمْ مِنْ فَوْرِهِمْ هَذَا) مشرکلر سزگه بو تیز وقتلارندن کیلورلر یعنی شول ساعتده‌نوك کیلورلر (يُمْدِدْكُمْ رَبُّكُمْ) ای مؤمنلر سزگه ربکز یاردم بیرور (بِخَمْسَةِ آلَافٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ) فرشته‌لردن

بيش مك فرشته برله‌ن (مُسَوِّمِينَ) علامتله‌نكانلرى حالده اول فرشته‌لر (وَمَا جَعَلَهُ اللهُ) دخى الله تعالى سزكه فرشته‌لر برله‌ن ياردم بيرونى قيلمادى (اِلَّا بُشْرَى لَكُمْ) مگر سزنك اوچون سويونچ قيلدى (وَلِتَطْمَئِنَّ قُلُوبُكُمْ بِهِ) دخى بو فرشته‌لر برله‌ن ياردم بيرونى قيلمادى مگر بو ياردم بيرو برله‌ن كوكلكلركز قرار تابسون اوچون قيلدى (وَمَا النَّصْرُ) ياردم ايمه‌س (اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللهِ) مگر الله تعالى حضورندندر (اَلْعَزِيزِ الْحَكِيمِ) اول الله تعالى ياردم بيروده غالبدر هم حكمت ايه‌سيدر (لِيَقْطَعَ طَرَفًا) الله تعالى بدر صوغشنده ياردم بيردى مؤمنلرگه بر طائفه‌نى كيسمه كلك وهلاك قيلماقلق اوچون (مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملردن (اَوْ يَكْبِتَهُمْ) يايسه كافر بولغان آدملرنى يوز توبه‌ن يبه‌رو اوچون يعنى رسواى قيلو اوچون (فَيَنْقَلِبُوا خَائِبِينَ) بس مشركلر رسواى بولسالار مقصودلارينه ايرشودن اميدلرينى كيسكانلرى حالده يورطلارينه كيرى قايتورلار (لَيْسَ لَكَ مِنَ الْاَمْرِ شَيْءٌ) سينك ايركده اشمن هيچ نرسه يوق (اَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ) يايسه الله تعالى بدر صوغشنده مؤمنلرگه ياردم بيردى مشركلر اوزه‌رينه مسلمان بولسالار كفردن توبه‌لرينى قبول ايتو برله‌ن قايتو اوچون (اَوْ يُعَذِّبَهُمْ) يايسه مشركلرنى عذاب قيلو اوچون اگر كفرلرنده ثابت بولسالار يعنى الله تعالى مشركلرنك اشينه مالكدر تله‌سه هلاك قيلور تله‌سه رسواى قيلور تله‌سه مسلمان بولغان صورتده توبه‌لرينى قبول قيلور تله‌سه عذاب قيلور كفرلرنده دوام ايتسه‌لر (فَاِنَّهُمْ ظَالِمُونَ) بس درستلكده مشركلر شركلرى سببلى ظلم قيلوچيلاردر (وَلِلّٰهِ) دخى الله اوچون ملكدر (مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ) كوكلرده وييرلرده بولغان نرسه‌لر (يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ) تله‌گان كشى‌نى يارلقار الله تعالى (وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ) وتله‌گان كشى‌سنى عذاب قيلور (وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله تعالى بنده‌لرنى يارلقاغوچى وآلارغه رحمت ايتوچيدر (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آنى ايمان كيتورگان آدملر (لَا تَأْكُلُوا الرِّبٰوا) ربا آشاماكز (اَضْعَافًا مُضَاعَفَةً) قات قات آرتدرو برله‌ن آرتدرغانكز حالده . خلق مدت كه قدر ربا آلغاچه يده‌ده مدت اچنده رباده آرتدرغانلار يعنى مدتنى آرتدرغان صاين رباسنى‌ده آرتدرغانلار (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) ربا آشاوده الله‌دن قورقكز (لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) سعادت كه ايرشوكزاوچون (وَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي) شوندى اوتدن صاق بولكز (اُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ) حاضرله‌نمش بولدى اول كافرلر اوچون (وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَالرَّسُولَ) دخى ربانى حرام ايتوده الله تعالى‌گه هم رسول عليه السلام‌غه اطاعت قيلكز (لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ) رحمت قيلنمش بولوركزاوچون بو آيت‌نك عبارتندن ربانك حرام بولووى بلنه اما اشارتندن الوغ گناه سببلى مؤمن بنده‌نك ايمانداى چقماوى بلنه چونكه ربا الوغ گناه شولاى بولا توروب الله تعالى ربا آشاماكز ديو مؤمنلرگه خطاب قيلدى بس بلنديكه ربا آشاو برله‌ن ايمان همپشه باقى بولوچيلق دخى مؤمن‌گه گناهنك ضررلى بولوويه‌نه دلالت قيلا چونكه الله تعالى ربا آشاودان صاقلانماساكز اوطه‌گه كررسز ديو وعيد قيلدى امام اعظم حضرتلرى بو آيتدن قرآننك ايكى قورقنچلى آيت ديگان يده‌ده بو آيت‌دن ماضى صيغه‌سنه‌دن نارنك حاضر مخلوق بولووى چغا (وَسَارِعُوا اِلَى مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ) دخى ربكزدن بولغان يارلقاوغه آشغكز (وَجَنَّةٍ) دخى شوندى اوجماغه

آشغاق (عَرْضُهَا السَّمٰوٰتُ وَالْاَرْضُ) اول اوجماخلك كيكلكی كوكلرنك ويرلرنك كيكلكی كبيدر (اُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِيْنَ) اول اوجماخنی الله تعالی‌دن گناه قيلوده قورقوچيلار اوچون حاضرلهنمش بولدی بو آيت اوجماخلك حاضر مخلوق بولووينه دلالت قيلا اگر تموغ كافرلر اوچون حاضرلهنسه اوجماخ تقوی كشيلراوچون حاضرلنسه گناهلی مؤمنلر قايدا بولوردیسهك جوابده ئه‌يتورمزجنتلك بالذات حاضرلهنوی متقيلر اوچون‌گنه بولوراوشانداق جهنم‌نك بالذات حاضرلهنووی كافرلراوچون‌گنه بولورلكن گناهلی مؤمنلر گناهلاری قدر كافرلرگه تبعا تموغغه كرب يانارلارصوكره مؤمنلرگه تبعا ايمانلاری برابرنده اوجماخغه كررلر ياكه هربرمؤمننی متقی ديورمز چونكه متقينك معناسی شركسن وگناهسن صاقلانوچی معناسنده بولماينچه فقط شركسن صاقلانوچی معناسنده بولور (اَلَّذِيْنَ يُنْفِقُوْنَ فِی السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ) متقيلر شوندی آدملردر بايلق حالنده‌ده وفقيرلك حالنده‌ده انفاق قيلورلار يعنی قوللارندان كيلگان قدر كيره‌ك آز وكيره‌ك كوب الله‌تعالی يولنده صرف قيلورلار (وَالْكَاظِمِيْنَ الْغَيْظَ) دخی متقيلر آچونی اچلرينه يوتوچيلاردر يعنی آچو موجبنچه اش قيلماسلار (وَالْعَافِيْنَ عَنِ النَّاسِ) دخی متقيلر رنجتكان آدملردن عفو قيلوچيلاردر (وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ) والله‌تعالی ايزگولك قيلوچيلارنی دوست كورر (وَالَّذِيْنَ اِذَا فَعَلُوْا فَاحِشَةً) دخی شوندی آدملر هرقايچان فاحش اشنی (مثلا زنانی) قيلسه‌لار (اَوْ ظَلَمُوْا اَنْفُسَهُمْ) يايسه اوزلرينه ظلم قيلسالر مثلا حرام خاتوننی اوبو كبی اش قيلسه‌لار (ذَكَرُوا اللّٰهَ) الله‌تعالی‌نك وعيدنی ايسكه توشورلر(فَاسْتَغْفَرُوْا لِذُنُوْبِهِمْ) بس گناهلاری اوچون يارلقاماق ايسته‌رلر (وَمَنْ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ) وكيدر گناهلارنی يارلقار يعنی هيچ كم يارلقاماس (اِلَّا اللّٰهُ) مگر الله تعالی‌گنه يارلقار (وَلَمْ يُصِرُّوْا عَلٰی مَا فَعَلُوْا) دخی قيلغان اشلرينه دوام ايتمه‌ديلر (وَهُمْ يَعْلَمُوْنَ) حالبوكم اوزلری قيلغان اشلرينك گناه ايكانينی بلورلر (اُولٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ) بوصفتلی آدملر آلارنك جزالری ربلرندن يارلقاودر (وَجَنّٰتٌ) دخی اوجماخلاردر (تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ) اول اوجماخلارنك آستندن يلغه‌لار آغار (خَالِدِيْنَ فِيْهَا) اول اوجماخلارده مڭگو قالغانلاری حالده (وَنِعْمَ اَجْرُ الْعَامِلِيْنَ) نی خوش كوركام بولدی عمل قيلوچيلارنك اجری (قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ) تحقيق سزدن بورون اوتدی (سُنَنٌ) اوتكانلكی امتلرده بولغان سنتلر (واقعه‌لر) (فَسِيْرُوْا فِی الْاَرْضِ) بس يورده سيرقيلكز (فَانْظُرُوْا) بس اعتبارقيلوب قاراكز يعنی اوّلده‌گی امتلرنك حاللرينی بلكز (كَيْفَ كَانَ) نيچك بولدی(عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِيْنَ) پيغمبرلرنی يالغانغه توتقان آدملرنك صوكغی حالی بوآيتده جغرافيه‌گه اشارت بار چونكه الله تعالی عبادتكه هم گناهدان توبه‌گه غفران وجنت برلهن وعد قيلديده طاعت قيلوغه وگناهدان توبه‌گه باعث بولغان نرسه‌نی ذكرقيلدی‌اول پيغمبر برلهن برگه مخالفلر برلهن كوب ربلرينه‌عبادت قيلوچی‌عالملر يعنی قرون ماضيه‌نك حاللرينی تأمل ايتورده البته قرون ماضيه‌نك حاللرينی بلو اوچون بتون وجه ارضلی مادی سير برلهن امرمراد توگل بلكه معنوی سير برلهن امرمراد قرون ماضيه‌نك حاللرينی بلوده معنوی سير البته جغرافيه فنی برلهن حاصل بولا هم‌قورتندن كيلگان كشی‌گه مادی سيرده كيره‌ك

چونكه مشاهده اثری یاده قوتیارمك هم سماع اثرندن آرتغراق نیته‌كه بر شاعر ئه‌یتكان «انَّ آثارَنا تَدُلُّ عَلَینا * فَانْظُروا بَعْدَنا الَی الآثار» دیو یعنی بزنك اثرلرمز بزنك كم ایكانلكمزگه دلالت قیلور بس بزدولگان‌نك صوكنده اثرلرمزگه قاراكز معناسنده هم جغرافیه‌گه اشارت بولا الله‌تعالی‌نك «اَفَلَمْ یَسیرُوا فِی الْاَرْض فَیَنْظُروا كَیْفَ كانَ عاقِبَةُ الَّذینَ مِنْ قَبْلِهِمْ» آیتی معناسی ایا آدملر بیرده سیر قیلمادیلارمو اگر بیرده سیر قیلسالار اوزلرندن الك بولغان قومنك صوكغی حاللری نبچك بولغانینی اعتبار قیلوب قارارلار ایدی وبلورلر ایدی هم رسول الله‌نك «سیاحَةُ اُمَّتی الْجِهادُ فی سَبیلِ اللهِ» حدیثنده جغرافیه‌گه اشارت بار یعنی امتمنك سیاحت قیلووی الله‌تعالی یولنده صوغش قیلو كبیدر جغرافیه دیو بیرنك حاللرینی (مثلا اقلیملرنی تاغلارنی یلغه‌لارنی یاپان‌لارنی صولارنی) هم بیرده توروچی‌لارنك حاللرینی (تاللرین عادتلرین دینلرین طبیعتلرین خاقلارن عمللریدن رزقلارن دخی اول بیرده بولغان حیوان‌لارنی آغاچلارنی چوقورلارنی هوالارونی اسسی‌لك وصالقنه‌قلارونی) باوگه ئه‌یتورلر (هٰذا بَیانٌ لِلنّاس) بوذكر قیلمغان نرسه‌لر آدملرگه بیاندر (وَهُدًی وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقینَ) دخی شركدن صاقلانوچی آدملرنی حق‌لق‌غه كوندرگوچیدرهم آلارغه وعظدر (وَلاتَهِنُوا وَلاتَحْزَنُوا) ای مسلمان‌لار مشركلر برله‌ن صوغش قیلودان ضعیف‌لنمه‌گز هم آلاردان ایرشكان نرسه‌گه حسرت‌له‌نمه‌گز (وَاَنْتُمُ الْاَعْلَوْن) حالبوكم سز آلاردان اوستون‌سزچونكه سز حقلق‌ده‌سز وجهاد قیلووگز خالص الله‌تعالی رضالغی اوچون‌در ومقتوللرگز اوجماغده‌در مشركلر باطللقده‌در آلارنك جهادی شیطان اوچون‌در ومقتوللری جهنم‌ده‌در (اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنینَ) اگرسز چن ایمان كیتركان بولساكز مشركلردن قورقماكز یعنی ضعیفله‌نمه‌گز وحسرتله‌نمه‌گز (اِنْ یَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ) اگر سزگه ای مسلمان‌لار احد صوغشنده مجروح بولو كبی قاطیلق ایرشسه (فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ مِثْلُهُ) بدر صوغشنده مشركلر قومنه سزگه ایرشكان قاطیلقنك مثلی بولغان قاطیلق ایرشدی (وَتِلْكَ الْاَیّامُ نُداوِلُها بَیْنَ النّاس) وبو كونلرنی آدملر آراسنده دوندررمز یعنی كونلرده بولغان نصرت وغالبلك‌لرنی آدملر آراسنده دوندررمز بعض وقت برجماعت‌كه بولور نصرت وغالبلك وبعضی وقت ایكنچی جماعت‌كه بولور (وَلِیَعْلَمَ اللهُ الَّذینَ آمَنُوا) وعظله‌نسولر اوچون دخی الله‌تعالی ظهور علمی برله‌ن ایمان كیتركان آدملرنی بلسون اوچون دوندررمز (وَیَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَداءَ) دخی سزلردن شهیدلر توتسون اوچون احد شهیدلری مراد (وَاللهُ لایُحِبُّ الظّالِمینَ) والله‌تعالی ظلم قیلوچیلارنی دوست كورمس (وَلِیُمَحِّصَ اللهُ الَّذینَ آمَنُوا) دخی الله (تعالی) ایمان كیتركان آدملرنی گناهلارندان پاكله‌سون اوچون (وَیَمْحَقَ الْكافِرینَ) دخی كافرلرنی هلاك ایتواوچون (اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ) ایا اوجماغقه كروكزنی حساب قیلدكزمو ای مؤمنلر (وَلَمّا یَعْلَمِ اللهُ) الله تعالی آیوروب بلمه‌گان زمانده (الَّذینَ جاهَدُوا مِنْكُمْ) سزلردن جهاد قیلغان آدملرنی (وَیَعْلَمَ الصّابِرینَ) دخی صوغشده صبرلق قیلوچی آدملرنی یعنی صوغش قیلكز هم صوغشده صبرلق قیلكز الله تعالی‌گه علم ظهور برله‌ن معلوم بولمی توروب اوجماغقه كرونی حساب قیلماكز معناسنده

(ولقد

(وَلَقَدْ كُنْتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ) وتحقيق سز ای مؤمنلر صوغشده شهيد بولوب ثولونی آرزو قيلدكز (مِنْ قَبْلِ اَنْ تَلْقَوْهُ) صوغشقه يواقماسكز دان بورون (فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ) بس تحقيق صوغشلی مشاهدة كوردكز (وَاَنْتُمْ تَنْظُرُونَ) حالبوكم سز قارارسز يعنی تمام كوز برلهن كوردكز قهيئه اوغلی عبدالله رسول الله غه تاش برلهن بهرگاج رسول الله نك تشی صندی ويوزی جراحتلهندی عمير اوغلی مصعب رسول الله نی قهيئه اوغلی عبدالله جراحتلهگاچ قهيئه اوغلی عبدالله نی ثوتردی قهيئه اوغلی عبدالله محمد (عليه السلام) نی ثولتردم ديوبلدی هم بره‌و قچقردی محمد (عليه السلام) ثولتردلدی ديو رسول الله نك ثولتردلو خبری خلق آراسنده فاش بولدی رسول الله ای الله نك قللاری ميكا كيلكز ديو قچقردی اوطوزلاب صحابه كيلديلر قالغانلاری تارالديلر رسول الله نی اوچون مغلوب بولدكز ديو شلته قيلدی صحابه‌لر بز سيني مقتول دبو بلدك شونك اوچون كيری چيكدك ديديلر منافقلار محمد (عليه السلام) مقتول بولسه ايسكی دينكزگه كيری قايتوب قرده‌شلركزگه قوشلكز ديديلر مالك اوغلی انس نك آتابر توغمه قرده‌شی نضر اوغلی انس ثه‌يتدی ای قوم محمد (عليه السلام) مقتول بولسه ربسی تركدر رسول الله ثولگان نك صوكنده دنياده ترك بولوب نی قيلماقچی بولاسز ثه‌يده‌كز صوغشكز ديدی هم قلچنی باغلاب صوغشوب مقتول بولدی رضی الله عنه شول حقده الله تعالی ذكر قيلماچق آيتنی ايندردی (وَمَا مُحَمَّدٌ) ايمدس محمد (عليه السلام) (اِلَّا رَسُولٌ) مگر اوللكی رسوللر كبی بر رسولدر (قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ) تحقيق محمد (عليه السلام) دن الك رسوللر اوتدی (اَفَاِنْ مَاتَ اَوْقُتِلَ) ايندی اگر محمد (عليه السلام) ثولسه ياكه ثولترلسه (انْقَلَبْتُمْ عَلٰى اَعْقَابِكُمْ) او كچه لركزاوزه‌رينه ثه‌يله‌نرسزمی يعنی اسلام دينندن كفرگه دونه‌رسزمی يعنی محمد (عليه السلام) ثولسه سزگه آنك دينی قالور نيته‌كه نی قدر پيغمبرلر ثولديده دينلری قالدی (وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلٰى عَقِبَيْهِ) وكملردر ايكی اوكچه‌سی اوزه‌رينه ثه‌يله‌نر يعنی اسلام دان كفركه كيری دونه‌ر (فَلَنْ يَضُرَّ اللّٰهَ شَيْئًا) بس اول كشی الله تعالی گه هيچ نرسه‌نی ضرر ايتمه‌س (وَسَيَجْزِی اللّٰهُ الشّٰكِرِينَ) الله تعالی اسلام نعمتی اوزه‌رينه شكر قيلوچيلارغه البته جزا بيرر الله تعالی صوغشقه قزقدرب ثه‌يتدی (وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تَمُوتَ) هيچ بر نفس كه ثولمك بولمادی (اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ) مگر الله تعالی نك اذنی برله نگنه ثولمك بولدی يعنی هربر نفس كه الله تعالی نك علمنده وقضاسنده معلوم بولغان اجل بار شول اجلدن هيچ بر نفس الكده ثولمه‌س وصوكغه‌ده قالماس بس كيره‌ك صوغش قيلسون وقيلماسون بنده‌نك اجلسز ثولو احتمالی بوق (كِتَابًا مُؤَجَّلًا) الله تعالی ثولمنی موقت بولغان يازو برلهن يازدی هيچ بر شول وقتدان آلده هم صوكغه قالو احتمالی يوق (وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا) وكمدر دنيا ثوابنی تلهر (نُؤْتِهِ مِنْهَا) اول كشيگه دنيادان اولوش بيره‌مز يعنی دنيا ثوابندن (وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْاٰخِرَةِ) وكمدر آخرت ثوابندن تلهر (نُؤْتِهِ مِنْهَا) اول كشيگه آخرتدن (ثوابندن) بيررمز (وَسَنَجْزِی الشّٰكِرِينَ) نعمة الله غه شكر قيلوچيلارغه البته جزاء (اولوش) بيررمز (وَكَاَيِّنْ مِنْ نَبِيٍّ) وكوبه‌در پيغمبردن (قَاتَلَ مَعَهُ رِبِّيُّونَ كَثِيرٌ) اول پيغمبر برله‌ن برگه ممالفلر برله‌ن كوب ربلريله عبادت قيلوچی عالملر صوغش قيلدی (فَمَا وَهَنُوا)

الله تعالی رحمه عنده قدنه لب نه بيتدی هيچ بر نفس ثولمك بولماد

بس اول جماعت ضعیف‌له‌نمه‌دیلر یعنی قورقه‌مادیلر (لِمَا أَصَابَهُمْ فِی سَبِیلِ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك یولنده اوزلرینه ایرشکان نرسه اوچون یعنی متبوع بولغان پیغمبرلری ئولترلگانلك اوچون یاکه آرالارندان بعضسی ئولترلگاناکی اوچون (وَمَا ضَعُفُوا) دخی دشمانداندان قورقوب دینده هم ضعیفله‌نمه‌دیلر (وَمَا اسْتَكَانُوا) دخی دشمانغه ایلمه‌دیلر بلکه همیشه صلابت‌لرنده بولدیلر (وَاللّٰهُ یُحِبُّ الصَّابِرِینَ) والله تعالی صبراق قیلوچیلارنی دوست کورر (وَمَا كَانَ قَوْلَهُمْ) دخی اول عبادت قیلوچی عالم جماعت‌نك سوزی بولمادی (إِلَّا أَنْ قَالُوا) مگر ئه‌یتولری بولدی (رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا) ای ربمز بزنی یارلقاغای ایدك (ذُنُوبَنَا) گناهلارمزنی (وَإِسْرَافَنَا فِی أَمْرِنَا) دخی اشمزده بولغان اسرافمزنی (وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا) دخی صوغشده آیاقلارمزنی برکتکای ایدك (وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِینَ) دخی کافر قوم اوزه‌رینه‌بزگه‌یاردم بیرگای ایدك‌دیو یعنی شوندان باشقه سوزئ‌یتمه‌دیلر (فَآتَاهُمُ اللّٰهُ ثَوَابَ الدُّنْیَا) بس الله تعالی آلارغه دنیا ثوابن بیردی (وَحُسْنَ ثَوَابِ الْآخِرَةِ) دخی آخرت ثوابی‌نك کورکامن بیردی (وَاللّٰهُ یُحِبُّ الْمُحْسِنِینَ) والله تعالی ایزگولك قیلوچیلارنی دوست کورر (یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (إِنْ تُطِیعُوا الَّذِینَ كَفَرُوا) اگر کافر بولغان آدملرگه بوی صونساکز (یَرُدُّوكُمْ عَلَى أَعْقَابِكُمْ) سزنی اوکه‌لرکز اوزه‌رینه قایتارلار یعنی ایماندان کفرگه قایتارلار (فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِینَ) بس اوزکزگه ضرر ایتوچی بولغان حالکزده قایتورسز (بَلِ اللّٰهُ مَوْلَاكُمْ) بلکه الله‌تعالی سزگه یاردم بیروچی‌در سزگه الله‌دان باشقه‌نك یاردامی کیره‌کمس (وَهُوَ خَیْرُ النَّاصِرِینَ) واول الله تعالی یاردم بیروچیلرنك ایزگوسیدر (سَنُلْقِی فِی قُلُوبِ الَّذِینَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملرنك کوکللرینه تاشلارمز (الرُّعْبَ) قورقونی یعنی الله تعالی احد صوغشنده کافرلرنك کوکللنه قورقو تاشلادی هیچ سببسز صوغشنی قویدیلار ابوسفیان رسول‌الله‌غه ای محمد کیله‌چك سنه‌ده بدرده صوغش قیلورمز دیدی رسول‌الله ان‌شاءالله دیدی (بِمَا أَشْرَكُوا بِاللّٰهِ) الله‌تعالی‌گه شرك قاطولاری سببلی (مَا) شول نرسه‌نی شرك قاطولاری سببلی (لَمْ یُنَزِّلْ بِهِ سُلْطَانًا) اول نرسه‌نك معبود بولووی برله‌ن الله تعالی دلیل ایندرمه‌دی یعنی الله تعالی‌گه مشرك‌لرنك عبادتده صنملرنی شریك قیلولاری سببلی (وَمَأْوَاهُمُ النَّارُ) واول کافرلرنك باراچاق اورن‌لاری تموغدر (وَبِئْسَ مَثْوَى الظَّالِمِینَ) ونی ویاوز بولدی ظالملرنك باراچاق اورنی (وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللّٰهُ وَعْدَهُ) وتحقیق الله تعالی وعده‌سنی راست قیلدی یعنی الله تعالی مسلمان‌لارغه یاردم بیرو برله‌ن قیلغان وعده‌سنی راست قیلدی (إِذْ) شول وقتده (تَحُسُّونَهُمْ بِإِذْنِهِ) سز ای مؤمنلر الله تعالی‌نك اذنی برله‌ن کافرلرنی ئولترر بولدکز (حَتَّى إِذَا فَشِلْتُمْ) حتی‌کم هرقایچان سزصوغش قیلودان ضعیفله‌ندکز وقورقدکز (وَتَنَازَعْتُمْ فِی الْأَمْرِ) دخی محمد علیه السلام‌نك امرنده نزاع قیلشدکز یعنی نزاعلاشوب رسول الله قوشقان اورنده ثابت بولمی کوکلمرکز غنیمت مالنه کیتدی آتوچیلاردان بعضیلری توقمی تورغان اورنمز بوتوکل دیدیلر بعضیلری رسول‌الله امرینه خلافلق

قیامیمز دیدیلر امیرلری رسول‌الله قوشقان اورنده اوندان‌کیم آدم‌برله‌ن ثابت بولدی قالغان‌لاری غنیمت مالونی آلورغه قاچدیلار (وَعَصَيْتُمْ) دخی محمد (علیه‌السلام) نك امرینه گناهلی بولدگز (مِنْ بَعْدِ مَا أَرَاكُمْ) الله (تعالی) سزگه کورسه‌تکاندك صوگنده (مَا تُحِبُّونَ) سزنك سویگان نرسه‌گزنی یعنی باردمنی یعنی شول سببلر اوچون الله‌تعالی سزدن یاردمنی منع قیلدی وبواشلرگه نصرت برله‌ن وعده‌سنده راست بولدی (مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا) سزلردن دنیا فائده‌سنی تلهگانگز بار غنیمت مالنه قرغوب رسول‌الله قوشقان اورنده توقتاونی قویوچیلار کبی (وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ) وسزدن بار آخرت ثوابنی تلهگانگز رسول‌الله قوشقان اورنده ثابت بولوچیلار کبی (ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ) مونك صوگنده الله‌تعالی سزنی کافرلردن دوندردی یعنی سزگه یاردمنی قویدیده مغلوب بولدگز (لِيَبْتَلِيَكُمْ) سزنی امتحان قیلو اوچون یعنی سزلردن اخلاصلیلارگز اخلاصسزلارگزدان آیرلسون اوچون (وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ) وتحقیق سزدن الله‌تعالی کیمچیلکلرگزنی غفو قیلدی (وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) والله تعالی مؤمنلر اوزه‌رینه شفقت ایده‌سیدر (إِذْ) شول وقتنی یاردمنی‌سزدن دوندردی الله‌تعالی (تُصْعِدُونَ) سز بیرده قاچوب یراق بارر بولدگز (وَلَا تَلْوُونَ عَلَى أَحَدٍ) دخی هیچ کم اوزه‌رینه التفات قیلماس بولدگز (وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُخْرَاكُمْ) حالبوکم پیغمبر سزنی آرتگزده اوندیدر یعنی میکا کیلگز ای الله‌نك قللاری میکا کیلگز ای الله‌نك قللاری مین‌الله‌نك رسولی مینی حرمتله‌گان آدم اوجماغنه کرر دیو (فَأَثَابَكُمْ) بس پیغمبرگزدن قاچوگزسببلی ربگز سزنی جزاعلادی (غَمًّا بِغَمٍّ) برسی برسنه توتاش بولغان قایغوبرله‌ن یاکه رسول‌الله‌غه خلافلق قیلو سببلی تاتوتقان قایغو سببلی سزنیده الله تعالی قایغو برله‌ن جزاعلادی (لِكَيْلَا تَحْزَنُوا) الله تعالی سزدن قصورگزنی عفو ایتدی قایغرماسسزلغگز اوچون (عَلَى مَا) شول نرسه اوزه‌رینه (فَاتَكُمْ) اوتدی سزدن اول نرسه (وَلَا مَا أَصَابَكُمْ) دخی سزگه ایرشکان نرسه اوزه‌رینه قایغرماسسزلغگز اوچون اوتکان نرسه‌دن غالب بولو وغنیمت مالی مراد ایرشکان نرسه‌دن مقتول بولو ومجروح بولو مراد (وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ) والله تعالی سزنك قیلغان عملگزنك ظاهرینی بلووی کبی باطنی‌ده بلوچیدر (ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ) مونك صوگنده ای‌مؤمنلر سزگه الله تعالی ایندردی (مِنْ بَعْدِ الْغَمِّ) قایغو صوگندان (أَمَنَةً) طنچلقنی (نُعَاسًا) یوقمسراونی یعنی سزگه طنچلق ایندردیده سزنی یوقو توتدی (يَغْشَى طَائِفَةً مِنْكُمْ) اول یوقو سزلردن برجماعتنی (یعنی حق مؤمنلرنی) اوزتر بولدی (وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ أَنْفُسُهُمْ) وبر جماعت (یعنی منافقلار) آلارنی نفسلری قایغوغه توشردی یعنی مؤمنلرگه طنچلق کیلوبرله‌ن منافقلارغه حسرت توشدی یوقلی آلمادیلار (يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ) الله‌تعالی‌گه حق بولماغان ظننی ظن قیلغانلاری حالده (ظَنَّ الْجَاهِلِيَّةِ) یعنی جاهلیت زمانندغی ملتلرگه خاص بولغان ظننی یعنی محمد(علیه‌السلام) گه الله‌تعالی طرفندن یاردم بیرلمس دیوظن قیلدیلار (يَقُولُونَ) منافقلار رسول‌الله‌غه ئه‌یتور بولدیلار (هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ) ایابزگه الله‌تعالی قوشقان ووعده قیلغان نرسه‌دن یعنی یاردمدن برنرسه‌بارمی دیو (قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ) ئه‌یت‌سین ای‌محمد (علیه‌السلام) منافقلارغه

جوابده درستلکده اشنك کلسی الله تعالی اوچوندر یعنی حقیقة غالب بولو الله تعالی گه هم الله تعالی نك دوستلرینه در (یُخْفُونَ فِی أَنْفُسِهِمْ) منافقلار کوکللرنده یاشرگانلری حالده ئه یترلر (مَا لَا یُبْدُونَ لَكَ) سیکا ظاهر قیلماغان نرسه لرینی یعنی سیکا ظاهرده الله دان یاردم ایسته گان کبی کورنه لر اما باطنده یاردمنی انکار قیلالار (یَقُولُونَ) منافقلر اچلرندن هم خلوته ئه یترلر (لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَیْءٌ) اگر بزگه یاردم امرندن برنرسه بولسه ایدی (مَا قُتِلْنَا هٰهُنَا) بواورنده بزئولترلمش بولماس ایدك دیو (قُلْ) ئه یت سین ای محمد (علیه السلام) منافقلارغه (لَوْ كُنْتُمْ فِی بُیُوتِكُمْ) اگر سز صوغشقه چقمی ایولرکزده بولساکز ایدی (لَبَرَزَ الَّذِینَ) شوندی آدملر چغار ایدی (كُتِبَ عَلَیْهِمُ الْقَتْلُ) اول کشیلرگه ئولترلمش بولو لوح المحفوظده یازلمش برلدی (إِلَىٰ مَضَاجِعِهِمْ) ئولترلگان وقتده یغلا تورغان اورنلارینه چغار ایدی مدینه ده تورو فائده ایتمه س ایدی هم ئولترودن هیچ برسی قوتاماس ایدی چونکه تقدیردن صاقلانو برله ن قوتلو یوقدر (وَلِیَبْتَلِیَ اللَّهُ مَا فِی صُدُورِكُمْ) یعنی الله تعالی بو اشنی قیلدی سزنك کوکره کلرکزده بولغان نرسه نی (اغلاصنی) امتحان قیلماق اوچون (وَلِیُمَحِّصَ مَا فِی قُلُوبِكُمْ) دخی کوکللرکزده بولغان نرسه نی شیطان وسوسه لرندن پاك قیلو اوچون (وَاللَّهُ عَلِیمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ) والله تعالی کوکره ك ایچه لرینی بلگوچیدر یعنی کوکللرده بولغان نرسه نی بلگوچیدر (إِنَّ الَّذِینَ) درستلکده شوندی آدملر (تَوَلَّوْا مِنْكُمْ) سزلردن صوغش قیلوده یوز دوندردیلر (یَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ) ایکی جماعت یعنی مسلمانلار جماعتی برله ن کافرلر جماعتی قارا قارشی بولغان کونده (إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّیْطَانُ) بودر باشقه توگل در سزلردن اول جماعتنی شیطان زلت گه توشردی (بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا) کسب قیلغان نرسه لری نك بعضی سببلی یعنی رسول الله قوشغان اورنده توقتامی خلافاق قیلولاری برله ن یعنی احد صوغشنده ومسلمانلارنك مغلوب بولووی شیطان نك زلت وخطاغه توشروی برله ن گنه (وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ) وتحقیق الله تعالی اول جماعتدن گناهلارنی عفو ایتدی (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (غَفُورٌ حَلِیمٌ) گناهلارنی یارلقاغوچیدر هم مؤمنلرگه شفقت قیلوچیدر (یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (لَا تَكُونُوا كَالَّذِینَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملر کبی بولماکز یعنی منافقلار کبی بولماکز (وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ) واول منافقلار قرده شلرینه ئه یتدیلر (إِذَا ضَرَبُوا فِی الْأَرْضِ) هر قایچان قرده شلری ییراده سیر قیلسالار تجارت اوچون یاکه باشقه نرسه اوچون (أَوْ كَانُوا غُزًّى) یاسه قرده شلری صوغش قیلوچی بولسالار (لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا) اگر قرده شلرمز بزنك حضورمزده بولسالار ایدی (مَا مَاتُوا وَمَا قُتِلُوا) ئولمه گان بولورلار ایدی دخی ئولترلمه گان بولورلار ایدی دیو (لِیَجْعَلَ اللَّهُ ذَٰلِكَ) بوسوزنی ئه یتدیلار الله تعالی نك بوسوزنی عاقبتنده قیلووی اوچون (حَسْرَةً فِی قُلُوبِهِمْ) منافقلارنك کوکللرنده حسرت (وَاللَّهُ یُحْیِی وَیُمِیتُ) والله تعالی ئولکلرنی ترگزر وترکلرنی ئولترر یعنی ترگزوده وئولترووده تأثیر اینوچی الله تعالی گنه در ئویده بولونك وسفرده بولونك ترگزوده وئولترووده تأثیری یوقدر چونکه الله تعالی مسافرنی ده صوغش

قیلوچیلیده ترگزه اما ثویده تورو چیلیده وصوغشمی تورغان کشیده ثولتره (وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) والله تعالی‌سز عمل قیلغان نرسه‌نی کورگوچیدر (وَلَئِنْ قُتِلْتُمْ فِی سَبِيلِ اللّٰهِ) واگر سز الله تعالی یولنده صوغش‌ده ثولترلمش بولساکز (أَوْ مُتُّمْ) یاکه ثولسه‌کز (لَمَغْفِرَةٌ مِنَ اللّٰهِ) البته الله‌دان بولغان گناهلارنی یارلقاو (وَرَحْمَةٌ) دخی الله‌دان بولغان رحمت (خَيْرٌ مِمَّا يَجْمَعُونَ) آلارنك دنیاده جیغان نرسه‌لرندن ایزگوره‌کدر (وَلَئِنْ مُتُّمْ أَوْ قُتِلْتُمْ) واگرسز ثولسه‌کز یاکه صوغشده ثولترلمش بولساکز (لَإِلَى اللّٰهِ تُحْشَرُونَ) البته معبودکز بولغان الله تعالی طرفینه قوبارلمش بولورسز (فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ) بس الله تعالی‌دن بولغان رحمت برله‌ن (لِنْتَ لَهُمْ) ای محمدعلیه‌السلام احد صوغشنده امرکا خلافلق قیلوچیلارغه یومشاق بولدك یعنی خلقکنی یومشاق قیلدك (وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ) واگر سین یاوز خلقلی قاطی‌وقاطی کوکللی بولساك ایدی (لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ) آلارسینك تیره‌کدن تارالورلار ایدی یانکده هیچ کم قالماس ایدی (فَاعْفُ عَنْهُمْ) بس احد صوغشنده امرکا خلافلق قیلوچیلاردان اوز عفکده بولغان قصورلرن عفو قیل (وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ) دخی الله‌تعالی اوچون بولغان کیمچیلك‌لرنده آلار اوچون یارلغاماق ایسته (وَشَاوِرْهُمْ فِی الْأَمْرِ) کیکاش تییش بولغان اشده صحابه‌لرگه کیکاش قیل (فَإِذَا عَزَمْتَ) بس هرقایچان کیکاش صوکنده براشنی بالفعل اشله‌ونی قصد قیلساك (فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ) بس اشکنی الله تعالی اوزه‌رینه تابشر (إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ) درستلکده الله تعالی اشلرین اوزینه تابشروچیلارنی دوست کورر (إِنْ يَنْصُرْكُمُ اللّٰهُ) ای مؤمنلر الله تعالی سزگه یاردم بیرسه نیته‌که بدر صوغشنده یاردم بیردی (فَلَا غَالِبَ لَكُمْ) بس سزگه اوستون بولوچی هیچ کم بولمز (وَإِنْ يَخْذُلْكُمْ) واگرالله‌تعالی سزنی رسوای قیلسه نیته‌که احد صوغشنده رسوای قیلدی (فَمَنْ ذَا الَّذِی يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ) بس الله تعالی رسوای قیلغاندن صوك سزگه یاردم بیروچی کم باردر یعنی هیچ کم بولمز (وَعَلَى اللّٰهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) دخی الله‌تعالی اوزه‌رینه مؤمنلر اشلرین تابشورسونلار حمرانك قطیفه‌سی (چیگولی قفتانی) بدر صوغشنده یوغالغاچ منافق‌لار شاید رسول الله آلغاندر دیدیلر شول خصوصده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَمَا كَانَ لِنَبِیٍّ أَنْ يَغُلَّ) پیغمبر بولغان کشی‌گه غنیمت‌ده خیانت قیلو درست بولمادی چونکه پیغمبرلك خیانت‌که منافق (وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ) وکمدر غنیمت مالنده خیانت قیلور خیانت قیلغان نرسه‌سی برله‌ن کیلور (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده (ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ) مونك صوکنده هرنفس‌که کامل بیرلمش بولور (مَا كَسَبَتْ) کسب قیلغان نرسه‌سی‌نك جزاءسی (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) حالبوکم نفس‌لر ظلم قیلنماسلار یعنی طاعت ایپه‌سی بولغان نفس‌لرنك ثوابی کیمتلمه‌س گناه ایپه‌سی بولغان نفس‌لرنك عذابی آرتدرلماس (أَفَمَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللّٰهِ) ایاالله‌تعالی‌نك رضالغنه ایپه‌رگان کشی (كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِنَ اللّٰهِ) الله‌تعالی‌دن آچوغه تییشلی بولغان نرسه برله‌ن قایتوچی شکللی‌مو البته آلای تورگل (وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ) دخی اول الله تعالی‌دن آچوغه تییشلی بولغان نرسه برله‌ن قایتوچی کشی‌نك باراچاق

اورنی جهنم در (وَبِئْسَ الْمَصِيرُ) ونی یاوز ئەورلەچك اورن در اول جهنم (هُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ اللهِ) آلار یعنی الله تعالی نك رضالغنه ایپه رگان آدملر برلەن الله تعالی نك آچوینه تییشلی بولغان آدملر ثوابده عقابده تورلی درجه لردر یعنی درجه لر تورلی بولغان کبی آلارده تورلی در (وَاللهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ) والله تعالی آلارنك اشلەگان نرسه لرین کورگوچی در (لَقَدْ مَنَّ اللهُ) تحقیق الله تعالی انعام قیلدی (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلر اوزەرینه (اِذْ) شول وقتده انعام قیلدی (بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولاً مِنْ أَنْفُسِهِمْ) الله تعالی مؤمنلرگه اوزلری جنسندن پیغمبر ییبه ردی (يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ) اول رسول مؤمنلر اوزەرینه الله تعالی نك آیتلرین اوقور (وَيُزَكِّيهِمْ) دخی مؤمنلرنی یاوز اعتقادلاردن ویاوز عملردن پاکلەر (وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ) دخی مؤمنلرگه کتاب هم حکمت اوبره تر (وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ) درستلکده اول مؤمنلر رسول الله کیامه س دن بورون بولسه لارده (لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ) ظاهر بولغان آزغنلقده (أَوَلَمَّا أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ) سزگه ایرشکوچی قایغو ایرشکان زمانده احد صوغشنده یعنی ییتمش آدم نك مقتول بولووی (قَدْ أَصَبْتُمْ مِثْلَيْهَا) اول ایرشکوچی نك ایکی الوشینه ایرشدکز بدر صوغشنده یعنی مسلمانلارغه احد صوغشنده ییتمش آدم نك مقتول بولووی مصیبتی ایرشکان حینده بدر صوغشنده مشرکلرگه مونك ایکی اولوشی ایرشدی چونکه بد صوغشنده مسلمانلار ییتمش مشرکنی ثولتردیلر وییتمش نی اسیر ایتدیلر (قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا) بوثولتر لمش بولو بزگه قایدان کیلدی دیوب ئەیتدکز توگامه یعنی بزگه الله تعالی یاردم بیرو برلەن وعده قیلغان ایدی بس نیچك بزگه مقتول بولو ایرشدی (قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ) ئەیت سین ای محمد علیه السلام اول مقتول بولونك سببی اوزحضورکزدن یعنی اوزکزدن دیوچونکه اوزکز مینم امرمه خلافلق قیلماوبرلەن مشروط ایدی دیو (إِنَّ اللهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) درستلکده الله تعالی هر نرسه اوزەرینه کوچی ییتکوچیدر (وَمَا أَصَابَكُمْ) وشول نرسه کم سزگه ایرشدی احد صوغشنده (يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ) ایکی جماعت قاراقارشی بولقغان وقتده یعنی مسلمانلار جماعتی برلەن کافرلر جماعتی (فَبِإِذْنِ اللهِ) بس سزگه بوکونده ایرشکان نرسه الله تعالی نك اذنی برلەن در (وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ) دخی الله تعالی چن مؤمنلرنی بلسون اوچون (وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا) دخی منافقلق قیلغان آدملرنی بلسون اوچون یعنی حق مؤمنلر برلەن منافقلار آیرلسون اوچون مؤمنلرنك ایمانی ومنافقلارنك کفری ظاهر بولسون اوچون (وَقِيلَ لَهُمْ) صوغشدان دونگانلری صوکنده منافقلارغه ئەیتلدی (تَعَالَوْا قَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللهِ) کیلکز الله تعالی یولنده صوغش قیلکز (أَوِ ادْفَعُوا) یاینسه کافرلرنی بزدن ییبه رکز دیو (قَالُوا لَوْ نَعْلَمُ قِتَالاً) منافقلار ئەیتدیلر اگر بز صوغش برلەن آتالمش بولورغه یاراغان نرسه نی بلسه ك ایدی (لَاتَّبَعْنَاكُمْ) سزگه صوغشده ییه رر ایدك لکن سزنك قیلغان اشکز صوغش برلەن آتالمش بولغان نرسه توگل بلکه جان تلف ایتوگنه دیو یاکه معناسی اگر بز کورکام صوغشه بلسه ك سزگه ییه رر ایدك لکن کورکام صوغشه بلمیمز معناسنده (هُمْ لِلْكُفْرِ يَوْمَئِذٍ) بوکونده اول منافقلار کفر

اوچون

اوچون (اَقْرَبُ) یاقنراقدر (منْهُمْ) اول منافقلاردان (للْایمان) ایمان ارچون یاقن بولودان یعنی منافقلار احد صوغشی کونده کفراهلنه اوزلرندن یاردم بیرو یوزندن اهل ایمانغه یاردم بیرودن یاقنراقدر چونکه صوغشده مسلمان عسکرینی آیرولاری سببلی آزایتولاری مشرکلرنی قوتلهودر بوکوندن بورون منافقلار دشمانلقلارن بلدرمه‌گانگه کوره الله‌تعالی بوکونده کفرگه یاقنراقلار دیدی (یَقُولُونَ بِاَفْواهِهِمْ) اول منافقلار آغزلاری برلهن ئه‌یتورلر (مٰالَیْسَ فی قُلُوبِهِمْ) کوکللرنده بولماغان نرسه‌نی (وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمٰا یَکْتُمُونَ) والله تعالی منافقلارنك یاشرگان نرسه‌لرینی بلگوچیره‌کدر یعنی الله‌تعالی تفصیلا بلور سز قرینه‌لر برلهن اجمالا بلورسز (اَلَّذینَ قٰالُوا لِاِخْوٰانِهِمْ) شوندی آدملردر اول منافقلار قرده‌شلرینه ئه‌یتورلر یعنی احد صوغشنده ئولترلگان قرده‌شلرینه (وَقَعَدُوا) حالبوکم اوزلری صوغشدان اولطروب قالدیلار یعنی صوغشدان بارمی قالغان‌لاری حالده ئه‌یتورلر (لَوْ اَطٰاعُونٰا) اگر احد صوغشنده ئولترلگان قرده‌شلرمز صوغشدان قالوده بزگه بوی صونغان بولسه‌لار ایدی یعنی بزنك کبی بارمی قالغان بولسه‌لار ایدی (مٰا قُتِلُوا) ئولترلمش بولماسلار ایدی (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد بوطریق ئه‌یتوچی منافقلارغه (فَادْرَؤُا عَنْ اَنْفُسِکُمُ الْمَوْتَ) اوزکزدن ئولونی بیبه‌رکز (اِنْ کُنْتُمْ صٰادِقینَ) اگرسز ئولترلمش بولو تقدیر قیلغان کشی‌دن ئولترلمش بولونی بیبه‌روده راست بولساکز یعنی صوغشقه بارمی قالوغنه ئولونی بیبه‌رمی چونکه ئولونك سببلری کوب نیقه‌که صوغش قیلو هلاکتگه سبب بولوب صوغشقه بارمی قالو هلاکتدن قتلوغه سبب بولادر ایدی شونك کبی صوغش قیلوهلاکتدن‌قتلوغه سبب بولوب صوغشقه بارمی قالوهلاکتکه‌سبب بولاآلور احد شهیدلری حقنده الله‌تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایلدردی (وَلاٰتَحْسَبَنَّ) ای‌محمد(علیه‌السلام)حساب قیلماسین (اَلَّذینَ قُتِلُوا فی سَبیلِ اللّٰهِ) الله‌تعالی یولنده ئولترلمش بولغان آدملرنی (اَمْوٰاتًا) ئولکلردر دیب (بَلْ اَحْیٰاءٌ) ئولکلر توگلدر آلار بلکه، ترکلردر (عِنْدَ رَبِّهِمْ) ربلری حضورنده (یُرْزَقُونَ) رزقلاندرلمش بولورلار (فَرِحینَ بِمٰا آتٰاهُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ) الله‌تعالی‌نك رحمتلدن وشفقتلدن اوزلرینه بیرگان نرسه‌سی برلهن شادلانغانلاری حالده یعنی اول فضل شهیدلك هم مکگو بولغان‌ترکلك‌گه‌ایرشو والله‌تعالی‌گه یاقن‌بولو هم‌اوجماخ نعمتلری کبی (وَیَسْتَبْشِرُونَ) دخی شهیدلر سیونچ بیررلر (بِالَّذینَ لَمْ یَلْحَقُوا بِهِمْ) اوزلرینه توتاشماغان آدملرگه یعنی صوغشده بولبده ئولترلمش بولماغان مؤمن قرده‌شلرینه (مِنْ خَلْفِهِمْ) اوزلرینك زمانلرنده یاکه مرتبه‌ده آرتلارنده بولغان آدملردن (اَلاّٰ خَوْفٌ عَلَیْهِمْ) صوغشده بولبده، ئولترلهگان‌آدملرگه قورقو یوقدر دیو (وَلاٰهُمْ یَحْزَنُونَ) دخی اول آدملر آخرتده حسرتله‌نورده ایمه‌سلر دیو یعنی شهیدلرگه آخرت حاللری ظاهر بولغاچ هم اوزلرینك آرتلارنده توتاشمی قالغان مؤمن قرده‌شلرینك حالی ظاهر بولغاچ اوزلرینه ظاهر بولغان نرسه برلهن سیونچ بیررلر (یَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ وَفَضْلٍ) دخی شهیدلر سیونچ بیررلر الله‌تعالی‌دن بولغان نعمت برلهن هم فضل برلهن (وَاَنَّ اللّٰهَ) دخی درستلکده الله‌تعالی (لاٰیُضیعُ اَجْرَ الْمُؤْمِنینَ) مؤملرنك اجرینی ضائع ایتمه‌س یعنی الله‌تعالی‌نك

مؤمنلرنك اجرينى ضائع ايتمه‌وى برلەن ـ ڤيونچ بيررلر ابوسفيان هم يولداشلارى احد صوغشندن دونگانلارى زمانده روحاء ديگان اورنغه ايرشكاچ بيك اوكنشديلر هم كيرى احدكه قايتورغه قصد قيلديلار رسول الله‌غه بولارنك اوكنو خبرلرى ايرشدى بس رسول الله ابوسفيانلارنى قورقتونى هم اوزندن واصحابندن قوت كورسه‌تونى تله‌دى هم ابو سفيان ايسته‌وى بوينچه رسول الله صحابه‌لرنى چغارغه دعوت ايتدى هم يكشنبه كون بيتمش كشى برلەن مدينه‌دن چقديلر مدينه‌دن سيكز ميل مسافه‌ده بولغان «حمراء الاسد» ديگان اورنغه ايرشديلر صحابه‌لر اچنده مجروحلرده بار ايدى الله‌تعالى مشركلرنك كوكللرينه قورقو توشردى مشركلر صوغشمى كيتديلر الله‌تعالى شونى بيان ايتب ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (اَلَّذِينَ) شوندى آدملر (اسْتَجَابُوا لله وَالرَّسُول) الله‌تعالى‌نك هم رسول الله‌نك صوغشقه چغارغه اونه‌وينى قبول ايتديلر (مِنْ بَعْدِ مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ) اوزلرينه احد صوغشنده جراحتله‌نو ايرشكانلرنك صوكنده (لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ) آلاردان رسول الله‌غه بوى صونو سببلى ايزگولك قيلغانلارينه (وَاتَّقَوْا) دخى رسول الله‌غه خلافلق قيلودان صاقلانغانلارينه بولغوچيدر (أَجْرٌ عَظِيمٌ) الوغ ثواب ابو سفيان احد صوغشندان قايتوب كيتكان زمانده رسول الله‌غه قچقردى اى محمد (عليه السلام) بزنك صوغش اوچون وعده‌مز كيله‌چك يل‌نك بدر موسمنده ديدى رسول الله ان شاء الله شولاى بولور ديدى كيله‌چك يل ايرشكاچ ابوسفيان بولداشلارى برلەن صوغشقه ديو چقدى الله‌تعالى ابوسفيان‌نك كوكلنه قورقو توشردى فكرنى كيرى قايتوغه قرار بيردى قايتوب بارغانده ابوسفيان‌غه مسعود الاشجعى اوغلى نعيم يولقدى مكه‌گه عمره حج‌گه كيلگان ايكان ابو سفيان نعيم‌گه ڤيتدى اى نعيم مين محمد كه بدر موسمنده صوغشقه چغارغه وعده قيلغان ايدم لكن فكرم منقلب بولدى قايتامن ديدى سين مدينه‌گه بارده آلارنى صوغشقه چغودان شغلله‌ندر سيكا اون تيه ديدى نعيم ابن مسعود الاشجعى مدينه‌گه بارده مسلمانلار همه‌سى حاضرله‌نگانلر صوغشقه چغارغه درزله‌نوب تورالار نعيم مسلمانلارغه ڤيتدى صوغشماقچى بولاسزمى سزنك برلەن صوغشقه اهل مكه حاضرله‌نگانلريمين ايتب ڤيتدم سزدن هيچ برگز مكه مشركلرندن قوتلا آلماسلار ديدى رسول اكرم بوسوزنى ايشتكاچ برآدم چقماساده يالغز بولسه‌ده چغام ديو يه‌ين ايتدى بس رسول الله بيتمش آطلى عسكر برلەن چقدى هر قايوسى حسبنا الله ونعم الوكيل ديو چغب كيتديلر بدرگه باروب سيگز كيچ تورديلار يانلارنده صاتو مالارى بار ايدى آنى صاتوب كوب فائده ايتديلر سلامت مدينه‌گه قايتوب كيتديلر صوغش بولمادى ابوسفيان مكه‌گه قايتدى مكه‌خلقى بوصوغشنى «جيش السويق» تالقان صوغشى ديو آتاديلار هم صوغشقه چقغان آدملرگه تالقان آشار اوچون گنه چقدكز ديديلر الله‌تعالى شونى بيان ايتب ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (اَلَّذِينَ) شوندى آدملردر الله‌تعالى‌نك هم رسوالله‌نك صوغشقه اونه‌وينى قبول اينكان آدملر (قَالَ لَهُمُ النَّاسُ) اول آدملرگه مسعود الاشجعى اوغلى نعيم ديگان آدم ڤيتدى (اِنَّ النَّاسَ) درستلكده آدملر يعنى ابوسفيان هم يولداشلارى (قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ) تحقيق سزنك برلەن صوغش اوچون جييلديلار (فَاخْشَوْهُمْ) بس قورقكز سز اول جييلغان آدملردن صوغشقه چقماكز ديو (فَزَادَهُمْ إِيمَانًا) بس مسعود اوغلى نعيم‌نك بوسوزى

صحابه‌لركه

صحابه لرگه ایمانلی آرتدردی (وَقَالُوا) دخی صحابه لر ئه یتدیلر (حَسْبُنَا اللّٰهُ) بزگه الله تعالی یتر کوچی باشقه هیچ کم کیره کمی (وَنِعْمَ الْوَكِيلُ) دخی نی خوش اشلر تابشرلمش بولغان ذات الله تعالی (فَانْقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِنَ اللّٰهِ) بس صحابه لر بدر صوغشندان الله تعالی نك نعمتی برله ن قایتدیلار یعنی سلامتلك برله ن (وَفَضْلٍ) دخی آرتقلق برله ن یعنی صاتولارنده فائده ایتوب قایتدیلار (لَمْ يَمْسَسْهُمْ سُوءٌ) صحابه لرنی یاوزلق تونمادی بدر واقعه سنده یعنی اصلا دشمان دان ضرر ایرشمه دی (وَاتَّبَعُوا رِضْوَانَ اللّٰهِ) دخی صحابه لر الله تعالی نك دنیا وآخرتنك سعادتنه ایرشونك سببی بولغان رضالغنه ایه ردیلر (واللّٰهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ) والله تعالی الوغ فضل ومرحمت ایه سیدر (إِنَّمَا ذٰلِكُمُ الشَّيْطَانُ) بودر باشقه توگل در سزگه ابو سفیان هم بولداشلاری صوغش اوچون جمیلدیلار دیوچی نعیم بن مسعود شیطان در (يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ) اوزی نك دوستلارینی یعنی منافقلارنی قورقتور (فَلَا تَخَافُوهُمْ) بس شیطان بولغان نعیم بن مسعود نك دوستلاری بولغان منافقلاردان قورقماکز (وَخَافُونِ) مینی دنگنه قورقکز (إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگر سز چن ایمان کیتروچی بولساکز یاکه بو آیت نك معناسنی شیطان بولغان نعیم بن مسعود سزنی اوزینك دوستلاری ابو سفیان هم اصحابندان قورقتور سز آلاردان قورقماکز معناسنده (وَلَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ يُسَارِعُونَ فِي الْكُفْرِ) ای محمد (علیه السلام) سینی حسرتله ندرمه سون شوندی آدملر آلار کفرگه آشغورلار (إِنَّهُمْ لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْئًا) درستلکده اول کفرگه آشغوچی آدملر یعنی صوغشقه چقمی قالغان منافقلار الله تعالی گه هیچ نرسه نی ضرر ایته آلماسلار (يُرِيدُ اللّٰهُ) تله ر الله تعالی (أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ) اول منافقلارغه قیلماسسرلقغه (حَظًّا فِي الْآخِرَةِ) آخرتده اولوشنی یعنی جنت نی یعنی منافقلارغه الله تعالی آخرتده اولوش نلمه وی اوچون منافقلار کفرگه آشقدیلار (وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) اول منافقلارغه الوغ عذاب بولغوچیدر (إِنَّ الَّذِينَ اشْتَرَوُا) درستلکده شوندی کمسه لر آلماشتردیلار (الْكُفْرَ) کفرنی (بِالْإِيمَانِ) ایمان برابرینه (لَنْ يَضُرُّوا اللّٰهَ شَيْئًا) بولار الله غه هم ضرر ایتمه سلر (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) باری آلارنك اوزلرینه رنجتکوچی عذاب بولور (وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی حساب قیلماسون شوندی آدملر آلار کافر بولدیلار (أَنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ) اول کافر بولغان آدملرگه بزنك مهلت بیروومز (خَيْرٌ لِأَنْفُسِهِمْ) اوزلرینه ایرگودر دیو (إِنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ) بودر باشقه توگل در کافرلرگه مهلت بیروومز (لِيَزْدَادُوا إِثْمًا) گناهنی آرتدرسونلار اوچون (وَلَهُمْ عَذَابٌ مُهِينٌ) دخی کافرلر اوچون خورلاغوچی عذاب بولغوچیدر (مَا كَانَ اللّٰهُ) الله تعالی بولمادی (لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرنی قالدرو بولمادی (عَلَىٰ مَا) شول نرسه اوزه رینه (أَنْتُمْ عَلَيْهِ) ای آدملر سز اول نرسه اوزه زنده ایدکز یعنی صاف مؤمنلر برله ن منافقلارنی آیرماینچه قاطناشدروب قالدرو بولمادی (حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ) خبیث نرسه یعنی منافق آیرلسون خوش وصاف دان یعنی مؤمن دن (وَمَا كَانَ اللّٰهُ) دخی الله تعالی بولمادی (لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ) غیب اوزه رینه سزنی توشندرو اوچون (وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ) لکن الله

رسوللرندن غیب که مطلع بولو (توشنو) اوچون اختیار قیلور (مَنْ يَشَاءُ) تله‌گان آدمنی (فَآمِنُوا بِاللهِ وَرُسُلِهِ) بس الله تعالی‌گه هم الله تعالی‌نك رسوللرینه ایمان کیترکز بو ذکر قیلنغان آیت‌نك اینووینه سبب شولدر کافرلر ئه‌یتدیلر اگر محمد (علیه السلام) حق پیغمبر بولسه بزگه بزلردن قایومز کافر بولور شوندان خبر بیرسون دیدیلر ینه‌ده رسول الله ئه‌یتدی میکا امتمنی کورسه‌تلدی هم قایوسی مؤمن وقایوسی مؤمن توگل شونی بلدرلدی دیو شوندان صوك منافق‌لار ئه‌یتدیلر محمد (علیه السلام) اویلی ایکان مین کم مؤمن وکم مؤمن توگلنی بله‌م دیو حالبوکم بزاوزی برله‌ن برگه یوریمز بزنی بلمی دیو بس بو آیت‌نك معناسی بولاسز الله تعالی‌گه هم رسوللرینه ایمان کیترکز هر غیب‌نی بلو الله تعالی‌گه خاص اما رسوللر الله تعالی بلدرگان غیب‌لرنی گنه بله‌لر دیو معناسنده (وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا) واگرسز الله تعالی‌گه هم رسوللرینه حقیقة ایمان کیترسه‌کز هم منافقلدان صاقلانساکز (فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ) بس سزگه الوغ ثواب بولور (وَلَا يَحْسَبَنَّ) حساب قیلماسون (الَّذِينَ) شوندی آدملر (يَبْخَلُونَ بِمَا آتَاهُمُ اللهُ مِنْ فَضْلِهِ) الله تعالی آلارغه فضلندن بیرگان نرسه برله‌ن سارانلق قیلورلار یعنی الله تعالی بیرگان مالنك زکاتنی بیرمه‌سلر (هُوَ خَيْرًا لَهُمْ) آلارنك سارانلغی آلارغه ایزگودر دیو حساب قیلمه (بَلْ هُوَ شَرٌّ لَهُمْ) ایزگو توگل بلکه آلارنك سارانلغی آلارغه یاوزلقدر (سَيُطَوَّقُونَ) موینلارنده قامط کبی قیلنمش بولور (مَا بَخِلُوا بِهِ) آنك برله‌ن سارانلق قیلغان نرسه‌لرنی (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کوننده شونك اوچونده رسول الله زکوتی بیرلمه‌گان مالنی قیامت کوننده ایه‌سی‌نك موینده یلان قیلنمش بولور یعنی قامط کبی بولوب موینه یلان ایتب اورالمش بولور دیلان (وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) دخی الله تعالی اوچوندر کوکلرنك وییرلرنك میراثی دخی کوکده وییرده بولغان نرسه‌لرنك میراثی حاصل هر قایوسی الله تعالی‌نك ملکی شولای بولغاچ زکوة بیرمه‌وچیلرگه نی بولدی الله تعالی‌نك مالی برله‌ن سارانلق قیلوب الله تعالی‌نك ملکنده صرف قیلمیلار (وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) والله تعالی سزنك قیلغان عمللرکزنك ظاهرینی هم باطننی بلگوچیدر (لَقَدْ سَمِعَ اللهُ) تحقیق ایشتدی الله تعالی (قَوْلَ الَّذِينَ) شوندی آدملرنك سوزینی (قَالُوا) ئه‌یتدیلر آلار (إِنَّ اللهَ فَقِيرٌ) درستلکده الله تعالی یارلیدر (وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ) دخی بز بایلارمز دیو الله تعالی کورکام بولغان قرض برله‌ن کم الله‌غه قرض بیره دیگاچ یهودلر الله تعالی بای بولسه بورچقه آنچه صوراماس ایدی دیدیلر رسول اکرم ابوبکر الصدیق برله‌ن قینقاع بالالارندان بر یهودکه اسلام‌گه اونده‌ب هم نماز اوقورغه وزکاة بیررگه هم الله تعالی‌گه قرض حسنه برله‌ن قرض بیررگه اونده‌ب خط یازغاچ یهودلردن عازوراء اوغلی فخاص دیگان آدم الله یارلی ایکان بورچقه آنچه صوراغان دیگان ابوبکر الصدیق فخاصنك یوزینه صوقغان اگرده آرامزده ذمه‌لك عهدی بولماسه ایدی موینکنی صوغوب صندرر ایدم دیگان فخاص ابو بکر الصدیقدن رسول الله‌غه بارب شکایت قیلغان هم اوزینك ئه‌یتکان سوزینی انکار ایتکان الله تعالی شونی بیان ایتب ذکر قیلنغان آیتنی ایندردی (سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا) یهودلرنك ئه‌یتکان سوزلرینی البته یازارمز عمل دفترلرینه (وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ) دخی یهودلرنك حقدان باشقه پیغمبرلرنی ئوترووین یازارمز (وَنَقُولُ) دخی یهودلرگه ئه‌یتورمز

(ذوقوا

(ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ) یاندرغوچی تموغنك عذابنی تاتوکز دیو ئەیتورمز (ذٰلِكَ) یهودلرکه بوعذاب (بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيكُمْ) ای یهودلر قوللارکز الك قیلغان نرسه سببلیدر. عملنك کوبسی قول برلەن قیلندقندن الله تعالی آدم دن قول برلەن تعبیر ایتکان (وَأَنَّ اللّٰهَ) دخی درستلکده الله تعالی (لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ) قللارینه جبر ایتوچی توگلدر (الَّذِينَ قَالُوا) شوندی آدملر ئەیتدیلر بو ئەیتوچیلر اشرف اوغلی کعب صیفی اوغلی مالك یهودا اوغلی وهب نابوت اوغلی زید عازوراء اوغلی فخاص اخطب اوغلی حیی (إِنَّ اللّٰهَ عَهِدَ إِلَيْنَا) درستلکده الله تعالی توراتده بزگه عهد قیلدی یعنی امر قیلدی (أَلَّا نُؤْمِنَ لِرَسُولٍ) رسولگه ایمان کیترمه سسزلکمز برلەن (حَتّٰى يَأْتِيَنَا بِقُرْبَانٍ) شوندی قربان برلەن اول رسول بزلرگه کیلگانگه قدر (تَأْكُلُهُ النَّارُ) اول قربانتی اوط آشاردیو یعنی بنو اسرائیل گه خاص بولغان معجزه نی رسول قیلماسه آکار ایمان کیترمه سکه الله تعالی تورانده بزگه امر ایتدی دیدیلر یعنی بنو اسرائیل ده برکشی قربان چالسه پیغمبر بولغان آدم شونده دعا قیله ایکانده کوکدن بر اوط توشب قربانتی یاندرا ایکان دیو یهودلر افتراء قیللار چونکه سماوی اوطنك قربانتی یاندروی معجزه بولغانلغی اوچونکنه ایمانتی موجب بولا بس بومعجزه برلەن باشقه معجزه لر برابر هربر پیغمبرگه بر تورلی معجزه بیرلمه گان (قُلْ) ئەیت سین ای محمد بو یهودلرگه (قَدْ جَاءَكُمْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِي) تحقیق میندر الك سزگه پیغمبرلر کیتردی (بِالْبَيِّنَاتِ) پیغمبر بولولارینه دلالت قیلا تورغان ظاهر معجزه لر (وَبِالَّذِي قُلْتُمْ) دخی سز ئەیتکان معجزه لرنی کیتوردی (فَلِمَ قَتَلْتُمُوهُمْ) بس نی اوچون اول رسوللرنی ئولتردکز ایمان کیترمه دکز (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر سز بو سوزکزده راست سوزلیلردن بولساکز یعنی زکریا هم یحی علیهما السلام لر تصدیقنی واجب ایتکان نی قدر معجزه لر برلەن هم سز ئەینکان معجزه لر برلەن کیلدیلر اگر ایمانتی واجب ایتکان نرسه سز ئەیتکان معجزه بولسه نی اوچون زکریا (علیه السلام) برله یحی (علیه السلام) نی ئولتردکز نیك ایمان کیترمه دکز (فَإِنْ كَذَّبُوكَ) بس اگر ای محمد (علیه السلام) یهودلر سینی یالغانغه توتسه لر (فَقَدْ كُذِّبَ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ) تحقیق سیندن الکده نی قدر رسوللر یالغانغه توتلدی (جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ) اول رسوللرده ظاهر بولغان معجزه لرنی کیترگانلر ایدی (وَالزُّبُرِ) دخی حکم گنه بیان قیلا تورغان کتابلارنی کیترگانلر ایدی صحف ابراهیم کبی (وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ) دخی نورلاندرغوچی کتابنی کیترگانلر ایدی تورات انجیل کبی اول پیغمبرلرده صبر ایتدیلر سینده صبر ایت معناسنده بو سوزده رسول الله نی قومینك هم یهودلرنك یالغانغه توتوندان تسلیه بولا (كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ) هر بر نفس ئولمنی تاتوچیدر بو سوزده پیغمبرلرنی تصدیق قیلوچیلارغه وعد یالغانغه توتوچیلارغه وعید بولا (وَإِنَّمَا تُوَفَّوْنَ أُجُورَكُمْ) بودر باشقه توگلدر اجرلرکز کامل بیرلمش بولورسز (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده یعنی قیامت کونده عملرکزنك اجرلری کامل بیرلور کیرهك یاوز عمل و کیرهك ایزگو عمل بولسون (فَمَنْ زُحْزِحَ عَنِ النَّارِ) بس برکشینی تموغ اوطندن

يراق قيلنسه (وَأُدْخِلَ الْجَنَّةَ) دخى اوجماخقه كرتلسه (فَقَدْ فَازَ) بس تحقيق اول كشى مكگولك سعادت كه ايرشدى (وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا) دخى دنيا تركلگى ايمه‌س (اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُورِ) مگر آلدى تورغان باطل بولغان هم آز وقت غنه فائده‌لنه تورغان نرسه‌در (لَتُبْلَوُنَّ فِى أَمْوَالِكُمْ) ماللارگزده امتحان قيلنمش بولورسز صرف قيلو برله‌ن تكلف قيلنو برله‌ن هم ماللارغه ايرشكان آفتلر برله‌ن (وَأَنْفُسِكُمْ) دخى جانلارگزده امتحان قيلنمش بولورسز الله يولنده صوغش قيلو، ئولترلمش بولو مجروح واسير بولو برله‌ن (وَلَتَسْمَعُنَّ مِنَ الَّذِينَ) دخى شوندى آدملردن ايشتورسز (أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ) اول آدملرگه سزدن الك كتاب بيرلمش بولدى يعنى يهودلردن نصارالاردان (وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا) دخى مشرك بولغان آدملردن ايشتورسز (أَذًى كَثِيرًا) تل برله‌ن كوب رنجتونى كافرلرنك رسول الله‌نى خورلاوى اسلام دينينده طعن قيلولارى كبى (وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا) واگر سز اى مؤمنلر مخالفلرنك رنجتووينه صبر ايتسه‌كز هم الله تعالى‌گه خلافلق قيلودان صاقلانساكز (فَإِنَّ ذٰلِكَ) چونكه درستلكده صبرلق برله‌ن صاقلانو (مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ) اشلرنك ثابت بولووى واجب بولغانلارندندر (وَإِذْ أَخَذَ اللّٰهُ) اى محمد شول وقتنى بيان قيل الله (تعالى) آلدى (مِيثَاقَ الَّذِينَ) شوندى آدملرنك عهدينى (أُوتُوا الْكِتَابَ) اول آدملرگه كتاب بيرلمش بولدى يعنى اهل كتابنك عالملرندن عهدلرينى آلدى (لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ) كتابنى آدملرگه بيان قيلورسز (وَلَا تَكْتُمُونَهُ) دخى اول كتابنى ياشرمه‌سسز ديو (فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ) بس اول عهدنى آرقالارينك آرتنه تاشلاديلار (وَاشْتَرَوْا بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا) دخى اول عهد برله‌ن آز ثمننى يعنى دنيادان آزعوضنى آلماشدرديلار (فَبِئْسَ مَا يَشْتَرُونَ) بس نى ياوز بولدى آلارنك اوزلرى اوچون اختيار قيلوب آلماشدرغان نرسه‌لرى بو آيت عملنى اويره‌تو حقنده هم بو آيت دلالت قيلادر عالملرگه آدملرگه حقنى بيان ايتونك واجب بولووينه هم حقنى ياشرمه‌ونك واجب بولووينه دليل بار يعنى عالملرگه خلق غه تييشلى نرسه‌لرنى اويره‌تو واجب بوزوق عرض اوچون بايلارنى رعايه قيلو كوكللرى خوش بولسون اوچون آلاردان شريعتنى ياشرو ياكه اوزينه بر فائده اوچون ياكه اوزندن ضررنى ييبه‌رو اوچون حقنى ياشرو اصلا درست توگل شونك اوچونده رسول الله «اهل برلغان آدمدن علم اويره‌تونى ياشرگان كشينى اوطدان بولغان جوگان برله‌ن جوگانله‌ب عذاب قيلمور» ديگان ينه‌ده حضرت على ئه‌يته‌در «الله تعالى بو آيتده عالملردن علم اويره‌تو اوزه‌رينه عهد آلدى امانادان لاردان علم اويره‌نو اوزه‌رنه عهد آلمادى» ديو دخى بو آيت خبر واحدنك عمل حقنده دليل بولووينه دلالت قيلا گرچه بزنك قاشده علم حقنده خبر واحد حجت بولماسه‌ده اگر ايتسه‌ك خبر واحد علم حقنده حجت بولماغان عمل حقنده هم حجت بولمى چونكه علمسز عمل ممكن توگل نيته‌گه الله تعالى « وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ » ديگان يعنى بلمه‌گان نرسه‌گه ايه‌رمه معناسنده جوابده ئه‌يتورمز هيچ بر وجه‌دن بلمه‌گان نرسه‌گه ايه‌رمه معناسنده چونكه آيتده نكره سياق نفى‌ده توشكان سلب كلينى افاده قيلا خبر واحد كه هيچ بر وجه‌دن معلوم بولماغان نرسه ديب بولمى ياكه اعتقادده بولور بو آيت البته اعتقاد حقنده خبر واحد ييتمى، ياكه زنا كبى برله‌ن

سوگو برلهن هم یالغان شاهد بولو حقنده بولارده هم خبر واحد بیتمی (لاتحسبن الذین) ای محمد (علیه السلام) شوندی آدملرنی حساب قیلمه (یفرحون بما اتوا) اول آدملر قیلغان اشلری برلهن شادلانرلار یعنی آدملرنی آزدرو وحقنی یاشرو کبی اشلری برلهن (ویحبون ان یحمدوا) دخی مافعالمش بولولاریني یاراتورلار (بما لم یفعلوا) قیلماغان نرسه لری برلهن قیلماغان نرسه لری عهدکه وفا قیلو حقاق غه ایبه رو ودرستدن خبر بیرو کبیلر (فلا تحسبنهم بمفازة من العذاب) بس ای محمد (علیه السلام) اول آدملرنی عذاب دان قتولا تورغان اورنده دیو حساب قیلمه (ولهم عذاب الیم) واول آدملرگه رنجتکوچی عذاب بار در بو آیت نك نزولنه سبب رسول الله بر وقتده یهودلردن تورانده بولغان بر نرسه دن صورادی یهودلر رسول الله غه تورانده بولغان نرسه نك خلافی برلهن خبر بیردیلار هم رسول الله نی اوشاندردق دیو بلدیلر بواشلرینه شادلاندیلار شونی بیان قیلوب ذکر قیلغان آیت ایندی (ولله ملك السموات والارض) الله تعالی اوچوندر کوکلرنك وییرنك ملکی (والله علی کل شیء قدیر) والله تعالی هر بر نرسه اوزه رینده کوچی بیتکوچی (ان فی خلق السموات والارض) درستلکده کوکلرنی وییرلرنی باراطوده بولغوچیدر (واختلاف اللیل والنهار) دخی کیچ برلهن کوندزنك تورلی بولوونده بولغوچیدر یعنی کیلو کیتر آرتو کیمو برلهن تورلی بولوونده بولغوچیدر (لآیات لأولی الالباب) صف عقل ایبه لری اوچون الله تعالی نك بارلغنه وبرلکنه قدرتی نك هم علمی نك کامل لکنه علامت لر (الذین) شوندی آدملردر اول صف عقل ایبه لری (یذکرون الله) الله تعالی نی ذکر قیلورلار (قیاما) آیاق اوزره بولغانلاری حالده (وقعودا) دخی اولطرغانلاری حالده (وعلی جنوبهم) دخی جانلاری اوزه رینده یاطقانلاری حالده یعنی هر حالده الله تعالی نی ذکر قیلورلار (ویتفکرون فی خلق السموات والارض) دخی الله تعالی نك کوکلرنی وییرلرنی باراطوونده فکر قیلورلار یعنی اعتبار برلهن استدلال برلهن فکر قیلورلار شونك اوچون ده رسول الله «تفکر کبی الوغ عبادت یوق» دیگان (ربنا ما خلقت هذا باطلا) ای ربمز بز فکر قیلغان نرسه نی عبث بولغان حالده یاراتمادك دیو ثه یتکانلری حالده فکر قیلورلار (سبحانك) عبث اش قیلمقدان سینی پاکلیمز (فقنا عذاب النار) بس بزنی اوط عذابندان صاقلاغای ایدك (ربنا) ای ربمز (انك من تدخل النار) درستلکده شول کشینی اوطقه مکگوولك گه کرتسدك (فقد اخزیته) بس تحقیق اول کشینی خور قیلدك سین (وما للظالمین من انصار) دخی ظلم قیلوچیلار اوچون هیچ یاردهم بیروچی لر یوقدر (ربنا انا) ای ربمز درستلکده بز (سمعنا منادیا) ندا قیلوچینی ایشتدك (ینادی للایمان) آدملرنی ایمانغه اوندیدر (ان آمنوا بربکم) ربکزگه ایمان کیترکز دیو (فآمنا ربنا) بس ای ربمز سیکا ایمان کیتردك (فاغفرلنا ذنوبنا) ایندی بزنك گناهلارمزنی یارلقاغای ایدك (وکفر عنا سیئاتنا) دخی بزلردن گناهلارمزنی اوزنکای ایدك (وتوفنا مع الابرار) دخی بزنی ایزگولر برلهن برگه ثولترگای ایدك (ربنا وآتنا) ای ربمز دخی بزگه بیرگای ایدك

(مَا وَعَدْتَنَا عَلَىٰ رُسُلِكَ) پیغمبرلرکا وعده قیلغان نرسه‌نی یعنی پیغمبرلرگنی تصدیق قیلو اوزه‌رینه وعده قیلغان نرسه‌کنی (وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ) دخی قیامت کونینده بزنی رسوای قیلماغای ایدك (إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ) درستلکده سین وعده‌لرگه خلافلق قیلمیسون اثرلرده کیلگان بر کشی‌گه بر بلاء یولقدقده اوشبو بیش ربنانی اوقسه الله تعالی اول کشینی قبولقارر (فَاسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ) ربلری بو آدملرنك دعالرین قبول ایتدی (أَنِّي لَا أُضِيعُ) درستلکده مین ضائع قیلمامون دیب ثه‌یتور الله تعالی (عَمَلَ عَامِلٍ مِنْكُمْ) سزلردن عمل قیلوچی‌نك عملنی (مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ) کیرك عمل قیلوچی ایردن بولسون وکیرك خاتوندان بولسون (بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ) سزنك بعضکز بعضکزدندر چونکه ایرخاتوندن خاتون ایردن یاکه یاردم ودینه بعضکز بعضکزدندر (فَالَّذِينَ هَاجَرُوا) ایندی شوندی آدملر مکه‌دن مدینه‌گه هجرت قیلدیلار (وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ) دخی یورطلارندان چغارلدیلار (وَأُوذُوا فِي سَبِيلِي) دخی مینم یولمده رنجتلمش بولدیلار (وَقَاتَلُوا وَقُتِلُوا) دخی کافرلرنی ثولتردیلر هم اوزلریده کافرلر طرفندان ثولترلدیلر (لَأُكَفِّرَنَّ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ) البته اول هجرت قیلغان آدملردن ویاوزلقلارین اورتمرز (وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ) دخی آلارنی کرتمرز (جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) آستلارندان یلغه‌لار (صولار) آغا تورغان باغچه‌لارغه (ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) الله تعالی حضورندان بولغان ثواب برله‌ن ثوابلاندرر آلارنی الله تعالی (وَاللَّهُ) دخی الله تعالی (عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ) اول الله تعالی‌نك حضورنده‌در ثواب‌نك کورکلی (لَا يَغُرَّنَّكَ) ای محمد (علیه السلام) سینی غرورلاندرماسون یعنی آلداماسون (تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْبِلَادِ) کافر بولغان آدملرنك تورلی شهرلرده کسب وتجارت برله‌ن تصرف قیلولاری بوآیتده ظاهرده خطاب رسول الله‌غه بولسه‌ده لکن امتلرگه خطاب مقصود چونکه خطاب معین‌گه براوب غیرنی اراده قیلو جائز بوآیت‌نك نزولنه سبب مؤمنلرنك بعضسی کافرلرنی کیك لکده ویخشی ترکلکده کورکاچ ثه‌یتدیلر الله تعالی‌نك دشمانلاری نی قدر یاغشی یاشاماقده بزایسه آچلقدان وفقیرلکدن هلاك اولماقده‌مز دیو (مَتَاعٌ قَلِيلٌ) بوتورلی شهرلرده کسب وتجارت برله‌ن تصرف ایتو آز مدت فائده‌لنه تورغان‌نرسه‌در (ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ) آخرنده ایمانسز بولغان آدملرنك باراچق اورنی جهنمدر (وَبِئْسَ الْمِهَادُ) ونی یاوز بولدی ایمانسز بولغان آدملرنك اوزلری اوچون حاضرله‌گان نرسه‌لری (لَكِنِ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ) لکن شوندی آدملر ربلرینه خلافلق قیلوده صاقلاندیلار (لَهُمْ جَنَّاتٌ) اول آدملر اوچون اوجماخلار باردر (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارنك آستلارندان یلغه‌لار (صولار) آغار (خَالِدِينَ فِيهَا) اول اوجماخلارده مکگو قالغانلاری حالده (نُزُلًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ) الله تعالی حضورندان حاضرله‌نمش بولغان حالده اول اوجماخلار (وَمَا عِنْدَ اللَّهِ) دخی الله تعالی حضورنده بولغان نرسه (خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ) ایزگولر اوچون ایمانسزلار تصرف قیلغان نرسه‌لردن ایزگوره‌کدر الله تعالی عبدالله بن سلام حقنده هم آنك یولداشلری حقنده ذکر قیلغاچ آیتنی ایندردی (وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) دخی

کتاب اهلی جمله‌سندن (یهودلردن) باردر (لَمَنْ یُؤْمِنُ بِاللهِ) الله تعالی‌گه ایمان کیترگان آدملر (وَمَا أُنْزِلَ إِلَیْکُمْ) دخی سزگه (امة محمد علیه السلام‌گه) ایندرلگان نرسه‌گه (قرآن‌غه) ایمان کیترگان آدملر (وَمَا أُنْزِلَ إِلَیْهِمْ) دخی اوزلرینه (یهودلرگه) ایندرلگان نرسه‌گه (تورات‌که) ایمان کیترگان آدملر (خَاشِعِینَ لِلهِ) الله تعالی‌گه توبه نچیلك قیلغانلاری مالده ایمان کیترگان آدملر (لَا یَشْتَرُونَ بِآیَاتِ اللهِ) الله (تعالی) نك آیتلری برله‌ن آلماشدرماسلار (ثَمَنًا قَلِیلًا) آز آقچه‌نی یعنی دنیانك آز بولغان نرسه‌سی (أُولَئِكَ) اهل کتابدان بو صفتده بولغان آدملر (لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ) آلار اوچون ربلری قاشنده اجرلری باردر (إِنَّ اللهَ سَرِیعُ الْحِسَابِ) درستلکده الله تعالی حسابنی تیز قیلوچیدر (یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (اصْبِرُوا) آغرلقلارغه وعملر مشقتنه چداکز (وَصَابِرُوا) دخی الله تعالی‌نك دشمانلارینه جهاد آغرلق‌لارینه چداو سببلی غالب بولکز (وَرَابِطُوا) دخی ته‌نلرکزنی وآتلارغه‌زنی صوغشنی کوتکانکز مالده سرحد (چیك) لرگه به‌یله‌کز واورکزنی عبادت که به‌یله‌کز (وَاتَّقُوا اللهَ) دخی هر مالده الله تعالی‌دن قورقکز (لَعَلَّکُمْ تُفْلِحُونَ) مکمل بولغان سعادت که ایرشوکزاوچون آل عمران سوره‌سی‌نك ترجمه‌سی تمام بولدی .

٤ نجی سوره ﴿ نساء سوره‌سی مدینه‌ده اینگان یوزده بیتمش آلتی آیت ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(یَا أَیُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّکُمُ) آی آندای آدملر ربکزدن هر مالده قورقکز (الَّذِی خَلَقَکُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ) شوندی ربکزغه اول سزنی بر نفسدن (آدم علیه السلام‌دان) یاراتدی (وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا) دخی بر نفس‌دن یعنی آدمدن خاتوننی (حواء رضی الله عنها‌نی) یاراتدی (وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا کَثِیرًا وَنِسَاءً) دخی آنامز آدم علیه السلام برله‌ن آنامز حضرت حواءدان کوب ایرلرنی وکوب خاتونلارنی ساچدی وتاراتدی (وَاتَّقُوا اللهَ الَّذِی) دخی شوندی الله‌دان قورقکز (تَسَاءَلُونَ بِهِ) اول الله برله‌ن بعضکز بعضکزدان صوراشورسز یعنی بالله سیلدن صوریه‌ن دیوب ده‌یتورسز (وَالْأَرْحَامَ) دخی رحم‌لردن صاقلانکز یعنی قرده‌شلکنی کیسودن (إِنَّ اللهَ) درستلکده الله تعالی (کَانَ عَلَیْکُمْ رَقِیبًا) سزنك اوزه‌کزگه همیشه توشنگوچی هم سزنی صاقلاوچی بولدی (وَآتُوا الْیَتَامَی أَمْوَالَهُمْ) آتاسز بولغان یتیم‌لرگه مالارنی بیرکز هر قایچان بلاغت‌گه ایرشسه‌لر غطفان قبیله‌سندن بر ایرده اوزی برله‌ن بر توغمه قرده‌شی‌نك یتیم اوغلی‌نك کوب مالی بولغان ایکان بویتیم بالا آتاسی برله‌ن بر توغمه قرده‌شندن مالنی طلب قیلغان بوایر بیرمه‌گان صوکره بو آیت اینگاچ بوایر الله‌غه هم رسولنه بوی صوندق الوغ گناهدان الله‌غه صغنامز دیو یتیم‌نك مالنی بیرگان (وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْخَبِیثَ بِالطَّیِّبِ) دخی حرامنی حلال برله‌ن آلماشدرماکز یعنی یتیملر مالندان حرام بولغان نرسه‌نی اوز مالارکزدان حلال بولغان نرسه برله‌ن آلماشدرماکز یعنی یتیملرگه اوز مالکزدان ناچارنی بیرب آلارنك یاخشی مالارنی آلوب قالماکز

(وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَهُمْ إِلَى أَمْوَالِكُمْ) دخی یتیملرنك مالللرنی اوز مالللرکز برله‌ن برگه قوشوب آشاماکز (إِنَّهُ) درستلکده یتیم مالنی آشاو (كَانَ حُوبًا كَبِيرًا) الوغ گناه بولدی (وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى) اگرده خاتونلارنك یتیملرنده آلارنی جفتله‌نگان صورتده عدالله‌مه‌ودن قورقساکز هم زنادان قورقساکز (فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ) بس یتیملردن باشقه خاتونلاردن سزنك اوچون کوکلکزگه خوش وحلال برلغانلارنی نکاحلانکز زناغه یقین بارماکز یاکه معناسی یتیملرنك مالللرینی حقنده ظلم قیلردن قورقساکز بس خاتونلارنی کوب قیلوانده قورقکز چونکه خاتونلارنی کوب قیلوداده ظلم بار عدالله‌وگه کوچکز بیتکان قدرگله آلکز مثلا دورتکه چاقلی آندان آرتدرماکز معناسنده یاکه معناسی آزاد خاتونلاردان کچکنه‌لرده رغبت آز بولغانلغی اوچون اشتهاء ضعیف بولغانلغی اوچون عقل کیم بولغانلغی اوچون عدالله‌مه‌ودن قورقساکز بس بلاغت‌که ابرشکان خاتونلار آلکز آلارنك رغبتیده اشتهاسیده عقلیده کامل بولور معناسنده هر قایسی معناگه مناسب نزول سببیده بار مناسب برلغان سبب نزوللر عربلر یتیملر حقنده بولغان آیت اینگاچ یتیملرنك مالللرندن صاقلانغانلار زنادان صاقلانماغانلار یاکه نزول سببی بر ایر مال وجمال ایه‌سی بتیم قز تابسه اول یتیمه‌نی نکاحلی ایکان بر بر ایرده ثلله نیقدر یتیمه‌لر جیبلغان یاکه سبب نزول عربلر ظلمدن قورقب یتیملرنك مالللرینه ولی بولودان قورقغانلار خاتونلارنی ثلله نیقدرلی کوب قیلودان قورقماغانلار گرچه ظلم اورتاق بولسه‌ده (مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ) ایکیشه‌رنی دخی اوچه‌رنی دخی دورته‌رنی نکاحلانکز بس بو آیت برایرگه دورت خاتون آلونك درستلکنه دلالت قیلادر کیره‌ك آزاد خاتونلار وکیره‌ك کنیزه‌کلر بولسون (فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا) بس اگر خاتونلار آراسنده عدلك قیلماسودان قورقساکز (فَوَاحِدَةً) بس برنیگله نکاحلانکز (أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ) یاکه اوك قوللارکز مالکه‌نگان نرسه‌نی یعنی کنیزه‌کلرکزنی نکاحلانکز (ذَلِكَ أَدْنَى أَلَّا تَعُولُوا) بو برگله خاتون آلو یاکه کنیزه‌ك برله‌نگله کفایه‌له‌نو دورتنی نکاحلاوده بولغان ظلم کبی ظلم قیلماسسزلق‌غه یاقنرافدر بس بو آیت خاتونلار آراسنده عدالتنك فرض برلوویله دلالت قیله کیره‌ك قارت خاتون وکیره‌ك یاش خاتون، کیره‌ك باکره وکیره‌ك ثیبه، کیره‌ك مسلمه وکیره‌ك کتابیه بولسون برعدالت کیلمه‌ده، نفقه‌ده، ایوده توتوده، کیچ بوقلاوده امامحبت مقدور بشر بولماغانلقدان محبتده، عدالت فرض توکل هم جماع محبتکه موقوف بولغانلغی اوچون جماعده هم عدالت فرض توکل هم سفرده عدالت فرض توکل ایسته‌گان خاتونی ایله سفر قیلو درست لکن قرعه صالو آرتغراق (وَآتُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً) دخی خاتونلارغه خوش کوکل وکمال رضالق برله‌ن مهرلرینی بیرکز (فَإِنْ طِبْنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ) بس اگر خاتونلار مهردن بر نرسه‌دن سزگه خوش بولسالار (نَفْسًا) نفس یوزندن یعنی اگر خاتونلارکز سزگه خوش کوکل ایله مهرلرینی هبه قیلسالار (فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَرِيئًا) بس اول خاتونلارکز هبه قیلغان مهرنی آشاکز دنیاده ایسته‌لمش بولماغانکز حالده آخرتده گناهسز بولغانکز حالده اصل‌ده هنئ برله‌ن مریئ طعام‌نك برغازدان بیکل اوتووی معناسنده بو آیت ایرنك خاتونغه مهرینی بیروو حقنده هم

خاتوننك

خاتون‌نك ایرگه‌مهر بینی هبه قیلووی حقنده بوذکر قیلنغان آیت‌نك اینووینه‌سبب اوّله ایرلردن بعضسی خاتونله بیرگان وعده قیلغان نرسه‌سندن قایتارب آلونی گناهغه صایدیلار خاتون هبه قیلغان صورتده گناه بولماوینی الله‌تعالی بیان ایتدی (وَلَاتُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ) ای ولیلر قولکزده بولغان مالللارکزنی عقلی اورناشماغان آدملرگه بیرمه‌کز یعنی سفیه‌لرنك تصرفکزده بولغان مالللارینی بیرمه‌کز ضایع قیلورلار (الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَامًا) شوندی مالللارنی بیرمه‌کزکه الله‌تعالی سزنك اوچون اول مالللارنی قیام جنسندن قیلدی یعنی اول مالللار برله‌ن تورغوچی بولاتورغان نرسه جنسندن قیلدی یعنی اوزمالللارکزته‌نلرکزنك وجانلارکزنك طوروینه سبب ایدی سفیه‌لر مالیه‌ شول جنسدن یاکه‌بو آیتنك معناسی مال‌قدرینی بامی تورغان آدملرگه یعنی خاتونلارکزغه وبالالارکزغه مالمللارکزنی بیرمه‌کز بو آیت دلالت قیلادر کچکنه‌بالاغه هم مالنی اور ونسزغه صرف قیلاتورغان سفیه‌گه ولیلرنك مالیه تصرفده اختیار بیرولری درست توگل‌لکنگه بلکه ولی‌لرگه بولارنك مالللارونی صاقلاونك واجب بولووینه آشارلق وکییملك قدرگنه بیرو تییش ایکان‌لکنگه هم ولی‌گه اوزی اوچون کچکنه بالابرله‌ن سفیه‌نك مالللاری برله‌ن فائده‌له‌نو یارامی مگر فقیر بولغان‌ده ضرورت قدرگنه آشاو درست بولا صبی بالغ بولغاچ عقلغه اوتورغانلغی معلوم‌بولغاچ ایکی شاهد آلدنده ولی‌گه‌صبی‌نك مالن تابشروی لازم بولور اماسفیه‌گه اصلا مالی بیرلمه‌س (وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ) سفیه‌لرنی اول مالللاردان رزقلاندرکز هم کییم کیگزکز (وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا) دخی سفیه‌لرگه مالللارنی صوراغانده شرعا وعقلا معروف‌بولغان سوز ئه‌ینکز یعنی اگرمال قدرینی بلسه‌کز عقلغه اوتورسا کز مالللارکزنی اوز قولکزغه بیررمز دیب (وَابْتَلُوا الْيَتَامَىٰ) دخی ای ولیلر بالغ بولماسدان بورون یتیم‌لرنی دین‌ده ومال صاقلاوده مالللرینی تیکشرب امتحان قیلکز (حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ) تاکم هر قایچان یتیم‌لر نکاح‌گه ایرشسه‌لر یعنی احتلام برله‌ن یاکه یاش برله‌ن بلاغت چیگنه ایرشسه‌لر (فَإِنْ آنَسْتُم مِّنْهُمْ رُشْدًا) بس اگر سز ولیلر یتیم‌لردن عقدغه اوطوروچیلقنی یعنی دینلرنده ومالللارنده صلاحنی کورسه‌کز (فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ) بس یتیم‌لرگه مالللارونی بیرکز (وَلَا تَأْكُلُوهَا) دخی ای ولیلر یتیم‌لرنك مالللارنی آشاماکز (إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبَرُوا) اسراف بولغان حالده هم یتیم‌لرنك الوغ بولولارینه آشقغانکز حالده یعنی یتیم‌لرنك مالللارنی آشاماکز یتیم‌لر الوغ بولورلارده مالللارنی اوزلرینه تابشرو لازم بولور تیزره‌ك آشاب قالیق دیب * بلاغت‌نك علامت برله‌ن بولغان چیگی ایر بالاده احتلام احبال انزال برله‌ن قز بالاده حیض حبل‌احتلام برله‌ن بو علامتلر بولماغانده امام اعظم قاشنده ایر بالا اون‌سیکز یاشنده قزبالا اون‌بیدی یاشده بالغ بولا امام شافعی امام ابو یوسف امام محمد قاشنده هم امام اعظم دان بر روایت‌ده ایر بالاده قز بالاده اون‌بیش یاشده بالغ بولالار بلاغتنی اوّل‌علامت برله‌ن اعتبار قیلنه علامت بولماسه یاش برله‌ن اعتبار قیلنه (وَمَن كَانَ غَنِيًّا) وکمدر ولیلردن بای بولسه (فَلْيَسْتَعْفِفْ) بس یتیم مالنی آشاودان صاقلانسون (وَمَن كَانَ فَقِيرًا) وکمدر ولیلردن یارلی بولسه (فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ) بس شرعا معروف بولغان قدر

برلەن يتيمنك مالندان آشاسون يعنى حاجتى قدر وخدمت يالى قدر الله تعالى‌نك باى ولى‌گه يتيم مالنى آشاودان صاقلانسون وفقير ولى‌گه يتيم‌مالنى معروف قدر آشاسون ديووى ولى‌نك يتيم مالنده حقى بارلغنى بلدره رسول‌الله‌دان برايرصورادى مينم تربيه‌مده بريتيم بارمالندان آشاسام درست بولورمو ديو رسول‌الله اسراف ايتمه‌ينچه‌گنه آشاساڭ درست بولور ديدى هم آنڭ مالونى آشاب اوز مالكنى صاقلاساڭ درست توگل ديدى (فَاذَا دَفَعْتُمْ اِلَيْهِمْ اَمْوَالَهُمْ) بس هر قايچان اى وليلر سز يتيملرنڭ ماللارونى اوزلريله بيرسه‌گز (فَاَشْهِدُوا عَلَيْهِمْ) بس ارل يتيملر اوزه‌رينه شاهد قويگز يعنى سزنڭ ماللارنى بيرگاناكدگرگه ويتيملرنڭ آلغاناقنه شاهد قويگز (وَكَفَى بِاللّٰهِ حَسِيبًا) حساب قيلوچى بولو يورندن الله‌تعالى بيتدر جاهليت زمانده خاتون برلەن گچكنه بالالارغه ميراث بيرمه‌گانلر هم شول حكم اسلام زمانده‌ده بر آرغه قدر بارغان بروقت صامت اوغلى اوس ديگان آدم وفات بولوب كوب‌مالى‌قالغان وآنلردن خاتونى هم اوچ قزى قالغان جاهليت زمانينڭ ايسكى حكمى بوينچه اوسنڭ آتابرتوغمه قرده‌شينڭ ايكى اوغلى بتون‌مالنى آلغانلار خاتوننه وقزلارينه هيچ نرسه بيرمه‌گانلر اوسنڭ خاتون (ام كحسه) رسول‌الله‌غه كيلوب بوواقعه‌نى سويله‌گان هم اوسنڭ آتاسى برلەن بر توغمه قرده‌شينڭ اوغللارندان شكايت قيلغان رسول‌الله خاتونغه ئه‌يتكان بار ثريوكا قايتب تور الله تعالى آيت ايندرگانگه قدر صبر ايت ديگان الله‌تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندرگان مضمونى شول ميراث قاعده‌سى جاهليت زمان خلقى ئه‌يتكانچه توگل بلكه ايرلرگه آتا وآناسى قالدرغان مالدان هم ياقن قرده‌شلرى قالدرغان مالدان الوش بار شونڭ كبى خاتونلارغه‌ده آتا وآناسى وياقن قرده‌شلرى قالدرغان مالدان الوش بار معناسنده صوكره رسول‌الله اوسنڭ آتاسى برلەن برتوغمه ايرقرده‌شلرينه كشى يبه‌ردى ئه‌يت اوسنڭ مالنده تصرف قيلماسونلار چونكه الله‌تعالى ميراثدان خاتونلارغه‌ده الوش قيلدى لكن كوبمو الوش تيگانلكنى حاضرگه تعيين قيلمادى تعيين آيتى اينگاچ رسول‌الله اوسنڭ مالندان خاتوننه سيكزدن برنى * ايكى قزغه اوچدن ايكى الوشنى دخى آتاسى برلەن برتوغمه ايرقرده‌شينڭ ايكى اوغلنه قالغانندن بيردى (لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ) ايرلر اوچون الوش باردر (مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْاَقْرَبُونَ) آتا وآنا وياقن قرده‌شلر قالدرغان نرسه‌دن (مالدان) (وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ) دخى خاتونلار اوچون الوش باردر (مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْاَقْرَبُونَ) آتا وآنا وياقن قرده‌شلر قالدرغان نرسه‌دن (مالدان) (مِمَّا قَلَّ مِنْهُ) اول قالدقدان آز بولغانندان (اَوْ كَثُرَ) بايسه كوبيده بولغانندن (نَصِيبًا مَفْرُوضًا) اول الوش فرض بولمش الوش بولغان مالده (وَاِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ اُولُوا الْقُرْبَى) وهرقايچان ميراث بولوگه يعنى وقتنده وارث بولماغان ياقنلق ايبه‌سى قرده‌شلر حاضر بولسه‌لار (وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينُ) دخى يتيملر هم مسكينلر حاضر بولسالار (فَارْزُقُوهُمْ مِنْهُ) بس بولنمش مالدان وارث بولماغان ياقن قرده‌شلرگه هم يتيم ومسكينلرگه كوكللرين خوش قيلو اوچون برآزنرسه بيرگز (وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا) دخى بولارغه شرعا معروف بولغان سوزنى ئه‌يتگز يعنى آلارغه دعا قيلگز هم بيرگان نرسه‌مز آز نرسه

دییکز بو آیت منسوخ توگل بلکه آدملر بو آیت برلەن عملده یالقاولق ایتکانلر بعضیلار منسوخ دیسەلرده التفات قیلو لازم توگل (وَلْيَخْشَ الَّذِينَ) دخی شوندی وصیلار (اپیکونلر) یتیملر اشنده اللەدان قورقسونلار (لَوْ تَرَكُوا مِنْ خَلْفِهِمْ) اگر اوزلری آرتندن یعنی اوزلری ئولگاندن صوك قالدرسالار (ذُرِّيَّةً ضِعَافًا) ضعیف «کچکنه» بالالارن (خَافُوا عَلَيْهِمْ) اول کچکنه بالالاری اوزەرینه ضائع بولودان قورقالار ایدی (فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ) بس اللەدن قورقسونلار یتیملر اشندەده (وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا) دخی یتیملرگه حق بولغان سوزنی ئەیتسونلر یعنی وصیلار ئولەرگه یاقنلاشسەلار بالالاری نك فقیر وهلاك بولووندن قورقالار ایدی هم بالالارینه شفقت وکورکام ادبلی بولو کبی سوزلر ئەیتەلر ایدی شونك کبی یتیملرگەده ئەیتسونلر هم یتیملرنی ده اوز بالالاری کبی کورسونلر (إِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندی آدملر (يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا) ظالم بولغانلاری حالده یتیملرنك ماللارن آشارلار (إِنَّمَا) بودر باشقه توگلدر (يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا) اچلرینه اوط آشارلار (وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا) دخی قزدرلمش اوطقه تیزکررلر الله تعالی بالانك آتا وآنادان آلغان میراثنی بیان ایتوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (يُوصِيكُمُ اللَّهُ) الله تعالی وصیت وعهد قیلور سزگه (فِي أَوْلَادِكُمْ) بالالارغزنك میراثی حقنده (لِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنْثَيَيْنِ) ایر بالاغه بولور ایکی قز بالانك اولوشی کبی یعنی ایکی قزنك اولوشی بر ایر بالانك اولوشی قدردر (فَإِنْ كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ) بس اگر بالالار ایکیدن اوستون بولغان خاتونلار بولسالار (فَلَهُنَّ ثُلُثَا مَا تَرَكَ) بس اول ایکی بولغان قزلارغه هم ایکیدن اوستون بولغان قزلارغه میت قالدرغان نرسەنك اوچدن ایکی اولوشی بولور (وَإِنْ كَانَتْ وَاحِدَةً) واگر قز بالا برگنه بولسه (فَلَهَا النِّصْفُ) بس اول بر قزغه میت قالدرغان نرسەنك یارطسی بولور ینه الله تعالی آتا وآنانك بالادان آلغان میراثنی بیان قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلِأَبَوَيْهِ) دخی میتنك آتا وآناسی اوچون (لِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ) آتا آنادان هر برسنه میت قالدرغان مالنك آلتیدان برسی بولور (إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ) اگرده میت اوچون بالا بولسه کیرەك ایر وکیرەك قز بولسون مگر آتا قز بالا برلەن قالغانده صاحب فرض بولوب آلتیدان برنی آلا فرض ایيەلرندن قالغانن عصبه بولوب آلا (فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ) بس اگر میتنك ایر بالاسیده قز بالاسیده بولماسه (وَوَرِثَهُ أَبَوَاهُ) دخی میتدن فقط آتا وآناسی غنه میراث آلسه (فَلِأُمِّهِ الثُّلُثُ) بس میتنك آناسنه قالدرغان مالندان اوچدن برسی بولور قالغانی آناسنه بولور میتنك وارثی یالغز آتا آناغنه بولغاچ آنانك نصیبن تعیین ایتلگاچ قالغانی آتاغه بولوچیلق معلوم بولا شونك اوچون الله تعالی آتانك بالا بولماغاندەغی اولوشنی بیان ایتمەدی (فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ) بس اگر میت اوچون قردەشلر بولسه کیرەك ایکی وکیرەك ایکیدن آرتق بولسون (میراث وصیت بابنده جمعنك آزی ایکی) کیرەك ایرلر وکیرەك قزلار بولسون (فَلِأُمِّهِ السُّدُسُ) بس میتنك آناسنه آلتیدان بر بولور بو آیتدن بلندی ایر یاکه قز قردەشلردن ایکەوی

گرچه آنا برلەن برگه قالغانده میراث آلماسالارده آنانی اوچدن بردن آلتی‌دان برگه کوچره‌لر ایکانچیلك (مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ) وارث‌لرگه بو اولوش‌لر بولور وصیتن یورتکانی‌نك صوکنده (يُوصِي بِهَا) اول وصیت برلەن وصیت ئەیتکان بولور میت (أَوْ دَيْنٍ) یایسه میت‌نك بورچنی اوته‌گان‌نك صوکنده یعنی میت‌نك قالغان مالینی بولودن بورون اول بورچلارونی اوته‌رگه کیره‌ك صوکره وصیتنی یورترگه کیره‌ك آندان صوکغنه مال بولنر وصیت میراث‌قه مشابه بولدقدان الله تعالی حکمده صوك بولغان وصیتنی ذکرده الك قیلدی (آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ) سزنك آتالارکز واوغللارکز (لَا تَدْرُونَ) بلمه‌س‌سز سز (أَيُّهُمْ) آتالارکز واوغللارکزدان قایوسی (أَقْرَبُ لَكُمْ نَفْعًا) فائده یوزندن قایوسی سزگه یاقنراق یعنی میتدن قالغان مالنی بولوده الله تعالی حکمت ومصلحتن بلوب اوزی تقدیر ایتدی اگر ترکه‌نی بولونی بیانسزغنه سزگه تابشرسه ایدی سز آتالارکز واوغللارکزنك قایسی‌نك فائده‌ده یاقن بولوب ضررده یراق بولووینی یاکه کیرسنچه ضررده یاقن بولوب فائده‌ده یراق بولووینی بلمه‌س ایدکز بس حکمتنی تیکشرمی وفائده‌نی رعایه قیلمایغنه بولوب مالنی ضائع ایته‌ر ایدکز (فَرِيضَةً مِنَ اللَّهِ) الله تعالی سزگه میراثنی فرض ایتدی اوزندن فرض ایتمك برلەن (إِنَّ اللَّهَ) درستاکده الله تعالی (كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا) میراثنی بیان‌ده مصلحتن بلور بولدی هم حکمت ایییه‌سی بولدی دخی الله تعالی ایرلرنك خاتونلاردان وخاتونلارنك ایرلردن میراث آلغان نرسه‌لرین بیان قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ) سز ایرلرگه خاتونلارکز قالدرغان نرسه‌نك (مالنك) یارطسی بولور (إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُنَّ وَلَدٌ) اگرده خاتونلارکزنك بالاسی بولماسه کیره‌ك ایر وکیره‌ك قز بالا بولسون (فَإِنْ كَانَ لَهُنَّ وَلَدٌ) بس اگر خاتونلارکزنك بالاسی بولسه کیره‌ك ایر وکیره‌ك قز بالا بولسون (فَلَكُمُ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْنَ) بس‌سز ایرلرگه خاتونلارکز قالدرغان نرسه‌دن دورت اولوشدن بر اولوش بولور (مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ) سز ایرلرگه بو میراث بولور وصیتنی یورتکاندن یعنی اوته‌گاندن صوك (يُوصِينَ بِهَا) خاتونلارکز اول وصیت برلەن وصیت ئەیتورلر (أَوْ دَيْنٍ) یایسه خاتونلارکزنك بورچنی اوته‌گان‌دن (توله‌گاندن) صوك (وَلَهُنَّ الرُّبُعُ مِمَّا تَرَكْتُمْ) وسز ایرلر قالدرغان نرسه‌دن خاتونلارکزغه دورتدن بر بولور (إِنْ لَمْ يَكُنْ لَكُمْ وَلَدٌ) اگر سز ایرلر اوچون بالا بولماسه کیره‌ك ایر وکیره‌ك قز بالا بولسون (فَإِنْ كَانَ لَكُمْ وَلَدٌ) بس اگر سز ایرلر اوچون بالا بولسه کیره‌ك ایر وکیره‌ك قز بالا بولسون (فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكْتُمْ) بس سز ایرلر قالدرغان نرسه‌دن اول خاتونلارکزغه سیگزدن بر بولور (مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ) وصیتنی یورتکاندن صوك (تُوصُونَ بِهَا) اول وصیت برلەن وصیت ئەیتورسز سز ایرلر (أَوْ دَيْنٍ) یایسه سز ایرلرنك بورچنی اوته‌گاندن صوك دخی الله تعالی آتاسیده بالاسیده بولماغان ایردن هم خاتوندان میراث آلونی بیان ایتوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَإِنْ كَانَ رَجُلٌ يُورَثُ) واگر آناردان میراث آلونا تورغان ایر بولسه (كَلَالَةً) آتاسز وبالاسز آدم (أَوِ امْرَأَةٌ) یایسه آناردان میراث آلونا تورغان خاتون آتاسز وبالاسز کشی بولسه (وَلَهُ أَخٌ أَوْ أُخْتٌ) دخی اول آناردان میراث آلنمش

اگرده بالالر قالسه خاتون ١/٨ بولر

کشی اوچون آنا طرفندان ایر یاکه قز قردەش بولسه یعنی میت برلەن آنا بر آتا باشقه بولغان ایر یاکه قز قردەشلر قالسه (فَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا السُّدُسُ) بس ایر قردەش برلەن قز قردەشدن هر برسنه میت قالدرغان نرسەنك آلتی‌دان برسی بولور (فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ) بس اگر آنا بر آتا باشقه بولغان ایر وقز قردەشلر بردن کوبرەك بولسەلار (فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ) بس اول آنا بر آتا باشقه بولغان قردەشلر اوچدن برده اورتاقلاردر ایرلری وقزلاری برابردر (مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ) آنا بر آتا باشقه بولغان قردەشلرگه بومیراث بولور میتنك وصیتنی بورتکاندن صوك (يُوصَى بِهَا) اول وصیت برلەن وصیت ئەیتلمش بولور (أَوْدَيْنٍ) یایسه میتنك بورچلی اوتەگاندن صوك (غَيْرَ مُضَارٍّ) وصیت ئەیتوچی وصیت ئەیتور وارثلرگه ضرر ایتوچی بولماغانی حالده (وَصِيَّةً مِنَ اللهِ) الله‌تعالی‌دن بولغان وصیت برلەن وصیت ئەیتکانی حالده یعنی اوچدن بردن آرتدرماینچه (وَاللهُ عَلِيمٌ حَلِيمٌ) والله‌تعالی وارثلرگه ضرر ایتب وصیت ئەیتوچینی بلوچیدر هم آکثار شفقت ایتوچیدر عذابنی آشقدرماوده (تِلْكَ حُدُودُ اللهِ) بولار یعنی یتیملر امری وصیتلرمیراثلار الله‌تعالی‌نك چیکلریدر یعنی اوتو درست بولماغان چیکلر کبی چیکله‌نگان شریعتلریدر (وَمَنْ يُطِعِ اللهَ وَرَسُولَهُ) وکمدر الله‌تعالی‌گه هم رسولنه اطاعت قیلور (يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ) الله‌تعالی اول کشینی اوجماخلارغه کرتر (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارنك آستلارندن بلغەلار (صولار) آغار (خَالِدِينَ فِيهَا) اول اوجماخلارده مکگو قالغانلاری حالده (وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) واول اوجماخقه کرو الوغ سعادتکه ایرشودر (وَمَنْ يَعْصِ اللهَ وَرَسُولَهُ) وکمدر الله‌تعالی‌گه هم رسولنه اطاعت قیلمای گناهلی بولور (وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ) دخی الله‌تعالی‌نك چیکلرندن اوتەر (يُدْخِلْهُ نَارًا) الله‌تعالی اول کشینی اوتقه کرتر (خَالِدًا فِيهَا) اول اوتده مکگو قالغانی حالده (وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ) دخی اول کشیگه خورلاغوچی عذاب بولور (وَاللَّاتِي يَأْتِينَ الْفَاحِشَةَ مِنْ نِسَائِكُمْ) سزنك خاتونلارکزدن شوندی خاتونلار زنا قیلورلار (فَاسْتَشْهِدُوا عَلَيْهِنَّ) بس اول خاتونلار اوزەرینه یعنی زنا قیلولارینه شاهد قویکز (أَرْبَعَةً مِنْكُمْ) سزلر (ایرلر) دن دورت شاهدنی (فَإِنْ شَهِدُوا) بس اگر اول خاتونلارنك زنا قیلووی برلەن دورت ایرگواهلق بیرسەلر (فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ) بس اول خاتونلارنی اوی‌لرده حبس قیلوب توتکز یعنی اوی‌لرنی خاتونلارغه تورمه قیلکز (حَتَّى يَتَوَفَّاهُنَّ الْمَوْتُ) اول خاتونلارنی اولم فرشته‌لری اولتورگانگه قدر (أَوْ يَجْعَلَ اللهُ لَهُنَّ سَبِيلًا) یایسه الله‌تعالی اول خاتونلارغه مشروع برلغان یول قیلغانغه قدر حبسدن قوتقاره تورغان حد یایسه زنادان موکسز قیلا تورغان نکاح کبی (وَاللَّذَانِ) دخی شوندی ایکی آدم (يَأْتِيَانِهَا مِنْكُمْ) سزلردن فاحشه‌گه یعنی زناغه کیلورلر (فَآذُوهُمَا) بس اوّل شلته قیلو برلەن رنجتکز یعنی الله‌دن اویالمادکزمی والله‌دن قورقمادکزمی دیو (فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا) بس اگر بوزنا قیلوچی آدملر یعنی ایربرلەن خاتون توبه ایتسه واشلرینی تۈزوك قیلسالار (فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا) بس بوزناچی ایر برلەن

خاتوندان يوز دوندركز يعنى شلته قيلو برلهن رنجتوني قويكز (انَّ اللهَ كانَ) درستلكده الله تعالى بولدى (تَوّابًا رَحيمًا) توبه‌لرنى قبول ايقوچى هم‌توبه قيلغان آدمگه رحمت قيلوچى حضرت حسن‌ده يته زنانك اوّل حدى اذى بولدى صوكره حبس بولدى صوكره جلد ياكه رجم بولدى ديو * زنائغه‌دورت شاهد اقامت قيلو ارزمالنچه باق اما زنا قيلوچى خاتونلارنى ئولگانگه قدر ياكه ايكنچى يول مشروع بولغان‌غه قدر ئوى‌لرده حبس قيلو جلد برلهن ياكه رجم برلهن منسوخ ديگانلر لكن الله تعالى زنا قيلوچى خاتونلارنى حبس قيلونك حكمنى ايكنچى يول مشروع قيلو برلهن وقتلادى بس نور سوره‌سنده‌گى «الزانية والزانى فاجلدوا كل واحد منهما» آيتى بيان هم‌تفسير بولا نسخ بولمى‌چونكه موقتنى بيان نسخ توگل ياكه «وَاللّاتى» آيتى فقط خاتونلار زناسى حقنده بولور «وَاللّذان» آيتى لواطه حقنده بولور نورسوره‌سنده‌گى «الزانية والزانى» آيتى ايربرلهن خاتون‌نك ايكسى حقنده بولور بأس حالنده‌گى ايمان‌نك مقبول بولماوى حقنده الله‌تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (انَّمَا التَّوْبَةُ) بودر باشقه توگل‌در توبه‌نك مقبول بولووى (عَلَى اللهِ) الله‌تعالى اوزه‌رينه (لِلَّذينَ) شوندى آدملر اوچون‌در (يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهالَةٍ) اول آدملر ياوزلقنى نادانلق سببلى قيلورلار چونكه گناهغه كرشو البته نادانلقدان (ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَريبٍ) موندك صوكنده گناه قيلغانندك صوكنده تيززماندان توبه قيلورلار يعنى ئولم كيلمه‌سدن بورون چونكه رسول الله «الله‌تعالى بنده‌نك توبه‌سنى غرغره حالنه يتمه‌گانده قبول قيلور» ديگان تركلك وقتى آز بولغانلغى اوچون الله تعالى يانن ديب آتاغان ياكه گناهنك صعبتى كوكلگه سكشمه‌سدن بورون معناسنده (فَاولئِكَ) بس بوگناه قيلوبده تيز زمان توبه ايتكان آدملر (يَتُوبُ اللهُ عَلَيْهِمْ) الله‌تعالى اول آدملر اوزه‌رينه توبه‌لرينى قبول قيلو برلهن قايتور (وَكانَ اللهُ) دخى الله تعالى همشه بولدى (عَليمًا حَكيمًا) توبه قيلوچى‌لارنك اخلاصلارنى بلگوچى هم توبه قيلغان كشينى عذاب قيلماوده حكمت ايه‌سى بولدى (وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ) توبه‌نك قبول بولووى يوقدر (لِلَّذينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئاتِ) شوندى آدملر اوچون آلار ياوزلقلارنى قيلورلار (حَتّى اذا حَضَرَ اَحَدَهُمُ الْمَوْتُ) تاكم اول ياوزلق قيلرچيلارنك برسنه ئولم حاضر بولسه (قالَ انّى تُبْتُ الْآنَ) مين حاضر زمان توبه ايتدم ديب ئه‌يتور يعنى ئولم قورقنچلارنى كورگاچ گنه توبه ايته‌ر (وَلَا الَّذينَ) دخى شوندى آدملرگه توبه يوقدر (يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفّارٌ) اول آدملر ئوله‌رلر حالبوكم اوزلرى كافرلردر يعنى آخرنده عذابنى كورگانلرنك صوكنده توبه ايته‌رلر آلارنك توبه‌لرى مقبول توگل الله تعالى ئولم وقتنه قدر توبه‌نى كيچكترگان فاسق‌لار برلهن توبه‌سز ئولگان كافرلر آراسنى برابر قيلدى يعنى ئولم وقتنده قيلغان توبه برلهن توبه‌سز ئولو آراسنده فرق بوق معناسنده (اُولئِكَ) برتوبه‌نى ئوام وقتنه قدر كيچكترگان آدملر برلهن توبه‌سز ئولگان آدملر (اَعْتَدْنا لَهُمْ عَذابًا اَليمًا) اول آدملرگه رنجتكوچى عذابنى حاضرله‌دك الله‌تعالى بوايكى آيتده عذابنى كورمه‌سدن بورون اختيار حالنده توبه قيلغان آدمنك توبه‌سنى قبول قيلو برلهن عذابنى كورگانلرنك صوكنده اختيارسز حالده توبه ايتكان آدمنك

توبه‌سنی قبول قیلماو برله‌ن آچق بیان ایتدی کیره‌ك توبه‌سز ئولگان کشی گناهلی مؤمن بولسون وکیره‌ك ایمانسز آدم بولسون بأس حالنده‌گی ایمان بالاجماع مقبول توگل بأس حالنده‌گی توبه الله تعالی‌نك تله‌ونده واختیارنده تله‌سه ایمان شرافتی اوچون قبول قیلور تله‌سه توبه‌سنده کیمچیلك بولغانلقی اوچون قبول قیلماس ایمان بأس دیو حاضرلردن هیچ کم‌گه ایشتلمه‌گان ایمانغه ئه‌یترلر بس بو آیت‌که بناء فرعوننك حال غرقده‌غی ایمانی مقبول بولمی چونکه غرق حالی بأس حالی بولا جاهلیت زماننده برایر وفات بولسه خاتونی دخی بوخاتوندن باشقه خاتوندن بولغان اوغلی قالسه هم یاقن ایر قرده‌شلری قالسه بوایر ئولگان وقتده اوگی اوغل یاکه باشقه یاقن ایر قرده‌شلری بو خاتونغه کییملرینی تاشلیلار ایکان هم بوخاتونغه مین تییشلی دیب ئه‌یته‌لر ایکان تله‌سه‌لر کوچله‌ب بوخاتوننی اوّلگی مهری برابرینه نکاحلانه‌لر ایکان تله‌سه‌لر مهر آلوب ایکنچی کشیگه نکاحلیلار ایکان تله‌سه‌لر خاتوننی برقایدا ییبه‌رمی حبس قیلوب تورالار ایکان ایرندن آلغان میراثی برله‌ن اوزینی یولوب آلسون اوچون اگرده خاتون کییم تاشلانماسدان بورون اوز اهلنه قایتوب کیتسه ایرینك میراثندان بتونله‌ی محروم ایته‌لر ایکان بوحکم بوقیس اسملی آدم ئولگانگه قدر جاری بولغان بر وقت بوقیس ئولگاچ بوقیسنك خاتوننی خاتوننك اوگی اوغلی مجرد کییم تاشلاو برله‌ن تصرفنه کرتدی بوقیسنك خاتونی کبشه رسول الله‌غه بواشدن شکایت قیلدی شوندان صوك رسول الله‌غه الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (یٰا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای ایمان کیترگان آدملر (لَایَحِلُّ لَکُمْ) سزگه حلال بولماس (اَنْ تَرِثُوا النِّسَاءَ کَرْهًا) کوچله‌گانکز حالده خاتوتونلارنی میراث یولنچه اختیارکزغه آلووکز (وَلَاتَعْضُلُوهُنَّ) دخی اول خاتونلارنی ایکنچی کشیگه نکاحله‌نولرندن طیووکز حلال بولماس (لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَا آتَیْتُمُوهُنَّ) اول خاتونلارکزغه بیرگان نرسه‌کزنك بعضسنی ییبه‌رمه‌ککز اوچون یعنی اوزکز بیرگان مهرنی آلوب قالور اوچون هیچ بروقتده خاتونلارکزنی ایکنچی کشیلرگه نکاحله‌نووندن طیو حلال بولماس (اِلَّا) مگر حلال بولور (اَنْ یَأْتِینَ بِفَاحِشَةٍ مُبَیِّنَةٍ) خاتونلارکزنك ظاهر بولغان بوزوق اشنی کیترولری وقتنده مثلا زناچی بولو ناشزه بولو کبی یعنی اگر خاتونلارکز زناچی یاکه ناشزه بولسه بو وقتده بیرگان مهرکزنی آلوب قالور اوچون ایکنچی ایرگه نکاحله‌نودن طیو حلال بولور هم ایرگه خاتونندن خلع یعنی مهری برابرنده طلاق قیلونی صوراو درست بولور (وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ) شرعا معروف بولغان نرسه برله‌ن خاتونلارکز برله‌ن صحبت قیلکز نفقه کورکام سوز کبی (فَاِنْ کَرِهْتُمُوهُنَّ) ایندی اگر خاتونلارکزنی خلقلارینك ناچارلغی اوچون یاکه قباحتلکلری اوچون مکروه کورسه‌کز صبر ایتکز آیوروب ییبه‌رمه‌کز (فَعَسٰی اَنْ تَکْرَهُوا شَیْئًا) بس یاقندرکه سزنك برنرسه‌نی مکروه کورووکز یعنی یاراتماوکز (وَیَجْعَلَ اللّٰهُ فِیهِ) دخی الله تعالی‌نك اول نرسه‌ده قیلووی یاقندر (خَیْرًا کَثِیرًا) کوب ایزگولکنی یعنی سز برنرسه‌نی مکروه کوررسز اول نرسه‌ده کوب ایزگولك بولور جاهلیت زماننده برایر کورکام ومال ایه‌سی بر خاتوننی آلمانچی بولوب اوّلگی خاتوننی آیورمانچی بولسه اوّلگی خاتوننه زنا برله‌ن

تهمت قيلا ايكان بيرگان مهرينى آلوب قالوب اوّلگى خاتونىنى خلع قيلو اوچون هم ايكنچى جمال ومال ابيه‌سى خاتونىنى آلور اوچون الله تعالى بواشدن نهى ايتب ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (وَانْ اَرَدْتُمُ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ) واگرسز ايرلر برخاتونىنى آلماشدرونى تلەسەگز (مَكَانَ زَوْجٍ) ايكنچى خاتون اورنده يعنى برخاتونىنى طلاق قيلوب ايكنچى خاتونىنى نكاحله‌نونى تلەسەگز (وَآتَيْتُمْ اِحْدٰاهُنَّ قِنْطَارًا) دخى اول خاتونلارنك برسنه كوب مال بيرگان بولساگز (فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا) بس اول كوب مالدن هيچ نرسه آلماگز يعنى آزماله وكوب ماله آلماگز چونكه سزنك آلووگز مجرد زنا برله‌ن تهمت اوچون (اَتَأْخُذُونَهُ) ايا آلورسزمى اول مالنى (بُهْتَانًا وَاِثْمًا مُبِينًا) افترا وگناه بولغان حاله (وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ) ونيچك آلورسز سز اول خاتونلارگزنك برسنه بيرگان مالگزنى (وَقَدْ اَفْضٰى بَعْضُكُمْ اِلٰى بَعْضٍ) وحالبوكم سزنك بعضكز بعضكزگه اولاشدى يعنى خلوت قيلدى يعنى مهرعله‌سى بولغان جماعتى قيلدى (وَاَخَذْنَ مِنْكُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا) دخى حالبوكم خاتونلارگز سزدن آغر واشانچلى بولغان عهدنى آلدىلار يعنى كوركام صحبت حقى آلدى الله تعالى آزاد ايرگه نكاحله‌نو حرام بولغان خاتونلارنى بيان قيلوب ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ) دخى اى مؤمن ايرلر آتالارگز نكاحله‌نگان نرسه‌لر (خاطونلارنى) نكاحله‌نمه‌گز (مِنَ النِّسَاءِ) خاتونلاردان يعنى نكاحله‌نسه‌گز عذاب‌غه تيپشلى بولورسز (اِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ) لكن اوتكانده بولغان نرسه آنك برله‌ن سزعذاب قيلماسسز يعنى جاهليت زمانده بولغان آتالارنك خاتونلارنى نكاحله‌نونى حرام ايتودن بورون بولغانلغى اوچون عفومعفناسنده (اِنَّهُ كَانَ فَاحِشَةً وَمَقْتًا) درسقلكده آتالارگز نكاحله‌نگان خاتونلارنى نكاحله‌نو الله تعالى حضورنده زنا بولدى هم آچولانمش اش بولدى (وَسَاءَ سَبِيلًا) دخى بواش عادت ويول بولو يوزندن ياوز بولدى (حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ اُمَّهَاتُكُمْ) سزگه آتالارگزنى نكاحله‌نو حرام قيلندى (وَبَنَاتُكُمْ) دخى قزلارگزنى نكاحله‌نو حرام قيلندى (وَاَخَوَاتُكُمْ) دخى اوزگز برله‌ن برتوغمه قز قرده‌شلرگزنى نكاحله‌نو حرام قيلندى (وَعَمَّاتُكُمْ) دخى آتالارگز برله‌ن برتوغمه قز قرده‌شلرگزنى نكاحله‌نو حرام قيلندى (وَخَالَاتُكُمْ) دخى آتالارگز برله‌ن بر توغمه قز قرده‌شلرگزنى نكاحله‌نو حرام قيلندى (وَبَنَاتُ الْاَخِ) دخى اوزگز برله‌ن برتوغمه بولغان ايرقرده‌شلرگزنك قزلارنى نكاحله‌نو حرام قيلندى (وَبَنَاتُ الْاُخْتِ) دخى اوزگز برله‌ن برتوغمه بولغان قز قرده‌شلرگزنك قزلارينك نكاحى حرام قيلندى (وَاُمَّهَاتُكُمُ اللَّاتِى) دخى شوندى آتالارگزنك نكاحى حرام قيلندى (اَرْضَعْنَكُمْ) اول آتالار سزنى ايمچك ايمزديلر امام اعظم قاشنده ايكى ياش يارم اچنده برمرتبه صورو برله‌ن رضاع حكمى ثابت بولا چونكه الله تعالى آزبرله‌ن كوب آراسنى آيورمادى (وَاَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضَاعَةِ) دخى ايمچك ايموجهتدن بولغان قز قرده‌شلرگزنك نكاحى سزگه حرام قيلندى (وَاُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ) دخى سزگه خاتونلارگزنك آنالارنى نكاحله‌نو حرام قيلندى (وَرَبَائِبُكُمُ اللَّاتِى) دخى شوندى خاتونلارنك ايه‌رب كيلگان قزلارينك نكاحى سزگه حرام قيلندى (فِى حُجُورِكُمْ) سزنك تربيه‌گزده‌در اول ايه‌رب كيلگان قزلار يعنى عائده‌شولاى بولا معناسنده واقعى بيان اوچون گنه

بولغان قید (مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّاتِي) اول ایيه‌روب کیلگان قزلارنك نکاحی حرام برلور اول قزلار شوندی خاتونلارکزدن بولسالار (دَخَلْتُمْ بِهِنَّ) اول خاتونلارکزغه دخول ایتدکز یعنی آلارنی وطی قیلدکز (فَإِنْ لَمْ تَكُونُوا) بس اگر سز ایرلر بولماساکز (دَخَلْتُمْ بِهِنَّ) اول خاتونلارکزغه وطی قیلغان بولماساکز بلکه نکاحله‌نگانگنه بولساکز (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) بس سزنك اوزه‌رکزگه اول خاتونلارکزنك قزلارنی نکاحله‌نوده گناه یوقدر هر قایچان اول خاتونلارکزنی آیروب ییبه‌رسه‌کز یاکه وطی دان بورون ئولسه‌لر (وَحَلَائِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ) دخی شوندی اوغللارکزنك خاتونلارنی نکاحله‌نو سزگه حرام قیلندی (مِنْ أَصْلَابِكُمْ) اول اوغللار سزنك آرقالارکزداندر یعنی اوز نقطه‌لرکز سببلی وجودکه کیلگانلردن اوغل ایتب کنه آلنغان توگللردر چونکه متبنی یعنی اوغللقغه آلنغان کشی‌نك خاتوننی آلودرست نیته که رسول‌الله زید طلاق قیلغان‌دان صوك خاتوننی نکاحله‌ندی وحالانکه زید رسول‌الله‌نك اوغللقغه آلنغان آدمی ایدی (وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ) دخی نکاحده ایکی قز طوغان آراسنی جیووکز حرام قیلندی (إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ) لکن جاهلیت زماننده‌غی اوتکان نرسه عفو یعنی جاهلیت زماننده ایکی قز طوغاننی نکاحله‌نگانلر آنسی عفو (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (كَانَ غَفُورًا رَحِيمًا) همیشه یارلقاغوچی هم رحمت قیلوچی بولدی. نکاحی حرام بولغان خاتونلار باروسی نسب جهتندن بولغانلاری ییدی: ١ امهات، ٢ بنات، ٣ اخوات، ٤ عمات، ٥ خالات، ٦ بنات اخ، ٧ بنات اخت* امهات تحتنه هر بر آناکز نی قدر یوغاری آشسه‌ده هم آنا طرفندان بولغانلاریده کره* بنات هر بر قزنی شامل قزنك قزلارنیده هم اوغلنك قزلارنی‌ده * اخوات هم هر بر قز قرده‌شنی شامل کیره‌ك آتا وآنا بر بولسون کیره‌ك آتا بر آنا باشقه بولسون کیره‌ك آنا بر آتا باشقه بولسون* عمات هم هر بر آتا برله‌ن بر توغمه قز قرده‌شلرنی شامل کیره‌ك آنا برله‌ن بر آتا وبر آنادان بولسونلار کیره‌ك آتا بر آنا باشقه وکیره‌ك آنا بر آتا باشقه بولسونلار * خالات هم بنات اخ بنات اخت‌ده هر قایوسی عام رضاع جهتندن حرام بولغانلارده ییدی چونکه الله تعالی ایمچه‌ك ایمزوچی‌نی آنا منزلنده قویدی بس قزی اخت منزلنده بولا مرضعه‌نك اختی رضیع‌گه خاله بولا مرضعه‌نك ایری رضیع‌گه آتا بولا مرضعه‌نك ایرینك اختی رضیع‌گه عمه بولا مرضعه‌نك آناسی رضیع‌گه جده بولا رسول‌الله نسب جهتندن حرام بولغان نرسه رضاع جهتندن‌ده حرام دیدی بس رضاعا حرام بولغان خاتونلارده ییدی دیمز لکن بو حدیث‌دن بر آز خاتونلار مستثنی بولا مثلا رضاعا قز قرده‌شی‌نك هم ایر قرده‌شی‌نك آناسی هم رضاعا ئه‌بیسی عم رضاعی‌نك آناسی خالة رضاعیه‌نك آناسی بولار رضاعده حلال نسبده حلال توگل* مصاهرة حرام بولغان خاتونلار: ١ امهات النساء، ٢ ربائب، ٣ حلائل الابناء، ٤ حلائل الاباء. مصاهره حلال وطی‌ده بولغان کبی زناده هم بولا (دورتنچی جزءنك ترجمه‌سی تمام بولدی) (وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاءِ) دخی خاتونلاردان ایرلی خاتونلار سزگه حرام قیلندی (إِلَّا مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ) مگر ایرلی خاتونلاردان اوك قوللارکز ملك‌له‌نگان نرسه حرام بولماس یعنی ایرلری‌دار حربده بولغان

خاتونلارنی صوغش وقتنده اسیره ایتب آلنسه اول خاتونلارنی وطی قیلو حلال بولور اؤلگی ایرلرندن نکاحلری اسیرلك سببلی منقطع بولا (کِتٰبَ اللّٰهِ عَلَیْکُمْ) الله تعالی بو خاتونلارنی حرام قیلونی سزگه یازمافلغی برلهن یازدی (وَاُحِلَّ لَکُمْ مٰا وَرٰاءَ ذٰلِکُمْ) دخی سزگه حرام قیلنغان خاتونلاردان باشقهلاری حلال قیلندی (اَنْ تَبْتَغُوا بِاَمْوٰالِکُمْ) سزگه حرام بولغان خاتونلار برلان حلال بولغان خاتونلارنی الله تعالی بیان قیلدی سزنك مالللارکز برلهن خاتونلارنی ایستهمهکز اوچون (مُحْصِنِینَ غَیْرَ مُسٰافِحِینَ) جفتلهنگانکز حالده وزنا قیلوچی بولماغانکز حالده اگرده جفتلهنمی زنا قیلوب یورسهکز مالللارکز ضائع بولور اوزکز فقیر بولورسز بس دنیا وآخرت خراب بولورسز بو آیت دلالت قیلادر نکاح مهرسز بولمی ایکانلکگه هم آتیالماغان صورتنده مهر واجب ایکانلکگه دخی مال بولماغان نرسه مهر بولوغه یاراماوغه هم بیك آز نرسهنك مهر بولووی یاراماوینه هم بو آیتده الله تعالی خاتونلارنی ایستهونی مالغه توتاشدردی چونکه باموالکم دیگانده باالصاق اوچون بس بو آیت دلالت قیلادر نفس نکاح عقدی برلهن مهرنك واجب بولوویله وطی دان باشقه (فَمَا اسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ) بس شول نرسه کم آنك برلهن خاتونلاردان فائدهلهنکز یاکه خاتونلاردان شول خاتونکم اول خاتون برلهن فائدهلهنکز یعنی اول خاتونلری جماع قیلکز بووقت ما «من» معناسنده بولا (فَاٰتُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ) بس اول فائدهلهنگان خاتونلارغه اجرلرن (مهرلرین) بیرکز (فَرِیضَةً) فرضلانمش بولغان حالده اول مهرلر (وَلَاجُنٰاحَ عَلَیْکُمْ) دخی سز ایرلر اوزدرینه گناه یوقدر (فِیمَا) شول نرسهده (تَرٰاضَیْتُمْ بِهِ) سز خاتونلارکز برلهن اول نرسهده راضی بولشدکز یعنی مهرنی توشروده یاکه آرتدروده (مِنْ بَعْدِ الْفَرِیضَةِ) فرض بولمش مهردن صوك (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (کٰانَ عَلِیمًا حَکِیمًا) مصلحتلرنی بلگوچی بولور هم مشروع قیلغان حکملرنده حکمت ایهسی بولدی (وَمَنْ لَمْ یَسْتَطِعْ مِنْکُمْ طَوْلًا) وکمدر سزلردن بایلق یوزنده کوچی یتمهس (اَنْ یَنْکِحَ الْمُحْصَنٰاتِ الْمُؤْمِنٰاتِ) مؤمنه بولغان آزاد خاتونلارنی نکاحلهنوگه (فَمِنْ مٰا مَلَکَتْ اَیْمٰانُکُمْ) بس سزنك اوك قوللارکز ملكلهنگان نرسهده نکاحلانسون (مِنْ فَتَیٰاتِکُمُ الْمُؤْمِنٰاتِ) مؤمنه بولغان کنیزهکلرکزدن یعنی اگرده بایلقکز بولماو سببلی آزاد بولغان مؤمنهلرنی نکاحلانوغه کرچکز یتمهسه کنیزهك بولغان مؤمنهلرنی نکاحلانکز کتابیهبولغان کنیزهکنی امام اعظم قاشنده نکاحلانو درست بس آیتده ایمان برلهن قیدلهو استحباب اوچونگنه بولا (وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِاِیمٰانِکُمْ) والله تعالی سزنك ایمانکزنی بلگوچیهکدر بو آیت دلالت قیلادر کنیزهکلرنك ایمانلاریك ظاهری مقبول بولوغه هم ایمانك تصدیق بالقلب بولوب تل عملی بولماوینه چونکه مسموع بولغان ایمانی هرکم بله (بَعْضُکُمْ مِنْ بَعْضٍ) سزنك بعضکز بعضکزدن بر کیسهکدر یعنی هر قایرکز آدم بالاسی سز کنیزهکلرنی جفتلهنودن خورلانماکز (فَانْکِحُوهُنَّ بِاِذْنِ اَهْلِهِنَّ) بس کنیزهکلرنی نکاحلهنکز خواجهلارنك اذنی برلهن (وَاٰتُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ) دخی کنیزهکلرگه مهرلرن بیرکز معروف قدر برلهن یعنی صارانلق قیلمایچه وکیتمهیچه (مُحْصَنٰاتٍ غَیْرَ مُسٰافِحٰاتٍ) اول کنیزهکلر عفیفهلر

هم زنا قیلماوچیلر بولغانلاری حالده (وَلَا مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ) دخی زناچی دوستلار (سۆیه رکه‌لر) تونقوچی بولماغانلاری حالده (فَإِذَا أُحْصِنَّ) بس هرقایچان اول کنیزه‌کلر نکاحله‌نمش بولسالار (فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ) ایندی اگرنکاح‌له‌نگان صوکنده فاحشه‌لکنی کیلترسه‌لر یعنی زنا قیلسالار (فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ) بس کنیزه‌کلرگه آزاد خاتونلارغه بولغان نرسه‌نك یارطسی بولور (مِنَ الْعَذَابِ) عذابدن یعنی جلدن بوآیت دلالت قیلادر کنیزه‌کلرنك زنا حدلری ایللی جلد بولوغه رجم نصف‌لانماغانلقدان زنا قیلغان کنیزه‌کلرگه رجم بولماوغه (ذٰلِكَ) بوبایلق‌بولماغانده کنیزه‌کلرنی نکاحله‌نو (لِمَنْ خَشِيَ الْعَنَتَ مِنْكُمْ) سزلردن زنادان قورقغان کشیلراوچوندر (وَأَنْ تَصْبِرُوا) دخی سزنك زنادن صاقلانغانکز حالده کنیزه‌کلرنی نکاحله‌نودن صبرایتووکز (خَيْرٌ لَكُمْ) سزنك اوچون ایزگودر (وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) واللهتعالی صبرلق قیلوچینی یارلقاغوچیدر هم کنیزه‌کلرنی نکاحله‌نوگه رخصت‌بیروده رحمت قیلوچیدر (يُرِيدُ اللّٰهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ) اللهتعالی سزگه بیان قیلونی تایدر یعنی دینك مشروع بولغان نرسه‌لرینی هم سزنك اوچون فائده‌لی نرسه‌لرنی بیان قیلونی تلیدر (وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ) دخی سزنی اوزکردن بورون بولغان آدملرنك (پیغمبرلرنك وایزگولرنك) یوللارینه کوندرونی تلیدر (وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ) دخی سزنك اوزه‌رکزگه قایتونی تلیدر یعنی گناهلارکزنی یارلقاونی (وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) واللهتعالی بنده‌لرینه فائده‌لی بولغان نرسه‌لرنی بلگرچیدر هم بنده‌لرگه مشروع قیلغان نرسه‌سنده حکمت ایییه‌سیدر (وَاللّٰهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ) واللهتعالی سزنك اوزه‌رکزگه توبه‌لرنی قبول ایتو برله‌ن قایتونی تلیدر (وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهَوَاتِ) دخی نفس آرزولارینه ایییه‌رگان آدملر تلیدر (أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا) سزنك حقدان الوغ آوشو برله‌ن آوشوکزنی (يُرِيدُ اللّٰهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ) اللهتعالی سزلردن بیکسل قیلونی تلیدر شونك‌اوچونده‌سزگه یینگل بولغان‌شریعت بیردی (وَخُلِقَ الْإِنْسَانُ ضَعِيفًا) وبنده‌ضعیف‌یاراطلمش بولدی یعنی نفس آرزولاردان صبرایته‌آلماس هم‌عبادت‌مشقتلرینه‌چدی آلماس اوستلرینه ابن‌عباس ڈیته‌نساء سوره‌سنده سیگز آیت بوامت‌اوچون قویاش‌طوغب‌باتقان‌نرسه‌لرنك کلسه‌دن آرتق‌در اوچسی ذکر قیلندی یعنی « یرید » برله‌ن باشلانغان آیتلر دورتنچی الوغ گناهلاردان صاقلانسانکز کچك گناهلارکزنی عفو قیلورمن دیگان آیت بیشنچسی اللهتعالی شرکنی یارلقامی آندان باشقه هربر گناهلارنی یارلقی دیگان آیت آلتنچسی اللهتعالی بنده‌لرگه قزل قرمسقه قدرده ظلم‌قیلمی دیگان‌آیت بیدنچسی برکشی یاوزلق قیلسه شول قیلغان یاوزلقی برابرنده جزاقیلنور دیگان‌آیت سیکزنچسی اللهتعالی سزنی عذاب قیلوبرله‌ن نی‌قیلوردیگان آیت‌دیو (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ) آرالارکزده مالالارکزنی باطلاق برله‌ن آشاماکز (إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ تَرَاضٍ مِنْكُمْ) لکن آشاو حلال بولور مالالرنك سزلردن رضالق برله‌ن صادربولغان صاتومالالری بولوری وقتنده‌الله‌تعالی بزنی شرع کورکامگه صایماغان طریق برله‌ن مالالرنی آشاودان نهی ایتدی اورلاب آشاو خیانت برله‌ن آشاو غصب برله‌ن آشاوهم‌رباطریقی

برلەن آشاو كبيلردن صوكره ايكى طرفدان رضالق برلەن بولغان نرسەنى آشاونى درست كوردى بو آيت دلالت قيلادر بيع تعاطينك درست بولرويته دخى بيع موقوفنك درست بولوويته هر قايچان رضالق نابلسه (وَلَا تَقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ) دخى اوزلرڭزنى ئولترمەڭز ياكه اوز جنسڭزدن بولغان مؤمنلرنى ئولترمەڭز چونكه مؤمنلر بر نفس كبى (انَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (كَانَ) بولدى (بِكُمْ) سزگه (رَحِيمًا) رحمت قيلوچى (وَمَنْ يَفْعَلْ ذٰلِكَ) وكمدر بواشنى يعنى اوزين ياكه اوزجنسنى ئولترونى قيادر (عُدْوَانًا وَظُلْمًا) حلالدن حرامغه ئوتكان حالده هم ظلم قيلغان حالده (فَسَوْفَ نُصْلِيهِ نَارًا) بس تيز اول كشينى اوطقه كرترمز (وَكَانَ ذٰلِكَ) دخى بواوطقه كرتو بولدى (عَلَى اللّٰهِ) الله تعالى اوزەرينه (يَسِيرًا) يېڭىل (انْ تَجْتَنِبُوا كَبَائِرَ مَا) اگر شول گناهلارنڭ الوغلارندان صاقلانساڭز (تُنْهَوْنَ عَنْهُ) اول گناهلاردان طييلمش بولورسز سز (نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ) سزدن كچكنه گناهلارڭزنى اوڑترمز (وَنُدْخِلْكُمْ مُدْخَلًا كَرِيمًا) دخى سزنى اوجماغقه مرمتلەب كرتو برلەن كرترمز (وَلَا تَتَمَنَّوْا) دخى آرزو قيلماڭز سز (مَا) شول نرسەنى (فَضَّلَ اللّٰهُ بِهِ) الله تعالى اول نرسه برلەن آرتق قيلدى (بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ) بعضڭزنى بعضڭز اوزەرينه يعنى بعضڭزنڭ بعضڭزدن مالده ومرتبەده آرتقلغى اوچون بعضڭزده بولغان نرسەنى ايستەمەڭز چونكه حسد قيلوغه ودشمانلق غه هم الله تعالى نڭ قسمتنه راضى بولماوغه باعث بولور (لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ) ايرلر اوچون اوڑلوش باردر (مِمَّا اكْتَسَبُوا) كسب قيلغان نرسەلرندن (وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ) دخى خاتونلار اوچون اوڑلوش باردر (مِمَّا اكْتَسَبْنَ) اوزلرى كسب قيلغان نرسەلرندن يعنى ايرلردن وخاتونلاردان هربرسى اوچون كسب قيلغان نرسەلرى سببلى اوڑلوش وفضل باردر بس فضلنى عمل برلەن الله دان صوراڭز حسد برلەن تەنى برلەن صوراماڭز (وَاسْئَلُوا اللّٰهَ مِنْ فَضْلِهِ) دخى الله نڭ فضلندان صوراڭز (انَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا) هرنرسەنى بلگوچى بولدى بو آيت نڭ نزولنه سبب ام سلمه رضى الله تعالى عنها ئەيتدى اى الله نڭ رسولى ايرلر صوغش قيلالار بز صوغش قيلا آلميمز هم بزگه ميراث ده يارطى اوڑلوشگنه بيرله كاشكى ايرلر برلساق ايدى ديو (وَلِكُلٍّ جَعَلْنَا) ايربرلەن خاتون دان هربرسنى قيلدق بز (مَوَالِيَ) ميراث آلوچيلار (مِمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ) آنا وآنا هم يافن قرده شلر قالدرغان نرسەدن (وَالَّذِينَ) دخى شوندى آدملر (عَقَدَتْ أَيْمَانُكُمْ) يمين لرڭز عقد قيلدى اول آدملرگه يعنى ياردم وميراث اوزەرينه عهد ايتب يمين ايتكان آدملرڭز (فَآتُوهُمْ نَصِيبَهُمْ) بس آلارغه اوڑلوشلرينى بيرڭز يعنى آلتى دان برنى موندان موالات عقدى مراد موالات عقدى مشروع هم عقد موالات برلەن ميراث ثابت مونڭ صورتى شول هرقايچان برعربى بولماغان دخى آزاد قيلنغانده بولماغان هم وارثى بولماغان ايربر ياكه خاتون مسلمان بولسه ايكنچى كشى گه ئەيتور مين سينى ولى قيلدم جنايت قيلسام عقل نولەرسون ئولسەم ميراث آلورسون ديو ئەيتلمش كشى قبول ايتدم ديسه بوموالات عقدى بولا هم ئەيتكان كشى جنايت قيلسه عقل ترلى ئولسه ميراث آلا (انَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (كَانَ) بولدى (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) هربر نرسه اوزەرينه (شَهِيدًا) توشگوچى بولدى (اَلرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى

النّساء) ایرلر خاتونلار اوزه‌رینه یاخشی اشلر برله‌ن بیورغانلری حالده ویمان اشلردن طیغانلاری حالده تورغوچیلاردر والی‌نك رعیه‌لرینه تورولاری کبی (بِمَا فَضَّلَ اللّٰهُ) الله تعالی‌نك آرتق قیلووی سببلی (بَعْضَهُمْ عَلٰی بَعْضٍ) ایرلر برله‌ن خاتونلاردان بعضسنی بعضسی اوزه‌رینه یعنی ایرلرنی خاتونلار اوزه‌رینه عقلنك کامل بولووی برله‌ن دخی حسن تدبیر برله‌ن عبادت قوتی برله‌ن آرتق قیلووی سببلی شونك اوچونده ایرلرده آرتق خاصیتلر بار پیغمبر بولو ولی بولو شعائر الله‌نی اوته‌و حکم مجلسلرنده شاهد بولو جهاد وجمعه واجب بولو میراثده اولوش آرتق بولو کبیلر (وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ أَمْوَالِهِمْ) دخی ایرلر خاتورلارغه ماللارندان انفاق قیلولاری سببلی نفقه مهر بیرو کبی یعنی انفاق سببلی ایرلر خاتونلار اوزه‌رینه تورغوچیلاردر بو آیت‌نك نزولنه سبب انصاردان ربیع اوغلی سعدنك خاتونی زید قزی حبیبه سعدکه اطاعت قیلماوی سببلی سعد حبیبه‌نك یوزینه صوقدی حبیبه‌نك آناسی قزن آلوب رسول الله‌غه باروب شکایت قیلدی رسول الله قصاص برله‌ن یعنی سعدنك‌ده یوزینه حبیبه‌نك صوغووی برله‌ن حکم ایتدی شوندان صوك بو آیت ایندی یعنی ایرلر خاتونلارغه ایرکلیلر ایرنك برصوغووی سببلی خاتونغه قصاص تیمی معناسنده شوندان صوك رسول الله ئه‌یتدی بزده امر قیلدق الله تعالی‌ده امر قیلدی الله تعالی امر قیلغان نرسه ایزگو دیو بس رسول الله قصاصنی رفع قیلدی (فَالصَّالِحَاتُ) بس ایزگو خاتونلار (قَانِتَاتٌ) ایرلرینه بوی صونوچیلاردر (حَافِظَاتٌ لِلْغَيْبِ) ایرلری غائب بولغانده اوزلرینه صاقلاو واجب بولغان نرسه‌لرنی صاقلاوچیلاردر (بِمَا حَفِظَ اللّٰهُ) الله تعالی‌نك اول خاتونلارنی صاقلاووی برله‌ن (وَاللَّاتِي) دخی شوندی خاتونلار (تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ) اول خاتولارنك اوزکزگه اطاعت قیلودان باش تارتولارندان قورقاسز (فَعِظُوهُنَّ) بس اول خاتونلارنی وعظ قیلکز (وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ) دخی اول خاتونلارنی یاطا تورغان اورنلارده قویکز یعنی برگه یاطماکز (وَاضْرِبُوهُنَّ) بولای‌ده بولماسه اول خاتونلارنی جراحت له‌می‌گنه صوغکز الله تعالی ایرلرینه بوی صونماغان خاتونلارنی اوّل وعظ قیلو برله‌ن صوکره برآز صوغو برله‌ن امر قیلدی (فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ) بس اگر بو اوچ تورلی اشنی قیلغان‌نك صوکنده خاتونلارکز سزگه اطاعت قیاسالار (فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا) بس اول خاتونلارکز اوزه‌رینه یول ایسته‌مه‌کز یعنی شلته قیلماکز ورنجتمه‌کز هم آلاردان ئوتکانده صادر بولغان اشنی یوق حکمنده قیلکز (إِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا) اوستون والوغ بولدی یعنی الله تعالی‌نك قدرتی سزنك خاتونلارکزغه بولغان قدرتکزدن اوستوندر بس الله‌دان قورقکز خاتونلارکزنی رنجتمه‌کز (وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا) واگرسز ای حاکملر وولیلر ایر برله‌ن خاتون آراسنداغی دشمانلقدن قورقساکز (فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ) بس ایر اهلندن حکومتگه هم اصلاحقه صالح بولغان بر ایرنی ییبه‌رکز (وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا) دخی خاتون اهلندن حکومتگه واصلاحقه صالح بولغان بر ایرنی ییبه‌رکز چونکه یاقن قرده‌شلر حاللرنك یاشرنلرینی‌ده بلور هم یاقن قرده‌شلرگه ایر برله‌ن خاتون‌نك نفسلری‌ده قرار تابار بس ایر برله‌ن خاتون قلبلرنده

بولغان دوستلق ودشمانلقنی صحبت وفرقتنی اظهار قیلورلار (اِنْ یُرِیدَا اِصْلَاحًا) اگر حکومت که صالح بولغان طرفین ده کیلگان ایکی ایر، ایر برلهن خاتون آراسنی تورلك قیلونی تلهسه لر (یُوَفِّقِ اللّٰهُ بَیْنَهُمَا) الله تعالی ایر برلهن خاتون آراسنه اتفاقنی توشوروور یعنی طرفین جیبلغان حکومت که صالح بولغان ایکی ایر، ایر برلهن خاتون آراسنی اصلاح قیلونی تلهسه نیتلری ایزگو بولسه الله تعالی بو ایکی ایرنك طرشووی سببلی ایر برلهن خاتون آراسنه الفت وفاق تشوروور هم کوکللرینه دوستلق اتفاق توشوروور (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (کَانَ عَلِیمًا خَبِیرًا) همیشه بوحکمت اوچون کیلگان ایکی ایرنك نیتلرینی بلگوچیدر هم ایر برلهن خاتوندان قایوسی ظالم ایکانلکدن خبر توتوچیدر (وَاعْبُدُوا اللّٰهَ) الله تعالی گه گنه عبادت قیلگز (وَلَا تُشْرِکُوا بِهِ شَیْئًا) دخی الله تعالی گه عبادتده هیچ نرسه نی شریك قیلماگز (وَبِالْوَالِدَیْنِ اِحْسَانًا) دخی آتا وآناغه ایزگولك قیلو برلهن ایزگولك قیلگز (وَبِذِی الْقُرْبٰی) دخی یاقنلق ایبه سی بولغان قرده شلرگه ایزگولك قیلگز (وَالْیَتَامٰی وَالْمَسَاکِینِ) دخی یتیملرگه ومسکینلرگه ایزگولك قیلگز (وَالْجَارِ ذِی الْقُرْبٰی) دخی یورطی یاقن بولغان کشیگه یاکه قرده ش بولغان کورشیگه ایزگولك قیلگز (وَالْجَارِ الْجُنُبِ) دخی یورطی یراق بولغان کورشیگه یاکه قرده شلکی بولماغان کورشیگه ایزگولك قیلگز (وَالصَّاحِبِ بِالْجَنْبِ) دخی کورکام اشده یولداش بولغان کشیگه ایزگولك قیلگز علم ایسته وده شریك بولغان آدملر یاکه هنرده یاکه زوجیتده یاکه سفرده یولداش بولغان آدملرکبی (وَابْنِ السَّبِیلِ) دخی یول اوغلنه یعنی مسافرگه یاکه قونافغه ایزگولك قیلوگز (وَمَا مَلَکَتْ اَیْمَانُکُمْ) دخی اوك قوللارگز ملکه نگان نرسه لرگه یعنی قللارغه وکنیز کارگه هم خدمتچیلرگه ایزگولك قیلگز (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (لَا یُحِبُّ) دوست کورمه س (مَنْ کَانَ مُخْتَالًا فَخُورًا) بو ذکر قیلنغان آدملرگه تکبرلك کورسه توچی هم ماقتانغوچی بولغان آدمنی بوآیتده الله تعالی تورلی حقلارنی بیان ایتدی اوّل ربوبیت هم عبودیت حقنی بیان ایتدی ایکنچی آتا وآنا حقلارنی بیان ایتدی اوچونچی یاقنلار حقنی بیان ایتدی کیرهك نسبده یاقن بولسون وکیرهك دوستلق جهتدن یاقن بولسون دورتنچی یتیملر ومسکینلر حقن بیان ایتدی بیشنچی کورشیلر حقن بیان ایتدی وکیرهك یورطدك یاقنلغی جهتدن گنه کورشی بولسون وکیرهك یورطدك یاقنلغی جهتدن نده هم نسب ودین جهتدن نده کورشی بولسون کیرهك یورطی یراق بولغان کورشی بولسون یاکه برده یاقنلغی بولماغان کورشی بولسون رسول الله کورشیلر اوچ تورلی دیگان برنچسینك اوچ حقی بار کورشیلك حقی قرده شلك حقی اسلامیت حقی ایکنچسینك ایکی حقی بار کورشیلك حقی اسلامیت حقی اوچونچسینك برحقی بار کورشیلك گنه حقی آلتنچی خاتون حقنی هم هر بر اشده یولداش بولغان آدمنك حقن بیان ایتدی بیدنچی مسافر یاکه قوناق حقنی بیان ایتدی سیگزنچی قللار وکنیزه کلر حقنی بیان ایتدی عبودیب حقی دورت وعده لرگه وفا قیلو، الله تعالی نك بیرگان نرسه سنه راضی بولو، الله تعالی نك چیکله گان شریعت چیکلرن صاقلاو هم الله تعالی نك بیرمه گان نرسه سنه صبر ایتو آتا وآنانك حقلارنی

ترك حاللرنده آلارنی تربیه ایتو سویله شکان اولطورغان وبارغانده ادبلی بولو شریعت که موافق بولغان
هراشده اطاعت قیلوئولگان حاللرنده رحمت برلهن استغفار برلهن دعا قیلو قرده شلرنك حقی یولقغانده
سلام بیرو کوکللدن دشمانلقنی کونچیلکنی بیبه‌رو اغیارنك دشمانلغی وقتنده یاقلاو یتیملرنك
مسکینلرنك حقلارنی آلارغه شفقت قیلو هم آلارنی تله‌نچیلکدن موکسز قیلو آلارغه ظلم قصد قیلغان
آدمدن ظلمنی بیبه‌رو مالللارنی آشاماو کورشیدك حقی هیچ بروقت آکثار ضرر ایتمه‌سزلك ضیافت
وقتنده قالدرماسزلق قایغو وقتنده یاردم ایتمه‌کلك بر ایرگو اشده یولداش بولغان آدمدك حقی
اگر خانون بولسه نفقه کییم توراچاق اورن بیرو شریعت حکملرن هم ادبارن اؤیره‌تو اورنده کوره
غیرت وسیاست کورسه‌تو اگر یولداشدان هر بر اشده یولداش مراد بولسه آنك حقی باردم ایتوشو
عیبنی ذکر قیلماو قصورینی عفو ایتو ترك حالنده ایزگولك برلهن دعا قیلوب ئولگاچ استغفار
قیلو مسافرنك یاکه قوناقنك حقی آچق یوز برلهن قارشی آلو هم آشاتو واچرتو قللارنك وکنیزه‌کلر
وخدمتچیلرنك حقلاری سوکمه‌سزلك وقینامازلق کوچلری یتمه‌گان اشکه قوشمازلق اوزك
آشاغان نرسه‌نی آشاتو اوزك کیگان کییمنی کیگزو حاصل آلارنیده اوزك کبی خلق الله دیو بلو
(اَلَّذِینَ یَبْخَلُونَ) شوندی آدملردر تکبرلك قیلوچی ومافتانوچی آدملر آلار اوزلرینه واجب بولغان
نرسه‌نی بیرو برلهن سارانلق قیلورلار (وَیَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ) دخی آدملرگه سارانلق برلهن بیورورلار
(وَیَکْتُمُونَ مَا آتَاهُمُ اللهُ مِنْ فَضْلِهِ) دخی الله تعالی نك فضلندن اوزلرینه بیرگان نرسه‌نی (بایاقنی هم
عالمنی) باشررلر بس بو صفتلی آدملر هر بر تورلی شلتهگه تییشلیلردر (وَأَعْتَدْنَا لِلْکَافِرِینَ) دخی
الله تعالی نعمتنه کافر بولغان آدملر اوچون حاضرلهدك بز (عَذَابًا مُهِینًا) خورلاغوچی عذابنی (وَالَّذِینَ)
دخی تکبرلك قیلوچی ومافتانوچی آدملر شوندی آدملردر (یُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ) مالللارنی صرف
قیلورلار (رِئَاءَ النَّاسِ) آدملرگه ریالك قیلو اوچون یعنی مافتانو اوچون (وَلَا یُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَبِالْیَوْمِ
الْآخِرِ) دخی الله تعالی گه هم آخرت کونینه ایمان کیترمه‌سلر (وَمَنْ یَکُنِ الشَّیْطَانُ لَهُ قَرِینًا) وکمدر
اول کشیگه شیطان یولداش بولور یعنی شیطان قوشووی بوینچه عمل قیلور (فَسَاءَ قَرِینًا) بس یولداش
بولو بوزلدن نی یاوز بولدی شیطان یعنی بولارنی سارانلقغه وریاغه یوکلهگان نرسه شیطاندر (وَمَاذَا
عَلَیْهِمْ) بو سارانلق قیلوچی وریالانوچیلارغه نیندی ضرر بار یعنی هیچ ضرر یوق (لَوْ آمَنُوا بِاللهِ)
اگر الله تعالی گه ایمان کیترسه‌لر (وَالْیَوْمِ الْآخِرِ) دخی آخرت کونینه ایمان کیترسه‌لر (وَأَنْفَقُوا مِمَّا
رَزَقَهُمُ اللهُ) دخی الله تعالی اوزلرینه رزقلاندرغان نرسه‌ده ریاسزغنه صرف ایتسه‌لر (وَکَانَ اللهُ) دخی
الله تعالی بولدی (بِهِمْ) بو سارانلق وریاء قیلوچلارنی (عَلِیمًا) بلگوچی بس عملارنی برابرنده تییشلی
جزانی بیرر (اِنَّ اللهَ لَا یَظْلِمُ) درستلکده الله تعالی بنده لرگه ظلم قیلماس (مِثْقَالَ ذَرَّةٍ) کچکنه قزل
قرمسقه آغرلغی قدرده یعنی اجرلرینی کیمتمس وعذابلارنی آرتدرماس (وَاِنْ تَکُ حَسَنَةً) واگر
قرمسقه آغرلغی نرسه ایزگولك بولسه (یُضَاعِفْهَا) اول ایزگولکنی آرتدرر (وَیُؤْتِ مِنْ

لَدُنْهُ) دخی اوز حضورندان بیرر اول آز ایزگولـك ایپه‌سنه (أَجْرًا عَظِيمًا) الوغ ثوابنی (فَكَيْفَ) بس یهودلردن وباشقه‌لاردان بو کافرلرنك حالی نیچك بولور (اذا جئنا من كل أمة بشهيد) هر قایسچان هر بر امتدن شاهد کیترسه‌ك یعنی شول امتنك پیغمبرینی کیترسه‌ك اول پیغمبر بوامتنك اعتقادلارینك بوزوق بولووی برله‌ن وعملارینك قبیح بولووی برله‌ن گواهلق بیرسه (وَجِئْنَا بِكَ عَلَىٰ هَٰؤُلَاءِ) دخی ای محمد (علیه السلام) سینی اوشبو امتك اوزه‌رینه کیترسه‌ك (شَهِيدًا) شاهد ایتب سین ایمان کیترگان آدملرگه ایمان برله‌ن هم کافر بولغان آدملرگه کفر برله‌ن هم منافقلارغه نفاق برله‌ن گواهلق بیرسه‌ك شول وقت یهوددن وباشقه‌لاردان بو کافرلرنك حالی نیچك بولور (يَوْمَئِذٍ يَوَدُّ الَّذِينَ) بو شاهدلرنی کیترگان کونده شوندی آدملر آرزو قیلورلار (كَفَرُوا) اول آدملر کافر بولدیلار (وَعَصَوُا الرَّسُولَ) دخی رسولگه گناهلی بولدیلار یعنی بوی صونمادیلار (لَوْ تُسَوَّىٰ بِهِمُ الْأَرْضُ) اگر کوملمش بولسالار ایدیده آلار برله‌ن بیرنی تیگزله‌نمش بولسه ایدی‌دیو یعنی کاشکی بیرگه کوملب توفراق بولساق ایدی دیو آرزو قیلورلار (وَلَا يَكْتُمُونَ اللَّهَ حَدِيثًا) دخی الله تعالی‌دن سوزنی باشرمه‌سلر یعنی یاشررگه کوچلری بیتمه‌س چونکه اعضالاری شهادت بیرر الله تعالی ایسرك هم جنب حالده نماز اوقونـك حراملغنی هم تیممنك فرضلغنی بیان ایتب ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ) نمازغه یاقن بولماکز (وَأَنْتُمْ سُكَارَىٰ) حالبوکم سز ایسرکسز (حَتَّىٰ تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ) نی ئه‌یتکان نرسه‌کزنی بلگانکزگه قدر بو آیتنك اینووینه سبب خمر مباح بولغان وقتده عوف اوغلی عبد الرحمن طعام وشراب حاضرله‌ب اصحاب کرامدن برجماعتنی ضیافتکه اؤنده‌دی آشادیلر هم خمر اچدیلر تمام کیفله‌ندیلر آخشام نمازی بیتدی آرالارندن بره‌وی امام ایتب آخشامنی اوقورغه کرشدیار امامالاری کافرون سوره‌سنی «لا» کلمه‌لرن قالدروب «اعبد ما تعبدون» دیو اوقودی یعنی ایسرکلك سببلی دورت اورنده «لا» کلمه‌سنی قالدردی صوکره الله‌تعالی ایسرك حالده نماز اوقـودان نهی ایتب ذکر قیلنغان آیتنی ایندردی بس بو آیتدن بلندی ایسرکنلك مرتد بولووی مرتدلك توگل ایکانچیلك چونکه کافرون سوره‌سنی «لا» کلمه‌لرینی قالدروب اوقو البته کفر حالبوکم برامامنلك کفری برله‌ن حکم قیلنمادی بلکه الله تعالی ایمان اسمی برله‌ن خطاب ایتدی هم رسول الله بوامام برله‌ن خاتونی آراسنی آیرو برله‌نده بیورمادی هم ایمان یاکارتو برله‌نده بیورمادی هم آیتده ایسرکلکدن غفلت ایسرکلکگی هـم یوقو ایسرکلکگی آلوده ممکن (وَلَا جُنُبًا) دخی جنب (غسلسز) حالده نمازغه یاقن بولماکز (إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ) مگر یول ئوتکوچی بولغانـکز حالده جنب حالده نمازغه یـاقن برلـکز یعنی جنبلکنلك هیچ حالـنده نمازغه یاقن بولماکز مگر سفر حالنده یاقن برلـکز اگر غسل قیلورغه صو تابماساکز وتیمم صوقساکز (حَتَّىٰ تَغْتَسِلُوا) یعنی جنب حالده نمازغه یاقن بولماکز غسل قیلغانکزغه قدر اگر بو آیتده نمازدن نماز اوقی تورغان اورن مـراد بولسه اول وقت معناسی بولادر جنب حالده مسجدکه بارماکز مگر ئوتوب کیتوچی بولغان حالنده‌گنه بارو درست بولورمعناسنده

وان

(وَانْ كُنْتُمْ مَرْضَى) واگرسز آورولار بولساكز (أَوْعَلَى سَفَرٍ) بايسه سفرده بولساكز (أَوْجَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ) يايسه سز لردن برگز حاجت ئوتى تورغان اورندان كيلسه‌كز يعنى طهارتكزنى صندرساكز (أَوْلَامَسْتُمُ النِّسَاءَ) يايسه خاتونلار نى جماع قيلساكز (فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً) بس اگر صو تابماساكز يعنى صونى استعمالكه كوچكز يتمه‌سه كيرك صو بولا تورو ب كيرك صو يوقلقدن چونكه استعمالكه قدرت بولماغان نرسه يوق حكمنده بولا (فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا) بس پاك بير جنسنه تيمم صوغكز (فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ) يعنى تيمم نى شول رەوشچه صوغكز يوزلركزنى سورتكز (وَأَيْدِيكُمْ) دخى قوللاركزنى سورتكز ترسه‌كلرى برلەن (انَّ اللَّهَ) درستلكده الله‌تعالى (كَانَ) بولدى (عَفُوًّا غَفُورًا) رخصت بير و سببلى عفوقيلوچى هم كيەچيلك لرنى يارلقاغوچى «وان كنتم مرضى» آيتى بنو مصطلق صوغشنده ايلدى اسلام عسكرى بوصوغشده كيچ برلەن صوسز بيرگه باروب توشديلر تاكه وقتنده مقصودلرى اول اورندان كوچو ايدى شول وقت حضرت عائشه‌نك موينچاغى يوغالدى شول سببلى بو اورنده اوزاق توردبلار صحابه‌لرنك بعضسى جنب وبعضسى طهارتسز بولدبلار هم رسول الله‌غه بو حالنى شكايت قيلدبلار شوندان صوكه الله‌تعالى بيكلك اوچون تيمم حكمى بيان ايتكان آيتنى ايندردى (أَلَمْ تَرَ) ايا علمك ايرشمه‌دى مو (الى الَّذِينَ) شوندى آدملرگه (أُوتُوا نَصِيبًا مِنَ الْكِتَابِ) اول آدملرگه كتاب دن اۆلوش بيرلدى يعنى تورات علمندن برآز اۆلوش بيرلدى مراد يهودلرنك عالملرى (يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ) آزغنلقنى هدايت برلەن آلماشورلار (وَيُرِيدُونَ أَنْ تَضِلُّوا السَّبِيلَ) دخى سزنى معنى مؤمنلرنى حق بولدان آزدرونى تلەرلر (وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ) والله‌تعالى سزنك دشمانلاركزنى سزدن بيگره‌كده بلگرچيره‌كدر (وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا) دخى الله‌تعالى سزنى صاقلاوچى بولو يوزندن بيتەر (وَكَفَى بِاللَّهِ نَصِيرًا) دخى الله‌تعالى سزگه ياردم بير و يوزندن بيته بس سز الله تعالىگه گنه تايانكز هم الله تعالىنك گنه باردمى برلەن كفايه‌له‌نكز (مِنَ الَّذِينَ هَادُوا) يهود بولغان آدملردن شوندى قوم باردر (يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ) تورات سوزلرينى اورونلارندان دوندررلر يعنى الله تعالى قويغان اورون لارندان تورات سوزلرينى آلوب آنك اورنينه ايكنچى سوزلر قويارلار (وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا) دخى پيغمبر عليه‌السلام گه ئەيتورلر سوزكنى ايشتدك وقوشقان اشكه اطاعت قيلمادق (وَاسْمَعْ غَيْرَ مُسْمَعٍ) دخى بزنك سوزمزنى ايشت حالبوكم سين ايشتامش وقبول قيلنمش توگل سون ديو ئەيتورلر ياكه ايشت سين موافق بولغان جواب نى ايشتمه‌گانك حالده (وَرَاعِنَا) دخى بزگه قاراسين سينك برلەن سوبله شرمزديو ئەيتورلر (لَيًّا بِأَلْسِنَتِهِمْ) تللرى برلەن حقنى باطلگه اوزگارتكانلرى حالده (وَطَعْنًا فِي الدِّينِ) دخى اسلام دينده طعن واستهزاء قيلغانلارى حالده ئەيتورلر يعنى ازارى آراسنده سوگوشو اورننده استعمال قيلنه تورغان «راعنا» ديگان سوزنى «انظرنا» ديگان سوزاورنينه آرالارنده هم مكروه كورب ئەيتله تورغان «واسمع غير مسمع» ديگان سوزنى «وَاسْمَعْ لَا سَمِعْتَ» ديگان سوزاورنينه ئەيتورلر (وَلَوْ أَنَّهُمْ

قالُوا) واگر اول یهودلرنك عالملری ئه‌یتسه‌لر ایدی (سَمِعْنا واطعنا) سوزكنی ایشتدك وقوشقان اشكه بوی صوندق دیو «سمعنا وعصینا» دیگان سوزلری اورننه (وَاسْمَعْ) دخی یالغز ایشت سین دیوگنه «غیرمسمع» نی قوشمی ئه‌یته‌لر ایدی (وَانْظُرْنا) دخی بزگه قاراسین دیو ئه‌یتسه‌لر ایدی «راعنا» دیگان سوزلری اورننه (لَكانَ خَيْراً لَهُم) یهودلرنك عالملری اوچون البته ایزگوره‌ك بولور ایدی (وَاَقْوَمَ) دخی توغریراق بولور ایدی (وَلٰكِنْ لَعَنَهُمُ اللهُ بِكُفْرِهِمْ) لكن كفرلری سببلی لعنت قیلدی الله‌تعالی اول یهودلرگه (فَلا يُؤْمِنُونَ اِلّا قَلِيلاً) بس یهودلر ایمان كیترمه‌سلر مگر آلاردان آز كشی گنه ایمان كیتررلر یاكه آز ایمان كیترو برله‌ن گنه ایمان كیتررلر یعنی رسول لرنك بعضسنه ایمان كیتروب بعضسنی انكار ایته‌رلر آز ایمان مقبول توگل (يا اَيُّهَا الَّذِينَ) ای آنداین آدملر (اُوتُوا الْكِتابَ) اول آدملرگه كتاب بیرلمش بولدی یعنی ای اهل كتاب (آمِنُوا بِما نَزَّلْناه) بز ایندرگان نرسه‌گه (قرآنغه) ایمان كیترگز (مُصَدِّقاً لِما مَعَكُمْ) اول قرآن سزنك برله‌ن برگه بولغان نرسه‌نی راستلاوچی بولغان حالده یعنی توراتنی (مِنْ قَبْلِ اَنْ نَطْمِسَ وُجُوهاً) یوزلرنی یعنی یوزلرده بولغان كوز بورون قاش لارنی جویماسدان بورون (فَنَرُدَّها عَلى اَدْبارِها) بس اول یوزده بولغان نرسه‌لرنی جویغانمز صوكنده یوزلرنی آرت‌لاری صورتنه قایتاررمز یعنی جیلكه‌لر كبی قیلورمز (اَوْ نَلْعَنَهُمْ) یایسه لعنت قیلوومزدان الك اول یوزلرگه یعنی میمون صورتلرینه آلماشدروومزدان الك (كَما لَعَنّا اَصْحابَ السَّبْتِ) نیته‌كه شنبه كون ایه‌لرینی لعنت قیلدق یعنی صورتلرینی میمون صورتنه آلماشدردق شنبه كون ایه‌لرندن شنبه كوننی بالق آولاوچیلار مراد (وَكانَ اَمْرُ اللهِ مَفْعُولاً) دخی الله تعالی‌نك حكم ایتكان اشی قیلنمش بولدی (اِنَّ اللهَ لا يَغْفِرُ) درستلكده الله‌تعالی یارلقاماس (اَنْ يُشْرَكَ بِهِ) اوزینه شركت قاتلمش بولونی یعنی شركنی (وَيَغْفِرُ ما دُونَ ذٰلِكَ) دخی شركدن باشقه بولغان گناه‌لارنی یارلقار (لِمَنْ يَشاءُ) یارلقاونی تله‌گان كشی اوچون (وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللهِ) وكمدر الله‌غه شرك قاطسه (فَقَدِ افْتَرى اِثْماً عَظِيماً) بس تحقیق الله تعالی گه الوغ گناهنی افتراء قیلدی یعنی الوغ گناهغه كرشدی بو آیت دلالت قیلادر توبه‌دن باشقه شركنك یارلقانماوینه اما شركدن باشقه گناهلار الله تعالی‌نك تله‌وینه توقتی اگر تله‌سه الله تعالی شركدن باشقه بولغان گناهلارنی یارلقی تله‌سه اول گناهلار برابرنده عذاب قیلا اما توبه برله‌ن شركده‌هم الوغ وكچك گناهلارده البته یارلقانا (اَلَمْ تَرَ) ایا قارامادكمی سین ای محمد (علیه السلام) (اِلَى الَّذِينَ) شوندی آدملرگه یعنی اهل كتاب‌قه (يُزَكُّونَ اَنْفُسَهُمْ) اوزلرینی ماقتارلار وپاكلرلر یعنی بز الله‌نك اوغللاری ودوستلاری دیورلر (بَلِ اللهُ يُزَكِّي مَنْ يَشاءُ) بلكه الله تعالی تله‌كان كشی‌سنی پاكلر وماقتار یعنی اهل كتاب نك اوزلرینی پاكلاوینه اعتبار یوق بلكه الله تعالی‌نك پاكلاوینه اعتبار (وَلا يُظْلَمُونَ فَتِيلاً) اوزلرینی ماقتاغان كشیلرنی عذاب قیلنور لكن آلار خرما تشی‌نك یارغنده بولغان یب‌قدرده ظلم قیلماسلار یعنی اصلا ظلم قیلماسلار (اُنْظُرْ) قارا سین ای محمد (علیه السلام) اهل

کتاب‌ده (کَیْفَ یَفْتَرُونَ عَلَی اللهِ الْکَذِبَ) نیچك الله‌تعالی اوزه‌رینه یالغانلی افتراء قیلالار یعنی بز الله‌نك اوغللاری ودوستلاری دیب باطل گمان قیلالار (وَکَفٰی بِهٖ اِثْمًا مُبِیْنًا) وبو الله تعالی‌گه افترالاری ظاهر گناه بولو یوزندن بیته‌ر یهودلر صنملارغه عبادت قیلو الله قاشنده محمد صلی الله علیه وسلم اونده‌گان نرسه‌دن ابزگوره‌ك دیدیلر شول حقده الله‌تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (اَلَمْ تَرَ اِلَی الَّذِیْنَ) ایا ای محمد علیه‌السلام شوندی آدملرگه عاملك ایرشمه‌دیمو (اُوْتُوْا نَصِیْبًا مِّنَ الْکِتٰبِ) اول آدملرگه کتاب‌دان اوْلوش بیرلدی یعنی یهودلرگه (یُؤْمِنُوْنَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوْتِ) صنملارغه دخی باطل بولغان نرسه‌لرگه یعنی شیطان‌غه ایمان کیتررلر (وَیَقُوْلُوْنَ) دخی ده‌یتورلر (لِلَّذِیْنَ کَفَرُوْا) کافر بولغان آدملرگه (هٰٓؤُلَآءِ) بو صنملار وشیطانلار (اَهْدٰی) توغریراقلاردر (مِنَ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا) محمد علیه السلام‌غه ایمان کیترگان آدملردن (سَبِیْلًا) یول ودین یوزندن (اُولٰٓئِکَ) بو صفنده بولغان یهودلر (الَّذِیْنَ) شوندی آدملردر (لَعَنَهُمُ اللهُ) لعنت قیلدی الله تعالی آلارغه (وَمَنْ یَّلْعَنِ اللهُ) وکمدر اول کشیگه الله‌تعالی لعنت‌قیلسه (فَلَنْ تَجِدَ لَهٗ نَصِیْرًا) بس اول کشی‌گه باردم بیروچی تابماسسك سین (اَمْ لَهُمْ نَصِیْبٌ مِّنَ الْمُلْكِ) ایا اول یهودلر اوچون پادشاهلقدن اوْلوش بارمی البته یوق (فَاِذًا لَّا یُؤْتُوْنَ النَّاسَ نَقِیْرًا) بس پادشاهلقدن اوْلوش‌بولغان وقتده‌ده آدملرگه خرما تشنده بولغان تیشك قدریده‌یاردم بیرمه‌سلر ایدی بس فقیر بولغانده نرسه بیرسونلر یهودلرنك غایت صارانلقلارندان کنایه (اَمْ یَحْسُدُوْنَ النَّاسَ) یایسه آدملردن حسد قیلالارمی یعنی رسول‌الله‌دن هم صحابه‌لرندن یاکه بترن آدمدن (عَلٰی مَآ) شول نرسه اوزه‌رینه حسد قیلالارمی (اٰتٰهُمُ اللهُ مِنْ فَضْلِهٖ) الله‌تعالی اول نرسه‌نی آدمارگه فضلندن ومحض رحمتندن بیردی اول نرسه‌دن بیغمبرلك، کتاب، یاردم هم بیغمبرنك عربلردن بولووی مراد (فَقَدْ اٰتَیْنَآ اٰلَ اِبْرٰهِیْمَ) بس اگر الله تعالی فضلندن بیرگان نرسه اوچون آدملردن کنچیلك قیلسه‌لار ابراهیم باللارینه‌ده بیردك (الْکِتٰبَ وَالْحِکْمَةَ) توراتنی وبیغمبرلکنی مثلا موسی علیه‌السلام‌گه ومالانکه آلاردن حسد قیلمیلار (وَاٰتَیْنٰهُمْ مُّلْکًا عَظِیْمًا) دخی ابراهیم باللارینه الوغ ملکنی بیردك مثلایوسف، داود هم‌سلیمان علیه‌السلاملرگه (فَمِنْهُمْ مَّنْ اٰمَنَ بِهٖ) بس یهودلردن محمد علیه السلام‌گه ایمان کیترگانلریده بار (وَمِنْهُمْ مَّنْ صَدَّ عَنْهُ) دخی یهودلردن محمد علیه‌السلام‌گه ایمان کیترودن یوزدوندرگانلریده بار (وَکَفٰی بِجَهَنَّمَ سَعِیْرًا) ایمان کیترمه‌گانلرگه قزدرلمش اوطبولو یوزندن جهنم بیته‌ر (اِنَّ الَّذِیْنَ) درستلکده شوندی آدملر (کَفَرُوْا بِاٰیٰتِنَا) بزنك آیتلرمزنی انکار ایندیلر (سَوْفَ نُصْلِیْهِمْ نَارًا) تیز آلارنی اوطقه کرترمز (کُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُوْدُهُمْ) قایوغنه زمان تیریلری قورلسه (بَدَّلْنٰهُمْ جُلُوْدًا غَیْرَهَا) اول تیریلرینی باشقه تیریلر برلەن آلماشدررمز (لِیَذُوْقُوا الْعَذَابَ) عذابنی همیشه تاتوسونلار اوچون (اِنَّ اللهَ) درستلکده الله‌تعالی (کَانَ عَزِیْزًا حَکِیْمًا) تله‌گان نرسه‌سنده غالب بولدی هم عذاب قیلوونده حکمت ایه‌سی بولدی (وَالَّذِیْنَ) دخی شوندی آدملر

(آمَنُوا) ایمان کیتردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایزگو اشلرنی قیلدیلار (سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ) تیزدن اول آدملرنی شوندی اوجماخلارغه کرترمز (تَجْرِی مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارنك آستندان یلغه‌لار « صولار » آغار (خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) اول اوجماخلارده مڭگو قالغانلاری حالده (لَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ) ایمان کیتروب ایزگو عمل قیلغان آدملر اوچون اول اوجماخلارده خاتونلارغه خاص بولغان قذوراتلردن هم انسانلرنك طبیعی بولغان حاجتلرندن پاك قیلنمش خاتونلار باردر (وَنُدْخِلُهُمْ ظِلًّا ظَلِيلًا) دخی اول ایمان کیتروب ایزگو عمل قیلغان آدملرنی همیشه بولغان کوله‌گه‌گه کرترمز (إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ) درستلکده الله‌تعالی سزگه قوشادر (أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا) امانتلرنی اهلنه تابشروبرلهن بو آیت مقلق وجه‌سی اوزه‌رینه امانتنی اوته‌و حقنده * بو آیتنك نزولنه سبب فتح مکه کونلنده کعبه‌نك خدمتچسی بولغان طلحه اوغلی عثمان کعبه ایشکنی بیکله‌دی هم رسول الله‌نك کرووی اوچون اچکچنی بیرودن باش تارتدی رسول الله ایکاننی بلگان بولسام بیررایدم دیدی مونك صوڭنده حضرت علی طلحه اوغلی حضرت عثمانلك قولندن قولونی قصوب آچوب اچکچنی آلدی رسول الله کعبه‌گه کروب ایکی رکعت نماز اوقودی رسول الله کعبه‌دن چقغاج حضرت عباس اچکچنی صورادی الله تعالی بو آیتنی ایندردی یعنی امانتنی اهلنه بیرکز کمسن آلدك اچکچنی شول کشیگه بیر دیو شوندان صوڭ رسول الله اچکچنی حضرت علی‌گه طلحه اوغلی حضرت عثمانغه بیردیو قوشدی هم حضرت عثمان مسلمان بولدی اسلامنه سبب شول بولدی رسول الله کعبه‌نك خدمتی طلحه اوغلی عثمانلك اولادنده بولسون دیو دعاء قیلدی مونك نزول سببی خاص بولسه‌ده لکن اعتبار لفظینك عام بولووینه لفظی عام هربر امانتنی شامل * (وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ) وهر قایسیکز آدملر آراسنده حکم قیلساکز (أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ) سزگه توغریلق وحقلق برلهن حکم قیلورغه قوشادر الله‌تعالی بو آیت دلالت قیلادر هربر حاکمنك عادل بولووینك واجب بولووینه کیره‌ك مفتی کیره‌ك امام بولسون کیره‌ك قاضی کیره‌ك حاکم بولسون دخی هروجه‌دن عادل بولو تییشلکنگه دلالت قیلادر کیره‌ك دعواده بولسون وکیره‌ك شاهدلارده وکیره‌ك یمینده بولسون کیره‌ك ثولتوروده وکیره‌ك قاراوده وکیره‌ك سویله‌شوده بولسون کیره‌ك یاط کشی حقنده وکیره‌ك قرده‌شلری وکیره‌ك اوزی حقنده بولسون (إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ) درستلکده نی خوش نرسه‌در الله تعالی سزنی آنك برلهن وعظ قیلغان نرسه (إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا) درستلکده الله تعالی سوزلرکزنی ایشتوچی هم حاکملرکز هم امانتلر حقنده قیلغان اشلرکزنی کورگوچی بولدی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان کیترگان آدملر (أَطِيعُوا اللَّهَ) الله‌غه بوی صونوکز (وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ) دخی رسولنگه بوی صونوکز (وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ) دخی اوزکزدن اش ایه‌لرینه یعنی حاکملرگه بوی صونوکز بو آیتنك نزولنه سبب شول بر وقتده رسول الله ولید اوغلی خالدنی بر قدر عسکر برلهن برقبیله برلهن صوغش قیلورغه یبه‌ردی یاسر اوغلی عمار عسکر اچنده ایدی ولید اوغلی خالد رضی الله عنه‌نك کیلووینی کورگاچ مذکور قبیله‌نك قاچدیلار مگر آرالارندن برایر مسلمان بولوب قاچمی قالدی هم یاسر اوغلی عمارنك مجره‌سینه کردی هم بو

ایر

ایر ده یتدی مین مسلمان بولدم میکا اسلامم فائده بیررمی دیدی عمار بلی بیرر دیدی ایکنچی کونلی بو ایرنی عسکر باشی بولغان امیر یعنی حضرت خالد توتدی مالنی هم آلدی عمار بو ایرنی قوی مین موکار امان بیردم دیدی خالد ده یتدی مین امیر بولاتوروب مینم رخصتمدن باشقه نیچك امان بیره سك دیدی عمار شولای بیرهم مین دیدی دعوا له شدیلر رسول الله غه کیتدیلر رسول الله عمارنك امانتی درست کوردی بو ایرنی بیبه ردی هم عمارگه ده یتدی ایکنچی وقت امیرنك امرندن باشقه هیچ کمگه امان بیرمه دیدی عمار برلهن خالد رسول الله حضورنده تجقرشدیلار عمار خالدکه قاطی سوز ده یتدی خالد رسول الله غه بو قلدان مینی قوتقار آلدکده حقارت قیلدرمه دیدی (عمار مغیره اوغلی هاشمنك مولیسی بولغان) اگر سینك حرمتك بولماسه ایدی مین عمارگه فلان سوزلر ده یتور ایدم دیدی رسول الله ای خالد عماردن تلکنی طی برکشی عمارنی سوکسه اول کشیگه الله تعالی آچولانور وبرکشی عمارگه لعنت قیلسه اول کشیگه الله تعالی لعنت قیلور دیدی شوندان صوك عمار توروب کیتدی آرتندن خالد ایبه روب کیتدی هم کیمنندن توتب عماردن رضالق ایسته دی صوکره الله تعالی حکم ایبه لرینه اطاعت قیلکز دیو ذکر قیلغان آیتنی ایندردی اولوا الامردن مراد اعم کیرهك امام بولسون وکیرهك امیر بولسون وکیرهك پادشاه بولسون کیرهك حاکم وکیرهك عالم وکیرهك مجتهد بولسون وکیرهك قاضی وکیرهك مفتی بولسون (فَانْ تَنَازَعْتُمْ) بس اگر سز هم حکم ایبه لری نزاع قیلشساکز (فی شَیْءٍ) دین اشلرندن براشده (فَرُدُّوهُ اِلَی اللّٰهِ) بس اول اشنی الله تعالیگه قایتارکز یعنی قرآنغه (وَالرَّسُولِ) دخی رسولگه قایتارکز یعنی ترك وقتنده اوزینه وفاتی صوکنده سنتنه یعنی مختلف فیه بولغان حکمنی قیاس طریقی برلهن کتاب برلهن سنتکه قایتارکز بو آیت دلالت قیلادر احکامنك اوچ تورلی بولووینه برسی ظاهر کتاب برلهن ثابت بولغان حکملر، ایکنچی ظاهر سنت برلهن ثابت بولغان حکملر، اوچونچسی کتاب برلهن سنتکه قیاس طریقی برلهن رد قیلو برلهن ثابت بولغان حکملر (اِنْ کُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْآخِرِ) اگر سز الله تعالیگه هم آخرت کونینه ایمان کیتررر بولساکز (ذٰلِكَ خَیْرٌ) بو مختلف فیه بولغان حکمنی الله تعالیگه هم رسول الله غه یعنی قرآن برلهن سنتگه قاینارو سزنك اوچون ایزگودر (وَاَحْسَنُ تَأْوِیلًا) دخی عاقبت یوزندن کورکامره کدر یاکه تأویل یوزندن سزنك تأویلکزدن کورکامره کدر بر وقتده بر منافق برلهن یهودی بر اش خصوصنده دعوی قیلشدیلار یهودی حکم اوچون رسول الله غه باریق دیدی منافق اشرف اوغلی کعبکه باریق دیدی آخرنده رسول الله غه کیتدیلر رسول الله یهودی فائده سنه حکم ایتدی منافق راضی بولمادی حضرت عمرگه کیتدیلر حضرت عمرگه بارغاج یهودی رسول الله نك اوز فائده سنه حکم ایتوبده منافق نك راضی بولماوینی سویله دی حضرت عمر منافقدن راضی بولماوك درست منی دیدی منافق بلی درست دیدی حضرت عمر اورنکزده تورکز حاضر چغام دیو کروب کیتدی هم قلچنی آلوب چغوب منافق نك موینتی چاوب اوزدی رسول الله حکمنه راضی بولماغان کشیگه شولای حکم قیلام دیدی شوندان صوك الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی هم حضرت جبرائیل عمر حق برلهن باطل آراسنی

آیوردی دیدی شونك اوچونده حضرت عمرنی «فاروق» دیو آتالدی (أَلَمْ تَرَ) ای محمد علمك ایرشمه دیمو (إِلَى الَّذِينَ) شوندی آدملرگه (منافقلارغه) (يَزْعُمُونَ) باطل گمان قیلورلار آلار (أَنَّهُمْ آمَنُوا) درستلکده آلار ایمان کیتوردیلر دیو (بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ) سیکا ایندرلگان نرسه‌گه (وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ) دخی سیندن بورون بولغان پیغمبرلرگه ایندرلگان نرسه‌گه (يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ) آرتق آزغان کشیگه حکم قیلدروغه بارونی تلهگانلری حالده باطل گمان قیلورلار یعنی اشرف اوغلی کعب که (وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ) حالبوکم آلار آرتق آزغان اشرف اوغلی کعب نی انکار قیلو برلهن آنی دوست توتماو برلهن بیورولمش بولوویدر (وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ) دخی شیطان آلارنی حقلقدان آزدرونی تلی (ضَلَالًا بَعِيدًا) یراق وادزاق بولغان آزدرو برلهن (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) وهر قایچان اول منافقلارغه ئه‌یتلمش بولسه (تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالی ایندرگان نرسه‌گه (قرآنغه) حکم اوچون کیلگز دیو (وَإِلَى الرَّسُولِ) دخی رسولگه کیلگز دیو (رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ) منافقلارنی کوررسك سین (يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا) بوز دوندرمك برلهن سیندن (محمد علیه السلامدن) بوزدوندررلر (فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَتْهُمْ مُصِيبَةٌ) بس نیچك بولور اول منافقلارنك حالی هر قایچان آلارغه ایرشکوچی عذاب ایرشسه نیقه که حضرت عمر ایرشدردی (بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ) قوللاری الك قیلغان عمل سببلی یعنی رسول الله‌دن باشقه‌غه حکم قیلدررغه بارو سببلی (ثُمَّ جَاءُوكَ) مونك صوگنده (ای محمد علیه السلام) سیکا کیلورلر منافقلاردن مقتول‌نك ایبه‌لری قان طلب قیلوب (يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ) الله‌تعالی برلهن بهین ایتکانلری حالده (إِنْ أَرَدْنَا) بز سیندن باشقه‌غه حکم اوچون بارووموزدان تلهمه‌دك (إِلَّا إِحْسَانًا وَتَوْفِيقًا) مگر ایزگولك یعنی صلح دخی توفیق یعنی الفت تلهدك دیو یعنی بز سینك حکمگه راضی بولماغانلقدان سیندن باشقه‌غه حکم اوچون بارمادق مگر ایکی خصم آراسنی کورکام بولغان وجه برلهن آیورسون هم الفتله‌ندرسون دیو باردق (أُولَئِكَ) بو منافقلار (الَّذِينَ) شوندی منافقلاردر (يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي قُلُوبِهِمْ) اول منافقلارنك کوکللارنده بولغان نرسه‌نی یعنی نفاقلارونی ویالغان یمین ایتولرینی الله تعالی بلور (فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ) بس اول منافقلاردان یوز دوندر ای محمد (علیه السلام) (وَعِظْهُمْ) دخی تل برلهن وعظ قیل اول منافقلارنی (وَقُلْ لَهُمْ) دخی اول منافقلارغه ئه‌یت (فِي أَنْفُسِهِمْ) اوزلرینه یاشرنگنه (قَوْلًا بَلِيغًا) اثرلی بولغان سوزنی (وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ) دخی بز هیچ رسولدن بیبه‌رمه‌دك (إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ) مگر الله تعالی‌نك اذنی برلهن بوی صونامش بولسون اوچون بیبه‌ردك یعنی رسولنی بیبه‌رودن مقصود اطاعت قیلماق اوچون بس کمده کم رسولگه اطاعت قیلماسه وآنك حکمنه راضی بولماسه اول کشی رسولنك رسولاکنی قبول قیلماغان بولا مؤمن بولمی آنی قتل درست بولا فانی بوش بولا معناسنده (وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ) اگر اول منافقلار نفاق سببلی یاکه آرتق آزغان اشرف اوغلی کعب‌گه حکم‌گه بارونی تلهو سببلی اوزلرینه ظلم قیلغانلاری زمانده (جَاءُوكَ) توبه قیلغانلاری حالده سیکا کیلسه‌لر

ایدی

ایدی (فَاسْتَغْفِرْ وَاللّٰهَ) بس الله تعالی دان گناهلاری اوچون اخلاص برله‌ن یارلقاماق ایسته‌سه‌لر ایدی (وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ) دخی اول منافقلار اوچون رسوله یارلقاماق ایسته‌سه ایدی (لَوَجَدُوا اللّٰهَ) البته اول منافقلار الله‌تعالی‌نی تابارلار ایدی (تَوَّابًا رَحِيمًا) توبه لرینی قبول ایتوچی هم رحمت قیلوچی (فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ) بس ربك‌برله‌ن قسم ایتب ئه‌یته‌مون اول منافق‌لار ایمان کیتروچی بولماسلار «لاکا مه‌سی قسم معناسنی تأکید اوچون آرتدرلغان» (حَتّٰى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ) آرالارنده اختلافلی بولغان حکمده‌سینی (رسول‌الله‌نی) حاکم ایتکانلرینه قدر (ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا) مونك صوکنده اوزلرنده تارلق وشك تابماغانلارینه قدر (مِمَّا قَضَيْتَ) - مین حکم قیلغان نرسه‌دن (وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا) دخی سیکا کامل‌بوی صونو برله‌ن بوی صونغانلارینه قدر یعنی شول صفتلار تابامی توروب منافقلار مؤمن بولماسلار (وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ) واگر بز اول‌منافقلار اوزه‌رینه یازساق وامر ایتسه‌ك (أَنِ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ) اوزکزنی ئولترکز دیب یعنی صوغشقه چغکز دیب (أَوِ اخْرُجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ) یاکه بورطکزدان چغکز یعنی هجرت قیلکز دیب (مَا فَعَلُوهُ) منافقلار بو بز قوشقان اشلرنی قیلماسلار (إِلَّا قَلِيلٌ مِنْهُمْ) مگر منافقلاردان آزیغنه قیلور یعنی اخلاصلیلاریغنه (وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا) واگر منافقلار قیلسالار ایدی (مَا) شول نرسه‌نی (يُوعَظُونَ بِهِ) اول‌نرسه‌برله‌ن وعظقیلنورلار یعنی رسول‌الله‌غه اطاعت‌قیلونی (لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ) البته اول‌منافقلاراوچون ایزگوبولور ایدی (وَأَشَدَّ تَثْبِيتًا) دخی ایمانلارنی حقلاو یوزندن قالمیراق بولورایدی (وَإِذًا لَآتَيْنَاهُمْ) وبو وقتده یعنی ایمانلرنده ثابت‌بولولاری‌وقتده منافقلارغه‌بیررایدك (مِنْ لَدُنَّا) اوز حضورمزدن (أَجْرًا عَظِيمًا) الوغ ثوابنی (وَلَهَدَيْنَاهُمْ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا) دخی اول منافقلارنی ترغری یولغه کوندررایدك (وَمَنْ يُطِعِ اللّٰهَ وَالرَّسُولَ) وکمدر الله تعالی‌گه هم رسول‌الله‌غه بوی صونسه (فَأُولَٰئِكَ) بس بوصفتده بولغان بوی صونوچی آدملر (مَعَ الَّذِينَ) شوندی آدملر برله‌ن برگه‌در (أَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمْ) الله‌تعالی اول آدملرگه انعام قیلدی (مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ) الله تعالی‌انعام‌قیلغان کشیلر پیغمبردن دخی‌صدیقلاردن بولغوچی (وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ) دخی‌شهیدلردن هم‌ایزگو آدملردن‌بولغوچی (وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا) وبوآدملر یولداش برلو یوزندن عجب کورکام بولدی (ذٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّٰهِ) بوآدملر برله‌ن برگه بولو الله‌تعالی‌دن فضل ومحض رحمتدر (وَكَفَىٰ بِاللّٰهِ عَلِيمًا) طاعت قیلغان آدمنك ثوابنی بلو یوزندن الله‌تعالی بیته‌ر یعنی باشقه‌نك بلووی حاجت توکل (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای‌ایمان کیترگان آدملر (خُذُوا حِذْرَكُمْ) صاقلانا تورغان نرسه‌کزنی توتکز یعنی غفلتدن اوياتکز دشمانلار برله‌ن صوغشقه حاضرله‌نکز (فَانْفِرُوا ثُبَاتٍ) بس تورلی یافغه تارالغان جماعتلربولغانکز حالده صوغشقه چغکز (أَوِ انْفِرُوا جَمِيعًا) یایسه جییلغان حالده چغکز بوآیتنك ظاهری صوغشقه چغوغه دلالت قیلغان کبی علم ایسته‌وگه چغوغه هم‌دلالت قیلا هم هرایزگو اشکه آشغوغه دلالت قیلا (وَإِنَّ مِنْكُمْ لَمَنْ) دخی

درستلکده سزمسلمان عسکرلرندن شول کشیلر باردر (لَيُبَطِّئَنَّ) صوغشقه چغودن آورایورلار وتخلف قیلورلار یعنی منافقلار باردر (فَإِنْ أَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةٌ) بس اگر سزگه ایرشکوچی عقوبت ایرشسه یعنی صوغشده مقتل ومغلوب بولو کبی عذاب ایرشسه (قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ) صوغشقه چغودان تخلف ایتکان منافق ئه‌یتور تحقیق میکا الله تعالی انعام قیلدی (إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا) شول وقتده میکا الله تعالی انعام قیلدی صوغشقه چقغان آدملر برله‌ن برگه حاضر بولمادم اگر آلار برله‌ن برگه بولغان بولسام ایدی آلارغه ایرشکان نرسه میکاده ایرشکان بولور ایدی دیو (وَلَئِنْ أَصَابَكُمْ فَضْلٌ مِنَ اللَّهِ) واگر سزگه صوغشده الله‌نك فضلندن ایرشسه یعنی غالب بولسا گز شهرلرنی آلساگز غنیمتلر آلساگز (لَيَقُولَنَّ) البته اول صوغشدن تخلف قیلغان منافق ئه‌یتور (كَأَنْ لَمْ تَكُنْ) گویه‌که بولمادی (بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ) سزنك آراگز برله‌ن اول منافق آراسنده (مَوَدَّةٌ) دوستلق وتانشلق (يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ) کاشکی صوغش قیلوچی مسلمانلر برله‌ن برگه بولسام ایدی (فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا) بس غنیمتدن الوغ اولوشکه ایرشکان بولور ایدم دیوب ئه‌یتور (فَلْيُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) بس الله (تعالی) یولنده صوغش قیلسون (الَّذِينَ) شوندی آدملر (يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ) دنیا ترکلگنی آخرت برابرنده صاتارلار یعنی آخرتنی اختیار قیلوچیلار (وَمَنْ يُقَاتِلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) وکمدر الله‌تعالی یولنده صوغش قیلور (فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ) بس اولدرلمش بولسون صوغشده یاینه اوزی غالب بولسون یعنی کیره‌ك جیکسون وکیره‌ك جیکلسون (فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا) بس تیزدن اول کشیگه الوغ ثواب بیررمز (وَمَا لَكُمْ) وني بولدی سزگه (لَا تُقَاتِلُونَ) صوغش قیلمیسز (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالی یولنده (وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ) دخی ایرلردن وخاتون‌لاردان ضعیف قیلنغان آدملرنی قوتقارو یولنده (وَالْوِلْدَانِ) دخی بالالاردان ضعیف قیلنغان آدملرنی قوتقارو یولنده مستضعف‌لردن مکه‌ده مسلمان بولوبده هجرتدن مشرکلر منع قیلغان آدملر مراد (الَّذِينَ يَقُولُونَ) ضعیف قیلنغان آدملر شوندی آدملردر ئه‌یتورلر (رَبَّنَا أَخْرِجْنَا) ای ربمز چغارغای ایدك بزنی (مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ الظَّالِمِ أَهْلُهَا) اهلی ظالم بولغان بوقریه‌دن یعنی مکه‌دن (وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ) دخی اوز حضورگدان بزگه قیلغای ایدك (وَلِيًّا) اشمزده تصرف قیلوچینی (وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ نَصِيرًا) دخی اوز حضورگدن بزگه یاردم بیروچینی قیلغای ایدك الله تعالی دعالارمزی قبول اینده‌ی بعضسی فتح مکه‌دن بورون چغب مشرکلر ظلمندان قوتلدیلار بعضسی فتح مکه صوگنده مشرکلر ظلمندان قوتلدیلار چونکه مکه‌نی فتح صوگنده رسول‌الله اسید اوغلی عتاب‌نی مکه‌گه باش ایتب قویدی اول ظالم لردن جبر قیلدرمادی (الَّذِينَ آمَنُوا) شوندی آدملر ایمان کیتردیلر (يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله‌تعالی یولنده ورضالغنی ایسته‌وده صوغش قیلورلار (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) وشوندی آدملر کافر بولدیلار (يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الطَّاغُوتِ) شیطان یولنده صوغش قیلورلار (فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ الشَّيْطَانِ) بس شیطان دینله یارده‌مچی بولغان آدم‌لر برله‌ن صوغش قیلگز ای مؤمنلر (إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا) درستلکده

شیطانندك

شیطان‌نك حیله‌سی ضعیف بولدی (اَلَمْ تَرَ اِلَی الَّذِینَ) ای محمد (علیه‌السلام) عاملك ایرشمه‌دیمو شوندی آدم‌لرگه (قِیلَ لَهُمْ) اول آدملرگه ئه‌یتلمش بولدی (كُفُّوا اَیْدِیَكُمْ) قوللارگزنی كافرلر برله‌ن صوغش قیلودان طییگز یعنی صحابه‌لردن بر جماعت مشركلر رنجتكانلگی اوچون صوغش قیلونی ایسته‌دیلر شول وقت آلارغه صوغش قیلودان قولگزنی طییگز دیب ئه‌یتلدی (وَاَقِیمُوا الصَّلٰوةَ) دخی نماز اوقگز (وَآتُوا الزَّكٰوةَ) دخی زكوة بیرگز دیب (فَلَمَّا كُتِبَ عَلَیْهِمُ الْقِتَالُ) بس صوغشنی ایسته‌گان آدم‌لرگه صوغش قیلونی فرض قیلغان زمانده (اِذَا فَرِیقٌ مِنْهُمْ) شول وقت صوغش قیلونی ایسته‌گان آدم‌لردن برجماعت (یَخْشَوْنَ النَّاسَ) آدم‌لردن یعنی كافرلردن قورقار بولدیلار یعنی كافرلرنك ئولترو سببلی عذاب قیلولارندان (كَخَشْیَةِ اللّٰهِ) الله تعالی‌دان قورقولاری كبی یعنی الله تعالی‌نك عذابندان قورقولاری كبی (اَوْ اَشَدَّ خَشْیَةً) یایسه الله تعالی‌دان قورقودانده قاطیراق قورقو برله‌ن (وَقَالُوا) دخی ئه‌یتدیلار بوجماعت (رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَیْنَا الْقِتَالَ) ای ربمز بزنك اوزه‌رمزگه نی اوچون صوغشنی فرض قیلدنك (لَوْلَا اَخَّرْتَنَا اِلٰی اَجَلٍ قَرِیبٍ) بزنی یاقن بولغان مدت‌كه كیچكتیرسه‌نگچی یعنی بزگه مهلت بیرسه‌نگ توشه‌كده یاتوب ئولهر ایدنگ دیو (قُلْ مَتَاعُ الدُّنْیَا قَلِیلٌ) ای محمد (علیه‌السلام) بوجماعت‌كه ئه‌یت دنیانك فائده‌لنه تورغان نرسه‌سی آز (وَالْاٰخِرَةُ خَیْرٌ لِمَنِ اتَّقٰی) الله‌نك عذابندان قورقغان كشی اوچون آخرت یعنی جنت ایزگوره كدر (وَلَا تُظْلَمُونَ فَتِیلًا) بس مقدر بولغان اجلگزدن یاكه عملگزنك ثوابندان خرمانشنده بولغان یارق قدریده یعنی آزغنه‌ده كیمتوبرله‌ن ظلم قیلنمش بولماسسز (اَیْنَمَا تَكُونُوا) قایواورنده بولساگزده یعنی كیره‌نگ صوغشده وكیره‌نگ توشه‌كده بولگز (یُدْرِكْكُمُ الْمَوْتُ) سزگه ئولم ایرشر یعنی قاچب قوتولا آلماسسز (وَلَوْ كُنْتُمْ فِی بُرُوجٍ مُشَیَّدَةٍ) اگرچه بیوك واوزون سرایلارده بولساگزده (وَاِنْ تُصِبْهُمْ حَسَنَةٌ) واگر یهودلرگه ایزگولك ایرشسه یعنی مال ودولت كبی نرسه‌لر (یَقُولُوا هٰذِهِ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) بوایزگولك الله تعالی حضورندن دیب ئه‌یتورلر (وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَیِّئَةٌ) واگر یهودلرگه یاوزلق ایرشسه آچلق وباء كبی نرسه‌لر كیلسه (یَقُولُوا هٰذِهِ مِنْ عِنْدِكَ) یهودلر ئه‌یتورلر بویاوزلق ای محمد (علیه‌السلام) سینگ حضورگدن یعنی سینگ شوملوغوگدن دیو (قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ) ای محمد علیه‌السلام بویهودلرگه ئه‌یت سین ایزگولك ویاوزلقدان هربرسی الله‌تعالی حضورندان دیو (فَمَالِ هٰؤُلَاءِ الْقَوْمِ) بس بویهود قومنه نی بولدی (لَا یَكَادُونَ یَفْقَهُونَ حَدِیثًا) اوزلرینه وعظ قیلا تورغان قرآن‌سوزینی آكلارغه یاقن بولماسلار (مَا اَصَابَكَ) ای آدم سیكا ایرشكان نرسه (مِنْ حَسَنَةٍ) ایزگو اشدن (فَمِنَ اللّٰهِ) بس اول نرسه الله‌تعالی‌دندر فضل یوزندن (وَمَا اَصَابَكَ) دخی شول نرسه كم ای آدم ایرشدی سیكا (مِنْ سَیِّئَةٍ) یاوز اشدن (فَمِنْ نَفْسِكَ) بس اوزگدندر یعنی اول یاوزلغنگ كیلوویندن اوزنگ سببسنگ (وَاَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ رَسُولًا) دخی ای محمد (علیه‌السلام) بزسیزنی دین اوگره‌توچی بولغان ایلچی ایتب یبه‌ردك (وَكَفٰی بِاللّٰهِ شَهِیدًا) دخی رسول بولووگا شاهد بولو یوزندن الله‌تعالی یبته‌رسیگا (مَنْ یُطِعِ الرَّسُولَ) كمدر رسولگه بوی صونسه (فَقَدْ

اَطَاعَ اللّٰهَ) بس تحقیق اول کشی الله (تعالی)گه بوی صوندی رسول اکرم بر کشی مینی دوست کورسه تحقیق الله تعالی‌نی دوست کوردی وبرکشی میکا اطاعت قیلسه تحقیق الله‌تعالی‌گه اطاعت قیلدی‌دیگاچ یهودلر محمد (علیه‌السلام) اوزی شرکدن طییادرایدی حالانکه اوزینی رب توتوبرله‌ن امر قیلدی‌بوشرك دیدیلر الله‌تعالی شول حقده ذکر قیلدغان آیتنی ایندردی (وَمَنْ تَوَلّٰی) وکمدر محمد(علیه‌السلام)گه اطاعتدن یوز دوندرسه (فَمَا اَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا) بس بزسینی ای محمد (علیه‌السلام) آدملر اوزه‌رینه عمللرینی صاقلاوچی ایتب بیبه‌رمه‌دك (وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ) دخی منافقلار هرقایچان سین امر قیلساك بزنك اشمز اطاعت قیلو دیورلر (فَاِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ) بس هرقایچان اول منافقلار سینك حضورکدن چقسالار (بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ) منافقلاردان برجماعت کیچده تدبیر قیلور واوزگارتور (غَيْرَ الَّذِی تَقُولُ) سین ئه‌یتکان سوزدن باشقه‌نی (وَاللّٰهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ) والله تعالی اول منافقلارنك کیچ برله‌ن تدبیر قیلغان واوزگارتکان نرسه‌لرینی یازار (فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ) بس ای محمد (علیه‌السلام) منافقلاردان یوزدوندر (وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ) دخی الله‌تعالی اوزه‌رینه اشکنی تابشر (وَكَفٰى بِاللّٰهِ وَكِيلًا) دخی الله‌تعالی اش تابشرلمش بولو یوزندن بیته‌ر باشقه آدمگه طایانو لازم توگل (اَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ) ایا قرآننی هم قرآنده بولغان معنالرنی منافقلار اویلامیمو (وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللّٰهِ) اگرده قرآن الله تعالی‌گه باشقه بولغان آدم حضورندن بولسه ایدی (لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا) قرآنده کوب اختلافنی تابارلار ایدی یعنی نظملاری تورلیچه بولور ایدی بعضسی فصاحتلی وبعضسی فصاحتسز هم معنالری برسی برسنه معارض بولور ایدی (وَاِذَا جَاءَهُمْ) وهرقایچان مسلمانلارنك ضعیفلرینه کیلسه (اَمْرٌ مِنَ الْاَمْنِ اَوِ الْخَوْفِ) امینلکدن یاکه قورقودن براش یعنی امینلکنی یاکه قورقونی موجب بولغان رسول الله‌غه حاصل بولغان سرلردن برسرکیلسه (اَذَاعُوا بِهِ) اول اشنی فاش قیلورلار بولارنك فاش قیلولارندان ضرر کیلور بولدی (وَلَوْ رَدُّوهُ اِلَى الرَّسُولِ) اگر بواشنی رسول‌لگه قایتارسالار ایدی (وَاِلٰى اُولِی الْاَمْرِ مِنْهُمْ) دخی اوزلرندن حکم ایه‌لرینه قایتارسالار ایدی یعنی رسول الله یاکه ارباب بصیرت بولغان اصحاب رأینه قایتارسالار ایدی (لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ) البته بواشنی شوندی آدملر بلورلر ایدی آلار اول اشنی رسول الله‌دن هم اصحابدن چغاررلار یعنی اول اشنك تدبیرینی تجربه وفکر برله‌ن بلورلر ایدی اول‌اش فاش قیلورغه یاریمی یاکه یوقمی ایکانچیلکنی اگر رسول الله هم اصحاب رأینه قایتارسالار (وَلَوْلَا فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ) اگر سزنك اوزه‌رکزگه رسول یبه‌رو برله‌ن دخی کتابلار ایندرو برله‌ن الله‌تعالی‌نك فضلی ورحمتی بولماسه ایدی (لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ) کفر وآزغنلق سببلی شیطانغه ایه‌رر ایدکز (اِلَّا قَلِيلًا) مگر سزلردن آزغنه آدم عقلینك قوتی سببلی شیطانغه ایه‌رمه‌س ایدی زید بن عمرو بن نفیل کبی هم ورقه بن نوفل کبی (فَقَاتِلْ فِی سَبِيلِ اللّٰهِ) بس ای محمد (علیه‌السلام) الله یولنده صوغش قیل سین (لَا تُكَلَّفُ اِلَّا نَفْسَكَ) کوچله‌نمش بولماسسون سین مگر اوز اشك برله‌نگنه کوچله‌نمش بولورسك یعنی سیکا باشقه آدملرنك مخالفت قیلوب

صوغشقه چقمی قالولاری ضرر بیرمهس هیچ برسی چقماسه‌ده یالغزلق چی چونکه سیکا یاردم بیروچی الله‌تعالی عسکر توگل بدر صغری صوغشنه چغارغه رسول‌الله خلقنی دعوت ایتکاچ بعضیلاری چغونی مکروه کوردی شوندان صوك الله‌تعالی بو آیتنی ایندردی رسول‌الله هیچ کمگه یالبارمادی صوغشقه چقدی باننده فقط بیتمش آدم ایدی (وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ) دخی مؤمنلرنی صوغشقه قزدرچونکه سینك شأنك قزدروغنه (عَسَى اللَّهُ أَنْ يَكُفَّ) الله‌تعالی نك طیماقلغی باغلدر (بَأْسَ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملرنك قاطیلغلارنی وضرلارنی هم الله‌تعالی شول طریق قیلدی کوکللرینه قورقو توشردی صوغشمی قریش کافرلری قایتوب کیتدیلر (وَاللَّهُ أَشَدُّ بَأْسًا) والله‌تعالی قاطیلق وضرر یوزندن قریشلردن قاطیراقدر (وَأَشَدُّ تَنْكِيلًا) دخی عذاب قیلو یوزندن قریشلردن قاطیراقدر (مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً) کمدر ابرگو شفاعت برلهن شفاعت قیلسه یعنی اول شفاعت سببلی مؤمنلك حقنی رعایه قیلور مؤمنلن باوزلقنی بیبه‌رر وآثار ابزگولکنی تارتور (يَكُنْ لَهُ نَصِيبٌ مِنْهَا) اول شفاعتدن اول کشیگه اؤلوش بولور یعنی اول شفاعتنك ثوابندان (وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً) وکمدر یاوز شفاعت برلهن شفاعت قیلسه یعنی حرام بولغان نرسه برلهن شفاعت قیلسه (يَكُنْ لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا) اول کشیگه یاوز شفاعتدن اؤلوش بولور یعنی یاوز شفاعتنك گناهسندن (وَكَانَ اللَّهُ) دخی بولدی الله‌تعالی (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) هربرنرسه اوزه‌رینه (مُقِيتًا) کوچی یتکوچی بولدی (وَإِذَا حُيِّيتُمْ بِتَحِيَّةٍ) وهر قایچان سزگه سلام برلهن سلام بیرلش بولسه (فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا) بس اول سلامدن کورکامرك بولغان سلام برلهن سلام قایتارگز (أَوْ رُدُّوهَا) یاکه اول سلامنك مثلنی قایتارگز یعنی هر قایچان سزگه سلام بیرلسه «اَلسَّلَامُ عَلَيْكُمْ» دیبلسه سزهم جواب قایتارگز لکن جواب قایتاروده اختیارلیسز بیرگان قدر قایتارو برلهن کورکام ایتب قایتارو آراسنده بوآیت سلام قایتارونك فرض بولوویله دلالت قیلا اما سلام بیرو سنت سلامنی مثلی برلهن قایتارو «وعلیکم السلام» دیمك کورکامرك ایتب قایتارو « وَعَلَيْكُمُ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ » دیمك سلامنی قایتارغانده هم طیب لقاء بولغانلغی اوچون هم ضررغه دعاء قیلو فضله نمه سون اوچون خواص آراسنده «السلام علیکم» دیوب آلماق کورکامرك بر وقتده برابر رسول‌الله‌غه کیلوب «السلام علیك» دیدی رسول‌الله «وعلیك السلام» دیو قایتاردی ایکنچی ابر کیلوب «السلام علیك ورحمة‌الله» دیدی رسول‌الله «وعلیك السلام ورحمة‌الله وبرکاته» دیو قایتاردی اوچونچی ابر کیلوب «السلام علیك ورحمة‌الله وبرکاته» دیدی رسول‌الله شول ره‌وشچه آرتدرمایغنه قایتاردی بوابر ای الله‌نك رسولی جوابنی کیمتدك الله‌تعالی‌نك سوزی قایدا قالدی دیو آیتنی اوقودی رسول‌الله ئه‌یتدی سین میکا آرتقنی قالدرمادك یعنی هر نرسه‌نك منتهاسی بار سلامنك منتهاسی وبرکانه دیدی چونکه بوطریق سلامده مطلوبنك هر قسمی بار ضرردان سلامتلك فائده‌نك حصولی هم فائده‌نك ثباتی (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله‌تعالی (كَانَ) بولدی (عَلَى كُلِّ شَيْءٍ) هربرنرسه اوزه‌رینه (حَسِيبًا) حساب قیلوچی (اَللّٰهُ) هربرکورکام صفتنی جیغان ذات (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالحق یوق مگر الله‌تعالی گه‌در (لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) البته الله (تعالی)

السلام علیکم

سزنی قبرلرکزدن قوباروب قیامت کون صاری جییار یعنی قیامت کوننه ایرشدرر (لَارَیْبَ فیه)
اول کوننك بولوونده اصلا شك یوقدر (وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِیثًا) وکمدر الله تعالی‌دن سوز یوزندن
راست‌راق یعنی هیچ کم یوقدر (فَمَا لَکُمْ فِی الْمُنَافِقِینَ فِئَتَیْنِ) بس سزگه منافقلار اشی حقنده نی بولدی
ایکی فرقه‌گه آیرلدکز ونی اوچون منافقلارنك کفرینه اتفاق قیلمادکز منافقلاردن بر قوم رسول
الله‌دن صحراغه چغارغه رخصت صورادیلار مدینه‌نك هواسی آور دیو رسول‌الله اذن بیردی مدینه‌دن
بره‌رمرحله کیتکاچ مشرکلرگه توتاشدیلار شوندان‌صوك مسلمانلار آراسینه اختلاف توشدی قایسی
بولارکافرلر قتل‌ایتیك دیدیلر وقایسی بولار مسلمانلار عفو ایتیك دیدیلر (وَاللّٰهُ اَرْکَسَهُمْ بِمَا کَسَبُوا)
والله‌تعالی اول منافقلارنی کسب قیلغان نرسه‌لری سببلی کافرلر حکمنه قایتاردی (اَتُرِیدُونَ اَنْ
تَهْدُوا مَنْ اَضَلَّ اللّٰهُ) ای مسلمانلار ایا سز الله تعالی حقلقدان آزدرغان آدملرنی حقلقغه کوندرونی
تلیسزمی (وَمَنْ یُضْلِلِ اللّٰهُ) وکمدر اول کشینی الله تعالی حقدن آزدرسه (فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِیلًا) بس ای
محمد (علیه‌السلام) اول کشی اوچون هدایت‌که یول تابمازسك (وَدُّوا لَوْ تَکْفُرُونَ) منافقلار سزنك کافر
بولوکزنی آرزو قیلدیلار (کَمَا کَفَرُوا) نیته‌که اوزلری کافر بولدیلار یعنی اوزلرینك کفری کبی
سزنکده کفرکزنی ایسته‌دیلر (فَتَکُونُونَ سَوَاءً) بس منافقلار برله‌ن آزغنلقده برابر بولورسز (فَلَا تَتَّخِذُوا
مِنْهُمْ اَوْلِیَاءَ) بس منافقلاردان ولیلر ودوستلار توتماکز گرچه ظاهرده ایمان اظهار قیلسه‌لارده (حَتّٰی
یُهَاجِرُوا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ) ایمانلارنی تحقیق قیلا تورغان هجرت برله‌ن الله‌تعالی یولنده هجرت‌قیلغانلارینه
قدر یعنی دنیا غرضی اوچون بولماینچه الله تعالی هم رسول‌الله اوچون بولغان هجرت سببلی شکسز
ایمانلاری معلوم بولغانغه قدر (فَاِنْ تَوَلَّوْا) بس اگر هجرت برله‌ن ظاهر بولغان ایماندان یوز
دوندرسه‌لر (فَخُذُوهُمْ) بس توتکز اول منافقلارنی (وَاقْتُلُوهُمْ حَیْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ) دخی ئولترکز اول
منافقلارنی قایوغنه اورنده تابساکزده (وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ) دخی منافقلاردان توتماکز (وَلِیًّا وَلَا نَصِیرًا)
ولی ایتب هم یاردم بیروچی ایتب چونکه آلار سزنك باطنده دشمانلارکزدر یاردم ایتو احتماللری
یوق (اِلَّا الَّذِینَ) مگر شوندی آدملرنی توتماکز وئولترمه‌کز (یَصِلُونَ اِلٰی قَوْمٍ) اول آدملر توتاشرلار
وصیینرلارشوندی قومگه (بَیْنَکُمْ وَبَیْنَهُمْ مِیثَاقٌ) سزنك برله‌ن اول قوم آراسنده عهد باردر بو قوم‌دن
اسلمیون مراد چونکه رسول‌الله مکه‌گه چقغان وقتنده عویمرالاسلمی اوغلی هلال‌گه هم آکار صیینغان
آدملرگه ضرر قیلماو برله وعده قیلشدی (اَوْ جَاؤُکُمْ) یاکه شوندی آدملرنی توتماکز وئولترمه‌کز
آلار سزگه کیلدیلر (حَصِرَتْ صُدُورُهُمْ) کوکره‌کلری تار بولغان حالده (اَنْ یُقَاتِلُوکُمْ) سزنك برله‌ن
صوغش قیلودان (اَوْ یُقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ) یاکه اوزلرینه ایه‌رگان قوملری‌نك سزنك برله‌ن صوغش قیلودان
کوکره‌کلری تار بولغان حالده بولاردان بنو مدلج قومی مراد آلار رسول‌الله‌غه صوغش قیلودان
طییلغان‌لاری حالده کیلدیلر (وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ) واگر الله تعالی تله‌سه ایدی (لَسَلَّطَهُمْ عَلَیْکُمْ) آلارنك

قلبلرینی

قلبلرینی قوتلی قیلوسببلی سزنك اوزه‌رکزگه اختیارلی قیلور ایدی (فَلَمَّا نَجَّاکُمْ) بس سزنك برلهن صوغش قیلورلار ایدی (فَإِنِ اعْتَزَلُوکُمْ) بس اگر آلار سزدن آیرلسالار (فَلَمْ یُقَاتِلُوکُمْ) بس سزنك برلهن صوغش قیلماسالار (وَأَلْقَوْا إِلَیْکُمُ السَّلَمَ) بس اگر سزگه بوی صونوبی تاشلاسالار (فَمَا جَعَلَ اللهُ لَکُمْ) بس سزنك اوچون قیلمادی الله تعالی (عَلَیْهِمْ) آلار اوزه‌ریده (سَبِیلًا) تـوتارغـه وصوغش قیلورغه یولنی یعنی سزگه آلارنی توتوغه وئولترولـه اذن قیلمادی (سَتَجِدُونَ آخَرِینَ) سـز ای مؤمنلر تیز ایکنچی قومنی تاپارسز (یُرِیدُونَ أَنْ یَأْمَنُوکُمْ) سزنی امین قیلونی تلهرلر (وَیَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ) دخی اوزلریلك قوملرنیده امین‌قیلونی تلهرلر برلاردان اسد وغطفان قبیلهسی مراد بولار مدینه‌گـه کیلوب رسول الله‌غه ایمان اظهار قیلدیلار مدینه‌دن قاینقاج کافر بولدیلار (کُلَّمَا رُدُّوا إِلَی الْفِتْنَةِ) قـایوغنه زمان بولارنی فتنه‌گه وشرك‌گه قایتارلمش یعـنی اونده‌لمش بولسه (أُرْکِسُوا فِیهَا) فتنه‌گـه توشامش بولدیلار (فَإِنْ لَمْ یَعْتَزِلُوکُمْ) بس اگر آلار سزدن آیرلماسالار (وَیُلْقُوا إِلَیْکُمُ السَّلَمَ) دخی سزگه بوی صونوبی تاشلاماسالار (وَیَکُفُّوا أَیْدِیَهُمْ) دخی سزنك برلهن‌صوغش قیلودان قوللارنی طیماسالار (فَخُذُوهُمْ وَاقْتُلُوهُمْ) بس آلارنی توتکز وئولترکز (حَیْثُ ثَقِفْتُمُوهُمْ) آلارنی قایوغنه اورنده تاپساگزده (وَأُولَئِکُمْ) وبو صفنده برلغان آدملر یعنی سزگه‌انقیادنی تاشلاماغان هم سزنك برلهن صوغش قیلودان قوللارنی طیماغان آدملر (جَعَلْنَا لَکُمْ) سزنك اوچون قیلدق (عَلَیْهِمْ) اول آدملر اوزه‌رینه (سُلْطَانًا مُبِینًا) ظاهر بولغان حجتنی یعنی آلارنی اسیر ایتب توتوغه هم وئولتروگه ظاهر دلیل قیلدق چونکه آلارنك دشمانلغلاری ظاهر کفرلری یقیندر (وَمَا کَانَ لِمُؤْمِنٍ) هیچ بر مؤمنگه درست بولمادی (أَنْ یَقْتُلَ مُؤْمِنًا) مؤمننی وئولترو (إِلَّا خَطَأً) مگر خطأ حالنده‌گنه وئولترو درست بولدی * فقها قتلنی بیشکه بولـگانلر: برسی قتل عمد ایکنچسی قتل شبه عمد اوچونچسی قتل خطأ دورتنچسی خطأ اورنده یوری تورغان‌قتل بیشنچسی قتل بالسبب: قتل عمد شول قصدا اوتکن قورال برلهن یاکه باشقه اوتکن نرسه برلهن وئولترو * قتل شبهه عمد اوتکن بولماغان‌نرسه برلهن قصدا وئولترو مثلاتایاق برلهن صوغوب یاکه قامچی یاکه‌زورتاش برلهن‌صوغوب * خطأ قتل ایکی تورلی: برسی قصده خطأ مثلا کیبك دیو ظن قیلوب بر آدمنی آطوب‌وئولترور ایکنچسی فعلده خطأ مثلا کیبك‌گه دیب آتارده یاکلش آدمگه باروب تیبهر * خطأ قتل اورنده یوری تورغان قتل شول یوقلاغان آدم ایکنچی آدم اوستنه یغلوب توشوب وئولترو کبی * سبب برلهن قتل اوزملکدن باشقه اورنغه تاش قویار یاکه قویوقازورده بر آدم تاشقه بەرلوب‌یاکه قویوغه توشوب ئولهر (وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَأً) وبر کشی مؤمننی خطالـق برلهن وئولترسه (فَتَحْرِیرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ) بس وئولتروچی آدمگه بر مؤمن قل آزاد ایتو واجب بولور (وَدِیَةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَی أَهْلِهِ) دخی وئولترلمش کشینك اهلنه تاپشرلمش برلغان دیت واجب بولور یعنی وئولتروچیگه وئولتروینه کفارت بولسون اوچون بر مؤمن قل آزاد ایتو واجب بولور دخی وئولتروچینك عاقله‌سنه وئولترلمش آدمنك وارثلرینه دیت‌بیرو واجب‌بولور (إِلَّا أَنْ یَصَّدَّقُوا) مگر دیت واجب بولماس وئولترلمش کشینك اهلی دیت‌نی صدقه قیلولاری یعنی عفو ایتولری وقتنده

بس بو وقت قل آزاد اینوگنه واجب بولور دیت امام اعظم قاشنده اوچ تورلی مالدان بولا آلتوندن وکمشدن ودوه‌دن آلتوندان ملك دینار کمشدن اون ملك درهم دوه‌دن یرز دوه بریاش طولوب اوتکان یکرمی ایرکاك دوه (ابن مخاض) بر یاش طولوب اوتکان یکرمی اورغاچی دوه (بنت مخاض) ایکی یاش طولوب اوتکان یکرمی‌دوه (بنت لبون) اوچ یاش طولوب اوتکان یکرمی‌دوه (بنت جذعه) دورت‌یاش طولوب اوتکان یکرمی دوه (بنت حقه) ئولترلمش کشینك ترکه‌سندن میراث آلغان هرکشیگه دیمکدن بیرله دیمکنی اوچ بلده اوتهب بترو واجب (فَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ) بس اگر ئولترلمش آدم‌سزگه دشمان بولغان قومدن بولسه (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) حالبوکم ئولترلمش آدم مؤمن بولسه یعنی مقتول حربی بولوب دار حربده ایمان کیترگان برلوب، دار اسلامگه هجرت قیلماغان بولور شونی بر مسلمان خطالق برلان ئولترسه (فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ) بس ئولتروچیگه بر مؤمن قلنی آزاد ایتو واجب بولور اما دیت واجب بولماس (وَاِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ) واگر ئولترلمش کشی شوندی قومدن بولسه (بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ) سزنك برلهن اول قوم آراسنده عهد بولسه یعنی مقتول ذمی بولسه (فَدِيَةٌ مُسَلَّمَةٌ اِلَى اَهْلِهِ) بس مقتولنك اهلنه تابشرلمش دیت بولور یعنی قاتل‌نك عاقله‌سی دیت بیرر (وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ) دخی ئولتروچیگه مؤمن بولغان بر قل آزاد ایتو واجب بولور (فَمَنْ لَمْ يَجِدْ) بس بر کشی یعنی خطا ئولتروچی قلنی تابماسه (فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ) بس طوتاشدان ایکی آی روزه توتو واجب بولور (تَوْبَةً مِنَ اللّٰهِ) بو کفارت مشروع بولدی الله تعالی‌دن توبه بولغان حالده یعنی الله تعالی خطا ئولتروچی‌گه رحمت ایتب بو کفارتنی مشروع قیلدی (وَكَانَ اللّٰهُ) دخی بولدی الله تعالی (عَلِيمًا حَكِيمًا) قوشغان نرسه‌سنی بلوچی هم قوشغان اشنده حکمت ایه‌سی بو آیت‌نك نزولنه سبب ربیع اوغلی عیاش هجرت‌دن قبل مکه‌ده ایمان کیتردی لکن قومدن ایمان کیترگانلکنی یاشردی. بر کونلی هجرت‌دن صوك مکه‌دن قاچب مدینه‌گه چغب کیتدی لکن آناسی‌نك بیك یالبارووی سببلی آنا بر تورغمه قرده‌شلری ابوجهل برلهن حارث آرتلدان باروب مکه‌گه کیری قایتاردیلار آیاقلارنی وقولارنی بهیله‌دیلر هم غایت اسسی اورنغه‌تویدیلار عیاش‌گه زید اوغلی حارث‌اوچرادی مرتد بولورغه قزدردی عیاش مرتد بولغاچ زید اوغلی حارث‌نی ئولترو برلهن وعید قیلدی صوکره ربیع اوغلی عیاش مدینه‌گه هجرت قیلوب ایمانلنی تجدید ایتدی هم زید اوغلی حارث‌ده مدینه‌گه هجرت قیلوب رسول‌الله‌غه ایمان کیترگان ایدی عیاش حارث‌نك مسلمان بولغانلنی بلمه‌دی حارث‌نی وعده‌سی برینچه ئولتردی صوکره زید اوغلی حارث‌نك مسلمان بولغانلنی بلدی ئولتروبنه بیك اوکندی رسول‌الله‌غه مالنی بیان ایتدی بس عیاش حقنده الله تعالی کفارتنی هم دیتنی بیان قیلوب ذکر قیلغان آیتنی ایندردی (وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا) وکمدر مؤمن‌نی قصد قیلغان حالده ئولترسه (فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ) بس اول ئولتروچی کشی‌نك جزاسی جهنم‌در (خَالِدًا فِيهَا) اول جهنم‌ده مکث‌گو قالغانی حالده (وَغَضِبَ اللّٰهُ عَلَيْهِ) دخی اول کشی اوزه‌رینه آچولاندی الله‌تعالی (وَلَعَنَهُ) دخی اول کشی‌گه

لعنت

لعنت قیلدی الله تعالی (وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا) دخی الله تعالی اول کشی‌گه الوغ عذابنی حاضرلەدی بو آیت برلەن امام اعظم قصدبرلەن قتلده کفارت‌نك واجب بولماوینه استدلال قیلادر چونکه الله تعالی قصدبرلەن قتلنك بتون جزاءسنی جهنم قیلدی بس بونص‌نك اشارتی برلەن جهنم‌دن باشقه بولغان کفارت‌نك واجب بولماوی بالبدی اما قصاص ئولترو اشی‌نك جزاءسی توگل بلکه ئولترلمش محل‌نك جزاءسی شونك اوچون قصاص واجب بنده بو آیت‌دن قصدا کشی ئولترگان آدم‌نك کافر بولووی چقمی چونکه حکم مشتق‌غه متعلق بولسه شول حکم‌گه مأخذ اشتقاق علة بولورغه کیره‌ك بس آیت‌نك معناسی بولادر مؤمن‌نی مؤمن بولغانلغی اوچون ئولترسه معناسنده البته مؤمن‌نی مؤمن بولغانلغی اوچون ئولترو شکسز کفر یاکه ئەبتورمز جهنمده مکثگو بولودان اوزاق تورو مراد بولور چونکه خلودنی مکث طویل معناسنده استعمال شائع قرآنده قایوغنه اورنده کفار جزاسی مقنده بولغان خلود لفظی ابدا لفظنه مقرون اما ئلوغ گناه قیلغان مؤمن مقنده بولغان جزاءده خلود لفظی ابدا لفظله مقرون توگل بو آیت‌نك نزولنه سبب جنابنه اوغلی مقیس اوزی‌نك قرده‌شی جنابنه اوغلی هشامنی بلونجار قبیله‌سی اچنده مقتول تابقاچ رسول‌الله‌غه خبر بیردی رسول‌الله بنو نجار قبیله‌سنه بلوفهردن بر ایلچی یبه‌ردی وئەیتدی اگر هشامنی ئولترگان آدمنی بلسه‌گز ئولتروچینی جنابنه اوغلی مقیسکه یبه‌رگز قصاص آلسون اوچون واگر ئولتروچینی بامه‌سه‌گز یمین صوگنده‌دیت یبه‌رگز دیو بنو نجار قبیله‌سی کمال رضالق برلەن بز ئولترمه‌دك هم ئولتروچینی بامه‌دك دیو یمین ایتدکلری صوگنده مقیس‌گه یوز دوه دیت بیردیلر مقیس برلەن بنو فهردن بولغان ایلچی مدینه‌گه قایتورغه چقدیلار بولده قاینقانده مقیسنك کوگلینه وسوسه توشدی سین قرده‌شکنی ئولترگان آدملی ئولترمه‌دك بو سیکا بیك ئلوغ عارلك البته شکسز سینك قرده‌شکنی مسلمان آدم ئولتردی نفس اورنه نفس بولور یانکداغی بنو فهردن بولغان ایلچینی ئولتر دیت اوزکا بولور دیو هم مقیس بو وسوسه‌گه ایبه‌روب بنو فهردن بولغان ایلچینی ئولتردی هم مرتد بولدی (اسلامده اوّل مرتد شول بولدی) هم مقیس اوزینی مافناب بر شعر اوقودی رسول‌الله‌غه بو خبر ایشتلگاچ بیك قایغردی الله تعالی شول مقیس مقنده ذکر قیلمغان آیتنی اینه‌ردی (یَا أَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای ایمان کیترگان آدملر (إِذَا ضَرَبْتُمْ فِی سَبِیلِ اللَّهِ) اگر الله تعالی یولنده صوغش قیلسه‌گز اوچون سیر قیلساگز (فَتَبَیَّنُوا) بس اشنك بیانلی ایسته‌گز آشقه‌گز (وَلَا تَقُولُوا) دخی ئەیتمه‌گز (لِمَنْ أَلْقَی إِلَیْكُمُ السَّلَامَ) سزگه بوی صونوبی تاشلاغان کشیگه (لَسْتَ مُؤْمِنًا) سین مؤمن تورگلی‌نك دیو (تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَیَاةِ الدُّنْیَا) بو سوزگز برلەن دنیا ترکلگینك مقصودینی ایسته‌گانگز مالده یعنی مالنی وغنیمتنی (فَعِنْدَ اللَّهِ مَغَانِمُ كَثِیرَةٌ) بس الله تعالی حضورنده کوب غنیمتلر باردر الله تعالی حضورنده بولغان غنیمتلر اسلام اظهار قیلغان ایرنی ئولتروردن سزنی موکسز قیلور (كَذَلِكَ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلُ) اوزگزده موندان ئلك شولای بولدگز یعنی اسلامگه اوّل کرگان وقتگزده شهادتنك ایکی کلمه‌سنی ئەیتووگز سببلی قانلارگز ومالارگز محفوظ بولدی کوزلگزده بولغان نرسه‌نی

تيكشرلمه‌دى (فَمَنَّ اللّٰهُ عَلَيْكُمْ) بس الله‌تعالى سزنك اوزركزگه انعام قيلدى يعنى ايمان برله‌ن ديننده استقامت برله‌ن شهرت تابدكز (فَتَبَيَّنُوا) بس اشنك بيانلى ايسته‌كز ئولتروگه آشقماكز يعنى الله‌تعالى اوز حقكزده نيچك قيلدى اسلامگه كروچيلر حقنده‌ده شولاى قيلمكز قورقب قله ايمان كيتره ديو ئولتروگه آشقماكز (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله‌تعالى (كَانَ) بولدى (بِمَا تَعْمَلُونَ) سزنك اشله‌گان نرسه‌لركزنى (خَبِيرًا) ظاهرينى وباطننى بلگوچى بوآيتنك نزولنه سبب تهيك اوغلى مرداس مسلمان بولدى قومندن هيچ كم مسلمان بولمادى رسول الله‌نك عسكرى مرداس قومى برله‌ن صوغش قيلديلار مرداسنك قومى همه‌سى قاچديلار مرداس اوزينك مسلمان بولوينه تايانوب قاچمى قالدى مرداس آطلى عسكرنى كورگاچ قويلارينى تاغ باشنه قاولادى اوزيده طاغغه آشدى عسكرلر كيلوب بيتكاچ تكبير ئه‌يتديلار مرداسده تكبير ئه‌يتوب طاغدان توشدى هم (لا اله الا الله محمد رسول الله السلام عليكم) ديدى مرداسنى بوشهادتنه قاراماى زيد اوغلى اسامه ئولتردى قويلارنى سؤروب آلوب كيلدى رسول الله‌غه بو واقعه‌دن خبر بيردىلر رسول الله بيك قايغردى مرداسنى قويلارنى آلور اوچون ئولتردكزمى ديدى هم الله تعالى‌نك ذكرى اوتكان آيتنى اوقودى (لَا يَسْتَوِى الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلردن صوغشدن اولطوروب بارمى قالوچيلار برابر بولماس (غَيْرُ أُولِى الضَّرَرِ) ضرر ايه‌سندن باشقه بارمى قالوچيلار برابر بولماس يعنى صوغشقه چغوغه قدرتى بيتمه‌سلك كشيلردن باشقه بارمى قالوچيلار برابر بولماس (وَالْمُجَاهِدُونَ فِى سَبِيلِ اللّٰهِ) دخى الله‌تعالى يولنده صوغش قيلوچيلر برابر بولماس (بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ) مالارى وجانلارى برله‌ن صوغش قيلوچيلار يعنى الله تعالى يولنده مالنى وجاننى آياماى جهاد قيلغان آدملر برله‌ن عذرسز صوغشقه چغمى تيك ياطوچى آدملر برابر بولماس (فَضَّلَ اللّٰهُ) آرتق قيلدى الله تعالى (الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ) مالارى وجانلارى برله‌ن صوغش قيلوچيلارنى (عَلَى الْقَاعِدِينَ) صوغشدان عله‌سز تخلف قيلوچيلار اوزه‌رينه (دَرَجَةً) درجه يوزندن (وَكُلًّا وَعَدَ اللّٰهُ الْحُسْنَى) صوغش قيلوچيلار برله‌ن صوغشدن تخلف قيلوچيلاردان هربرسنه اعتقادلارى كوركام ونيتلرى درست بولغانلغى اوچون كوركام ثوابن وعده قيلدى يعنى اوجماغنى اما آيرما ثوابنك آرتووين تلى تورغان عملنك آرتووندەغنه (وَفَضَّلَ اللّٰهُ الْمُجَاهِدِينَ) دخى صوغش قيلوچيلارنى آرتق قيلدى الله تعالى (عَلَى الْقَاعِدِينَ) صوغشقه چقماى اوتوروب قالوچيلار اوزه‌رينه (أَجْرًا عَظِيمًا) الوغ اجر بيرو برله‌ن (دَرَجَاتٍ مِنْهُ) الله‌تعالى‌دن بولغان كوب درجه‌لر برله‌ن آرتق قيلدى (وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً) دخى يارلقاماق هم رحمت قيلماق برله‌ن آرتق قيلدى (وَكَانَ اللّٰهُ) دخى بولدى الله تعالى (غَفُورًا رَحِيمًا) گناهلارنى يارلقاغوچى وثواب بيرو برله‌ن رحمت قيلوچى (اِنَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندى آدملر (تَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ) اول آدملرنك جانلارنى ئولم فرشته‌سى هم آنك ياردمچيلرى آلورلار (ظَالِمِى أَنْفُسِهِمْ) اول آدملر نفسلرينه ظلم قيلغانلارى حالده (قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ) فرشته‌لر اول آدملرگه شلته قيلوب ئه‌يتديلار ديمكزنك اشندن قايو شيده بولدكز ديو (قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِى الْأَرْضِ) اول آدملر اعتذار قيلوب

ئه‌یتدیلر بز ییرده دین توتودان عاجزلر بولدق (قَالُوا) فرشته‌لر بوکشیلرنك سوزلرینی یالغانغه توتب ئه‌یتدیلر (اَلَمْ تَكُنْ اَرْضُ اللهِ وَاسِعَةً) ایا الله تعالی‌نك ییری کیك بولمادیمو البته کیك بولدی (فَتُهَاجِرُوا فِيهَا) بس ییرده هجرت قیلورسز نیته که مهاجرلر مکه‌دن مدینه‌گه هجرت قیلدیلار (فَاُولٰئِكَ) بس بو آدملر (مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ) آلارنك باراچاق اورنی جهنمدر (وَسَاءَتْ مَصِيرًا) ئه‌ورله‌چك اورن بولو یوزندن نی یاوز بولدی اول جهنم بو آیت هجرتنی قوبوغه وعید بولا اسلامنك باشنده هجرت مطلق واجب بولغان کیره‌ك دیننی کامل توتوغه کوچی ییتسون وکیره‌ك ییتمه‌سون اما بوزمانده ظالملرنك ظلمی سببلی اوزی تورغان اورنده دیننی واجب بولغان ره‌وشچه توتوغه قدرت بولماغانده البته هجرت ثابت وتییش نیته که بو آیتدن بلندی هم رسولمز «مَنْ فَرَّ بِدِينِهِ مِنْ اَرْضٍ اِلٰى اَرْضٍ وَاِنْ كَانَ شِبْرًا مِنَ الْاَرْضِ اسْتَوْجَبَتْ لَهُ الْجَنَّةُ وَكَانَ رَفِيقُ اَبِيهِ اِبْرَاهِيمَ وَنَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ صلوات الله عليهم اجمعين» دیمش معناسی برکشی دیننده قصنقیلق سببلی بر ییردن ایکنچی ییرگه قاچسه گرچه قاچقان ییری تورغان ییرندن برگنه قارش بولسه‌ده (یعنی براغراق کیتسه بیگره‌ك یخشی) اول کشیگه اوجماخ واجب بولور هم اوجماخده آتاسی ابراهیم علیه السلام‌گه پیغمبری محمد علیه السلام‌گه یولداش برلور معناسنده (موندان آرتق سعادت بولورمی) مدینه‌گه هجرت قیلغان مسلمانلار مکه‌ده قالغان دین قرده‌شلرمز هلاك بولدی دیگاچ الله تعالی استثناء قیلوب ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (اِلَّا الْمُسْتَضْعَفِينَ) مگر بو جهنم برله‌ن وعیدکه تییشلی بولماس مقصودلاری هجرت بولبده هجرتدن عاجز بولغان آدملر (مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ) ایرلردن هم خاتونلاردن وبالالاردن (لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً) فقیرلکلری اوچون مکه‌دن چغوغه حیله‌گه کوچلری ییتمه‌س (وَلَا يَهْتَدُونَ سَبِيلًا) دخی یول یوزندن توغریلقغه کونله آلماسلر یعنی مکه‌دن مدینه‌گه هجرت قیلا تورغان یولنی بلمه‌سلر یعنی شول صفتده بولغان آدملرگنه هجرت قیلماو سببلی جهنم برله‌ن وعیدکه مستحق بولماسلار (فَاُولٰئِكَ) بس بو صفتده بولغان هجرتدن عاجز بولغان آدملر (عَسَى اللهُ اَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ) الله تعالی‌نك اول آدملرنی عفو قیلووی یاقندر (وَكَانَ اللهُ) دخی الله تعالی بولدی (عَفُوًّا غَفُورًا) قصورلارنی عفو قیلوچی وگناه‌لارنی یارلقاوچی (وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللهِ) وکمدر الله تعالی یولنده هجرت قیلسه (يَجِدْ فِي الْاَرْضِ مُرَاغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً) اول کشی ییرده کوب هجرت قیلا تورغان اورننی هم رزقده کیکلکنی تابار (وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ) وکمدر ئویوندن چغار (مُهَاجِرًا اِلَى اللهِ وَرَسُولِهِ) الله تعالی هم رسول الله قوشقان اورنغه هجرت قیلغان حالده (ثُمَّ يُدْرِكْهُ الْمَوْتُ) مونك صوکنده بو کشیگه ئولم ایرشر یعنی ایرشسه (فَقَدْ وَقَعَ اَجْرُهُ عَلَى اللهِ) بس تحقیق اول کشینك هجرت قیلووینك ثوابی الله تعالی اوزه‌رینه ثابت بولور (وَكَانَ اللهُ) دخی بولدی الله تعالی (غَفُورًا رَحِيمًا) گناهلارنی یارلقاوچی ورحمت قیلوچی بو ذکر قیلنغان آیت ضمره اوغلی جندب حقنده ایندی حضرت جندبنی بالالاری سریرگه یوکله‌دیلر اوزی آورو ایدی مدینه‌گه هجرت قیلوغه چغب کیتدی یولده بارغانده «تنعیم» دیگان اورنغه ییتکاچ حالی آورایدی هم اوك قولنی صول قولی اوزه‌رینه صوغب ای الله بو قولم سینك اوچون

وبو قولم رسولك اوچون رسولك بيعت بيرگان نرسه اوزه‌رينه سيكا بيعت بيره‌مون ديو جان تسليم قيلدى صاحب كشاف ايله مدارك صاحبى ئه‌يته هر بر هجرت علم ايسته‌و اوچون يايسه حج قيلو اوچون ياكه جهاد قيلو اوچون ياكه حلال رزق ايسته‌و اوچون بولسه الله تعالى هم رسول الله رضالغى اوچون هجرت بولا ديو الله‌تعالى بو آيتده هجرتنك فضيلتنى بيان ايتدى (وَاِذَا ضَرَبْتُمْ فِى الْاَرْضِ) وهر قايچان ييرده سفر قيلساكز (فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ) بس سزگه گناه يوقدر (اَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلٰوةِ [٢]) نمازدن قسقه قيلوب اوقووكزده يعنى دورت ركعتلى نمازنى ايكى ركعت ايتب اوقووكزده (اِنْ خِفْتُمْ اَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا) اگر كافر بولغان آدملرنك فتنه‌له‌نووندن قورقساكز (اِنَّ الْكَافِرِينَ) درستلكده كافرلر (كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُبِينًا) سزنك اوچون ظاهر دشمان بولديلار بو آيتدن هر بر نمازنك ركعتلرينى قصر قيلو فهمله‌نسه‌ده لكن اجماع برله‌ن دورت ركعتلى نمازغه تخصيص قيلنه اما اوچ ركعتلى هم ايكى ركعتلى نماز اوزحالنچه قالا امام اعظم قاشنده قصر ثابت بولغان سفر مدتينك ايك آزى دوه سيرى برله‌ن هم جيه‌ولى آدمنك سيرى برله‌ن اوچ كيچه وكوندزلك مسافه بوسيرده هم اورتاچه سير معتبر سير قيلوچى‌نك بيك تيز ياكه بيك آقرن سيرى معتبر توگل اگرده بر آدم اوچ كون سير قيلورلق مسافه‌نى بر كونده سير قيلسه هميشه قصر قيلا ياكه بر ته‌ولك سير قيلنه تورغان مسافه‌نى اوچ ته‌ولك سير قيلسه هميشه قصر قيلمى صوده جيل اورتاچه بولغان كيمه‌نك سيرى اعتبار قيلنه تاغده هم اوزينه مناسب سير اعتبار قيلنه آيتده الله‌تعالى‌نك قصر قيلوده گناه يوق ديمه‌كى خلق نمازنى تمام قيلوب اوقوغه عادت ايتكانگه كوره نمازنى قصر قيلوده كوكللرينه گناه بولو احتمالى خطور قيلو قريب بولدقدان الله‌تعالى كوكللرينى خوش قيلو اوچون گناه يوق ديو تعبير ايتدى حاصل آيت‌نى الله‌تعالى مخاطب‌لر اعتقادنچه سوردى بس هر دورت ركعتلى نمازنى قصر واجب بولا سفرده كيره‌ك كفاردن امين‌لك بولسون وكيره‌ك بولماسون اما اگر قورقساكز ديگان قيد مخاطب‌لرنك حاللرى‌نك غالبى اعتبارى برله‌ن حاللرينه موافق بولغان قيد وفاقى بولا ياكه بو آيتده نمازنى قصردن ذات نمازنى‌ده (مثلا ركعتنى وسجده‌نى) دخى حال نمازنيده (مثلا قراءتنى ركوع وسجده‌لرنى تخفيف قيلو) قصر مراد بولور بو ايكى قصر البته خوف وقتنده بولماق برله‌ن مشروط (وَاِذَا كُنْتَ فِيهِمْ) وهر قايچان سين اى محمد (عليه السلام) قومك اچنده بولساك دشماندان قورقساكز (فَاَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلٰوةَ) بس قومك اوچون نماز اوته‌سه‌ك يعنى قومك برله‌ن برگه امام بولوب نماز اوقونى تله‌سه‌ك (فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ) بس قومكدان بر جماعت تورسون (مَعَكَ) سينك برله‌ن برگه يعنى قومكنى ايكى فرقه‌گه آير بر فرقه‌سى سينك برله‌ن برگه نماز اوقوسون ايكنچسى دشمان صارى كيتسون (وَلْيَأْخُذُوا اَسْلِحَتَهُمْ) دخى دشمان صارى كيتكان فرقه قورالارنى آلسنلر (فَاِذَا سَجَدُوا) بس هر قايچان سينك برله‌ن برگه بولغان فرقه سجده قيلسالار يعنى اوّلگى ركعتنى ايكى سجده برله‌ن قيدله‌سه‌لر (فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ) بس بو بر ركعتنى تمام اوقوغان فرقه سزنك طشكزدان بولسون‌لار يعنى دشمان صارى كيتسونلر (وَلْتَأْتِ طَائِفَةٌ اُخْرٰى لَمْ يُصَلُّوا) بس دشمان صارى بولغان نماز

---

٢) بو آية مسافرگه دورت ركعتلى نمازلارنى اختيارنچه اوقونى بلدره (يعنى تله‌سه دورت ركعت اوقى تله‌سه ايكيگنه ايكيگنه واجب بولوغه دلالتى يوق) ف ب.

اوقوماغان ایکنچی جماعت کیلسون (فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ) بس اول ایکنچی جماعت سیدك برلهن ایکنچی رکعتنی اوقسونلار (وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَأَسْلِحَتَهُمْ) دخی دشمان صاری بولغان بر رکعت اوقوب کیتکان فرقه دشمانداں صاقلانا تورغان نرسه لرینی هم قوراللارنی آلسونلار الله تعالی بو ایکی طائفه نك قالغان رکعتلریلی نی رهوشچه اوقولارین تفصیل ایتمه دی امام اعظم قاشنده مونك رهوشی امام هر ایکی فرقه برلهن بره رکعت اوقوغاچ اوزی گنه سلام بیررچونکه امامنك نمازی تمام اوّلگی فرقه کیلوب ایکنچی رکعتلی یالغز یالغز قرائتسزگنه تمام قیلورلار چونکه لاحق لار تمام ایتکاچ دشمان صاری کیته رلر ایکنچی فرقه کیلوب یالغز یالغز ایکنچی رکعتلی قرائت برلهن تمام قیلورلار چونکه بولار مسبوقلار مسبوق نك حکمی قرائت برلهن تمام ایتو نیته که لاحق نك حکمی قرائتسز تمام ایتوایدی اما اگر مقیم بولسالار دورت رکعت نمازنك اوّلگی ایکی رکعتلی امام اولگی طائفه برلهن اوقور صوکغی ایکی رکعتلی ایکی طائفه برلهن اوقور اما اوچ رکعتلی نمازده امام اوّلگی فرقه برلهن ایکی رکعت اوقور ایکنچی فرقه برلهن بر رکعت اوقور بو نمازغه فقهاء خوف نمازی دیگان لر (وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملر آرزو قیلدی (لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ) سزنك نمازغه کرشکاچ قوراللارکزدان وفائده لنه تورغان نرسه لرکزدن غافل بولووکزنی (فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً) بس اگر سز قوراللارکزدان وفائده لنه تورغان نرسه لرکزدن غافل بولساکز آلار سزنك اوزه رکزگه بر آوشو برلهن آوشرلار یعنی بر قاطیلق قیلو برلهن قاطیلق قیلورلار حاصل سزنی بریولی بردن کیلوب باصوب آلورلار بس نماز اوقوغانده هم قوراللارکزنی هم متاعلارکزنی قویماکز مونك صوکنده الله تعالی آورو ویغمور حالنده قوراللارنی قوبوغه رخصت ایتوب ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ) ای مسلمانلار سزنك اوزه رکزگه ضرر یوقدر (إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذًى) اگر سزنك برلهن رنجته تورغان نرسه بولسه (مِنْ مَطَرٍ) یغموردان بولغوچی اول رنجته تورغان نرسه (أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى) یاکه آورولار بولساکز (أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ) قوراللارکزنی قویوده ضرر یوقدر (وَخُذُوا حِذْرَكُمْ) دخیده صاقلانا تورغان نرسه لرکزنی آلووکز مثلا تیمر کوله ك کبی نرسه لرکزنی (إِنَّ اللَّهَ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ) درستلکده الله تعالی کافرلرگه حاضرله دی (عَذَابًا مُهِينًا) خورلاوچی عذابنی خوف نمازی حقنده گی آیت نك نزولنه امام زاهدی ئه یته حضرت جابردن روایت قیلوب حضرت جابر ئه یته بز رسول الله برلهن برگه جهینه دن بولغان برقوم برلهن صوغش قیلدق جهینه لر بیك قاطی صوغش قیلو برلهن صوغش قیلدیلار بز اویله نمازی اوقوغان نك صوکنده مشرکلر ئه یتدیلر اگر بز نماز اوقورغان حالنده بریولی هجوم ایتکان بولساق مسلمانلارنی توتب آلغان بولور ایدك بز آرالارنده نماز اوقوغانچه اختیار بیروب خطاء قیلدق دیب اوکندیلر آرالارندان بعضسی ئه یتدی صبر ایتکز آلارنك یینده آتالارندان وبالالارندان سوُیوکلی نمازلاری بار «مرادلاری ایکندی نمازی» شول نمازنی اوقوغان وقتلارنده غفلت قیلماسته کیره ك دیوشوندان صوك رسول الله اصحاب برلهن ایکندی نمازینی اوقورغه قصد قیلغاچ الله تعالی خوف نمازی حقنده گی آیتنی ایندردی یینده حضرت جابر «وَدَّ الَّذِينَ كَفَرُوا»

آیتی‌نك نزول سببنده ئه‌یته رسول‌الله بر صوغشده دشمان‌لارغه غالب بولوب مالنلارونی غنیمت ایتوب‌بالا، وخاتونلارنی اسیر ایتوب آلوب دشمانلاردان‌امین بولوب قضاءحاجت اوچون یالغزی‌غنه برچوقرغه باردی دشمانلارطرفندان بربهادر یعنی حارث المحاری اوغلی حویرث محمد (صلی‌الله علیه وسلم) عسکرندن آیرلوب براق اورنده یالغزیغنه طبیعی حاجتن‌اوتوب اوطورا دیو خبر بیرلدی حارث‌اوغلی حویرث اسلام‌عسکرندن یاشرنب قلچن‌قنلدان چغاروب تاغ‌دان یاشرنب‌گنه توشدی هم‌رسول‌الله باشی توغریسنه کیله‌تکنه کیلوب توقنادی هم ئه‌یتدی ای محمد (علیه السلام) بوحیننده مینلدن سینی کم صاقلی آلادر دیوب رسول‌الله الله‌تعالی صاقلی دیدی هم ای‌ربم حویرث‌نی تله‌گان نرسنك برله‌ن مینلدن طی دیودعاء قیلدی حویرث رسول‌الله‌غه قاچ‌برله‌ن صوغونی قصد قیلغان ایدی یوزینه یغلوب‌قلچی قولدان‌توشوب کیتدی رسول‌الله قلچینی آلدی هم ای حویرث سینی حاضرمینلدن کم صاقلی دیدی حویرث هیچ کمنی تابمیم بوحیننده دیدی رسول الله‌غه هم مینم پیغمبرلگمه شهادت بیر دیدی حویرث شهادت بیرمیم لکن سینك برله‌ن عمرم بوینچه اوزمده صوغش قیلماسقه هم سیکا دشمان بولوب صوغش قیلا تورغان کشیگه باردم قیلماسقه شهات بیرم دیدی شوندان صوك رسول الله حویرثنك قلچینی بیردی هم حویرث ای محمد (علیه السلام) سین مینلدن ایزگوایکانسنك دیدی رسول اکرم بلی میکا سینلدن‌ایزگوبولوچیلق لائق دیدی هم رسول‌الله صحابه‌لرگه قایتوب برقصه‌نی سویله‌دی شوندن صوك الله تعالی صاقلاناتورغان نرسه‌نی هم صوغشا تورغان قورالنی یانکزدن آیرماکز دیو آیت اینلردی (فَاذَا قَضَيْتُمُ الصَّلٰوةَ) بس هرقایچان نمازنی اوتهسه‌کز یعنی نمازنی اوتهب بوشانساکز (فَاذْكُرُوا اللّٰهَ) بس الله تعالی‌نی تهلیل وتسبیح برله‌ن ذکر قیلکز (قِيَامًا وَقُعُودًا) آیاق اوزره بولغانکز هم اوتورغانکز حالده (وَعَلٰى جُنُوبِكُمْ) دخی یانلارکز اوزه‌رینه یاطقانکز حالده یعنی هر حالده ذکر قیلکز (فَاذَا اطْمَأْنَنْتُمْ) بس هرقایچان قرارتابساکز یعنی کوکللارکز قورقودن قرار تابسه (فَاَقِيمُوا الصَّلٰوةَ) بس نمازنی بتون حقلاری برله‌ن کامل‌ایتوب اوقوکز (انَّ الصَّلٰوةَ) درستلکده نماز (كَانَتْ) بولدی (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلر اوزه‌رینه (كِتَابًا مَوْقُوتًا) وقتلاری چیکله‌نمش بولغان فرض (وَلَا تَهِنُوا فِى ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ) کافر قومنی صوغش قیلو اوچون ایسته‌وده ضعیف بولماکز (اِنْ تَكُونُوا تَاْلَمُونَ) اگرجراحت رنجتووی برله‌ن رنجر بواساکزده (فَاِنَّهُمْ يَاْلَمُونَ كَمَا تَاْلَمُونَ) چونکه درستلکده کافرلرده جراحت رنجتووی‌برله‌ن رنجرلرنیته‌که سز رنجیدر ایدکز (وَتَرْجُونَ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا يَرْجُونَ) دخی سز صوغش قیلوکز سببلی الله‌تعالی‌دن کافرلر امید ایتمه‌گان‌نرسه‌نی امید ایته‌رسز یعنی صوغشنك ضرری مؤمنلر طائفه‌سی برله‌ن کافرلر طائفه‌سی آراسنده اورتاق هم سز صوغش‌قیلوکز برله‌ن اسلام دینلی اوستون قیلو هم ثوابغه مستحق بولوسبلی دشمانلارکز امید ایتمه‌گان نرسه‌نی الله‌تعالی‌دن امید ایته‌سز شولای بولغاچ سزگه بیگروك صوغشقه قرغووالمنه صبر ایتو تییش بو آیت بدر صغری صوغشنده اینگان (وَكَانَ اللّٰهُ) دخی همیشه بولدی الله تعالی (عَلِيمًا حَكِيمًا) سزنك عملارکزنی وکوکللارکزده بولغان نرسه‌نی بلگوچی هم سزگه قوشقان

وطیغان

وطیغان اشلده حکمت ایپه‌سی بر وقتده بانو ظفردن ابیرق اوغلی طعمه کورشسی نعمان اوغلی قتاده‌نك اون صاوتده قویغان کوله‌گنی اوغرلادی کوله‌کنك تیشگندن اون ساچلب باردی یهودیلردن سمین اوغلی زیدنك بورطنه کوله‌کنی یاشردی طعمه‌دن کوله‌کنی ازله‌دیلر تابا آلمادیلار ابیرق اوغلی طعمه مین آلمادم هم آلغان آدمنی بلمه‌دم دیوبمین ایتدی طعمه‌نی بیبه‌ردیلر اونك ازی بوبناچه ازله‌دیلر اونك ازی سمین اوغلی زیداسملی یهودی ثوبی‌نك توغریسنده بتکان بس بویهودینی توتدیلار مین طعمه‌دن آلدم دیدی هم بویهودکه طعمه‌نك بیرگانلگنه یهودلردن کوب آدملر شاهد بولدیلار بنوظفر قبیله‌سی ثدیده رسول‌الله‌غه بارامز دیدیلر هم رسول‌الله‌دن طعمه اوچون جدال قیلونی صورادیلار والابزنك طعمه هلاك بولاورسوای بولا یهودی عیبسز قالادیو رسول‌الله طعمه‌نی یاقلاونی قصدقیلدی شول حقده الله‌تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (انّا انزلنا الیك الکتاب) ای محمد (عم) درستلکده بز سیکا کتابنی (قرآننی) ایندردك (بالحق) حقاق برله‌ن (لتحکم بین الناس) آدملر آراسنده حکم قیلووك اوچون (بما اراك الله) الله (تعالی) سیکا کورسه‌تکان (بلدرگان) نرسه برله‌ن (ولاتکن للخائنین خصیما) خیانت قیلوچیلار اوچون خصومت قیلوچی بولما یعنی بانو ظفر اوچون یهودی برله‌ن جدال قیلما (واستغفر الله) دخی یهودی‌گه قصد قیلغان نرسه‌نك اوچون الله تعالی‌دن یارلقاونی ایسته (انّ الله) درستلکده الله تعالی (کان غفورا رحیما) یارلقاماق ایسته‌گان آدمنی یارلقاوچی هم آکار رحمت قیلوچی بولدی (ولا تجادل عن الذین) دخی شوندی آدملر طرفلسن جدال قیلما (یختانون انفسهم) اول آدملر اوزلرینه اوزلری خیانت قیلورلار یعنی خیانت قیلولارینك ضرری اوزلرینه قایتور موندان مراد طعمه هم آنـ.نك یاقلاوچی آدملری (انّ الله لایحبّ) درستلکده الله دوست کورمه‌س (من کان خوّانا اثیما) کوب خیانت قیلوچی وکوب گناه قیلوچی بولغان کشینی طعمه کوب خیانت وکوب گناه قیلغان (یستخفون من الناس) اویالوب وقورقوب آدملردن یاشررلر (ولا یستخفون من الله) والله تعالی‌دن یاشرمه‌سلر (وهو معهم) حالبوکم اول الله (تعالی) آلار برله‌ن برگه‌در یعنی آلارنك یانداغی آدم کبی حاللرینی بلگوچیدر (اذ یبیتون) شول وقتده کیچ برله‌ن یاشرن تدبیر قیلورلار (مالا یرضی) الله تعالی راضی بولماغان نرسه‌نی (من القول) سوزدن یعنی کیچ برله‌ن طعمه سمین اوغلی زید یورطنه کوله‌کنی یاشریمده آنی اوغری دیب بلسونلر مینی بلمه‌سون‌لر دیو تدبیر ایتدی هم اورلامادم دیو یالغان یمین ایتدی (وکان الله) دخی همیشه بولدی الله تعالی (بما یعملون) اول طعمه‌لرنك اشله‌گان نرسه‌لرینی (محیطا) بلو یوزندن چلغاب آلوچی یعنی کامل بلوچی (ها انتم) آگاه اولـکزسز (هؤلاء) ای آندی طعمه قومی (جادلتم عنهم) طعمه‌لردن جدال قیلدکز (فی الحیوة الدنیا) دنیا ترکلگنده یعنی دنیا ترکلگنده اوزطرفکزنی یاقلاب یهودی‌گه خصومت قیلـدکز (فمن یجادل الله عنهم یوم القیامة) بس طعمه هم قومی طرفلدان قیامت کونده عذاب برله‌ن توتقانده الله (تعالی) گه کم خصومت قیلور (ام من یکون علیهم وکیلا) یاسه طعمه هم قومی اوزه‌رینه عذاب ایرشدکده آلارغه کم وکیل بولور یعنی کم عذاب‌دن آلارنی

صاقلار يعنى هيچ كم جدال قيلشماس وهيچ كم آلاردان عذابنى صاقلى آلماس (وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءً) كمدر ياوزلقنى قيلسه (أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ) ياكه اوزينه جبر قيلسه (ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللهَ) مونك صوكنده الله (تعالى)دن يارلقاماق ايسته‌سه (يَجِدِاللهَ) تابار الله تعالى‌نى (غَفُورًا رَحِيمًا) گناهلارنى يارلقاوچى هم رحمت قيلوچى بو آيت‌ده طعمه‌نى هم قومنى توبه ايتوگه قزدرو بولا (وَمَنْ يَكْسِبْ اِثْمًا) وكمدر گناهنى كسب قيلسه (فَاِنَّمَا يَكْسِبُهُ عَلَى نَفْسِهِ) بس بودر باشقه توگل‌در اول كشى گناهنى اوزينك ضررينه كسب قيلور (وَكَانَ اللهُ) دخى هميشه بولدى الله تعالى (عَلِيمًا حَكِيمًا) هر نرسه‌نى بلگوچى وهر اشده حكمت ايه‌سى (وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً) وكمدر كچكنه گناهنى كسب قيلور (أَوْ اِثْمًا) يايسه الوغ گناهنى كسب قيلسه (ثُمَّ يَرْمِ بِهِ بَرِيًّا) مونك صوكنده اول گناه برله‌ن آطار اول گناهدان بيزگوچى كشينى نيته‌كه طعمه‌نى اوزى قيلغان سرقه گناهسنى يهودى‌گه آطدى (فَقَدِ احْتَمَلَ بُهْتَانًا) بس بو كشى بواشى‌سببلى تحقيق كشيگه يالغانلى تاغو گناهسنى يوكله‌دى (وَاِثْمًا مُبِينًا) دخى اوزينك كسبى سببلى ظاهر بولغان گناهنى يوكله‌دى (وَلَوْلَا فَضْلُ اللهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ) اى محمد (عم) اگرده يهودى حقنده قصد قيلغان نرسه‌ك حقنده وحى برله‌ن بلدرو سببلى‌الله (تعالى)نك سيكا فضلى ورحمتى بولماسه ايدى (لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ) بنو ظفردن بر جماعت قصد قيلغان ايدى (اَنْ يُضِلُّوكَ) حقلق برله‌ن حكم ايتودن سينى آزدروغه (وَمَا يُضِلُّونَ اِلَّا اَنْفُسَهُمْ) بنو ظفردن اول جماعت آزدرماسلار مگر اوزلرينى آزدررلار چونكه سين حقدن ميل ايتمه‌دك كوكلكه توشكان نرسه اشنك ظاهرينه قاراب‌قنه بولدى هم آزدررغه طرشولارينك گناهسى بنو ظفرلرنك اوزلرينه‌در (وَمَا يَضُرُّونَكَ مِنْ شَيْءٍ) آلار هيچ نرسه سيكا ضرر ايته آلماسلار (وَاَنْزَلَ اللهُ عَلَيْكَ) دخى سينك اوزه‌رگه ايندردى الله تعالى (الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ) قرآننى هم قرآنده بولغان حكمارنى (وَعَلَّمَكَ مَالَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ) دخى وحى برله‌ن سيكا بلمه‌گان نرسه‌لرگزنى بلدردى (وَكَانَ فَضْلُ اللهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا) دخى الله تعالى‌نك سينك اوزه‌رگه فضلى الوغ بولدى (لَاخَيْرَ فِى كَثِيرٍ مِنْ نَجْوَاهُمْ) آدملرنك سر سوزلرندن كوبسنده ايزگولك يوق (اِلَّا مَنْ اَمَرَ بِصَدَقَةٍ) [٢] مگر ايزگولك‌يولغه صدقه بيرو برله‌ن امر قيلغان آدمنك سر سوزنده‌گنه ايزگولك بار (اَوْ مَعْرُوفٍ) يايسه ايزگو اش برله‌ن بيرغان آدمنك سر سوزنده‌گنه ايزگولك بار (اَوْ اِصْلَاحٍ بَيْنَ النَّاسِ) ياكه آدملر آراسنى توزك قيلو برله‌ن بيورغان آدمنك سر سوزنده‌گنه ايزگولك بار (وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ) وكمدر بواشلر برله‌ن بيورونى قيلور (اِبْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللهِ) الله تعالى‌نك رضالغنى ايسته‌و اوچون (فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ) بس تيز بيررمز اول بيوروچى كشيگه (اَجْرًا عَظِيمًا) الوغ ثوابنى بو آينده «الدَّال عَلَى الْخَيْرِ كَفَاعِلِهِ» حديثنه اشارت بار اگرده بو اوچ تورلى اش برله‌ن بيوروچى آدمگه الوغ اجر بولسه قيلوچسنه بيگره‌كده كوب اجر بولور (وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ) وكمدر رسول‌گه خلافلق قيلسه (مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ الْهُدَى) اول كشيگه هدايت وحقلق ظاهر بولغاندن صوك (وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ) دخى مؤمنلرايه‌رگان

٢) بو صدقة لفظى (صداقة) معناسنده بولوب دوستلق ايله يورغان كمسه ديمك بولو بيك موافقدر. ش. ح.

یولدان باشقه‌غه‌ایپه‌رسه یعنی مؤمنلر عملندن یاکه اعتقادندن باشقه عمله یاکه باشقه اعتقاددە بولسه (نُوَلِّهِ مَا تَوَلّٰى) اول کشینی سویگان نرسه‌سنه ایرکلی قیلورمز (یعنی مرتدلك کفرلك آرغنلقغه) (وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ) دخی اول کشینی جهلمگه کرترمز (وَسَاءَتْ مَصِيرًا) اول جهنم ئه‌ورله‌چك اورن بولور یورزندن نی‌عجب یاوز بولدی بو آیت دلالت قیلادر اجماعنك کتاب برله‌ن سنت کبی حجة قطعیه بولووینه چونکه الله تعالی مؤمنلرنك عمل یاکه اعتقاد یولندان‌باشقه بولغان یولینه ایپه‌رونی رسول الله‌غه خلافلق قیلو کبی قیلوب هرایکیسنی برجزاده‌اورتاق ایتدی هم بوجزا هربرسنه بالاستقلال بولا دخی بو آیت دلالت قیلادر اجماعغه خلافلق قیلاونك حرام بولووینه چونکه الله‌تعالی رسول الله‌غه مخالفت قیلوغه هم مؤمنلر یولندان باشقه یولغه‌ایپه‌روگه قاطی وعیدنی مترتب ایتدی بومخالفت‌نك حرام بولووی البته هر برسنه بولورغه کیره‌ك چونکه فقط برسنه‌گنه بولورغه یارامی چونکه خمر اچو هم ایکمك آشاو حدنی موجب بولا دیمك درست توگل هم مجموعگه یارامی چونکه رسول‌الله‌غه خلافلق قیلو حرام کیره‌ك اول مخالفت‌گه باشقه نرسه قوشلسون وکیره‌ك قوشاماسون بس رسول الله‌غه مخالفت‌ده هم مؤمنلر ایپه‌رگان یولغه مخالفت‌ده هر برسی حرام بولا مؤمنلر ایپه‌رگان یولدان باشقه‌غه ایپه‌رو حرام بولسه مؤمنلر یولنه‌ایپه‌رو واجب بولا (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (لَا يَغْفِرُ اَنْ يُشْرَكَ بِهٖ) اوزینه شرکت قیلنمش بولونی یارلقاماس (وَيَغْفِرُ مَا دُوْنَ ذٰلِكَ) وشرکدن باشقه بولغان گناهنی یارلقار (لِمَنْ يَشَاءُ) تله‌گان کشی‌سنکن * بو آیت‌نك نزولنه سبب بر وقتده برقارت رسول الله‌غه کیلوب ئه‌یتدی ای الله‌نك رسولی مین گناهلارغه چومغان قارتمن لکن مین الله تعالی‌نی تانوغان زماندن بیرلی هیچ شرك قیلغانم یوق دخی مین الله تعالی‌گه ایمان کیتردم الله تعالی‌دن باشقه هیچ کمنی دوست وخوجه توتمادم الله تعالی‌گه باطرچیلق قیلوب گناه قیلمادم وهیچ بر وقت قاچوب الله تعالی‌نی عذاب قیلودان عاجزقیلامن دیو اویلامادم مین حاضر قیلغان اشلریمه‌اوکندم وتوبه‌قیلدم مینم الله‌تعالی حضورنده حالم نیچك بولور دیدی (وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللّٰهِ) وکمدر الله‌غه شرك قیلسه (فَقَدْ ضَلَّ ضَلٰلًا بَعِيدًا) بس تحقیق اول کشی حقلقدان یراق بولغان آزو برله‌ن آزدی (اِنْ يَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِهٖ) مشرکلر الله تعالی‌دان باشقه‌غه عبادت قیلماسلار (اِلَّا اِنٰثًا) مگرمؤنث بولغان صنم لرگه‌گنه عبادت قیلورلار یعنی «لات عزی منات» کبیلرگه بولارنك‌مؤنث بولولاری اسملری اعتباری برله‌ن (وَاِنْ يَدْعُوْنَ) دخی مشرکلر عبادت قیلماسلار (اِلَّا شَيْطٰنًا مَرِيدًا) مگر الله تعالی‌نك طاعتندن چقغان شیطانغه (لَعَنَهُ اللّٰهُ) لعنت قیلدی اول شیطانغه الله تعالی یعنی رحمتندن یراق قیلدی (وَقَالَ لَاَتَّخِذَنَّ مِنْ عِبَادِكَ) دخی شیطان ئه‌یتدی البته مین سینك قللارکدان توتارمون (نَصِيبًا مَفْرُوضًا) مقطوع بولغان اولوشنی یعنی اوزمه چیکله‌نب بیرلگان اولوشنی (وَلَاُضِلَّنَّهُمْ) دخی البته قللارکنی حق یولدان آزدررمن (وَلَاُمَنِّيَنَّهُمْ) دخی قللارکه باطل بولغان مقصودلارنی امید ایتدررمن دخی کوکللریله باطل بولغان امیدلرنی تاشلارمن قیامت هم‌عذاب‌لارنك بولماوی کبیلرنی (وَلَاٰمُرَنَّهُمْ)

دخی قللارکا باطل بولغان اشلر برلهن بیورورمن (فَلَيُبَتِّكُنَّ آذَانَ الْأَنْعَامِ) بس قللارك دورت آیاقلی حیوانلارنك قلاقلارنی کیسه‌رلر یعنی الله تعالی حلال ایتکان نرسه لرنی حرام قیلو اوچون یهودلر بعضسی حیوانلارنك قلاقلارنی یارغانلار (وَلَآمُرَنَّهُمْ) دخی قللارکا باطل اشلر برلهن بیورورمن (فَلَيُغَيِّرُنَّ خَلْقَ اللهِ) بس الله تعالی خلقن اوزگارترلر یعنی الله تعالی خلق قیلغان صورتندن بعض حیوانلارنی اوزگارترلر یعنی بعضسینك کوزینی چغارلار قللارنی بچترلر بولارنك بیانی اوز اورنلارنده ان شاء الله کیلور (وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا) وکمدر شیطاننی بوی صونلمش ایتوب تونار (مِنْ دُونِ اللهِ) الله تعالی گه باشقه‌دان یعنی الله تعالی‌نی بوی صونلمش توتودان باشقه (فَقَدْ خَسِرَ خُسْرَانًا مُبِينًا) بس تحقیق اول کشی ظاهر ضرر ایتوبرلهن ضرر ایتدی چونکه بو کشی جنت‌ده بولغان اورننی جهنم‌ده بولغان اورن برلهن آلماشدروی سببلی سرمایه‌سنی ضائع قیلدی (يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ) شیطان آدم‌لرگه اوزی وفا قیلا آلمی تورغان نرسه برلهن وعده قیلور دخی ایرشو ممکن بولماغان نرسه‌لرنی امید قیلدرر (وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ) آدم‌لرگه شیطان وعده قیلماس (إِلَّا غُرُورًا) مگر باطل‌نی گنه وعده قیلور یعنی ضرر لی نرسه‌ده فائده اظهار قیلور بو وعده‌سی کوکللرگه باطل خاطرلرنی صالو برلهن بولور یاکه اوزینك دوستلاری‌نك تللری برلهن بولور (أُولَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ) بو صفتده بولغان آدملر آلارنك باراچاق اورن‌لاری جهنم‌در (وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا) دخی اول صفتده بولغان آدملر جهنم‌دن قوتولا تورغان وقاچا تورغان اورن تاپماسلار (وَالَّذِينَ آمَنُوا) وشوندی آدملر ایمان کیتردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایزگو اشار قیلدیلار (سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ) اول آدملرنی شوندی اوچماخ‌لارغه تیز کرترمز (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوچماخلار آستندان یلغه‌لار آغار (خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) اول اوچماخلارده مڭگو قالغانلاری حالده (وَعْدَ اللهِ حَقًّا) الله تعالی گه ایمان کیتربده ایزگو عمل قیلغان کشیلرگه اوچماخ برلهن وعده قیلدی هم وعده‌سنی حقلاماق برلهن حقلادی (وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللهِ قِيلًا) وکمدر سوز یوزندن الله تعالی‌دن راستراق یعنی هیچ کم یوقدر اهلی برسی برسنه ماقتانشدیلار اهل کتاب ئه‌یتدی بزنك پیغمبرمز سزنك پیغمبرکزدن الك هم بزنك کتابمز سزنك کتابکزدن الك بس بز سزگه قاراغانده الله تعالی گه یاقنراق‌ز دیو مؤمنلر ئه‌یتدیلر سزگه قاراغانده بز الله تعالی گه یاقنراقمز چونکه پیغمبرمز پیغمبرلرنك ایك صوکغسی هم بزنك قرآنمز اوزندن الك بولغان کتابلارغه حاکم دیو الله تعالی شول مقده ذکر قیلغاچق آیتنی ایندردی (لَيْسَ بِأَمَانِيِّكُمْ) ای مسلمانلار الله تعالی‌نك وعده قیلغان ثوابنه ایرشو سزنك امید ایتکان نرسه‌لرکز برلهن توگل (وَلَا أَمَانِيِّ أَهْلِ الْكِتَابِ) دخی اهل کتاب‌نك امید ایتکان نرسه‌لری برلهنده توگل بلکه الله تعالی وعده قیلغان ثواب‌قه ایرشو ایمان هم ایزگو عمل برلهن (مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا) کمدر یاوزلقنی قیلور (يُجْزَ بِهِ) اول یاوزلق برلهن جزالانمش بولور کیرك دنیاده وکیرك آخرتده بولسون بو آیت اینگاچ ابوبکر الصدیق ای الله‌نك رسولی بوجزالانودان کم قوتولوردیدی رسول الله ئه‌یتدی ای ابوبکر سن دنیاده قایغرمیسونمی

آورمیسونمی

آورمیسونمی وسیکا آغرلقلار ایرشمیه‌و دیو ابربکر الصدیق بلی بولار همه‌سیده باردیدی رسول‌الله
ئه‌یتدی دنیاده بولغان جزاسی شول‌دیدی (وَلَا یَجِدْ لَهُ) دخی اول کشی اوزی‌اوچون تابماس (مِنْ دُونِ اللّٰهِ)
الله تعالی‌دن باشقه‌دان (وَلِیًّا) اوزینه صاقلی تورغان ولینی (وَلَا نَصِیرًا) دخی اوزندن جزانی‌یبه‌روده
یاردمچینی (وَمَنْ یَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ) وکمدر ایزگو اشلردن قیلور (مِنْ ذَکَرٍ اَوْ اُنْثٰی) ایردن یاکه
خاتوندان (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) حالبوکم اول کشی مؤمن ایدی یعنی مؤمن بولو شرطی برلن (فَاُولٰئِکَ) بس
ایزگو اشلر قیلوب‌ده مؤمن بولغان آدملر (یَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ) اوجماغه کررلر (وَلَا یُظْلَمُونَ نَقِیرًا) دخی خرما
تشنده بولغان یارق قدریده (مراد آزغنه‌ده) ثواب‌لارنی گیمتر برلن ظلم قیلمماسلار (وَمَنْ اَحْسَنُ
دِینًا) وکمدر دین بوزندن کورکامرهك (مِمَّنْ اَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلّٰهِ) یوزینی الله تعالی گه تابشرغان
کشیدن یعنی نفسنی الله تعالی‌گه خالص قیلوب باشقه‌نی (رَبِّ) دیو بامه‌گان کشیدن یعنی بوکشی‌دن
دینده هیچ کورکام کشی یوقدر (وَهُوَ مُحْسِنٌ) دخی اول کشی ایزگو اشلر قیلوچیدر (وَاتَّبَعَ مِلَّةَ اِبْرٰاهِیمَ)
دخی ابراهیم (علیه السلام) ملتنه ایبه‌ردی اول کشی (حَنِیفًا) اول ابراهیم باطل دینلردن حق دین‌گه
آوشقان حالده (وَاتَّخَذَ اللّٰهُ اِبْرٰاهِیمَ خَلِیلًا) دخی الله تعالی ابراهیم (علیه السلام)نی اوزینه دوست‌توتدی
(وَلِلّٰهِ) دخی مخلوق بولو ومملوك بولو یوزندن الله‌تعالی اوچوندر (مَا فِی السَّمٰوٰاتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ) کوکلرده
وبیرلرده بولغان نرسه‌لر (وَکَانَ اللّٰهُ) دخی الله تعالی همیشه بولدی (بِکُلِّ شَیْءٍ) هر برنرسه‌نی (مُحِیطًا)
علمی وقدرتی برلن چولغاب آلوچی عیینه بن حصین‌بروقتده رسول‌الله‌غه کیلوب ای محمد (علیه‌السلام)
سین میت‌نك قزینه ترکه‌دن مالنك یارطسنی هم قز قرده‌شینه یارطسنی بیره‌سون ومالانکه بز ه
تورغان آدملرگه‌گنه میراث بیره‌در ایدك دیو رسول الله الله تعالی میکا شول طریق برلن امر قیلدی
دیدی شول حقده الله‌تعالی ذکرقیلماچق آیتنی‌ایندردی (وَیَسْتَفْتُونَكَ فِی النِّسَاءِ) ای محمد (علیه‌السلام)
خاتونلارنك میراثی‌حقنده سیندن فتوی صورارلار (قُلِ اللّٰهُ یُفْتِیکُمْ فِیهِنَّ) ای‌محمد (علیه‌السلام)صوراوچیلارغه
جوابن ئه‌یت خاتونلار میراثی حقنده الله تعالی سزگه فتوی بیره‌در (وَمَا یُتْلٰی عَلَیْکُمْ فِی الْکِتٰابِ)
دخی قرآنده سزنك اوزه‌رکزگه اوقولمش بولغان نرسه فتوی بیره‌در (فِی یَتٰامَی النِّسَاءِ اللّٰاتِی) شوندی
یتیمه‌خاتونلار حقنده (لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا کُتِبَ لَهُنَّ) سز اول خاتونلارغه بیرمه‌سسز آلار اوچون فرض‌قیلنغان
نرسه‌نی یعنی میراث‌نی (وَتَرْغَبُونَ اَنْ تَنْکِحُوهُنَّ) دخی اول یتیمه خاتونلارنـك نکاحلرینه قزغاسز
یعنی خاتون ایتوب آلوغه چونکه یتیمه‌لرنك ولیلری یتیمه‌لر کورکام بولغانده نکاح ایتوب آلوغه
قزقغانلار (وَالْمُسْتَضْعَفِینَ مِنَ الْوِلْدَانِ) دخی باللاردان ضعیف وکچك بولمانلارنده اوقولمش نرسه
فتوی بیرر چونکه عربلر خاتونلارغه میراث بیرمه‌دکاری کبی کچکنه باللارغاده میراث بیرمه‌گانلر (وَاَنْ
تَقُومُوا لِلْیَتٰامٰی بِالْقِسْطِ) دخی یتیم‌لراوچون عدلنك برلن تورماقلغکزحقنده اوقولغان نرسه فتوی بیرر
(وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَیْرٍ) وشول نرسه‌که ایزگولـکدن سزآنی قیلورسز (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده الله تعالی

(كَانَ بِهِ عَلِيمًا) اول نرسه‌نی بلگوچی بولدی بر ایکی خاتونلی ایر بر خاتوننی طلاق قیلونی تله‌دی خاتون معیشت تارلغی اوچون وبالالار تربیه‌سینك آغرلغی اوچون ایرندن آیرلوغه راضی بولمادی هم ایرینه ئه‌یتدی مینی آیرما اوز نوبتمنی ایکنچی خاتونکا هبه قیلدم دیو شول خصوصده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا) واگر بر خاتون ایرندن قورقسه (نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا) ایری‌نك بو خاتون برله‌ن صحبت‌دن تکبرله‌نوندن یایسه‌بو خاتون برله‌ن اولطرشودان وسویله‌شودن یوزدوندروندن (فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا) بس بوایربرله‌ن خاتون‌اوزه‌رینه گناه وضرر یوقدر (أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا) ایر برله‌ن خاتوننك اوزلرینك آرالارنی صلح قیلو برله‌ن تورك قیلوده مثلا ایرنك بر خاتوننی آیرماوی هم خاتوننك اوز نوبتنی کونده‌شینه هبه قیلووی اوزه‌رینه (وَالصُّلْحُ خَيْرٌ) وصلح قیلو ایزگودر (وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ) نفسلرگه آرتق سارانلقنی حاضر قیلندی بس خاتوننك ایرینك اوزندن یوز دوندروی‌برله‌ن هم اوزینك حقنده کیمچیلك قیلووی برله‌ن نفسی جومارطلانماس اوشانداق ایرنسك‌ده‌خاتوننی یاراطماغان صورتده خاتوننی خاتون ایتوب توتو برله‌ن هم خاتوننك حقنی اوته‌و برله‌ن نفسی جومارطلانماس (وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا) واگر سز ایرلر خاتونلار برله‌ن صحبت قیلاوده ایزگولك قیلساگز هم خاتونلاردن یوز دوندروده الله‌دن قورقساگز (فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ) بس درستلکده الله تعالی همیشه بولدی (بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا) سز قیلغان نرسه‌نی طشینی واچینی بلگوچی (وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ) ای کوب خاتونلار ایبه‌سی خاتونلارگز آراسنی الله تعالی قوشقان ره‌وشچه عدلله‌وگه کوچگز بیتمه‌س (وَلَوْ حَرَصْتُمْ) واگرچه خاتونلارگز آراسنی تیگز توتوغه طرشساگزده (فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمَيْلِ) بس خاتونلارگزدن برسینه‌بتون‌آوشو برله‌ن آوشماگز یعنی کوکل میلنده تیگزلی آلماساگز فعل میلنده تیگزله‌گز کوکل میلندن محبت جماع مراد میل فعلدن نفقه کسوه سکنی بینوتت مراد (فَتَذَرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ) بس اگر کوکل برله‌نده فعل برله‌نده میل قیلساگز خاتونلارگزنك برسنه بس اول کوکل برله‌نده فعل برله‌نده یوز دوندرگان خاتونگزنی به‌یله‌نمش نرسه کبی ایتوب قالدررسز یعنی نی‌ایری یوق ونی مطلقه توگل یعنی بوایرندن فائده‌کورمی ایکنچی ایرگه بارا آلمی بس بوآیتدن بلندی ممکن قدرخاتونلار آراسنده عدللك واجب بولوچیاق هم رسول‌اکرم برکشینك ایکی خاتونی بولوب برسنه آرتق میل ایتسه قیامت کونده الله تعالی حضورینه بریاغنه آوشوب چالش بولوب بارور دیدی (وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا) واگر خاتونلارگز حقنده بوزوق اشلرگزنی توزه‌تسه‌گز وکیله‌چك زمانده بوبوزوق‌اشلرنی قیلوده الله‌تعالی‌دن قورقساگز (فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ) بس‌درستلکده الله‌تعالی همیشه بولدی (غَفُورًا رَحِيمًا) اوتکانده‌گی گناهلارگزنی یارلقاوچی هم رحمت قیلوچی (وَإِنْ يَتَفَرَّقَا) واگر ایر برله‌ن خاتون آیرولوشسالار یعنی آرالارنده طلاق واقع بولسه (يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِهِ) ایر برله‌ن خاتوندن هر برسنی الله تعالی اوزینك بایلغندن ورزقندن وقدرتندن موکسز قیلور (وَكَانَ اللَّهُ) دخی الله تعالی همیشه بولدی (وَاسِعًا حَكِيمًا) رزق کیك وحکمت ایبه‌سی (وَلِلَّهِ) دخی مخلوق ومملوك

بولو یوزندن الله تعالی اوچوندر (مَا فِی السَّمٰوٰات وَمَا فِی الْاَرْض) کوکلرده وییرلرده بولغان نرسه‌لر (وَلَقَدْ وَصَّیْنَا الَّذِینَ) وتحقیق شوندی آدملرگه بیوردق (اُوتُوا الْکِتٰابَ) اول آدملرگه کتاب بیرلدی (مِنْ قَبْلِکُمْ) سزدن بورون یعنی یهودلرگه ونصارالارغه (وَاِیّٰاکُمْ) دخی سزگه بیوردی (اَنِ اتَّقُوا اللّٰهَ) خلافلق قیلوده الله تعالی‌دن قورقکز دیو (وَاِنْ تَکْفُرُوا) واگر میدن بیورغان نرسه‌نی انکار قیلساکز (فَاِنَّ لِلّٰهِ) بس درستلکده الله تعالی اوچوندر (مَا فِی السَّمٰوٰات وَمَا فِی الْاَرْض) کوکلرده وییرلرده بولغان نرسه‌لر بس سز الله‌تعالی قوشقان نرسه‌نی انکار قیلووکز برلهن هیچ نرسه الله تعالی‌گه ضرر قیلا آلمیسز نیته‌که شکرانه قیلووکز برلهن فائده قیلمی ایدکز (وَکٰانَ اللّٰهُ) دخی الله (تعالی) همیشه بولدی (غَنِیًّا حَمِیدًا) خلقدن موکسز وحد داننده ماقتالمش (وَلِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰات وَمَا فِی الْاَرْض) دخی الله تعالی اوچوندر کوکلرده وییرلرده بولغان نرسه‌لر (وَکَفٰی بِاللّٰهِ وَکِیلًا) اشلرنی تابشرامش بولو بوزندن الله تعالی کفایه قیلور (اِنْ یَشَاْ یُذْهِبْکُمْ اَیُّهَا النّٰاسُ) ای آندی آدملر اگر الله تعالی تلهسه سزنی یبه‌رده (وَیَاْت بِاٰخَرِینَ) دخی ایکنچی قومنی کیتررر (وَکٰانَ اللّٰهُ) دخی الله تعالی بولدی (عَلٰی ذٰلِکَ) اوشبو بار قیلوغه‌ده وبوق قیلوغه‌ده (قَدِیرًا) کوچی بیتکوچی (مَنْ کٰانَ یُرِیدُ ثَوٰابَ الدُّنْیٰا) بر کشی دنیا ثوابنی تلهسه مثلا جهاد قیلوب غنیمت مالنی تلهو کبی (فَعِنْدَ اللّٰهِ ثَوٰابُ الدُّنْیٰا وَالْاٰخِرَة) بس الله تعالی قاشنده دنیا هم آخرتنك ثوابی باردر (وَکٰانَ اللّٰهُ) دخی الله تعالی بولدی (سَمِیعًا بَصِیرًا) سوزلرنی ایشتوچی واشلرنی کورگوچی (یٰا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کتیرگان آدملر (کُونُوا قَوّٰامِینَ بِالْقِسْط) عدللك برلهن تورغوچیلار بولکز یعنی عدالتنی تورغزوده طرشوچی بولکز وظلم قیلماکز (شُهَدَاءَ لِلّٰه) حقنی برلهن الله تعالی اوچون گواهلق بیروچی بولغانکز مالده (وَلَوْ عَلٰی اَنْفُسِکُمْ) گرچه اول گواهلق بیرووکز اوز ضررکزغه بولسه‌ده (اَوِالْوَالِدَیْن) یایسه آتا وآناکز ضرریه بولسه‌ده (وَالْاَقْرَبِینَ) دخی یاقن قرده‌شلرکز ضرریه بولسه‌ده (اِنْ یَکُنْ غَنِیًّا) اگر ضرریه گواهلق بیرلمش کشی بای بولسه (اَوْ فَقِیرًا) یایسه فقیر بولسه (فَاللّٰهُ اَوْلٰی بِهِمٰا) بس الله تعالی‌گه بای برلهن فقیرگه قاراوده ورحمت قیلوده یاقنراقدر یعنی بای ضرریه گواهلق بیررگه تیبش بولغانده بایلك رضالغنی ایسته‌و اوچون گواهلق‌بیرودن طییلماکز وفقیر ضرریه گواهلق بیررگه تیبش بولغانده فقیرگه شفقت اوچون گواهلق بیرودن طییلماکز* بوآیتنك نزولنه سبب بر وقتده انصاردن بر ایر رسول‌الله‌غه ای رسول‌الله مینم آنامنك برکشیگه بیره‌چگی بار مین آنامنك ضرریه شاهدمن لکن آنامنك فقیرلکنه کوره شفقت اوچون شهادتنی اظهار قیلودن قورقامن دیدی رسول‌الله ئه‌یتدی الله تعالی بایلق وفقیرلك اوچون گواهلقنی قویودن منع قیلدی کیره‌ك اول گواهلق اوزکزنك وکیره‌ك آنا وآناکزنك وکیره‌ك یاقن قرده‌شلرکزنك ضرریه بولسون اوز ضرریه گواهلقنی اوزینه اقرار مراد بو آیت دلالت قیلادر اقرار مسئله‌سینك مشروع بولووینه هم آنا وآنانك ضرریه اقرارنك درست بولووینه اما بو کشیلرنك فائده‌لرینه اقرار درست توگل دخی بو آیت شهادتده عدالتنك

واجب بولوويه دلالت قيلا (فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوٰى) بس نفس آرزوسينه ايبه‌رمه‌كز (اَنْ تَعْدِلُوا)
حقدن آوشماقلقكز اوچون (وَاِنْ تَلْوُا) واگر حق‌لقغه شاهد بولودان تللركزنى دوندرسه‌كز
(اَوْ تُعْرِضُوا) يايسه گواهلقنى اوته‌ودن يوزلركزنى دوندرسه‌كز (فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ) بس درستلكده
الله تعالى بولدى (بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا) سزنك قيلغان عملكزنى ظاهرينى وباطننى بلور بولدى
(يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) اى آندى ايمان كيترگان آدملر (اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ) الله تعالى‌گه هم رسولينه
ايمان كيتركز (وَالْكِتَابِ الَّذِى نَزَّلَ عَلٰى رَسُولِهِ) دخى الله تعالى‌نك رسولنه ايندرگان كتابنه ايمان
كيتركز (وَالْكِتَابِ الَّذِى اَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ) دخى موندان الك الله تعالى ايندرگان كتابقه ايمان كيتركز
يعنى شول ايمانكزده دائم وثابت بولكز ياكه تلكز برله‌ن ايمان كيترگان كبى كوكلكز برله‌نده ايمان
كيتركز ياكه هر بر كتابنى وهر بر رسولنى عام قيلغان ايمان برله‌ن ايمان كيتركز معناسنده اوّلگى
كتابدان قرآن ايكنچسندن جنس كتاب مراد بو آيتده خطاب مسلمانلارغه ياكه منافقلارغه ياكه اهل
كتاب‌نك ايمان كيترگانلرينه اوچونچى احتمالنى رسول الله‌دان روايت قيلنغان نرسه قوّتله‌ندره‌در چونكه
رسول الله‌دان روايت قيلنه سلام اوغلى حضرت عبدالله هم يولداشلارى رسول الله‌غه ئه‌يتديلر بز سيكا
هم سينك قرآنكا هم موسى‌غه هم آنك توراتنه دخى عزير (عليه السلام) گه ايمان كيتره‌مز باشقه‌لارين انكار
ايته‌مز ديو (وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللّٰهِ وَمَلَائِكَتِهِ) وكمدر الله تعالى‌گه كفر هم آنك فرشته‌لرينى انكار قيلسه (وَكُتُبِهِ
وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دخى الله تعالى‌نك كتابلارينه هم الله تعالى‌نك رسوللرينه دخى آخرت كونينه
انكار قيلسه (فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا) بس تحقيق اول كشى حقدان يراق بولغان آزو برله‌ن آزدى (اِنَّ
الَّذِينَ اٰمَنُوا) درستلكده شوندى آدملر ايمان كيترديلر يعنى يهودلر اوّل موسى عليه السلام‌غه ايمان كيترديلر
(ثُمَّ كَفَرُوا) مونك صوكنده بوزاوغه عبادت قيلغان وقتلارنده كافر بولديلار (ثُمَّ اٰمَنُوا) مونك صوكنده
ينه موسى عليه السلام‌گه موسى عليه السلام ميقاتدان قايتقاننك صوكمده ايمان كيترديلر (ثُمَّ كَفَرُوا) مونك
صوكنده عيسى عليه السلام‌نى انكار قيلديلار (ثُمَّ ازْدَادُوا كُفْرًا) مونك صوكنده محمد عليه السلام‌نى انكار
قيلولارى سببلى كفرنى آرتدرديلار هم شول كفرلرنده توبه ايتمينچه دوام ايتديلر (لَمْ يَكُنِ اللّٰهُ) الله تعالى
تله‌وچى بولمادى (لِيَغْفِرَ لَهُمْ) آندى آدملرنى يارلقاونى (وَلَا) دخى تله‌وچى بولمادى (لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا) آندى
آدملرنى حق يولغه كوندرونى چونكه موندى آدملرنك كوكللرى كفر برله‌ن اورتلگانى اوچون وكوزلرى حقنى
كورودن صوقر بولغانلقى اوچون كفردن توبه ايتب ايمان اوزه‌رنده ثابت بولولارى يراق (بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ)
اى محمد عليه السلام منافقلارغه سويونچ خبر بير (بِاَنَّ لَهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا) بونك برله‌ن خبر بير كه درستلكده
منافقلار اوچون رنجتكوچى عذاب باردر (الَّذِينَ) شوندى آدملر (يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ اَوْلِيَاءَ) كافرلرنى
دوستلار توتارلار (مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرنى دوست توتودان باشقه (اَيَبْتَغُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ) ايا كافرلر
قاشنده الوغلقنى ايسته‌رلرمى يعنى ايسته‌مه‌سونلر آلار قاشنده الوغلق تاباآلماسلار (فَاِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِيعًا)

بس درستلکده الوغ‌لق بارچه سیده الله تعالی اوچوندر بس الله تعالی حرمتلی قیلغان کشی‌گنه الوغ وحرمتلی بولور (وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ) وتحقیق سزنك اوزه‌رکزگه ایندردی (فی الْكِتَابِ) قرآنده (اَنْ اِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللّٰهِ) درستلکده سز هر قایچان الله (تعالی)نك آیتلرینی ایشتسه‌کز (يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا) اول آیتلرنی انکار قیلنمش بولغان حالده دخی اول آیتلرنی خورلانمش بولغان حالده ایشتسه‌کز (فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ) بس بوقرآن آیتلرنی انکارایتوچیلر وخورلاوچیلار برله‌ن برگه‌اولطرماکز (حَتّٰى يَخُوضُوا فِی حَدِيثٍ غَيْرِهِ) انکار برله‌ن خورلاودان باشقه سوزگه چومغانلارینه قدر (اِنَّكُمْ اِذًا مِثْلُهُمْ) درستلکده سز قرآن آیتلرنی انکار ایتوچی وخورلاوچی آدملربرله‌ن برگه اولطرغانکز وقتده گناهده انکار ایتوچی وخورلاوچیلار کبیسز چونکه سز بولاردان بوز دوندروگه قادرسز یاکه کفرده آلار اشینی صوراب کورب وراضی بولوب‌اولطرساکز بو آیت‌ده گناهغه راضی‌بولونك گناه بولوونده وکفرگه راضی بولونك کفربولوونده اشارت هم دلالت بار(اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ وَالْكَافِرِينَ) منافقلارنی هم کافرلرنی جیغوچی‌در (فِی جَهَنَّمَ) جهنم‌ده (جَمِيعًا) بارچه سنده (الَّذِينَ يَتَرَبَّصُونَ بِكُمْ) منافقلار شوندی آدملردر سزگه برنرسه‌نك توشروینی کوته‌رلر (فَاِنْ كَانَ لَكُمْ فَتْحٌ مِنَ اللّٰهِ) بس اگر سزنك اوچون الله تعالی‌دن یاردم بولسه یعنی صوغشده غالب بولوب غنیمت مالی آلساکز (قَالُوا اَلَمْ نَكُنْ مَعَكُمْ) منافقلار ئه‌یتورلر ایابز سزنك برله‌ن برگه بولمادقمی بس بزگه‌ده غنیمت مالندان اولرش بیرکز دیو (وَاِنْ كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ) واگرصوغش‌دان کافرلر اوچون اولوش بولسه یعنی کافرلر غالب بولسالار (قَالُوا اَلَمْ نَسْتَحْوِذْ عَلَيْكُمْ) منافقلار کافرلرگه ئه‌یتورلر ایابز سزنك اوزه‌رکزگه غالب بولمادقمی یعنی سزنك برله‌ن صوغش قیلورغه قدرتمزبولا توروب سزنی قالدردق دیو (وَنَمْنَعْكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) دخی سزنی مؤمنلردن طیمادقمی یعنی مؤمنلرنك سزگه غالب بولولارندان نفاق وحیله سببلی طیدق (فَاللّٰهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) بس الله تعالی‌قیامت‌کونده سزنك آراکزده حکم قیلور (وَلَنْ يَجْعَلَ اللّٰهُ) دخی البته قیلماس الله تعالی دنیاده (لِلْكَافِرِينَ) کافرلر اوچون (عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلر اوزه‌رینه (سَبِيلًا) یول یعنی محبت اگر بوطریق معنا بیرسه‌ك بو آینده کافرنك مسلمان اوزه‌رینه گواهلغی‌نك درست بولماوی بلنه چونکه کافرنك مؤمن‌گه شهادتنده کافرنك مؤمن‌گه ولایتی بولا دخی بو آیت کافرنك مؤمن‌نك نکاحنه ولی بولورغه یاراماوینه هم کافرنك مؤمن‌دن میراث آلماوینه دلالت قیلااوشانداق مسلم‌ده کافردن میراث آلماوغه دلالت قیلا (اِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللّٰهَ) درستلکده منافقلار الله تعالی‌نی آلدارلار یعنی اوزلرندن هربیلك‌جزاسنی یبه‌رو اوچون باطنلرنده بولغان نرسه‌نك ظاهرلرنده خلافن بلدررلر (وَهُوَ خَادِعُهُمْ) حالبوکم الله تعالی منافقلارنك آلداولاری اوزه‌رینه جزاء بیروچیدر بس الله تعالی منافقلارنك نفاقلارینی اوزینك پیغمبرینه وحی برله‌ن بلدرب منافقلارنی رسوای قیلور (وَاِذَا قَامُوا اِلَى الصَّلٰوةِ) وهر قایچان منافقلار نماز اوقورغه تورسالار (قَامُوا كُسَالٰى) یالقاو وآغر طبیعتلی بولغان‌لاری جالده تورورلار (يُرَآؤُنَ النَّاسَ) آدملرگه ریاء قیلورلار

مؤمنلر ديب بلسون‌لر اوچون (وَلَا يَذْكُرُونَ اللّٰهَ) دخى الله تعالى‌نى ذكر قيلماسلار (اِلَّا قَلِيلًا) مگر آزغنه ذكر قيلورلار يعنى كشى آلدنده‌غنه (مُذَبْذَبِينَ بَيْنَ ذٰلِكَ) ايمان برله‌ن كفر آراسنده ترددده وحيرانده بولغانلارى حالده رياء قيلورلار (لَا اِلٰى هٰٓؤُلَاءِ) مؤمنلرگه‌ده منسوب بولماسلار اول وقتده مؤمن بولورلار ايدى (وَلَا اِلٰى هٰٓؤُلَاءِ) دخى كافرلرگه‌ده منسوب بولماسلار اول وقتده كافر بولورلار ايدى (وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ) وكمدر اول كشيلى الله تعالى آزدرسه (فَلَنْ تَجِدَ لَهُ سَبِيلًا) بس اول كشينى حقلغه كوندروگه يول تابماسسن (يٰٓاَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كيتركان آدملر (لَا تَتَّخِذُوا الْكٰفِرِينَ اَوْلِيَاءَ) كافرلرنى دوستلار توتماكز (مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرنى دوست توتودان باشقه چونكه بو اش منافقلار اشيدر (اَتُرِيدُونَ اَنْ تَجْعَلُوا لِلّٰهِ) الله تعالى‌نى قيلونى تيلسزمى (عَلَيْكُمْ) سزنك اوزه‌ركزگه يعنى نفاقكزغه (سُلْطَانًا مُبِينًا) ظاهر بولغان حجت چونكه كافرلرنى دوست توتو نفاقغه دلالت قيلا (اِنَّ الْمُنٰفِقِينَ فِى الدَّرْكِ الْاَسْفَلِ) درستلكده منافقلار توبه‌نگى قاطده‌در (مِنَ النَّارِ) اوطدان (وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ) دخى منافقلار اوچون تابماسسك سين (نَصِيرًا) عذابدن طييوده ياردهچينى (اِلَّا الَّذِينَ تَابُوا) مگر شوندى منافقلار اوطدان توبه‌نگى قاطنده بولماس آلار نفاقلارندن توبه قيلديلار (وَاَصْلَحُوا) دخى نفاق حالنده بوزغان حاللرينى توزه‌تديلر (وَاعْتَصَمُوا بِاللّٰهِ) دخى الله تعالى‌نك دينه طوتنديلار (وَاَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلّٰهِ) دخى دينلرينى الله تعالى اوچون صاف قيلديلار يعنى عبادتلرندن الله تعالى‌نك رضالغنى غنه ايسته‌رلر (فَاُولٰٓئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ) بس منافقلاردان بو صفتده بولغانلار مؤمنلر برله‌ن برگه‌در (وَسَوْفَ يُؤْتِ اللّٰهُ الْمُؤْمِنِينَ) وتيز الله (تعالى) مؤمنلرگه بيرر (اَجْرًا عَظِيمًا) الوغ ثوابنى (مَا يَفْعَلُ اللّٰهُ بِعَذَابِكُمْ) سزنى عذاب قيلوب برله‌ن نى قيلور الله تعالى يعنى سزنى عذاب قيلوده الله تعالى‌گه نى فائده بار عذاب قيلماوده نى ضرر بار (اِنْ شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ) اگر الله تعالى‌نك نعمتلرينه شكر قيلساكز دخى الله تعالى‌گه ايمان كيترسه‌كز (وَكَانَ اللّٰهُ) دخى بولدى الله تعالى (شَاكِرًا عَلِيمًا) بنده‌لرنك آزعمللرى برابرنده كوب ثواب بيروچى بولدى هم بنده‌لرنك شكر برله‌ن ايمان منفلارنى بلوچى بولدى بيشنچى جزء تمام. آلتنچى جزء باشى (لَا يُحِبُّ اللّٰهُ الْجَهْرَ بِالسُّوٓءِ) الله تعالى ياوزلق برله‌ن قچقرونى سويمه‌س (مِنَ الْقَوْلِ) سوزدن بولغان ياوزلق برله‌ن (اِلَّا مَنْ ظُلِمَ) مگر جبر قيلنمش كشينك جبر قيلوچيغه ياوز دعا برله‌ن قچقروينى سويه‌ر يعنى جبر قيلوچينك جبرندن خبر بيرگانده قچقروينى* بو آيتنك نزولى ضيافت حقنده برقومگه برقوناق كيلسه اول قوناقنى كوركام ضيافت قيلماسالار بو قوناق مظلوم بولا موكّار شكايت قيلو درست (وَكَانَ اللّٰهُ) دخى بولدى الله تعالى (سَمِيعًا عَلِيمًا) ظلم قيلنمش آدمنك سوزينى ايشتوچى وظلم قيلوچينى بلوچى (اِنْ تُبْدُوا خَيْرًا) اگر ايزگولكنى بلدرسه‌كز (اَوْ تُخْفُوهُ) يايسه ايزگولكنى بلدرمى ياشرسه‌كز (اَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوٓءٍ) ياكه ياوزلقدان (ظلمدن) عفو ايتسه‌كز (فَاِنَّ اللّٰهَ كَانَ) بس درستلكده الله تعالى بولدى (عَفُوًّا قَدِيرًا) گناهلارنى عفو قيلوچى هم اوچ آلوغه وعذاب قيلوغه كوچى بيتكوچى (اِنَّ الَّذِينَ)

درستلكده

درستاسکده شوندی آدملر (یَکْفُرُونَ بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ) الله تعالی‌نی هم رسوللرینی انکار قیلورلار (وَیُرِیدُونَ
اَنْ یُفَرِّقُوا) دخی ایمانده آیرونی تله‌رلر (بَیْنَ اللّٰهِ وَرُسُلِهٖ) الله‌تعالی برله‌ن رسوللری آراسنی یعنی الله‌تعالی‌گه
ایمان کیتره‌لر وپیغمبرلرنی انکار ایته‌لر (وَیَقُولُونَ نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ) دخی ئه‌یتورلر پیغمبرلرنك بعضسنه
ایمان کیتره‌مز (وَنَکْفُرُ بِبَعْضٍ) دخی پیغمبرلرنك بعضسنی انکار ایته‌مز (وَیُرِیدُونَ اَنْ یَتَّخِذُوا بَیْنَ
ذٰلِكَ) دخی ایمان برله‌ن کفر آراسنده یاصاونی تله‌رلر (سَبِیلًا) اورتا یول ومالانکه ایمان برله‌ن کفر
آراسنده واسطه یوق بس الله تعالی‌گه ایمان پیغمبرلرگه ایماندان باشقه تمام بولمی‌هم پیغمبرلرنك بعضسنه
ایمان کلسنه ایماندن باشقه تمام بولمی (اُولٰئِكَ هُمُ الْکٰفِرُونَ حَقًّا) بو ره‌وشده آیروب ایمان کیتروچیلر
حق کافرلر در وبو ایمانغه اعتبار یوقدر (وَاَعْتَدْنَا لِلْکٰفِرِینَ) دخی کافرلر اوچون حاضرله‌دك بز (عَذَابًا
مُهِینًا) خورلاغوچی عذابنی (وَالَّذِینَ) دخی شوندی آدملر (آمَنُوا بِاللّٰهِ وَرُسُلِهٖ) الله تعالی‌گه هم آنك
رسوللرینه ایمان کیتردیلر (وَلَمْ یُفَرِّقُوا بَیْنَ اَحَدٍ مِنْهُمْ) دخی ایمانده الله تعالی هم پیغمبرلردن هیچ
برسینك آراسنی آیرمادیلار بلکه کلسنه ایمان کیتردیلر (اُولٰئِكَ) بو ره‌وشچه ایمان کیترگان آدملر
(سَوْفَ یُؤْتِیهِمْ اُجُورَهُمْ) بو ره‌وشچه ایمان کیترگان آدملرگه الله (تعالی) تیز اجرلرینی بیرر (وَکَانَ
اللّٰهُ غَفُورًا رَحِیمًا) دخی الله تعالی مؤمنلرنك گناهلارنی یارلقاغوچی بولدی هم ایزگولکلرینی آرتدرو
سببلی رحمت قیلوچی بولدی. یهودیلرنك عالملری رسول الله‌غه موسی علیه السلام تورانتی بریولی کیترگان
کبی سینده قرآننی بر یولی کیتر اگر راست پیغمبر بولساك دیدیلر شول خصوصده الله تعالی ذکر
قیلناچق آیتنی اینده‌ردی (یَسْاَلُكَ اَهْلُ الْکِتٰبِ) ای محمد (علیه السلام) کتاب اهلی (یهودیلر) صورار
سیلدن (اَنْ تُنَزِّلَ عَلَیْهِمْ) اهل کتاب اوزه‌رینه سینك اینده‌رمکنی (کِتٰبًا مِنَ السَّمَاءِ) کوکدن کتابنی
یعنی قرآننی بر یولی کوکدن کیترونی اگر سین اوزکدن یهودلرنك بو صوراولارنی الوغغه صایساك
(فَقَدْ سَاَلُوا مُوسٰی) بس تحقیق اول یهودیلر موسی‌دن صورادیلار (اَکْبَرَ مِنْ ذٰلِكَ) سیندن صوراغان
نرسه‌دنده الوغراقلی حضرت موسی‌دن صوراوچی رسول الله زمانده‌غی یهودلرنك آتالاری بولسه‌ده لکن
رسول الله زمانداغی یهودلر آتالارینك مذهبنده بولغانلقلاری اوچون صوراونی رسول الله زمانده‌غی
یهودلرگه اسناد قیلندی (فَقَالُوا) بس یهودلر ئه‌یتدیلر حضرت موسی‌غه (اَرِنَا اللّٰهَ جَهْرَةً) بزگه الله
(تعالی)نی آشکاره کورسه‌ت یعنی کوزمز برله‌ن کوریك دیدیلر (فَاَخَذَتْهُمُ الصّٰعِقَةُ) بس بو یهودلرنی
کوك طرفندن کیلگان بر اوط توتدی یعنی هلاك قیلدی (بِظُلْمِهِمْ) یهودلرنك ظالمی سببلی یعنی
ممکن بولماغان نرسه‌نی صوراولاری سببلی (ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ) مونك صوکنده یهودلر بوزاونی معبود
توتدیلار (مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمُ الْبَیِّنٰتُ) یهودلرگه الله تعالی‌نك برلسگنه ظاهر بولغان دلیللر کیلگانلنك صوکنده
(فَعَفَوْنَا عَنْ ذٰلِكَ) بس یهودلرنی بو الوغ گناهلارندن عفو قیلدق عذاب قیلمادق (وَاٰتَیْنَا مُوسٰی سُلْطَانًا
مُبِینًا) دخی موسی (علیه السلام)غه ظاهر بولغان معجزنی بیردك حق پیغمبر ایدکنه دلالت قیلاتورغان (وَرَفَعْنَا

فَوْقَهُمُ الطُّورَ) دخی اول یهودلرنك اوستلریله طور تاغن کوتهردك (بمیثاقهم) اوزلرینك عهدلری سببلی یعنی یهودلر توراتنی قبول ایتودن باش تارتقاچ الله تعالی اوستلریله طور تاغن کوتهردی توراتنی قبول یاتوراتنی یوکلهتدی معناسنده قیلماغانده اوستلریله توشروبرلان قورقتدی (وَقُلْنَا لَهُمْ) دخی موسی تلی اوزهرینه یهودلرگه ٔهیتدك بز (ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا) قریهنك قابقاسنه بوگلگانکز حالده کرکز (وَقُلْنَا لَهُمْ) دخی یهودلرگه داود تلی اوزهرینه ٔهیتدك بز (لَا تَعْدُوا فِی السَّبْتِ) شنبه کون بالق توتو سببلی حلال بولماغان نرسهگه اوتمهکز دیو (وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِیثَاقًا غَلِیظًا) دخی یهودلردن شنبه کون بالق توتماو اوزهرینه آخر عهد آلدق یعنی یهودلر ای الله سوزکنی ایشتدك وقبول ایتدك دیدیلر (فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِیثَاقَهُمْ) بس یهودلرنك عهدلرینی بیمرولری وبوزولاری سببلی (وَکُفْرِهِمْ بِآیَاتِ اللهِ) دخی الله تعالینك آیتلرینی انکار ایتولری سببلی (وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِیَاءَ بِغَیْرِ حَقٍّ) دخی حقدان باشقه پیغمبرلرنی ٔولترولری سببلی (وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا غُلْفٌ) دخی یهودلرنك رسول الله غه بزنك کوکللرمز علم صاوتلاری سیدك وعظکنی صاقلی آلمی دیکان سوزلری سببلی یعنی شول سببلر اوچون یهودلرگه قیلاورغه تییش بولغان اشلرمزنی قیلدق (بَلْ طَبَعَ اللهُ عَلَیْهَا) یهودلرنك کوکللری علم صاوتلاری توگل بلکه الله تعالی یهودلرنك کوکللری اوزهرینه طبع قیلدی یعنی پردهلهدی (بِکُفْرِهِمْ) کفرلری سببلی شونك اوچون رسول الله نك وعظنی ایشتمیلر (فَلَا یُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِیلًا) بس یهودلری ایمان کیترمهسلر مگر آزغنهسی ایمان کیتررلر (وَبِکُفْرِهِمْ) دخی عیسی علیه السلامنی انکار قیلولاری سببلی الله تعالی یهودلرنك کوکللرینه طبع قیلدی (وَقَوْلِهِمْ عَلَی مَرْیَمَ) دخی حضرت مریمگه ٔهیتولری سببلی کوکللرینه مهرلهدی (بُهْتَانًا عَظِیمًا) الوغ افترانی یعنی (العیاذ بالله) زناغه نسبتنی (وَقَوْلِهِمْ) دخی ٔهیتولری سببلی الله تعالی کوکللرینه مهرلهدی (إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِیحَ عِیسَی ابْنَ مَرْیَمَ) درستلکده بز مریم اوغلی عیسینی ٔولتردك (رَسُولَ اللهِ) الله (تعالی)نك رسولی بولغان عیسینی حضرت عیسینی الله نك رسولی دیو ٔهیتولری خورلاو اوچون (وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ) یهودلر عیسینی ٔولترمهدیلرده هم آصمادیلارده (وَلَٰکِنْ شُبِّهَ لَهُمْ) لکن یهودلر اوچون ٔولترلمش وآصلمش کشینی عیسیغه اوخشاتلدی یهودلردن بر قوم حضرت عیسینی هم آناسی حضرت مریمنی سوکدیلر وحقارتلهدیلر حضرت عیسی هم آناسی حضرت مریم بو قومگه یاوز دعاء قیلدیلار الله تعالی بو قومنك صورتلرینی میمون هم خنزیر صورتنه آلماشدردی بس یهودلر حضرت عیسینی ٔولترمگه اتفاق قیلدیلار الله تعالی حضرت عیسیغه کوکگه کوتهرمهگندن یهودلرنك ٔولترمهولرندن خبر بیردی شوندان صوك حضرت عیسی صحابهلرینه ٔهیتدی قایوکزاوزینه مینم صورتمنك تاشلانمش بولوینه هم مبن دیو یهودلر طرفندن ٔولترلوب آصدرلوغه صوکره اوجماغه کروگه راضی بولور دیدی صحابهلرندن بر ایر توروب مین راضی بولامن دیدی بس الله تعالی بر ایرنی حضرت عیسی صورتنده

قیلدی

قيلدى بس يهودلر حضرت عيسى ديب بوايرنى ئولتردىلر هم آصديلار مونده باشقه‌ده روايتلر بار (وَانَّ الَّذينَ اخْتَلَفُوا فيه) دخى درستلكده شوندى آدملر عيسى حقنده اختلاف قيلديلار (لَفى شَكّ منْهُ) البته آنلار عيسى‌دن شكده‌در چونكه بعضسى ئه‌يتدى عيسى يالغانچى ايدى حق آنى ئولتردك وبعضسى اگر بو ئولترلكان آدم عيسى هرلسه بولداشمز قايدا ديديلر بعضيلرى بو ئولترلكان آدمنك يوزى عيسى يوزى ته‌نى بولداشمزنك ته‌نى ديديلر حضرت عيسى‌نك كوكده آشروبلى بلكانلرى عيسى‌نك آدملك (ناسوتيت) جهتى ئولترلدى الله‌لق (الوهيت) جهتى كوكده آشدى ديديلر (مالَهُمْ به منْ علْم) عيسى حقنده اختلاف قيلوچى آدملر اوچون عيسى‌نك ئولترلروني بلو بوقدر (الَّا اتّبَاعَ الظَّنّ) مگر گمانغه ايه‌رودر (وَمَا قَتَلُوهُ يَقينًا) عيسى‌نى شكسز ئولترمه‌ديلر (بَلْ رَفَعَهُ اللّٰهُ) بلكه الله تعالى عيسانى كوتـه‌ردى (الَيْه) اوزى تله‌گان اورونغه (وَكَانَ اللّٰهُ) دخى الله تعالى بولدى (عَزيزًا حَكيمًا) تله‌گان نرسه‌سنده غالب وعيسى حقنده تدبير قيلغان نرسه‌سنده حكمت ايه‌سى (وَانْ منْ اَهْل الْكتَاب) دخى كتاب اهلندن يعنى يهودلر ونصارالاردان هيچ كم بوقدر (الَّا لَيُؤْمنَنَّ به) مگر بولدى ايسه (عيسى عليه السلام)گه ايمان كيتررر (قَبْلَ مَوْته) شول كتابى كشى ئولمه‌سندن بورون گرچه جان بيرگان حالنده برلسه‌ده ياكه عيسى ئولمه‌سندن بورون (وَيَوْمَ الْقيَامَة) دخى قيامت كونىده (يَكُونُ عَلَيْهمْ شَهيدًا) عيسى اول اهل كتاب اوزه‌رينه شاهد بولـور يعنى يهودلرنك يالغانغه توتولارينه نصارالارنك الله نـك اوغلى ديولريله (فَبظُلْم منَ الَّذينَ هَادُوا) بس يهـود برلغان آدملـردن بولغان الوغ ظلـم سببلى (حَرَّمْنَا عَلَيْهمْ) اول يهودلر اوزه‌رينه حرام قيلدق بز (طَيّبَات اُحلَّتْ لَهُمْ) يهودلرگه حلال قيلنغان خوش بولغان نرسه‌لرنى (وَبَصَدّهمْ عَنْ سَبيل اللّٰه) دخى يهودلرنك الله تعالى‌نك يولندان يعنى دينندن طيولارى سببلى (كَثيرًا) كوب آدمنى (وَاَخْذهمُ الرّبٰوا) دخى يهودلرنك ربا آشاولارى سببلى (وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ) وتحقيق اول‌يهودلر ربـا آشاودن طييلمش بولديلار (وَاَكْلهمْ اَمْوَالَ النّاس بالْبَاطل) دخى آدملرنك مالـلارنى باطللق (رشوت) برله‌ن آشاولارى سببلى (وَاَعْتَدْنَا للْكَافرينَ) دخى كافرلر اوچون حاضرله‌دك بز (منْهُمْ عَذَابًا اَليمًا) رنجتكوچى عذابنى يعنى يهودلرنك بو قباحتلك‌لرى سببلى آلارغه حلال بولغان نرسه‌لرنى حرام قيلدق هم آلارغه رنجتكوچى عذابنى حاضرله‌دك بوحلال بولغان نرسه‌لردن يهودلرگه حرام قيلنغان نرسه‌لرنى بيان انعام سوره‌سنده كيلور (لٰكن الرّاسخُونَ فى الْعلْم) لـكن علمده آياقلارى برككنلـگان آدملر يعنى چن عالملر (منْهُمْ) اول يهودلردن (وَالْمُؤْمنُونَ) دخى انصار ومهاجرلردن بولغان مؤمنلر (يُؤْمنُونَ بمَا اُنْزلَ الَيْكَ) سيكا ايندرلـگان نرسه‌گه (قرآنغه) ايمان كيتررلر (وَمَـا اُنْزلَ منْ قَبْلكَ) دخى سيندن بورون ايندرلـگان نرسه‌گه يعنى سماوى كتابلارغه ايمان كيتررلر (وَالْمُقيمينَ الصَّلٰوةَ) دخى نماز اوقوچيلارغه يعنى پيغمبرلرگه ايمان كيتررلر (وَالْمُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ) دخى زكوة بيروچيلر (وَالْمُؤْمنُونَ باللّٰه وَالْيَوْم الْآخر) دخى الله تعالى‌گه هم آخرت كونىه ايمان

كيتروچيلر (أُولٰئِكَ) بو صفتده بولغان آدملر (سَنُؤْتِيهِمْ أَجْرًا عَظِيمًا) بو صفتده بولغان آدملرگه الوغ ثواب بيررمز (انّا أَوْحَيْنَا اِلَيْكَ) درستلكده بز سيكا اى محمد (عليه السلام) وحى قيلدق (كَمَا أَوْحَيْنَا اِلٰى نُوحٍ) نيته‌كه بز نوح (عليه السلام) گه وحى قيلغان ايدك (وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ) دخى نيته‌ك نوح صوكنده‌غى پيغمبرلرگه وحى قيلدق (وَأَوْحَيْنَا اِلٰى اِبْرَاهِيمَ وَاِسْمٰعِيلَ) دخى نيته‌ك وحى قيلدق ابراهيم هم اسمعيل عليهما السلامگه (وَاِسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ) دخى اسحاق هم يعقوب عليهما السلامگه وحى قيلدق (وَالْأَسْبَاطِ) دخى يعقوب‌نك بالالارينه وحى قيلدق (وَعِيسٰى وَأَيُّوبَ) دخى عيسى هم ايوب عليهما السلامگه وحى قيلدق (وَيُونُسَ وَهٰرُونَ وَسُلَيْمٰانَ) دخى يونس هم هارون هم سليمان عليهم السلامگه وحى قيلدق (وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا) دخى داودقه زبورنى بيردك (وَرُسُلًا) دخى رسوللرگه وحى قيلدق (قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ) تحقيق اول رسوللرنى سينك اوزه‌رگه بيان قيلدق (مِنْ قَبْلُ) موندان الك (وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ) دخى شوندى رسوللرگه وحى قيلدق اول رسوللرنى سيكا بيان قيلمادق (وَكَلَّمَ اللّٰهُ مُوسٰى تَكْلِيمًا) دخى الله تعالى موسى برلان سويله‌شمك برلان سويله‌شدى (رُسُلًا) رسوللرنى ييبه‌ردك (مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ) سويونچ بيروچى وقورقتوچى بولغانلارى حالده (لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ) آدملر اوچون بولماسون اوچون (عَلَى اللّٰهِ) الله تعالى اوزه‌رينه (حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ) رسوللر صوكنده دليل يعنى اگر الله تعالى رسوللر ييبه‌رمه‌سه بنده‌لر ئه‌يتورلر ايدى اگر بزگه رسوللر ييبه‌رگان بولساك ايدى اول رسوللر بزگه تنبيه قيلورلار ايدى هم بلمه‌گان نرسه‌مزنى اويره‌ترلر ايدى ديب ايتمه‌سونلر اوچون الله‌تعالى رسوللر ييبه‌ردى (وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا) دخى الله تعالى تله‌گان نرسه‌سنده غالب وپيغمبر ييبه‌روونده تدبير ايه‌سى بولدى (لٰكِنِ اللّٰهُ يَشْهَدُ) لكن الله تعالى گواهلق بيرر (بِمَا أَنْزَلَ اِلَيْكَ) سيكا ايندرگان نرسه‌سى برلان يعنى قرآن برلان (أَنْزَلَهُ بِعِلْمِهِ) الله تعالى سيكا ايندرگان نرسه‌سنى علمى برلان ايندردى (وَالْمَلٰائِكَةُ يَشْهَدُونَ) دخى فرشته‌لر سينك پيغمبرلكك برلان گواهلق بيررلر (وَكَفٰى بِاللّٰهِ شَهِيدًا) دخى سينك پيغمبر بولووكا شاهد بولو يوزندن الله تعالى بيته‌ر (اِنَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندى آدملر (كَفَرُوا) كافر بولديلار (وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) دخى الله تعالى‌نك يولندان (ديننندن) طيديلار (قَدْ ضَلُّوا ضَلٰالًا بَعِيدًا) تحقيق اول آدملر حقدان يراق بولغان آزو برلان آزديلار (اِنَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندى آدملر (كَفَرُوا وَظَلَمُوا) محمد عليه السلام‌نك پيغمبرلكنى انكار ايتديلر هم آدملرگه ظلم ايتديلر يعنى الله تعالى‌نك ديننه كزودن خلقنى طيديلار (لَمْ يَكُنِ اللّٰهُ) الله تعالى تله گوچى بولمادى (لِيَغْفِرَ لَهُمْ) آلارنى يارلقاونى (وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا) دخى آلارنى حق يولغه كوندرونى تله‌گوچى بولمادى (اِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ) مگر جهنم يولينه كوندرونى تله‌دى (خٰالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) اول جهنمده مكگو قالغانلارى حالده (وَكَانَ ذٰلِكَ) دخى بو جهنم يولينه كوندرو بولدى (عَلَى اللّٰهِ) الله‌تعالى اوزه‌رينه (يَسِيرًا) ييكل بولدى (يَا أَيُّهَا النَّاسُ) اى آندى آدملر (قَدْ جَاءَكُمُ الرَّسُولُ بِالْحَقِّ مِنْ رَبِّكُمْ) تحقيق ربكزدن

حقلق برلەن سزگه رسول کیلدی (فَآمِنُوا خَيْرًا لَّكُمْ) بس اول رسولگه اوزگز اوچون ایزگو بولغان ایمان برلەن ایمان کیترگز (وَإِن تَكْفُرُوا) واگرسز اول رسولنی انکار ایتسەگز (فَإِنَّ اللَّهَ) چونکه الله تعالی اوچوندر (مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرده وییرلرده بولغان نرسەلر یعنی سز اول رسولنی انکار ایتسەگز سزنك انکار ایتووگزدن الله تعالیگه ضرر یوق نیتەکه سزنك اول رسولگه ایمان کیترووگزدن الله تعالیگه فائده یوق ایدی (وَكَانَ اللَّهُ) دخی بولدی الله تعالی (عَلِيمًا حَكِيمًا) آدملرنك حاللرینی بلگوچی هم آدملرگه تدبیر قیلغان نرسەسنده حکمت ایەسی (يَا أَهْلَ الْكِتَابِ) ای کتاب اهلی یعنی نصارالار ویهودلر (لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ) دینکزده الله تعالی تعیین ایتکان چیکدن اوتمەگز (وَلَا تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ) دخی الله تعالی اوزەرینه ئەیتمەگز (إِلَّا الْحَقَّ) مگر حقلی غنه ئەیتگز یعنی الله تعالینی بولداش توتماقدن وبالا توتماقدن پاکلاگز (إِنَّمَا الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ) بودر باشقه توگلدر آتاسز مخلوق بولغان مسیح مریم اوغلی عیسیدر (رَسُولُ اللَّهِ) الله تعالینك رسولیدر (وَكَلِمَتُهُ أَلْقَاهَا إِلَى مَرْيَمَ) دخی الله تعالینك حضرت مریمگه تاشلاغان وایرشدرگان بول سین دیگان سوزیدر (وَرُوحٌ مِّنْهُ) دخی الله تعالیدن صادر بولغان جان ایەسیدر (فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ) بس الله تعالیگه هم رسوللرینه ایمان کیترگز (وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ) الهلار اوچدر الله، مسیح، مریم در دیب ئەیتمەگز نصارالار اله اوچ دیگانلار اب، ابن، روح القدس اب دن ذاتنی ابن دن عاملی روح القدسدن حیوتلی اراده قیلغانلار (انتَهُوا خَيْرًا لَّكُمْ) اللەنی اوچ دیمەکدن اوزگز اوچون ایزگو بولغان طییلو برلەن طییلگز (إِنَّمَا اللَّهُ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ) بودر باشقه توگلدر الله برگنه معبوددر یعنی الله بالذات بردر هیچ تعدد یوقدر (سُبْحَانَهُ أَن يَكُونَ لَهُ وَلَدٌ) الله تعالینی پاکلایمن اول الله تعالی اوچون بالا بولاماقدن (لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) اول الله تعالی اوچوندر کوکلرده هم بیرلرده بولغان نرسەلر (وَكَفَىٰ بِاللَّهِ وَكِيلًا) اش تابشرلمش بولو یوزندن الله تعالی بیتەر یعنی باشقه آدمگه اشنی تابشرو کیرەکمەس نجران قبیلەسی رسول اللەغه نی اوچون بزنك صاحبمزنی خورلیسون دیدیلر رسول الله صاحبگز کم دیدی نجران قبیلەسی عیسی دیدیلر رسول الله مین نیچك ایتوب عیسی علیه السلامنی خورلیم دیدی الله نك قلی هم رسولی دیب خورلیسون دیدیلر رسول الله اللەنك قلی دیمك عارلك وخوراق توگل دیدی نجران قبیلەسی بلی خورلق شول دیدیلر شوندان صوگ الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (لَن يَسْتَنكِفَ الْمَسِيحُ) مسیح باش تارتماس وعارلەنمەس (أَن يَكُونَ عَبْدًا لِّلَّهِ) الله تعالیگه قل بولماقدن (وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ) دخی الله تعالیگه یاقن بولغان فرشتەلرده قل بولماقدن باش تارتماسلار وعارلەنمەسلر بو آیتدن فرشتەلرنك پیغمبرلردن آرتق بولووی چقمی چونکه بو آیت مسیحقه هم فرشتەلرگه عبادت قیلوچیلارنی ردقیلو اوچون معطوفنك معطوف علیهدن درجەده بلندبولووی لازم توگل نیتەکه «وَأَصْبَحَ الْأَمِيرُ لَا يُخَالِفُهُ رَئِيسٌ وَلَا مَرْؤُسٌ» دیمك درست (وَمَن يَسْتَنكِفْ عَنْ عِبَادَتِهِ) وکەدر الله تعالینك عبادتندن

باش تارتور وعارله‌نر (وَيَسْتَكْبِرْ) دخى الوغلانور (فَسَيَحْشُرُهُمْ اِلَيْهِ جَمِيعًا) اول الله تعالى‌نك عبادتلدن عارله‌نگان والوغلانغان آدملرنى الله تعالى اوزى صارى تيزدن قوبارردە تيبشلى جزالارنى بيررر (فَاَمَّا الَّذِينَ) اما شوندى آدملر (اٰمَنُوا) ايمان كيتردىلر (وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ) دخى ايزگو اشلرنى اشله‌ديلر (فَيُوَفِّيهِمْ اُجُورَهُمْ) بس الله تعالى اول آدملرگه اجرلرينى كامل بيررر (وَيَزِيدُهُمْ مِنْ فَضْلِهِ) دخى الله تعالى اول آدملرگه فضلندن آرتدررر (وَاَمَّا الَّذِينَ) اما شوندى آدملر (اسْتَنْكَفُوا وَاسْتَكْبَرُوا) الله‌نك عبادتلدن باش تارتديلار دخى تكبرله‌ندىلر (فَيُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا اَلِيمًا) بس الله تعالى اول آدملرگه رنجتكوچى عذاب برله‌ن عذاب قيلور (وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) دخى اول آدملر اوزلرى اوچون الله‌دن باشغه‌دان طابماسلار (وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا) دوستنى هم‌عذابنى بيبه‌رو ده‌ياردەمچينى (يٰا اَيُّهَا النّٰاسُ) اى آنىدى آدملر (قَدْ جٰاءَكُمْ بُرْهٰانٌ مِنْ رَبِّكُمْ) تحقيق سزگه ربكزدن دليل كيلدى يعنى عقلى دليللر ونقلى شاهدلار سزگه هيچ الله‌تعالى‌نى بلمه‌ودە‌عذر يوق ياكه برهاندن رسول‌الله مراد (وَاَنْزَلْنٰا اِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا) دخى سزگه ظاهر بولغان نور ايندردك يعنى قرآن (فَاَمَّا الَّذِينَ) اما شوندى آدملر (اٰمَنُوا بِاللّٰهِ) الله تعالى‌گه ايمان كيتردىلر (وَاعْتَصَمُوا بِهِ) دخى الله‌غه توتوندىلر ياكه قرآنغه (فَسَيُدْخِلُهُمْ فِى رَحْمَةٍ مِنْهُ) بس كرتر الله تعالى آلارنى اوزندن بولغان رحمت‌كه يعنى جنت‌كه (وَفَضْلٍ) دخى رحمتنه آرتق بولغان ايزگولك‌كه (وَيَهْدِيهِمْ اِلَيْهِ) دخى آلارنى كوندررر الله تعالى اوزينه ياكه اوزينك يوليده (صِرٰاطًا مُسْتَقِيمًا) اول يول توغرى يول بولغان هالده عبدالله اوغلى جابر بر وقتده آورغاچ رسول‌الله حالنى صورارغه باردى عبدالله اوغلى جابر ئه‌يتدى مين كلاله‌من يعنى آتامده بالامده يوق مالمده نى قيليم ديو شوندان صوك الله تعالى ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى احكامدن ايلك صوك ايكگان آيت شول بولدى (يَسْتَفْتُونَكَ) اى محمد (عليه‌السلام) سيندن كلاله حقنده فتوى صورارلار يعنى آتاسيده بالاسيده بولماغان آدمنك مالى حقنده بلمسز بولغان نرسه‌نى بيان قيلونى صورارلار (قُلِ اللّٰهُ يُفْتِيكُمْ فِى الْكَلٰالَةِ) ئه‌يت سين كلاله حقنده الله تعالى سزگه فتوى بيررر يعنى بيان ايته‌ر (اِنِ امْرُؤٌ هَلَكَ) اگرده بر ايرهلاك بولسه (لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ) اول ايرنك بالاسى بولماسه (وَلَهُ اُخْتٌ) دخى اول ايرنك قز قرده‌شى بولسه (فَلَهَا نِصْفُ مٰا تَرَكَ) اول قز قرده‌شكه اول ايرنك قالدرغان مالينك يارطسى بولور (وَهُوَ يَرِثُهٰا) دخى اول ايرقز قرده‌شندن ميراث آلور (اِنْ لَمْ يَكُنْ لَهٰا وَلَدٌ) اگر اول قز قرده‌شى اوچون بالا بولماسه (فَاِنْ كٰانَتَا اثْنَتَيْنِ) بس اگر قز قرده‌شلر ايكاو بولسه‌لار (فَلَهُمَا الثُّلُثٰانِ) بس ايكى قز قرده‌شكه اوچ اولوشدن ايكى اولوش بولور (مِمّٰا تَرَكَ) قرده‌شلك سببلى ميراث آلوچى آدمنك قالدرغان مالندان (وَاِنْ كٰانُوا اِخْوَةً) واگر قرده‌شلك سببلى ميراث آلوچيلار قرده‌شلر بولسه‌لار كيره‌ك ايرقرده‌ش وكيره‌ك قز قرده‌ش بولسونلار (رِجٰالًا وَنِسٰاءً) ايرقرده‌ش ياكه قز قرده‌شلر بولسه‌لار (فَلِلذَّكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْاُنْثَيَيْنِ) بس ايرقرده‌شكه بولور ايكى قز قرده‌ش‌كه بولغان مقدار (يُبَيِّنُ

الله

اللهُ لَكُمْ) الله تعالی سزگه بیان قیلور (اَنْ تَضِلُّوا) شأنکزدن بولغان آزماقلغکزنی صاقلانووکز اوچون (وَاللهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) والله تعالی هرنرسه‌نی بلگوچیدر. نساء سوره‌سینك ترجمه‌سی تمام بولدی.

﴿ بیشنچی سوره مائده سوره‌سی مدینه‌ده اینگان یوزده یکرمی اوچ آیت ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (اَوْفُوا بِالْعُقُودِ) وعده‌لرکزگه وفاء قیلکز (اُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْاَنْعَامِ) سزگه دورت آیاقلی حیوانلارنك عقلی بولماغانلاری حلال قیلندی «بهیمه‌نی انعامگه اضافه بیان اوچون» امام زاهدی ئه‌یته عهد اوچ تورلی برسی الله‌تعالی‌نك بنده‌لر برله‌ن عهدی امرلر نهیلر کبی ایکنچسی بنده‌لرنك الله تعالی برله‌ن عهدی نذرلر یمینلر کبی اوچونچسی بنده‌لرنك آرالارنداغی عهدلری دیو بهیمة الانعامدن توه صغر صارق کبی حیوانلار مراد (اِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ) مگر حلال قیلنمادی سزنك اوزه‌رکزگه حراملغی اوقلغان نرسه‌لر دوکغز کبیلر (غَيْرَ مُحِلِّي الصَّيْدِ) دورت آیاقلی حیوانلر سزگه حلال قیلندی آونی حلالگه صایغوچی بولماغانکز حالده (وَاَنْتُمْ حُرُمٌ) حالبوکم سز احرام باغلاغوچیلارسز یعنی مگر احرام باغلاغانکز حالده یاپان کییکلری حلال بولماس (اِنَّ اللهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ) درستلکده الله تعالی تله‌گان نرسه‌سی برله‌ن حکم قیلور یاوزلق برله‌ن مشهور بولغان حنیفه اوغلی شریح بر وقتده رسول الله‌غه کیلوب ای محمد (علیه السلام) سین خلقنی نرسه‌گه دعوت ایته‌سون دیدی رسول الله اوزمنك پیغمبرلکمنی تصدیق قیلو برله‌ن ربمه ایمان کیترو برله‌ن دعوت قیلام هم سیکاده بوایکسی برله‌ن امر قیلام دیدی شریح قومم برله‌ن مشورت قیلیم فتوی بیرسه‌لر سوزکنی قبول قیلورمن دیدی مدینه‌دن چقغاچ دورت آیاقلی حیوانلاربنی سوردی ماللارنی صانادی هم ماللاری برله‌ن مکه‌گه کیتدی شریح کیلمه‌سدن بورون رسول الله صحابه‌لرگه ئه‌یتوب قویدی بو کون بر ایر کیلور شیطان تلی برله‌ن سویله‌شر کافر بولوب کرر آلداوچی بولوب چغار دیو شوندان صوك رسول الله «عام القضیه» ده صحابه‌لر برله‌ن مکه‌گه یونه‌لدی شریح‌نی کوردیلر حیوانلارنی علامتله‌گان مکه‌گه هدی ایتوب آلوب بارا شریحنی تانودیلار ماللارنی کیری قایتارونی قصد قیلدیلار شول حقده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللهِ) الله تعالی‌نك شعائرینك حرمتن حلال قیلماکز یعنی بوزماکز شعائردن حج عمللرینی اوتی تورغان اورنلار مراد (وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ) دخی حرام آیینك حرمتن حلال قیلماکز یعنی صوغش قیلماکز (وَلَا الْهَدْيَ) دخی هدیلرنك حرمتن حلال قیلماکز (وَلَا الْقَلَائِدَ) دخی قلاده‌لرنك حرمتن حلال قیلماکز یاکه قلاده ایه‌سی بولغان هدی‌لرنك حرمتنی حلال قیلماکز «هدینی علامتله‌ندرلگان نرسه‌لرگه قلاده دیلر» (وَلَا آمِّينَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ) دخی بیت حرامنی زیارتنی قصد قیلوچیلارنك حرمتنی حلال قیلماکز یعنی شریحنی هم آکار ایه‌رگان آدملرنی ئولترمه‌کز (٢) هم آلارغه وهیچ بر نرسه‌لرینه

٢) مونك کبی رسول الله‌نك تیشسز اشلرن کورسه‌تکان آیتلر قرآن‌نك الله‌دان بولووین کورسه‌توچی دلیللردر. ش. ح.

تیمه‌گز (يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ) ربلرندن ثوابلی ایسته‌گانلری حالده یاکه تجارت سببلی رزقلی ایسته‌گانلری حالده (وَرِضْوَانًا) دخی رضالقلی یعنی مجنی ایسته‌گانلری حالده یعنی بو صفتداغی آدملرگه بوحاللرنده تیمه‌گز گرچه باشقه وقتده تیمه‌ك درست بواسه‌ده (وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا[1]) بس هر قایچان احرامدن چغوب حلال بولساگز آو آولاگز یعنی سزگه آو آولاوی حرام قیلدم احرام باغلاغان حالگزده اما هر قایچان احرامدان چقساگز آو آولاگز معناسنده بوامر حظر صوگنده بولغانلقی اوچون ابامت اوچون بولا (وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَآنُ قَوْمٍ) دخی سزنی شوندی‌قوم‌نك قاطی آچووی یوکله‌مه‌سون (أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) مسجد حرامدان سزنی طیماق‌لاری اوچون (أَنْ تَعْتَدُوا) سزنك او چ آلوگزغه یوکله‌مه‌سون حدیبیه یلنده رسول اکرملی هم باشقه صحابه‌لرنی مشرکلر عمره حجندن منع قیلغانلار (وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى) دخی ایزگولك وتقوالق اوزه‌رینه یاردم ایتگز (وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ) دخی گناه وظلم اوزه‌رینه یاردم ایتمه‌گز (وَاتَّقُوا اللَّهَ) دخی الله تعالی‌نك عذابندان صاقلانگز (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (شَدِيدُ الْعِقَابِ) عذابی قاطی بولغوچیدر بو آیتنی بعض مفسرلر منسوخ دیسه‌لرده لکن منسوخ بولماسقه کیره‌ك چونکه مائده سوره‌سی نزولده ایك آخرغی سوره نسخنی احتمال توتمی نیته‌که رسول اکرم ﷺ مدینه مائده سوره‌سی نزولده قرآن‌نك ایك صوگغسی اول سوره حلال قیلغان نرسه‌نی حلال دیب بلگز واول سوره حرام قیلغان نرسه‌نی حرام دیب بلگز دیو حضرت عباسنك اوغلی ﷺ مسلمانلارده مشرکلرده بیت‌الله‌ده حج قیلالار ایدی الله‌تعالی مسلمانلارنی بیت‌الله‌ده حج قیلودان هیچ کمنی منع قیلماگز دیو نهی ایتدی دیو (حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ) سزنك اوزه‌رگزگه ثوله‌کسه آشاو حرام قیلندی (وَالدَّمُ) دخی قان آشاو حرام قیلندی (وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ) دخی دوگغز ایتی آشاو حرام قیلندی[2] (وَمَا) دخی شوندی حیوان‌نی آشاو حرام قیلندی (أُهِلَّ لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ) اول حیوانلی بوغازلاغانده الله‌دان باشقه اوچون تاوش کوته‌رلمش بولدی یعنی الله‌دان باشقه‌نك اسمی ذکر قیلندی (وَالْمُنْخَنِقَةُ) دخی بوولوب ثولگان حیوانلی آشاونی حرام قیلندی (وَالْمَوْقُوذَةُ) دخی برنرسه‌گه بره‌رلوب ثولگان حیوانلی آشاونی حرام قیلندی (وَالْمُتَرَدِّيَةُ) دخی براورندان یغلوب توشوب ثولگان حیوانلی آشاونی حرام قیلندی (وَالنَّطِيحَةُ) دخی سوزشب ثولگان حیوانلی آشاونی حرام قیلندی (وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ) دخی یرطقچ حیوان آشاغان حیوانلی آشاونی حرام قیلندی یعنی یرطقچ حیوان جراحتله‌و سببلی ثولسه (إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ) مگر بو بیش تورلی حیواندان سزنك بوغازلاغان حیوانگز حرام قیلنمادی یعنی جانی چقغانغه قدر ایرشب بوغازلاساگز حرام بولماس (وَمَا) دخی شول حیوانلی آشاو حرام قیلندی (ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ) اول حیوانلی بوغازلاندی کعبه تیره‌سنده قاداب قویلغان تاشلار اوزه‌رند جاهلیت زمانده عربلر کعبه تیره‌سنده قویلغان تاشلار اوستنده حیوانلی بوغازلیلار هم اول تاشلارنی الوغلیلار هم بواشلرینی عبادت صانیلار ایکان الله تعالی اسلام زمانده بو اشدن نهی ایتدی یاکه نصب‌دن صنملر مراد بو وقتده علی لام معناسنده بولور (وَأَنْ تَسْتَقْسِمُوا

---

١) فاصطادوا امری اباحت اوچون (احل لکم الطیبات) آیتینك قرینه‌سی ایله حظر صوگنده بولدغندان توگل مصححی. ف. ب.

٢) دوگغز ایتی حرام بولو آنك ایتنده آدم بالاسنی هلاك ایته تورغان (آغیست) واق تورتلار باردر. ش. ح.

بالأزلام) دخی سزنك علامتلی اوقلار برلهن براشده حکم ایسته‌وکز حرام قیلندی جاهلیت زمانده عربلردن برسی سفرگه یاکه صوغشقه چقمانچی یاکه خاتون آلمانچی بولسه اوچ تورلی قدح‌دن حکم ایستی ایکان اول قدحلردن برسنه «أَمَرَنِی رَبِّی» دیب ایکنچسنه «نَهَانِی رَبِّی» دیب اوچونچسنه «غفل» دیب یازلغان بولا ایکان شول قدحلرنی بر نرسه‌گه صالوب سلکه‌ده اگر « امرنی ربی » دیب یازلغان چقسه شول اشکه کرشه ایکان اگرده « نهانی ربی » دیب یازلمان چقسه اول اشدن طییلا ایکان اگر «غفل» دیب یازلمان چقسه قایتادن « امرنی ربی » یاکه « نهانی ربی » دیب یازلغانی چقغانغه قدر بو اشنی تکرار قیلا ایکان اسلام زمانده الله تعالی بواشدن طیغان (ذٰلِكُمْ فِسْقٌ) سزنك بوحکمنی قدحلردن (٢) ایسته‌وکز الله تعالی‌نك طاعتندن چغودر هم غیب علمنه کرشودر بو آیت آستنه کاهنلر ومنجملرده کره‌در (اَلْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا) بوکونده یعنی حاضرگی کونده کافر بولغان آدملر امید کیسدی (مِنْ دِينِكُمْ) سزنك دینکزدن یعنی سزنك دینکزنی باطل قیلودن (فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ) بس کافرلردن قورقماکز میندن‌گنه قورقکز (اَلْيَوْمَ اَكْمَلْتُ لَكُمْ) بو حاضرگی کونده سزنك اوچون کامل قیلدم (دِينَكُمْ) دینکزنی (وَاَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي) دخی سزنك اوزه‌رکزگه نعمتمنی تمام قیلدم (وَرَضِيتُ لَكُمُ الْاِسْلَامَ) وسزنك اوچون اسلامگه راضی بولدم یعنی اسلامنی اختیار قیلدم (دِينًا) دین یوزندن (فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ) بس برکشی عاجز بولوب آچلق مالنده مذکور حرامدن برسنی آشاوغه اختیارسز بولسه (غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِاِثْمٍ) گناهغه آوشقوچی بولماغان حالده یعنی لذتله‌نو اوچون آشاماسه دخی ضرورت قدرندن آرتق آشاماسه (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده الله تعالی (غَفُورٌ رَحِيمٌ) بوکشینی یارلقاغوچیدر هم رخصت بیروونده‌شفقت قیلوچیدر * الله تعالی‌نك محرماتنی بیان ایتکان آیتی اینگاچ مائم اوغلی عدی برلهن جبل اوغلی داود رسول الله‌غه ئه‌یتدیلر ای الله‌نك رسولی بز ایتسز اورنلارده تورامز بزگه هیچ بر طریق ایله‌ایت حاصل ایتو ممکن توگل مگر اتلر برلهن قوشلار برلهن آولاب حاصل ایتسه‌کگنه ممکن وکوب وقتده آولانغان کییك‌گه ایرشمی قالامز ات تلف ایتکان بولا وبعض وقت سلامت مالنده ایرشب بوغازلیمز وبو و آولاغان حیوانلار مزنك ایتی برلهن قوناقلار صیلیمز بواشمز بزگه نیچك بولور دیدیلر شول خصوصده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (يَسْأَلُونَكَ) ای محمد(علیه السلام) آدملر سیندن صورارلار (مَاذَا اُحِلَّ لَهُمْ) آدملرگه طعام‌دن قایونرسه حلال قیلندی دیو (قُلْ اُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ) ای محمد آدملرگه ئه‌یت‌سین سزگه سلامت طبیعتلر ئه‌شه‌کی‌گه صایماغان نرسه‌لر حلال قیلندی (وَمَا) دخی شول حیوان‌نك آولاغان کییکی حلال قیلندی (عَلَّمْتُمْ) آولارغه اویره‌تدکز سز آلارنی (مِنَ الْجَوَارِحِ) جراحت‌له‌وچی حیوانلاردان (مُكَلِّبِينَ) اول حیوانلارنی آولارغه ایبه‌رتکانکز حالده (تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللّٰهُ) اول حیوانلارنی آولارغه اویره‌ترسز الله تعالی سزگه اویره‌تکان نرسه‌دن یعنی حیله‌لر وادب طریقلارنی اویره‌ترسز (فَكُلُوا مِمَّا اَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ) بس اویره‌تکان حیوانلار سزنك اوزه‌رکزگه توتقان کییك‌لردن آشاکز (وَاذْكُرُوا اسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهِ) دخی اویره‌تکان

٢) قدح - اوق معناسنده.

حيوانكز اوزه‌رينه الله‌نك اسمنى ذكر ايتكز (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) الله‌نك طيغانندان طيبلكز (اِنَّ اللّٰهَ سَرِيعُ الْحِسَاب) درستلكده الله تعالى قاتى حساب ايبه‌سى ذات يعنى اويره‌تكان حيوانلركزنى آولارغه يبه‌رگانده بسم الله ايتب يبه‌رگز ياكه اويره‌تكان حيوانكز سزنك اوزه‌رگزگه توتقان نرسه اوزه‌رينه الله‌نك اسمنى ذكر ايتكز يعنى ترك حالنده ايرشسه‌كز بسم الله ديتب بوغازلاغز * بو آيتدن بلنه جراحتله‌وچى حيوانلنى يبه‌روبده اول حيوان‌نك توتقان كيبگى‌نك حلال بولووى اوچون كوب شرطلار كيره‌ك ايكانچيلك اوّل اول حيوان مسلمانلقى ياكه مسلمان حكمنده بولغان كتابى‌نكى بولورغه كيره‌ك ايكانچيلك ايكنچى اول حيوان اويره‌تلگان حيوان بولورغه كيره‌ك ايكانچيلك اوچونچى اول حيوان‌نك آولاغان كيبگنى جراحتله‌وى كيره‌ك ايكانچيلك دورتنچى اول حيوانلنى يبه‌رگان وقتنده الله‌نك اسمنى ذكر قيلوى كيره‌ك ايكانچيلك بيشنچى اگرده آولانغان حيوانغه ترك حالنده ايرشسه بوغازلاو كيره‌ك ايكانچيلك اگرده بو شرطلارنك برسى قالسه‌ده حلال بولمى (اَلْيَوْمَ اُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ) حاضرگى كونده سزگه طبيعة سليمه ايبه‌لرى حلال گه صايغان نرسه‌لر حلال قيلندى (وَطَعَامُ الَّذِينَ) دخى شوندى آدم‌لرنك طعامى يعنى بوغازلاغان حيوانلارى (اُوتُوا الْكِتَابَ) اول آدم‌لرگه كتاب بيرلدى يعنى يهود ونصارالارنقى (حِلٌّ لَكُمْ) سزگه حلال‌در (وَطَعَامُكُمْ حِلٌّ لَهُمْ) دخى سزنك طعامكز يعنى بوغازلاغان حيوانكز (حِلٌّ لَهُمْ) كتابى‌لارغه حلال‌در بو آيتدن بلندى بوغازلاوچى آدم مسلمان ياكه كتابى بولورغه كيره‌ك ايكانچيلك اما وثنى‌نك مجوسى‌نك مرتدنك بوغازلاغان حيوانى‌نك حلال بولماوى بلندى اما بوغازلاوچى آدم‌نك ايرر بولووى شرط توگل خاتون‌نك بوغازلاغان حيوانيده حلال دخى تسميه‌نى بلورلك ديوانه آدم‌نك (بوغازلى بلسه) بوغازلاغان حيوانى‌ده حلال (وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ) دخى مؤمنه خاتونلاردان آزاد بولغانلارى‌نك نكاملرى حلال (وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ) دخى شوندى آدملردن آزاد خاتونلارنك نكاملرى حلال (اُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ) اول آدملرگه سزدن الك كتاب بيرلمش بولدى يعنى يهودلرنك ونصارالارنك آزاد خاتونلارى‌نك نكاسى حلال آزادلق برله‌ن قيدله‌و استحباب اوچون‌گنه چونكه امه‌نك نكاميده حلال (اِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ اُجُورَهُنَّ) هرقايچان اول آزاد خاتونلارنك مهرلرينى بيرسه‌كز (مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ) يعنى سزگه بو خاتونلارنك نكاسى حلال بولدى زنادن صاقلانوچى بولغانكز وزنا قيلوچى بولماغانكز حالده (وَلَا مُتَّخِذِي اَخْدَانٍ) دخى دوستلار (سۆيه‌ركه‌لر) توتقوچى بولماغانكز حالده اهل كتاب الله‌تعالى‌برنك ديلمزگه راضى بولماسه مؤمنلرگه برنك خاتونلارمزنى نكاملانوني هم برنك بوغازلاغان حيوانمزنى آشاوني درست ايتمه‌س ايدى ديديلر الله‌تعالى اهل كتاب برله‌ن مشركلر آراسنده احكام آخرتده آيرما بارلغنى بيان قيلوب ذكر قيلغاچق آيتنى ايندردى (وَمَنْ يَكْفُرْ بِالْاِيمَانِ) وكمدر شرائع اسلامگه ايمانلى انكار قيلسه (فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُ) بس تحقيق اول كشينك عملى باطل بولور (وَهُوَ فِى الْآخِرَةِ

منَ الخاسرينَ) دخی اول کشی آخرتده ایمان برلهن کفرنی آلماشدروی سببلی الوغ ضرر ایترچیلردندر (یا أیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (اذا قُمْتُمْ الَی الصَّلوة) هر قایچان نمازغه تورورغه تلهسهگز وطهارتسز بولساگز (فَاغْسلُوا وُجُوهَکُمْ) بس یوزلرگزنی یووغز (وَأیْدیَکُمْ الَی المَرَافق) دخی ترسهکلرگز برلهن قوللارگزنی یووغز (وَامْسَحُوا برُؤُسکُمْ) دخی باشلارگزغه مسح قیلگز (وَأرْجُلَکُمْ الَی الْکَعْبَیْن) دخی طوبقلارگز برلهن آیاقلارگزنی یووغز الله تعالی بو آیتده طهارتنك دورت فرضنی بیان ایتدی چونکه امر قیلدی امر وجوب اوچون (وَانْ کُنْتُمْ جُنُبًا فاطَّهَّرُوا) واگر سز جنب بولساگز بس پاکلانگز یعنی غسل قیلگز (وَانْ کُنْتُمْ مَرْضی) واگرسز آورو بولساگز (أوْ عَلی سَفَر) یایسه سفر حالی اوزهرنده بولساگز (أوْ جاءَ أحَدٌ منْکُمْ منَ الغائط) یایسه سزنك برگز حاجت اوتی تورغان اورندن حاجتن اوتهب کیلسه یعنی طهارتنی صندرسه (أوْلامَسْتُمُ النّساءَ) یاکه خاتونلارنی جماع قیلساگز (فَلَمْ تَجدُوا ماءً) بس اگر غسل قیلورغه یاکه طهارت آلورغه صو تاپماساگز (فَتَیَمَّمُوا صَعیدًا طَیّبًا) بس پاك یبر جنسنه تیمم صوغگز (فَامْسَحُوا بوُجُوهکُمْ) بس تیمم صوقغانده یوزلرگزگه مسح قیلگز (وَأیْدیکُمْ) دخی قوللارگزغه مسح قیلگز (منْهُ) اول پاك یبر جنسلدن (ما یُریدُاللهُ) تلهمهس الله تعالی (لیَجْعَلَ عَلَیْکُمْ منْ حَرَج) سزنك اوزهرگزگه مشقتلی قیلونی (وَلکنْ یُریدُ لیُطَهّرَکُمْ) ولکن سزنی پاکلاونی تلهر (وَلیُتمَّ نعْمَتَهُ عَلَیْکُمْ) دخی سزنك اوزهرگزگه نعمتنی تمام قیلونی تلهر (لَعَلَّکُمْ تَشْکُرونَ) سزنك شکرانه قیلوگزاوچون (وَاذْکُرُوا نعْمَةَاللهِ عَلَیْکُمْ) دخی الله (تعالی)نك سزنك اوزهرگزده بولغان نعمتنی ذکر قیلگز (وَمیثاقَهُ الَّذی) دخی شوندی عهدیلی ذکر قیلگز (وَاثَقَکُمْ به) الله تعالی اول عهد برلهن عهد قیلدی سزگه (اذْ قُلْتُمْ) شول وقت سز ٹهیتدگز یعنی مسلمانلاردن رسول اللهغه بیعت پیردکلری وقتده آلغان عهدنی (سَمعْنا وَأطَعْنا) سوزکنی ایشتدك وبوی صوندق دیوب (وَاتَّقُوا اللهَ) نعمتنی اونوتوده وعهدیلی بوزوده اللهدن صاقلانگز (انَّ اللهَ) درستلکده الله تعالی (عَلیمٌ بذاتالصُّدُور) کوکرهك ایچلریلی یعنی کوکرهکدهگی یاشرن نرسهلرنی بلگوچیدر (یا أیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (کُونُوا قَوّامینَ لله) الله تعالینك حقلاری برلهن تورغوچی بولگز (شُهَداءَ بالْقسْط) عدللك برلهن شاهدلر بولگز (وَلا یَجْرمَنَّکُمْ شَنَآنُ قَوْم) مشرك قومینك قاطی دشمانلغی یوکلهمهسون سزنی (علی انْ لا تَعْدلُوا) مشرك قومنده عدللك قیلماسسزلغغه (اعْدلُوا) دوست ودشمان مقنده عادل بولگز (هُوَ أقْرَبُ للتَّقْوی) عدللك الله تعالیدن قورقوغه یاقنراقدر (وَاتَّقُوا اللهَ) عدللکلی قویوده اللهدن صاقلانگز (انَّ اللهَ) درستلکده الله تعالی خَبیرٌ بما تَعْمَلُونَ) سزنك قیلغان اشگزنك طشن واچن بلگوچیدر (وَعَدَاللهُ) وعده قیلدی الله تعالی (الَّذینَ) شوندی آدملرگه (آمَنُوا) آلار ایمان کیتردیلر (وَعَمِلُوا الصّالحات) دخی ایزگو اشلر اشلهدیلر (لَهُمْ مَغْفرَةٌ) ایمان کیتربده، ایزگو عمل قیلغان آدملر اوچون اللهنك یارلغاوی باردر (وَأجْرٌ

عَظِيمٌ) دخی الوغ ثواب باردر یعنی اوجماخ (وَالَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (كَفَرُوا) کافر بولدیلار (وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) دخی بزنك آیتلرمزنی یالغانغه توتدیلار (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ) بو آدملر جحیم تموغینك ایبه‌لریدر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنده ایمان کیتورگان آدملر (اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ) الله تعالی‌نك سزنك اوزه‌رکزگه بولغان نعمتنی ایسکزگه توشرکز * رسول اکرم خلفاء اربعه برله‌ن بنو قریظه‌گه بورچقه آنچه صورارغه کیلدی قرضغه آنچه صوراویدنك سببی ایکی مسلمانننی مشرك دیوب حساب ایتوب خطالق برله‌ن امیه اوغلی عمر ثولترگان ایدی شول ایکی مسلماننك دیتی اوچون قرضغه آنچه صورادی بنو قریظه ای ابوالقاسم اوطور سین ضیافت قیلیق صوکره قرضغه آنچه بیررمز دیدیلر رسول اکرمنی اوطورتدیلار مقصودلاری رسول الله‌نی ثوترو ایدی جحاش اوغلی عمرو رسول الله اوستنه الوغ تاش توشرونی قصد قیلدی الله تعالی عمرونك قولنی توتدی حضرت جبرائیل توشوب رسول‌الله‌غه بو واقعه‌دن خبر بیردی رسول‌الله شوندان صوك بنو قریظه‌لردن چغب کیتدی شول حقده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (إِذْ هَمَّ قَوْمٌ) الله تعالی‌نك شول وقتداغی نعمتنی ایسکزگه توشرکز بر قوم یعنی بنو قریظه‌لر قصد قیلدیلار (أَنْ يَبْسُطُوا إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ) سزگه ثولترو برله‌ن قوللارنی توشه‌ونی (فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ) بس الله تعالی سزلردن اول قومنك قوللارونی طیدی آلارنك ضررلارینی سزدن قایتارونی (وَاتَّقُوا اللَّهَ) دخی الله‌دن قورقکز (وَعَلَى اللَّهِ) دخی الله تعالی اوزه‌رینه (فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) مؤمنلر اشلرینی تابشرسونلار * بنو اسرائیل فرعوندن قوتلوب مصرده قرارلانغانلاری زمانده الله تعالی ارض شامدان بولغان اریحاء شهرینه سفر قیلو برله‌ن امر قیلدی اول وقتده اریحاءده کنعانیلر تورالار ایدی هم الله تعالی ثه‌یتدی بنواسرائیل‌گه مین سزگه اریحاء شهرینی قرارلانا تورغان اورن هم طورا طورغان یورط قیلدم مصردان چغب اریحاءغه بارکز دیدی هم اریحاده بولغان کنعانیلر برله‌ن صوغش قیلکز مین سزگه یاردم بیروچی‌من دیدی حضرت موسی هر برسبطدان الله تعالی قوشقان نرسه‌گه وفاء قیلولارینه کفیل آلدی هم بنو اسرائیلدن شاهدلر آلوب اریحاء گه سیر قیلدی کنعان بیریه یاقفلاشقاچ شاهدلارنی خبر تیکشرب کیلکز لکن کنعان قومی برله‌ن سویله‌شمه‌کز دیوب یبه‌ردی بوکنعان قومینك هاللرینی تیکشررگه کیتکان نقیبلری کنعانیلرنی الوغ ته‌نلی وبیك قوتلی آدم تابولاری سببلی قورقوب همه‌سی قاچدیلار هم کیری قایتدیلار قوملریده کنعانیلرنك هاللرینی سویله‌دیلر مگر یهودا سبطدن یوفنا اوغلی کالب افرائیم [٢] سبطدن نون اوغلی یوشع قاچمی قالدی الله تعالی شول خصوصده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ) تحقیق آلدی الله تعالی (مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ) یعقوب (علیه‌السلام)نك بالالاریدنك عهدینی (وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ) دخی یعقوب بالالارندن بیبه‌ردك بز (اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا) اون ایکی تیکشروچی شاهدنی (وَقَالَ اللَّهُ) دخی بنو اسرائیل‌گه ثه‌یتدی الله تعالی (إِنِّي مَعَكُمْ) درستلکده مین یاردم‌بیروده سزنك برله‌ن برگه‌من دیوب (لَئِنْ أَقَمْتُمُ الصَّلَاةَ)

٢) (افرائیم) حضرت یوسفنك اوغلینك اسمیدر.

اکر

اگر نماز اوقوساکز (وَآتَيْتُمُ الزَّكٰوةَ) دخی زکوة بیرسه‌کز (وَآمَنْتُمْ بِرُسُلِي) دخی رسوللرمه ایمان کیترسه‌کز (وَعَزَّرْتُمُوهُمْ) دخی رسوللرمه یاردم بیرسه‌کز (وَأَقْرَضْتُمُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا) دخی الله تعالی‌گه کورکام بورچقه بیرو برلهن بورچقه بیرسه‌کز یعنی الله یولنده مالـلارکزنی صرف قیلساکز (لَأُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ) سزلردن یاوزلقلارکزنی اورترمن (وَلَأُدْخِلَنَّكُمْ جَنّٰتٍ) دخی سزنی شوندی اوجماخلارغه کرترمن (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهٰارُ) اول اوجماخلارنك آستندن یلغه‌لار (صولار) آغار (فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ) بس بر کشی بوعهد صوکنده کافر بولسه (مِنْكُمْ) سزدن (فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ) بس تحقیق اول کشی یولنك توغریسندن آداشدی (فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِيثَاقَهُمْ) بنوا سرائیلنك عهدلرین بوزولاری سببلی (لَعَنّٰاهُمْ) آلارنی رحمتمدن براق قیلدق هم صورتلرینی آلماشدردق (وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً) دخی کوکللرینی آیقلردن قورقمی تورغان قارا وقاطی قیلدق (يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ) توراتده محمد (علیه السلام)نك صفتی حقنده بولغان سوزلرنی اورنلارندان دوندررر بولدیلار یعنی الله‌تعالی قویغان اورنلارندان (وَنَسُوا حَظًّا) دخی اولوشلارینی اونتدیلار (مِمَّا) شول نرسه‌دن بولغان اولوشلارینی (ذُكِّرُوا بِهِ) اول نرسه‌برلهن بیورلمش بولدیلار ایدی یعنی توراتده رسول‌الله‌غه ایمه‌رو برلهن بیورلمش بولغان اولوشلارینی اونتدیلار (وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ) دخی ای محمد (علیه السلام) همیشه توشنور بولورسن (عَلٰى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ) بنو اسرائیلدن خیانت‌که یعنی آلارنك عادتلرندندر خیانت (إِلَّا قَلِيلًا مِنْهُمْ) مگر بنو اسرائیلنك آزندانغنه خیانت‌که توشنگوچی بولماسن یعنی ایمان کیترگانلری‌گنه خیانت قیلماسلار (فَاعْفُ عَنْهُمْ) بس بنو اسرائیلدن اگرتوبه ایتوب ایمان کیترسه‌لر عفو ایت (وَاصْفَحْ) دخی اوتکانده‌گی اشلرندن یوز دوندر (إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ) درستلکده الله‌تعالی عفوقیلو برلهن ایزگولك قیلوچیلارنی دوست کوره‌در (وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا) دخی شوندی آدملردن آلارنه‌یتدیلر (إِنَّا نَصٰارٰى) بز نصارالارمز دیو (أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ) بز نصارالار دیگان آدملردن عهدلرینی آلدق یعنی بز نصارا دیوب دعوی قیلوچیلاردن (فَنَسُوا حَظًّا) بس اول نصارالق دعواسنده بولغان آدملر اولوشلرینی اونتدیلار (مِمَّا) شول نرسه‌دن بولغان اولوشلرینی (ذُكِّرُوا بِهِ) اول نرسه برلهن بیورلدیلار یعنی انجیل‌ده محمدعلیه‌السلام‌گه ایمه‌رو برلهن بیورلمش بولولارینی اونتدیلار (فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدٰاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ) بس نصارالق دعواسنده بولغان آدملر آراسنده دشمانلقنی همده آچولانشونی لازم ایتدك (إِلٰى يَوْمِ الْقِيٰامَةِ) قیامت کونغه قدر شونك اوچون نصارالق دعواسنده بولغان آدملر نسطوریه یعقوبیه ملکانیه‌گه آیرلدیلار (وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللّٰهُ) وتیز اول نصارالق دعواسنده بولغان آدملرگه الله تعالی خبربیرر (بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ) نصارالق دعواسنده بولغان آدملرنك قیلغان نرسه‌لری سببلی یعنی جزاء هم‌عذاب برلهن تیز خبربیرر الله تعالی (يٰا أَهْلَ الْكِتٰابِ) ای کتاب اهلی یعنی یهودلر ونصارالار (قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا) تحقیق کیلدی سزگه ایلچیمز یعنی محمدعلیه‌السلام (يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيرًا) سزگه کوبنی بیان قیلور (مِمَّا) شول نرسه‌دن (كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ الْكِتٰابِ) تورات برلهن انجیل

كتابلدان سزاول نرسه‌نی یاشرر بولدكز یعنی یهودلر توراتدن رجم آیتنی هم رسول الله‌نك صفتنی بیان ایتكان آیتنی یاشردیلر نصارالار حضرت عیسی‌نك آخر زمانده احمد اسملی پیغمبرنك كیلووی برله‌ن سویونچ بیرووینی انجیل‌دن یاشردیلر رسول الله‌نك باشقه كتب سماویه‌ده اسمی احمد بولغان (وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ) دخی سزیاشرگان نرسه‌نك كوبسندن غیر بیرمی عفو قیلاربولدی (قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ) ای كتاب اهلی تحقیق سزگه الله‌دان شك وآزغلق قارانغولقلاریمی بتره تورغان نور كیلدی یعنی محمد علیه السلام (وَكِتَابٌ مُبِينٌ) دخی معجزه بولووی ظاهر بولغان كتاب یعنی قرآن كیلدی (يَهْدِي بِهِ اللَّهُ) اول كتاب برله‌ن كوندرر الله‌تعالی (مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ) اوزینك رضالغنه ایبه‌رگان كشینی یعنی ایمان كیترگان كشینی (سُبُلَ السَّلَامِ) عذاب‌دان سلامت بولاتورغان یوللارغه (وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ) دخی اول كتاب برله‌ن الله‌تعالی آدملرنی كفر قارانغولقلارندان ایمان نوریمه چغارر (بِإِذْنِهِ) اوزی‌نك اذنی وتله‌وی برله‌ن (وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) دخی الله تعالی اول كتاب برله‌ن حق یولدان آزغان آدملرنی توغری بولغان یولغه كوندرر (لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ) تحقیق شوندی آدملر كافر بولدی (قَالُوا) اول آدملر ئه‌یتدیلر (إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ بْنُ مَرْيَمَ) درستلكده الله مریم اوغلی مسیح‌در یعنی عیسی‌در دیو یعنی نصارانك یعقوبیه دیگان فرقه‌سی حضرت عیسی‌نی الله دیگانلر (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد مریم اوغلی عیسانی الله دیوچیلرگه (فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا) بس الله‌دان بر نرسه‌نی كم ملكه‌نور یعنی الله تعالی‌نك قدرتندن وارادسندن برنرسه‌نی كم ملكه‌نور یعنی هیچ كم ملكه‌نمه‌س (إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ) اگرده الله تعالی مریم اوغلی مسیحنی هلاك ایتونی تله‌سه (وَأُمَّهُ) دخی مسیح‌نك آناسی حضرت مریمنی هلاك ایتونی تله‌سه (وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا) دخی بیرده بولغان آدملرنك بارچه‌سنی هلاك ایتونی تله‌سه البته هیچ كم الله تعالی‌نی تله‌گان نرسه سندن طییوچی بولماس بس نیچك عیسی الله بولسون (وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) الله تعالی اوچوندر كوكلرنك وییرلرنك ملكی (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی كوكلر برله‌ن ییرلر آراسنده بولغان نرسه‌لرنك ملكی (يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ) الله تعالی تله‌گان نرسه‌سنی یاراطور (وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالی هربرنرسه اوزه‌ریمه كوچی ییتكوچیدر یعنی الله تعالی هر برنرسه‌گه مطلق كوچی ییته اصلسزده یاراطا نیته‌كه كوكلرنی وییرلرنی یاراطدی اصل‌دان‌ده یاراطا نیته‌كه كوكلر وییرلر آراسنده بولغان نرسه‌لرنی یاراطدی جنسی بولماغان اصلدان هم یاراطا نیته‌كه آدم علیه السلامنی وكوب حیوانلارنی یاراطدی هم جنسی بولغان اصلدان‌ده یاراطا یالغز ایردن‌گه‌ده یاراطا نیته‌كه حضرت حوانی یاراطدی ویالغز خاتوندان‌غه‌ده یاراطا نیته‌كه عیسی علیه السلامنی یاراطدی آنا برله‌ن آنانك ایكسندن هم یاراطا نیته‌كه باشقه آدملرنی یاراطدی (وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى) دخی یهودلر هم نصارالار ئه‌یتدی (نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبَّاؤُهُ) بز الله‌نك اوغللاری ودوستلاریمز یعنی الله‌نك اوغلی بولغان عزیر برله‌ن عیسی‌گه ایبه‌رگان آدملرمز دیو (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد علیه السلام بوره‌وشچه ئه‌یتوچی یهولر برله‌ن نصارالارغه (فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ) بس سز الله‌نك

اوغللار

اوغللارى ودوستلارى بولساكز نى اوچون الله تعالى سزنى گناهكز سببلى عذاب قيلا وحالانكه آتا بالاسنى ودوستنى عذاب قيلمايدر ايدى (بَلْ اَنْتُمْ بَشَرٌ مِمَّنْ خَلَقَ) سز الله‌نك اوغللارى ودوستلارى توگلسز بلكه الله تعالى ياراطقان آدماردن جمله‌سندن بولغان آدمسز (يَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ) الله تعالى سزلردن تله‌گان كشى‌سنى يارلغار يعنى ايمان كيترگانكزنى (وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ) وتله‌گان كشى‌سنى عذاب قيلور يعنى ايمان كيترمه‌گانكزنى ديوب (وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ) دخى الله تعالى اوچوندر كوكلرنك وييرلرنك ملكى (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخى كوكلر برله‌ن ييرلر آراسنده بولغان نرسه‌لرنك ملكى (وَاِلَيْهِ الْمَصِيرُ) دخى اول الله تعالى گه‌در ثه‌ورله‌چك وقايتاچاق اورن (يَا اَهْلَ الْكِتٰابِ) اى كتاب اهلى يعنى يهودلر ونصارالار (قَدْ جٰاءَكُمْ رَسُولُنَا) تحقيق سزگه ايلچيمز محمد عليه‌السلام كيلدى (يُبَيِّنُ لَكُمْ) سزگه اسلام دينى بيان قيلور (عَلٰى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ) پيغمبرلردن كيلگان وقنده كيلدى سزگه حضرت عيسى برله‌ن رسول‌الله‌نك پيغمبر بولووى آراسنده بيش يوز توقسان توقزيل مقدارى بولغان زمانغه فترة زماني جاهليت زمانى ديلر (اَنْ تَقُولُوا) سزنك ثه‌يتووكز مكروه بولغانلقى اوچون كيلدى (مَا جٰاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ) بزگه اوجماخ برله‌ن سويونچ بيروچى وتموغدن قورقتوچى هيچ‌كم كيلمه‌دى ديوب يعنى اگر كيلگان بولسه ايمان كيتررايدك ديوعذر ايسته‌وكزنى بترو اوچون كيلدى (فَقَدْ جٰاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ) بس بزگه كيلمه‌دى ديو اعتذار قيلماكز تحقيق سزگه اوجماخ برله‌ن سويونچ بيروچى وتموغدان قورقتوچى كيلدى (وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالى هر بر نرسه اوزه‌رينه كوچى يتكوچيدر (وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ) اى محمد (عليه‌السلام) شول زمانغى ذكر قيل اول زمانده موسى عليه‌السلام) قومنه‌ثه‌يتدى (يٰاقَوْمِ) اى قومم (اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ) سزنك اوزرنكزگه بولغان الله(تعالى)نك نعمتنى ايسكزگه توشركز (اِذْ) شول وقنده بولغان نعمتنى (جَعَلَ فِيكُمْ اَنْبِيَاءَ) سزنك اچكزده پيغمبرلر قيلدى اول پيغمبرلر سزنى حق يولغه كوندردىلر واول‌پيغمبرلرسببلى شرافت تاپدكز بنو اسرائيلده يبيه‌رلگان‌قدر پيغمبر هيچ بر امت‌كه يبيه‌رلمه‌گان (وَجَعَلَكُمْ مُلُوكًا) دخى سزلرنى يعنى سزنك اچكزده پادشاهلار قيلدى يعنى فرعون صوكنده پيغمبرلر كوبه‌يدگى كبى بنو اسرائيل اچنده پادشاهلارده كوبه‌يدى (وَآتٰاكُمْ) دخى الله تعالى سزگه بيردى (مَا) شول نرسه‌نى (لَمْ يُؤْتَ اَحَدًا مِنَ الْعٰالَمِينَ) اول نرسه‌نى بتون عالمدن هيچ كمگه ببرامه‌دى يعنى سزنى دريا ياروب فرعوندن قوتقاردى هم سزنى «تيه» صحراسنده بلوط برله‌ن كوله‌گه‌له‌دى هم سزگه كوكدن « مَنّ » هم « سلوى » ايندردى (يٰاقَوْمِ) اى قومم (اُدْخُلُوا الْاَرْضَ الْمُقَدَّسَ) مقدس بولغان بيرگه كركز يعنى پيغمبرلرنك قرارگاهى اولغان ومسلمانلارنك مسكنى بولغان بيت المقدس بيريله كركز (الَّتِي كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ) شوندى مقدس بولغان ييركم الله تعالى اول ييرنى سزگه توراچاق اورن ايتب لوح المحفوظده يازدى (وَلَا تَرْتَدُّوا عَلٰى اَدْبٰارِكُمْ) دخى آرطلاركز اوزه‌ريله كنعان جبا بره‌لرندن قورقب قايتماكز بنو اسرائيل نقيبلردن يعنى كنعان جبابره‌لريدك حاللرينى تيكشررگه بارغان آدملردن جبابره‌لرنك حاللرينى

ایشتب یغلادیلار کاشکی مصرده ئولگان بولساقچی دیدیلر هم حضرت موسی‌غه مصرغه بزنك برله‌ن برگه
قایت اوزکنی رئیس ایته‌رمز دیدیلر (فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ) بس اگر جبابره‌دن قورقب کیری قایتساکز
ضرر ایتکانکز حالده یعنی دنیا وآخرت ثوابندن محروم بولغانکز حالده کیری قایتورسز (قَالُوا
يَامُوسَى) کنعان جبابره‌سینك حاللرینی تیکشرب قایتوچیلار ئه‌یتدیلر ای موسی (اِنَّ فِيهَا قَوْمًا جَبَّارِينَ)
درستلکده ارض مقدسده عاد قومندن قالغان اوزون وقوتلی آدملر بار بزنك آلارغه قارشی تورورغه
کوچمز ییته‌رلك توگل (وَاِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا) درستلکده بز ارض مقدسه‌گه کرمیمز (حَتَّى يَخْرُجُوا مِنْهَا)
کنعان جبابره‌سی ارض مقدسه‌دن چقغانغه قدر (فَاِنْ يَخْرُجُوا مِنْهَا) بس اگر کنعان جبابره‌سی ارض
مقدسه‌دن چقسالار (فَاِنَّا دَاخِلُونَ) بس بز ارض مقدسه‌گه کرگوچیلرمز دیوب (قَالَ رَجُلَانِ) جبابره
حالنی تیکشررگه بارغان نقیبلردن ایکی ایر ئه‌یتدی یعنی یهودا سبطندن بولغان یوفنا اوغلی کالب
برله‌ن یوسف عم اوغلی بولغان افرائیم سبطندن نون اوغلی یوشع (مِنَ الَّذِينَ يَخَافُونَ) الله‌تعالی‌دن
قورقا تورغان آدملردن (اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِمَا) الله‌تعالی اول ایکی ایر اوزه‌رینه ایمان هم ثبات برله‌ن
انعام قیلدی (ادْخُلُوا عَلَيْهِمُ الْبَابَ) کنعان جبابره‌سی اوزه‌رینه قریه‌لرینك قابقاسندن کرکز آلاردن
قورقماکز آلارنك گاوده‌لری زور بولسادا یوره‌کلری یوق دیوب ئه‌یتدیلر (فَاِذَا دَخَلْتُمُوهُ فَاِنَّكُمْ غَالِبُونَ)
بس هر قایچان‌سز آلارنك قابقالارندن کرسه‌کز اول وقتده سز غالب بولورسز (وَعَلَى اللّٰهِ فَتَوَكَّلُوا)
دخی الله تعالی اوزه‌رینه اشلرکزنی تابشرکز (اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگرسز الله تعالی‌گه ایمان کیتروچی
وعده‌سینك راستلغنی تصدیق قیلوچی بولساکز (قَالُوا يَا مُوسَى) موسی علیه‌السلامنك قومی ئه‌یتدیلر
ای موسی (اِنَّا لَنْ نَدْخُلَهَا اَبَدًا) ارض مقدسه‌گه بز مکگو کرمه‌مز (مَا دَامُوا فِيهَا) کنعان جبابره‌سی اول
ارض مقدسه‌ده بولغانلاری مدتده (فَاذْهَبْ اَنْتَ وَرَبُّكَ) بس سین اوزك بار هم ربك بارسون (فَقَاتِلَا)
بس ربك برله‌ن ایککز جبابره برله‌ن صوغش قیلکز (اِنَّا هٰهُنَا قَاعِدُونَ) درستلکده بز بو اورنده
صوغشقه بارمی اوطروب توروچیلارمز دیو (قَالَ رَبِّ) حضرت موسی ئه‌یتدی ای ربم (اِنِّي لَا اَمْلِكُ)
درستلکده مین خوجه بولا آلیم (اِلَّا نَفْسِي وَاَخِي) مگر اوزمه دخی قرده‌شم هارونغه خوجه بولا آلام
حضرت موسی قومندن امید کیسکاچ شکایة بوسوزنی ئه‌یتدی اوشانچلی کشیسی قرده‌شی هارونده مذکور
ایکی ایرگنه قالدی اول ایکی ایرگه‌ده تمام اوشانب بته آلمادی (فَافْرُقْ بَيْنَنَا) بس بزنك آرامزنی
آیر (وَبَيْنَ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ) دخی اطاعتدن چغوچی قوم آراسنی آیر یعنی هر قایومزغه تبیشنچه
حکم ایت (قَالَ) الله تعالی ئه‌یتدی (فَاِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ) بس درستلکده ارض مقدسه بنو اسرائیل
اوزه‌رینه حرام قیلنمشدر یعنی گناهلاری سببلی ارض مقدسه‌گه کره آلماسلار هم ارض مقدسه‌نی
مالکده بولا آلماسلار (اَرْبَعِينَ سَنَةً) قرق یل (يَتِيهُونَ فِي الْاَرْضِ) ییرده حیران بولوب یورورلر
(فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ) بس ای موسی بوزقلق قیلوچی قوم اوزه‌رینه یاوز دعاء قیلووکا قایغرما
شوندان صوك بنو اسرائیل تیه صحراسنده آلتی فرسخ (ییتمش ایکی مك آدوم) مسافه‌نی قرق یل

سیر قیلدیلار سیرلری هر کوننی ایرته‌دن کیچکه قدر بولدی نی قدر کون بویی سیر قیلسالارده کیچ برله‌ن همیشه ایرته برله‌ن کوچکان اورنلارنده بولدیلار کوندز قویاشدن بولوط کوله‌گاله‌ب کیچ برله‌ن نور ظاهر بولوب یاقتی بیرر بولدی آشاغان طعاملری من برله‌ن سلوی بولوب اوزلری یوکله‌گان طاشلارندان صو چغوب شول صو شرابلاری بولدی موسی علیه السلام برله‌ن هارون علیه السلامده برگه تیه صحراسنده بولسالارده آلارغه هیچ برمشقت وآغراق بولمادی هر ایکسی تیه صحراسنده وفات بولدیلار حضرت هاروندن موسی علیه السلام آلتی یل صوك وفات بولدی مونك صوکنده یوشع علیه السلام اوچ آیدان صوك اریحانی فتح ایتدی نقیب‌لردن کالب برله‌ن یوشع‌دن باشقه‌سی کینه‌ت ئولدیلر (وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ ابْنَيْ آدَمَ) ای محمد (علیه السلام) اهل کتاب اوزه‌رینه آدم‌نك ایکی اوغلی‌نك خبرینی اوقو یعنی قابل برله‌ن هابل خبرینی الله‌تعالی آدم علیه السلام‌گه برقورصاقده توغان قز بالاسنی ایکنچی قورصاقده توغان ایر بالاسنه جفتله‌ندرو برله‌ن وحی قیلدی قابل برله‌ن برگه توغان قز بالا «اقلیما» کورکام‌ره‌ك بولدقدن هابل‌گه بیروگه راضی بولمادی قابل آچولاندی آدم علیه السلام قابیل برله‌ن هابیل‌گه ایککزده قربان چالغز قایسی‌کزنك قربانی مقبول اولسه اقلیما آکار بولور دیدی هر ایکسی قربان بوغازلادیلار هابیل‌نك قربانینی کوکدن اوط توشب یاندردی اول وقت قربان مقبول بولونك علامتی شول ایدی شوندان صوك قابیل‌نك بیگره‌ك آچووی آرتدی (بِالْحَقِّ) حقاق برله‌ن اوقو (اِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا) شول وقتده‌غی خبرلرینی اوقو آدم‌نك ایکی اوغلی الله تعالی‌گه یاقن بولنا تورغان نرسه برله‌ن یاقناق قیلدیلار یعنی قربان چالدیلار (فَتُقُبِّلَ مِنْ اَحَدِهِمَا) بس اول قربانني ایکی اوغلی‌نك برسندن قبول قیلندی (وَلَ مِنَ الْآخَرِ) وایکنچسندن قبول قیلنمادی (قَالَ لَاَقْتُلَنَّكَ) قربانی قبول قیلنماغانی یعنی قابیل قربانی قبول قیلنغانی یعنی هابیل‌گه ئه‌یتدی مین سینی ئولتررمن قابیل‌گه هابیل نی اوچون مینی ئولتره‌سن دیدی قابیل الله تعالی سینك قربانکنی قبول ایتدی شونك اوچون ئولتره‌م دیدی (قَالَ) هابیل ئه‌یتدی (اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ) بودر باشقه توگل‌در قربانني الله‌تعالی خلاف‌لق قیلوده اوزندن صاقلانوچیلاردان قبول قیلور اما سین الله تعالی‌گه خلافاق قیلدك وحکمنه راضی بولمادك (لَئِنْ بَسَطْتَ اِلَيَّ) اگر سین میکا توشه‌سه‌ك (يَدَكَ) قولکنی (لِتَقْتُلَنِي) مینی ئولترمه‌کك اوچون (مَا اَنَا بِبَاسِطٍ يَدِيَ) مین قولمنی توشه‌گوچی توگل‌من (اِلَيْكَ) سیکا (لَاَقْتُلَكَ) سینی ئولترمه‌کم اوچون (اِنِّي) درستلکده مین (اَخَافُ اللّٰهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ) بتون عالمنی تربیه ایتوچی بولغان الله‌دان قورقامون (اِنِّي اُرِيدُ اَنْ تَبُوءَ) درستلکده مین سینك قایتووکنی تلیمن (بِاِثْمِي وَاِثْمِكَ) اوزم‌نك هم سینك گناهك برله‌ن یعنی مین سیکا بوی‌صونامن شونك اوچون اگرده مین سیکا ئولترو برله‌ن قولمنی توشه‌سه‌م سینك مینم گناهمنی یوکله‌وکنی تله‌و اوچون اگر سین میکا ئولترو برله‌ن قولکنی توشه‌سه‌ك اوزکنك گناهکنی یوکله‌وك‌نی تله‌و اوچون (فَتَكُونَ مِنْ اَصْحَابِ النَّارِ) بس اگر سین مینی ئولترسه‌ك اوط ایه‌لرندن بولورسون بس شونك اوچون مین سینی ئولترو سببی برله‌ن سینی ئولترو گناهسی برله‌ن قایتونی تله‌میم اول وقت مین اوط ایه‌لرندن

بولور ایدم (وَذٰلِكَ جَزٰٓؤُا الظّٰلِمِينَ) وبو اوط جبر قیلوچیلارنك جزاسیدر (فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ) بس قابیل‌گه نفسی زیناتلی وبیکـل اش قیلدی (قَتْلَ اَخِيهِ) قردەشی هابل‌نی ئولترونی (فَقَتَلَهُ) بس قردەشی هابیل‌نی ئولتردی (فَاَصْبَحَ مِنَ الْخٰسِرِينَ) بس قابیل دنیا وآخرت جهتلدن ضرر ایتوچیلردن بولوب طاشغه کردی (ئەورلدی) چونکه قابیل عمری بوینچه سورلمش وقایغولی بولوب یوردی قابیل‌نك هابیللی ئوتروی حرا طاغنده هابیل‌نك یکرمی یاشنده وقتنده بولدی دیمشلر قابیل هابیللی ئوترگان صوکنده بیرده اوّلـگی میت بولغانلقی اوچون نی قیلورغه بلمی حیران بولوب یوردی (فَبَعَثَ اللّٰهُ غُرَابًا) بس الله‌تعالی قارغه یبه‌ردی (يَبْحَثُ فِى الْاَرْضِ) اول قارغه بیرگه بورنی برلەن هم آیاغی برلەن قازور بولدی هم توفراغنی ئولـگان قارغه اوزەرینه ساچر بولدی (لِيُرِيَهُ) الله‌تعالی قارغه‌نی یبه‌ردی قابیل‌گه کورسه‌تور اوچون (كَيْفَ يُوٰارِى سَوْءَةَ اَخِيهِ) اول قارغه قردەشی بولغان قارغه‌نك ئوله کسه‌سنی نیچك اورتر قابیل هابیل‌نك دفنی حقنده حیران بولوب بورگاج الله تعالی ایکی قارغه یبه‌ردی بو قارغه‌لار صوغشدیلارده برسی ایکنچسنی ئولترگان بس ئولترگان قارغه بورنی هم آیاغی برلەن یرنی قازب چوقر یاصاب دفن قیلدی (قَالَ يٰوَيْلَتٰى) قابیل ئەیتدی ای مینم هلاك لـکم (اَعَجَزْتُ اَنْ اَكُونَ مِثْلَ هٰذَا الْغُرَابِ) ایا مین بوقارغه کبی بولماقدانده عاجز بولدم‌مو (فَاُوٰارِىَ سَوْءَةَ اَخِى) بس قردەشم‌نك ئوله کسه‌سنی وعورتنی یاشررمن (فَاَصْبَحَ مِنَ النّٰدِمِينَ) بس‌قابیل قردەشینی ئوترووینه اوکنوچیلردن بولوب طاشغه کردی واوکندی چونکه قایدا قویارغه بلمینچه آبدراب بر یل کوتەروب یوردی هم قردەشینی‌ئوتروی‌سببلی توسی قارغه‌غه ئەیلەندی (مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ) بو قابیل قیلغان اش‌اوچونده (كَتَبْنَا عَلٰى بَنِى اِسْرٰائِيلَ) بنو اسرائیل اوزەرینه یازدق وحکم ایتدك بز (اَنَّهُ) درستلـکده شأن (مَنْ قَتَلَ نَفْسًا) برکشی کشی ئولترسه (بِغَيْرِ نَفْسٍ) قصاصنی واجب ایته تورغان کشی ئولترودن باشقه (اَوْ فَسَادٍ فِى الْاَرْضِ) یاکه یبرده شرك کبی ویول کیسو کبی بوزوقاق قیلودان باشقه (فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النّٰاسَ جَمِيعًا) بس گویاکه اول کشی بتون آدمنی ئولتردی چونکه بر آدمنی ئولترو برلەن بتون آدمنی ئولترو الله‌تعالی‌نك آچوویلی تارتوده برابر (وَمَنْ اَحْيٰاهٰا) وبر کشی برکشینی ترگزسه یعنی ترك قالوویته سبب بولسه قصاص‌دان عفو قیلو ئولترودن طییلو یاکه هلاك ایته تورغان سبب‌لردن قوتقارو کبی (فَكَاَنَّمَا اَحْيَا النّٰاسَ جَمِيعًا) بس گویاکه اول کشی بتون کشینی ترگزدی یعنی بتون‌کشی‌نك ترك قالوویته سبب بولدی (وَلَقَدْ جٰاءَتْهُمْ رُسُلُنَا) وتحقیق بنو اسرائیل‌گه رسوللرمز کیلدی (بِالْبَيِّنٰاتِ) ظاهر بولغان معجزه‌لر برلەن (ثُمَّ اِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ) مونك صوکنده بنواسرائیلدن کوبسی (بَعْدَ ذٰلِكَ) بیغمبرلرمز کیلگان‌نك صوکنده (فِى الْاَرْضِ لَمُسْرِفُونَ) بیرده کشی ئولترو برلەن اسراف قیلوچی‌لاردر بول کیسو مسئله سلده الله تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی بو ذکر قیلماچق آیت‌نك نزولنه سبب شول عرنه‌دن بر قوم هجرتدن آلتنچی یلـده مدینهٔ منوّره‌گه کیلوب اسـلام برلەن مشرف بولدقلری صوکنده مدینه هواسی طبیعت‌لرینه موافـق بولماغانلغی اوچـون مدینه‌ده تـورونی یاراتمادیلار هـم طبیعت‌لری

اوزگاردى توسلرى صارغايدى قورصاقلارى كوبدى الوغلاندى رسول الله بو قوم‌گه مدينه‌دن چغوب
توه‌لر قاطنه باروب توه سوتلرى وتوه بوللرى اچه‌رگه قوشدى بو عرنيون قومى رسول الله ئه‌يتكانچه توه
سوتلرى وتوه بوللرى اچدبلر هم سلامتله‌ندبلر صوكره ارتداد ايتب اون بيش توه اوغرلاب اوز
يورطلارينه قايتوب كيتدبلر رسول الله بولار آرتندان اوزينك مولاسى (آزاد قيلغان قلى) بولغان
يسارنى بر نيچه آدملربرله‌ن برگه يبه‌ردى عرنيون قومى يسارگه غالب بولوب يسارنك ايكى آياغنى
وايكى قولنى كيسب شهيد ايتديلر مونك صوكنده رسول الله حضرت جابرنى برقوم برله‌ن برگه يبه‌ردى
بس عرنيونلى توتوب رسول الله‌غه كيتردبلر رسول الله بو عرنيون قومينك قوللارنى وآياقلارنى
كيسدى وآصدردى الله تعالى شول حقده ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى (اِنَّمَا جَزٰٓؤُا الَّذِينَ) بودر باشقه
توگللر شوندى آدملرنك جزاسى (يُحَارِبُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهٗ) اول آدملر الله هم الله‌نك رسولى برله‌ن
صوغش قيلورلار يعنى الله تعالى‌نك هم رسول الله‌نك دوستلارى برله‌ن صوغش قيلورلار (وَيَسْعَوْنَ
فِى الْاَرْضِ فَسَادًا) دخى يبرده بوزوقلق اوچون بورورلر (اَنْ يُقَتَّلُوٓا) آلارنك جزاسى ئولترلمش بولولاربدر
(اَوْ يُصَلَّبُوٓا) يايسه آصلمش بولولاربدر (اَوْ تُقَطَّعَ اَيْدِيهِمْ وَاَرْجُلُهُمْ) يايسه قوللارينك وآياقلارينك
كيسلمش بولوويدر (مِنْ خِلَافٍ) خلافدن يعنى اوك قوللارى صول آياقلارى كيسلمش بولور (اَوْ
يُنْفَوْا مِنَ الْاَرْضِ) يايسه بيردن نفى قيلنولاربدر يعنى حبس قيلنولاربدر ياكه بر شهردن ايكنچى
شهرگه‌يبه‌رلمش بولولاربدر الله تعالى بو آيتده بول كيسونك جزاسنده دورت نرسه بيان ايتدى همه‌سى
«او» كلمه‌سى برله‌ن بو «او» كلمه‌سى برنك قاشده بل معناسنده چونكه بو جزالار محاربه‌گه مقابله طريقى
برله‌ن ذكر قيلندى محاربه‌نك نوعلرى عادتده معلوم چرنكه محاربه فقط قورقتو برله‌نگنه بولا ياكه فقط
مالونى طالاب آلو برله‌نگنه بولا ياكه فقط ئولترو برله‌نگنه بولا ياكه ئولترو ومال آلونك ايكسى
برله‌ن بولا بس جزا نوعلرى محاربه نوعلرينه مقابل بولا بس آيتنك معناسى بولا بول كيسوچيلرنك
جزاسى فقط ئولترو بولا اگر اوزلرى فقط ئولترسه‌لر ئولتروده آصوده بولا اگر اوزلرى ئولترسه‌لرده
ومالنيده طالاب آلسالار خلاف ياقدن قوللارينى وآياقلارينى كيسو بولا اگر فقط مالنى تالاب آلسه‌لار
حبس قيلنور ياكه بر شهردن ايكنچى شهرگه يبه‌رو بولا اگر فقط قورقتسالار (ذٰلِكَ) ذكر قيلنغان جزاء
(لَهُمْ خِزْىٌ فِى الدُّنْيَا) بول كيسوچيلر اوچون دنياده رسوالقدر (وَلَهُمْ فِى الْاٰخِرَةِ) دخى بول كيسوچيلر
اوچون آخرتده باردر (عَذَابٌ عَظِيمٌ) الوغ عذاب (اِلَّا الَّذِينَ) مگر دنياده رسوالق آخرتده الوغ
عذاب بولماس شوندى آدملرگه (تَابُوا مِنْ قَبْلِ اَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ) بول كيسوچيلر اوزه‌رينه سزنك
كوچ بيتكوچى بولووكزدن الك آلارتوبه ايتديلر يعنى اول آدملر مال آلماسدن بورون بو اشلرندن
توبه قيلديلار اما بول كيسوچيلر كشى ئولترسه‌لر ياكه مال طالاب آلسالار ياكه جراحتله‌سه‌لر
بو وقتده اختيار وليلرده ئله‌سه‌لر عفو قيلورلار وئله‌سه‌لر قصاص آلورلار (فَاعْلَمُوٓا) بس بلكز (اَنَّ
اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (غَفُورٌ رَحِيمٌ) توبه قيلغان آدملرنى يارلقاغوچيدر هم آلارغه رحمت

ایتکوچیدر یعنی توبه قیلو سببلی حدودالله ساقط برلور اما حقوق عباد ساقط بولماس دیگان بعضیلار اما هدایه ایبه‌سی بو استثناء گه بناء توبه صوگنده بوجنایتده حد یوق دیگان (یٰا اَیُّهَاالَّذِینَ اٰمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (اتَّقُواالله) الله‌نك عذابیدن صاقلانگز (وَابْتَغُوا اِلَیْهِ الْوَسِیلَةَ) دخی الله تعالی‌گه یاقن برلوغه سبب بولغان ایزگو اشلرنی قیلو برله‌ن الله تعالی‌گه یاقن بولونی ایسته‌گز (وَجٰاهِدُوا فِی سَبِیلِهِ) دخی الله تعالی یولنده جهاد قیلگز (لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) سعادت ابدیه‌گه ایرشوگزاوچون (اِنَّ الَّذِینَ كَفَرُوا) درستلکده شوندی آدملر کافر بولدیلار (لَوْ اَنَّ لَهُمْ) اگرده کافر بولغان آدملر اوچون بولسه (مٰافِی الْاَرْضِ جَمِیعًا) بیرده بولغان نرسه‌نك کلسی (وَمِثْلَهُ مَعَهُ) دخی بیرده بولغان نرسه برله‌ن برگه مثلی بولسه یعنی ینه‌شول قدر نرسه آلارنك ملکی بولسه (لِیَفْتَدُوا بِهِ) اول مقدار نرسه برله‌ن اوزلریدی جولوب آلولاری اوچون (مِنْ عَذٰابِ یَوْمِ الْقِیٰامَةِ) قیامت کونی نك عذابیدن (مٰا تُقُبِّلَ مِنْهُمْ) کافر بولغان آدملردن اوزلرینه فدیه اوچون اول مقدار نرسه‌نی قبول قیلماس (وَلَهُمْ عَذٰابٌ اَلِیمٌ) دخی اول کافرلرگه همیشه رنجتکوچی عذاب بولور (یُرِیدُونَ اَنْ یَخْرُجُوا مِنَ النّٰارِ) کافر بولغان آدملر تموغ اوطندان چغونی تلهرلر (وَمٰا هُمْ بِخٰارِجِینَ مِنْهٰا) اول کافرلر تموغ اوطندان چغوچی توگللردر (وَلَهُمْ عَذٰابٌ مُقِیمٌ) دخی اول کافرلر اوچون همیشه بولغوچی عذاب باردر الله تعالی اورلاو مسئله‌سنده ذکر قیلناچق آیتنی ایلدردی بو سرقه آیتی‌نك نزولنه سبب شول ابیرق اوغلی طعمه حقنده نازل بولدی دیگانلر آنك قصه‌سی اوتدی (وَالسّٰارِقُ وَالسّٰارِقَةُ) اورلاوچی ابرنك واورلاوچی خاتونزنك حکمی (فَاقْطَعُوا اَیْدِیَهُمٰا) بس اورلاوچی ایر برله‌ن اورلاوچی خاتون‌نك قوللارینی کیسگز یعنی اوك قوللارنی سرقه‌نك رکنی یاشرن آلو شرطی کشی ملکنده بولغان صاقلانغان مالنی آلو نصابی آلتون تنکه‌نك دورتدن بریلی یعنی اون درهملی آلو اگر سارق اوّل مرتبه اورلاسه اوك قولنی بله‌زکندن کیسلور ایکنچی مرتبه اوغرلاسه صوك آیاقلی کیسلور اوچونچی مرتبه اوغرلاسه کیسلمه‌س بلکه توبه ایتکانده قدر حبس‌که یاباور (جَزٰاءً بِمٰا كَسَبٰا) کسب قیلغان نرسه‌لری برابرنده جزاء بیرو اوچون قوللارنی کیسلور (نَكٰالًا مِنَ الله) الله تعالی طرفندن عذاب اوچون قوللاری کیسلور (وَالله عَزِیزٌ حَكِیمٌ) والله تعالی حکم قیلغان نرسه‌سنده غالبدر هم حکمت ایبه‌سیدر (فَمَنْ تٰابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ) بس بر کشی اورلاو سببلی جبر ایتووی صوگندان اورلاودان توبه ایتسه (وَاَصْلَحَ) دخی اورلاغان نرسه‌سنی ایبه‌سنه قایتاروب بیرو سببلی اشینی توزك قیلسه (فَاِنَّ الله) بس درستلکده الله تعالی (یَتُوبُ عَلَیْهِ) اول اوغرلاوندان توبه ایتکان کشی اوزه‌رینه توبه‌سنی قبول قیلو برله‌ن قایتور (اِنَّ الله) درستلکده الله تعالی (غَفُورٌ رَحِیمٌ) اوغرلاغان آدم‌نك گناهسنی یارلقاغوچیدر هم آنارغه رحمت قیلوچیدر (اَلَمْ تَعْلَمْ) ای محمد (علیه‌السلام) ایا بلمیسنمی سین (اَنَّ الله) درستلکده الله تعالی (لَهُ مُلْكُ السَّمٰاوٰاتِ وَالْاَرْضِ) اول الله تعالی اوچوندر کوکلرنك ویرلرنك ملکی (یُعَذِّبُ مَنْ یَشٰاءُ) الله تعالی تله‌گان آدمنی عذاب قیلور (وَیَغْفِرُ لِمَنْ یَشٰاءُ) دخی تله‌گان آدمنی یارلقار (وَالله عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ) والله تعالی هر بر نرسه اوزه‌رینه کوچی یتکوچیدر (یٰاَیُّهَا

الرسول

الرَّسُولُ) ای آندی پیغمبر (لا یَحْزُنْكَ الَّذِینَ یُسَارِعُونَ فِی الْكُفْرِ) سیلی کفرگه آشغوچی آدملرنك
اشی حسرتله‌ندرمه‌سن (مِنَ الَّذِینَ) شوندی آدملردن (منافقلاردان) (قَالُوا آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ) آلار آغزلاری
برله‌ن ایمان کیتردك دیب ئه‌یتدیلار (وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ) حال بوکم کوکللری ایمان کیترمه‌دی (وَمِنَ
الَّذِینَ) دخی شوندی آدملردن (هَادُوا) آلار یهود بولدیلار (سَمَّاعُونَ لِلْكَذِبِ) بو منافقلار برله‌ن
یهودلر یالغان سوزنی قبول ایتوب ایشتوچیلردر (سَمَّاعُونَ لِقَوْمٍ آخَرِینَ) دخی اول منافقلار برله‌ن
یهودلر ایکنچی یهود قومی اوچون سیندن ایشتکوچیلردر (لَمْ یَأْتُوكَ) اول یهودلر ایکنچی قوم عناد
اوچون سیکا کیلمه‌دیلر یعنی سینك مجلسکده حاضر بولمادیلار (یُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ) اول
یهودلر تورات سوزلرینی الله تعالی قویغان اورنلارندان صوك آوشدررلار (یَقُولُونَ) هم اول یهودلر
ئه‌یتورلر (انْ أُوتِیتُمْ هٰذَا) اگر الله تعالی قویغان اورنلارندن آوشدرلغان سوزلر سزگه بیرلمش بولسه
(فَخُذُوهُ) بس توتوگز اول آوشدرلمشنی هم آنك برله‌ن عمل ایتکز (وَانْ لَمْ تُؤْتَوْهُ) واگر الله تعالی
قویغان اورنلارندان دوندرلمش بولماغان سوزلر سزگه بیرلمه‌سه بلکه محمد (علیه السلام) آنك خلافی
برله‌ن سزگه فتوی بیرسه (فَاحْذَرُوا) بس اول محمد (علیه السلام) فتوی بیرگان سوزدن صاقلانکز یعنی
اول سوز برله‌ن عمل قیلماکز * بو آیت‌نك نزولنه سبب شول: بروقتده اهل خیبردن بر شریف برله‌ن
شریفه زنا قیلدیلار هر ایکسی محصن ایدیلر بولارنی تاش برله‌ن آطوب ئولترونی مکروه کوردیلر
شوندان صوك بو شریف برله‌ن شریفه‌نی اهل خیبر اوزلرندن بر قوم برله‌ن بنو قریظه‌غه یبیه‌ردیلر بنو
قریظه‌لار رسول الله‌دان فتوی صوراسونلار اوچون هم اهل خیبر بنو قریظه‌غه ئیتدیلر اگرده محمد
علیه‌السلام یوز مرتبه صوغو برله‌ن هم یوزلرینی قاراغه بویاب یورتو برله‌ن بیورسه قبول ایتکز اگرده
تاش برله‌ن آطدروب ئولترونی بیورسه قبول قیلماکز دیدیلر رسول الله بنو قریظه‌غه بو شریف برله‌ن
شریفه‌نی رجم برله‌ن امر ایتدی رجم‌دن باش تارتدیلار رسول‌الله صوریا اوغلی یهودلر عالمینی اوزی
برله‌ن یهودلر آراسنده حاکم قیلدی رسول الله صوریا اوغلنه ئه‌یتدی موسی اوچون دریانی یارغان هم
سزگه حق ایله باطلنی آیرغوچی تورانتی بیرگان هم سزنی قورتقاروب فرعوننی غرق ایتکان معبود
بالحق بولغان الله‌نی خبر بیره‌من سیکا تورات کتابنده محصن بولغان آدمگه رجمنی تاباسونمنی دیدی
صوریا اوغلی بلی تابام دیدی یهودلر بردن صوریا اوغلی‌نه هجوم ایتدیلرصوریا اوغلی عذاب اینودن
قورقب ئه‌یتدم دیدی شوندان صوك رسول الله مسجد قاپوسی آلدنده شریف برله‌ن شریفه‌نی تاش برله‌ن
آطوب ئولتروگه امر ایتدی هم شولای ایتدیلر (وَمَنْ یُرِدِ اللّٰهُ فِتْنَتَهُ) وکمدر الله تعالی اول کشینی
رسوای ایتونی وآزدرونی تلمسه (فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ) بس ای محمد (علیه السلام) اول کشی اوچون مالك بولا
آلمامسك (مِنَ اللّٰهِ) الله‌دان (شَیْئًا) فتنه‌نی یبیه‌ره تورغان‌هیچ نرسه‌نی (أُولٰئِكَ) بو یهودلر (الَّذِینَ)
شوندی آدملردر (لَمْ یُرِدِ اللّٰهُ أَنْ یُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ) الله تعالی اول یهودلرنك کوکللرینی کفردن پاکلاونی
تلمه‌دی (وَلَهُمْ فِی الدُّنْیَا خِزْیٌ) اول یهودلر اوچون دنیاده رسوالقدر (وَلَهُمْ فِی الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِیمٌ) دخی

اول يهودلر اوچون آخرتده الوغ عذاب باردر (سَمّٰعُونَ لِلْكَذِبِ) اول يهودلر يالغانغی قبول ايتوب ايشتكوچيلردر (اَكّٰلُونَ لِلسُّحْتِ) حرام آشاوچيلاردر (فَاِنْ جٰاؤُكَ) بس اگر ای محمد (عليه السلام) حكم اوچون يهودلر سيكا كيلسه‌لر (فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ) بس يهودلر آراسنده حكم ايت (اَوْ اَعْرِضْ عَنْهُمْ) ياكه حكم ايتمينچه يهودلردن يوز دوندر رسول اكرمگه اهل كتاب حكم اوچون كيلگانده رسول الله‌نك حكم قيلو برلهن اعراض قيلو آراسنده بو آيتدن اختياراتی بولووی بلنه (وَاِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ) واگر سين ای محمد (عليه السلام) حكم ايتمينچه يهودلردن يوز دوندرسه‌ك (فَلَنْ يَضُرُّوكَ شَيْئًا) بس يهودلر سيكا هيچ نرسه ضرر ايته آلماسلار الله تعالی سينی آلارنك ضررندن صاقلار (وَاِنْ حَكَمْتَ) واگرسين يهودلر آراسنده حكم ايتسه‌ك (فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ) بس يهودلر آراسنده عدللك برلهن حكم ايت (اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ) درستلكده الله تعالی حكمده عدللك قيلوچيلارنی دوست كوره‌در (وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَكَ ونيچك يهودلر سينی ايمان كيترمی توروب حكم قيلوچی قيلورلار (وَعِنْدَهُمُ التَّوْرٰاةُ) حالبوكم يهودلر قاشنده تورات بار (فِيهَا حُكْمُ اللّٰهِ) اول توراتده الله تعالی‌نك حكميده بار اول حاكملر اچنده رجم محصن‌ده بار (ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) مونك صوكنده سينی حاكم قيلغاندان صوك اوزلرينك قاشنده بولغان كتابلارينه موافق قيلغان حكمكدن نيچك يوز دوندره‌لر يعنی بو حاللری عجبدر (وَمَا اُولٰئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ) وبو يهودلر اوزلرينك كتابلارينه ايمان كيتروچی توگللردر چونكه اگر اوزلرينك كتابلارينه ايمان كيترسه‌لر كتابلارينه موافق بولغان حكمدن باش تارتماسلار ايدی (اِنَّا اَنْزَلْنَا التَّوْرٰاةَ) درستلكده بز توراتنی ايندردك (فِيهَا هُدًى وَنُورٌ) اول توراتده حقلقه كوندرو هم بامسز حكملرنی آچق قيلا تورغان نور باردر (يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ) اول تورات برلهن بنو اسرائيل پيغمبرلری حكم قيلور بولديلار (الَّذِينَ اَسْلَمُوا) شوندی پيغمبرلر حكم قيلور بولديلار آلار الله‌غه بوی صوندیلار (لِلَّذِينَ هٰادُوا) يهود بولغان آدملرگه حكم قيلور بولديلار (وَالرَّبّٰانِيُّونَ) دخی بنو اسرائيلنك زاهدلری حكم قيلور بولديلار (وَالْاَحْبٰارُ) دخی بنو اسرائيلنك عالملری حكم قيلور بولديلار (بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتٰابِ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك كتابندن صاقلانمش بولغان نرسه‌لری برلهن حكم قيلور بولديلار يعنی آلارغه الله تعالی‌نك كتابنی صاقلاو برلهن ضائع قيلماو واوزگارتمه‌و برلهن امر قيلووی سببلی حكم قيلور بولديلار (وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدٰاءَ) دخی بنو اسرائيل پيغمبرلری هم زاهدلاری وعالملری اول كتاب اوزرينه شاهدلار يعنی اوزگارتمه‌سون ديو تيكشروچيلر بولديلار (فَلَا تَخْشَوُا النّٰاسَ) بس ای حاكملر حكم ايتوده آدملردن قورقماكز (وَاخْشَوْنِ) ومينلدنكنه قورقكز (وَلَا تَشْتَرُوا بِاٰيٰاتِی) دخی مينم ايندرگان حكم آيتلرم برلهن آلماشدرماكز (ثَمَنًا قَلِيلًا) دنيانك آز بولغان آچه‌سنی يعنی رشوت برلهن حكم قيلماكز كوب آچه برابرنده الله تعالی‌نك آيتلرينی آلماشدرونك درستلكی بلمنی يعنی دنيا نرسه‌سی حد ذاتنده آز معناسنده اضافه برلهن كيره‌ك آز وكيره‌ك

کوب بولسون (وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ) وبر کشی حکم قیلماسه (بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ) الله تعالی ایندرگان نرسه برلهن (فَأُولٰئِكَ) بس الله تعالی ایندرگان نرسه برلهن خورغه صایب حکم قیلماوچی آدملر (هُمُ الْكَافِرُونَ) آلاردر کافرلر یعنی الله تعالی ایندرگان آیتلرنی انکار ایتوچیلر الله تعالی قصاص مسئله‌سی حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ) یهودلر اوزه‌ریله یازدق وفرض قیلدق (فِيهَا) تورانده (أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ) درستلکده نفس نفس برابرنده ئولترلمش بولور یعنی بر کشی کشی ئولترسه اوزینی ئولترلور بس بو آیت دلالت قیلادر برمسلمان ذمینی ئولترسه مسلمانلی ئولترلوگه اوشانداق ایر کشی خاتوننی ئولترسه ایرنی ئولترلوگه هم آزاد کشی قلنی ئولترسه آزاد کشینی ئولترلوگه (وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ) دخی کوزنی چغارلمش بولور کوزبرابرنده (وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ) دخی بورونلی کیسلمش بولور بورون برابرنده (وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ) دخی قلاقنی کیسلمش بولور قلاق برابرنده (وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ) دخی تشلی صورلمش بولور تش برابرنده (وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ) دخی جراحتلر قصاص ایله‌سیدر اگر قصاص ممکن بولسه اگر مماثلنی اعتبار مشکل بولسه قصاص ممکن بولماسه حکومت عدل واجب بولور * بو آیت برلهن بزنك شریعتمزده قصاص مسئله‌سنه استدلال‌نك قاعده‌سی شول چونکه الله‌تعالی بو آیتده موسی علیه‌السلام‌گه هم قومینه مشروع بولغان نرسه‌دن خبر بیردی ایندی بزدن بورون بولغان پیغمبرلرنك شریعتنی الله تعالی یاکه رسول‌الله انکارسزغنه بیان قیلسه بزگه اول شریعت برلهن عمل قیلمق لازم بولا بو اورونده الله تعالی موسی علیه‌السلام‌نك شریعتندن انکارسز بزگه خبر بیردی (فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهِ) بس بر کشی قصاصنی صدقه قیلسه یعنی قصاص آلنورغه تییش بولغان آدمدن قصاصنی عفو ایتسه (فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ) بس بوتصدق تصدق قیلوچینك گناهسنی اوزتکوچیدر یعنی قصاصنی عفو قیلووی سببلی عفو قیلوچینك گناهسی یارلقانور (وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ) وبر کشی حکم ایتمه‌سه کیره‌ك قصاصده وکیره‌ك باشقه اشده بولسون (بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ) الله تعالی ایندرگان نرسه برلهن (فَأُولٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ) بس الله تعالی ایندرگان نرسه‌برلهن حکم قیلماوچیلار آلاردر جبر ایتوچیلر (وَقَفَّيْنَا عَلَىٰ آثَارِهِمْ) دخی پیغمبرلرنك اثرلری اوزه‌ریله ایده‌رتدك بز یعنی پیغمبرلر آرتندان ایده‌رتدك (بِعِيسَى بْنِ مَرْيَمَ) مریم اوغلی عیسی‌نی (مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ) اوزی آلدنده بولغان نرسه‌نی تصدیق قیلرچی بولغان حالده اول عیسی (مِنَ التَّوْرَاةِ) اوزینك آلدنده بولغان نرسه تورانتن بولغوچی (وَآتَيْنَاهُ الْإِنْجِيلَ) دخی عیسی‌غه انجیل بیردك (فِيهِ هُدًى وَنُورٌ) اول انجیلده حق‌لقغه کوندروهم شبهه‌لی نرسه‌لرنی آچق‌قیلا تورغان نور ثابت بولغان حالده (وَمُصَدِّقًا دخی اول انجیل تصدیق قیلوچی بولغان حالده (لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ) اوزینك آلدنده بولغان نرسه‌نی (مِنَ التَّوْرَاةِ) اوزینك آلدنده بولغان نرسه تورانتن بولغوچی (وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِلْمُتَّقِينَ) دخی انجیلده هدایت هم وعظ بولغوچیدر الله‌دن قورقوچیلار اوچون (وَلْيَحْكُمْ أَهْلُ الْإِنْجِيلِ) دخی انجیل اهلی حکم قیلسون (بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ فِيهِ) الله تعالی انجیلده ایندرگان نرسه برلهن (وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ) وکمدر حکم قیلماسه (بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ) الله تعالی ایندرگان نرسه برلهن (فَأُولٰئِكَ) بس بو الله تعالی ایندرگان نرسه

برله حكم قيلماغان آدملر (هُمُ الْفَاسِقُونَ) آلاردر الله تعالى‌نك طاعتندن چغوچيلار الله تعالى اوزى
ايندرگان نرسه برله‌ن حكم قيلماغان آدملرنى كافر هم ظالم هم فاسق ديب آطادى بس حكم ايتمه‌ودن
انكار مراد بولور البته الله تعالى ايندرگان نرسه‌نى انكار ايتوجى كافرده ظالمده فاسقده بولا چونكه
مطلق ظالم برله‌ن مطلق فاسق البته كافر بولا ياكه الله تعالى ايندرگان نرسه برله‌ن حكم ايتمه‌گان كشى
الله تعالى‌نك نعمتنى انكار ايتوجى حكمنده جبر ايتوجى اشنده الله تعالى‌نك طاعتندن چغوجى معناسنده
بولور (وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ) دخى اى محمد سيكا كتاب (قرآن) ايندردك (بِالْحَقِّ) حقلق برله‌ن
(مُصَدِّقًا) راستلاوجى بولغان حالده اول كتاب (لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ) اوزينك آلدنده بولغان نرسه‌نى
(مِنَ الْكِتَابِ) اوزينك آلدنده بولغان نرسه سماوى كتابلاردان بولغوجى (وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ) دخى باشقه
سماوى كتابلار اوزه‌رينه شاهد بولغان حالده (فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ) بس اهل كتاب آراسنده حكم ايت‌سين
اى محمد (بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالى ايندرگان نرسه برله‌ن (وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ) دخى اهل كتابنك نفس
آرزولارينه ايه‌رمه (عَمَّا جَاءَكَ) اوزكا كيلگان نرسه‌دن آوشو برله‌ن (مِنَ الْحَقِّ) اوزكا كيلگان نرسه
حقدن بولغوجى (لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ) اى آدملر سزلردن هر بركز اوچون قيلدق (شِرْعَةً) مكگولك
تركلكگه سبب بولغان شريعت (وَمِنْهَاجًا) دخى دينده روشان بولغان طريق (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ) واگر
الله تعالى تله‌سه ايدى (لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً) سزنى دينده متفق بولغان بر امت قيلور ايدى (وَلَكِنْ
لِيَبْلُوَكُمْ) لكن الله تعالى سزنى امتحان قيلونى تله‌ر (فِيمَا آتَاكُمْ) سزگه بيرگان نرسه‌سنده يعنى
سزگه بيرگان تورلى شريعتلرنده شونك اوچون سزنى مختلف بولغان امت قيلدى (فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ)
بس ايزگو اشلرگه آشغكز (إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا) جييلغانكز حالده باراچاق اورنكز الله تعالى‌گه‌در
(فَيُنَبِّئُكُمْ) بس الله تعالى سزگه خبر بيرر (بِمَا) شول نرسه برله‌ن (كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ) اول نرسه‌ده
اختلاف قيلور بولدكز (وَأَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ) دخى كتابنى اى محمد (عليه السلام) بز سيكا ايندردك اهل
كتاب آراسنده حكم قيل ديو برله‌ن (بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ) الله تعالى ايندرگان نرسه برله‌ن (وَلَا تَتَّبِعْ
أَهْوَاءَهُمْ) دخى حكم ايتوده اهل كتابنك نفسلرى آرزو قيلغان نرسه‌گه ايه‌رمه سين (وَاحْذَرْهُمْ
أَنْ يَفْتِنُوكَ) دخى اهل كتابنك سينى فتنه‌گه توشروودن يعنى دوندروودن صاقلان‌سين (عَنْ
بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ) الله تعالى‌نك سيكا ايندرگان نرسه‌سينك بعضسندن (فَإِنْ تَوَلَّوْا) بس
اگر اهل كتاب حكمدن يوزدوندرسه (فَاعْلَمْ) بس بل سين (أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ) بودر باشقه توگل‌در
الله تعالى تله‌ر (أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ) اهل كتابقه گناهلارى‌نك بعضسى سببلى عذاب برله‌ن
ايرشووى يعنى عذاب قيلونى (وَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ) دخى درستلكده آدملردن كوبسى (لَفَاسِقُونَ)
البته الله تعالى‌نك طاعتندن چغوچيلاردر (أَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُونَ) ايا بو يهود جاهليت ملتى‌نك حكمنى
ايسته‌رلرمى بو آيت‌نك نزولنه سبب شول يهودلردن بنو قريظه قبيله‌سى آراسنده ئولترشو واقع بولدى

رسول

رسول‌الله‌غه حکم‌گه کیلدیلر بنوقریظه‌لر ئه‌یتدیلر بنو نضیر بزنك قرده‌شمز دینمز بر کتابمز بر اگرده بنو نضیردن بر آدم بزدن بر آدمنی ئولترسه بزگه بیتمش وسق (بر وسق آلتمش صاع هر صاع سیکز قداق) خرما بیرسونلر اگر بزدن بر آدم بنونضیردن بر آدمنی ئولترسه بزدن یوز قرق وسق خرما آلسونلار دیدی رسول‌الله ئه‌یتدی قانلار برابر بنو نضیر قانی برله‌ن بنو قریظه قانی آراسنده آیرما یوق دیوب حکم ایتدمن دیدی بنونضیرلار رسول‌الله‌غه آچولاندیلار بز سینك حکمکه راضی توگل سین بزگه دشمان دیدیلر (وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ‌اللهِ حُكْمًا) حکم یوزندن الله تعالی‌دن کمدر کورکامرمك یعنی هیچ کم یوق (لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ) شکسز اشانوچی قوم اوچون (يٰاَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (لَاتَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصٰارٰى) یهودلرنی دخی نصارالارنی توتماکز (اَوْلِيَاءَ) چن دوستلار ایتوب (بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ) یهودلرنك نصارالارنك بعضسی دینلری کفر بولوده بربولغانلقی اوچون سزنك خلافکزده بعضسینه دوستلاردر چونکه کفرملت واحده اوز آرالارنده نی قدر دشمان بولسالارده سزنك خلافکزغه کیلگانده دوست بولشورلار ایکی مخالفنك اوچونچی نرسه‌ده اتفاقلاری جائز (وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ) ای مؤمنلر سزلردن کمدر یهود ونصارالارنی چن دوست توتسه (فَاِنَّهُ مِنْهُمْ) بس درستلکده اول کشی یهودلرونصارالار جمله‌سندندر (اِنَّ اللهَ) درستلکده‌الله تعالی (لَايَهْدِى الْقَوْمَ الظّٰالِمِينَ) ظلم قیلوچی قومنی حقلق‌غه کوندرمه‌س (فَتَرَى الَّذِينَ) بس ای محمد علیه‌السلام سین شوندی آدملرنی کوررسك (فِى قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) اول آدملرنك کوکللرنده ضعیف‌اعتقاد باردر یعنی منافقلارنی کوررسون عبدالله بن ابی کبی (يُسٰارِعُونَ فِيهِمْ) یهود ونصارالارغه یعنی آلارغه دوست بولورغه آشغورلار (وَيَقُولُونَ نَخْشٰى) ئه‌یتورلر اول منافقلار بزقورقامز (اَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ) بزگه زمان دائره‌لرندن بردائره ایرشوودن یعنی بزاوزمزگه برناچار حالدك ایرشوودن قورقامز یعنی بز ضعیف‌له‌نورمزده دولت کافرلرگه کوچه‌ردیب عبدالله بن صامت بر وقتده رسول‌الله‌غه ئه‌یتدی ای رسول‌الله مینم یهودلردن کوب دوستلارم بار حاضر مین آلارنك دوستلقندان بیزمن دیو شول وقت عبدالله‌بن‌ابی ئه‌یتدی مین‌ایرمن زمانلك ئه‌یله‌نوب کیتوودن قورقام آلارنك‌ده کیره‌ك وقتی بولماغای ایدی مین آلارنك دوستلقندن بیزمیم دیدی (فَعَسَى اللهُ اَنْ يَأْتِىَ بِالْفَتْحِ) بس یاقدرکه الله تعالی رسولنه دینی اوستون قیلونی هم‌یاردمنی کیتورمه‌کی (اَوْ اَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ) یاینه اوزی قاشندن بر اش نی کیتورمه کی یعنی منافقلارنی رسوای قیلماق (فَيُصْبِحُوا) بس بو منافقلار طاکفه کررلر یعنی ئه‌ورلورلر (عَلٰى مٰا اَسَرُّوا فِى اَنْفُسِهِمْ) کوکللرنده یاشرگان نرسه‌لری یعنی شك ونفاقلاری اوزه‌رینه (نٰادِمِينَ) او کنگانلری حالده (وَيَقُولُ الَّذِينَ اٰمَنُوا) دخی الله‌تعالی منافقلارنی رسوای‌قیلغان وپرده‌لرینی یرطقانلك صوکنده ایمان کیترگان آدملرنك بعضسی بعضسنه ئه‌یتورلر (اَهٰؤُلَاءِ) ایا بو آدملرمی (الَّذِينَ اَقْسَمُوا بِاللهِ) شوندی آدملردر که الله برله‌ن قسم ایتدیلر (جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ) یمینلرینك غایه‌سی برله‌ن (اِنَّهُمْ لَمَعَكُمْ) درستلکده اول منافقلار البته سز مؤمنلر برله‌ن برگه‌مز دیو یمین ایته‌رلر یعنی

یمینلر یلك غایه‌سی برله‌ن الله‌تعالی برله‌ن بز سزنك برله‌ن برگه دیو یه‌مین اینكان آدملر بولارمی دیب ئه‌یتورلر (حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ) منافقلارنك نفاق سببلی ایزگو عملری باطل بولدی (فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ) بس منافقلار دنیاده ضرر ایتوچی بولوب ورسوای بولوب ئه‌ورلدیلر (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیتورگان آدملر (مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ) سزلردن کمدر دیننده کیری کفرگه قایتور (فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ) بس الله‌تعالی تیز کیتورر شوندی قومنی (يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ) اول قومنی الله‌تعالی دوست کوررهم اول قوم الله‌تعالی‌نی دوست کوررلر الله‌تعالی وقوعسنی بلگان نرسه برله‌ن بولماسه‌دان بورون خبر بیردی رسول‌الله وفات بولغانلرنك صوکنده عربدن برنیچه جماعت مرتد بولدیلار الله‌تعالی دوست کورگان قومدن خلیفه‌لر مراد هم رسول‌الله بو آیت اینگاچ ابوموسی الاشعریگه اشارت قیلدی (أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ) اول قوم مؤمنلرگه شفقتلیلردر (أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ) (۱) کافرلرا وزه‌رینه قاطیلاردر (يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ) اول قوم الله تعالی یولنده صوغش قیلورلار (وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ) دخی شلته قیلوچینك شلته‌سندن قورقماسلار (ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ) بو ذکر قیلنغان صفتلار الله‌نك فضلیدر (يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ) الله‌تعالی اول فضلنی تله‌گان کشی‌سنه بیرر (وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ) والله‌تعالی‌نك فضلی کیکدر فضلنه اهل بولغان آدمنی بلگوچیدر الله‌تعالی‌نك یهودلرنی نصارالارنی دوست توتماکز دیگان آیتی اینگاچ مسلمانلار کافرلردن بیزدیلرهم بنوقریظه وبنونضیرده مسلمانلاردان بیزدیلرهم هیچ برمسلمان برله‌ن سویله‌شمسکه واولطورشماسقه یمین ایتدیلر شوندان صوکعبدالله بن سلام هم آنك یولداشلاری رسول‌الله‌غه ئه‌یتدیلر ای الله‌نك رسولی بزنك یافلارمز بزدن بیزدیلر وبزنك طوراتورغان اورنلارمز آلار آراسنده ایدی بزگه بواش آغر بولدی دیو شول حقده الله‌تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ) بودر باشقه توگلدر سزنك دوستکز (اللَّهُ وَرَسُولُهُ) الله‌تعالی هم آنك رسولیدر (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دخی ایمان کیتورگان آدملردر یعنی کافرلرسزدن بیزسه سزگه‌نی ضرر (الَّذِينَ) شوندی ایمان کیتورگان آدملردر (يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ) آلار نماز اوقورلار (وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ) دخی زکات بیررلر (وَهُمْ رَاكِعُونَ) حالبوکم آلار رکوع قیلوچیلاردر یعنی نمازده رکوع قیلغان حالارنده زکاة بیررلر * بو آیت حضرت علی حقنده ایندی دیگانلر حضرت علی‌دن رکوعده حالده برصدقه صوراوچی صدقه صورادی حضرت علی آزغنه عمل برله‌ن یوزگنی صالوب بیردی بس بو آیت دلالت قیلادر نمازده حالده صدقه بیرونك درستلگنه‌هم آزعملنك نمازنی بوزماوینه یاکه «وهم راکعون» نك معناسی حالبوکم آلار نفل عبادتده قیلوچیلاردر معناسنده یعنی فرض نمازنی وفرض زکاتنی اداء قیلورلار هم نماز اوقوغانده زکاة بیرگانده نفل عبادت‌نیده قیلورلار بس بو وقتده بو آیت دلالت قیلادر زکاة اسمی نفل صدقه‌غه‌ده واقع بولوغه هم آزعملنك نمازده مباح بولوویته (وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ) وکمدر الله‌تعالی‌نی هم رسولنی دوست توتسه (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دخی ایمان کیتورگان آدملرنی دوست توتسه (فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ) بس درستلکده الله‌تعالی‌نك حزبی یعنی دینده یاردم بیروچیلری (هُمُ الْغَالِبُونَ) آلاردر غالبلر (کوچلیلر) زید اوغلی رفاعه حرث اوغلی سوید اوّل اسلام

۱) بو آیتنك دلالتی ایله مؤمن صفتی مؤمنگه اوزن کچی کورسه‌توب کافرگه الوغ بولوچیاق بلله زمانمزده ایسه هرکم اوزینك باش بولوون سویدکندن برسی ایکچیسنك ضررینه سویله‌ودن هیچ تارتمیلار.

اظهار قیلوب یوردیلرده صوکره منافق بولدیلار مسلمانلاردان بر نیچه ایرلر بو ایکی منافقنی دوست کورب یوریلر ایدی الله تعالی شول اشدن طییب ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (یٰاَیُّهَا الَّذِینَ اٰمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (لَاتَتَّخِذُوا الَّذِینَ) شوندی آدملرنی توتماکز (اتَّخَذُوا دِینَکُمْ هُزُوًا وَلَعِبًا) اول آدملر سزنك دینکزنی مسخره واویون ایتوب توتدیلار (مِنَ الَّذِینَ) شوندی آدملردندر اول سزنك دینکزنی مسخره واویون ایتوب توتوچیلار (اُوتُوا الْکِتٰابَ مِنْ قَبْلِکُمْ) اول آدملرکه سزدن الك کتاب بیرلدی یعنی خور توتقان اهل کتاب توتماکز (وَالْکُفّٰارَ) دخی مشرك بولغان کافرلرنی توتماکز (اَوْلِیٰاءَ) دوستلار ایتوب (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) طیغان نرسه‌سنده الله‌دان قورقکز (اِنْ کُنْتُمْ مُؤْمِنِینَ) اگر سز حق مؤمن بولساکز (وَاِذٰا نٰادَیْتُمْ اِلَی الصَّلٰوةِ) هرقایچان نمازغه ندا قیلساکز یعنی اذان ئه‌یتسه‌کز (اتَّخَذُوهٰا هُزُوًا وَلَعِبًا) اول ندانی هم نمازنی مسخره واویون توتارلار نیته‌که مدینه‌ده بر نصرانی مؤذن « اشهد ان محمدا رسول الله » دیگاچ الله تعالی اول یالغانچیلی یاندرسه ایدی دیب ئه‌یتدی شوندان صوك شول نصرانی بر کیچه‌ده اهل بیتی یوقلاغاچ قولنه اوط آلوب خدمتچسی یانده کردی اوطنك اوچقونلاری ایرگه اوچوب توشب نصرانینیده اهل بیتنی‌ده یاندردی (ذٰلِكَ) بواش یعنی بولارنك اذاننی هم نمازنی مسخره واویون توتولاری (بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَایَعْقِلُونَ) شونك سببلی‌در درستلکده بو اذاننی هم نمازنی مسخره واویون توتوچیلار عقللاری بولماغان قوم‌در یعنی فکر قیلماولاری سببلی گویا عقللاری یوق کبیدر بوآیت دلالت قیلادر اذان‌نك نص کتاب برله‌ن مشروع بولووینه هم فضیلتله دلالت قیلادر (قُلْ یٰا اَهْلَ الْکِتٰابِ) ئه‌یت سین ای محمد (علیه السلام) ای کتاب اهلی یعنی یهودلر ونصارالار (هَلْ تَنْقِمُونَ مِنّٰا) بزدن هیچ نرسه‌نی انکار قیلمیسز (اِلّٰا اَنْ اٰمَنّٰا) مگر بزنك ایمان کیتروومزنی انکارایته‌سز (بِاللّٰهِ) الله‌تعالی‌گه ایمان کیتروومزنی (وَمٰا اُنْزِلَ اِلَیْنٰا) دخی برنك اوزه‌رمزگه ایندرلگان نرسه‌گه (قرآنغه) ایمان کیترومزنی (وَمٰا اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ) دخی بزدن بورون باشقه پیغمبرلرگه ایندرلگان نرسه‌گه (کتب سماویه‌گه) ایمان‌کیتروومزنی (وَاَنَّ اَکْثَرَکُمْ فٰاسِقُونَ) دخی درستلکده سزنك کوبکز الله تعالی‌نك طاعتندن چغوچیلار سز بوآیت‌نك نزولنه سبب بروقتده یهودلر رسول الله‌دان ای محمد سین نرسه‌گه ایمان کیتروسون دیب صورادیلار رسول الله الله تعالی‌گه هم اوزمه ایندرلگان قرآنغه هم باشقه پیغمبرلرگه اوزلرینه هم کتابلارینه ایمان کیترمم دیدی عیسی علیه السلام‌گه ایمان کیترمم دیگاچ یهودلر سزنك دینکزدن یاوز دین یوق ایکان دیدیلر (قُلْ هَلْ اُنَبِّئُکُمْ بِشَرٍّ مِنْ ذٰلِكَ) ای محمد (علیه السلام) ئه‌یت سین اهل کتابغه ایا مین سزگه سز انکار قیلا تورغان نرسه‌دنده یاوزراق بولغان نرسه برله‌ن خبر بیریمو (مَثُوبَةً عِنْدَ اللّٰهِ) الله تعالی حضورنده ثابت بولغان ایزگو جزا یوزندن (مَنْ) شول کشیدر الله تعالی حضورنده ثابت بولغان ایزگو جزا یوزندن سز انکار ایتکان نرسه‌دنده یاوزراق بولغان نرسه (لَعَنَهُ اللّٰهُ) لعنت قیلدی الله تعالی اول کشی‌گه (یعنی رحمتندن یراق قیلدی) (وَغَضِبَ عَلَیْهِ) دخی الله تعالی اول کشی‌گه آچولاندی (وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنٰازِیرَ) دخی آلاردان

میمونلر هم دوكغزلار قیلدی (یاراتدی) یعنی بعضسنی میمون صورتنه آلماشدردی آلار یهودلردن شنبه کون بالق آولاوچیلار (اصحاب السبت) بعضسنی دوكغز صورتنه آلماشدردی آلار عیسی (علیه السلام)نك ماءدهسنی انکار ایتوچیلر (وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ) دخی شیطانغه عبادت قیلدی (أُولَئِكَ) بولعنت قیلنمش‌لار (شَرٌّ مَكَانًا) اورن یوزنسن یاوزراقلاردر (وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ) دخی یولدن توغریسندن آزغوچیراقلاردر (وَإِذَا جَاؤُكُمْ) وهر قایچان یهودلردن منافق‌لار کیلسه سیکا (قَالُوا آمَنَّا) بز ایمان کیتردك دیو ئه‌یتورلر (وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكُفْرِ) وتحقیق اول منافق یهودلر سیکا کفر برله‌ن کردیلر (وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ) حالبوکم اول منافق یهودلر شول کفر برله‌ن سیندن چقدیلار یعنی سیندن مجلسکدن هیچ فائده‌لنمه‌دیلر (وَاللَّهُ أَعْلَمُ) والله تعالی بلکوچیره‌ك (بِمَا) شول نرسه‌نی (كَانُوا يَكْتُمُونَ) اول نرسه‌نی منافق یهودلر یاشرر بولدیلار یعنی کفرنی (وَتَرَى كَثِيرًا مِنْهُمْ) دخی یهودلردن کوبسنی کوررسك سین ای محمد (يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ) آلار گناهغه آشغورلار (وَالْعُدْوَانِ) دخی ظلمغه آشغورلار (وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ) دخی حرام آشاولارینه آشغورلار (لَبِئْسَ مَا) نی یاوز بولدی شول نرسه (كَانُوا يَعْمَلُونَ) اول نرسه‌نی یهودلر قیلور بولدیلار (لَوْلَا يَنْهَاهُمْ) طیساچی اول یهودلرنی (الرَّبَّانِيُّونَ) زاهدلاری(وَالْأَحْبَارُ دخی عالملاری (عَنْ قَوْلِهِمُ الْإِثْمَ) اول یهودلرنك گناه (یالغان) بولغان سوزلرندن (وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ) دخی حرام آشاولارندان یعنی یهودلرنی زاهدلاری وعالملری بو اشلرندن طیسدلار ایدی یخشی اش بولور ایدی لکن طیمادیلار (لَبِئْسَ) نی یاوز بولدی (مَا) شول نرسه (كَانُوا يَصْنَعُونَ) اول نرسه‌نی یهودلرنك زاهدلاری وعالملری قیلدیلار احتسابنی قویو گناه قیلودان یمانراق بولغانغه کوره الله تعالی مطلق یهودلر اشنده عمل ، زاهد وعالملری اشنده صنع عبارتلی کیتردی چونکه صنع بر نرسه‌نی تمام فکرله‌ب اشله‌و (وَقَالَتِ الْيَهُودُ) دخی یهودلر ئه‌یتدی (يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ) الله تعالی‌نك قولی باغلانمشدر یعنی رزق بیرودن طییلمشدر(غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ) یهودلرنك قوللاری ایزگو اشلردن باغلانمش بولدی (وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا) دخی یهودلرگه ئه‌یتکان نرسه‌لری (سوزلری) سببلی لعنت قیلندی (بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ) بلکه الله تعالی‌نك ایکی قولی توشه‌لمشدر یعنی یهودلر ئه‌یتکانچه الله تعالی ساران توگل‌در بلکه کامل جومارطدر (يُنْفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ) تله‌گانچه انفاق قیلور الله تعالی (وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ) یهودلردن کوبسنه‌البته آرتدرر (مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) ربکدان سیکا ایندرلکان نرسه یعنی قرآن (طُغْيَانًا وَكُفْرًا) آزغاقنی وکفرلکنی آرتدرر (وَأَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ) دخی یهودلر ونصارالار آراسنه تاشلادق دشمانلقنی وآچولانشوبی (إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده قدر بس یهود برله‌ن نصارانك قلبلاری وسوزلری موافق بولو احتمالی یوق (كُلَّمَا أَوْقَدُوا نَارًا لِلْحَرْبِ) قایوغنه زمان یهودلر رسول‌الله برله‌ن صوغش قیلو اوچون اوط یاقسالار یعنی رسول برله‌ن صوغش قیلونی تله‌سه‌لر (أَطْفَأَهَا اللَّهُ) اول اوطنی سوندرر الله تعالی یعنی قایتارر الله تعالی (وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا) دخی یهودلر یبرده بوزوقلق اوچون طرشرلار (وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِينَ) والله تعالی بوزوقلق قیلوچیلارنی دوست

کورمه‌س (وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْكِتٰابِ اٰمَنُوا) اگر کتاب اهلی محمد (علیه السلام) گه ایمان کیتره‌لر ایدی (وَاتَّقَوْا) دخی کفردن صاقلانسه‌لار ایدی (لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ) البته اهل کتابدان اوزتر ایدك (سَيِّئَاتِهِمْ) یاوزلقلارونی (وَلَاَدْخَلْنَاهُمْ جَنّٰاتِ النَّعِيمِ) دخی اهل کتابنی نعمتلر اوجماخلاریله کرتر ایدك (وَلَوْ اَنَّهُمْ) اگر درستلکده اهل کتاب (اَقَامُوا التَّوْرٰاةَ وَالْاِنْجِيلَ) تورات برله‌ن انجیلنی تورغزسالار ایدی یعنی تورات برله‌ن انجیل‌نك حکملرن هم رسول الله‌نك نعمتنی اوته‌سه‌لر ایدی یاشرمه‌سه‌لر ایدی (وَمَا اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ) دخی ربلرندن اوزلرینه ایندرلمش بولغان نرسه‌نی یعنی باشقه کتب الهیه‌نی اوته‌سه‌لر ایدی یعنی هر قایوسی برله‌ن عمل ایتسه‌لر ایدی (لَاَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ) باشلاری اوستوندن بیمشلر آشارلار ایدی (وَمِنْ تَحْتِ اَرْجُلِهِمْ) دخی آیاقلاری آستندان ایکلر آشارلار ایدی یعنی رزقلاری کیك برلور ایدی بو آیت دلالت قیلادر الله تعالی‌نك طاعتی برله‌ن عمل ایترنك یعنی رزق نابو بابنده الله تعالی قوشقانچه عمل قیلو رزقنك کیکایووینه سبب بولوغه (مِنْهُمْ اُمَّةٌ مُقْتَصِدَةٌ) اهل کتابدان باردر عادل بولغان امت یعنی رسول الله‌غه ایمان کیترگان (وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ) دخی اهل کتابدان کوبسی (سٰاءَ مٰا يَعْمَلُونَ) اول اهل کتابدان کوبسی‌نك اشله‌گان اشلری یاوز برلدی (يٰا اَيُّهَا الرَّسُولُ) ای آنده پیغمبر (بَلِّغْ مٰا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) ربکدن اوزکا ایندرلگان نرسه‌نك همه‌سنی هیچ کمدن قورقماینچه ایرشدر (وَاِنْ لَمْ تَفْعَلْ) واگر اوزکا ایندرلگان نرسه‌نك همه‌سنی ایرشدرمه‌سه‌ك (فَمٰا بَلَّغْتَ رِسٰالَتَهُ) بس الله‌نك پیغمبرگان نرسه‌سینك هیچ برسنی ایرشدرمه‌گان بولورلك چونکه بعضسنی ایرشدرمه‌و کلسنی ایرشدرمه‌و کبیدر نیته‌که ارکان صلوة‌نك بعضسنی قالدرو کلسنی قالدرو کبی ایدی (وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النّٰاسِ) والله تعالی سینك جانکنی دشمانلدن صاقلاغوچیدر (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكٰافِرِينَ) کافر بولغان قومنی حقلق‌غه کوندرمه‌س (قُلْ يٰا اَهْلَ الْكِتٰابِ) ذیت‌سین ای محمد (علیه السلام) ای کتاب اهلی (لَسْتُمْ عَلٰى شَيْءٍ) سزهیچ نرسه یعنی هیچ بر دین اوزه‌رنده توگل‌سز (حَتّٰى تُقِيمُوا التَّوْرٰاةَ وَالْاِنْجِيلَ) تورانی هم انجیلنی قائم قیلغانکزغه قدر (وَمٰا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ) دخی ربکزدن سزگه ایندرلگان نرسه‌نی (کتب سماویه‌نی قائم قیلغانکزغه قدر بولارنی قائم قیلو جمله‌سندن رسول الله‌غه ایمانده بار چونکه کتب الهیه‌نك کلسی رسول الله‌غه ایمان برله‌ن بیوره‌در (وَلَيَزِيدَنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ) اهل کتابدان کوبسنه آرتدرر (مٰا اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) ربکدن سیکا ایندرلگان نرسه (قرآن) (طُغْيٰانًا وَكُفْرًا) آزغنلقنی وکفرلکنی آرتدرر (فَلَا تَاْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكٰافِرِينَ) بس ای محمد (علیه السلام) کافر قومی اوزه‌رینه آزغنلقلاری وکفرلکلری آرطقانلغی اوچون قایغرما (اِنَّ الَّذِينَ اٰمَنُوا) درستلکده شوندی آدملر ایمان کیتردیلر (وَالَّذِينَ هٰادُوا) دخی شوندی آدملر یهود بولدیلار (وَالصّٰابِئُونَ) دخی قویاشقه عبادت قیلوچیلار یاکه فرشته‌لرنی بنات الله دیوچیلر (وَالنَّصٰارٰى) دخی نصارالار (مَنْ اٰمَنَ) بو طائفه‌لردن ایمان کیتورگان آدملر (بالله) الله تعالی‌گه (وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ) دخی آخرت کونینه (وَعَمِلَ صٰالِحًا)

دخی ایزگو عمل قیلغان آدملر (فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) بس بو طائفه‌لردن ایمان کیتربده ایزگو عمل قیلغانلارینه قورقو یوقدر (وَلَاهُمْ يَحْزَنُونَ) دخی بو طائفه‌لردن ایمان کیتربده ایزگو عمل قیلغانلاری حسرتله‌نوردہ ایمه‌سلر (لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ) تحقیق بنی اسرائیل بالالارینك عهدن آلدق (وَأَرْسَلْنَا إِلَيْهِمْ رُسُلًا) دخی اسرائیل بالالارینه رسوللر (پیغمبرلر) یبه‌ردك (كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ) قایوغنه زمان اسرائیل بالالارینه ایلچی (پیغمبر) کیلسه (بِمَا لَا تَهْوَى أَنْفُسُهُمْ) نفسلری آرزو قیلماغان وایسته‌مه‌گان نرسه برلن (فَرِيقًا كَذَّبُوا) پیغمبرلردن بر جماعتنی یالغانغه توتدیلار (وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ) دخی پیغمبرلردن بر جماعتنی ئولتررر بولدیلار (وَحَسِبُوا أَنْ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ) دخی اسرائیل بالالاری فتنه بولماسسزلقنی حساب قیلدیلار یعنی پیغمبرلرنی ئولترولری سببلی اوزلرینه بلا وعذاب ایرشمه‌ونی حساب قیلدیلار (فَعَمُوا وَصَمُّوا) بس اسرائیل بالالاری حقنی کورودن صوقر وحقنی ایشتودن چوقراق بولدیلار (ثُمَّ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ) مونلك صوکنده اسرائیل بالالاری کفرلرندن توبه ایتدیلرده بس الله تعالی آلارغه توبه‌لرن قبول ایتو برلن قایتدی (ثُمَّ عَمُوا وَصَمُّوا) مونلك صوکنده ینه‌ده حقنی کورودن صوقر وحقنی ایشتودن چوقراق بولدیلار (كَثِيرٌ مِنْهُمْ) اسرائیل بالالارندان کوبسی (وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ) والله‌تعالی اسرائیل بالالاری‌نك قیلغان اشلرینی کورگوچیدر (لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ) تحقیق شوندی آدملر کافر بولدیلار (قَالُوا) ئه‌یتدیلر آلار یعنی نصارالار (إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ) درستلکده الله تعالی مریم اوغلی مسیحدر (عیسی‌در) دیو (وَقَالَ الْمَسِيحُ) دخی‌مسیح یعنی عیسی علیه‌السلام‌ئه‌یتدی (يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ) ای اسرائیل بالالاری (اعْبُدُوا اللَّهَ) الله‌تعالی‌گه عبادت قیلکز (رَبِّي وَرَبَّكُمْ) اول الله تعالی مینم وسزنك ربکزدر (إِنَّهُ مَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ) درستلکده شأن کیم الله‌غه عبادتده شرك قاطسه (فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ) بس تحقیق اول کشی‌گه الله تعالی اوجماغنی حرام قیلور (وَمَأْوَاهُ النَّارُ) واول کشینك باراچاق اورنی تموغدر (وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ) دخی ظلم قیلوچیلار اوچون تموغدان قوتقارا تورغان یارده‌مچیلرهیچ یوقدر (لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ) تحقیق شوندی آدملر کافر بولدی (قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ) اول آدملر الله تعالی اوچنك اوچونچسیدر دیدیلر یعنی نصارادان نسطوریه ومرقوسیه الله اوچ الهنك اوچونچسی دیدیلر ایکسندن مراد عیسی برلن آناسی (وَمَا مِنْ إِلَهٍ) یوقدر هیچ حق معبود (إِلَّا إِلَهٌ وَاحِدٌ) مگر بر حق معبود باردر (وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ) اگرده نصارادان بو طائفه ئه‌یتکان نرسه‌لرندن (تثلیث‌دن) طییلماسه‌لار (لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملرنی البته تورتار (مِنْهُمْ) نصارانك بو روشچه ئه‌یتوچیلرندن (عَذَابٌ أَلِيمٌ) رنجتکوچی عذاب تونار (أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ) ایا نصارالاربو یاوز اعتقادلارندن وبوزق سوزلرندن الله‌تعالی‌گه قایتماسلارمی (وَيَسْتَغْفِرُونَهُ) دخی الله‌تعالی‌نی برله‌و سببلی الله تعالی‌دن یارلقامق ایسته‌مه‌سلرمی (وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله تعالی اگر توبه قیلسالار آلارنی یارلقاغوچیدر (مَا الْمَسِيحُ ابْنُ

مَرْيَمَ الْاَرَسُوْلٌ) مریم اوغلی مسیح (عیسی) ایمەس مگردین اویرەتور اوچون الله‌تعالی‌نك بیبەرگان ایلچیسیدر (قَدْخَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ) تحقیق عیسی‌دن بورون رسوللر یعنی دین اویرەتور اوچون الله تعالی‌نك بیبەرگان ایلچیلری اوتدی اگر الله‌تعالی عیسی علیه السلام قولنده ئولکلرنی ترگزمه تحقیق موسی علیه السلام قولنده طایافنی ترگزدی ویلان قیلدی واگر عیسی‌نی آتاسز خلق ایتسه آدم علیه السلام‌نی آتاسز وآناسز خلق ایتدی (وَاُمُّهُ صِدِّيقَةٌ) دخی عیسی‌نك آناسی راست لقغه‌لازم بولغوچی خاتوندر باشقه راستلق‌غه لازم بولغان خاتونلار کبی یاکه باشقه پیغمبرلرنی تصدیق قیلوچی خاتونلار کبی پیغمبرلرنی تصدیق قیلوچی خاتوندر (كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ) باشقه آدملر کبی عیسی هم آناسی طعام آشار بولدیلار بوصفنده بولغان آدملرنك اله بولواحتمالی نیچك بولسون (اُنْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيَاتِ) ای محمد (علیه‌السلام) اعتبار قیلوب قارا نیچك نصارالارغه اوزمنك برلکمه دلالت قیلا تورغان آیتلرنی بیان قیلورمن (ثُمَّ انْظُرْ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ) سونك صرکنده ینه اعتبار قیلوب قارا نیچك اول نصارالار حقنی ایشتودن دوندرلمش بولورلار (قُلْ اَتَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللهِ) ئەیت سین ای محمد (علیه‌السلام) نصارالارغه ئەلله سز الله‌دان باشقه‌غه عبادت قیلاسزمو (مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ) سزنك اوچون ملکله‌نمه‌گان نرسه‌گه (ضَرًّا وَلَا نَفْعًا) ضرر نی دخی فائده‌نی یعنی عیسی‌غه عبادت قیلاسزمی حالبوکم عیسی سزنك اوچون‌مد داتنده ضررنیده فائده‌نیده مالك بولا آلمی مگر الله‌تعالی‌نك ملکله‌ندروی برله‌نگنه مالك بولا (وَاللهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) والله تعالی سوزلرنی ایشتکوچی واعتقادلارنی بلگوچیدر (قُلْ يَا اَهْلَ الْكِتَابِ) ای محمد (علیه‌السلام) ئەیت سین ای کتاب اهلی (لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ) دینکزده چیکدن اوتمه‌کز (غَيْرَ الْحَقِّ) حقدان باشقه بولغان اوتو برله‌ن یعنی باطل بولغان اوتو برله‌ن نیته‌که نصارالار حضرت عیسی‌نی مر
آرتق الوهیت مرتبه‌سنه کوتەردیلر یهودلر مرتبه‌سندن کیم بولغان مرتبه‌گه توشوردیلر بهتان ایتدیلر (وَلَا تَتَّبِعُوا اَهْوَاءَ قَوْمٍ) دخی شوندی‌قوم‌نك نفس آرزولارینه ایبەرمه‌کز (قَدْ ضَلُّوا مِنْ قَبْلُ) تحقیق اول قوم سزدن الك آزدیلار (وَاَضَلُّوا كَثِيرًا) دخی کوب کشینی آزدردیلارده (وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ) دخی بولنك توغریسندان آزدیلار یعنی اوزکزنك آلدکزده اونکان قوملرنك نفسلری آرزو قیلغان بوزوق اشلرینه ویمان اعتمادلرینه ایبەرمه‌کز (لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملرگه لعنت قیلندی (مِنْ بَنِي اِسْرَائِيلَ) اسرائیل بالالارندان (عَلٰى لِسَانِ دَاوُدَ) داود (علیه‌السلام) تلی‌اوزەرینه (وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ) دخی مریم اوغلی عیسی تلی اوزەرینه یعنی الله تعالی تورات برله‌ن انجیل‌ده لعنت قیلدی (ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا) بولعنت اسرائیل بالالارینه گناه قیلولاری سببلی‌در (وَكَانُوا يَعْتَدُونَ) دخی ظلم قیلوچی بولولاری سببلی‌در (كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ) بنو اسرائیل منکردن برسن برسی طیماس بولدیلار (فَعَلُوهُ) قیلدیلار اول منکرنی یعنی بنواسرائیل‌نك بعضسی بعضسنی برقیلغان قباحت اشنی قایتادان قیلودن طییشماس بولدیلار (لَبِئْسَ) نی یاوز بولدی (مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ) اول بنو اسرائیل‌نك قیلغان اشلری (تَرٰى كَثِيرًا مِنْهُمْ) ای محمد (علیه‌السلام) اهل کتابدان کوبسنی یعنی منافقلارونی کوررسون

(يَقُولُونَ الَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملرنی دوست توتارلار (لَبِئْسَ) نی یاوز بولدی (مَاقَدَّمَتْ لَهُمْ أَنْفُسُهُمْ) اهل کتاب‌نك نفسلری اوزلری‌اوچون‌الك قیلغان نرسه یعنی آخرتلری اوچون حاضرله‌گان عملری نی یاوز برلدی (أَنْ سَخِطَ اللهُ عَلَيْهِمْ) اهل کتاب اوزلرینه‌الله‌تعالی‌نك آچولانوویدر کافرلرنی دوست توتولاری سببلی حاضرله‌گان عملری (وَفِي الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ) دخی عذابده اول اهل کتاب مکسگو قالوچیلاردر یعنی کافرلرنی دوست توتولاری سببلی اوزلری اوچون حاضرله‌گان عملری عذابده مکسگو قالودر (وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالنَّبِيِّ) دخی اگر اهل کتابدن بولغان منافقلار الله تعالی‌گه دخی پیغمبرگه حق ایمان کیتورور بولسالار ایدی (وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ) دخی پیغمبرگه ایندرلگان نرسه‌گه حق ایمان کیتورور بولسالار ایدی (مَا اتَّخَذُوهُمْ أَوْلِيَاءَ) کافرلرنی دوست توتماسلار ایدی (وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِنْهُمْ فَاسِقُونَ) لکن اهل کتاب منافقلارندن کوبسی یاوزلاردر ونفاقلارنده ثابت‌لردر (لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً) دشمانلق یوزندن آدملرنك‌ایك قاطیسی تابارسك‌سین ای محمدعلیه‌السلام (لِلَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیترگان آدملرگه (الْيَهُودَ) یهودلرنی (وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا) دخی مشرك بولغان آدملرنی تابارسك سین (وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُمْ مَوَدَّةً) دخی دوستلق یوزندن آدملرنك یاقنراغنی تابارسك سین (لِلَّذِينَ آمَنُوا) ایمان کیترگان آدملرگه (الَّذِينَ) شوندی آدملرنی تابارسك (قَالُوا إِنَّا نَصَارَى) اول آدملر ئه‌یتدیلر درستلکده بزنصارالارمز دیو (ذَلِكَ) بوبزنصارا دیگان آدملرنك ایمان کیترگان آدملرگه دوستلق یوزندن آدملرنك یاقنراغی بولووی (بِأَنَّ مِنْهُمْ) شونك سببلی‌در درستلکده بز نصارا دیگان آدملر جمله‌سندن باردر (قِسِّيسِينَ) عالملر (وَرُهْبَانًا) دخی عابدلر (وَأَنَّهُمْ) دخی درستلکده اول بز نصارا دیگان آدملر (لَا يَسْتَكْبِرُونَ) تکبرلك قیلماسلار یعنی تکبرلك قیلماولاری سببلیدر « آلتنچی جزء‌نك ترجمه‌سی تمام بولدی » (وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَى الرَّسُولِ) وهر قایچان بز نصارادیوچیلر رسول‌گه ایندرلگان نرسه‌نی (قرآننی) ایشتسه‌لر (تَرَى) کوررسك‌سین الارنی ای محمدعلیه‌السلام (أَعْيُنَهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ) کوزلری یاشنی قویار یعنی یاشنی آغزر (مِمَّا عَرَفُوا) شول‌نرسه‌دن‌که تانودیلار اول نرسه‌نی (مِنَ الْحَقِّ) اول نرسه حقدان بولغوچی یعنی حقنی تانوغانلاری اوچون رسول اکرم نجاشیلرغه یاسین سوره‌سنی اوقودقده نجاشیلر یغلادیلارهم مسلمان بولدیلار (يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا) ئه‌یتورلر اول بز نصارالار دیوچیلر ای ربمز بز محمد (صلی الله علیه وسلم)گه ایمان کیتردك (فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ) بس بزنی محمدعلیه‌السلام‌نك حق پیغمبر بولووی برله‌ن گواهلق بیروچیلر برله‌ن برگه یازغل (وَمَالَنَا) ونی بولدی بزکه (لَا نُؤْمِنُ بِاللهِ) الله‌تعالی‌گه ایمان کیترمیمز (وَمَا جَاءَنَا) دخی بزگه کیلگان نرسه‌گه ایمان کیترمیمز (مِنَ الْحَقِّ) بزگه کیلگان نرسه حقدن بولغوچی (یعنی قرآندن) یعنی بزگه ایمان کیتردن هیچ طیغوچی نرسه یوق (وَنَطْمَعُ أَنْ يُدْخِلَنَا رَبُّنَا) حالبوکه ربمزنك اوممانقه کرتوویمی طمع قیلامز (مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ) ایزگو قوملر ایله برگه (فَأَثَابَهُمُ اللهُ) بس الله‌تعالی بوطریق ئه‌یتوچیلرنی ثوابلادی (بِمَا قَالُوا) ئه‌یتکان نرسه‌لری سببلی (جَنَّاتٍ) اوممانلار برله‌ن (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ)

اول اوجماخلارنك آستلارندان یلغه‌لار (صولار) آغار (خالدینَ فیها) اول اوجماخلارده مڭگو قالغانلاری
حالده (وَذٰلكَ جَزٰاءُ الْمُحْسِنِینَ) وبو اوجماخ ایمان سببلی ایزگو عمل قیلغان آدملر اوچوندر بو ذکر
قیلنغان آیت نجاشی هم نجاشی‌نك بولداشاری حقنده ایندی رسول اکرم نجاشی‌لرگه قرآن برله‌ن
ابوطالب اوغلی جعفرنی یبه‌ردی مهاجرلر نجاشیلر برله‌ن ایدی هم نجاشیلرنك زاهدلری وعالملری
جیبلدیلار حضرت جعفر قرآندان مریم سوره‌سنی اوقودی هر قایوسی یغلادیلار وایمان کیتردیلر
(وَالَّذینَ کَفَرُوا) دخی شوندی آدملر کافر بولدیلار (وَکَذَّبُوا بِاٰیاتِنا) دخی بزنـك آیتلرمزنی
تکذیب ایتدیلر (اُولٰئِكَ اَصْحابُ الْجَحیمِ) بوآدملر جحیم تموغینك ابیه‌لریدر (یاٰاَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا)
ای آنـدی ایمان کیترگان آدملر (لاٰتُحَرِّمُوا طَیِّبٰاتِ مٰا اَحَلَّ اللّٰهُ لَكُمْ) الله تعالی سزگه حلال قیلغان
نرسه‌لرنك خوش بولغانلارینی حرام قیلماکز (وَلاٰ تَعْتَدُوا) دخی الله تعالی قوشقان اشـدن اوتمه‌کز
(اِنَّ اللّٰهَ لاٰیُحِبُّ الْمُعْتَدینَ) درستلـکده الله تعالی قوشقان اشـدن اوتکان کشیلرنی دوست کورمه‌س
رسول اکرم برکونلی صحابه‌لرگه قیامتنی صفتلاب کورسه‌تدی هم قیامت برله‌ن صحابه‌لرنی بنك قورقتدی
شوندان صوك صحابه‌لر تارالوشوب مطعون اوغلی حضرت عثمان‌نك اویینه جیبلدیلار همیشه کوندز
روزه توتب کیچ اویـاغ توروب عبادت قیلوغـه توشه‌کـده یوقلاماسقه ایت آشامـاسقه خاتونلارغه
یاقن‌لق قیلماسقه حاصل دنیانی بترولهی تاشلاب آخرت‌که‌گنه اقبال قیلوغه اتفاق قیلدیلار بو اتفاق
خبری رسول الله‌غه ایرشدی رسول الله ئایتدی مین سزگه بو طریق قوشقانم یوق نفسکزنك سـزده
حقی بار بعض کونلرده روزه توتکز بعض کونلرده افطار قیلـکز بعض کیچلرده اویاغ تورکز بعضسنده
یوقلاکز مین وقتی ایله اویاغده تورام وقتی ایله یوقلیمده روزه‌ده توتام افطارده قیلام ایتده آشیـم
دیدی شول خصوصده الله تعالی ذکر قیلنغان آیتنی ایندردی (وَکُلُوا مِمّٰا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ) دخی الله تعالی
سزگه رزقلاندرغان نرسه‌دن آشاکز (حَلٰالاً طَیِّبًا) حلال وخوش بولغانـنی (وَاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذی) دخی شوندی
الله‌دان قورقـکز (اَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ) سز اول الله‌غه ایمان کیتروچی سز* یمین کفارتی حقنده الله تعالی
ذکر قیلنماچق آیتنی ایندردی (لاٰیُؤٰاخِذُكُمُ اللّٰهُ) الله تعالی عذاب قیلماس سزنی (بِاللَّغْوِ فی اَیْمٰانِكُمْ)
یمین‌لرکزده قصدسز بوش بولغان یمین سببلی (وَلٰكِنْ یُؤٰاخِذُكُمْ) لـکن عذاب قیلور الله تعالی (بِمٰا)
شول نرسه سببلی (عَقَّدْتُمُ الْاَیْمٰانَ) یمین‌لرکزنی بایله‌دکزسز اول نرسه‌گه یعنی قصد برله‌ن یمین ایتدکز
یعنی کیله‌چکده براشنی قیلورمون یاکه قیلماءون دیو یمین ایته‌رده یمینننده طورا آلماس (فَکَفّٰارَتُهُ)
بس بوزغان‌صورتده بویمین‌نك کفارتی یعنی‌عذابلی اوزتکوچی‌نسته (اِطْعٰامُ عَشَرَةِ مَسٰاکینَ) اون مسکین‌نی
طعاملەندرودر(مِنْ اَوْسَطِ مٰا) شـول نرسه‌نك اورطاچاسـندن (تُطْعِمُونَ اَهْلیکُمْ) اول نرسه‌دن ئـوی
جماعتکزنی طعاملەندررسز (اَوْکِسْوَتُهُمْ) یایسه اون مسکینـگه کیدیم کیگزودر (اَوْ تَحْرِیرُ رَقَبَةٍ) یاکه
قل آزاد ایتودر (فَمَنْ لَمْ یَجِدْ) ایندی اگر بر کشی بوذکر قیلنغان نرسه‌لردن هیچ برسنی تابماسه
مثلا طعاملەندروگه‌یاکه کیدیم کیگزوگه یاکه قل آزاد ایتوگه کوچی یتمه‌سه (فَصِیٰامُ ثَلٰاثَةِ اَیّٰامٍ) بس

اوچ کون روزه توتودر (ذٰلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ) بودکر قیلمغان دورت تورلی نرسه یمینلرکزکه کفارتدر (إِذَا حَلَفْتُمْ) هرقایچان یمین ایتسه‌کز ویمینکزنی بوزساکز (وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ) اما یمینلرکزنی صاقلاکز (كَذٰلِكَ) بوبیان قیلغان کبی (يُبَيِّنُ اللّٰهُ لَكُمْ آيَاتِهِ) الله تعالی سزکه آیتلرینی بیان قیلور (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) سزلك شکر قیلووکز اوچون (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترکان آدملر (إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ) بودر باشقه توکلدر چی یوزم صووندان یاصالغان (۲) اچمالك دخی اوطوش اویونی (وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ) دخی عبادت اوچون قویلغان صنملر دخی حکم ایسته‌و اوچون تعیین ایدلکان قدملر (اوقلار) (رِجْسٌ) نجسدر (مِنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ) شیطان عملندندر (فَاجْتَنِبُوهُ) بس اول شیطان عملندن بولغان نجسدن صاقلانکز (لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) دنیا وآخرت سعادتنه ایرشووکز اوچون* الله تعالی‌نك «وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا وَرِزْقًا حَسَنًا» دیکان سوزندن خمرنك مطلق حلال بولووی فهم‌لنه چونکه معناسی سز مؤمنلر خرما ویوزم بیمشارندن اچملك وکورکام رزق یاصارسز مونك صوکنده الله تعالی‌نك «قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ» دیکان سوزندن اچملکدك گناهلی اش بولووی بلنه مونك صوکنده الله تعالی‌نك «لَا تَقْرَبُوا الصَّلٰوةَ وَأَنْتُمْ سُكَارٰى» دیکان قولندن نقط نماز اوقوغان وقتده خمرنك حرام بولووی بلنه مذکور آیتدن مطلق حرام بولووی بلنه ابو وقاص اوغلی سعد ئدیته دورت تورلی آیتنك اینروینه مین سبب بولدم آلار مینم حقمده ایندرلدی‌دی اوّلکسی شول بدر صوغشی کونده بر قاچ تابدم رسول الله‌غه ئدیتدم میکا نفل ایتب بیر دیو رسول الله آلغان اورنکا قوی دیدی رسول الله‌دن اوچ مرتبه صورادم مونك صوکنده الله تعالی‌نك «يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ» دیکان قولی ایندی ایکنچسی شول بر وقتده آوردم رسول الله‌دن بر کشیکه وصیت ئدیتو حقنده تکرار صورادم بس الله تعالی‌نك «كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ» آیتی ایندی اوچونچسی آنام میکا اسلامم صوکنده کفرنی عرض ایتدی یوغیسه سیندن راضی توکل‌من دیدی بس الله تعالی‌نك «وَصَاحِبْهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا» آیتی ایندی دورتنچسی انصاردن بر ایر طعام یاصاب بزنی ضیافتکه اوندی ضیافتکه کیلدك آشادق خمر اچدك ایسردك قچرشدق شوندان صوك «إِنَّمَا الْخَمْرُ» آیتی ایندی بو آیتدن خمر برلهن اوطوش اویونینك قطعا حرام برلووی بلنه امام اعظم قاشنده خمر دیوب یوزمدن یاصالغان اچملکگه ئدیتله اگرده قایناسا وایسرتکوچی بولوب ئدورلسه کوبکنی آطسه اما «کل مسکر خمر» حدیثنی یحی بن معین مطعون دیکان بس هر برایسرتکان نرسه‌گه حقیقة خمر اطلاق قیلنمی ودیگر خمرنك حراملغی قطعی باشقه ایسرتکچلرنك حراملغی ظنی یلنده امام اعظم خمر بولو اوچون کوبکنی آطونی شرط ایتکان امام ابو یوسف برلهن امام محمد کوبکنی آطونی شرط ایتمه‌گانلر بلکه ایسرتکوچی بولوب ئدورلونی‌گنه شرط ایتکان‌لر یلنه برینك قاشنده خمرنك حراملغی ذاتی اوچون ایسرتکانلکی اوچون توکل هم نجاستی‌ده قطعی دیگانلر (إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ) بودر باشقه توکل‌در شیطان تلهر (أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ) سزنك آراکزده دشمانلقنی وآچرنی توشرونی (فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ) خمر دخی اوطوش اویونندہ (وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللّٰهِ) دخی شیطان خمر برلهن

۲) عقلنی چنارا طورغان ایسرتکچ .

اوطوش اویونده سزنی الله‌نك ذکرندن طیبونی تلی (وَعَنِ الصَّلٰوة) دخی نمازدان طیبونی تلی (فَهَلْ اَنْتُمْ مُنْتَهُونَ) بس ایاسز خمر اچو برلهن اوطوش اویونی اویناودان طییلمش ایمه‌سزمی یعنی طییلمکز بیاندن مقصود خبر برلهن اوطوش اویونی بولغانلقی اوچون الله تعالی بو ایکسنی قاینادان آیروب بیان ایتدی اما اوّلده دورتسنی برگه ذکر قیلووی حرام بولوده ویاوز کشی بولوده برابر بولغانلقلاری اوچون‌گنه (وَاَطِیعُوا اللّٰهَ) دخی الله تعالی‌گه امرلرنده ونهیلرنده بوی صونوکز (وَاَطِیعُوا الرَّسُولَ) دخی امرلرنده ونهیلرنده رسول‌گه محمد علیه السلام‌گه بوی صونوکز (وَاحْذَرُوا) دخی الله‌غه هم رسول‌گه خلافاق قیلودان صاقلانکز (فَاِنْ تَوَلَّیْتُمْ) بس اگر الله‌تعالی‌گه هم‌رسول‌الله‌غه بوی صونودن یوز دوندرسه‌کز (فَاعْلَمُوا) بس بلکز (اَنَّمَا عَلٰی رَسُولِنَا) بودر باشقه توگل‌در بزنك رسولمز اوزدرینه واجب بولور (اَلْبَلٰاغُ الْمُبِینُ) ظاهر بولغان ایرشدرو یعنی وحی قیلنغان نرسه‌لرنی امت‌که ایرشدروگنه واجب سزنك اطاعت قیلماوکزده آکار ضرر یوقدر (لَیْسَ عَلَی الَّذِینَ) شوندی آدملرگه یوقدر (آمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰالِحٰات) اول آدملر ایمان کیتردیلر دخی ایزگو عمللر قیلدیلار (جُنٰاحٌ فِیمٰا طَعِمُوا) آشاغان نرسه‌لرنده گناه یوقدر (اِذٰا مَاتَّقَوْا) هر قایچان حرام‌دان صاقلانسه‌لار (وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصّٰالِحٰات) دخی ایمان وایزگو عمل اوزه‌رنده بولسالار (ثُمَّ اتَّقَوْا وَآمَنُوا) مونك صوکنده حرام‌دان صاقلانسه‌لار هم حرام‌نك حراملغنه ایمان کیترسه‌لر (ثُمَّ اتَّقَوْا وَاَحْسَنُوا) مونك صوکنده حرام‌دان صاقلانولارنده همیشه بولسالار هم عملنی ایزگو قیلسه‌لر (وَاللّٰهُ یُحِبُّ الْمُحْسِنِینَ) والله تعالی عملنی ایزگو قیلوچیلارنی دوست کورر بو آیت‌نك نزولنه سبب شول خمرحرام قیلنغاننك صوکنده صحابدلر ئه‌یتدیلر ای الله‌نك رسولی بزنك خمر اچکان حالده واوطوش اویونی اویناغان حالده ئولگان قرده‌شلرمزنك حالی نیچك بولور دیوب شول خصوصده الله تعالی ذکر قیلنغان آیتنی ایندردی الله‌تعالی‌نك بو آیتده تقوالقنی قات قات ئه‌یتووی اوچ وقت اعتباری برلهن یاکه اوچ حال اعتباری برلهن بولور یعنی آدم‌گه اوزنده هم اوزی برلهن آدملر آراسنده هم اوزی برلهن الله تعالی آراسنده تقوالقنی استعمال قیلو تییش یاکه قات قات ئه‌یتووی اوچ مرتبه اعتباری برلهن بولور یعنی مبدأ وسط منتهی اعتباری برلهن یاکه صاقلانا تورغان نرسه اعتباری برلهن بولور یعنی بنده‌گه حرام‌دان صاقلانو کیرك عذاب‌دان قورقو اوچون شبهه‌دن صاقلانو کیره‌ك حرام‌غه تۆشودن قورقواوچون بعض مباحلاردان صاقلانو کیرك نفسنی خسیس لکدن صاقلاو اوچون (یٰا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیتورگان آدملر (لَیَبْلُوَنَّکُمُ اللّٰهُ بِشَیْءٍ مِنَ الصَّیْدِ) الله تعالی سزنی آودان بر نرسه برلهن صنار (تَنٰالُهُ اَیْدِیکُمْ وَرِمٰاحُکُمْ) اول آوغه سزنك قوللارکز وسونکولرکز ایرشر بولدی بو آیت حدیبیه صرغشی یلنده ایندی الله تعالی مسلمانلارنی آو برلهن ابتلاء ایتدی شول قدر آو کوب بولدی حتی قول برلهن توتب وسۆنکو برلهن ساپچب آلورغه قدرتلری یتدی مسلمانلار احرام باغلاغانلار ایدی (لِیَعْلَمَ اللّٰهُ) الله تعالی‌نك آیرب بلووی اوچون (مَنْ یَخٰافُهُ بِالْغَیْبِ) الله تعالی‌دن غیب‌ده کم قورقار یعنی قوّت ایمان سببلی الله‌نك عذابندن قورقغان آدم برلهن ایمانلق

ضعيف لكى سببلى الله تعالى نك عذابندن قورقماغان آدم آيرلسون اوچون ابتلاء ايتدى يعنى الله دان قورقوچيلار آودان صاقلاندبلار قورقماغانلارى صاقلانمادبلار (فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ) بس بر كشى آوبرلەن ابتلاء صوكنده ظلم ايتسه يعنى آولاسه (فَلَهُ عَذَابٌ اَلِيمٌ) بس اول كشى گەرنجتكوچى عذاب بولور (يٰاَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا) اى آندى ايمان كيتركان آدملر (لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ) كيبكنى اولتورمەكز احرام باغلاغانكز حالده (وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمِّدًا) وكەدرسزلردن كيبكنى قصدبرلەن اولترسه (فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ) بس اول اولتروچى كشى گه دورت آياقلى حيواندان اولتركان نرسەسى نك قيمتده مثلى نك جزاسى بولور يعنى كبيكنك قيمتلى تولەر آولاغان اورنده قيمتنى تعيين قيلدرر اگرده قيمتى هدى ثمننه بيتەرلك بولسه اولتروچى كشى اختيارلى بولور كيبك قيمتى قدر قيمتلى هدى آلوب بوغازلار ياكه طعام آلوب مسكين لرگه دورت قداق بغدايدان ياكه سيگز قداق آرپادان طعام لەندرر ياكه هر مسكين طعامى مقداربنه بر كون روزه توتار (يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ) بومثل برلەن عدالت ايەسى ايكى كشى حكم قيلور (مِنْكُمْ) سزدن مسلمانلاردان (هَدْيًا بَالِغَ الْكَعْبَةِ) كعبەگه ايرشكوچى هدى بولغان حالده اول مثل يعنى اول هدينى حرم گه ايلتوب بوغازلاب حرم مسكين لرينه تصدق قيلور (اَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسَاكِينَ) ياكه اولتروچيگه مسكين لرنى طعام لەندره تورغان كفارت تيبش بولور يعنى هر مسكين گه بغدايدان يارطى صاع آرپادان بر صاع بيرر (اَوْ عَدْلُ ذٰلِكَ صِيَامًا) يابسه اول اولتروچى گه طعامنك مثلى بولغان روزه تيبش بولور يعنى هر مسكين نك طعامى برابرنده بر كون روزه توتار (لِيَذُوقَ وَبَالَ اَمْرِهِ) اولتروچيگه جزا ياكه روزه واجب بولور قيلغان اشينك گناهسنى تاتسون اوچون (عَفَا اللّٰهُ عَمَّا سَلَفَ) الله تعالى بنده لرنك اوتكانده قيلغان نرسه لرندن عفو قيلدى يعنى حرام قيلدودن بورون كيبكنى اولترو گناهلارنى (وَمَنْ عَادَ) وبر كشى حرام قيلمغان صوكنده كيبك اولتر وگه كيرى قايتسه يعنى تاغن اولترسه (فَيَنْتَقِمُ اللّٰهُ مِنْهُ) بس الله تعالى بوكشيدن جزا برلەن اوچ آلور (وَاللّٰهُ عَزِيزٌ) والله تعالى حاكملرنى لازم ايتووندە غالبدر (ذُو انْتِقَامٍ) گناهغه دوام ايتكان كشيدن اوچ آلوايچه سيدر بو آيت احرام حالنده آو آولاونك حرام لقنى بيانده بو آيتده صيددن هر بر وحشى حيوان مراد كيردك ايتى آشالمش برلسون وكيرەك بولماسون مگر تشلەك ات قارغه چايان تيلكان سچقان رسول الله نك «خَمْسٌ مِنَ الْفَوَاسِقِ يُقْتَلْنَ فِي الْحِلِّ وَالْحَرَمِ اَلْحَدَأَةُ وَالْغُرَابُ وَالْعَقْرَبُ وَالْفَأْرَةُ وَالْكَلْبُ الْعَقُورُ» ديگان حديثى برلەن بوحكم دن چغارلغان يعنى بيش تورلى نرسه ياوزلاردان حلده هم حرامده اولترمك درست يعنى تيلكان چايان قارغه سچقان تشلەك ات نى الله تعالى احرام باغلاغان آدم گه دريا كيبكينك حلال بولوب ياپان كيبكينك حرام بولووى مقنده ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (اُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ) سزگه دريادە بولغان كيبكلر حلال قيلندى يعنى صوداغنه تركلك ايتە تورغان كيبكلر كيرەك ايتلرنى آشالسون وكيرەك آشالماسون (وَطَعَامُهُ) دخى دريا كيبكينك اينى آشالا تورغانينك طعامى حلال قيلندى يعنى انواع بالقدان ياصالغان طعاملر (مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ)

سزگه دریا کییکاری حلال قیلمندی سزگه هم سیر قیلوچیلارغه فائده بولسون اوچون یعنی مسافر بولماغانلارگز قافلامابنچه آشاب مسافرلرگز قافلاب آشاب فائده‌لنورسز (وَحُرِّمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ) دخی سزگه یاپان کییکاری حرام قیلمندی (مَا دُمْتُمْ حُرُمًا) احراملی بولغانگز مدتده (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) دخی احراملی حالده آو آولاوده اللهدان قورقگز (الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ) شوندی اللهغه اول الله صاری قوبارلمش بولورسز بنده الله تعالی هدیانك هم قلائدنك مشروع بولووی حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (جَعَلَ اللّٰهُ) ٹهوردی الله تعالی (الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ) بیت حرام بولغان کعبه‌نی (قِيَامًا لِلنَّاسِ) آدملرگه توراچاق نرسه ایتوب یعنی آدملرنك دین ودنیا اشلرینك مصلحتلرینی تورغزوغه سبب ایتوب ٹهوردی (وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ) دخی حرام آینی یعنی حج اوتهله تورغان ذوالحجه آینی آدملرنك دین ودنیا اشلرینی تورغزووینه سبب ایتوب ٹهوردی (وَالْهَدْيَ وَالْقَلَائِدَ) دخی مکهگه کوندرله تورغان قربانلقنی هم هدی بولووی بلنسون اوچون مویننه یب بهیله‌نگان توهلرنی آدملرنك دین ودنیا مصلحتلرینی تورغزووینه (اوتهوگه) سبب ایتوب ٹهوردی (ذٰلِكَ) بو کعبه‌نی آدملرنك دین ودنیا مصلحتلرینی اوتهوگه سبب ایتوب ٹهورو (لِتَعْلَمُوا) بنده‌لر بلسونلر اوچون (أَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ) درستلکده الله تعالی بله‌در (مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ) کوکلرده ویرلرده بولغان نرسه‌لرنی (وَأَنَّ اللّٰهَ) دخی بلسونلر اوچون درستلکده الله تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) هربر نرسه‌نی بلگوچیدر هدی تورلی بولادر تطوع هدی‌سی متعه هم قران احصار هم جنایت هدیلری هدی دیوب قویغه صغرغه توهگه اطلاق قیلنه‌در (اعْلَمُوا) بلگز (أَنَّ اللّٰهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ) درستلکده الله تعالی عذابی قاطی بولغوچیدر (وَأَنَّ اللّٰهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) دخی درستلکده الله تعالی گناهلارنی یارلقاغوچیدر هم رحمت قیلوچیدر بو آیتده الله تعالی حرام قیلغان نرسهگه دوام ایتوچیلرگه وعد هم وعید بار (مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ) رسول اوزه‌رینه واجب بولماس مگر الله تعالی امر قیلغان نرسه‌نی ابرشدروگنه واجب بولور (وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ) والله تعالی سزنك ظاهر قیلغان نرسه‌گزنیده بله‌در (وَمَا تَكْتُمُونَ) دخی سزنك یاشرگان نرسه‌گزنیده بله‌در (قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ) ٹهیت سین ای محمد (علیه السلام) قباحت نرسه برله‌ن کورکام نرسه برابر بولماس دیوب یعنی الله تعالی حضورنده هیچ بر قباحت کیرهك وکیرهك عمل وکیرهك مال بولسون یخشی برله‌ن برابر بولماس اول یخشی کیرهك کشی وکیرهك عمل وکیرهك مال بولسون (وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ) گرچه سینی قباحت نرسه‌نك کوبلگی عجبله‌ندرسه‌ده چونکه کوبلك که آزلقغه اعتبار یوق بلکه یخشیلقغه ونچارلقغه اعتبار آز بولوب ماقتاولی بولغان نرسه کوب بولوب خورلانمش بولغان نرسه‌دن ایزگورهك بو آیت‌ده خطاب هر بر اعتبار ایه‌سنه چونکه خطاب معین‌گه بولوب غیر معیننی اراده قیلو درست (فَاتَّقُوا اللّٰهَ يَا أُولِي الْأَلْبَابِ) بس یخشی نرسه‌نی اختیارده گرچه آز بولساده یمان نرسه‌دن صاقلانوده گرچه کوب بولسه‌ده ای صاف عقل ایه‌لری الله‌دن قورقگز (لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) دنیا وآخرت سعادتنه ابرشورگز اوچون مطلقنی مقیدکه حملنك باطل بولووی حقنده الله تعالی‌نك ذکر قیلناچق آیتی وارد بولدی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنده ایمان کیترگان آدملر

(لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ) شيلردن صوراماكز* بو آيتنك اينووينه سبب ايكى تورلى بيان ايتلكان برسى شول الله تعالى «ولله على الناس حج البيت» آيتى اينكاچ مالك اوغلى سراقه اى اللهنك رسولى هر يلده حج قيلو فرضمى ديو صورادى رسول الله يوز دوندردى جواب بيرمه‌دى سراقه اوچ مرتبه صورادى رسول الله يوق هريل فرض توكل ديدى اگرده نعم ديسه‌م هر يل حج قيلو فرض بولور ايدى هر يل حج قيلو فرض بولسه كوچكز ييتمه‌س ايدى قالدرر ايدكزده گناهلى بولور ايدكز بس مين سزنى قالدرغان كبى سزده مينى قالدركز صوراماكز ديدى ايكنچسى شول رسول الله خلقنك فائده‌سز سوزنى كوب صوراوندن آچووى كيلوب بركونده خطبه اوقيدر ايدى شول وقتده ئه‌يتدى مين هيچ نرسه‌دن صورالمش بولمام مگر بولدم ايسه جواب بيررمن ديو شول وقت بر ايرمين قيامتده قايو اورنده بولورمن ديو صورادى رسول الله تموغده بولورسن ديدى ايكنچسى مينم آتام كم ديدى رسول الله حذاقه ديدى بو آدم حذاقه‌دن باشقه‌نى آتام ديودعوى قيلادر ايدى (اِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ) اگر سزگه صوراغان نرسه‌كز ظاهر قيلنسه قايغوغه صالور سزنى هم سزگه مشقت بولور (وَاِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا) واگر شيلردن صوراساكز (حِينَ يُنَزَّلُ الْقُرْآنُ) قرآن ايندرلمش بولغان وقتده (تُبْدَ لَكُمْ) سزگه صوراغان نرسه‌كز ظاهر قيلنورده سز قايغررسز يعنى شيلردن صوراماكز چونكه وحى زماننده صوراساكز سزگه ظاهر قيلنورده صوراغان نرسه‌كز اوزكزگه آغر بولور نيك صورادق ايكان ديوب اوكنورسز (عَفَا اللّٰهُ عَنْهَا) اول شيلردن الله تعالى عفوقيلدى يعنى الله تعالى تكليف ايتمه‌گان نرسه‌لردن صوراماكز ياكه الله تعالى اوّلده صوراغان نرسه‌لركزدن عفوقيلدى قايتادان موندى صوراونى قيلماكز معناسنده (وَاللّٰهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ) والله تعالى اوتكان گناهلارنى يارلقاغوچيدر هم رحمت قيلوچيدر (قَدْ سَأَلَهَا قَوْمٌ مِنْ قَبْلِكُمْ) سزدن الك تحقيق برمسئله‌دن برقوم صورادى (ثُمَّ أَصْبَحُوا بِهَا كَافِرِينَ) صوراغان صوكنده بومسئله سببلى كافر بولوب ئه‌ورلديلر* يعنى بنو اسرائيل پيغمبرلرندن كوب نرسه‌لرده فتوى صورادیلار پيغمبرلر امر ايتكاچ صوراغان نرسه‌لرى برله‌ن عمل ايتمه‌ديلرده هلاك بولديلار بو آيت اينكاچ صحابه‌لر كيره‌كسز نرسه‌لرنى صوراودان طييلديلار ضرور نرسه‌لرنى گنه صورادیلار بو آيت برله‌ن مطلقنى مقيدگه حمل‌نك باطل بولووينه استدلال قيلنه چونكه مطلقنى قيدله‌ودن صوراو قايغونى وآغرلقنى واجب ايتسه بس مطلقنى قيدله‌و بيگره‌كده قايغونى وآغرلقنى واجب ايته* جاهليت عادتلرينى بترو حقنده الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى جاهليت زمان خلقى توه اگرده بيش بالا توغدرسه بيشنچسى ايركه‌ك بولسه بوتوه‌نك ايكى قلاغنى ياروب آطلانمى هم بوغارلامى‌لار ايدى اوزينى بحيره ديب آطيلار ايدى دخى جاهليت زمان خلقى ئه‌يته‌لر ايدى اگرده بوسفرمدن قايتسام ياكه بو آورووم‌دان ترلسه‌م آنا توه‌م سائبه بولسون ديو يعنى اوزينه فائده‌لنونى حرام ايتوب ايتنى آشاماينچه وسوتنى اچمه‌ينچه هم آطلانماينچه ئولگانچه قالدرالار ايدى اوزينه سائبه ديو اسم بيره‌لر ايدى دخى صارق اگرده ييدى بالاتوغدرسه ييدنچى بالاسى ته‌كه بولسه مونك ايتنى ايرلرگنه آشيدر ايدى اگر صاوم‌لق بولسه صارقلار آراسنه ييبه‌ره‌لر ايدى هم وصيله (ايرشكوچى) ديو اسم بيره‌لر ايدى دخى آتا حيوان‌نك صلبندن (نطفه‌سندن) اون

بالاطوسه

بالا طوسه آرقاسى بوكره‌يدى ايندى ديو آطلانمى ويرك تارتدرمى ئولسگانچه قالدرالار ايدى‌هم «حام» ديو اسم بيره‌لر ايدى بو قباحت عادتلرى اسلام‌نك اولنه قدر كيلدى مونك صوكنده الله تعالى بوجاهليت عادتلرينى نسخ ايتب ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (مَا جَعَلَ اللّٰهُ) مشروع قيلمادى‌هم امر قيلمادى الله تعالى (مِنْ بَحِيرَةٍ) بيش بالا توغدروبده بيشنچى بالاسى ايركك بولوب ايكى قلاغى يارلغان توه‌نى (وَلَا سَائِبَةٍ) دخى نذر ئه‌يتلگان آنا توه‌نى (وَلَا وَصِيلَةٍ) دخى بيدى مرتبه بالا تابقان صارقلى (وَلَا حَامٍ) دخى صلبندان اون بالا دنياغه كيلگان آتا حيوانلى يعنى بو اشلرنى مشروع قيلمادى هم بواشلر برله‌ن امرده قيلمادى (وَلٰكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) لكن كافر بولغان آدملر (يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ) الله تعالى اوزه‌ريده بو حيوانلارنى حرام قيلونى نسبت بيروده الله تعالى‌گه يالغانلى افترا قيلالار يعنى بوق ويالغان سوزنى ئه‌يته‌لر بس سز مسلمانلار بو جاهليت زمانندان قالغان عادتلرنده كافرلرنى تصديق قيلماكز هم آلار سوزى برله‌ن عمل قيلماكز (وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ) وكافرلرنك كوبسى حرام برله‌ن حلالنى بلمه‌سلر يعنى نادانلارى اما عالملرى افترا قيلورلار يعنى باش بولغانلارى الله تعالى‌گه يالغانلى ئه‌يتورلر عوامى اصلا بلمه‌سلر (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ) وهر قايچان اول كافرلرگه ئه‌يتلسه (تَعَالَوْا إِلَى مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ) الله تعالى ايندرگان نرسه‌گه (كِتَابِكَ) كيلمكز ديوب (وَإِلَى الرَّسُولِ) دخى رسول‌گه محمد (عليه السلام) گه كيلمكز ديوب (قَالُوا حَسْبُنَا مَا) ئه‌يتور بولديلار بزگه شول نرسه (دين) بيته (وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا) اول نرسه (دين) اوزه‌رنده بز آتالارمزنى تابدق بزگه باشقه دين كيروك توگل ديو (أَوَلَوْ كَانَ آبَاؤُهُمْ) گرچه آتالارى بولسالارده بيته‌رمى (لَا يَعْلَمُونَ شَيْئًا) هيچ نرسه‌نى بلمه‌س بولسه‌لارده (وَلَا يَهْتَدُونَ) دخى حق يولغه كونلمه‌س بولسالارده يعنى جاهليت كافرلرينه آتالارى بولغان دين بيته‌رمى گرچه آتالارى نادان وباطل‌لقده بولسه‌لارده البته بيتمى چونكه دين‌ده عالم بولوب حق‌لقده بولغان آدم‌گه گه ايبه‌رو درست‌بوآيت جاهليت زمانندن قالغان كافرلرنك عقللارينك كيم بولوب دليلسز گنه آتالارينه ايبه‌رولرينى بيان بولا هم آيتده اشارت باريالغز حسن ظن برله‌ن گنه دليلسز كشى‌گه ايبه‌رونك درست بولماوينه مريدلرنك وعوام خلقينك ايشانلارغه وامام لارغه‌نى ئه‌يتديلر شونى فرض بولوب آلارنك قرآن حديثلردن برنى ده‌بلمه‌ولرنى فهملمى ايبه‌رولرى كبى (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كيترگان آدملر (عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ) سزگه لازم بولسون اوزكزنى صاقلاماق واصلاح ايتمك (لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ) آزغان آدمنك آزغنلقى سزگه ضرر ايتمه‌س (إِذَا اهْتَدَيْتُمْ) هر قايچان اوزكز حقلقغه كونلسه‌كز مؤمنلر كافرلرنك كفرلرينه حسرتله‌نب ايمان كيترولرين آرزو ايتدكلرى صوكنده ذكر قيلمغان آيت اينگان (إِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا) جيبلغانكز حالده قايتاچق اورنكز الله تعالى‌گه در (فَيُنَبِّئُكُمْ) بس خبر بيرر الله تعالى سزگه (بِمَا) شول نرسه برله‌ن (كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) اول نرسه‌نى عمل قيلور بولدكز بو آيتده بر آدمنك گناهسى برله‌ن ايكنچى آدمنك مؤاخذه قيلماوينه تنبيه بار الله تعالى شاهد قويو هم دعوى شاهدينى يمين ايتدرو هم دعوى قيلوچى برله‌ن ضررينه دعوى قيلمغان آدم حقنده ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى هم ذكر قيلناچق آيتنك نزولنه سبب شول بر وقتده عاص اوغلى

عمرونك مولاسی بولغان بديل شام غه سوداگه بارغه چقدی يولداشلاری نصارادان عدی برلهن تميم ايدی بديل يولده آوردی هم وصيت يازوون يازدی يانده بولغان هر بر نرسه‌سنی يازدی يازوون سودا مالی آراسنه تاشلادی يولداشلاريله ڤيتمه‌دی باری بومتاعمنی ڤولسهم اهل بيتمه‌قايتاروب بيررسز ديب عدی برلهن تميم‌گه وصيت قيلدی هم ايكسنی بواشكه شاهدقيلدی بديل وفات بولدی بوايكی نصرانی بوالداشاری بديل ڤولگاچ بديلنك مالنی تيكشردیلار هم مالی آراسندان اوچ مثقال آغرلغنده آلتون برلهن نقشلهنگان كمش صاوت تابديلار بوصاوتنی ياشردیلار شامدن مدينه‌گه قايتقاچ بديلنك مالنی اهل بيتنه بيردیلر اهل بيتی مالن آچوب قاراب بديلنك وصيت يازووينی تابديلار وصيتده مذكور كمش صاوتنه يازلغان ايدی بديلنك يانلارندن ايكی آدم عدی برلهن تميمدن صاوتنی صورادیلار عدی برلهن تميم بز بديلدن آلغان نرسه‌نی اهل بيتنه تابشردق بزده باشقه نرسه يوق ديدیلر بديل مالوندن بر آز نرسه صاقلديمو ديدیلر بو ايكی نصرانی هيچ نرسه صانمادی اوزاق وقت آوردی مدينه‌گه قايتقانداغنه ڤولدی اوزماجتنه صرف قيلدی ديدیلر بوبديلنك يانلاری بز مالی آراسنده بر يازو تابدق آنده كمش صاوتنه يازلغان بز اول صاوتنی تابميمز ديدیلر بس نصرانيلار بزبامميمز ديو انكار ايتديلار نزاع قوبدی رسول الله‌غه حكم‌گه باردیلار شول خصوصده الله تعالی ذكر قيلناچق آيتنی ايندردی (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آنندی ايمان كيتركان آدملر (شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ) وصيتده سزنك آراكزده فرض بولغان شهادت يعنی شاهد قويو (إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ) هر قايچان سزنك بركزگه ڤولم حاضر بولسه (حِينَ الْوَصِيَّةِ) وصيت وقتنده ڤولم حاضر بولسه (اثْنَانِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ) سزنك ياقنلاركزدن ياكه سز مسلمانلاردن عدالت ايه‌سی بولغان ايكی ايرنك شهادتيدر (أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ) ياكه سزنك ياقنلاركزغه باشقه‌دن ياكه سز مسلمانلارغه باشقه‌دن ايكی كشينك شهادتيدر (إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ) اگرسز بيرده سير (سفر) قيلساكز (فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ) بس سزگه ڤولم قايغوسی ايرشسه يعنی ڤولسه‌كز (تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ) بس سزايكی شاهدنی ايكندی نمازی صوكنده حبس قيلورسز يعنی توقتاتورسز (فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ) بس ايكی شاهدالله برلهن قسم ايته‌رلر (إِنِ ارْتَبْتُمْ) اگر شاهدلارنك اوشانچلی بولوونده شك قيلساكز (لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا) قسم برابرنده دنيانمننی آلماشدرميمز ديب ڤيتورلر يعنی شاهدلار مال اوچون يالغاندن يمين ايتميمز ديوڤيتورلر (وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَى) گرچه فائده‌سنه يمين ايتلمش ياقنلق ايه‌سی بولسه‌ده يعنی قرده‌شمز بولسه‌ده (وَلَا نَكْتُمُ شَهَادَةَ اللَّهِ) دخی الله تعالی‌نك شهادتنی ياشرميمز يعنی الله تعالی‌نك الوغلاو برلهن امر قيلغان شهادتنی ياشرميمز (إِنَّا إِذًا لَمِنَ الْآثِمِينَ) درستلكده شهادتنی ياشردكمز وقتنده البته بزگناهلی آدملردنمز ديوب ڤيتورلر بو آيت ايتكاندن صوكك رسول الله ايكندی نمازينی اوقوديده عدی برلهن تميمنی چاقردی منبر آلدنده «بالله لَمَنْ بَشَيْءٍ مِمَّا دَفَعَ إِلَيْنَا الْمَيِّتُ» ديو يمين ايتدردی يعنی بز ڤولگان آدم اوزمزگه بيرگان نرسه‌دن هيچ نرسه‌گه خيانت قيلمادق معناسنده بس بو عدی برلهن تميم يمين ايتكاچ رسول الله بولارنی بيبه‌ردی بر آز زماندن صوكك مذكور كمش صاوت بولار قولنده ظاهر بولدی بازارده صاتوب

تورالار

تورالار ايدى بو خبر بديل‌نك ايكى يانن قرده‌شى مطلب برله‌ن عمرگه ايرشدى مطلب برله‌ن عمر عدى برله‌ن تميم‌گه ئه‌يتديلر سز بديل‌نك هيچ نرسه‌سى بزده يوق ديو يمين ايتكز توگلمه ديو بلى يه‌ين ايتدك بز بديل‌دن صانوب آلغان ايدك لكن شاهدمز يوق ايدى سز شاهد طلب قيلورسز ديو قورقدق شونك اوچون انكار ايتدك ديديلر بس بووا قعه‌نى ينه‌ده رسول الله‌غه بيان ايتديلر شوندان صوك ذكر قيلناچق آيت اينددى (فَاِنْ عُثِرَ) بس اگر توشنلمش بولسه (عَلٰى) بونك اوزه‌رينه (اَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا اِثْمًا) درسنلكده ايكى شاهد گناهنى واجب ايتمه تورغان نرسه‌گه تيبشلى بولديلار يعنى ايكى شاهدنك خيانتى ياكه گواهلق بيروده يالغانلاوى ظاهر بولسه (فَاٰخَرَانِ يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا) بس اوّلگى ايكى شاهد اورننه تورا تورغان ايكنچى ايكى شاهد تيبش بولور (مِنَ الَّذِينَ) شوندى آدملردن (اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ الْاَوْلَيَانِ) شاهد بولور اوچون وارث‌لر اوزه‌رينه مقليراق بولدى اول ايكى شاهد يعنى آلار اوزه‌رينه جنايت قيلنغان اهل ميت‌دن بولور ايكنچى ايكى شاهد يعنى اوّلگى ايكى نصرانى شاهدلارنك قوللارنده بديل‌نك صاوتى ظاهر بولو سببلى خيانتلرى بلنگاچ بديل‌نك وارثلرندن ايكى شاهد بولسون چونكه اوّلگى ايكى شاهد بديل‌دن صاوتنى صانوب آلونى دعوى قيلولارى سببلى مدعى بولوب ئه‌ورلديلر يعنى مطلب برله‌ن عمر شاهد بولسون (فَيُقْسِمَانِ بِاللّٰهِ) بس ايكنچى ايكى شاهد الله برله‌ن قسم ايته‌رلر (لَشَهَادَتُنَا اَحَقُّ مِنْ شَهَادَتِهِمَا) بزنك گواهلغمز (يمينمز) قبول ايتوگه آلارنك گواهلقلارندان (يمينلرندن) مقليراقدر (وَمَا اعْتَدَيْنَا) دخى بز شهادتمزده (يمينمزده) شريعت چيگندن اوتمه‌دك (اِنَّا اِذًا لَمِنَ الظّٰلِمِينَ) درسنلكده بز اگر يالغانلدان يمين اينسه‌ك البته ظلم قيلوچيلاردانمز ديو بو اورنده يمين‌نى ايكى گه‌گنه قصر قيلو ميت‌نك وارثلرى ايكى‌گنه بولغانغه كوره بولور والا هر وارث انكار ايتدكدن هر قايوسنه يمين تيبش بو آيت ايلگاچ بديل‌نك وارثلرى مطلب برله‌ن عمر آياق اوزره توروب يمين ايتديلر رسول الله بديل‌نك صاوتنى وارثلرى اولان مطلب برله‌ن عمرگه بيردى اگرده بو آيت‌ده شهادتدن يمين مراد بولسه نزاع يوق اگر حقيقى معناسى مراد بولسه اگر «منكم» برله‌ن «اَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ» دن ميت‌نك يانن ويراق قرده‌شلرى مراد بولسه بو وقتده هم نزاع يوق اگر « منكم » دن مسلمانلار مراد بولوب « اَوْ آخران من غيركم » دن اهل ذمه مراد بولسه بو آيت منسوخ بولا چونكه ذمى‌نك مسلمانغه شهادتى مقبول توگل ديگانلر اوشانداق « فيقسمان » دن مراد وصيلارنى يمين ايتدرو بولسه بو آيت منسوخ بولمى شاهدلارنى يمين ايتدرو مراد بولسه منسوخ بولا چونكه شاهدنى يمين ايتدرلمى ديگانلر الله اعلم (ذٰلِكَ) بوذكر قيلنغان حكم يعنى يمين‌نى شاهدلرگه قايتارو (اَدْنٰى اَنْ يَاْتُوا بِالشَّهَادَةِ) شاهدلرنك شهادتنى كيتروو ينه يانغراقدر (عَلٰى وَجْهِهَا) شهادتنك تيبشلى بولغان وجه‌سى اوزه‌رينه (اَوْ يَخَافُوا اَنْ تُرَدَّ اَيْمَانٌ) ياكه شاهدلرنك يمينلرينك قايتارلمش بولروندن قورقولاريه يانغراقدر (بَعْدَ اَيْمَانِهِمْ) شاهدلرنك يمينلرى صوكنده يعنى اوّلگى شاهدلر يمين ايتكاندن صوك ايكنچى شاهدلردن

يمين ايتدرلسه اوّلگى شاهدلر يالغانلقلارى‌نك ظاهر بولووى سببلى رسواى بولورلار (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) خيانت ويالغان يمين ايتوده اللهدن صاقلانكز (وَاسْمَعُوا) دخى الله‌تعالى‌نك قوشقان نرسه‌سنى قبول قيلوب ايشتوبرله‌ن ايشتكز (وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ) والله تعالى اوزينك طاعتندن چغوچى قومنى حق يولغه كوندرمه‌س يعنى خيانت‌ده ويالغان يمين‌ده اللهدان صاقلانماساكز هم الله تعالى‌نك قوشقان نرسه‌سنى قبول قيلوب ايشتمه‌سه‌كز الله تعالى‌نك طاعتندن چغوچى بولاسز الله تعالى اوزى نك طاعتندن چغوچى قومنى حق يولغه كوندرمه‌س (يَوْمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ الرُّسُلَ) اى محمد شول كوننى بيان قيل الله (تعالى) اول كونده پيغمبرلرنى جيياريعنى قيامت كوننى (فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ) بس الله پيغمبرلرنى قوملرينى شلته قيلوب ئه‌يتور اللهنى برله‌وگه اونده‌گان وقتده قايونرسه‌ده قبول قيلندكز (قَالُوا لَا عِلْمَ لَنَا) پيغمبرلر ئه‌يتورلر بزگه سين بلگان نرسه‌نى بلويوق (اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ) درستلكده‌سين غيبلرنى بلگوچى‌سك (اِذْ قَالَ اللّٰهُ) اى محمد (عليه السلام) شول وقتنى بيان قيل اول وقتده الله‌تعالى ئه‌يتدى (يَا عِيسَى بْنَ مَرْيَمَ) اى مريم اوغلى عيسى (اذْكُرْ نِعْمَتِى عَلَيْكَ) سينك اوزه‌ركه بولغان نعمتمنى ايسكه توشر (وَعَلَى وَالِدَتِكَ) دخى سينك آناك اوزه‌رينه بولغان نعمتنى ايسكه توشر (اِذْ اَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ) شول وقتده بولغان نعمتمنى ذكر قيل سينى روح القدس (جبرائيل عليه السلام) برله‌ن قوّتله‌دم (تُكَلِّمُ النَّاسَ فِى الْمَهْدِ وَكَهْلًا) آدملرگه سويله‌شر بولدك بيشكده وقتكده دخى يگت وقتكده (اوتوز ياشندن اوتكان ايرگه كهل وخاتونغه كهله ديورلر) يعنى بيشكده‌گى بالا وقتكده سويله‌شووك برله‌ن يگت وقتده سويله‌شووك برابر بولدى موندان مقصود عقلينك كمالنده هم سويله‌شوده بالاحالنى كهولت حالنه توتاشدرو (وَاِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ) دخى شول وقتداغى نعمتمنى ايسكه توشر سيكا كتاب (يازو) اويره‌تدم (وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرَاةَ وَالْاِنْجِيلَ) دخى حكمت هم تورات وانجيل اويره‌تدم (وَاِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ) دخى شول وقتده‌غى نعمتمنى ايسكه توشر بالچقدان صورتله‌ندرر بولدك (كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ) قوش صورتى كبى (بِاِذْنِى) مينم اذنم برله‌ن (فَتَنْفُخُ فِيهَا) بس اول صورتكه اوررر بولدك (فَتَكُونُ طَيْرًا بِاِذْنِى) بس اول صورت مينم اذنم وتله‌وم برله‌ن قوش بولور بولدى (وَتُبْرِئُ الْاَكْمَهَ وَالْاَبْرَصَ بِاِذْنِى) دخى مينم تله‌وم برله‌ن كوزسز توغمه‌لارنى وآلاته‌نليلرنى سلامتله‌ندرر بولدك (وَاِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتَى بِاِذْنِى) دخى شول وقتداغى نعمتمنى بيان قيلغل ئولكلرنى ترگزب قبرلرندن چغارر بولدك (وَاِذْ كَفَفْتُ بَنِى اِسْرَائِيلَ عَنْكَ) دخى شول وقتده‌غى نعمتمنى ايسكه توشر اسرائيل بالالارنى (يهودلرنى) ئولتررگه قصد قيلولارنده سيندن طيدم يعنى ئولترتمه‌دم (اِذْ) شول وقتده ئولترودن طيدم (جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ) اسرائيل بالالارينه ظاهر بولغان معجزه‌لر كيتردك سين (فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ) بس اسرائيل بالالارندان كافر بولغان آدملر ئه‌يتديلر (اِنْ هٰذَا اِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ) سين كيترگان نرسه توگل‌در مگر ظاهر سحردر ديو (وَاِذْ اَوْحَيْتُ اِلَى الْحَوَارِيِّينَ) دخى شول وقتده‌غى نعمتمنى ايسكه توشر حوارى‌لارغه (بنو اسرائيل‌نك خواصنه) سينك تلك اوزه‌ركه وحى قيلدم (اَنْ آمِنُوا بِى وَبِرَسُولِى) ميكا هم رسولمه ايمان كيتركز ديو (قَالُوا آمَنَّا وَاشْهَدْ) حواريلار ئه‌يتديلر اى ربمز

سيكا هم رسولك عيسى غه ايمان كيتردك شاهد بولسين (بِأَنَّنَا مُسْلِمُونَ) درستلكده بز بوى صونوچيلارمز
ديو (اذْقَالَ الْحَوَارِيُّونَ) اى محمد عليه السلام شول وقتنى بيان قيلغل حواريلار ئه يتديلر (يَاعِيسَى بْنَ مَرْيَمَ)
اى مريم اوغلى عيسى (هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ) ايا ربكنك كوچى يتهرمى يعنى قيلورمى (أَنْ يُنَزِّلَ عَلَيْنَا
مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ) بزنك اوزه رمزگه كوكدن مائده (طعاملى آش ياولق) يعنى اچينه طعام قويلغان نرسه
ايندروگه (قَالَ اتَّقُوا اللَّهَ) حضرت عيسى حواريلرگه ئه يتدى مونك كبى نرسه نى صوراوده الله دان قورقكز
(اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگر سز الله تعالى نك قدرتى نك كامل بولوبنه ومينم پيغمبر بولووبه ايمان كيتروچى
بولسا كز (قَالُوا نُرِيدُ أَنْ نَأْكُلَ مِنْهَا) حواريلار ئه يتديلر اول مائده دن آشاومزنى تليمز (وَتَطْمَئِنَّ قُلُوبُنَا)
دخى الله تعالى نك قدرتى نك كاملليكنى كوز برلهن كوروب كوكللرمزنك قرارلانووينى تليمز (وَنَعْلَمَ
أَنْ قَدْ صَدَقْتَنَا) دخى پيغمبرليكنى دعوى قيلوده تحقيق سينك راست ئه يتكان بولووكنى باوومزنى تليمز
(وَنَكُونَ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ) دخى مائده اوزه رينه شاهدلار جمله سندن بولونى تليمز اگر بزدن شهادت
ايستهسهك ياكه كوز برلهن مشاهده قيلوچيلاردان بولونى تليمز يعنى شول سببلر اوچون كوكدن الله
تعالى نك مائده ايندروينى تليمز (قَالَ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ) مريم اوغلى عيسى عليه السلام ئه يتدى (اَللّٰهُمَّ
رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا) اى الله واى ربمز بزنك اوزه رمزگه ايندرگاى ايدك (مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ) كوكدن مائده نى
(تَكُونُ لَنَا عِيدًا) اول مائده بزگه شادلق بولورايدى يعنى مائده اينگان كون بزگه شادلق كونى بولور
ايدى (لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا) بزنك اوّلگيلرمز وصوكغيلارمز اوچون مائده يكشنبه كون ايندى ديگانلر
شونك اوچون نصارالار يكشنبه كونى بيرام ايتوب توتالار (وَآيَةً مِنْكَ) دخى سيندن بر علامت
بولور ايدى (وَارْزُقْنَا) دخى مائده دن بزنى رزقلاندرغاى ايدك (وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ) دخى
سين رزقلاندروچيلارنك ايك ايزگوسى سن (قَالَ اللَّهُ) الله تعالى حضرت عيسى نك دعاسنى
قبول ايتوب ئه يتدى (اِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكُمْ) درستلكده مين مائده نى سزگه ايندرگوچى من (فَمَنْ
يَكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ) كه درسزلردن مائده ايندرگان صوكنده كافر بولسه يعنى مينم برلكمنى وعيسى نك حق
پيغمبرلكنى انكار ايتسه (فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا) بس درستلكده مين اول كشينى شوندى عذاب برلهن
عذاب قيلورمن (لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ) اول عذاب برلهن بتون عالمدن هيچ بردونى عذاب قيلمامن
يعنى مثلى بولماغان قاطى عذاب برلهن عذاب قيلورمن * بيضاوى روايتنه كوره مائده قصهسى شول
رهوشچه الله تعالى كوكدن ايكى برلوط آراسنده قزل آش ياولق ايندردى حواريلر، اراب تورالار ايدى
تمام كوز آلدلارنده توشدى حضرت عيسى يغلادى هم اى الله مائده نى بزگه رحمت قيل عذاب قيلمه
وبزنى شكر قيلوچيلاردن قيل ديدى هم مائده ايكاج توروب طهارت آلوب نماز اوقودى ومائده نى آچدى
«بسم الله خير الرازقين» ديو اوقودى مائده شوندان عبارت بولدى بوقورغان بالق تهنكه وقاچقلارى
اصلا يوق ايدى بالق نك باشى اوچنده توزقوبروغى اوچنده سركه تيرهسنده تورمادان باشقه هرتورلى
ياشلچه لربالق يانده بيش كومهچ برسنده زيتون ايكنچيسنده بال اوچونچيسنده صارى مای دورتنچيسنده

پنیر (صیر) بیشنچیسنده قوورغان ایت حواریونلدن شمعون حضرت عیسی دن ای روح الله بو دنیا طعامندنمی آخرت طعامندنمی دیو صورادی حضرت عیسی هیچ قایوسندن توگل بوطعامنی کمال قدرتندن الله تعالی اوزی خلق ایتدی صوراغان نرسه ئزنی آشاگز هم شکرانه قیلگز الله تعالی نعمتنی آرتدرور دیدی حواریلار حضرت عیسی غه ئیتدیلر ای روح الله اگرده بو مائده علامتندن بزگه ایکنچی علامت کورسه تسه ك ایدی دیدیلر حضرت عیسی ای بالق الله نك اذنی برلهن ترك بول دیدی بالق سلکندی وتیبره ندی مونك صوگنده ای بالق اوّلده گی حالکه قایت دیدی بالق قوورلغان بالق بولدی مقصود تمام بولغاچ مائده کوك طرفینه اوچدی مائده اوچقانك ایکنچی کونده حواریلر اطاعتدن باش تارتوب گناهلی بولدیلار الله تعالی صورتلرینی دوگفز ومیمون صورتنه آلماشدردی بعضیلار مائده دن معرفتلرنك حقیقی لاری مراد دیگانلر چونکه طعام بدنگه آزق بولغانی کبی حقیقی معارفده روحغه آزق بولا حواریلر حقائقغه وصولنی ایسته گان بولسور اوزلری حقائقغه ایرشوگه حاضر لکلی بولماغان بولورلار حضرت عیسی ئینکان بولور اگر ایماننی حاصل قیلغان بولساگز تقوالقنیده استعمال قیلگز شوندان صوك حقائق معارفکه توشنورسزدیو (وَاِذْ قَالَ اللّٰهُ) دخی ای محمد علیه السلام شول وقتنی ذکر قیلغل الله تعالی ئیتدی (یٰا عِیسَی بْنَ مَرْیَمَ) ای مریم اوغلی عیسی (أَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاس) سینمی آدملرگه ئیتدك (اتَّخِذُونِی وَأُمِّیَ) مینی هم آنامنی توتوگز (اِلٰهَیْنِ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله غه باشقه ایکی اله ایتوب دیو الله تعالی بو سوزی برلهن کافرلرگه شلته قیلادر (قَالَ سُبْحَانَكَ) حضرت عیسی ئیتدی ای الله سینی کامل پاکلاوبرلهن پاکلایمن (مَا یَکُونُ لِی أَنْ أَقُولَ) میکا مناسب بولماس ئیتو (مَالَیْسَ لِی بِحَقٍّ) میکا ئیتوحق بولماغان سوزنی (اِنْ کُنْتُ قُلْتُهُ) اگرمین اوزمنی وآنامنی معبود توتوگز دیو ئیتکان بولسام (فَقَدْ عَلِمْتَهُ) بس تحقیق سین اول سوزمنی بلهسك (تَعْلَمُ مَا فِی نَفْسِی)مینم نفسمده یاشرن بولغان نرسه نی بلهسك (وَلَا أَعْلَمُ مَا فِی نَفْسِكَ) دخی سینك نفسکده یاشرن بولغان نرسه نی مین بلمیم بوآیتده نفسدن ذات مراد یاکه اوّلگی نفس صحبتنده توشکانلگی اوچون ذاتدان نفس لفظی برلهن مشاکله اوچون ذکر وتعبیر ایتلگان (اِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُیُوبِ) درستلکده سین غیبلرنی بلگوچیسك (مَا قُلْتُ لَهُمْ) آدملرگه مین ئیتمه دم (اِلَّا مَا أَمَرْتَنِی بِهِ) مگر سین ئیتو برلهن امر قیلغان نرسه نیگه ئیتدم (أَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبِّی وَرَبَّكُمْ) مینمده سزنگده تربیه ایتوچگز بولغان الله تعالی گه عبادت قیلگز دیدم (وَکُنْتُ عَلَیْهِمْ شَهِیدًا) دخی آدملر اوزه رینه شاهد بولدم یعنی آدملرنك قیلغان اشلری اوزه رینه (مَا دُمْتُ فِیهِمْ) آدملر اچنده ترك بولغان مدتمده (فَلَمَّا تَوَفَّیْتَنِی) بس مینی کوگگه کوتهرو برلهن ئولترگانگ (بیردن آلغانگ) زمانده (کُنْتَ أَنْتَ الرَّقِیبَ عَلَیْهِمْ) آدملر اوزه رینه سین صاقلاوچی بولورسك یعنی حاللرین تیکشروچی بولورسك (وَأَنْتَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ شَهِیدٌ) دخی سین هر برنرسه اوزه رینه توشنگوچیسك وهرنرسه نی بلگوچیسك (اِنْ تُعَذِّبْهُمْ) اگر سین آدملرنی عذاب قیلسانگ (فَاِنَّهُمْ عِبَادُكَ) بس درستلکده اول آدملر سینك قللارکدر وسین خوجه سك خوجه اوز ملکنده

نلهسه‌نى قيلور (وَاِنْ تَغْفِرْلَهُمْ) واگرسين آدملرنى يارلقاساڭ (فَاِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) بس درستلكده سين اشكده كوچلى‌سڭ وحكمت ايه‌سى‌سڭ اگرگناهلى بنده‌لرنى عذاب قيلساڭ عدلڭ ، يارلقاساڭ فضلكدر (قَالَ اللّٰهُ) ديمكدى الله تعالى (هٰذَا يَوْمُ) بو قيامت كونى شوندى كوندر (يَنْفَعُ الصّٰادِقِينَ صِدْقُهُمْ) بوكونده دنياده راست توغرى بولغان آدملرنڭ راستلقى وتوغريلقى فائده بيرر (لَهُمْ جَنّٰاتٌ) دنياده راست وتوغرى بولغان آدملرگه اوجماخلار باردر (تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰارُ) اول اوجماخلارنڭ آستندان يلغه‌لار (صولار) آغار (خٰالِدِينَ فِيهٰا اَبَدًا) اول اوجماخده مڭگو قالغانلارى حالده (رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمْ) الله تعالى اول اوجماخ اهلى بولغان آدملردن راضى بولدى (وَرَضُوا عَنْهُ) دخى اوجماخ اهلى بولغان آدملر الله‌تعالى‌دن راضى بولديلار (ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) بواوجماخ برله‌ن ثواب الوغ بولغان مڭگولك سعادتدر (لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰاوٰاتِ وَالْاَرْضِ) الله اوچوندر كوكلرنڭ وييرلرنڭ ملكى (وَمٰا فِيهِنَّ) دخى كوكلرده وييرلرده بولغان نرسه‌نڭ ملكى (وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ) واول الله تعالى هرنرسه اوزه‌رينه كوچى يتكوچيدر

مائده سوره‌سى نڭ ترجمه‌سى تمام بولدى.

﴿آلتمشنجى سوره انعام سوره‌سى آلنى آيتدن باشقه‌سى مكه‌ده ايلگان جمعى يوزده آلتمش بيش آيت﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى) هربر ماختاو شوندى الله تعالى‌گه بولغاى ايدى (خَلَقَ السَّمٰاوٰاتِ وَالْاَرْضَ) اول الله‌تعالى كوكلرنى وييرلرنى ياراتدى (وَجَعَلَ الظُّلُمٰاتِ وَالنُّورَ) دخى قارانغولقلارنى ونورنى ياراتدى يا كه آزغونلق برله‌ن توغريلقنى ياراتدى (ثُمَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) مونڭ صوڭنده كافر بولغان آدملر (بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ) ربلرينه عبادتده باشقه نرسه‌لرنى برابر قيلور بولديلار (هُوَ الَّذِى) (خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ) اول الله تعالى شوندى الله‌در كه سزنى بالچقدان ياراتدى يعنى سزنى ياراطونى بالچقدان باشلادى چونكه بالچق اولگى ماده دخى اولگى مخلوق بولغان آتامز آدم عليه السلام بالچقدان ياراتلدى (ثُمَّ قَضٰى اَجَلًا) مونڭ صوڭنده سزنڭ اوچون اولم مدتى حكم ايندى (وَاَجَلٌ مُسَمًّى عِنْدَهُ) دخى الله‌تعالى حضورنده آتالمش معلوم بولغان قيامت اجلى باردر (ثُمَّ اَنْتُمْ تَمْتَرُونَ) مونڭ صوڭنده‌سز قيامت كون قبرلردن قوبارلوده شك قيلورسز (وَهُوَ اللّٰهُ فِى السَّمٰاوٰاتِ وَالْاَرْضِ) واول الله تعالى كوكلرده وييرلرده عبادت‌گه مستحق بولغان الله‌در (يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ) اول الله‌تعالى سزنڭ آراكزده ياشرون سويله‌شكان نرسه‌كزنى هم قچقروب سويله‌شكان نرسه‌كزنى بلور (وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ) دخى سزنڭ كسب قيلغان نرسه‌كزنى بلور كيرك كسب قيلغان نرسه‌كز ايزگو بولسون وكيره‌ك ياوز بولسون (وَمَا تَاْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ) مكه‌اهلنه هيچ بر آيت كيلمه‌س (مِنْ آيٰاتِ رَبِّهِمْ) ربلرى‌نڭ آيتلرندن (اِلّٰا) مگر كيلدى ايسه (كٰانُوا عَنْهٰا مُعْرِضِينَ) اول آيت‌دن يوز دوندروچى بولديلار (فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ) بس تحقيق مكه‌اهلى حقنى (قرآن‌نى) يالغانغه توتديلار (لَمّٰا جٰاءَهُمْ) حق (قرآن) اول مكه اهلنه كيلگان زمانده (فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ اَنْبٰاءُ مٰا) بس مكه اهلنه شول نرسه‌نڭ

خبرلری تیز کیلور (كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُنَ) اول نرسه‌نی خورلار بولدیلار یعنی اوزلرینه دنیاده وآخرتده عذاب اینگان وقتده خورلاغان نرسه‌لری ظاهر بولور (أَلَمْ يَرَوْا) ایامکه اهلی کورمه‌دیلرمی (كَمْ أَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَرْنٍ) اول مکه‌اهلندن بورون زمان‌اهلندن کوبمی هلاك ایتدك (مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ) مکه اهلندن بورون بولغان زمان اهلنی بیرده قرارلاندردق یعنی بیردك (مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَكُمْ) سزگه (اهل مکه‌گه) قرارلاندرماغان یعنی بیرمه‌گان نرسه‌نی یعنی سزگه بیرمه‌گان مال وبدن قرتنی آلارغه بیردك (وَأَرْسَلْنَا السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا) دخی اهل مکه‌دن بورون بولغان زمان اهلی اوزه‌رینه کوکنی (یغمورنی) توتاشدان‌یبه‌ردك (وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ) دخی یلغه‌لارنی قیلدق (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمْ) اول‌مکه اهلندن بورون‌بولغان زمان‌اهلینك آستندان آغارقیلدق یعنی شول‌قدربایلقه وراحتده یاشادیلر (فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ) بس آلارنی گناهلاری سببلی هلاك قیلدق مالاری‌سببلی هلاکتدن قتولا آلمادیلار (وَأَنْشَأْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ) دخی آلار صوکندان یاراتدق (قَرْنًا آخَرِينَ) ایکنچی زمان‌خلقنی (وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ) واگر ای محمد (علیه‌السلام) سینك اوزه‌رکا ایندرسه‌ك (كِتَابًا فِي قِرْطَاسٍ) کاغدگه یازلغان نرسه‌نی (فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ) بس اول کاغدنی قوللاری برله‌ن توتصالار (لَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) البته کافر بولغان آدملرئه‌یتورلر (إِنْ هَذَا إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ) توگل‌در بو کاغدگه یازلغان نرسه مگر ظاهر سحردر دیو (وَقَالُوا) دخی ئه‌یتدیلر (لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ) محمد علیه‌السلام اوزه‌رینه بوپیغمبر دیوبزگه سویله‌شه تورغان فرشته ایندرلسه‌چی دیو (وَلَوْ أَنْزَلْنَا مَلَكًا) واگر فرشته ایندرسه‌ك (لَقُضِيَ الْأَمْرُ) آلارنك هلاك بولو اشلرنی اوته‌لمش بولور ایدی چونکه الله‌تعالی بر قومگه فرشته بیبه‌ردی ایسه اول‌قومگه هلاکلك توتاشدی (ثُمَّ لَا يُنْظَرُونَ) مونك صوکنده مهلت بیرلمش بولماسلار ایدی (وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا) واگر آلارغه ایندرلمشنی فرشته قیلساق (لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا) اول فرشته‌نی ایرصورتنده قیلورایدك (وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ) دخی آلاراوزه‌رینه شبهه‌لی قیلور ایدك (مَا يَلْبِسُونَ) اوزلری شبهه‌له‌نگان نرسه‌نی یعنی اوزلرندن آیرو مشکل بولور ایدی بس ئه‌یتورلر ایدی بوایمه‌س مگر بزنك کبی آدم دیو (وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِنْ قَبْلِكَ) وتحقیق ای محمد علیه‌السلام سیندن بورون رسوللرنی خورلانمش بولدی (فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ) بس رسوللردن مسخره قیلغان آدملرگه ایندی (مَا) شول نرسه‌نك جزاسی (كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُنَ) اول نرسه برله‌ن پیغمبرلرنی خورلار بولدیلار (قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ) ئه‌یت‌سین ای محمد علیه‌السلام اول آدملرگه بیرده سیرقیلکز (ثُمَّ انْظُرُوا) مونك صوکنده اعتبارقیلوب قاراکز (كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ) پیغمبرلرنی یالغانغه توتوچیلارنك صوکغی حالی نیجك بولور (قُلْ لِمَنْ) ئه‌یت‌سین ای‌محمد (علیه‌السلام) کم اوچوندر (مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرده ویرلرده بولغان نرسه‌لر (قُلْ لِلَّهِ) ئه‌یت‌سین ای‌محمد کوکلرده وبیرلرده بولغان نرسه‌لر الله‌تعالی اوچون ملکدر (كَتَبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ) اوزینه الله تعالی رحمتنی یازدی یعنی رحمت‌قیلونی التزام ایتدی (لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کونی صاری البته سزنی جیار (لَا رَيْبَ فِيهِ) اول قیامت کوننده شك یوقدر (الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ) شوندی آدملر اوزلرینه ضرر ایتدیلر یعنی ایمان فطریلاریلی

وسلامت

وسلامت عقللارونی ضائع ایتولارنی سببلی سرمایه‌لرینی بوشقه چغاردیلار (فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) بس رأس مال بولغان ایمان فطرینی ضائع ایتوسببلی اوزلرینه ضرر ایترچیلر مؤمن بولماسلار (وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ) دخی الله تعالی اوچوندر کیچده و کوندزده قرارلانغان نرسه (وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ) واول الله‌تعالی سوزلرنی ایشتکوچیدر هم نیتلرنی بلگرچیدر (قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَتَّخِذُ وَلِيًّا) ده‌یت سین ای محمد علیه‌السلام ایا الله‌دن‌باشقه‌نی یارده‌مچی توتیم‌مو البته توتمیم (فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) اول الله تعالی کوکلرنی وییرلرنی یاراطوچیدر (وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ) واول الله تعالی آدملرنی طعاملندرر واوزی طعاملنمش بولماس (قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ) ده‌یت سین ای‌محمد (علیه السلام) مین بولماقلقم برلەن بیورلمش بولدم (أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ) بوی صونغان آدملك اوّلگسی بولماقلقم برلەن (وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخی میکا مشرکلردن بولماسین دیوده‌یتلدی (قُلْ إِنِّي أَخَافُ) ده‌یت سین ای محمد علیه‌السلام درستلکان مین قورقامون (إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي) اگرر بمه گناهلی بولسام یعنی بوی صونماسام (عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ) الوغ کونلك عذابندن قورقامون دیو (مَنْ يُصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ) کمدر اول کشیدن قیامت کونده عذابنی دوندرلمش بولسه (فَقَدْ رَحِمَهُ) بس تحقیق اول کشیگه الله تعالی رحمت قیلدی (وَذَلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِينُ) بوعذابلك دوندرلمش بولووی یاکه رحمت ظاهر قیلنو سعادتدر (وَإِنْ يَمْسَسْكَ اللَّهُ بِضُرٍّ) واگر الله تعالی سینی آورو وفقیرلك کبی ضرر لی نرسه برلەن توتسه (فَلَا كَاشِفَ لَهُ) بس اول ضرر لی نرسه‌نی آچوچی یوقدر یعنی بترچی یوقدر (إِلَّا هُوَ) مگر آچوچی اول الله تعالی‌گنه‌در (وَإِنْ يَمْسَسْكَ بِخَيْرٍ) واگر الله تعالی سینی بایلق وسلامتلك کبی ایزگو نرسه برلەن توتسه (فَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) بس اول الله تعالی هر نرسه اوزه‌رینه کوچی یتکوچیدر (وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ) واول الله تعالی قللاری اوستنده قدرتی برلەن غالب بولوچیدر (وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ) واول الله تعالی اشنده حکمت ایه‌سیدر هم بنده‌لرینك حاللرینك طشینی واچیلی بلگوچیدر * قریشلر بروقتده رسول‌الله‌غه ده‌یتدیلر ای محمد بزیهود ونصارا علماسندن صورادق سینك پیغمبر بولووك مقنده تورات برلەن انجیلده بارمی دیو بزگه آنك پیغمبر بولووی حقنده تورات برلەن انجیل‌ده هیچ نرسه یوق دیدیلر ایندی سینك پیغمبر بولووك برلەن بزگه کم گواهلق بیرر دیدیلر الله‌تعالی شول خصوصده ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً) ده‌یت سین ای محمد (علیه السلام) قریشلرگه گواهلق بیرو یوزندن قایو نرسه الوغراق (قُلِ اللَّهُ) ده‌یت ای محمد (علیه السلام) گواهلق بیرو یوزندن ایلك الوغ بولغان شئ الله تعالی‌در (شَهِيدٌ بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ) اول الله‌تعالی مینم برلەن سزنلك آراکزدا شاهددر (وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ) دخی میکا بو قرآن وحی قیلندی (لِأُنْذِرَكُمْ بِهِ) اول قرآن برلەن سزنی قورقتماقم اوچون (وَمَنْ بَلَغَ) دخی قرآن آنلك اوزه‌ریله ایرشکان آدملرنی وجنلرنی قورقتماقم اوچون بوآیت دلالت قیلادر قرآن حکملرنی قرآن ایشگان وقنده بار بولغان آدملر برلەن قرآن اینگاندن صوك بار بولغان آدملردن عام بولوویله هم قرآن احکامی ایرشمه‌گان کشینلك مؤاخذه قیلماویله دلالت قیلادر (أَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُونَ) ایا سزمی گواهلق بیره‌سز (أَنَّ مَعَ اللَّهِ آلِهَةً

أُخْرٰى) درستلكده الله تعالى برلهن ايكنچى معبودلر بار ديو (قُلْ لَا أَشْهَدُ) ئەيت سين اى محمد مشركلرگه مين سز گواهلق بيرگان نرسه برلهن گواهلق بيرميم ديو (قُلْ إِنَّمَا هُوَ اللّٰهُ وَاحِدٌ) ئەيت سين اى محمد عليه السلام مشركلرگه بودر باشقه توگلدر الله تعالى برگنه بولغان معبوددر باشقه معبودلرنك بولو احتمالى يوقدر (وَإِنَّنِي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ) دخى درستلكده مين سز اللهغه شريك قيلغان نرسه لردن (صنملاردن) بيزگوچيمون (اَلَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ) شوندى آدملر الارغه بزكتاب بيردك يعنى يهودلر ونصارالار (يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ) آلار محمد (عليه السلام)نك پيغمبر بولورينى بلورلر نيتهكه اوزلرينك اوغللارينى بلهلر ايدى (اَلَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ) اهل كتابدن هم مشركلردن شوندى آدملر اوزلرينه ضرر ايتديلر (فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) بس ايمان كسب ايتە تورغان نرسه لرينى ضائع ايتو سببلى اوزلرينه ضرر ايتوچيلر مؤمن بولماسلار (وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ) دخى شول كشيدن كمدر ظالمرەك (افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا) اول كشى الله تعالى اوزەرينه يالغانلى افترا قيلدى (أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ) يايسه الله تعالىنك آيتلرينى يعنى قرآننى يالغانغه توتدى بوكشيدن ظالمرەك كشى بارمى يعنى بو تورلى كشيدن ظالم بولغان هيچ كم يوقدر (إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ) درستلكده شأن ظالملر سعادتكه ايرشمەسلر (وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا) اى محمد شول كوننى بيان قيل آدملرنك بارچەسنى قبرلرندن قوبارمز (ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا) قبرلرندن قوبارغاندن صوڭ عبادتده اللهغه شريك قاطغان كشيلرگه ئەيتورمز (أَيْنَ شُرَكَاؤُكُمُ) عبادتده اللهغه شريك ايتكان معبودلركز قايدا ديوب (اَلَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ) شوندى شريكلردر آلار سز آلارنى عبادتده اللهغه شريكلر ديو باطل گمان قيلدكز (ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فِتْنَتُهُمْ) مونڭ صوڭنده مشركلرنڭ كفرى يعنى كفرلريدڭ عاقبتى بولمادى (إِلَّا أَنْ قَالُوا) مگر ئەيتولرى بولدى (وَاللّٰهِ رَبِّنَا) ربمز بولغان الله تعالى برلهن قسم ايتوب ئەيتەمز (مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ) بزعبادتده اللهغه شريك قاطوچيلاردان بولمادق ديو (اُنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ) اى محمد عليه السلام اعتبار قيلوب قارا اول مشركلرنيڭ اوزلرينه يالغانلادىلار يعنى بز مشرك توگل ديو (وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ) دخى مشركلردن افترا قيلغان نرسه لرى (شريكلر) غائب بولدى* بر وقتده ابو سفيان دخى وليد هم نضر دخى عتبه هم شيبه برلهن ابو جهل هم باشقەلار برگه جييولشب رسول اللهنڭ قرآن اوقوغانى طڭلاب توردىلار نضرغه ئەيتديلر محمد (صلى الله تعالى عليه وسلم) نرسه ئەيته ديونضر ئەيتدى نرسه ئەيتكانى هيچ بلميم لكن تاينى سلكنه مين سزگه سويلەگان كبى اوتكان امتلرنڭ ضعيف حكايتلرينى ئەيته ديدى ابوسفيان ئەيتدى مين محمد عليه السلامنڭ ئەيتكان نرسەسنى حق ديوبلهم ديدى ابوجهل قايدا اول حق بولر ديدى شول خصوصده الله تعالى ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى (وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ) مشركلر جملەسندن بعضسى قرآن اوقوغان وقتكده اى محمد عليه السلام سينڭ سوزكا قلاق صالورلار يعنى ايشتورلر (وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً) دخى بز اول مشركلرنڭ كوڭللرى اوزەرنده پردەلر قيلدق (أَنْ يَفْقَهُوهُ) سينڭ سوزكنى (قرآننى) اول مشركلرنڭ آڭلاولارى مكروه بولغانلقى اوچون (وَفِي آذَانِهِمْ

وقرا)

وَقْرًا) دخی اول مشرکلرنك قولاقلارنده قرآنی ایشتمودن آغرلق (چوقراقلق) قیلدی (وَاِنْ یَرَوْا کُلَّ آیَةٍ) واگر اول مشرکلر سینك حق پیغمبر بولووکا دلالت قیلا تورغان هر بر علامتلرنی کورسه لرده (لَایُؤْمِنُوا بِهَا) اول علامتلرگه اوشانماسلار (حَتّٰی اِذَا جَاؤُكَ یُجَادِلُونَكَ) تاکم اول مشرکلر سیکا کیلسه لر سینك برله‌ن جدال ونزاع قیلشورلار یعنی تجقرشورلار (یَقُولُ الَّذِینَ کَفَرُوا) کافر بولغان آدملر ثه‌یتورلر (اِنْ هٰذَا اِلَّا اَسَاطِیرُ الْاَوَّلِینَ) توگلدر بو قرآن مگر اوّلگیلرنك یالغانلاغان نرسه لریدر دیو (وَهُمْ یَنْهَوْنَ عَنْهُ) اول کافرلر آدملرنی قرآندن طیارلار (وَیَنْاَوْنَ عنه) دخی اوزلریده قرآنه ان یراق بولورلار (وَاِنْ یُهْلِکُونَ اِلَّا اَنْفُسَهُمْ) کافرلر بواشلری برله‌ن هیچ کمنی هلاك قیلماسلار مگر اوزلریني هلاك قیلورلار (وَمَا یَشْعُرُونَ) لکن اوزلریني اوزلری هلاك قیلغانلاقلارونی بامه‌سلر (وَلَوْ تَرٰی اِذْ وُقِفُوا عَلَی النَّارِ) ای محمد (علیه السلام) اگر سین کافرلرنی جهنم اوطی صاری توقتالمش بولغان وقتده کورسه‌ك ایدی البته الوغ هلاکلك اشینی کورر ایدك (فَقَالُوا یَالَیْتَنَا نُرَدُّ) بس شول وقتده کافرلر ثه‌یتورلر کاشکی بز دنیاغه کیری قایتارلمش بولساق ایدی (وَلَا نُکَذِّبَ بِآیَاتِ رَبِّنَا) دخی ربمزنك آیتلریني یالغانغه توتماغان بولساق ایدی (وَنَکُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ) دخی اسلام دینده ایمان کیتروچیلاردن بولساق ایدی دیو آرزو قیلوب ثه‌یتورلر (بَلْ بَدَا لَهُمْ) کافرلرنك دنیاغه قایتونی آرزوقیلولاری ایمان کیتورر اوچون توگل چونکه آلارمکگوده ایمان کیتره‌چکلر توگل بلکه آلارنك دنیاغه کیری قایتونی آرزو قیلولاری شونك اوچون اول کافرلرگه ظاهر بولدی (مَا کَانُوا یُخْفُونَ مِنْ قَبْلُ) موندان الك یاشرگان نرسه لری یعنی نفاقلاری یاکه عمللری‌نك قباحتلری (وَلَوْ رُدُّوا) واگر اول کافرلرنی دنیاغه کیرو قایتارلسه (لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ) البته اول کافرلر آناردان طییلمش نرسه‌گه یعنی کفرگه قباحت عمللرگه کیرو قایتورلار (وَاِنَّهُمْ لَکَاذِبُونَ) دخی اول کافرلر قیلغان وعده‌لرنده یالغانچیلاردر (وَقَالُوا) دخی یعنی انکار ایتوچی لرثه‌یتدیلر (اِنْ هِیَ اِلَّا حَیَاتُنَا الدُّنْیَا) ابمه‌س ترکلك مگر دنیاده ترك بولوومزدر باشقه ترکلك یوقدر وآخرتده تره‌چك توگلمزدیو (وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوثِینَ) دخی بز قیامت کونده قوبارلمشلاردان توگلمز دیو (وَلَوْ تَرٰی) اگر کورسه‌كسین ای محمد (علیه السلام) یعنی انکار ایتوچی لرنی (اِذْ وُقِفُوا عَلٰی رَبِّهِمْ) ربلری حضورنده توقتالمش بولغانلاری وقتده (قَالَ اَلَیْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ) الله‌تعالی فرشته‌لر تلی اوزه‌ریده یعنی انکار ایتوچی کافرلرگه شلته قیلوب ثه‌یتور ایابو بعث حق توگلمی دیو (قَالُوا بَلٰی) یعنی انکار ایتوچی لرثه‌یتورلر بلی بعث حق دیو (وَرَبِّنَا) ربمز برله‌ن قسم ایتوب ثه‌یته‌مز بعث حق دیورلر (قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ) الله‌تعالی ثه‌یتورای یعنی انکار ایتوچیلر تموغ عذابنی تاتوکز (بِمَا کُنْتُمْ تَکْفُرُونَ) شول نرسه سببلی که اول نرسه‌نی انکار قیلور بولدکز یعنی کفرکز سببلی تاتوکز معناسنده (قَدْ خَسِرَ الَّذِینَ) تحقیق شوندی آدملر اوزلریله الوغ ضرر ایتدی (کَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللهِ) اول آدملر الله‌غه یولغونی یالغانغه توتدیلار (حَتّٰی اِذَا جَاءَتْهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً)

تاكم اللهغه يولغونى يالغانغه توتوچيلارغه قيامت كينه‌ت كيلسه (قَالُوا يَا حَسْرَتَنَا) ئه‌يتورلر آلار اى
بزنك قايغومز (عَلَى مَا فَرَّطْنَا فِيهَا) دنيا تركلكنده كيمچيلك قيلوومز اوزه‌رينه (وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ)
دخى الله تعالى‌گه يولغونى انكار ايتوچيلر گناهلارينى يوكله‌رلر (عَلَى ظُهُورِهِمْ) آرقالارى اوزه‌رينه
(أَلَا سَاءَ مَا يَزِرُونَ) آگاه اولكز آلارنك آرقالارينه يوكله‌گان نرسه‌لرى (گناهلارى) نى ياوز بولدى
(وَمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا) دخى دنيا تركلكى توگلدر (إِلَّا لَعِبٌ وَلَهْوٌ) مگر اويوندر وفائده‌سز اشدر (وَلَلدَّارُ
الْآخِرَةُ) دخى آخرت يورطى (خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ) شركدن صاقلانوچيلار اوچون ايزگودر (أَفَلَا تَعْقِلُونَ)
ايا دنيا برله‌ن آخرت‌دن قايوسى‌نك ايزگو ايكاننى عقلكز برله‌ن اويلاب قارامیسزمى اگـــرده
قاراساكز بلور ايدكز (قَدْ نَعْلَمُ) تحقيق بله‌مز (أَنَّهُ) درستلكده شأن (لَيَحْزُنُكَ الَّذِى يَقُولُونَ) سينك
حقكده كافرلرنك ئيتكان سوزلرى سينى حسرتله‌ندره (فَإِنَّهُمْ لَا يُكَذِّبُونَكَ) ايندى درستلكده كافرلر حقيقتده
سينى يالغانغه توتميلار (وَلَكِنَّ الظَّالِمِينَ) لكن ظلم قيلوچيلار (بِآيَاتِ اللهِ يَجْحَدُونَ) الله تعالى‌نك
آيتلرينى انكار ايته‌لر يالغانغه توتالار يعنى سينى يالغانغه توتولارى حقيقت‌ده الله تعالى‌گه قايته
چونكه سين الله‌نك معجزه‌لر برله‌ن راستلاغان پيغمبرى‌سن بس آلار الله تعالى‌نى يالغانغه توتالار
آنك اوچون پيغمبرلرنى يالغانغه توتو فى الحقيقت پيغمبرلرنى ييبه‌روچينى يالغانغه توتودر نيته‌كه
ابوجهل رسول الله‌غه بز سينى يالغانچى ديميمز سين راست‌سن لكن الله تعالى حضورندن كيترگان
نرسه‌ك يالغان ديمش (وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ) وتحقيق سيندن بورون بولغان رسوللرده يالغانغه
توتلدى بوسوزده رسول الله‌نك كوكلنى جواطو بولا (فَصَبَرُوا) بس سيندن بورون بولغان رسوللر
صبرلق قيلديلار (عَلَى مَا كُذِّبُوا) يالغانغه توتلغان نرسه‌لرى اوزه‌رينه (وَأُوذُوا) دخى يالغانغه
توتو سببلى رنجتولمش بولولارى اوزه‌رينه (حَتَّى أَتَاهُمْ نَصْرُنَا) بزنك اول پيغمبرگه قوملرينى هلاك
قيلوبرله‌ن يارده مزكيلگان‌گه‌قدر (وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِ اللهِ) دخى الله تعالى‌نك سوزلرينى آلماشدروچى
هيچ كم يوقدر (وَلَقَدْ جَاءَكَ مِنْ نَبَإِ الْمُرْسَلِينَ) اى محمد عليه السلام تحقيق سيكا رسوللرنك خبرلرندن بعضسى
كيلدى (وَإِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ إِعْرَاضُهُمْ) اى محمد عليه السلام درستلكده سينك اوزه‌ركه قومكنك سيكا ايمان
كيترودن يوز دوندرولرى الوغ وآغر بولساده (فَإِنِ اسْتَطَعْتَ) بس اگر سين اى محمد عليه السلام كوچك
ييتكوچى بولساك (أَنْ تَبْتَغِىَ نَفَقًا فِى الْأَرْضِ) يير اچينه كره تورغان تيشك ايسته‌وگه (أَوْ سُلَّمًا فِى السَّمَاءِ)
ياكه كوك‌گه منه‌رگه باصقچ ايسته‌وگه (فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ) بس قومكا يير آستندان وكوك آستندن علامت
كيلتورر ايدك لكن كوچك ييتمى معناسنده بو آيت‌دن رسول الله‌نك قومى‌نك ايماننه حرصنى بيان
مقصود (وَلَوْ شَاءَ اللهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَى) واگر الله تعالى تله‌سه ايدى بتون قومكنى هدايت وحق‌لق
اوزه‌رينه جيار ايدى وهمه‌سى سيكا ايمان كيتورر ايدى لكن الله تعالى قومكنك كفرنى ايمان
اوزه‌رينه اختيار قيلولارينى بلدى شونـــك اوچون هدايت وحقلق اوزه‌رينه همه‌سنى جيمادى (فَلَا
تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ) بس اى محمد عليه السلام سين بتون قومكنى هدايت وحقلق اوزه‌رينه جيماونك حكمتنى

بلمى

بلمی تورغان آدملردن بولما (اِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ) بودر باشقه توگلدر سینك اسلام دیننه اونده‌وکنی قبول ایتەر سینك سوزکنی چن کوکللری برلەن ئەیتکان آدملرگنه (وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللّٰهُ) دخی ئولکلر (کافرلر) الله‌تعالی آلارنی قیامت کوننده قبرلرندن قوبارر آلار شول وقتده سینك حق دینگه اونده‌گانکنی بلورلر لکن اول وقت ایمانلاری فائده بیرمەس (ثُمَّ اِلَيْهِ يُرْجَعُونَ) مونك صوکنده جزا اوچون الله تعالی‌گه قایتارلمش بولورلار بس شول وقتده سینك سوزکنی قبول ایتب ایشتورلر لکن اش اوتەر (وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ) دخی قریش کافرلرینك باشلاری ئەیتدیلر محمد (علیه السلام) اوزەرینه باشقه پیغمبرلر اوزەرینه ایندرلگان معجزەلر کبی معجزه ایندرلمش بولساچی دیو یعنی مکه کافرلری صفا تاغنی آلتون ایت مکه ییرینی کیك ایت مکه ییرلرنده صولار آغز دیمك کبی معجزەلر رسول الله‌دان ایستەدیلر (مِنْ رَبِّهِ) ربسندن (قُلْ اِنَّ اللّٰهَ قَادِرٌ) ای محمد (علیه السلام) مکه کافرلرینه جوابده ئەیت درستلکده الله‌تعالی‌نك کوچی ییتکوچیدر (عَلَى اَنْ يُنَزِّلَ آيَةً) سز صوراغان معجزەلردن بولغان معجزەنی ایندرو اوزەرینه (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) لکن مکه کافرلرینك کوبسی الله تعالی‌نك صوراغان معجزەلرینی ایندروگه کوچی ییتکوچی ایکاننی بلمەسلر (وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْاَرْضِ) ییرده یوری تورغان هیچ بر جان ایییەسی یوقدر (وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ) دخی ایکی قاناطی برلەن هواده اوچا تورغان هیچ بر قوش یوقدر (اِلَّا اُمَمٌ اَمْثَالُكُمْ) مگر بولدی ایسه آلارده سزنك کبی حاللری صاقلانمش رزق واجللری چیکلەنمش امتلردر هم سزنك کبی‌در یاراطلوده وئولوده وقوبارلوده ومدیرگه محتاج بولوده (مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ) لوح المحفوظده بندەلر اوچون حاجت بولغان هیچ نرسەنی یازوده کیملك قیلمادق یعنی حاجت بولغان هیچ نرسەنی یازمی قالدرمادق (ثُمَّ اِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ) مونك صوکنده بتون امت ربلری صاری قوبارلمش بولورلار همەسی آراسنده حقلق برلەن حکم قیلنور هیچ بر مخلوق دنیاده بولغان حقنی آلمی قالدرماس حتی دنیاده وقت سوزشب موگزی صنغان حیوان موگزنی حیوان‌دان حقنی آلور ابن‌عباس حضرتلری «حشرها موتها» دیمش یعنی حیوانلارنك حشری ئولولریدر (وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) شوندی آدملر بزنك کمال علممزگه وقدرتمزنك الوغ بولووینه دلالت قیلا تورغان آیتلرمزنی یالغانغه توتدیلار (صُمٌّ وَبُكْمٌ فِي الظُّلُمَاتِ) آلار حقنی ایشتودن چوقراقلاردر وحق سوزنی سویلەودن تلسزلردر هم کفر ونادانلق قارانغولقلارنده چومغانلاردر (مَنْ يَشَأِ اللّٰهُ يُضْلِلْهُ) کمنی‌در کم الله تعالی حق یولدان آزدرونی تلەسه اول کشینی آزدرر (وَمَنْ يَشَأْ يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) وکمنی‌در الله تعالی حق‌لقغه کوندرونی تلەسه اول کشینی توغری وحق بولغان یول اوزەرنده قیلور (قُلْ اَرَأَيْتَكُمْ) ای محمد (علیه السلام) ئەیت سین الله تعالی‌گه عبادتنی قویوچی کافرلرگه ایاسز بلەسزمی اش سزگه ئەیتلگانچەمی اگر بلسەکز اوز قاشکزده بولغان نرسەبرلەن میکا خبر بیرکز (اِنْ اَتَاكُمْ عَذَابُ اللّٰهِ) اگر سزگه دنیاده الله‌نك عذابی کیلسه (اَوْ اَتَتْكُمُ السَّاعَةُ) یایسه سزگه قیامت کیلسه (اَغَيْرَ اللّٰهِ تَدْعُونَ) ایا عذابنی ییبەروده الله‌دان باشقەنی اونده‌رسزمی البته اونده‌مەسسز (اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر صنملر معبود دیگان

سوزكزده راستلار بولساكز يعنى بو سوزلركزده راست سوزليلردن بولساكز اللهغه باشقه‌نى عذابكزنى
بيبه‌رده اوندهكز (بَلْ اِيَّاهُ تَدْعُونَ) اللهغه باشقه‌نى اوندهمهسسز بلكه اللهنى اوندهرسز (فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ اِلَيْهِ)
بس الله‌تعالى آچوغه اوندهگان نرسه‌كزنى آچار (اِنْ شَاءَ) اگر آچونى تلهسه يعنى الله تعالى عذابكزنى
بيبه‌رر (وَتَنْسَوْنَ مَا تُشْرِكُونَ) دخى اللهغه شريك قيلغان نرسه‌لركزنى (باطل معبودلركزنى) اونتورسز
(وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا اِلَى اُمَمٍ مِنْ قَبْلِكَ) وتحقيق سيندن الك بولغان امت‌لرگه رسول‌لريبه‌ردك اول رسوللرنى
يالغانغه توتديلار (فَاَخَذْنَاهُمْ بِالْبَاْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ) بس اول امتلرنى فقيرلك وآورو وباشقه آفتلر برله‌ن
توتدق يعنى آچاق‌لار وآورولار وبلالار بيبه‌ردك (لَعَلَّهُمْ يَتَضَرَّعُونَ) ربلرينه يالبارسون‌لار اوچون
وبوى صونسونلار اوچون (فَلَوْلَا اِذْ جَاءَهُمْ بَاْسُنَا تَضَرَّعُوا) ربلرينه يالبارغان بولسالارچى يعنى يالبارماديلار
(وَلٰكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ) لكن اول اولگى امتلرنك كوكللرى قارا بولدى (وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ) دخى
شيطان آلارغه زينتله‌دى يعنى ماتور ايتب كورسه‌تدى (مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) آلارنك قيلغان ياوز وقباحت
عملليرين (فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ) بس اول اولده‌گى امتلر وعظ قيلنغان نرسه‌نى اونتقانلارى زمان‌ده
(فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ اَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ) بس اول اولگى امتلر اوزه‌رينه هر بر نرسه‌نك ايشكلرين آچدق يعنى
آلارنى امتحان اوچون تورلى نعمتلر برلان نعمتله‌ندردك (حَتّٰى اِذَا فَرِحُوا بِمَا اُوتُوا) تاكم اول اولگى
امتلر اوزلرينه بيرامش بولغان نعمتلر سببلى شادلانغان‌لارى زمانده (اَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً) كينه‌ت آلارنى
عذاب برله‌ن توتدق (فَاِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ) بس شول وقتده آلار حسرتله‌نوچى وامید كيسوچى بولديلار
(فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ) شوندى قوم‌نك آخرلرى كيسامش بولدى (ظَلَمُوا) اول قوم ظلم قيلديلار
يعنى ظلم قيلغان قومنك آخرلرى هلاك بولدى هيچ‌كم قالمادى (وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) هر بر ماقتاولى
صفت بتون عالمنى تربيه ايتوچى الله تعالى‌گه‌در بوحمد كافرلرنى الله تعالى‌نك هلاك قيلووى اوزه‌رينه
چونكه كافرلرنك هلاك بولووى بيراهلن ياوز اعتقادلاردان وبوزوق عملليردن صاقلاو برلوجهتندن حمد
ايتامش بولورغه لائق بولغان الوغ نعمت بولا (قُلْ اَرَاَيْتُمْ) ئه‌يت سين اى محمد مكه‌مشركلرينه خبر بيركز ميكا
(اِنْ اَخَذَ اللّٰهُ سَمْعَكُمْ) اگر الله تعالى ايشته‌تورغان قولاقكزنى آلسه (وَاَبْصَارَكُمْ) دخى كوره‌تورغان كوزكزنى آلسه صوقر
قيلسه (وَخَتَمَ عَلٰى قُلُوبِكُمْ) دخى كوكللركزاوزه‌رينه پرده‌لسه هيچ نرسه بامه‌س بولساكز (مَنْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ) اللهغه باشقه
نيندى معبود (يَاْتِيكُمْ بِهِ) الله تعالى آلغان نرسه‌نى يعنى قوة سامعه وقوة باصره وقوة عاقله‌نى سزگه كيترر وبيرر
البته بونرسه‌لرنى بيره تورغان الله‌دان باشقه معبود يوق (اُنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْاٰيَاتِ) اى محمد (عليه السلام)
اعتبار قيلوب قارا بزنيچك برلك‌گه دلالت قيلا تورغان آيتلرنى قات قات بيان قيلامز (ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُونَ)
بز برلك‌گه دلالت قيلا تورغان آيتلرنى بيان قيلغانمزدن صوكنده اول مشركلر آيتلرمزدن يوزدوندره‌لر
(قُلْ اَرَاَيْتَكُمْ) اى محمد (عليه السلام) ئه‌يت سين مكه مشركلرينه ميكا خبر بيركز (اِنْ اَتَاكُمْ عَذَابُ اللّٰهِ بَغْتَةً)
اگر ده سزگه الله‌نك عذابى كينه‌ت كيلسه (اَوْ جَهْرَةً) يايسه آشكاره كورنب كيلسه (هَلْ يُهْلَكُ) آچو
هلاكلكى برله‌ن هلاك بولورمى يعنى هلاك بولماس (اِلَّا الْقَوْمُ الظّٰالِمُونَ) مگر ظلم قيلوچى قومگنه هلاك بولور

وما

(وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ) بز ایلچیلارنی (پیغمبرلرنی) یبه‌رمیمز (الَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ) مگر اوجماخ برله‌ن سؤیونچ بیروچی وتهوغدان قورقتوچی بولغانلاری حالده یبه‌رمز (فَمَنْ آمَنَ وَأَصْلَحَ) بس برکشی ایمان کیتیرسه وشرعا اوزینه واجب برلغان نرسه‌نی تورزك قیلسه (فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) بس موندی آدملر اوزه‌رینه عذابدن قورقو یوقدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دخی موندی آدملر ثوابلك اوتووی برله‌ن حسرتله‌نوچیده توگللردر (وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) دخی شوندی آدملر بزلك آیتلرمزنی یالغانغه توتدیلار (يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ) اول آدملرنی عذاب توتار (بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ) الله‌نك طاعتندن چغولاری سببلی (قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ) ای محمد علیه‌السلام ئه‌یت سین مکه مشرکلرینه مین ئه‌یتمیم سزگه (عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ) مینم قاشمده الله تعالی‌نك خزینه‌لری بار دیوب (وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ) دخی مین غیبنی بله‌من دیبده ئه‌یتمیم (وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ) دخی مین سزگه ئه‌یتمیم درستلکده مین فرشته‌من دیب (إِنْ أَتَّبِعُ) ایه‌رمیمن مین (إِلَّا مَا يُوحَى إِلَيَّ) مگر اوزمه وحی قیلنغان نرسه‌گه‌گنه ایه‌رمن الله تعالی رسول اکرمنی الوهیت وفرشته‌لك دعواسندن پاك قیلدی پیغمبرلکنی دعوی‌سی برلان امر قیلدی (قُلْ هَلْ يَسْتَوِي) ئه‌یت سین ای محمد مکه مشرکلرینه ایا برابر بولورمی (الْأَعْمَى وَالْبَصِيرُ) صوقر آدم دخی کوزلی آدم یعنی صوقر حکمنده بولغان حق یولدان آداشقان آدم برله‌ن کوزلی حکمنده بولغان حق یولدان بارا تورغان آدم برابر بولورمی البته بولار برابر بولماسلر (أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ) ایافکر قیلوب قارامیسزمی اگر فکر قیلوب قاراساکز حق یولغه کونلر ایدکز (وَأَنْذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ) ای محمد علیه السلام اوزکا وحی قیلنغان نرسه (قرآن) برله‌ن شوندی آدملرنی قورقت سین آلار قورقارلار (أَنْ يُحْشَرُوا إِلَى رَبِّهِمْ) ربلری صاری قوبارلمش بولودن یعنی ایمان کیتربده عمله کیمچیلك قیلغان مؤمنلرنی یاکه حشرنی اعتقاد قیلوچیلارنی قورقت (لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ) ربلری صاری قوبارلمش بولودن قورقوچیلار اوچون ربلرندن باشقه یوقدر (وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ) عذابدن قوتقاروده یاردم بیروچی هم شفاعت قیلوچی (لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) طییلغان نرسه‌لرندن صاقلانسونلار اوچون * بر وقتده قریشلر رسول الله‌غه ئه‌یتدیلر ای محمد علیه‌السلام یانکدن بوقللارنی قاولاب بیبه‌رو کیره‌ك ایدی یعنی عمار صهیب خباب سلمان (رضی الله عنهم) لر کبی فقیر مسلمانلارنی یانکدن قاولاب چغارو کیره‌ك ایدی اگر بولارنی یانکدن قاولاب چغارساك بزنك برله‌ن مجلسده‌ش بولورایدك بو یارلی مسلمانلار برله‌ن اولطورشودان عارله‌نه‌مز دیدیلر رسول اکرم مین مؤمنلرنی مجلسمدن قاولامیم دیدی قریشلر آلای بولسه بزگه آیرم مجلس یاصا آلار برله برگه اولطوره‌میمز یانلارندن زاچار ایسلر کیلم دیدیلر بزدن صوك یانکده اولطورتورسون دیدیلر رسول الله یارار دیدی شول خصوصده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ) دخی ای محمد علیه‌السلام شوندی آدملرنی سؤرمه یعنی یانکدان قاولاما (يَدْعُونَ رَبَّهُمْ) اول آدملر ربلرینه دعا (عبادت) قیلورلار (بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ) ایرته‌ده دخی کیچده (يُرِيدُونَ وَجْهَهُ) عبادت برله‌ن الله تعالی‌نك رضالغنی

تله‌گانلری حالده (مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ) اول آدملرنك حسابندان سينك اوزه‌رگده هيچ نرسه
يوقدر (وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ) دخى سينك حسابكدان آلار اوزه‌رنده هيچ نرسه يوقدر يعنى
اول آدملرنك ايمانلارى‌نك حسابى سينك اوزه‌رگده توگل‌در (فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ) بس
سين اول ربلريله هميشه دعاده بولغان آدملرنى (قريش‌لرنك ايمانلاريله طمع قيلوب) اوتنولرى
بويلچه سورسه‌گده جبر قيلوچيلاردان بولورسون (وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ) اوشانداق دنياده آدملرنك
حاللرى‌نك تورلى بولووى برله‌ن ابتداء قيلغان كبى آدملرنك بعضسى بعضسنى برلان دين اشنده هم
ابتداء قيلدق شونك اوچون يارلى مسلمانلارنى ايمانده الك بولولارى سببلى قريش باشلاريله الك
قيلدق (لِيَقُولُوا) ئه‌يتسونلر اوچون بايلار وشريف‌لرورئيس‌لر (أَهَٰؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا) ايا
بو يارليلار وضعيف‌لرمى بزنك آرامزدان الله تعالى آلارغه انعام قيلغان آدملر ديو يعنى شونك
اوچون شريفنى ضعيف برله‌ن بابنى يارلى برله‌ن امتحان قيلدق (أَلَيْسَ اللَّهُ) ايا الله تعالى ايمه‌سمى
(بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ) ذكر قيلوچى‌لارنى بلوچى البته بلگوچيدر (وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ) وهر قايچان
سيكا كيلسه شوندى آدملر (يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا) اول آدملر الله تعالى‌نك آيتلريله ايمان كيتررلر
(فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) بس بو آدملرگه ئه‌يت سزنك اوزه‌رگزگه سلام بولسون (كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَىٰ نَفْسِهِ
الرَّحْمَةَ) ربكز اوزيله ايمان كيترگان آدملرگه رحمت قيلونى حكم ايتدى ديو (أَنَّهُ) درستلكده شأن
(مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا) كمدر سز مؤمنلردن ياوز اش قيلسه (بِجَهَالَةٍ) گناهغه ضررنك ايبه‌رويني بلمه‌گانى
حالده (ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ) مونك صوكنده ياوز اش قيلغاندن صوك توبه قيلسه يعنى بو اشندن اوكنب
قاينسا (وَأَصْلَحَ) دخى توبه‌سنى صاف قيلسه (فَأَنَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) بس درستلكده ربكز اول ياوزاشكزنى
يارلقاغوچيدر هم سزگه رحمت قيلغوچيدر (وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ) وبو آچق بيان قيلدغمز كبى
آيتلرنى آيروب بيان قيلورمز حق‌اق ظاهر بولسون اوچون (وَلِتَسْتَبِينَ سَبِيلُ الْمُجْرِمِينَ) دخى
ياوزلارنك يوللارى ظاهر بولسون اوچون بس سز اول يولدان صاقلانورسز (قُلْ إِنِّي نُهِيتُ)
ئه‌يت سين اى محمد عليه السلام مشركلرگه درستلكده مين طييلمش بولدم (أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ) شوندى
نرسه‌لرگه عبادت قيلوومدان (تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله‌دان باشقه نرسه‌لرگه عبات قيلورسز
سز يعنى سز عبادت قيلغان نرسه‌لرگه عبادت قيلودان طييلمش بولدم مين (قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَكُمْ)
ئه‌يت سين اى محمد (عليه السلام) مين سزنك ياوز نفسلرگز آرزو قيلغان نرسه‌گه ايبه‌رمدم
(قَدْ ضَلَلْتُ إِذًا) سزنك ياوز نفسلرگز آرزو قيلغان نرسه‌گه ايبه‌رگانم وقتده تحقيق حق يولدان
آزسام كيرمك (وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ) دخى مين حق يولغه كونلوچيلاردن بولماسام كيرمك (قُلْ إِنِّي
عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي) اى محمد (عليه السلام) مكه مشركلرينه ئه‌يت سين مين ربمدن بولغان بيان اوزه‌رنده‌من
يعنى ربمنى تانودان يقين اوزه‌رنده‌من (وَكَذَّبْتُمْ بِهِ) وسز ربمنى يالغانغه توتدكز يعنى عبادتده

شریك اثبات قیلدكز (مٰا عندی مٰا تَسْتَعْجِلُونَ به) سز آنی آشقدرغان نرسه مینم قاشمده توكل در یعنی مشركلر رسول الله عذاب اینوبرلهن قورقتقان زمانده رسول الله نی خورلاب ای محمد (علیه السلام) آلای بولسه قورقتقان نرسه كنی كیلتور كوكدن طاش یاودر بزگه یاكه باشقه رنجتكوچی عذاب ایندر دیدیلر (ان الْحُكْمُ الّا لله) عذابنی آشقدروده وكیچكتروده حكم یوقدر مگر الله تعالی اوچوندر (یَقُصُّ الْحَقَّ) الله تعالی حقنی بیان قیلور (وَهُوَ خَیْرُ الْفٰاصِلِینَ) دخی اول الله تعالی حكم قیلوچیلارنك ایزگوره گیدر اوزی حكم قیلور (قُلْ لَوْ اَنَّ عِنْدی) ئه یت سین ای محمد (علیه السلام) مكه مشركلرینه اگر مینم قاشمده بولسه ایدی (مٰا تَسْتَعْجِلُونَ به) سز آنی آشقدرغان نرسه (عذاب) لَقُضِیَ الْاَمْرُ بَیْنی وَبَیْنَكُمْ) مینم برلهن سزنك آرا كزده اش حكم قیلنور ایدی یعنی سزنی ربمه دشمانلقكز اوچون شول صوراغان حالكزده هلاك قیلور ایدم (وَاللهُ اَعْلَمُ بالظّٰالِمِینَ) والله تعالی ظالم قیلوچیلارنی بلگوچیره كدر یعنی عذاب قیلواشی الله تعالی نكی كمنی حاضر عذاب قیلورغه تییش وكم گه مهلت بیرگه تییش اوزی بلور معناسنده (وَعِنْدَهُ مَفٰاتِحُ الْغَیْبِ) واول الله تعالی حضورنده در غیب خزینه لری (لٰا یَعْلَمُهٰا الّٰا هُوَ) غیب خزینه لرینی هیچ كم بلمهس مگر اول الله تعالی گنه بلور (وَیَعْلَمُ مٰا فِی الْبَرِّ وَالْبَحْرِ) دخی اول الله تعالی قوری ییرده ودیكگزلرده بولغان نرسه لرنی بلور (وَمٰا تَسْقُطُ مِنْ وَرَقَةٍ) دخی هیچ بر یافراق آغاچندان اوزلب توشمهس (الّٰا یَعْلَمُهٰا) مگر توشدی ایسه اول یافراقنی الله تعالی بلور (وَلٰا حَبَّةٍ فی ظُلُمٰاتِ الْاَرْضِ) دخی ییرنك قارانغولقلارنده هیچ اورلق یوقدر بولدی ایسه الله تعالی آنی بلور (وَلٰا رَطْبٍ وَلٰا یٰابِسٍ) دخی هیچ بر اوسمی تورغان قوری نرسه واوسه تورغان یووش نرسه یوقدر مگر بولدی ایسه الله تعالی بلور (الّٰا فی كتٰابٍ مُبِینٍ) مگر بونرسه لر بولدی ایسه ظاهر بولغان كتابده در یعنی لوح المحفوظده یازلغاندر یعنی بومذكورلردن هر برسنی الله تعالی بلورهم بو نرسه لردن هر برسی لوح المحفوظده یازلغاندر یاكه ظاهر بولغان كتابدان علم الله اراده قیلوده ممكن یعنی بومذكورلردن هر برسی الله نك علمنده در (وَهُوَ الَّذی یَتَوَفّٰاكُمْ بِاللَّیْلِ) واول الله تعالی شوندی الله در سزنی كیچده ئولتور یعنی یوقلاتور (وَیَعْلَمُ مٰا جَرَحْتُمْ بِالنَّهٰارِ) دخی كوندزده كسب قیلغان نرسه كزنی بلور (ثُمَّ یَبْعَثُكُمْ فیه) مونك صوكنده كوندزده الله تعالی سزنی قوبارر یعنی یوقوكزدان اویغاتور (لِیُقْضٰی اَجَلٌ مُسَمًّی) آتالمش بولغان تركلك اجلی ئولگانگه قدر اوته لمش بولسون اوچون یعنی بنده لرنك اجللری تمام لق صفتن آلسونلار اوچون (ثُمَّ اِلَیْهِ مَرْجِعُكُمْ) مونك صوكنده ئولم سببلی قایتاچق اورنكز الله تعالی گه در (ثُمَّ یُنَبِّئُكُمْ بِمٰا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) مونك صوكنده الله تعالی سزگه خبر بیرر سزنك قیلغان عملكزكز برلهن (وَهُوَ الْقٰاهِرُ فَوْقَ عِبٰادِهِ) واول الله تعالی قللاری اوستنده غالبدر (وَیُرْسِلُ عَلَیْكُمْ حَفَظَةً) دخی اول الله سزنك اوزه كزگه عملكزنی صاقلی تورغان یازغوچی فرشته لرنی یبه رر (حَتّٰی اِذٰا جٰاءَ اَحَدَكُمُ الْمَوْتُ) تاكم سزنك بركز اوزه ریته ئولم كیلسه (تَوَفَّتْهُ رُسُلُنٰا) اول آدمنی ایلچیلرمز ئولتررر یعنی آنك جانن ئولم فرشته سی هم آنك جان آلوده یارده مچیلری جانلی آلور (وَهُمْ لٰا یُفَرِّطُونَ) واول جان آلوچی فرشته لر یالقاولق وكیچكترو برلهن جان آلوده كیمچیلك قیلماسلار (ثُمَّ رُدُّوا اِلَی اللهِ) مونك

صوكنده بنده‌لر الله‌تعالى‌گه قايتارلمش بولورلار (مَوْلاهُمُ الْحَقِّ) اول الله‌تعالى بنده‌لرنك حق خوجه‌لاريدر (اَلا لَهُ الْحُكْمُ) آگاه اولكز بنده‌لر قيامت كونده حكم ايتو الله‌تعالى اوچونگنه‌در (وَهُوَ اَسْرَعُ الْحاسِبِينَ) واول الله تعالى حساب قيلوچيلارنك تيزره‌گيدر (قُلْ مَنْ يُنَجِّيكُمْ) اى محمد مكه اهلنه ئه‌يت سزنى كم قوتقارر (مِنْ ظُلُماتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ) قورى يير ودينكز قارانغولقلارندان (تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً) اول الله تعالى‌گه دعا قيلورسز يالبارغانكز (قچقرغانكز) حالده هم ياشرن حالده (لَئِنْ اَنْجانا مِنْ هٰذِهِ) دخى ئه‌يتورسز بو قارانغولق‌لاردان بزنى قوتقارساك ايدى (لَنَكُونَنَّ مِنَ الشّاكِرِينَ) البته شكر قيلوچيلاردان بولورايدك ديوب (قُلِ اللّٰهُ يُنَجِّيكُمْ مِنْها) اى محمد (عليه السلام) ئه‌يت سين مكه اهلنه قورى يير نك ودينكزنك قارانغولقلرندان الله تعالى قوتقارر (وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ) دخى موندان باشقه بولغان هر بر قايغودان الله تعالى قوتقارر (ثُمَّ اَنْتُمْ تُشْرِكُونَ) مونك صوكنده يه‌ده شرك‌گه قايتورسز عهد كزده تورماسسز ديو (قُلْ هُوَ الْقادِرُ) ئه‌يت محمد (عليه السلام) مكه اهلنه اول الله‌تعالى كوچى يتكوچيدر (عَلى اَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ) سزنك اوزه‌كزگه بيبه‌روگه (عَذابًا مِنْ فَوْقِكُمْ) اوستكزدن عذابلى بيبه‌روگه (اَوْ مِنْ تَحْتِ اَرْجُلِكُمْ) بايسه آياق آستكزدن عذابلى بيبه‌روگه نيته‌كه فرعونلى صوغه باطردى قارونلى يير دن يوتدردى (اَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا) بايسه سزگه تورلى فرقه‌لرنى قاطشطررغه بس آراكزده صوغشلار قوبار ايدى (وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ) دخى تورلى فرقه‌لردن سزنك بعضكزغه بعضكزنك ضررين تاتوتوغه كوچى يتكوچيدر (اُنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآياتِ) اى محمد عليه السلام اختيار قيلوب قارانيچك علامتلرنى قات قات بيان قيلورمز (لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ) آدملر بلسونلر اوچون (وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ) اى محمد عليه السلام قرآننى سينك قومك يالغانغه توتدى (وَهُوَ الْحَقُّ) حالبوكم اول قرآن حق ايدى (قُلْ لَسْتُ عَلَيْكُمْ بِوَكِيلٍ) ئه‌يت سين اى محمد عليه السلام قومكامين سزنك اوزه‌كزگه اش تابشرلمش كشى توگلمون بلكه مين سزنى قورقتوچى غنه‌مون اش تابشرلش ذات الله‌تعالى در ديوب (لِكُلِّ نَبَإٍ مُسْتَقَرٌّ) هر برخبر اوچون قرارلانا تورغان واقع بولا تورغان وقت باربس عذاب برله‌ن خبرلكده واقع بولاتورغان وقتى بولور (وَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) وتيز اول خبرنى واقع بولغان وقتنده بلورسز * بدعت مجلسنه حاضر بولماوحقده الله‌تعالى ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى (وَاِذا رَاَيْتَ الَّذِينَ) اى محمد عليه السلام هر قايچان شوندى آدملرنى كورسه‌ك (يَخُوضُونَ فِي آياتِنا) بزنك آيتلرمزده (قرآن آيتلرنده) خورلاو وطعن برله‌ن چومارلار نيته‌كه قريشلر مجلسلرنده شول طريق قيلديلار (فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ) بس اى محمد عليه السلام موندى آدملردن يوزدوندر وآلاربرله برگه اولطرما (حَتّٰى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ) قرآنغه باشقه حديث‌گه (سوزگه) چومغانلارينه قدر ايكنچى سوزگه كرشسه‌لر برگه اولطر (وَاِمّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطانُ) واگر سينى شيطان وسوسه‌سى برله‌ن شغاله‌ندروب قرآن آيتلرنده طعن قيلوب سويله‌شوچيلر برله‌ن اولطرشودن الله تعالى‌نك طييوويلى اونتدرسه (فَلا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرى) بس الله تعالى‌نك طييوويلى ايسكه توشرگانك صوكنده اولطرما (مَعَ الْقَوْمِ الظّالِمِينَ) اوزلرينه جبر ايتوچى ظالم قوم برله‌ن برگه (وَما عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ) شركدن صاقلانغان آدملرگه يوقدر

من

(مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ) قرآن آیتلرینه چوموچیلارنك حسابندن هیچ نرسه؛ الله‌تعالی قرآن آیتلرینه طعن برله‌ن چوموچیلار برله‌ن اولطوروشودن طیغاچ مسلمانلار رسول‌الله‌غه ئه‌یتدیلار آلای بولغاچ بز مسجد حرامده نیچك اولطوریق ونیچك طواف قیلیق آلارهمیشه قرآن آیتلرنده طعن برله‌ن چومودە دیوشوندان صوڭ الله تعالی رخصت ایتوب ذکر قیلنغان آیتنی ایندردی یعنی اوزگز صاقلانساگز آلارنك گناهلارینك حسابلاری سزگه توگل دیوب (وَلَٰكِنْ ذِكْرَىٰ) لیکن سزگه واجب بولور آلارغه ذکر ووعظ قیلو (لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ) وعظ سببلی قرآن آیتلرنده طعن قیلوب سویله‌شوچیلر بو اشلرندن صاقلانسونلار اوچون بو آیتده ظالم قومدن مبتدع وفاسق وکافر مراد (وَذَرِ الَّذِينَ) ای محمد علیه السلام شوندی آدملرنی قوی (اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَعِبًا وَلَهْوًا) اول آدملر دینلرنی اویون وفائده‌سز نرسه ایتوب توتدیلار (وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا) دخی آلارنی دنیا ترکلگی آلدادی (وَذَكِّرْ بِهِ) دخی قرآن برله‌ن وعظ قیل (أَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ) نفسلك کسب قیلغان نرسه‌سی سببلی هلاکت‌گه تابشرلمش بولوونمدن قورقواوچون (لَيْسَ لَهَا مِنْ دُونِ اللَّهِ) نفسگه الله‌دن باشقه یوقدر (وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ) عذابنی یبیه‌روده فائده بیروچی هم شفاعت قیلوچی (وَإِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ) واگر سین اول نفسنی هر بر فدا برله‌ن فدیه‌له‌سڭ (لَا يُؤْخَذْ مِنْهَا) نفسدن فدانی آلنماس یعنی اول نفسنی هیچ بر نرسه برله‌ن جهنمدن جلوب آلو ممکن بولماس (أُولَٰئِكَ الَّذِينَ) بو دینلرنی اویون وفائده‌سز نرسه ایتوب توتوچیلار شوندی آدملردر (أُبْسِلُوا بِمَا كَسَبُوا) کسب قیلغان نرسه‌لری سببلی یعنی بوزوق اعتقادلاری ویاوز عملاری سببلی عذابغه تابشرلمش بولدیلار (لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ) بو صفتلی آدملر اوچون غایت قزدرلمش صودن اچملك باردر (وَعَذَابٌ أَلِيمٌ) دخی رنجتگوچی عذاب باردر (بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ) کافر بولولاری (قُلْ أَنَدْعُو مِنْ دُونِ اللَّهِ) ای محمد علیه السلام آتالارینك دینلریه سینی اوندەگان مکه مشرکلریه ئه‌یت ایا بز الله‌دن باشقه‌غه عبادت قیلیقمو (مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا) اوزمزگه فائده هم ضرر ده بیرمی تورغان نرسه‌گه یعنی ضرر وفائده‌دن هیچ بر سنه قدرتی بولماغان نرسه‌گه (وَنُرَدُّ عَلَىٰ أَعْقَابِنَا) دخی اوکچه‌لرمز اوزه‌ریه یعنی شرکگه کیری قایتارلمش بولیقمی (بَعْدَ إِذْ هَدَانَا اللَّهُ) الله تعالی بزلرنی کفردن قوتقاروب اسلامگه کوندرگانندك صوڭنده (كَالَّذِي اسْتَهْوَتْهُ الشَّيَاطِينُ) شیطانلار آلوب کیتوب آداشدرغان آدم شکللی (فِي الْأَرْضِ) بیرده (حَيْرَانَ) قاپو اورونغه بارورغه بلمینچه آبدراغانی حالده اول آدم (لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ إِلَى الْهُدَى) اول شیطانلار آداشدرغان حیران بولغان آدم اوچون توغری یولغه اوندی تورغان یولداشلار باردر (ائْتِنَا) اول یولداشلار اول آداشقان وآبدراغان آدمگه بزنك یانمزغه کیل دیب ئه‌یتورلر بو آدم جواب بیرمه‌س وکیلمه‌س بو سوز بعض آدملرنك جلدر وشیطانلار آدمی آلوب کیتوب آداشدرالار دیگان سوزینه واعتقادینه بناء بولور* حاصل بولدان آداشوب قایدا بارورغه بلمینچه آبدراب تورغان کشیگه اسلام بولدان آداشوب شیطان یوللارینه ایه‌رکان آدمنی تشبیه قیلغان مسلمانلار بواسلام یولدان آداشقان آدمنی اسلام یولینه چاقروب تورالار بوآدم مسلمانلارغه التفات ایتمی (قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ) ای علیه محمد السلام مشرکلرگه ئه‌یت سین درستلگده الله‌تعالی‌نك بنده‌لری اوچون روشان

قیلغان یولی ومشروع قیلغان دینی (هُوَ الْهُدٰی) اول یول واول دین توغری یولدر ونوردر (وحق دیندر) باشقه‌لاری آزغنلقدر (وَأُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) دخی بز بتون عالمنك تربیه ایتوچیسی بولغان الله تعالی‌گه اطاعت قیلوومز برله‌ن بیورلمش بولدق (وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلٰوةَ) دخی نماز اوقوکز دیو بیورلمش بولدق (وَاتَّقُوهُ) دخی الله تعالی‌دن قورقکز دیو بیورلمش بولدق دیب ئه‌یت (وَهُوَ الَّذِی) واول الله تعالی شوندی الله‌در (إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ) اول الله تعالی صاری قوبارلمش بولورسز (وَهُوَ الَّذِی) واول الله تعالی شوندی الله‌در (خَلَقَ السَّمٰوٰاتِ وَالْأَرْضَ) کوکلرنی وییرلرنی یاراتدی (بِالْحَقِّ) حقلق برله‌ن (وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ) ای محمد علیه السلام شول کوننی بیان قیل اول کونده الله تعالی برنرسه‌گه بول سین دیورده (فَيَكُونُ) بس اول نرسه بولور (قَوْلُهُ الْحَقُّ) الله تعالی‌نك سوزی شکسز حقدر (وَلَهُ الْمُلْكُ) دخی الله تعالی اوچوندر خوجه‌لق (يَوْمَ يُنْفَخُ فِی الصُّورِ) صورغه اورلگان کونده یعنی قیامت کوننده (عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) اول الله تعالی غائبنی دخی حاضرنی بلگوچیدر (وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ) واول الله تعالی هر براشنده حکمت ایه‌سیدر هم هر بر بنده‌نك قیلغان اشینك طشینی واچینی بلگوچیدر (وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ آزَرَ) ای محمد علیه السلام شول وقتنی بیان قیل قایچان ابراهیم علیه السلام آتاسی آزرگه ئه‌یتدی (أَتَتَّخِذُ أَصْنَامًا آلِهَةً) ای آتام ایاسین صنملرنی معبودلر توتاسکمی (إِنِّی أَرَاكَ وَقَوْمَكَ) درستلکده مین ای آتام سینی دخی سینك ایه‌رگان قومکنی بله‌من (فِی ضَلَالٍ مُبِينٍ) صنملرنی معبود توتولاری سببلی ظاهر آزغنلقده دیو (وَكَذٰلِكَ) دخی اوشانداق یعنی ابراهیم علیه السلام‌گه آتاسینك هم آتاسنه ایه‌رگان قومنك حق یولدان آداشقانلقلارینی کورسه‌تکان کبی (نُرِی إِبْرَاهِيمَ) ابراهیم‌گه کورسه‌ترمز (مَلَكُوتَ السَّمٰوٰاتِ وَالْأَرْضِ) کوکلرنك وییرلرنك ملکلرینی یاکه عجائبنی ابراهیم (علیه السلام) کوکلرنك وییرلرنك ملکلرینی کورو سببلی بزنك برلکمزگه استدلال قیلسون اوچون (وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ) دخی بزنك برلکمزنی شکسز بلوچیلردن بولسون اوچون (فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ اللَّيْلُ) بس ابراهیم (علیه السلام)گه کیچ قارانغولانغان زمانده (رَأَى كَوْكَبًا) ابراهیم علیه السلام یولدزنی کوردی (قَالَ هٰذَا رَبِّی) ابراهیم علیه السلام بو یولدز مینم ربم دیدی ابراهیم علیه السلامنك آتاسی قومی برله‌ن صنملرغه قویاشغه آیغه یولدزلارغه عبادت قیلالار ایدی شونك اوچون آلارنك دینده خطا قیلولارینه تنبیه ایتوب فکر ودلیل طریقنه آلارنی کوندرونی تله‌ب بونرسه‌لرنك معبود بولورغه یاراماولارینی بلدردی (فَلَمَّا أَفَلَ) بس یولدز غائب بولغان زمانده (قَالَ لَا أُحِبُّ الْآفِلِينَ) ابراهیم علیه السلام مین غائب بولوچیلارنی سؤیمیمون دیدی چونکه بر اورندن ایکنچی اورنغه کوچو هم غائب بولو یوقدن بار بولونی بلدره اله بولغان ذات همیشه بار بولورغه کیره‌ك (فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِغًا) ابراهیم علیه السلام آینك قالقوب بارغاننی کورگان زمانده (قَالَ هٰذَا رَبِّی) ابراهیم علیه السلام بو آی مینم ربم دیدی (فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ) بس آی غائب بولغان زمانده ابراهیم علیه السلام ئه‌یتدی (لَئِنْ لَمْ يَهْدِنِی رَبِّی) اگر ربم مینی حق یولغه کوندرمه‌سه (لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ) البته مین حق‌دن آزغوچی قوملردن بولورمن دیوب یعنی آیده یولدز کبی برحال‌دن ایکنچی حال‌گه اوزگاره تورغان نرسه ایکان البته بوصفت

اله بولوغه منافی دیوب اوزینك عاجزلكنی بلدرب حق‌غه ایرشوده رهنمن یاردم ایسته‌دی هم آیغه عبادت قیلوچیلارنك حق یولداش آداشقان بولوو ینی بلدردی (فَلَمَّا رَأَى الشَّمْسَ بَازِغَةً) صوكره ابراهیم علیه السلام قویاشنی چغوب بارغان وقتنده كورگان زمانده (قَالَ هَٰذَا رَبِّي هَٰذَا أَكْبَرُ) ابراهیم (علیه السلام) ئه یتدی بو قویاش مینم ربمدر وبو قویاش یولدز برله‌ن آندان الوغراقدر دیو (فَلَمَّا أَفَلَتْ) بس قویاش غائب بولغان زمانده ابراهیم علیه السلام ئه یتدی (يَا قَوْمِ إِنِّي بَرِيءٌ) ای قومم درستلكده مین بیزگوچی من (مِمَّا تُشْرِكُونَ) سزنك الله‌غه شریك قیلغان نرسه لرگزدن یعنی یوقدن باربولوب بار قیلوچیغه محتاج بولغان نرسه لردن (إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ) ابراهیم علیه السلام ئه یتدی درستلكده مین یوزمنی دوندردم ویونه لدردم (لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ) كوكلرنی وییرلرنی یاراتقان الله تعالی‌گه (حَنِيفًا) باطل دیندن حق دین‌گه آوشقانم حالده (وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخی مین الله‌غه شریك قیلوچیلاردان توگلمون (وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ) دخی ابراهیم علیه السلام‌گه الله تعالی‌نی برله ومعتقد قومی دعوی قیلشدی (قَالَ أَتُحَاجُّونِّي فِي اللَّهِ) ابراهیم علیه السلام ئه یتدی ایامینم برله‌ن الله‌نی برله وده دعوی قیلشاسزمی (وَقَدْ هَدَانِ) وتحقیق مینی الله تعالی اوزینی برله‌وگه كوندردی (وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ) دخی مین سزنك الله‌غه عبادتده شریك قیلغان نرسه لرگزدن (معبودلرگزدن) قورقمیم چونكه آلارنك اوزلریمك گنه فائده قیلورغه‌ده وضرر قیلورغه‌ده قدرتلری یوقدر (إِلَّا أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا) مگر قورقامن ربمنك سزنك معبودلرگز جهتندن برمكروه نرسه‌نی ایرشدرونی تله‌وی وقتنده‌غنه ابراهیم علیه السلام نك قومی ابراهیم علیه السلام‌نی معبودلری جهتندن عذاب ایرشردیوب قورقتدیلار شونك اوچون بوسوزنی ئه یتدی دیمشلر (وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا) ربم هرنرسه‌نی بلویورندن صیدردی (چلغاب آلدی) (أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ) ایا بو معبودلرگزنك ضررغه وفائده‌گه كوچلری بیتمگانلكلرینی اعتبار قیلوب قارامیسزمی اگر اعتبار قیلوب قاراساگز قادر برله‌ن عاجزنی آیورور ایدگزده قادر بولغان الله‌غه عبادت قیلورایدگز عاجز بولغان صنملرگه عبادت قیلماس ایدگز (وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ) ونیچك مین سزعبادتده الله‌غه شریك قیلغان عاجزنرسه لردن قورقیم (وَلَا تَخَافُونَ) وسز هرنرسه‌گه قادر بولغان الله‌دن قورقمیسز (أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ) درستلكده سز الله‌غه عبادتده شریك اثبات قیلدگز (مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ) شول نرسه‌نی شریك قیلدگز اول نرسه‌گه عبادت برله‌ن سزنك اوزه‌رگزگه الله تعالی ایندرمه‌دی (سُلْطَانًا) دلیللی (فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ) بس ایكی جماعتنك (الله‌نی عبادتده برله‌وچی جماعت برله‌ن الله‌غه عبادتده شریك اثبات قیلوچی جماعتنك) قایوسی امین بولوغه (قورقماسقه) تییشلیرك یعنی سزمی یاكه بزمی البته بز قورقماسقه تییشلی (إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اگر سزكم امین بولوغه تییشلی ایكانلكگنی بلسه‌گز (الَّذِينَ آمَنُوا) شوندی آدملر ایمان كیتردیلر (وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ) دخی ایمانلارینی ظلم برله‌ن قاطشدرمادیلار (أُولَٰئِكَ) بوایمان كیتربده ایمانلارینی ظلم برله‌ن قاطشدرماغان آدملر (لَهُمُ الْأَمْنُ) بوآدملر اوچوندر عذابدان امین بولو (وَهُمْ مُهْتَدُونَ) بوآدملر توغری یولغه كونلمشلردر بوآیت ایتگان صوكنده صحابه لرگه كیفسزلك حاصل بولدی رسول الله‌غه ئه یتدیلر بزنك قایومز نفسنه ظلم قیلماغانمز بارهر قایومز

نفسمزگه ظلم قيلامز ديوب رسول الله ڤه‌يتدى بو آيتنك معناسى سز ظن قيلغانچه توگل بلكه لقمان عليه السلام‌نك اوغلنه اى اوغلم الله‌غه شرك قيلمه شرك الوغ ظلم ديدكى كبيدر البته الله‌غه ايمان توگل الله‌نك بارلغنى تصديق قيلوبده بو تصديق‌غه شركنى قاطناشدرو يعنى ظلم‌دان شرك مراد ديدى (وَتِلْكَ حُجَّتُنَا) وبو ابراهيم‌نك قومنه كورسه‌تكان دليلى بزنك دليلمزدر يعنى بولدزلار وآى وقوياشنك معبود بولورغه ياراماولارينك دليلى يعنى غائب بولولارى بزنك برلكمزگه دليل‌در (آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ) بوحجتنى بز ابراهيمگه بيردك (عَلَى قَوْمِهِ) ابراهيم‌نك قومى اوزه‌رينه بولغان دليلمزدر (نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ) تله‌گان كشينى بز علمده وحكمتده كوب درجه‌لرگه كوته‌رمز (إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ) درستلكده سينك ربك درجه‌لرگه كوته‌روده حكمت ايه‌سيدر وكمنى كوته‌رگه تييش ايدكنى بلگوچيدر (وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ) دخى ابراهيمگه بز اسحاقنى هم اسحاقنك اوغلى يعقوبنى هبه قيلدق (كُلًّا هَدَيْنَا) اسحاق برله‌ن يعقوبدن هربرسنى حق يولغه كوندردك (وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ) دخى ابراهيمدن الك نوح عليه السلام‌نى حق يولغه كوندردك (وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ) دخى نوحنك بالالارندن حق يولغه كوندردك (دَاوُدَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ) داود هم سليمان هم ايوب عليه السلام‌نى (وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ) دخى يوسف هم موسى هم هارون (عليه السلام)نى (وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ) واوشانداق يعنى ابراهيمنك درجه‌لرين كوته‌رو برله‌ن جزالاغانمز كبى ايزگولك قيلوچيلارنى جزالارمز (وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ) دخى زكريا هم يحى يله عيسى هم الياس (عليهم السلام)نى (كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ) بولاردن هربرسى كامل ايزگو آدملردندر (وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا) دخى اسماعيل هم اليسع هم يونس هم لوط عليهم السلام‌نى (وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ) بولاردان هربرسنى اوز زمانلارنداغى آدملر اوزه‌رينه پيغمبرلك سببلى آرتق قيلدق (وَمِنْ آبَائِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ) دخى بو پيغمبرلرنك آتالارندن هم بالالارندن وقرده‌شلرندن بعضسنى آرتق قيلدق (وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) دخى آلارنى خلق آراسندن اختيار قيلدق هم توغرى وحق بولغان يولغه كوندردك (ذَلِكَ هُدَى اللَّهِ) بو ذكر قيلمغان آدملر كوندرلكان الله‌نك حق بولغان دينيدر (يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ) بوحق بولغان دين‌گه قللارندن تله‌گان آدملى كوندررر الله تعالى (وَلَوْ أَشْرَكُوا) واگر بو ذكر قيلمغان آدملر (پيغمبرلر) مرتبه‌لرى بيوك بولا توروب الله‌غه عبادتده شركت ياصاسالار (لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) بو آدملردن عمل قيلغان نرسه‌لرى همه‌سى باطل بولور (أُولَئِكَ الَّذِينَ) بو ذكر قيلمغان پيغمبرلر شوندى آدملردر (آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ) بو آدملرگه كتاب هم حكمت هم پيغمبرلك بيردك (فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هَؤُلَاءِ) بس اگرده بو قريشيلر بو كتاب هم حكمت هم پيغمبرلكنى انكار ايتسه‌لر (فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا) بس تحقيق بو كتاب هم حكمت هم پيغمبرلكنى رعايه قيلونى شوندى قومگه تابشردق (لَيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ) اول قوم بو كتاب هم حكمت هم پيغمبرلكنى انكار ايتوچى توگلدر اول قوم يعنى پيغمبرلر هم آلارغه ايه‌رگان آدملرگه تابشردق (أُولَئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ) بو ذكر قيلمغان آدملر (پيغمبرلر) شوندى آدملردر

الله تعالى آلارنى حق بولغه كوندردى (فَبِهُدَاهُمُ اقْتَدِهْ) بس اى محمد عليه السلام بوذكر قيلمغان پيغمبرلرنك توحيد واصول دينلرينه ايبه‌ر (قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا) اى محمد عليه السلام ئه‌يت سين كافرلرگه قرآن اويره‌تو اوزه‌رينه سزدن يال صورامبم (إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرَى لِلْعَالَمِينَ) قرآن توگل در مگر بتون عالم گه وعظدر (وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ) يهودلر الله (تعالى) نى حق تانو برلەن تانمادىلار وحق الوغلاو برلەن الوغلامادىلار (إِذْ قَالُوا) شول وقتده الله تعالى نى حق تانوبرلەن تانمادىلار يهودلر رسول الله غه ئه‌يتديلر (مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ) الله تعالى آدم اوزه‌رينه هيچ نرسه ايندرمه‌دى يعنى الوغ نعمتدن بولغان وحينى هم الله تعالى نك پيغمبرلرنى يبه‌روبنى انكار ايتديلر شونك اوچون الله تعالى نى حق تانو برلەن تانمادىلار (قُلْ مَنْ أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي) اى محمد (عليه السلام) يهودلرگه ئه‌يت شوندى كتابنى كم ايندردى (جَاءَ بِهِ مُوسَى) اول كتابنى موسى (عليه السلام) كيتردى يعنى تورانتنى كم ايندردى ديو (نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ) اول كتاب نور هم آدملرنى حق يولغه كوندرگوچى بولغان حالده (تَجْعَلُونَهُ قَرَاطِيسَ تُبْدُونَهَا) اول كتابنى كاغدلرده قيلورسزسز يعنى كيسه‌ك كيسه‌ك كاغدلرگه يازارسزده اول يازلغان كاغدلرنى ظاهر قيلورسز (وَتُخْفُونَ كَثِيرًا) وكوبسنى ياشررسز يعنى محمد صلى الله تعالى عليه وسلم نك نعتى بولغانلارينى مالك بن الصيف ديگان كشى گه رسول الله توراتنى موسى (عليه السلام) غه ايندرگان الله برلەن قسم قيلوب ئه‌يتمه‌مون سيكا توراتنى الله تعالى سيمز عالم گه آچولانا ديگان سوزنى تاباسكى ديدى صيف اوغلى مالك بلى تابام ديدى شوندان صوك رسول الله آلاى بولسه سين سيمز عالم الله تعالى سيكا آچولانا ايكان ديدى شوندان صوك صيف اوغلى مالك رسول الله غه آچولانوب الله تعالى آدم گه هيچ نرسه ايندرمه‌دى ديدى (وَعُلِّمْتُمْ مَا) دخى اى يهودلرسز قرآن برلەن محمد (عليه السلام) تلى اوزه‌رينه شول نرسه‌نى اويره‌تلمش بولدكز (لَمْ تَعْلَمُوا أَنْتُمْ وَلَا آبَاؤُكُمْ) اول نرسه‌نى سزده دخى آتالاركزده بلمه‌دكز (قُلِ اللَّهُ) اى محمد (عليه السلام) ئه‌يت سين يهودلرگه موسى (عليه السلام) سزگه كيتركان كتابنى الله ايندردى ديو (ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ) مونك صوكنده اول يهودلرنى باطللقلارنده اويناغانلارى حالده قالدر (وَهَذَا كِتَابٌ) وبو قرآن شوندى كتابدر (أَنْزَلْنَاهُ) ايندردكبز اول كتابنى (مُبَارَكٌ) فائده‌سى كوب در (مُصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ) اوزينك آلدنده بولغان كتابنى (توراتنى ياكه هر بر كتب سماويه‌نى) راست لاوچيدر (وَلِتُنْذِرَ أُمَّ الْقُرَى) بوقرآنى ايندردك بركت اوچون دخى سيدك بو قرآن برلەن آوللارنك آناسى بولغان مكه خلقنى قورقتوك اوچون (وَمَنْ حَوْلَهَا) دخى آوللارنك آناسى بولغان مكه تيره‌سنده بولغان آدملرنى (مشرق ومغرب اهلنى) قورقتوك اوچون (وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) دخى شوندى آدملر آخرت كونده ايمان كيتررلر (يُؤْمِنُونَ بِهِ) آخرت كونده ايمان كيتركان آدملر قرآنغه ايمان كيتررلر (وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ) دخى آخرت كونده ايمان كيتركان آدملر نمازلارينه دوام ايته‌رلر چونكه آخرت كونده ايمان كيتركان كشى صوكغى حالندن قورقو بوآدمنى پيغمبرگه هم قرآنغه ايمان كيتركانده قدر فكرده بولا فكرلى فكرلى عاقبتنده حقلغه ايرشه (وَمَنْ أَظْلَمُ) وكيم ظالمرەك (مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا)

الله تعالى‌گه يالغانلى افتراء قيلغان (طاقغان) آدمدن يعنى بو آدمدن ظالمرەك هيچ كم بوقدر يعنى مين پيغمبرمن الله تعالى مينى پيغمبر ايتب يبەردى ديب افترا قيلوچيدن هيچ ظالم كشى بوق مسيلمة الكذاب، اسود العنسى كبيلر (أَوْقَالَ أُوحِىَ إِلَىَّ) يايسه ئەيتدى اول كشى ميكا الله تعالى‌دن وحى قيلندى ديو (وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَىْءٌ) حالبوكم اول كشى‌گه هيچ نرسه وحى قيلنمادى يعنى بو كشيدن ظالمرەك كم بار البته هيچ‌كم يوق رسول الله‌نك يازوچيسى بولغان ابوسرح اوغلى بولغان سعد اوغلى عبدالله‌كبى الله تعالى‌نك «وَلَقَدْ خَلَقْنَا الانسانَ مِنْ سُلَالَةٍ من طين» آيتى اينگاچ «ثم انشأناه خَلْقًا آخر»گه بيتكاچ الله تعالى‌نك آدمنى تفضيل قيلوندن عجب لنب «فتبارك الله احسن الخالقين» ديدى رسول الله ئەيتدى شول طريق باز ايلونى هم سينك ئەينكانكچه ديدى بس عبدالله شيكگه توشدى ديدى هم اگر محمد عليه السلام راست سوزلى بولسه آكار وحى قيلنغان كبى ميكاده وحى قيلندى ديدى واگر يالغانچى بولسه اول ئەيتكان كبى مينده «فتبارك الله احسن الخالقين» ديو ئەيتدم ديدى (وَمَنْ) دخى شول كشيدن ظالمرەك كشى كمدر (قَالَ سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَاأَنْزَلَ اللهُ) اول كشى ئەيتدى الله تعالى ايندرگان كتاب‌كبى مينده ايندررمن ديو يعنى اگر تلەسەك بزده محمد (صلى الله عليه وسلم) كبى ئەيتورمز ديوچيلر (وَلَوْتَرَى) اگر كورسەك ايدى سين اى محمد (عليه السلام) (اذ) شول وقتنى (الظَّالِمُونَ فِى غَمَرَاتِ الْمَوْتِ) ظلم قيلوچيلار ئولنك قاطيلقلارنده در (وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ) دخى فرشتەلر قوللارنى ظالملرنك جانلارينى آلورغه توشەگوچيلر در (أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمْ) جانلاركزنى اوزكز چغاركز ديو ظالملرگه ئەيتورلر (اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ) بوكونده يعنى ئولگان كونده عذابنك خورلاولى بولغانى برلەن جزالانمش بولورسز (بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللهِ) الله تعالى‌گه ئەيتور بولوكزسببلى (غَيْرَ الْحَقِّ) حقدن باشقه سوزنى (وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ) دخى الله تعالى‌نك آيتلرندن تكبرلك قيلور بولوكز سببلى يعنى سزگه خورلاوچى عذاب الله تعالى‌گه يالغانمى ئەيتوكز سببلى دخى قرآن آيتلرينه ايمان كيترودن تكبرلك قيلوكز سببليدر (وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فُرَادَى) وتحقيق بزگه مالالاركزدن وبالالاركزدن وباشقه دنياده وقت مالك بولغان نرسەلركزدن يالغز بولغانكز حالده كيلدكز (كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ) نيتەكه اوّل مرتبەده سزنى يالغز ايتب ياراطقان ايدك يعنى اوّل ياراطلوده نى رەوشده ايدكز شول رەوشده كيلدكز (كيلورسز) يعنى باش وتەن وآياقلاركز يالانغاج حالده يعنى قيامت كونده الله تعالى حضورينه شول رەوشه يارلاچق (وَتَرَكْتُمْ مَاخَوَّلْنَاكُمْ) دخى بزسزگه بيرگان مالالرنى قالدردكز (وَرَاءَ ظُهُورِكُمْ) آرقالاركزنك طشينده يعنى هيچ نرسه آلوب كيلمەدكز (وَمَا نَرَى مَعَكُمْ) دخى مشركلرگه ئەيتورلر الله تعالى حضورينه بارغاج سزنك برلەن برگه كورميمز (شُفَعَاءَكُمُ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ) شوندى شفاعت قيلوچيلاركزنى سز آلارنى گمان قيلدكز (أَنَّهُمْ فِيكُمْ شُرَكَاءُ) درستلكده آلار سزنك عبادتكزگه مستحق بولوده الله‌غه شريكلر در ديو يعنى مشركلر دنياده وقتده صنملرغه عبادت قيلديلار قيامت كون شفاعت قيلسونلار اوچون الله تعالى شونك اوچونده بو آيت برلەن مشركلرگه شلتە قيلدى (لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ) تحقيق سزنك

آراكزده

آراکزده تارالشو واقع بولدی (وَضَلَّ عَنْكُمْ) دخی سزدن غائب بولدی (مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ) سزنك قیامت کونده شفاعتچیلر دیو کمان قیلغان نرسه لرکز یعنی صاملرکز (انَّ اللهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوٰى) درستلکده الله تعالی باشاقدان اورلقدی خرما آغاچندن تشینی یارغوچیدر (يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ) ترکنی ئولکدن چغارر الله تعالی جانلی نرسه نی جانسزدن چغارر آدملی نطفه دن قوشلی یومرقه دن ئولهنلرنی اورلقدن چغارو کبی اوسه تورغان نرسه گه ده می دیب ئه یتله در (وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ) دخی ئولکنی ترکدن چغاروچی یعنی جانسزنی جانلیدن چغاروچیدر نطفه برله ن یومرقه نی آدم برله ن قوشدن هم اورلقدنی ئولهندن چغارو کبی (ذٰلِكُمُ اللهُ) اوشبو اورلق برله ن تشلی یاروچی دخی ترکنی ئولکدن ئولکنی ترکدن چغاروچی عبادت قیلورغه تیبشلی بولغان سزنك الله کزدر (فَاَنّٰى تُؤْفَكُونَ) بس نیچك اول الهنك عبادتندن غیرگه دوندرلمش بولاسز (فَالِقُ الْاِصْبَاحِ) کیجهنك قارانغولغندن تاکنی یارغوچی اول الله تعالی (وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا) دخی اول الله تعالی کیجهنی خلقنك کوندزکی مشقتدن قرارلانا تورغان اورنی قیلدی (وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا) دخی قویاشنی وآینی وقتلار اوچون حساب قیلدی (ذٰلِكَ) بو قویاش برله ن آینی حساب قیلو یعنی بیلکولی حساب برله ن سیر قیلدرو (تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ) قویاش برله ن بیلکولی حساب برله ن سیر قیلدروده غالب بولغان هم قویاش برله ن آینك تدبیرینی بلکوچی بولغان الهنك تقدیریدر (وَهُوَ الَّذِي) واول الله تعالی شوندی الله (تعالی) در (جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ) سزنك اوچون یولدزلارنی قیلدی (لِتَهْتَدُوا بِهَا) اول یولدزلار برله ن توغری یولغه کونلووکز اوچون (فِي ظُلُمَاتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ) قوری ییر ودیککز قارانغولقلارنده بس مونتن بلنه در قوری ییرده وصوده آداشماینچه یورور اوچون یولدزلار برله ن استدلال طریقتی بلدره تورغان علمنی اویره نو تیبش ایکانلکی (قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ) تحقیق بز آیتلرنی آیروب بیان ایتدك (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) بله تورغان قوم اوچون چونکه بله تورغان قومگه فائده لنه چك (وَهُوَ الَّذِي اَنْشَاَكُمْ) واول الله تعالی شوندی الله درکه سزنی یاراتدی (مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ) بر نفسدن یعنی آدم علیه السلام دن (فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ) بس سزنك اوچون آنالار قورصاغنده قرارلانا تورغان اورن باردر وآنالار آرقاسنده صاقلانا تورغان اورن باردر یاکه سزنك اوچون ییر اوستنده قرارلانا تورغان اورن باردر وبیر آستنده صاقلانا تورغان اورن باردر (قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ) تحقیق آیتلرنی آیروب بیان قیلدق (لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ) آکلی تورغان قوم اوچون چونکه آکلامی تورغان قومگه نی قدر بیان قیلسه ده فائده لهنو امتمالللری یوقدر (وَهُوَ الَّذِي) واول الله تعالی شوندی الله در (اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) کوکدن (بلوطدن) صو ایندردی (فَاَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ) بس اول صو برله ن هربر اوسه تورغان ئولهنتی چغاردق بوسوزدن مقصود بر صو برله ن صوغارلغان تورلی اوسه تورغان نرسه لرنی اوسدروده کمال قدرتنی اظهار (فَاَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا) بس اوسه تورغان نرسه دن یاشل نرسه چغاردق (نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا) اول یاشل نرسه دن برسی برسنه آطلانغان اورلقلار (باشاقلار) چغاررمز (وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا) دخی خرما آغاچندندر یعنی خرما آغاچیدنك اوّل ظاهر بولغان

چه‌چه‌ك بوغچه‌سندان حاصل‌در (قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ) برسی برسنه یاقن بولغان خرماصالقه‌لاری (خرمابوطاقلاری) (وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ) دخی صو برله‌ن چغاردق بز یوزم‌لردن بولغان باغچه‌لارنی (وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ) دخی صو برله‌ن چغاردق زیتون آغاچنی دخی رمان (انار) نی (مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ) زیتون برله‌ن رمانلردان هر برسی‌نك بعضسی بعضسنه مقدارده توسده وتعم‌ده‌اوخشاغانی حالده وبعضسی اوخشاماغان حالده (انْظُرُوا إِلَىٰ ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ) بولاردان هـر برسی‌نك یمشنه اعتبار برله‌ن قاراگز هـر قایچان یمشینی‌چغارسه (وَيَنْعِهِ) دخی‌یمشی‌نك پشووینه وکمالت‌گه ایرشووینه اعتبار قیلوب قاراگز (إِنَّ فِي ذَٰلِكُمْ) درستاکده سزنك ربکزنك بو ذکر قیلنغان اشلرنده بولغوچیدر (لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) حکمت ایه‌سی بولغان وهرنرسه‌گه قدرتلی بولغان الله‌نك بارلغینه وبرلگنه دلیللر بولغوچیدر ایمان کیترگان قوم اوچون چونکه تورلی جنس‌لرنك وتورلی نوع‌لرنك بر اصل‌دان (صودان) حادث بولووی هم بولارنك بر حال‌دن ایکنچی حال‌گه کوچولری البته هر بردم بره‌منی آیروب بله تورغان یوق‌دان بار قیلوچی برله‌ن بولورغه کیره‌ك اول یوقدان بار قیلوچی البته الله‌تعالی هم اول الله تعالی‌نك تله‌ونچه قیلغان‌اشلدن طییا تورغان تیکده‌شی‌بولماسقه کیره‌ك (وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ) دخی مشرکلر الله تعالی‌گه یاشرن بولغان شریکلر قیلدیلار یعنی فرشته‌لرگه عبادت قیلدیلار هم آلارنی الله‌نك قزلاری دیدیلر یاکه شیطانلارنی شریکلر قیلدیلار معناسنده چونکه مشرکلر الله تعالی‌گه عبادت قیلغان کبی شیطانلارغه‌ده عبادت قیلدیلار (وَخَلَقَهُمْ) وحالانکه الله تعالی تحقیق اول شریکلرنی یوقدان بار قیلدی یوقدان بار بولغان نرسه نیچك الله تعالی‌گه عبادتده شریك بولسون (وَخَرَقُوا لَهُ) دخی الله تعالی‌گه مشرکلر افترا قیلدیلار (بَنِينَ وَبَنَاتٍ) ایر بالالارنی وقز بالالارنی یعنی یهودلر عزیر علیه السلام‌نی نصارالار عیسی علیه السلام‌نی الله‌نك اوغلی دیدیلر عربلر فرشته‌لرنی الله‌نك قزی دیدیلر (بِغَيْرِ عِلْمٍ) ئه‌یتکان نرسه‌لرینك حقیقتینی باودن باشقه (سُبْحَانَهُ) الله تعالی‌نی کامل پاکلاو برله‌ن پاکلیمون (وَتَعَالَىٰ عَمَّا يَصِفُونَ) دخی الله تعالی مشرکلر صفتلاغان نرسه‌دن بلند وپاك بولدی یعنی شریك وبالا بولماقدن (بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) ارتکانده اوخشاشی بولودان باشقه الله تعالی کوکلرنی وییرلرنی یوقدن بار قیلوچیدر (أَنَّىٰ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ) نیچك وقایدان الله تعالی‌گه بالابولسون (وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ) حالبوکم‌الله تعالی‌گه یولداش (خاتون) بولمادی (وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ) دخی الله تعالی هر نرسه‌نی یاراتدی (وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) واول الله تعالی هر نرسه‌نی بلگوچیدر بو آیتده الله تعالی‌دن بالانی نفیگه بر نیچه وجه‌دن استدلال ممکن اوّلگی وجه شول الله‌تعالی کوکلرنك وییرلرنك مبدعی کوکلر وییرلر بالا توغدرمق برله‌ن موصوف بولغان نرسه جنسلدن (ممکنات‌دن) بولا توروب بالا توغدرودن منزه‌لر بس الله تعالی بالاتوغدرو برله‌ن موصوف بولغان نرسه جنسلدن بولماغانلقی اوچون بیگره‌کده بالا توغدرمقدن منزه بولا ایکنچی وجه عقلنك حکمنه بناء بالا بر جنس‌دن ایر برله‌ن خاتوندان حاصل بولا والله‌بر نرسه برله‌ن جنسده‌ش بولماقدان بلنداوچونچی وجه بالا آتاغه تیك بولا وحالانکه الله تعالی‌گه تیك بولغان هیچ نرسه یوق چونکه الله تعالی‌گه باشقه

هر نرسه يوقدان بار بولغان الله تعالى همیشه بارينده الله تعالى ذاتى اوچون هر نرسه نى اويره نمه ينچه بله الله غه باشقه نرسه لر ذاتلرى اوچون سگنه هيچ نرسه نى بلميلر (ذٰلِكُمُ اللّٰهُ) اوتكانده گى صفت لار برله ن موصوف بولغان ذات سزنك معبودگز بولغان الله (رَبُّكُمْ) سزنك ربگزدر (لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) هيچ معبود بالحق يوقدر مگر الله تعالى گنه در (خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ) هر نرسه نى ياراطقوچيدر اول الله تعالى (فَاعْبُدُوهُ) بس اول الله تعالى گه عبادت قيلگز (وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ) واول الله تعالى هر نرسه اوزه رينه وكيل در يعنى هر نرسه نك تصرفى الله تعالى گه تابشرامشدر (لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ) اول الله تعالى نى هر كوز كورمه س (وَهُوَ يُدْرِكُ الْاَبْصَارَ) وحالبوكم اول الله تعالى هركوزنى كورر (وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ) واول الله تعالى اوزينك دوستلارينه شفقتليدر هم دوستلارينك طشلارنى واچارنى بلگوچيدر (قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ) تحقيق سزگه ربگزدن كوكلنك كوره تورغان نورلارى كيلدى (فَمَنْ اَبْصَرَ فَلِنَفْسِهِ) بس هركشى كوكل نورى برله ن حقنى كورسه هم حقغه ايمان كيترسه اوزى اوچوندر يعنى فائده سى اوزينه در (وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا) دخى هركشى كوكل نورى برله ن حقنى كورودن صوقر بولسه وحقغه ايمان كيترمه سه بس ضررى اوزينه در (وَمَا اَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ) ومين سزنك اوزه رگزگه قاراولچى توگل من يعنى سزنك عمللرگزنى واشله گان اشلرگزنى صاقلاغوچى توگل من بلكه مين سزنى قورقتوچيغله من سزنى عمللرگز واشله گان اشلرگزنى صاقلاغوچى الله تعالى در ديب ئه يت بوسوز رسول الله تلى اوزه رينه كيلگان سوز (وَكَذٰلِكَ نُصَرِّفُ الْاٰيَاتِ) اوشانداق يعنى سيكلا اوقورغان كبى آيتلرنى دوندررمز (بيان قيلورمز) آلارغه (وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ) كافرلر اشلرينك صوكنده ئه يتورلر كتاب اهلنه بوآيتلرنى اوقودك وذكر قيلدك ديو (وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) دخى بزقرآننى بيان قيلورمز بله تورغان قوم اوچون چونكه بيان برله ن فائده لنوچى البته عالم قومگنه در (اِتَّبِعْ مَا اُوحِيَ اِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ) ربگدن اوزگا وحى قيلنغان نرسه گه ايبه ر يعنى قرآنغه (لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) معبود بالحق يوقدر مگر اول ربك گنه در (وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ) دخى مشركلردن يوز دوندر (وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ) واگر الله (تعالى) مشركلرنك اوزنى برله ويني واوزينه شريك قيلماولارينى تله سه ايدى (مَا اَشْرَكُوا) مشركلر عبادتده الله غه شركت قيلماسلار ايدى (وَمَا جَعَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا) اى محمد (عليه السلام) بزسينى مشركلر اوزه رينه (عمللرينه) صاقلاغوچى قيلمادق (وَمَا اَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ) دخى سين مشركلر اوزه رينه وكيل توگل سون يعنى مشركلرنك اشى سيكلا تابشرلمش توگل در رسول اكرم مشركلرنك معبودلرنده طعن قيلغاچ مشركلر رسول الله غه ئه يتديلر بزنك معبودلرمزنى سوگودن طييلاسنمى ياكه اوزكنك معبودكنى بزده سوگه مزمى ديو شول خصوصده الله تعالى ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى (وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ) دخى شوندى آدملرنى (معبودلرينى) سوكمه گز (يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) اول آدملر الله دان باشقه نى اوندمرلر يعنى الله دان باشقه غه عبادت قيلورلار يعنى الله دان باشقه غه عبادت قيلوچى مشركلرنك معبودلرينى سوكمه گز (فَيَسُبُّوا اللّٰهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ) بس اول الله دان باشقه غه عبادت قيلوچيلار حقدان باطل گه اوتكانلرى حالده الله نى بلودن باشقه الله نى سوگه رلر يعنى سز آلارنك معبودلرينى سوكسه گز آلارده

سزنك معبودكزنى سوكه‌رلر (كَذٰلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ اُمَّةٍ عَمَلَهُمْ) اوشانداق يعنى مشركلرگه صنم لرگه عبادتلى زينتله‌نگان كبى هر برامت اوچون عمللرينى زينتله‌دك كيره‌ك ايزگوعمل وكيره‌ك ياوز عمل برلسون (ثُمَّ اِلٰى رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ) مونك صوكنده آخرنده هر بر امت‌نك قايتاچاق اورنى ربلرى صاريدر (فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) بس ربلرى هر بر امت‌نك عمل قبيلغان نرسه‌لرى برله‌ن اوزلرينه خبر بيرر (وَاَقْسَمُوا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ) مشركلر الله برله‌ن قسم ايتديلر يمينلرى‌نك غايه‌سى برله‌ن (لَئِنْ جَاءَتْهُمْ آيَةٌ) اگر اول مشركلرگه صوراغان آيتلرندن بولغان آيت (معجزه) كيلسه (لَيُؤْمِنُنَّ بِهَا) اول آيت‌كه (معجزه‌گه) ايمان كيتررلر يعنى شولاى يمين ايته‌رلر بر وقتده مشركلردن بعضسى رسول الله‌غه ئه‌يتديلر موسى (عليه السلام) طاياغى برله‌ن طاشقه صوقغاج طاشدان اون ايكى چيشمه چقدى وعيسى ئولكلرنى ترگزه‌ايدى ديوئه‌يته‌سون آلاى بولسه سينه‌بزگه معجزه كورسه‌ت بزده‌سيكا ايمان كيتررمز منه صفا طاغنى آلتون ياصا بعض ئولكلرمزنى ترگزده آلار سين حق پيغمبر ديو گواهلق بيرسون‌لر هم بزگه فرشته‌لرنى كورسه‌ت سين حق رسول ديب شهادت بيرسرنلر ديو (قُلْ اِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللّٰهِ) ئه‌يت سين اى محمد (عليه السلام) بومشركلرگه بودرباشقه‌نوگلدر معجزه‌لر الله تعالى حضورنده‌در مينم قدرتمده واراده‌مده‌نوگل‌در تله‌سه الله تعالى اوزى اظهار قيلور (وَمَا يُشْعِرُكُمْ) دخى بلميسزسز مؤمنلر آلارنك ايمان‌لارينى يوقغه طمع قيلاسز (اَنَّهَا اِذَا جَاءَتْ) درستلكده اول مشركلر صوراغان معجزه‌لر هر قايچان كيلسه (لَا يُؤْمِنُونَ) اول مشركلر ايمان كيتررمه‌سلر (وَنُقَلِّبُ اَفْئِدَتَهُمْ وَاَبْصَارَهُمْ) دخى سز بلميسزبز اول مشركلرنك كوكللرينى وكوزلرينى حقدان ئه‌يله‌ندررمز شونك اوچون حقنى كورمه‌سلرده ايشتمه‌سلرده (كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ اَوَّلَ مَرَّةٍ) نيته‌كه ايندرلكان آيتلرگه اوّل مرتبه‌ده ايمان كيتررمه‌ديلر شونك كبى حاضرده ايمان كيتررمه‌سلر (وَنَذَرُهُمْ فِى طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ) اول مشركلرنى آزغنلقلارنده حيران بولغانلارى حالده قالدررمز (بيدنجى پاره ترجمه‌سى تمام بولدى)

(وَلَوْ اَنَّنَا) واگر درستلكده‌بز (نَزَّلْنَا اِلَيْهِمُ الْمَلٰئِكَةَ) اول مشركلر اوزه‌رينه فرشته‌لرنى ايندرسه‌ك فرشته‌لر سينك حق پيغمبر بولووك برله‌ن گواهلق بيرسه‌لر (وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتٰى) دخى اول مشركلرگه ئولكلر ترلب سويله‌شسه‌لر يعنى ئولكلرده سينك حق پيغمبر بولووك برله‌ن گواهلق بيرسه‌لر (وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَىْءٍ قُبُلًا) دخى مشركلر اوزه‌رينه هرنرسه‌نى گروه‌گروه ايتب قوبارساق (جيساق) هر قايوسى سينك حق پيغمبر بولووك برله‌ن گواهلق بيرسه‌لر (مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا) آلار هيچ حالده ايمان كيتررر بولماديلار (بولماسلار) (اِلَّا اَنْ يَشَاءَ اللّٰهُ) مگر الله تعالى آلارنك ايمانلارينى تله‌وى حالنده‌گنه ايمان كيتررلر (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ) لكن اول مشركلرنك كوبسى بلمه‌سلر يعنى صوراغان معجزه‌لرى كيلسه‌ده ايمان كيتررمه‌سلر بلكه بلمه‌گان نرسه‌لرينه يمين ايته‌رلر بلمه‌گان نرسه‌لرينه يمين ايتدكارى اوچون نادانلاردر چونكه اوزلرينك ايمان كيتررمه‌گانلكرينى بلميلر (وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِىٍّ عَدُوًّا) واوشانداق يعنى سيكا دشمان قيلدقمز كبى هر بر پيغمبرگه‌ده دشمان قيلدق (شَيَاطِينَ الْاِنْسِ وَالْجِنِّ) آدم وجن

شيطانلارينى

شیطانلاریدی دشمان قیلدق یعنی آدم‌نك یاوزلاریدی وجن‌نك یاوزلاریدی (یُوحی بَعْضُهُمْ اِلٰی بَعْض) آدم برلەن جننك یاوزلارندان هر برسندن بعضسی بعضسنه وسوسه قیلور یعنی کوڭل صالور (زُخْرُفَ الْقَوْل) سوزنك باطلینی (غُرُورًا) آلدار اوچون (وَلَوْشَاءَ رَبُّكَ) واگر ربك اول دشمانلارنك ایمانلاریدی تلەسه ایدی (مَا فَعَلُوهُ) پیغمبرلارگه دشمانلقنی قیلماسلار ایدی (فَذَرْهُمْ وَمَا یَفْتَرُونَ) بس مشرکلرنی اوزلرندە هم افترا قیلغانلرنی برسه لرندە قوی سین ای محمد (وَلِتَصْغٰی اِلَیْهِ) سوزنك باطللریدی کوڭل‌گه تاشلارلار آلداو اوچون دخی اول باطل سوزگه میل ایتسون (آوشسون) اوچون (اَفْئِدَةُ الَّذِینَ لَایُؤْمِنُونَ) ایمان کیترمه‌گان آدم لرنك کوڭللری (بِالْآخِرَة) آخرت کونیمه (وَلِیَرْضَوْهُ) دخی بو باطل سوزگه راضی بولسونلار اوچون (وَلِیَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ) دخی گناەلاردان کسب قیلا تورغان نرسه لریدی کسب قیلولاری اوچون یعنی شول سببلر اوچون اول آدم برلەن جننك یاوزلاری بعضسی بعضسنه سوزنك یالغان بویاو برلەن بویالغان باطلنی وسوسه قیلورلار یعنی کوڭللریمه تاشلارلار (اَفَغَیْرَ اللّٰهِ اَبْتَغِی حَکَمًا) ای محمد (علیه السلام) مشرکلرگه ئەیت ایامین اوزم برلەن سزنك آرا کزده الله‌دان باشقه‌حکم قیلوچینی ایستیمن مو البته ایستەمەم (وَهُوَ الَّذِی اَنْزَلَ اِلَیْكُمُ الْكِتٰبَ) حالبوکم اول الله تعالی سزگه کتاب ایندردی یعنی معجزه بولغان قرآن‌نی ایندردی (مُفَصَّلًا) اول کتابده حق برلەن باطل آیرلمش بولغان حالده (وَالَّذِینَ آتَیْنٰاهُمُ الْكِتٰبَ) دخی شوندی آدملر بز آلارغه کتاب بیردك یعنی یهودلر ونصارالار (یَعْلَمُونَ) بلورلر (اَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ) درستلکده اول قرآن سینك ربکدن حقلق برلەن ایندرلمشدر دیو (فَلَاتَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِینَ) بس ای محمد علیه السلام اهل کتاب‌نك قرآنك ربکدن ایندرلمش بولوویدی بلولرنده شك قیلوچیلاردان بولما (وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ) دخی ربکمك سوزی تمام بولدی یعنی ربکنك خبرلری وحکملری ووعیدلری غایه‌سنه ایرشدی (صِدْقًا) خبرلرده ووعیدلرده راستلق یوزندن (وَعَدْلًا) دخی حکملرده عدللك یوزندن (لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ) ربکنك سوزلریدی آلماشدروچی یوقدر یعنی ربکنك سوزلریدی راستراق وعدلرەك بولغان سوز برلەن هیچ کم آلماشدرا آلماس (وَهُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ) واول الله تعالی بندەلرنك سوزلریدی ایشتکوچی ونیتلریدی بلگوچیدر (وَاِنْ تُطِعْ اَكْثَرَ مَنْ فِی الْاَرْضِ) واگر سین ای محمد علیه السلام یبرده بولغان آدملرنك کوبره‌ك بولغانله بوی صونساك یعنی کافرلرگه یاکه نادانلارغه (یُضِلُّوكَ عَنْ سَبِیلِ اللّٰهِ) اول یبرده کوب بولغان آدملر سینی الله‌نك حق بولغان دیندن آداشدررلار (اِنْ یَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ) اول یبرده کوب بولغان آدملر (کافرلر یاکه نادانلار) ایبەرمەسلرمگر گمانغه‌غنه ایبەررلر یعنی آتالارمزمقلغان بولدی دیوب گمان قیلورلار (وَاِنْ هُمْ اِلَّا یَخْرُصُونَ) هیچ نرسه توگل دراول یبرده کوب بولغان آدملر مگر یالغانلاوچیلاردر یعنی الله تعالی‌گه بالا اثبات قیلوده هم صنملرگه عبادت قیلوده دخی الله تعالی حلال قیلغان بعض حیوانلارنی حرام قیلوده یالغانچیلاردر آلار (اِنَّ رَبَّكَ) درستلکده سینك ربك (هُوَ اَعْلَمُ مَنْ یَضِلُّ عَنْ سَبِیلِهِ) اول ربك اوزی‌نك حق یولندان کم آزار آنی بلگوچیره‌کدر (وَهُوَ اَعْلَمُ

بالْمُهْتَدِينَ) واول الله‌تعالى توغرى بولنه كونامش‌لرنى‌ده بلكوچيره‌كدر الله‌تعالى حيوان بوغازلاغانده آشاو حلال بولسون اوچون اسم‌الله‌نى ذكرنك شرط بولووى حقنده ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (فَكُلُوا) بس آشاكز اى مؤمنلر (مِمَّا) شول حيواندن (ذُكِرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ) اول حيوانلرنى بوغازلاو اوزه‌ريله الله‌نك اسمى ذكر قيلندى (انْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ) اگرده الله‌تعالى‌نك آيتلريله ايمان كيتروچيلر بولساكز يعنى اگر سز مؤمن بولساكز الله‌نك اسمى ذكر قيلنوب بوغازلانغان حيواندانغنه آشاكز اما الله‌نك اسمندن باشقه نرسه‌نك اسمى ذكر قيلنغان نرسه‌دن ياكه اجل بيتب ثولگان حيواندان آشاماكز (وَمَا لَكُمْ اَلَّا تَأْكُلُوا) سزنك اوچون آشاماوكزده نيندى غرض بار (مِمَّا) شول حيواندان (ذُكِرَ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ) اول حيوانلرنى بوغازلاواوزه‌ريله الله‌نك اسمى ذكر قيلندى (وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ) حالبوكم تحقيق سزنك اوچون آيروب بيان ايتدى الله‌تعالى (مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ) سزنك اوزه‌كزكه حرام قيلغان نرسه‌نى حرام قيلماغان نرسه‌سندن (الَّا) يعنى الله‌تعالى سزكه هر حالده حرام بولغان نرسه‌نى آيروب بيان ايتدى مگر بيان ايتمه‌دى (مَا اضْطُرِرْتُمْ اِلَيْهِ) سزكه حرام قيلنغان نرسه‌دن آنى آشارغه اختيارسز بولغان نرسه‌نى يعنى ثوله كسه‌نى اول هم سزكه ضرورت وقتنده حلال بوآيتدن بلنه‌در ثوله‌كسه آشاونك حرامليغى كوچله‌نمش كشى برله‌ن آشارغه اختيارسز بولغان كشيدن بتونله‌ى تؤشوچيلك‌ثونك اوچونده بره‌ونى ثوله‌كسه آشارغه كوچله‌نسه ياكه بره‌و آچلقدان ثوله‌كسه آشارغه‌مضطر بولسه آشامى‌ثولسه گناهلى بولا چونكه بوآيتده «الَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ» دن استثناء مستثنى‌نك حكمى مستثنى منه‌گه باشقه‌بولورغه كيره‌ك شونك اوچون حرمت بتونله‌ى ساقط بولادر اما كوچله‌نگان وقتده كفر كلمه‌سنى ثه‌يتوحقنده هم «الَّا مَنْ اُكْرِهَ» برله‌ن استثناء بولسه‌ده لكن حرمت‌دن استثناء بولماغانلقى اوچون بلكه غضب وعذابدن استثناء بولغانلقى اوچون حرمت ساقط بولمى بلكه‌غضب برله‌ن‌عذاب‌كنه ساقط بولا (وَاِنَّ كَثِيرًا لَيُضِلُّونَ بِاَهْوَائِهِمْ) دخى درستلكده كوب آدم اوزلرينى حراقدان نفس آرزولارى سببلى آزدررلار يعنى حرامنى حلال وحلاللنى حرام ايتولرى سببلى (بِغَيْرِ عِلْمٍ) حرامنى وحلاللنى بلودن باشقه (انَّ رَبَّكَ درستلكده سينك ربك (هُوَ) اول ربك (اَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِينَ) حقدان باطل‌گه حلاللدن حرامغه اوتوچيلرنى بلكوچيره‌كدر (وَذَرُوا ظَاهِرَ الْاِثْمِ وَبَاطِنَهُ) اى آدم‌لر گناهنك ظاهر بولغانندن‌ده وياشرن بولغانندن‌ده قويكز (انَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندى آدملر (يَكْسِبُونَ الْاِثْمَ) گناهنى كسب قيلورلار (سَيُجْزَوْنَ بِمَا) البته شول نرسه برله‌ن ثؤلش‌له‌نمش بولورلار (كَانُوا يَقْتَرِفُونَ) اول نرسه‌نى كسب‌قيلور بولديلار بروقتده كافرلر رسول الله‌دان صورادىلار هر قايچان قوى اجلى بيتوب آفتسزگنه ثولسه آنى كم ثولتره ديب رسول‌الله ثه‌يتدى الله‌تعالى ثولتره ديب بوجوابنى ايشتكان كافرلر رسول‌الله‌غه عجب سينك سوزك يرطغچ حيوان هلاك ايتكان كيبكلى آشاو حلال بولسونده هيچ بر واسطه‌سز الله تعالى ثولترگان حيواننى آشاو حلال بولماسون ايمش ديوثه‌يتديلر كافرلردن بوسوزنى ايشتكاچ مسلمانلارنكده كوكللرينه شبهه توشدى شول حقده الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى مسلمانلارنك شبهه‌لرينى بيبه‌رو اوچون (وَلَا تَأْكُلُوا)

ای مسلمانلار آشاماکز (مما) شول حیواندن (لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللهِ عَلَيْهِ) اول حیواننی بوغازلاو اوزه‌رینه
الله‌نك اسمی ذکر قیلنمادی (وَاِنَّهُ لَفِسْقٌ) دخی درستلکده بوغازلاغانده الله‌نك اسمی ذکر قیلنماغان
حیواننی آشاو الله‌نك طاعتندن چغودر یعنی گناهدر کیره‌ك اجلی ییتوب ئولسون کیره‌ك بسم الله‌سز
بوغازلانسون و کیره‌ك بوغازلاغانده الله‌دان باشقه نرسه‌نك اسمی ذکر قیلنسون هیچ برسنی آشاماکز
مگر الله‌تعالی‌نك اسمی ذکر قیلنوب بوغازلانغان حیواننی‌غنه آشاکز بو آیت‌نك ظاهری دلالت قیلادر
اسم الله‌نی ذکردن باشقه بوغازلانغان حیوان‌نك مطلق حرام بولووینه کیره‌ك تسمیه قصدا قالدرلسون
وکیره‌ك اونطلوب قالدرلسون لکن حنفیلر قاشنده بسم الله اونطلوب قالسه بو حیواننی آشاو حلال
چونکه الله تعالی «لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَأْنَا» دیدی هم رسولمز «تسمية المؤمن فی قلبه» دیدی
(وَاِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ) دخی درستلکده شیطانلار وسوسه قیلورلار (اِلَى اَوْلِيَائِهِمْ) اوزلری‌نك
دوستلارینه (کافرلرگه) (لِيُجَادِلُوكُمْ) سز مسلمانلار برله‌ن قچقرشسونلار اوچون اول کافرلر یعنی کافرلر
شیطان وسوسه‌سی بوینچه مسلمانلارغه ئه‌یتورلر سز اوزکز هم جراحت قیلوچی حیوانلارکز ئولترگان
نرسه‌نی آشیسز اما الله تعالی ئولترگان نرسه‌نی آشامیسز دیو (وَاِنْ اَطَعْتُمُوهُمْ) واگر سز مسلمانلار
حرام نرسه‌نی حلال قیلوده کافرلرگه ایه‌رسه‌کز (اِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ) درستلکده سز مسلمانلار مشرکلرسز
چونکه الله‌غه اطاعتنی قویب باشقه‌غه اطاعت قیلغان کشی البته مشرکدر (اَوَمَنْ كَانَ مَيْتًا) ایا ئولك
بولغان آدم یعنی آزغنلقده بولغان آدم (فَاَحْيَيْنَاهُ) بس ترگزدك بز آنی یعنی حقلق‌غه کوندردك
وآزغنلقدن قوتقاردق (وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا) دخی اول کشی اوچون نور یاراتدق (يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ)
آدملر اچنده اول نور برله‌ن یورور یعنی اول آدمده دلیللر وآیتلر نوری یاراتدق اول دلیللر وآیتلر
برله‌ن اویلارده حق برله‌ن باطلنی حقلقده بولغان آدم برله‌ن باطللقده بولغان آدمنی آیورر یعنی
شول صفتلی کشی (كَمَنْ مَثَلُهُ فِي الظُّلُمَاتِ) شول کشی اول کشینك صفتی قارانغیلقلارده بولوچیلقدر
(لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا) اول قارانغیلقلاردن چغوچی توگلدر یعنی کفر ونادانلق قارانغیلقنده همیشه‌در
البته اوّلگی آدم صوکغی آدم کبی توگلدر (كَذَلِكَ زُيِّنَ لِلْكَافِرِينَ) اوشانداق یعنی مؤمنلرگه
ایمانلاری زینتله‌نگان کبی کافرلرگه‌ده زینت‌لنمش بولدی (مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قیلغان نرسه‌لری
(وَكَذَلِكَ) دخی اوشانداق یعنی مکه‌ده قیلدقمز کبی (جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ) هر بر قریه‌ده قیلدق بز
(اَكَابِرَ مُجْرِمِيهَا) شول قریه‌نك یاوزلاری بولغان الوغلارنی (لِيَمْكُرُوا فِيهَا) شول قریه‌ده ایماندان
خلقنی طییو برله‌ن مکر (حیله) قیلسونلار اوچون (وَمَا يَمْكُرُونَ اِلَّا بِاَنْفُسِهِمْ) اول قریه‌نك الوغلاری
مکر قیلماسلار مگر اوزلرینه مکر قیلورلار یعنی مکرلرینك ضرری اوزلرینه‌گنه بولور (وَمَا يَشْعُرُونَ)
مکرلرینك ضرری اوزلرینه بولووینی بلمه‌سلر * ابو جهل بر وقتده ئه‌یتدی عبد مناف بالالارینه
شرفده طغزلق قیلدق بز میدانده آلدان کیلگان آطلار کبك بولوب ئه‌ورلگاچ بزدن وحی قیلنغان
پیغمبر بار دیوب ئه‌یته‌لر بز والله اول پیغمبرگه راضی بولمیمز آکار وحی کیلگان کبی بزگه‌ده وحی

كيلكانكه قدر ديو شول حقده الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (وَاِذَا جَاءَتْهُمْ آيَةٌ) وهر قايجان قريش كافرلرينه محمد عليه السلام‌نك راستلغنه دلالت قيلا تورغان آيت كيلسه (قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ) قريش كافرلرى ئديتورلر بز ايمان كيترميمز بو آيت‌كه (حَتّٰى نُؤْتٰى) بزكه بيرلمش بولغانغه قدر (مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللّٰهِ) الله‌نك رسوللريله بيرلمش بولغان نرسه‌نك اوخشاشى يعنى پيغمبرلك هم وحى چونكه بزنك محمددن مالمز كوب وياشمز الوغ ديدبار (اَللّٰهُ اَعْلَمُ) الله سزدن بلكوچيره‌كدر (حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ) رسوللكنى قيلا تورغان اورنى يعنى الله تعالى كمنى رسول ايته‌رگه تيمش ايكانلكنى سزدن آرتغراق بله‌در (سَيُصِيبُ الَّذِينَ اَجْرَمُوا) تيز ايرشرشوندى آدملرگه آلار ياوزاق قيلديلار وتكبرله‌ندىلر (صَغَارٌ عِنْدَ اللّٰهِ) خورلق وكيمچيلك ايرشر قيامت كونده الله حضورنده (وَعَذَابٌ شَدِيدٌ) دخى قاطى عذاب تيز ايرشر (بِمَا كَانُوا يَمْكُرُونَ) ايماندن طيمو برله‌ن مكر وحيله قيلولارى سببلى (فَمَنْ يُرِدِ اللّٰهُ اَنْ يَهْدِيَهُ) بس كمدر تله‌ر الله تعالى اول كشينى حقلغه كوندرونى (يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْاِسْلَامِ) اول كشينك كوكره‌گنى اسلام اوچون روشان قيلور يعنى كوكره‌گنى كيك قيلور وكوكلان نورلاندرر نيته‌كه رسول‌الله «اذا دخلَ النورُ فى القلب انشرحَ وانفسحَ» ديدى يعنى كوكل‌گه نور كرسه كوكل روشانلانور وكيكايور بو نور كرونك علامتى نرسه ديو رسول الله‌دان صورالدقده مكسگولك يورطقه قايتماق آلداو يورطندان يراق بولماق ئرلم‌گه حاضرله‌نمك ديدى (وَمَنْ يُرِدْ اَنْ يُضِلَّهُ) وكمدر اول كشينى الله تعالى حق بولدان آزدرونى تله‌سه (يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا) اول كشينك كوكره‌گن بيك قاطى طار قيلور حقنى قبول ايتودن بتونله‌ى يراق بولور بس اول كشينك كوكره‌گنه (كوكلنه) ايمان وياشقه ايزگولكلر كرمس (كَاَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِى السَّمَاءِ) ايمان برله‌ن تكليف ايتلسه گويا كه كوك‌كه آشو برله‌ن تكليف ايتلكان كبى بولور (كَذٰلِكَ) اوشانداق يعنى الله تعالى آزدرغان آدمنك كوكره‌گى وكوكلى حقنى قبول ايتودن طار وبراق قيلغان كبى (يَجْعَلُ اللّٰهُ الرِّجْسَ) عذابنى ورسوالقنى قيلور الله تعالى (عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ) ايمان كيترمه‌گان آدملر اوزه‌رينه (وَهٰذَا صِرَاطُ رَبِّكَ) وبو قرآن كيترگان بيان ربكنك بوليدر (مُسْتَقِيمًا) توغرى بولغان حالده اول يول (قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ) تحقيق بز آيتلرنى آيروب بيان ايتدك (لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ) وعظله‌نه واثرله‌نه تورغان قوم اوچون بس اگر آيتلر برله‌ن وعظله‌نسه‌لر بلورلر درستلكده هر نرسه‌گه كوچى بيتكوچى الله تعالى‌در دخى هر بر يوقدان بار بولغان نرسه الله تعالى‌نك قضاسى وياراطووى برله‌ندر دخى الله تعالى بنده‌لرنك حاللرين بلكوچيدر هم اشنده حكمت ايه‌سيدر آدملرگه قيلغان اشلرى عادل‌در ديو (لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ) اول قرآن آيتلرى برله‌ن وعظله‌نوچى آدملر اوچون بولور سلامتلك يورطى اوجماخ (عِنْدَ رَبِّهِمْ) ربلرى حضورنده (وَهُوَ وَلِيُّهُمْ) واول ربلرى اول وعظله‌نوچيلرنك يارده‌مچيلرى‌در (بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قيلغان نرسه‌لرى سببلى بولور اول سلامتلك يورطى بولغان اوجماخ (وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا) دخى اى محمد (عليه السلام) شول كونلى ايسكه توشر الله‌تعالى اول كونده آدم برله‌ن جزءدن هر برسنى جيبلغانلارى حالده قوبارر (يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ) اى جنلر (شيطانلار) گروهسى (قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ

من الانس

من الانس) تحقیق آدملرنی آزدرودان (آزدرونی) کوب قیلدکز (وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ) دخی آدملردن شیطانلارنك دوستلری یعنی شیطانلارغه اطاعت قیلوچیلار ئه یتدی (رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ) ای ربمز بزنك بعضمز بعضمز برلهن فائده لندی یعنی جن آدم برلهن آدم جن برلهن فائده لندی چونکه شیطان آدمنی نفس آرزولارینه دلالت قیلا اماجن نك آدم برلهن فائده لنووی چونکه آدملر شیطانغه اطاعت قیلا (وَبَلَغْنَا) دخی ایرشدك بز (أَجَّلْتَ لَنَا الَّذِي) شوندی اجلمزگه (أَجَّلْتَ لَنَا) اول اجلنی بزگه مدت له دك یعنی بعث که ایرشدك بوسوز آدملرنك شیطانغه اطاعت قیلوبرلهن نفس آرزولارینه ایبه رو برلهن هم بعثنی انکار برلهن خسرتله نب اقرارلاری بولا (قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ) الله تعالی ئه یتدی اوط سزنك باراچاق اورنکزدر (خَالِدِينَ فِيهَا) اول اوطده مکگو قالغانکز حالده (إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ) مگر اوطده مکگو قالماسسز الله تعالی نك اوط عذابندن زهر بر (صالقناق) عذابنه کوچرونی الهگان وقتده غنه (إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ) درستلکده سینك ربك اشده حکمت ایبه سیدر هم آدم برلهن جن نك عملارینی وحاللرینی بلگوچیدر (وَكَذَلِكَ نُوَلِّي) آدم برلهن جن نك گناهلیلارینی بعضسی برلهن فائده لندردکی کبی ایرکلی قیلورمز (بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا) ظلم قیلوچیلارنك بعضسنی بعضسنه (بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) کسب قیلغان نرسه لری (کفرلری وگناهلاری) سببلی (يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ) ای جن لر وآدملر گروهسی (أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِنْكُمْ) ایا سزلردن سزگه رسوللر کیلمه دیمو رسوللر فقط آدمدنگنه بولسه ده لکن آدم برلهن خطاب ده جمع قیلندقدان بوسوز درست بولا نیته که «يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ» دیمك درست ایدی وحالانکه مرجان توزلی صولی دیکگزدن گنه چغا طاطلی صولی دیکگزدن چقمی یاکه جنلردن اوزلرینه مبعوث بولغان رسوللر بولور (يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِي) اول رسوللر سزگه مینم آیتلارمنی قصه (بیان) قیلورلار (وَيُنْذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا) دخی سزنی بو کونکزگه (قیامت کونکزگه) یولقودان قورقتورلار (قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا) آدملر وجنلر ئه یتدیلر (ئه یتورلر) اوزمزنك ضرر مزغه گناه برلهن گواهلق بیردك (بیره مز) دیو بوسوز آدملردن وجن لردن کفر برلهن هم عذاب قه تیبشلی بولو برلهن اقرار بولا (وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا) واول آدملرنی وجن لرنی دنیا ترکلگی آلدادی (وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ) دخی آدملر وجنلر اوزلرینك ضررلارینه گواهلق بیردیلر (أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ) درستلکده آدملر وجن لر کافرلر بولدیلار دیواوزلرینك ضررلارینه گواهلق بیردیلر الله تعالی بوآیتده آدملرنی وجنلرنی فکرلرینك یاوز بولووی رأیلرینك یاوز بولوب رأیلرینك خطا بولووی اوزه رینه خورلادی (ذَلِكَ) بو رسوللرنی یبه رو (أَنْ لَمْ يَكُنْ رَبُّكَ) درستلکده ربك برلمادی (مُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ) اوزلرندن صادر بولغان ظلم سببلی هیچ بر قریه اهلن هلاك ایتوچی (وَأَهْلُهَا غَافِلُونَ) وحال بوکم اول قریه اهلی غافللردر یعنی آلارغه دینی بیان قیلا تورغان پیغمبرلر یبه رلمه دی یعنی الله تعالی پیغمبر یبه روب دینی بیان قیلماینچه ظلملری سببلی گنه هیچ بر قریه اهلنی هلاك ایتمه دی (وَلِكُلٍّ دَرَجَاتٌ مِمَّا عَمِلُوا) عقللی آدملردن (مکلف لردن) هر برسی اوچون عمل قیلغان نرسه لرندن درجه لر

باردر (وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ) ای محمد (علیه السلام) سینك ربك غافل ایمه‌س (عَمَّا يَعْمَلُونَ) مكاف لرنك عمل قیلغان نرسه‌لرندن (وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ) وسینك ربك بنده‌لردن هم عبادتلرندن موكسزدر هم بنده‌لرگه رحمت ایله‌سیدر یعنی ربكنك بنده‌لرگه پیغمبر یبه‌روی اوز فائده‌سی اوچون توگل در بلكه سزگه مرحمت اوچون در (إِنْ يَشَأْ يُذْهِبْكُمْ) اگر تله‌سه الله‌تعالی ای گناهلی آدملر سزنی یبه‌رر (وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ بَعْدِكُمْ) دخی سزنك صوكنكزدن اورنكزغه قویسار (مَا يَشَاءُ) تله‌گان خلقندن تله‌گان نرسه‌لرنی (آدمارنی) (كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ ذُرِّيَّةِ قَوْمٍ آخَرِينَ) نینه‌كه سزنی سزنك صفتكزده بولماغان ایكنچی قوم بالالارندان یاراتدی یعنی نوح علیه السلام كبمه‌سینك اهلندن (إِنَّ مَا تُوعَدُونَ لَآتٍ) ای گناهلی آدملر درستلكده سزگه وعده قیلنغان نرسه (قیامت هم احوالی) البته شكسز كیلگوچیدر (وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ) وسزمینم عذابمدن عاجز قیلوچی توگلسز (قُلْ يَا قَوْمِ اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ) ای محمد (علیه السلام) قومكا ئه‌یت ای قوم طافتلرنك غایه‌سی اوزه‌رینه عمل قیلكز یعنی بارقوتكزایله عمل اینكز (إِنِّي عَامِلٌ) درستلكده مین بارقوتم اوزه‌رینه عمل اینوچیمون (فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) بس تیز بلورسزسز (مَنْ) شول كشینی (تَكُونُ لَهُ عَاقِبَةُ الدَّارِ) اول كشی‌گه یورطنك صوكی بولور یعنی آخرت یورطنده ماقتالمش بولغان صوكنی یورط كیگه بولور شونی تیز بلورسز بزگه بولورمی یاكه سزگه‌می (إِنَّهُ) درستلكده شأن (لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ) ظلم قیلوچیلار سعادت‌كه ایرشمه‌سلر جاهلیت عادتلری‌نك بعضسنی نسخ ایتب الله‌تعالی ذكر قیلماچق آیتنی اینه‌ردی اول عادت شول جاهلیت اهلی ایگنندن وحیوان بالالارندان بعضسنی الله تعالی‌گه آطیلار ایكان بعضسنی صنملارغه الله تعالی‌گه دیب آطالغانندن قوناقلار ومسكینلرنی تربیه قیلالار ایكان صنملارغه دیب آطالغانندی پوت خانه صاقچیلارینه بیره‌لر ایكان هم صنملر حضورنده صنملرغه آطالغان حیوانندی بوغازلیلار ایكان اگرده الله تعالی‌گه دیب بیلگوله‌نگان نرسه یخشیراق واوسكوچیره‌ك بولسه برنی الله تعالی بای دیب‌ینه‌ده صنملارغه دیرتعیین ایته‌لرایكان اگرده صنملارغه دیوتعیین ایتكان‌نرسه یخشیراق واوسكوچیره‌ك بولسه اول نرسه‌نی صنملارغه قالدرالار ایكان صنملارغه محبتلری آرتق بولغانلقی اوچون هم صنملرنی الله‌غه اختیار قیلدقلاری اوچون (وَجَعَلُوا لِلَّهِ) جاهلیت كافرلری الله اوچون قیلدیلار (مِمَّا ذَرَأَ) الله تعالی یاراطقان نرسه‌دن (مِنَ الْحَرْثِ وَالْأَنْعَامِ) ایگندن ودورت آیاقلی حیوانلاردان (نَصِيبًا) ئوللش‌قیلدیلار (فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ بِزَعْمِهِمْ) بس اول كافرلر اوزلرینك باطل گمانلاری برله‌ن ئیتدیلر بوئوللشی الله‌اوچوندر (وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا) وبوئوللشی برنك (الله‌نك) شریكلرینه (صنملارغه) دیو (فَمَا كَانَ لِشُرَكَائِهِمْ) بس الله‌نك شریكلرینه دیب اعتقاد قیلغان نرسه‌لریله بولغان نرسه (ئوللش) (فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ) بس اول نرسه الله‌تعالی‌گه ایرشمه‌س (وَمَا كَانَ لِلَّهِ) دخی الله‌اوچون بولغان‌نرسه (ئوللش) (فَهُوَ يَصِلُ إِلَى شُرَكَائِهِمْ) بس اول الله‌اوچون بولغان نرسه الله‌نك شریكلری دیب اعتقاد قیلغان نرسه‌لرینه ایرشر (سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ) جاهلیت كافرلرینك حكم قیلغان نرسه‌لری‌نی یاوز بولدی (وَكَذَلِكَ) دخی اوشانداق ایگن برله‌ن دورت آیاقلی مالنی ئوللشلرونی زینتله‌گان كبی (زَيَّنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ)

مشركلردن

مشرکلردن کوبسنه زینتله‌دی (قَتْلَ أَوْلَادِهِمْ) باللاریلی ئولترونی (شُرَكَائُهُمْ) مشرکلرنك الله‌نك شریکلری دیب اعتقاد قیلغان نرسه‌لری باللارنی ئولترودن نزلارنی اسیر بولودن وفقیر بولودن قورقو اوچون ئولترو مراد بولسه شریکلردن شیطانلار مراد بولا اگر باللارنی ئولترودن معبودلری اوچون باللارنی قربان ایتوب بوغازلاو مراد بولسه شریکلردن صنملرمرادبولا (لِيُرْدُوهُمْ) مشرکلردن کوبسنه شریکلری باللاریلی ئولترونی زینتله‌وی مشرکلرنی کفر سببلی هلاك ایتو اوچون (وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ) دخی مشرکلراوزه‌رینه دیملرینی قاطناشدرواوچون یعنی اسماعیل علیه السلام دینی اوزه‌رنده بولغان نرسه‌نی (باللاری قربان ایتونی) یاکه عمل ایتو واجب بولماغان نرسه‌نی قاطناشدرو اوچون (وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ) واگر الله تعالی نلمسه ایدی (مَا فَعَلُوهُ) مشرکلر اوزلری اوچون زینتله‌نـــگان نرسه‌نی قیلماسلارایدی یاکه شریکلر زینتله‌ونی قیلماسلارایدی (فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ) بس ای محمد علیه السلام مشرکلرنی هم افترا قیلغان نرسه‌لریلی قوی (وَقَالُوا) دخی مشرك کافرلر ئیتدیلر (هَٰذِهِ أَنْعَامٌ) بولار صنملر اوچون بولغان دورت آیاقلی حیوانلاردر (وَحَرْثٌ) دخی صنملر اوچون بولغان ایکنلردر (حِجْرٌ) حرامدر بولار (لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ) بوحیوانلار بـــرله‌ن ایکنلرنی طعام‌له‌نمس مکربز تله‌گان آدملرکنه طعام‌له‌نور یعنی صنملرخدمتچیلری دخی ایرلرکنه خانونلارغه طعام‌له‌نو درست توکللدر (بِزَعْمِهِمْ) اوزلرینك باطل کمانلاری بوینچه شولایدر بو حکم (وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا) دخی بولار آرقلاریغه آطلانو ویوك قویو حرام قیلغان حیوانلاردر مرادلاری بحیره‌لر سائبه‌لر حام‌لـر (وَأَنْعَامٌ) دخی بولار شوندی دورت آیاقلی حیوانلاردر (لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا) بـو حیوانـلار اوزه‌رینه بوغازلاغانده الله‌نك اسمنی ذکر قیلماسلار بلکه صنملر اسمنیگنه ذکر قیلورلار (افْتِرَاءً عَلَيْهِ) مشرکلر حیوانلارینی اوچکه بولدیلر الله تعالی‌گه افتراء قیلغانلاری حالده یعنی مشرکلر حیوانلارینی اوچکه بولدیلر بر قسمی برله‌ن فائده‌له‌نو حرام مگر صنم خادملرینه، هم ایرلرکنه، فائده‌له‌نو درست بر قسمی شول اول حیوانلارغه آطلانو ویوك صالو درست توکل وبر قسمی شول اول حیوانلارنی بوغازلاغانـده الله اسمی ذکر قیلمایینچه صنملر اسمی‌گنه ذکر قیلنور بواشلرینی افتراء قیلوب الله تعالی‌گـه نسبت بیردیلر (سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ) مشرکلرگه الله تعالی افتراء قیلغان نرسه‌لری سببلی تیز ئولش بیرر الله تعالی شول یاوز عادتنی خورلاب ذکر قیلنغان آیتنی ایندردی حاصل الله تعالی حـلال قیلنمش وحرام قیلنمش مسئله‌لرنی ذکر ایتدی حلالنی حرام ایتوچی وحرامنی حلال ایتوچی کافرلرنی رد قیلو اوچون تفسیرات احمدیه ایبه‌سی ئه‌یته بوبدعت عادتلرنك کوبسی حاضرده برزنك خلق آراسنده باردیومثلا شیطانلارغه وجن‌لرکه نذرئه‌یتو کبی هم بعض آدم باللاریله نذرئه‌یتودخی نذرئه‌یتلگان حیواندن آشاونی اوزینه حرام ایتو کبی دخی الله تعالی بوغازلانغان حیوان قورصاغنداغی ئولگان بالانك حرام بولووی حقنده ذکر قیلنماچق آیتنی ایندردی حیواننی بوغازلاغاچ قورصاغندن چقغان بالا جانلی بولسه بوغازلاو برله‌ن بالانماق حلال اگر ئولگان بولسه بوولوب ئولگان حیوان حکمنده بولغانلقی اوچـون

امام اعظم قاشنده حرام آناسنی بوغازلاو بالاسنی بوغازلاو کبی بولغانلقی اوچون امام ابو یوسف
وامام محمد وامام شافعی قاشلارنده حلال اگرده اعضاسی تمام بولوب یپتکان بولسه (وَقَالُوا مَا فِی بُطُونِ
هٰذِهِ الْأَنْعَامِ) دخی مشرکلر ئه یتدیلر بوبحیره وسائبه قورصاقلارنده بولغان نرسه (جنین) (خَالِصَةٌ لِذُكُورِنَا)
بزنك ایرلرمز اوچون خالصدر یعنی ایرلرمزگه گنه حلالدر (وَمُحَرَّمٌ عَلَى أَزْوَاجِنَا) وبزنك خاتونلارمزغه
حرامدر (وَإِنْ يَكُنْ مَيْتَةً) واگر بوبحیره وسائبه بولغان حیوانلار قورصاغنده بولغان نرسه (بالا) ئولگان
بولسه (فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ) بس اول ئولگان بالاده ایرلر وخاتونلار اورتاقلاردر یعنی هر قایوسنه
آشاو حلالدر دیب (سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ) الله تعالی مشرکلرنك بحیره وسائبه بولغان حیوان قورصاغنده
بولغان بالانی صفتلاولارینك جزاسی بولغان یاوز جزاء برلهن جزالار اول مشرکلرنی (إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ)
درستلکنه اول الله اشنده حکمت ایپه سیدر اوزینك خلقنی بلگوچیدر (قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ) تحقیق شوندی
آدملر اوزلری اوچون ضرر ایتدی (قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا) ضعیف عقللی بولغانلاری حالده بالالارینی
ئولتردیلر (بِغَيْرِ عِلْمٍ) بلودن باشقه یعنی عرب نادانلاری فقیراکدن واسیر بولودن قورقوب قزلارینی
تری حالنچه بیرگه کومه ر بولدیلار (وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ) دخی الله تعالی اوزلرینه حلال ایتب
رزقلاندرغان نرسه نی حرام قیلدیلار یعنی بحیره وسائبه لرنی (افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزه رینه افتراء
قیلغانلاری حالده (قَدْ ضَلُّوا) دخی تحقیق مشرکلر بواشلری سببلی آزدیلار (وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ) دخی حق
یولغه کونلمش بولمادیلار بوآیتدن حیوانلار اچدن ئولك حالده چقغان بالانك حرام برلووی بلنه چونکه
الله تعالی ترك بولغان بالانك (جنین نك) ایرلر برلهن خاتونلار آراسنده بر حکمده بولوب ئولك بولغان
بالانك ایکنچی حکمده بولووی حقنده بولغان مشرکلرنك حکمنه راضی بولمادی الله تعالی نك بو حکم گه
راضی بولماوی اوچ نرسه نی احتمال توتا برسی شول الله تعالی نك بوحکم گه راضی بولماوی ترك جنین نك
ایرلرگه حرام بولماینچه خاتونلارغه غنه حرام بولووی هم ئولك جنین نك ایرلرگه ده خاتونلارغه ده حلال
بولووی اوچونمی یاکه ترك جنین نك ایرلرگه حلال بولوب خاتونلارغه حرام بولووی اوچونگنه می
یاکه ئولك جنین نك ایرلرگه ده خاتونلارغه ده حلال بولووی اوچونگنه می البته اوچونچی سبب اوچون توگل
چونکه اوچونچسی برلهن ئه یتوچیده یوق اگر الله تعالی نك راضی بولماوی اوچونچی سبب اوچون بولسه مشرکلرنك
ترك چقغان جنین نك ایرلرگه حلال وخاتونلارغه حرام دیب حکملری کورکام اش بولسه کیره ك باری الله تعالی نك
راضی بولماوی ایرلر برلهن خاتونلارنی ئولك جنین ده اورتاق قیلغانلقلاری اوچونگنه بولسه کیره ك
بس الله تعالی نك بوحکم گه راضی بولماوی اوّلگی سبب برلهن ایکنچی سبب اوچون بولا امام شافعی
ایکنچی سبب که میل ایتدی شونك اوچون ده بوغازلانغان حیوان قورصاغندان چقغان جنین ملطق حلال
دیدی کیره ك ئولك بولسون وکیره ك ترك بولسون چونکه الله تعالی ئولك چقغان جنین ده گنه ایر برلهن
خاتونلی اورطاق قیلغانلقلاری اوچون مشرکلرگه راضی بولمادی دیدی امام اعظم اوّلگی سبب که
میل ایتدی شونك اوچون بوغازلانغان حیوان قورصاغندان ترك چقغان جنین حلال وئولك چقغان جنین

حرام

حرام دیدی چونکه الله تعالی ترك جنین‌نی ابرلرگه خاص ایتب‌ده‌وئولك جنین‌نی ابرلر برله‌ن خاتونلار آراسنده اورطاق ایتکانلکاری اوچون مشرکلرگه راضی بولمادی (وَهُوَالَّذی) واول الله تعالی شوندی الله‌در (اَنْشَاَ جَنّٰات مَعْرُوشٰات) بیردن کوته‌رلمش بولغان باغچه‌لارنی یاراندی (وَغَیْرَ مَعْرُوشٰات) دخی بیردن کوته‌رلمش بولماغان باغچه‌لارنی یاراتدی (وَالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ) دخی خرمانی وایگنلرنی یاراندی (مُخْتَلِفًا اُکُلُهُ) آشالمش‌نرسه‌لرنی توسده تەمده ایسده مقداردەتورلی‌بولغان حالده (وَالزَّیْتُونَ وَالرُّمّٰانَ) دخی زیتوننی هم انارنی یاراندی (مُتَشٰابِهًا وَغَیْرَ مُتَشٰابِه) زیتون برله‌ن رماندن هر برسی توسده اوخشاغانلاری حالده وتەمده اوخشاماغانلاری حالده یاراندی یاکه زیتون برله‌ن رماندن بعض فردلری توسده وتەمده اوخشاب بعضسی اوخشاماغان حالده (کُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ اِذٰا اَثْمَرَ) بو ذکر قیلغان نرسه‌لردن هر برسی‌نك بیمشنی آشاغزهر قایچان بیمش بیرسه (وَآتُوا حَقَّهُ یَوْمَ حَصٰادِه) دخی بولاردان هر برسینك حقن بیرگز بولاردن هربرسنی کیسکان کونده (وَلَاتُسْرِفُوا) دخی‌اسراف قیلماگز یعنی برده قالدرمینچه بقونله‌ی بیرمه‌گز (اِنَّهُ لَایُحِبُّ الْمُسْرِفِینَ) درستلکده‌الله‌تعالی‌اسراف قیلوچیلارنی دوست کورمه‌س بو آیت دلالت قیلادر ایگنلرنك وبیمش‌لرنك زکاتنی بیرونك واجب بولوویینه چونکه امر وجوب اوچون امام اعظم قاشنده اوطون قامش وبچه‌نسن باشقه هر بر بیردن چقغان نرسه‌دن زکاة واجب لکن یغمور صووی برله‌ن اوسسه اوندان بر «عشر» واجب. اگر بنده اوزی صوغاروب اوسدرسه اوندان برنك یارطسی یعنی یکرمیدن بر «نصف عشر» واجب کافرلر اوزلرینك باطل گمانلارینه ابیه‌روب هیچ بر دلیلسز بر مرتبه الله تعالی بزگه دورت آیاقلی حیوانلارنك ایرکاکلرینی حرام قیلدی وبر مرتبه بوغازلانغان حیوانلار اچلرنسدن چقغان بالالارنی حرام قیلدی دیو اعتقاد قیلغانلاری زمانده الله تعالی بو بوزوق اعتقادلارینی ردقیلوب‌ذکر قیلماچق آیقلرنی ایندردی (وَمِنَ الْاَنْعٰامِ حَمُولَةً وَفَرْشًا) دخی الله تعالی دورت آیاقلی حیوانلاردان یوك طاشی طورغانلارنی دخی یونلاری تۆکلری قللاری برله‌ن پالاص یاصاب آستقه توشه‌لمش بولا طورغانلارنی یاراندی (کُلُوا مِمّا رَزَقَکُمُ اللّٰهُ) الله تعالی سزگه رزقلاندرغان نرسه‌لردن آشاگز یعنی دورت آیاقلی حیوانلارنك حلال بولغانلارندن (وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوٰاتِ الشَّیْطٰانِ) دخی اوز قاشگزدن حلالنی حرام‌قیلوده وحرامنی حلال قیلوده شیطان وسوسه‌لرینه ایبه‌رمه‌گز (اِنَّهُ لَکُمْ) درستلکده اول شیطان سزگه (عَدُوٌّ مُبِینٌ) ظاهر دشماندر (ثَمٰانِیَةَ اَزْوٰاج) سیگز صنفنی یاراندی (مِنَ الضَّأْنِ اثْنَیْنِ) صارقدن ایکی صنفنی یاراندی یعنی ته‌که (کبش) وصاولق (نعجه)نی (وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَیْنِ) دخی کچه‌دن ایکی صنفنی یاراندی یعنی ته‌که (تیس) برله‌نصاولق (عنز)نی (قُلْ آلذَّکَرَیْنِ حَرَّمَ اَمِ الْاُنْثَیَیْنِ) ئه‌یت سین ای محمدعلیه‌السلام مشرکلرگه الله‌تعالی‌صارق برله‌ن کچه‌دن ایکی‌ایرکاکنی‌می حرام‌قیلدی یاکه‌ایکی اورغاچینی‌می‌حرام‌قیلدی (اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَیْهِ اَرْحٰامُ الْاُنْثَیَیْنِ) یایسه‌صارق برله‌ن کچه‌دن‌ایکی اورغاچیلارنی بالا قاپچقلارینك اچینه آلغان نرسه‌سنی (جلینی) حرام‌قیلدیمی یعنی‌اچلرنده‌گی بالالارینی حرام قیلدیمی

(نَبِّئُونِی بِعِلْمٍ) الله تعالی‌نك حرام قیلغانلقنه دلالت قیلا تورغان بیاگولی نرسه برلهن خبر بیرگز میكا (اِنْ كُنْتُمْ صَادِقِینَ) اگر سز الله تعالی‌نك حرام قیلووینی دعوی‌ده راست سوزلیلردن بولساگز (وَمِنَ الْاِبِلِ اثْنَیْنِ) دخی توه‌دن ایكی صنف‌نی یعنی ایركاك برلهن اورغاچینی یاراتدی (وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَیْنِ) دخی صغردان ایكی صنفنی یاراتدی یعنی اوگز برلهن صاولقنی (قُلْ آلذَّكَرَیْنِ حَرَّمَ اَمِ الْاُنْثَیَیْنِ) ئه‌یت سین ای محمد علیه‌السلام كافرلرگه الله تعالی توه برلهن صغردان ایكی ایركاكنی حرام قیلدیمی یاكه ایكی اورغاچینی حرام قیلدیمی (اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَیْهِ اَرْحَامُ الْاُنْثَیَیْنِ) یایسه توه برلهن صغردان ایكی اورغاچی‌نك بالاقاپچقلاری اچینه آلغان نرسه‌نی «جنین نی» حرام قیلدیمی دیو یعنی الله‌تعالی بودورت جنس‌دن هیچ بر صنف‌نی حرام قیلمادی بس ای مسلمانلار بو دورت جنس‌نك سیگز صنف‌نی‌ده آشاگز هم جنین‌لرنی‌ده آشاگز (اگرده تری بولوب چقسالار) (اَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ) یایسه سز ای مشركلـــــر حاضرلر بولدگزمی (اِذْ وَصّٰیكُمُ اللّٰهُ بِهٰذَا) الله تعالی بو نرسه‌لرنك حرام بولووی برلهن بیورغان وقتده البته حاضر بولغانگز یوق پیغمبرگه ایمان كیترگانگز یوق بس سزگه موني بلو ممكن توگل (فَمَنْ اَظْلَمُ) بس كمدر ظالمرهك (مِمَّنِ افْتَرٰی عَلَی اللّٰهِ كَذِبًا) الله تعالی اوزه‌رینه یالغانـــی افترا قیلغان كشیدن (لِیُضِلَّ النَّاسَ بِغَیْرِ عِلْمٍ) علمسز باشقه آدم‌لرنی آزدرر اوچون افترا قیلغان كشی‌دن یعنی بو كشی‌دن ظالمرهك هیچ كم یوقدر (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالی (لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظّٰالِمِینَ) ظلم قیلوچـــی قوم‌نی حق‌لقغه كوندرمه‌س الله تعالی بو آیتنی حلال قیلوب حرام‌نی حرام قیلو حقنده ایندردی بو آیت‌نك ظاهری بوغازلاغان حیوانلار اچیندن چقغان بالانك «جنین‌نك» مطلق كیره‌ك ترك بولسون وكیره‌ك ئولك بولسون حلال بولووینه دلالت قیلا یعنی امام ابو یوسف وامام محمد وامام شافعی‌نك مقصودلارینـــی بیره دخی بو آیت آط قاچر ایشه‌ك اینی‌نك حرام بولوویله دلالت قیلا چونكه الله‌تعالی دورت آیاقلی حیوانلارنك حلال بولوونده یالغز دورت جنسدن سیگز صنف‌نی اختیار قیلدی بس بو دورت جنس‌نك سیگز صنفلدن باشقه‌سی‌نك حرام بولووی چغا چونكه بو حلال لكن بیـان اورننده بیان‌نـــك یوقلغی یوقاق‌غه دلیل دیمش‌لر «عَدَمُ الْبَیَانِ فِی مَوْضِعِ الْبَیَانِ دَلِیلٌ لِلْعَدَمِ» برنك مونده كلام ئویده‌تورا تورغان اهلی‌حیوانلارده بولدقدان وحشی بولغان دورت آیاقلی حیوانلار برلهن بحث كیامی اماصو صغری‌عربده بولمادقندان ذكر قیلماغان صو صغرینی بقرگه كرتو ممكن توگل چونكه كجه‌نك صارق‌غه باشقه‌لغـی كبی بولارده باشقه الله تعالی اوزی قاشنده حرام بولغان نرسه‌نی بیان ایتب ذكر قیلماچق آیتنی ایندردی (قُلْ لَا اَجِدُ فِیمَا اُوحِیَ اِلَیَّ) ای محمد علیه‌السلام ئه‌یت سین كافرلرگـه میكا وحی قیلنغان نرسـه‌ده (قرآن‌ده) تابمیمون (مُحَرَّمًا عَلٰی طَاعِمٍ) طعام‌له‌نوچی اوزه‌رینه حرام بولغان طعامنی (یَطْعَمُهُ) طعام‌له‌نوچی اول‌طعامنی طعامله‌نه‌در ایدی (اِلَّا) مگر حرام بولغان طعامنی تابامون (اَنْ یَكُونَ مَیْتَةً) اول طعام‌نك ئوله كسه ایتی بولووی وقتنده (اَوْ دَمًا مَسْفُوحًا) یایسه توگلمش قان بولووی وقتنده یعنی بوغاز قـانی بولووی حقنده (اَوْ لَحْمَ خِنْزِیرٍ) یایسه دوكغز ایتی بولووی وقتنـده (فَاِنَّهُ رِجْسٌ) بس درستلكده دوكغز نجس‌در بس

بو آیت دلالت قیلادر دوکغزنك عین نجس بولووینه (أَوْ فِسْقًا) یایسه اول طعام یعنی بوغازلانمش بولغان حیوان یاوز نرسه بولووی وقتنده (أُهِلَّ لِغَيْرِ اللهِ بِهِ) اول حیواننی بوغازلاغانده الله‌دان باشقه اوچون تاوش کوته‌رلمش بولووی یعنی الله‌نك اسمندن باشقه نرسه‌نك اسمنی ذکر قیلنوب بوغازلانغان حیوان بولووی وقتنده یعنی ئوله کسه، بوغازقانی، دوکغز ایتی، الله اسمندن باشقه نرسه اسمی ذکر قیلنوب بوغازلانغان حیوان بولار همه‌سی حرام بو آیت‌نك ظاهری حرام بولغان نرسه‌لرنك بو دورت نرسه‌گنه بولووینی تلی وحالانکه بو دورتدن باشقه قرآن برله‌ن سنت برله‌ن قیاس برله‌ن ثابت بولغان حرام‌لار بیك کوب شونك اوچون حراملقنی بو دورت‌گه حصر کافرلر حلال بولغان سیکز نرسه‌نی نفس آرزولاری بوینچه‌غنه حرام قیلغانلقلاری اوچون بو سیکز نرسه‌که اضافه برله‌ن بولور یاکه شول وقتده وحی قیلنغان نرسه‌دن‌گنه اخبار بولور اول وقتده رسول الله‌غه شول دورت نرسه‌نك‌گنه حرام‌لغی وحی قیلنغان بولور اما باشقه نرسه‌لرنك حراملغی صوکره وحی قیلنغان بولور (فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ) بس بر کشی بو حرام‌لاردان برسنی آشارغه مضطر بولسه یعنی ضرورت اونده‌سه اوزی کبی مضطرغه ظلم قیلماغان هم ضرورت قدرندن اوتمه‌گان حالده (فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) بس درستلکده سینك ربك بو کشینی یارلقاغوچی هم رخصت بیروونده رحمت قیلغوچیدر (وَعَلَى الَّذِينَ) دخی شوندی آدملر اوزه‌رینه (هَادُوا) اول آدملر یهود بولدیلار (حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفُرٍ) هر بر ترناق وطویاق یعنی بارماق ایه‌سنی حرام قیلدق توه یرطقچ حیوانلار هم یرطقچ قوشلار کبی (وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ) دخی صغر برله‌ن قویدان (حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ) یهودلر اوزه‌رینه حرام قیلدق (شُحُومَهُمَا) صغر برله‌ن صارق‌نك اچ وبیوری مایلارنی (إِلَّا) مگر حرام قیلمادق (مَا) شول ماینی (حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا) اول ماینی صغر برله‌ن صارق‌نك آرقالاری یوکله‌دی یعنی آرقاداغی ایت‌لری اوستنده بولغان ماینی (أَوِ الْحَوَايَا) یایسه اچه‌کلری یوکله‌دی یعنی اچه‌ك مایلارینی حرام قیلمادق (أَوْ مَا) یایسه شول ماینی حرام قیلمادق (اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ) اول مای سویه‌ك برله‌ن قاطشدی (ذَلِكَ) بولارنی حرام ایتو (جَزَيْنَاهُمْ بِبَغْيِهِمْ) یهودلرنی ظلم‌لری سببلی جزالادق (وَإِنَّا لَصَادِقُونَ) دخی درستلکده بز خبرمزده ووعیدمزده راستلاردان‌مز الله تعالی اوّل بو آیتده یهودلرگه حرام قیلغان نرسه‌سی برله‌ن خبر بیردی مونك صوکنده بز یهودلرنی ظلم‌لری سببلی بو نرسه‌لرنی حرام قیلو برله‌ن جزالادق دیدی موندن بلندیکه یهودلرگه حرام بولغان نرسه بزگه حلال ایکانچیلك چونکه الله تعالی بزدن بورون بولغان پیغمبرنك شریعتنی قصه قیلدی شارع بزدن بورون بولغان شریعتنی قصه قیلغانده اول شریعت بزگه لازم بولا اگر شارعدن انکار موجود بولماسه بو اورنده انکار موجود بولدی چونکه بولارنی حرام ایتو برله‌ن جزالادق دیدی بس یهودلرگه حرام بولغان نرسه‌لر بزگه شبهه‌سز حلال بولا (فَإِنْ كَذَّبُوكَ) بس اگر یهودلر ای محمد سینی یالغانغه توتسالار (فَقُلْ رَبُّكُمْ ذُو رَحْمَةٍ وَاسِعَةٍ) بس یهودلرگه ئه‌یت سین سزنك ربکز کیك بولغان رحمت ایه‌سیدر سزگه مهلت بیرر لکن مهلت بیرووینه آلدانماکز هیچ بر جزا بیرمی قالدرماس

(وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ) دخی الله تعالی‌نك عذابی کیلمگاج کیری قایتارلماس (عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ) بیغمبرلرنی یالغانغه تونقان یاوز قومدن (سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا) تیزدن مشرك بولغان آدملر ئه‌یتورلر (لَوْ شَاءَ اللَّهُ) اگر الله شرکنی تله‌مه‌سه ایدی (مَا أَشْرَكْنَا) بز الله‌غه عبادتده شریك قیلماس ایدك (وَلَا آبَاؤُنَا) دخی آتالارمزده شریك قیلماس ایدی (وَلَا حَرَّمْنَا مِنْ شَيْءٍ) دخی هیچ بر حلال بولغان نرسه‌دن حرام قیلماس ایدك (كَذَٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) ای محمد بو مشرکلر سینی یالغانغه تونقان‌کبی بولاردان بورون بولغانلاریده پیغمبرلرنی یالغانغه تونتدیلار (حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا) بزنك عذابمزنی طاتوغانلاریله قدر (قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ) ئه‌یت سین ای محمد ایا سزنك قاشکزده اشکزگه الله تعالی‌نك راضی بولوویلی بلودن بارمی (فَتُخْرِجُوهُ لَنَا) بس اول علمنی بزگه چغارورسز یعنی ظاهر قیلورسز (إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ) ایبه‌رمیسز سز مگر گمان‌غه ایبه‌ره‌سز (وَإِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ) دخی توگل‌سز مگر الله‌غه یالغانلارسز (قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ) ای محمد ئه‌یت سین مشرکلرگه اگر سزنك دلیلکز بولماسه الله تعالی اوچون تمام بولغان دلیل باردر (فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ) بس اگر الله تعالی تله‌سه ایدی همه‌کزنی حقلغه کوندرر ایدی (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد علیه‌السلام مشرکلرگه (هَلُمَّ شُهَدَاءَكُمُ الَّذِينَ) شوندی شاهدلرکزنی حاضر قیلکز (يَشْهَدُونَ) اول شاهدلرکز گواهلق بیررلر (أَنَّ اللَّهَ حَرَّمَ هَٰذَا) درستلکده الله تعالی اوشبونی یعنی سز حرام قیلغان نرسه‌لرنی حرام قیلدی دیو (فَإِنْ شَهِدُوا) بس اگر شاهدلر الله تعالی بز حرام قیلغان نرسه‌نی حرام قیلدی دیو گواهلق بیرسه‌لر (فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ) بس ای محمد (علیه السلام) سین اول شاهدلار برله برگه شهادت بیرمه یعنی اول شاهدلر یالغانچیلار آلارنی شهادتلرنده تصدیق قیلمه (وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) دخی ای محمد بزنك آیتلرمزنی یالغانغه تونقان آدملرنك باطل آرزولاریله ایبه‌رمه (وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) دخی آخرت کونینه ایمان کیترمه‌گان آدملرنك (مشرکلرنك) باطل آرزولاریله ایبه‌رمه (وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ) واول آخرت کوینه ایمان کیترمه‌گان آدملر ربلرینه شریك اثبات قیلورلار (قُلْ تَعَالَوْا) ئه‌یت سین ای محمد مشرکلرگه کیلکز (أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ) ربکز سزگه حرام قیلغان نرسه‌نی اوقورمون (أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ) الله تعالی سزنك اوزه‌رکزگه حرام قیلغان نرسه‌لر شول الله تعالی‌گه شریك قیلماز سزلق یعنی الله تعالی‌گه شریك اثبات قیلماکز (شَيْئًا) هیچ نرسه‌نی (وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا) دخی آتا وآناغه ایزگولك قیلوکز یعنی ایزگولك قیلماو حرام (وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ) دخی فقیرلکدن قورقودن بالالارکزنی ئولترمه‌کز (نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ) بز سزنیده وبالالارنیده رزقلاندررمز (وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ) دخی الوغ گناهلارغه یاقن بولماغز یعنی زنا ولواطه کبی الوغ گناهلارنی قیلماکز (مَا ظَهَرَ مِنْهَا) الوغ گناهلاردان ظاهر بولغانده یاقن بولماکز (وَمَا بَطَنَ) دخی الوغ گناهلارنك یاشرن بولغانده یاقن بولماکز (وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي) دخی شوندی نفسنی (آدمنی) ئولترمه‌کز

(حَرَّمَ اللّٰهُ) اول نفسنى ئولترونى الله تعالى حرام قيلدى (الّا بالْحَقّ) مگر حق برلەن ئولترگز قصاص اوچون ارتداد اوچون رجم اوچون ئولترو كبى (ذٰلِكُمْ) بوسزنك ذكر قيلنمش نرسەلرگز (وَصّٰكُمْ بِهٖ) بو نرسەلر برلەن الله تعالى سزگه بيورور (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) عقلگزبرلەن توغريلغلى تابوگز اوچون (وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ) دخى يتيمنك مالنه ياقن بولماگز يعنى آشاماگز (الّا بالَّتِى هِىَ اَحْسَنُ) مگر كوركام بولغان خصلت برلەنگنه ياقن بولگز يعنى صاقلاگز وآرتدررغه طرشگز (حَتّٰى يَبْلُغَ اَشُدَّهُ) يتيم عقلينك قوتنه (بلاغت كه) ايرشكانده قدر (وَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ) دخى صاوت برلەن وآغرلق برلەن اولچەوده عدللك وتيگزلك برلەن كامل قيلگز يعنى كيمتب ئولچەمەگز (لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا) هيچ بر نفسى (آدمنى) كوچلەمەبز (الّا وُسْعَهَا) مگر طاقتى قدرگنه كوچلەربز (وَاِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا) وهر قايچان حكمده ياكه باشقه اشده سوز ئەيتسەگز توغريلق برلەن ئەيتگز (وَلَوْكَانَ ذَا قُرْبٰى) اگرچه فائدەسنه ياكه ضررينه سوزئەيتلمش كشى اوزگزگه ياقنلق ايبەسى كشى بولسەده (وَبِعَهْدِ اللّٰهِ اَوْفُوا) دخى الله‌نك عهدينه وفا قيلگز يعنى الله تعالى‌نك توغريلقغه لازم بولگز وشريعت حكملرينى اوتەگز! ديب سزگه عهدقيلغان نرسەسنه (ذٰلِكُمْ وَصّٰكُمْ بِهٖ) سزنك اوتكانلگى نرسەگز اول نرسه برلەن سزگه الله‌تعالى بيورور (لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ) سزنك وعظلەنمه كلگگز واثرلەنمه كلگگز اوچون الله‌تعالى بيتمش اوچ فرقەدن برسينك جهنمدن قوتلوچى (فرقهٔ ناجيه) بولوب بيتمش ايكسى هلاك بولوچى (فرقهٔ هالكه) بولووى حقنده ذكر قيلناچق آيتنى ايلەردى (وَاَنَّ هٰذَا صِرَاطِى) دخى درستلكده بو الله‌نك برلگينى اثبات هم رسول‌الله‌نك پيغمبرلگنى اثبات هم شريعتلرنى بيان ميلم يولمدر (مُسْتَقِيمًا) توغرى بولغان ماللده اول يول (فَاتَّبِعُوهُ) بس اول‌يولغه ايەركز (وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ) دخى باشقه باطل وبدعت بولغان يوللارغه ايبەرمەگز (فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ) بس باشقه‌يوللارغه ايبەرو سزنى الله‌نك يولندان (دينندن) آيرر (ذٰلِكُمْ وَصّٰكُمْ بِهٖ) بوسزنك الله‌نك يولينه (دينه) ايبەركز اول ايبەرو برلەن الله (تعالى) سزگه بيورادر (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) باشقه باطل وبدعت بولغان يوللاردان صاقلانووگز اوچون * بو آيت‌نك ظاهرينه قاراغانده يتمش‌اوچ فرقه‌نى اثبات‌كه دلالت بولماسەده لكن مدارك ايبەسى ئەيتەدر رسول‌الله بروقتده برتوغرى صزق صزدى وئەيتدى بوتوغرى وحقلق يولى بويولغه ايبەركز ديو مونك صوگنده اوگدان وصول‌دان آلتى‌شار كەكرى صزق صزدى‌وئەيتدى بولار تورلى يوللار وهر برسنده شيطان بار اوزى بولغان يولغه خلقنى اوندىدر بو يوللاردان صاقلانگز ديدى هم مذكور آيتنى اوقودى مونك صوگنده اون ايكى يولدان هر برسى آلتى يول بولوب ئەورلەده (نيچك‌ئەورله تورغانمر؟) جمعى يتمش ايكى يول‌بولا بس‌رسول‌الله‌نك بوصزق‌لارنى صزغانده بو آيتنى اوقوندان توغرى بريولدان هم‌باطل تورلى يوللاردان امتنده بولغان يتمش اوچ‌فرقه بولوغه دلالت‌قيلا يتمش ايكسى هلاك‌بولغان فرقه بولوب برسى جهنم‌دن قوتلوچى بولغان فرقه‌بولا نيتەكه رسول‌الله «ستفترق امتى على ثلثة وسبعين فرقة واحدة منها ناجية والباقى هالكة» ديگان يعنى امتم يتمش‌اوچ تورلى جماعت‌گه بولنه برسى جهنم‌دن

قوتلوچی و ضالغانلاری هلاك بولوچی (فرقهٔ ناجیه) هم اهل السنة والجماعت دیورسول اکرم هم اصحاب کرام اعتقادنده بولغان آدملرکه ئه یتورلر (لکن رسول اکرم واصحاب کرام اعتقادینی بلواوچون علم کلام برلهن وسفسطه سوزلر برلهن قالمناشماغان صاف اعتقاد کتابنی اوقورغه کیرهك دامللا شهاب الدین القرانی المرجانی نك حکمة بالغه سی یاکه قورصاوی ابو النصرنك اعتقاد کتابی یاکه مصون حمیدیه کبیارنی) ابن عباس (رضی الله عنهما) ئه یتهٔ اهل السنة والجماعت که خاص برلغان اعتقادلار کوب لکن اهل السنة والجماعتدن بولماق اوچون شرط بولغانی اون نرسه گنه دیوبرسی «تَفْضِیلُ الشَّیْخَیْنِ» یعنی ابو بکر الصدیق ایله حضرت عمرده (رضی الله عنهما) فضیلت بار دیمك (باشقه صحابه لارغه قاراغانده آرتق معناسنده بولماسه کیرهك آنسنی الله تعالی اوزی بلور) ۲ «تَوْقِیرُ الْخَتَنَیْنِ» رسول اکرم نك ایکی کیه وینی یعنی حضرت عثمان برلهن حضرت علینی الوغلاماق (سوکمه سسزلك) ۳ «تَعْظِیمُ الْقِبْلَتَیْنِ» ایکی قبله نی یعنی کعبة الله برلهن بیت المقدسنی الوغلاماق ٤ «اَلصَّلٰوةُ عَلَی الْجَنَازَتَیْنِ» ایکی جنازه اوزه ربنه یعنی ظاهر شرعده ایزگی کشی برلهن ظاهر شرعده یاوز کشی نك جنازه لری اوزه ربنه نماز اوقوماقلق ٥ «وَالصَّلٰوةُ خَلْفَ الْاِمَامَیْنِ» دخی ایکی امامغه یعنی ایزگو امام آرطنده ده یاوز امام آرطنده ده اوبوب نماز اوقماقلق ٦ «اَلْمَسْحُ عَلَی الْخُفَّیْنِ» ایکی چیتك اوزه رینه سفرده هم حضرده مسح قیاماقلق ۷ «اَلْقَوْلُ بِالتَّقْدِیرَیْنِ» ایکی تقدیر برلهن یعنی ایزگوللك ویاوزلق تقریرلری نك الله تعالی دن بولووی برلهن ئه یتمه کلك ۸ «اَلْاِمْسَاكُ عَنِ الشَّهَادَتَیْنِ» ایکی تورلی گواهلقدان یعنی بیلمگولی آدمگه اوجماخلق یاکه تموغلق دیر گواهلق بیرودن طییلماق (رسول الله دنیاده اوجماخلی بولو برلهن سویونج بیرگان آدملردن باشقه حقنده) ۹ «تَرْكُ الْخُرُوجِ عَلَی الْاِمَامَیْنِ» ایکی پادشاه اوزه ریله یعنی عادل پادشاه اوزه رینده ظالم پادشاه اوزه رینده قارشی صوغشقه چغونی قریماقلق (دین گه نقصانلق قیلماغانده) ۱۰ «اَدَاءُ الْفَرِیضَتَیْنِ» ایکی فرضنی یعنی نماز برلهن زکات نی اوتهمه کلك اهل السنت والجماعت گه باشقه بولغان فرقه لرنك اصللاری بیدی (۱ معتزله) بولار اوزلری یکرمی شعبه (۲ شیعه) بولار اوزلری یکرمی ایکی شعبه (۳ خوارج) بولار اوزلری یکرمی شعبه (٤ مرجئه) بولار بیش شعبه (٥ نجاریه) بولار اوچ شعبه (٦ جبریه) بولار بر شعبه (۷ مشبهه) بولار بر شعبه (ثُمَّ آتَیْنَا مُوسَی الْکِتَابَ) مونك صرکنده موسی علیه السلام غه کتاب (تورات) بیردك (تَمَامًا عَلَی الَّذِی اَحْسَنَ) نعمتمنی تمام قیلو اوچون اول کتاب برلهن عمل قیلونی کورکام قیلغان کشی اوزه رینه یعنی موسی علیه السلام گه (وَتَفْصِیلًا لِکُلِّ شَیْءٍ) دخی هر بر دینده کیره کلی نرسه نی آیروب بیان قیلو اوچون (وَهُدًی وَرَحْمَةً) دخی حقلقنه کوندروچی برلسون اوچون هم رحمت اوچون (لَعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ یُؤْمِنُونَ) اسرائیل بالالاری ربلرینه یولقوغه ایمان کیترسون لر اوچون (یعنی حشرگه) (وَهٰذَا کِتَابٌ) وبو قرآن شوندی کتابدر (اَنْزَلْنَاهُ) ایندردك بزبو کتابنی (مُبَارَكٌ) فائده سی کوبدر (فَاتَّبِعُوهُ) بس قرآنغه ایبه رکز یعنی قرآن ئه یتکانچه عمل ایدکز (وَاتَّقُوا) دخی قرآنغه خلافلق قیلودان صاقلانکز (لَعَلَّکُمْ تُرْحَمُونَ) رحمت قیلنمش

بولوکز اوچون (اَنْ تَقُولُوا) سزگه قرآن نی ایندردك سزنك ئه یتوکز مکروه بولغانلغی اوچون (اِنَّمَا اُنْزِلَ الْكِتَابُ) بودر باشقه توگل در کتاب ایندرلدی (عَلٰی طَائِفَتَیْنِ مِنْ قَبْلِنَا) بزدن بورون بولغان ایکی جماعتکه گنه یعنی یهود برلهن نصاراغه غنه دیو اسلام زمانده مشهور بولغان کتاب تورات برلهن انجیل گنه بولغانلغی اوچون الله تعالی حصر برلهن ئه یتدی (وَاِنْ كُنَّا عَنْ دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِینَ) درستلکده بز اول ایکی جماعت نك کتابلارینی اوقودان غافل لر بولدق اوقومادق دیو (اَوْ تَقُولُوا) یاینسه سزگه قرآن ایندردك سزنك ئه یتوکز مکروه بولغانلغی اوچون (لَوْ اَنَّا) اگر درستلکده بز (اُنْزِلَ عَلَیْنَا الْكِتَابُ) اگر بزنك اوزه رمزگه کتاب ایندرلسه ایدی (لَكُنَّا اَهْدٰی مِنْهُمْ) البته بز یهود برله نصارالاردان حقلق غه کونلوچیه رك بولور ایدك دیو (فَقَدْ جَاءَكُمْ بَیِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ) بس تحقیق سزگه «مسامانلارغه» ربکزدن ظاهر دلیل کیلدی (وَهُدًی وَرَحْمَةٌ) دخی حقلق غه کوندروچی هم رحمت کیلدی (فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ) بس شول کشی دن کمدر ظالمره ك (كَذَّبَ بِآیَاتِ اللّٰهِ) اول کشی الله تعالی نك آیتلریلی بالغانغه طوتدی (وَصَدَفَ عَنْهَا) دخی الله تعالی نك آیتلرندن یوز دوندردی بس اوزبده آزدی کشینیده آزدردی (سَنَجْزِی الَّذِینَ یَصْدِفُونَ) بس شوندی آدملرگه جزابیر رمز آلاریوز دوندررلر (عَنْ آیَاتِنَا) بزنك آیتلرمزدن (سُوءَ الْعَذَابِ) عذابنك یاوزی برلهن جزابیر رمز (بِمَا كَانُوا یَصْدِفُونَ) آیتلردن یوز دوندرولری سببلی قیامت علامتلرینی بیان مسئله سنده الله تعالی ذکر قیلماچ آیتنی ایندردی (هَلْ یَنْظُرُونَ) مکه اهلی کوتمه سلر (اِلَّا اَنْ تَاْتِیَهُمُ الْمَلَائِكَةُ) مگر عذاب فرشته لری کیلوینی یاکه جانلارینی آلور اوچون اوزارینه ئولم فرشته لرینك کیلوینی کوته رلر (اَوْ یَاْتِیَ رَبُّكَ) یاکه ربك نك عذابینك یاکه قیامت نك کیلوینی کوته رلر (اَوْ یَاْتِیَ بَعْضُ آیَاتِ رَبِّكَ) یاکه ربك نك علامتلرینك بعضسینك کیلروینی کوته رلر یعنی قیامت علامتلرینك کافرلر ایمان کیترو حقنده بو نرسه لرنی کوتمه سه لرده لکن بونرسه لرنی (علامتلرنی وعذابلارنی) کورگان وقتده ایمان کیتروگه مضطر بولاچاقلار شونك اوچون کافرلرنی کترچیلر منزلنه ایندرلدی (یَوْمَ یَاْتِی بَعْضُ آیَاتِ رَبِّكَ) ربك نك علامتلرینك بعضسی کیلگان کونده (لَا یَنْفَعُ نَفْسًا اِیمَانُهَا) هیچ بر نفسکه ایمانی فائده بیرمه س (لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ) اگر اول نفس بو علامتلر کیلمه سدن بورون ایمان کیترگان بولماسه (اَوْ كَسَبَتْ فِی اِیمَانِهَا خَیْرًا) یاکه ایمانده ایزگولکلی یعنی اخلاصلی یاکه توبه نی کسب ایتکان بولماسه (قُلِ انْتَظِرُوا اِنَّا مُنْتَظِرُونَ) ای محمد ئه یت سین مکه اهلنه بو علامتلرنی کوتوکزنی بزده سزنك ایله برلکده کوته چکلرمز دیو * بو آیت ده قیامت یاقن بولدقده ظاهر بولا تورغان علامتلر بارلقغه دلالت بار قیامت نك کچك علامتلری والوغ علامتلری بار دیگانلر ئولوغ علامتلری «علامة کبری» اول علامتلر حضرت حذیفه برلهن عاذب اوغلی براء ئه یته بر وقتده بز قیامتلی سویله شب تورادر ایدك رسول الله کیلوب چقدیده نرسه سویله شه سز دیدی بز قیامت قایچان بولور ایکان دیوب سویله شب اوتورامز دیدك رسول الله قیامت بولماس آلدندان اون تورلی علامت بولمیچه دیدی شول علامتلرنی ذکر ایتدی [۱] دخان، [۲] دابة الارض، [۳] مشرقده خسف، [۴] مغربده خسف،

٥ جزيرة العربده خسف، ٦ دجال چغو، ٧ طلوع شمس من المغرب، ٨ يأجوج ومأجوج، ٩ نزول عيسى، ١٠ يمندن چغب خلقنى محشرگه سوره طورغان اوط * بولار اعتقاد كتابلارنده بيان قيلنه تورغان نرسه بولد قلارى اوچون بيان ايتمه دك اوشانداق اعتقاد كتابلارنده بولارنك تعريف هم بيانلرى تورليلكدن قايومذهبنك سوزى راست ايكانلنده بلوچيقندر مثلا يأجوج مأجوجنى بعضلر بزنك كبى خلق ديمشلر . دخانيده بعضلر زور آچلق سببلى بولغان كوز آلدلارى توتون كبى قارانغولانودان عبارت ديمشلر . باشقه لارده هم باشقه تأويل ايتمشلر . (انَّ الَّذينَ فَرَّقُوا دينَهُمْ) درستلكده شوندى آدملر دينلرينى آيردىلر يعنى دين قاعده لرينك بعضسنه ايمان كيتردىلر بعضسنه ايمان كيترمه ديلر (وَكَانُوا شيَعًا) دخى تورلى فرقه بولديلار شونك اوچون رسول الله يهودلر بيتمش بر فرقه گه آيرلديلار كلسى هاويه ده مگر برسيگنه هاويه ده توگل نصارالار يتمش ايكى فرقه گه آيرلديلار كلسى هاويه ده مگر برسيگنه هاويه ده توگل مينم امتم بيتمش اوچ فرقه گه بولندى كلسى هاويه ده مگر برسيگنه هاويه ده توگل ديب ئه يتدى (بيضاوى) (لَسْتَ منْهُمْ فى شَىْءٍ) اى محمد عليه السلام سين دينلرينى آيروب تورلى فرقه گه بولنگان آدملردن هيچ نرسه ده توگلسك يعنى آلارنك آيرلوولندن سين سؤال قيلمه ميسك (انَّمَا اَمْرُهُمْ الَى اللّٰه) باشقه توگل بارى آلارنك اشلرى الله غه تابشرلمشدر (ثُمَّ يُنَبِّئُهُمْ) مونك صوكنده خبر بيرر (الله تعالى) آلارغه (بمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ) آلارنك قيلغان اشلرى برلهن (مَنْ جَاءَ بالْحَسَنَة) بر كشى ايزگو اشنى كيتورسه يعنى ايزگولك قيلسه (فَلَهُ عَشْرُ اَمْثَالهَا) بس اول كشى گه ايزگولكى قدر اون اوْلش ايزگولك بولور (وَمَنْ جَاءَ بالسَّيِّئَة) وبر كشى ياوزلق نى كيتورسه (فَلَا يُجْزَى الَّا مثْلَهَا) بس بو كشى گه ياوزلقى برابرنده اوْلش بيرلمش بولماس مگر ياوزلغى قدرگنه اوْلش بيرلور (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) وآدملر ثوابلارينى كيمتوبرلهن وعذابلارينى آرتدرو برلهن ظلم قيلنمش بولماس لار (قُلْ) اى محمد (عليه السلام) قومكدن بولغان مشركلرگه ئه يت (انَّنى هَدَانى رَبّى) درستلكده مينى رهم كوندردى (الَى صرَاط مُسْتَقيم) توغرى بولغان (دينًا قيَمًا) توغرى بولغان دين گه (ملَّةَ ابْرَاهيمَ) ابراهيم (عليه السلام) ملتنه (حَنيفًا) اول ابراهيم باطل دينلدن حق دينگه آوشقانى حالده (وَمَا كَانَ منَ الْمُشْركينَ) دخى اول ابراهيم الله غه شريك قاطوچيلاردان بولمادى (قُلْ انَّ صَلَوتى) ئه يت سين اى محمد (عليه السلام) درستلكده مينم نمازم (وَنُسُكى) دخى مينم عبادتلرم (وَمَحْيَاىَ) دخى مينم تركلكم (وَمَمَاتى) دخى مينم ئولووم (للّٰه رَبّ الْعَالَمينَ) خالص بتون عالمنى تربيه ايتوچى الله تعالى اوچوندر (لَا شَريكَ لَهُ) اول الله تعالى گه عبادتنده تيكدمش يوقدر (وَبذَلكَ اُمرْتُ) دخى مين الله نى برلهو برلهن ياكه بو سوز برلهن بيورلدم (وَاَنَا اَوَّلُ الْمُسْلمينَ) دين ده مين الله غه بوى صونوچيلارنك اوّلگسى من چونكه هر پيغمبرنك اسلامنى امتى نك اسلامندن بورون * مشركلار اوزلرينك معبودلرينه عبادت قيلورغه اوندەگاج الله تعالى شول ذكر قيلناچق آيتنى ايتدردى (قُلْ اَغَيْرَ اللّٰه اَبْغى رَبًّا) ئه يت سين اى محمد مشركلرگه ايا مين تربيه قيلوچى ومعبود بولو يوزندن الله غه باشقه نى ايستيمو دخى سزنك معبودلركزنى عبادتده شريك قيليمو الينه ايسته مه م هم قيلمام (وَهُوَ رَبُّ كُلّ شَىْءٍ) واول الله تعالى

هر

هرنرسه‌نك تربیه ایتوچیدر (وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْس) دخی هیچ بر نفس گناهنی كسب قیلماس (اَلَّا عَلَيْهَا) مگر شول نفس‌نك ضرریله‌غنه كسب قیلور (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ) دخی گناه قیلوچی هیچ نفس یوكله‌مه‌س (وِزْرَ اُخْرَى) ایكنچی نفس‌نك گناهسنی (ثُمَّ اِلَى رَبِّكُمْ مَرْجِعُكُمْ) مونك صوكنده قایتاچاق اورنكز ربكزدر (فَيُنَبِّئُكُمْ) بس ربكز سزگه خبر بیرر (بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ) سزنك اختلاف قیلا تورغان نسته‌كزده شول وقت حقلق باطل‌دن وحقلقده بولغان كشی باطل‌لقده بولغان كشیدن ظاهر بولور (وَهُوَ الَّذِى) واول الله تعالی شوندی الله‌در (جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْاَرْضِ) سزنی بیرنك خلیفه‌لری قیلدی یعنی بعضكزنی بعضكز اورننده قالغوچی قیلدی نیته كه رسول الله پیغمبرلرنك ایمك صوكغسی هم امتی باشقه امت‌لرنك ایمك صوكغسی (وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْض) دخی بعضكزنی بعضكز اوستنده شرافتده وبایلقده كوته‌ردی (دَرَجَات) كوب درجه‌لرگه (لِيَبْلُوَكُمْ فِيمَا آتَاكُمْ) سزگه بیرگان نرسه‌لرنده (مرتبه ومال‌لارده) سزنی صنار اوچون نیچك بو نعمتلرنك شكرانه‌سنی اوته‌رسز نیچك مرتبه ایمه‌سی مرتبه‌سز كشی برله‌ن بای یارلی برله‌ن خوجه خده‌تچی برله‌ن معامله قیلور (اِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَاب) درستلكده سینك ربك گناهلی‌لارغه عذابنی تیز قیلوچی‌در (وَاَنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيم) دخی درستلكده سینك ربك مؤمنلرنمك گناهلاریلی یارلقاغوچی همم رحمت قیلغوچیدر

انعام سوره‌سی نك ترجمه‌سی تمام بولدی

﴿ بیدنچی سوره اعراف سوره‌سی سیگز آیت‌دن باشقه‌سی مكه‌ده اینلان جمعی ایكی یوزده بیش بصری ایكی یوزده آلتی كوفی آیت ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(الٓمٓصٓ) بوسوزنمن مرادینی الله‌تعالی اوزی بلور یاكه «اَنَا اللهُ اَعْلَمُ وَاُفَصِّلُ» معناسنده یعنی مین الله‌من بلورمن وآیررمن معناسنده [۲] (كِتَابٌ اُنْزِلَ اِلَيْكَ) اول قرآن كتابدركه ای محمد علیه السلام سیكا ایندرلدی اول كتابنی (فَلَا يَكُنْ فِى صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ) بس سینك كوكره‌گكده اول كتابدن (ایرشدرودن) تارلق بولماسون (لِتُنْذِرَ بِهِ) اول كتابنی سیكا ایندردك اول كتاب برله‌ن سینك قورقتووك‌اوچون (وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ) دخی مؤمنلرگه وعظ بولسون اوچون (اتَّبِعُوا مَا اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ) ای آدملر ربكزدن اوزكزگه ایندرلگان نرسه‌گه (قرآنغه همسنت‌گه) ایمه‌رسز (وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ اَوْلِيَاءَ) دخی الله‌دان باشقه بولغان ولیلرگه ایمه‌رمه‌كز یعنی الله‌دان باشقه‌نی دوستلار توتماكز والله‌دان باشقه جن وآدم شیطانلاریله ایمه‌رمه‌كز آلار سزنی آزدررلار (قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ) آز وعظله‌نو برله‌نگده وعظله‌نورسز (وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنَاهَا) وكوبمیدركم قریه‌لردن یعنی كوب قریه‌لرنی (اهلنی) بزهلاك قیلدق (فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيَاتًا) بس اول قریه‌لرگه (اهلنه) بزنك عذابمز كیچده كیلدی (اَوْهُمْ قَائِلُونَ) یاكه اول قریه اهلی كوندزنك یارطسنده قیلو برله یوقوسنی بوقلاغوچیلار ایدی (فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ)

---

۲) المص حساب بویینه ۳۶۷ در. شول حسابدن بتون قرآنداغی سوره باشنداغی حرفلرنك حسابی ۶۹۰۰ دن آرتقراق بولادر.

بس بز هلاك ايتكان قوم‌نك سوزلرى بولمادى (اذْجاءَهُمْ بَأْسُنا) اول قوم‌كه بزنك عذابمز كيلكان وقتده (الّا اَنْ قالُوا) مگر ئه‌يتولرى بولدى (انّا كُنّا ظالمينَ) درستلكده بز اوزمزگه ظلم قيلوچيلار بولدق ديو (فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذينَ) بس شوندى آدملردن صورارمز (اُرْسِلَ اليْهِمْ) اول آدملرگه پيغمبرلر يبه‌رلدى يعنى رسوللرنك سوزلرينى قبول ايتولرندن صورارمز (وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلينَ) دخى رسوللردن صورارمز نى نرسه‌ده سزنى قبول ايتديلر ديو ياكه رسوللكنى ايرشدردكزمو ديو (فَلَنَقُصَّنَّ عَلَيْهِمْ بعلْم) بس رسوللر هم امت اوزه‌رينه قيلغان اش‌لرى برله‌ن بلگانمز حالده بيان قيلورمز وخبر بيررمز رسوللرنك بز بلميمز غيب‌لر نى سين اوزك بلوچيسن ديولرى وقتده (وَما كُنّا غائبينَ) دخى رسوللرنك وامتلرينك حاللرندن غائب بولوچى بولمادق (وَالْوَزْنُ يَوْمَئذ الْحَقُّ) عمللرنى حقلق وتيگزلك برله‌ن اولچه‌و پيغمبرلردن وامتلردن صورالغان كوندده‌در (فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوازينُهُ) بس بر كشى‌نك ايزگولكلر سببلى اولچه‌ولرى آغر بولسه يعنى ايزگو عمل ميزانى آغر كياسه (فَاُولئكَ هُمُ الْمُفْلحُونَ) بس بوايزگولك ميزانلارى آغر كيلكان آدم‌لر آلار مكّگى سعادت‌كه ايرشكرچيلردر (وَمَنْ خَفَّتْ مَوازينُهُ) وبعض كشيلرنك ياوزلقلار سببلى ميزانلارى بيكل بولسه يعنى ايزگو عمل ميزانى بيكگل كيلسه (فَاُولئكَ الَّذينَ خَسرُوا اَنْفُسَهُمْ) بس بو ايزگو عمل ميزانلارى بيكل آدملر دنياده وقتده اوزلرينه ضرر ايتكان آدملردر (بما كانُوا بآياتنا يَظْلمُونَ) بزنك آيتلرمزنى يالغانغه تورتو سببلى وآيتلرمزگه ظلم قيلور بولولارى سببلى‌در (وَلَقَدْ مَكَّنّاكُمْ فى الْاَرْض) اى آدم بالالارى تحقيق سزنى بيرده قرارلاندردق (وَجَعَلْنا لَكُمْ فيها مَعايشَ) دخى سزگه تركلك قيلا تورغان سببلر وقورال‌لارياراتدق (قَليلًا ما تَشْكُرُونَ) مينم سزگه انعام قيلغان نرسه‌مده آز شكر قيلوبرله‌نگنه شكر قيلورسز (وَلَقَدْ خَلَقْناكُمْ) وتحقيق سزنى يعنى آناكز آدمنى بالچقدان ياراتدق‌بز (ثُمَّ صَوَّرْناكُمْ) مونك‌صوكنده سزنى يعنى آناكز آدمنى صورتله‌دك‌بز آدم‌عليه‌السلام‌نى ياراتوهم صورتينى صورتله‌و بتون آدمنى ياراتو هم صورتله‌و حكمنده بولغانغه كوره الله تعالى بنر آدم‌نك كلسنه خطاب ايتكان (ثُمَّ قُلْنا للْمَلائكَة) مونك صوكنده فرشته‌لرگه‌ئه‌يتدك (اسْجُدُوا لآدَمَ) آدم (عليه‌السلام)گه سجده قيلكز ديو (فَسَجَدُوا الّا ابْليسَ) بس فرشته‌لرهمه‌سى آدمگه سجده قيلديلار (بوگلديلر) مگر ابليس سجده قيلمادى (لَمْ يَكُنْ منَ السّاجدينَ) ابليس آدمگه سجده قيلوچيلار جمله‌سندن بولمادى (قالَ ما مَنَعَكَ اَنْ لا تَسْجُدَ) الله تعالى ئه‌يتدى اى‌ابليس آدمگه سجده قيلودان سينى قايو نرسه طيدى (اذْ اَمَرْتُكَ) مينم سيكا آدمگه سجده قيل‌ديب بيورووم‌وقتده (قالَ اَنَا خَيْرٌ منْهُ) ابليس ئه‌يتدى جوابده مين آدمدن ايزگومن (خَلَقْتَنى منْ نار) سين مينى اوتدان ياراتدك (وَخَلَقْتَهُ منْ طين) دخى سين آدمنى بالچقدان ياراندك البته اوط نورانى نرسه بولد‌قدان ظلمانى بولغان بالچقدان ايزگورك (قالَ فَاهْبطْ منْها) الله تعالى ابليس‌كه ئه‌يتدى بس توش‌سين اوجماخدان (فَما يَكُونُ لَكَ اَنْ تَتَكَبَّرَ فيها) بس سيكا اوجماخده تكبرلك قيلورغه درست بولماس (فَاخْرُجْ اِنَّكَ منَ الصّاغرينَ) بس چق سين اوجماخدان درستلكده‌سين تكبرلك سببلى

خورلغفه توشکان نرسه‌لر جمله‌سندن سن (قَالَ أَنظِرْنِي إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ) ابلیس ئه‌یتدی میکا قوبارلمش بولغان کون (قیامت کونی) گه قدر مهلت بیر یعنی میلی قیامت کونینه قدر ئولترمه دیو (قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ) ابلیس‌که الله تعالی ئه‌یتدی درستلکده سین قیامت کونینه قدر مهلت بیرلمشلردن سن (قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي) الله تعالی‌گه ئه‌یتدی سینك میلی آزدروك سببلی نی طریق برله‌ن آزدررغه ممکن مینده بنده‌لرکنی شولای آزدررمن دیو (لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ) آدم بالالاریلی آزدرر اوچون سینك توغری بولغان یولکا اولطوررمن یعنی آلارنی سیکا ایرشدره تورغان یوللارغه یببه‌رمه‌سکه طرشرمن یعنی سیکا ایرشدره تورغان بولغه اوطرب کوتب طوررمن آلارنی اول بولدان قایتاروب یببه‌رو اوچون (ثُمَّ لَآتِيَنَّهُم) مونك صوئنده آدم بالالرینه کیلورمن (مِّن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ) آدم بالالری‌نك آللارندان (وَمِنْ خَلْفِهِمْ) دخی آدم بالالرینك آرطلارندان (وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ) دخی آدم بالالرینك اوك یاقلارندان (وَعَن شَمَائِلِهِمْ) دخی صول یاقلارندان یعنی دورت یاقلارندانده کیلورمن . یعنی تورلی وجه برله‌ن آزدررغه طرشرمن یاکه آل یاقلارندن کیلورمن‌نك معناسی آخرت طرفندن کیلورمن معناسنده آرت یاقلارندن کیلورمن‌نك معناسی دنیا طرفندن کیلورمن‌معناسنده اوك یاقلارندن کیلورمن‌نك معناسی ایزگولکلری طرفندن کیلورمن معناسنده صول یاقلارندن کیلورمن‌نك‌معناسی یاوزلقلاری طرفندن کیلورمن معناسنده (وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ) دخی آدم بالالرینك‌کوبسنی شکر قیلوچیلار واطاعت قیلوچیلار تابمازسك (قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْءُومًا مَّدْحُورًا) الله تعالی ابلیس‌که ئه‌یتدی اوجماخدن خورلانمش وسؤرامش بولغانك حالده چق سین! دیو (لَّمَن تَبِعَكَ مِنْهُمْ) آدمارندن سیکا ایبه‌رگان کشیلر (لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكُمْ أَجْمَعِينَ) سزدن یعنی آدمارندن وسیندن بارچه‌کزنی‌ده جهنم‌گه طوتررمن (وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنتَ) ای آدم طؤرسین (وَزَوْجُكَ) دخی خاتونلك حواء تورسن (الْجَنَّةَ) اوجماخده (فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا) بس اوجماخده ایکزده تله‌گان اورنکزدان وتله‌گان نرسه‌کزدن آشاکز (وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ) دخی بو آغاچقه (بغدای آغاچینه) یاقن بولماکز یعنی بغدای آغاچندن آشاماکز (فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ) بس اوزکزگه ظلم قیلوچیلاردن بولورسز (فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ) بس آدم برله‌ن حواغه ابلیس وسوسه قیلدی (لِيُبْدِيَ لَهُمَا) آدم برله‌ن حواغه ظاهر قیلو اوچون (مَا وُورِيَ عَنْهُمَا) آدم برله‌ن حوادن ارتلگان نرسه‌نی (مِن سَوْآتِهِمَا) آدم برله‌ن حوانلك عورتلرندن بولغوچی اول ارتلگان نرسه (وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا) دخی ابلیس آدم برله‌ن حواغه ئه‌یتدی ربکز سزنی طیمادی (عَنْ هَٰذِهِ الشَّجَرَةِ) بو آغاچدن (بغدای آغاچندن) آشاودان (إِلَّا) مگر طیدی (أَن تَكُونَا مَلَكَيْنِ) سزنك فرشته‌لر بولوکزنی مکروه کورگانلکی اوچون (أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ) یاکه اوجماخده‌مکگو قالرچیلاردان بولوکزنی مکروه کورگانلکی اوچون (وَقَاسَمَهُمَا) دخی ابلیس آدم برله‌ن حواغه یمین ایتدی (إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ) درستلکده مین سزگه نصیحت قیلوچیلاردن‌من (فَدَلَّاهُمَا بِغُرُورٍ)

بس ابليس آدم برلەن حوانى بغداى آغاچندن آشارغه آلداو سببلى ايندردى يعنى آشاندى (فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ) بس آدم برلەن حوا بغداى آغاچندن طاتوغانلارى زمانده (بَدَتْ لَهُمَا سَوْاٰتُهُمَا) آدم برلەن حوانك عورتلرى آچلدى (وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا) دخى آدم برلەن حوا عورتلرى اوزەرينه يافراق اوستنه يافراق يابشدررغه كرشديلر (مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ) اوجماخ آغاچينك يافراقندن (وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا) دخى آدم برلەن حواغه ربلرى ندا قيلدى (اَلَمْ اَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ) ايامين سزنى سزنك تگى آغاچكزدن «بغداى آغاچندن» آشاودن طيمادمى (وَاَقُلْ لَكُمَا) دخى سزگه ئەيتەدمى (انَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ) درستلكده شيطان سزنك اوچون ظاهر بولغان دشمانلر ديو البته طيدم وئەيتدم (قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا اَنْفُسَنَا) آدم برلەن حوا ئەيتديلر اى ربمز بز نفسمزگه ظلم قيلدق يعنى اوزمزگه اوزمز جبر ايتدك (وَاِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا) واگر بزنك گناهلارمزنى يارلقاماساك وحالمزگه مرحمت قيلماساك (لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ) البته بز ضرر ايقوچيلردن بولورمز (قَالَ اهْبِطُوا) الله تعالى ئەيتدى توشكز جنتدن يعنى آدم وحوا وبالالارگز (بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ) سزنك بعضكز بعضكزگه دشمانسز (وَلَكُمْ فِى الْاَرْضِ) دخى سزنك اوچون يبرده بولغوچيدر (مُسْتَقَرٌّ) قرارلانا تورغان اورن (وَمَتَاعٌ) دخى فائدەلەنو (اِلَى حِينٍ) بر زمانغه قدر يعنى عمرگزنك مدتى اوتكانگه قدر (قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ) الله تعالى ئەيتدى آدم برلەن حواء هم بالالارينه يبرده تركلك قيلورسز (وَفِيهَا تَمُوتُونَ) دخى يبرده ئولەرسز (وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ) دخى قيامت كونندەيبردن چغارلمش بولورسز (يَابَنِى آدَمَ) اى آدم بالالارى (قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا) تحقيق سزنك اوزەرگزگه كيم ايندردك (ياراتدق) يعنى سماوى برلەن تدبيرلر وكوكدن اينگوچى سببلر برلەن (يُوَارِى سَوْاٰتِكُمْ) اول كيم عورتلرگزنى اوڑتر (وَرِيشًا) دخى كوركاملك اوچون كيمەطورغان كيم ايندردك (وَلِبَاسُ التَّقْوٰى) دخى تقوالك (اللەدن قورقو) كيمومى (ذٰلِكَ خَيْرٌ) بو كيم ايزگودر (ذٰلِكَ مِنْ اٰيَاتِ اللّٰهِ) بوكيم ايندرو الله تعالىنك علامت لرندندر (لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ) آدملر وعظلەنسنلر ونعمتنى بلسنلر اوچون ايندردك (يَا بَنِى آدَمَ) اى آدم بالالارى (لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ) شيطان سزنى آزدرماسون (كَمَا اَخْرَجَ اَبَوَيْكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ) نيتەكه شيطان آتاگز آدم برلەن آناگز حوانى آزدرب جنتدن چغاردى (يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا) آتاگز آدم برلەن آناگز حوادن كيملرينى صوورغان حالده يعنى صوروغه سبب بولغان حالده (لِيُرِيَهُمَا سَوْاٰتِهِمَا) آتاگز آدم برلەن آناگز حوانك عورتلرينى ظاهر قيلو اوچون (اِنَّهُ يَرَاكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ) درستلكده شيطان اوزى هم عسكرلرى سزنى كورر (مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ) سز آلارنى كورمەگان اورندان (اِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ اَوْلِيَاءَ) درستلكده بز شيطانلارنى دوستلار ويارده‌چيلر قيلدق (لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ) ايمان كيترمەگان آدملرگه (وَاِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً) وهر قايسيان مشركلر شرك كبى قباحت اش قيلسەلار (قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا اٰبَاءَنَا) مشركلر ئەيتديلر بوفاحشه (شرك)

اوزدرنده بز آنلارەزنی تابدق (وَاللّٰهُ أَمَرَنَا بِهَا) دخی الله تعالی بزگه بوفاحشه برلەن امر قیلدی دیو (قُلْ انَّ اللّٰهَ) ئەیت سین ای محمد علیه السلام مشرکلرگه درستلکده الله تعالی (لَا یَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ) قباحت اش برلەن (شرك برلەن) بیورماس دیو (أَتَقُولُونَ عَلَی اللّٰهِ) ایا الله تعالی اوزەرینه ئەیتەسزمی (مَالَا تَعْلَمُونَ) یامەگان نرسەگزنی (قُلْ أَمَرَ رَبِّی بِالْقِسْطِ) ای محمد مشرکلرگه ئەیت ربم هراشده اورطاچه بولوبرلەن بیوردی افراط وتفریطدان نهی ایتدی دیمەو (وَأَقِیمُوا وُجُوهَکُمْ) دخی یوزلرگزنی تورغزگز یعنی توغری بولغانگز حالده یوزلرگزنی عبادتکه یونەلدرگز دیو (عِنْدَ کُلِّ مَسْجِدٍ) هر بر سجده قیلغان وقتده ونیتدی مسجده نمازغه حاضر بولساگزدا (وَادْعُوهُ مُخْلِصِینَ لَهُ) دخی الله تعالیگه صافی قیلغانگز حالده عبادت قیلگز (الدِّینَ) دیمکی طاعتنی (کَمَا بَدَأَکُمْ تَعُودُونَ) باشدەسزنی الله نیچك یاراتدی شول رەوشچه ترك حالنچه کیری قایتورسز یعنی الله تعالی ئزنی ترك ایتب یاراطقان کبی ترك ایتب قبرلرگزدن قوبارر هم عمللرگز برابرنده جزاء بیرر (فَرِیقًا هَدَی) بر جماعتنی الله تعالی ایمانغه موفق ایتو برلەن حقلیغه کوندردی (وَفَرِیقًا حَقَّ عَلَیْهِمُ الضَّلَالَةُ) وبر جماعتنی رسوای قیلدی آلار اوزەرینه آزغنلق ثابت بولدی (أَنَّهُمُ) درستلکده اول الله تعالی رسوای قیلغان آدملر (اتَّخَذُوا الشَّیَاطِینَ أَوْلِیَاءَ) شیطانلارنی دوستلاروپارەچیلر توتدیلار (مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله تعالی نی دوست توتودان باشقه (وَیَحْسَبُونَ) دخی اول الله تعالی رسوای قیلغان آدمار گمان قیلورلار (أَنَّهُمْ مُهْتَدُونَ) درستلکده اول آدمار حقلغه کونامش لر دیو بو آیت نمازده آیاق اوزره تورونك هم قبیلەغه یونەلونك هم نمازنی مسجده اوتەونك هم نمازده نیتنك شرط بولووی مسئلەلری حقنده بنده الله تعالی نمازده عورت اوْرتونك فرضلغی حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (یَابَنِی آدَمَ) ای آدم اوغللاری (خُذُوا زِینَتَکُمْ) عورتلرگزنی اوْرتگز (عِنْدَ کُلِّ مَسْجِدٍ) هر بر سجده قیلا تورغان اورن حضورنده یعنی هر بر نمازده بوآیتدن نمازده عورت اوْرتونك فرض بولووی چغادر چونکه زینت دن مراد عورت اوْرتە تورغان کییملر مسجددن نماز مراد (وَکُلُوا وَاشْرَبُوا) دخی اوزگزگه حلال بولغان نرسەلرنی آشاگز واچگز (وَلَا تُسْرِفُوا) دخی الله تعالی سزگه حلال قیلغان نرسەنی حرام قیلو سببلی اسراف قیلماگز مسلمانلر حج وقتنده مای وباشقه حلال طعاملرنی آشاماونی قصد قیلغاچ بو آیت ایندی (انَّهُ لَا یُحِبُّ الْمُسْرِفِینَ) درستلکده الله تعالی اسراف قیلوچیلارنی دوست کورمەس واقد اوغلی حسین اوغلی علی دن بر نصرانی طبیب سزنك کتابگزده عالم طب دن هیچ نرسه یوق دیو صورادقده علی الله تعالی عالم طب نی قرآندن یارطی آیتده جیدی دیدی یعنی آشاگز واچگز لکن اسراف قیلماگز دیگان آیتده موندان نصرانی طبیب رسولگزدن طب حقنده هیچ روایت یوق دیدی علی ئەیتدی بزنك رسولمز آزغنه سوزلردە طب نی جیدی دیو یعنی رسول الله ئەیتدی «اَلْمِعْدَةُ بَیْتُ الدَّاءِ وَالْحِمْیَةُ رَأْسُ کُلِّ دَوَاءٍ» دیو یعنی آش قازانی آورونك ئوریدر صاقلانب تقدیر برلەن آشاو هردارونك باشی در دیوشوندان صوك نصرانی سزنك کتابگز هم رسولگز جالینوس طبیب که طب نی قالدرماغان ایکان دیدی (قُلْ مَنْ حَرَّمَ) ای محمد علیه السلام

عرب نادانلارینه ئەیت کم حـــرام ایتدی (زِینَةَ اللهِ الَّتی) الله تعالی‌نك شوندی زینتنی یعنی عورت اوُرتوراوچون هم کورکاملك اوچون کییه تورغان کییملرنی (اَخْرَجَ لعبادہ) الله تعالی اول زینتنی اوزیك قللاری فائده‌سنه چغاردی (وَالطَّیِّبٰات مِنَ الرِّزْق) دخی رزقدن لذیذ بولغان طعاملرنی کم حرام ایتدی یعنی هیچ کم حرام ایتکانی یوق بیضاوی ایبه‌سی البته بوآیتده طعاملرده وشرابلارده وکییملرده اصل اباحت بولوغه دلالت باردیه (قُلْ) ئەیت‌سین محمد(علیه السلام) عرب نادان‌لارینه (هِیَ لِلَّذِینَ آمَنُوا فِی الْحَیٰوةِ الدُّنْیٰا) رزقدن لذیذ بولغانلاری حقیقتده دنیا ترکلگنده ایمان کیترگان آدملرگه‌در (خٰالِصَةً یَوْمَ الْقِیٰامَةِ) قیامت کونینده خالص بولغان حالده گرچه دنیاده ایمانسزلارده اورطاق بولسالارده اماقیامت کونینده اورطاق بولماسلار (کَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآیٰاتِ) بو حکمنی آیروب بیان قیلغانمز کبی آیتلرنیده آیروب بیان قیلورمز (لِقَوْمٍ یَعْلَمُونَ) بلگان قوم اوچون (قُلْ) ای محمد علیه السلام کعبة الله نی یالانغاچ کییمسز طواف قیلوچی مشرکلرگه ئەیت‌سین (اِنَّمٰا حَرَّمَ رَبِّیَ الْفَوٰاحِشَ) بودر باشقه توگل‌در ربم الوغ گناهلارنی حرام قیلدی (مٰا ظَهَرَ مِنْهٰا وَمٰا بَطَنَ) الوغ گناهلاردان ظاهر بولغانلارنیده دخی یاشرن بولغان لارنیده حرام ایتدی (وَالْاِثْمَ وَالْبَغْیَ بِغَیْرِ الْحَقِّ) دخی گناهنی واجب ایته تورغان نرسه‌نی هم حقسز ظلم قیلونی حرام ایتدی (وَاَنْ تُشْرِکُوا بِاللهِ مٰا) دخی الله تعالی‌گه شول نرسه‌نی شریك قیلووگزنی حرام ایتدی (لَمْ یُنَزِّلْ بِهِ سُلْطٰانًا) اول نرسه‌نی شریك قیلو برله‌ن دلیل ایندرمه‌دی (وَاَنْ تَقُولُوا عَلَی اللهِ) دخی سزنك الله (تعالی) اوزه‌رینه ئەیتووگزنی حرام ایتدی (مٰالٰا تَعْلَمُونَ) بلمه‌گان نرسه‌گزنی (وَلِکُلِّ اُمَّةٍ اَجَلٌ) وهر بر امت اوچون مدت بار (فَاِذٰا جٰاءَ اَجَلُهُمْ) بس‌هر قایچان اول امت‌نك مدتی کیلسه (لٰا یَسْتَأْخِرُونَ سٰاعَةً) اول امتنی مدتدن بر آز زمانده کیچکترلمه‌س (وَلٰا یَسْتَقْدِمُونَ) دخی مدتدن الکده قیلنماسلار (یٰا بَنِی آدَمَ) ای آدم اوغللاری (اِمّٰا یَأْتِیَنَّکُمْ رُسُلٌ مِنْکُمْ) اگراوز جنس‌گزدن سزگه پیغمبرلر کیلسه (یَقُصُّونَ عَلَیْکُمْ آیٰاتِی) دخی اول پیغمبرلر سزگه مینم آیتلرمنی بیان قیلور بولسالار (فَمَنِ اتَّقیٰ وَاَصْلَحَ) بس شول کشیلر شرکدن صاقلاندیلار وعمل‌لرین توزوك قیلدیلار (فَلٰا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ) بس اول کشیلر اوزه‌رینه قورقو یوقدر (وَلٰا هُمْ یَحْزَنُونَ) دخی اول کشیلر حسرتله‌نرچی‌ده توگل‌لردر (وَالَّذِینَ کَذَّبُوا بِآیٰاتِنٰا) دخی شوندی آدملر بزنـك آیتلرمزنی یالغانغه توتدیلار (وَاسْتَکْبَرُوا عَنْهٰا) دخی بزنـــك آیتلرمزدن تکبرله‌ندیلر (اُولٰئِكَ اَصْحٰابُ النّٰارِ) بوقباحت صفتلی آدملر تموغ اوطی‌نك ایبه‌لریدر (هُمْ فِیهٰا خٰالِدُونَ) آلار تموغ اوطنده مڭگوقالوچیلاردر (فَمَنْ اَظْلَمُ) بس کمدر ظالمروك (مِمَّنِ افْتَریٰ عَلَی اللهِ کَذِبًا) الله تعالی اوزه‌رینه یالغانلی افتراء قیلغان آدمدن (اَوْ کَذَّبَ بِآیٰاتِهِ) یاکه الله تعالی‌نك آیتلرینی یالغانغه توتقان آدم‌دن یعنی بوکشی‌دن ظالمروك بولغان هیچ کم یوقدر (اُولٰئِكَ) بو قباحت صفتده بولغان آدملر (یَنٰالُهُمْ نَصِیبُهُمْ مِنَ الْکِتٰابِ) اول آدملرگه کتابده یازلغان نرسه‌لردن (رزقلاردان واجل‌لردن) اولشلری ایرشور (حَتّٰی اِذٰا جٰاءَتْهُمْ رُسُلُنٰا) تاکم اول آدملرگه بزنـــك رسوللرمز (جان آلوچی فرشته‌لرمز)

کیلسه

کیلسه (یَتَرَفَّوْنَهُمْ) اول آدملرنك جانلارینی آلغانلاری حالده (قَالُوا) اول آدملرگه فرشته‌لر ئه‌یتورلر (أَیْنَمَا کُنْتُمْ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللهِ) الله‌غه باشقه‌غه عبادت قیلور بولغان نرسه‌لرگز قایدا یعنی معبودلرگز قایدا دیو (قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا) اول آدم‌لر فرشته‌لرگه ئه‌یتورلر معبودلرمز بزدن غائب بولدیلار دیو (وَشَهِدُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ) دخی اوزلری‌نك ضررلرینه گواهلق بیررلر (أَنَّهُمْ کَانُوا کَافِرِینَ) درستلکده اول آدملر کافرلر بولدیلار دیو یعنی اوزلری‌نك کفرلری برله‌ن اقرار قیلورلار (قَالَ ادْخُلُوا فِی أُمَمٍ) الله تعالی قیامت کونده اول آدملرگه ئه‌یتور کرگز شوندی امتلر جمله‌سنده بولغانگز حالده (قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِکُمْ) تحقیق اول امتلر سزدن بورون اوتدی (مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ) اول امتلر جنلردن دخی آدملردن بولغوچی یعنی اوزگزدن بورون اوتکان امتلر جمله‌سنده بولغانگز حالده کرگز (فِی النَّارِ) اوطقه کرگز (کُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ) قایوغنه زمان بر جماعت اوطقه کرسه (لَعَنَتْ أُخْتَهَا) اوزی‌نك قرده‌شی بولغان (ایبه‌رلمشی بولغان) جماعت‌که لعنت قیلور (حَتَّى إِذَا ادَّارَکُوا فِیهَا جَمِیعًا) تاکم ایبه‌روچی وایبه‌رلمش جماعت‌لر اوطه‌ده جییلغانلاری حالده برسی برسنه توتاشسه‌لار یعنی همه‌سی برگه جییلسه‌لار (قَالَتْ أُخْرَاهُمْ لِأُولَاهُمْ) مرتبه‌ده صوکغیلاری مرتبه‌ده اوّلگیلری اوچون یعنی ایبه‌رگانلری ایبه‌رلمشلری اوچون ئه‌یتورلر یعنی ایبه‌رلمشلری حقنده الله تعالی‌گه ئه‌یتورلر (رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا) ای ربمز بزنی بوایبه‌رلمشلر آزدردیلار (فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ) بس ای ربمز بوایبه‌رلمشلرگه اوطدان ایکی اوْلش عذاب بیردیو (قَالَ لِکُلٍّ ضِعْفٌ) الله تعالی ئه‌یتور هر قایوکزغه ایکی اوْلش دیو ایبه‌رلمشلرکزگه کفرلری وآزدرولاری سببلی ایکی اوْلش عذاب ایبه‌روچیلرگه کفرلری وایبه‌رولری سببلی ایکی اوْلش (وَلَکِنْ لَا تَعْلَمُونَ) لکن سز اوزکزگه هم باشقه جماعتلرگه بولغان نرسه‌نی بلمیسز (وَقَالَتْ أُولَاهُمْ لِأُخْرَاهُمْ) دخی اول امت‌نك مرتبه‌ده اوّلگسی (ایبه‌رلمشلری) مرتبه‌ده صوکغیلارینه ئه‌یتدیلر (فَمَا کَانَ لَکُمْ عَلَیْنَا مِنْ فَضْلٍ) سزنك اوچون بزنك اوزه‌رمزگه آرتغلقدان بولمادی بزده سزده آزغنلقده وعذابگه تییشلی بولوده برابرلرمز دیو (فَذُوقُوا الْعَذَابَ) بس عذابنی تاتوکز هرایکی جماعت (بِمَا کُنْتُمْ تَکْسِبُونَ) کسب قیلغان نرسه‌کز (کفرکز) سببلی (إِنَّ الَّذِینَ) درستلکده شوندی آدملر (کَذَّبُوا بِآیَاتِنَا) بزنك آیتلرمزنی یالغانغه توتدیلار (وَاسْتَکْبَرُوا عَنْهَا) دخی بزنك آیتلرمزدن (ایمان کیتیرودن) تکبرله‌ندیلر (لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ) اول آدم‌لرگه کوك ایشکلری آچلمش بولماس یعنی دعالاری وعملری مقبول بولماس (وَلَا یَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ) دخی اوجماغه کرمه‌سلر (حَتَّى یَلِجَ الْجَمَلُ فِی سَمِّ الْخِیَاطِ) توه اینه تیشگنه (کوزینه) کرگان‌گه قدر توه‌نك اینه کوزینه کروی ممکن توگل شونك کبی بوصفتلی آدم‌لرنك اوجماغه کرولریده ممکن توگل (وَکَذَلِكَ) دخی اوشانداق یعنی بوقباحت جزا برله‌ن جزالاغان کبی (نَجْزِی الْمُجْرِمِینَ) یاوز آدملرنی جزالارمز (لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ) بو آدملر اوچون جهلم‌دن توشه‌ك باردر (وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ) دخی اوستلرندن پرده‌لر باردر (وَکَذَلِكَ) دخی اوشانداق یعنی بو قباحت جزا برله‌ن جزالاغان کبی (نَجْزِی الظَّالِمِینَ)

ظلم قیلوچیلارنی جزالارمز (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دخی شوندی آدملر ایمان کیتردیلر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایزگو اشلر قیلدیلار (لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا) هیچ برنفسنی کوچلەمەبز (الا وُسْعَهَا) مگر طاقتی قدرگنه کوچلەرمز (أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) ایمان کیتربده ایزگو عمل قیلغان آدملر اوجماخ ایيەلریدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) بوآدملر اوجماخده مڭگو قالوچیلاردر (وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ) دخی بزایمان کیتربده ایزگو عمل قیلغان آدملرنڭ کوکرەکلرنده بولغان نرسەنی صوردق (مِنْ غِلٍّ) کنه سببلرندن بولغوچی اول کوکرەکلرنده بولغان نرسه یعنی دنیاده وقت بولغان کینەلر آخرتده اوجماخغه کرگاننڭ صوڭنده بولماس (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ) اوجماخ اهللرینڭ سرایلاری آستندان یلغەلار آغار (وَقَالُوا) دخی اوجماخ اهلی ئەیتورلر (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي) هر بر ماقتاو شوندی اللەغه بولغای ایدی (هَدَانَا لِهَٰذَا) اول الله بزنی جزاسی اوجماخ بولغان عملگه کوندردی (وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ) وبز بوجزاسی اوجماخ بولغان عملگه کونلۆر بولمادق (لَوْلَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ) اگر الله تعالینڭ بزلرنی کوندرووی بولماسه (لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ) تحقیق ربمزنڭ رسوللری حقلق برلەن کیلدی آلارنڭ حق یولنی کورسەتووی سببلی بزحق یولغه کونلدك (وَنُودُوا) دخی اوجماخ اهللری ندا قیلنمش بولورلار (أَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ) درستلکده سزنڭ اوجماخکز (أُورِثْتُمُوهَا) اول اوجماخکزنی آلووکز (بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) عمل قیلووکز سببلی (وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) دخی اوجماخ ایيەلری قچقرور (أَصْحَابَ النَّارِ) اوط ایيەلرینه (أَنْ قَدْ وَجَدْنَا) درستلکده تحقیق تابدق بز (مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا) ربمز بزگه وعده قیلغان نرسەنی حق ایتوب (فَهَلْ وَجَدْتُمْ) بس ایاسز (تموغ اهللری) تابدکزمو (مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا) ربکز وعده قیلغان نرسەنی حق ایتوب (قَالُوا نَعَمْ) تموغ ایيەلری ئەیتورلر بلی حق تابدق دیو (فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ) بس اوجماخ ایيەلری برلەن تموغ ایيەلری آراسنده بلدروچی بلدرر یعنی ندا قیلوچی ندا قیلور (أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ) درستلکده الله تعالینڭ لعنتی (عَلَى الظَّالِمِينَ) ظلم قیلوچیلار اوزەرینه بولسون دیو (الَّذِينَ) شوندی آدملردر اول ظلم قیلوچیلار (يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) الله تعالینڭ یولندان (دینندن) آدملرنی طییار بولدیلار (وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا) دخی الله تعالینڭ یولنه (دیننه) قڭغرلقنی ایستەر بولدیلار (وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ) دخی آلار آخرت کوننی انکار ایتوچیلردر اعرافنڭ حقلغی حقنده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندری (وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ) دخی اوجماخ ایيەلری برلەن تموغ ایيەلری آراسنده پرده باردر یعنی اعراف سوری احاطەسی (وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ) دخی اعراف دیگان اورن اوزرنده ایرلر باردر (يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ) اوجماخ اهلندن وتموغ اهلندن هر برسنی علامتلری برلەن بلورلر اوجماخ اهلینڭ علامتلری یوزلری آق بولوچیلق تموغ اهلینڭ علامتلری یوزلری قارا بولوچیلق اعرافده نیندی آدملر بولو حقنده اختلاف بعضیلار آتا وآنانڭ رضالغندان باشقه علم ایستەو یولنده ئولگان آدملر یاکه صوغشده شهید بولغان آدملر دیگانلر بعضیلار ایزگولکلری

وباوزلقلاری برابر بولغان آدملر دیگانلر بعضیلار پیغمبرلر بولماغان فترت زمانده ئولگان آدملر دیگانلر بعضیلار مشرکلرنك بالالاری دیگانلار (وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ) دخی اعرافده بولغان آدملر اوجماخ ایپه‌لریله ندا قیلورلار یعنی اوجماخ اهللریله قاراسالار (أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ) درستلکده شأن سزگه سلام بولسون (لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ) اعرافده بولغان آدملر اوجماخقه کرمه‌دیلر حالبوکم اوزلری اوجماخقه کرونی امید ایته‌رلر (وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ) وهرقایچان اعرافده بولغان آدمارنك کوزلری دوندرلش بولسه (تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ) اوط ایپه‌لری جانبنه (قَالُوا رَبَّنَا) اعرافده بولغان آدملر ئه‌یتورلر ای ربمز (لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) ظالم قیلوچی قوم برله‌ن برگه قیلماغای ایدك بزنی دیو (وَنَادَى أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ) دخی اعراف ایپه‌لری ندا قیلورلار (رِجَالًا) شوندی ایرلرگه (يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ) اول ایرلرنی یوز قارالق علامتلری برله‌ن تانورلار یعنی کافرلرگه ندا قیلورلار (قَالُوا مَا أَغْنَى عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ) ئه‌یتورلرای کافرلر سزلردن جییلوکز (کوبلکز) اوطنی موکسز قیلمادی یعنی عذابنی بیپه‌رمه‌دی دیو (وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُونَ) دخی تکبرلك قیلوکزموکسز قیلمادی یعنی ایمان کیترودن تکبرله‌نووکزده عذابنی بیپه‌رمه‌دی (أَهَؤُلَاءِ) بوآدملریعنی مؤمنلرنك فقیرلری (الَّذِينَ) شوندی آدملردر (أَقْسَمْتُمْ) سز مشرکلر دنیاده وقت یمین ایتدکز (لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ) الله تعالی بوآدملرگه (فقیر مؤمنلرگه) رحمتنی ایرشدرمه‌س دیو (ادْخُلُوا الْجَنَّةَ) ای فقیر مؤمنلر کرکز اوجماخقه (لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ) سزنك اوزه‌رکزگه قورقو یوقدر (وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ) دخی سز حسرتله‌نوچی‌ده توکل‌سز (وَنَادَى أَصْحَابُ النَّارِ) دخی اوط ایپه‌لری ندا قیلور (أَصْحَابَ الْجَنَّةِ) اوجماخ ایپه‌لرینه (أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ) بزنك اوزه‌رمزگه صودان قویوکز (أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ) بایسه الله تعالی سزگه رزقلاندرغان نرسه‌دن قویوکز یعنی بزصوصادق وآچقدق بزگه شراب یاکه طعام بیرکز دیو (قَالُوا) اوجماخ ایپه‌لری ئه‌یتورلر (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ) اوجماخ شرابی ایله اوجماخ طعامنی کافرلر اوزه‌رینه حرام قیلدی دیو (الَّذِينَ) شوندی آدملر (اتَّخَذُوا دِينَهُمْ) دین‌لرینی توتدیلار (لَهْوًا وَلَعِبًا) بوش اش واوین ایتوب یعنی تله‌گانچه بر نرسه‌نی حرام وبر نرسه‌نی حلال ایتدیلر (وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا) دخی آلارنی دنیا ترکلکی آلدادی (فَالْيَوْمَ نَنْسَاهُمْ) بس بز اول آدملرنی بوکونده (قیامت کونده) اونتورمز یعنی عذابده قالدررمز (كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَذَا) نیته‌که اوزلری بوکونکه (قیامت کونله) یولقولاربنی اونتدیلار (وَمَا كَانُوا) ونیته‌که بولدیلار آلار (بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ) بزنك آیتلرمزنی انکار ایته‌ربولدیلار (وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ) وتحقیق بزقرآن آیتلرینی انکار ایتوچی کافرلرگه کتابنی (قرآننی) کیتردك (فَصَّلْنَاهُ) اول کتابنی آیروب بیان قیلدق بزیعنی اول کتابده بولغان اعتقادلارنی وحکملرنی وعظلرنی آچق بیان ایتدك (عَلَى عِلْمٍ) اول کتابنی آیروب بیان قیلوبی بلو اوزه‌رنده بولغانمزحالده (هُدًى وَرَحْمَةً) اول کتابنی حق‌غه کوندرگوچی هم رحمت بولغان حالده

ايلندرك (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) ايمان كيتروچى قوم اوچون (هَلْ يَنْظُرُونَ) الله نك آيتلرينى يالغانغه
توتوچى كافرلر كوتمه‌س (اِلَّا تَأْوِيلَهُ) مگر الله تعالى اشينك صوكنى ومرجعنى كوته‌رلر يعنى قرآن ده يتكان
وعدنك هم وعيدنك راست بولووينى (يَوْمَ يَأْتِى تَأْوِيلُهُ) الله تعالى نك اشينك قاچاچاق
وقتى كيلگان كونده (يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ) موندان الك الله تعالى گه ايمان
كيتروني اونوتقان آدملر ده يتور (قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ) تحقيق ربمزنك رسوللرى حقلق برله‌ن
كيلدى (فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ) بس ايا بزگه شفاعت قيلوچيلاردان بارمى ديو (فَيَشْفَعُوا لَنَا) بس بزگه
بوكونده شفاعت قيلورلار ايدى (أَوْنُرَدُّ) يا يسه دنياغه قايتارلمش بولورمزمو (فَنَعْمَلَ) بس بز عمل
قيلور ايدك (غَيْرَ الَّذِى) شول عملدن باشقه‌نى (كُنَّا نَعْمَلُ) اول عملنى دنياده عمل قيلور بولدق بز
يعنى اوّلده‌گى دنياده قيلغان عملمزدن باشقه‌نى عمل قيلور ايدك ديو (قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ) تحقيق بو
آدملر عمرلرينى كفرگه صرف ايتولرى سببلى اوزلرينه ضرر ايتديلر (وَضَلَّ عَنْهُمْ) دخى بو آدملردن
غائب وباطل بولدى (مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ) افترا قيلغان نرسه‌لرى يعنى الله‌غه شركت دعوى‌لرى (اِنَّ
رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِى) درستلكده سزنك ربكز شوندى الله در كه (خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ) اول الله تعالى
كوكلرنى وييرلرنى ياراتدى (فِى سِتَّةِ اَيَّامٍ) دنيا كونلرندن آلتى كون مقدارنده (ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ)
مونك صوكنده عرشى اوزه‌رينه غالب بولدى (يُغْشِى اللَّيْلَ النَّهَارَ) كيچنى كوندز برله‌ن وكوندزنى كيچ
برله‌ن اوُرتكانى حالده (يَطْلُبُهُ حَثِيثًا) كيچ برله‌ن كوندزدن هر برسى ايكنچسنى تيزلك برله‌ن ايسته‌گان
حالده (وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ) دخى قوياشنى هم آينى هم يولدزلارنى ياراتدى (مُسَخَّرَاتٍ بِاَمْرِهِ)
اوزى نك امرى (قضاسى وتقديرى) برله‌ن مسخر (مذلل) بولغانلارى حالده (اَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُ)
آگاه اولكز الله تعالى اوچوندر ياراطو هم هراش (تَبَارَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ) بتون عالم نك تربيه
ايدوچسى بولغان الله (تعالى) الوغ بولدى (اُدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً) ربكزغه يالبارغانكز ويا شورن
بولغانكز حالده دعا قيلكز (اِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ) درستلكده الله تعالى دعاده امر قيلغان نرسه‌سندن
اوتوچيلرنى دوست كورمه‌س (وَلَا تُفْسِدُوا فِى الْاَرْضِ) دخى يبرده كفر وگناهلار سببلى بوزوقلق
قيلماكز (بَعْدَ اِصْلَاحِهَا) يبرنى پيغمبرلر يبه‌رو برله‌ن الله تعالى توزوك قيلغانندك صوكنده (وَادْعُوهُ
خَوْفًا وَطَمَعًا) دخى الله تعالى گه قورقغانكز وامید ايتكانكز حالده دعا قيلكز (اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ) درستلكده الله
تعالى نك رحمتى (قَرِيبٌ مِنَ الْمُحْسِنِينَ) ايزگولك قيلوچيلارغه ياقندر (وَهُوَ الَّذِى) واول الله تعالى شوندى
الله در (يُرْسِلُ الرِّيَاحَ بُشْرًا) سوُيونچ بيرگان حالده جيللرنى يبه‌رر (بَيْنَ يَدَىْ رَحْمَتِهِ) اوزى نك رحمتى
(يغمور) آلدندان (حَتّٰى اِذَا اَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا) تاكم اول جيللر هر قايچان يغمور سببلى آغر بولغان
بلوطلارنى يوكله‌سه‌لر (سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَيِّتٍ) ثولگان (ثوله‌نسز) شهرگه اول بلوطنى صوغارمز (فَاَنْزَلْنَا بِهِ
الْمَاءَ) بس اول شهرگه صو ايلدرمز (فَاَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) بس اول صو برله‌ن هر تورلى
يمشلردن چغارمز (كَذٰلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتٰى) اوشانداق يمشلرنى چغاروومز كبى ثولكلرنيده قبرلرندن

چغاررمز (لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ) سزنك وعظله نماقلغكز اوچون بس بلورسز بيمشلرنى چغاررغه كوچى بيتكان الله‌نك ئولكلرنيده قبرلرندن چغارغه كوچى بيتمر ديو (وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ) توفراغى يخشى ومنبت بولغان شهر هم آول (يَخْرُجُ نَبَاتُهُ بِاِذْنِ رَبِّهِ) اول شهرنك اوسه تورغان نرسه‌لرى الله‌نك اذنى برله‌ن كوركام بولوب چغار (وَالَّذِى خَبُثَ) وشوندى توفراغى ناچار بولغان ومنبت بولماغان شهر وآول (لَا يَخْرُجُ اِلَّا نَكِدًا) اول شهرنك اوسه تورغان نرسه‌لرى چقماس مگر آغرلق برله‌ن آزغنه فائده‌سزگنه بولوب چغار (كَذٰلِكَ) بويان قيلورمز كبى (نُصَرِّفُ الْآيَاتِ) علامتلرنى بيان قيلورمز (لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ) الله تعالى‌نك نعمتينه شكر قيلوچى قوم اوچون (لَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوحًا) تحقيق نوح عليه السلام نى يبه‌ردك (اِلٰى قَوْمِهِ) اوزينك قومنه (فَقَالَ يٰا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ) بس نوح عليه السلام ئه‌يتدى اى قوم الله‌غه عبادت قيلكز يعنى الله‌نى برله‌كز ديو (مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ) سزگه الله‌غه باشقه معبوددن يوقدر (اِنِّى اَخَافُ عَلَيْكُمْ) درستلكده مين سزنك اوزه‌رگزگه قورقامن (عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ) الوغ كونك عذابندن (قَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِهِ) نوح عليه السلامنك قومندن بولغان جماعت ئه‌يتدى يعنى باشلارى (اِنَّا لَنَرٰاكَ فِى ضَلٰالٍ مُبِينٍ) درستلكده بزسينى حقدان ظاهر بولغان آزغنلقده كوره‌مز (قَالَ) نوح عليه السلام ئه‌يتدى (يٰا قَوْمِ لَيْسَ بِى ضَلٰالَةٌ) اى قومم مينده حقدان آزغنلق يوق (وَلٰكِنِّى رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعٰالَمِينَ) لكن مين بتون عالمنى تربيه ايتوچى بولغان الله تعالى طرفندن يبه‌رلمش ايلچيمين يعنى دين اويره‌توچى من (اُبَلِّغُكُمْ رِسٰالٰاتِ رَبِّى) سزگه ربمنك اوزون وقتلارده وحى قيلغان نرسه‌لرينى ايرشدرم (وَاَنْصَحُ لَكُمْ) دخى سزگه نصيحت قيلام يعنى فائده‌تليم (وَاَعْلَمُ مِنَ اللّٰهِ) دخى الله تعالى‌نك بلدروندن بله‌من (مَا لَا تَعْلَمُونَ) سز بله‌گان نرسه‌لرنى (اَوَعَجِبْتُمْ) ايا يالغانغه توتاسزمى وعجب لنه‌سزمى (اَنْ جٰاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ) ربكزدن سزگه ذكر (وعظ) كيلودن (عَلٰى رَجُلٍ مِنْكُمْ) سزلردن بولغان بر ايرنك تلى اوزه‌ريله يعنى نوح عليه السلام تلى اوزه‌ريله (لِيُنْذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا) سزنى كفردن وگناه‌دان قورقتماقلق اوچون هم سزنك كفردن وگناهدان صاقلانووكز اوچون (وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ) دخى سزنك رحمت قيلنمش بولووكز اوچون يعنى بواشلر اوچون ربكزدن اوزكزنك جمله‌كزدن بولغان بر ايرنك تلى اوزه‌رينه وعظ كيلگانلگى اوچون يالغانغه توتاسزمى وعجب لنه‌سزمى (فَكَذَّبُوهُ) بس قومى نوح (عليه السلام) نى يالغانغه توتديلار (فَاَنْجَيْنٰاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ) بس بز نوح (عليه السلام) نى هم ايمان كيتركان آدملرنى قوتقاردق (فِى الْفُلْكِ) كيمه‌ده نوح برله‌ن برگه بولغان آدملرنى (وَاَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِاٰيَاتِنَا) دخى بزنك علامتلرمزنى يالغانغه توتقان آدملرنى غرق قيلدق (اِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ) درستلكده نوح قومى كوكللرى صوقر بولغان قوم بولديلار (وَاِلٰى عَادٍ اَخٰاهُمْ هُودًا) دخى عاد قومنه قرده‌شلرى هود (عليه السلام) نى يبه‌ردك (قَالَ يٰا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ) هود (عليه السلام) ئه‌يتدى اى قومم الله‌غه عبادت قيلكز يعنى الله‌نك برلكنه ايمان كيتركز (مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ) سزگه الله‌دن باشقه معبود يوقدر (اَفَلَا تَتَّقُونَ) ايا الله‌نك عذابندن قورقميسزمى (قَالَ الْمَلَاُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ) هود عليه السلامنك قومندن برجماعت (رئيسلرى) ئه‌يتدى

(انّا لَنَرَاكَ فى سَفَاهَة) درستلكده بزسينى بيكل عقللقده كورەمز يعنى ديوانه سمان كورەمز (وَانّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ) دخى درستلكده بزسينى يالغانچيلاردان ديوگمان قيلامز (قَالَ يَاقَوْم) هودعليه السلام ئەيتدى اى قوم (لَيْسَ بِى سَفَاهَةٌ) مينده عقل نك يكللكى يوق (وَلٰكِنّى رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) لكن مين بوتون عالمنى تربيه ايتوچى بولغان الله تعالى دن سزگه دين اويره تر اوچون يبه رلكان ايلچيمن (اُبَلِّغُكُمْ رِسٰلٰتِ رَبّى) سزگه ربمنك اوزون وقتلارده وحى قيلغان نرسه سنى ايرشدره من (وَانَا لَكُمْ نَاصِحٌ اَمِينٌ) دخى درستلكده مين سزگه اشانچلى نصيحت قيلوچى من (اَوَعَجِبْتُمْ) اياسز يالغانغه توتدكز دغى عجب لندكزمى (اَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ) سزگه ربكزدن ذكر (وعظ) كيلودن (عَلٰى رَجُل مِنْكُمْ) سزلردن بولغان بر ايرنك تلى اوزەرينه (لِيُنْذِرَكُمْ) سزنى قورقتو اوچون (وَاذْكُرُوا) دخى اى هود قومى ايسكزگه توشركز (اذ) شول وقتنى (جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْد قَوْمِ نُوح) الله تعالى سزنى نوح عليه السلام قومى صوكنده خليفه لر قيلدى يعنى نوح قومى اورننه تورغوچى لار قيلدى (وَزَادَكُمْ فِى الْخَلْقِ بَسْطَةً) دخى سزگه خلق اچنده قوت واوزونلق آرتدردى (فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللّٰه) بس الله تعالى نك نعمتلرينى ايسكزگه توشركز (لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) ايزگرلك گه ايرشامش بولوركز اوچون (قَالُوا اَجِئْتَنَا) هود (عليه السلام) نك قومى ئەيتدىلر اى هود ايا سين بزگه كيلدكمو (لِنَعْبُدَ اللّٰهَ وَحْدَهُ) بزنك يالغز الله غه عبادت قيلووم اوچون (وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا) دخى آتالارمز عبادت قيلغان نرسه نى صملرنى بزنك قويماقلغمز اوچون يعنى سين بزگه پيغمبر بولوب شول اشلر اوچون كيلدكمو (فَاْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا) بس بزگه وعيد قيلغان نرسه كنى (عذابنى) كيتر (اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِينَ) اگر سين راست سوزليلردن بولساك (قَالَ) هود (عليه السلام) ئەيتدى (قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ) تحقيق سزنك اوزەركزگه واجب بولدى (مِنْ رَبِّكُمْ) ربكزدن (رِجْسٌ وَغَضَبٌ) عذاب هم آچو (اَتُجَادِلُونَنِى فِى اَسْمَاءٍ) شوندى قورى اسملر حقنده مينم برلەن تچقرشاسزمى (سَمَّيْتُمُوهَا اَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ) اول اسملر برلەن سزدخى آتالاركز آتادكز يعنى صملرنى الهلار اسمى برلەن آتاوچى سرهم آتالاركزغنه آلارده الوهيت اسمى اصلايوق (مَانَزَّلَ اللّٰهُ بِهَا مِنْ سُلْطَان) بو اسملر برلەن اسملرگه الله تعالى سزگه دليل دن هيچ نرسه ايندرمه دى (فَانْتَظِرُوا) بس عذابنى كوتكز (اِنّى مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ) درستلكده مين سزنك برلەن برگه كتوچيلردن من (فَاَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ) بس بز هودنى هم هود برلەن دينده برگه بولغان آدملرنى قوتقاردق عذابدن (بِرَحْمَة مِنّا) بزلردن بولغان رحمت برلەن (وَقَطَعْنَا) دخى كيسدك بز (دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) بزنك آيتلرمزنى يالغانغه توتقان آدملرنك آرطنى يعنى نسللرينى بتردك (وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ) دخى هودغه ايمان كيتركان بولماغان آدملرنك آرطلارينى كيسدك (وَاِلٰى ثَمُودَ اَخَاهُمْ صَالِحًا) دخى ثمود قومى اوزەرينه قرده شلرى صالح عليه السلامنى يبه ردك (قَالَ يَا قَوْم) صالح عليه السلام ئەيتدى اى قوم (اُعْبُدُوا اللّٰهَ) الله غه عبادت قيلكز يعنى الله نك برلكنه ايمان كيتركز (مَالَكُمْ مِنْ اِلٰه غَيْرُهُ) سزنك اوچون الله دن باشقه معبود يوقدر (قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ) تحقيق سزگه ربكزدن مينم راست پيغمبر ايدكمه دلالت قيلا تورغان معجزه كيلدى (هٰذِهِ نَاقَةُ اللّٰه) بو قاطى

طاشدن

طاشدن چقغان کوزکز ایله کورگان نرسه‌کز الله‌نك آنا توه‌سیدر (لَكُمْ آيَةً) سزنـــك اوچون معجزه بولغان حالده (فَذَرُوهَا) بس قویکز اول آناتوه‌نی (تیمه‌کز) (تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ) الله‌نك ییرنده آشاغان حالده (وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ) دخی اول توه‌نی یاوزلق برله‌ن توتماکز یعنی اول توه‌نی بوغازلاماکز یعنی قیناماکز (فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) بس سزنی رنجتکوچی عذاب توتار (وَاذْكُرُوا) دخی ای صالح قومی ایسکزگه توشورکز (إِذْ) شول وقتده (جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ) عادقومی صوکنده سزنی ییرده خلیفه‌لر قیلدی یعنی آلار اورننه تورغوچی قیلدی (وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ) دخی سزنی ییرده توتدی (تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا) ییرنك یومشاق اورنلارندان جـای تورور اوچون صارایلار یاصـارسز (وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا) دخی قش تورور اوچون تاغلاردن تیشب ئویلر یاصارسز (فَاذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ) بس الله تعالی‌نك نعمتلرینی ایسکزگه توشرکز (وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ) دخی ییرده بوزوقلق قیلغانکز حالده یورمه‌کز (قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ) شوندی جماعت ئه‌یتدی (اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ) صالح علیه السلام قومندن ایمان کیترودن تکبرله‌ندیلر اول قوم (لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا) ضعیف قیلنغان آدملرگه (لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ) صالح علیه السلام قومندن ایمان کیترگان آدملردن یعنی صالح علیه السلامنك قومینك باشلاری ایمان کیترگان آدملرنی ظلملاری سببلی ضعیف‌لندردیلر هم شولارغه ئه‌یتدیلر (أَتَعْلَمُونَ) ایابله‌سزمی‌سز (أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ) درستلکده صالح علیه السلام ربندن دین اویره‌تر اوچون ییبه‌رلگان پیغمبردیو (قَالُوا) ایمان کیترگان آدملر ئه‌یتدیلر (إِنَّا) درستلکده بز (بِمَا) شول نرسه‌گه (دینگه) (أُرْسِلَ بِهِ) اول نرسه برله‌ن صالح علیه السلام ییبه‌رلدی (مُؤْمِنُونَ) ایمان کیتروچیلرمزدیو (قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا) صالح علیه السلام قومندن ایمان کیترودن تکبرلنگان آدملر ئه‌یتدی (إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ) درستلکده بزسز آکار ایمان کیترگان نرسه‌لرگه انکار قیلوچیلارمز (فَعَقَرُوا النَّاقَةَ) بس صالح علیه السلام قومندن ایمان کیترمه‌گانلری ته‌وه‌نی بوغازلادیلار (وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ) دخی ربلرینك امرندن تکبرلندیلر (وَقَالُوا يَا صَالِحُ ائْتِنَا) دخی ئه‌یتدیلر ای صالح علیه السلام کیترسین بزگه (بِمَا تَعِدُنَا) بزگه وعده قیلغان نرسه‌کنی (عذابنی) (إِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ) اگرسین دین اویره‌تر اوچون ییبه‌رلمش پیغمبرلردن بولساك (فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ) بس صالح (علیه السلام) قومنی ییرتتره‌وی توتدی (فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ) بس یورطلارنده ئولکلر بولوب ئه‌ورلدیلر (فَتَوَلَّى عَنْهُمْ) بس صالح (علیه السلام) قومندن یوز دوندردی (وَقَالَ يَا قَوْمِ) دخی صالح (علیه السلام) ئه‌یتدی ای قومم (لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي) تحقیق ربمنك وحی قیلغان نرسه‌لرنی سزگه ایرشدردم (وَنَصَحْتُ لَكُمْ) دخی سزگه نصیحت قیلدم (وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ) لکن سز نصیحت قیلوچیلارنی دوست کورمیسز الله تعالی لواطه‌نك (ایر کشی برله‌ن اش قیلونك) حرامغی حتنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلُوطًا) دخی لوط (علیه السلام) نی ییبه‌ردك (إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ) شول وقتنی لوط قومنه ئه‌یتدی (أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ) ایاسز شوندی قباحت اشنی قیلاسزمی (مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ) بو قباحت اش برله‌ن سزگه هیچ الك بولمادی

يعنى سزكه قدر بو اشنى هيچ قيلغان آدم يوق (مِنَ الْعٰالَمِينَ) بوتون عالمدن (اِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجٰالَ)
درستلكده سز ايرلرگه كيلورسز (شَهْوَةً) قزغو اوچون (مِنْ دُونِ النِّسٰاءِ) خاتونلارغه كيلودن باشقه
(بَلْ اَنْتُمْ قَوْمٌ مُسْرِفُونَ) بلكه سز اسراف قيلوچى قومسز بو آيت گرچه لوط عليه السلام قومى حقنده وارد بولسه ده
لكن بزدن اوّل بولغان پيغمبرلرنك شريعتى بزگه ده شريعت بولا هر قايچان الله تعالى انكارسز بيان اينسه
لواطه نك حكمى تعزير بيرمك (وَمٰا كٰانَ جَوٰابَ قَوْمِهِ) دخى لوط عليه السلامنك قومينك جوابى بولمادى
(اِلّٰا اَنْ قٰالُوا) مگر ئه يتولرى بولدى (اَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ) لوطنى هم آكار ايپه رگان قومنى قريه كزدن
چغارگز (اِنَّهُمْ اُنٰاسٌ يَتَطَهَّرُونَ) درستلكده لوط هم آكار ايپه رگان قوم سزنك قيلغان اشكزدن
(لواطه دن) پاكلك دعواسنده بولغان آدملردر يعنى آلار سزنك قيلغان اشكزنى قباحتلك ديلر (فَاَنْجَيْنٰاهُ وَاَهْلَهُ)
بس بز لوطنى هم اهلنى قوتقاردق (اِلَّا امْرَأَتَهُ) مگر خاتونلى قوتقارمادق (كٰانَتْ مِنَ الْغٰابِرِينَ) لوطنك خاتونى
عذابده قالوچيلاردان بولدى (وَاَمْطَرْنٰا عَلَيْهِمْ مَطَرًا) دخى لوطنك ياوز قومى اوزه رينه يغمور دان عجب
بولغان يغمورنى ياودردق يعنى قزغان بالچقدان بولغان طاشلارنى ياودردق (فَانْظُرْ) بس اى محمد
(عليه السلام) اعتبار قيلوب قارا (كَيْفَ كٰانَ) نيچك بولدى (عٰاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ) ياوز آدملرنك صوكنى
حالى (وَاِلىٰ مَدْيَنَ اَخٰاهُمْ شُعَيْبًا) دخى مدين خلقنه يپه ردك قرده شلرى شعيب عليه السلامنى (قٰالَ يٰا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ)
شعيب عليه السلام ئه يتدى اى قوم الله غه عبادت قيلكز يعنى الله تعالى نك برلكنه ايمان كيتركز ديو
(مٰا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ) سزنك اوچون بر الله دن باشقه معبود يوقدر (قَدْ جٰاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ)
تحقيق سزگه ربكزدن مينم راست پيغمبر بولوومه دلالت قيلاتورغان معجزه كيلدى (فَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزٰانَ)
بس صاوت برلهن ئولچه وده هم ميزان برلهن ئولچه وده تمام قيلوب ئولچه كز كيمتمه كز (وَلٰا تَبْخَسُوا النّٰاسَ
اَشْيٰاءَهُمْ) دخى آدملرگه شيلرن (حقلارن) كيمتمه كز (وَلٰا تُفْسِدُوا فِي الْاَرْضِ) دخى يپرده كفر وگناه برلهن
بوزقلق قيلماكز (بَعْدَ اِصْلٰاحِهٰا) الله تعالى پيغمبرلر يپه رو برلهن يپرنى توزوك قيلغانندك صوكنده (ذٰلِكُمْ)
سزنك الله تعالى امر قيلغان نرسه برلهن عمل ايتووكز (خَيْرٌ لَكُمْ) سزنك اوچون ايزگردر (اِنْ كُنْتُمْ
مُؤْمِنِينَ) اگر سز ايمان كيتروچى بولساكز (وَلٰا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرٰاطٍ) دخى شيطان كبى هر بردين يوللارندن
بولغان يولغه اولطرماكز (تُوعِدُونَ) ايمان كيتركان آدملرنى قورقنه تكز حالده حضرت شعيبنك قومى
هر قايچان بر آدم يولنده سعى قيلور بولسه اول آدمنى طيپالارايدى هم شعيب يالغانچى سزنى يالغانلاب
فتنه گه توشرمه سون ديوئه يتهلر (وَتَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) دخى الله نك يولندن (دينندن) طيغانكز حالده
ئولترمه كز (مَنْ آمَنَ بِهِ) شعيب كه ايمان كيتركان آدملرنى (وَتَبْغُونَهٰا عِوَجًا) دخى الله نك يولنه (دينه)
قكغرلق ايسته كانكز حالده ئولنرمه كز (وَاذْكُرُوا اِذْ) دخى اى شعيب قومى سز شول وقتنى ايسكزگه
توشركز (كُنْتُمْ قَلِيلًا) آز بولدكز (فَكَثَّرَكُمْ) بس سزنى الله تعالى كوبه يتدى (وَانْظُرُوا) دخى اعتبار
قيلوب قاراكز (كَيْفَ كٰانَ عٰاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ) يپرده بوزوقلق قيلوچيلارنك صوكنى حالى نيچك بولدى

(وَاِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ) واگر سزدن بر جماعت بولسه (آمَنُوا) ایمان کیترر بولسه (بِالَّذِی) شول نرسه‌که (دیلگه) (اُرْسِلْتُ بِهِ) مین اول نرسه (دین) برله‌ن یبه‌رلمش بولدم (وَطَائِفَةٌ لَمْ يُؤْمِنُوا) وبر جماعت مین آنك برله‌ن یبه‌رلگان نرسه‌گه (دیلگه) ایمان کیترمه‌سه‌لر (فَاصْبِرُوا) بس صبر ایتوب تورگز (حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا) الله تعالی بزنك آرامزده یعنی سزنك برله‌ن بزنك آرامزده حقاق برله‌ن حکم قیلغانغه قدر (وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ) وارل الله تعالی حکم قیلوچیلارنك ایزگوره‌گیدر. سیکزنچی جزءنك ترجمه‌سی تمام بولدی

(قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ) شوندی جماعت ئه‌یتدی (اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ) اول جماعت شعیب علیه‌السلام قوملدن ایمان کیترودن تکبر لندیلر (لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ) ای شعیب البته سینی چغاررمز (وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ) دخی سینگا ایمان کیترگان آدملرنی سینك برله‌ن برگه چغاررمز (مِنْ قَرْيَتِنَا) قریه مزدن چغاررمز (أَوْلَتَعُودُنَّ فِی مِلَّتِنَا) یابسه سین بزنك ملتمزگه (دیامزگه) قایتورسك یعنی ایکی اشلك برسی بولور یا سزنی قریه‌مزدن چغارامز یاکه کفرگه قایتاسز البته شعیب علیه السلام آلار ملتنده بولمادی چونکه پیغمبرلرگه اصلا کفر درست توگل لکن جماعتنی واحدکه تغلیب ایدوب قومینك خطابی برله‌ن شعیب علیه السلام‌ده قومیده خطاب قیلمغان (قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ) شعیب علیه السلام ئه‌یتدی ایا بزسزنك ملتکزنی مکروه قیلوچی بولساقده قایتورمزمو یعنی بزنیچك سزنك ملتکزگه قایتیق حالبوکم بزسزنك ملتکزنی مکروه کوروچیمز (قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا) تحقیق بزالله تعالی‌گه یالغاننی افتراء قیلساق کیرمك (إِنْ عُدْنَا فِی مِلَّتِكُمْ) اگر سزنك ملتکزگه قایتساق (بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا) الله تعالی بزنی سزنك ملتکزدن قوتقارغانندن صوکنده شعیب علیه السلام‌نك اگر بز سزنك ملتکزگه قایتساق دیگان سوزندن قومینك قایتووی مراد شعیب علیه السلام پیغمبر بولدقندان آنك کفر ملتنه قایتووی محال (وَمَا يَكُونُ لَنَا) دخی بزگه درست بولماس (أَنْ نَعُودَ فِيهَا) سزنك ملتکزگه قایتوومز (إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا) مگر سزنك ملتکزگه قایتوومز درست بولور تربیه ایتوچمز بولغان الله تعالی‌نك بزنی رسوای قیلونی تله‌وی وقتنده‌غنه (وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا) ربمز هر نرسه‌نی بلو یوزندن صیدردی وچلغاب آلدی یعنی بولغان نرسه‌نیده هم سزدن وبزدن بولاچاق نرسه‌نیده (عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا) ایمان‌ده ثابت قیلوب یاوزلاردن قوتقاروده اشلرمزنی الله‌غه تابشردق (رَبَّنَا افْتَحْ) ای ربمز آچغای ایدك یعنی حکم قیلغای ایدك (بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا) بزنك دخی قومز آراسنی (بِالْحَقِّ) حقاق برله‌ن (وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ) دخی سین آچوچیلارنك حکم ایتوچی‌لرنك ایزگوره‌گی سن (وَقَالَ) دخی ئه‌یتدی (الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ) شعیب علیه السلام قوملدن کافر بولغان جماعت (لَئِنِ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا) اگر سز شعیبکه ایبه‌رسه‌گز واوز دینگزنی قویساگز (إِنَّكُمْ إِذًا لَخَاسِرُونَ) درستلکده سز شعیبکه ایبه‌رگان وقتنده هدایتگز برله‌ن شعیبنك آزغنلغنی آلشدرغانگز اوچون البته ضرر ایتوچیلرسز (فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ) بس شعیب علیه السلام‌نك ایمان کیترمه‌گان قومنی زلزله بیر سلکنو توتدی (فَأَصْبَحُوا فِی دَارِهِمْ جَاثِمِينَ) بس

شعيب عليه السلام‌نك ايمان كيترمه‌گان قومى اوزلرينك يورطلارنده شهرلرنده ئولكار بولوب ئه‌ورلديلر (اَلَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا) شوندى آدملر شعيبنى يالغانغه توتديلار (كَاَنْ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا) گوياكه يورطلارنده تورماغان آدملر كبيلر در يعنى شول قدر عذاب قيلمديلار (اَلَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا) شوندى آدملر شعيبنى يالغانغه توتديلار (كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ) شعيبنى يالغانغه توتوچى آدملر اوزلرينه ضرر ايتوچى بولديلار يعنى دنيا وآخرت ضرر ايتديلر اما شعيب عليه السلام‌گه ايمان كيترگان آدملر دنيا وآخرت فائده ايتديلر (فَتَوَلَّى عَنْهُمْ) بس شعيب (عليه السلام) قومندن يوز دوندردى (وَقَالَ يَاقَوْمِ) دخى ئه‌يتدى اى‌قومم (لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّى) تحقيق مين سزگه ربمنك وحى قيلغان نرسه‌لرين ايرشدردم (وَنَصَحْتُ لَكُمْ) دخى سزگه نصيحت قيلدم (فَكَيْفَ آسَى عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ) بس نيچك مين كافر بولغان قومنك هلاك بولووى اوزرينه قايغربم آلار آيارغا مناسب آدملر توگل (وَمَا اَرْسَلْنَا) دخى يبه‌رمه‌دك بز (فِى قَرْيَةٍ) هيچ برقريه‌گه (مِنْ نَبِىٍّ) پيغمبردن (اِلَّا اَخَذْنَا اَهْلَهَا) مگر يبه‌ردك ايسه اول قريه اهلنى توتدق بز (بِالْبَاْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ) فقيرلكلر وآورولار برلەن (لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ) يالبارسونلار ويواشلانسونلار اوچون (ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ) مونك صوكنده ياوزلق (آچلق وآورو) اورنده ايزگولك (بايلق وسلامتلك) نى آلماشدردق (حَتَّى عَفَوْا) تاكم كوبه‌يديلر يعنى اوزلرى ومالللارى كوبه‌يدى (وَقَالُوا) دخى ئه‌يتديلر (قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ) تحقيق بز نى قايغى وشادلق توتقان كبى آطالارمزنيده قايغى وشادلق توتدى يعنى بروقت قايغى ايرشب بروقت شادلق ايرشودهرنك عادتندن گناه شوملغندان توگل ديو الله تعالى‌نك نعمتنى گفران ايدب بوسوزنى ئه‌يتديلر (فَاَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً) بس بزشعيب قومنى كينه‌ت عذاب برلەن‌توتدق (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) حالبوكم شعيب قومى عذاب اينونى بلمه‌سلر (وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْقُرَى) واگر قريه اهلى (آمَنُوا وَاتَّقَوْا) الله تعالى‌كه هم يبه‌رگان پيغمبرلرينه ايمان كيترسه‌لر ايدى هم كفردن صاقلانسالار ايدى (لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ) اول قريه اهلى اوزه‌رينه آچار ايدك (بَرَكَاتٍ مِنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ) كوكدن ييردن بركت‌لرنى يعنى وقتنده يغمورلار بيرب كوب رزقلار بيررايدك (وَلَكِنْ كَذَّبُوا) لكن پيغمبرلرنى يالغانغه توتديلار (فَاَخَذْنَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) بس اول قريه اهلنى كسب قيلغان نرسه‌لرى (كفر وگناهلارى) سببلى توتدق بز (اَفَاَمِنَ اَهْلُ الْقُرَى) ايا قريه اهللرى امين بولديمه (اَنْ يَاْتِيَهُمْ بَاْسُنَا بَيَاتًا) عذابمزنك آلارغه كيچ برلەن كيلوونلدن (وَهُمْ نَائِمُونَ) حالبوكم آلار يوقلاغانلاردر يعنى يوقلاغان حاللرنده عذابمزنك كيلوونلدن امين بولورلارمى يعنى امين بولماسونلار (اَوَاَمِنَ اَهْلُ الْقُرَى) ياكه قريه اهللرى امين بولورلارمى (اَنْ يَاْتِيَهُمْ بَاْسُنَا ضُحًى) اوزلرينه عذابمزنك كوندز قوياش كوته‌رلگان وقتده كيلوونلدن (وَهُمْ يَلْعَبُونَ) حالبوكم آلار اوينارلار يعنى كوندز اوينايب يورگان‌لرى حاللده عذابمزنك كيلوونلدن امين بولورلارمى يعنى امين بولماسون‌لار الله تعالى اوزى‌نك عذابندن امين بولونك كفر بولووى حقنده ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (اَفَاَمِنُوا

مَكْرَ اللّٰهِ) ایا شعیب لوط هم باشقه پیغمبرلرنك قریه لرندن بولغان قریه اهلی الله تعالی نك عذابندن امین بولدیلارمی (فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللّٰهِ) بس الله تعالی نك مکرندن امین بولماس (اِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ) مگر ایمان برلهن کفرنی آلماشدرو سببلی اوزلرینه ضرر ایتوچی قوم گنه بوآیت دلالت قیلادر الله تعالی نك عذابندن امین بولونك کفر بولووینه نیته که الله نك رحمتندن امید کیسو کفر ایدی هم قرآن برلهن ثابت ایدی شونك اوچونده ئه یتلدی ایمان قورقو برلهن امید ایتو آراسنده دوران قیلا ایمان یالغز قورقوغنه توگل والا الله نك رحمتندن امید کیسو بولا اول کفر هم یالغز امید ایتوگنه توگل والا الله نك عذابندن امین بولا اولده کفر دیو (اَوَلَمْ يَهْدِ) ایا الله تعالی بیان قیلمادیمو (لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْاَرْضَ) یبرنی تورو برلهن آلغان آدملرگه (مِنْ بَعْدِ اَهْلِهَا) اول یبر اهلنی هلاك قیلغان نك صوگنده (اَنْ) درستلکده شأن (لَوْ نَشَاءُ اَصَبْنَاهُمْ) اگر تلهسه نك بز اول یبرنی آلوچیلارغه عذاب برلهن ایرشرمز (بِذُنُوبِهِمْ) گناهلاری سببلی (وَنَطْبَعُ عَلٰى قُلُوبِهِمْ) دخی کوگللری اوزرینه مهرلرمز (فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ) بس آلار وعظنی فائده لهنو طریقنچه ایشتمهسلر دیو یعنی شول رهوشچه الله تعالی بیان قیلمادیمو البته قیلدی (تِلْكَ الْقُرٰى) بو ذکری اوتکان هلاك قیلنغان قریه لر (نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ اَنْبَائِهَا) اول قریه لرنك خبرلرندن ای محمد (علیه السلام) سیکا بیان قیلورمز (وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ) تحقیق اول قریه اهللرینه پیغمبرلری کیلدی (بِالْبَيِّنَاتِ) ظاهر بولغان معجزه لر برلهن (فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا) بس اول قریه اهللری پیغمبرلرگه ایمان کیترر بولمادیلار (بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ) پیغمبرلر کیلمهسدن بورون یالغانغه توتولاری سببلی بلکه همیشه کفرلرنده قرارلاندیلار (كَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی اوتکانده گی امت لرنك کوگللرینی مهرلهگان کبی (يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ) کافرلرنك کوگللری اوزرینه طبع قیلور الله تعالی بس آلارنك کوگللری معجزه لر هم قورقولار برلهنده یومشارماس (وَمَا وَجَدْنَا لِاَكْثَرِهِمْ) دخی آدملرنك کوبسنی تابمادق (مِنْ عَهْدٍ) وعده گه وفاء قیلودن یعنی الله تعالی نك آیتلر ایندرو هم دلیللر ایندرو برلهن ایمان هم تقوالق برلهن آدملرگه وعده لرینه آدملرنك کوبسنی وفا قیلوچی تابمادق (وَاِنْ وَجَدْنَا اَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ) دخی درستلکده آدملرنك کوبسنی الله نك طاعتندن چغوچیلار تابدق (ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسٰى) مونك صوگنده ذکر قیلنغان رسوللردن صوك موسی نی پیغمبر ایتوب یبهردك (بِاٰيَاتِنَا) معجزه لرمز برلهن (اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَائِهِ) فرعونگه هم فرعون نك قومنه (فَظَلَمُوا بِهَا) بس فرعون هم قومی معجزه لرمزگه ظلم ایتدیلر یعنی ایمان کیترو اورننه انکار ایتدیلر فرعون دیو مصر پادشاهلارندان هر بر پادشاهغه ئه یتلهنیته که فارس پادشاهسنه کسری، روم پادشاهلاریله قیصر، حبش پادشاهسنه نجاشی دیبله ایدی فرعون نك اسمی قابوس یاکه ولید بن مصعب (فَانْظُرْ) بس ای محمد اعتبار قیلوب قارا (كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ) بوزوقلق قیلوچیلارنك صوگنی مالی نبچك بولدی (وَقَالَ مُوسٰى يٰفِرْعَوْنُ) دخی موسی علیه السلام ئه یتدی ای فرعون (اِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) درستلکده مین بتون عالمنی تربیه ایتوچی بولغان الله دن سیکا هم قومکا دین اویره تور اوچون یبهرلهش پیغمبرمن (حَقِيقٌ عَلٰى اَنْ لَا اَقُولَ) لایقدر

میکا ئەیتەمەس سزلکم (عَلَى اللّٰهِ) الله تعالی اوزەرینه (اِلَّا الْحَقَّ) مگر حقلی غنه ئەیتووم لائقدر (قَدْ جِئْتُكُمْ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ) تحقیق مین سزگه ربکزدن ظاهر معجزه برلەن کیلدم (فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي اِسْرَائِيلَ) بس میلم برلەن برگه اسرائیل بالالارینی یبەر یعنی اسرائیل بالالارینی آزادایت آتالارینك بیرلری بولغان ارض مقدسه گه قایتسونلار یوسف علیه السلام وفات بولغاندان صوك فرعون بنو اسرائیل گه غالب بولوب آلارنی قل ایتدی هم آغر خدمتلر ایتدردی (قَالَ اِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِآيَةٍ) فرعون ئەیتدی اگر سین ربکدن معجزه برلەن کیلگان بولساك (فَأْتِ بِهَا) بس اول معجزه کنی کیتر یعنی میلم حضورمده کورسەت راست پیغمبر بولووك ثابت بولسون دیو (اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ) اگر سین ربکزدن ظاهر معجزه برلەن کیلدم دیگان سوزکده راست سوزلیاردن بولساك (فَأَلْقَى عَصَاهُ) بس حضرت موسی طایاغنی تاشلادی (فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُبِينٌ) بس شول وقتدوق طایاغی جلانلغی ظاهر وشیکسز بولغان ثلوغ جلان بولدی حضرت موسی طایاقنی بیرگه طاشلاغان صوکنده تۆکلی جلان بولوب ئەورلدی هم آغزینی آچدی آغزینك ایکی آراسی سیکسان آرشین مقداری کورندی آغزی نك توبەن یاغنی بیرگه ویوغاری یاغنی فرعون سرایی نك توبەسنه قوبدی مونك صوکنده فرعونگه یونەلدی فرعون قاچدی هم قورقوندن طبیعی حاجتنی اوتەدی هر قایو خلق زیادە قورقشدیلار یکرمی بیش مك آدم قورقودان ثولدی فرعون ای موسی جلانلی توت قسم ایتب ئەیتەمن سیکا ایمان کیتررمن دیدی هم بنو اسرائیلنی آزاد قیلوب سینك برلەن یبەررمن دیدی حضرت موسی طایاقنی توتدی اوّلگیچه طایاق بولدی «بیضاوی» (وَنَزَعَ يَدَهُ) دخی حضرت موسی قولنی جیکندن صوردی (چغاردی) (فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ) بس شول وقتدوق قولی عادتدن طش قاراوچیلارغه آق بولوب کورندی نوری قۆیاش یاقتیلغنه غالب بولدی (قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ) فرعون قومندن بولغان جماعت ئەیتدی (اِنَّ هٰذَا) درستلکده بو موسی (لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ) سحر علمنی بلگوچی ساحر در (يُرِيدُ اَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ اَرْضِكُمْ) سحری برلەن سزنی یبرکزدن (مصر یبرندن) چغارونی تلیدر (فَمَاذَا تَأْمُرُونَ) بس نرسه بیوراسز ومشورت قیلاسز دیو یعنی شول رەوشده فرعون هم رئیسلری حضرت موسی حقنده مشورت قیلدیلار (قَالُوا اَرْجِهْ وَاَخَاهُ) فرعون نك قومی فرعونگه ئەیتدیلر موسی نك هم قرده شی هارون نك اشارنده کیچکتر آشغما (وَاَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ) دخی تورلی شهرلرگه سحرچیلارنی جبیوچیلارنی یبەر (يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ) اول جیوچیلار سیکا هر برسحر علمنی بلگوچی سحرچیلارنی کیتررلر (وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ) سحرچیلر فرعون گه کیلدیلار (قَالُوا اِنَّ لَنَا لَأَجْرًا) سحرچیلر فرعون گه ئەیتدیلر ایا بزگه خدمت یالی بارمی (اِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ) اگر بز موسی غه اوستون بولساق (قَالَ نَعَمْ) فرعون ئەیتدی بلی سزگه اگر اوستون برلساکز خدمت یالی بار (وَاِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ) دخی درستلکده سز البته میکا یاقن قیلدمش آدملردن سز (قَالُوا يَا مُوسَى) سحرچیلر ئەیتدیلر ای موسی (اِمَّا اَنْ تُلْقِيَ) یاکه سین اوّل طایاغکنی تاشلیسکمی (وَاِمَّا اَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ) ویاکه اوّل تاشلاوچیلار بز بولامزمی (قَالَ اَلْقُوا) حضرت موسی سامرلرگه ئەیتدی اوّل سز تاشلاکز دیو (فَلَمَّا اَلْقَوْا)

بس

بس سحرچیلار یبلرینی وطایاقلارینی تاشلاغان‌لاری زمانده (سَحَرُوا اَعْيُنَ النَّاس) آدم‌لرنك كوزلرینی سحرلادیلار یعنی آدم‌لرنك كوزلرینه واقع‌ده بولغان نرسه‌نك خلافنی كورسه‌تدیلر (وَاسْتَرْهَبُوهُمْ) دخی سحرلری برله‌ن آدم‌لرنی قورقتدیلار (وَجَاؤُا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ) دخی الوغ سحرنی كیتردیلر یعنی سامرلر قالون یبلر اوزون آغاچلار تاشلادیلار كلسی یوگورب بوری تورغان جلان بولوب بیر اوستی جلان برله‌ن طولدی برسی اوستنه برسی آطلاندیلار (وَاَوْحَيْنَا اِلَى مُوسَى) دخی موسی‌غه بزوحی قیلدق (اَنْ اَلْقِ عَصَاكَ) طایاغكنی تاشلا دیب بس حضرت موسی طایاغنی تاشلادی الوغ جلان بولوب ئه‌ورلدی (فَاِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ) بس شول وقتدوق طایاق جلان بولوب ئه‌ورلگاچ سحرچیلار یالغاندان كورسه‌تكان جلانلارنی یوتار بولدی حضرت موسی نك طایاغی جلان بولوب سحرچیلرنك جلان بولوب كورنگان طایاقلرینی ویبلرینی همه‌سنی آشاب بتردی مونك صركنده حضرت موسی جلانلی توتدی اوّلگیچه طایاق برلدی سحرچیلاردن باشقه‌لاری همه‌سی قورقب قاچدیلار سامرلرده یتدیلر اگر موسی اشله‌گان اش برنكی كبی سحر بولسه برنك طایاقلارمز ویبلرمز اوز حاللرنده قالورلار ایدی البته بو سحر توگل‌در دیدیلر (فَوَقَعَ الْحَقُّ) بس حقاق واقع وثابت بولدی (وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) دخی سامرلرنك قیلغان عمللری باطل بولدی (فَغُلِبُوا هُنَالِكَ) بس بو اورنده فرعون هم قومی جیكلدیلار (وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ) دخی خورلغنه وتوبه‌نلك‌گه توشكانلری حالده قایتدیلار (وَاُلْقِيَ السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ) دخی سامرلر سجده قیلغانلاری حالده یوزلری اوزه‌رینه تاشلانمش بولدیلار یعنی سامرلر حضرت موسی اشله‌گان اشنك الله تعالی طرفندن معجزه بولدقنی بلدكلرنده شول حالده ایمان كیترمه‌گه مجبور بولوب سجده‌گه یغلدیلار (قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ) دخی بتون عالم‌نك تربیه ایتوچسی بولغان الله‌غه ایمان كیتردك دیدیلر (رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ) یعنی موسی برله‌ن هارون علیهم السلام ربسنه ایمان كیتردك دیدیلر (قَالَ فِرْعَوْنُ آمَنْتُمْ بِهِ) فرعون سامرلرگه آچولانب ئه‌یتدی الله‌غه یاكه موسی‌غه ایمان كیتردگزمو (قَبْلَ اَنْ آذَنَ لَكُمْ) مینم سزگه رخصت بیروبمدن بورور (اِنَّ هٰذَا لَمَكْرٌ) درستلكده سزنك هم موسی نك بواشله‌گان اشی البته میله‌در (مَكَرْتُمُوهُ فِي الْمَدِينَةِ) بو مكرنی سز یعنی موسی هم سز سحرچیلار مصرشهرنده مكر قیلدگز یعنی سز بواشلی حاله برله‌ن قیلدگز وعده قیلغان اورنغه (صحراغه) چقمی شهرده قیلدگز (لِتُخْرِجُوا مِنْهَا اَهْلَهَا) مصر شهرندن اهالنی (قبطیلرنی) چغاروگزاوچون اوزگزنی هم بنو اسرائیللنی قوتقارو اوچون (فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) بس قیلغان اشگزنك صوگغی حالی نی برلاچاغنی تیز بلورسز (لَاُقَطِّعَنَّ) البته كیسه‌رمن (اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِنْ خِلَافٍ) قوللارگزنی وآیاقلارگزنی خلاف یاقدن یعنی اوك قوالگزنی وصول آیاغگزنی یا كیرسنچه كیسب كشیلكدن چغاررمن (ثُمَّ لَاُصَلِّبَنَّكُمْ اَجْمَعِينَ) مونك صركنده همه‌گزنی آصارمن باشقه‌لارغه عبرت بولورسز دیو (قَالُوا) سحرچیلار ئه‌یتدیلر اختیارك تله‌دك نی قیل (اِنَّا اِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ) درستلكده بزنیچك ئولسه كده ئولگانندك صوگنده ربه‌زگه قایتوچیلارمز بس سینك قورقتوگدن قورقمیبز (وَمَا تَنْقِمُ مِنَّا) وبزلاردن سین هیچ نرسه‌نی انسكار ایتمیسون وعیبله‌میسون

(اِلَّا اَنْ آمَنَّا بِاٰيَاتِ رَبِّنَا) مگر ربمزنك آيتلرينه ايمان كيتروومزنى انكار وعيب ايتهسن (لَمَّا جَاءَتْنَا) ربمزنك آيتلرى بزگه كيلگاننك صوكنده يعنى سين مناقبنك ومفاخرنك اصلى بولغان ايمان كيتروومزنى گنه انكار ايتهسك سينك رضالغكنى ايستهب ايماندن دونهر حالمز يوق ديو (رَبَّنَا اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا) اى ربمز بزگه (فرعون قورقتقان نرسهسنى قيلغان وقتده) صبرلقنى بير (وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ) دخى بزنى مسلمان بولغان حالمزده اوتر بعضلار فرعون وعيد قيلغان نرسهسنى قيلدى ديگانلر نيتهكه ابن عباس كوندزنك اوّلنده ساحرلر ايدى آخرنده شهيدلر بولديلار ديدى بعضيلار قيلورغه كوچى ييتمهدى ديديلر چونكه الله تعالى حضرت موسى برلهن حضرت هارونغه هم سزگه اييهرگان آدملر غالبلرسز ديو قرآنده خبر بيردى (وَقَالَ الْمَلَاُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ) فرعون قومندن بولغان جماعت ئهيتدى (اَتَذَرُ مُوسٰى وَقَوْمَهُ) اى فرعون اياسين موسى نى هم موسى نك قومنى قالدررسكمى (لِيُفْسِدُوا فِى الْاَرْضِ) ييرده بوزوقلق قيلسونلار اوچون يعنى آدملرنى قوتورتوب سيكا قارشيلق قيلوغه اوندهولرى اوچون (وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ) دخى سينى هم معبودلركنى قويولارى اوچون فرعون يولدزلارغه عبادت قيلا ايدى ديگانلر ياكه قومى اوچون معبودلر ياصاب ميكا ياقنلق حاصل ايتو اوچون شول معبودلرگه (صنملرگه) عبادت قيلكز ديو بيوردى ديمشلر يعنى موسى نى هم موسى غه اييهرگان قومنى جزالاماى قالدراسونمى حالبوكم آلارسينك ضررگانى قدراشلر قيلالار ديديلر (قَالَ سَنُقَتِّلُ اَبْنَاءَهُمْ) فرعون ئهيتدى موندان بورون نيچك قيلغان ايدم ينهده شول طريق بنو اسرائيلنك ياكى توغان اير بالالارينى اوترترمون (وَنَسْتَحْيِى نِسَاءَهُمْ) دخى قز بالالارينى ترك كوينچه قالدرترمون (وَاِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ) ودرستلكده بز بنو اسرائيللر اوستنده غالبلرمز آلار بزنك قول آستمزده مغلوبلردر (قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ) حضرت موسى اوزينك قومنه (بنو اسرائيلگه) ئهيتدى (اسْتَعِينُوا بِاللّٰهِ وَاصْبِرُوا) اللهدان ياردهم ايستهكز هم فرعوندن ايشتكان سوزگه صبراق قيلكز (اِنَّ الْاَرْضَ لِلّٰهِ) درستلكده يير الله اوچون ملكدر (يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ) اول ييرنى قللارندان تلهگان آدمگه بيرر (وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ) ماقتاولى صوكغى حال شركدن صاقلانوچيلارغهدر يعنى حضرت موسى اللهنك بنو اسرائيلگه ياردهم ايتووى برلهن قبطيلارنى هلاك ايتووى برلهن وعدهسنى ايتدى (قَالُوا اُوذِينَا) بنو اسرائيل ئهيتديلر بز فرعونلر طرفندان رنجتلمش بولدق اير بالالارمزنى اوترولرى برلهن (مِنْ قَبْلِ اَنْ تَأْتِيَنَا) سينك بزگه پيغمبر بولوب كيلووكدن بورون (وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا) دخى سينك بزگه پيغمبر بولوب كيلووكدن صوكده اير بالالارمزنى قايتادان اوترولرى برلهن رنجتلمش بولدق (قَالَ عَسٰى رَبُّكُمْ) حضرت موسى بنو اسرائيلگه ئهيتدى ياقندر ربكزدن (اَنْ يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ) سزنك دشمانكزنى هلاك قيلووى يعنى فرعونلرنى (وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِى الْاَرْضِ) دخى سزنى فرعونلر اورنينه ييرده قالدرماقلغى (فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ) بس ربكز سزنك ييرده نيچك عمل قيلووكزنى قارار وكورر يعنى سزلردن قايوكز الله تعالىنك نعمتنه شكرانه قيلوب وقايوكز كفران قيلور هر قايوكزغه تييشلى جزاسنى بيرر (وَلَقَدْ اَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ) وتحقيق آچلق برلهن توتدق فرعوننك قومنى (بِالسِّنِينَ) كوب يللارده يعنى

يغمورلار

یغمورلار وصولار آز بولووی برلەن (وَنَقْصٍ مِنَ الثَّمَرَاتِ) دخی ییمشلردن کیمتو برلەن (لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ)
فرعون هم قومی وعظلەنسونلر اوچون یعنی بو آچلق نك کفرلری وگناهلاری شوملغنده ایدکنی
بلسونلر اوچون (فَإِذَا جَاءَتْهُمُ الْحَسَنَةُ) بس هر قایچان فرعون قومنه ایزگولك کیلسه یعنی توقلق
وبایلق وسلامتلك کیلسه (قَالُوا لَنَا هٰذِهِ) بو توقلق وبایلق وسلامتلك بزنك اوچوندر بز بو نعمتلرگه
تییشلیمز دیو ئەیتدیلر (وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ) واگر فرعون قومنه یاوزلق کیلسه یعنی آچلق وفقیرلك وآورولق
(يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَنْ مَعَهُ) موسی هم موسی برلەن برگه بولغان مؤمنلردن شوملانورلار یعنی
بزگه بو یاوزلق سزنك شوملغکزدان دیو (أَلَا) آگاه بولکز (إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ) اول فرعونلرنك
شوملارینك سببی الله تعالی حضورندەدر یعنی الله تعالی نك حکمنده وتلەوندەدر وآلارغه ایرشکان
یاوزلق وایزگولك کلسی الله تعالی دندر (وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) لکن فرعون قومینك کوبسی
مونی بلمەسلر یعنی اوزلرینه ایرشکان نرسەنك الله تعالی دن ایدکنی (وَقَالُوا) دخی فرعون قومی ئەیتدی
(مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ) قایو زمان بزنك قاشبزده سحر دیب اعتقاد قیلنغان نرسەنی کیتررسن (مِنْ آيَةٍ) معجزەدن
یعنی بزنك اعتقادمزده سحر بولوب اوز اعتقادکچه معجزه بولغان نرسەنی قایوزمان بزگه کیتررسون دیو
موسی علیه السلامگه ئەیتدیلر (لِتَسْحَرَنَا بِهَا) اول اوزك معجزه دیب اعتقاد آیتك برلەن بزنك کوزلرمزنی
سحرلاوك اوچون (فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ) بس بزسیکا ایمان کیتروچیلردن توگلمز (فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ)
بس بز فرعونلر اوزەرینه اوزلرینی طواف قیلوب اورنلارینی وایگنلرینی اورته تورغان قوتلی
یغمور ییبەردك (وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ) دخی چیکرتکەلر هم الوغ کیبەکلر ییبەردك (وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ) دخی طاش
باقالار هم قانلار ییبەردك سیگزکون بیك قاطی قارانغو بولوب عجب قوتلی یغمور یاغب قبطیلارنك
بوتون ایولرینه طولغان ایولرندن چغو ممکن بولماغان اما بنو اسرائیللرنك ایولری برسنه برسی
کرتلب بنأ قیلنغان بولدقدن آلارغه بو یغموردن ضرر کیلمادی دیگانلر بتون ییرلری صو برلەن
طولغان شوندان صوك حضرت موسی غه یالبارغانلار ای موسی ربکا دعا قیل بو یغموردن بزنی قوتقارسه
سیکا ایمان کیترەمز دیگانلر حضرت موسی دعا قیلغاچ یغمور طوقطاغان کون آچلوب کیتکان اولەنلر
وایگنلر مثلی گورلمەگان روشده اوسکانلر قبطیلار همیشه ایمان کیترمەگانلر شوندن صوك الله تعالی
چیکرتکەلر ییبەرگان ایگنلرنی ویمشلرینی تمام آشاب بترگانلر صوکره ایولرینك ایشکلرین وتوبەلرین
هم کییملرین آشی باشلاغانلار قبطیلار حضرت موسی غه ینەده یالبارغه کیلگانلر شوندن صوك
حضرت موسی صحراغه چغب طایاغی برلەن مشرق هم مغرب طرفنه اشارت قیلغانده چکرتکەلر
طارالغانلار ینەده قبطیلار ایمان کیترمەگانلر موندن صوك الله تعالی الوغ قاندالالار (کیبەکلر)
ییبەرگان اول قاندالالار چیکرتکەلردن قالغان نرسەلرنی آشاغانلار هم طعاملرینه توشکانلر کییملرینه
وتیریلرینه کرب قانلارنی صوورغانلار حضرت موسی غه اوچونچی مرتبه کیلوب یالبارغانلار حضرت
موسی دعا قیلغاچ الله تعالی قاندالالارنی ده آلغان شوندن صوك ینه ایمان کیترمەگانلر حاضر یقینا بلدك

سين چن سحرچى ايكانسن ديگانلر شوندان صوڭ طاش باقالار يبيه‌رگان آلار ايله بتون كييملرى وطعاملرى وياطاتورغان اورنلارى طولغان آياقلارينه واؤستلرينه‌هم سؤيله‌شكان وقتده آغزلارينه سيكرگانلر دورتنچى مرتبه حضرت موسىغه كيلوب يالبارغانلار حضرت موسى قبطيلاردن ايمان كيتررگه عهد آلوب دعا قيلوب الله تعالىدن صوراغان الله تعالى بو باقا بلاسندن هم قوتقارغان صوڭره ينه قبطيلار ايمان كيترمه‌گانلر وعده‌لرنده تورماغانلار مونڭ صوڭنده الله‌تعالى قان‌يبيه‌رگان بتون صولارى قان‌بولغان حتى قبطى‌برله‌ن اسرائيلى برصاوتدن اچه‌كچى برلسه‌لار صاوتمڭ قبطىغه قاراغان‌باغى قان‌بولا ايكان اسرائيلينڭ آغزندن قبطى صواچسه آغزينه قان‌غه ڤه‌يله‌نب‌كره ايكان (آيات مُفَصَّلات) عقللى آدمگه بلمسز بولماغان بيان قيلنغان علامتلرنى يبيه‌ردك (فَاسْتَكْبَرُوا) بس ايمان كيتروبدن‌تكبرله‌ندىلر (وَكَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِينَ) دخى‌قبطيلار چيكدن اوتكان ياوز قوم بولديلار (وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ) قبطيلار اوزه‌رينه عذاب توشكان‌زمانده يعنى بيان‌قيلنغان عذابلر (قَالُوا) ڤه‌يتديلر (يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ) اى موسى بزنڭ اوچون ربڭا دعا قيل (بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ) سينڭ حضوڭنده عهد قيلغان نرسه‌سى برله‌ن يعنى پيغمبرلك عهدى برله‌ن (لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ) اگرده دعاء قيلوب بزدن عذابنى آچساڭ يعنى سينڭ دعاڭ بركاتنده الله تعالى بزدن بوعذابنى كوتەرسه (لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ) البته سيڭا ايمان كيتررمز (وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ) دخى آزاد قيلوب سينڭ برله‌ن برگه اسرائيل بالالارينى يبيه‌ررىز ديو (فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ) بس فرعونلردن عذابنى آچقانمز (آلغانمز) زمانده (إِلَى أَجَلٍ) شول مدتكه قدر (هُمْ بَالِغُوهُ) اول فرعونلر اول مدت‌كه ايرشكوچيلردر يعنى عذاب قيلنه تورغان ياكه هلاك بولاتورغان مدت‌كه قدر (إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ) عذابنى آچقانمز زمانده‌وق اول‌فرعون قومى عهدلرينى بوزغوچيلاردر يعنى ايمان كيترمه‌سلر هم بنواسرائيلنى آزاد اينمه‌سلر (فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ) بس قبطيلاردان اوچ آلونى تله‌دكبز (فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ) دخى تيرنلكگى معلوم بولماغان ديڭگزگه غرق ايتدك بز آلارنى (بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) اوشبونڭ سببلى غرق ايتدك قبطيلار برنڭ علامتلرمزنى يالغانغه توتديلار (وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ) دخى بزنڭ علامتلرمزدن غافللر بولديلار يعنى آلارنى‌غرق ايتروبز علامتلرمزنى يالغانغه توتولارى هم علامتلرمزدن غافل آدملر كبى فكر قيلماولارى سببلى‌در (وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ) دخى شوندى آدملرنى قرارلاندردق (كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ) اول آدملر ضعيف‌قيلنمش بولديلار يعنى فرعونلر قل ايتب وايسر يالالارينى بوغازلاب ضعيفله‌ندرگان اسرائيل بالالارينى قرارلاندردق (مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا) بيرنڭ ڤوياش چغش هم ڤوياش باطش اورنلارنده يعنى فرعون عمالقه صوڭنده بلو اسرائيلنى شام بيرنده قرارلاندردق (الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا) شوندى بيرنڭ ڤوياش چغش وڤوياش باطشى اورنلارغه اول اورنلارده (بيرلرده) صو وآغاچنڭ كوبلكى برله‌ن بركت بيردك‌بز يعنى فائده‌سنى كوب قيلدق‌بز (وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ الْحُسْنَى) دخى ربڭنڭ كوركام‌بولغان سوزى تمام‌بولدى يعنى بيرينه بيتدى الله تعالىنڭ بيرده ضعيفله‌ندرلگان وجبر ايتلگان آدم‌لرگه انعام قيلارنى تليمز

دیگان سوزی (عَلٰی بَنِی اِسْرَائِیلَ) اسرائیل بالالاری اوزه‌رینه کورکام سوزی تمام بولدی (بِمَا صَبَرُوا) فرعونلرنك رنجتولرینه صبر قیلولاری سببلی (وَدَمَّرْنَا) دخی خراب قیلدق بز (مَا) شول نرسه‌نی (كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ) اول نرسه‌نی فرعون هم قومی قیلور بولدی یعنی فرعونیلرنك بناء ایتكان سرایلارینی وعمارتلرینی (وَمَا) دخی شول نرسه‌نی خراب ایتدك (كَانُوا يَعْرِشُونَ) اول نرسه‌نی فرعونیلر یوقاری كوته‌رر بولدیلار یعنی بیوك بنالارینی (وَجَاوَزْنَا بِبَنِی اِسْرَائِیلَ الْبَحْرَ) دخی اسرائیل بالالارین دیكگزدن اوتكاردك حضرت موسی عاشورا كونده فرعون هلاك بولغانندك صوكنده بنواسرائیل برله‌ن غرق بوامینچه دیكگزدن اوتدی دیگانلر هم بنواسرائیل الله تعالی‌نك بوالوغ نعمتینك شكرانه‌سی اوچون بوكونده روزه توتغانلار (فَأَتَوْا عَلٰی قَوْمٍ) بس اسرائیل بالالاری شوندی قوم اوزه‌رینه كیلدیلار (يَعْكُفُونَ عَلٰی أَصْنَامٍ لَهُمْ) اول قوم اوزلری اوچون بولغان صنملارغه عبادت برله‌ن تورورلار یعنی صنملارغه عبادت قیلورلار بوقوم‌دن عمالقه قومی مراد (قَالُوا يَامُوسَى) بنو اسرائیل ه‌یتدیلار ای موسی (علیه السلام) (اجْعَلْ لَنَا إِلٰهًا) بزگه اله معبود یاصاغل (كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ) نیته‌كه بوقوم اوچون معبودلر بار (قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُونَ) حضرت موسی بنواسرائیلگه ه‌یتدی درستلكده سز نادان بولغان قومسز (إِنَّ هٰؤُلَاءِ مُتَبَّرٌ مَا هُمْ فِيهِ) درستلكده بوقوم آنده نرسه بولغان هلاك دریعنی بوقومنك توتقان دینلرینی الله تعالی وبران قیلور وعبادت اینه‌تورغان صنملرنی صندرر (وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) دخی بوقومنك عمل قیلغان نرسه‌لری باطلدر (قَالَ أَغَيْرَ اللهِ أَبْغِيكُمْ إِلٰهًا) حضرت موسی بنواسرائیلگه ه‌یتدی ایامین الله‌غه باشقه‌نی سزگه معبود بولوغه استیمن‌مو (وَهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ) حالبوكم اول الله تعالی سزنی اوز زمانكزده بولغان بتون عالم اوزه‌رینه آرتق قیلدی یعنی باشقه‌لارغه بیرمه‌گان نعمتلرنی سزگه بیردی (وَإِذْ) دخی ای اسرائیل بالالاری شول وقتلی ایسكزگه توشركز (أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ) سزنی فرعون قوملدن قوتقاردق (يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ) فرعون قومی سزگه عذابنك یارزینی توتالار ایدی (يُقَتِّلُونَ أَبْنَاءَكُمْ) اوغللاركزنی ئولتره‌لر ایدی (وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ) دخی خاتونلاركزنی ترك حالدرالار ایدی (وَفِي ذٰلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ) وسزنك ایر بالالاركزنی ئولتروللرنده ربكزدن سزگه الوغ بلاء بار ایدی (وَوَاعَدْنَا مُوسَى) دخی بز موسی‌غه وعده قیلدق (ثَلَاثِينَ لَيْلَةً) ذوالقعده‌نك اوطز كیچه‌سنی (وَأَتْمَمْنَاهَا بِعَشْرٍ) دخی اوطز كیچه‌نی ذوالحجه‌دن اون كیچه برله‌ن تمام قیلدق (فَتَمَّ مِيقَاتُ رَبِّهِ) بس موسی‌نك ربسی‌نك سویله‌شرگه قیلغان وعده‌سی تمام بولدی (أَرْبَعِينَ لَيْلَةً) قرق كیچه بولغان حالده حضرت موسی مصرده فرعون هلاك بولغاندان صوكك بنواسرائیلگه الله‌دن دین اویره‌ته تورغان بركتاب كیترم دیو وعده قیلدی اول كتابده سزگه قیلورغه یاراغان نرسه‌لرده قیلورغه یاراماغان نرسه‌لرده بار دیدی فرعون هلاك بولغاندان صوكك حضرت موسی اول كتابنی الله تعالی‌دن صورادی الله تعالی اوطزكون روزه توتو برله‌ن بیوردی حضرت موسی اوطز كون روزه توتقاچ آغزندن ئه‌شه‌كی ایس كیله باشلاو سببلی مسواك استعمال ایتدی شوندان صوكك فرشته‌لر حضرت موسی‌غه ه‌یتدیلر

روزه وقتكده مسواك استعمال قيلماوكدان بورون آغزكدان مسك ايسى كيله در ايدى مسواك استعمال قيلوب آغزكنك ايسنى بوزدك ديديلر الله تعالى شوندان صوك ينه اون كون روزه توتو برلهن امر ايتدى حضرت موسى ينه اون كون روزه توتدى شول ذوالحجه نك اون كون اچنده الله تعالى حضرت موسىغه تورات ايندردى هم حضرت موسى برلهن سويلهشدى (وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ) دخى موسى قردهشى هارونغه ئهيتدى (اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي) مينم قومده مينم اورنمه تورغوچى بول (وَأَصْلِحْ) دخى قومم نك اشلرينى توزهت (وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ) دخى بوزوقلق قيلوچيلارنك يولنه ايبهرمه (وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا) دخى موسى عليه السلام بزنك تورات بيرو برلهن وسويلهشو برلهن وعده قيلغان اورنمزغه كيلگان زمانده (وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ) دخى موسى نك ربسى موسىغه سويلهشكان زمانده حضرت موسى الله تعالى نك سوزينى هر بر جهتدن ايشتدى بوطريق ايشتووى الله تعالى نك سوزى بندهلر سوزى كبى توگل ايكانلكگه اشارت اوچون ديديلر (قَالَ رَبِّ أَرِنِي) حضرت موسى ئهيتدى اى ربم اوزكنى ميكا كورسهت (أَنْظُرْ إِلَيْكَ) سينك صارى قارامن ديو هوسوزده الله تعالى نى فى الجمله كورونك درسلگنه اشارت بار چونكه پيغمبرلردن محال نى ايستهو ممكن توگل (قَالَ لَنْ تَرَانِي) الله تعالى جوابده ئهيتدى اى موسى مينى كورمهسسون يعنى مينى كوررگه كوچك بيتمهس (وَلَكِنِ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ) لكن تاغغه قارا (زبير تاغى مراد ديگانلر) (فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ) ايندى اگر تاغ اورننده قرارلانسه وثابت بولسه (فَسَوْفَ تَرَانِي) بس مينى تيز كوررسون بو سوزده هم الله تعالى نى كورونك درسلگنه دلالت بار چونكه تاغ نك اورننده قرارلانووى حد ذاتنده ممكن ممكن گه تعليق قيلغان نرسهده ممكن بولا (فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ) موسى نك ربسى نك نورى تاغغه ظاهر بولغان زمانده (جَعَلَهُ دَكًّا) تاغنى تارالمش قيلدى (وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا) دخى حضرت موسى كورگان نرسهسندن قورقودان هوشسز بولغان حالده يغلدى (فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ) بس حضرت موسى هوشنه كيلگان زمانده كورگان نرسهسنى الوغلاب ئهيتدى (سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ) كامل پاكلاو برلهن پاكلايمن سينى اذنسز موندى سؤال گه باطرچيلق قيلودان سيكا توبه ايتدم (قايتدم) (وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ) دخى مين قورم اچندن سيكا ايمان كيتروچيلرنك اوّلگسى من ياكه سينك دنياده كورلمش بولماوكا ايمان كيتروچيلرنك اوّلگسى من (قَالَ يَا مُوسَى) الله تعالى ئهيتدى اى موسى (إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ) درسلكده مين سينى آدملر اوزه رينه اختيار قيلدم (برسالاتى) تورانك يازلمش كاغدلرى برلهن (وَبِكَلَامِي) دخى سيكا سويلهشوم برلهن (فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ) بس سين مين اوزكا بيرگان نرسهنى توت (وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ) دخى مينم بو بيرگان نعمتمه شكر قيلوچيلاردان بول حضرت موسى نك الله تعالى نى كورونى صوراوى عرفه كونده بولدى الله تعالى نك حضرت موسىغه تورانتى بيروو قربان عيدى كونده بولدى ديگانلر (وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَاحِ) دخى موسى اوچون تورات طاقطالارنده يازدق بز (مِنْ كُلِّ شَيْءٍ) دين ده كيره كلى هر بر نرسه دن (مَوْعِظَةً) وعظدن هر نرسهنى (وَتَفْصِيلًا لِكُلِّ شَيْءٍ) دخى حكملردن هر نرسهنى بيان قيلودان هر نرسهنى يازدق

بوتورات یازلغان طاقطالارده اختلاف قیلدیلار بعضیلر اون ایدی وبعضیلار بیدی ایدی دیدیلر بعضیلار زبرجددن بعضیلار زمرددن بعضیلار قزل یاقوتدن بعضیلار بوطاقطاقاطی قارا طاشدن ایدی دیدیلر (قارا طاقطاغه بالالارنك یازووی درست توگل دیب طالاشقان ملالارغه عبرت) (فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ) بس اول تورات طاقطالارنی توروشو برلهن توت (وَأْمُرْ قَوْمَكَ) دخی قومکه بیور (يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا) تورات‌نك کورکامره‌گنی توتارلاریعنی صبر عفو قصاص کبیلرنی (سَأُرِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ) تیزسزگه الله (تعالی) نك طاعتندن چغوچی‌لارنـك یورطلارینی کورسه‌ترمون یعنی فرعون هم قومی‌نك یورطلارینی (مصرنی) هم عادوثمودنك منزللرینی کورسه‌ترمن سزنك اعتبار قیلوب قاراوگز اوچون اگر اعتبار قیلوب قاراساگز آلار کبی الله‌نك طاعتندن چغودان صاقلانورسز (سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ) کمال قدرتمه دلالت قیلا تورغان آیتلرمدن البته دوندررمن (الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ) بیرده تکبرلك قیلوچی آدملرنی (بِغَيْرِ الْحَقِّ) حقدن باشقه تکبرلك قیلوچی آدملرنی یعنی باطل دینلری برلهن تکبرله‌نوچیلرنی (وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ) واگر اول‌باطل دینلری برلهن بیرده تکبرلك قیلوچیلار هر معجزه‌نی کورسه‌لر (لَا يُؤْمِنُوا بِهَا) اول معجزه‌گه ایمان کیترمه‌سلر (وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ) واگر اول تکبرلك قیلوچی‌لار الله تعالی حضورندن کیلگان حقلق یولنی کورسه‌لر (لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا) اول‌حقلق یولنی اوزلرینه یول ایتوب توتماسلار (وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ) واگر آلار آزغنلر یولونی کورسه‌لر (يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا) اول آزغنلق یولونی اوزلرینه یول ایتوب توتارلار (ذَٰلِكَ) بوتکبرلك قیلوچیلارنی کمال‌قدرتمزگه دلالت‌قیلاتورغان آیتلردن دوندرو (بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) اوشبونك‌سببلی‌در درستلکده تکبرلك قیلوچیلار بزنك آیتلرمزنی یالغانغه توتدیلر (وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ) دخی بزنك آیتلرمزدن غافللر بولدیلر یعنی تکبرلك قیلوچی‌لار بزنك آیتلرمزنی یالغانغه توتولاری هم آیتلرمزدن غافل بولولاری سببلی بزنك آیتلرمزده فکر واعتبار قیلو اهتماللری یوق شونك اوچون آلارنك کوکللرندن آیتلرمزنی دوندردك (وَالَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) بزنك آیتلرمزنی یالغانغه توتدیلر (وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ) دخی آخرت یورطینه یولقونی یالغانغه ترتدیلار (حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ) موندی آدم‌لرنك عمللری باطل بولدی یعنی عمللری برلهن فائده‌له‌نمه‌سلر (هَلْ يُجْزَوْنَ) جزالانمش‌بولماسلار (إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) مگر عمل قیلغان نرسه‌لری برلهن‌گنه جزالانمش بولورلار یعنی آلارنـك جزالری یاوزعمللری اوچون‌در (وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَىٰ مِنْ بَعْدِهِ) موسی میقات‌که کیتکان‌نك صوگندن موسی‌نك‌قومی یاصادی (مِنْ حُلِيِّهِمْ) مصردن چغونی قصد قیلغانده قبطیلاردن عاریت‌که آلغان آلتون کمشلرندن (عِجْلًا جَسَدًا) قان وایت ابیه‌سی بولغان بوزاوته‌نی یعنی بوزاو یاصادیلر (لَهُ خُوَارٌ) اول بوزاونـك صغر تاوشی کبی تاوشی باردر سامری[٢] هوبوزاونی حیله برلهن قویدی‌اچینه‌جیل کروب‌تچقرا تورغان یاصادی یاکه بوزاونك آغزینه حضرت جبرائیل آطی‌نـك آیاق ازی بولغان توفراقنی صالدیده بوزاو جـان

٢) سامریدك اسمی‌ده موسی‌در شعر موسی‌الذی رباه جبریل کافر ، وموسی‌الذی رباه‌فرعون مرسل ش. ح

ایيه‌سی بولوب ئه‌ورلدی دیگانلر بیضاوی (اَلَمْ يَرَوْا) ایابوزاوغه عبادت قیلغانده بنواسرائیل بلمه‌دیلرمی (اَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ) درستلکده اول بوزاو بنواسرائیلگه سویله‌شمه‌س (وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا) دخی بنواسرائیلنی حق یولغه کوندرمه‌س (اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ) بنواسرائیل بوزاونی معبود توتدیلار دخی الله‌غه خاص بولغان عبادتنی بوزاوغه قیلولاری سببلی اوزلرینه ظلم ایتوچی بولدیلار (وَلَمَّا سُقِطَ فِي أَيْدِيهِمْ) بنو اسرائیل‌نك قوللارینه توشکان زمانده یعنی بنواسرائیل بوزاوغه عبادت قیلولارینه اوکنگانلری زمانده چونکه برنرسه‌گه بیك اوکنگان کشی قولنی تشلیده بوطنه صوغا شونك اوچون الله‌تعالی بوعبارت برله‌ن کیتردی (وَرَأَوْا) دخی بلگانلری زمانده (أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا) درستلکده بنو اسرائیل تحقیق آزدیلار یعنی اوزلرینك بوزاوغه عبادت قیلولاری سببلی حق یولدن آداشقانلقلارنی بلگانلری زمانده (قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا) بنو اسرائیل ئه‌یتدیلر اگر بزگه ربمز مرحمت قیلماسه (وَيَغْفِرْ لَنَا) دخی ربمز بزنی یارلقاماسه (لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ) البته بزضرر ایتوچیلردن بولورمز (وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ) دخی موسی اوزینك قومی صاری قایتقان زمانده (غَضْبَانَ أَسِفًا) قاطی آچو برله‌ن آچولانغانی حالده (قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي) مینم صوکمده میکا خلیفه‌لك ایتکان خلیفه‌لککز نی یاوز بولدی یعنی میندن صوك قیلغان اشکز نی یاوز بولدی (أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ) ایابوزاوغه عبادت قیلو برله‌ن ربکزنك بیوروغنه آشقدکزمی والك بولدکزمی یعنی ربکزنك قرق کونگه قیلغان وعده‌سنی آشقدردکزمی وعده‌سنی کوتمه‌دکزمی (وَأَلْقَى الْأَلْوَاحَ) دخی توراتنك طاقطالارنی آچولانوب طاشلادی تورات جمعی ییدی طاقطا ایدی حضرت موسی طاشلاغاچ برسی اووالدی آلتسی کوته‌رلدی بو آلتی طاقطاده هربرغیب خبرلر بار ایدی ییدنچسنده حکملر وعظلر ایدی آنسی قالدی (وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ) دخی قرده‌شی هارونك باشینك ساچندن توتدی (يَجُرُّهُ إِلَيْهِ) آچو برله‌ن اوزینه طارطقانی حالده چونکه موسی علیه السلام قصور هارون علیه السلام ده دیو اویلادی حضرت هارون موسی علیه السلام دن اوچ یاش الوغ بولغان کورکام خلقلی یومشاق کوکللی آدم بولغان شونك اوچونده بنواسرائیل هارون علیه السلام نی بیك یاراتقانلار اما حضرت موسی قزو طبیعتلی بولغان (قَالَ ابْنَ أُمَّ) حضرت موسی غه هارون عه‌م ئه‌یتدی ای آنامنك اوغلی آنا طرفنده شفقت کوچلیره‌ك بولدقدن آنانی خاصلاغان والا هر ایکسینك آتا و آناسی بر (إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِي) درستلکده بنواسرائیل قومی مینی ضعیفله‌ندردیلر (وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي) دخی مینی اوتررگه یاقن بولدیلار (فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ) بس مینی خورلاوك برله‌ن دشمانلارنی شادلاندرما (وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) دخی بوزاوغه عبادت قیلوچی ظالم قوم برله‌ن شلته‌ده مینی برگه قیلمه (قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي) حضرت موسی ئه‌یتدی ای ربم مینی وقرده‌شم هارون‌نی یارلقا (وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ) دخی بزنی هر ایکمزنی رحمتکه کرتکل (وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ) وسین رحمت قیلوچیلارنك رحمت قیلوچیراغی‌سن شوندن صوك الله‌تعالی ئه‌یتکان (إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ) درستلکده شوندی آدملر بوزاونی معبود توتدیلار (سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ) اول آدملرگه ربلرندن آچو (عذاب) تیز ایرشور یعنی الله تعالی‌نك اوزلرینی اوتروگه امر قیلووی (وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دخی

دنیا ترکلگنده خورلق تیز ایرشر یعنی تورغان بورطلارندان چغووی یاکه جزیه تولهولری (وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ) اللهغه افتراء قیلوچیلارغه شولای جزا بیررمز البته بنو اسرائیلنك افتراسندان الوغ افترا یوق چونکه بوزاونی بو سزنك هم موسینك معبودی دیدیلر (وَالَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ) یاوزلقلارنی (کفرنی وباشقه گناهلارنی) قیلدیلار (ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا) مونك صوکنده اول یاوزلقلارندان صوك توبه ایتدیلر (وَآمَنُوا) دخی ایمان کیتردیلر وایزگو عملار قیلدیلار (إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا) درستلکده سیلك ربك توبه صوکندن (لَغَفُورٌ رَحِيمٌ) البته یارلقاغوچیدر هم رحمت قیلغوچیدر گرچه بوزاوغه عبادت قیلوچیلارنك گناهسی کبی الوغ بولوب بنو اسرائیلنك گناهلاری کبی کوب بولسه ده (وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ) دخی موسیدان آچو توقتاغان (یاصلغان) زمانده (أَخَذَ الْأَلْوَاحَ) تورات یازلغان طاقطالارنك طاشلاغانلارینی آلدی (وَفِي نُسْخَتِهَا) وتورات طاقطالارنده یازلغان نرسه ده بولغوچیدر (هُدًى وَرَحْمَةٌ) حقلغنی بیان هم رحمت (لِلَّذِينَ) شوندی آدملر اوچون (هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ) اول آدملر ربلرندن قورقارلار یعنی ربلریله گناه قیلودان قورقارلار (وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ) دخی موسی علیه السلام قومندن اختیار قیلدی (صایلاب آلدی) (سَبْعِينَ رَجُلًا) یتمش ایرنی (لِمِيقَاتِنَا) بزنك کیلورگه وعده قیلغان وقتمزاوچون الله تعالی حضرت موسیغه بنو اسرائیلدن یتمش ایر آلوب کیل دیو امر قیلدی حضرت موسی اون ایکی سبطدن آلتمشار ایر اختیار قیلدی ایکی ایر آرتوب کیتدی حضرت موسی آرا کزدان ایکنز قالور دیدی بس بنو اسرائیل آراسنده نزاع چقدی هیچ برسی قالورغه راضی بولمادیلار شوندان صوك حضرت موسی بارغان کشیگه بولغان اجر بارماغان کشیگه ده برابر بولاچاق دیدی شوندان صوك کاب ویوشع اسمنده ایکی آدم قالورغه راضی بولدیلار قالغان یتمش آدم برلهن حضرت موسی کیتدی تاغغه یاقن بولغاج حضرت موسینی برطوط اوْرتدی (قابلاب آلدی) حضرت موسی ایبه رگان قومی برلهن بلوط اچینه کردیلر وهر قایوسی سجده گه یغلدیلار الله تعالی حضرت موسی برلهن سوْیله شدی بعض نرسه لر برلهن امر قیلدی وبعض نرسه لردن نهی قیلدی ایبه رگان قومی ایشتب توردیلار صوکره بلوط آچلدی بس ایبه رگان قومی بزگه ربکنی کورسه ت اکر ربکنی کوزمزگه کورسه تمه ساك سیکا ایمان کیتره میز دیدیلر شوندان صوك بیك قاطی بیر تنره دی کلسی هلاك بولدیلار (فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ) بس حضرت موسیغه ایبه رگان یتمش ایرنی قاطی بیرتنره وی توتقان زمانده (قَالَ رَبِّ) حضرت موسی ای ربم (لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ) اکر تله سه ك مینم آلار برلهن چقماسدان الکده آلارنی بوزاوغه عبادت قیلولاری اوچون هلاك قیلورسك (وَإِيَّايَ) دخی قبطینی توترگانم اوچون مینیده هلاك قیلورسك یعنی حضرت موسی اوزی برلهن برگه بولغان قومنی ده هم اوزینی ده کورگان نرسه سنی کورمه سدن الك هلاك قیلونی آرزو قیلدی یاکه ای ربم سین بنو اسرائیلنی فرعون واقعه سنده هم موندان الك هلاك قیلورغه قادر ایدك آنده هلاك لك دن قوتقاروب آلارغه مرحمت قیلدك حاضرده هلاك قیلمی مرحمت قیلغان بولساك احسانکدان یراق بولماس

ایدی دیدی (أَتُهْلِكُنَا) ایا بزنی هلاك قیلورسکمی (بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا) بوزلردن احمق‌لار قیلغان نرسه سببلی یعنی سینی کوز برله‌ن کررونی صوراوغه باطرچیاق قیلغان احمق‌لارنك قیلغان اشلری سببلی (إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ) بو بزدن احمق‌لار توشکان فتنه ایمه‌س مگر سینك ابتلاك‌در یعنی آلارغه سوزکنی ایشتدرگان وفتنه آلارنك سینی کوز برله‌ن کورون طمع قیلو فتنه‌سی آلارنی ابتلاءقیلووکدر (تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ) بو فتنه برله‌ن آزدرونی تله‌گان آدمکنی آزدررسك (وَتَهْدِي مَنْ تَشَاءُ) وتله‌گان آدمکنی حقلقغه کوندررسك (أَنْتَ وَلِيُّنَا) سین بزنك خوجه‌مزسك (فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا) بس بزنی یارلقاغای ایدك هم بزگه رحمت قیلغای ایدك (وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ) دخی گناهلارنی یارلقاغوچیلارنك ایزگوسی سین یعنی گناهلارنی یارلقارسك وایزگولکلر برله‌ن آلماشدررسك (وَاكْتُبْ لَنَا) دخی بزگه یازغای ایدك (فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً) بو دنیاده ایزگولکلی یعنی کورکام معیشتلی هم طاعتکا توفیقلی (وَفِي الْآخِرَةِ) دخی آخرتده ایزگولکنی یازغای ایدك یعنی اوجماغنی (إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ) درستلکده بز سیکا قایتدق (توبه ایتدك) (قَالَ عَذَابِي) الله تعالی ئه‌یتدی مینم عذابم (أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ) اول عذابمنی تله‌گان آدمگه ایرشدررمن (وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ) دخی دنیاده رحمتم هر نرسه‌نی صیدردی (چلغاب آلدی) آدملرنی وباشقه حیوان‌لرنی (فَسَأَكْتُبُهَا) بس آخرتده رحمتمنی یازارمن (لِلَّذِينَ) شوندی آدملرگه (يَتَّقُونَ) اول آدملر کفردن وگناهلاردن صاقلانورلار (وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ) دخی زکوت بیررلر (وَالَّذِينَ) دخی آخرتده رحمتمنی شوندی آدملرگه یازارمن (هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ) اول آدملر بزنك آیتلرمزگه ایمان کیتررلر الله تعالی خبائثنی حرام قیلو هم بنو اسرائیل‌ده بولغان آغرلقلارنی بزدن کوتره‌رو حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (الَّذِينَ) شوندی آدملر (يَتَّبِعُونَ) ایمه‌ررلر (الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِينَ) شوندی اوقو ویازو بلمه‌گان پیغمبر بولغان الله‌نك ایلچسنه (يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ) اهل کتاب اوزلری قاشنده اول ایلچیلی یازلمش تابارلار (فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنْجِيلِ) توراتده هم انجیل‌ده یعنی اهل کتاب‌دان یهودلر توراتده نصارالار انجیلده یازلمش تابغان اینچه‌گه (یعنی محمد صلی الله علیه وسلمکه) ایمه‌رگان آدملر (يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ) اول پیغمبر بنو اسرائیل‌دن اوزینه ایمان کیترگان آدم‌لرگه ایزگو اش برله‌ن بیورور یعنی الله‌نی برله‌و برله‌ن وبنده‌لرگه انصاف برله‌ن (وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ) دخی اول ادملرنی یاوز اشدن طییاریعنی صنم‌لرگه عبادت قیلودان وقردمش‌لر برله‌ن بوزلوشودان (وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ) دخی آلارغه حرام قیلنغان نرسه‌لردن کوکل خوش کوره تورغان‌لارینی حلال قیلور (وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ) دخی آلارغه طبیعت خوش کورمی تورغان نرسه‌لرنی حرام قیلور یعنی حلال وحرام ایکانلکلرینی بیان قیلور (وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ) دخی بنو اسرائیل‌دن آغرلقلارنی قویار یعنی آغر تکلیف‌لرنی توبه‌ده اوزمن اوزی ئولتررو گناه قیلغان اعضانی کیسو کبی (وَالْأَغْلَالَ) دخی قاطیلق‌لارنی قویار (بتررر) (الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ) شوندی آغرلقلار وقاطیلقلاردر آلار بنو اسرائیل‌ده بولدیلار اغلال‌دان مراد آغر بولغان حکملر کشی

ئولتر وچيگه ديت دن باشقه قصاص نك متعين بولووى كبى كيره‌ك قصدا ئولنرسون و كيره‌ك خطاءً هم ته‌ن دن
و كيبم دن نجاست اورننى كيسولازم بولو كبى غنيمت مال لاريلى ياندر و هم گناهلارنك قابقه‌لارغه يازلووى
كبيلر دخى كيچده نمازنك فرض بولووى ز كوته مالنك دورتدن برينى بيرونك فرض بولووى هم ته ولكن
ايللى وقت نمازنك فرض بولووى هم نمازنك مسجده‌گنه درست بولوى هم رمضان آيى نك كيچه‌لرنده
جماعتنك حرام بولووى هم يوقلاغانلنك صوگنده طعام آشاونك حرام بولووى هم برايز گولك گه قارشى
بر ثواب كنه بولووى كلسى آخر تكليف لردن وقاطى حكملردن بزنك شريعتمزده بو آخرلقلارنك هيچ
برسى يوق (فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ) بس شوندى آدملر محمد (صلى الله عليه وسلمگه) ايمان كيتردىلر (وَعَزَّرُوهُ)
دخى محمد (عليه السلام) نى الوغلاديلار (وَنَصَرُوهُ) دخى محمد (عليه السلام) گه ياردم بيردىلر (وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي)
دخى شوندى نورغه ايبه‌ردىلر (أُنْزِلَ مَعَهُ) اول نور نى محمد (عليه السلام) نك پيغمبراكى برله‌ن برگه ايندرلدى
(يعنى قرآنغه ايبه‌ردىلر) (أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ) بو صفقده بولغان آدمر آلاردر مكلگولك سعادت كه ايرشكوچيلر
(قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ) اى محمد عليه السلام ئه‌يت سين اى آدملر (إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ) درستلكده مين سزلرگه الله
تعالى نك دين اؤيره‌تر اوچون يبه‌رگان ايلچى سى من (جَمِيعًا) جيبلغانكز حالده رسول الله آدم برله‌ن جننك هر ايكسنه
مبعوث بولدى باشقه پيغمبرلر اوز قوم لرينه گنه مبعوث بولديلار (الَّذِي) شوندى الله در (لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ) اول الله تعالى اوچوندر كوكلرنك وييرلرنك خوجه لغى (لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ) معبود بالحق يوقدر مگر اول
الله تعالى گنه در (يُحْيِي وَيُمِيتُ) ئولكلرنى ترگزر وتركلرنى ئولتررر اول الله تعـــالى (فَآمِنُوا بِاللَّهِ)
بس الله تعالى گه ايمان كيتركز (وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ) دخى الله تعالى نك اوقى ويازا بلمه‌گان پيغمبر بولغان
اياچسنه محمد عليه السلامگه ايمان كيتركز (الَّذِي) شوندى ايلچيدر اول محمد عليه السلام (يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ)
الله تعالى گه هم الله تعالى نك سوزلرينه «قرآنغه» ايمان كيتررر (وَاتَّبِعُوهُ) دخى الله نك رسولنه سوزده
واشنه ايبه‌ركز (لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ) حق يولغه كونلووكز اوچون (وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ) دخى موسى قوملدن
شوندى جماعت باردر (يَهْدُونَ بِالْحَقِّ) حق سوز برله‌ن آدملرنى حقلغه كوندررلر (وَبِهِ يَعْدِلُونَ) دخى
حقلق برله‌ن آرالارنده حكمده عادل بولورلار الله تعالى بنو اسرائيلدن حقلغه بولغان قومنى ذكر قيلغانلنك صوگنده
باطللغه بولغانلارنى ذكر قيلدى هم ئه‌يتدى (وَقَطَّعْنَاهُمُ اثْنَتَيْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا) دخى بنو اسرائيلنى اون ايكى
سبط (قبيله) ايتب بعضسى بعضسدن آيرلغان كيسه‌كلر ايتب ئه‌وردك (أُمَمًا) تورلى جماعتلر ايتب (وَأَوْحَيْنَا
إِلَى مُوسَى) دخى موسى عليه السلام غه وحى قيلدق بز (إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ) موسى دن تيه صحراسنده قومى صوغارونى
ايسته‌گان زمانده (أَنِ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ) طاياعك برله‌ن طاشغه صوق ديو وحى قيلدق (فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ) بس
موسى عليه السلام طاشقه طاياغى برله‌ن صوقديد، بس طاشدن يارلوب چقدى (اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا) اون ايكى چيشمه
(قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ) هر بر آدم «سبط» اوزينك اچه تورغان اورننى (چيشمه‌سنى) بلدى
(وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ) دخى تيه صحراسنده قوياش اسسيلگندن صافلاسون اوچون بنو اسرائيل گه بلوط
برله‌ن كوله گه‌له‌دك (وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى) دخى بنو اسرائيل گه تيه صحراسنده طعام ايندب

ترنجبين برلەن سلوى قوشى ييبەردك (كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ) دخى بنو اسرائيلگه ايتدك بز
سزگه رزقلاندرغان نرسەنك حلال بولغانلارندن آشاكز ديو (وَمَا ظَلَمُونَا) بونعمتلرگه كفران قيلولارى برلەن
بزگه ظلم قيلماديلار (وَلٰكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) لكن اوزلرينه ظلم قيلور بولديلار چونكه ظلملارينك
جزالارى اوزلرينەدر (وَإِذْ قِيلَ لَهُمْ) اى محمد عليه السلام شول وقتنى بيان قيل بنو اسرائيلگه ئەيتلدى
(اُسْكُنُوا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ) بو بيت المقدس قريەسنده توروغز (وَكُلُوا مِنْهَا) دخى بو قريەنك ييمشلرندن
آشاغز (حَيْثُ شِئْتُمْ) تلەگان اورنكزدن (وَقُولُوا حِطَّةٌ) دخى بزنك گناهلارمزنى جوى ديب ئەيتكز
(وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا) دخى بيت المقدس قريەسينك قابقاسنه بوگلگانكز حالده كركز (نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ)
گناهلاركزنى يارلقارمز (سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ) ايزگولك قيلوچيلارغه ثوابنى آرتدررمز يعنى شول سوزلرنى
ئەيتلدى بنو اسرائيلگه (فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ) بس بنو اسرائيلدن ظالم بولغان آدملر آلماشدردى
(قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ) اوزلرينه ئەيتلمش بولغان سوزگه باشقه بولغان سوزنى يعنى حطة ديگان سوز اورننه
«حنطة فى شعيرة» ديگان سوزنى آلماشدردى (فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ) بس بنو اسرائيل اوزەرينه ييبەردك بز
(رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ) كوكدن عذابنى (بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ) ظلم قيلغان نرسەلرى سببلى يعنى ظلم
قيلولارى سببلى (وَاسْأَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي) اى محمد يهودلردن شوندى قريەنك خبرندن صورا (كَانَتْ
حَاضِرَةَ الْبَحْرِ) اول قريه ديكگزگه ياقن بولدى يعنى مدين برلەن طور آراسنده ديكگز ياننده بولغان
«ئەيلە» قريەسينك خبرندن صورا (إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ) شول وقتده اول قريه ديكگزگه ياقن بولدى
«ئەيله» قريەسينك اهلى شنبه كون بالق توتولارى سببلى الله تعالىنك چيكلرندن اوتەر بولديلار
(إِذْ) شول وقتده الله تعالىنك چيكلرندن اوتەر بولديلار (تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ) بو قريه آدملرينك بالقلارى
كيلور بولدى بو آدملرگه (يَوْمَ سَبْتِهِمْ) شنبه كونلرنده شنبه امرين الوغلاغان كونلرنده (شُرَّعًا) صو اوستنده
ظاهر بولوب (وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ) دخى شنبه امرينى الوغلاماغان كونلرنده يعنى شنبەدن باشقه كونلرده
(لَا تَأْتِيهِمْ) بو آدملرگه بالقلارى شنبه كون كيلگان كبى كيلمەس بولدى (كَذٰلِكَ نَبْلُوهُمْ) اوشانداق
بلالندررمز اول «ئەيله» خلقنى (بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ) الله تعالىنك طاعتندن چغولارى سببلى (وَإِذْ) دخى
اى محمد عليه السلام شول وقتنى بيان قيل (قَالَتْ أُمَّةٌ مِنْهُمْ) «ئەيله» قريەسى اهلندن برجماعت ئەيتدى يعنى
ايزگولرى ويخشيلارى (لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا) نى اوچون شوندى قومنى وعظليسز (اللّٰهُ مُهْلِكُهُمْ) اول قومنى الله تعالى
هلاك ايتوچيدر (أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا) يايسه اول قريه اهلنى قاطى عذاب برلەن عذاب ايتوچيدر
(قَالُوا مَعْذِرَةً إِلَىٰ رَبِّكُمْ) بو وعظلەوچى قوم ئەيتديلر بزنك وعظلەومز سزنك ربكزغه عذر قيلنه تورغان
عذر بولسون اوچون يعنى ربكز ياوز اشدن طيماغاناق اوچون شلته قيلغانده عذر بولسون اوچون
«ئەيله» خلقى اوچ طائفەگه بولنگانلر بر طائفەسى شنبه كون بالق توتو سببلى ظالم بولغانلار ايكنچى
طائفەسى اوزلرىده شنبه كون بالق توتماغلانلار هم بالق توتوچى طائفەگه وعظده قيلغانلار اوچونچى
طائفه اوزلرى توتماغان توتقان طائفەنى وعظلەمەگانلر اوچونچى طائفه ايكنچى طائفەگه نى اوچون الله تعالى

هلاك قیلاچاق یاکه آخرتده قاطی عذاب برلهن عذاب قیلاچاق قومی وعظلیسز آلارغه نی قدر وعظه سکزده اثر ایتو احتمالی یوق دیگانلر ایکنچی طائفه جوابنده ئه یتکانلر امر بالمعروف نهی عن المنکر برگه فرض بز الله تعالی حضورنده عذر بولسون دیو وعظلیمز (وَلَعَلَّهُمْ یَتَّقُونَ) دخی بالق توتودن صاقلانسونلار اوچون دیو (فَلَمَّا نَسُوا) بس شنبه کون بالق آولاوچی ئه یله خلقی اونوتقانلاری زمانده (مَاذُکِّرُوا بِهِ) آنلك برلهن وعظقیلغان نرسه نی یعنی ایزگولری وعظ قیلغان نرسه نی (أَنْجَیْنَا الَّذِینَ یَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ) یاوزلقدن بولغان آدملرنی قوتقاردق (وَأَخَذْنَا الَّذِینَ ظَلَمُوا) دخی ظلم قیلغان آدملرنی توتدق (بِعَذَابٍ بَئِیسٍ) قاطی بولغان عذاب برلهن (بِمَا کَانُوا یَفْسُقُونَ) الله تعالی نلك طاعتدن چغولاری سببلی (فَلَمَّا عَتَوْا) بس شنبه کون بالق آولاوچیلار تکبرله نسگانلری زمانده (عَمَّا نُهُوا عَنْهُ) آنلردن طیبلمش نرسه دن یعنی شنبه کون بالق آولارنی قویودن تکبرلنگانلری زمانده (قُلْنَا لَهُمْ) شنبه کون بالق آولاوچیلارغه ئه یتدك (کُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِینَ) خور بولغان میمونلر بولکز دیو «ئه یله» خلقینك شنبه کون بالق آولاغان طائفه نی وعظ قیلوچیلارنی وعظلرینك اثر ایتوندن امیدلرنی کیسکاچ بوظالملر برلهن برگه توروغه راضی بولمادیلار هم آولنی احاطه برلهن بولب آلوب ایکنچی اورندان یوروبرگه اوزلرینه خاص قابقا یاصادیلار هم برکون وعظه وچی طائفه برخدمت برلهن چغب کیتکان لرایدی اما ظالم طائفه دن بر آدمده یوق ایدی شول چغولارندان قایتسه لار بو ظالم طائفه همه سی میمون بولغان لارهیچ قرده ش بولغانلارینی تابومکن بولماغان لکن میمون لر اوزلری طانغان لار کیبلرینه کیلوب صیپلغان لار هم تیره لرنده یغلاب یورگان لر اوچ کون دن صوك همه سی ئولگان لر حضرت مجاهد تهن لری مسخ قیلنمادی کوکللری گنه مسخ قیلندی دیدی (وَإِذْ) دخی ای محمد علیه السلام شول وقتنی بیان قیل (تَأَذَّنَ رَبُّكَ) ربك بلدردی (لَیَبْعَثَنَّ عَلَیْهِمْ إِلَی یَوْمِ الْقِیَامَةِ) یهودلر اوزه رینه قیامت کونده قدر یبه روینی (مَنْ یَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ) یهودلرگه عذابنك یاوزینی تاتوتا تورغان آملرنی جزیه توله تو کبی تأریخ عالم دن خبری بولغان کشی گه بو آیتنك معجزه بولماقلغی غایت ظاهر هم یهودلر باشنه کیلگان آفتلرنی وتالاولارنی اویلاغانده بیگره کده بلنه یهودلر ظلم لری سایه سنده اوّل دن دنیاده راحت یه شه مه گانلر حاضرده راحت یه شه میلر الله تعالی حضرت سلیمان وفات بولغان نلك صوکنده یهودلرگه بخت نصرنی ایرکلی قیلغان بخت نصر یهودلرنلك یورطلارونی خراب ایتوب عسکرلرینی ئوترگان خاتون لارینی وبالالارینی اسیر ایتوب اوزلرینه جزیه تعیین ایتکان هم مجوس بولغان بخت نصرگه مجبور مالللرنده جزیه توله گانلر صوکره رسول الله ینه اوزلرینه جزیه تعیین ایتکان وبو حالده نصارالار طرفندن همیشه جبر وعذاب چیکمکده درلر (إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِیعُ الْعِقَابِ) درستلکده سینك ربك گناه ایه لرینه عذابنی تیز قیلوچیدر (وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِیمٌ) دخی درستلکده سینك ربك گناهسندن توبه ایتکان وایمان کیترگان آدمنی یارلقاغوچی هم رحمت قیلغوچی در (وَقَطَّعْنَاهُمْ فِی الْأَرْضِ أُمَمًا) اسرائیل بالالارینی بیرده تورلی جماعتلر ایتوب آیردق (مِنْهُمُ الصَّالِحُونَ) اول اسرائیل بالالارندن ایزگولر بار (وَمِنْهُمْ

دُونَ ذٰلِكَ) دخی اسرائیل بالالارندن ایزگودن باشقه‌لار یعنی یاوزلار بار (وَبَلَوْنٰاهُمْ بِالْحَسَنٰاتِ وَالسَّيِّئٰاتِ) دخی اسرائیل بالالاریمی بز ایزگولکلر ویاوزلقلار برله‌ن بلاله‌ندردك یعنی بر وقت نعمت‌لر بیردك وبر وقت عذاب ایندردك (لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) یاوزلقلارندن قایتسون‌لار اوچون (فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ) بوصفتلاری ذکر قیلنغان آدملر صوکندن اورن‌لارینه توردی یعنی پیدا بولدی (خَلْفٌ) شوندی یاوز بدل یعنی اوّلگیلرنك اورن‌لارینه توروچیلار یعنی صفتلاری ذکر قیلنغان آدملرندن صوك رسول‌الله زمانلرداغی یاوزلار پیدا بولدی (وَرِثُوا الْكِتٰابَ) تورات کتابنی آتالارندان آلور بولدیلار (يَأْخُذُونَ عَرَضَ هٰذَا الْأَدْنىٰ) بوتوبه‌ن بولغان دنیانك مالنی حکومت وقتنده رشوت ایتوب آلور بولدیلار (وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنٰا) دخی بزنك گناهمز یارلقانمش بولور دیور بولدیلار (وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ) حالبوکم آلارغه آلغانلارینك مثلی بولغان مال ینه‌ده کیلسه (يَأْخُذُوهُ) اول مالنی‌ده آلورلار یعنی حکومت وقتنده همیشه رشوت آلوغه دوام ایتکانلری حالده‌ده الله‌نك یارلقاوینی امید ایته‌رلر (أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِيثٰاقُ الْكِتٰابِ) ایا بوحکم وقتنده رشوت آلوچیلار اوزه‌رینه تورات کتابنده عهد آلنمادیمو البته آلندی (أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللّٰهِ) الله‌تعالی اوزه‌رینه ئه‌یتمه‌سسزلك که (إِلَّا الْحَقَّ) مگر حقنی غنه ئه‌یتورگه عهد آلنمادیمی (وَدَرَسُوا مٰا فِيهِ) دخی تورات کتابنده بولغان نرسه‌نی اوقومادیلارمی بس اگر اوقوسه‌لار نی اوچون توراتده بولغان نرسه‌نی یالغانغه توتالار (وَالدّٰارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ) دخی آخرت یورطی ایزگودر (لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ) الله‌دن قورقغان آدملرگه (أَفَلَا تَعْقِلُونَ) ایا بو حکم‌ده رشوت آشاوچیلار آخرت یورطینك ایزگوره‌ك ایدکنی عقلکزنی یورتوب قاراب بلمیسزمی (وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتٰابِ) دخی شوندی آدملر تورات کتابنه توتونورلار یعنی تورات کتابنده بولغان نرسه برله‌ن عمل ایته‌رلر (وَأَقٰامُوا الصَّلٰوةَ) دخی نماز اوقورلار (إِنّٰا لَا نُضِيعُ) درستلکده بز ضائع قیلمامز (أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ) عمللرین اصلاح قیلغان آدملرنك اجرینی (وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ) ای محمد علیه السلام شول وقتنی بیان قیل بزطور طاغنی اورندن قوباروب بنو اسرائیلنك اوستلریمه کوته‌ردك (كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ) گویاکه اول طاغ بنواسرائیل‌گه کوله‌گه بولدی هربر کوله‌گه‌لگان نرسه‌گه ظل دییله‌در (وَظَنُّوا أَنَّهُ وٰاقِعٌ بِهِمْ) دخی بنواسرائیل طاغنی بزگه (اوستمزگه) توشکوچیدر دیوگمان قیلدیلار یعنی تورات‌ده بولغان حکملر وتکلیف‌لر آغر بولدقدن بنواسرائیل توراتنی قبول قیلمادیلار الله‌تعالی اوستلریمه طورطاغنی کوردی‌هم اگر تورات‌ده بولغان نرسه‌لرنی قبول قیلماسا کز اوستکزگه بوطاغ توشه‌چك‌دیو ئه‌یتدی قورقولارندن توراتنی قبول ایتدیلار (خُذُوا مٰا آتَيْنٰاكُمْ بِقُوَّةٍ) دخی بنواسرائیل‌گه ئه‌یتدك بز ، بزسزگه بیرگان نرسه‌نی توراتنی طرشو برله‌ن آلکز (وَاذْكُرُوا مٰا فِيهِ) دخی اول نرسه‌ده (تورانده) بولغان نرسه‌نی عمل ایتوبرله‌ن ایسکزگه توشورکز (لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ) قباحت عمللردن ویاوز اعتقادلاردن صاقلانورکز اوچون الله تعالی میثاق حقنده ذکر قیلنماچق آیتنی ایندردی (وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ) ای محمد علیه السلام شول وقتنی بیان قیل سینك ربك آلدی (مِنْ بَنِي آدَمَ) آدم بالالارندن (مِنْ ظُهُورِهِمْ) آدم بالالارینك آرقالارندن (ذُرِّيَّتَهُمْ) بالالارینی یعنی آتالارینك آرقالارندن چغاردی

واشهدهم

(وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ) دخی آدم بالالارینی اوزلری اوزه‌رینه شاهد تورغزدی یعنی شاهد ایتدی (أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ) ایامین سزنك تربیه ایتوچکز توگلمی‌دیو (قَالُوا بَلَى) آدم بالالاری ئه‌یتدیلر بلی سین بزنك تربیه ایدوچیمز ویاراطوچیمز سین (شَهِدْنَا) بز سینك تربیه ایدوچیمز بولووك برله‌ن گواهاق بیردك (أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَامَةِ) یعنی بز بواشلی (عهد آلونی) قیلدق قیامت کونند سزنك ئه‌یتووکزمکروه بولغانلقی اوچون (إِنَّا كُنَّا عَنْ هَٰذَا غَافِلِينَ) درستلکده بز بواشدن (میثاقدان) غافل بولدق دیو (أَوْ تَقُولُوا) یایسه بومیثاق آلو اشیلی قیلدق سزنك ئه‌یتووکزنك مکروهلکی اوچون (إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ) بودر باشقه توگل‌در بزدن بورون آتالارمز مشرك بولدی (وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ) دخی بز آتالارمز صوکندا غی بالالار بولدق آتالارمزغه ایبه‌ردك (أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ) ایابز نی آتالارمزدن باطللقده بولغان آدملرنك قیلغان اشلری سببلی هلاك ایتهسکمی دیویعنی شول‌طریق ئه‌یتورگه یول قالماسون اوچون میثاق آلدق حضرت ابن‌عباس ئه‌یته آدم‌عم‌نك بالالاربن‌چقاردیده آدم‌علیه‌السلام‌گه کورسه‌تدی توزان قدرنه‌ایدیلر آلارغه الله‌تعالی عقل‌بیردی‌هم‌بر تورلیسنه‌بولارجنت‌لك وبر تورلیسنه‌بولارجهنم‌لك‌دیدی بومیثاق آدم‌علیه‌السلام‌گه‌جنت‌که‌کرمه‌سلن‌بورون مکه‌برله‌ن طائف آراسنده بولدی‌دیلر بعضیلار جنت‌ده بولدی بعضیلار جنت‌دن چقغاج بولدی دیدیلر اوزلرندن شهادت بیردرونی بعضیلارعرفه طاغنده‌نعمان اسملی‌چوقرده بولدی بعضیلر هندشهرلرندن وهبا اسملی شهرده بولدی‌دیدیلر بعضیلاربوسوز تمثیل‌گنه حقیقی‌توگل‌دیدیلر یعنی‌الله تعالی اوزینك رهلکنه وبرلکنه دلیللر تعیین ایتدی آدم بالالارینك عقللاری الله تعالی‌نك ربلکی وبرلکی برله‌ن شهادت بیردیلر دیدیلر (وَكَذَٰلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ) اوشانداق یعنی میثاقنی بیان‌قیلدقمز کبی آیتلرنی بیان قیلورمز (وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) آدم بالالاری آتالارینه ایبه‌رودن وباشقه باطل نرسه‌لرگه ایبه‌رودن یاکه شرکدن قایتسونلار اوچون (وَاتْلُ عَلَيْهِمْ) ای محمد علیه‌السلام یهودلر اوزه‌رینه اوقو (نَبَأَ الَّذِي) شول کشینك خبرینی (آتَيْنَاهُ آيَاتِنَا) اول کشیگه آیتلرمزنی بیردك یعنی بنو اسرائیل عالملرندن بر عالم‌نك خبرینی اوقو بو عالم‌دن بعضیلار بلعم بن باعوراء مراد دیگانلر بعضیلر باشقه کشی دیگانلر (فَانْسَلَخَ مِنْهَا) بس بزنك آیتلرمزدن صورلدی یعنی کافر بولدی ویوز دوندردی (فَأَتْبَعَهُ الشَّيْطَانُ) بس بوآدملرگه شیطان توتاشدی (فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ) بس بوعالم آزغنلاردن بولوب ئه‌ورلدی بوعالم‌نك قومی موسی‌غه‌هم‌موسی‌برله‌ن برگه‌بولغان آدملرگه یاوز دعاقیل‌دیو صورادیلار بوعالم ئه‌یتدی‌یاره‌دم‌لرنده فرشته‌لربولغان آدملرگه نیچك‌یاوز دعاقیلیم دیدی‌قومی‌بیك قستاغاچ‌یاوز دعاقیلدی شونك‌اوچون حضرت‌موسی هم‌قومی تیه صحراسنده قالدیلاردیو روایت قیلغانلار (الله اعلم بصحته) (وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا) واگر تله‌سه‌ك ایدی‌بوعالمنی بوآیتلرسببلی الوغلارمرتبه‌سنه کوته‌رگان‌بولور ایدك (وَلَٰكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ) لکن اول‌عالم بیرگه یاکه‌توبه‌ن مرتبه‌گه میل‌ایتدی (وَاتَّبَعَ هَوَاهُ) دخی دنیانی اختیارده وقومنی راضی قیلوده نفس‌آرزوسنه ایبه‌ردی (فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ) بس بوعالم‌نك صفتی

قباحتلك ده ات صفتى كبيدر (اَنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ) اگر سين ات اوزرينه قاولاو برلەن حمله (قصد) قيلساڭده تلينى چغارر (اَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ) بايسه قاولامى حمله قيلمى قويساڭده تلينى چغارر يعنى د ائما تلينى چغاروب تورور كيره‌ك حمله قيل كيره‌ك حمله قيلماشونلك كبى بوعالم ده بعضيلار بلعم بن باعوراء حضرت موسى لارغه ياوز دعا قيلغاچ الله تعالى ات كبى تلينى كوكره‌گنه قدر چغاردى ديگانلر (الله اعلم) (ذٰلِكَ) ١و (مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) برزلك آيتلرمزنى يالغانغه توتقان آدملرنلك (قوملرنلك) صفتيدر (فَاقْصُصِ الْقَصَصَ) بس اى محمد عليه السلام ذكر قيلمغان قصه‌نى يهودلرگه بيان قيل (لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ) يهودلر فكر قياسونلار اوچون (سَاءَ مَثَلًا) مثل (صفت) بوزلدى بولدى (الْقَوْمُ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) برزلك آيتلرمزنى يالغانغه توتقان قوملرنلك مثلى (صفتى) (وَاَنْفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ) دخى آيتلرمزنى يالغانغه توتوبرلەن اوزلرينه گنه ظلم ايتديلر هيچ كمگه ظلم ايتمه‌ديلر (مَنْ يَهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِى) كملردر الارنى الله تعالى حق لقغه كوندررر بس اول آدملر حق لقغه كونلمشدر (وَمَنْ يُضْلِلْ) وكملردر الارنى الله تعالى آزدررر (فَاُولٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ) بس الله تعالى آزدرغان آدملر الاردر اوزلرينه ضرر ايتوچيلر بوآيتدن آچق بلمه‌در حق لقغه كوندرو هم حق لقدان آزدرو الله تعالى دن بولوغه دخى الله تعالى نلك حق لقغه كوندروى تلەگان آدمگه خاص بولوويله دخى الله تعالى نلك حق لقغه كوندروويله مقلقغه كونلونلك لازم بولووينه (وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ) وتحقيق جهنمگه كررا اوچون ياراتدق (كَثِيرًا مِنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ) جنلردن وآدملردن كوبسنى يعنى علم الله ده كفر اوزه‌رينه دوام ايتولرى معلوم بولغانلارينى گرچه الله تعالى نلك جن لرنى وآدم لرنى اصل ياراتووى عبادت اوچون بولسه‌ده لكن الله تعالى كفرنى اختيار قيلولارينى بلگاچ جهنم لك ايتب خلق ايتدى (لَهُمْ قُلُوبٌ) اول جهنم لرگه كرر اوچون ياراطامش بولغانلارنلك قابلرى باردر (لَا يَفْقَهُونَ بِهَا) اول قلبلرى برلەن حقنى بلمه‌سلر يعنى حقنى بلوگه كوكللرينى صرف قيلماسلر (وَلَهُمْ اَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا) دخى اول جهنملك لرنلك كوزلريله بار لكن كوزلرى برلەن حقنى كورمه‌سلر يعنى اعتبار برلەن قاراماسلار (وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا) دخى اول جهنملك لر اوچون قولاقلارده باردر لكن اول قولاق لارى برلەن حقنى (آيتلرنى وعظلرنى) اخلاص برلەن ايشتمه‌سلر (اُولٰئِكَ كَالْاَنْعَامِ) بوصفتده بولغانلار حقنى بلمه‌وده حقنى كورمه‌وده هم حقنى ايشتمه‌وده دورت آياقلى حيوانلار كبيدرلر (بَلْ هُمْ اَضَلُّ) دورت آياقلى حيوانلار كبى گنه توگل بلكه الاردانده آزغنراق لاردر چونكه دورت آياقلى حيوان لارده اوزلرينه فائده‌لى بولغان نرسه لرنى حاصل ايتوگه هم اوزلرينه ضررلى بولغان نرسه لردن صاقلانورغه قوه لرينى (كوكللرينى كوزلرينى وقولاق لارينى) صرف ايته‌رلر (اُولٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ) بوصفتده بولغانلار الاردر غافل لر (وَلِلّٰهِ الْاَسْمَاءُ الْحُسْنٰى) دخى الله تعالى اوچون كوركام معنالارغه دلالت قيلا تورغان اسملر باردر (فَادْعُوهُ بِهَا) بس الله تعالى نى بواسملر برلەن اسمله‌گز (وَذَرُوا الَّذِينَ) دخى شوندى آدملرنى قويگز (يُلْحِدُونَ فِى اَسْمَائِهِ) اول آدملر الله نلك اسملرنده چيكدن اوته‌رلر وحقدان ميل ايته‌رلر (سَيُجْزَوْنَ) بو آدملر تيز جزالانمش

بولورلار (مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قیلغان نرسه‌لری برله‌ن بو آیت الله‌نك صفتلارینه دلالت قیلا چونكه اسماءدان صفات مراد بولورغه كیره‌ك (وَمِمَّنْ خَلَقْنَا) دخی بـز خلق قیلغان نرسه‌لر جمله‌سندن باردر (أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ) آدملـرنی حق‌لق‌غه كوندره تورغان جماعت (وَبِهِ يَعْدِلُونَ) دخی حـق برله‌ن حكملرنده توغری بولورلار بوامت‌دن محمد صلی‌الله علیه وسلم امتی مراد دیگانلر الله‌تعالی جهنم اوچون خلق قیلنغان آزغن خلقنی بیان قیلغانلرنك صوكنده جنت اوچون خلق قیلنغان عادل بولغان خلقنی بیان ایتدی هم بو آیتدن اجماعنك هر زمانده درستلكی بلنه چونكه موندن هر قرنده بو صفتده بولغان آدملرنك بولووی بلنه اگر رسول‌الله عهدینه خاص بولسه موني ذكر ده فائده بولماس ایدی چونكه رسول‌الله زمانند موندی آدملرنك بارلغی معلوم نیته‌كه رسول‌الله «لَاتَزَالُ مِنْ أُمَّتِي طَائِفَةٌ عَلَى الْحَقِّ الَى أَنْ يَأْتِيَ أَمْرُ اللهِ» دیدی مضمونی قیامت كونته قدر مینم امتمدن حقانی‌ده بولغان جماعت بتمه‌ز معناسنده (وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا) شوندی آدملر بزنك آیتلرمزنی یالغانغه توتدیلار (سَنَسْتَدْرِجُهُمْ) اول آدملرنی آزآز هلاكلك‌گه یاقن قیلورمز (مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ) آلارغه تله‌گان نرسه‌مزنی بلمه‌گانلری اورنندین یعنی آلارغـــه تله‌گان نرسه‌مزنی حساب‌لاماغان اورندن بیررمز هـلاك قیلغانمزنی بلمیده قالورلار (وَأُمْلِي لَهُمْ) آیتارمزنی یالغانغه توتقان آدملرگه مهلت بیررمز (إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ) درستلـكده مینم عذاب برله‌ن توتووم قاطی‌در (أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا) ایا قریشلر فكر قیلمادیلارمی (مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ) بولداشلرنده (محمدصلی‌الله علیه‌وسلم‌ده) دیوانه‌لقدن هیچ نرسه یوقلغنی رسول اكرم بر وقتده صفا طاغنه منب قریشلرنی اروی اروی برله‌ن چاقردی گناه‌دن صاقلانـكز دیوتچقردی قریشلر بودیوانه ایكان طاغ باشنده طاكشغه قدر تچقرب تورا دیدیلر (إِنْ هُوَ) توگللر بولداشكز محمد علیه‌السلام (إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ) مگر سزنی الله‌نك عذابندن ظاهر قورقتوچیدر (أَوَلَمْ يَنْظُرُوا) ایاقریشلر استدلال قیلوب قاراماديلارمی (فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) كوكلرنك ویرلرنك ملـكنده (وَمَا خَلَقَ اللهُ) دخی الله‌تعالی یاراطقان نرسه‌لرده (مِنْ شَيْءٍ) صانلب بقروممكن بولماغان نرسه‌لردن (وَأَنْ عَسَى) دخی درستلـكده شأن یاقن بولدی (أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ) اجل‌لرینك یاقن بولووی یعنی اجل‌لرینك یاقنلغنده‌دخی اجللرینك اینوویني كوتوده استدلال قاراوی برله‌ن قاراماديلارمی (فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ) قرآن صوكنده قایو سوزگه (يُؤْمِنُونَ) كوكللری برله‌ن اوشانورلار هرقایچان قرآنغه اوشانماسالار یعنی قرآنغه اوشانماغاج باشقه‌سوزگه بیگره‌كه اوشانماسلار (مَنْ يُضْلِلِ اللهُ) كمدر اول كشینی الله تعالی حق یولدان آزدرسه (فَلَا هَادِيَ لَهُ) بس اول كشینی حق یولغه كوندروچی بوقدر (وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ) دخـی الله تعالی حق‌دان آزدرغان آدملرنی حیـران بولغانلاری مالده آزغنلقلارنده قالدرر (يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ) ای محمد (علیه السلام) سیندن قیامتدن صورارلار (أَيَّانَ مُرْسَاهَا) قیامت‌نك قرار تابووی قایو زمانده‌در دیو (قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي) ای محمد (علیه‌السلام) قیامـتدن صوراوچیلارغه جوابده ئه‌یت بودر باشـقه توگللر قیامت‌نی بلو ربـــم حضورنده‌در باشقه هیـچ بر پیغمبرده وفرشته‌ده قیامتنی قایچـان بولوونی بلمه‌س (لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا) قیامت‌نك امـریلی

وقتنده ظاهر قيلماس (اِلَّا هُوَ) مگر الله تعالى‌گنه ظاهر قيلور يعنى قيامت‌نك وقتى‌نك ياشرنلگى قيامت بولغانغه قدردر قيامت بولماسدان بورون هيچ كم وقتنى بلمەس (ثَقُلَتْ فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) قيامت كوكلرده وييرلرده الوغ وآغر بولدى يعنى كوكلر وييرلر اهلنه قيامت قورقووى الوغ بولدى (لَاتَأْتِيكُمْ اِلَّا بَغْتَةً) سزگه قيامت كيلمەس مگر كينه‌تدن كيلورنيته‌كه رسول‌الله‌ئه‌يتدى قيامت كيلور اماخلق اصلا بلمى قالور قايسى كولنى توزه‌ته تورغان بولور قايوسى حيوان‌لارينه صو اچره تورغان بولور قايوسى بازارده صاتو مالى برله‌ن مشغول بولور قايوسى ميزان برله‌ن مشغول بولور ديو (يَسْأَلُونَكَ كَاَنَّكَ حَفِىٌّ عَنْهَا) اى محمد قيامتنى سيندن صورارلار گوياكه سين قيامتنك قايو زمان بولوويني بلورسن ديو اويلاب (قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللّٰهِ) اى محمد عليه‌السلام قيامتدن صوراوچيلارغه ئه‌يت قيامتنى بلو الله حضورنده‌در ديو (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ) لكن آدم‌لرنك كوبسى قيامتنى بلو الله‌غه‌غنه خاص ايكانلى بلمەسلر (قُلْ لَا اَمْلِكُ لِنَفْسِى) اى محمد عليه‌السلام مكه‌اهلنه ئه‌يت مين اوزم اوچون ملك‌لنه آلميمون (نَفْعًا وَلَا ضَرًّا) فائده‌نى دخى ضررنيده ملك‌لنه آلميم (اِلَّا مَا شَاءَ اللّٰهُ) مگر فائده وضرردان الله‌تعالى تله‌گان نرسه‌نى‌گنه ملكلنه آلام (وَلَوْ كُنْتُ اَعْلَمُ الْغَيْبَ) واگر مين غيبنى بلسەم ايدى (لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ) اوزمه ايزگولكدن وفائده‌دن كوب قيلور ايدم (وَمَا مَسَّنِىَ السُّوْٓءُ) دخى ياوزلق مينى توتماس ايدى هر صوغشلارده بر مرتبه جيكلب بر مرتبه جيكلمەس ايدم بلكه همیشه جيكار ايدم ديو ئه‌يت (اِنْ اَنَا) توگل‌من مين (اِلَّا نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ) مگر گناه قيلوچيلارنى تموغ برله‌ن قورقتوچى‌من وعبادت قيلوچيلارغه اوجماغ برله‌ن سۆيونچ بيروچى‌من (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) ايمان كيترو‌چى قومگه (هُوَ الَّذِى) اول الله تعالى شوندى الله‌دركه (خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ) سزنى بر نفس‌دن‌ياراتدى يعنى آدم‌عليه‌السلامدان (وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا) دخى اول بر نفس‌دن (آدم جسمندن) خاتوننى(حواءنى) ياراتدى (لِيَسْكُنَ اِلَيْهَا) آدم خاتونى حواءاوزه‌ريله‌قرار تابسون وايله‌شسون اوچون (فَلَمَّا تَغَشّٰاهَا) بس آدم عليه‌السلام‌خاتونى حواءاوزه‌رينه ياقلاق (جماع) قيلغان زمانده (حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا) حواء يېڭل يوكلو بولو برله‌ن يوكلى بولدى يعنى باشقه يوكلى خاتون‌لار چيككان آورلقنى چيكمه‌دى (فَمَرَّتْ بِهِ) بس‌حواء اول يوك برله‌ن همیشه بولدى يوردى توردى واولطردى (فَلَمَّا اَثْقَلَتْ) قورصاغنده بالانك الوغ بولووى سببلى حواء آورايغان زمانده (دَعَوَا اللّٰهَ رَبَّهُمَا) ربلرى بولغان الله‌غه آدم‌برله‌ن‌حواء دعا قيلديلار(لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحًا) اگر بزگه اعضاسى تيگز سلامت بالا بيرسه‌ك (لَنَكُونَنَّ مِنَ الشّٰكِرِينَ) بز سينك بو بيرگان نعمتنگا شكر قيلوچيلاردن بولور ايدك ديو (فَلَمَّا آتَاهُمَا صَالِحًا) بس الله تعالى آدم برله‌ن حواءغه‌اعضالارى تيگز سلامت بولغان بالا بيرگان زمانده (جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا) بس آدم‌برله‌ن حواء بالالارينى الله‌تعالى‌گه شريكلر قيلديلار بالالارينه بيرگان نرسه‌لرنده يعنى اسمده يعنى بالالارينى عبدالله عبدالرحمن عبدالرحيم ديو اسمله‌و اورنله عبدالعزى عبد مناف عبدالشمس ديو اسمله‌ديلر اما عبادتده الله‌غه شريك قيلديلار معناسنده توگل آدم برله‌ن حواء شركين باكلار بوطريق‌اسم‌له‌ولرينه سبب ابليس‌نك وسوسه‌سى بولدى ديگانلر

(فتعالى

(فَتَعَالَى اللّٰهُ) بس الله تعالى بلند بولدى (عَمَّا يُشْرِكُونَ) مكه اهلى نك عبادتده الله غه شركت قيلولارندان يعنى صنملارينى شريك ايتولرندن (أَيُشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا) ايا هيچ نرسه نى خلق قيلورغه قادر بولماغان صنملرنى مكه مشركلرى الله غه عبادتده شريك قيلورلارمى (وَهُمْ يُخْلَقُونَ) حالبوكم اول صنملر اوزلرى مخلوقلاردر (وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا) دخى صنملر اوزلرينه عبادت قيلوچيلارغه ياردم بيروگه كوچلرى بيتمه س (وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ) دخى اوزلرينه ده ياردم بيرمه سلر يعنى صنملرنك اوزلرينه ياردم بيروگه قوتلرى بيتمه س (وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى) اى مؤمنلر اگر سز مشركلرنى اسلام گه اوندمه سه نگز (لَا يَتَّبِعُوكُمْ) سزگه ابيه رمه سلر (سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ) سزنك اوزه رنگزگه برابردر (أَدَعَوْتُمُوهُمْ) مشركلرنى اسلام گه اوندمه نگز (أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ) بايسه سز ايمانغه اوندمه مى تيك تورو چى بولسنگز يعنى سزنك اوندمه وگزده فائده يوقدر (إِنَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندى نرسه لر (تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) الله دان باشقه آلارنى اوندمه رسز يعنى الله دان باشقه آلارغه عبادت قيلورسز (عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ) سزنك عبادت قيلغان معبودلرنگز سزنك كبى قللاردر الله نك مملوك لريدر (فَادْعُوهُمْ) بس اوندمه نگز الله دان باشقه بولغان معبودلرگه (فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ) سزگه جواب بيرسونلر يعنى سزنك اوندمه وگزنى قبول ايتسونلر (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگرسز اول عبادت قيلغان نرسه لرگزنى معبودلردىگان سوزگزده راست سوزليلردن بولسانگز (أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا) ايا اول سزنك معبودلرگز (صنملرگز) اوچون آياقلار بارمى اول آياقلار برلەن يورورلر ايدى (أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا) ياكه اول معبودلرگز اوچون قوللار بارمى اول قوللارى برلەن تونارلار ايدى (أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا) ياكه اول معبودلرگز اوچون كوزلر بارمى اول كوزلرى برلەن كوررلر ايدى (أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا) ياكه اول معبودلرگز اوچون قلاق لار بارمى اول قلاقلارى برلەن ايشتورلر ايدى يعنى بومذكورلرنك هيچ قايوسى يوق بس اول معبودلرگز يورميلرده تونميلارده كورميلارده ايشتميلرده (قُلِ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ) ئەيت سين اى محمد (عليه السلام) مشركلرگه الله غه شريك ديب اعتقاد قيلغان نرسه لرگزنى چاقرگز وميكا دشمانلقده آلاردان ياردم ايسته نگز (ثُمَّ كِيدُونِ) مونك صوڭنده ميكا مكر قيلنگز يعنى اوزگزده قوتنگز قدر ميكا مكر قيلورغه طرشگز (فَلَا تُنْظِرُونِ) بس ميكا مهلت بيرمه نگز (إِنَّ وَلِيِّيَ اللّٰهُ الَّذِي) درستلكده مينم هراشه ياردمچم شوندى الله در (نَزَّلَ الْكِتَابَ) اول الله (تعالى) كتاب (قرآن) نى ايمدردى (وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ) واول الله (تعالى) ايزگو آدملرگه ياردم ايتوبرلەن وآلارنى صاقلاوبرلەن خوجه بولور (وَالَّذِينَ) دخى شوندى نرسه لر (تَدْعُونَ) اونده رسز سز اول نرسه نى (مِنْ دُونِهِ) الله غه باشقه دان يعنى سزنك الله غه باشقه عبادت قيلاتورغان نرسه لرگز (صنملرگز) (لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ) سزگه ياردم بيروگه آلارنك كوچلرى بيتمه س (وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ) دخى اول معبودلرگز اوزلرينه ياردم بيرمه سلر يعنى اوزلرينه ياردم بيروگه ده كوچلرى بيتمه س (وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى) واگر اى مؤمنلر سز صنملرنى اسلام غه اوندمه سه نگز (لَا يَسْمَعُوا) سزنك

اونده‌وكزنى ايشتمه‌سلر (وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ اِلَيْكَ) دخى سين اى محمد عليه السلام صنملرنى كوررسون سيكا قارارلار يعنى قاراغان كبى بولورلار (وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ) حالبوكم اول صنملر سينى كورمه‌سلر (خُذِ الْعَفْوَ) آدملرنك اشلرندن اوزكا جيكل بولغاننى توت (وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ) دخى ايزگو اش برله‌ن آدملرگه بويور (وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ) دخى سوز آكلامى تورغان نادانلاردن يوز دوندر (وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْغٌ) واگر سينى اى محمد مين قوشقان اشنى قيلودن شيطاندن بولغان دوندروچى دوندرسه يعنى شيطان وسوسه‌سى برله‌ن مين قوشقان اشدن دوندرسه ياكه مين قوشقان اشنك خلافنه يوگله‌سه (فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ) بس شيطاندن الله‌غه صغن (اِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) درستلكده اول الله تعالى سينك صغنووكنى ايشتوچيدر ميكا قيلغان شيطاننك وسوسه‌سنى ييبه‌رونى بلگوچيدر (اِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا) درستلكده شوندى آدملر الله‌دن قورقديلار (اِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ) هر قايچان الله‌دن قورقغان آدملرگه شيطاندن بر طواف قيلوچى وسوسه ايرشسه (تَذَكَّرُوا) الله تعالى‌نك قوشقان وطيغان نرسه‌سنى ايسلرينه توشورورلر (فَاِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ) بس شول وقتده الله‌دن قورقوچى آدملر حقنى كوررلر وشيطان وسوسه‌سنى ييبه‌ررلر (وَاِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِى الْغَىِّ) وشيطانلارنك قرده‌شلرى (الله‌دن قورقماغان آدملر) شيطانلارغه آزدروده‌ياردم بيررلر (ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ) مونك صوكنده آزدرودن طييلماسلار اول شيطانلارنك قرده‌شلرى آزغنلقدن طييلماسلار (وَاِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِآيَةٍ) اى محمد عليه السلام هر قايچان سين مشركلرگه قرآندن آيت كيترمه‌سه‌ك (قَالُوا) مشركلر ئه‌يتديلر (لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا) اى محمد اوز طرفكدن آيتنى ياصاساكچى ديو (قُلْ اِنَّمَا اَتَّبِعُ مَا يُوحَى اِلَىَّ مِنْ رَبِّى) ئه‌يت سين اى محمد عليه السلام مشركلرگه بودر باشقه توگل مين اوزمه ربمدن وحى قيلنغان نرسه‌گه ايبه‌ره‌من (هٰذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ) بو قرآن ربكزدن كوكللركز اوچون بصيرتلردر (كوزلردر) بو كوكل كوزلركز برله‌ن حقنى كوررسز (وَهُدًى وَرَحْمَةٌ) وبو قرآن حقلقغه كوندرگوچيدر هم ربكزدن رحمتدر (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) ايمان كيترگان قوم اوچون امامغه اقتدا قيلغان آدم‌نك امام آرتنده قرائت اوقوماوى حقنده الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (وَاِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ) وهر قايچان قرآن اوقولسه (فَاسْتَمِعُوا لَهُ) بس اول قرآننى ايشتكز (طكلاب توركز) (وَاَنْصِتُوا) دخى تيك توركز (لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ) رحمت قيلنمش بولووكز اوچون حنفى علماسى بو آيت برله‌ن امامغه اويوغان آدم‌نك امام آرتنده قرائت اوقوماوينه استدلال قيلغانلار چونكه الله تعالى قرآننى ايشتو برله‌ن هم قرآن اوقوغانده تيك تورو برله‌ن امر قيلدى كيره‌ك قرآن نمازده اوقولسون وكيره‌ك باشقه اورنده اوقولسون لكن علمانك كوبسى نماز طشنده قرآن اوقولغانده ايشتو فرض توگل بلكه مستحب ديديلر شونك اوچون بو آيتنى نمازده قرآن اوقولغانده طكلاب توروغه حمل قيلديلار هم بو آيت‌نك اينوويده انصاردان رسول الله آرتنده نمازده قرآن اوقوغان كشى حقنده بس قرآن‌نى نمازده ايشتوب طكلاب تورو فرض بولو ثابت بولدى البته طكلاونك كاملى تيك تورو برله‌ن بولا ياشرن اوقو برله‌ن بولمى بعضيلار بو آيت نمازده هم نماز طشنده قرائتدن عام بولغاچ

مونى نمازده‌غى قراءت‌كه هم مؤتم‌گه تخصيص قيلغاچ عام مخصوص بولا اول ظنى بس نيچك بو آيت برله‌ن مؤتم‌گه ترك قراءتنك فرضلغى ثابت بولسون ديگانلر لكن ئه‌يتمز فرضلق ثابت‌بولماسه‌واجبلك ثابت عمله‌ده فرض برله‌ن واجب بردىوبعضيلار ايكندى برله‌ن ئويله‌ده قراءت نجقروب اوقولمادقدن مؤتمنك ياشرن قراءت اوقووى ايشتوگه منافى بولمى ديگانلر لكن ئه‌ينه‌مزابتداء اسلامده هر نمازده قراءتنى نجقروب اوقومشروع بولغان مونك صوكنده مشركلرنك تشويشلرى سببلى اوىله برله‌ن ايكندىدن جهر حكمى ساقط بولوب اوچ نمازده ايسكيچه قالغان بعضيلار بو آيت نمازده سويله‌شكان آدم مقتده اينندى بس دنيا سوزندن‌گنه تيك تورونى واجب اينه قراءتدن تيك تورونى واجب اينمى ديو ئه‌يتديلر لكن جواب بيره‌مز لفظ عام بولغاچ سبب‌نك خاصلغنه اعتبار يوق بعضيلار بو آيت‌نك معناسى قرآن اينگاچ رسول‌الله اوقوغانده قرآننى طكلاب تورو كز معناسنده ديگانلر لكن موكارده‌لفظ عام دىو جواب بيره‌مز لكن مؤتمنك امام آرتنده قراءت اوقوماوينه «مَنْ كَانَ لَهُ اِمَامٌ فَقِرَاءَةُ الْاِمَامِ قِرَاءَةٌ لَهُ» ديگان حديث برله‌ن استدلال آرتق يعنى بركشى اوچون امام بولسه امامنك اوقوغان قراءتى بو كشيگه‌ده قراءت بولا (وَاذْكُرْ رَبَّكَ فِى نَفْسِكَ) اى محمد عليه السلام رهكنى ياشرن ذكر قيل (تَضَرُّعًا وَخِيفَةً) يالبارغانك هم‌الله‌دان قورقغانك حالده (وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ) دخى سوزدن نجقرودان توبه‌ن بولغان سوزبرله‌ن سويله‌شكانك حالده يعنى نجقرو برله‌ن ياشرن آراسنده اورطاچه بولغان سوزبرله‌ن سويله‌وچى بولغانك حالده (بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ) كوندزنك اوّللرنده هم آخرلرنده ذكر قيل (وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ) دخى الله‌نك ذكرندن غافللر جمله‌سندن بولما (اِنَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندى نرسه‌لر (عِنْدَ رَبِّكَ) ربكك حضورنده‌در يعنى فرشته‌لر (لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ) الله‌نك عبادتندن تكبرلنمه‌سلر (وَيُسَبِّحُونَهُ) دخى الله‌تعالى‌نى كيمچيلكلردن پاكلارلر (وَلَهُ يَسْجُدُونَ) دخى الله‌غه سجده قيلورلار

(اعراف سوره‌سى‌نك ترجمه‌سى تمام بولدى)

﴿انفال سوره‌سى مدينه‌ده اينگان بيتمش بيش آيت﴾

بسم الله الرحمن الرحيم

(يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ) اى محمد(عليه السلام)سيدن غنيمت‌لرنك حكملرندن صورارلار نفل‌نك لغت‌معناسى آرتقلق شونك اوچونده فرضغه آرتق بولغانغه كوره نفل نمازينه نفل‌ديلر فقهاء اصطلاحنده نفل‌نك معناسى غنيمت مالنه ئه‌يتلنه چونكه غنيمت مالى صوغشدان مقصود بولغان الله‌نك سوزينى اوستون قيلوغه آرتق ياكه غنيمت مالى اولده‌گى امتلرگه حرام بولوب بوامت‌گه حلال بولدقدن الله تعالى‌دن آرتقلق بولادخى نفل ديوب عسكرگه امامنك بيرگه‌شرط ايتكان نرسه‌سنه‌ده ئه‌يتله‌بو آيت‌نك نزولنه سبب بدر صوغشنده آلنغان غنيمت مالنى بولوجقلان صحابه‌لر آراسنده اختلاف توشوب نيچك بوله‌مز بولوحكمى كم‌گه تيبش انصارغه‌مى مهاجرگه‌مى ديو رسول الله‌دان صورادىلار (قُلِ الْأَنْفَالُ لِلّٰهِ وَالرَّسُولِ) ئه‌يت سين اى محمد عليه السلام جوابنده غنيمت مالللرنى بولو الله‌غه، هم‌الله‌نك رسولنه خاصدر يعنى غنيمت مالنى

بولونك حكمى الله برلەن رسول الله غه خاص الله تعالى حكمتنى رعايه قيلوب غنيمت مالنى بولو برلەن رسوله بيورور رسولى هم الله تعالى بيورغانچه بولەر (فَاتَّقُوا اللّٰهَ) غنيمت مالنى بولو حقنده اختلاف قيلوده الله دان صاقلانكز (وَاَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ) دخى آرالاركزداغى حالنى توزەتكز (وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ) دخى الله تعالى گه هم الله نك رسولنه بوى صونوكز (اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگرسز كامل ايمان برلەن ايمان كيتروچى بولساكز (اِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ) بودر باشقه توگل در كامل مؤمنلر (الَّذِينَ) شوندى آدملردر (اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ) هرقايچان اول آدملر اوزەرينه الله نى ذكر قيلنسه (وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ) اول آدم لرنك كوڭللرى قورقار (وَاِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ) وهرقايچان كامل مؤمنلر اوزەرينه الله نك آيتلرى اوقولمش بولسه (زَادَتْهُمْ اِيمَانًا) اول آدملرگه الله نك آيتلرى ايمان لارينى (نوررلارينى) آرتدرر (وَعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ) دخى كامل مؤمنلر اشلرينى ربلرى اوزەرينه تابشررلار (الَّذِينَ) شوندى آدملردر كامل مؤمنلر (يُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ) نماز اوقورلار (وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ) دخى بزآلارغه رزقلاندرغان نرسه لردن بزنك دين بولوەزده صرف قيلورلار (اُولٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا) بومذكور صفتده بولغان آدملر حقلق بوزندن مؤمنلردر چونكه بوآدملر ايمانلارينه قلب عملرينك كوركاملرندن بولغان قورقونى اخلاصنى توكلنى هم اعضاء عملرندن بولغان نمازنى صدقه نى قوشولارى سببلى ايمانلارينى حقلاديلار بروقتده حضرت حسن دن بر ايرسين مؤمن مى ديو سؤال قيلدى حضرت حسن اگرده الله غه فرشته لرگه كتابلارغه پيغمبرلرگه آخرت كونينه وباشقه ايمان كيتررو واجب بولغان نرسه لرگه ايماندن صوراساك مؤمن اگر الله تعالى نك بوآيتده ذكر قيلغان ايماندن صوراساك بلميم ديدى بر وقتده عبدالله اسملى آدم احمد اسملى آدمدن اسمك نيچك ديو سؤال قيلدى بوصورالمش آدم اسمم احمد ديب مينى حق احمد ديب ئەيتەسنمى ياكه ان شاءالله احمد ديب ئەيتەسنمى ديوعبدالله ينه صورادى بوصورالمش آدم مين حق احمد ديب ئەيتەم ديدى عبدالله ئەيتدى آتاك وآناك قويغان اسمده شك قيلمى سنده الله تعالى قرآنده حق مؤمن ديب آطاغان اسمكده نيك ان شاءالله مؤمن ديب شك برلەن ئەيتەسون ديدى (لَهُمْ دَرَجَاتٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ) بوحق مؤمنلر اوچون ربلرى حضورنده الوغ درجه لر باردر (وَمَغْفِرَةٌ) دخى يارلقاو باردر (وَرِزْقٌ كَرِيمٌ) الوغ رزق باردر يعنى جنتده حاضرله نگان رزق (كَمَا اَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنْ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ) نيته كه اى محمد سينى ربلك اۆيوكدن حقلق برلەن چغاردى يعنى غنيمت مالللارنى بولونك سيكا خاص بولو حالى صحابه لرنك مكروه كورولرندن ربك نك سينى اۆيوكدن حقلق برلەن صحابه لر مكروه كوردكلرى حالده چغاروحالى كبيدر يعنى بوايكى حال برسى برسنه اوخشاغوچيدر (وَاِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) حالبوكم درستلكده مؤمنلردن برجماعت (لَكَارِهُونَ) چغونى مكروه كوروچيلردر بر وقتده قريشلرنك قافله سى شام دان كوب مال برلەن قايتالار ايدى آرالارنده ابوسفيان بار ايدى حضرت جبرائيل رسول الله غه خبر بيرب رسول الله مؤمنلرگه خبر بيردى شوندان صوك رسول الله هم مؤمنلر غنيمت

ایتب قریشلرنڭ مالنی آلورغه چقدیلار بوخبر ابو جهلگه ایرشدی ابو جهلده بوماللارنی بیرمه‌س
اوچون مکه‌دن صوغشچیلار آلوب چقدی شوندان صوڭ حضرت جبرائیل رسول‌اللهغه کیلوب ئه‌یتدی
الله‌تعالی ایکی طائفه‌نڭ برسی برله‌ن سزگه وعده قیلا یعنی قافله‌نی آلاسز یاکه قریشلرنی اوزلرینی
رسول‌الله صحابه‌لرگه کیڭاشدی صحابه‌لرنڭ بعضسی ئه‌یتدی باشده بزگه صوغشقه چغارغه دیب ئه‌یتکان
بولسڭ حاضرله‌نگان بولور ایدك بزباری قافله‌نی آلورغه دیب چقدق دیو رسول‌الله ئه‌یتدی قافله‌نی
ابوسفیان دریا بویی یولی برله‌ن آلوب کیتدی اما قریشلر قارشوڭزده دیو صحابه‌لر همیشه ای الله‌نڭ
رسولی قافله‌نی آلامز دشمان برله‌ن صوغش قیلمیمز دیدیلر رسول‌الله بیك آچولاندی شوندان صوڭ
حضرت ابوبکر برله‌ن عمر توردیلارده بزراضی صوغشامز دیدیلر مونڭ صوڭنده عبان اوغلی سعد
هم باشقه‌لار برسی آرتندن برسی راضی بولدیلار شونڭ صوڭنده صوغشرغه راضی بولدیلار (یُجَادِلُونَكَ
فِی الْحَقِّ) حقده (صوغش قیلونی اختیارده) سینڭ برله‌ن مؤمنلر جدال (نزاع) قیلشه‌لار (بَعْدَ مَا تَبَیَّنَ)
مؤمنلرگه حقاق ظاهر بولغان‌نڭ صوڭنده یعنی رسول‌الله بلدرگانچه قایو اورنغه یونه‌لسه‌لرده الله‌نڭ
یارده‌منده بولولاری (كَأَنَّمَا یُسَاقُونَ اِلَی الْمَوْتِ) صوغش قیلونی مکروه کوررلر گویاکه آلارنی (مؤمنلرنی)
ئولمگه سؤرلمش بولور یعنی ئولمگه سؤرلمش بولغان آدم‌نڭ مکروه کورووی کبی مکروه کوررلر (وَهُمْ
یَنْظُرُونَ) حالبوکم آلار ئولمگه قاریلار وئولم ایله کیله دیب بله‌لر یعنی ئولمنڭ کیلووینی قاراب توروبده
اول ئولمگه سؤرلمش بولغان آدم‌نڭ مکروه کورووی کبی صوغشنی مکروه کوره‌لر صحابه‌لرنڭ بوطریق
مکروه کورولری صانلاری آز بولغانلقی اوچون هم اوزلری حاضرله‌نمگانلکلری اوچون (وَاِذْ) دخی ای
محمد علیه السلام شول وقتنی ایسکه توشر (یَعِدُكُمُ اللّٰهُ) الله تعالی سزگه وعده قیلور (اِحْدَی الطَّائِفَتَیْنِ) ایکی
طائفه‌نڭ برسنی یعنی قریشلرنی یاکه قافله‌نی (اَنَّهَا لَكُمْ) درستلکده ایکی طائفه‌نڭ برسی سزگه‌در دیو
وعده قیلور (وَتَوَدُّونَ) دخی سز مؤمنلر آرزو قیلورسز (اَنَّ غَیْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ) درستلکده قوت وقورال ایه‌سی
بولغانغه باشقه‌سی یعنی قافله (تَكُونُ لَكُمْ) سزگه بولسه ایدی دیو (وَیُرِیدُ اللّٰهُ اَنْ یُحِقَّ الْحَقَّ) دخی الله
تعالی حقنی حقلاونی تله‌ر (بِكَلِمَاتِهِ) اوزی‌نڭ سوزلری (وحیلری) برله‌ن (وَیَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِینَ)
دخی کافرلرنڭ دنیا عذابی برله‌ن آرت‌لارینی کیسونی تلیدر یعنی سز مشقتسزگنه مالغه ایرشونی
تلیسز الله تعالی اوزینڭ دیننی اوستون قیلونی وحقنی ظاهر قیلونی تلیدر (لِیُحِقَّ الْحَقَّ) الله تعالی
بواشنی قیلدی حقنی حقلاو اوچون (وَیُبْطِلَ الْبَاطِلَ) دخی باطلنی باطل قیلور اوچون (وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ)
گرچه حقنی حقلاونی وباطلنی باطل قیلونی یاوزلار یاراطماسالارده (اِذْ) شول وقتنی ایسکزگه توشرکز
(تَسْتَغِیثُونَ رَبَّكُمْ) ربکزدن یارده‌م ایسته‌ر بولدکز (فَاسْتَجَابَ لَكُمْ) بس ربکز سزگه جواب بیردی
(اَنِّی مُمِدُّكُمْ) درستلکده مین سزگه یارده‌م بیررمن دیو (بِاَلْفٍ مِنَ الْمَلَائِكَةِ) فرشته‌لردن مڭ فرشته برله‌ن
(مُرْدِفِینَ) مؤمنلرگه ایه‌رگانلری حالده (وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ) دخی الله‌تعالی یارده‌م بیرونی قیلمادی (اِلَّا بُشْرَی لَكُمْ)
مگر سزگه سؤیونچ قیلدی (وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ) دخی بو یارده‌م بیرونی قیلونی یارده‌م بیرو سببلی

كوكللركز قرار تابسون اوچون (وَمَا النَّصْرُ الاَّ مِنْ عِنْدِاللهِ) يارده‌م توكل‌درمگر الله‌نك حضورنده‌در (اِنَّ اللهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) درستلكده الله تعالى يارده‌م بيروده غالبدرهم حكمت ايه‌سيدر (اِذْ) شول وقتنى ايسكزگه توشركز (يُغَشِّيكُمُ النُّعَاسَ اَمَنَةً مِنْهُ) الله‌تعالى سزگه يوقونى تاشلار بولدى اوزندن سزگه امينلك بولسون اوچون چونكه يوقو قايغولارنى بتره نفسنى راحت‌لندره (وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ) دخى سزگه ايندرر بولدى (مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) صونى (لِيُطَهِّرَكُمْ بِهِ) اول صو برله‌ن پاكلانووكز اوچون (وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ) دخى سزدن ييبه‌رو اوچون (رِجْزَ الشَّيْطَانِ) شيطان وسوسه‌سنى (وَلِيَرْبِطَ عَلَى قُلُوبِكُمْ) دخى كوكللركزگه صبرلقنى به‌بله‌و اوچون (وَيُثَبِّتَ بِهِ الْاَقْدَامَ) دخى صو ايندرو سببلى آياقلاركزنى بركتو اوچون مونك قصه‌سى صحابه‌لر صوغشده بيك قوملى ييرگه توشديلر آياقلارى قومغه باطادر ايدى هم شول قوملقده يوقلاديلار كوبسى توشله‌نديلر غسل قيلنورغه صويوق صونى كافرلر غلبه قيلوب آلغانلار ايدى شيطان صحابه‌لرگه وسوسه قيلدى قايدا سزگه الله طرفندن يارده‌م صونى كافرلر آلديلار سز قايوكز طهارتسز وقايوكز جنب حالنچه نمازاوقيسز اوزكز بز الله‌نك دوستلارى ديو گمان قيلاسز آراكزده رسول‌الله‌ده بار بس رسول‌الله‌دن شفاعت ايسته‌كز ديو شوندن صوك الله تعالى كيچ برله‌ن كوكدن يغمور ياغدردى چوقورلار صو برله‌ن طولدى كول‌لرگه صو طوطرديلار حيوانلارينى صوغارديلار غسل‌قويندیلار طهارت آلديلار يغمور سببلى‌قومـــــلار باطمى باشلادى آياقلارى ييرده ثابت بولدى هم شيطان وسوسه‌سى كيتدى بو آيت صونك پاكلاوچى بولووينه دلالت قيلا بس صو پاكلاوچى بولسه اوزيده پاك بولا (اِذْ يُوحِى رَبُّكَ) اى محمد عليه السلام شول وقتنى ايسكه توشر ربك وحى قيلور بولدى (اِلَى الْمَلَائِكَةِ) فرشته‌لرگه (اَنِّى مَعَكُمْ) درستلكده مين سزنك برله‌ن برگه‌من يعنى سزنك يارده‌مكزده ديو (فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا) بس ايمان كيترگان آدملرنى سويونچ ويارده‌م برله‌ن بركتكز (سَاُلْقِى فِى قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملرنك كوكللرينه تاشلارمز (الرُّعْبَ) قورقونى (فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْاَعْنَاقِ) بس كافرلرنك موينلارى اوستنه بوغازلارينه ياكه باشلارينه صوغكز (وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ) دخى كافرلردن هر بر طرفلارينه صوغكز يعنى ايكى قول وايكى آياق طرفلارينه (ذٰلِكَ) بو كافرلرگه صوغو برله‌ن بيورو (بِاَنَّهُمْ شَاقُّوا اللهَ وَرَسُولَهُ) بونك سببلى‌در درستلكده اول كافرلر الله‌غه هم‌الله‌نك رسولنه خلافلق قيلديلار (وَمَنْ يُشَاقِقِ اللهَ وَرَسُولَهُ) وكمدر الله‌غه هم‌الله‌نك رسولنه خلافلق قيلور (فَاِنَّ اللهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ) بس درستلكده الله‌تعالى عذابى قاطى بولغوچيدر (ذٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ) بس اى كافرلر دنياده عذابنى تاتوكز (وَاِنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ) دخى درستلكده كافرلر اوچون قيامتده اوط عذابى بولغوچيدر الله تعالى صوغشدان قاچونك حراملغى حقنده هم صوغش وقتنده حيله وآلداونك درستلگى حقنده ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كيترگان آدملر (اِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا) هر قايچان كافر بولغان آدملرگه يولقساكز (زَحْفًا) كوب عسكر بولغان‌لارى حالده (فَلَا تُوَلُّوهُمُ الْاَدْبَارَ) بس جيكگانكز حالده كافرلردن قورقوب آرت‌لاركزنى دوندرمه‌كز يعنى قاچماكز (وَمَنْ يُوَلِّهِمْ) وكمدر كافرلردن قورقوب دوندرر

(يومئذ

(يَوْمَئِذٍ دُبُرَهُ) بو كونده آرتنی دوندرر يعنی كافرلرگه يولقغان كونده كمدر قاچار (الّا) مگر آرتنی دوندرو (قاچو) يارار (مُتَحَرِّفا لقتال) قاچقاننك صوكنده قايتادان صوغش قيلوغه ميـــل ايتكان حالده يعنی دشمان جيكدی ديو اويلاسون اوچون اوّل قاچارده مونك صوكنده ياكادان صوغشرغه كرشر (اَوْمُتَحَيِّزا الٰی فئة) ياكه قاچو يارار مسلمانلاردن ايكنچی جماعت كه قوشلغان حالده (فَقَدْ بٰاءَ بِغَضَبٍ مِنَ اللّٰه) صوغش وقتنده كافرلردن قورقب قاچقان كشی تحقيق الله‌دان آچوغه تييشلی بولو برلەن قايتدی (وَمَاْوٰاهُ جَهَنَّمُ) دخی صوغشدان قاچوچی‌نك باراچاق اورنی جهنم‌در (وَبِئْسَ الْمَصِيرُ) نی يـاوز ئەورلەچك اورن‌در اول جهنم بو آيت صوغش‌دن قاچونك گناه بولووی حقنده هم صوغشده حيله خدع‌نك درست بولووينی‌ده بلدره چونكه الله تعالی صوغشدن قاچوچيلارغه وعيد قيلدی لـكن صوغش‌دن قاچونك گنـاه بولووی كافرلر مسلمانلاردن برگه برگنه اولوش آرتق بولسەلار يعنی بر مسلمانغه ايكی كافرگنه بولسه اما برگـه بردن آرتق بولسەلار مثلا بـر مسلمانغه اوچ كافـر بولاچاق بولسه بـــو وقتده قاچو حرام توگل دخی الله تعالی بـو حكمدن ايكی تورلی كشينی چغاردی برسی دشمانلارنی آلـدار اوچون قاچقان كشی ايكنچسی قاچب ايكنچی مسلمان جماعتنه قوشلغان كشی بس موندان بلندی صوغشده آلداو ياری ايكان اما خيانت غدر بو درست توگل بو ايكی‌سی آراسنده آيرما شول خدعه ديو شوكا ئەيتله دشمان صوغشمی ايندی قورقدی ديب اويلاسون اوچون باشقه براش برلەن مشغول بولوب صوكره صوغشقه اقدام قيلور اما خيانت (غدر) مين بو كون صوغشميم ديو آلدارده دشماننك غفـلتی وقتنده كيلوب صوغش باشلار بر وقتده حضرت عمرنك اوغلی رسول الله ييبەرگان بر عسكر اچنده ايدی كافرلردن قاچوب مدينەگه كيلديلر ابن عمر ای الله‌نك رسولی بز صوغش‌دن قاچقـان كشيلر ديدی رسول الله سز قاچوچيلار توگـل اچلرنده مين هـم اصحابم بولغان مسلمانلار جماعتنه قوشلوچيلار ديدی (فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ) بس ای مؤمنلر سز قوّتكز برلەن مشركلرنی ئولترمەدكز (وَلٰكِنَّ اللّٰهَ قَتَلَهُمْ) لـكن الله تعالی مشركلرنی ئولتردی (وَمٰا رَمَيْتَ) دخی ای محمد (عليه السلام) مشركلرنك كوزلرينه ايرشكوچی ايتب‌سين آتمادك (اِذْ رَمَيْتَ) صورتده آتقان زمانكده (وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰی) لـكن الله تعالی آتدی بر وقتده قريشلر مسلمانلار برلەن صوغشرغه عقنقل‌دن كيلوب چقغاچ رسول الله ئەيتدی ای الله بولار قريشلر ماقتانوشب وتكبرلەنب صوغشرغه كيلـديلر رسولكنی يالغانغه توتالار سيندن صوريمون وعـده قيلغان نرسەكنی بـير ديو شوندن صوك حضرت جبرائيل كيلدی براوچ توفراق آلده كافرلرگه آطديدی مسلمانلار جماعتی برلەن قريش كافرلری‌نك جماعتی صوغشرغه قارا قارشی كيلگانلری زمانده رسول الله براوچ توفراق آلوب «شاهت الوجوه» ديو كافرلرنك يوزلرينه آتدی هر بر مشرك كوزلری برلەن مشغول بولديلار بس قاچديلار مسلمانلار آرتلارندان قووب قايوسنی ئوتر ديلر وقايوسنی اسيـر ايتديلر مسلمانلار قايتقاچ ماقتانا باشلاديلار قايوسی ئەيتدی مين فلاننی ئوتردم قايوسی مين ئوتردم هم اسيرده آلدم ديو شول حقده الله تعالی ذكر قيلنغان آيتنی ايندردی الله تعالی بواشنی قيلدی كافرلرگه قهر اوچون (وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ

منهُ بَلَاءً حَسَنًا) دخی الله تعالی‌نك اوزندن ایمان کیترگان آدملرنی کورکام نعمت برله‌ن نعمتله‌و اوچون حاصل الله تعالی‌نك بواشلرنی قیلووی مؤمنلرگه ایزگولك وقریشلرگه قهر اوچون (انَّ اللهَ سَمِیعٌ عَلِیمٌ) درستلکده الله‌تعالی مؤمنلرنك یاردمم ایسته‌ولرینی ودعالارینی ایشتکوچی‌در هم نیتلرینی بلگوچیدر (ذٰلِکُمْ) سزمؤمنلرگه الله تعالی کورکام نعمت برله‌ن انعام قیلووندان مقصود (وَاَنَّ اللهَ) دخی درستلکده الله تعالی (مُوهِنُ کَیْدِ الْکَافِرِینَ) کافرلرنك حیله‌لرینی ضعیفله‌ندروچیدر یعنی موندان مقصود مؤمنلرگه انعام‌در کافرلرنی ضعیفله‌ندرو وحیله‌لرینی باطل قیلودر (انْ تَسْتَفْتِحُوا) اگرسز یاردمم ایسته‌سه‌کز (فَقَدْ جَاءَکُمُ الْفَتْحُ) تحقیق سزگه یاردمم کیلدی بوسوز مکه‌اهلنه خورلاو طریقی برله‌ن خطاب چونکه مکه‌کافرلری صوغشقه چقغان وقتده کعبه پرده‌لرینه آصلوب یارب قایوطرفده حقلق شول‌طرفقه یاردمم‌بیر اگر محمد (علیه السلام) حقلقده‌بولسه آکار یاردمم‌بیرا گر بز حقلقده‌بولساق بزگه یاردمم‌بیر دیو یالبار دیلار (وَاِنْ تَنْتَهُوا) واگر سز مکه کافرلری کفردن هم رسول الله‌غه دشمانلقدان‌طیبلساکز (فَهُوَ خَیْرٌ لَکُمْ) بس اول طیبلوسزگه ایزگودر (وَاِنْ تَعُودُوا نَعُدْ) واگرسز محمد (علیه السلام) برله‌ن صوغشقه قایتادان کرشسه‌کز بزده‌محمد (علیه السلام)گه یاردمم برله‌ن‌قایتورمز یعنی قایتادان یاردمم قیلورمز (وَلَنْ تُغْنِیَ عَنْکُمْ فِئَتُکُمْ شَیْئًا) وسزلردن جماعتکز هیچ‌نرسه‌نی بیبه‌رمه‌س (وَلَوْ کَثُرَتْ) گرچه کوب بولسه‌ده (وَاَنَّ اللهَ مَعَ الْمُؤْمِنِینَ) دخی درستلکده الله‌تعالی مؤمنلر برله‌ن برگه‌در یعنی مؤمنلرگه یاردمم اینوده‌در (یٰا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (اَطِیعُوا اللهَ وَرَسُولَهُ) الله‌غه دخی الله‌نك رسولنه اطاعت قیلکز (وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ) دخی رسول‌دن اطاعتدن یوز دوندرمه‌کز (وَاَنْتُمْ تَسْمَعُونَ) حالبوکم سز قرآننی دخی وعظله‌رنی ایشته‌سز (وَلَا تَکُونُوا) دخی ای مؤمنلرسز بولماکز (کَالَّذِینَ) شوندی آدملر کبی (قَالُوا) اول آدملر ئه‌یتدیلر (سَمِعْنَا) ایشتدك بز دیو (وَهُمْ لَا یَسْمَعُونَ) حالبوکم ارزلری فائده‌له‌نوایشتووی برله‌ن‌ایشتمه‌سلرگویاکه بتونله‌ی ایشتمه‌گان‌کبیدرلر (انَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللهِ) درستلکده الله‌تعالی حضورنده بیر یوزنده یوری تورغان جان ایه‌لرینك ایك یاوزی (الصُّمُّ الْبُکْمُ الَّذِینَ لَا یَعْقِلُونَ) حقنی ایشتودن چوقراق وحقنی سؤیله‌ودن تلسز بولغان شوندی جان ایه‌لریدرکه حقنی بلمه‌سلرده (وَلَوْ عَلِمَ اللهُ فِیهِمْ خَیْرًا) واگر الله تعالی بوچوقراق وتلسز بولغان جان ایه‌لرنده (کافرلرده) ایزگولك بارلقنی بلسه‌ایدی (لَاَسْمَعَهُمْ) البته آلارغه فائده‌له‌نو ایشتدروی برله‌ن ایزگولکنی ایشتدررایدی (وَلَوْ اَسْمَعَهُمْ) واگر آلارغه ایزگولکنی ایشتدرسه (لَتَوَلَّوْا) ایزگولکدن یوز دوندررلر فائده‌له‌نمه‌سلر یاکه تصدیق صوکنده‌ده قایتادان مرتد بولورلار (وَهُمْ مُعْرِضُونَ) حالبوکم آلار ایمان‌دان یوزدوندرو- چیلردر (یٰا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (اسْتَجِیبُوا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُولِ) الله‌نی دخی رسولنی بوی صونو برله‌ن قبول ایتکز (اِذَا دَعَاکُمْ) هر قایچان رسول سزنی اوندەسه (لِمَا یُحْیِیکُمْ) سزنی مکگولك ترکلك برله‌ن ترگزه تورغان نرسه‌گه یعنی دین اشنه بر وقتده رسول‌الله «اُبَیْ» یاننن اوتب بارغانده ابی نماز اوقیدر ایدی رسول‌الله ابی‌گه اوندەدی ابی نمازینی آشغب تمام ایتب رسول‌الله

یانته

یانه کیلدی رسول الله مین اونده‌گاچده کیلودن سینی نرسه طیدی دیدی ابی یارسول الله نماز اوقیدرایدم دیدی رسول‌الله ئه‌یتدی ایامیکا وحی قیلنغان نرسه‌ده سیکا رسول اونده‌گانده قبول ایتکز دیگان آیتدن خبربیرلمه‌دیمو دیدی بوروایت حقنده بعضیلار ئه‌یتدیلار رسول‌الله‌نك کیچکدرگه‌یارامی تورغان اونده‌وی مراد البته موندی عُمده اشده نمازنی‌ده کیسو تییش بولور (وَاعْلَمُوا) دخی ای‌مؤمنلر بلکز (اَنَّ اللّٰهَ یَحُوْلُ بَیْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ) درسقلکده الله‌تعالی‌ایربرله‌ن‌ایرنك کوکلی آراسنده پرده بولوریعنی ایرالله‌نك تله‌ونلن باشقه مؤمن بولورغه‌ده کافر بولورغه قادر بولماس (وَاَنَّهٗ اِلَیْهِ تُحْشَرُوْنَ) دخی بلکز درسقلکده الله‌تعالی اول الله‌تعالی‌گه آخرنده قوبارلمش بولورسز (وَاتَّقُوْا فِتْنَةً) اگر سزگه فتنه ایرشسه فتنه‌دن قورقکز یعنی عذاب‌دن (لَاتُصِیْبَنَّ الَّذِیْنَ ظَلَمُوْا مِنْكُمْ خَاصَّةً) اول فتنه سزلردن ظالم بولغان لارغه خاص بولغان حالده ایرشمه‌س بلکه همکزنی عاملر (وَاعْلَمُوْا) دخی بلکز (اَنَّ اللّٰهَ شَدِیْدُ الْعِقَابِ) درسقلکده الله تعالی‌نك عذابی قاطی بولوچیدر (وَاذْكُرُوْا اِذْاَنْتُمْ قَلِیْلٌ) دخی ای مهاجر مؤمنلر شول وقتنی ایسکزگه تؤشؤرکز اول وقتده سزآزبولدکز (مُسْتَضْعَفُوْنَ فِی الْاَرْضِ) مکه بیرنده ضعیف له‌ندرلمش بولدکز یعنی قریشلر سزنی ضعیفله‌ندردیلر (تَخَافُوْنَ) قورقار بولدکز (اَنْ یَتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ) اوزکزنی آدملرنك (قریشلرنك) تیزلك برله‌ن توتوب آلولارندان (فَاٰوٰىكُمْ) بس سزنی مدیده‌گه قایتاردی (وَاَیَّدَكُمْ بِنَصْرِهٖ) دخی الله‌تعالی سزنی یاردمی برله‌ن‌قوتلی قیلدی (وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّیِّبٰتِ) دخی سزنی حلال نعمتلردن رزقلاندردی (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ) بونعمتلرگه‌شکر قیلورکز اوچون الله تعالی امانت‌که وباشقه نرسه‌لرگه خیانت قیلونمك درست توگللگی حقنده ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (یٰاَیُّهَاالَّذِیْنَ آمَنُوْا) ای آنده‌ی ایمان کیترگان آدملر (لَاتَخُوْنُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ) الله‌غه دخی رسول الله‌غه خیانت قیلماکز یعنی الله‌غه فرضلارنی قیلماو برله‌ن رسول الله‌غه سنتلرینی قیلماو برله‌ن خیانت قیلماکز (وَتَخُوْنُوْا اَمٰنٰتِكُمْ) دخی آرالارکزده امانتلرکزگه خیانت‌قیلماکز (وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ) حالبوکم سزخیانت‌نمك گناهسنی بلورسز الله تعالی بوآینده الله‌غه هم رسول الله‌غه هم امانتکه خیانت قیلودان طیدی بر وقتده رسول الله بنو قریظه یهودلرینی یکرمی‌بر کیچه محاصره قیلوب توردی بنو قریظه‌لر رسول‌الله‌دن صلح صورادیلار رسول‌الله صلح‌دن باش تارتدی بنو قریظه‌لر بزگه ابولبابه‌نی یبه‌ر آنارغه مشورت قیلیق دیدیلر رسول‌الله ابولبابه‌نی یبه‌ردی بنو قریظه‌لر ابولباگه ئه‌یتدیلر بواش حقنده نی‌مشورت بیره‌سون دیو ابولبابه ئه‌یتدی سعد بن معاذنك حکمنه راضی بولامز دیو بوغازینه اشارت قیلدی بزنی بوغازلاو تییش دیدی مین‌الله‌غه هم رسول الله‌غه خیانت قیلدم دیو اوزینی مسجد دیوارلارندان بر دیوارغه بیله‌دی هم یمین ایتدی ئولگانمه قدر یاکه الله تعالی توبه‌منی قبول ایتکانگه قدر طعام آشامام شراب اچمه‌م دیو هم بیدی کون بیله‌نگان کؤینچه توردی هوشی کیتب یغلدی صوکره الله تعالی توبه‌سنی قبول ایتدی هم ابولبابه‌گه الله تعالی توبه‌کلی قبول ایتدی اوزکنی چیشب قؤتقار دیدیلر والله رسول الله اوزی کیلوب چیشمینچه چیشمیم دیدی هم

رسول الله اوز قولی برلەن چیشدی شوندان صوڭ ابولبابه ئەیتدی توبەمنڭ تمام لغی جملەسندن شول بولسون گناه قیلغان قوممنڭ یورطندان هجرت قیلام مالمدان بتونلەی آیرلام دیدی رسول الله اوچدن برینی تصدق قیلساڭ ییتەر دیدی (وَاعْلَمُوا) دخی بلڭز (اَنَّمَا اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ) بودر باشقه توگلدر ماللارڭز وبالالارڭز فتنەدر وسزنی آخرت اشندن دوندرگوچیدر (وَاَنَّ اللّٰهَ) دخی درستلکده الله تعالی (عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظِيمٌ) اول الله تعالی حضورنده الوغ ثواب باردر (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (اِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ) اگر اللهدان قورقساڭز (يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا) الله تعالی سزنڭ اوچون حق برلەن باطل آراسنی آیرا تورغان کوڭللرڭزده هدایت ویاردەم قیلور (وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ) دخی الله تعالی سزدن یاوزلقلارڭزنی اورتر (وَيَغْفِرْ لَكُمْ) دخی سزنڭ گناهلارڭزنی یارلقار (وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ) والله تعالی الوغ فضل ایيەسیدر (وَاِذْ) دخی ای محمد (علیه السلام) شول وقتنی ایسکه توشر (يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملر سیڭا مکر قیلورلار (لِيُثْبِتُوكَ) سینی حبس قیلولاری اوچون (اَوْ يَقْتُلُوكَ) یاکه سینی ئولترولری اوچون (اَوْ يُخْرِجُوكَ) یاکه سینی چغارولاری اوچون بروقتده قریش کافرلری انصارنڭ رسول اللهغه ایمان کیترب بیعت بیرولرینی ایشتکاچ رسول الله حقنده کیڭاش ایتەر اوچون دارالندوه (مشورت یورطی)گه جییلدیلار برقارت آدم صورتنده بولوب ابلیسده کردی مین نجد شهرندن کیلگان قارتمن سزنڭ مشورتڭز بولاچاقنی ایشتب کیلدم سزنڭ مجلسڭزده حاضر بولونی تلەدم لکن مینم فکرمنی ونصیحتمنی یوقغه چغارماسسز مین کوبنی کورگان قارت دیدی قریشلر تورلی سوزلر سویلەشدیلر آرالارندان ابوالبختری دیگان کشی ئەیتدی محمد حقنده مینم فکرم شول محمدنی برایوگه بیکلەب قوییق اول ایونڭ بتون تیشکلرینی بیکلیك آشاماق اچملك بیره تورغان برتیشك کنه قالدریق ئولگانچه شول ایودەیاطسون دیدی نجد قارتی ئەیتدی بوفکر برنرسەگه یاری تورغان فکر توگل محمد قومی کیلورده سزنڭ برلەن صوغشب محمد (علیه السلام)نی چغاررلار دیدی عمرو اوغلی هشام ئەیتدی محمد حقنده مینم فکرم شول برتوەگه مڭگزەسزده ییرڭزدن یراق ایتب تاشلی سز باشقه ییرده تلەسه نی قیلسون سزگه ضرری یوق دیو وینه مذکور نجد قارطی بوفکرده برنرسەگەده یاری تورغان فکر توگل دیدی محمد (عەم)نی سزموندن آداشدرغان برلەن بارغان ییرنده ایکنچی قومنی بوزا دیدی ابوجهل ئەیتدی مینم محمد حقنده فکرم شول مکەنڭ هر قبیلەسندن کوب بالالار جییامز هر قایو بالاقولنه اوتکن قلچ توتدرامز همەسی بردن موینني چاوب اوزسونلر قانی بتون قبیلەگه تارالسون بتون قبیلە برلەن صوغشرغه بنوهاشم لرنڭ قوتی ییتمەس عقل صوراسالار تولەرمز دیدی مذکور نجد قارطی منه بویکتنڭ فکری یاری، توغری آدم ایکانسڭ دیدی هم ابوجهل فکری بوینچه عمل ایتوگه قرار بیرب تارالدیلار حضرت جبرائیل کیلوب بوواقعەدن رسول اللهغه خبر بیردی هم هجرت برلەن امر قیلدی رسول اللهنڭ یاطا تورغان اورننه حضرت علی یاتدی رسول الله ابوبکر الصدیق برلەن غارگه کیتدیلر (وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللّٰهُ) قریش کافرلریده مکر قیلورلار هم الله تعالی ده مکر قیلور یعنی آلارنڭ مکرلری برابرنده تدبیر قیلور (وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ) الله تعالی

مکر قیلوچیلارنك ایزگوره گیدر هم الله نك مکری اثرلیره کدر (وَاِذا تُتْلٰی عَلَیْهِمْ آیاتُنا) وهر قایچان مشرکلر اوزه رینه بزنك آیتلرمزاوقولمش بولسه (قالُوا قَدْ سَمِعْنا) تحقیق ایشتدك بز دیب ئه یتدیلر (لَوْ نَشاءُ لَقُلْنا مِثْلَ هٰذا) اگر بز ده سه ك ایدی بزده قرآن کبینی ئه یتورایدك دیو بوسوزنی ئه یتوچی حرث اوغلی نضر برقوم نك باشی بولدقندان حرث اوغلی نضرنك ئه یتووی بتون قوم نك ئه یتووی کبی بولا (اِنْ هٰذا اِلَّا أَساطِیرُ الْأَوَّلِینَ) ایمه س بوقرآن مگر اولسگیلرنك یالغان لاغان نرسه لریدر دیو (وَاِذْ) دخی ای محمد علیه السلام شول وقتنی ایسکه توشور (قالُوا اللّٰهُمَّ) حرث اوغلی نضرلر ئه یتدیلر ای الله (اِنْ کانَ هٰذا هُوَ الْحَقَّ) اگر بو محمد علیه السلام اوقی تورغان نرسه (قرآن) حق بولسه (مِنْ عِنْدِكَ) سینك حضورکدان ایندرلمش بولسه (فَأَمْطِرْ عَلَیْنا حِجارَةً مِنَ السَّماءِ) بس بزنك اوزه رمزگه کوکدن طاش یاودر (أَوِ ائْتِنا بِعَذابٍ أَلِیمٍ) یاسه بزگه رنجتکوچی عذابنی کیتر (وَما کانَ اللّٰهُ لِیُعَذِّبَهُمْ) الله تعالی بوکافرلرنی صوراغان نرسه لری برله ن عذاب قیلور بولمادی (وَأَنْتَ فِیهِمْ) سین ای محمد علیه السلام آلار اچنده بولغانده (وَما کانَ اللّٰهُ مُعَذِّبَهُمْ) دخی الله تعالی اول کافرلرنی عذاب قیلور بولمادی (وَهُمْ یَسْتَغْفِرُونَ) حالبوکم اول کافرلر یارلقاماق ایسته رلر یعنی طواف قیلغان وقتلارنده «غفرانك غفرانك» دیب یورورلر (وَما لَهُمْ أَلَّا یُعَذِّبَهُمُ اللّٰهُ) ونی نرسه بولدی آلار اوچون الله تعالی نك آلارنی عذاب قیلماوندان یعنی آلارنی الله تعالی نك عذاب قیلووندان طیغان هیچ نرسه یوق سینك ومؤمنلرنك مکه دن چغووی صوکنده عذاب قیلور (وَهُمْ یَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرامِ) حالبوکم آلار مسجد حرامده طواف قیلودن سینی ومؤمنلرنی طییارلار (وَما کانُوا أَوْلِیاءَهُ) واول کافرلر مسجد حرامنی نك خوجه لاری بولمادیلار (اِنْ أَوْلِیاؤُهُ اِلَّا الْمُتَّقُونَ) مسجد حرامنك خوجه لاری ایمه س مگر شرکدن صاقلانوچیلاردر (وَلٰکِنَّ أَکْثَرَهُمْ لا یَعْلَمُونَ) لکن مشرکلرنك کوبسی مسجد حرامغه خوجه توگللکلرینی بلمه سلر مسجد حرامنك خوجه سی بزدیب یورورلر (وَما کانَ صَلاتُهُمْ عِنْدَ الْبَیْتِ) دخی مشرکلرنك بیت الله حضورنداغی دعالاری بولمادی (اِلَّا مُکاءً وَتَصْدِیَةً) مگر قوش طاوشی کبی اولاو هم قول چابوبولدی مشرکلر بیت الله تیره سنده یالانغاچ بارماقلارنی برسنی برسنه کرتب اولاب وقوللارنی قارا قارشی چاوب یوریلر ایدی دیمشلر (فَذُوقُوا الْعَذابَ) بس ای کافرلر بدر صوغشنده غی عذابنی تاتوکز (بِما کُنْتُمْ تَکْفُرُونَ) کافر بولوکزسببلی (اِنَّ الَّذِینَ کَفَرُوا) درستلکده کافر بولغان آدملر (یُنْفِقُونَ أَمْوالَهُمْ) مالارنی صرف قیلورلار (لِیَصُدُّوا عَنْ سَبِیلِ اللّٰهِ) الله تعالی نك یولندان (دینندن) طییولاری اوچون بدر صوغشنده قریشلردن اون ایکی ایردن هر برسی بوغازلار اوچون اونار توه آشاتدیلار (فَسَیُنْفِقُونَها) بس مالارینی بونیت برله ن صرف قیلورلار (ثُمَّ تَکُونُ عَلَیْهِمْ حَسْرَةً) مونك صوکنده بو مالار اول کافرلر اوزه رینه عاقبتنده حسرت بولور (ثُمَّ یُغْلَبُونَ) مونك صوکنده آخر الامر اول کافرلر جیکلمش بولورلار (وَالَّذِینَ کَفَرُوا) وشوندی آدملر کافر بولدیلار یعنی کفرلرنده ثابت بولدیلار (اِلٰی جَهَنَّمَ یُحْشَرُونَ) جهنم صاری قوبارلمش بولورلار (لِیَمِیزَ اللّٰهُ

الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ) جهنم صاری قوبارلمش بولورلار الله تعالی نك قباحتلی (كافرنی) یخشی دن (مؤمنلدن) آیروی اوچون (وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ) دخی قباحتنك بعضسی بعضسی اوزه رنده (اوستوُنده) قیلو اوچون (فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا) بس قباحتنك همه سنی برگه جییار بعضسنی بعضسنه قوشار (فَيَجْعَلَهُ فِي جَهَنَّمَ) بس قباحت بولغان فریقنك كلسنی جهنمده قیلور (أُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ) بو قباحت فریق آلار دراوزلرینه ضرر ایتوچیلر (قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا) ای محمد علیه السلام كافر بولغان آدملرگه ئه یت یعنی ابوسفیان ویولداشلارینه (انْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ) اگر اسلامغه كرو سببلی رسول الله غه دشمانلقدن طییلسه لار آلارنك اوّلگی گناهلاری یارلقانمش بولور (وَانْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ) واگر رسول الله برله ن صوغش قیلوغه ودشمانلقغه كیری قایتسالار بس تحقیق اوّلگیلرینك سلتی اوتدی یعنی اوّلگیلر حقنده بزنك سنتمز (عادتمز) دنیاده هلاك ایتو وآخرتده عذاب قیلو ایدی بولارغه هم شول سنتمزنی قیلورمز (وَقَاتِلُوهُمْ) ای مؤمنلر كافرلر برله ن صوغش قیلغز (حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ) كافرلرده كفر وشرك بولماسون اوچون (تابلماسون اوچون) (وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ) دخی دینلك كلسی خالص الله اوچون بولسون اوچون (فَإِنِ انْتَهَوْا) بس اگر كافرلر كفردن طییلسالار (فَإِنَّ اللَّهَ) بس درستلكده الله تعالی (بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) كافرلرنك اشلهگان وقیلغان نرسه لرینی كورگوچیدر یعنی كفردن طییلولاری واسلاملاری برابرنده اوُلوش بیرر (وَانْ تَوَلَّوْا) واگر كافرلر اسلامدن یوز دوندرسه لر وكفردن طییلماسه لار (فَاعْلَمُوا) بس بلكز (أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ) درستلكده الله تعالی سزنك خوجه كز ویاردهم بیروچكزدر (نِعْمَ الْمَوْلَى) نی خوش خوجه در اول الله تعالی (وَنِعْمَ النَّصِيرُ) ونی خوش یاردهم بیروچی در اول الله تعالی ۱۰ نچی پاره باشی (وَاعْلَمُوا) دخی ای مؤمنلر بلكز (أَنَّمَا غَنِمْتُمْ) درستلكده سزنك كافرلردن قهرا آلغان نرسه كز (مِنْ شَيْءٍ) بار بولغان نرسه دن (فَأَنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ) بس درستلكده اول غنیمت مالینك بیشدن برسی الله تعالی گه در لكن بواورنده الله تعالی نی ذكر تعظیم اوچونگنه دیگانلر یاكه بیشدن بری بیش تورلی كشیگه بولو الله تعالی گه ثابت در (وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى) دخی رسول گه در هم رسول گه یاقنلق ابیه سی بولغان آدملرگه در (وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ) دخی یتیم لرگه هم مسكین لرگه هم یرل اوغلنه (مسافرگه) در یعنی شول بیش تورلی صنف غه در لكن رسول الله نك وفاتی برله ن اوزاوُلوشیده هم یاقنلق ابیه سی قرده شلرینك اوُلوشی ده ساقط دیگانلر بس اوچ صنف غه قالا (انْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللَّهِ) اگر سز الله تعالی گه ایمان كیتررر بولساكز (وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى عَبْدِنَا يَوْمَ الْفُرْقَانِ) دخی قلمز محمد علیه السلام گه حق برله ن باطلنی آیرغوچی بولغان بدر صوغشی كونده ایكی گروه نرسه مزگه (فرشته لرگه آیتلرگه) ایمان كیتررر بولساكز (يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ) اول حق برله ن باطلنی آیرغوچی بولغان بدر صوغشی نك مسلمانلر برله ن كافرلر جماعتی نك یولقغان كونیدر (وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالی هر بر نرسه اوزه رینه كوچی یتكوچیدر (اذ) شول وقتدر اول بدر كونی (أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا) سز مدینه گه یاقن بولغان چوقوُریانده بولدكز (وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوَى)

واول کافرلر مدینه‌دن یراق بولغان چوقور یاننده بولدیلار (وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ) دخی قافله سزنك اورنکزدان توبه‌ن بولغان اورنده ایدی (وَلَوْ تَوَاعَدْتُمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ) واگر سز هم مکه کافرلری صوغش قیلور اوچون وعده قیلشقان بولساکز ایدی وعده‌گه وفا قیلوده اختلاف قیلغان بولور ایدکز یعنی آلارنك کوبلك حالنی واوزکزنك آزلق حالکزنی بلسه‌کز ایدی آلارنك غالب بولووندان قورقب سزنك وعده‌گه وفا قیلوده بعضکز بعضکزغه قارشی بولغان بولور ایدی (وَلَٰكِنْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا) لکن الله تعالی سزنی میعادسز جیدی قیلورغه تییش بولغان اشنی (دوستلارینه یارده‌منی دشمانلارینه قهرنی) اوته‌وی اوچون (لِيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْ بَيِّنَةٍ) هلاك بولغان کشی ظاهر دلیل‌دن هلاك بولسون اوچون (وَيَحْيَىٰ مَنْ حَيَّ عَنْ بَيِّنَةٍ) هم ترکلك ایتکان کشی ظاهر دلیل‌دن ترکلك ایتسون اوچون یعنی الله تعالی بو اشنی قیلدی ئولگان کشی ظاهر دلیل‌نی وعبرتنی کورب ئولسون اوچون هم ترکلك قیلغان کشی‌ده ظاهر دلیلنی وعبرتنی کورب ترکلك قیلسون اوچون (وَإِنَّ اللَّهَ) دخی درستلکده الله تعالی (لَسَمِيعٌ عَلِيمٌ) البته کافرنك کفرینی هم تییشلی عذابنی اوشانداق مؤمن‌نك ایماننی هم تییشلی ثوابنی ایشتکوچیدر هم بلگوچیدر (إِذْ) ای محمد علیه السلام شول وقتنی ایسکه توشور (يُرِيكَهُمُ اللَّهُ) الله‌تعالی کورسه‌تور اول کافرلرنی سیکا (فِي مَنَامِكَ) یوقوکده (قَلِيلًا) آز ایتوب سین آلارنك آزلغندن صحابه‌لرکه خبر بیررسکده آلارغه قوت وغیرت حاصل بولور (وَلَوْ أَرَاكَهُمْ كَثِيرًا لَفَشِلْتُمْ) واگر سیکا اول کافرلرنی یوقوکده کوب ایتوب کورسه‌تسه ایدی سز قورقار ایدکز (وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ) دخی صوغش امرنده نزاع قیلشور ایدکز فکرلرکز تارالور ایدی (وَلَٰكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ) لکن الله تعالی سزنی قورقودان ونزاعله‌شودن سلامت قیلدی (إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ) درستلکده اول الله تعالی کوکره‌ك ایه‌لرنی بلگوچیدر یعنی بنده‌لرنك کوکللرنده بولغان نرسه‌لرینی بلگوچیدر (وَإِذْ) دخی ای محمد علیه السلام هم مؤمنلر شول وقتنی ایسکزگه توشورکز (يُرِيكُمُوهُمْ) کافرلرنی سزگه کورسه‌تور بولدی الله‌تعالی (إِذَا الْتَقَيْتُمْ) سزنك کافرلر برله‌ن یولقغان وقتکزده (فِي أَعْيُنِكُمْ) سزنك کوزکزده (قَلِيلًا) آز ایتوب تاکم ابن مسعود یاننداغی آدم‌گه کوره‌سنمی اول کافرلرنی ییتمش‌کنه دیدی یاننداغی آدم ئه‌یتدی یوز بولور دیو (وَيُقَلِّلُكُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ) دخی کافرلرنك کوزلرنده سزنی آز ایتوب کورسه‌تور الله تعالی تاکم ابو جهل محمد (علیه السلام) هم صحابه‌لری بوغازلانا تورغان توه آشارلق آزق‌غنه ایکان دیدی مسلمانلارنی صوغش باشلانماسدان بورون کافرلر کوزنده آز ایتوب کورسه‌تو کافرلر مسلمانلار بیك آزدیو باطرچیلق قیلوب صوغشقه حاضرله‌نمی‌گنه کرسونلر اوچون صوغش قیلا باشلاغاچ الله تعالی مسلمانلارنی کوبه‌یتدی یعنی کوب ایتوب کورسه‌تدی کافرلر قورقسونلار اوچون الله‌تعالی‌نك کوب عسکرنی آز ایتوب آزعسکرنی کوب ایتوب کورسه‌تووی الوغ علامتلرندندر چونکه کوز گرچه آزنی کوب کوب‌نی آز ایتوب کورسه‌ده بووجه اوزه‌رینه توگل اما بو وجه اوزه‌رینه کافرلرنی مؤمنلرگه آز ایتوب کورسه‌تو هم صوغشدن بورون مؤمنلرنی کافرلرگه آز ایتوب کورسه‌تو صوغشه

باشلاغاچ كوب ايتوب كورسه‌تو البته الله‌تعالى‌نك كوزلرنى بعض آدملرنى كورودن منع قيلووى برله‌ن
بولا (لِيَقْضِيَ اللّٰهُ اَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا) الله‌تعالى‌نك بوره‌وشچه كورسه‌تووى اوزينك علمنده قيلورغه تييشلى
بولغان نرسه‌نى اوته‌وى اوچوندر (وَاِلَى اللّٰهِ تُرْجَعُ الْاُمُورُ) واول الله‌تعالى‌گه اشلرنى قايتارلمش بولور
(يٰا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كيترگان آدملر (اِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً) هر قايچان صوغشده كافرلر
جماعتنه يولقساكز (فَاثْبُتُوا) بس صوغشورغه ثابت بولكز قاچماكز (وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيرًا) دخى
الله‌تعالى‌نى كوب ذكر ايتكز صوغش وقتلارنده (لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ) مقصودكزغه ايرشوركز اوچون (وَاَطِيعُوا
اللّٰهَ وَرَسُولَهُ) دخى الله‌غه هم الله‌نك رسولنه اطاعت قيلكز (وَلَا تَنَازَعُوا) دخى بدر صوغشنده نزاعلاشقا-
نكز كبى نزاع لاشماكز (فَتَفْشَلُوا) بس ضعيفله‌نورسز وقورقاق لانورسز (وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ) دخى
قوّتكز ودولتكز قولكزدن كيته‌ر بو آيتدن بلنديكه دولت‌نك قولدان كيتووينه باش سبب اتفاقسزلق
ايكان روسيه‌ده‌گى مسلمانلارنك هم دولت‌لرينك قوللارندن كيتووى آچق اتفاقسزلقدن‌در خان‌لار
آراسنده تورلى عداوتلر بولدقدن اهالى‌نك حقنى آكلاماوندن‌در (وَاصْبِرُوا) دخى دشمان برله‌ن
صوغش قيلغانده صبرلق قيلكز (اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصَّابِرِينَ) درستلكده الله تعالى صبرلق قيلوچيلارنك
يارده‌مى برله‌ن‌در (وَلَا تَكُونُوا) دخى اى مؤمنلرسز بولماكز (كَالَّذِينَ) شوندى آدملر (مكه كافرلرى)
كبى (خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بَطَرًا) اول آدملر يورطلارندن ماقطانغانلارى حالده چقديلار (وَرِئَاءَ النَّاسِ)
دخى آدملرگه ريالانغانلارى حالده باطر وجومارط ديب ماقطاسونلار ديگانلرى حالده چقديلر مشركلر
بدر واقعه‌سنده جحفه ديگان اورنغه ييتكاچ ابو سفياننك ايلچسى كيلدى كيرى قايتكز قافله‌كز
سلامت قوتولدى ديدى ابو جهل يوق قايتميبز بدرگه بارامز آنده خمر اچه‌مز قزلاردن اويونلار
اويناتدرامز توه‌لر بوغازليمز عربلرنى‌ده طعامله‌ندره‌مز ديدى واقعا ابو جهل سوزى بوينچه باردیلار
اما ايسرتكچ خمر اورننه ئولم خمرينى اچديلر قزلار اويوننى ايشتو اورنينه ئولم حسرتى اوچون يغلاو
چيلارنك نوحه‌لرينى ايشتديلر الله تعالى مؤمنلرنى آلار كبى بولماقدن طيدى (وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ)
دخى الله‌تعالى‌نك (دينندن) طيغانلارى حالده چقديلار (وَاللّٰهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ) والله تعالى كافرلرنك
قيلغان عمللرنى كامل بلگوچيدر (وَاِذْ) دخى شول وقتنى ايسكه توشر اى محمد عليه السلام (زَيَّنَ لَهُمُ
الشَّيْطَانُ) كافرلرگه شيطان زينتله‌دى (اَعْمَالَهُمْ) عمللرينى يعنى رسول الله‌غه دشمان بولوردى
عمللرينى ابليس كافرلرگه ماتور ايتوب كورسه‌تدى (وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ) دخى شيطان
ئه‌يتدى سزگه بو كونده آدملردن غالب كيلوچى هيچ كم يوق (وَاِنِّي جَارٌ لَكُمْ) ومين سزنى قوتقاروچى من
ديو يعنى شيطان كافرلرنك كوكللرينه صالدى بو كونده سزنك جيكلو احتمالكز يوق ديو (فَلَمَّا تَرَاءَتِ
الْفِئَتَانِ) بس مؤمنلر فرقه‌سى برله‌ن كافرلر فرقه‌سى برسنى برسى كوروب يولغشقانلارى زمانده
(نَكَصَ عَلَى عَقِبَيْهِ) شيطان قاچقانى حالده ايكى اوكچه‌سى اوزه‌رينه كيرى قايتدى يعنى حيله‌سى باطل
بولدى قوتقارام ديب وعده قيلسه‌ده كافرلرنك هلاك بولووينه سبب بولووينى بلدى (وَقَالَ اِنِّي بَرِيءٌ مِنْكُمْ)

دخی شیطان ئه‌یتدی، درستلکده مین سزدن (کافرلردن) بیزگوجی من (اِنّی اَرٰی مٰالاٰتَرَوْنَ) درستلکده مین سز کورمه‌گان نرسه‌نی کورم یعنی ابلیس مسلمان‌لارغه الله‌تعالی‌نك فرشته‌لر برله‌ن یاردم بیروونی کوردی (اِنّی اَخٰافُ اللّٰهَ) درستلکده مین الله‌دان قورقامن (وَاللّٰهُ شَدِیدُ الْعِقٰاب) والله تعالی عذابی قاطی بولغوچیدر بعضیلار بو ره‌وشچه ذکر ایتکانلر قریشلر بدر صوغشنه چغارغه کیکاش اوچون جیبلغاچ اوزلری برله‌ن کنانه آراسنده بولغان صوغشنی ذکر ایتکانلر شول وقت ابلیس کنانه‌دن مالك اوغلی سراقه قیافتینه کرب قریشلرگه ئه‌یتکان بو کونده سزنی جیکه تورغان هیچ آدم یوق قورقماگز صوغشکز مین سزنی کنانه‌دن اوزم قوتقاروچیمن دیگان مسلمان عسکری آراسنده فرشته‌لرنی کورگاچ کیری جیگه باشلاغان بو وقت ابلیس‌نك قولی هشام اوغلی حرث قولنده ایکان حرث ئه‌یتکان بزنی بومالده طاشلاب قایده کیتمه، کچی بولاسون دیوب ابلیس مین سز کورمه‌گان نرسه‌نی کورم دیب حرث‌نك قولندن کوکره‌گنه به‌رب اچقغان شوندان صوك کافرلر قورقب قاچقان‌لار مغلوب بولغانلار مکه‌گه قایتقاچ مالك اوغلی سراقه بزنی جیکه‌ردی وضراب ایتدی دیوسویله‌ب بورگانار سراقه مونی ایشتکاچ والله مین سزنك بدرگه چقغانکزنی بلمیم سزنك چیکلوکزنی حاضر ایشتدم دیگان قریشلر مسلمان بولدقلاری وقتده سراقه قیافتنده ابلیس‌نك صورتله ندکنی بلگانلر (اِذْ یَقُولُ الْمُنٰافِقُونَ) ای محمد علیه السلام هم مؤمنلر شول وقتلی ایسکزگه توشرکز منافقلار ئه‌یتور (وَالَّذِینَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) دخی کوکللرنده شبهه بولغان آدملر ئه‌یتور (غَرَّ هٰؤُلاٰءِ دِینُهُمْ) بومؤمنلرنی دینلری غرور لاندردی یعنی شول قدر اوزلری آز بولا تورروب دینلرینه آلدانب صوغشقه چقدیلار معناسنده (مؤمنلر اوچ یوزده اون اوچ مقداری‌گنه بولغان‌لار) (وَمَنْ یَتَوَکَّلْ عَلَی اللّٰهِ) وکمدر الله‌غه توکل قیلسور (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده الله تعالی (عَزِیزٌ حَکِیمٌ) آزکشینی‌ده غالب ایتورده قوتلیدر هم هر اشنده حکمت ایه‌سیدر (وَلَوْ تَرٰی) واگر کورسه‌ك ایدی سین ای محمد (علیه السلام) (اِذْ) شول وقتنی (یَتَوَفَّی الَّذِینَ کَفَرُوا الْمَلاٰئِکَةُ) کافر بولغان آدم‌لرنی فرشته‌لرنك بدرده اوترگانی (یَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ) فرشته‌لرنك کافرلرنك یوزلرینه صوقغان حاللرنده (وَاَدْبٰارَهُمْ) دخی آرقالارینه صوقغان حاللرنده کورسه‌ك ایدی (وَذُوقُوا عَذٰابَ الْحَرِیقِ) دخی یاندرغوچی عذابنی تاتغز دیگان حاللرنده کورسه‌ك ایدی الوغ رسوالقنی کورر ایدك (ذٰلِكَ) فرشته‌لرنك کافرلرنی صوغووی هم عذاب ایتووی (بِمٰا قَدَّمَتْ اَیْدِیکُمْ) قوللارکزالك قیلغان نرسه کفر وگناهلار سببلی در (وَاَنَّ اللّٰهَ) دخی درستلکده الله‌تعالی (لَیْسَ بِظَلاّٰمٍ لِلْعَبِیدِ) قللارینه ظلم قیلوچی تؤگل‌در (کَدَأْبِ آلِ فِرْعَوْنَ) بومکه کافرلرینك عادتی فرعون قومی‌نك عادتی کبیدر (وَالَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ) دخی فرعون قومندن بورون بولغان کافرلرنك عادتی کبیدر (کَفَرُوا بِآیٰاتِ اللّٰهِ) اوزلرگی امتلر الله تعالی‌نك آیتلرینه کافر بولدیلار (فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوبِهِمْ) بس الله‌تعالی آلارنی گناهلاری سببلی عذاب برله‌ن توتدی نیتکه بوکافرلرنی توتقان ایدی (اِنَّ اللّٰهَ قَوِیٌّ) درستلکده الله‌تعالی قوتلیدر (شَدِیدُ الْعِقٰابِ) عذابی قاطی بولغوچیدر (ذٰلِكَ) کافرلرگه بوعذاب (بِاَنَّ اللّٰهَ) بونك سببلیدر

درسنلكده الله تعالى (لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِعْمَةً) نعمتنى اوزگارتوچى بولمادى (أَنْعَمَهَا عَلَى قَوْمٍ) اول نعمت برلەن برقومگه انعام قيلغان ايدى يعنى برقومگه بيرگان نعمتنى كيرى آلمادى (حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ) اول قوم اوزلرنده بولغان ايزگو حالنى ياوز حال گه اوزگارتكانلرينه قدر شونك كبى مسلمانلارغه‌ده الله‌تعالى دنياده الوغ نعمت بيرگان صوڭره مسلمانلار اوزلرينك حاللرينى اوزگارتولرى سببلى بونعمتلرنك كوبسنى آلغان بو آيت‌كه موافق رسول اكرمنك « كَمَا تَكُونُوا يُوَلَّى عَلَيْكُمْ » ديگان حديثى چونكه بو حديثنك معناسى اوزگرنك بولغان رەوشكزچه سزنك اوسنكزده تصرف قيلنور هر وقت بواش خلق اوستنده بولغان حاكملر باشقه تورليرەك تصرف ايتەلر مسلمانلار اگرده اوّلەگى غيرتلرينى جويماغان بولسەلار ايدى بوقدر رذالت‌كه توشمەگان بولورلار ايدى « تفكروا يا اولى الالباب» (وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) دخى درسنلكده الله‌تعالى البته كافرلرنك‌ەيتكان سوزلرينى ايشتكوچيدر اشلەگان اشلرينى بلكوچيدر (كَدَأْبِ آلِ فِرْعَوْنَ) بو مكه كافرلرينك عادتى فرعون قومينك عادتى كبيدر (وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) دخى فرعون قرمندن بورون بولغان آدملرنك عادتى كبيدر (كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ) اوّلەگى امتلر ربلرينك آيتلرينى يالغانغه توتديلار (فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ) بس اوّلەگى امتلرنى گناهلارى سببلى هلاك ايتدك (وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ) دخى فرعون قومنى صوغه غرق ايتدك (وَكُلٌّ كَانُوا ظَالِمِينَ) وبوالله تعالى‌نك آيتلرينى يالغانغه توتقان فرقەلردن هر برسى اوزلرينه ظلم ايتوچى بولديلار (إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ) درسنلكده الله تعالى حضورنده يير اوزەرنده يۈرى تورغان جان ايەلرينك ايك ياوزى (الَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملردر يعنى كفرلرنده ثابت بولغان آدملردر (فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) بس كفرلرنده ثابت بولغان آدملر ايمـــان كيترمەسلر بنو قريضه يهودلرى رسول‌الله برلەن صوغش قيلماسقه هم رسول‌الله‌نك دشمانلارينه‌يارەم ايتمەسكه عهد قيلديلار اوزلرى صوغش وقتنده مشركلرگه قورال بيروبرلەن ياردەم‌ايتديلر بز قيلغان عهدمزنى اونوتدق ديديلرمونك صوڭنده يله عهد قيلديلار خندق صوغشنده صوغشقه چغو سببلى يله عهدلريلى بوزديلار الله تعالى شول حقده ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (الَّذِينَ) شوندى آدملر (عَاهَدْتَ مِنْهُمْ) اول آدملرگه عهد قيلدك سين يعنى بنو قريظه يهودلريله (ثُمَّ يَنْقُضُونَ عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ) مونك صوڭنده اول آدملر هر بر مرتبه عهدلرنده عهدلرينى بوزار بولديلار (وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ) والار عهد بوزوده الله‌دن قورقماس بولديلار (فَإِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِي الْحَرْبِ) بس اگر سين وعـده بوزوچى كافرلرنى صوغش وقتنده طابساڭ (اوچراطساڭ) (فَشَرِّدْ بِهِمْ مَنْ خَلْفَهُمْ) بوكافرلرنى ياوز ڭولترو برلەن ڭولترو سببلى بولار آرتنده بولغان كافرلرنى صوغشكدان آيـر يعنى صوغشه تورغان كافرلرنى ڭولترو شول قدر قاطى اولسون آلار آرتنده‌غى كافرلرگه عبرت بولورلق بولسون سيكا كرشرلك بولماسونلار (لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ) اول كافرلرنك آرتلارنده بولغانلارى وعظلەنسونلر اوچون (وَإِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ) واگر سيكا عهد قيلغان قومدن قورقساڭ (خِيَانَةً) عهدلرينه خيانت قيلولارندان (فَانْبِذْ إِلَيْهِمْ عَلَى سَوَاءٍ) آلارنك عهدلرينى

عدللك اوزه‌رینه اوزلرینه طاشلایعنی عهدنی بوزغانلقنی آلارده بلسون اوزکده‌بل (انَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (لا یُحِبُّ الْخَائِنِینَ) خیانت قیلوچیلارنی دوست کورمس بوآیتدن بلده‌در اگرده ذمی عهدینی بوزسه حربی حکمنده بولوچیلق چونکه الله تعالی عهدینی بوزغان ذمیلارنی ذولترونی کوب قیلو برلهن امر قیلدی دخی بو آیتده عذرنك منع بولوویده دلالت بار چونکه الله تعالی عهدلرنده خیانت لرینی بلسه‌ك عهدلرینی اوزلرینه طاشلاونك معناسی بزسزلر برلهن عهد قیلمیمز باکه سزنی قتل قیلامز معناسنده یده‌ده بو آیت دلالت قیلا عهدکه خیانت‌دن قورقغانده عهدنی طاشلاو واجب بولوغه (وَلَا یَحْسَبَنَّ الَّذِینَ کَفَرُوا) دخی کافر بولغان آدملر حساب قیلماسون (سَبَقُوا) مسلمانلارنك غالب برلووندان قوتولدیلار دیب (انَّهُمْ لَا یُعْجِزُونَ) درستلکده کافرلر اوزلرینی ایسته‌گوچیلرنی اوزلریده ایرشودن عاجز قیلا آلماسلار (وَاَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ) ای مؤمنلر کافرلر برلهن صوغش اوچون کوچکز یتکان قدر حاضرله‌کز (مِنْ قُوَّةٍ) قوتدن یعنی ملطقلار طوبلار بومبالار پولامیتلر حاضرله‌کز (وَمِنْ رِبَاطِ الْخَیْلِ) دخی الله یولنده صوغش اوچون به‌بله‌نمش آطلاردان حاضرله‌کز امام زاهدی ده‌یته الله تعالی هیچ اورنده بوتون طاقتنی صرف قیلورغه قوشمادی مگر ایکی نرسه‌ده قوشدی برسی تقوالقده ایکنچسی دینده مخالفلر برله صوغش قیلو اسبابنی حاضرله‌وده (تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّٰهِ وَعَدُوَّکُمْ) بوحاضرله‌نگان قوت هم آطلار برلهن الله‌نك واوزکزنك دشمانکزنی قورقتورسز (وَآخَرِینَ مِنْ دُونِهِمْ) دخی بولارغه باشقه بولغان کافرلرنی (بعضیلار یهودلر بعضیلار منافقلار مراد دیگانلر) لکن مسلمانلارنك صوغشقه چغودان قورقوچیلاری مراد بولووی قریبدرك (لَا تَعْلَمُونَهُمْ) اول ایکنچی‌لری یعنی الله‌نك واوزکزنك دشمانلارکزغه باشقه‌لارنی سز بامه‌سسز (اَللّٰهُ یَعْلَمُهُمْ) الله تعالی آلارنی بلور (وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَیْءٍ) وشول نرسه کم سز آنی انفاق قیلورسز انفاق قیلا تورغان نرسه‌دن (فی سَبِیلِ اللّٰهِ) الله یولنده (یُوَفَّ اِلَیْکُمْ) اول نرسه‌نك جزاسی سزگه کامل بیرلمش بولور (وَاَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ) دخی سز جزاکزنی کیمتو برلهن ظلم قیلماسسز (وَاِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ) واگر کافرلر صوغشدان صلحقه میل ایتسه‌لر (فَاجْنَحْ لَهَا) اول وقت سینده صلحقه میل ایت (وَتَوَکَّلْ عَلَی اللّٰهِ) دخی اشکلی الله تعالی اوزه‌ریده طابشر سین (انَّهُ هُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ) درستلکده اول الله تعالی کافرلرنك سوزلرینی ایشتکوچیدر ونیتلرینی بلگوچیدر (وَاِنْ یُرِیدُوا اَنْ یَخْدَعُوکَ) واگر سیکا مکر وحیله قیلونی تلسه‌لر کافرلر (فَاِنَّ حَسْبَکَ اللّٰهُ) بس درستلکده سینك هر اشده بیتکوچك الله‌در (هُوَ الَّذِی اَیَّدَکَ بِنَصْرِهِ) واول الله شوندی الله‌در سینی یاردمی برلهن قوتله‌دی (وَبِالْمُؤْمِنِینَ) دخی مؤمنلر برلهن قوتله‌دی (وَاَلَّفَ بَیْنَ قُلُوبِهِمْ) دخی مؤمنلرنك کوکللری آراسنی الفتله‌ندردی (لَوْ اَنْفَقْتَ مَا فِی الْاَرْضِ جَمِیعًا) اگرده عرب‌دن بولغان مؤمنلرنك کوکللرینی الفتله‌ندرو اوچون بیرده بولغان بوتون نرسه‌نی صرف ایتسه‌ك‌ده (مَا اَلَّفْتَ بَیْنَ قُلُوبِهِمْ) مؤمنلرنك کوکللری آراسنی الفتله‌ندره آلماس ایدك (وَلٰکِنَّ اللّٰهَ اَلَّفَ بَیْنَهُمْ) شولایده الله تعالی مؤمنلر آراسنی الفتله‌ندردی (انَّهُ عَزِیزٌ حَکِیمٌ) درستلکده الله تعالی اشده غالبدر هم حکمت ایه‌سیدر (یَا اَیُّهَا النَّبِیُّ) ای آندی پیغمبر

(حَسْبُكَ اللّٰهُ) الله تعالى هر اشده يارده‌م بيرو يوزندن سيكا بيتكوچيدر (وَمَنِ اتَّبَعَكَ) دخى سيكا ايپه‌رگان آدملر بينكوچيدر (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) سيكا ايپه‌رگان آدملر مؤمنلردن بولغوچى (يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ) اى آندى پيغمبر (حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ) مؤمنلرنى صوغش قيلورغه قزدر (إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ) اگر سزدن (مؤمنلردن) يكرمى صبر قيلوچى آدم بولسه (يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ) كافرلردن ايكى يوز آدمگه اوستون بولورلار معنى مسلمانلار دان كافرلر اون درجه‌گه آرتق بولسه مؤمنلرگه قاچو حرام بولور صوغش قيلمو واجب بولور (وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ) واگر سزدن يوز آدم بولسه (يَغْلِبُوا أَلْفًا) مك آدمگه اوستون بولورلار (مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا) كافر بولغان آدملردن برسى برسه متناسب بولغان عدد برله‌ن برمعنانى قات‌قات ذكر قيلو آز برله‌ن كوب‌نك حكمى برايكانچيلك‌گه دلالت اوچون (بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ) يكرمى مسلمان‌نك ايكى يوز كافرگه دخى يوز مسلمان‌نك مك كافرگه اوستون بولووى بونك سببلى در درستلكده اول كافرلر الله‌نى هم آخرت‌كونلى بامى تورغان قوملردر آلار حيوان‌لار كبى ثواب اميد ايتمى‌گنه صوغش قيلالار الله‌نك ياردمنى اميد ايتمى‌لر شونك اوچون آلارنك صوغشده ثباتلارى وتوزملرى ضعيف امامؤمنلر الله تعالى‌نك رضالغى وآخرت ثوابنى اميد ايتب صوغش قيلدقلارندان ثباتلى وتوزملى‌لردر (الْآنَ خَفَّفَ اللّٰهُ عَنْكُمْ) حاضر زمانده الله تعالى سزدن صوغش امرين جيكله‌يتدى (وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا) دخى سزده ضعيف‌لك بارلغنى بلدى (فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ) بس اگر سزدن يوز صبرلق قيلوچى آدم بولسه (يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ) كافرلردن ايكى يوز آدم‌گه اوستون بولور (وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ) واگر سزدن مك آدم بولسه (يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ) ايكى مك آدم‌گه اوستون بولور يعنى صوغشده مسلمان‌لاردان كافرلر ايكى درجه‌گنه آرتق بولسه صوغش قيلماى قاچو مسلمان‌لارغه حرام بولوب صوغش قيلمو واجب بولا (بِإِذْنِ اللّٰهِ) الله تعالى‌نك تله‌وى برله‌ن اوستون بولور (وَاللّٰهُ مَعَ الصَّابِرِينَ) والله تعالى صبرلق قيلوچيلار برله‌ن برگه‌در يعنى آلارنك ياردمنده‌در بو ايكى آيت اولگسى منسوخ ايكنچسى ناسخ ديگانلر قرآن‌ده منسوخ بولغان آيت‌نك صوكندوق ناسخ بولغان آيتى كيلگان اورن ايكى‌گنه برسى اوشبو آيتدر برسى مجادله سوره‌سنده ديگانلر بعضيلر بو ايكى آيت‌نك اولگسى منسوخ بولوب ايكنچسى ناسخ توگل ديگان‌لر چونكه اوّل‌ده مسلمان‌لار آز ايدى اون كافرگه بردن آرتق تييه‌رلك توگل ايدى صوغش قيلمى طوروده يارايى چونكه مقصود الله‌نك دينى اوستكه چغارو شونك اوچون مسلمان‌لار آززمانده برمسلمان اون كافرگه قارشى تورو برله‌ن بيورلدى اما مسلمان‌لار كوبه‌يگان صوكنده الله تعالى جيكله‌يتدى ينه بو آيتده ضعيف‌لكدن بعضيلر ته‌ن ضعيف‌لگى بعضيلر بصيرت ضعيف‌لگى ديب آلغان‌لار بدر صوغشنده قريش كافرلرندن بيتمش آدم‌نى مسلمان‌لار اسير ايتب آلغاچ بواسيرلر حقنده رسول‌الله صحابه‌لرگه مشورت قيلدى بولارنى نى اشليك ديدى ابو بكر الصديق رضى‌الله عنه ته‌يتدى فديه آلده بولارنى قل‌ايتب قالدر اوزقومك واوز اهلك ديدى حضرت عمر رضى‌الله عنه ته‌يتدى اى الله‌نك رسولى بولار كافرلرنك باشلارى اوزكنى يالغانغه توتديلار

طوغان یورطکدان چغاردیلار بیر بزگه بولارنك مونلارینه صوغامز دیدی رسول الله ٹه یتدی الله تعالی بعض ایرلرنك کوکللرینی شول درجه یومشاق قیلاتاکم قایماقدن یومشاق بولا ایکان وبعض ایرلرنك کوکللرینی شول درجه قاطی قیلامتی طاشدانده قاطی بولا ایکان ای ابوبکر سینك مثالك ابراهیم علیه السلام کبی نیته که ابراهیم کمدرمیکا ایبه ر راول میلم امتمدن وکمدر گناهلی سین آنی یارلقاغوچی ورحمت قیلغوچی سن دیدی ای عمر سینك مثالك نوح پیغمبر کبی نیته که اول ٹه یتدی ای ربم بیر یوزنده کافرلردن برجان ایبه سنیده قالدرما دیومونك صوکنده رسول الله اسیرلرنی صحابه لرگه تابشردی تله سه کز عمر رأینچه قیلکز (ٹولترکز) وتله سه کز ابوبکر رأینچه قیلکز (مال برلهن فدیه له کز) دیدی صحابه لر ابوبکر رأینچه قیلدیلار شوندن صوك ذکر قیلناچق ایکی آیت ایندی (مَا کَانَ لِنَبِیّ) پیغمبر اوچون مناسب اش بولمادی (اَنْ یَکُونَ لَهُ اَسْرٰی) اول پیغمبرگه اسیرلر بولو (حَتّٰی یُثْخِنَ فِی الْاَرْضِ) کافرلرنی ٹولتروده بیرده بیك تورو شقاننه قدر (تُرِیدُونَ عَرَضَ الدُّنْیَا) ای مؤمنلر فدا آلو برلهن دنیا فائدسنی تلیسز (وَاللّٰهُ یُرِیدُ الْآخِرَةَ) والله تعالی سزگه آخرت ثوابنی تلیدر (وَاللّٰهُ عَزِیزٌ حَکِیمٌ) والله تعالی دوستلارین دشمانلارینه اوستون قیلوده غالبدر هم دوستلاریدك ودشمانلارینك حالنه لائق بولغان نرسه نی بلوده حکمت ایبه سیدر بو آیت اینگانلك صوکنده حضرت عمر رسول الله قاطنه کردی رسول الله هم ابوبکر الصدیق یغلاب اوطورالار ایدی حضرت عمر ای الله نك رسولی نی اوچون یغلیسز میکاده خبر بیرکز اگر یغلارغه قوّتم بیتسه مینده یغلارمن قوّتم بیتمه سه کوچله نب بولسه ده یغلارمن دیدی رسول الله ٹه یتدی ای عمر یولداشلارك اوچون یغلا فدا آلدقلاری اوچون بو آغاچدانده عذابکه عرض قیلنولاری یاقن بولدی دیوباقن آغاچقه اشارت قیلدی ای عمر اگر عذاب اینسه سینك برلهن معاذ اوغلی سعددن باشقه هیچ کم قالماس ایدی دیدی (لَوْلَا کِتٰبٌ مِنَ اللّٰهِ) اگرده الله دن یازلمش حکم بولماسه ایدی (سَبَقَ) اجتهاد برلهن عمل قیلغان آدم اوزه رینه عذاب قیلماسسزلق حکمی اوتکان بولماسه ایدی (لَمَسَّکُمْ) البته سزنی تورتار ایدی (فِیمَا اَخَذْتُمْ) آلغان نرسه کزده (اسیرلرنك فداسنده) (عَذَابٌ عَظِیمٌ) الوغ عذاب یعنی سزنك فدا آلووکز هواء نفسانیه کز اوچون توگل بلکه اجتهاد برلهن اگر هواء نفسانیه کز اوچون بولسه الله تعالی سزنی الوغ عذاب برلهن عذاب قیلور ایدی بس بو آیت دن بلنه در مجتهدنك خطاسی اوچون عقاب بولماوی ینه اگرده برحکم اجتهاد برلهن بلنسه مونك صوکنده بوحکمنك خلافی برلهن نص کیلسه بواجتهاد برلهن عملنك ساقط بولماوی بلنه هم بو نص برلهن عملنك واجب بولماوی بلنه چونکه رسول الله فدا آلو برلهن حکم ایتکاچ خلافنه نص کیلسه ده فدا آلو حکمی همیشه جائز بولوب قالغان اما مجتهدنك اجتهاد برلهن حکم چغاروونسدن بوروون نص وارد بولغان بولسه اول نص نی مجتهد بلمه گان بولسه بووقته نص برلهن عمل قیلنه اجتهاد برلهن عمل قیلنمی (فَکُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ) بس ای مؤمنلر سز غنیمت ایتب آلغان نرسه لرکزدن آشا کز مؤمنلر اوّلکی آیت اینگاچ غنیمت مالندن صاقلانغانلار یاکه فدا اوچون آلغان نرسه لرکزدن آشا کز چونکه بوده غنیمت جمله سندن (حَلٰلًا طَیِّبًا) حلال وخوش بولغان حالده اول غنیمتلر ایکنچی معناغه بناء بو آیت

برلەن حظر صوڭنداغی امرنڭ اباحت اوچون بولووینه استدلال قیلوممکن ابتداء اسلامده اسیرلرنی فقط ئولترو حکمی مشروع بولغان فدا درست بولماغان حاضر بزنڭ قاشده مشروع اختیار تلەسه قتل تلەسه قل ایتو تلەسه فدا (وَاتَّقُو اللّٰهَ) دخی اللەدن قورقڭز (انَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (غَفُورٌ رَحِيمٌ) گناهلارڭزنی یارلقاغوچیدر هم آلغان نرسەڭزنی حلال ایتوونده رحمت قیلغوچیدر (يٰا اَيُّهَا النَّبِيُّ) ای آندی پیغمبر (قُلْ لِمَنْ فِي اَيْدِيكُمْ) قولڭزده بولغان آدملرگه ئەیت (مِنَ الْاَسْرٰى) اسیرلردن بولغوچی اول قولڭزده (تصرفڭزده) بولغان آدملر یعنی اسیرلرگه ئەیت (اِنْ يَعْلَمِ اللّٰهُ فِي قُلُوبِكُمْ) اگر سزنڭ کوڭللرڭزده اللەتعالی بلسه ایدی (خَيْرًا) ایزگولکنی یعنی ایماننی واخلاصنی (يُؤْتِكُمْ خَيْرًا) سزگه ایزگوره کنی بیرر ایدی (مِمَّا اُخِذَ مِنْكُمْ) سزدن آلنغان نرسەدن یعنی فدادن (وَيَغْفِرْ لَكُمْ) دخی سزنڭ گناهڭزنی یارلقار ایدی (وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله تعالی گناهلار یارلقاغوچی هم رحمت ایتوچیدر (وَاِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ) اگر اسیرلر سیڭا عهد قیلغان نرسەلرنده خیانتنی تلەسەلر (فَقَدْ خَانُوا اللّٰهَ) بس تحقیق اول اسیرلر کفر سببلی هم میثاق عهدینی بوزو سببلی اللەغەده خیانت قیلدیلار (مِنْ قَبْلُ) بدر صوغشندان الك (فَاَمْكَنَ مِنْهُمْ) بس اللەتعالی سینی اول اسیرلرگه اوستون بولوغه قدرتلی قیلدی اگرینەده خیانت قیلسەلار اللەتعالی ینەسینی آلارغه اوستون بولوغه قدرتلی قیلور (وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) واللەتعالی بنون خلقنی بلگوچیدر هم هراشنده حکمت ایيەسیدر (اِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندی آدملر (آمَنُوا) ایمان کیتردیلر (وَهَاجَرُوا) دخی اللەتعالیگه هم رسول اللەغه محبت اوچون طوغان یورطلارندن کوچدیلر هجرت ایتدیلر (وَجَاهَدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ) دخی ماللاری وجانلاری برلەن صوغش قیلدیلار یعنی صوغشده ماللارینی وجانلارینی آیامادیلر (فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) الله تعالی یولنده یعنی مهاجرلر (وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا) دخی شوندی آدملر رسول اللەنی هم صحابەلرینی یورطلارنده توتدیلار هم یاردەم بیردیلر یعنی انصارلار (اُولٰئِكَ) بومهاجرلر هم انصار (بَعْضُهُمْ اَوْلِيَاءُ بَعْضٍ) بولارنڭ بعضسی میراثده بعضلارینه یاقنلردر اوّلده مهاجرلر وانصارلار هجرت ویاردەم سببلی میراث آلوشقانلار نسب یاقنلغی برلەن میراث آلوشماغانلار صوڭره بو آیت «وَاُولُوا الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ» آیتی برلەن نسخ ایدلگان هم بوناسخ بولغان آیت برلەن امام اعظم ذوی الارحامنڭ میراث آلووینه استدلال قیلغان (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دخی شوندی آدملر ایمان کیتردیلر (وَلَمْ يُهَاجِرُوا) دخی مکەدن هجرت قیلمادیلار (مَا لَكُمْ مِنْ وَلَايَتِهِمْ مِنْ شَيْءٍ) سزنڭ اوچون آلارنی میراثده متولی قیلودن هیچ نرسه یوقدر (حَتّٰى يُهَاجِرُوا) هجرت قیلغانلارینه قدر یعنی سزنڭ برلەن هجرت قیلماغان آدملر آراسنده میراث آلوشو یوقدر (وَاِنِ اسْتَنْصَرُوكُمْ فِي الدِّينِ) واگر ایمان کیتربده هجرت قیلماغان آدملر سزدن دینده یاردەم ایستەسەلر (فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ) بس سزگه یاردەم بیرو واجب بولور یعنی مکەده هجرت قیلمی قالغان مؤمنلر برلەن کافرلر آراسنده صوغش واقع بولسه وسزدن یاردەم ایستەسەلر اول وقتده سزگه یاردەم ایتوتییش هم واجب بولور (اِلَّا عَلٰى قَوْمٍ) مگر شوندی قومنڭ ضررینه یاردەم ایتمەڭز (بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ) سزنڭ برلەن اول قوم

آراسنده عهد باردر بس بو وقتده هجرت قیلماغان مؤمنلرگه یاردەم ایتواوچون عهدلی بولغان قوم ضررینه یاردەم بیرب عهدکزنی بوزماکز بو آیتده الوغ گناهلی آدمنك ایمان‌دان چقماوینه همیشه مؤمن بولووینه دلالت بار چونکه هجرت فرض ایدی هجرتنی قویو گناه ایدی شولای بولا تورُوب الله‌تعالی هجرت قیلماغان آدملرنی مؤمن دیب آطادی (وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) والله تعالی سزنك عمل قیلغان نرسه‌کزنی کورگوچیدر (وَالَّذِينَ كَفَرُوا) دخی شوندی آدملر کافر بولدیلار (بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ) کافر بولغان آدملرنك بعضسی بعضسنه میراث‌ده متولی (تصرف قیلوچی) لاردر یعنی بعضسی بعضسندن میراث آلورلار (إِلَّا تَفْعَلُوهُ) اگرده مین سزگه بیورغان نرسه‌نی قیلماساکز یعنی اوز آرالارکزده دوستلقنی هم بعضکزنك بعضکزدان میراث آلووینی دخی اوزکز برله‌ن مخالفلر آراسنده بولغان یاقنلقنی بترونی (تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ) بو اشکز ییرده فتنه بولور یعنی ایمان‌نك ضعیفله‌نووی کفرنك غالب بولووی بولور (وَفَسَادٌ كَبِيرٌ) دخی دینده الوغ بوزوقلق بولور (وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا) دخی شوندی آدملر ایمان کیتردیلر وطوغان یورطلارندان (مکه‌دن) هجرت ایتدیلر (وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) دخی الله تعالی‌نك رضالق یولنده صوغش قیلدیلار (وَالَّذِينَ آوَوْا وَنَصَرُوا) دخی شوندی آدملر مکه‌دن هجرت قیلغان رسول‌الله‌نی هم صحابه‌لرنی یورطلارنده توتدیلارویاردەم ایتدیلر یعنی مهاجرلر برله‌ن انصار (أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا) بو صفتده بولغان مهاجرلر هم انصارلار آلاردر حق مؤمنلر الله تعالی مؤمنلرنی اوچکه بولدی هجرت قیلماغان مؤمنلر مهاجرلر انصارلارغه صوکره ایمانده کامل بولغان‌لارینی بیان ایتدی (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ) بو صفتده بولغان آدملر اوچون یارلقاو بولغوچیدر (وَرِزْقٌ كَرِيمٌ) دخی اوجماخده حرمتلی رزق بولغوچیدر (وَالَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (آمَنُوا مِنْ بَعْدُ) سز هجرت قیلغاندان صوك ایمان کیتردیلر (وَهَاجَرُوا) دخی هجرت قیلدیلار (وَجَاهَدُوا مَعَكُمْ) دخی سزنك برله‌ن برگه صوغش قیلدیلار (فَأُولَٰئِكَ مِنْكُمْ) بس بو صفتده بولغان آدملر ای مجاهرلر وانصارلار آلار سزنك جمله‌کزدن‌در (وَأُولُوا الْأَرْحَامِ) دخی نسب ورحم جهتندن یاقنلق ایه‌لری (بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ) بولارنك بعضسی بعضسنه میراث‌ده یاط کشیلردن آرتغراقدر (فِي كِتَابِ اللّٰهِ) الله تعالی‌نك حکمنده (إِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) درستلکده الله تعالی هر نرسه‌نی بلگوچیدر

انفال سوره‌سی نك ترجمه‌سی تمام بولدی. توبه سوره‌سی باشلانا.

برائت توبه سوره‌سی مدینه‌ده اینگان جمعی یوزده اوتوز آیت بوسوره‌نك باشنده بسم‌الله الرحمن الرحیم دیب ئه‌یتلمی نیته‌که امام‌شاطبی حضرتلری ئه‌یتکان (مَهْمَا تَصِلْهَا أَوْ بَدَأْتَ بَرَاءَةً * لِتَنْزِيلِهَا بِالسَّيْفِ لَسْتَ مُبَسْمِلًا * وَلَا بُدَّ مِنْهَا فِي ابْتِدَائِكَ سُورَةً * سِوَاهَا وَفِي الْأَجْزَاءِ خُيِّرَ مَنْ تَلَا) دیو مضمونی بر سوره‌نی توتاش قیلوب اوقوساك یاکه برائت سوره‌سنی اوقورغه باشلاساك امینلکنی کوته‌رو اوچون اینگانلکدن بسم‌الله ئه‌یتوچی توکل سون اما برائتدن باشقه سوره‌نی باشلاب اوقوغان وقتکده البته بسم‌الله ئه‌یتودن چاره یوق اما سوره‌نك اورطاسندان اوقورغه توتونغانده اوقوغان آدم بسم‌الله ئه‌یتو برله‌ن ئه‌یتمه وآراسنده

اختیارلی ئەیتسەده یاری ئەیتمەسەده یاری برطرفده آرتقاق یوق یالغزاعوذ ئەیتو برلەن کفایەلەنور
(بَرَاءَةٌ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ) بو اللەدن هم رسول اللەدن ایرشکوچی براءت در یعنی عصمتنك کیسلوویدر
(اِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) مشرکلردن سز مؤملر عهد قیلغان آدملرگه یعنی الله تعالی هم
اللەنك رسولی سزنك مشرکلرگه قیلغان عهدکزدن بیزدیلر (فَسِيحُوا فِي الْأَرْضِ) بس یبرده سبر قیلکز
(أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ) دورت آی یعنی شوال ذوالقعده ذوالحجه محرم آیلارنده یعنی صحابەلر عرب مشرکلرینه
عصمت برلەن عهد قیلدیلار بومشرکلر عهدلرینی بوزدیلار مگر بنو ضمره برلەن بنو کنانەگنه بوزمادی
بس عهد بوزوچیلارنك عهدلرینی اوزلرینه طاشلاندیده دورت آی طنچ بولوب یورو برلەن امر
قیلدیلار مشرکلرگه بوآیت اینگاندن صوك رسول الله حضرت علینی اوزی آطلانا تورغان توەسنه
(عضباءغه) آطلاندرب مناغه حج موسمنه یبەردی حضرت ابو بکرنی آلدان امیر ایتب یبەرگان ایدی
حضرت علی بیتەرگه یاقلاشقاچ توه آیاغینك طاوشنی ایشتب ابو بکر الصدیق توقتادی هم رسول الله
توەسینك آیاق طاوشی ایشتله دیدی حضرت علی کیلوب بیتکاچ ابوبکر الصدیق ای علی امیر بولوب
کیلدکمی مأموربولوب کیلدکمی دیدی یعنی بیورولمش بولوب کیلدکمی یاکه بیورلمش بولوب کیلدکمی
معناسنده حضرت علی بیورلمش بولوب کیلدم دیدی ذوالحجەنك بیدنچی کونی بولغاچ ابو بکر الصدیق
خطبه اوقودی حج عملرینی خلقغه سویلەدی قربان عیدی کونی جمرهٔ عقبەده حضرت علی آیاق اوزره
باصوب خلقغه نطق سویلەدی ئەیتدی ای آدملر مین اللەنك رسولینك سزگه یبەرلگان ایلچیسی من
خاق نی برلەن یبەرلدك دیدیلر حضرت علی خلقغه اوتوز آیت مقداری قرآن اوقودی ئەیتدی مین
دورت تورلی نرسه برلەن بیورلمش بولدم برسی شول بویلدان صوك بیت اللەغه هیچ بر مشرکنك
یاقن بولماوی برلەن ایکنچسی شول کعبة اللەده هیچ کمنك یالانغاچ طواف قیلماوی برلەن اوچونچسی
اوجماغه کرمەس مگر مؤمن بولغان آدم گنه کرر دیگان سوزبرلەن دورتنچسی شول هربر عهد ایبەسنه
عهدلرینی تمام قیلو برلەن (وَاعْلَمُوا) دخی بلکزسز مشرکلر (أَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللّٰهِ) درستلکدەسز
الله تعالینك عذابنی فوت قیلدروچیلار توگلسز گرچه سزگه الله تعالی مهلت بیرسەده (وَأَنَّ اللّٰهَ)
دخی بلکز درستلکده الله تعالی (مُخْزِي الْكَافِرِينَ) کافرلرنی دنیاده ذلتلرو برلەن آخرتده
عذاب برلەن رسوای قیلوچیدر (وَأَذَانٌ مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ اِلَى النَّاسِ) دخی بو اللەدن هم اللەنك
رسولندن آدملرگه بلدرودر (يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ) حج اوزی هم الوغ عملرنی تمام بولا تورغان
الوغ کونده (عید کونده) بعضیلر رسول اللەنك « اَلْحَجُّ عَرَفَةٌ » دیگان سوزینه قاراب حج اکبر
کونی عرفه کونی دیگانلر (أَنَّ اللّٰهَ) بو بلدرلگان نرسه شولدر درستلکده الله تعالی (بَرِیءٌ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ) مشرکلرنك عهدلرندن بیزگوچیدر (وَرَسُولُهُ) دخی الله تعالینك رسولیده مشرکلرنك
عهدلرندن بیزگوچیدر (فَإِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ) بس اگر کفردن دخی وعده بوزودن توبه ایتسەکز
بس اول توبەکز سزنك اوچون ایزگودر (وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ) واگر توبەدن هم وعدەگه وفا قیلودن یوز

دوندرسه‌كز (فَاعْلَمُوا) بس بلكز (اَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِى اللّٰه) درستلكده سز الله تعالى‌نى عذاب قيلودن عاجز ايتوچى توگل‌سز (وَبَشِّرِالَّذِينَ كَفَرُوا) دخى كافر بولغان آدملرگه‌سوُيونچ (خبر) بير (بِعَذَابٍ اَلِيمٍ) رنجتكوچى عذاب برلهن (اِلَّاالَّذِينَ) مگر الله تعالى هم الله‌نك رسولى شوندى آدملرنك عهدلرندن بيزمه‌س (عٰاهَدْتُمْ) اول آدملرگه سز عهد قيلدكز (مِنَ الْمُشْرِكِينَ) مشركاردن بولغوچى اول عهد قيلغان آدملركز (ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا) مونك صوكنده عهدنك شرطلارندن هيچ نرسه‌نى كيمتمه‌سه‌لر (وَلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ اَحَدًا) دخى سزنك ضرركز اوزه‌رينه دشمانلاركزدن هيچ كم‌گه ياردم بيرمه‌سه‌لر (فَاَتِمُّوا اِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ اِلٰى مُدَّتِهِمْ) بس اول مشركلرگه مدتلرى تمام بولغانغه قدر عهدلريلى تمام ايتكز (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ) عهدنى تمام قيلو برلهن اورندن صاقلانوچيلارنى دوست كورر (فَاِذَا انْسَلَخَ الْاَشْهُرُ الْحُرُمُ) بس هر قايچان حرام آيلار اوتسه (فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِينَ) بس عهدلرينى بوزغان هم مسلمانلارنك ضررينه كافرلرگه اعانت قيلغان مشركلرنى ئولتركز (حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ) قايوغنه اورنده تابساكزده (وَخُذُوهُمْ) دخى اسير ايتوب آلكز (وَاحْصُرُوهُمْ) دخى بوغاولاكز (وَاقْعُدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ) دخى مشركلرنى صاقلار اوچون هر بر اوته طورغان اورنلارنده قاچوب (پوصوب) اولطركز (فَاِنْ تَابُوا) بس اگر مشركلر كفرلرندن توبه ايتسه‌لر (وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ) دخى نماز اوقوسه‌لار (وَآتَوُا الزَّكٰوةَ) دخى زكوة بيرسه‌لر (فَخَلُّوا سَبِيلَهُمْ) بس اول مشركلرنك يوللارينى بوش قيلكز يعنى آلارنى قللقدن قوتقاركز وآلارغه ياوزلق برلهن كرشمه‌كز (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (غَفُورٌ رَحِيمٌ) توبه قيلغان آدملرنى يارلقاغوچيدر هم رحمت قيلغوچيدر بيضاوى ايه‌سى بو آيتده نماز اوقوماغان وزكوة بيرمه‌گان كشينى‌ده قل كبى ايقوب بيله‌ب توتوغه دلالت باردى لكن امام اعظم منعبندن بولغان فقهاكتابنده بوطريق عنه بار اگرده هر شهر خلقى نماز اوقوماسالار هم زكوة بيرمه‌سه‌لر اول خلق برلهن امامغه صوغش آچماق درست ديگان سوز حضرت على برائت سوره‌سنى خلقغه اوقوب بر آيت‌كه بيتكاچ برايرصورادى اگرده مشركاردن برايركلام الله‌نى ايشتوگه قدر امينلك ايسته‌سه آنيده اوتررسونمى ديو حضرت‌على صبر ايتسه‌ڭچى الله‌تعالى‌نك حكمنى اوقوب بيريم ديو ذكر قيلناچق آيتنى اوقودى (وَاِنْ اَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ) اگرده مشركاردن بر آدم امان ايسته‌سه (فَاَجِرْهُ) بس اول مشركگه امان بير (حَتّٰى يَسْمَعَ كَلَامَ اللّٰهِ) الله‌نك كلامنى ايشتكانده، واويلاغانيده قدر يعنى كلام الله‌نى اويلاب حقيقتنه ايرشكانيده قدر (ثُمَّ اَبْلِغْهُ مَاْمَنَهُ) مونك صوكنده اول مشركنى امينلك اورنينه ايرشدر (يعنى) يعنى مدت اوتكان‌نك صوكنده اگرده بو اورنده مسلمان بولماسه اوزينك امين تورا تورغان يورطينه ايرشدر مونك صوكنده تله‌سك آنك برلهن صوغش قيل (ذٰلِكَ) بو امان ايسته‌گان مشركلرگه امان بيرو برلهن امر (بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ) اوشبونك سببليدر درستلكده مشركلر ايمان هم ايمانك حقيقتى نى ايكانلكنى بلمى تورغان قومدر (كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ) مشركلر اوچون نيچك عهد بولسون (عِنْدَ اللّٰهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ) الله‌تعالى هم الله‌نك رسولى

حضورنده البته آلارغه عهد یوق (اِلّا) مگر الله هم الله‌نك رسولی حضورنده عهد بولور (اَلَّذِينَ) شوندی مشرکلرکه (عٰاهَدْتُمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرٰامِ) اول مشرکلرکه سز مسجد حرام حضورنده عهد قیلدکز (فَمَا اسْتَقٰامُوا لَكُمْ) بس سزنك اوچون بولغان عهدلرنده اول مشرکلر طوغری بولوب طورغانلاری زمانده (فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ) سزده آلار اوچون بولغان عهدکزده طوغری تورکز یعنی آلار سزکه قیلغان عهدلرینی بوزماسه‌لار سزده آلارغه قیلغان عهدکزنی بوزماکز (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ) تقوالق قیلوچیلارنی دوست کورر یعنی عهدلرنده تورو چیلارنی دوست کورر (كَيْفَ) نیچك مشرکلر اوچون عهد بولور (وَاِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ) حالبوکم اول مشرکلر اگر سزنك اوزه‌رکزکه، اوستون بولوغه یول تابسالار (لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ اِلًّا) اول مشرکلر سزلرده یمین‌نی ویاقملقنی رعایه قیلماسلار (وَلَا ذِمَّةً) دخی عهدنی رعایه قیلماسلار (يُرْضُونَكُمْ بِاَفْوٰاهِهِمْ) اول مشرکلر سزنی آغزلاری سوزلری برله‌ن راضی قیلورلار (وَتَأْبٰى قُلُوبُهُمْ) دخی اول مشرکلرنك کوکللری عهدلرینه وفاء قیلودن طارطلور (وَاَكْثَرُهُمْ فٰاسِقُونَ) اول مشرکلرنك کوبسی الله‌نك طاعتندن چغوچیلاردر (اشْتَرَوْا بِاٰيٰاتِ اللّٰهِ) مشرکلر الله تعالی‌نك آیتلری برله‌ن آلماشدردیلار (ثَمَنًا قَلِيلًا) آز بولغان ثمننی یعنی نفس آرزولاریله ابیه‌رونی (فَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِهِ) بس مشرکلر الله تعالی‌نك یولندن (دیندن) خلقنی طیدیلار (اِنَّهُمْ) درستلکده مشرکلر (سٰاءَ مٰا كٰانُوا يَعْمَلُونَ) مشرکلرنك قیلغان نرسه‌لری نی عجب یاوز بولدی (لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ) هیچ مؤمن حقنده، صاقلاماسلار (اِلًّا وَلَا ذِمَّةً) یمیننی ویاقملقنی هم عهدنی صاقلاماسلار (وَاُولٰئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ) وبو مشرکلر یاوزلقده چیکدن اوتوچیلردر (فَاِنْ تٰابُوا) بس اگر مشرکلر کفردن توبه ایتسه‌لر (وَاَقٰامُوا الصَّلٰوةَ) دخی نماز اوقوسه‌لار (وَآتَوُا الزَّكٰوةَ) دخی زکوة بیرسه‌لر (فَاِخْوٰانُكُمْ فِي الدِّينِ) بس بو صفتده بولغان مشرکلر سزنك دینده قرده‌شلرکزدر (وَنُفَصِّلُ الْاٰيٰاتِ) دخی آیتلرنی بیان قیلورمز (لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ) بله طورغان قوم اوچون چونکه فائده‌له‌نوچی بله طورغان قومکده‌در (وَاِنْ نَكَثُوا اَيْمٰانَهُمْ) واگر مشرکلر یمینلرینی عهدلرینی بوزسالار (مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ) عهدلری صوکندن (وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ) دخی سزنك دینکزده طعن قیلسه‌لار یعنی دینکزنی خورلاسه‌لار (فَقٰاتِلُوا اَئِمَّةَ الْكُفْرِ) بس کفرنك امام‌لارینی یعنی مشرکلرنك باشلارینی ئولترکز (اِنَّهُمْ لَا اَيْمٰانَ لَهُمْ) درستلکده اول مشرکلرنك باشلاری آلار اوچون عهدلر یوقدر (لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ) مشرکلرنك باشلارینی ئولترکز کفرلرندن طییلسونلار اوچون (اَلَا تُقٰاتِلُونَ قَوْمًا) شوندی قوملر برله‌ن صوغش قیلماسسزمی (نَكَثُوا اَيْمٰانَهُمْ) اول قوم عهدلرینی بوزدیلار (وَهَمُّوا بِاِخْرٰاجِ الرَّسُولِ) دخی مشورت یورتمده کیکاش قیلوب رسولنی محمد علیه السلام‌نی طوغان یورتندن چغارونی قصد قیلدیلار (وَهُمْ بَدَءُوكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ) دخی اول مشرکلر سزکه دشمانلق وصوغش قیلوب برله‌ن اوّل مرتبه باشلادیلار چونکه رسول الله اول مشرکلرنی یغشلیق برله‌ن دین‌کاه اوزنده‌رکه باشلادی مشرکلر آکار قارشی قلچ برله‌ن صوغشرغه باشلادیلار (اَتَخْشَوْنَهُمْ) بس سز اول مشرکلردن قورقاسزمی (فَاللّٰهُ) بس الله تعالی (اَحَقُّ اَنْ

تَخْشَوْهُ) سزنك قورقوكزغه حقليراق ايدى (اِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگر سز چن وحقيقى ايمان كيتروچى بولساكز (قَاتِلُوهُمْ) صوغش قيلكز اول مشركلر برلهن (يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ بِاَيْدِيكُمْ) الله تعالى اول مشركلرنى سزنك قولكز برلهن عذاب قيلور (وَيُخْزِهِمْ) دخى اول مشركلرنى رسواى قيلور (وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ) دخى مشركلرنك ضررى اوزه ربنه سزگه ياردم بيرر (وَيَشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ) دخى مشركلرگه قيلغان اشى برلهن الله تعالى ايمان كيتروچى قومنك كوكره كلرينه شفا بيرر يعنى بلو خزاعه گه (وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوبِهِمْ) دخى ايمان كيتروچى قومنك كوكللرندن آچونى يبه رر (وَيَتُوبُ اللّٰهُ) دخى توبه قيلور الله تعالى (يعنى يارلقاو برلهن قاينور) (عَلٰى مَنْ يَشَاءُ) نله گان آدمى اوزه رينه (وَاللّٰهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) والله تعالى هر بر بولغان وبولاچاق نرسه نى بلگوچيدر هم حكمت ايه سيدر هيچ براشنى حكمتسز قيلماس مؤمنلرنك بعضسى صوغش قيلونى مكروه كورگان وقتده الله تعالى ئه يتدى (اَمْ حَسِبْتُمْ) ايا سز مؤمنلر حساب قيلدكزمى (اَنْ تُتْرَكُوا) قالدرلمش بولوكزنى (وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذِينَ) الله تعالى نك ظهور علمى برلهن شوندى آدملرنى بامه گانى زمانده (جَاهَدُوا مِنْكُمْ) اول آدملر سزدن جهاد قيلديلار (وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللّٰهِ) دخى الله دن باشقه دن توتماديلار (وَلَا رَسُولِهِ) دخى الله نك رسولندن باشقه دن توتماديلار (وَلَا الْمُؤْمِنِينَ) دخى مؤمنلردن باشقه دان توتماديلار (وَلِيجَةً) ياشرن سرنى يعنى سزلردن صاف مؤمن بولغان آدملر باشقه لاردان ظاهر آيرامش بولماينچه قالدرلمش بولوكزنى مساب قيلدكزمى (وَاللّٰهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ) والله تعالى سزنك عملكزنك طشينى واچينى هم بلگوچيدر حضرت عباس مشرك وقتنده اسير آلونغاچ صحابه لر حضرت عباسكه اسلام عرض ايتديلر مشركلكى اوچون وقرده شلكنى كيسدكى اوچون شلته قيلديلار حتى حضرت على قاطى سوزلرده ئه يتدى شوندان صوك حضرت عباس ئه يتدى عجب سزنك مالكز بزنك عيبلرمزنى ذكر قيلاسز ايزگولكلرمزنى ياشره سز بزمسجد حرامنى عمارت قيلامز وكعبه نى پرده ليمز حاجيلارنى صوغارامز قللار آزاد ايتهمز ديدى شول خصوصده الله تعالى ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى (مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ) مشركلر اوچون درست بولمادى (اَنْ يَعْمُرُوا مَسَاجِدَ اللّٰهِ) الله نك مسجدلرينى عمارت قيلولارى (شَاهِدِينَ عَلٰى اَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ) كفر برلهن اوزلرينه شهادت بيرگانلرى حالده (اُولٰئِكَ) بوصفتده بولغان آدملر (حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ) عمللرى باطل بولدى (وَفِي النَّارِ هُمْ خَالِدُونَ) دخى بوصفتده بولغان آدملر جهنم اوطنده مكگو قالوچيلاردر (اِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللّٰهِ) بودر باشقه توگل در الله نك مسجدلرينى عمارت قيلور (مَنْ) شول كشى (آمَنَ بِاللّٰهِ) اول كشى الله غه ايمان كيتردى (وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) دخى آخرت كونته ايمان كيتردى (وَاَقَامَ الصَّلٰوةَ) دخى نماز اوقودى (وَآتَى الزَّكٰوةَ) دخى زكات بيردى (وَلَمْ يَخْشَ اِلَّا اللّٰهَ) دخى اول كشى قورقمادى مگر الله دن غنه قورقدى يعنى الله نك مسجدلرينى عمارت قيلوچيلار علمى وعملى بولغان كمالتلرنى جيغوچيلار بو آيتدن مقصود مشركلرنى شرك مالله رنده مسجدلرنى تعميردن طييو مسجدنى عمارتدن ترميم مراد يعنى ايسكرگان اورنلارينى ياكارتو دخى

پاکلاو دخی اوطلار یاغب نورلاندرو دخی مسجدنی عبادت اوچون علم ودین اویره‌تو اوچون بناء قیلندغندان دنیا سوزلرندن صاقلاو بس بو سوزگه قاراغانده باشلاب مسجد تعمیر ایتو مشرکلرگه بتونله‌ی ممنوع بولا هم کافر مسجد بنا قیلونی تله‌سه منع قیلنه دیگانلر الله اعلم * بواورنده قصه مسجد حرام حقنده بولسه‌ده الله‌تعالی جمع صیغه‌سی برله‌ن ذکر قیلدی هر قایوسنی حکمده عام ایتسون اوچون بعضیلر جمع قیلونك سببنده بو طریق دیمشلر مسجد حرام بتون مسجدنك قبله‌سی بولدقندان آنی عمارت قیلوچی بتون مسجدنی عمارت قیلوچی کبی بولا بعضیلر عمارتدن مسجدکه کرونی آلغانلار بو وقتده بو آیت کافرگه مسلماننك رخصتندان باشقه مسجدکه کرونك درست بولماوینه دلالت قیلادر (فَعَسٰی اُولٰئِكَ) بس بو صفتده بولغان آدملرنك یاقندر (اَنْ یَکُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِینَ) توغری یولغه کونلمش بولغان آدملردن بولولاری (اَجَعَلْتُمْ سِقَایَةَ الْحَاجِّ) ایا حاجیلارنی صوغارو اهلنی (صوغاروچیلارنی) قیلدکزمی (وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) دخی مسجد حرامنی عمارت اهلنی (عمارت قیلوچیلارنی) قیلدکزمی (کَمَنْ آمَنَ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْآخِرِ) الله تعالی‌گه دخی آخرت کوننه ایمان کیترگان آدم کبی (وَجَاهَدَ فِی سَبِیلِ اللّٰهِ) دخی الله‌تعالی یولنده صوغش قیلغان آدم کبی (لَا یَسْتَوُونَ عِنْدَ اللّٰهِ) حاجیلارنی صوغاروچی ومسجد حرامنی عمارت قیلوچی مشرکلر الله تعالی‌گه هم آخرت کوننه ایمان کیترگان هم الله یولنده صوغش قیلغان مؤمنلر برله‌ن برابر بولماسلار یعنی مشرکلر مؤمنلردن نیچه مرتبه آرتق عمل قیلسه‌لارده ثوابده آرتدرماس وفائده‌ده آرتدرماسلار ایمان برله‌ن مشرف بولغانلارینه قدر (وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظَّالِمِینَ) والله تعالی ظلم قیلوچی قومنی حق یولغه کوندرمه‌س (الَّذِینَ) شوندی آدملر (آمَنُوا وَهَاجَرُوا) ایمان کیتردیلر هم طوغان یورطلارندن (مکه‌دن) هجرت قیلدیلار (وَجَاهَدُوا فِی سَبِیلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ) دخی الله تعالی یولنده ماللاری وجانلاری برله‌ن صوغش قیلدیلار (اَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّٰهِ) موندی آدملر الله‌تعالی حضورنده درجه یوزندن الوغراقدر (وَاُولٰئِكَ) دخی بو صفتده بولغان آدملر (هُمُ الْفَائِزُونَ) آلاردر دنیا وآخرت‌ده سعادت که ایرشوچیلر (یُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُمْ بِرَحْمَةٍ مِنْهُ) بو آدملرگه ربلری اوزندن بولغان رحمت برله‌ن سؤیونچ بیرر (وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ) دخی الله‌تعالی اوزینك رضالغی هم اوجماخلاری برله‌ن سؤیونچ بیرر (لَهُمْ فِیهَا نَعِیمٌ مُقِیمٌ) اول آدملر اوچون اوجماخلارده همیشه بولغان نعمتلر بولور (خَالِدِینَ فِیهَا اَبَدًا) اول اوجماخلارده مکگو قالغانلاری حالده (اِنَّ اللّٰهَ) درستلگده الله‌تعالی (عِنْدَهُ اَجْرٌ عَظِیمٌ) اول الله‌تعالی حضورنده الوغ ثواب باردر (یَا اَیُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَکُمْ وَاِخْوَانَکُمْ اَوْلِیَاءَ) آتالارکزنی وقرده‌شلرکزنی دوستلار توتماکز (اِنِ اسْتَحَبُّوا الْکُفْرَ عَلَی الْاِیمَانِ) اگرده آتالارکز وقرده‌شلرکز ایمان اوزه‌رینه کفرنی اختیار قیلسه‌لار بو آیت مهاجرلر حقنده ایندی چونکه هجرت برله‌ن الله تعالی امر قیلغاچ مهاجرلر ئه‌یتدیلر اگر بز هجرت قیلساق آتالارمز وبالالارمز وقرده‌شلرمزدن آیرولامز وسودالرمزدن محروم قالامز بس بزنك ضائع بولوومز احتمال دیو (وَمَنْ یَتَوَلَّهُمْ مِنْکُمْ) وسزلردن کملردر

اول ایمان اوزه‌رینه کفری اختیار قیلغان آتالاریغی وقرده‌شلریغی دوست توتار (فَأُولٰئِكَ هُمُ الظّٰالِمُونَ) بس بوصفتده بولغان آدملر آلاردر ظلم ایتوچیلر دوستلقنی تییشسز اورنغه قویدقلاری اوچون (قُلْ) ئه‌یت سین‌ای محمد (علیه السلام) مؤمنلرگه (اِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَاَبْنَاؤُكُمْ) اگرده آتالارگز دخی بالالارگز بولسه (وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ) دخی قرده‌شلرگز وخاتونلارگز بولسه (وَعَشِيرَتُكُمْ) دخی یاقنلارگز بولسه (وَاَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا) دخی کسب قیلغان مالالارگز بولسه (وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا) دخی رواج وقتیلك توتوونلدن قورقغان سوداگز بولسه (وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا) دخی راضی بولوب وطن توتقان تورا تورغان اورنلارگز بولسه (اَحَبَّ اِلَيْكُمْ) بوذکر قیلنغانلار سزنك اوزه‌رگزگه سوُیوکلیره‌ك بولسه (مِنَ اللّٰهِ وَرَسُولِهِ) الله‌دان هم الله‌نك رسولیدن (وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ) دخی الله یولنده صوغش قیلودن (فَتَرَبَّصُوا حَتّٰى يَأْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِهِ) بس کوتکز الله‌نك امری برلەن (عذابی برلەن) کیلگانده قدر (وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ) والله تعالی اوزینك طاعتندن چغوچی قومنی حق یولغه کوندرمەس (لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ) تحقیق الله سزگه یاردەم بیردی (فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ) صوغش واقع بولا طورغان اورنلاردن کوب اورنلارده (وَيَوْمَ حُنَيْنٍ) دخی حنین (مکه برلەن طائف آراسنده‌غی برچوُقور) صوغشی کونده یاردەم بیردی (اِذْ اَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ) شول وقتنی یاردەم بیردی سزنی کوبلیکگز عجبلەندردی رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حنین صوغشنه اون ایکی مك عسکر برلەن چقدی آرالارندن برسی کوبالکلرینه تایانب بوکون مغلوب بولامەز دیدی صوگره بیك قاطی صوغش قیلدیلار بس مسلمانلار مقابله‌دن عاجز بولدیلار همەسی قاچدیلار مگر حضرت عباس ایله حرث اوغلی ابوسفیان قالدی رسول الله صحابه‌لرگه قچقر کیلسونلر دیوحضرت عباسقه امر ایتدی حضرت عباس قچقردی لبیك دیو کیلدیلر هم الله تعالی فرشته‌لر ایندردی صوگره مسلمانلار غالب بولدیلار (فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا) بس کوبلیکگز سزدن هیچ نرسه‌نی موگسز قیلمادی (وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ) دخی سزگه ییروا قعده کیك بولا تورو بله طار بولدی[٢] (ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ) مونك صوگنده آرتوگز برلەن بولغانگز حالده دوندگز یعنی حیکلگانگز حالده قاچدگز (ثُمَّ اَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ) مونك صوگنده الله تعالی اوزینك قراریغی (ثباتن) ایندردی (عَلٰى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ) رسولی اوزه‌رینه هم مؤمنلر اوزه‌رینه (وَاَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا) دخی سزنك کوزگز برلەن کورمی تورغان عسکرنی (فرشته‌لرنی) ایندردی (وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی کافر بولغان آدملرنی عذابلادی (وَذٰلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ) وبوجزا کافرلرگه تییشلی بولغان جزادر یعنی ئولترلمش بولو واسیر بولو (ثُمَّ يَتُوبُ اللّٰهُ) مونك صوگنده الله تعالی قایتور (مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) اوشبونك صوگنده (عَلٰى مَنْ يَشَاءُ) تله‌گان آدمی اوزه‌رینه یعنی تله‌گان آدمنی اسلام گه کوندرر (وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله تعالی گناهلارنی یارلقاغوچیدر هم رحمت قیلغوچی در * حنین صوغشنده بولغان کافرلردن برجماعت رسول الله‌غه کیلدیلر هم ایمان کیتردیلر دخی ئیتدیلر ای الله‌نك رسولی سین آدملرنك ایزگوره‌گی وشفقتلیره‌گی بزنك بالالارمز اسیر بولدیلار ومالالارمز آلندی « آلتی مك جان وحسابسز توەلر وقویلار آلنغان » بزگه شفقت

٢) نیته‌که بزنك یرلرمزده بعض خلق اوچون یر بیك تار بولادر.

ایت دیدیلر رسول‌الله ئەیتدی اختیارگز مالللارگزنی یاکه اسیرلرگزنی آلمگز ایکیسینگ برسنی آلورغه رخصت دیدی بولار ئەیتدیلر بز هیچ قایوسنی اختیار قیلورغه بلمیمز دیدیلر رسول‌الله صحابه‌لرگه ئەیتدی بولار مسلمان بولوب کیلدیلر سزنگ دینده‌قردەشگز بولدیلار مین بولارغه بالالاری برلەن مالللارندن برسنی آلو برلەن اختیارلی قیلدم هیچ برسنی آلورغه بلمیمز دیدیلر بس کمنگ قولنده اسیر بولسه کوکلی راضی بولوب بیرسه الوغ ایزگولکیدر وکمدربوش بیرەسی کیلمەسه میکا بیرسون اول اسیرنی مینم اوستمده بورج بولسون مال حاصل بولغانده اسیر اورننه بدلنی تولەرمن دیدی‌هر قایوسی راضی بولدق قولمزداغی اسیرلرنی بیرەمز دیدیلر رسول‌الله ئەیتدی احتمال آراگزده راضی بولماغان آدملرگز باردر بس رئیس‌لرگزگه قایتوب ئەیتگز آلار میکا کیلوب ئەیتسونلر دیدی رئیسلری کیلوب هرقایوسی رسول‌الله‌غه راضی بولولارندن خبر بیردیلر کافرلر اوچون فرض‌مجده نفل مجده درست بولماو حققنده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (یٰا اَیُّهَا الَّذینَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (اِنَّمَا الْمُشْرِکُونَ نَجَسٌ) بودر باشقه توگل‌در مشرکلر نجس ایبه‌سیدر چونکه آلار نجاستدن پاکلانمەسلر وصاقلانماسلر هم غسلده قیلماسلار بس آلار هیچ بر وقت نجاستدن خالی بولماسلار یاکه اعتقادلاری نجسدر ابن عباسدن عین نجس بولولارینی روایت قیلغانلار حتی برکشی مشرك برلەن کورشسه طهارت آلو واجب بولا دیگانلر الله اعلم (فَلَایَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ) بس مشرکلر مسجد حرامغه یاقن بولماسونلار (بَعْدَ عٰامِهِمْ هٰذٰا) بویللاری صوگنده یعنی هجرتدن توقزنچی یل صوگنده مسجد حرامغه یاقن بولماودان فرض هم نفل حج قیلور اوچون یاقن بولماو مراد (وَاِنْ خِفْتُمْ عَیْلَةً) اگر مشرکلردن سوداگزنگ کیسلووی سببلی فقیرلکدن قورقساگز (فَسَوْفَ یُغْنیکُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهِ) بس تیزدن الله تعالی اوزینگ فضلندن سزنی موکسز قیلور (اِنْ شٰاءَ) اگر تلەسه (اِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (عَلیمٌ حَکیمٌ) هرنرسەنی بلگوچی وهراشنده حکمت ایبه‌سیدر جزیه‌نگ واجب هم‌مشروع بولووی حققنده الله‌تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (قٰاتِلُوا الَّذینَ) شوندی آدملر برلەن صوغش قیلگز (لَایُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَلَابِالْیَوْمِ الْآخِرِ) اول آدملر الله‌غه هم آخرت کونینه ایمان کیترمەسلر (وَلَایُحَرِّمُونَ مٰاحَرَّمَ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ) دخی الله تعالی هم‌الله‌نگ رسولی حرام قیلغان نرسەنی حرام قیلماسلار (وَلَایَدینُونَ دینَ الْحَقِّ) دخی حق دین برلەن دینله‌نمەسلر یعنی حق دیننی توتماسلار (مِنَ الَّذینَ اُوتُوا الْکِتٰابَ) شوندی آدملردن اول آدملرگه کتاب بیرلمش بولدی یعنی یهودلر (حَتّٰی یُعْطُوا الْجِزْیَةَ) جزیه بیرگانلرینه قدر (عَنْ یَدٍ) قولدان‌قولغه (وَهُمْ صٰاغِرُونَ) حال بوکم جزیه بیروچیلر ذلتده‌در جزیه‌لر بزنگ مذهبمزده عرب مشرکلری برلەن مرتددن باشقه هربرکافردن آلنه جزیه بای آدمدن قرق سیکز درهم‌اورطا حاللی‌دن یکرمی دورت درهم کسب‌که قادر بولغان فقیردن اون ایکی درهم اما کسب‌که قدرتی بولماغان فقیردن هم صبی‌دن خاتوندن قلدن ایکی کوزی یوق کشیدن اوزون مدت اوکالمای تورغان آورودن

رهبان‌لاردان آلنماس (وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللهِ) دخى يهودلر ئه‌يتديلر عزير (عليه السلام) الله‌نك اوغلى ديويهودلرنك عزير عليه السلامنى الله‌نك اوغلى ديولرينه سبب شول‌بخت نصر ئولكاندك صوكندن يهودلرنك تورات حفظنده‌بولغان آدملرى قالمادى بوزيلدان‌صوك عزير عليه السلامنى الله‌تعالى ترگزگاج يهودلرگه تورانتى كوكلدن يازوب‌بيردى يهودلر بواشكه بيك‌عجبله‌ندىلر هم‌بواش عزير عليه السلامنك الله‌نك اوغلى بولدقدن ديوبلديلر (وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللهِ) دخى نصارالار عيسى الله‌نك اوغلى ديديلر نصارالارنك بوسوزنى ئه‌يتولرينه‌سبب حضرت عيسى‌نك آتاسز دنياغه كيلووى هم كوزسزلرنى كوزلى قيلوب آلاته‌نلى‌لرنى سلامتله‌ندروى‌هم ئولكلرنى ترگزووى (ذٰلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ) بوعزير الله‌نك اوغلى هم‌عيسى الله‌نك اوغلى ديمه‌ك نصارا ويهودلرنك آعزلارى برله‌ن ئه‌يتكان‌سوزلريدر (يُضَاهِئُونَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ) يهود ونصارالارنك سوزلرى اوزلرندن بورون كافربولغان آدم‌لرنك سوزلرينه اوخشار (قَاتَلَهُمُ اللهُ) يهود نصارالارغه الله‌تعالى لعنت‌قيلدى ياكه آلارحقنده الله‌تعالى آلارنى ئولترگاى ايدى ديمه‌ك لابقدر معناسنده (أَنَّى يُؤْفَكُونَ) نيچك آلارحقدن باطل‌گه‌دوندرلش بولورلار (اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ) اهل كتاب عالملرينى وزاهدلرينى توتديلار (أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللهِ) الله‌غه باشقه‌ربلر (معبودلر) ايتب يعنى عالملرينه وزاهدلرينه الله تعالى حرام قيلغان نرسه‌لرنى حلال قيلولارنده والله تعالى حلال قيلغان نرسه‌لرنى حرام قيلولارنده ايبه‌ردىلر (وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ) دخى مريم اوغلى عيسى‌نى معبود توتديلار (وَمَا أُمِرُوا) عالبوكم اهل كتاب بيورلماديلار (إِلَّا لِيَعْبُدُوا) مگر عبادت قيلو برله‌ن بيورلديلار (إِلٰهًا وَاحِدًا) بر معبودكه (لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ) هيچ معبود بالحق يوقدر مگر الله تعالى اوزيگنه‌در (سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ) مشركلرنك شريك قيلغان نرسه‌لرندن الله‌نى كامل پاكلاو برله‌ن پاكلين (يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللهِ) اهل كتابنك باشلارى الله‌نك نورينى دينى سوندروني تله‌رلر (بِأَفْوَاهِهِمْ) آغزلارى برله‌ن يعنى شرك وتكذيبلرى برله‌ن (وَيَأْبَى اللهُ) دخى الله تعالى اباء قيلور يعنى راضى بولماس (إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورَهُ) مگر نورينى تمام قيلوغه‌غه راضى بولور ياكه الله تعالى رسول‌الله‌نك نبوتنى يالغانغه توتو برله‌ن باطل قيلورغه ايسته‌گان آدمنك حالنى اطرافغه ساچلگان الوغ نورنى سوندروني ايسته‌گان آدم حالنه مثال كيتركان حالبوكم الله تعالى اول نورنى اوروبرله‌ن آرتدروني تليدر بونورنك سونو احتمالى بارمى البته يوق (وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ) گرچه كافرلر بواشنى مكروه كورسه‌لرده (هُوَ الَّذِي) اول الله تعالى شوندى الله‌در (أَرْسَلَ رَسُولَهُ) اوزينك رسولنى محمد عليه السلامنى يبه‌ردى (بِالْهُدَى) خلق‌غه كوندروچى (قرآن) برله‌ن (وَدِينِ الْحَقِّ) دخى اسلام دينى برله‌ن (لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ) بوحق بولغان اسلام دينى بتون دينلر اوزه‌رينه اوستون قيلو اوچون (وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) گرچه اسلام دينينك بتون دينگه غالب بولووينى مشركلر (خصوصا ميسيونيرلر) مكروه كورسه‌لرده بوآيتنك حكمى آخرزمانغه حاضر زمانلارده بلنه باشلادى تماما چغب‌بتوويني كورمه‌كنى الله تعالى ميسر ايتسون (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) اى آندى ايمان كيتركان آدملر (إِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ) درستلكده عالملردن وزاهدلاردان كوبسى (لَيَأْكُلُونَ

أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ) آدملرنك مالللرنى باطلاق برله‌ن آشارلار يعنى اهل كتابنك عالملرى وزاهدلرى
حكملرده رشوت آلورلار (وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللهِ) دخى الله‌نك يولندن (ديندن) خلقى طيياريلار
(وَالَّذِينَ) دخى شوندى آدملر (يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ) آلتونى وكمشى خزينه ايتب صاقلارلار
(وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللهِ) دخى اول آلتون برله‌ن كمشى الله يولينه صرف قيلماسلار يعنى اول آلتون
وكمشنك زكوتنى بيرمه‌سلر (فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ) بس موندى آدملرگه رنجتكوچى عذاب برله‌ن سوُيونچ
(خبر) بير (يَوْمَ) شول كونده (يُحْمَى عَلَيْهَا) اول آلتون وكمش خزينه‌لرى اوزه‌رينه قزدرلمش بولور (فِي نَارِ
جَهَنَّمَ) جهنم اوطنده (فَتُكْوَى بِهَا) بس اول آلتون وكمش خزينه‌لرى برله ياندرلمش بولور (جِبَاهُهُمْ
وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ) اول آلتون وكمش خزينه‌لرينك ايبه‌لرينك ماڭلايلارى هم يانلارى هم آرقالارى
يعنى آلتون وكمشنى شول اعضالارينه قزدروب ياصلمش بولور (هَذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ) ڤه‌ينامش
بولور بو آلتون وكمش ايبه‌لرينه بومالللرگز اوزگز اوچون خزينه ايتب جيغان نرسه‌لرگزدر (فَذُوقُوا
مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ) بس تاطمگز اوزگزنك خزينه ايتب جيغان نرسه‌گزنك عذابنى ديو بوآيت آلتون
وكمش‌نك زكوتنى بيرونك واجب‌بولووى حقنده الله‌تعالى شريعتده يلنك آيلار حسابى برله‌ن معتبر بولووى
حقنده ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى (إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللهِ) درستلكده الله تعالى حضورنده آيلارنك
صانى (اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا) اون ايكى آيدر (فِي كِتَابِ اللهِ) الله تعالى‌نك كتابنده (لوح المحفوظده) ياكه واجب
ايتكان حكمنده آدملرنك واقعه‌لرنى حفظده تأريخ توتوغه اختيارلارى ضرور بولدقدن تورليچه
تأريخ توتقان‌لار قايوسى بر دولت‌نك ظاهر بولوندن قايوسى برملت‌نك حادث بولوندان قايوسى
باشقه نرسه‌دن حاصل هر قوم‌نك اوزينه خاص تأريخى بولغان هجرتدن صوڭ صحابه‌لر ايسكى
تأريخلارينى قويب هربر يلنى بر عنوان برله‌ن ذكر قيلا باشلاغان‌لار مثلا عام الهجرة عام الاذن
عام البدر عام احد عام الخندق عام الحديبيه عام خيبر عام الفتح عام حجة الوداع ديو هجرت برله‌ن اوّل تأريخ
تونقان آدم خطاب اوغلى حضرت عمردر هجرتدن اون بيدنچى يلده باشلاغان مونڭ سببن ابو موسى
الاشعرى حضرت عمرگه خط يازغان سزدن بزكه خطلار كيله اول خطلارنڭ قايوسى برله‌ن عمل
قيلورغه‌ده بلميز خطلارگز جمله‌سندن برسنى اوقودق شعبانده ديو يازلغان بو بزگه معلوم بولمادى
اوتكان يلنك شعبانيمى كيله‌چك يلنك شعبانيمى ديو شوندان صوڭ صحابه‌لر جيبلوب تأريخ ياصاو
خصوصنده مشورت قيلغان‌لار قايوسى ڤه‌يتكان وحى اينه باشلاغان وقتدان ياصيق ديو قايوسى
رسول الله‌نك وفاتندن ياصيق ديو قايوسى رسول الله‌نك توغان كونندن (وقتندن) ياصيق ديو اختلاف
قيلغان‌لار حضرت على‌دن قايوسى معقول ديو صوراغان‌لار حضرت على ڤه‌يتكان رسول الله‌نك طوغان
وقتى برله‌ن وحى اينگان وقت يقينا معلوم توگل امما رسول الله‌نك ڤولگان وقتى حسرت وقتى هر
حادثه‌ده تأريخ ذكر قيلغانده حسرتنى ياكارتو بولا هجرتدن تأريخ ياصاو مناسب چونكه هجرت اسلام
ديلى‌نك قوت تابوينه سبب بولدى مسلمانلار هرحادثه‌ده تأريخلارنى ذكر قيلغانده بو الوغ نعمتنى

ايسلرينه

ایسلرینه توشورولرده الله‌تعالی‌گه شکرانه قیلورلار دیگان حضرت علی‌نك بو سوزیدی حضرت عمرده باشقه‌لارده معقول کورب هجرتدن تاریخ یاصادیلار هم بلنك باشیدی محرم قیلدیلار چونکه محرم آی عرب آیلاری‌نك اولگسی بو آیت‌نك حکمی بوبنچه مسلمان‌لارغه حکملرینی عرب آیلاری برله‌ن وعرب یللاری برله‌ن یورتورگه تییش صانو وآلولارنده هم بورچ مدتلرنده هم زکاتلارنده وباشقه نرسه‌لرده عجم روم یللارینه اعتبار قیلماسقه کیره‌ك اما عشرلر جبیوده خراج‌لار آلوده ودولت‌مصرفلارنده (عسکر وظیفه‌لری ومنصب ایه‌لری‌نك وظیفه‌لری کبیلرده) ضرورت بولدقدان هم بولار دیانتدن برلمی معاملاتدن بولدقدان سنهٔ شمسیه‌نی اعتبار قیلوب عمل ایترنك درستلگنه بارغان‌لار ابراهیم هم اسماعیل علیهما السلام زمانده عربلر یللارنی وآی‌لاریدی مقیدی ایتوب اعتبار قیلغان‌لار آیلارینی آی کورو برله‌ن یلنی اون ایکی آی ایتب اعتبار قیلغان‌لار یلنك کونلرینی اوچ یوزده ایللی دورت یاکه اوچ یوزده ایللی بیش کون ایتب اعتبار قیلغان‌لار شوندان آرطمیده کیمیده عرب آیلاری‌نك درست اسملری ۱ مُحَرَّم، ۲ صَفَر، ۳ شَهْرُ رَبِيعُ الْأَوَّل، ٤ شَهْرُ رَبِيعِ الثَّانِي، ٥ جُمَادَى الْأُولَى، ٦ جُمَادَى الثَّانِيَة، ۷ رَجَب، ۸ شَعْبَان، (۹ شَهْرُ رَمَضَان)، ۱۰ شَوَّال، ۱۱ ذُوالْقَعْدَه، ۱۲ ذُوالْحِجَّه، اوچ آیدان شهر لفظی جزء قالغان توقز آیلار عاملر بولدقدان آلارغه شهر لفظی کرتب استعمال ایتو درست توگل جمادی مؤنث * اون ایکی آی اچندن ذوالقعده ذوالحجه محرم رجب حرام آیلاری بو دورت آیده صوغش قیلو حرام سنهٔ قمریه سنهٔ شمسیه‌دن اون بر کون مقداری آز بس هر بر سنهٔ شمسیه برله‌ن بولغان آلتمش بیش‌یل سنهٔ قمریه برله‌ن آلتمش بیدی یل‌بولا دیمه ککه اوتوز ایکی یل یارمده بر یل آرطا سنهٔ شمسیه برله‌ن یوز یل قمریه برله‌ن یوزده اوچ یل بولا بلندیکه شمسیه برله‌ن اوچ یوز یل قمریه برله‌ن اوچ یوزده توقز یل برلا تقریبا (يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ) یلنك اون ایکی آی بولووی ثابتدر الله تعالی‌نك کوکلرنی ویرلرنی یاراطغان کونده (مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ) بو اون ایکی آیدان دورتسی (ذوالقعده ذوالحجه محرم رجب) صوغش حرام بولغان آیلاردر (ذٰلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ) اون ایکی آیدان دورت آینی صوغش حرام بولغان آی قیلو توغری بولغان دیندر یعنی ابراهیم علیه السلام برله‌ن اسماعیل علیه السلام دینی در بوبزگه آلاردان آلنغان در (فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ) بس بودورت آیده هیچ ظلم قیلماگز باشقه آیلارده هم ظلم قیلو درست بولماسه‌ده بو آیلارده بیگره‌کده ظلم قیلماگز یاکه بو آی‌لارده صوغش قیلو برله‌ن ظلم قیلماگز معناسنده (أَنْفُسَكُمْ) اوزلرگزگه (وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً) دخی سز مسلمان‌لار مشرکلرنك بارچه‌سنی ئولترگز (كَمَا يُقَاتِلُونَكُمْ كَافَّةً) نیته‌که اول مشرکلر سز مسلمان‌لارنك بارچه‌گزنی ئولنره‌لر ایدی (وَاعْلَمُوا) دخی ملکر (أَنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (مَعَ الْمُتَّقِينَ) شرکدن صاقلانوچیلار برله‌ن برگه‌در (إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ) بودر باشقه توگل‌در بر آی‌نك حرمتنی ایکنچی آیغه کیچکترو کفرده آرتدرودر چونکه بر آی‌نك حرمتنی ایکنچی آیغه کیچکترو الله تعالی حرام قیلغان نرسه‌نی حلال ایتو بولا اول کفر ایسکی کفرلرینه قوشقاچ کفر

اوزه‌رینه کفرنی آرتدرو بولا (يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا) بر آی‌نك حرمتنی ایکنچی آیغه کیچکترو سببلی کافر بولغان آدملرنی خلقدن آزدرلش بولور (يُحِلُّونَهُ عَامًا) بو کیچکترلسگان آینی بریله حلال قیلورلار (وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا) دخی بریله حرام قیلورلار یعنی حرام آیلارندان کیچکترلسگان آینی بریله حلال آی قیلورلار آنك اورنه ایکنچی آینی حرام آی یاصارلار وایکنچی یله حرام آینی حرام کوینچه قالدررلار (لِيُوَاطِئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ) الله‌تعالی حرام قیلغان نرسه‌نك (آیلارنك) صانینه موافق بولسونلار اوچون یعنی حرام آیلاری دورتکه طولسون اوچون (فَيُحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ) بس الله تعالی حرام قیلغان نرسه‌نی حلال قیلورلار حرامنی حلال قیلو کفر عرب مشرکلری صوغشقه میل ایتوچه‌ن خلقی بولغانلار بولارنك صوغشقان حاللرنده حرام آیی کیلسه صوغشنی طاشلاو آغر بولغان اول آی اورنه ایکنچی آینی حرام آیی یاصاب محاربه لرنده دوام ایتکانلر شولای ایتب حرام آیلاری‌نـك حرمتنی بتونله‌ی بترگانلر (زُيِّنَ لَهُمْ سُوءُ أَعْمَالِهِمْ) بو کافرلرگه یاوز عملری زینتلی قیلندی (وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ) والله تعالی کافر قومنی حقلقه کوندرمه‌س (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیترگان آدملر (مَا لَكُمْ) نی بولدی سزگه (إِذَا قِيلَ لَكُمُ) هرقایچان سزگه ئه‌یتلمش بولسه (انْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ) الله‌تعالی یولنده صوغش قیلوغه چغکز دیوئه‌یتلسه (اثَّاقَلْتُمْ) آورایدکز وکوکللرکز راضی بولمادی (إِلَى الْأَرْضِ) یير صاری میل ایتدککز حالده یعنی دنیاغه میل ایتدکز ودنیا آرزولارینی سودکز سفر آغرلقلارنی یوکلیسکز کیلمه‌دی صحابه‌لرنك صوغشقه چغارغه آورایولاری تبوك صوغشنده بولغان چونکه بیمشنك پشب کیله تورغان هم غایت اسسیلك وقتی بولغان صوغشقه برده حاضرله‌نمه‌گان برلغانلار (أَرَضِيتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا) ایاسز دنیا ترکلگنه راضی بولدکزمی (مِنَ الْآخِرَةِ) آخرتدن یعنی آخرت بدلندن (فَمَا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ) بس آخرت جانبنده دنیا ترکلگینك فائده‌لنه تورغان نرسه‌سی توگلدر (إِلَّا قَلِيلٌ) مگر آزدر (إِلَّا تَنْفِرُوا) اگرسز صوغشقه چقماسانکز (يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا) الله تعالی سزنی رنجتکوچی عذاب برله‌ن عذاب قیلور (وَيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ) دخی سزنی سزدن باشقه قوم برله‌ن آلماشدرر (وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا) دخی الله تعالی‌گه هیچ نرسه ضرر ایتمه‌سسز (وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) والله تعالی هر برنر سه‌گه کوچی یتکوچیدر (إِلَّا تَنْصُرُوهُ) اگرسز محمد علیه‌السلام‌گه صوغشنده یاردم قیلماسانکز (فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ) بس تحقیق الله تعالی یاردم قیلدی اول محمد علیه‌السلام‌گه (اذْ) شول وقتده یاردم قیلدی (أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملر اول محمد علیه‌السلام‌نی مکه‌دن چغاردیلر (ثَانِيَ اثْنَيْنِ) ایکینك ایکنچی‌سی بولغانی حالده ایکنچسی ابوبکر الصدیق رضی‌الله تعالی عنه (إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ) شول وقتده چغاردیلار بوابکسی (رسول‌الله برله‌ن ابوبکر الصدیق) ثور تاغینك چوقورنده ایدیلر (إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ) شول وقتده اول ایکنچی (محمد علیه‌السلام) یولداشنه (ابوبکر الصدیق‌غه) ئه‌یتور بولدی (لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا) حسرتله‌نمه درستلکده الله تعالی بزنك برله‌ن برگه‌در مشرکلر جبل ثوردہ تاغ باشنه جیبلغاچ ابوبکر الصدیق رسول الله‌نی

آياب قورقا باشلادى شول وقت رسول الله ﷺ يتدى اى ابو بكر ايكى كشى حقنده نى ظن قيلاسك اوچونچيلرى الله بولغانده ديو بس الله تعالى مشركلرنى كوزسزلر حكمنده قيلدى تاغده ﷺ يله نب يوردىلر رسول الله نى هم حضرت ابوبكرنى كوره آلماديلر بعضيلار چوقورنك تيشگنه كوگارچن اويا ياصادى اورمه كوچ توى طارتدى ديديلر (فَأَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ) بس الله تعالى ابو بكر الصديق غه اوزينك قرارينى (طنچلق نى) ايندردى ياكه رسول الله غه معناسنده (وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا) دخى رسول الله نى الله تعالى سز كورمى تورغان عسكرلر فرشته لر برله ن قوتله دى چوقورده دخى صوغشلارده (وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى) دخى كافر بولغان آدملرنك سوزلرينى توبه ن قيلدى وآستنه قالدردى (وَكَلِمَةُ اللّٰهِ دخى الله نك سوزى (هِيَ الْعُلْيَا) اول الله نك سوزى بلند واوستوندر (وَاللّٰهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ) والله تعالى هر اشنده غالب وحكمت ايه سيدر بتون مسلمان اوزه رينه صوغشنك فرضلغى حقنده الله تعالى ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى (انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا) صوغشقه چغكز شادلانوب جيكگل بولغان مالكزده هم صوغش مشقتى اوچون آورايغان مالكزده يعنى نيچك بولسه ده چغكز ياكه آطلانغان مالكزده وجه يه و مالكزده ياكه ياش مالكزده وقارت مالكزده چغكز معناسنده ياكه فقير مالكز وباى مالكزده ياكه بالالاركزنك آزلغى اوچون جيكگل بولغان مالكزده وبالالاركزنك كوبلگى اوچون آور بولغان مالكزده ياكه آرق وسيمز مالكزده ياكه سلامت وآورو مالكزده چغكز معناسنده حاصل هر نيندى حالده بولسه ده صوغشقه چقمى قالماكز معناسنده (وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) دخى الله يولنده صوغش قيلكز يعنى دينكز اوچون ماللاركز وجانلاركز برله ن (ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ) الله يولنده ماللاركز وجانلاركز برله ن سزنك صوغش قيلوكز اوزكز اوچون ايزگودر (إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اگر سز مونك ايزگو ايكانى بلسه كز (لكن بلوچيلر بارمى ايكان) (لَوْ كَانَ) اگر منافقلارنك اوندنلگان نرسه لرى بولسه ايدى (عَرَضًا قَرِيبًا) ياقن وآلووى آنصات بولغان دنيا فائده سى (وَسَفَرًا قَاصِدًا) دخى اورطاچه وجيكگل سفر بولسه ايدى (لَاتَّبَعُوكَ) البته منافقلار سيكا ايه رلر ايدى (وَلٰكِنْ بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ) لكن منافقلار اوزه رينه مشقتلى سفر يراق بولدى (وَسَيَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ) دخى صوغشقه بارمى قالوچى منافقلار الله برله ن يمين ايته رلر (لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ) اگر صوغشقه چغارغه كوچمز بيتسه ايدى سزنك برله ن برگه چقغان بولور ايدك (يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ) يالغان يمين ايتولرى سببلى منافقلار اوزلرينى هلاك ايته رلر (وَاللّٰهُ يَعْلَمُ) دخى الله تعالى بله در (إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ) درستلكده منافقلار كوچمز بيتسه سزنك برله ن برگه صوغشرغه چغار ايدك ديگان سوزلرنده يالغانچيلاردر رسول اكرم بر تورلى جماعتكه صوغشقه چقمى قالورغه اجتهادى برله ن اذن بيرگان ايدى شول خصوصده الله تعالى ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى (عَفَى اللّٰهُ عَنْكَ) اى محمد الله سيندن اذن بيروده خطاء قيلوكدن عفو ايتدى (لِمَ أَذِنْتَ لَهُمْ) اى محمد عليه السلام نى اوچون صوغشقه چقمى قالورغه منافقلارغه اذن بيردك (حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَكَ) سيكا ظاهر بولغانغه قدر (الَّذِينَ صَدَقُوا) صوغشقه چقماوده عذر

كورسه‌تولرنده راست بولغان آدملر (وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ) دخی صوعشقه چقماوده عذر كورسه‌تولرنده يالغانچی بولغان آدملرنی بلگانكا قدر رسول اكرم ايكی اشنی الله تعالی‌دن اذنسز قيلدی ايكسنده‌ده شلته قيلدی برسی اسيرلردن فدا آلو برسی منافقلارغه صوغشقه چقماسقه اذن بيرو ديگان (لَا يَسْتَأْذِنُكَ) ای محمد عليه‌السلام سيندن اذن صوراماس (الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) الله‌تعالی‌گه هم آخرت كونيه ايمان كيترگان آدملر (اَنْ يُجَاهِدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ) مالاری وجانلاری برله‌ن صوغش قيلولارنده يعنی مؤمنلرنك عادتلندن توگل صوغش قيلوده اذن صوراو چونكه صاف مؤمنلر صوغش خبرينی ايشتكاچده صوغش قيلورغه آشغورلار اذن صوراب تورماسلار (وَاللهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ) والله تعالی اوزينه خلافاق قيلودن قورقوچيلارنی بلور (اِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ) بودر باشقه توگلدر سيندن صوغشدن قالورغه اذن صورار (الَّذِينَ) شوندی آدملر (لَا يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) اول آدملر الله‌غه هم آخرت كونينه ايمان كيترمه‌سلر (وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ) دخی اول آدملرنك كوكللری ايمانده شك قيلدی (فَهُمْ فِی رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ) بس اول الله‌غه هم آخرت كونينه ايمان كيترمه‌گان آدملر اوزلرينك شكلرنده حيران بولورلار (وَلَوْ اَرَادُوا الْخُرُوجَ) واگر اول منافقلار سينك برله‌ن برگه صوغشقه چغونی تله‌سه‌لر ايدی (لَاَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً) صوغش اوچون كيره‌ك نرسه‌لرنی (قوراللار وآزقلار) حاضرلرلر ايدی (وَلَكِنْ كَرِهَ اللهُ انْبِعَاثَهُمْ) لكن الله‌تعالی اول منافقلارنك سزنك برله‌ن برگه صوغشقه چغولارينی ياراطمادی (فَثَبَّطَهُمْ) بس الله تعالی اول منافقلارنی صوغشقه چغودن طيدی وحبس ايتدی (وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ) دخی منافقلارغه صوغشدن اولطوروب قالوچيلاربرله‌ن برگه اولطروب قالگز ديب ئه‌يتلدی بو سوز كنايه بولا الله‌تعالی‌نك منافقلارنك كوكللرينه صوغشقه چقماو فكرينی صالوندن ياكه شيطان وسوسه يولی برله‌ن ئه‌يتدی معناسنده (لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ) اگرده منافقلار سزنك اچكزده برگه صوغشقه چقغان‌بولسالار ايدی (مَا زَادُوكُمْ اِلَّا خَبَالًا) سزگه آرتدرماسلار ايدی مگر بوز وقلقنی آرتدررلار ايدی (وَلَا اَوْضَعُوا خِلَالَكُمْ) دخی آراكزده سوز يورتوگه آشغورلار ايدی (يَبْغُونَكُمُ الْفِتْنَةَ) سزنك اوچون فتنه ايسته‌گانلری حالده (وَفِيكُمْ سَمَّاعُونَ لَهُمْ) دخی سزمسلمانلار آراسنده هم‌اول منافقلارنك سوزلرينی قبول ايتب ايشتوچيلر بولورايدی يعنی ضعيف الاعتقادلركز اول منافقلارنك سوزلريه اشانورلار ايدی (وَاللهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ) والله تعالی ظلم قيلوچيلارنی بلگوچيدر (لَقَدِ ابْتَغَوُا الْفِتْنَةَ) ضعيف منافقلار سينك اشكنی بوزوده وصحابه‌لركنی تاراتوده فتنه ايسته‌ديلر (مِنْ قَبْلُ) موندان (تبوك صوغشندن) الكده يعنی احدصوغشی كونده (وَقَلَّبُوا لَكَ الْاُمُورَ) هم‌سينك اوچون بولغان اشلرنی ئه‌يله‌ندردیلر يعنی سينك اشكنی بوزوده مكرلر قيلديلار (حَتَّى جَاءَ الْحَقُّ) حقلق ياردم كيلگانگه قدر (وَظَهَرَ اَمْرُ اللهِ) دخی الله‌نك امری ديننی غالب بولغانغه‌قدر (وَهُمْ كَارِهُونَ) حالبوكم اول‌منافقلار الله‌نك دينينك غالب (اوستون) بولووينی مكروه كوروچيلردر (وَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ ائْذَنْ لِی) دخی منافقلاردن قايوسی ئه‌يتور ميكا صوغشدن قالوغه اذن بير (وَلَا تَفْتِنِّی) دخی ميلی‌فتنه‌گه تؤشؤرمه ديو (اَلَا فِی الْفِتْنَةِ سَقَطُوا) آگاه اولگز منافقلار صوغشدان قالو

فتنه‌سنه توشدیلر (وَانَّ جَهَنَّمَ) دخی درستلکده جهنم (لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ) کافرلرنی چلغاب آلوچیدر (اِنْ تُصِبْكَ حَسَنَةٌ) ای محمد علیه السلام اگر سیکا بعض صوغشلارکده ایزگولك (اوستونلك وغنیمت) ایرشسه (تَسُؤْهُمْ) اول ایزگولك غایت حسدلری اوچون منافقلارنی قایغرتور یعنی قایغوغه توشورور (وَاِنْ تُصِبْكَ مُصِيبَةٌ) واگر سیکا بعض صوغشلارکزده قایغو ایرشسه یعنی مغلوب بولساك یاکه بریرکه جراحت ایرشسه نیته که احد صوغشنده رسول الله‌نك تشی صندی (يَقُولُوا) منافقلار ئه‌یتورلر (قَدْ اَخَذْنَا اَمْرَنَا مِنْ قَبْلُ) تحقیق برقایغودن بورون اشمزنی توتدق یعنی یغشی ئلی صوغشغه بارمی قالدق دیب ئه‌یتورلر (وَيَتَوَلَّوْا) دخی بوسوزنی سؤیله‌شکان اورنلارندان اوز دوستلارینه دونه‌رلر کیته‌رلر (وَهُمْ فَرِحُونَ) حالبوکم اول منافقلار شادلانغوچیلاردر (قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا) ئه‌یت سین ای محمد علیه السلام منافقلارغه بزگه ایرشمه‌س (اِلَّا مَا كَتَبَ اللّٰهُ لَنَا) مگر ایرشر الله تعالی بزگه لوح المحفوظده یازغان نرسه‌کنه (هُوَ مَوْلَانَا) اول الله تعالی بزنك خوجه‌مزدر (وَعَلَى اللّٰهِ) دخی الله تعالی اوزه‌رینه (فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) مؤمنلر اشلرین نابشرسونلار (قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا) ای محمد علیه السلام ئه‌یت سین منافقلارغه سز بزگه کوتمیسز (اِلَّا اِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ) مگر ایکی کورکام اشدن برسی کوته‌سز یعنی یاردم بیرلو برله‌ن شهید بولودن برسی یعنی بزده صوغشده الله تعالی یاردم بیرسه غالب بولامز اگر مغلوب بولساق شهید بولامز بولار هر ایکسی ایزگو اش (وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ) وبز سزگه کوته‌مز (اَنْ يُصِيبَكُمُ اللّٰهُ) الله‌نك سزگه ایرشدروبنی (بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ) اوز حضورندن بولغان عذابنی (اَوْ بِاَيْدِينَا) یایسه بزنك قوللارمز برله‌ن عذاب ایرشدروبنی (فَتَرَبَّصُوا) بس سزده کوتکز بزنك صوکغی حالمزنی (اِنَّا مَعَكُمْ مُتَرَبِّصُونَ) درستلکده بزده سزنك برله‌ن برگه کوتوچیلرمز سزنك صوکغی حالکزنی دیو (قُلْ اَنْفِقُوا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا) ئه‌یت سین ای محمد علیه السلام منافقلارغه الله‌نك طاعتنده مالالرکزنی کیره‌ك اختیار برله‌ن وکیره‌ك کوچله‌نب صرف ایتکز (لَنْ يُتَقَبَّلَ مِنْكُمْ) سزدن بوصرف ایتووکز قبول قیلنماس بوآیت قیس اوغلی جدنك سوزینه جواب بولوب ایندی قیس اوغلی جد رسول الله‌دن صوغشدن قالورغه اذن صورادی مین سزگه مال برله‌ن یاردم ایته‌رمن دیدی (اِنَّكُمْ) درستلکده سز منافقلار (كُنْتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ) یاوز قوم بولدکز یعنی الله‌نك طاعتندن چغوچی قوم بولدکز (وَمَا مَنَعَهُمْ) دخی هیچ نرسه طیمادی منافقلارنی (اَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقَاتُهُمْ) منافقلاردن صرف قیلغان نرسه‌لری‌نك مقبول بولوندن (اِلَّا) مگر طیدی مقبول بولودن (اَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللّٰهِ وَبِرَسُولِهِ) درستلکده اول منافقلار الله‌غه هم الله‌نك رسولنه کافر بولدیلار یعنی منافقلارنك الله طاعتنده صرف قیلغان مالالرینك مقبول بولوندن طیغان هیچ نرسه یوق مگر کفرلری (وَلَا يَاْتُونَ الصَّلٰوةَ) دخی منافقلار نمازغه کیلمه‌سلر (اِلَّا) مگر کیلدیلر ایسه (وَهُمْ كُسَالٰى) حالبوکم اول منافقلار یالقاولاردر (وَلَا يُنْفِقُونَ) دخی منافقلار الله یولنه مالالرنی صرف قیلماسلار (اِلَّا) مگر صرف قیلسه‌لار (وَهُمْ كَارِهُونَ) اول منافقلار صرف قیلولارین مکروه کوروچیلردر یعنی صرف قیلولارنده کوچله‌نوچیلاردر چونکه منافقلار نماز اوقوماغان ومال صرف قیلماغان اوچون عذاب بولور دیو الله‌دن تورقمیلار هم بواشلرینه

ثوابده امید ایتمی‌لر (فَلَا تُعْجِبْكَ) بس ای محمد علیه السلام سینی عجبله‌ندرمه‌سون (أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ) منافقلارنك مالاری وبالاری (إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ) بودر باشقه ترکلدر تله‌ر الله تعالی (لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا) مالاری وبالاری برله‌ن منافقلارنی عذاب قیلمونی (فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکنده (وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ) دخی کافرلرنك منافقلارنك جانلاری‌نك چغوونی تله‌ر (وَهُمْ كَافِرُونَ) حالبوکم اول منافقلار کافرلردر یعنی کفر حاللرنده جانلاری‌نك چغوونی تله‌ر (وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ) دخی منافقلار الله برله‌ن یمین ایته‌رلر (إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ) درستلکده اوزلری البته سزدندر مسلمانلار جمله‌سندندر دیو (وَمَا هُمْ مِنْكُمْ) حالبوکم اول منافقلار سزدن مسلمانلاردن توگللردر (وَلَٰكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ) لکن اول منافقلار سزدن قورقا تورغان قوملردر یعنی سزدن قورقب‌قنه بز مسلمان دیب یورلر (لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً) اگر منافقلار صیینماچق اورن تابسه‌لار (أَوْ مَغَارَاتٍ) یایسه تاغده کرگه چوقورلار تابسه‌لار (أَوْ مُدَّخَلًا) یایسه باشقه کره تورغان اورون تابسه‌لار (لَوَلَّوْا إِلَيْهِ) اول اورن طرفنه یونه‌لورلر ایدی (وَهُمْ يَجْمَحُونَ) حالبوکم اول منافقلار آشغوچیلاردر (وَمِنْهُمْ مَنْ يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ) دخی منافقلاردن بعضسی ای محمد علیه السلام سینی صدقه‌لارنی بولوده عیبله‌ر (فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا) بس اگر اول صدقه‌لاردان اوزلرینه بیرلسه (رَضُوا) راضی بولورلار (وَإِنْ لَمْ يُعْطَوْا مِنْهَا) واگر اول صدقه‌لاردن اوزلرینه بیرلمه‌سه (إِذَا هُمْ يَسْخَطُونَ) شول وقتده اول منافقلار سیکا آچولانورلار منافقلاردان ابو الجواظ اسملی منافق مسلمانلارغه ثه‌یقدی‌مؤنه قاراکزیولداشکز محمد علیه السلام‌نی صدقه‌لرنی کؤتوچیلرگه اؤله‌شده اوزی مین عادل من دیب دعوی قیلا دیدی شول منافق حقنده الله تعالی ذکر قیلغان آیتن ایندردی (وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا) واگر اول منافقلار راضی بولسه‌لار ایدی (مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ) الله تعالی هم الله‌نك رسولی صدقه‌لاردان وغنیمت‌لردن بیرگان نرسه‌لرینه (وَقَالُوا حَسْبُنَا اللَّهُ) دخی الله تعالی بزگه هر اشمزده بیلکوچی دیب ایتسه‌لر ایدی (سَيُؤْتِينَا اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ) الله تعالی بزگه اوزینك فضلندن بیرر یعنی صدقه وغنیمتلردن (وَرَسُولُهُ) دخی الله‌نك رسولی بیرر (إِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ) درستلکده بز الله‌غه رغبت ایدوچیمز دیب یعنی بو طریق راضی بولوب ثه‌یتسه‌لر ایدی منافقلار اوچون ایزگو بولور ایدی الله‌تعالی زکوة مصرفلارینی بیان ایتب ذکر قیلناچق آیتلی ایندردی (إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ) بودر باشقه توگل فرض بولغان صدقه‌لار (لِلْفُقَرَاءِ) فقیرلرگه‌در یعنی بر آزغنه مالی بولغان آدملرگه‌در (وَالْمَسَاكِينِ) دخی مسکینلرگه‌در یعنی هیچ نرسه‌سی بولماغان آدملرگه‌در (وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا) دخی صدقه‌لار اوزه‌رینه یعنی آلو اوزه‌رینه عمل ایتوچیلر اوزه‌ریله‌در یعنی پادشاه طرفندن صدقه‌لار جییار اوچون تعیین قیلنغان آدملر اوزه‌ریله‌در بو آدملرگه پادشاه خدمتلری قدرنچه اوزلرینه وبالالارینه وخاتونلارینه بیته‌رلك قدر بیرر (وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ) دخی کؤکللری الفته‌ندرلش آدملرگه‌در یعنی ایمان کیتربه‌ن کؤکللرنده ضعیفلك بولغان آدملرگه بیرلور کؤکللری الفته‌نسون اوچوی یاکه ایمان کیترسونلر اوچون بیرلگان آدملردر عیینه اوغلی حسین حابس اوغلی اقرع مرداس اوغلی عباس کبیلر مونلن صوك بو آدملرگه بیرو

اسلام قوّت تابدغی سببلی ساقط بولغان (وَفِی الرِّقَابِ) دخی قللقدان موینلارنی چیشوگه‌در یعنی قللارینه خوجه‌لاری طرفندان فلان قدر آقچه تابساك آزاد بولورسون دیب یازو بیرلگان قللارغه بیرلور (وَالْغَارِمِینَ) دخی بورچلی آدملرگه‌در (وَفِی سَبِیلِ اللهِ) دخی الله تعالی‌نك رضالغی تابلغان یولغه صرف ایدلور مکتب مدرسه مسجد هم بولارنك خادملری کبی حاصل هربر ایزگو یولغه وملتنك آلغه بارووینه سبب بولغان یوللارغه صرف ایدلور امام ابویوسف حضرتلری اسلام عسکرندن آیرلوب قالغان کشینی هم امام محمد حضرتلری حاجیلردن آیرلوب قالغان کشینی ارادہ قیلسه‌ده البته بولارغه‌غه خاص توگل درست بولارده بوآیت تحتنه کره‌لر الله‌نك رضالغنی ایسته‌و یولنده بولدقلاری اوچون بونصنك لفظی شکسز عام عبرت لفظنك عمومنه ینه‌ده عامنی خبر واحد برله‌نده قیاس برله‌نده ابتداً تخصیص درست توگل امامین قولی ایله نیچك تخصیص درست بولسون بو اورنده کوب سوز یازارغه ممکن بولسه‌ده اکابر علماغه قالدرلدی آلار بیان ایته‌رلر دیو مأمولدر (وَابْنِ السَّبِیلِ) دخی یول اوغلنه‌در یعنی مسافرگه‌در یانده آقچه‌سی بولماسه گرچه بای بولسه‌ده لکن بو زمانده تیز وقتده هربیردن آقچه آلورغه ممکن حاضر بولارغه بیرو نیچکدر (فَرِیضَةً مِنَ اللهِ) بوآدملرگه زکوة فرض قیلندی الله‌دان فرض قیلنماق برله‌ن (وَاللهُ عَلِیمٌ حَکِیمٌ) والله تعالی زکوة صرف قیلنه تورغان اورنلارنی بلگوچیدر هم زکوتنی بومصرفلارغه صرف قیلورغه قوشوونده حکمت ایچه‌سیدر (وَمِنْهُمُ الَّذِینَ) دخی منافقلاردان شوندی آدملر باردر (یُؤْذُونَ النَّبِیَّ) عیب‌له‌و هم‌سوزینی یورتو برله‌ن پیغمبرنی (محمد علیه السلام‌نی) رنجتورلر (وَیَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ) دخی ئه‌یتورلر اول پیغمبر هرئه‌یتلگان نرسه‌نی ایشته تورغان وقبول ایته تورغان قولاقدر دیب (بوسوزده مبالغه‌بار) (قُلْ أُذُنُ خَیْرٍ لَکُمْ) ئه‌یت سین ای محمد علیه السلام منافقلارغه اول پیغمبر سزنك اوچون ایزگو بولغان نرسه‌نی ایشتوچی قولاقدر درست ایشتکان نرسه‌نی تصدیق قیلور لکن خیر بولسه (یُؤْمِنُ بِاللهِ) اول پیغمبر الله‌نی تصدیق قیلور یعنی الله‌تعالی‌نك سوزینی ایشتور وتصدیق قیلور (وَیُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِینَ) دخی مؤمنلرنی ئه‌یتکان سوزلرنده تصدیق قیلور (وَرَحْمَةٌ لِلَّذِینَ آمَنُوا مِنْکُمْ) دخی سزمنافقلاردان چن ایمان کیترگان آدملرگه رحمتدر اما منافقلارغه رحمت توگل‌در (وَالَّذِینَ) دخی شوندی آدملر (یُؤْذُونَ رَسُولَ اللهِ) الله‌نك رسولنی رنجتورلر (لَهُمْ عَذَابٌ أَلِیمٌ) الله‌نك رسولینی رنجتکوچیلر اوچون رنجتکوچی عذاب باردر (یَحْلِفُونَ بِاللهِ لَکُمْ) اول منافقلار سزگه الله برله‌ن یمین ایته‌رلر (لِیُرْضُوکُمْ) سزمؤمنلرنی راضی قیلولاری اوچون (وَاللهُ وَرَسُولُهُ أَحَقُّ) حالبوکم الله‌تعالی هم الله‌نك رسولی تییشلی‌رهك ایدی (أَنْ یُرْضُوهُ) منافقلارنك رسول الله‌نی راضی قیلولارینه الله‌نی راضی قیلو برله‌ن رسول الله‌نی راضی قیلو آراسنده تلازم بولغانلقی اوچون یاکه کلام رسول الله‌نی رنجتو مقنده بولغانلقی اوچون الله‌تعالی ضمیرنی رسول الله‌غه‌غنه قایتا تورغان ایتب برگنه قیلدی (اِنْ کَانُوا مُؤْمِنِینَ) اگر منافقلار حق ایمان کیتوچی بولسالار نیته که اوزلری بزمؤمن دیوگمان قیلدیلار (أَلَمْ یَعْلَمُوا) ایا منافقلار بلمه‌دیلرمی (أَنَّهُ) درستلکده شأن (مَنْ یُحَادِدِ اللهَ وَرَسُولَهُ) کمدر الله غه هم رسول الله‌غه خلافلق قیلسه (فَأَنَّ لَهُ

نَارَ جَهَنَّمَ) بس درستلکده اول کشی‌گه جهنم اوطی بـولور (خَالِدًا فِيهَا) جهنم اوطنده مکّگو قالغانی حالـده (ذٰلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ) بوجهنمده مکّگوقالو الوغ رسوالقدر (يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ) منافقلار قورقار (أَنْ تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ) مؤمنلر اوزه‌ریله سوره ایندرلمش بولودان (تُنَبِّئُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ) اول سوره مؤمنلرگه خبر بیرر منافقلارنك کوکللرنده بولغان نرسه برلهن (قُلِ اسْتَهْزِءُوا) ای محمدعلیه‌السلام‌ٔه‌یت سین منافقلارغه خورلاکز (إِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ) سزنـك چغـارودان قورقا تورغان نرسه‌کزنی چغاروچیدر یعنی نفاقکزنی (وَلَئِنْ سَأَلْتَهُمْ) واگر سین‌ای (محمدعلیه‌السلام) منافقلاردان صوراساك اوزکلی هم قرآننی خورلاولارندن (لَيَقُولُنَّ) البته اول منافقلار ٔه‌یتورلر (إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ) بودر باشقه توگل‌در بزسوزگه چومامز واویلیمز دیویعنی بزاویناب‌قنه ٔه‌یتدك دیو بوآیت‌نك نزولنه سبب شول منافقلار تبوك صوغشنده رسول‌الله یانندان آطلانغان حاللرنده اوتب بارالار ایدی رسول‌اللهغه قاراب ٔه‌یتدیلر قاراکز بوایرگه شامنك سرایلارنی وکریپچلریلی آچمانچی (آلمانچی) بولا بواش آکاریراغراق ٔه‌لی‌دیب‌الله تعالی منافقلارنك بوطریقه سؤیله‌شولرندن رسول‌اللهغه خبر بیردی رسول‌الله منافقلارنی چاقروب ٔه‌یتدی سزمی شولای سویله‌شه‌سز دیو منافق‌لار یوق والله بزسینك مجلسده هم صحابه‌لرك حضنده سؤیله‌شه‌دك اوز آرامزداغی‌غنه سوز سفرقسقه بولسون اوچون اویـون سوزلرگنه سؤیـله‌ب بارادر ایـدك دیـدیلر (قُلْ) ٔه‌یت‌سین ای محمد علیه‌السلام منافقلارغه (أَبِاللّٰهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ) ایا الله‌نی هم الله‌نـك آیتلریلی هـم رسولینی (كُنْتُمْ تَسْتَهْزِؤُنَ) خورلار بولدکزمی (لَا تَعْتَذِرُوا) خورلاوکزدان عذر ایسته‌ب ماطاشماکز چونکه یالغان ایدکی معلومـدر (قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ) تحقیق ایمانکز صوکنده کافر بولدکز یعنی رسول‌الله‌نی خورلاوکز سببلی ایمان اظهار قیلدقکز صوکنده کافر بولدکز بوآیت شریعتنی خورلاونك کفر بولوینه دلالت قیلادر (إِنْ نَعْفُ عَنْ طَائِفَةٍ مِنْكُمْ) اگر سزدن برجماعتدن توبـه‌لری واخلاصلاری سببلی عفـو قیلساق (نُعَذِّبْ طَائِفَةً) سزدن برجماعتنی عذاب قیلورمز (بِأَنَّهُمْ) بونك سببلی عذاب قیلورمز درستلکده اول جماعت (كَانُوا مُجْرِمِينَ) نفاقلارنـده دوام اینوچی بولدیلار (الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ) منافـق ایرلر ومنافقه خاتـــون‌لار (بَعْضُهُمْ مِنْ بَعْضٍ) اول منافـق ایرلر برلهن منافقـه خاتون‌لاردان بعضی بعضسلمن‌در یعنی منافقلقده هم ایماندن یراق بولوده بعضی بعضسه اوخشاغوچیدر (يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ) منافقلار بعضی بعضسه گناه وکفر برلهن بیورورلار (وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ) بعضی بعضسی ایزگو اشدن وایماندن طییارلار (وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ) دخی ایزگولـکدن قوللارونی تؤررلر یعنی سارانلق قیلورلار (نَسُوا اللّٰهَ) منافقلار اطاعت قیلماولری‌سببلی الله‌نی اونوتدیلار (فَنَسِيَهُمْ) بس الله‌ده آلارنی فضلندن اونوتدی (إِنَّ الْمُنَافِقِينَ) درستلکده منافقلار (هُمُ الْفَاسِقُونَ) آلاردر الله‌نك طاعتندن چغوچیلار (وَعَدَ اللّٰهُ الْمُنَافِقِينَ) الله‌تعالی ایرمنافقلارغه وعده قیلدی (وَالْمُنَافِقَاتِ) دخی خاتون منافقه‌لرگه وعده قیلدی (وَالْكُفَّارَ) دخی باشقه کافرلرگه وعده قیلدی (نَارَ جَهَنَّمَ) جهنم اوطی (خَالِدِينَ فِيهَا) جهنم اوطنده مکّگو

قالغانلاری

قالغانلاری حالده (هیَ حَسْبُهُمْ) عذاب یوزندن جهنم بیتهر آلارغه (وَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ) دخی الله تعالی منافقلارنی ایرلرینی وخاتونلارینی هم باشقه کافرلرنی رحمتندن براق قیلدی (وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِیمٌ) دخی منافقلارغه ایرلریله وخاتونلارینه هم باشقه کافرلرگه همیشه بولغوچی عذاب باردر (کَالَّذِینَ مِنْ قَبْلِکُمْ) ای منافقلار سز آلدکزدن بولغان آدملر کبی سز (کَانُوا أَشَدَّ مِنْکُمْ قُوَّةً) سزدن بورون بولغان آدملر (کافرلر) قوّت یوزندن سزدن قاطیراق بولدیلار یعنی سزدنده قوّتلیرهك ایدیلر (وَأَکْثَرَ أَمْوَالًا وَأَوْلَادًا) دخی مالدار وبالادار یوزندن سزدن کوبرهك بولدیلار (فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلَاقِهِمْ) بس آلار اوزلرینك دنیادن بولغان اوُلشلری برلهن فائده‌له‌ندیلر (فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلَاقِکُمْ) بس ای منافقلار سزده دنیادن بولغان اوُلشلرکز برلهن فائده‌له‌ندکز (کَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِکُمْ) نیته‌که سزدن بورون بولغان آدملر (کافرلر) فائده‌له‌نگانلر ایدی (بِخَلَاقِهِمْ) اوزلرینك دنیادن بولغان اوُلشلری برلهن یعنی اوزکزدن بورون بولغان کافرلر فائده‌له‌ندکی کبی سز منافقلارده فائده‌له‌ندکز (وَخُضْتُمْ) دخی سز منافقلارده باطلکه چومدکز (کَالَّذِی خَاضُوا) شوندی آدملر کبی آلارده باطلغه چومغانلار ایدی (أُولٰئِکَ) بو قباحت صفتده بولغان آدملر (حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِی الدُّنْیَا وَالْآخِرَةِ) بو آدملرنك دنیاده وآخرتده عملری باطل بولدی (وَأُولٰئِکَ) دخی بو قباحت صفتده بولغان آدملر (هُمُ الْخَاسِرُونَ) آلاردر اوزلریده ضرر ایتوچیلر (أَلَمْ یَأْتِهِمْ) ایا بو منافقلارغه وکافرلرگه کیلمیمی (نَبَأُ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِهِمْ) اوزلرندن بورون بولغان آدملرنك خبرلری (قَوْمِ نُوحٍ) نوح علیه السلامنك قومینك خبرلری نیچك طوفان صووی برلهن هلاك بولدیلار (قیلمدیلار) گناهلاری سببلی (وَعَادٍ وَثَمُودَ) دخی عاد قومینك هم ثمود قومینك خبری کیلمه‌دیمی نیچك عاد قومی جیل برلهن هلاك قیلندیلار ثمود قومی زلزله (بیر سلکنو) برلهن هلاك قیلندیلار (وَقَوْمِ إِبْرَاهِیمَ) دخی ابراهیم علیه السلامنك قومینك خبری کیلمه‌دیمی نیچك نمرود اوزی چبن برلهن قومی نعمتلی آلنو برلهن هلاك قیلندی (وَأَصْحَابِ مَدْیَنَ) دخی مدین اهلینك یعنی شعیب علیه السلامنك قومینك خبری کیلمه‌دیمی نیچك اوط برلهن هلاك قیلندیلار (وَالْمُؤْتَفِکَاتِ) دخی یوزتوبه‌ن قابلانغان لوط علیه السلامنك قریه‌لرینك اهللرینك خبری کیلمه‌دیمی البته بولارنك هرقایوسینك خبری کیلدی شولای بولغاچ نی اوچون منافقلار وباشقه کافرلر بولارنی اعتبار قیلوب قارامیلار (أَتَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَیِّنَاتِ) بوذکر قیلنغان قوملرکه پیغمبرلری معجزه‌لر برلهن کیلدیلر (فَمَا کَانَ اللّٰهُ لِیَظْلِمَهُمْ) بس بوذکر قیلنغان پیغمبرلرینی یالغانغه توتقان قوملرکه الله تعالی ظلم قیلدور بولمادی (وَلٰکِنْ کَانُوا أَنْفُسَهُمْ یَظْلِمُونَ) لکن بوذکر قیلنغان قوملر پیغمبرلرینی یالغانغه توتولاری سببلی اوزلریله ظلم قیلوچی بولدیلار (وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ) دخی مؤمن ایرلر ومؤمنه خاتونلار (بَعْضُهُمْ أَوْلِیَاءُ بَعْضٍ) مؤمن ایرلرنك ومؤمنه خاتونلارنك بعضسی بعضسینك یارده‌مچیلری ودوستلاریدر (یَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ) مؤمنلرنك بعضسی بعضسنه ایرگو اش برلهن بیورورلار (وَیَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْکَرِ) دخی بعضسی بعضسنی یاوزاشدن طییارلار (وَیُقِیمُونَ الصَّلَاةَ) دخی نماز اوقورلار مؤمنلر (وَیُؤْتُونَ الزَّکَاةَ) دخی زکوة بیررلر مؤمنلر (وَیُطِیعُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ) دخی مؤمنلر الله‌غه هم الله‌نك

رسولنه اطاعت قيلورلار (أُولٰئِكَ) بويخشى صفتده بولغان مؤمنلر (سَيَرْحَمُهُمُ اللّٰهُ) شكسز رحمت قيلور
الله تعالى برمؤمنلرگه (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (عَزِيزٌ حَكِيمٌ) هر اشده غالبدر هم حكمت ايه سيدر
(وَعَدَ اللّٰهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنٰات) الله تعالى مؤمن ايرلرگه ومؤمنه خاتونلارغه وعده قيلدى (جَنّٰات) اوجماخلار
برلهن (تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰارُ) اول اوجماخلارنك آستلارندان يلغه‌لار (صولار) آغار (خٰالِدِينَ فِيهٰا) اول
اوجماخلارده مڭگو قالغانلارى مالده (وَمَسٰاكِنَ طَيِّبَةً) دخى خوش بولغان توراچاق اورنلار برلهن وعده
قيلدى (فِى جَنّٰاتِ عَدْنٍ) عدن اوجماخلارنده (وَرِضْوٰانٌ مِنَ اللّٰهِ اَكْبَرُ) دخى الله‌دن بولغان رضالق بولارنك
كلسه‌سى الوغدر (ذٰلِكَ) بو الله‌نك رضالغى (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) اول الله‌نك رضالغى الوغ سعادتكه ايرشودر
(يٰا اَيُّهَا النَّبِىُّ) اى آندى پيغمبر (جٰاهِدِ الْكُفّٰارَ وَالْمُنٰافِقِينَ) كافرلر هم منافقلار برلهن صوغش قيل
(وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ) دخى كافرلر هم منافقلار اوزه‌رينه قاطيلق قيل (وَمَأْوٰاهُمْ جَهَنَّمُ) اول كافرلرنك ومنافقلارنك
باراچاق اورنى جهنم‌در (وَبِئْسَ الْمَصِيرُ) ونى ياوز ئه‌ورله‌چك اورندر اول جهنم (يَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ مٰا قٰالُوا) منافقلار
ئه‌يتمه‌ديلر «ئه‌يتمه‌دك» ديب الله برلهن يمين ايته‌رلر رسول اكرم صلى الله عليه وسلم تبوك صوغشنده ايكى
آى توردى شول وقتده صوغشدان قالغان منافق‌لارنى عيبلهب قرآن اينه‌در ايدى سويد اوغلى جلاس
ئه‌يتدى اگر ده محمد عليه السلام نك برزنك قرده‌شلرمز منافق‌لار حقنده ئه‌يتكان سوزى حق بولسه بز ايشه‌كدن ده
ياوز بولامز ديو جلاس‌نك بو سوزى رسول الله‌غه ايرشدى رسول الله جلاسنى چاقروب صورادى جلاس
ئه‌يتمه‌دم ديب يمين ايتدى شول جلاس حقنده بو آيت ايندى صوڭره جلاس حقيقى توبه ايتدى (وَلَقَدْ
قٰالُوا كَلِمَةَ الْكُفْرِ) وتحقيق منافقلار كفرسوزنى ئه‌يتديلر (وَكَفَرُوا بَعْدَ اِسْلٰامِهِمْ) دخى منافقلار
اسلامنى اظهارلارى صوڭنده كافر بولديلار (وَهَمُّوا بِمٰا لَمْ يَنٰالُوا) دخى ابرشمه‌گان نرسه‌لرينى يعنى
رسول الله‌نى ئولترونى قصد قيلديلار منافقلاردان اون بيش كشى تبوك صوغشندان قايتقان‌ده رسول الله‌نى
توه‌سندن كيچ برلهن چؤڭورغه يغب تؤشؤروب هلاك ايته‌رگه اتفاق قيلديلار ياسر اوغلى عمار رسول الله‌نك
توه‌سى‌نك تزگه‌سندن توتدى حذيفه توه‌نى آرتدان قاولاب بارادر ايدى منافق‌لار رسول الله‌نى
چؤڭورغه تؤشؤرونى قصد قيلغاچ حذيفه توه‌نك آياغى توبه‌ن كيتكانى هم قاچ تاوشنى ايشتديده اى
الله‌نك دشمانلارى الله‌دان قورقمز ديو ڭچقردى شوندان صوڭ منافقلار قاچديلار (وَمٰا نَقَمُوا) دخى
منافق‌لار انكار ايتمه‌ديلر (اِلّٰا اَنْ اَغْنٰاهُمُ اللّٰهُ وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ) مگر الله تعالى‌نك هم رسول الله‌نك
منافق‌لارنى فضلندان موڭسز قيلووينى انكار ايتديلر چونكه رسول الله مدينه‌گه كيلمه‌س‌دن بورون
مدينه اهلى‌نك كوبسى آچلقده وطار معيشتده بولديلار رسول الله مدينه‌گه كيلگاچ غنيمت‌لر
سببلى بايديلار هم جلاس‌نك مولاسى ئولترلدى رسول الله جلاس‌كه اون ايكى ملك درهم ديت آلوب
بيردى (فَاِنْ يَتُوبُوا يَكُ خَيْرًا لَهُمْ) بس اگر منافق‌لار توبه ايتسه‌لر منافق‌لار اوچون ايزگو بولور
ايدى (وَاِنْ يَتَوَلَّوْا) واگر منافقلار نفاقلارنده دوام ايتو سببلى توبه‌دن يوز دوندرسه‌لر (يُعَذِّبْهُمُ
اللّٰهُ) الله تعالى منافق‌لارنى عذاب قيلور (عَذٰابًا اَلِيمًا) رنجتكوچى عذاب برلهن (فِى الدُّنْيٰا وَالْاٰخِرَةِ)

دنیاده هم آخرتده (وَمَالَهُمْ فِی الْاَرْضِ) دخی منافقلار اوچون بیرده یوقدر (مِنْ وَلِیٍّ وَلَانَصِیرٍ) الله‌نك عذابندن منع قیلا تورغان یاقن آدم هم یارده‌مچی آدم یوقدر (وَمِنْهُمْ مَنْ عَاهَدَ اللّٰهَ) دخی منافق‌لاردن باردر شوندی آدملر الله‌غه عهد قیلدیلار (لَئِنْ آتَانَا مِنْ فَضْلِهِ) اگر الله تعالی بزگه اوزی‌نك فضلندن بیرسه ایدی (لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ) البته صدقه بیرر ایدك هم ایزگولردن بولور ایدك دیو بو آیت‌ماطب اوغلی ثعلبه‌حقنده‌ایندی بر وقتده‌ماطب اوغلی ثعلبه رسول‌الله‌غه کیلدی وئه‌یتدی الله‌غه دعا قیل میکا مال بیرسون دیو رسول‌الله ئه‌یتدی ای‌ثعلبه شکرینی اوتەرگه کوچك بیتمه‌گان کوب‌مالدن ایزگوره‌ك دیوثعلبه‌ئه‌یتدی سینی حقلق برله‌ن پیغمبر ایتوب یبه‌رگان الله برله‌ن یمین ایتوب ئه‌یتمه‌من اگرده الله‌تعالی مال بیرسه هربر شول مالدن حق‌ایبه‌سینه حقنی بیررایدم دیوشوندن صوڭ رسول‌الله دعاقیلدی ثعلبه برقوی آلدی قورداورچگان کبی‌قویلار اورچدی حتی‌مدینه‌گه صیمادی مدینه‌دن بر چوقرده تورا باشلادی جماعت نمازینه حتی جمعه‌غه‌ده کیلمی باشلادی رسول‌الله بروقتده بزنك‌ثعلبه قایده دیوصورادی صحابه‌لرئه‌یتدیلر ثعلبه بایدی‌ایندی مالی بیك کوبه‌یدی‌حتی مدینه‌گه صیماغاچ چوڭورغه چقمان ایدی آنده هم مالی صیمی باشلادی دیدیلر رسول‌الله ثعلبه هلاك بولغان‌ایکان دیدی‌هم‌رسول‌الله‌ثعلبه‌گه صدقه آلوچیلارنی ایکی‌آدم زکوة آلور اوچون‌یبه‌ردی‌ثعلبه بولارغه قارشی‌بولدی‌باشقه آدملرهر قایوسی زکوة‌لرن‌بیردیلر ثعلبه‌دن زکوة صورادیلار هم‌زکوة‌نك فرض‌بولووی حقنده اینگان آیتنی اوقودیلار ثعلبه‌ئه‌یتدی بوصوراغان نرسه‌گز توگل‌مگرکافرلردن آلناتورغان‌جزیه‌نك قرده‌شی دیدی بارقایتوگز فکرلەب قاریم دیدی شوندن صوڭ ذکرقیلمغان آیت‌ایندی‌ثعلبه‌صدقه‌سنی آلوب رسول‌الله‌غه کیلدی رسول‌الله ئه‌یتدی الله تعالی سینك صدقه‌گنی آلورغه قوشمادی دیو ثعلبه حسرتله‌ندی باشنه طوفراق ساچدی رسول‌الله ئه‌یتدی ای‌ثعلبه مین‌سیکا ئه‌یتدم‌طڭلامادك دیدی رسول اکرم دنیادن اوتکانندك صوڭنده حضرت ابو بکرگه صدقه‌سنی ایلتدی اول هم قبول اینمه‌دی صوڭره حضرت عمرگه ایلتدی اول هم قبول ایتمه‌دی حضرت عثمان زمانده هلاك بولدی (فَلَمَّا آتَاهُمْ مِنْ فَضْلِهِ) بس الله‌تعالی منافقلارغه اوزینك فضلندن بیرگان زمانده (بَخِلُوا بِهِ) الله‌نك بیرگان فضلی (مالی) برله‌ن صارانسلق قیلدیلار (وَتَوَلَّوْا) دخی الله‌نك طاعتندن یوز دوندردیلر (وَهُمْ مُعْرِضُونَ) حالبوکم آلار یوز دوندروچیلردر یعنی یوز دوندرو آلارنك عادتلندندر (فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِی قُلُوبِهِمْ) بس الله تعالی اول منافقلارنك کوڭللرنده منافقلقنی صوڭلاودن یعنی آلارنك صوڭغی حاللرن‌نفاق‌قیلدی (اِلٰی یَوْمِ) شول کونگه قدر (یَلْقَوْنَهُ) منافقلار اول کون‌گه یولقورلار یعنی قیامت کونله قدر (بِمَا أَخْلَفُوا اللّٰهَ) الله‌غه خلافلق قیلولاری سببلی (مَا وَعَدُوهُ) الله‌تعالی‌گه‌وعده قیلغان‌نرسه‌لرنده یعنی‌اگر مال‌بیرسه‌ك صدقه‌سنی بیرر ایدك ایزگولردن بولور ایدك دیووعده قیلغان‌نرسه‌لرنده (وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ) دخی یالغانلاغان نرسه‌لری سببلی چونکه وعده‌گه خلافلق قیلو البته یالغانلاو بولا (أَلَمْ يَعْلَمُوا) ایامنافقلار بلمه‌دیلرمی (أَنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله‌تعالی (يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ) منافقلارنك کوڭللرنده یاشرگان نرسه‌لرینی‌هم آرالارنده

سرله‌شكان نرسه‌لرينى بلور (وَاَنَّ اللّٰهَ) دخى درستلكده الله تعالى (عَلَّامُ الْغُيُوب) غيبلرنى بلكوچيدر (الَّذِينَ) شوندى آدملردر اول منافقلار (يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ) نفل‌له‌نوچيلرنى عيبلرلر (مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلردن (فِى الصَّدَقٰات) صدقه‌لارده يعنى نفل صدقه بيروچيلرنى عيبلرلر رسول اكرم صلى الله عليه وسلم صدقه بيرركه خلقنى قزقدروب سؤيله‌گانلرنك صوكنده عوف اوغلى حضرت عبد الرحمن دورت مك درهم صدقه كيتوردى سيكز مك درهم مالم بار ايدى دورت مك درهمنى اهل عيالم اوچون آلوب قالدم دورت مك درهمنى ربمه قرضغه (بورچقه) بيردم ديدى رسول الله ئه‌يتدى الله يولنه بيرگان صدقه‌كده‌ده اهل عيالك اوچون آلوب قالغان مالكده‌ده الله تعالى سيكا مبارك ايلسون ديدى هم رسول الله دعاسى مقبول بولدى عبد الرحمن اولكانلرندن صوك ايكى خاتونينك هرسى سيكزدن هرنك يارطسينه يعنى سيكز مك درهمگه صاع قيلوب تخارج ايتدى اون آلتى مك درهم ميراث تييه‌در ايدى هم عدى اوغلى عاصم يوز وسق خرما تصديق ايتدى (بروسق آلتمش صاع هرصاع سيكز قداق) ابو عقيل الانصارى ايكى صاع خرماسندن برصاع كيتردى رسول اكرم بومالارنى فقيرلرگه تاراتدى منافقلار بولارنى عيب ايتديلر عبد الرحمن برله‌ن عاصم نقى رياء ديديلر ابو عقيل صدقه بيرگانده مينيده اوزوطماسون ديوطمع قيلوب بيردى آنك برصاع خرماسندن الله تعالى مستغنى ديديلر (وَالَّذِينَ) دخى شوندى آدملر (لَا يَجِدُونَ اِلَّا جُهْدَهُمْ) طابماسلار مگر طاقتلرينى تابارلار يعنى آخر قدرتلرنده بولغان نرسه‌لرينى صرف قيلورلار ابو عقيل الانصارى كبى (فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ) بس منافقلار نفل صدقه بيروچى مسلمانلاردن مسخره قيلورلار (سَخِرَ اللّٰهُ مِنْهُمْ) الله تعالى منافقلاردن مسخره قيلدى يعنى مسلمانلارنى مسخره قيلولارى برابرنده جزا بيردى (وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِيمٌ) دخى منافقلار اوچون رنجتكوچى عذاب باردر ابى اوغلى بولغان عبد الله اوغلى حضرت عبد الله منافقلاردن بولغان آتاسى نك اولم آوروندده رسول الله غه كيلوب اى الله‌نك رسولى آتام اوچون الله‌دن يارلقاماق ايسته‌ديدى رسول اكرم يارلقاماق ايسته‌دى شوندن صوك الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايتدردى رسول اكرم الله تعالى نك سوزندن بيتمش مرتبه استغفار قيلغانده يارلقاوينى فهم ايتدى هم بيتمش دنده استغفارنى آرتدررمن ديدى شوندن صوك الله تعالى بيتمشدن عدد مخصوص مراد توگللكنى بيان ايتدى (اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ) كيره‌ك منافقلار اوچون يارلقاونى ايسته (اَوْلَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ) كيره‌ك منافقلار اوچون يارلقاونى ايسته‌مه (اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً) اگرسين منافقلار اوچون بيتمش مرتبه استغفار قيلساكده يعنى تله‌سك نى قدر استغفار قيل (فَلَنْ يَغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ) بس الله تعالى منافقلارنى يارلقاماس بيدى هم بيتمش هم بيدى يوز عددنى ذكر قيلوكوب وقتده تكثير اوچون بولمى (ذٰلِكَ) بو منافقلار نى الله‌نك يارلقاماوى (بِاَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ) اوشبونك سببلى در درستلكده منافقلار الله غه هم الله‌نك رسولنه كافر بولديلار (وَاللّٰهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الْفٰسِقِينَ) والله تعالى اوزينك طاعتندن چغوچيلارنى حق يولغه كوندرمه‌س (فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ) تبرك صوغشندن قالوچيلار اولطوروب قالولارى سببلى

شادلاندیلار یعنی صوغشقه چقماولاریله قواندیلار (خلافَ رَسُولِ اللهِ) رسول الله آرتنده یعنی صوکنده (وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا) دخی صوغش قیلولاریلی مکروه کوردیلر (بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللهِ) الله یولنده مالاری وجانلاری برلهن صوغش قیلولاریلی (وَقَالُوا لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرِّ) دخی منافقلار بعضسی بعضسنه ئه یتدیلر اسسی اکه چقماکزدیو (تبوك صوغشی بیك اسسی وقتده بولغان) (قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ أَشَدُّ حَرًّا) ای محمد علیه السلام بولای ئه یتوچی منافقلارغه ئه یت جهنم اوطی اسسی لك یوزندن تبوك صوغشی وقتنده بولغان اسسی لکدن قاطیراقدر دیب (لَوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ) اگر منافقلار باراچاق اورنلاری نك جهنم ایدکلی بلسه لر (فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا) بس منافقلار دنیاده آز کولسونلر (وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا) دخی آخرتده کوب یغلاسونلار (یغلارلار) (جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) آخرتده کوب یغلاولاری دنیاده کسب قیلغان نرسه لرینه جزا بولو یوزندن (فَإِنْ رَجَعَكَ اللهُ) بس اگر الله تعالی ای محمد علیه السلام تبوك صوغشندان سیلی مدینه گه قاینارسه (إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ) منافقلاردان برجماعت که یعنی صوغشقه چقمی قالغان جماعت که (فَاسْتَأْذَنُوكَ لِلْخُرُوجِ) بس ایکنچی صوغشقه چغار اوچون سیلدن اذن ایسته سه لر (فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ أَبَدًا) بس ای محمد علیه السلام اذن ایسته گوچی منافقلارغه ئه یت مینم برلهن مکگو صوغشقه چقماسسز (وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا) دخی مینم برلهن برگه دشمان برلهن صوغش قیلماسسز (إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ بِالْقُعُودِ) درستلکده سز صوغشدان اولتوروب قالورغه راضی بولدکز (أَوَّلَ مَرَّةٍ) اوّل مرتبه ده یعنی تبوك صوغشنده ده (فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ) بس صوغشقه بارمی قالوچیلار برلهن برگه اولتوروب قالدکز * کافرگه جنازه نمازی درست توگللکی مقده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَا تُصَلِّ) دخی ای محمد علیه السلام جنازه نمازی اوقوما (عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ) منافقلاردان هیچ برسی اوزه رینه (مَاتَ) ئولسه (أَبَدًا) مکگو اوقوما أَبَی اوغلی ئولگاچ مؤمن بولغان اوغلی رسول الله دان صورادی آتامنی کولمه کی اوزه رینه کفنلهب جنازه نمازی اوقو دیو رسول الله کولمه کی اوزه رینه کفنلهب جنازه نمازی اوقودی حضرت عمر ای الله نك رسولی منافق اوزه رینه جنازه نمازن اوقودکمی دیدی رسول الله ئه یتدی بو نمازدان منافقغه فائده یوق لکن مین بومنافقغه نماز اوقووم سببلی قوملدن ملك آدم نك ایمان کیتروویلی امید ایتهم دیدی شوندان صوك ذکر قیلنغان آیت ایندی (وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ) دخی منافقلاردان هیچ برسینك قبری اوزه رنده تورما یعنی دفن قیلما هم زیارت قیلما (إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللهِ وَرَسُولِهِ) درستلکده اول منافقلار الله غه هم رسول الله غه کافر بولدیلار (وَمَاتُوا) دخی اول منافقلار ئولدیلر (وَهُمْ فَاسِقُونَ) حالبوکم فاسقلاردر اول منافقلار یعنی الله نك طاعتندن چغوچیلاردر الله تعالی نك منافقلارغه جنازه نمازی اوقو تیبش توگللك گه کفرلرینی عله ایتووی مؤمنلر اوزه رینه جنازه نمازی اوقونك درستلکینه دلالت قیلا چونکه منافقلارغه جنازه نمازی اوقو درست بولماونك عله سی کفر هم کفر اوزه رینه ئولو بولدی بوعله مؤمنلرده یوق اما جنازه نمازینك فرض هم فرض کفایه بولووینه حدیث مشهور دلیل اما «وصل علیهم انَّ صَلٰوتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ» آیتی ترك مالنده دعا قیلو مقصده دیگانلر (وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ) ای

محمد عليه السلام سينى منافقلارنك ماللارى دخى بالالارى عجبله ندرمه سون (اِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ) بودر باشقه توكلدر تله ر
الله تعالى (اَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِى الدُّنْيَا) دنياده ماللارى و بالالارى برله ن ومنافقلارنى عذاب قيلونى (وَتَزْهَقَ اَنْفُسُهُمْ)
دخى منافقلارنك جانلارينك چغووينى (وَهُمْ كَافِرُونَ) حالبوكم اول منافقلار كافرلردر يعنى كافر
بولغانلارى حالده جانلارى نك چغووينى تله ر (وَاِذَا اُنْزِلَتْ سُورَةٌ) وهر قايچان قرآندن سوره ايندرلمش
بولسه (اَنْ آمِنُوا بِاللّٰهِ) الله غه ايمان كيتركز (وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ) دخى الله نك رسولى برله ن برگه صوغش
قيلكز ديب (اسْتَأْذَنَكَ اُولُوا الطَّوْلِ مِنْهُمْ) منافقلاردان باياق ايه لرى صوغشقه چقماسقه سيندن اذن
ايسته ديلر (وَقَالُوا) دخى ئه يتديلر (ذَرْنَا) قالدرسون بزنى (نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ) بز صوغشقه چقمينچه
اوطوروب قالوچيلار برله ن برگه بولورمز (رَضُوا بِاَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ) منافقلار راضى بولديلار
صوغشدان قالوچيلار (خاتونلار) برله ن برگه بولولارينه (وَطُبِعَ عَلَى قُلُوبِهِمْ) دخى منافقلارنك كوكللرينه
مهرله ندى (فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ) بس اول منافقلار صوغشده بولغان ثوابنى بلمه سلر هم رسول الله غه خلافلق
قيلوده وصوغشدان قالوده بولغان ضررنى وگناهنى بلمه سلر (لٰكِنِ الرَّسُولُ) لكن رسول (وَالَّذِينَ
آمَنُوا مَعَهُ) دخى رسول برله ن برگه ايمان كيترگان آدملر (جَاهَدُوا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ) ماللارى وجانلارى
برله ن صوغش قيلديلار (وَاُولٰئِكَ لَهُمُ الْخَيْرَاتُ) بوصفتده بولغان آدملر آلارغه در ايزگولكلر يعنى دنيا
وآخرتنك ايزگولگى (وَاُولٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ) دخى بوصفتده بولغان آدملر آلاردر دنيا وآخرتنك
سعادتنه ايرشوچيلر (اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ) الله تعالى بوصفتده بولغان آدملرگه حاضرله دى (جَنَّاتٍ) اوجماخلارنى
(تَجْرِى مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهَارُ) اول اوجماخلارنك آستندن يلغه لار (صولار) آغار (خَالِدِينَ فِيهَا)
اول اوجماخلارده مكگو قالغانلارى حالده (ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) بو اوجماخده مكگو قالو الوغ بولغان
سعادتدر (وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْاَعْرَابِ) دخى بدوى عربلردن عذر قيلوچيلار رسول اكرمگه كيلدى
يعنى بالالارى كوب بولوب فقير بولغانلارى (لِيُؤْذَنَ لَهُمْ) اوزلرينه صوغشقه چقماسقه اذن بيرلسون
اوچون (وَقَعَدَ الَّذِينَ) دخى شوندى آدملر صوغشقه چقمى اوطروب قالدى (كَذَّبُوا اللّٰهَ وَرَسُولَهُ)
اول آدملر الله غه هم الله نك رسولنه يالغانلاديلار يعنى بدوى عربلرنك منافقلارى ايمان كيتردك
ديو الله غه هم رسولنه يالغانلاديلار (سَيُصِيبُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ) بدوى عربلردن كافر بولغانلارينه
شكسز ايرشر (عَذَابٌ اَلِيمٌ) رنجتكوچى عذاب * ضعيفلرگه وآورولارغه صوغشنك فرض بولماوى
حقنده الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاءِ) ضعيفلر (قارتلار) اوزه رينه
بولماس (وَلَا عَلَى الْمَرْضَى) دخى آورو آدملر اوزه رينه بولماس (وَلَا عَلَى الَّذِينَ) دخى شوندى
آدملر اوزه رينه بولماس (لَا يَجِدُونَ مَا يُنْفِقُونَ) آلار فقيرلكلرى اوچون صرف قيلا تورغان نرسه لرينى
تابماسلار (حَرَجٌ) بو آدملرگه صوغشدان كيچوده گناه بولماس (اِذَا نَصَحُوا لِلّٰهِ وَرَسُولِهِ) هر قايچان
صوغشدان قالغان حاللرنده الله هم رسول الله اوچون صوغش قيلوچيلارغه ايزگولك ايرشدرونى تله سه لر
يعنى صوغشدان اوزلرى قالسه لارده هميشه صوغشده بولغان مسلمانلارنك ياردمنده سعى قيلسالار (مَا عَلَى

المحسنين

الْمُحْسِنِينَ مِنْ سَبِيلٍ) عذر سببلی صوغشدان قالوبده صوغشده بولغان قرده‌شلریله ایزگولك قیلوچیلارغه شلته‌گه هیچ یول یوقدر (وَاللّٰهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ) والله‌تعالی اول صفتلی آدملرنی یارلقاغوچی هم آلارغه رحمت قیلوچیدر (وَلَا عَلَى الَّذِينَ) دخی شوندی آدملر اوزه‌ریله صوغشدان کیچگوده گناه یوقدر (اِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ) هرقایچان آلارسیکا سینك آلارنی یوکله‌وك اوچون کیلسه‌لر * انصاردان بیدی آدم یسار اوغلی معقل، خنساء اوغلی صخر، کعب اوغلی عبدالله، عمیر اوغلی سالم، غلمه اوغلی ثعلبه، مغفل اوغلی عبدالله، زید اوغلی علبه رسول‌الله‌غه کیلوب ٭یتدیلر ای الله‌نك رسولی بزنی یوکله سزنك برله‌ن برگه صوغشقه چغار اوچون نذر ٭یتدك دیدیلر رسول‌الله ٭یتدی سزنی یوکلی تورغان هیچ نرسه تابمیمن دیدی بولار یغلاب کیتدیلر (قُلْتَ) ٭یتدك سین‌ای محمد (علیه‌السلام) بو آدم‌لرگه (لَا أَجِدُ) تابمیمن مین (مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ) آنك اوزه‌ریله سزنی یوکلی تورغان نرسه‌نی (تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ) اول آدملر سینك یانکدان دوندیلر حالبوکم کوزلری یاشلی طوُلیار (حَزَنًا) قایغرو یوزندن (أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ) صوغشده صرف قیلاتورغان نرسه‌لرینی تابماغانلق‌لاری اوچون (فقیرلکاری اوچون) (إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ) بودر باشقه توگل‌در شلته قیلوغه یول بولور شوندی آدملر اوزه‌ریله (يَسْتَأْذِنُونَكَ) صوغشدن قالوغه سیندن اذن ایسته‌رلر (وَهُمْ أَغْنِيَاءُ) حالبوکم اوزلری بایلاردر (رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ) اول آدملر صوغشدن قالوچی خاتونلار برله‌ن برگه بولولاریله راضی بولدیلار (وَطَبَعَ اللّٰهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ) دخی الله‌تعالی اول آدملرنك کوکللری اوزه‌ریله مهرله‌دی (فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) بس آلار صوغش قیلوده بولغان سعادتنی عذرسز صوغشدن قالوده بولغان شقاوتنی بلمه‌سلر

١٠ نچی جزء‌نك ترجمه‌سی تمام بولدی (الحمدالله)

(يَعْتَذِرُونَ إِلَيْكُمْ) صوغشدن قالغان منافقلار صوغشدن قالولارنده سزگه عذر کورسه‌ترلر (اِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ) هرقایچان سز مؤمنلر صوغشدن منافقلار صاری قایتساکز (قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا) ای محمدعلیه‌السلام منافقلارغه ٭یت عذرله‌نه‌کز (لَنْ نُؤْمِنَ لَكُمْ) سزگه اوشانمیمز (قَدْ نَبَّأَنَا اللّٰهُ مِنْ أَخْبَارِكُمْ) تحقیق الله‌تعالی بزگه سزنك خبرلرکزنك بعضسندن خبر بیردی (وَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ) دخی سزنك عملکزنی الله‌تعالی بلور نفاقکزدان قایتورسزمی یاکه نفاقکزده ثابت بولورسزمی (وَرَسُولُهُ) دخی الله‌نك رسولی بلور (ثُمَّ تُرَدُّونَ إِلَى عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) مونك صوکنده غائبلی حاضرنی بلگوچی الله‌غه قایتارلمش بولورسز (فَيُنَبِّئُكُمْ) بس الله‌تعالی خبربیرر سزگه (بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) سزنك عمل قیلغان نرسه‌کز برله‌ن (سَيَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ) منافقلار الله‌برله‌ن سزگه یمین اینه‌رلر (اِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ) هرقایچان سز منافقلارغه قایتساکز (لِتُعْرِضُوا عَنْهُمْ) سزنك اول منافقلاردن یوزدوندروکز اوچون یعنی شلته قیلماوکز اوچون (فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ) بس سز مسلمانلار منافقلاردن یوزدوندرکز یعنی آلارنی شلته‌قیلماکز (إِنَّهُمْ رِجْسٌ) درستلکده اول منافقلارنك باطنلاری نجسلردر (وَمَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ) دخی منافقلارنك باراچاق اورنلاری جهنم در (جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) منافقلارنك باراچاق اورنلاری جهنم بولو کسب قیلغان نرسه‌لری (نفاقلاری) برابرنده جزا بولو

يوزنه نذر (يَحْلِفُونَ لَكُمْ) منافقلار سزكه يمين ايتهرلر (لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ) سزنك منافقلاردن راضى بولووكز اوچون (فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ) بس اكر سز منافقلاردن راضى بولساكزده (فَإِنَّ اللَّهَ) اما حقيقتده الله تعالى (لَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ) اوزينك طاعتندن چغوچى ياوز قوملردن (منافقلاردن) راضى بولماس يعنى سز مسلمانلارنك راضى بولووكزدن الله نك راضى بولووى لازم توكل هم منافقلار الله نك آچوونده بولغانده سزنك راضى بولووكزدن آلارغه فائده يوق بو آيتدن مقصود منافقلاردن راضى بولودن طيبوهم آلارنك اعتذار قيلولارينه التفات ايتمه وبرلهن بيورودر (الْأَعْرَابُ أَشَدُّ) بدوى عربلر مدنى عربلردن قاطيراقدر (كُفْرًا وَنِفَاقًا) كفرلك ومنافقلق يوزندن چونكه بدويلر وحشى بولوب علم اهللرى برلهن قاطناشماغانلقلارى اوچون هم كتابنى سنتنى آز ايشتدكلرى اوچون كوكللرى قارادر (وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا) دخى بامه سزلكگه حقليراقدر (حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ) الله نك رسولنه ايندرگان نرسه سى نك حدلرينى (شريعت نك فرضلارينى وسنتلرينى) (وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) والله تعالى بدويلردن هر كمنك حالينى بلكوچيدر هم بدوى لرنك ايزگولرينه ثواب بيروب ياوزلارينى عذاب قيلوده حكمت ايچه سيدر (وَمِنَ الْأَعْرَابِ) دخى بدوى عربلر جمله سندن باردر (مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ) الله يولنده صرف قيلغان نرسه سنى توتقان آدملر (مَغْرَمًا) لازم بولماغان نرسه نى التزام ايتوب هم خسران ايتوب يعنى ثواب اميد ايتمينچه گنه بوشقه كيتكان نرسه ايتب (وَيَتَرَبَّصُ بِكُمُ الدَّوَائِرَ) دخى سزگه زمان نك ثه يله نولريني كوتكان آدملر باردر يعنى سزنك قوتكز ضعيفله نب اوزلرينك غالب بولوب انفاقدن قوتولونى كوتكان آدملر باردر (عَلَيْهِمْ دَائِرَةُ السَّوْءِ) اول منافقلار اوزه رينه در ياوزلغنك ثايله نووى يعنى زمان نك آلار ضرربله ثه يله نووى هم ياوزلغنك وبلالرنك آلار تيره سنده دوران ايتووى (وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) والله تعالى منافقلارنك انفاق وقتنده ثه يتكان سوزلرينى ايشتكوچيدر هم كوكللرنده ياشرگان نفاقلارينى بلكوچيدر (وَمِنَ الْأَعْرَابِ) دخى بدوى عربلردن بار (مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ) الله تعالى گه دخى آخرت كونينه ايمان كيترگان آدملر (وَيَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ) دخى الله تعالى يولنده صرف قيلغان نرسه سنى توتقان آدملر (قُرُبَاتٍ عِنْدَ اللَّهِ) الله حضورنده ياقنلقلارغه سبب ديو (وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ) دخى رسولنك دعاسنه سبب ديو (أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ) آگاه اولكز درستلكده الله يولنده انفاق قيلغان نرسه لرى انفاق قيلغان آدملر اوچون الله حضورنده ياقن بولوغه سببدر (سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ) الله تعالى يولنده انفاق قيلوچيلارنى اوزينك رحمتنه (جنتكه) كرتر (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (غَفُورٌ رَحِيمٌ) يولنده انفاق قيلوچيلارنى يارلقاغوچى هم آلارغه رحمت قيلوچيدر (وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ) مكه دن مدينه گه هجرت قيلوچى صحابه لردن اوّل ومقدم بولغانلارى يعنى قبلتين گه يونه لوب نماز اوقوچيلار ياكه بدر صوغشنده شهيد بولوچيلار ياكه هجرتدن بورون ايمان كيتروچيلر (وَالْأَنْصَارِ) دخى هجرت قيلوچيلارغه ياردم بيروچى مدينه صحابه لرندن اوّل ومقدم بولغان آدملر يعنى عقبة اولى ده بيعت بيروچيلر (وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ) دخى ايزگولك (ايمان) برلهن مهاجرلرگه هم انصارغه

ابيه رگوچى آدملر (رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ) بو آدملردن الله تعالى راضى بولدى (وَرَضُوا عَنْهُ) وبو آدملر الله‌دن راضى بولديلار (وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنّٰات) دخى موندى آدملر اوچون الله تعالى اوجماخلار حاضرلەدى (تَجْرِى[٢] تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارنك آستندن بلغەلار (صولار) آغار (خٰالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا) اول اوجماخلارده مڭگو قالغانلارى حالده (ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) بو اوجماخده مڭگو قالو الوغ سعادتدر (وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِنَ الْأَعْرَابِ) وسزنك شهركز «مدينه» تيره‌سنده بولغان بدوى عربلردن باردر (مُنَافِقُونَ) منافقلار (وَمِنْ أَهْلِ الْمَدِينَةِ) دخى مدينهٔ منوره اهلندن منافقلار باردر (مَرَدُوا عَلَى النِّفَاقِ) منافقلق اوزەرنده مستەر بولديلار آلار يعنى هميشه بولديلار (لَا تَعْلَمُهُمْ) سز اول منافقلارنى بلمەسسز (نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ) بز اول منافقلارنى بلەمز (سَنُعَذِّبُهُمْ مَرَّتَيْنِ) بز اول منافقلارنى ايكى مرتبه عذاب قيلورمز يعنى دنياده ڤولترلو يا كه رسوای بولوهم قبرده عذاب قيلنوبرلەن (ثُمَّ يُرَدُّونَ إِلَى عَذٰابٍ عَظِيمٍ) مونك صوڭنده آخرتده الوغ عذابكه قايتارلمش بولورلر (وَآخَرُونَ اعْتَرَفُوا بِذُنُوبِهِمْ) ومنافقلاردن ايكنچى قوم گناهلارى برلەن اقرار قيلديلار. هم يالغان عذرلر برلەن عذرلنمەديلار صوغشدن قالغان منافقلاردن برقوم اوزلرين مسجد ديوارلارينه بەيلەديلر هم رسول الله چيشكانچه اوزلرين چيشمەو برلەن يمين ايتديلر رسول الله صوغشدن قاينقاچ اوّلگى عادتچه مسجد كه كروب ايكى ركعت نماز اوقودى هم اوزلرينى بەيلەگان آدملردن صورادى بولار سين چيشمەسنك اوزمزنى چيشمەيمز ديديلر رسول الله ميلله الله تعالى امر قيلمينچه چيشمەمن ديب يمين ايتدى شوندان صوڭ ذكر قيلنغان آيت ايندى رسول الله بولارنى چيشب يبيەردى (خَلَطُوا عَمَلًا صٰالِحًا) بو آدملر ايزگو عملنى (اوكنوني وگناهلرى برلەن اقرارنى) قاطناشدرديلار (وَآخَرَ سَيِّئًا) دخى ايكنچى ياوز عملنى (صوغشدن قالونى) قاطناشدرديلار (عَسَى اللّٰهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ) الله‌نك اول آدملر اوزەرينه توبه‌لرين قبول ايتو برلەن قايتووى ياقندر (إِنَّ اللّٰهَ) درسنلكده الله تعالى (غَفُورٌ رَحِيمٌ) گناهلارنى يارلقاغوچيدر هم توبه قبلوچيلرغه رحمت قيلغوچيدر (خُذْ مِنْ أَمْوٰالِهِمْ) صوغشدن قالوبده اوزلرينى مسجد ديوارلارينه بەيلەگان آدملرنك مالارندن آل (صَدَقَةً) نفل وفرض صدقه‌نى رسول اكرم صوغشدن تخلف قيلغان منافقلارنى اوزلرين اوكنب مسجد ديوارلارينه بەيلەولرندن چيشب يبيەرگان صوڭنده بولارنه يتديلر اى الله‌نك رسولى بو بزنك مالارمزنى صدقه قيل وبزنى پاكلا ديديلر رسول الله نه يتدى مين سزنك مالاركزدن هيچ نرسه آلوبرلەن بيورلغانم يوق ديدى شوندن صوڭ الله تعالى ذكر قيلنغان آيتنى ايندردى (تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا) اول آدملرنى صدقه‌لرى سببلى پاكلارسك دخى ايزگولكلرينى آرتدررسك يعنى اول صدقه آلارنك گناهلاردن پاكلانولرينه‌هم ايزگولكلرينك آرطووينه سبب بولور (وَصَلِّ عَلَيْهِمْ) دخى آلار اوزەرينه دعا قيل (إِنَّ صَلٰوتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ) درسنلكده سينك دعاك آلار اوچون رحمتدر وكوڭللرى قرارلانوغه سببدر (وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ) والله تعالى آلارنك گناهلارى برلەن اقرار قيلولارينى ايشتكوچيدر هم اوكنولرينى بلگوچيدر (أَلَمْ يَعْلَمُوا) ايا توبه قيلغان منافقلار توبه ايتولرندن بورون بلەديلرمى (أَنَّ اللّٰهَ) درسنلكده الله تعالى (هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبٰادِهِ)

٢) من تحتهاده اوتوغانلار.

قللارندان توبه‌نی قبول قیلور اول (وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ) دخی صدقه‌لارنی آلور یعنی قبول ایتەر (وَأَنَّ اللَّهَ) دخی درستلکده الله‌تعالی (هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ) اول الله‌تعالی گنه‌در توبه‌لرنی قبول ایتوچی هم توبه‌قیلوچیلارغه رحمت قیلوچی (وَقُلِ اعْمَلُوا) دخی ای محمد (علیه السلام) توبه قیلوچیلارغه ئیت سین تله‌سه‌گز نرسه‌نی عمل قیلسه‌گز (فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ) البته عملکزنی الله تعالی بلور (وَرَسُولُهُ) دخی الله‌نك رسولی بلور (وَالْمُؤْمِنُونَ) دخی مؤمنلر بلور (وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) دخی البته غائبنی هم حاضرنی بلوچی الله‌غه قیامت کونده قایتارلمش بولورسز (فَيُنَبِّئُكُمْ) بس الله‌تعالی سزگه خبر بیرر (بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) سزنك عمل قیلغان نرسه‌گز برله‌ن (وَآخَرُونَ) دخی صوغشدان قالوچی ایکنچی قوم (مُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ) الله‌نك امری اوچون توبه‌دن کیچگوچیلردر (إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ) یا اول منافقلارنی الله‌تعالی عذاب قیلور اگر نفاق‌لارنده دوام ایتسه‌لر (وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ) یاکه الله (تعالی) اول منافقلار اوزه‌رینه قایتور اگر توبه ایتسه‌لر یعنی توبه‌لرینی قبول قیلور (وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) والله تعالی صوغشدان قالوچیلارنك حاللرینی بلگوچیدر هم آلارغه قیلغان اشنده حکمت ایه‌سیدر * الله‌تعالی مسجد ضرار هم مسجد تقوی حقنده هم صو برله‌ن استنجاء حقنده دخی ذکرنی توتونك طهارتنی صندرماوی حقنده ذکر قیلماچق آیتنی اینه‌ردی هم بو ذکر قیلماچق آیت‌نك نزول سببی شولدر عوف اوغلی عمرونك بالالاری مسجد قبانی بنا قیلغانلرنك صوکنده رسول اکرمنی چاقروب یبه‌ردیلر رسول‌الله کیلدی هم مسجد قباده نماز اوقودی عمرو بالالرینك قرده‌شلری عوف اوغلی غنم‌نك بالالاری حسد قیلدیلار هم بزده مسجد بنا قیلامزده رسول‌الله‌نی نماز اوقورغه چاقرامز راهب ابو عامرنی شامدان قایتقاج امام ایتەمز دیدیلر (احد صوغشی کونده ابوعامر رسول‌الله‌غه ئەیتکان ایدی سینك برله‌ن صوغش قیلا تورغان نیندی قوم بولسه مینده اول قوم طرفلدان سینك برله‌ن صوغش قیلام دیوهم حنین صوغشی کونده قدر رسول‌الله برله‌ن مخالفلر طرفلدان صوغش قیلدی) غنم بالالاری مسجد قبا یانده بر مسجد بنا قیلدیلار هم رسول‌الله‌غه ئەیتدیلر یغمورلی کونلر وقش کونلری اوچون سبب برله‌ن بر مسجد بنا قیلدق سین بزنك مسجدمزده نماز اوقو رسول‌الله ئەیتدی مین ئەلی حاضر صوغش حقنده حاضرله‌نوب تورام تبوك صوغشندن قایتقاج ان شاءالله اوقورمن دیدی رسول‌الله تبوك صوغشندن قایتقاج غنم بالالاری یتەده رسول‌الله‌دن نماز اوقورغه اوتندیارشوندان صوك ذکر قیلماچق آیت ایندی رسول‌الله شوندان صوك بر نیچه آدملرگه بارگزاهلی ظالم بولغان‌شول مسجدنی جیمرگز ویاندرگز دیدی هم رسول‌الله قوشقانچه قیلدیلار هم اورننی کناسه (چوبلك) ایتدیلر نجاستلر طاشلار اوچون ابو عامر شامده وفات بولدی (وَالَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (عوف اوغلی غنم بالالاری) (اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا) اهل قباغه ضرر بولسون اوچون مسجد یاصادیلار (وَكُفْرًا) دخی کوکللرنده‌گی کفرنی قوتلر اوچون یاصادیلار چونکه بنو غنم بو مسجدنی فاسق ابو عامر امری برله‌ن یاصادیلار (وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ) دخی مؤمنلر آراسنی آیرو اوچون یاصادیلار (وَإِرْصَادًا لِمَنْ) دخی شول آدمنی کوتب تورو اوچون یاصادیلار (حَارَبَ اللَّهَ

وَرَسُولَهُ مِنْ قَبْلُ) اول آدم موندان الك الله هم رسول الله برلهن صوغش قيلدى يعنى نيلدى قوم سينك برلهن (محمد عليه السلام برلهن) صوغش قيلسه مين اول قوم ط فلدن سينك برلهن صوغش قيلورمن ديگان راهب-فاسق. ابوعامر قوشووى بوينچه ياصاديلرهم آنى شامدن قايتقاچ آنده امام قيلماقچى بولديلار لكن اول فاسق شامده وفات بولدى (وَلَيَحْلِفُنَّ اِنْ اَرَدْنَا) دخى مسجد ضرارنى بنا ايتوچى بلو غلم بز بو مسجدنى بنا قيلودن تلهمه دك ديو يمين ايتهرلر (اِلَّا الْحُسْنٰى) مگر كوركام اشنى تلهدك ديو يعنى نماز اوقونى ذكرنى هم مسلمانلرغه نماز اوقورغه اورنلك كيك بولوويدى (وَاللّٰهُ يَشْهَدُ) والله تعالى گواهلق بيرر (اِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ) درستلكده بلوغلم مسجد بنا قيلودن تلهمه دك مگر ايزگو اشنى تلهدك ديگان سوزلرنده يالغانچيلاردر (لَا تَقُمْ فِيهِ اَبَدًا) اى محمد عليه السلام اول مسجده نماز اوقوبرلهن مكگوتورمايعنى اول مسجدكه كروب نماز اوقوما (لَمَسْجِدٌ اُسِّسَ) شوندى مسجد نيگزلهندى يعنى بنا قيلندى (عَلَى التَّقْوٰى مِنْ اَوَّلِ يَوْمٍ) اوّل كونده نوك تقوالق اوزه رينه يعنى مسجد قبا باشندوق خالص الله نك رضالغى اوچون بنا قيلندى (اَحَقُّ اَنْ تَقُومَ فِيهِ) ايندى اول مسجد سينك نمازاوچون تورمانكده مقليراقدر چونكه رسول الله مسجد قبانك نيگزيلى اوزى ياصاب دوشنبه كونلن جمعه كونله قدر اول مسجده نماز اوقودى مدارك ايهسى ده يته بو آيت دلالت قيلادر هر بر مسجد ماقتانو اوچون ياكه ريا وشهرت ايچون ياكه الله نك رضالغندان باشقه بر سبب اوچون بنا ايدلسه ياكه حلال بولماغان مال برلهن بنا ايدلسه اول مسجد ضرار بولا-يوب * كشاف ايهسى ده يته لله تعالى حضرت عمر زمانلرنده كوفه ياغلغى شهرلرنى فتح ايتكاچ مسلمانلرغه مسجدلر بنا قيلو برلهن هم بر شهرده برسى ايكنچسنه ضرر ايته تورغان ايكى مسجد بنا قيلماو برلهن امر قيلدى بس بزنك زمانمزداغى مشايخ متعصبينك حاللرى عجب هر بر كهك آوللارده اسم اوچون مسجد بنا قيلالار! (خير بزنك زمانمزداغى مشايخلارنك حالى عجب تورگل چونكه آلار آنچه جيمودان باشقه قاطناشمبلار٢) (فِيهِ رِجَالٌ) اول مسجد قباده شوندى ايرلر باردر (يُحِبُّونَ اَنْ يَتَطَهَّرُوا) اول ايرلر بيك پاكلانوني سوبه رلر بو آيتده صو برلهن استنجا قيلونلك فضيلتينه دلالت بار ديگانلر چونكه الله تعالى اهل قبانى پاكلك برلهن مدحه مبالغه قيلدى الله تعالى نك پاكلكنى مدح قيلوندان پاكلكنك محبوب نرسه بولووى بلله محبوب نرسه نك ايك توبهن درجه سى مستحب بولو هم بو آيت ذكر توتونك طهارتنى صلدرماوبله دلالت قيلا چونكه الله تعالى صو برلهن استنجا قيلوب پاكلانوچيلارنى مدح ايندى البته استنجاده ذكرنى توتو بار اگر ذكرنى توتو طهارتنى صلدرسه ايدى صو برلهن استنجا قيلوچيلار مدح كه اهل بولماسلار ايدى (وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُطَّهِّرِينَ) والله تعالى پاكلانوچيلارنى دوست كورر (اَفَمَنْ اَسَّسَ بُنْيَانَهُ) ايا دينينك بناسنى نيگزلهگان آدم (عَلٰى تَقْوٰى مِنَ اللّٰهِ) الله دان قورقو اوزه رينه (وَرِضْوَانٍ) دخى الله نك رضالغى اوزه رينه (خَيْرٌ) ايزگومى (اَمْ مَنْ اَسَّسَ بُنْيَانَهُ) يايسه ديمى نك بناسنى نيگزلهگان آدم ايزگومى (عَلٰى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ) ايشلوب توشه رگه ياقن بولغان آسقى قرش بولغان اورن نك طرفى اوزه رينه (فَانْهَارَ بِهِ) بس اورن بنا

٢) همده آلار اوزلرينه متعلق شاكردلرگه اورن حاضرليلر ش. ح.

قيلوچينى نوشوردى (فى نار جهنم) جهنم اوطنه يعنى الله‌دان قورقو هم الله‌نك رضالغى بولغان محكم نيگز اوزه‌رينه دينى‌نك نيگزينى قورغان ايرگوبمى ياكه نيگزلرنك ايـنك ضعيفى بولغان بـاطل ونفاق نيگزى اوزه‌رينه دينى‌نك نيگزينى قورغان آدم ايزگوبمى البته اوّلـگسى ايزگو (وَاللهُ لَا يَهْدِى الْقَوْمَ الظّٰالِمِينَ) والله تعالى ظالم قيلوچى قومنى حقاق‌غه كوندرمه‌س (لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِى بَنَوْا) منافق‌لارنك بنا قيلغان بنالارى هميشه سبب بولور (رِيبَةً فِى قُلُوبِهِمْ) كوڭللرنده بولوچى شك ونفاقغه (اِلَّا اَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ) مگر بنا قيلغان بنالارى كوڭللرنده شك ونفاق‌غه سبب بولماس اول منافق‌لارنك كوڭللرى كيسه‌ك كيسه‌ك بولوب تارالووى وقتنده كوڭللرى‌نك هم بلورگه قوتى بتكان وقتده يعنى ڤولـگان وقتلارنده (وَاللهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) والله تعالى منافق‌لارنك نيتلربنى بلگوچيدر هم بنـا قيلغان نرسه‌لربنى جيمرو برله‌ن امر قيلوونده حكمت ايه‌سيدر (اِنَّ اللهَ) درستلـكده الله تعالى (اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلردن صاتب آلدى (اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ) جان‌لارينى ومالـلارنى (بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ) اوشبونك برابرنده صاتوب آلدى درستلـكده مؤمنلر اوچون اوجماخ بولغوچيدر يعنى اوجماخ برابرنده صاتوب آلدى * بـــو آيت مؤمن‌لرنك الله يولنده جانلاربنى ومالـلارينى صـرف ايتولرى برابرنده جنت برله‌ن الله تعالى‌نك ثواب بيروونده تمثيل بولادر (يُقَاتِلُونَ فِى سَبِيلِ اللهِ) الله تعالى يولنـده مؤمنلر صوغش قيلورلار (فَيَقْتُلُونَ وَيُقْتَلُونَ) بس مؤمنلر اوزلريده ڤوتررلرهم ڤولترلمشده بولورلار (وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا) صوغش قيلغان مؤمنلرگه جنت برله‌ن وعده قيلدى الله تعالى اوزى اوزه‌رينه حق بولغان وعده برله‌ن (فِى التَّوْرٰاةِ وَالْاِنْجِيلِ وَالْقُرْآنِ) صوغش قيلغان مؤمنلرگه جنت برله‌ن وعده تورانده وانجيل‌ده هم قرآنده ثابتدر (وَمَنْ اَوْفٰى بِعَهْدِهِ مِنَ اللهِ) دخى كمدر عهدينه الله‌دان وفا قيلوچيراق يعنى هيچ‌كم يوقدر (فَاسْتَبْشِرُوا بِبَيْعِكُمُ الَّذِى) بس اى مؤمنلر شوندى‌نرسه‌نى صاتووكز برله‌ن سوُيونشكز (بَايَعْتُمْ بِهِ) اول نرسه‌نى الله‌غه صاتدكز يعنـى جان‌لاركزنى ومال‌لاركزنى جنت برابرنده صاتووكزغه سوُيونشكز (وَذٰلِكَ) وبـو صاتو يعنى جان‌لارنى ومالـلارنى جنت برابرنده صاتو (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ) اول صاتو الوغ سعادتدر (اَلتّٰائِبُونَ الْعٰابِدُونَ) بوذكر قيلنغان مؤمنلر توبه ايتوچيلر هم عبادت قيلوچيلاردر (الْحٰامِدُونَ السّٰائِحُونَ) حمد ثه‌يتوچيلر هم روزه توتوچيلاردر ياكه صوغش قيلواوچون سياحت ايتوچيلردر (الرّٰاكِعُونَ السّٰاجِدُونَ) دخى نمازده ركوع وسجده قيلوچيلاردر (الْآمِرُونَ بِالْمَعْرُوفِ) دخى ايزگولك (ايمان وطاعت) برله‌ن بوُيروچيلردر (وَالنّٰاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ) دخى ياوز اشدن (كفردن وگناهلاردان) طيغوچيلاردر (وَالْحٰافِظُونَ لِحُدُودِ اللهِ) دخى الله‌نك شريعت بـوينچه چيكلرينى صاقلاغوچيلاردر (وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ) وبو صفتده بولغان مؤمنلرگه اى محمد (عليه السلام) اوجماخ برله‌ن سوُيونچ بير صحابه‌لرمشرك بولغان آتا وآنالارى اوچون استغفار قيلدقلارنده الله تعالى نهى ايتب ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (مَا كَانَ لِلنَّبِىِّ) پيغمبرگه مناسب اش بولمادى (وَالَّذِينَ آمَنُوا) دخى ايمان كيتركان آدملرگه منـاسب اش بولمادى (اَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ) مشركلار اوچون استغفار قيلولارى * رسول اكرم آتـا بر توغمه قرده‌شى

ابوطالب ئولەرگە یاقنلاشقاچ کلمۀ توحیدنی ئەیتو برلەن امر قیلدی ابوطالب باش تارتدی رسول الله ئەیتدی مین سینك اوچون الله تعالی نهی قیلغانغەقدر همیشه استغفار قیلورمن دیدی شوندن صوك ذکر قیلنغان آیت ایندی دیگانلر * بعضیلار فتح مکه صوکنده رسول اکرم آناسنه زیارت قیلدی شوندان صوك ئەیتدی مین آنامه زیارت قیلورغه اللەدان اذن صورادم الله تعالی میکا اذن بیردی استغفار قیلورغه اذن صورادم الله تعالی میکا اذن بیرمەدی دیو روایت قیلدیلار بوحقده حقیقتن الله تعالی بلور لکن بز سکوت طرفنده اما کوکل بر آزسوز یازماقنی مناسب کوره بومسئلەده حقیقتنی بلەسی کیلگان آدم مرحوم علامۀ شهاب الدین المرجانی نك مقدمة وفیة الاسلافنه مراجعت ایتسون رسول اکرم صلی الله تعالی علیه وسلم نك آتا و آناسی حقنده تل اوزاتماقدان هر مؤمن گه طییلو واجب بولسه کیرەك چونکه دینده اعتقاد واجب بولغان مسئلەتوکل بلکه هر مؤمن گه واجب رسول الله جانبنی رعایه قیلو اوّل رسول اکرم نك آتا و آناسی زمان فترتده بولدیلار هر ایکسنه دین گه دعوت ایرشمەدی هم رسول الله نك آتا و آناسی الله نك برلگن اعتقاد قیلوده قصور ایتمەدیلر بلکه موحد بولولاری روایت قیلندی هم الله تعالی بر رسول ییبەرمینچه هیچ کمنی عذاب قیلوچی توگلمز دیدی بر تقدیر توحیدده بولماسون معرفة اللەده عقلنك کفایه قیلو مسئلەسی درست بولغانده هم ظنی بولغان مسئله کفر مقامنده دلیل بولا آلمی هم حضرت ابن مسعوددن حدیث روایت قیلندی رسول الله ئەیتدی آتا و آناسی نك حالندن صورادقلارنده آتا و آنام حقنده صوراغان نرسەمنی الله تعالی بیردی دیو ینەده نی قدر آدم حضرت عائشەدن حدیث روایت قیلدیلار بو رەوشچه رسول الله ئەیتدی ربمدن آنام حقنده صورادم الله تعالی آنامنی ترگزدی هم آنام میکا ایمان کیتردی دیو هم جلال الدین السیوطی حضرتلری رسول الله نك آتا و آناسی حقنده تلنی طییونك واجب بولووینی و کرشونك حرام بولووینی بیان ایتب آلتی رساله باغلادی هم رسول الله نك آتا و آناسنی الله تعالی نك ترگزب ایمان برلەن مشرف بولولاری حدیثده کیلدی دیو ذکر ایتدی دیگانلر هم رسول الله نك آتا و آناسی نك ایمان برلەن مشرف بولووی حقنده بر معتبر شاعر شعر ئەیتدی (حَیَّا اللهُ النَّبِیَّ مَزِیدَ فَضْلٍ * عَلٰی فَضْلٍ وَکَانَ بِهِ رَؤُفًا * فَاَحْیَا اُمَّهُ وَکَذَا اَبَاهُ * لایمان به فَضْلًا مَنِیفًا * فَسَلِّمْ فَالْقَدِیمُ بِذَا جَدِیرٌ * وَاِنْ کَانَ بِهِ الْحَدِیثُ ضَعِیفًا) دیو مضمونی: «الله تعالی رسول اکرمنی پیغمبرلك فضلندان آرتق فضل برلەن بولەکلەدی هم شفقت ایتدی آتا و آناسنی رسول اللەغه ایمان اوچون کامل فضلی برلەن ترگزدی بوسوزگه اوشان اولگی عالملر بوسوزنی ئەیتدیلر موندان باشقه هم سوزلر کوبدر» حضرت عبدالله رضی الله عنه نك رسول الله حقنده ئەیتدکی شعری (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِی اَعْطَانِی * هٰذَا الْغُلَامَ الطَّیِّبَ الْاَرْدَانِی * قَدْ سَادَ فِی الْمَهْدِ عَلَی الْغِلْمَانِ * اُعِیذُهُ بِالْبَیْتِ وَالْاَرْکَانِ * مضمونی: «بو ایزگو و پاك اعتقادلی بولغان بالانی الله تعالی نك میکا بیرووی اوزەرینه حمدلر اولسون بو بالا بیشکده وقتندوق بالالارغه باش بولدی بو بالانی کعبەگه هم آنك رکنلرینه صییندرامن» رسول اکرم نك مبارك آناسی (حضرت عبدالله رضی الله عنه) رسول الله طوغاچ یکرمی سیگز آی دنیاده ترکلك ایتب وفات بولدی دیگانلر اوشانداق ابوطالب نك ایمانی حقنده هم تلنی طییو تییش حضرت ابو طالب

اسلام دینی‌نك ترقیسنه سبب بولغان رسول اکرم‌گه مشفق بولوب هر وقتده کافرلرنك ظلمندن حمایه قیلغان هم‌حق پیغمبر دیب‌ئه‌یتکان رسول‌الله ئه‌یتدی عمم‌ابوطالب ئولگانمگه قدر قریشلرمیندن قورقالار ایدی دیو هم‌ئولووینه بیك مسرتله‌نگان هم‌اهل السنت‌دن نی‌قدر آدملر هم‌شیعه‌لردن کلسی حق مسلمان بولووینه بارغانلار هم‌ایمانلی بولووی حقنده حدیثلر روایت قیلغانلار نیته‌که «المختصر فی اخبار البشر» نام کتابنده ملك مؤید ئه‌یته ابوطالبنك آوروی کوچه‌یگاچ رسول‌الله ابوطالب‌که ئه‌یتدی ای آتام برله‌ن برتوغمه قرده‌شم ایمان کلمه‌سنی ئه‌یت‌قیامت کونند، شفاعتم حلال‌بولور دیدی‌حضرت ابوطالب‌ئه‌یتدی اگرده آدملرنك سوگوونلرن‌هم‌ابوطالب الله‌دان قورقوب ایمان کیتره‌دی باری ئولمدن قورقب‌قنه‌ایمان کیتردی دیوگمان قیلولارندان قورقماسام ایدی ئه‌یتور ایدم دیدی ابوطالب ئولرگه یاقنلاشقاچ ایکی ایرننی سلکتدی حضرت عباس قلاغی برله‌ن طکلاب‌توردی وئه‌یتدی ای‌قرده‌شمنك اوغلی محمدصلی الله علیه‌وسلم والله ابوطالب سین قوشقان سوزنی ئه‌یتدی دیدی شوندان صوك رسول‌الله ئه‌یتدی «اَلْحَمْدُلِلّٰهِ الَّذِی هَدٰاكَ یٰاعَمّی» دیویعنی سینی (آتاپرتوغان قرده‌شم‌ابوطالبنی) اسلام‌دینه کوندرگان الله‌غه‌مدلر بولسون‌معناسنده هم‌حضرت عمرنك اوغلندن‌تمام الرازی فوائدنده حدیث روایت قیلا رسول‌الله‌ئه‌یتکان « اِذٰا کٰانَ یَوْمُ الْقِیٰامَةِ شَفَعْتُ لِاَبِی وَاُمّی وَعَمّی اَبِی طٰالِب وَاَخٍ لی فِی الْجٰاهِلِیَّةِ » دیویعنی هر قایچان قیامت کونی بولسه آتا وآنامه هم‌آتام برله‌ن برتوغمه قرده‌شم ابوطالب‌گه هم‌جاهلیت زمانده ایمچه‌کده‌ش بولغان قرده‌شمه شفاعت قیلورمن معناسنده هم بخاری وعبد الرزاق هم اسماعیل قتاده‌دن روایت قیلالار ابوطالب‌بالالارندن برسی‌ابولهبنی تؤشنده، کوروب حالندن صورادی‌ابولوب ئه‌یتدی قرده‌شم محمد علیه السلام طوغان کیچنی سؤیونچ بیرگان کنیزه‌گم ثویبیه‌نی آزاد ایتدکم‌اوچون‌هر بردوشنبه کیچده باش‌بارماق چؤقرنده قرارلانراق قدر صوبرله‌ن صوغارالار دیدی انصاف ایتب اویلاب قارا رسول اکرمنك برنچی دشمانی هم کفری متفق علیه‌بولغان قرآن هلاکلکی برله‌ن ناطق بولغان ابولهب‌نك عمرنده بر مرتبه‌رسول‌الله‌طوغان کیچنی شادلانووی‌عذابینك جیکگل بولووینه ثرایتکاچ موحد بولوبده عمری بویی رسول الله‌نك یارده‌مده بولغان‌اسلام‌دینینك ترقیسنه سبب‌بولغان‌ابوطالب حقنده نی اویلارسك اوسته نی‌قدر مؤمن‌بواوریله‌روایتلر بار ابوطالبنك مصدق بواووینه‌دلالت قیلاتورغان شعری: (وَدَعَوْتَنی وَعَلِمْتُ اَنَّكَ صٰادِقٌ * وَلَقَدْ صَدَقْتَ وَکُنْتَ ثُمَّ اَمِینٰا * وَلَقَدْ عَلِمْتُ بِاَنَّ دِینَ مُحَمَّدٍ * مِنْ خَیْرِ اَدْیٰانِ الْبَرِیَّةِ دِینٰا * لَوْلاَ الْمَلاَمَةُ اَوْحِذٰارُ مَسَبَّةٍ * لَوَجَدْتَنی سَمْحًا بِذٰاكَ مُبِینٰا * وَاللهِ لَنْ یَصِلُوا اِلَیْكَ بِجَمْعِهِمْ * حَتّٰی اُوسَدَ فِی التُّرٰابِ دَفِینٰا) مضمونی: سین مینی‌ای محمدعلیه السلام اسلام‌دینله‌اوزندیسك وتحقیق مین‌سینك راست پیغمبر ایکانکنی بلهم‌هم‌راست پیغمبر سن وامین‌سن هم سینك دینك‌نك بتون دینلرنك ایزگوسی ایدکنی بلهم اگر قریشلرنك شلته قیلوونلدن وسوگوونلدن قورقو برلماسه ایدی قوشقال نرسه‌ك برله‌ن (ایمان کیترو برله‌ن) ظاهر جومارد تابار ایدك مین الله ایله یمین ایتب ئه‌یته من‌توفراقده کوملگان‌گه قدر قریشلر سیکا ضرر برله‌ن ایرشه آلماسلار (ربنا لاتزغ قلوبنا) حاصل اعتقاد بابنده‌الله هم‌رسولی ئه‌یتکان نرسه‌نی اعتقاد

قیلوب طیغان نرسه‌سندن طییلوب سکوت ایتکان نرسه‌سندن سکوت تییش (وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ) گرچه اول مشرکلر یاقناق ایپه‌سی قردشلر بولسه‌لارده (مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ) مؤمنلرگه ظاهر بولغانندك صوڭنده (أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ) درستلکده اول مشرکلر جحیم تموغینك ایپه‌لریدر یعنی مشرکلرنك تموغلق بولولاری ظاهر بولغانندك صوڭنده آلار اوچون گرچه یاقن قردشش بولسه‌لارده استغفار تییش توگل (وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ) دخی ابراهیم علیه السلام‌نك یارلغاماق ایسته‌وی بولمادی (لِأَبِيهِ) آتاسی اوچون (إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ) مگر استغفار قیلورمن دیو وعده قیلوندان‌غنه بولدی (وَعَدَهَا إِيَّاهُ) اول وعده‌نی آتاسنه وعده قیلدی (فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ) بس ابراهیمگه ظاهر بولغان زمانده (أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ) درستلکده ابراهیم‌نك آتاسی الله‌نك دشمانیدر (تَبَرَّأَ مِنْهُ) ابراهیم آتاسندان بیزدی هم استغفارنی قویدی (إِنَّ إِبْرَاهِيمَ) درستلکده ابراهیم (لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ) بیلك یومشاق کوڭللی‌در هم رنجتوگه صبر ایتوچیدر (وَمَا كَانَ اللَّهُ) دخی الله تعالی بولمادی (لِيُضِلَّ قَوْمًا) هیچ قومنی آزدرر بولمادی (بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ) اول قومنی حق یولغه کوندرگان‌نك صوڭنده (حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُمْ) اول قرمگه بیان قیلغانده قدر (مَا يَتَّقُونَ) صاقلانا تورغان نرسه‌لرینی یعنی اوّل نیندی اشدن صاقلانورغه تییش شونی ئه‌یتدی اگر اول اشدن صاقلانماسه‌لار صوڭره آزدردی (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ) هر نرسه‌نی بلگوچیدر (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) اول الله تعالی اوچوندر کوکلرنك وییرلرنك خوجه‌لغی (يُحْيِي وَيُمِيتُ) اول الله تعالی ڤولکلرنی ترگزر وترکلرنی ڤوترر (وَمَا لَكُمْ) دخی یوقدر سزگه (مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله‌دان باشقه‌دان (مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ) اشلرگزده تصرف ایتوچی هم ضرردان طیغوچی هیچ‌کم (لَقَدْ تَابَ اللَّهُ) تحقیق توبه ایتدی (قایتدی) الله تعالی (عَلَى النَّبِيِّ) پیغمبر اوزه‌رینه (وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ) دخی مهاجرلر هم انصارلار اوزه‌رینه (الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ) شوندی مهاجرلر هم انصارلار آلار رسول‌الله‌غه آغرلق وقتنده ایپه‌ردیلر یعنی تبوك صوغشنده بر توه‌گه برسی صوڭنده برسی اونار کشی آطلاندیلار هم بر خرمانی ایکی آدم‌گه بولب آشادیلار نجس صولار اچدیلر (مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ) یاقن بولغان‌نك صوڭندان (يَزِيغُ) ایمانده ثابت بولوردان آوشوغه (قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ) مسلمان‌لاردان برجماعتنك کوکللری (ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ) مونك صوڭنده الله تعالی اخلاصلارینك کامل ایدکنی وتوبه‌لری‌نك چن ایدکنی بلدیگاج آلار اوزه‌رینه توبه‌لرینی قبول ایتوبرله‌ن قایتدی (إِنَّهُ بِهِمْ رَؤُفٌ رَحِيمٌ) درستلکده الله تعالی آلارغه شفقت هم رحمت قیلغوچیدر (وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ) دخی شوندی اوچ آدم اوزه‌رینه الله‌تعالی توبه‌لرینی قبول ایتو برله‌ن ئه‌یتدی (خُلِّفُوا) صوغشدان قالدیلار یعنی مالك اوغلی کعب‌امیه اوغلی هلال ربیع‌اوغلی مره (حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ) تاکم اول کشی اوزه‌رینه بیر طار بولدی (بِمَا رَحُبَتْ) کیك بولووی برله‌ن یعنی کیك بولا طوروب (وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ) دخی اول اوچ کشی اوزه‌رینه غایت قایغر ولارندان کوکللری طار بولدی (وَظَنُّوا) دخی بولار بلدیلر (أَنْ لَا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ) الله‌دان آچووندان قاچه طورغان اورن یوق ایکان (إِلَّا إِلَيْهِ) مگر قاچه طورغان اورون الله‌نك یارلقاویله

ایکان دیو (ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ) مونك صوكنده توبه‌لرینی قبول ایتو برله‌ن آلار اوزه‌رینه الله تعالی قایتدی (لِيَتُوبُوا) توبه قیلوچیلار جمله‌سندن بولسونلار اوچون (انَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالی (هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ) اولغنه‌در توبه‌لرنی قبول ایتوچی هم توبه قیلوچیلارغه رحمت قیلوچی (يَا اَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای آندی ایمان کیتروچی آدملر (اتَّقُوا اللّٰهَ) راضی بولماغان اشده الله‌دن قورقكز (وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ) دخی ایمانده راست بولوچیلار برله‌ن برگه بولكز غنیمت مالنه مستحق بولوده صوغشده یاردم بیروچی آدمنك صوغش قیلوچی آدم کبی بولووی مقنده الله تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (مَا كَانَ لِاَهْلِ الْمَدِينَةِ) مدینه اهلی اوچون توغری اش بولمادی (وَمَنْ حَوْلَهُمْ) دخی مدینه اهلی تیره‌سنده بولغان آدملر اوچون توغری اش بولمادی (مِنَ الْاَعْرَابِ) مدینه اهلی تیره‌سنده بولغان آدملر بدوی عربلردن بولغوچی (اَنْ يَتَخَلَّفُوا عَنْ رَسُولِ اللّٰهِ) رسول الله‌دن صوغشده آیرلوب قالولاری (وَلَا يَرْغَبُوا بِاَنْفُسِهِمْ عَنْ نَفْسِهِ) دخی اوزلرینی رسول الله‌غه ایرشكان قاطیلقلاردن صاقلاولاری (ذٰلِكَ) بواشلردن یعنی رسول الله‌دن صوغشده آیرلوب قالودن هم رسول الله‌غه ایرشكان قاطیلقلاردن اوزلرینی صاقلاودن نهی قیلو (بِاَنَّهُمْ) بونك سببلی‌در درستلكده مدینه اهلی هم آلار تیره‌سنده بولغان بدویلر (لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَاٌ) آلارغه صوصاو ایرشمه‌س (وَلَا نَصَبٌ) دخیده آغرلق ایرشمه‌س (وَلَا مَخْمَصَةٌ) دخی آچلق ایرشمه‌س (فِي سَبِيلِ اللّٰهِ) الله تعالی یولنده صوغش قیلوده (وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا) دخی کافرلرنك طابطی تورغان اورنلرندان آطلاری وآیاقلاری برله‌ن طابطاماسلار (يَغِيظُ الْكُفَّارَ) کافرلرنك اوزلرینه آچولانولارینه سبب بولغان طابطاو برله‌ن (وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَيْلًا) دخی دشمانلار طرفندن ئولترلو مجروح بولو ومغلوب بولو کبی اشلردن هیچ نرسه‌گه ایرشمه‌سلر (الَّا) مگر کافرلرنك آچوولانوینه سبب بولغان اورننی طابطاسالر آیاق باصسالار هم دشمانلار طرفندان بر ضرر لی نرسه‌گه ایرشسه‌لر یعنی ئولترلمش یاکه مجروح بولسالار (كُتِبَ لَهُمْ بِهِ) بو اش سببلی صوغش قیلوچی مؤمنلرگه یازلمش بولور (عَمَلٌ صَالِحٌ) ایزگو عمل یعنی صوغش قیلوچی آدملرنك هربر صوغشقه متعلق بولغان اشلری ایزگو عملدن حساب ایدلور (انَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالی (لَا يُضِيعُ) ضائع قیلماس (اَجْرَ الْمُحْسِنِينَ) ایزگولك قیلوچیلارنك اجرینی (وَلَا يُنْفِقُونَ) دخی صوغش قیلوچی مسلمانلار الله یولنده صرف قیلماسلار (نَفَقَةً صَغِيرَةً) کچکنه نفقه‌نی مثلا بر خرما یاکه آندان‌ده آزنرسه حضرت عقیلنك انفاق قیلووی کبی (وَلَا كَبِيرَةً) دخی الوغ نفقه‌نی حضرت عثمان برله‌ن عوف اوغلی عبدالرحمن‌نك انفاق قیلووی کبی (وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا) دخی سیرلرنده کیره‌ك بارغانده وکیره‌ك قایتقانده بولسون چؤقرنی کیسمه‌سلر (الَّا كُتِبَ لَهُمْ) مگر بواشلرنی قیلدیلار ایسه هر قایوسی برابرنده بو آدملرگه ایزگولك یازلور (لِيَجْزِيَهُمُ اللّٰهُ) صوغش قیلغان مسلمانلارنی الله تعالی‌نك جزالاوی اوچون هر بر صوغشده‌غی اشلرینه ایزگو عمل یازلور (اَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قیلغان نرسه‌لرینك کورکامره‌کینك جزاسی برله‌ن الله تعالی‌نك مدینه اهلنه هم آلار تیره‌سنده‌گی بدویلرگه رسول الله‌غه ایرشكان قاطیلقلاردان

اوزلرینی

اوزلرینی صاقلاو توغری اش بولمادی دیگان سوزی اینگاچ ابو خیثمه اسملی صحابه صوغشقه بیك آشغب چقدی آنك قصه‌سی بو طریق ابو خیثمه‌نك باغچه‌بیمشلری تمام پشب بینکان ایدی وخاتونی غایت کورکام آدم ایدی خاتونی باغچه‌ده ابوخیثمه‌گه کوله‌گه‌ده اورن حاضرله‌دی آستنه پالاس توشه‌دی پشکان خرمالار کیتردی وصالقن صو کیتردی ابوخیثمه فکرگه کیتدی وئه‌یتدی اوزم کوله‌گه‌ده اوتورغانمن یانمه صالقن صو وپشکان خرمه ماتور خاتون رسول‌اکرم‌بولسه اسسی‌ده صوصاب آچاق ومشقت ایله الله‌یولنده صوغش قیلا میکابواش مناسب بولماس‌دیو قاچینی‌وسوکگوسنی آلوب‌توه‌گه آطلانب‌جیل‌کبی آشغوب صوغشقه کیتدی رسول‌الله مونك کیلووینه بیك شادلاندی بوآیت دلالت قیلادر صوغش تمام بولغان صوکنده صوغش‌قه یاردم‌اوچون کیلگان عسکر صوغش قیلغان‌عسکر کبی غنیمت مالده‌مستحق بولوغه هم رسول اکرم صوغش تمام‌بولغانلرنك صوکنده کیلگان عامرنك ایکی‌اوغلنه غنیمتدن اولوش بیردی چونکه الله‌تعالی کافرلرنی آچولاندروغه سبب بولغان آطلارنك طابطاوی برابرنده هم‌اجربار دیدی الله‌تعالی مخالفلر برله‌ن صوغش قیلونك فرض کفایه بولووی حقنده هم خبر واحدنك عملنی موجب بولووی حقنده ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ) مؤمنلر بولمادی (لِيَنْفِرُوا كَافَّةً) کلسی صوغشقه چغار بولمادی یاکه علم ایسته‌رگه یعنی مؤمنلرنك کلسنه بریولی صوغشقه چغو یاکه علم ایسته‌رگه چغو مناسب اش‌بولمادی بوآیت‌ده ایکی تورلی مطالعه باربرسی صوغشقه چغونی اراده قیلو برسی علم ایسته‌وگه چغونی اراده قیلو بر مطالعه‌سی شول (فَلَوْلَا نَفَرَ) بس صوغشقه بتون مسلمانلرنك بردن چغووی مناسب بولماسه بس صوغشقه چقساچی (مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ) مؤمنلردن هربر کوب جماعتدن (طَائِفَةٌ) آز جماعت یعنی بر قبیله یاکه بر شهر اهلی (لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ) صوغشقه چقمی قالغان کوب‌جماعت دینده‌نقه (علم) اویره‌نوا وچون (وَلِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ) دخی صوغشقه چقمی قالغان جماعتلرینی قورقتوا وچون (إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ) هرقایچان صوغشقه‌چقغان جماعت صوغشقه چقمی‌قالغان جماعت اوزه‌رینه قایتسالار بومطالعه‌گه بناء بوآیت‌نك نزول سببنده شول طریق ذکر قیلغانلار صوغشدن قالوچیلارنی ذم‌برله‌ن آیت‌اینگان‌نك صوکنده‌مؤمنلر همه‌سی صوغشقه چغارغه آشغب علم ایسته‌ونی بتونله‌ی قویدیلار شوندان‌صوك الله‌تعالی هربر کوب جماعتدن بر آز جماعتکه صوغشقه چغب قالغانلارینه الوغ صوغشدان عبارت بولغان تفقه بابی کیسلمه‌سون اوچون علم ایسنه‌و برله‌ن امرقیلدی بومطالعه‌گه بناء بوآیت خبر مشهورنك عمله‌حجت‌بولووینه جهادنك فرض‌کفایه بولووینه‌هم‌فقه‌اویره‌نونك فرض‌کفایه بولووینه دلالت‌قیلا ایکنچی مطالعه‌گه بناء بوآیتنك معناسی بوطریق بولامؤمنلرنك کلسینك بردن علم ایسته‌رگه چغولاری مناسب‌بولمادی بس‌هربرکوب جماعتدن آزجماعت علم‌ایسته‌رگه چقساچی علم ایسته‌رگه چغقان‌آزجماعت دینده‌فقه‌نی اویره‌تب علم‌ایسته‌رگه چقمی‌قالغان جماعتلرینی تحصیل قیلوب‌قایتقاچ بلدرب قورقتسونلار اوچون‌معناسنده یعنی‌اوقودن‌مقصولاری قومنی‌ارشاد بولسون دنیاعرضی بولماسون بومطالعه‌گه بناء بوآیت فقه‌نك فرض‌کفایه‌دن بولووینه‌هم‌خبر واحدنك عمله‌دلیل‌بولووینه دلالت‌قیلا طائفه‌برگه‌ده بردن آرتقغه‌ده

اطلاق قيلنه (لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ) قورقتقان نرسه‌دن صاقلانسونلار اوچون (يٰاَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا) ای ایمان كيتركان آدملر (قَاتِلُوا الَّذِينَ) شوندی آدملر برلهن صوغش قيلمق (يَلُونَكُمْ) اول آدملر سزگه يافن بولورلار (مِنَ الْكُفَّارِ) كافرلردن مؤمنلرگه الله‌تعالی اوّل يافن‌لاری بولغان كافرلر برلهن صوغش قيلوبرلهن امر قيلدی نيته‌كه رسول‌الله‌غه يافنلاری برلهن صوغش قيلوبرلهن امر قيلغان‌ايدی (وَلْيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً) سزده يافنلارگز قاطيلق وصوغشقه توزمليلك تابسون‌لار اوچون (وَاعْلَمُوا) دخی بلسون‌لر اوچون (اَنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله‌تعالی (مَعَ الْمُتَّقِينَ) كفردن صاقلانوچيلارنك ياردمی برله‌ندر ديب (وَاِذَا مَا اُنْزِلَتْ سُورَةٌ) وهر قاچان سوره اينه‌رلمش بولسه (فَمِنْهُمْ مَنْ يَقُولُ) بس منافق‌لاردان شوندی آدم باردر ئه‌يتور (اَيُّكُمْ زَادَتْهُ هٰذِهِ اِيمَانًا) سزنك قايوگزغه بو اينه‌رلگان سوره ايمان (تصديق) نی آرتدردی ديو (فَاَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا) الله‌تعالی جوابنده ئه‌يتدی اما ايمان كيتركان آدملر (فَزَادَتْهُمْ اِيمَانًا) بو اينه‌رلگان سوره ايمان كيتركان آدملرگه ايمان (تصديق) نی آرتدردی (وَهُمْ يَسْتَبْشِرُونَ) دخی ايمان كيتركان آدملر سوره‌اينو سببلی شادلانورلار (وَاَمَّا الَّذِينَ فِی قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ) اما شوندی آدملر آلارنك كوكللرنده آورو (كفر ونفاق) باردر (فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا اِلٰی رِجْسِهِمْ) بس اينه‌رلگان سوره منافقلارنك وكافرلرنك نجسلری اوزه‌ريه‌نجس (كفرلری اوستنه‌كفرنی) آرتدردی (وَمَاتُوا) دخی بومنافقلار وكافرلر ئولديلر (وَهُمْ كَافِرُونَ) حالبوكم بولار كافرلردر يعنی كفرلرنده هميشه‌لردر (اَوَلَا يَرَوْنَ) ايامنافقلار كورمه‌سلرمی (بلمه‌سلرمی) (اَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ) درستلكده اول منافقلار تورلی بلالار برلهن بلاءله‌نورلر (فِی كُلِّ عَامٍ) هربر يلده صوغش قيلغانده (مَرَّةً اَوْ مَرَّتَيْنِ) بر ياكه ايكی مرتبه (ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ) مونك صوكنده نفاق‌لارندان توبه ايتمه‌سلر (وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ) دخی وعظله‌نمه‌سلرده (وَاِذَا مَا اُنْزِلَتْ سُورَةٌ) وهر قاچان منافقلارنی عيب‌له‌گان سوره اينه‌رلمش بولسه (نَظَرَ بَعْضُهُمْ اِلٰی بَعْضٍ) منافقلارنك بعضسی بعضسنه قارار يعنی بو آيتنی انكار ومسخره قيلوب كوز قصشرلار (هَلْ يَرَاكُمْ مِنْ اَحَدٍ) ايا مسلمانلاردن هيچ‌كم كورمه‌سمی سزنی اگر رسول‌الله حضورندن توروب كيتسه‌گز ديو ئه‌يتورلر اگر منافقلارنی مسلمانلاردن بركشی‌ده كورمه‌سه طوروب چغب كينه‌رلر اگر بر آز كشی كورسه‌شونده طورورلار (ثُمَّ انْصَرَفُوا) مونك صوكنده رسوای بولودن قورقب رسول‌الله حضورندن دونه‌رلر چغارلار (صَرَفَ اللّٰهُ قُلُوبَهُمْ) منافقلارنك كوكللرينی الله‌تعالی ايماندن دوندردی (بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ) بونك سببلی درستلكده اول منافقلار حقنی فهم قيلمی تورغان قومدر (لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ اَنْفُسِكُمْ) تحقيق سزگه اوز جنسكزدن پيغمبر كيلدی (عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ) اول پيغمبر اوزه‌ريه سز مسلمانلارنك مشقتی وقايغوغه ايرشووی قاطی آغردر (حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ) اول پيغمبر سزنك ايمانكز اوزه‌ريه هم‌سزگه ايزكولكك ايرشووی اوزه‌ريه حريص‌در (بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ) هربرمؤمن اوزه‌ريه شفقتليدر هم رحمت قيلوچيدر (فَاِنْ تَوَلَّوْا) بس اگر منافقلار وكافرلر سيكا ايمان كيتروبدن يوز دوندرسه‌لر

(فَقُلْ حَسْبِیَ اللّٰهُ) بس ئه یت سین ای محمد علیه السلام میکاهر اشده الله تعالی ییتکوچیدر (لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) معبود بالحق یوق مگر الله تعالی گنه در (عَلَیْهِ تَوَکَّلْتُ) اول الله تعالی اوزه رینه اشمنی تابشردم (وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِیمِ) واول الله الوغ بولغان عرشینك ربسیدر. توبه سوره سینك ترجمه سی تمام بولدی

(اونونچی سوره ـ یونس علیه السلام سوره سی مکه ده اینگان جمعی یوزده توقز آیت)

بسم الله الرحمن الرحیم

(الٓرٰ) مراد بولغان معناسن الله تعالی اوزی گنه بلور «اَنَا اللّٰهُ اَرٰی» معناسنده دیوچیلرده بار (تِلْكَ) بو سوره اچینه آلغان آیتلر (آیَاتُ الْکِتَابِ الْحَکِیمِ) حکمت ایه سی بولغان الله تعالی نك آیتلریدر (اَکَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا) ایا عجب بولدیمو آدملرگه (اَنْ اَوْحَیْنَا اِلٰی رَجُلٍ مِنْهُمْ) اورلرندن بولغان بر ایرگه وحی قیلوومز کافرلر رسول الله غه وحی کیله باشلاغاچ عجب الله تعالی آدملرگه رسول ییبه ررگه ابو طالب یتیمندن باشقه کشی تابمادی دیدیلر (اَنْ اَنْذِرِ النَّاسَ) آدملرنی (کافرلرنی) عذاب برله ن قورقت سین دیو (وَبَشِّرِ الَّذِینَ آمَنُوا) دخی ایمان کیترگان آدملرگه سؤیونچ بیردیو (اَنَّ لَهُمْ) بوطریق سؤیونچ بیرو درستلکده ایمان کیترگان آدملر اوچون بولغوچیدر (قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ) ربلری حضورنده راستلقنك الك بولغان یعنی الوغ وبیوك مرتبه سی (قَالَ الْکَافِرُونَ) کافرلر ئه یتدی (اِنَّ هٰذَا) درستلکده بورسول محمد علیه السلام (لَسَاحِرٌ مُبِینٌ) ظاهر سحرچیدر دیو کافرلر بوسوزلری برله ن رسول الله دن عادتده بولماغان اشلرنك صدوری برله ن اعتراف قیلدیلار (اِنَّ رَبَّکُمُ اللّٰهُ الَّذِی) درستلکده سزنك ربکز شوندی ربدرکم (خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ) کوکلرنی وییرلرنی یاراتدی (فِی سِتَّةِ اَیَّامٍ) آلتی کونده (ثُمَّ اسْتَوٰی عَلَی الْعَرْشِ) مونك صوکنده عرش اوزه رینه غالب بولدی (یُدَبِّرُ الْاَمْرَ) خلقلار آراسنده اشلرنی تدبیر قیلور (مَا مِنْ شَفِیعٍ) هیچ کم گه هیچ شفاعت قیلوچی یوقدر (اِلَّا مِنْ بَعْدِ اِذْنِهِ) مگر الله نك اذنی صوکنده غنه شفاعت قیلور بو آیت کافرلرنك صنملری شفاعت قیلوچی دیب اعتقادلرینی رد بولا (ذٰلِکُمُ اللّٰهُ) بو معبودلکنی وربلکنی مقتضی بولغان صفاتلار برله ن صفت لانعان الله کز (رَبُّکُمْ) سزنك ربکزدر (فَاعْبُدُوهُ) بس اول ربکزگه عبادت قیلکز (اَفَلَا تَذَکَّرُونَ) ایا فکر قیلمیسزمی فکر قیلسا کز الله دن باشقه غه عبادت قیلماس ایدکز (اِلَیْهِ مَرْجِعُکُمْ جَمِیعًا) جییلغانکز حالده قایتاچق اورنکز الله غه در (وَعْدَ اللّٰهِ حَقًّا) الله حق بولغان وعده برله ن وعده قیلدی (اِنَّهُ یَبْدَؤُا الْخَلْقَ) درستلکده الله تعالی خلقنی یاراطونی باشلادی (ثُمَّ یُعِیدُهُ) مونك صوکنده یعنی یاراتقاننك وهلاك ایتکاننك صوکنده قایتادن ترکزر الله تعالی (لِیَجْزِیَ الَّذِینَ) شوندی آدملرگه جزاء بیرو اوچون (آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) اول آدملر ایمان کیتردیلر وایزگو عمللر قیلدیلار (بِالْقِسْطِ) توغریلق برله ن جزا بیرو اوچون (وَالَّذِینَ کَفَرُوا) دخی شوندی آدملر کافر بولدیلار (لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِیمٍ) کافر بولغان آدملرگه قزدرلغان اسسی صودان اچملك بولغوچیدر (وَعَذَابٌ اَلِیمٌ) دخی رنجتکوچی عذاب بولغوچیدر (بِمَا کَانُوا یَکْفُرُونَ)

كافر بولولاری سببلی بو آیتده تنبیه‌بار خلقنی یاراطودن هم قبرلرندن ترگزودن مقصود بالذات ثواب بیرو اما عذاب مقصود بالغرض غنه ایکان‌لکگه دخی الله‌تعالی‌نك مؤمنلرگه ثواب بیرووی لطفنه وکرمنه مناسب بولغان نرسه برله‌ن بولووینه شونك اوچون ثوابنی تعیین ایتمه‌دی اما کافرلرگه عذاب گویاکه بر آورو منزلنده اول عذاب که کافرلرنی یاوز اعتقادلری وقباحت عمللری سؤرگان ایـــکانچیلك‌گه (هُوَ الَّذِی جَعَلَ الشَّمْسَ) اول الله تعالی شوندی الله‌در قؤیاشنی یاراتـدی (ضِیَاءً) یاقتیلـق ایه‌سی ایتب (وَالْقَمَرَ نُورًا) دخی آینی نور ایه‌سی ایتب یاراتدی بو آیتده تنبیه‌بار قؤیاشنك حد ذاتنده نورلی بولوب آینك قؤیاشقه مقابل بولو سببلی بالغرض غنه نورلی بولووینه یعنی قؤیاشدن نـورنی کسب قیلووینه (وَقَدَّرَهُ مَنَازِلَ) دخی الله‌تعالی قؤیاش برله‌ن آیدان هر برسنه سیر قیلا طورغان اورنـلار چیکله‌دی (لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِینَ وَالْحِسَابَ) یللارنك صاننی وحسابنی بلووکز اوچون یعنی آیلارنـك حسابنی دخی کونلرنك حسابنی معامله‌لرکزده باووکز اوچون (مَا خَلَقَ اللّٰهُ ذٰلِكَ) بو مذکـورلرنی الله تعالی یاراتمادی (اِلَّا بِالْحَقِّ) مگر حقلق برله‌ن یاراتدی (یُفَصِّلُ الْآیَـاتِ) آیتلرنی بیـان قیلور (لِقَوْمٍ یَعْلَمُونَ) بله طورغان قوم اوچون چونکه قرآن آیتلری برله‌ن فائده‌له‌نوچی بله‌تورغان قوم‌گنه‌در (اِنَّ فِی اخْتِلَافِ اللَّیْلِ وَالنَّهَارِ) درستلکده کیچنك وکوندزنك کیلو و کیتو برله‌ن آرطووکیمو برله‌ن تورلی بولوونده بولغوچیدر (وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ) دخی الله‌نك خلق قیلغان نرسه‌لرنده بولغوچیدر (فِی السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرده وییرلرده (لَآیَاتٍ لِقَوْمٍ یَتَّقُونَ) اشلرنك عاقبتندن قورقوچی قوم اوچون علامتلـر (اِنَّ الَّذِینَ) درستلکده شوندی آدملـر (لَا یَرْجُونَ لِقَاءَنَا) برگه یولغونی امید قیلماسلار یعنی بعثنی انکار ایتوچیلر (وَرَضُوا بِالْحَیٰوةِ الدُّنْیَا) دخی دنیا ترکلگنه راضی بولدیلار (وَاطْمَئَنُّوا بِهَا) دخی دنیا ترکلگی برله‌ن قرارتابدیلار (وَالَّذِینَ) دخی شوندی آدملر (هُمْ عَنْ آیَاتِنَا) آلاربزنك آیتلرمزدن (غَافِلُونَ) غافللردر (اُولٰئِكَ) بوصفتده بولغان آدملر (مَأْوَاهُمُ النَّارُ) آلارنك باراچق اورنی جهنم‌در (بِمَا كَانُوا یَكْسِبُونَ) کسب قیلغان نرسه‌لری سببلی (اِنَّ الَّذِینَ) درستلکده شوندی آدملـر (آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ایمان کیتردیلر دخی ایزگو عمل قیلدیلار (یَهْدِیهِمْ رَبُّهُمْ بِاِیمَانِهِمْ) اول آدملرنی ربلری ایمان‌لاری سببلی حق یولغه کوندرر (تَجْرِی مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهَارُ) اول آدملرنك آستلارندان یلغه‌لار (صولار) آغار (فِی جَنَّاتِ النَّعِیمِ) نعمتلر اوجماخلارنده (دَعْوَاهُمْ فِیهَا) اول آدملرنك اوجماخلارده دعوالاری (دعالاری) (سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ) ای الله‌سینی کامل پاکلاو برله‌ن پاکلیمز (وَتَحِیَّتُهُمْ فِیهَا) دخی اول آدملرنك اوجماخده آرالارنده یاکه فرشته‌لر طرفندن بوله‌کلی تورغان نرسه‌لری (سَلَامٌ) سلامـدر (وَآخِرُ دَعْوَاهُمْ) اوجماخده مؤمنلرنك صوکغی دعالاری (اَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ) «درستلکده هر برماقتاو بتون عالمنی تربیه ایدوچی بولغان الله‌تعالی اوزه‌رینه‌در» دیب ئه‌یتولری یعنی مؤمنلر اوجماخقه کرسه‌لر والله تعالی‌نك الوغلق صفتنی بلسه‌لر (کورسه‌لر) الله تعالی‌نی جلال صفتی برله‌ن صفاتلارلار مونك صوکند فرشته‌لـر بولارنی آفتلردن سـلامت بولماق برله‌ن تحیه‌لرلر * مشرکلـــر عذاب اینونی

آشقدرغان‌لاری زمانده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتلی ایندردی (وَلَوْ يُعَجِّلُ اللّٰهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ) واگر الله تعالی آدملرگه یاوزلقنی (عذابنی) آشقدرسه ایدی (اسْتِعْجَالَهُمْ بِالْخَيْرِ) آدملرگه ایزگولکنی آشقدرووی کبی (لَقُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجَلُهُمْ) آدملرگه ئولم مدتلری حکم قیلنورایدی بس همه‌سی ئوله‌رلر وهلاك بولورلار ایدی (فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا) بس بزگه یولقونی امید ایتمه‌گان آدملرنی (یعنی انکار ایتوچیلرنی) قالدررمز (فِي طُغْيَانِهِمْ) آزغنلقلرنده (يَعْمَهُونَ) حیران بولغان‌لاری حالده (وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ) وهر قایچان آدمنی ضرر (آورو وفقیرلك) توتسه (ایرشسه) (دَعَانَا لِجَنْبِهِ) بوضرردن قوتلور اوچون یانی اوزه‌رینه یاتقان حالده بزگه دعاقیلور (أَوْ قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا) یایسه اولطرغانی حالده یایسه آیاق اوزره بولغانی حالده دعاقیلور (فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ ضُرَّهُ) بس اول آدمدن ضرریتی آچقانمز (یبه‌رگانمز) زمانده (مَرَّ) کفر یولی اوزه‌رینه اوتدی اول کشی‌یاکه دعا قیلغان اورنندان اوتدی (كَأَنْ لَمْ يَدْعُنَا إِلَىٰ ضُرٍّ مَسَّهُ) اوزینه ایرشکان ضررغه یعنی ضررنی آچوغه‌بزگه دعا قیلماغان کبی یعنی دعا قیلووینی بتونله‌ی اونوتدی (كَذَٰلِكَ) اوشانداق یعنی کافرلرگه قیامت عمللری زینتلی قیلنغان کبی (زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ) اسراف قیلوچیلارغه زینتلی قیلندی (مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قیلغان نرسه‌لری یعنی عبادتلردن یوز دوندرولری ونفس آرزولاریله چومولاری (وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ) وتحقیق اوتکان امتلرنی هلاك قیلدق (مِنْ قَبْلِكُمْ) سزدن بورون (مگه خلقندن) (لَمَّا ظَلَمُوا) کفر سببلی ظلم قیلغانلاری زمانده (وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ) وتحقیق اوتکان امتلرنك رسوللری ظاهر معجزه‌لر برله‌ن کیلدیلر (وَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا) اوتکانده‌گی امتلر رسوللرینه ایمان کیترر بولمادیلار (كَذَٰلِكَ) اوشانداق یعنی اوتکانده‌گی امتلرنی رسوللرنی یالغانغه توتولاری سببلی جزالاغانمز کبی (نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ) کافر قومنی جزالارمز یعنی‌ای مکه‌اهلی سزنیده اوتکان امتلرکبی محمدعلیه‌السلامنی یالغانغه‌توتووگز سببلی جزالارمز (ثُمَّ جَعَلْنَاكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ مِنْ بَعْدِهِمْ) مونك صوکنده اوتکان امتلرنی هلاك قیلغانمك صوکنده سزنی پیرده آلار اورنده تورغوچیلار قیلورمز (لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ) سزنك نیچك عمل‌قیلووگزنی قاراومز اوچون یعنی ایزگو عمل قیلورسزمی یاکه اوتکانده‌گی امتلر کبی یاوز عمللر قیلورسزمی (وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ) وهر قایچان مکه کافرلری اوزه‌رینه اوقولنس‌بولسه (آيَاتُنَا) بزنك آیتلرمز (بَيِّنَاتٍ) ظاهر بولغانلاری حالده اول آیتلر (قَالَ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا) بزگه یولقونی امیدایتمه‌گان آدملر ئه‌یتورلر یعنی مشرکلر (ائْتِ بِقُرْآنٍ غَيْرِ هَٰذَا) بو قرآنغه باشقه بولغان قرآننی (کتابنی) کیتر اول کتابده بز یراقغه صانی تورغان بعث ثواب عقاب کبی نرسه‌لر بولماسن یاکه بز مکروه کوره تورغان معبودلرمزنی عیبله‌و کبی اشلر بولماسن (أَوْ بَدِّلْهُ) یاکه اوز طرفکدن بو قرآننی آلماشدر یعنی بزاوزشانمی تورغان یاکه مکروه کوره تورغان آیتلر اورنینه باشقه آیتلر کیتر دیو (قُلْ مَا يَكُونُ لِي) ای محمد علیه‌السلام بو مشرکلرگه جوابده ئه‌یت مینم اوچون درست بولماس (إِنْ أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَاءِ نَفْسِي) قرآننی اوز طرفمدن آلماشدرووم (إِنْ أَتَّبِعُ) ایبه‌رمه‌ن مین (إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ) مگر اوزمه وحی قیلغان نرسه‌گه‌گنه ایبه‌رمن

(انّى اَخَافُ) درستلكده مين قورقامن (انْ عَصَيْتُ رَبّى) اگر قرآننى آلماشدرو برلەن ربمه گناهلى بولسام (عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ) الوغ كوننك عذابندن قورقامن (قُلْ لَوْشَاءَاللّٰهُ) ئەيت سين اى محمد عليه السلام اگر الله تعالى تلەسه (مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ) مين قرآننى سزنك اوزەركزگه اوقۇماس ايدم (وَلَا اَدْرَاكُمْ بِهِ) دخى الله تعالى اول قرآننى مينم تلم اوزەرينه سزگه بلدرمەس ايدى يعنى اگر الله تعالى تلەسه ميكا قرآننى ايندرمەس ايدى هم ميكا قرآننى سزگه اويرەتو برلەن بيورماس ايدى البته مينم قرآننى سزگه اويرەتووم اللەنك تلەوى برلەندر (لَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ عُمُرًا) تحقيق مين سزنك آراكزده قرق يل عمر سوردم (طوردم) (مِنْ قَبْلِهِ) قرآن ايندرلمەسدن بورون (اَفَلَا تَعْقِلُونَ) ايا سز قرآننك مينم طرفمدن توگل ايدكنى بلميسزمى يعنى مين سزنك آراكزده قرق يل طوردم قرآن ايندرلمەسدن بورون سزگه هيچ نرسه اوقۇمادم هم اويرەتمەدم بو آيت اشارت بولادر قرآننك عادتدن طش بولغان معجزه بولووينه چونكه رسول الله نادان قوم آراسنده قرق يل توروبده هيچ برعلم برلەن شغللەنمەدى وهيچ برعالمنى كورمەدى برشعرده چغارمادى هم خطبەده اوقۇمادى قرق ياشنه ايرشدكده خلقغه شوندى كتاب اوقودى اول كتابنك فصاحتى هر برفصاحت برلەن سۇيلەوچى آدمنك فصاحتندن اۇستۇن هم هر برمنثور ومنظوم بولغان كلامدن بلند بولدى هم اول كتاب اصول وفروع قاعدەلرينى جامع اوّلگىلرنك قصەلارندن مخبر صوكغيلارنك حديثلرندن مبين بولدى البته بوكتابنى الله تعالى طرفندان رسول اللەغه تعليم ايدلدى بس هر برعقلى برلەن فكر قيلوب وجداننه قايتۇب قاراغان آدم بوكتابنك كلام الله ايدكنى آدم سوزى توگل ايدكنى بلور (فَمَنْ اَظْلَمُ) بس كمدر ظالمرەك (مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا) الله تعالى اوزەرينه يالغاننى افترا قيلغان آدمدن (اَوْكَذَّبَ بِاٰيَاتِهِ) يايسه اللەنك آيتلرينى يالغانغه توتقان آدمدن يعنى موناردن ده ظالم هيچ كم يوقدر معناسنده (اِنَّهُ) درستلكده شأن (لَا يُفْلِحُ الْمُجْرِمُونَ) مشركلر سعادتكه ايرشمەسلر (وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) دخى مشركلر اللەدان باشقەغه عبادت قيلورلار (مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ) اوزلرينه ضررده وفائدەده بيرمى تورغان نرسەگه يعنى جانسز صنملرگه (وَيَقُولُونَ هٰؤُلَاءِ شُفَعَاؤُنَا عِنْدَ اللّٰهِ) دخى ئەيتورلر بوصنملر الله حضورنده بزنك دنيا وآخرت اشلرنده ياردەم بيروچيلرمز ديو (قُلْ اَتُنَبِّئُونَ اللّٰهَ) اى محمد عليه السلام صنملرگه عبادت قيلوچى مشركلرگه ئەيت اياسز اللەغه خبر بيرەسزمى (بِمَا لَا يَعْلَمُ) بتون مخلوقاتنى بلگان الله تعالىنك بلمەگان نرسەسى برلەن يعنى بوصنملر الله حضورنده بزنك ياردەمچيلرمز ديو اللەغه خبر بيرەسزمى بو اللەغه معلوم بولماغان نرسه برلەن خبر بيرو بولا اللەغه معلوم بولماغان نرسه يوق چونكه الله تعالى هر بار بولغان نرسەنى بلەدر (فِى السَّمٰوَاتِ وَلَا فِى الْاَرْضِ) كوكلرده وبيرلرده معلوم بولماغان نرسه برلەن خبر بيرەسزمى يعنى سزنك عبادت قيلغان نرسەكز يا كوكده ياكه يىرده بولور نيچك بولسەده بولار حادث بولالار اللەغه شريك بولورغه لائق بولميلار (سُبْحَانَهُ) كامل پاكلاو برلەن پاكليمن اللەنى (وَتَعَالٰى عَمَّا يُشْرِكُونَ) دخى الله تعالى مشركلرنك شريك قيلغان نرسەلرندن هم اشراكلارندن بلند بولدى (وَمَا كَانَ النَّاسُ) دخى آدملر بولمادى (اِلَّا اُمَّةً وَاحِدَةً) مگر برگنه امت بولدى

يعنى

یعنی حقاق اوزه‌رینه متفق بولدیلار بر اتفاق آدم علیه السلام زماننده قابیلنك هابیلنی ئوتروویه قدر
یاکه طوفان صوکنده مؤمنلردن باشقه آدم قالماوی صوکنده (فَاخْتَلَفُوا) بس نفس آرزولارینه ابیه‌رولری سببلی
تورله‌ندیلر یاکه پیغمبرلر کیلووی سببلی قایوسی ایمان کیتردی قایوسی انکار ایتدی (وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ
مِنْ رَبِّكَ) ای محمد علیه السلام اگرده ربك‌دن حکمنی یاکه عذابنی قیامت کوننه قدر کیچکترو برله‌ن سوز
اوتمه‌گان بولسه ایدی (لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ) امتلر آراسنده عذاب برله‌ن دنیاده وقتدوق حکم قیلنور ایدی (فِيمَا
فِيهِ يَخْتَلِفُونَ) آدملرنك اختلاف قیلغان نرسه‌لرنده یعنی باطللقده بولغان آدم برله‌ن حقلقده بولغان آدم آیرلور
ایدی باطللقده بولغان آدمنی هلاك قیلنور ایدی حقلقده بولغان آدمنی قالدرلور ایدی (وَيَقُولُونَ)
دخی مکه کافرلری ئه‌یتورلر (لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ) محمد علیه السلام اوزه‌رینه بز صوراغان علامتلردن بولغان
علامت ایندرلسه‌چی (مِنْ رَبِّهِ) ربسندن (فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ) بس ئه‌یت سین ای محمد علیه السلام مکه کافرلرینه
بودر باشقه توگل در غیبنی بلو الله‌غه خاصدر (فَانْتَظِرُوا) بس صوراغان نرسه‌کزنك اینوویني کوتکز (إِنِّي مَعَكُمْ
مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ) درستلکده مین سزنك برله‌ن برگه کوتوب توروچیلردان من (وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً)
وهر قایچان آدملرگه رحمتنی تاتوتساق یعنی سلامتلکنی وبایلقنی (مِنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ) ضررلی نرسه (آورو
وفقیرلك) صوکنده (مَسَّتْهُمْ) توتدی ایدی اول ضررلی نرسه آدملرنی (إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا) شول وقتده
آدملر اوچون بزنك آیتلرمزده (ییبه‌روده) مکر (طعن وحیله) بولور مکه اهلنه ییدی یل آچاق بولغاننك
صوکنده مکه خلقی تمام هلاك بولورغه یاقنلاشدیلار شوندن صوك الله تعالی رحمتی برله‌ن آچلقنی
کوته‌ردی صوکره الله تعالی‌دن آیت ایندرونی ایستی باشلادیلر رسول الله‌غه حیله قیلا باشلادیلار (قُلِ اللَّهُ
أَسْرَعُ مَكْرًا) ئه‌یت سین ای محمد علیه السلام آدملرگه الله مکر یوزندن یعنی مکرگه جزا بیرو یوزندن
آشغوچیراقدر (إِنَّ رُسُلَنَا) درستلکده بزنك ایلچیلرمز (صاقچی فرشته‌لرمز) (يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ) سز مکر
قیلغان نرسه‌نی یازارلار (هُوَ الَّذِي) اول الله تعالی شوندی الله‌در (يُسَيِّرُكُمْ) سیر قیلدرر سزنی (فِي الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ) قوری ییرده ودریاده (حَتَّى إِذَا كُنْتُمْ فِي الْفُلْكِ) تاکم هر قایچان سز کیمه‌ده پراخوطلارده
بولسه‌کز (وَجَرَيْنَ بِهِمْ) دخی کیمه‌لر وپراخوطلار آدملر برله‌ن آقسه‌لر (بِرِيحٍ طَيِّبَةٍ) خوش وتیگز
جیل برله‌ن (وَفَرِحُوا بِهَا) دخی آدملر بویخشی جیل برله‌ن شادلانسالار (جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ) اول کیمه‌گه
قاطی ایسکوچی جیل کیلور بولسه (وَجَاءَهُمُ الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ) دخی هر بر طولقون کیله تورغان
اورندان طولقون کیلور بولسه اول کیمه‌ده‌گی آدملرگه (وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ بِهِمْ) دخی اول کیمه‌ده‌گی
آدملر ظن قیلور بولسه‌لار اوزلری هلاکلك برله‌ن چلغانمش بولولارینی یعنی هلاك بولامز دیو ظن
قیلسه‌لار (دَعَوُا اللَّهَ) بردن هر قایوسی الله‌غه یالبارورلار (مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ) الله اوچون دیننی صاف
قیلغانلاری حالده یعنی شرکدن باشقه (لَئِنْ أَنْجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ) دخی ئه‌یتورلر اگر بزنی بو هلاکتدن
قوتقارساك (لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ) شکر قیلوچیلاردان بولور ایدك دیو (فَلَمَّا أَنْجَاهُمْ) بس بو آدملرنی
هلاکتدن قوتقارغان زمانده (إِذَا هُمْ يَبْغُونَ فِي الْأَرْضِ) شول وقتدوق آلار ییرده بوزوقلق قیلورلار (بِغَيْرِ

الْحَقّ) حقدن باشقه (يٰاَيُّهَا النَّاسُ) ای آدملر (اِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلٰى اَنْفُسِكُمْ) بودر باشقه توگل در بوز وقلغكزنك ضرری اوزكزگه در (مَتَاعَ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) دنيا تركلگينك فائدهلهنه تورغان نرسهسی برلهن گنه فائدهلهنورسز (ثُمَّ اِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ) مونك صوڭنده قايتاچق اورنكز بزگه در (فَنُنَبِّئُكُمْ) بس خبر بيررمز سزگه (بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) سزنك عمل قيلغان نرسهكز برلهن (اِنَّمَا مَثَلُ الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) بودر باشقه توگل در دنيا تركلگی نك صفتی (كَمَاءٍ) صوكبيدر (اَنْزَلْنَاهُ) ايندردك بز اول صوني (مِنَ السَّمَاءِ) يوقاريدان (فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْاَرْضِ) بس اول صوسببلی بيرنك ثولهنلری (ثوسه تورغان نرسهلری) برسی برسی برلهن قاطلناشدی (مِمَّا يَاْكُلُ النَّاسُ وَالْاَنْعَامُ) آدملر دخی دورت آياقلی حيوانلار آشی تورغان نرسهلردن (حَتّٰى اِذَا اَخَذَتِ الْاَرْضُ زُخْرُفَهَا) تاكم بيراوزی نك كوركاملگنی آلسه (وَازَّيَّنَتْ) دخی تورلی توسلی ثولهنلر وايگنلر برلهن (ياش كيلملر كبی) زينتلهنسه (وَظَنَّ اَهْلُهَا) دخی بير اهلی ظن قيلسه (اَنَّهُمْ قٰادِرُونَ عَلَيْهَا) درستلكده اول بير اهلی بزنلك بير اوزهريده كوچمز بيتكوچی در ديو يعنی بيرده اوسكان فائدهلی تورلی نرسهلرنی آلورغه كوچمز بيتهر ديوظن قيلسهلار (اَتٰاهَا اَمْرُنَا لَيْلًا اَوْ نَهَارًا) اول بيرگه بزنك امرمز (قضامز ياكه عذابمز) كيلسه كيچده ياكه كوندزده يعنی اول بيرده ثوسكان نرسهلرگه آفت بيبهررمز (فَجَعَلْنٰاهَا حَصِيدًا) بس اول بيرنی (ثوسكان نرسهلرينی) اورلمش كبی قيلساق (كَاَنْ لَمْ تَغْنَ بِالْاَمْسِ) گوياكه اول بيرده ثوسكان نرسهلری اوتكان كيچده تورماغان (بولماغان) ايدی (كَذٰلِكَ) اوشانداق بوبيان قيلورمز كبی (نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ) آيتلرنی بيان قيلورمز (لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ) فكر قيلا تورغان قوم اوچون چونكه فكرسز قوم نی قدر آيتلر ذكر قيلنسهده بلهچك وفائدهلهنه چك توگللر (وَاللّٰهُ يَدْعُوا اِلٰى دٰارِ السَّلَامِ) واللهتعالى سلامتلك يورطه (جنتكه) اوندهر خلقنی (وَيَهْدِی مَنْ يَشَاءُ) دخی تلهگان آدمينی كوندرر (اِلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) توغری بولغان يولغه (لِلَّذِينَ اَحْسَنُوا) ايزگولك قيلغان آدملرگه بولور (الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌ) كوركام ثواب (جنت) دخی آرتقاق (الله تعالینی كورو) (وَلَا يَرْهَقُ وُجُوهَهُمْ قَتَرٌ) دخی ايزگولك قيلغان آدملرنلك يوزلرينی قارالق اوڑتمهس (وَلَا ذِلَّةٌ) دخی خورلق اوڑتمهس يعنی تموغ اهللرينك يوزلرينی اوڑتكان كبی قارالق وخورلق اوڑتمهس (اُولٰئِكَ اَصْحٰابُ الْجَنَّةِ) بوصفتده بولغان آدملر ارجماخ ايپهلريدر (هُمْ فِيهَا خٰالِدُونَ) هم آلارا وجماخده مڭگو قالوچيلاردر (وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئٰاتِ) دخی شوندی آدملر ياوزلقلارنی كسب ايتديلر (جَزٰاءُ سَيِّئَةٍ بِمِثْلِهَا) آلارنك ياوزلقلاری (كفر) نك جزاسی مثلی برابرندهدر يعنی عذاب شول ياوزلقلاری قدرگنه در آرتق بولماس اما ايزگولكنك جزاسی مثلی برابرندهگنه توگل در آرتقده بولور (وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ) دخی ياوزلقلارنی كسب قيلغان آدملرنی خورلق اوڑتر (مَا لَهُمْ مِنَ اللّٰهِ) اول آدملر اوچون اللهدان (آچوندن) يوقدر (مِنْ عٰاصِمٍ) هيچ صاقلاغوچی (كَاَنَّمَا اُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ) گوياكه اول ياوزلقلارنی كسب قيلغان آدملرنك يوزلری اوڑتلدی (قِطَعًا مِنَ اللَّيْلِ) كيچدن بولغان كيسه كلر برلهن (مُظْلِمًا) قارانغو بولغان مالده اول كيچ

يعنی

یعنی یوزلرینه گویه قارانغو کیچلرنك قارالغی کیگزلدی (اُولٰئِكَ اَصْحَابُ النَّار) بو صفتده بولغان آدملر اوط ایيه‌لریدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) آلار تموغ اوطنده مکگر قالوچیلاردر (وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا) جییلغانلاری حالده هر ایکی طائفه‌نی قیامت کرننده قبرلرندن قوبارورمز (جییارمز) (ثُمَّ نَقُولُ) مونك صوکنده ئه‌یتورمز (لِلَّذِينَ أَشْرَكُو) الله‌غه عبادتده غیرنی شریك قیلغان آدملرگه (مَكَانَكُمْ) اورنکزغه لازم وثابت بولکز (أَنْتُمْ وَشُرَكَاؤُكُمْ) سز هم الله‌نك شریکلری دیو اعتقاد قیلغان شریکلرکز (فَزَيَّلْنَا بَيْنَهُمْ) بس اول مشرکلر برله‌ن شریکلری آراسنی آیردق هم آرالارنده‌غی دوستلق‌لارونی بتردك (وَقَالَ شُرَكَاؤُهُمْ) دخی مشرکلرنك الله‌غه شریك دیو اعتقاد قیلغان نرسه‌لری (معبودلری) ئه‌یتور (مَا كُنْتُمْ إِيَّانَا تَعْبُدُونَ) سز بزگه عبادت قیلور بولمادکز چونکه حقیت‌ده مشرکلر نفس آرزولارینه عبادت قیلدیلار (فَكَفَى بِاللَّهِ) بس الله‌تعالی بیته‌ر (شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ) بزنك برله‌ن سزنك آراکزده شاهد بولو یوزندن (إِنْ كُنَّا عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغَافِلِينَ) درستلکده بز سزنك عبادتلرکزدن غافللر بولدق (هُنَالِكَ تَبْلُو كُلُّ نَفْسٍ) بو اورنده هربر نفس صنار-بلور (مَا أَسْلَفَتْ) اوزینك ئوتکانده قیلغان عملنی بس اول عملنك فائده‌سنی وضرریني کورر (وَرُدُّوا إِلَى اللَّهِ) دخی هر نفس الله‌غه قایتارلمش بولورلار (مَوْلَاهُمُ الْحَقِّ) اول الله‌تعالی هرنفسنك حق بولغان خوجه‌سیدر (وَضَلَّ عَنْهُمْ) دخی مشرکلردن غائب بولور (مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ) الله‌غه افترا قیلغان نرسه‌لری (معبودلری) (قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ) ئه‌یت سین ای محمد علیه‌السلام شول مشرکلرگه کم رزقلاندرر سزنی (مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ) کوکدن هم یردن البته رزقلار سماوی بولغان سببلردن ارضی بولغان ماده‌لردن حاصل بولالار (أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ) یاکه کم مالك بولور (خلق قیلور) ایشته تورغان قوه برله‌ن کوره تورغان قوه‌نی (وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ) دخی ئولکدن ترکنی کم چغارر یعنی نطفه‌دن حیواننی (وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ) دخی ئولکنی ترکدن کم چغارر یعنی حیوان‌دان نطفه‌نی (وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ) وکم عالمنك اشینی تدبیر قیلور (فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ) البته بولارنی انکار قیلا آلماسلار الله‌دیب ئه‌یتورلر (فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ) بس ئه‌یت سین ای محمد علیه‌السلام اش شولای بولسه یعنی بومذکورلرنی همه‌سنی الله‌تعالی قیلور بولسه نیچك الله‌دان قورقمیسز عبادتده شریك قیلووکزده (فَذَٰلِكُمُ اللَّهُ) بس اوشبو معبود بولغان الله‌کز (رَبُّكُمُ الْحَقُّ) سزنك حق ربکزدر (فَمَاذَا بَعْدَ الْحَقِّ) بس حقلق صوکنده نرسه بار یعنی هیچ نرسه یوق (إِلَّا الضَّلَالُ) باری آرغنلقغنه باربس برکشی محض حقلق بولغان یالغز الله‌غه عبادتدن شرك‌که عدول قیلسه تحقیق اول کشی آزغنلق‌غه توشدی (فَأَنَّى تُصْرَفُونَ) بس نیچك حق‌دان آزغنلق‌غه دوندرلمش بولاسز (كَذَٰلِكَ) اوشانداق یعنی ربك الله تعالی‌گه ثابت بولغان کبی (حَقَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ) ربکنك سوزی وحکمی ثابت بولدی (عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا) الله تعالی‌نك طاعتندن چقغان آدملرگه یعنی کفرلرنده ثابت بولغان آدملرگه (أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ) درستلکده الله‌نك طاعتندن چقغان آدملر

ايمان كيترمه‌سلر ديگان سوزنى (قُلْ) ديت سين اى محمد عليه‌السلام مشركلرگه (هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ) ياسزنك عبادتده الله‌غه شريك قيلغان نرسه‌لرگزدن (معبودلرگزدن) بارمى (مَنْ يَبْدَأُ الْخَلْقَ) خلقنى باشدان ياراطقان ذات (ثُمَّ يُعِيدُهُ) مونك صوكنده ئولگاچ قايتادان حشر اوچون ياراطقان ذات (قُلِ اللَّهُ يَبْدَأُ الْخَلْقَ) ديت سين اى محمد عليه السلام مشركلرگه الله تعالى خلقنى باشده ياراطور (ثُمَّ يُعِيدُهُ) مونك صوكنده حشر اوچون ئولگاچ قايتادن ياراطور (فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ) بس نيچك توغرى وحق يولدان دوندرلمش بولاسز (قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ) ديت سين اى محمد عليه‌السلام مشركلرگه ياسزنك الله‌غه عبادتده شريك قيلغان شريكلرگزدن بارمى (مَنْ يَهْدِى إِلَى الْحَقِّ) حقلقغه كوندرگان ذات (قُلِ اللَّهُ يَهْدِى لِلْحَقِّ) ديت سين اى محمد (عليه‌السلام) مشركلرگه حقلقغه الله تعالى كوندرر (أَفَمَنْ يَهْدِى إِلَى الْحَقِّ) ايا حقلقغه كوندرگان ذاتمى (أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ) ايبه‌رلمش بولوغه حق ليراق (أَمْ مَنْ لَا يَهِدِّى) ياكه حقلقغه كونلمه‌گان ذاتمى ايبه‌رلمش بولوغه حقليراق (إِلَّا أَنْ يُهْدَى) مگر حقلقغه كونامش بولور كوندرلمش بولغان وقتنده‌غله يعنى بوايكى ذاتنك قايوسى ايبه‌رلمش بولوغه حقليراق ومناسبروك البته اوّلكسى حقليراق بولووى يقينا وبداهة معلومدر (فَمَا لَكُمْ) بس نى بولدى سزگه (كَيْفَ تَحْكُمُونَ) عقل باطل بولووينى تلەگان نرسه‌برلەن نيچك حكم قيلورسز يعنى ايبه‌رگه حقلى بواماغان نرسه‌گه ايبه‌رو برلەن نيچك حكم قيلورسز (وَمَا يَتَّبِعُ أَكْثَرُهُمْ) مشركلرنك كوبسى ايبه‌رمه‌س اعتقاد قيلغان نرسه‌لرنده (إِلَّا ظَنًّا) مگر خيالى بولغان گمانسغه ايبه‌رر يعنى غائبنى شاهدكه مخلوقنى خالقغه قياس قيلو برلەن باطل قياسلارغه ايبه‌رر (إِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِى مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا) درستلكده ظن حقدن هيچ نرسه‌نى موكسز قيلماس (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ) مشركلرنك قيلغان اشلرنى بلگوچيدر بس تيبشلى جزالارنى بيرر (وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ) دخى بوقرآن بولمادى (أَنْ يُفْتَرَى مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله‌دان باشقه‌دن افترا قيلنمش بولمادى يعنى خلق طرفندن افتراء قيلنمادى (وَلَكِنْ) لكن الله تعالى بوقرآننى ايندردى (تَصْدِيقَ الَّذِى بَيْنَ يَدَيْهِ) آلدنده بولغان نرسه‌نى يعنى باشقه سماوى كتابلارنى تصديق ايتب يعنى راستلاوچى ايتب وآلارغه موافق ايتب (وَتَفْصِيلَ الْكِتَابِ) دخى الله تعالى‌نك يازغان اعتقادلارنى وشريعتلرنى آيروب بيان ايدوچى ايتب (لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ) اول قرآننك بقون عالمنى تربيه ايدوچى بولغان الله‌تعالى‌نك حضورندن ايندرلمش بولونده اصلا شك يوقدر (أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ) ويا كه كافرلر قرآننى محمد (صلى الله عليه وسلم) افترا قيلادى ديو ئه‌يتورلرمى (قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِثْلِهِ) اى محمد (عليه‌السلام) اگر كافرلر قرآننى محمد عليه‌السلام اوزى افترا قيلوب چغاردى ديسه‌لر آلارغه جوابده ئه‌يت فصاحت وبلاغتده قرآن‌نك مثلى بولغان برگده سوره‌نى كيتركزيعنى اگرده قرآننك ميزم طرفندن چغارلووى ممكن بولسه سزده ميزم كبى فصيح عربسز اقلى برگنه شوندى فصيح سوره ياصاكز (وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) دخى الله‌دان باشقه كوچكز يتكان آدملرنى بوبرسوره‌نى كيتروگه ياردم ايتوگه چاقركز (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر قرآننى محمد عليه‌السلام اوزى چغاردى ديگان دعواكزده راست بولساكز (بَلْ كَذَّبُوا بِمَا) بلكه شول نرسه‌نى (قرآننى) آيتلرنده اويلانماسدان اوّل ايشتكاچده يالغانغه توتديلار

(لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ) اول نرسه‌نك (قرآننك) شأننی بلونی احاطه قیلمادیلار (وَلَمَّا يَأْتِيهِمْ تَأْوِيلُهُ) دخی آلارغه قرآننك تأویلی کیلمه‌دی یعنی اصلا اویلامینجه هم قرآننك معنالارینه ذهنلری ایرشمینجه اوّل ایشتکاچده آتا وبابالارینه ایه‌روب قرآننی انکار ایتوگه ویالغانغه توتوغه آشقدیلار (كَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی مکه کافرلری سینی یالغانغه توتدقلاری کبی (كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) مکه کافرلرندن بورون بولغان کافرلرده پیغمبرلرنی یالغانغه توتدیلار (فَانْظُرْ) بس ای محمد علیه السلام اعتبار قیلوب قارا سین (كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ) ظالملرنك صوکغی حاللری نیچك بولدی یعنی پیغمبرلرینی یالغانغه طوتقان ئوتکان امتلرگه نیچك عذاب قیلندی سینی یالغانغه طوتقان کافرلرگه‌ده شوندی عذاب بولور (وَمِنْهُمْ مَنْ يُؤْمِنُ بِهِ) مکه اهلندن قرآنغه ایمان کیترگانلری باردر (وَمِنْهُمْ مَنْ لَا يُؤْمِنُ بِهِ) دخی مکه اهلندن قرآنغه ایمان کیترمه‌گانلری بار (وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ) ای محمد علیه السلام سینك ربك بوزوقلق قیلوچیلارنی بلگوچیره‌کدر (وَإِنْ كَذَّبُوكَ) وای محمد علیه السلام اگر سینی همیشه قومك یالغانغه طوتسالارده (فَقُلْ لِي عَمَلِي) بس ئه‌یت سین اوزم اوچون اوز عملم (وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ) وسزنك اوچون‌در سزنك عملکز یعنی میکا اوزعملمنك جزاسی بولور وسزگه هم اوزعملکزنك جزاسی بولور (أَنْتُمْ بَرِيئُونَ مِمَّا أَعْمَلُ) سز مینم عمل قیلغان نرسه‌مدن بیزگوچی‌سز (وَأَنَا بَرِيءٌ مِمَّا تَعْمَلُونَ) وهم مین سزنك عمل قیلغان نرسه‌کزدن بیزگوچی‌من (وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ) دخی ای محمد علیه السلام قومکدن باردر شوندی آدملر قرآن اوقوغان وقتکده هم شریعتنی اؤیره‌تکان وقتکده سینك سوزکه قلاق صالورلار یعنی سوزکنی طکلاب تورورلار لکن اصلا ایشتمه‌گان آدم کبی سوزکنی قبول قیلماسلار (أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ) سینمی ای محمد علیه السلام چوقراق حکمنده بولغان آدمگه حق سوزکنی ایشتدررسن البته ایشتدره آلماسسون (وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ) دخی اول چوقراق حکمنده بولغان آدملر عقلسزلارده بولسالار یعنی اول آدملرنك چوقراق حکمنده بولولارینه عقللاری برله‌ن اویلاماولاریده قوشلسه (وَمِنْهُمْ مَنْ يَنْظُرُ إِلَيْكَ) دخی ای محمد علیه السلام قومك جمله‌سندن شوندی آدملر بارسیکا قارارلار یعنی سینك پیغمبر بولووکنك دلیللرینی وعلامتلرینی کوررلر لکن همیشه سینی برده کورمی تورغان صوقر آدم کبی تصدیق قیلماسلار (أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْعُمْيَ) بس سینمی ای محمد علیه السلام صوقر حکمنده بولغان آدملرنی حق یولغه کوندررسن البته کوندره آلماسسون (وَلَوْ كَانُوا لَا يُبْصِرُونَ) دخی اول کوزلری صوقر حکمنده بولغان آدملرنك قلبلریده کورمه‌س بولسه یعنی کوزلرینك بوق حکمنده بولووینه بصیرتنك‌ده یوقلغی قوشلسه (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (لَا يَظْلِمُ النَّاسَ شَيْئًا) آدملرگه هیچ نرسه‌ده ظلم قیلماس (وَلٰكِنَّ النَّاسَ أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) لکن آدملر اوزلری اوزلرینه ظلم قیلورلار بو آیتده بنده اوچون فعل اختیاری بولوب بنده‌نك بوتونله‌ی اختیاری مسلوب بولماوینه دلالت بار (وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ) ای محمد علیه السلام شول کوننی ذکر قیل اول کونده مشرکلرنی حساب اوچون قبرلرندن قوبارر الله تعالی (كَأَنْ لَمْ يَلْبَثُوا) ئه‌یتورسنله اول مشرکلر دنیاده یاکه قبرلرنده طورماغان کبی بولورلار (إِلَّا سَاعَةً مِنَ النَّهَارِ) مگر کوندزدن

بر آز زمانغنه طورغان كبى بولورلار يعنى قيامت قورقووندن دنياده ياكه قبرلرده طورومدتلرينى آزغه صايورلار (يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ) آرالارنده برسنى برسى تانشورلار يعنى آزغنه مدت آيرلشوب طورغان آدملر كبى بعضسى بعضسنى تانورلار لكن بوتانشو قبرلرندن قوبارلغان وقتدغنه بولور موندن صوك باشلارينه كيلگان اشلرنك قاطيلغندن تانشولارى بتەرچونكه هركمده اوز قايغوسنده بولور (قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ تحقيق شوندى آدملر ضرر ايتدى (كَذَّبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ) اول آدملر اللهغه بولقونى يالغانغه طوتديلار ايدى (وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ) دخى حقلقغه كونلمش بولماديلار ايدى (وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ) اگر كورسەتسەك سيكا اى محمد عليه السلام (بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ) مشركلرگه دنياده وعده قيلغان نرسەمزنك (عذابمزنك) بعضسنى نيته كه بدر صوغشى كوننده كورسەتدى الله تعالى (أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ) ياكه سيكا كورسەتمەسدن سينى ئولترسەك (فَإِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ) بس بزگەدر همەسى نك قايتاچاق اورنى (ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ) مونك صوكنده الله شاهددر (عَلَى مَا يَفْعَلُونَ) اول مشركلرنك قيلغان اشلرى اوزەرينه (وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ) اوتكان امتلردن هر بر امت اوچون پيغمبر باردر الله تعالى اول رسوللرنى امتلرينى حقلقغه اوندەر ا چون ييبەردى (فَإِذَا جَاءَ رَسُولُهُمْ) بس هر قايچان اول امتلرنك پيغمبرلرى معجزەلر برلەن كيلسەلر امتلر اول پيغمبرلرنى يالغانغه توتسەلار (قُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ) پيغمبرلر برلەن يالغانغه توتوچى امتلر آراسنده عدللك هم حقلق برلەن حكم قيلنور يعنى الله تعالى پيغمبرلرنى عذابدان قوتقارر يالغانغه توتوچيلارنى هلاك قيلور (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) حالبوكم اول امتلر عذاب قيلنو سببلى ظلم قيلنماسلار بلكه هر برسينك عذابلرى گناهلارى برابرنده بولور (وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ) دخى مشركلر ئەيتورلر يراقغه صايب بو عذاب برلەن وعده قايو زمان بولور ديو يعنى بو عذاب وعده قيلنغان بولسه قايچان اينەر ديو (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر سز (محمد عليه السلام هم مؤمنلر) بو وعدەده راست سوزليلر بولساكز (قُلْ) ئەيت سين اى محمد (عليه السلام) (لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي) مين اوزم اوچون ملكلەنه آلميم (ضَرًّا) ضررنى (وَلَا نَفْعًا) دخى فائدەنى بس مين اوزم اوچون ضرر وفائدەنى ملكلەنه آلماغاچ سزنك اوچون نيچك عذاب اينونى مالك بوليم (إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ) مگر الله تعالى تلەگان نرسەنى گنه ملكلەنه آلام (لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ) ئوتكاندەگى امتلردن هربر امت اوچون اجل باردر يعنى هلاك بولولارى اوچون تعيين قيلنغان مدت باردر (إِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ) هر قايچان اول امتلرنك هلاك بولولارى اوچون تعيين قيلنغان مدتلرى كيلسه (فَلَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً) بس اول مدتدن بر آز زمانغناده كيچكمەسلر (وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ) دخى اول مدت اوزەرينه الكده بولماسلار (قُلْ أَرَأَيْتُمْ) اى محمد (عليه السلام) عذابنى آشقدروچى كافرلرگه ئەيت ميكا خبر بيركز (إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ) اگر اللهنك سز آشقدرغان عذابى سزگه كيلسه (بَيَاتًا) كيچده يعنى سزنك يوقلاغان وقتكزده (أَوْ نَهَارًا) يايسه كوندزده يعنى سزنك معاش ايستەو برلەن مشغول وقتكزده (مَاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ) عذابدان قايو نرسەنى آشقدررلار مشركلر (ثُمَّ إِذَا مَا وَقَعَ) هر قايچان اللهنك عذابى اينسه وواقع بولسه (آمَنْتُمْ بِهِ) اول اللهغه ياكه عذاب كه ايمان

كيترر سزمى (اَلْآنَ) قايچان كافرلر عذاب ايمكانلك صوكنده ايمان كيترسه لر آلارغه حاضرمى ايمان كيترد كزديب ئه تلور (وَقَدْ كُنْتُمْ بِهِ تَسْتَعْجِلُونَ) وتحقيق اول عذابنى آشقدرر بولدكز خورلاغانكز حالده (ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا) مزلك صوكنده كفر سببلى اوزلرينه ظلم قيلغان آدملرگه ئيتلور (ذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ) همیشه رنجتوده بولغان عذابنى تاتوكز ديو (هَلْ تُجْزَوْنَ) جزاء قيلنمش بولماس سز (اِلَّا بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ) مگر كسب قيلغان نرسه كز (كفر كز وگناهلار كز) سببلى جزا قيلنورسز (وَيَسْتَنْبِئُونَكَ اَحَقٌّ هُوَ) اى محمد (عليه السلام) سيلدن بو بزنى قورقنقان عذابلك حقمى ديو خبر ايسته رلر كافرلر (قُلْ اِى وَرَبِّى) ئه يت سين جوابده اى محمد بلى ربم برلهن قسم قيلوب ئه يته من (اِنَّهُ لَحَقٌّ) درستلكده سزگه وعده قيلنغان عذاب حقدر (وَمَا اَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ) دخى سز اول عذابنى ئوتكارگوچيلر (بتروچيلر) توگلسز (وَلَوْ اَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ) واگر كفر هم حق غيرسببلى ظلم قيلغان نفس اوچون بولسه ايدى (مَا فِى الْاَرْضِ) يبرده بولغان نرسه لرنلك همه سى يعنى يبرده بولغان خزينه لر وماللار (لَافْتَدَتْ بِهِ) اول ماللار وخزينه لر برلهن اوزينى عذاب دان فديه لر (جؤلوب آنور) ايدى هيچ آياماس ايدى لكن قيامت كونده فديه نى قبول قيلنمى (وَاَسَرُّوا النَّدَامَةَ) كافرلر ايمان كيترمه و اوزه رينه اوكلونى ياشررلر (لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَ) عذابنى كورگانلك صوكنده چونكه دنياده وعده برده حساب قيلماغان عذابنى كورولرى سببلى حيران بولوب قالورلار بس سؤيله شرگه قوتلرى يتمه س (وَقُضِىَ بَيْنَهُمْ) دخى ظالملر برلهن مظلوملر آراسنده حكم قيلنور (بِالْقِسْطِ) توغريلق برلهن (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) حالبوكم اول ظالملر برلهن مظلوملر حكمنده ظلم قيلنماسلار (اَلَا اِنَّ لِلّٰهِ) آگاه اولكز درستلكده الله اوچوندر (مَا فِى السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ) كوكلرده ويبرلرده بولغان نرسه لر (اَلَا اِنَّ وَعْدَ اللّٰهِ حَقٌّ) آگاه اولكز درستلكده الله نلك وعده سى حقدر (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) لكن آدملرنلك كوبسى الله نلك وعده سى نلك حق ايدكنى بلمه سلر (هُوَ يُحْىِ وَيُمِيتُ) اول الله تعالى دنياده ئولكلرنى ترگزر وتركلرنى ئوتررر بس آخرتده هم ترگزو ايله ئوترو گه قادر بولور چونكه قدرتى دانندن كيلكان الله تعالى همیشه قادر بولور هم حيات برلهن موتنى بالذات قابل بولغان ماده همیشه حيات برلهن موتنى قابل بولور (وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) واول الله تعالى گه همه كز قيامتده قايتارلمش بولورسز (يَا اَيُّهَا النَّاسُ) اى آدملر (قَدْ جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ) تحقيق سزگه ربكزدن وعظ كيلدى يعنى حكمتنى جامع بولغان وعملرنلك كوركاملرندن وئه شه كيلرنده كاشف بولوبده عملرنلك كوركاملرينه قزقدرغان وئه شه كى لرندن قورقنقان كتاب كيلدى (وَشِفَاءٌ لِمَا فِى الصُّدُورِ) دخى كوكللركزده بولغان نرسه لرگه (شك وكفر آورولارينه) شفاء بولغان كتاب كيلدى (وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِلْمُؤْمِنِينَ) دخى ايمان كيتروچى لرنى حق لغه كوندره تورغان ورحمت بولغان كتاب كيلدى يعنى ايمان كيتروچيلر اول قرآن برلهن عمل قيلولارى سببلى آزغنلق قارانغولقلارندن قوتلوب ايمان نورى ايله مشرف بولورلار هم اول قرآنغه ايمان كيترولرى سببلى جهنم طبقه لارنده

بولغان اورنلاری جنت درجه‌لرنده بولغان اورون‌لار برله‌ن آلماشدرلور (قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهٖ) ای محمد علیه السلام الله تعالی فضلی بولغان اسلام برله‌ن هم الله‌نك رحمتی بولغان قرآن برله‌ن آدملرگه ـ ؤیله یعنی اسلام برله‌ن قرآننك الله‌نك بنده‌لرگه فضلی ورحمتی ایدکنی ئه‌یت (فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا) بس الله‌نك فضلی بولغان اسلام ـ ببلی هم الله‌نك رحمتی بولغان قرآن سببلی آدملر شادلانسونلر (هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ) اول الله‌نك فضلی بولغان اسلام برله‌ن الله‌نك رحمتی بولغان قرآن آدملرنك جیغان نرسه‌لرندن (دنیا مالللرندن) ایزگوره‌کدر (قُلْ أَرَأَيْتُمْ) ای محمد علیه السلام ئه‌یت سین آدملرگه (یهود لرگه) میکا خبر بیرکز دیب (مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ لَكُمْ مِّنْ رِّزْقٍ) الله تعالی سزگه رزقدن نرسه ایندردی (فَجَعَلْتُمْ مِّنْهُ حَرَامًا وَّحَلَالًا) بس الله تعالی ایندرگان رزقدن بعضسنی حرام وبعضسنی حلال قیلدکز یعنی بوحیوانلارنك قارنلارنده بولغان بالالار ایرلرمزگه حلال وخاتونلارمزغه حرام دیدکز (رزقمك بنده‌لرگه وصولی سماوی بولغان سببلر برله‌ن مقدر بولغانلغی اوچون ایندرلمش بولوبرله‌ن تعبیر قیلندی) (قُلْ آللّٰهُ أَذِنَ لَكُمْ) ئه‌یت سین ای محمد علیه السلام مشرکلرگه رزقنك بعضسنی حرام قیلوب بعضسنی حلال قیلوده سزگه الله اذن بیردیمی (أَمْ عَلَى اللّٰهِ تَفْتَرُونَ) یاکه الله‌غه افتراء قیلاسزمی (وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ) نیدر شوندی آدملرنك گمانی (يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ) اول آدملر الله‌غه یالغانلی افتراء قیلورلار (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قیامت کونده یعنی قیامت کونده بویالغانلی افترالاری اوزه‌رینه عذاب قیلمامز دیب حساب قیلالارمی البته عذاب قیلناچقلار (إِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ) آدملرگه فضل ورحمت ایبه‌سیدر یعنی آدملرنی عقل بیرب وپیغمبرلر یببه‌روب وکتابلار ایندروب حق لقغه کوندردی (وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ) لکن آدملرنك کوبسی (لَا يَشْكُرُونَ) بونعمتلرگه شکر قیلماسلار (وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ) دخی ای محمد (علیه السلام) هیچ اشده بولماسسك (وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ) دخی هیچ اشدن اوقوماسسك (مِنْ قُرْآنٍ) قرآندن بعضسنی اوقوماسسك چونکه قرآن اوقو رسول الله‌نك ایشك الوغ شأنی (وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ) دخی ای محمد (علیه السلام) هم امتلرنك سزهیچ عمل‌دن عمل قیلماسسز (إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا) مگر بواشلرنی قیلساکز بزسزنك اوزه‌رکزگه شاهد بولورمز (إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ) اول عملکه کرشکانکز وقتده (وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَّبِّكَ) دخی ای محمد علیه السلام ربك‌نك علمندن غائب بولماس (مِنْ مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ) قزل قرسقه آغرلغی نرسه‌ده یعنی هیچ نرسه غائب بولماس (فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ) بیرده بولغان نرسه‌ده دخی کوکده بولغان نرسه‌ده غائب بولماس (وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذٰلِكَ) دخی قزل قرمسقه‌دان کچکنه بولغان نرسه‌ده یوقدر (وَلَا أَكْبَرَ) دخی قزل قرمسقه‌دان الوغ بولغان نرسه‌ده یوقدر (إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ) مگر بولسه ظاهر بولغان کتابده‌در یعنی لوح المحفوظده یازلغاندر (أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللّٰهِ) آکاه بولکز درستلکده الله‌نك دوستلاری (لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) الله‌نك دوستلاری اوزه‌رینه قورقو یوقدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دخی الله‌نك دوستلاری حسرتله‌نوچیده توگللردر (الَّذِينَ) شوندی آدملردر الله‌نك دوستلاری (آمَنُوا) ایمان کیتردیلر (وَكَانُوا يَتَّقُونَ) دخی کفردن وگناهلاردن صاقلانور بولدیلار (لَهُمُ الْبُشْرٰى فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) الله‌نك دوستلاری اوچون دنیاترکلکده سؤبونچ باردر

(وَفِی الْآخِرَةِ) دخی آخرتده سۈیونچ باردر (لَاتَبْدِیلَ لِكَلِمَاتِ اللهِ) الله‌نك سوزلرینه اوزگارتوهم وعده لرینه خلافلق قیلوبولماس (ذٰلِكَ) بودنیا و آخرتده بولغان سۈیونچ (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ) اول سۈیونچ الوغ سعادتدر (وَلَایَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ) ای محمد علیه السلام مشرکلرنك سین پیغمبر توگل دیگان سوزلری سینی حسرتله ندرمه سن (اِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِیعًا) درستلكده قوه‌نك وغلبه‌نك کلسی الله اوچوندر (هُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ) اول الله تعالی سوزلرنی ایشتکوچی واشلرنی بلگوچیدر (اَلَا اِنَّ لِلّٰهِ) آکده بولکز درستلكده الله اوچوندر (مَنْ فِی السَّمٰوٰاتِ) کوکلرده بولغان جان ایه لری (وَمَنْ فِی الْاَرْضِ) دخی ییرلرده بولغان جان ایه لری یعنی فرشته لرهم آدم برلهن جنلر بس مخلوقاتنك اشرفی بولغان فرشته لرهم آدملر برلهن جنلر الله‌نك قللاری بولوب معبود بولوغه صالح بولماغاچ بس عقل ایه سی بولماغان صنملر نیچك معبود لكده الله‌غه شریك بولوغه لائق بولسون[٢] (وَمَا یَتَّبِعُ) ایه رمه س (الَّذِینَ یَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللهِ) الله‌دان باشقه‌غه عبادت قیلوچیلر (شُرَكَاءَ) حقیقة الله‌غه شریك بولغان نرسه لرگه (اِنْ یَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ) الله‌دان باشقه‌غه عبادت قیلوچیلار شریکلرگه ایه ر ولرنده گمانغه غه ایه ررلر (وَاِنْ هُمْ اِلَّا یَخْرُصُونَ) دخی الله‌دان باشقه‌غه عبادت قیلوچیلار هیچ نرسه ایمه‌سلر مگر یالغانلارلار (هُوَ الَّذِی جَعَلَ لَكُمُ اللَّیْلَ) اول الله تعالی شوندی الله‌در سزنك اوچون کیچه‌نی خلق قیلدی (لِتَسْكُنُوا فِیهِ) اول کیچه‌ده قرارلانوکزاوچون (وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا) دخی کوندزنی یافترطوچی ایتب خلق ایتدی اسباب معیشتنی ایسته‌وکزاوچون (اِنَّ فِی ذٰلِكَ لَآیَاتٍ) درستلكده بو کیچ برلهن کوندزنی بو رەوشچه الله‌نك یاراطووندە بولغوچیدر (لِقَوْمٍ یَسْمَعُونَ) فکر هم اعتبار قیلوب ایشتکان آدملرگه الوغ علامتلر (قَالُوا اتَّخَذَ اللهُ وَلَدًا) مشرکلر الله تعالی بالا توتدی دیدیلر (سُبْحَانَهُ) الله‌تعالی بالاتوتمافدن یراق بولدی (هُوَ الْغَنِیُّ) اول الله تعالی بالادن مستغنیدر بالا توتو احتیاج اوچون بولا (لَهُ مَا فِی السَّمٰوٰاتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ) اول الله تعالی اوچوندر کوکلرده هم ییرلرده بولغان نرسه لر (اِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهٰذَا) سزنك حضورکزده الله‌نك بالاتوتووینه اصلا دلیل یوقدر (اَتَقُولُونَ عَلَی اللهِ) الله اوزەرینه ئەینه‌سزمی (مَا لَا تَعْلَمُونَ) بلمه‌گان نرسه‌کزنی * بوآیتده دلالت بارهر بردلیلسز - وزنك جهالت ایدکنه هم اعتقادات اوچون دلیل قاطع کیرەك ایکانلك‌گه هم اعتقاداتده تقلیدنك درست توگللکینه (قُلْ) ئەیت سین ای محمد علیه السلام (اِنَّ الَّذِینَ یَفْتَرُونَ عَلَی اللهِ الْكَذِبَ) درستلكده الله اوزەرینه یالغانغی افترا قیلغان آدملر (لَا یُفْلِحُونَ) سعادت که ایرشمه‌سلر یعنی تموغدن قوتلماسلار وجنت سعادتنه ایرشمه‌سلر (مَتَاعٌ فِی الدُّنْیَا) کافرلرنك الله تعالی اوزەرینه یالغانغی افترا قیلولاری دنیاده ترکلك مدتلرنده آز فائده‌لرنه تورغان نرسه لریدر (ثُمَّ اِلَیْنَا مَرْجِعُهُمْ) مونك صوکنده بزگه در آلارنك قایتاچق اورنلاری (ثُمَّ نُذِیقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِیدَ) مونك صوکنده یعنی ئولگاچ آلارغه قاطی عذابنی تانوتورمز (بِمَا كَانُوا یَكْفُرُونَ) کافر بولولاری سببلی (وَاتْلُ عَلَیْهِمْ) ای محمد علیه السلام مکه کافرلری اوزەرینه اوقوسین (نَبَاَ نُوحٍ) نوح علیه السلامنك خبریلی هم قومینك خبرینی (اِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ) نوح علیه السلامنك شول وقتده اغی خبریلی اوقوا ول وقتده نوح قومنه ئەیتدی (یَا قَوْمِ) ای قوم (اِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَیْكُمْ) اگر سزگه الوغ وآغر اش بولسه

٢) کوکده‌گی جان ایه‌لری فرشته‌لرگه توگل بلکه شورا سوره‌سنده ئەیتکانچه بزم کبی حیوانلر باردر. ش. ح.

بولغان اورنلاری جنت درجه‌لرنده بولغان اورونلار برله‌ن آلماشدرلور (قُلْ بِفَضْلِ اللّٰهِ وَبِرَحْمَتِهٖ) ای محمد علیه السلام الله تعالی فضلی بولغان اسلام برله‌ن هم الله‌نك رحمتی بولغان قرآن برله‌ن آدملرگه ـ ؤیله یعنی اسلام برله‌ن قرآنك الله‌نك بنده لرگه فضلی ورحمتی ایدکی ئه‌یت (فَبِذٰلِكَ فَلْيَفْرَحُوا) بس الله‌نك فضلی بولغان اسلام ـ ببلی هم الله‌نك رحمتی بولغان قرآن سببلی آدملر شادلانسونلر (هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ) اول الله‌نك فضلی بولغان اسلام برله‌ن الله‌نك رحمتی بولغان قرآن آدملرنك جیغان نرسه لرندن (دنیا مالللرندن) ایزگوره کدر (قُلْ أَرَأَيْتُمْ) ای محمد علیه السلام ئه‌یت سین آدملرگه (یهود لرگه) میکا خبر بیرکز دیب (مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ لَكُمْ مِّنْ رِّزْقٍ) الله تعالی سزگه رزقدن نرسه ایندردی (فَجَعَلْتُمْ مِّنْهُ حَرَامًا وَّحَلٰلًا) بس الله تعالی ایندرگان رزقدن بعضسنی حرام وبعضسنی حلال قیلدکز یعنی بوحیوانلارنك قارنلارنده بولغان بالالار ایرلرمزگه حلال وخاتونلارمزغه حرام دیدکز (رزقمك بنده لرگه وصولی سماوی بولغان سببلر برله‌ن مقدر بولغانلغی اوچون ایندرلمش بولوبرله‌ن تعبیر قیلندی) (قُلْ آٰللّٰهُ أَذِنَ لَكُمْ) ئه‌یت سین ای محمد علیه السلام مشرکلرگه رزقدنك بعضسنی حرام قیلوب بعضسنی حلال قیلوده سزگه الله اذن بیردیمی (أَمْ عَلَى اللّٰهِ تَفْتَرُونَ) یاکه الله‌غه افتراء قیلاسزمی (وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ) نیدر شوندی آدملرنك گمانی (يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ) اول آدملر الله‌غه یالغانلی افتراء قیلورلار (يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) قیامت کونده یعنی قیامت کونده بویالغانلی افترالاری اوزه‌رینه عذاب قیلمامز دیب حساب قیلالارمی البته عذاب قیلناچقلار (إِنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ) آدملرگه فضل ورحمت ایبه‌سیدر یعنی آدملرنی عقل بیرب وپیغمبرلر یبه‌روب وکتابلار ایندروب حق لقغه کوندردی (وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ) لکن آدملرنك کوبسی (لَا يَشْكُرُونَ) بونعمتلرگه شکر قیلماسلار (وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ) دخی ای محمد (علیه السلام) هیچ اشده بولماسسك (وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ) دخی هیچ اشدن اوقوماسسك (مِنْ قُرْآنٍ) قرآندن بعضسنی اوقوماسسك چونکه قرآن اوقو رسول الله‌نك ایك الوغ شأنی (وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ) دخی ای محمد (علیه السلام) هم امتلرنك سزهیچ عمل دن عمل قیلماسسز (إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا) مگر بواشلرنی قیلساکز بزسزنك اوزه‌رکزگه شاهد بولورمز (إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ) اول عملکگه کرشکانکز وقتده (وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَّبِّكَ) دخی ای محمد علیه السلام ربك‌نك علمندن غائب بولماس (مِنْ مِّثْقَالِ ذَرَّةٍ) قزل قرسقه آغرلغی نرسه ده یعنی هیچ نرسه غائب بولماس (فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ) یبرده بولغان نرسه ده دخی کوکده بولغان نرسه ده غائب بولماس (وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذٰلِكَ) دخی قزل قرمسقه دان کچکنه بولغان نرسه ده یوقدر (وَلَا أَكْبَرَ) دخی قزل قرمسقه دان الوغ بولغان نرسه ده یوقدر (إِلَّا فِي كِتٰبٍ مُّبِينٍ) مگر بولسه ظاهر بولغان کتابده در یعنی لوح المحفوظده یازلغاندر (أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللّٰهِ) آکاه بولکز درستلکده الله‌نك دوستلاری (لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ) الله‌نك دوستلاری اوزه‌رینه قورقو یوقدر (وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ) دخی الله‌نك دوستلاری حسرتله نوچیده توکللردر (الَّذِينَ) شوندی آدملردر الله‌نك دوستلاری (آمَنُوا) ایمان کیتردیلر (وَكَانُوا يَتَّقُونَ) دخی کفردن وکناهلاردن صاقلانور بولدیلار (لَهُمُ الْبُشْرٰى فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) الله‌نك دوستلاری اوچون دنیاترکلکنده ـ ؤبونچ باردر

(وَفِی الْآخِرَةِ) دخی آخرتده سۈیونچ باردر (لَاتَبْدِیلَ لِكَلِمَاتِ اللهِ) الله‌نك سوزلرینه اوزگارتوهم وعده لرینه خلافلق قیلوبولماس (ذٰلِكَ) بودنیا و آخرتده بولغان سۈیونچ (هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِیمُ) اول سۈیونچ الوغ سعادتدر (وَلَایَحْزُنْكَ قَوْلُهُمْ) ای محمد علیه السلام مشرکلرنك سین پیغمبر توگل دیگان سوزلری سینی حسرتله ندرمه سن (اِنَّ الْعِزَّةَ لِلّٰهِ جَمِیعًا) درستلکده قوة‌نك وغلبه‌نك کلسی الله اوچوندر (هُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ) اول الله تعالی سوزلرنی ایشتکوچی واشلرنی بلگوچیدر (اَلَا اِنَّ لِلّٰهِ) آگاه بولکز درستلکده الله اوچوندر (مَنْ فِی السَّمٰوٰاتِ) کوکلرده بولغان جان ایه لری (وَمَنْ فِی الْاَرْضِ) دخی یرلرده بولغان جان ایه لری یعنی فرشته لرهم آدم برله‌ن جنلر بس مخلوقاتنك اشرفی بولغان فرشته لرهم آدملر برله‌ن جنلر الله‌نك قللاری بولوب معبود بولوغه صالح بولماغاج بس عقل ایه سی بولماغان صنملر نیچك معبود دلکده الله‌غه شریك بولوغه لائق بولسون[٢] (وَمَا یَتَّبِعُ) ایه رمه س (الَّذِینَ یَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللهِ) الله‌دان باشقه‌غه عبادت قیلوچیلر (شُرَكَاءَ) حقیقة الله‌غه شریك بولغان نرسه لرگه (اِنْ یَتَّبِعُونَ اِلَّا الظَّنَّ) الله‌دان باشقه‌غه عبادت قیلوچیلار شریکلرگه ایه ر ولرنده گمانغه غنه ایه ر رلر (وَاِنْ هُمْ اِلَّا یَخْرُصُونَ) دخی الله‌دان باشقه‌غه عبادت قیلوچیلار هیچ نرسه ایمه‌سلر مگر یالغانلارلار (هُوَ الَّذِی جَعَلَ لَكُمُ اللَّیْلَ) اول الله تعالی شوندی الله‌در سزنك اوچون کیچنی خلق قیلدی (لِتَسْكُنُوا فِیهِ) اول کیچده قرارلانوو کزاوچون (وَالنَّهَارَ مُبْصِرًا) دخی کوندزنی یاقتر طوچی ایتب خلق ایتدی اسباب معیشتنی ایسته وکزاوچون (اِنَّ فِی ذٰلِكَ) درستلکده بو کیچ برله‌ن کوندزنی بو رەوشچه الله‌نك یاراطووندە بولغوچیدر (لَآیَاتٍ لِقَوْمٍ یَسْمَعُونَ) فکر هم اعتبار قیلوب ایشتکان آدملرگه الوغ علامتلر (قَالُوا اتَّخَذَ اللهُ وَلَدًا) مشرکلر الله تعالی بالا توتدی دیدیلر (سُبْحَانَهُ) الله تعالی بالاتوتمافدن یراق بولدی (هُوَ الْغَنِیُّ) اول الله تعالی بالادن مستغنیدر بالا توتو احتیاج اوچون بولا (لَهُ مَا فِی السَّمٰوٰاتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ) اول الله تعالی اوچوندر کوکلرده هم یرلرده بولغان نرسه لر (اِنْ عِنْدَكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ بِهٰذَا) سزنك حضورکزده الله‌نك بالاتوتووینه اصلا دلیل یوقدر (اَتَقُولُونَ عَلَی اللهِ) الله اوزەرینه ئەینه‌سزمی (مَا لَا تَعْلَمُونَ) بلمه‌گان نرسه‌کزنی * بوآیتده دلالت بارهر بردلیلسز ـ وزنك جهالت ایدکنه هم اعتقادات اوچون دلیل قاطع کیرەك ایکانلك گه هم اعتقاداتده تقلیدنك درست توگللکینه (قُلْ) ئەیت سین ای محمد علیه السلام (اِنَّ الَّذِینَ یَفْتَرُونَ عَلَی اللهِ الْكَذِبَ) درستلکده الله اوزەرینه یالغانغی افترا قیلغان آدملر (لَا یُفْلِحُونَ) سعادت که ایرشمه‌سلر یعنی تموغدن قوتلماسلار وجنت سعادتنه ایرشمه‌سلر (مَتَاعٌ فِی الدُّنْیَا) کافرلرنك الله تعالی اوزەرینه یالغانغی افترا قیلولاری دنیاده ترکلك مدتلرنده آز فائده‌لەنه تورغان نرسه لریدر (ثُمَّ اِلَیْنَا مَرْجِعُهُمْ) مونك صوکنده برگه در آلارنك قایتاچق اورنلاری (ثُمَّ نُذِیقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِیدَ) مونك صوکنده یعنی ئولگاچ آلارغه قاطی عذابنی تانوتورمز (بِمَا كَانُوا یَكْفُرُونَ) کافر بولولاری سببلی (وَاتْلُ عَلَیْهِمْ) ای محمد علیه السلام مکه کافرلری اوزەرینه اوقوسین (نَبَاَ نُوحٍ) نوح علیه السلامنك خبرینی هم قومینك خبرینی (اِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ) نوح علیه السلام قوم شول وقتده اغی خبرینی اوقواول وقتده نوح قومنه ئەیتدی (یَا قَوْمِ) ای قوم (اِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَیْكُمْ) اگر سزگه الوغ وآغر اش بولسه

٢) کوکده‌گی جان ایه‌لری فرشته‌لرگه توگل بلکه شورا سوره‌سنده ئەیتکانچه بزم کبی حیوانلر باردر. ش. ح.

(مَقامی وتَذْکیری) مینم سزنك آراکزده تورووم هم‌سزنی دینگه کررگه وعظ قیلووم (بآیٰات الله) الله‌نك آیتلری برله‌ن وعظ‌قیلووم (فَعَلَی الله تَوَکَّلْتُ) بس‌مین‌اشلرمنی الله‌غه تابشردم (فَأَجْمِعُوا أَمْرَکُمْ وَشُرَکَاءَکُمْ) بس اوز اشکزگه قصد وعزم قیلووکز شریکلرکز (معبودلرکز) برله‌ن برگه * واومع معناسنده (ثُمَّ لَا یَکُنْ أَمْرُکُمْ عَلَیْکُمْ غُمَّةً) مونك صوکنده اشکز ومالکز اوزکزگه یاشرن برلماسن یعنی اشکزنی ومالکزنی ظاهر قیلمکز (ثُمَّ اقْضُوا إِلَیَّ) مونك صوکنده قصدقیلغان اشکزنی میکا اوتمکز یعنی قیلمکز (وَلَا تُنْظِرُونِ) میکا مهلت بیرمه‌کز (فَإِنْ تَوَلَّیْتُمْ) بس اگر مینم وعظمدن یوز دوندرسه‌کز (فَمَا سَأَلْتُکُمْ مِنْ أَجْرٍ) بس مین سزدن وعظ قیلووم اوزه‌رینه ثواب صورامادم (إِنْ أَجْرِیَ) مینم‌وعظ قیلووسنك ثوابی توگللر (إِلَّا عَلَی الله) مگر الله اوزه‌رینه‌در کیردك مینم وعظم سببلی ایمان کیتورکز وکیره‌ك مینم وعظمدن یوزدوندرکز میکا ضرر یوق میکا همیشه الله‌تعالی خدمتم اجرینی بیرر (وَأُمِرْتُ أَنْ أَکُونَ مِنَ الْمُسْلِمِینَ) دخی الله‌نك حکمنه‌اطاعت قیلوچیلاردن بولووم برله‌ن بیورلمش‌بولدم (فَکَذَّبُوهُ) بس قومی‌نوح علیه‌السلام‌نی یالغانغه توتدیلار یعنی یالغانغه توترلارنده دوام ایتدیلر (فَنَجَّیْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ فِی الْفُلْکِ) بس نوحنی هم‌نوح برله‌ن کیمه‌ده برگه بولغان مؤمنلرنی صوغه غرق بولودن قوتقاردق (جمعی سیکسان آدم دیگانلر) (وَجَعَلْنَاهُمْ خَلَائِفَ) هم بوقوتقارغان آدملرمزنی هلاك بولوچیلارغه خلیفه‌لر (قائم‌مقام‌لر) قیلدق (وَأَغْرَقْنَا الَّذِینَ) دخی شوندی آدملرنی طوفان صوویله غرق ایتدك (کَذَّبُوا بِآیَاتِنَا) اول آدملر بزنك آیتلرمزنی یالغانغه توتدیلار ایدی (فَانْظُرْ کَیْفَ کَانَ) بس ای محمدعلیه‌السلام اعتبارقیلوب قارایچك بولدی (عَاقِبَةُ الْمُنْذَرِینَ) پیغمبرلر برله‌ن قورقتلمش آدم‌لرنك صوکنی حاللری (ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ) مونك صوکنده نوح صوکندان یبه‌ردك بز (رُسُلًا) پیغمبرلرنی (إِلَی قَوْمِهِمْ) اوزلرینك قوملرینه (فَجَاءُوهُمْ بِالْبَیِّنَاتِ) بس اول پیغمبرلر اوزلرینك قوملرینه مدعالارنی اثبات قیلا طورغان ظاهر معجزه‌لرنی کیتردیلر (فَمَا کَانُوا لِیُؤْمِنُوا) بس اول پیغمبرلرنك قومی اول پیغمبرلرگه ایمان کیتررر بولمادیلار (بِمَا کَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ) پیغمبرلر یبه‌رلمه‌سدن بورون حقنی یالغانغه توتوغه عادت ایتولری سببلی (کَذَلِکَ) اوشانداق یعنی نوح‌علیه السلام‌نی یالغانغه توتولاری سببلی قومنی‌هلاك ایتدکمزکبی (نَطْبَعُ عَلَی قُلُوبِ الْمُعْتَدِینَ) شریعت چیگمدن ٹونکان آدملرنك کوکللری اوزه‌رینه قارالق‌مهریمزی باصارمزبو آیتده بنه‌لرنك فعللری‌نك الله‌نك قدرتی بنه‌لرنك کسبی برله‌ن واقع برلووینه اشارت‌بار (ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ) مونك صوکنده بوپیغمبرلر صوکندن یبه‌ردك بز (مُوسَی وَهَارُونَ) موسی برله‌ن هارون علیه‌السلامنی (وَإِلَی فِرْعَوْنَ وَمَلَائِهِ) فرعونگه‌هم قومنه‌یبه‌ردك (بِآیَاتِنَا) معجزه‌لرمز وعلامتلرمز برله‌ن یعنی توقزتورلی معجزه برله‌ن (فَاسْتَکْبَرُوا) بس فرعون هم‌قومی موسی برله‌ن هارون علیه‌السلامگه ایبه‌رودن تکبرله‌دیلر (وَکَانُوا قَوْمًا مُجْرِمِینَ) دخی فرعون هم‌قومی الوغ گناه ایبه‌سی بولغان قوم بولدیلار (فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا) بزنك حضورمزدن فرعون هم قومینه شك‌نی یبه‌رگوچی ظاهر معجزه‌لر برله‌ن حقاق کیلگان زمانده‌حقاقنی بلدیلر (قَالُوا) حقلغنی بلسه‌لرده افراط دشمانلغلارندن ده‌یندیلر (إِنَّ هَذَا) درستلکده موسی کیترکان نرسه (لَسِحْرٌ مُبِینٌ) ظاهر سحردر موسی‌نك

ان سحرده کامل مهارتی بار دیدیلر (قَالَ مُوسٰی) موسی علیه السلام ئه یتدی (اَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ) حق غه سحر دیب ئه یتورسزمی (لَمَّا جَاءَكُمْ) حقلق سزگه کیلگان زمانده (اَسِحْرٌ هٰذَا) بومینم سزگه کیترگان نرسه م سحرمی (وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ) حالبوکم سحرچیلر مقصودلارینه ایرشه سلر اما مین مقصودمه ایرشدم بس مین قیلغان نرسه البته سحر توگل (قَالُوا اَجِئْتَنَا) فرعوننك قومی حضرت موسی غه ئه یتدیلر سین بزگه کیلدگمی (لِتَلْفِتَنَا عَمَّا) بزنی شول نرسه دن «دین دن» دونده روك اوچون (وَجَدْنَا عَلَيْهِ آبَاءَنَا) اول نرسه «دین» اوزه رنده بز آنالارمز نی طابدق یعنی بزنی آنلارمز عبادت قیلغان صنملرگه عبادت قیلودان دوندرو اوچون کیلدگمی (وَتَكُونَ لَكُمَا الْكِبْرِيَاءُ فِي الْاَرْضِ) دخی سز ایکگزگه (موسی برله ن هارونغه) ییرده الوغلق (پادشاهلق) بولسون اوچون کیلدگمی ای موسی (وَمَا نَحْنُ لَكُمَا بِمُؤْمِنِينَ) وبز سزایکگزگه ایمان کیترو چیلر توگلمز (وَقَالَ فِرْعَوْنُ ائْتُونِي) دخی فرعون قومنه ئه یتدی میکا کیترگز (بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ) بیك ماهر بولغان هر بر سحرچیلی دیو (فَلَمَّا جَاءَ السَّحَرَةُ) بس سحرچیلر کیلگان زمانده (قَالَ لَهُمْ مُوسٰی) سحرچیلرگه موسی ئه یتدی (اَلْقُوا مَا اَنْتُمْ مُلْقُونَ) طاشلی تورغان نرسه گزنی طاشلا گز دیو یعنی قیلا طورغان سحرگزنی قیلگز (فَلَمَّا اَلْقَوْا) بس سحرچیلار سحرلی طورغان جبلرینی وطایاقلارنی تاشلاغانلاری زمانده (قَالَ مُوسٰی) موسی علیه السلام ئه یتدی (مَا جِئْتُمْ بِهِ السِّحْرُ) سزنك کیترگان نرسه گز البته سحردر یعنی سزنك حاضر قیلغان نرسه گز سحردر اما فرعون هم قومی سحر دیب آتاغان نرسه (یعنی مینم قیلغان معجزم) سحر توگلدر (اِنَّ اللّٰهَ سَيُبْطِلُهُ) درستلکده الله تعالی سزنك قیلغان سحرگزنی تیز باطل قیلور یعنی یوقغه چغارر (اِنَّ اللّٰهَ لَا يُصْلِحُ عَمَلَ الْمُفْسِدِينَ) درستلکده الله تعالی بوزوقاق قیلوچیلارنك اشینی توزوك قیلماس بو آیتده سحرنك حقیقی برنرسه بولمی خیالی براش کنه ایدکنه دلالت بار (وَيُحِقُّ اللّٰهُ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ) دخی الله تعالی اوزینك امرلری برله ن حق اشنی حقلار (وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ) گرچه الوغ گناه ایبه سی بولغان یاوز آدملر الله تعالی نك حق اشنی حقلاویلی مکروه کورسه لرده (فَمَا آمَنَ لِمُوسٰی) بس باشده موسی غه ایمان کیترمه دی (اِلَّا ذُرِّيَّةٌ مِنْ قَوْمِهِ) مگر موسی علیه السلامنك قومندن بنو اسرائیل بالالارندان بولغان بالالارندان بعضسی غنه ایمان کیتردی (عَلٰی خَوْفٍ مِنْ فِرْعَوْنَ وَمَلَائِهِمْ) فرعوندن هم قومندن قورقو اوزه رنده گنه ایمان کیتردیلر «وملائهم» ده ضمیرنی جمع قیلوالرغلق دعواسنده بولغان آدملرگه قاینا طورغان ضمیرنی جمع قیلوعادت بولغانغه بناء یاکه فرعوندان آلی مراد بولوغه بناء (اَنْ يَفْتِنَهُمْ) فرعوننك ایمان کیترگان آدملرنی عذاب قیلاووندان قورقو اوزه ریله یعنی قورقوب غنه ایمان کیتردیلر (وَاِنَّ فِرْعَوْنَ لَعَالٍ فِي الْاَرْضِ) دخی درستلکده فرعون البته ییرده غالب و وسنوندر (وَاِنَّهُ لَمِنَ الْمُسْرِفِينَ) دخی درستلکده اول فرعون اسراف قیلوچیلاردندر یعنی الوهیت دعوی قیلووی سببلی چیکدن اوتوچیلردندر (وَقَالَ مُوسٰی يَا قَوْمِ) دخی موسی علیه السلام ئه یتدی ای قوم (اِنْ كُنْتُمْ آمَنْتُمْ بِاللّٰهِ) اگر سز الله غه ایمان کیترگان

بولساكز (فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا) بس اول الله‌تعالى اوزه‌رينه اشلركزنى تابشركز (اِنْ كُنْتُمْ مُسْلِمِينَ) اگر سز الله‌نك قضاسنه بوى صونوچى بولساكز (فَقَالُوا عَلَى اللّٰهِ تَوَكَّلْنَا) بس موسى عليه السلام نك ايمان كيتركان قومى ئه يتديلر بزاشلرمزنى الله‌غه تابشردق (رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً) اى ربمز بزنى فتنه وعذاب اورنى قيلما (لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) ظلم قيلوچى قوم اوچون يعنى ظالم بولغان قوملرنى بزگه ايركلى قيلما اگر ايركلى قيلساك آلار بزنى عذاب قيلورلار (وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ) دخى بزنى رحمتك برله‌ن قوتقارغاى ايدك (مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ) كافر بولغان قوملدن * «مسجد البيت» ئوى مسجدى حقنده الله‌تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايلدردى (وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى وَأَخِيهِ) بز موسى‌غه هم قرده‌شى هارونغه وحى قيلدق (أَنْ تَبَوَّآ لِقَوْمِكُمَا) قوملركز اوچون عبادت ونماز اوچون حاضر قيلكز ديو (بِمِصْرَ) مصرده (بُيُوتًا) ئوى لرنى بوآيتده الله‌تعالى موسى برله‌ن هارون (عليهما السلام)غه خطاب ايتكان چونكه عبادت اورنلارى اختيار قيلماق البته پيغمبرلرگه تابشرلا (وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً) دخى سزاى قوم ئوى لركزنى قبله طرفنه قيلكز يا كه ئويلركزنى مسجد قيلكز يا كه ئوى لركزنى قبله طرفنه يونه لگان مسجد لر قيلكز (وَأَقِيمُوا الصَّلٰوةَ) دخى نماز اوقوكز يعنى ئوى لركزده اوقوكز امين بولغانكزغه قدر بوآيتده الله‌تعالى عامه‌گه خطاب ايتدى چونكه مسجدلر ياصاو هم مسجدلرده نماز اوقو عامه‌گه واجب (وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ) دخى اى موسى مؤمنلرگه دنياده نصرت برله‌ن آخرتده جنت برله‌ن سؤيونچ بيربوآيتده الله‌تعالى موسى عليه السلام‌غه خطاب ايتكان بشارتنى هم بشارت بيروچينى تعظيم اوچون چونكه بشارت حقيقتده شريعت ايپه‌سينك وظيفه‌سى بولا موسى عليه السلام هم قومى كعبة الله‌غه قاراب نماز اوقيلار ايدى اماباشده كافرلرنك رنجتوولرندن قورقوب ياشرتن ئوى لرنده نماز اوقوديلار نيته‌كه رسول الله هم امتى‌ده ابتداء اسلامده مكه‌ده ياشرتن نماز اوقوديلار بوآيت موسى عليه السلام برله‌ن هارون عليه السلام قصه‌سنده بولسه‌ده هم قورقو وقتنده ئويلرده مسجد توتوحقنده بولسه‌ده لكن بزدن الك بولغان پيغمبرلرنك شريعتلرين الله‌تعالى هم رسول الله انكارسز قصه قيلغانده بزگه شريعت بولوروينه بناء هم «واقيموا الصلوة» لفظى نك خوف برله‌ن امن برله‌ن مقيد بولمى مطلق بولوروينه بناء بوآيت دلالت قيلادر مسجد بيت نى توتونك مشروع ومستحب بولوروينه بومسجدنى فقهاء عرفنده «مسجد البيت» ديب آطيلار لكن مسجد البيت مكه‌ده مسجد الجماعت كه باشقه چونكه مسجد البيت نك اوستونده وطى، بول هم تغوط درست اماسجد جماعتنك اوستونده براشلرنى قيلودرست توگل هم ئويلرنده بر خاص اورننى مسجد ياصاب نفل نمازلارنى شول اورنده اداء قيلو كوركام اش رسول اكرم هم سلفنك كوبره‌گى نفل نمازلارنى هم سنت مؤكده لرنى خصوصا ايرته نمازينك سنتنى هم جمعه كيچه سنده وترنى مسجد البيت ده اداقيلغانلار بومشروع اش امابزده نى اوچون تاشلانغاندر؟ (وَقَالَ مُوسَى رَبَّنَا) دخى موسى (عليه السلام) ئه يتدى اى ربمز (إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَهُ) درستلكده سين فرعون‌گه هم قومنه بيردك (زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) دنيا تركلكنده زينتنى (يعنى مزين كييملرنى وآطلاناچق كوركام حيوانلارنى) دخى كوب مالللرنى (رَبَّنَا لِيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِكَ) اى ربمز فرعونلر دينكدن آزدررلار (رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَى أَمْوَالِهِمْ) اى ربمز

اول فرعونلرنك بالالاری اوزه‌رینه هلاکتنی بیریعنی مالللارنی هلاك ایت (وَاشْدُدْ عَلٰی قُلُوبِهِمْ) دخی فرعون‌لرنك کوکللرینه قاطیلقنی بیر یعنی کوکللرینه قارالق مهربنی باص (فَلَا یُؤْمِنُوا حَتّٰی یَرَوُا الْعَذَابَ الْاَلِیمَ) بس فرعونلر ایمان کیترمه‌سونلر رنجتکوچی عذابنی کورگانلرینه قدر حضرت موسی شول طریق فرعون‌لرنك حالنه مطلع بولغان‌نك صوکنده دعا قیلدی حضرت هارون آمین دیدی (قَالَ قَدْ اُجِیبَتْ دَعْوَتُکُمَا) الله تعالی ئه‌یتدی دعالارکز (یعنی موسی برلهن هارون‌نك دعاسی) تحقیق قبول قیلندی (فَاسْتَقِیمَا) بس رسوللککز هم دعرتکز اوزه‌رنده ثابت بولکز (وَلَا تَتَّبِعَانِّ سَبِیلَ الَّذِینَ لَا یَعْلَمُونَ) دخی بلمه‌گان نادان آدم‌لرنك یول‌لارینه حکمنی آشقده‌روده دخی وعده‌مه اشانماوده ایبه‌رمه‌کز حضرت موسی‌نك دعاسندان فرق کون صوك اوتکاچ فرعونلرئه عذاب ایندی دیگانلر (وَجَاوَزْنَا بِبَنِی اِسْرَائِیلَ الْبَحْرَ) دخی بز اسرائیل بالالارینی دیکگزدن ئونکاردك (فَاَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ) بس اسرائیل بالالارینه فرعون هم‌عسکری آرطلارندان بیتب توتاشدیلار یعنی قووب بیتدیلار (بَغْیًا وَعَدْوًا) اطاعتدن باش تارتقالاری وظالم بولغانلاری حالده (حَتّٰی اِذَا اَدْرَکَهُ الْغَرَقُ) تاکم فرعون‌که صوغه باطو تورتاشدی یعنی صوغه باطوب هلاك بولووی یاقلاشقاچ (قَالَ آمَنْتُ) فرعون ئه‌یتدی ایمان کیتردم مین (اَنَّهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا الَّذِی) اوشبو طریق برلهن ایمان کیتردم درستلکده شأن حقلق برلهن عبادت قیلنمش ذات یوق مگر شول ذات کنه‌در (آمَنَتْ بِهِ بَنُوا اِسْرَائِیلَ) اول ذات که اسرائیل بالالاری ایمان کیتردی یعنی اسرائیل بالالاری ایمان کیترگان معبودکه ایمان کیتردم (وَاَنَا مِنَ الْمُسْلِمِینَ) حالبوکم مین‌الله‌غه بوی صونوچیلاردان‌من (اٰلْاٰنَ وَقَدْ عَصَیْتَ قَبْلُ) الله تعالی ئه‌یتدی حاضرمی ایمان کیتردك حالبوکم موندان الك عمرك بوینچه گناه قیلدك (وَکُنْتَ مِنَ الْمُفْسِدِینَ) دخی ایماندان آزدروچی وبوزوقلق قیلوچیلاردان بولدك سین (فَالْیَوْمَ نُنَجِّیكَ بِبَدَنِكَ) بس بوکونده سینی ای فرعون جانسزغنه ئه‌نك برلهن بولغانك حالده دیکگز تؤبه‌دن یراق قیلوب بیر یوزینه چغارزمز (لِتَکُونَ لِمَنْ خَلْفَكَ آیَةً) اوزکدن صوکغی آدم‌لرگه علامت بولووك اوچون چونکه اسرائیل بالالارینك کوکللرنده فرعون‌نك الوغلغی قرارلانغان هم فرعوننی حضرت موسی الله تعالی غرق قیلاچاق دیو سؤیله‌دکنده تصدیق قیلمادیلار دیکگز قریبنده تاشلانغان حالده ئه‌ننی کورگاچکنه تصدیق قیلدیلار (وَاِنَّ کَثِیرًا مِنَ النَّاسِ) دخی درستلکده آدملردن کوبسی (عَنْ آیَاتِنَا لَغَافِلُونَ) بزنك آیتلرمزدن غافللردر هیچ اعتبار وفکر قیلماسلار (وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِی اِسْرَائِیلَ) وتحقیق بز اسرائیل بالالارینی ایندردك (مُبَوَّءَ صِدْقٍ) راستلق ونؤزولك بولغان اورنغه یعنی شامغه ومصرغه (وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّیِّبَاتِ) دخی خوش ولذیذ نعمتلردن رزقلاندردق بز اسرائیل بالالارینی (فَمَا اخْتَلَفُوا) بس اسرائیل بالالاری دین‌اشلرنده اختلاف قیلمادیلار (حَتّٰی جَاءَهُمُ الْعِلْمُ) اوزلرینه توراتنی بلو کیلگانگه قدر یعنی بنو اسرائیل‌نك دین اشلرنده اختلافلاری بولمادی مگر توراتنی اوقوبده حکملرینی بلگان صوکنده‌غنه بولدی یاکه رسول‌الله امرنده اختلافلاری بولمادی مگر رسول‌الله‌نك صدقنی بلگان‌نك صوکنده‌غنه بولدی (اِنَّ رَبَّكَ یَقْضِی بَیْنَهُمْ) درستلکده سینك

ربك اى محمد (عليه السلام) بنو اسرائيل آراسنده حكم قيلور (يَوْمَ الْقِيامَةِ) قيامت كونده (فيما) شول نرسه ده حكم قيلور (كانُوا فيه يَخْتَلِفُونَ) اول نرسه ده اسرائيل بالالارى اختلاف قيلديلار بس قيامت كونده الله تعالى حقلقده بولغان آدملر برله ن باطللقده بولغان آدملر آراسنى آيورور يعنى حقلقده بولغان آدملرنى اوجماغه كرتر باطللقده بولغان آدملرنى تموغه كرتر (فَانْ كُنْتَ فى شَكٍّ) بس اگراى محمد (عليه السلام) شكده بولساك سين (مِمّا اَنْزَلْنا اِلَيْكَ) برزلك سيكا ايندرگان نرسه مزدن (قصه لردان) يعنى شكده بولووك فرض قيلنغان تقديرده (فَاسْأَلِ الَّذينَ) بس بو قصه لارنى شوندى آدم لردن (يهود لردن) صورا (يَقْرَؤُنَ الْكِتابَ) اول آدملر تورات كتابينى اوقورلار (مِنْ قَبْلِكَ) سيندن الك چونكه اهل كتاب فاشنده بو قصه لار محقق در ياكه بو امردن مقصود رسول اكرمنى آرتق قرارلاندرو مراد شونلك اوچونده رسول الله شكده قيلميم وصورا ميمده ديمش ياكه رسول الله غه خطابدان امتنه خطاب مراد (لَقَدْ جاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ) تحقيق اى محمد (عليه السلام) سيكا ربكدن قطعى آيتلر برله ن حقلق كيلدى (فَلا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ) بس حقده شك قيلوچيلاردان بولماغل (وَلا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذينَ) دخى شوندى آدملردن بولماغل (كَذَّبُوا بِآياتِ اللّٰهِ) اول آدملر الله نك آيتلرينى يالغانغه تونديلار (فَتَكُونَ مِنَ الْخاسِرينَ) اگر الله نك آيتلرينى يالغانغه توتوچيلاردان بولساك ضرر ايتوچيلردن بولورسن (انَّ الَّذينَ) درستلكده شوندى آدملر (حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ) اول آدملر اوزه رينه ربكنك سوزى ثابت بولدى يعنى آلار كفرلرنده ثوله رلر عذابده مكنگو قالورلار ديگان سوزى (لا يُؤْمِنُونَ) البته اول آدملر ايمان كيترمه سلر چونكه ربكنك سوزى نك يالغان بولووى قضاسى نك بوزولووى احتمال وصورت تورتمى (وَلَوْ جاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ) گرچه آلارغه الله نك هربر آيتى كيلسه ده چونكه ايمانلارى نك اصل سببى الله نك ارادەسى نك متعلق بولووى البته اول متحقى (حَتّٰى يَرَوُا الْعَذابَ الْاَلِيمَ) رنجتوچى عذابنى كورگانلرينه قدر ايمان كيترمه سلر اما عذابنى كورگان نك صوكنده ايمان كيتررلر لكن اول ايمان نك فائده سى بولماس (فَلَوْلا كانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ) بس بز هلاك ايتكان قريه اهللرى عذابنى كورمه سدن بورون ايمان كيترگان بولسالار ايدى (فَنَفَعَهٰا ايمانُهٰا) اول قريه اهللرى نك ايمانلارى اوزلرينه فائده بيرگان بولور ايدى يعنى ايمانلارينى الله تعالى قبول ايتب عذاب ايندرمه گان بولور ايدى لكن اش اوتكاچ ايمان كيتردىلر (اِلّا قَوْمَ يُونُسَ) لكن يونس (عليه السلام) نك قومى (لَمّا آمَنُوا) عذاب اينمه سدن بورون علامتنى كورگاچده ايمان كيترگانلرى زمانده (كَشَفْنا عَنْهُمْ) يونس (عليه السلام) نك قولندن آچدق بز (عَذابَ الْخِزْيِ فِى الْحَيٰوةِ الدُّنْيا) دنيا تركلكنده رسوالق عذابنى يعنى بيبه ردك ايندرمه دك (وَمَتَّعْناهُمْ اِلىٰ حينٍ) دخى قوم يونسنى اجل وقتلارينه قدر فائده لەندردك بز * يونس عليه السلام موصل قريه سندن نينوى خلقنه پيغمبر ايتب بيبه رلدى نينوى خلقى يونس عليه السلام نك پيغمبرلكنه ايمان كيترمه ديلر يالغانغه تونديلار يونس عليه السلام اوزينك قومنى سزگه اوچ كوندن عذاب ايده ديو قورقندى الله نك وعده سى سوزيله دى عذاب وعده سى يانملاشقاچ كوكده بيك توتونلى قارا بولوط ظاهر بولدى نينوى خلقينك شهرلرينى تمام بولوط قابلادى

بس خلق بيك قورقشب يونس عليه السلام نى ايسته ديلر لكن طابمادىلر يونس عليه السلام نك راست پيغمبر
ايدكنى هم سوزينك راستلغنى شكسز بلديلر صوكره بالالارينى خاتون لارينى وبتون مالارينى آلوب
قرغه چقديلار بالالارىله آناسنى آيوردىلار بيك قورقب يغلاشديلار تاوشلار كوتهرلدى اخلاص
برلهن كفرلرندن توبه قيلوب ايمان اظهار قيلوب الله غه بيك يالوارديلار الله تعالى بولارنى جمعه محرم اونى
عاشوراء كون عذابدان قوتقاردى (وَلَوْشَاءَ رَبُّكَ) اى محمد عليه السلام اگر ربك تلهسه ايدى (لَآمَنَ مَنْ
فِى الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا) بيرده بولغان آدملر جبيلغانلارى حالده هيچ برسى قالماينجه ايمان كيتررلر
ايدى لكن تلهمه دى (اَفَاَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ) اى محمد عليه السلام الله تلهمه گان نرسه برلهن سينمى آدملرنى
كوچايسن (حَتّٰى يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ) مؤمن بولغان لارينه قدريعنى البته سين الله تعالى ايمان لارينى تلهمه گانده
آلارنى كوچلهب ايمان كيترته آلمازسون * رسول اكرم قومى نك ايمانده آرتق حريصلغنى بلدرگاچ
الله تعالى بو آيتنى ايندردى (وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ اَنْ تُؤْمِنَ) هيچ برنفس اوچون ايمان كيتر و لائق
بولمادى (اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ) مگر الله نك اذنى هم ارادهسى برلهن گنه لائق بولدى (وَيَجْعَلُ الرِّجْسَ دخى الله
تعالى عذابنى قيلور (عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ) عقللى بولماغان آدملر اوزهرينه يعنى دليللرده وآيتلرده
فكر قيلوغه عقللرينى صرف قيلماغان آدملر اوزهرينه (قُلِ انْظُرُوا) ئهيت سين اى محمد عليه السلام مكه
كافرلرينه فكر قيلكز (مَاذَا فِى السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ) كوك لرده وييرلرده نرسه لر بار اگر كوكلرده
وييرلرده برلغان نرسه لرده فكر قيلساكز الله نك بر بولووى نك دليللرينه ايرشرسز هم كامل قدرت
ابيهسى ايدكنى بلورسز (وَمَا تُغْنِى الْآيَاتُ وَالنُّذُرُ) آيتلر هم قورقتوچى رسوللر موكسز قيلماس (عَنْ
قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ) الله نك علمنده ايمان كيترمه گان قومدن يعنى ايمان كيترمه ولرى الله نك علمنده هم
مكمنده ثابت برلغان قوم گه آيتلر هم رسوللر فائده بيرمهسلر (فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ) بس مكه كافرلرى
كوتهسلر (اِلَّا مِثْلَ اَيَّامِ الَّذِينَ) مگر شوندى آدملرنك كونلرى نك اوخشاشنى كوتهرلر (خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ)
اول آدملر مكه كافرلرندن بورون وتديلر يعنى اوزلرندن بورون بولغان قوم گه اينگان عذابنك
مثلنى كوتهرلر (قُلْ فَانْتَظِرُوا) اى محمد عليه السلام مكه كافرلرينه ئهيت عذابنى كوتكز (اِنِّى مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ)
درستلكده مين سزنك برلهن برگه كوتوب تورو وچيلاردان من ديو (ثُمَّ نُنَجِّى) مونك صوكنده عذابدان
قوتقارمز (رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا) پيغمبرلرمزنى هم پيغمبرلرگه ايمان كيتركان آدملرنى (كَذٰلِكَ) اوشانداق
يعنى رسوللرمزنى هم ايمان كيتركان آدملرنى قوتقاردقمز كبى (حَقًّا عَلَيْنَا) بوعذابدن رسوللرنى هم مؤمنلرنى
قوتقارو برزنك اوزهرمزگه ثابت بولماق برلهن ثابت بولدى (نُنْجِ الْمُؤْمِنِينَ) پيغمبرلرنى هم مؤمنلرنى
قوتقاردقمز كبى اى محمد عليه السلام سينى هم سيكا ايمان كيتروچيلرنى عذابدان قوتقارمز (قُلْ يَا اَيُّهَا النَّاسُ)
اى محمد عليه السلام ئهيت سين اى آدملر (مكه اهلى) (اِنْ كُنْتُمْ فِى شَكٍّ مِنْ دِينِى) اگر سزمينم دينمدن
شكده بولساكز (فَلَا اَعْبُدُ الَّذِينَ) بس مين شوندى نرسه لرگه عبادت قيلامامن (تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ)
سز الله دن باشقه بولغان نرسه لرگه (صنم لرگه) عبادت قيلورسز (وَلٰكِنْ اَعْبُدُ اللّٰهَ الَّذِى) لكن شوندى

اللهغه عبادت قیلورمن (یَتَوَفّٰاکُمْ) اول الله سزلرنك جانلارکزنی آلور (ثوتور) یعنی مینم دینمنك خلاصه‌سی شول‌مین سزیاصاغان نرسه‌لرگه عبادت قیلمیم بلکه اوزمنی وسزنی یاراطقان هم ثوتروچك اللهغه عبادت قیلام مینم دینمده انصاف کوزی‌ایله اعتبار قیلوب قاراکز هم‌صاف عقلغه عرض قیلکز (وَاُمِرْتُ اَنْ اَکُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِینَ) دخی مین صاف عقل برله‌ن هم وحی برله‌ن ثابت بولغان نرسه‌گه (دین‌گه) ایمان کیتروچیلردن بولمام برله‌ن بیورولمش بولدم (وَاَنْ اَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّینِ) دخی یوزکنی دین‌گه توغری توت دیو بیورولدم (حَنِیفًا) اول باطل دیندن حق‌لغه آوشقرچی بولغانی حالده یعنی مین دیننده توغری ثابت بولو برله‌ن بیورولمش بولدم (وَلَاتَکُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِکِینَ) دخی اللهغه شرکت قاطوچیلاردان بولماسین دیوبیورلمش بولدم (وَلَاتَدْعُ مِنْ دُونِ اللّٰهِ)دخی‌ای محمد (علیه‌السلام) اللهدان باشقه‌غه عبادت قیلماسین (مَالَایَنْفَعُكَ) اوزکا فائده بیرمه‌گان نرسه‌گه (وَلَایَضُرُّكَ) دخی اورکا ضرر ده بیرمه‌گان نرسه‌گه (فَاِنْ فَعَلْتَ) بس ای محمد (علیه‌السلام) اگر بواشنی قیلساك یعنی فائده وضرر بیروگه قدرتی یتمه‌گان نرسه‌گه برتقدیر عبادت قیلساك (فَاِنَّكَ اِذًا) بس درستاکده بووقتده سین (مِنَ الظّٰالِمِینَ) اوزینه ظلم ایتوچیلردن سن بو خطاب ظاهرده رسول‌اللهغه بولسه‌ده حقیقت‌ده امتمه‌در (وَاِنْ یَمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ) وای محمد (علیه‌السلام) اگر سینی‌الله ضرر (فقیرلك وآورو) برله‌ن توتسه(فَلَا کَاشِفَ لَهُ) بس‌اول ضررنی هیچ آچوچی (بترو‌چی) بوقدر (اِلَّا هُوَ) مگر اول‌الله‌تعالی اوزینه‌گنه‌در (وَاِنْ یُرِدْكَ بِخَیْرٍ) واگر ای محمد علیه‌السلام الله‌سینی ایزگولك برله‌ن تله‌سه (فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ) بس‌الله‌تعالی نلك تله‌گان فضلنی هیچ قایتاروچی (بیبه‌روچی) بوقدر (یُصِیبُ بِهِ) اول ایزگولکنی الله تعالی ایرشدرر (مَنْ یَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ) قللارندن تله‌گان آدمنه (وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِیمُ) واول الله‌تعالی گناهلارنی یارلقاغوچی ورحمت قیلغوچیدر (قُلْ یَا اَیُّهَا النَّاسُ) ثه‌یت سین ای محمد ای آدملر دیو (قَدْ جَاءَكُمُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ) تحقیق ربکزدن سزگه حق (قرآن یاکه‌رسول) کیلدی حاضر اصلا عذر قالمادی (فَمَنِ اهْتَدٰی) بس کمدر اول حق‌غه ایمان‌کیترو سببلی توغری بولغه کونلدی (فَاِنَّمَا یَهْتَدِی لِنَفْسِهِ) بس بودر باشقه توگلدر اول کشی حق‌غه اوزی اوچون کوناور یعنی فائده‌سی اوزینه بولور (وَمَنْ ضَلَّ) وکمدر حق‌غه ایمان کیترمه‌و سببلی توغری بولدان آداشسه (فَاِنَّمَا یَضِلُّ عَلَیْهَا) بس بودر باشقه توگلدر اول کشینك حقدن آزووی اوزینك ضررینه یعنی ضرری اوزینه بولور (وَمَا اَنَا عَلَیْكُمْ بِوَکِیلٍ) ومین سزنك اوزه‌رکزگه وکیل توگلمن یعنی اشلرکز تابشرلمش کشی توگلمن دیوب ثه‌یت(وَاتَّبِعْ مَا یُوحٰی اِلَیْكَ) وای محمد علیه‌السلام اورکاوحی قیلنغان نرسه‌گه ایبه‌ر (وَاصْبِرْ حَتّٰی یَحْکُمَ اللّٰهُ) دخی الله یاردم برله‌ن حکم قیلغانغه‌قدر کافرلرنك رنجتروینه صبر قیل (وَهُوَ خَیْرُ الْحَاکِمِینَ) واول الله تعالی‌حکم قیلوچیلرنك ایزگوره‌گیدر یونس سوره‌سینك ترجمه‌سی تمام بولدی

﴿ اون برنچی سوره هود سوره‌سی مکه‌ده اینگان یوزده یکرمی اوچ آیت ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(الٓرٰ) بو سوزلرنن مرادیمنی جناب حق اوزی بلور (کِتٰابٌ اُحْکِمَتْ آیَاتُهُ) آیتلری محکم قیلنغان

کتابدر اوشبو یعنی لفظ هم‌معنی جمعلدن اختلال کیلمی طورغان نظم برله‌ن نظم قیلغاندر (ثُمَّ فُصِّلَتْ) مونك صوگنده بوکتابنك آیتلری اعتقادلار هم حکملر هم‌وعظلر وخبرلر برله‌ن بیان قیلندی (مِنْ لَدُنْ حَکِیمٍ خَبِیرٍ) هرنرسه‌نك ظاهریني وباطنیني بلگوچی‌بولوب وهر اشده حکمت ایه‌سی بولغان الله حضورندن (اَنْ لَا تَعْبُدُوا) بوکتابنك آیتلری بیان قیلندی بنده‌لر عبادت قیلماسونلار اوچون (اَلَّا اللّٰهَ) مگر بر الله‌غه‌غنه عبادت قیلسونلار اوچون (اِنَّنِی) درستلکده مین یعنی محمد علیه السلام (لَکُمْ) سزلرگه (مِنْهُ) اول الله‌تعالی طرفلدن (نَذِیرٌ) شرك اوزه‌رینه عذاب برله‌ن قورقدوچیمن (وَبَشِیرٌ) دخی توحید اوجماخ برله‌ن سوُیونچ بیروچیمن دیوئه‌یتکل (وَاَنِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّکُمْ) دخی بوکتابنك آیتلری بیان قیلندی ربکزدن گناه‌لارگزدن یارلقامق ایسته‌وگز اوچون (ثُمَّ تُوبُوا اِلَیْهِ) مونك صوگنده ربکزگه قایتووگز اوچون یعنی توبه برله‌ن مقصودلارگزغه ایرشووگز اوچون (یُمَتِّعْکُمْ مَتَاعًا حَسَنًا) ربکز سزنی کورکام فائده‌له‌ندرو برله‌ن فائده‌له‌ندرر (اِلٰی اَجَلٍ مُسَمًّی) آطالمش ومعلوم بولغان مدت‌که قدر یعنی مقدر بولغان عمرلرگزنك آخریله قدر (وَیُؤْتِ کُلَّ ذِی فَضْلٍ) دخی الله‌تعالی هربردین‌ده فضل ایه‌سینه بیرر (فَضْلَهُ) دنیاده‌وآخرتده فضلی‌نك جزاسنی یعنی توبه قیلغان توحید ایه‌سی دنیاوآخرت سعادتنه ایرشور (وَاِنْ تَوَلَّوْا) واگرسز توحیددن هم توبه‌دن یوز دوندرسه‌گز (فَاِنِّی اَخَافُ عَلَیْکُمْ) بس درستلکده‌مین سزنك اوزه‌رگزگه قورقامن (عَذَابَ یَوْمٍ کَبِیرٍ) الوغ کون‌نك عذابندن (اِلَی اللّٰهِ مَرْجِعُکُمْ) الله‌غه‌در قایتاچاق اورنگز (وَهُوَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیرٌ) واول الله‌تعالی‌نك هرنرسه اوزه‌رینه کوچی‌یتکوچیدر (اَلَا) آگاه اولگز (اِنَّهُمْ یَثْنُونَ صُدُورَهُمْ) درستلکده اول کافرلر کوکره‌کلرینی حقدن دوندررلر (لِیَسْتَخْفُوا مِنْهُ) سرلرینی الله‌دن یاشرولری اوچون بس آلارنك سرلربنه رسول‌الله مؤمنلر توشوُنمه‌سلر دیو گمان قیلورلار بو ذکر قیلغان آیت مشرکلردن بر جماعت حقنده ایندی دیگانلر اول جماعت گمان قیلغانلار اگر ته‌ره‌ز پرده‌لرینی توُشوُرسه‌ك کیمه‌لرمز برله‌ن اوُرتلسه‌ك کوکره‌کلرمزده بولغان محمد صلی‌الله علیه وسلمگه دشمانلقمزنی یاشرسه‌ك هیچ‌کم بلمه‌س دیو (اَلَا حِینَ یَسْتَغْشُونَ ثِیَابَهُمْ) آگاه اولگز کافرلر کیمه‌لری برله‌ن اوُرتلگانلری وقتنده (یَعْلَمُ مَا یُسِرُّونَ) الله‌تعالی کافرلرنك کوکللرنده یاشرگان نرسه‌لرینی باور (وَمَا یُعْلِنُونَ) دخی کافرلرنك آوزلاری برله‌ن آشکاره قیلغان نرسه‌لرینی بلور (اِنَّهُ) درستلکده اول الله‌تعالی (عَلِیمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ) کوکره‌ك ایه‌لرینی بلگوچیدر یعنی کوکره‌کده‌گی سرلرنی بلگرچیدر (۱۲ نچی جزء باشی) (وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِی الْاَرْضِ) ویبرده یوُزی طورغان جان ایه‌سیندن بوقدر (اِلَّا عَلَی اللّٰهِ رِزْقُهَا) مگر بولدی ایسه اول جان ایه‌سی‌نك رزقی الله‌تعالی اوزه‌رینه در یعنی رزقلارینه وبعیشتلرینه الله‌تعالی کفیلدر (وَیَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا) دخی اول الله‌تعالی جان ایه‌سینك ترك وقتنده قرارلانغان اورنینی وتولگان صوگنده قویلغان اورنینی بلور (کُلٌّ فِی کِتَابٍ مُبِینٍ) جان ایه‌لرندن هم‌مالدرندن هربرسی ظاهر برلغان کتابده (لوح المحفوظده) در (وَهُوَ الَّذِی) واول الله‌تعالی شوندی الله‌در (خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ) کوکلرنی وبیرلرنی یاراتندی (فِی سِتَّةِ اَیَّامٍ)

آلتی کونده (وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ) دخی اللهنك عرشی کوکلرنی وییرلرنی یاراطماسدن بورون صو اوزرنده ایدی یعنی عرشی برلهن صو آراسنده هیچ نرسه یوق ایدی اما عرشی صواوستونده ایدی معناسنده توکل بو آیت دلالت قیلادر عرش برلهن صونك کوکلردن وییرلردن بورون مخلوق بولوویه (لِيَبْلُوَكُمْ) الله تعالی کوکلرنی وییرلرنی هم بو ایکسنده بولغان نرسه لرنی یاراطدی سزنی امتحان قیلووی اوچون یعنی امتحان قیلغان آدمنك معامله سی کبی معامله قیلووی اوچون (أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا) سزنك قایوکز عمل یوزندن کورکامره کدر چونکه کوکلر وییرلر هم کوکلرده وییرلرلرده بولغان نرسه لر سزنك وجودلرکزکه ومعیشتلرکزکه هم عمللرکز اوچون محتاج الیه بولغان نرسه لرکه سببلردر هم دلیل وعلامتلردر (وَلَئِنْ قُلْتَ) واگر ای محمد علیه السلام ئه یسه ك سین کافرلرکه (إِنَّكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ) درستلکده سز ئولگاندن صوك قبرلرکزدن قوبارلمش بولورسز دیو (لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا) البته کافر بولغان آدملر ئه یتورلر (إِنْ هَٰذَا) توکلدر بو بعثنی اثبات ایتوجی قرآن (إِلَّا سِحْرٌ مُبِينٌ) مگر ظاهر سحردر (وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ) واگر بز اول بعثنی انکار ایتوجی کافرلردن عذابنی کیچکترسه ك (إِلَىٰ أُمَّةٍ مَعْدُودَةٍ) وقتلاردن صانالمش بولغان آز جماعت که یعنی بر آز مدت کیچکترسه ك (لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ) البته کافرلر خورلاب ئه یتورلر بو عذابنی نرسه واقع بولووندن طییادر دیب (أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ) آگاه اولکز اول کافرلرکه عذاب کیلگان کونده (لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ) اول عذاب کافرلردن دوندرلمش توکلدر (وَحَاقَ بِهِمْ) واول کافرلرکه ایندی (مَا) شول نرسه سببلی (كَانُوا بِهِ) اول نرسه نی (عذابنی) کافرلر بولدیلار (يَسْتَهْزِئُونَ) خورغه صایور بولدیلار (وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً) واگر بز اوزمزدن آدمکه رحمتنی طاتوتساق یعنی نعمت بیرسه ك آدم اول نعمتنك لذتن طاتوتسه (ثُمَّ نَزَعْنَاهَا مِنْهُ) مونك صوکنده آدمدن اول رحمتنی صورساق (آلساق) (إِنَّهُ لَيَئُوسٌ كَفُورٌ) درستلکده اول آدم البته الله نك رحمتندن امید کیسوچیدر هم رحمتنی قاطی انکار ایتوچیدر (وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ نَعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَّاءَ) واگر بز آدمکه طاتوتساق ضررلار (فقیرلك وآورو) صوکنده نعمتلرنی (بایلق وسلامتلك نی) یعنی اوّل فقیر یاکه آور وایتوب صوکره بایلق وسلامتلك بیرسه ك (مَسَّتْهُ) اول ضررلار اول آدمنی طوتقان ایدی (لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي) البته آدم ئه یتور میندن باوزلقلار (قایغولار) کیتدی دیو (إِنَّهُ لَفَرِحٌ فَخُورٌ) درستلکده اول آدم البته شادلانغوچیدر هم ماقتانوچیدر الله تعالی نك طاتوتساق دیگان سوزنده دنیا نعمتلری، آخرت نعمتلرینك اورنه گی ایدکنه اشارت بار (إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا) لکن دنیاده آورلق لارغه صبرلق قیلغان آدملر (وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) دخی ایزگو عمللر قیلغان آدملر (أُولَٰئِكَ) بو صفتده بولغان آدملر (لَهُمْ مَغْفِرَةٌ) بو آدملر اوچون الله نك یارلقاووی بولغوچیدر (وَأَجْرٌ كَبِيرٌ) دخی الوغ اجر بولغوچیدر (فَلَعَلَّكَ) بس تحقیق سین ای محمد علیه السلام (تَارِكٌ بَعْضَ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ) سیکا وحی قیلنغان نرسه نك بعضسنی قویغوچی سین (وَضَائِقٌ بِهِ صَدْرُكَ) دخی بعض وقتده اوزکا وحی قیلنغان نرسه نك بعضسی سببلی کوکره گك تارایغوچیدر (أَنْ يَقُولُوا) کافرلرنك ئه یتولرندن قورقووك اوچون (لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ كَنْزٌ)

محمد علیه السلام اوزه رینه کوکدن خزینه ایندرلسه چی (أَوْ جَاءَ مَعَهُ مَلَكٌ) یایسه اول محمد علیه السلام برله ن برگه راستلاوچی فرشته اینسه چی دیدیلر * بر وقتده رسول الله غه مکه کافرلری ئه یتدیلر ای محمد علیه السلام بزگه بو قرآندن باشقه نی کیتور اول باشقه قرآنده بزنك معبودلرمزنی سوگو بولماسون دیو شوندن صوك رسول الله کافرلرنك معبودلرینی سوگوده کیلگان بعض آیتلرنی ذکر قیلماسقه قصد قیلدی شوندن صوك الله تعالی ذکر قیلنغان آیت نی ایندردی هم بر وقتده رسول الله غه مکه کافرلری ئه یتدیلر الله تعالی نك هر نرسه گه کوچی بیتکوچی دیگان سوزکده راست بولساك سین الله حضورنده بر حرمتلی بنده سن حالبوکم اوزك فقیرسن اگر سیکا کوکدن خزینه اینسه ایدی یاکه بر فرشته اینب سینك پیغمبر ایدکك برله ن شهادت بیرسه ایدی سینك حقکده شبهه یته رایدی دیدیلر شوندان صوك الله تعالی ذکری اوتکان هم ذکر قیلناچق آیت برله ن خبر بیردی (إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ) ای محمد علیه السلام سین اوزکا وحی قیلنغان نرسه برله ن قورقتوچی غنه سن (وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ) والله تعالی هر نرسه اوزه رینه وکیلدر یعنی هر نرسه ده تصرف ایتو الله تعالی گه تابشرلمشدر بس سین اشکنی الله غه تابشر الله تعالی اول کافرلرنك حاللرینی بلگوچیدر هم سوزلری واشلری برابرنده جزا بیرگوچیدر (أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ) یاکه کافرلر سیکا وحی قیلنغان نرسه نی محمد علیه السلام اوزی افترا قیلدی دیب ئه یتورلرمی (قُلْ فَأْتُوا) اگر بو طریق ئه یتسه لر جوابده ئه یت سین ای محمد علیه السلام کیترکز (بِعَشْرِ سُوَرٍ مِثْلِهِ مُفْتَرَيَاتٍ) لفظی نك ومعناسینك کورکاملگنده میکا وحی قیلنغان نرسه نك اوخشاشی بولغان افترا قیلنغان اون سوره نی یعنی اگر مین قرآننی اوز طرفمدن افترا قیلغان بولسام سزده مینم کبی عربسز افترا قیلوب اون سوره کیترکز اگر اون سوره کیترودن عاجز بولساکز آزی بر سوره کیترکز (وَادْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ) دخی اول سوره لرنی کیتروگه الله دن باشقه کوچکز بیتکان آدملرنی اوندهکز (إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ) اگر قرآننی محمد علیه السلام افترا قیلدی دیگان سوزکزده راست بولساکز (فَإِنْ لَمْ يَسْتَجِيبُوا لَكُمْ) اگر اوندهگان آدملرکز سز دعوی قیلغان نرسه نی کیترو برله ن سزگه (کافرلرگه) جواب بیرمه سه لر یاکه کافرلر سزگه رسول الله غه هم مؤمنلرگه جواب بیرمه سه لر (فَاعْلَمُوا) بس بلکز سز کافرلر (أَنَّمَا أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ) بودر باشقه توگلدر قرآننی الله نك علمی برله ن ایندرلدی (وَأَنْ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ) دخی بلکز درستلکده معبود بالحق یوق مگر الله تعالی گنه (فَهَلْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ) بس سز مشرکلر بو قطعی بولغان حجت صوکنده ده بوی صونوچی توگلسزمی یعنی بوی صونوکز (مَنْ كَانَ يُرِيدُ) برکشی تله ر بولسه (الْحَيَاةَ الدُّنْيَا) دنیا ترکلکنی (وَزِينَتَهَا) دخی دنیا ترکلگینك زینتنی (نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ) اول کشیلرگه عمللرینك جزالارینی کامل بیررمز (فِيهَا) اول دنیا ترکلگنده یعنی دنیانی تله ب دنیاده قیلغان ایزگو عمللری نك جزاسنی کامل بیررمز (وَهُمْ فِيهَا) حالبوکم اول کشیلر دنیا ترکلگنده (لَا يُبْخَسُونَ) اجرلرندن کیمتلمش بولماسلار بو آیت ریاء اهلی حقنده (أُولَٰئِكَ) بو صفتده بولغان آدملر (الَّذِينَ) شوندی آدملردر (لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ) بو صفتلی آدملر اوچون آخرتده هیچ نرسه یوقدر (إِلَّا النَّارُ) مگر تموغ اوطی باردر (وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا) دنیاده قیلغان ایزگو اشلری باطل بولدی چونکه محض

دنیانی تلهب ایزگولك قیلار یلار الله‌نك رضالغنی تلهمه‌دیلر (وَبَاطِلٌ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) دخی آلارنك عمل قیلغان نرسه‌لری حد ذاتنده باطلدر (أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ) ربندان حق‌لق‌غه کوندره تورغان دلیل اوزه‌رنده بولغان کشی دنیا ترکلگنی تلهگان آدم کبیمی البته توگل (وَيَتْلُوهُ شَاهِدٌ مِنْهُ) دخی دلیل عقلی بولغان برهانغه ربسندن شاهده ایه‌رسه یعنی قرآن یاکه جبرائیل بو وقتده بیگره‌کده بوکشی دنیا ترکلگنی تلهگان آدم کبی توگلدر (وَمِنْ قَبْلِهِ كِتَابُ مُوسَىٰ) دخی اول قرآنلك آلدندان موسی علیه السلامنك کتابی تورات ایندرلمش بولسه (إِمَامًا وَرَحْمَةً) امام دیلنده مقتدا به هم رحمت بولغان حالده بو وقت بیگره‌کده ربسندن برهان اوزه‌رنده بولغان کشی دنیا ترکلگنی تلهگان آدم کبی توگلدر (أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ) ربلرندن دلیل اوزه‌رنده بولغان آدملر قرآنغه ایمان کیتررلر بس آلارغه وعده قیلنغان اورن اوجماخدر (وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ) وکمدر قرآنغه کافر بولور (مِنَ الْأَحْزَابِ) طائفه‌لردن یعنی کافر لردن (فَالنَّارُ مَوْعِدُهُ) بس تموغ اول کشینك وعده قیلنغان اورنیدر (فَلَا تَكُ فِي مِرْيَةٍ مِنْهُ) بس ای محمد علیه السلام قرآنغه کافر بولغان آدملرگه وعده قیلنغان اورن‌نك تموغ بولووندان یاکه قرآندان شکده بولما سین (إِنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ) درستلکده اول کافرلرگه وعده قیلنغان اورننك تموغ بولووی یاکه قرآنلك ربکدن بولووی ثابتدر (وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) لکن آدملرنك کوبسی (لَا يُؤْمِنُونَ) ایمان کیتررمه‌سلر اعتبارلاری آزبولوب فکرلری ضعیف بولغانلغی اوچون (وَمَنْ أَظْلَمُ) وکمدر ظالمرهك (مِمَّنِ افْتَرَىٰ) افترا قیلغان کشیدن (عَلَى اللَّهِ) الله‌تعالی اوزه‌رینه (كَذِبًا) یالغانی یعنی بوکشیدن ظالم هیچ کم بوقدر (أُولَٰئِكَ) بو الله تعالی اوزه‌رینه یالغانی افترا قیلغان آدملر (يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ) قیامت کونده خلق آراسنده ربلریمه عرض قیلنورلار (کورسه‌تلنورلر) (وَيَقُولُ الْأَشْهَادُ) دخی فرشته‌لردن وبیغمبرلردن بولغان شاهدلر ده‌یتورلر (هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ) بولار شوندی آدملردر (كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ) ربلری اوزه‌ریمه یالغانلادیلار (أَلَا) آگاه اولکز (لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ) الله‌نك لعنتی ظلم قیلوچی آدملر اوزه‌رینه بولسون (الَّذِينَ) شوندی آدملردر اول ظلم قیلوچیلار (يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) الله‌نك دیندن طییارلار (وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا) دخی الله‌نك دیننه قنغرلقنی ایسته‌رلر (وَهُمْ بِالْآخِرَةِ) دخی اول ظلم ایتوچیلر آخرت کونیه (هُمْ كَافِرُونَ) آلاردر انکار ایتوچیلر (أُولَٰئِكَ) بو صفتده بولغان ظالملر (لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ) الله‌نی بیرده عذاب قیلودان عاجز قیلوچی بولمادیلار (وَمَا كَانَ لَهُمْ) دخی بو ظلم قیلوچیلارغه بولمادی (مِنْ دُونِ اللَّهِ) الله‌دن باشقه (مِنْ أَوْلِيَاءَ) عذاب‌دن طییا تورغان یاردمچیلر (يُضَاعَفُ لَهُمُ الْعَذَابُ) اول ظالملرگه عذابنی ایکی اولوش قیلمور براولوشی اوزلرینك آزغنلغلاری اوچون وبراولوشی باشلغلارنی آزدرولاری اوچون (مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ) بوظالملر حقنی ایشتوگه کوچلری یینکوچی بولمادیلار (وَمَا كَانُوا يُبْصِرُونَ) دخی حقنی کوررده بولمادیلار (أُولَٰئِكَ) بوصفتده بولغان آدملر (الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ) شوندی آدملردر الله‌نك عبادتی برله‌ن صنملرگه عبادتنی آلماشدرولاری سببلی اوزلرینه ضرر ایتدیلر (وَضَلَّ عَنْهُمْ) دخی بو آدملردن غائب بولدی (مَا كَانُوا

يَفْتَرُونَ) افترا قيلغان نرسه‌لری (لَا جَرَمَ) شكسز (أَنَّهُمْ) درستلكده بو آدملر (فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْأَخْسَرُونَ) آخرتده آلاردر ضرر ايتوچيلر (انَّ الَّذِينَ) درستلكده شوندی آدملر (آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ايمان كيتردیلر دخی ايزگو عملار قيلديلار (وَأَخْبَتُوا إِلَى رَبِّهِمْ) دخی ربلرينه قرارلاندیلار هم خشوع قيلديلار (أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ) بوصفتده بولغان آدملر اوجماخ ايچه‌لريدر (هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ) هم اول آدملر اوجماخده مكلكو قالوچيلاردر (مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ) ايكی فرقه‌نك (مسلمان برله‌ن كافرنك) مثالی (كَالْأَعْمَى وَالْأَصَمِّ) صوقر هم چوقراق كبيدر (وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ) دخی كوروچی هم ايشتوچی كبيدر يعنی كافرنك مثالی صوقر برله‌ن چوقراق كبيدر مؤمننك مثالی كوزلی وايشتوچی آدم كبيدر كافرنك اعمی كبی اولووی ظاهر بولغان قرآن آيت‌لرينك معنالارينی فهمله‌ب كورمه‌وی اوچون چوقراق كبی اولووی ظاهر بولغان قرآن آيتلرينك معنالارينی قبول ايتب ايشتمه‌وی اوچون (هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا) مثال بوزندن بو ايكی فرقه برابر بولورلارمی البته برابر توگل‌لر (أَفَلَا تَذَكَّرُونَ) بس بو مثل‌لر برله‌ن وعظله‌نمه‌سمزمی (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا) وتحقيق بز نوح عليه السلام‌نی پيغمبر ايتب بيبه‌ردك (إِلَى قَوْمِهِ) اوزينك قومنه (إِنِّي لَكُمْ) درستلكده مين سزگه (نَذِيرٌ مُبِينٌ) ظاهر قورقتوچی‌من ديدی يعنی سزگه عذابنی واجب ايتوچی نرسه‌لرنی هم عذابدان قوتقارونی واجب ايتوچی نرسه‌لرنی بيان قيلوچيمن (أَنْ لَا تَعْبُدُوا) عبادت قيلماغز سز (إِلَّا اللَّهَ) مگر الله‌غه‌غنه عبادت قيلكز ديو ٥ه‌بت ديب بيبه‌ردك (إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ) درستلكده مين سزنك اوزه‌رگزگه قورقامن (عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ) رنجتكوچی كون‌نك عذابندان يعنی عذابلی رنجتكوچی بولغان كوندن (فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا) بس كافر بولغان جماعت ٥ه‌يتدی (مِنْ قَوْمِهِ) نوح عه‌م‌نك قومندن (مَا نَرَاكَ) كورمه‌يز سينی ای نوح عه‌م (إِلَّا بَشَرًا مِثْلَنَا) مگر اوزمز كبی آدم كوره‌مز بزدن برده آرتق جيرك يوق ايندی نيچك آرامزدان بزسينی پيغمبر ديب بليك ونيچك سيكا اطاعت واجب ديب اويليق (وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ) دخی سيكا ايبه‌رر ديب بلميمز (إِلَّا الَّذِينَ) مگر شوندی آدملر ايبه‌رر (هُمْ أَرَاذِلُنَا) اول سيكا ايبه‌رگان آدملر بزنك ايك توبه‌ن وناچار آدملرمزدر (بَادِيَ الرَّأْيِ) قاراونك ظاهرنده نوح عليه السلام‌نك قومی دنياتركلكندن ظاهرنی بلگانلريمه كوره بای آدملرنی شريف صاناب فقيرنی خور وذليل صاناغانلار شونك اوچونده ايمان كيتركان آدملر فقير بولغانغه كوره آلارنی ارذل ناس ديو تعبير ايتكانلر (وَمَا نَرَى لَكُمْ) بزسزنك (نوح هم دينه آكار ايبه‌رگان آدملر) اوچون بار ديب بلميمز (عَلَيْنَا) بزنك اوزه‌رمزگه (مِنْ فَضْلٍ) آرتقالقدان (بَلْ نَظُنُّكُمْ كَاذِبِينَ) بلكه بز سزنی يالغانچيلار ديو گمان قيلامز ديب ٥ه‌يتديلر (قَالَ يَا قَوْمِ) نوح عه‌م ٥ه‌يتدی ای قومم (أَرَأَيْتُمْ) خبر بيركز ميكا (إِنْ كُنْتُ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي) اگر مين پيغمبرلك دعواسنده راست ايدكمه ربمدن ظاهر دليل اوزه‌رنده بولسام (وَآتَانِي رَحْمَةً مِنْ عِنْدِهِ) دخی ربم اوزينك حضور معناويسنده رحمت (پيغمبرلك) بيرسه (فَعُمِّيَتْ عَلَيْكُمْ) بس اول رحمت (پيغمبرلك) سزگه ياشرن بولسه وسزنی حقلق‌غه كوندره‌سه‌ك (أَنُلْزِمُكُمُوهَا) مين سزنی اول

رحمتنی قبول ایتوگه کوچلی آلورمنمی (وَاَنْتُمْ لَهَا كَارِهُونَ) وحالبوکم سز اول رحمتنی مکروه کوروچیلر
سز البته مین سزنی کوچلی آلمام (وَيَا قَوْمِ) دخی نوح علیه السلام ئه یتدی ای قومم (لَا اَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مَالًا)
پیغمبرلکنی ایرشدرو اوزه رینه مین سزدن مال صورامیم محض الله رضالغنی ایسته ب ایرشدرم (اِنْ اَجْرِيَ)
پیغمبرلکنی ایرشدرو اوچون مینم اجرم هیچ کم اوستونده توگلدر (اِلَّا عَلَى اللّٰهِ) مگر الله تعالی اوزه رینه در*
نوح عه م قومندن بولغان بایلار یانکده بولغان یوق-بار خلقنی قاولا بز آلار برله اولطور وشرغه خورلانامز
دیدیلر الله تعالی شول حقده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَمَا اَنَا) ومین توگلمن (بِطَارِدِ الَّذِينَ آمَنُوا)
ایمان کیترگان آدملرنی سوروچی یعنی آلارنی سورو میکا درست بولماس (اِنَّهُمْ مُلَاقُوا رَبِّهِمْ)
درستلکده ایمان کیتروچی آدملر ربلرینه بولقوچیلاردر هم ربلری حضورنده سعادت که
ایرشوچیلردر بس نیچك مین آلارنی قاولیم (وَلٰكِنِّي اَرَاكُمْ) لکن مین سزنی بله من (قَوْمًا تَجْهَلُونَ)
حق لقنی بلمی طورغان نادان قوم دیب چونکه سز فقیرلرنی برده سبب سز یانمدان قوارغه اوتنه سز
(وَيَا قَوْمِ) دخی نوح علیه السلام ئه یتدی ای قومم (مَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللّٰهِ) الله دان انتقامنی ییبه روده
کم یاردهم بیرر میکا (اِنْ طَرَدْتُهُمْ) اگر مین فقیر مسلمان لارمنی مجلسمزدن سورسه م (قوالاسام) (اَفَلَا
تَذَكَّرُونَ) وعظله نمیسزمی مینم سوزمدن (وَلَا اَقُولُ لَكُمْ) دخی ای قومم مین سزگه ئه یتمیم (عِنْدِي
خَزَائِنُ اللّٰهِ) مینم حضورمده الله نك خزینه لری باردر دیب (وَلَا اَعْلَمُ الْغَيْبَ) دخی غیب نی بله من دیب
ئه یتمیم (وَلَا اَقُولُ اِنِّي مَلَكٌ) دخی مین ئه یتمیم درستلکده مین فرشته من دیب (وَلَا اَقُولُ لِلَّذِينَ) دخی
شوندی آدملرگه ئه یتمیم (تَزْدَرِي اَعْيُنُكُمْ) اول کشیلرنی سزنك کوزلرکز خورغه صایور
(اَنْ يُؤْتِيَهُمُ اللّٰهُ خَيْرًا) الله اول سز خور کورگان فقیر مسلمان لارغه ایزگولك بیرمه س دیو چونکه اول
فقیر مسلمان لارغه آخرتده حاضرله نگان نرسه دنیاده سزگه بیرلگان ماللاردان ایزگوره کدر (اللّٰهُ اَعْلَمُ
بِمَا فِي اَنْفُسِهِمْ) فقیر مسلمان لارنك کوکللرنده بولغان نرسه نی الله تعالی بلگوچیره کدر (اِنِّي اِذًا)
درستلکده مین بووقتده یعنی مذکور سوزلرنی ئه یتکانم وقتده (لَمِنَ الظَّالِمِينَ) ظلم قیلوچیلاردان من
یعنی ظلم قیلوچیلاردن بولسام کیره ك (قَالُوا يَا نُوحُ) نوح عه م نك قومی ئه یتدیلر ای نوح (قَدْ جَادَلْتَنَا)
تحقیق بزنك برله ن دعوی قیلشدك (فَاَكْثَرْتَ جِدَالَنَا) هم دعوی قیلشونی کوب قیلدك (فَاْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا)
بس بزگه وعده قیلغان نرسه کنی (عَذَابِنِي) کیتر (اِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ) اگر دعواکده راست آدملردن
بولساك (قَالَ) نوح علیه السلام ئه یتدی (اِنَّمَا يَأْتِيكُمْ بِهِ اللّٰهُ) بودر باشقه توگلدر مین وعده قیلغان نرسه نی
(عَذَابِنِي) الله تعالی کیترر (اِنْ شَاءَ) اگر کیترونی تله سه (وَمَا اَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ) دخی سز عذابنی کیترودن
الله نی عاجز قیلوچی توگلسز (وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي) ومینم نصیحتم سزگه فائده بیرمه س (اِنْ اَرَدْتُ اَنْ اَنْصَحَ
لَكُمْ) اگر مین سزگه نصیحت قیلونی تله سه م (اِنْ كَانَ اللّٰهُ يُرِيدُ اَنْ يُغْوِيَكُمْ) اگر الله بولسه سزنی
آزدرونی تله ر بولسه الله تعالی سزنی حقلقدان آزدرونی تله سه مینم سزگه نصیحتم فائده بیرمه س
گرچه نصیحت قیلونی تله سه مده (هُوَ رَبُّكُمْ) اول الله تعالی سزنك ربکزدر (وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ) دخی
اول الله تعالی گه قیامت کوننده قایتارلمش بولورسز سز (اَمْ يَقُولُونَ افْتَرَاهُ) یایسه مکه کافرلری

محمد علیه السلام قرآننی افتراء قیلدی دیوئه یتورلرمی (قُلْ) ئه یت سین ای محمد علیه السلام اگر بولای ئه یتسه لر (ان افْتَرَیْتُهُ) اگر مین قرآننی افترا قیلسام یعنی اوزمدن چغاربه الله تعالی دن دیسه م (فَعَلَیَّ اجْرَامِی) بس افترام نك جزاسی اوزمه بولور (وَاَنَا بَرِیْءٌ مِمَّا تُجْرِمُوْنَ) ومین سزنك میكا افترا قیلورگزنك گناهسندن بیزگوچیمن (وَاُوْحِیَ اِلٰی نُوْحٍ) دخی نوح علیه السلام گه وحی قیلندی بوره وننچه (اَنَّهُ لَنْ یُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ) درستلكده شأن البته سیلك قومكدن ایمان كیتره مس (اِلَّا مَنْ قَدْ اٰمَنَ) مگر بو كونگه قدر راست ایمان كیترگان آدملرگنه ایمان كیتررلر (فَلَا تَبْتَئِسْ) بس قایغرماسین (بِمَا كَانُوْا یَفْعَلُوْنَ) قومك نك اشلهگان اشلرینه (وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِاَعْیُنِنَا) ای نوح علیه السلام كیمه نی بزنك آلدمزده صاقلانمش بولغان حالده یاصا (وَوَحْیِنَا) دخی بزنك امرمز برلهن یاصا (وَلَا تُخَاطِبْنِی فِی الَّذِیْنَ ظَلَمُوْا) دخی ظلم قیلوچی آدملر حقنده هلاكتنی بیبه رو برلهن میكا دعا قیلما (اِنَّهُمْ مُغْرَقُوْنَ) درستلكده قومكدن ظالم بولغان آدملر صرغه غرق بولمشلاردر یعنی آلارغه صوغه غرق بولوب هلاك بولو برلهن حكم قیلمشدر (وَیَصْنَعُ الْفُلْكَ) دخی نوح علیه السلام بزنك امرمز چه كیمه نی یاصار بولدی (وَكُلَّمَا مَرَّ عَلَیْهِ) وقایوغنه زمان نوح یانندن اوتنه ربولسه (مَلَاٌ مِنْ قَوْمِهِ) اوزی نك قومندن برجماعت (سَخِرُوْا مِنْهُ) نوحدان مسخره قیلدیلار نوح علیه السلام صودان یراق بولغان یاپانده كیمه یاصیدر ایدی قومی اوّله پیغمبر ایدك حاضرده ایدی نجار « بالغا وسطاسی » بولدك دیه لرایدی (قَالَ اِنْ تَسْخَرُوْا مِنَّا) نوح علیه السلام ئه یتدی اگرسز حاضر بزدن مسخره قیلساگز (فَاِنَّا نَسْخَرُ مِنْكُمْ) بلب طوركزبزده سزدن كبله چكده مسخره قیلورمز یعنی سز صوغه باطوب هلاك بولساگز وبز قوروقولساق (كَمَا تَسْخَرُوْنَ) نیته كه سز حاضر مسخره قیلاسز (فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ مَنْ) بس شول كشینی تیز بلورسز (یَاْتِیْهِ عَذَابٌ یُخْزِیْهِ) اول كشیگه رسوای قیلاتورغان عذاب كیلور (وَیَحِلُّ عَلَیْهِ) دخی اول كشیگه اینه رهم تیبشلی بولور (عَذَابٌ مُقِیْمٌ) همیشه بولغوچی عذاب (حَتّٰی اِذَا جَاءَ اَمْرُنَا) نوح كیمه نی یاصار بولدی بزنك امرمز (عذابمز) كیلگانگه قدر (وَفَارَ التَّنُّوْرُ) دخی میچدن(۲) فایناب صوچقه غانغه قدر (قُلْنَا احْمِلْ فِیْهَا) الله تعالی ئه یتهه بز نوحقه ئه یتدك كیمه گه یوكله سین (مِنْ كُلٍّ زَوْجَیْنِ اثْنَیْنِ) هربر ایر برلهن خاتوندان ایكیلی یعنی هرصنفدن بر ایركك برخاتون آل دیوب (وَاَهْلَكَ) دخی اهلكنی یوكله دیو (اِلَّا مَنْ) مگر اهلكدن شول كشینی یوكلهمه (سَبَقَ عَلَیْهِ الْقَوْلُ) اول كشی اوزه ریده سوز الك بولدی یعنی اوغلك كنعانلی هم آناسی واعله نی یوكلهمه (وَمَنْ اٰمَنَ) دخی ایمان كیترگان آدملرنی یوكله (وَمَا اٰمَنَ مَعَهُ) دخی نوح برلهن برگه ایمان كیترمه دی (اِلَّا قَلِیْلٌ) مگر آز كشی گنه ایمان كیتردی جمعی سیكسان آدم دیگانلر مسلمه بولغان خاتونی، سام، حام، یافث اسمنده اوچ اوغلی، واوچ كیلنی دخی بیقه ش ایكی ایرینه برایرسز خاتون ایدیلر نوح علیه السلام كیمه نی ایكی یلده تمام ایندی ساج آغاچلدن یاصادی كیمه نك اوزونلغی اوچ یوز آرشین كیكلكی ایللی آرشین بیوكلكی اوتوز آرشین بولوب اوچ قاتلی بولغان توبه دن قاتلاده وحشی واهلی حیوانلار بولغان ارطا درجه سنده آدملر اوچونچی ایلك یوقاری درجه سنده قوشلار بولغان (وَقَالَ ارْكَبُوْا فِیْهَا) دخی نوح علیه السلام قومنه ئه یتدی كیمه گه آطلانكز (كركز) (بِسْمِ اللّٰهِ) الله نك اسمی ذكر

---

۲) التنور - میچ معناسنده بولساده پیریوزی همده یر نك قالب تورغان اورنیده ئه یتلهدر. ش. ح.

قيلوبرلەن كركز (مَجْرِيهَا وَمُرْسَاهَا) كيمەنى الله تعالى نك صوده يۈرتكانى وقتنده هم كيمەنك سيرىلى چيگنه ايرشدروب توقتاتقانى وقتنده * حضرت نوح كيمەنك يۈرووينى تلەسه بسم الله ديب ئەيتەايكانده كيمه يۈرى ايكان اوشانداق كيمەنى توقتاتونى تلەسەده بسم الله ديب ئەيتەايكانده كيمه توقتى ايكان ديمشلر (انَّ رَبِّي) درسنلكده مينم ربم (لَغَفُورٌ رَحِيمٌ) البته گناهلارنى بيك يارلقاغوچى وبندەلرگه بيك رحمت ايتوچيدر شونك اوچونده نوح عليه السلام قومنى طوفان دان قۇتقاردى (وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ) واول كيمه نوح وقومى برلەن يۈرور (فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ) الوغلغنه تاغ كبى بولغان طولقونلار اچنده * طوفان صووى حقنده غايت مبالغەلى سوزلر بار حتى بعضيلار كوك برلەن يير آراسى صوبرلەن تمام طولدى كيمه صواچلده ايدى ديگانلر لكن ان شاء الله درست بولماس لكن مشهور سوز بيوك تاغلاردان اون بيش آرشين صو يوغارى بولدى ديگان سوزلر بار الله اعلم (وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ) دخى نوح اوغلى كنعان گه ندا قيلدى (وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ) واوغلى آتاسى نوحدان يراق اورنده بولدى (يَا بُنَيَّ ارْكَبْ مَعَنَا) اى اوغلم بزنك برلەن برگه كيمەگه آطلان (كر) (وَلَا تَكُنْ مَعَ الْكَافِرِينَ) دخى دينده كافرلر برلەن برگه بولماسين ديو (قَالَ سَآوِي إِلَى جَبَلٍ) نوح عليه السلام نك اوغلى كنعان ئەيتدى مين طوفان وقتنده طاغغه صيونورمن (يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَاءِ) طاغ مينى صودان صاقلار (قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ) ئەيتدى نوح عليه السلام طوفان كونده صوغه غرق بولودان هيچ صاقلاوچى يوق (مِنْ أَمْرِ اللهِ) الله نك عذابندن (إِلَّا مَنْ رَحِمَ) مگر ربم رحمت قيلغان آدمنى گنه صاقلاوچى باريعنى ربمگنه صاقلاياچاق طاغ طوفاندان صاقلاياچاق توگل (وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ) نوح برلەن اوغلى آراسنده طولقون پرده لەدى (فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ) بس نوح نك اوغلى صوغه غرق بولمشلاردان بولدى يعنى غرق بولوب هلاك بولدى (وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَعِي مَاءَكِ) دخى علم ايبه لرينه ئەيتله تورغان نرسه برلەن ئەيتدى (ندا قيلندى) هم علم ايبه لريله يير ولاتورغان نرسه برلەن يير ولدى اى يير صووڭنى يوت ديب (وَيَا سَمَاءُ أَقْلِعِي) واى كوك صووڭنى توت ياغدرمادىوبوطريق ندا قيلونلك سببى الله نك قدرتى نك كمالنه تمثيل هم يير برلەن كوكدك الله غه بوى صونولاريده تمثيل (وَغِيضَ الْمَاءُ) وطوفان صووى كيمدى (وَقُضِيَ الْأَمْرُ) وحكم اوتەلدى يعنى نوح قومنه صوغه غرق بولوب هلاك بولولارى برلەن حكم تمام قيلندى (وَاسْتَوَتْ عَلَى الْجُودِيِّ) دخى كيمه جودى تاغنده قرارلاندى يهود ونصارا علماسى نوح عليه السلام نك كيمەسى آرارات طاوننده توقتادى ديلر آرارات طاوى آسياده عثمانلى مملكتنده ارمنستان اچنده در اما جودى طاوى آسياده عثمانلى مملكتى اچنده ديار بكر شهرى ايله موصل شهرى آراسنده در هم بيضاوى ايبه سى جودى طاوينى موصلده بر طاوديو بيان اينكان نوح عليه السلام كيمەگه رجب اوننده منب محرم اوننده چقدى ديگانلر هم شول محرم نك اونچى كونده روزه توتدى بوروزه سفت بولوب ڤورلدى ديگان لر (وَقِيلَ) دخى يقلدى (بُعْدًا لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ) ايمان كيترمه وسببلى ظلم قيلغان آدملرگه هلاكلك بولسون ديو (وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ) دخى نوح ربسنه ندا قيلدى (فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي) بس نوح عليه السلام ئەيتدى درسنلكده مينم اوغلم اوز اهلمدندر (وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ) دخى درسنلكده سينك وعدەڭ حقدر مالبوكم

اوز

اوزك اهلكنی قوتقارام ديو وعده قيلدك بس نيچون مينم اوغلم هلاك لكدن قوتولمادی (وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ) حالبوكم سين حكم قيلوچيلارنك حكم قيلوچيراغی ايدك يعنی حكم قيلوچيلارنك عالمره‌گی وعادارهگی ايدك ديو (قَالَ يَانُوحُ) الله تعالی ئه‌يتدی ای نوح (أَنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ) درستلكده سينك اوغلك دينده اهلكدن توگل چونكه مؤمن برله‌ن كافر آراسنده ولايت يوق (إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ) درستلكده مينده‌ن اوغلكنی هلاكتدن قوتقارونی صوراوك ايزگو بولماغان عملدر (فَلَا تَسْأَلْنِی مَا) بس مينده‌ن شول نرسه‌نی صوراما (لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ) اول نرسه‌نی سينك اوچون بلو يوقدر يعنی برنرسه‌نك صواب ياكه صواب توگل ايدكنی بلمه‌سه‌ك اول نرسه‌نی صوراما (إِنِّی أَعِظُكَ) درستلكده مين سيكا وعظ قيلامن (أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ) سينك بلمه‌گان نرسه‌كنی صوراوك سببلی نادانلار جمله‌سنده بولووك مكروه بولغانلقی اوچون (قَالَ رَبِّ) نوح عليه السلام ئه‌يتدی (إِنِّی أَعُوذُ بِكَ) درستلكده مين سيكا صغنامن (أَنْ أَسْأَلَكَ) كيله‌چك زمانده سيندن صوراومدان (مَا) شول نرسه‌نی (لَيْسَ لِی بِهِ عِلْمٌ) اول نرسه‌نی (صواب يا صواب توگل ايدكنی) مينم اوچون بلو يوقدر (وَإِلَّا تَغْفِرْ لِی) واگر بلمه‌گان نرسه‌نی صوراوم سببلی مينی يارلقاماساك (وَتَرْحَمْنِی) دخی ميكا رحمت قيلماساك (أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ) مين اوزيمه ضرر ايتوچيلردن بولورمن (قِيلَ يَانُوحُ) ئه‌يتلدی ای نوح عليه السلام (اهْبِطْ بِسَلَامٍ مِنَّا) كيمه‌دن نوش سين بزلردن بولغان سلامتلكله ياقن بولغانك حالده (وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ) واوزه‌رنا كوب ايزگولكلر بولغان حالده (وَعَلَى أُمَمٍ) دخی امتلرك اوزه‌رينه كوب ايزگولكلر بولغان حالده (مِمَّنْ مَعَكَ) سينك برله‌ن برگه بولغان آدملردن (وَأُمَمٌ سَنُمَتِّعُهُمْ) دخی سينك برله‌ن برگه بولغان آدملردن شوندی امتلر باردر آلارنی دنياده فائده‌له‌ندررمز (ثُمَّ يَمَسُّهُمْ) مونك صوكنده آلارنی توتار (مِنَّا) بزنك طرفدن (عَذَابٌ أَلِيمٌ) آخرتده رنجتكوچی عذاب (تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ) بونوح عليه السلام قصه‌سی غيب خبرلردندر (نُوحِيهَا إِلَيْكَ) اول غيب خبرلرنی ای محمد عليه السلام سيكا وحی قيلورمز (مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ) اول غيب خبرلرنی سين بلور بولمادك (وَلَا قَوْمُكَ) دخی قومكده بلور بولمادی (مِنْ قَبْلِ هَذَا) بو قرآندان الك يعنی قرآن برله‌ن وحی قيلووم‌زدن الك (فَاصْبِرْ) بس ای محمد عليه السلام پيغمبرلك مشقتنه دخی قومكدك رنجتموونه صبر قيل (إِنَّ الْعَاقِبَةَ) درستلكده دنيا وآخرت سعادتنه آخر حالده ايرشو (لِلْمُتَّقِينَ) كفردن وگناهلاردن صاقلانغوچی آدملرگه‌در (وَإِلَى عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا) دخی عاد قبيله‌سنه قرده‌شلری هود عليه السلامنی يبه‌ردك (قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ) هود عليه السلام ای قومم الله‌غه عبادت قيلكز (الله‌نی برله‌گز) ديب ئه‌يتدی (مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ) ای قومم سزنك اوچون بر الله‌دن باشقه معبود يوقدر (إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا مُفْتَرُونَ) توگلسز صنملرنی معبود تووكز سببلی مگر الله‌غه افترا قيلوچيلارسز (يَا قَوْمِ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ) ای قومم مين سزدن سزگه الله‌نك برلگلی اويره‌تووم اوزه‌رينه صورامیم (أَجْرًا) خدمت حقمی (ثوابنی) (إِنْ أَجْرِيَ) توگل در مينم سزگه توحيد اويره‌تومدنك ثوابی (إِلَّا عَلَى الَّذِی)

مگر شول الله‌نك اوزه‌رينه‌در (فَطَرَنِى) يارانمدى اول الله‌تعالى مينى (اَفَلَا تَعْقِلُونَ) عقلكزنى استعمال قيلوب فكر قيلميسزمى اگر فكر قيلساكز ايدى حقنده بولغان آدم برله‌ن باطللقده بولغان آدم آراسنى هم خطانى صواب‌دن آيرر ايدكز (وَيَا قَوْمِ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ) دخى هود (عليه‌السلام) ئه‌يتدى اى قومم ربكزدن گناه‌لاركزنى يارلقاماق‌نى ايستكز (ثُمَّ تُوبُوا اِلَيْهِ) مونك صوكنده الله‌غه توبه قيلكز يعنى توبه سببلى الله‌غه ياقن بولورغه طرشكز (يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ) الله تعالى سزگه يغمورنى يببه‌رر (مِدْرَارًا) طوقوش برسى آرتقدان برسى بولغانى حالده (وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً اِلَى قُوَّتِكُمْ) دخى الله تعالى سزگه اوركزمك قوتكزگه يغه مال وبالالار برله‌ن قوت آرتدرر (وَلَا تَتَوَلَّوْا) دخى مين اوندمكان نرسه‌دن (توحيددن) يوز دوندرمه‌كز (مُجْرِمِينَ) مشرك لككز اوزه‌نده هميشه بولغانكز حالده (قَالُوا) ئه‌يتديار هودعليه‌السلام‌نك قومى (يَاهُودُ) اى هود (مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ) دعواكنك درستلكى اوزه‌رينه دليلنى كيترمه‌دك ديو افراط دشمانلقلارندان هود عليه‌السلامنك معجزلرينى انكار قيلغانلار (وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِى آلِهَتِنَا) وبز معبودلرمزنى قويوچى توگلمز (عَنْ قَوْلِكَ) سينك سوزك اوچون (وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ) دخى بزسيكا ايمان كيتروچى توگلمز (نْ نَقُولُ اِلَّا اعْتَرَاكَ) بزهيچ نرسه‌ئه‌يتمه‌يمز مگر سيكا ابرشدى ديوئه‌يتمه‌مز (بَعْضُ آلِهَتِنَا) معبودلرمزنك بعضسى (بِسُوءٍ) ياوزلق برله‌ن يعنى معبودلرمزنى سوگووك سببلى سيكا ديوانه‌لق ابرشدى شونك اوچون سين مين پيغمبرديوب يوق سوزلر سويله‌ب يوريسن ديوب ئه‌يتمه‌مز (قَالَ) هود عليه‌السلام قومنه ئه‌يتدى (اِنِّى اُشْهِدُ اللّٰهَ) مين اوزمه الله تعالى‌نى شاهد قيلام (وَاشْهَدُوا) وسزده ميكا شاهد بولكز (اِنِّى بَرِىءٌ) درستلكده مين بيزگوچيمن (مِمَّا تُشْرِكُونَ) سزنك الله‌غه شريك قيلووكزدان (مِنْ دُونِهِ) الله‌دان باشقه‌نى يعنى مين اوزمنك سزنك معبودلركزدن بيزوويمه الله‌نى شاهد قيلام وسزده مينم معبودلركزدن بيزوويمه شاهد بولكز (فَكِيدُونِى جَمِيعًا) بس مينى هلاك ايتوده جيبلغانكز حاله حيله قيلكز (ثُمَّ لَا تُنْظِرُونِ) مونك صوكنده ميكا مهلت بيرمه‌كز هلاك اينكز هودعليه‌السلام قومنى خورلاب مينم معبودلركزدن بيزووبمه شاهد بولكز هم مينى مهلت بيرمى هلاك ايتكز ديوب امر قيلدى قومينك جانسز هيچ فائده وضرر قيلوغه كرچلرى بيتمه‌گان معبودلرينك معبودبولماونده‌شبهه‌لرى قالماسون اوچون چونكه قومينك شول قدر هلاك ايتوگه اتفاق برله‌ن طرشوبده هيچ قوتلرينك بيتمه‌وى هم معبودلرينك هود عليه‌السلامدن اوچ آلماوى البته‌اوزلرينك ومعبودلرينك عجزلرندن كيله (اِنِّى تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ) درستلكده مين الله‌غه اشلرمنى نابشردم (رَبِّى وَرَبُّكُمْ) اول الله مينم وسزنك ربكزدر يعنى سز بتون قوتكزنى صرف قيلوب مينى هلاك ايتوگه طرشساكزده ميكا هيچ ضرر قيلا المسز چونكه هرنرسه‌گه قادر بولغان الله‌غه اشلرمنى تابشردم (مَا مِنْ دَابَّةٍ) يبرده يورى تورغان هيچ جان ايبه‌سى يوقدر (اِلَّا هُوَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهَا) مگر بولديسه اول الله‌تعالى اول جان ايبه‌سينك ماكلايندان توتوچيدر يعنى آكسار خوجه‌در (اِنَّ رَبِّى) درستلكده مينم ربم (عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) توغرى يول اوزه‌رنده‌در يعنى ربم حقلقده

وعدللكده در

وعدللکده‌در اوزینه ایمان کیترگان آدمنی ضائع ایتمه‌س ظالم آدمنی عذابسز قالدرماس (فَاِنْ
تَوَلَّوْا) بس اگر ایماندان یوز دوندرسه‌کز (فَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ) بس تحقیق مین سزگه ایرشدردم (مَا)
شول نرسه‌نی (اُرْسِلْتُ بِهِ) مین اول نرسه برله‌ن ییبه‌رامش بولدم ایدی (اِلَيْكُمْ) سزگه یعنی مین اوزمه
واجب بولغان خدمتنی اوته‌دم کیمچیلك قیلمادم سزگه عذر قالمادی (وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي) ربم سزنی هلاك
قیلورده سزنك اورنکزغه قویار (قَوْمًا غَيْرَكُمْ) سزدن باشقه قومنی (وَلَا تَضُرُّونَهُ شَيْئًا) ایماندان یوز
دوندرو سببلی الله‌غه هیچ نرسه ضرر قیلماسسز (اِنَّ رَبِّي) درستلکده مینم ربم (عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ)
هر بر نرسه اوزه‌رینه صاقلاوچی‌در یعنی هر قایوکزنك عمللرینی بلور جزا بیرودن غافل بولماس
(وَلَمَّا جَاءَ اَمْرُنَا) هود قومنه عذاب برله‌ن امرمز کیلگان زمانده (نَجَّيْنَا هُودًا) هود (علیه السلام) نی عذابدان
قوتقاردق (وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ) دخی ایمان کیترگان آدملرنی هود برله‌ن برگه قوتقاردق (بِرَحْمَةٍ مِنَّا)
اوزمزدن بولغان رحمت سببلی * ایمان کیترگان آدملرنك جمعسی دورت‌مك ایدی دیگانلر (وَنَجَّيْنَاهُمْ مِنْ
عَذَابٍ غَلِيظٍ) هودنی هم ایمان کیترگان قومنی قاطی والوغ عذابدن قوتقاردق یعنی اسسی جیل برله‌ن عذابدن
جیل هود قومی‌نك بورونلارندن کرب دبرلرندن چغار بولدی دیگانلر بو آیتده هود علیه السلام قومنی عذابدان
قوتقارودان مراد دنیا وآخرت عذابندان قوتقارو هم بو آیتده اشارت بار هود علیه السلام‌نك ایمان
کیترمه‌گان قومی‌نك دنیاده هلاك بولولاری کبی آخرتده هم عذابده بولولارینه (وَتِلْكَ عَادٌ) بو ذکر
قیلنغان قبیله عاد قبیله‌سیدر (جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ) ربلری‌نك آیتلرینه انکار ایتدیلر (وَعَصَوْا رُسُلَهُ)
دخی الله‌نك رسوللرینه گناهلی بولدیلار بر رسولگه بوی صونماو بتون رسولگه بوی صونماو حکمنده
چونکه امتلر هر بر رسولگه بوی صونو برله‌ن مأمورلر (وَاتَّبَعُوا) دخی بو قبیله (توبه‌نلری) ایبه‌ردیلر
(اَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ) هر بر حقغه دشمان بولغان متکبرلرنك قوشقان سوزلرینه یعنی ایمانغه اونده‌گان
کشیگه ایبه‌رمینچه کفرگه اونده‌گان آدملرگه ایبه‌ردیلر (وَاُتْبِعُوا فِي هٰذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً) عاد قبیله‌سنه بو
دنیاده لعنت ایبه‌رتلمش بولدی (وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ) دخی قیامت کوننده لعنت ایبه‌رتلمش بولدی (اَلَا)
آگاه اولکز (اِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ) درستلکده عاد قبیله‌سی ربلرینه کافر بولدیلار (اَلَا) آگاه
اولکز (بُعْدًا لِعَادٍ قَوْمِ هُودٍ) هود قومی بولغان عاد قبیله‌سنه الله‌نك رحمتندن یراقلق (هلاکلك) بولسون
(وَاِلٰى ثَمُودَ اَخَاهُمْ صَالِحًا) دخی ثمود قبیله‌سنه قرده‌شلری صالح علیه السلام‌نی پیغمبر ایتب ییبه‌ردك (قَالَ) صالح
علیه السلام ئه‌یتدی (يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ) ای قومم الله‌غه عبادت قیلکز یعنی الله‌نی برله‌کز (مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرُهُ)
سزنك اوچون بر الله‌دان باشقه معبود یوقدر (هُوَ اَنْشَاَكُمْ مِنَ الْاَرْضِ) اول الله تعالی سزنی ییردن یاراتدی
چونکه آدم علیه السلام‌نی هم آدم علیه السلامنك نسلی یاراطلغان نطفه‌لرنك ماده‌لرینی توفراق‌دان
یاراتدی (وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا) دخی سزنی ییرده عمر کیچرتدی (فَاسْتَغْفِرُوهُ) بس ایمان کیترب
کفرکزنی الله‌دان عفو ایتونی ایسته‌کز (ثُمَّ تُوبُوا اِلَيْهِ) مونك صوکنده الله‌غه عبادت برله‌ن قایتکز
(اِنَّ رَبِّي) درستلکده مینم ربم (قَرِيبٌ مُجِيبٌ) رحمتی یاقندر هم دعا قیلوچینك دعاسنی قبول ایتوچیدر

(قَالُوا) ئەيتديلر صالح عليه السلامنك قومى (يَاصَالِحُ) اى صالح (قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا) تحقيق بزنك آرامزده باش بولووك اميد ايتلكان آدم بولدك (قَبْلَ هٰذَا) سيندن پيغمبرلك دعواسى ودين گه اوندەوصادر بولماسدان الك چونكه آرامزده فكرلى وتوغرى برنچى آدم ايدك اما بواشكدن صوك اميد كيسلدى (أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ) بزنى عبادت قيلووموزدان طبياسونمى (مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا) آتالارمز عبادت قيلغان نرسەدن (صنملارغه عبادت قيلودان) (وَإِنَّنَا لَفِي شَكٍّ) دخى درستلكده بز شكدەمز (مِمَّا) شول نرسەدن (تَدْعُونَا إِلَيْهِ) سين بزنى اول نرسەگه اوندەرسن يعنى سين بزنى توحيدكه هم صنملرعبادتندن بيزوگه اوندەيسون لكن بزشكدەمز (مُرِيبٍ) حيران بولوغه تۇشروچى شكدەمز (قَالَ يَاقَوْمِ) صالح عليه السلام ئەيتدى اى قومم (أَرَأَيْتُمْ) خبر بيرگزميكا (إِنْ كُنْتُ عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي) اگرمين دعوى قيلغان نرسەمنك درستلگى اوزەرينەربمدن دليل اوزەرنده بولسام (وَآتَانِي مِنْهُ رَحْمَةً) دخى ربم ميكا اوزطرفندن رحمت (پيغمبرلك) بيرسه (فَمَنْ يَنْصُرُنِي مِنَ اللهِ) بس كم ياردم بيررميكا اللەنك عذابندن قۇتقاروغه يعنى كم مينى اللەنك عذابندن قۇتقارر (إِنْ عَصَيْتُهُ) اگرربمه وحى قيلغان نرسەسنى ايرشدروده هم شركدن طييوده گناهلى هم بوى صونماوچى بولسام (فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ) بس اى قومم سز آتالارمز عبادت قيلغان نرسەدن بزنى طييا سونمى ديگان سوزكز برلەن ميكا آرتدرمازسز مينم اوزكزنى خسارت وهلاكت كه نسبت بيروومدن باشقه نى (وَيَاقَوْمِ) دخى صالح عليه السلام ئەيتدى اى قومم (هٰذِهِ نَاقَةُ اللهِ) بواللەنك آناتوەسيدر (لَكُمْ آيَةً) سزنك اوچون علامت ومعجزەبولغان حالده (فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللهِ) بس بوتوەنى اختياريله قويكز اللەنك بيرنده آشاسون (وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ) وبوتوەگه ياوزلق برلەن توقونماكز يعنى بوغازلاماكز (فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ) بس اگر بوتوەنى بوغازلاساكز سزنى ياقن بولغان عذاب توتار (فَعَقَرُوهَا) بس صالح عليه السلامنك قومى توەنى بوغازلادىلار (فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ) بس صالح عليه السلام قومنه ئەيتدى دنياده بولغان يورطكزده فائدەلەنكز يعنى ئۇيلركزده تركلك ايدكز (ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ) اوچ كون يعنى چهارشنبه پنجشنبه جمعه كون (ذٰلِكَ وَعْدٌ غَيْرُ مَكْذُوبٍ) بووعده يالغان بولماغان راست وعدەدر (فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا) بس صالح قومنه عذاب برلەن امرمز كيلكان زمانده (نَجَّيْنَا صَالِحًا) صالح عليه السلامنى عذابندن قۇتقاردق (وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ) دخى صالح برلەن برگه ايمان كيترگان آدملرنى قۇتقاردق (بِرَحْمَةٍ مِنَّا) اوزمزدن رحمت سببلى (وَمِنْ خِزْيِ يَوْمِئِذٍ) دخى صالحنى هم ايمان كيترگان قومنى بوكون نك رسوالقندن قۇتقاردق بز يعنى طاوش برلەن هلاك بولودان (إِنَّ رَبَّكَ) اى محمد عليه السلام درستلكده سينك ربك (هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ) اول ربكنك هرنرسه اوزەرينه كوچى يتكوچيدر هم هرنرسه اوزەرينه غالبدر (وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا) دخى ظلم قيلغان آدملرنى توتدى يعنى ايمان كيترمەگان صالح پيغمبر قومنى (الصَّيْحَةُ) طاوش يعنى جبرائيل عليه السلام تپقردىده كلسى بريولى هلاك بولديلار (فَأَصْبَحُوا فِي دِيَارِهِمْ جَاثِمِينَ) بس تزلرينه چوككانلرى حالده يورطلارنده ميتلر بولوب ئەورلديلار (كَأَنْ لَمْ يَغْنَوْا فِيهَا)

گویا که یورطلارنده تورماغان کبی بولدیلار (اَلَا) آگاه اولکز (اِنَّ ثَمُودَا كَفَرُوا رَبَّهُمْ) درسنلکده ثمود قبیله‌سی ربلرینه کافر بولدیلار (اَلَا) آگاه اولکز (بُعْدًا لِثَمُودَ) الله‌نك رحمتندن یراقلق (هلاکلك) ثمود قبیله‌سنه‌در (وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا) وتحقیق بزنك رسوللرمز (فرشته‌لرمز) کیلدی (اِبْرَاهِيمَ) ابراهیم علیه‌السلام‌گه (بِالْبُشْرَى) سوُیونچ خبر برله‌ن یعنی اسحاق هم آنك صوکنده یعقوب علیه السلام‌نك دنیاغه کیلووی برله‌ن یا که لوط علیه‌السلام‌نك قومینك هلاك بولووی برله‌ن (قَالُوا سَلَامًا) بوفرشته‌لر ابراهیم علیه‌السلام‌گه سیذا سلام بولسون دیدیلار یعنی «سَلَامٌ عَلَيْكَ» دیدیلر (قَالَ سَلَامٌ) ابراهیم علیه‌السلام ده‌یندی سزگه سلام بولسون دیب یعنی «وعلیکم السلام» دیدی (فَمَا لَبِثَ) بس ابراهیم علیه‌السلام دن کیچکمه‌دی (اَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ حَنِيذٍ) قوورغان بوزاو ایتنی کیترمه کلکی یعنی بیك تیز کیتردی (فَلَمَّا رَأَى اَيْدِيَهُمْ) بس ابراهیم علیه‌السلام فرشته‌لرنك قوللاریغی کورکان زمانده (لَا تَصِلُ اِلَيْهِ) بوزاو ایتینه ایرشمه‌س کورکان زمانده یعنی طعامغه فرشته‌لرنك قوللاریغی صوزماغانلاریغی کورکاچ (نَكِرَهُمْ) فرشته‌لرنی مکروه کوردی (وَاَوْجَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً) دخی فرشته‌لردن قورقوبغی یاشردی یعنی قورقدی لکن قورقغانلقنی بلدرمه‌دی (قَالُوا لَا تَخَفْ) فرشته‌لر ابراهیم علیه‌السلام‌نك قورقغانغی بلکان زمانده ده‌یتدیلر ای ابراهیم قورقمه (اِنَّا اُرْسِلْنَا اِلَى قَوْمِ لُوطٍ) درسنلکده بزلوط قومنه یبه‌رلش بولدق یعنی لوط علیه‌السلام قومنی هلاك قیلور اوچون اما طعامکا قول صوزماومز چونکه بزفرشته‌لر آشامیوز (وَامْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ) دخی ابراهیم علیه‌السلام‌نك خاتونی پرده آرقنده تورادر ایدی (فَضَحِكَتْ) بس قورقو کیتو سببلی یا که بوزوق قومنی الله‌نك هلاك قیلووی سببلی شادلانوندان کولدی یا که فکری‌نك توغریلغی ظاهر بولدقدان کولدی چونکه ابراهیم علیه‌السلامگه خاتونی ده‌یته ایکان بولوط قومنه عذاب اینه‌ر عذابدان قورتلونی الله‌دان صوراغانده لوطنیده قوش دیب (فَبَشَّرْنَاهَا بِاِسْحَاقَ) بس ابراهیم‌نك خاتونندن اسحاق علیه‌السلام‌نك دنیاغه کیلووی برله‌ن سوُیونچ بیردك (وَمِنْ وَرَاءِ اِسْحَاقَ يَعْقُوبَ) دخی اسحاق صوکنده یعقوب علیه‌السلام‌نك دنیاغه کیلووی برله‌ن سوُیونچ بیردك یعقوب علیه‌السلام اسحاق علیه‌السلام‌نك بالاسی (قَالَتْ) ده‌یتدی ابراهیم‌نك خاتونی (يَا وَيْلَتَا) ای مینم عجب‌اشم (ءَاَلِدُ وَاَنَا عَجُوزٌ) ایامین بالانوغدررمدمی حالبوکم مین قارچقمن بووقتده حضرت ابراهیمنك خاتونی توقسان یاشنده بعض سوزده توقسان توقز یاشنده ایدی دیگانلر (وَهَذَا بَعْلِي شَيْخًا) دخی بوزوجم ابراهیم علیه‌السلام قارت بولغان حالده بووقتنده ابراهیم علیه‌السلام یوزیاشنده بعض روایته یوز یکرمی یاشنده ایدی دیگانلر (اِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ) درسنلکده بوقدر یاشکه ایرشکان قارت برله‌ن قارچقدان بالا بولو عادتده البته عجب نرسه‌در گرچه الله‌نك قدرتنه قاراغانده عجب بولماسه‌ده (قَالُوا) ده‌یتدیلر فرشته‌لر حضرت ابرهیمنك خاتونینه (اَتَعْجَبِينَ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ) الله‌نك امرندن عجبله‌نه‌سنمی (رَحْمَتُ اللّٰهِ وَبَرَكَاتُهُ) الله‌نك رحمتی هم برکتلری (عَلَيْكُمْ) سزنك اوزه‌رکزگه‌در (اَهْلَ الْبَيْتِ) ای ابراهیم‌نك ثوُی اهلی پیغمبرلك ثوُییدنك هم معجزه واقع بولغان اورندنك اهلینه عادتده بولماغان‌اش عجبله‌نه تورغان نرسه‌دوکل (اِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ) درسنلکده اول الله تعالی هراشده مافعالیدر هم بیك الوغ‌در (فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ

ابْرٰاهِيمَ) بس ابراهيم‌دن كيتكان زمانده (الرَّوْعُ) قورقو (وَجٰاءَتْهُ الْبُشْرٰى) دخى ابراهيم‌گه قورقو اورنده سوُيونچ كيلكان زمانده (يُجٰادِلُنٰا فِى قَوْمِ لُوطٍ) لوط قومى حقنده ابراهيم فرشته‌لرمز برله‌ن جدال قيلوُشور (نزاع‌له‌شوُر) بولدى يعنى لوط قومنى هلاك قيلماكز اول قوم اچنده لوط (عليه‌السلام)ده بار آنى نيشليسز ديب جدال قيلدى (انَّ ابْرٰاهِيمَ) درستلكده ابراهيم (عليه‌السلام) (لَحَلِيمٌ) آشقمى تورغان شفقتلى آدمدر (اَوّٰاهٌ) كوب آه قيلوچى ومسرتله‌نوچيدر (مُنِيبٌ) الله‌غه قايتوچيدر (يٰا ابْرٰاهِيمُ) اى ابراهيم ديو فرشته‌لر ئه‌يتديلر (اَعْرِضْ عَنْ هٰذٰا) بوقچقرشودن يوز دوندر (انَّهُ) درستلكده شأن (قَدْ جٰاءَ اَمْرُ رَبِّكَ) تحقيق لوط (عليه‌السلام) قومنى هلاك ايتوبرله‌ن ربكنك امرى كيلدى (وَانَّهُمْ) دخى درستلكده لوط قومى (آتِيهِمْ) لوط قومنه كيلكوچيدر (عَذٰابٌ غَيْرُ مَرْدُودٍ) جدال برله‌ن قايتارلمش بولمى تورغان عذاب (وَلَمّٰا جٰاءَتْ رُسُلُنٰا لُوطًا) ايلچى فرشته‌لرمز لوط (عليه‌السلام)غه كيلكانلرى زمانده (سِىءَ بِهِمْ) لوط (عليه‌السلام) برايلچيلرنك كيلووى سببلى قايغردى (وَضٰاقَ بِهِمْ ذَرْعًا) دخى بوفرشته‌لرنك كيلووى سببلى كوكره‌ك يوزندن طارايدى يعنى كوكره‌گى طار بولدى (وَقٰالَ هٰذٰا يَوْمٌ عَصِيبٌ) دخى لوط (عليه‌السلام) ئه‌يتدى بوكون قاطى وآغر كوندر ديب (وَجٰاءَهُ قَوْمُهُ) دخى لوطنك قومى فرشته‌لر كيلكانى بلكاچ كيلدى (يُهْرَعُونَ) آشقغانلارى حالده (اِلَيْهِ) لوط عليه‌السلام‌گه (يُهْرَعُونَ) (وَمِنْ قَبْلُ كٰانُوا) لوط عليه السلام قومى فرشته‌لر كيلمه‌سدن بورون بولديلار (يَعْمَلُونَ السَّيِّئٰاتِ) ياوزاشلرنى اشلر بولديلار يعنى لواطه قيلور بولديلار فرشته‌لر كيلكانى بلكاچ هم‌شول نيت برله‌ن كيلديلر (قٰالَ يٰا قَوْمِ) لوط عليه‌السلام ئه‌يندى اى قوم (هٰؤُلاءِ بَنٰاتِى) مؤنه بوُلار قزلارم قزلارمنى جفتله‌نكز ديدى موندان الك حضرت لوط نسك قزلارينى قومى صوراساده قباحتلك‌لرى اوچون هم كفاءت بوقلق اوچون بيرميدر ايدى اما قوناقلارنك حرمتنى صاقلاو اوچون بيرمه‌گه راضى بولديلار (حضرت لوطنك شريعتده مسلمه‌نى كافرگه نكاحله‌مك درست بولغان) ياكه قزلاردان مراد قومينك اوزلرى‌نك خاتونلارى چونكه هربر پيغمبر تربيه وشفقت جهتدن امتنه آتا بولا پيغمبرنك خاتونى امتى‌نك خاتونلارينه آنا بولدقى كبى (هُنَّ اَطْهَرُ لَكُمْ) قزلارم لواطه قيلوغه قاراغانده سزنك اوچون پاكره‌كدر (فَاتَّقُوا اللّٰهَ) بس لواطه قيلوده الله‌دان قورقكز (وَلاٰ تُخْزُونِ فِى ضَيْفِى) دخى قوناقلارم آلدنده مينى رسواى قيلماكز چونكه كشينك قوناغلى رسواى ايتوعين خوجه‌نى رسواى ايقوبولا (اَلَيْسَ مِنْكُمْ) سزلردن يوقمى (رَجُلٌ رَشِيدٌ) توغرى ويخشى ايرى (قٰالُوا لَقَدْ عَلِمْتَ) لوط عليه‌السلام‌نك قومى ئه‌يتديلر اى لوط تحقيق سين بلدك (مٰا لَنٰا فِى بَنٰاتِكَ مِنْ حَقٍّ) بزنك اوچون سينك قزلاروكده حق وحاجت يوقلقنى يعنى بزگه قزلارك‌دا حاجت توگل (وَانَّكَ لَتَعْلَمُ مٰا نُرِيدُ) دخى درستلكده سين بزنك نرسه تله‌گانمزنى بله‌سن بزگه ايرلر كيره‌ك (قٰالَ) لوط عليه‌السلام ئه‌يتدى (لَوْ اَنَّ لِى بِكُمْ قُوَّةً) اگر مينم اوچون سزگه قدرت بولسه ايدى (اَوْ آوِى اِلىٰ رُكْنٍ شَدِيدٍ) ياكه ميكٰا قاطيلقده طاغ كبى بولغان قبيله‌گه قوشلو ممكن بولسه ايدى يعنى اگر مينم سزنى يبه‌رگه اوزم‌نك قوتم بيتسه ايدى ياكه ايكنچى برقبيله‌گه قوشلوب آلارسببلى سزنى يبه‌رگه قوّتم بيتسه ايدى البته سزنى قاولاب يبه‌رر ايدم لكن

موندی مادی قوّت میلده بوق حضرت لوط قومی فرشته‌لرگه یاوز قصد برله‌ن کیلگاچ قابقاسنی بیکله‌دی
قابقانك اچکی یاغندان قومی برله‌ن قچقرشدی وقومنه وعظ قیلدی قومی هیچ قبول اینمه دیار قیما آشا
کره باشلادیلار حضرت لوط بیك خفاغه تؤشدی فرشته‌لر حضرت لرطنك خفاغه تؤشدکنی بلگاچ
اختیارلارینه قوی هیچ ضرر قیلا آلماسلار دیدیلر نیته‌کم الله تعالی ئه‌یته (قالُوا یالُوطُ) فرشته لر ئه‌یتدیلر
ای لوط (انّا رُسُلُ رَبّكَ) درستلکده بزر بکنك ایاچیلریمز (لَنْ یَصِلُوا اِلَیْكَ) قومك سیکا ضرر اینوگه
ابرشمه‌سلر دیوشوندان صوك لوط علیه السلامك قومی کردیلر حضرت جبرائیل قاناطی ایله صوقدی همه‌سی
کوزسز بولدیلار بیك قورقوب لوط ئؤینده سحر چیلار باردیوب چغوب کیتدیلار (فَاَسْرِ بِاَهْلِكَ) بس اهالك
برله‌ن سیر قیل (بِقِطْعٍ مِنَ اللَّیْلِ) کیچدن بر کیسه‌گنده (وَلَا یَلْتَفِتْ مِنْكُمْ اَحَدٌ) سزدن هیچ برکز سیر قیلمی
قالماسون یاکه آرطنه‌ئه‌یله‌نب قاراماسون (اِلَّا امْرَاَتَكَ) مگر خاتونك برله‌ن سیر قیلمه (اِنَّهُ مُصِیبُهَا) درستلکده
شأن اول خاتونکا ایرشوچیدر (مَا اَصَابَهُمْ) قومکا ایرشکان نرسه هلاکلك حضرت لوط قومینك هلاکت
وقتی قایچان دیدی شوندان صوك فرشته‌لر ئه‌یتدیلار (اِنَّ مَوْعِدَهُمُ الصُّبْحُ) درستلکده قومکنك هلاك
بولو وعده‌لری طاك وقتیدر (اَلَیْسَ الصُّبْحُ بِقَرِیبٍ) طاك یاقن توگلمی دیدیلر بوسوزنی حضرت لوط
هلاکلك وقتنی آشقدرغاچ ئه‌یتدیلر (فَلَمَّا جَاءَ اَمْرُنَا) بس لوط قومنه عذاب برله‌ن امرمز کیلگان زمانده
(جَعَلْنَا عَالِیَهَا سَافِلَهَا) فرشته‌لرمز سببلی لوط قومینك قریه‌لرینك اوستنی آست قیلدق حضرت جبرائیل
لوط قومینك قریه‌لرینك آستنه قاناطنی طغوب کوکگه کوتهردی مونك صوکنده ئه‌یله‌ندرب قابلادی
دیگانلر (وَاَمْطَرْنَا عَلَیْهَا) دخی لوط قومینك قریه‌سی اوزه‌رینه یاغدردق بز (حِجَارَةً مِنْ سِجِّیلٍ) اوطدن
قزدرلغان طاشلارنی (مَنْضُودٍ) لوط قومینك عذابی اوچون حاضرله‌نگان طاشدن (مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ)
ای محمد (علیه السلام) ربك حضورنده عذاب اوچون علامتله‌نمش بولغان حالده اولطاش یعنی علامتله‌نگان
حالده یاغدردق (وَمَا هِیَ مِنَ الظّالِمِینَ بِبَعِیدٍ) واول طاشلار یعنی یاغدرو ظالم قیلوچیلاردان یـــراق
توگلدر یعنی هر بر ظالم‌گه ظالمی سببلی طاش یاغدرلسه یراق اش توگلدر برآیتده هر ظالم‌گه
وعید بار (وَاِلَی مَدْیَنَ اَخَاهُمْ شُعَیْبًا) دخی مدین ابراهیم علیه السلام اوغلی مدین بالالاری اهلنه قرده‌شلری
شعیب علیه السلامنی پیغمبر ایتوب یبه‌ردك (قَالَ) شعیب علیه السلام ئه‌یتدی (یَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ) ای قوم
اللهغه عبادت قیلکز یعنی اللهنی برله‌کز (مَا لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَیْرُهُ) سزنك اوچون اللهدان باشقه معبود بولمادی
(وَلَا تَنْقُصُوا الْمِكْیَالَ وَالْمِیزَانَ) دخی کیل (صاوت برله‌ن) هم وزن (آغرلق) برله‌ن اولچه‌گانده کیمتمه‌کز
دیرشعیب علیه السلام اوّل هراشنك باشی بولغان توحیدکه قومنی اوندهدی صوکره عادت اینکان اواچه‌وده
خیانتلرندن طیدی (اِنِّی اَرَاكُمْ بِخَیْرٍ) درستلـکده مین سزنی ایزگولکده (بایلقده) کـورهمـن
یعنی سزنك بایلقکز بار اولچه‌وده خیانت قیلوب کشی حقینی آشاو سزگه تیییش توگل (وَاِنِّی اَخَافُ
عَلَیْكُمْ) دخی مین سزنك اوزه‌رکزگه قورقامن (عَذَابَ یَوْمٍ مُحِیطٍ) بتؤن آدمنی چولغاب آلوچی قیامت کونینك
یاکه هلاك ایتوچی کـونلك عذابندن (وَیَا قَوْمِ) دخی شعیب علیه السلام ئه‌یتدی ای قـوم (اَوْفُوا

الْمِكْيَالَ وَالْمِيزَانَ) كيل برلەن دخى وزن برلەن اولچەوده كامل قيلكز (بِالْقِسْطِ) توغريلق برلەن (وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ) دخى آدملرنك نرسەلرينى كيمتمەكز (وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ) دخى ييرده بوزوقلق قيلغان حالده بؤرمەكز يعنى اوغرلاو ويول كيسو هم طالاو كبى اشلرنى قيلماكز (بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ) الله تعالى نك حلال قيلوب قالدرغان نرسەسى سزنك اوچون ايزگورەكدر (إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ) اگر سز مينم سوزمه اوشانوچيلاردن بولساكز (وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ) ومين سزنك اوزەركزگه صاقچى توگلمن يعنى مين سزنى قباحت اشلردن صاقلى آلميم (قَالُوا يَا شُعَيْبُ) شعيب عليه السلامنك قومى ئەيتديلر اى شعيب (أَصَلَاتُكَ تَأْمُرُكَ) سينك نمازكمى سيكا قوشه (أَنْ نَتْرُكَ) بزنك قويماقلغمز برلەن (مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا) آتالارمز عبادت قيلغان نرسەنى (وَأَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا) يايسه ماللارمزده قيلماقلغمزنى قويو برلەن (مَا نَشَاءُ) تلەگان نرسەمزنى شعيب عليه السلام كوب نماز اوقوچى بولغان شونك اوچون قومى كوب نماز اوقوغانغەمى سين بزگه معبودلريمزگه عبادت قيلونى قويوغه ياكه اوز ماللارمزده تلەگانمزچه تصرف قيلونى قويوغه قوشاسون ديديلر البته سينك قوشووكنك سببى نماز بولماسقه كيرەك باشقه وسوسه بولورغه كيرەك ديديلر (إِنَّكَ) درستلكده سين اى شعيب عليه السلام (لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ) البته سين شفقتلى سن هم حق وحقلقدەسن «بو سوزنى خورلاب ئەيتديلر» (قَالَ يَا قَوْمِ) شعيب عليه السلام ئەيتدى اى قومم (أَرَأَيْتُمْ) خبر بيركز ميكا (إِنْ كُنْتُ عَلَى بَيِّنَةٍ) اگر مين دعوى قيلغان نرسەم اوزەرينه دليلده بولسام (مِنْ رَبِّي) ربمدن (وَرَزَقَنِي مِنْهُ) دخى ربم اوزندن ايرشدرسه ميكا (رِزْقًا حَسَنًا) كوركام رزقنى يعنى ربم ميكا روحانيت وجسمانيت سعادتنى ايرشدره توروب وحى قيلغان نرسەسنده ميكا خيانت ممكن بولورمى؟ البته ممكن توگل (وَمَا أُرِيدُ أَنْ أُخَالِفَكُمْ) دخى مين سزگه خلافلق قيلونى تلەميم (إِلَى مَا) شول نرسەنى قيلوغه آوشقانم حالده (أَنْهَاكُمْ عَنْهُ) اول نرسەدن سزنى طيدم يمنى سزنى طيغان نرسەنى اوزم قيلوچى توگلمن (إِنْ أُرِيدُ) تلەميم مين (إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ) مگر قوتمدن كيلگان قدر سزنى اصلاح قيلونى (خلقلاركزنى تؤزەتونى) تليمن يعنى سزگه معروف برلەن قوشوومدن مقصودم هم سزنى ناچار اشلردن طييوومدان مقصودم اصلاحدر باشقه نرسه توگلدر البته سزده اصلا صلاح يوق مين سزگه اوچ تورلى حقنى رعايه قيلو برلەن امر قيلام اوّل حق الله نى ايكنچى اوز حقكزنى اوچونچى بندەلر حقينى (وَمَا تَوْفِيقِي) حقغه ايرشور اوچون مينم موفق بولووم توگلدر (إِلَّا بِاللَّهِ) مگر الله نك ياردەمى برلەندر (عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ) اول الله اوزەرينه اشلرمنى طابشردم مين (وَإِلَيْهِ أُنِيبُ) واول الله غه قايتورمن مين (وَيَا قَوْمِ) دخى صالح عليه السلام ئەيتدى اى قومم (لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي) ميكا دشمانلقكز سزگه كسب ايتمەسون يوكلەمەسن (أَنْ يُصِيبَكُمْ) سزگه ايرشونى (مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ) نوح عليه السلام قومنه ايرشكان نرسەنك مثلى صوغه غرق بولوب هلاك بولو (أَوْ قَوْمَ هُودٍ) يايسه هود عليه السلام قومنه ايرشكان نرسەنك مثلى جيل برلەن هلاك بولو (أَوْ قَوْمَ صَالِحٍ) يايسه صالح عليه السلامنك قومنه ايرشكان نرسەنك مثلى طاوش برلەن هلاك بولو (وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ) وسزلردن

لوط علیه السلام قومی توگللر (ببعید) یراق یعنی اگر لوط قومندن الك بولغان قوملرنك حاللرندن عبرت آلماساكز لوط قومندن عبرت آلكز چونكه لوط قومی سزدن یراق توگللر بس لوط قومنه ایرشكان عذاب نك مثلی نك سزگه ایرشوویده یراق بولماس (وَاسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ) دخی قیلغان گناهلارگزدن ربكزدن بارلقاماق ایسته‌گز (ثُمَّ تُوبُوا اِلَیْهِ) مونك صوگنده ربكزگه طاعت برله‌ن قاینگز (اِنَّ رَبِّی رَحِیمٌ) درستلكده ربم توبه‌قیلوچیلارغه الوغ رحمت ایه‌سیدر (وَدُودٌ) هم توبه قیلوچیلارنی دوست كوروچیدر (قَالُوا یَا شُعَیْبُ) قومی ئه‌یتدیلر جوابنده ای شعیب (مَا نَفْقَهُ كَثِیرًا مِمَّا تَقُولُ) بس ئه‌یتكان نرسه‌دن كوبسنی آكلامیمز آكلاماولاری عقللارنده وفكرلرنده كیمچیلك اوچون یاكه بوسوزنی خورلاب ئه‌یتدیلر (وَاِنَّا لَنَرَاكَ فِینَا ضَعِیفًا) دخی بزسیزنی آرامزده ضعیف كورەمز بزنك حقده هیچ نرسه قیلورغه قولكدان كیلمه‌س (وَلَوْلَا رَهْطُكَ) واگر بزنك آرامزده بزنك ملتمزده بولغان قومك بولماسه ایدی یعنی آلارنك حرمتنی صاقلاماساق ایدی (لَرَجَمْنَاكَ) بزسیزنی طاش برله‌ن آتب ئولتررایدك (وَمَا اَنْتَ عَلَیْنَا بِعَزِیزٍ) بزنك اوزەرمزگه سین بیك قدرلی توگلسن (قَالَ یَا قَوْمِ) شعیب علیه السلام ئه‌یتدی ای قوم (اَرَهْطِی اَعَزُّ عَلَیْكُمْ مِنَ اللّٰهِ) مینم قوم سزنك اوزەرگزگه الله‌دان ده قدرلیرەكمی مینی قوم حرمتی اوچون ئولترمی قالدراسزده والله رضالقی اوچون مینی صاقلامیسز (وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظِهْرِیًّا) دخی الله‌نی آرطلارگزغه طاشلانمش ایتب تونددگز (اِنَّ رَبِّی) درستلكده ربم (بِمَا تَعْمَلُونَ مُحِیطٌ) سزنك قیلغان عملگزنی كامل بلگوچیدر (وَیَا قَوْمِ) دخی شعیب علیه السلام ئه‌یتدی ای قوم (اعْمَلُوا عَلَی مَكَانَتِكُمْ) اوزگزنك حالگز اوزەرینه عمل قیلگز (اِنِّی عَامِلٌ) درستلكده مین‌هم اوزحالم اوزەرینه عمل قیلوچیمن (سَوْفَ تَعْلَمُونَ) تیز بلورسز (مَنْ یَأْتِیهِ) كمگه كیلور یعنی سزگه‌می میكانی (عَذَابٌ یُخْزِیهِ) كیلگان كشینی رسوای قیلا تورغان عذاب (وَمَنْ هُوَ كَاذِبٌ) دخی كم یالغانچی ایدكنی تیز بلورسز یعنی سز یالغانچی‌مو مینمو (وَارْتَقِبُوا) ومین ئه‌یتكان نرسه‌نی كوتكز (اِنِّی مَعَكُمْ رَقِیبٌ) درستلكده مینده سزنك برله‌ن برگه كوتكوچیمن (وَلَمَّا جَاءَ اَمْرُنَا) شعیب قومنه عذاب برله‌ن امرمز كیلگان زمانده (نَجَّیْنَا شُعَیْبًا) شعیب‌نی عذابدن قوتقاردق (وَالَّذِینَ آمَنُوا مَعَهُ) دخی شعیب برله‌ن برگه ایمان كیتركان آدملرنی عذابدن قوتقاردق (بِرَحْمَةٍ مِنَّا) اوزمزدن رحمت برله‌ن (وَاَخَذَتِ الَّذِینَ ظَلَمُوا) دخی شعیب قومندن ظلم قیلغان آدملرنی توتدی (الصَّیْحَةُ) طاوش حضرت جبرائیل قچقردیده همه‌سی بردن هلاك بولدی دیگانلر (فَاَصْبَحُوا فِی دِیَارِهِمْ جَاثِمِینَ) بس یورطلارنده تزلری اوزەرینه چوككانلری حالده ئولكلر بولوب ئه‌ولدیلر (كَاَنْ لَمْ یَغْنَوْا فِیهَا) گویاكه یورطلارنده تورماغان كبی اولدیلار (اَلَا) آگاه اولگز (بُعْدًا لِمَدْیَنَ) مدین اهلنه رحمتدن یراقلق (هلاكلك) اولسون (كَمَا بَعِدَتْ ثَمُودُ) نیتدكه ثمود قبیله‌سی رحمتدن یراق بولدی (هلاك بولدی) صالح علیه السلام قومی بولغان ثمود قبیله‌سیده طاوش برله‌ن هلاك بولدی لكن آلارنك طاوشی آستلارندان شعیب علیه السلامنك قومی بولغان مدین اهلینك طاوشی اوستلرندن بولدی دیگانلر (وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا مُوسَی) وتحقیق موسی علیه السلام‌نی پیغمبر ایتب بیبه‌ردك بز (بِآیَاتِنَا) آیتلرمز «تورات» برله‌ن (وَسُلْطَانٍ مُبِینٍ) دخی ظاهر بولغان معجزه‌لر

برلەن (الى فرعون وملائه) فرعونگه هم فرعوننك قومنه ییبەردك (فاتبعوا امر فرعون) بس فرعون قومی آزغنلقغه چومغان فرعونگه ایبەردیلر حقلقغه اونده گوچی موسی غه ایبەرمەدیلر (وما امر فرعون برشید) وفرعوننك اشی حقلق وتوغریلق توگلدر بلکه آزغنلق وباطللقدر (یقدم قومه یوم القیامة) فرعون قیامت کوننده تموغغه کرگانده قومنه الك بولور دنیاده آزغنلقده الك بولغان کبی (فاوردهم النار) بس قومنی اوطقه کرتر (وبئس الورد المورود) فرعونلر کیلگان اورن (تموغ) نی یاوز اورن بولدی چونکه مورد (صو اورنی) که عادتده یوره کلرنی صالقنلاتر وصوصاغانلقنی ییبەرو اوچون کیلنه حالبوکم تموغ مونك خلافنچه یوره کلرنی یاندرا صوصاونی آرتدرا (واتبعوا فی هذه لعنة) دخی فرعونلرگه بو دنیاده لعنت ایبەرتلمش بولدی (ویوم القیامة) دخی قیامت کوننده لعنت ایبەرتلمش بولدی یعنی دنیا وآخرت ملعون بولدیلار (بئس الرفد المرفود) دارینده لعنتنی یاوز بیرلمش یاردەم بولدی یعنی فرعونلرگه بیرلگان یاردەم دارینده ملعون بولو البته بویاوز یاردەمدر (ذلك من انباء القری) بوخبر هلاك قیلنمش قریەلرنك خبرلرندندر (نقصه علیك) ای محمد (علیه السلام) بو خبرنی سیکا بیان قیلورمز (منها قائم) بو اهلی هلاك قیلنغان قریەلردن اورلماغان ایگن کبی باصوب توروچسی باردر قریەلری هلاك قیلنماغان اهللری گنه هلاك قیلنغان بولسه (وحصید) دخی بو قریەلرنك اورلغان ایگن کبی اثری گنه قالغانلاری باردر اگر قریەلری برلەن اهللری برگه هلاك قیلغان بولسه (وما ظلمناهم) بو قریه اهللرینی هلاك ایتو سببلی بز آلارغه ظلم قیلمادق (ولکن ظلموا انفسهم) ولکن اول قریه اهللری اوزلرینه اوزلری ظلم قیلدیلار یعنی اوزلرینه هلاك ایتونی موجب بولغان اشلرنی قیلدیلار (فما اغنت عنهم) بس بز اهللرینی هلاك ایتکان قریه اهللرندن موکسز قیلمادی یعنی عذابنی وهلاکتنی ییبەرمەدی (آلهتهم التی) شوندی معبودلرنی (یدعون من دون الله) اول معبودلرگه عبادت قیلورلار اللەغه عبادت قیلودان باشقه (من شیء) هیچ نرسەدن موکسز قیلمادی (لما جاء امر ربك) ای محمد (علیه السلام) ربکنك امری کیلگان زمانده (وما زادوهم غیر تتبیب) دخی اول معبودلر هلاکلکدن باشقەنی اول هلاك قیلنغان قومگه آرتدرمادیلار (وکذلك) اوشانداق یعنی ئوتکانده گی قومنی اللەنك عذاب برلەن توتووی کبی در (اخذ ربك) ای محمد (علیه السلام) ربکنك توتووی (اذا اخذ القری) هرقایچان قریه اهللرینی توتسه (وهی ظالمة) حالبوکم اول قریه (اهلی) ظلم قیلوچی بولسه یعنی ظلم قیلغان حالده توتسه (ان اخذه) درستلکده ربکنك توتوی (الیم شدید) رنجتکوچیدر هم قاطیدر (ان فی ذلك) درستلکده هلاك بولغان امتلرنك قصەلارنده بولغوچیدر (لآیة) الوغ عبرت (لمن خاف عذاب الآخرة) آخرت عذابندن قورقغان کشی گه (ذلك یوم) بوقیامت کونی شوندی کوندر (مجموع له الناس) بوکون اوچون (کوند) آدملر جییلمشدر (وذلك یوم مشهود) دخی بوقیامت کونی کوك اهللری دخی ییر اهللری حاضر بولمش کوندر (وما نؤخره) وبو قیامت کوننی کیچکترمەمز (الا لاجل معدود) مگر صانالمش مدت اوچون گنه کیچکتررمز (یوم

یأت) قیامت کونی شوندی کوندر کیلور اول کون یعنی اول قیامت کونی کیلگان کوننده (لاتکلم نفس) هیچ بر نفس سؤیله‌شمه‌س (الا باذنه) مگر الله تعالی‌نك اذنی برله‌ن گنه سؤیله‌شر (فمنهم شقی وسعید) بس خلق جمله‌سندن باردر یاوز بولغانلاری دخی ایزگو بولغانلاری (فاما الذین شقوا) اما یاوز بولغان آدملر (ففی النار) بس الار تموغده‌در (لهم فیها زفیر وشهیق) یاورلار اوچون تموغده قاطی وضعیف طارش‌باردر یعنی بعضسی بیك قاطی فچقرر بعضسی آقرونراق فچقرر (خالدین فیها) اول تموغده مکگو قالغانلاری حالده (مادامت السموات والارض) آخرت کوکلری برله‌ن آخرت یرلاری همیشه بولغان‌مدتده باکه سموات ارضدن فوق برله‌ن تحت‌مراد یعنی اوست برله‌ن آست همیشه بولغان مدتده البته اوست برله آستقه زوال کیلمی یایسه بوسوز عربلرنك تمثیللرینده بقاء بولور چونکه عربلر ده‌یتله‌ر سموات وارضنك دوامی مدتنده سیکا کیلمه‌م دیو مرادلاری مکگو کیلمه‌سسزلك بس تأبیددن تعبیر بولا (الا ماشاء ربك) مگر تموغده مکگو قالماسلار ربکنك تله‌وی وقتنده البته مسلمانلاردن بولغان باورلار الله تعالی تله‌گان وقتده تموغدان چغاچغلار (ان ربك) ای محمد درستلکده سینك ربك (فعال لما یرید) تله‌گان نرسه‌سنی قیلوچیدر (واما الذین سعدوا) راما ایزگو بولغان آدملر (ففی الجنة) بس اوجماغده‌در (خالدین فیها) اوجماغده مکگو قالغانلاری حالده (ما دامت السموات والارض) کوکلر ویرلر همیشه بولغان مدتده (الا ماشاء ربك) مگر اوجماغده مکگو قالماسلار ربکنك تله‌وی وقتنده (عطاء غیر مجذوذ) کیسلمش بولماغان ثوابنی بیرلمش بولدی الارغه بو ایکی اورنداغی استثنالارده بر آز شبهه بولدغی اوچون تحقیق قیلو مناسب کورلدی اوّلگی آیتده استثناء عذاب نارده مکگو بولودن چونکه اهل نار اوط عذابنده مکگو بولمیلار بلکه صالقملاق برله‌ن وباشقه تورلی عذابلار برله‌نده عذاب قیلنالار باکه مسلمانلارنك فاسقلاری مستثنی بولورلار آلار البته تموغده مکگو قالمیلار کلسی تموغده‌مکگو توگل دیب بولابعضسی مکگو بولماغانده چونکه کلدن حکمنك زوالنه بعضدن حکمنك زوالی بتمه بر فاسق مؤمنلر گناهلاری سببلی شقی بولسه‌لارده ایمانلاری سببلی سعیدلردر باکه «ما» من معناسنده یعنی الله تعالی تله‌گان مدتلر مکگو قالماس معناسنده بولا ایکی صوکندان تموغدان چغوب جهنمیون آطالغان فرقه بولالار هم بولارنی اهل جنتدنده استثناء باری چونکه کوب کونلر تموغده بولولاری سببلی جنتده مکگو بولمادیلار دیب بولا ایکنچی آیتده استثناء نعیم جنتده مکگو بولودن چونکه اهل جنت اوچون جنتدن باشقه الرغراق نعمتلرده بار رؤیة الله رضوان الله کبی ابوهریره رسول الله‌دن روایت قیلا هر ایکی آیتده استثنا اهل جنت اوچون دیو معناسی بولا گناهلی مؤمن تموغده مکگو قالمی چونکه بر وقت چغاچاق هم اوجماغده مکگو بولمی چونکه باشده کشیلر ایله برگه اوجماغه کرمه‌دی (فلا تك فی مریة) بس ای محمد علیه السلام شکده بولماسین (مما یعبد هؤلاء) بو مشرکلرنك عبادت قیلغان نرسه‌لرندن آزغنلق بولرونده (ما یعبدون) بو مشرکلر عبادت قیلماسلار (الا کما یعبد آباؤهم) مگر آتالاری عبادت قیلدق کبی عبادت قیلورلار (من قبل) بولدن الك

يعنى بولار هم آتالارى شركده برابردر (وَاِنَّا لَمُوَفُّوهُمْ نَصِيبَهُمْ) دخى درستلكده بز آلارغه عذابدن برلغان اولوشلرينى كامل بيروچيمز (غَيْرَ مَنْقُوصٍ) اول اولوش كيمتلمش بولماغان حالده (وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ) وتحقيق بز موسى عليه السلامغه تورات كتابنى بيردك (فَاخْتُلِفَ فِيهِ) بس اول كتابده اختلاف قيلندى بعضسى ايمان كيتردى بعضسى انكار ايتدى شونك كبى بو مشركلرده قرآنده اختلاف ايتدى (وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ) اگرده اى محمد عليه السلام ربكدن الك بولغان سوز بولماسه ايدى يعنى قيامت كوننه قدر مهلت بيرو برلهن سوز الك بولماغان بولسه ايدى (لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ) البته بو مشركلر آراسنده دنياده حكم قيلنور ايدى (وَاِنَّهُمْ لَفِي شَكٍّ مِنْهُ) دخى درستلكده قومكنك كافرلرى البته قرآندن شكده در (مُرِيبٍ) اختيارسزلقنى موجب بولغان شكده در (وَاِنَّ كُلًّا) دخى قومكدن اختلاف قيلغان مؤمنلر برلهن كافرلردن هر برسى (لَمَّا لَيُوَفِّيَنَّهُمْ رَبُّكَ) البته ربك كامل بيرر (اَعْمَالَهُمْ) عمللرينك جزاسنى (اِنَّهُ) درستلكده ربك (بِمَا يَعْمَلُونَ خَبِيرٌ) قومكنك عمل قيلغان نرسه لرين ظاهرينى هم باطنينى بلگوچيدر (فَاسْتَقِمْ كَمَا اُمِرْتَ) بس اى محمد عليه السلام نيته كه بيورلدك شولاى حقلقده توغرى بول (وَمَنْ تَابَ مَعَكَ) دخى سينك برلهن برگه شركدن توبه ايتب ايمان كيترگان آدملر حقلقده توغرى بولسون (وَلَا تَطْغَوْا) دخى اوزكزگه تعيين قيلنغان چيكدن چقماكز (اِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ) درستلكده الله تعالى سزنك اشلهگان نرسه كزنى كورگوچيدر * بيضاوى ايه سى ئه يته بو آيتده نصوص غه تصرفسزغنه ايه رونك وجوبنه دلالت باردى حتى نصلارنك ظاهرلرينه حمل قيلنووينه (وَلَا تَرْكَنُوا اِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا) دخى ظلم قيلوچى آدملرگه ميل قيلماكز (فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ) بس اگرده ظلم قيلوچى آدملرگه ايه رسه كز اوزكزنى تموغ اوطى توتار (وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللهِ) دخى الله دن باشقه سزنك اوچون يوقدر (مِنْ اَوْلِيَاءَ) ياردهم بيروچيلردن (ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ) مونك صوكنده ياردهم بيرلمش بولماسسز * الله تعالى نماز وقتلارى حقنده ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (وَاَقِمِ الصَّلٰوةَ) اى محمد عليه السلام نمازنى اوقوسين (طَرَفَيِ النَّهَارِ) كوندزنك ايكى طرفنده يعنى ايرته ده وكيچده ايرته دن ايرته نمازى مراد عشيه دن اويله يا ايكندى نمازى مراد (وَزُلَفًا مِنَ اللَّيْلِ) دخى كيچنك كوندزنك آخرينه ياقن بولغان ساعتلرنده نماز اوقوسين يعنى آخشام برلهن يسيع نمازينى (اِنَّ الْحَسَنَاتِ) درستلكده ايزگولكلر يعنى بيش وقت نماز (يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ) ياوزلقلارنى ييبه ررلر (ذٰلِكَ) بو قرآن (ذِكْرٰى لِلذَّاكِرِينَ) وعظله نوچيلرگه وعظدر (وَاصْبِرْ) امر قيلنغان نرسه كنى قيلوده وطييلغان نرسه كدن طييلوده صبرلق قيل (فَاِنَّ اللهَ) بس درستلكده الله تعالى (لَا يُضِيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِينَ) ايزگولك قيلوچيلارنك اجرينى ضائع قيلماس بو آيتدن بيش وقت نمازنك فرضلغى فهمله نه * بو آيتنك نزولى خرماصاتوچى عرفجه اوغلى عمر حقنده عرفجه اوغلى عمر ئويندن برخاتونغه خرمايخشى ديوب قچقردى خاتون ئويگه كردى عرفجه اوغلى عمر بو خاتوننى اوبدى صوكره اوكندى رسول الله غه يغلاب كيلدى واقعه نى سويله دى رسول الله ئه يتدى بزنك برلهن برگه ايكندى نمازنده بولدكمى ديو عمر ئه يتدى بلى بولدم ديو رسول الله ئه يتدى ايكندى نمازك بوگناهكا كفارت

دیدی شوندان صرك رسول الله غه ثه یتلدی نمازنك گناهغه کفارت بولووی عرفجه اوغلی عمرگه خاصمی دیو رسول الله ثه یتدی بوق خاص ترگل بثون آدم حقنده عام دیدی (فَلَوْلَا كَانَ) بس اگر بولغان بولسه ایدی (مِنَ الْقُرُونِ مِنْ قَبْلِكُمْ) سزدن بورون بولغان زمان اهللرندن (أُولُوا بَقِيَّةٍ) فکر وعقل ایه لری (يَنْهَوْنَ عَنِ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ) بیرده بوزوملقدان طیبا تورغان لکن اول عقل وفکر ایه لری بولمادی (إِلَّا قَلِيلًا) مگر آزغنه آدم بولدی یعنی بوزوملقدان طیبا تورغان عقل وفکر ایه سی آزغنه آدم بولدی (مِمَّنْ أَنْجَيْنَا مِنْهُمْ) بز الاردان ثوتقارغان آدملردن (وَاتَّبَعَ الَّذِينَ ظَلَمُوا) دخی ظلم قیلوچی آدملر ایه ردی (مَا) شول نرسه گه (أُتْرِفُوا فِيهِ) اول نرسه ده نعمتلندرلمش بولدیلار یعنی نفس آرزولاریله ایه ردیلار هم نفس آرزولاریغی حاصل ایتوبرلهن مشغول برلدیلار (وَكَانُوا مُجْرِمِينَ) دخی برصفتلی آدملر کافر بولدیلار (وَمَا كَانَ رَبُّكَ) دخی ای محمد علیه السلام ربك بولمادی (لِيُهْلِكَ الْقُرَى بِظُلْمٍ) کفر سببلی گنه قریه لرنی (اهللرینی) هلاك قیلور بولمادی (وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ) اول قریه لرنك اهللری آرالارنده ثوزوك بولغانلاری حالده یعنی کفرلرینه باشقه بوزوملقلارنی قوشماغانلاری حالده * شونك اوچونده عالملر ثه یتکانلر دولت کفربرلهن باقی بولا ظلم برلهن باقی بولمی دیو (وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ) وای محمد علیه السلام اگر ربك تلهسه ایدی (لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً) آدملرنی برامت قیلور ایدی یعنی کلسنی مسلمان قیلور ایدی بوآیت دلالت قیلادر امرنك اراده گه باشقه بولووینه چونکه الله تعالی هر آدم گه ایمان برلهن امر قیلا اما هر آدمنك ایماننی تلهمادی اگر تلهسه هر آدم مؤمن بولور ایدی (وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ) دخی آدملر همیشه دیندہ تورلی بولور لاربعضسی حقلقده بولور بعضسی باطللقده بولور (إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ) مگر دیندہ تورلی بولماسلار ربك رحمت قیلغان آدملر یعنی الله تعالی هدایت بیرگان آدملر (وَلِذَلِكَ خَلَقَهُمْ) ای محمد ربك اختلاف اهلنی اختلاف اوچون ورحمت اهلنی رحمت اوچون یاراتدی (وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ) وای محمد علیه السلام ربك نك سوزی تمام بولدی اول سوز بودر (لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ) البته جهلمنی طولتوررمن (مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ) جنلردن وآدملردن (أَجْمَعِينَ) بارچه سندان یعنی جن برلهن آدمنك گناهایلارینك بارچه سندن (وَكُلًّا نَقُصُّ عَلَيْكَ) وای محمد (صلی الله تعالی علیه وسلم) سینك ارزه رکا هربر خبرنی قصه (بیان) قیلورمز (مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ) پیغمبرلرنك خبرلرندن (مَا) شول نرسه نی بیان قیلورمز (نُثَبِّتُ بِهِ فُؤَادَكَ) اول نرسه برلهن قلبکنی قرارلاندررمز (وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ) وای محمد علیه السلام بوسوره ده یاکه بوخبرلرده سیکا کیلدی (الْحَقُّ) حق بولغان نرسه (وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى) دخی وعظ هم ذکر کیلدی (لِلْمُؤْمِنِينَ) مومنلرگه (وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ) دخی ای محمد علیه السلام ایمان کیترمه گان آدملرگه ثه یت (اعْمَلُوا عَلَى مَكَانَتِكُمْ) حالکز اوزه رنده عمل ایدکز (إِنَّا عَامِلُونَ) درتلکده بزحالمز اوزه رنده عمل ایدوچیلرمز (وَانْتَظِرُوا) دخی عملکزنك صوکنده نه اولاچاغنی کوتکز (إِنَّا مُنْتَظِرُونَ) بزده عملمزنك صوکنده نه اولاچاغنی کوتکرچیمز (وَلِلَّهِ غَيْبُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ) دخی الله اوچون در کوکلرنك ویرلرنك غیبلرینی بلو (وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأَمْرُ كُلُّهُ) دخی اول الله تعالی گه

هر اشلی قاینارلمش بولور (فَاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ) بس الله‌غه عبادت قیل هم اشلرکنی الله‌غه طابشر (وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ) دخی ای محمد علیه السلام ربك غافل توگل در (عَمَّا تَعْمَلُونَ) سزنك قیلغان عملرکزدن

هود علیه السلام سوره‌سی نك ترجمه‌سی تمام بولدی

اون ایکنچی سوره - یوسف علیه السلام سوره‌سی مکهٔ مکرمه‌ده ایمگان یوزده اون بر آیت

بسم الله الرحمن الرحیم

(الٓرٰ) بوسوزلرنن مراد الله تعالی اوزی‌گنه بلور (تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ) بوسوره‌نك آیتلری ظاهر بولغان کتابنك آیتلریدر بهودلرنك عالملری مشرکلرنك اوغلارینه ده‌یتدیلر محمددن صوراکز نی اوچون یعقوبدك بالالاری شامدان مصرغه کوچدیلر دیو هم یوسف قصه‌سندان صوراغز دیو شوندان صوك الله‌تعالی ذکر قیلماچق آیتنی ایندردی (اِنَّا اَنْزَلْنَاهُ) درستلکده بزاول کتابنی ایندردك (قرآنا عَرَبِيًّا) عرب تلندگی قرآن ایتب (لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ) سزنك اول کتابنك معنالاربنی آکلاوکز اوچون (نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ) ای محمد علیه السلام بزسیکا بیان قیلورمز (اَحْسَنَ الْقَصَصِ) قصه‌لارنك کورکامره‌گلی (بِمَا اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ) سیکا وحی قیلوومز برله‌ن (هٰذَا الْقُرْآنَ) بوقرآننی (وَاِنْ كُنْتَ) درستلکده ای محمد علیه السلام سین بولدك (مِنْ قَبْلِهِ) بوقرآنلی وحی قیلوومزدان بورور (لَمِنَ الْغَافِلِينَ) یوسف علیه السلام قصه‌سندن غافللردن یعنی بوقرآننی وحی قیلوومزدن بورون بوقصه کوکلکا خطورده قیلغانی بوق ایدی (اِذْ قَالَ يُوسُفُ لِاَبِيهِ) ای محمد علیه السلام شول وقتنی ذکر قیل یوسف علیه السلام آتاسنه (یعقوب علیه السلام‌گه) ده‌یتدی * رسول اکرم یوسف علیه السلام حقنده «اَلْكَرِيمُ ابْنُ الْكَرِيمِ ابْنِ الْكَرِيمِ ابْنِ الْكَرِيمِ» دیمش چونکه یوسف یعقوب اوغلی یعقوب اسحاق اوغلی اسحاق ابراهیم اوغلی بولار همه‌سی پیغمبرلر (يَا اَبَتِ) ای آتام (اِنِّي رَاَيْتُ) درستلکده مین توشمده کوردم (اَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا) اون بر بولدزنی (وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ) دخی توباشنی هم آینی حضرت جابر روایت قیلادر بریهودی رسول الله‌غه کیلوب ای محمد (علیه السلام) یوسفدك توشنده کورگان بولدزلارندان خبر بیر دیدی رسول الله سکوت ایتدی صوکره حضرت جبرائیل ایندیده بویولدزلاردان خبر بیردی رسول الله یهودی‌گه ده‌یتدی اگر یوسین صوراغان یولدزلاردان خبر بیرسه‌م ایمان کیترسونمی دیدی یهودی بلی کیترمون دیدی رسول الله بو بولدزلارنك اسملری (۱ جریان ۲ طارق ۳ ذیال ٤ قابس ٥ عمودان ٦ فلیق ۷ مصبح ۸ ضروح ۹ فرغ ۱۰ وثاب ۱۱ ذوالکتفین) دیدی یوسف شول بولدزلارنی کوردی هم توباش برله‌ن آینی کوردی هرقایوسی یوسف که تعظیم سجده‌سی قیلدیلار دیدی یهودی والله‌سین ده‌ینکانچه بویولدزلارنك اسملری دیدی (بیضاوی) (رَاَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ) بواون بر یولدز برله‌ن توباش و آینی کوردم میکا سجده قیلغانلاری حالده (قَالَ يَا بُنَيَّ) یعقوب علیه السلام ده‌یتدی ای کچکنه اوغلم یوسف (بوتوشنی کورگانده یوسف علیه السلام اون ایکی یاشنده برلغان) (لَا تَقْصُصْ رُؤْيَاكَ عَلَى اِخْوَتِكَ) کورگان توشنی قرده‌شلرکه بیان قیلما

(سویله‌مه) (فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا) بس قرده‌شلرك سینی هلاك اینوگه حیله‌قیلورلار یعقوب علیه‌السلام یوسف علیه‌السلامنك توشمدن پیغمبر بولوویني فهم ایتدی هم قرده‌شلرندن اوستون ولوویني آکلادی شونك اوچون قرده‌شلری‌نك حسد قیلولارندان قورقدی (اِنَّ الشَّيْطَانَ) درستلکده شیطان (لِلْاِنْسَانِ) آدم اوچون (عَدُوٌّ مُبِينٌ) ظاهر بولغان دشماندر (وَكَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی شرافت که وکمالت که دلالت قیلا تورغان توش برله‌ن سینی اختیار قیلدقی کبی (يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ) ربك سینی پیغمبرلك اوچون اختیار قیلور (وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْاَحَادِيثِ) دخی ربك سیکا توشلرنك تأویللدن اوپره‌تر یعنی تعبیر علمی بلدرر * توش راست بولسه فرشته‌لر سوزی بولا، یالغان بولسه نفس وشیطانلار سوزی بولا (وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ) دخی ربك سینك اوزرکا پیغمبرلك نعمتنی تمام قیلور یعنی دنیا نعمتنی آخرت نعمتنه واصل قیلور (وَعَلٰى آلِ يَعْقُوبَ) دخی یعقوب‌نك بالالارینه نعمتنی تمام قیلور یوسف علیه‌السلام‌نك کورگان اون بر یولدزی‌نك یاقتیلغی برله‌ن یعقوب علیه‌السلام اون‌بر اوغلی‌نك پیغمبر بولوویني استدلال قیلدی (كَمَا اَتَمَّهَا عَلٰى اَبَوَيْكَ) نیته‌که ربك پیغمبرلك نعمتنی ایکی آتاك (باباك) اوزرینه تمام قیلدی (مِنْ قَبْلُ) بووقتدن الك (اِبْرٰاهِيمَ وَاِسْحٰاقَ) اول ایکی آتاك ابراهیم برله‌ن اسحاقدر علیهما السلام (اِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ) ای اوغلم یوسف درستلکده سینك ربك هر نرسه‌نی بلگوچیدر هم هر اشده حکمت ایه‌سیدر (لَقَدْ كَانَ) تحقیق بولدی (فِي يُوسُفَ وَاِخْوَتِهِ) یوسفده هم قرده‌شلرنده یعنی اون برایر قرده‌شلرنده بولغوچیدر * یعقوب علیه‌السلام‌نك اون ایکی اوغلی بولغان «ایا» اسملی خاتوندان آلتی اوغل برقزی بولغان اسملری: ١) یهودا ٢) اروبیل ٣) شمعون ٤) لاوی ٥) ربالون ٦) یشجر ایرلر. قزی دینه، لیا ئولگاج یعقوب علیه‌السلام لیانك برطوغان قزقرده‌شی راحیل‌نی جفتله‌نگان بعضیلار ایکسنی برنکاحده جمع قیلدی * یعقوب علیه‌السلام شریعتنده جمع بین الاختین درست ایدی دیگانلر راحیل دن. ٧) لمیامین ابله ٨) یوسف طوغان یه‌زلفه بلقه اسملی ایکی جاریه‌سندن دورت اوغلی بولغان اسملری: ٩) دان ١٠) نفتالی ١١) جاد ١٢) آشر (آيَاتٌ لِلسَّائِلِينَ) صوراغوچیلارغه علامتلر (اِذْ قَالُوا) ای محمد (علیه‌السلام) شول وقتنی بیان قیل یوسف‌نك قرده‌شلری ئه‌یتدیلر (لَيُوسُفُ وَاَخُوهُ) البته یوسف هم آنك قرده‌شی بنیامین (اَحَبُّ اِلٰى اَبِينَا مِنَّا) بزدن آتامز غه‌سوُیوکلیره کدر (وَنَحْنُ عُصْبَةٌ) حالبوکم بز قورتلی جماعتمز آتامز بزنی سوُیه‌رگه تییش ایدی ایکی کچکنه‌بالانی سوُیوگه قاراغانده (اِنَّ اَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ) درستلکده بزنك آتامز محبت‌ده یوسف برله‌ن بنیامین‌نی بزگه اختیار قیلووی سببلی البته ظاهر بولغان آزغنلغده در یعقوب علیه‌السلام یوسف علیه‌السلامنی بالالارندان آرتغراق یاراتا ایدی قرده‌شلری حسد قیلالار ایدی یوسف علیه‌السلام موندی مبارك توشنی کورگاج آتاسی‌نك محبتی آرتدغی کبی قرده‌شلری‌نکده حسدلری آرتدی (اقْتُلُوا يُوسُفَ) آرالارندن برسی ئه‌یتدی یوسفنی ئولترکز دیو باشقه‌لاری راضی بولدیلار یاکه علی الاتفاق ئه‌یتدیلر (اَوِ اطْرَحُوهُ اَرْضًا) یایسه یوسفنی بامسز بیرگه ایلتب طاشلاکز (يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ اَبِيكُمْ) آتاکزنك یوزی سزگه بوش قالور یعنی آتاکز سزگه‌گنه یونه‌لور باشقه‌غه التفات قیلماس (وَتَكُونُوا

من بعده) دخی یوسفنی ئولترگاندن باکه بلمسز بیرگه طاشلاغاندن صوك بولورسز (قَوْمًا صَالِحِينَ) ایرگو قوم یعنی جنایتکزدن الله‌غه توبه قیلورسز (قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ) یوسفنك قرده‌شلرندن بر ئه‌یتوچی ئه‌یتدی بوذا اسملی دیگانلر آرالارنده فکرلی بولغان (لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ) یوسفنی ئولترمه‌کز کشی ئولترو الوغ‌اش (وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ) دخی اول یوسفنی قیونلك تؤبینه تاشلا کز (يَلْتَقِطْهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ) یوسفنی سیر قیلوچی‌لارنلك مسافرلرنلك بعضسی آلور (إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ) اگر میندم مشورتم برله‌ن‌اش قیلوچیلار بولساکز (قَالُوا يَا أَبَانَا) یوسفنك قرده‌شلری ئه‌یتدیلر ای آتامز (مَالَكَ) نی بولدی سیکا (لَا تَأْمَنَّا عَلَى يُوسُفَ) یوسف اوزه‌رینه‌برگه امین اولمیسون یعنی نی اوچون یوسفنی بزنلك برله‌ن بیبه‌روگه بردن قورقاسرن (وَإِنَّا لَهُ لَنَاصِحُونَ) حالبوکم بزیوسف اوچون فائده وایرگولك تله‌وچیلرمز (أَرْسِلْهُ مَعَنَا غَدًا) ایرته‌گه یوسفنی بزنلك برله‌ن برگه بیبه‌ر (يَرْتَعْ وَيَلْعَبْ) یمیشلر آشاوده ایرکنلك قیلورهم اویناز (وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ) دخی درستلکده بز یوسفنی ضرر ایرشودن صاقلاوچیلار (قَالَ إِنِّي) یعقوب علیه السلام ئه‌یتدی درستلکده مین (لَيَحْزُنُنِي) مینی قایغرتادر (أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ) سزنلك یوسف برله‌ن کیتووکز (وَأَخَافُ أَنْ يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ) دخی یوسفنی بوری آشاوندن قورقامن «کنعان» صحراسی بوری بیك کوب صحرا برلغان یاکه یعقوب علیه السلام توشنده یوسف علیه السلامنی بوری تشله‌گانلی کورگان دیگانلر (وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ) وسزاویناوکز سببلی یوسفدن غافللرسز یعنی غافل بولدکز حالده (قَالُوا لَئِنْ أَكَلَهُ الذِّئْبُ) یوسف علیه السلامنلك قرده‌شلری ئه‌یتدیلرا گرده یوسفنی بوری آشاسه (وَنَحْنُ عُصْبَةٌ) حالبوکم بز قوتلی جماعت ایدك (إِنَّا إِذًا لَخَاسِرُونَ) درستلکده بز یوسفنی بوری آشاغان وقتده البته ضرر ایتوچیلر وعاجزلر بولساق کیره‌ك دیو (فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ) بس یوسفنك قرده‌شلری یوسفنی آلوب کیتکانلری زمانده (وَأَجْمَعُوا) دخی اتفاق قیلغانلاری زمانده (أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غَيَابَتِ الْجُبِّ) یوسفنی قیونلك تؤبنده قیلوغه قصد قیلغان اشلرینی همه‌سنی قیلدیلار قیودن بیت المقدس قیرسی مراد دیگانلر باشقه قیو بولو احتمالیده بار یوسف علیه السلامنلك قرده‌شلری صحراغه چقغانلك صوکنده یوسف علیه السلامنی انواع جفا ایله جفالادیلار بیك قاطی قینادیلار ئولدیروگه یاقلاشدیلار یوسف علیه السلام یالواردی وبیك یغلادی شوندن صوك یوذا ئه‌یتدی‌مین سزگه ئولترمه‌کز دیوعهد قیلسم توگل‌می دیدی صوکره قیوغه صالورغه قصد قیلدیلار ایکی قولنی به‌یله‌دیلر کولمه‌گنی صالدروب آلدیلار «قان برله‌ن بریاب آتالارینه‌حیله قیلواوچون» حضرت یوسف کولمه‌گمنی بیرکزنه‌نمنی اوُرتورگه کیره‌ك دیسه‌ده النفات ایتمه‌دیلر اون‌بریولدز هم قوُیاش برله‌ن آیدن صورا آلار کولمه‌کده کیگزرلرهم شفقت‌ده قیلورلار دیدیلر قیونلك یارطسمه قدر یب به‌یله‌ب تؤشوردیلر یارطسمه یتکاچ یبلی اوُزوب یبیه‌ردیلر قیوده صوبار ایدی حضرت یوسف صوغه تؤشدی صوکره برطاشقه مطوب اولتوردی ویغلادی شول وقت حضرت جبرائیل وحی کیتردی حضرت یوسف اون بیدی یاشنده ایدی (وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ) دخی بزحضرت یوسفقه وحی قیلدق قصه‌لارده شول ره‌وشچه ذکر قیلغانلار حضرت ابراهیمنی نمرود اوطقه آطقانده کولمه‌گنی صالدروب آلغان ایدی حضرت جبرائیل جنت‌دن برکولمه‌ك کیتروب کیگردی

اول کولمه کنی ابراهیم علیه السلام اسحاق علیه السلامگه بیردی اسحاق علیه السلام یعقوب علیه السلامگه بیردی یعقوب علیه السلام حضرت یوسف علیه السلامنك مویننه بتی ایتوب طاقغان ایدی حضرت جبرائیل «تمیمه» بتی دن کولمه کنی آلوب یوسف علیه السلامگه کیگزدی دیگانلر «بیضاوی» (لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هٰذَا) یوسف غه شول ره وشچه وحی قیلدق بو اشلری برلهن کیله چکده قرده شلرگه خبر بیررسن (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) حالبوکم قرده شلرك سینك یوسف ایدکنی بلمه سلر (وَجَاءُوا أَبَاهُمْ عِشَاءً) یوسف نك قرده شلری کوندزنك آخرنده آنالارینه کیلدیلر (يَبْكُونَ) یغلاغانلاری حالده حضرت یعقوب بالالارینك یغلادقلی ایشتکاچ قورقدی وئه یتدی ای بالالارم سزگه نی بولدی ویوسف قایدا دیو (قَالُوا يَا أَبَانَا) یوسف نك قرده شلری ئه یتدیلر ای آتامز (إِنَّا ذَهَبْنَا نَسْتَبِقُ) درسملکده بز یوگرشکانمز حالده باردق یعنی اویلغه کیتدك (وَتَرَكْنَا يُوسُفَ عِنْدَ مَتَاعِنَا) دخی نرسه لرمز یانده یوسفنی قالدردق (فَأَكَلَهُ الذِّئْبُ) بس یوسفنی بوری آشادی (وَمَا أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَنَا) وسین بزگه اوشانوچی توگلسون (وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ) گرچه بز راست سوزلیلردن بولساقده یعنی بزگه سوء ظن قیلووك یوسف قه فرط محبتك اوچون بزگه اوشانمیسون (وَجَاءُوا عَلَىٰ قَمِيصِهِ) یوسفنك کولمه گنی کیتردیلر (بِدَمٍ كَذِبٍ) یالغان قاننی یعنی یالغان قان برلهن بویادیلار یعقوب علیه السلام یوسف علیه السلامنك خبرینی ایشتکاچ نچقردی وصورادی کولمه گی قایده دیو بالالاری قاتلی کولمه ك کیترب بیردیلر حضرت یعقوب کولمه کنی آلوب یوزینه سوزتدی بیك قاطی یغلادی وئه یتدی بوکونگه قدر موندی بوری کورگانم یوق ایدی اوغلمنی آشاغان کولمه گنی اصلا یرطماغان ایکان دیدی (قَالَ) یعقوب علیه السلام ئه یتدی (بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ) یوسفنی بوری آشامادی بلکه سزگه مزین وجیکل قیلدی (أَنْفُسُكُمْ) نفسلرگز (أَمْرًا) الوغ اشنی بس سزاول اشنی قیلدگز (فَصَبْرٌ جَمِيلٌ) بس مینم اشم شکایتسز کورکام صبر ایتودر (وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ) والله تعالی یاردم ایسته لمشدر (عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ) یوسفنك هلاك بولووندان صفتلاغان وذکر قیلغان نرسه گز اوزه رینه (وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ) مدین دن مصرغه سیر قیلوچی مسافرلر کیلدی یوسف علیه السلام طاشلانغان قیوغه یاقن بیرگه توقتادیلر بووقتده یوسف علیه السلامنك قیوغه صالدوینه اوچ کون بولغان ایدی (فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ) بس صوچیلارنی صو آلورغه یبه ردیلر (فَأَدْلَىٰ دَلْوَهُ) بس صو آلورغه کیلگان آدم چیله کنی قیوغه یبه ردی یوسف علیه السلام چیله کگه آصلندی صوچی یوسف علیه السلامنی کورگاچ (قَالَ يَا بُشْرَىٰ) سیکا هم قومکا سوینچ دیدی (هٰذَا غُلَامٌ) بوایر بالادر دیو یعنی شول ره وشچه نچقردی صوچی مالك بن ذعر الخزاعی بولغان (وَأَسَرُّوهُ بِضَاعَةً) دخی برمسافرلر یوسفنی صاتوه الی بولغان حالده یاشردیلر (وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يَعْمَلُونَ) والله تعالی برمسافرلرنك قیلغان اشلرینی بلگوچیدر یاکه یوسفنك قرده شلری یوسفنك امرینی یاشردیلر یعنی بو قل بزنکی بو قاچقان ایدی دیو صاتدیلار یوسف قورقوندان اوندهشمه دی (وَشَرَوْهُ بِثَمَنٍ بَخْسٍ) دخی مسافرلر یوسفنی قرده شلرندن ناچار و آز آچه غه صاتوب آلدیلار (یکرمی درهم گه دیگانلر) یاکه یوسف نك قرده شلری یوسفنی مسافرلرگه آز درهملرگه صاتدیلار معناسنده یاکه مسافرلر یوسفنی مصر پادشاهسنه آز درهملرگه صاتدیلار معناسنده (دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ)

صانالمش آز درهملرگه صاتدیلار یاکه صاتوب آلدیلار (وَكَانُوا فِيهِ مِنَ الزَّاهِدِينَ) دخی یوسف نك
قرده‌شلری یوسف حقنده یوز دوندروچیلردن بولدیلار یاکه مسافرلر یوسف حقنده یوزدوندروچیلردن
بولدیلارچونکه طابلغان مالنی کشی آزبهابرلهن بولسه‌ده صاتوغه آشغوچان بولا ارشانداق صاتوب
آلغانده هم یوسف‌دان یوز دوندروچیلردن برلدیلار دیمك درست چرنکه مسافرلر یوسفنی قاچقوچی
دیو اعتقاد قیلوب آلدیلار قاچقرچی قلنك قدری بولمی بو آیت برلهن آزاد کشینی صاتونك حرام
بولووینه استدلال قیلغانلارچونکه بخس ناچار و آزمال معناسنده بولسه‌ده بعض مفسرلر حرام مال دیو آلغانلار
اما آزاد کشینی آچ قولهرگه بیتکان حالده صانو درستمی توگل‌می اختلاف قیلغانلار مشهور درست
بولور بعضیلار جوازینه بارغانلار بعضیلار مطلقا درست توگل دیگانلر بوسئله‌ده تفصیل‌نی ایسقه‌گان
آدم التفسیرات الاحمدیه‌گه مراجعت قیلسون (وَقَالَ الَّذِي) دخی شول کشی «مصر خزینه‌لرینك باشی
قطفیر» ئه‌یتدی (اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ) یوسفنی مصر اهلندن صاتوب آلغان ایدی بووقتده مصرده پادشاه ولید
اوغلی ریان بولغان بوپادشاه یوسف علیه السلامگه ایمان کیترب وفات بولغان قطفیر صاتوب آلغانده یوسف
علیه السلام اون بیدی یاشنده ایدی قطفیرنك اؤینده اون اوچ یل توردی ریان پادشاه حضرت یوسفنی
اوتوز یاشنده وقتده وزیر ایتدی الله تعالی یوسف علیه السلامگه حکمت وعلم بیردی اوتوز اوچ یاشنده وقتده
یوزیکرمی یاشنده وفات بولدی (لِامْرَأَتِهِ) خاتونی راعیل یاکه زلیخه گه ئه‌یتدی (أَكْرِمِي مَثْوَاهُ) بو
یوسف‌نك اورنینی کورکام ایت یعنی یاخشی تربیه قیل (عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا) بزگه فائده قیلووی یاقندر
(أَوْ نَتَّخِذَهُ وَلَدًا) یایسه اوزمزگه بالا ایتوب توتارمز چونکه اوزلرینك بالالاری بولماغان (وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا)
دخی اوشانداق یعنی مصر عزیزینك قلبنده یوسفه محبت قرارلاندرغانمز کبی قرارلاندردق (لِيُوسُفَ)
یوسفنی (فِي الْأَرْضِ) بیرده (وَلِنُعَلِّمَهُ) یوسف بیرده عدالت برلهن اش یؤرتسون اوچون دخی یوسفه
اؤیره‌تمك لکمز اوچون (مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ) نؤشلرنك تعبیرندن یاکه کلام الله‌نك معنالرینك تأویلندن
(وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ) والله تعالی اوزینك اشنده کوچلیدر (وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) لکن آدملرنك
کوبسی (لَا يَعْلَمُونَ) بلمه‌سلر (وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ) دخی یوسف عقلی‌نك وبدنی‌نك کماله وقوته‌اوتوز
اوچ یاشنه ایرشکان زمانده (آتَيْنَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا) یوسفقه عمل برلهن قوتلی بولغان علمنی (حکمتنی)
هم تعبیر علمنی بیردك (وَكَذَلِكَ) دخی اوشانداق یعنی کورکام جزا برلهن یوسفنی جزالادغمز کبی
(نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ) ایزگولك قیلوچیلارنی جزالارمز (وَرَاوَدَتْهُ الَّتِي) دخی شوندی خاتون (زلیخه، یاکه
راعیل) یوسفنی قباحت اش (زنا)غه اؤنده‌دی (هُوَ فِي بَيْتِهَا) یوسف اول خاتونلرنك اؤینده ایدی (عَنْ
نَفْسِهِ) یوسفنك اوزندن (وَغَلَّقَتِ الْأَبْوَابَ) دخی خاتون ایونلرنك ایشکلرینی بیکله‌دی (وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ)
دخی اول خاتون یوسفقه «بیری کیل!» دیدی (قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ) حضرت یوسف ئه‌یتدی بو قباحت
اشدن الله‌غه صغنامن (إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَثْوَايَ) درستلکده شأن مینم خوجه‌م قطفیر تربیه‌منی کورکام
قیلدی مین نیچك آنك اهلنه خیانت قیلیم (إِنَّهُ) درستلکده شأن (لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ) ایزگولك که قارشی

یاوزلق قیلوچی ظالملر سعادت که ایرشه‌سلر دیدی (وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهِ) وتحقیق قطفیرنك خاتونی یوسف‌که قاطشونی قصد قیلدی (وَهَمَّ بِهَا) دخی یوسف‌ده قطفیر خاتونه قاطشونی قصد قیلدی یعنی اختیارسز طبیعتی قطفیر خاتونه قاطشوغه میل ایتدی شولای بولا توروب نفسی طیدی قاطشمادی البته کمال آدملك شونده (لَوْلَا أَنْ رَأَىٰ) اگر یوسف کورگان بولماسه ایدی (بُرْهَانَ رَبِّهِ) زنانك قباحتلکی حقنده ربسی‌نك دلیلی البته قطفیر خاتونی‌نك غایت کوچلوندن وشهوت‌نك غلبه‌سندن قاطشقان بولور ایدی لکن ربسی‌نك برهانی کوردیده قاطشمادی بوبرهان‌دان مراد بعضیلار حضرت یعقوب‌نك بارماغنی تشلهگانی حالده کورنووی دیگانلریاکه ندا قیلدغان «ای‌یوسف سین پیغمبر جمله‌سندن یازلمش‌سون اهمق‌لار اشینی اشلی‌سونمی؟» دیو (كَذَٰلِكَ) اوشانداق یعنی فاحش اشدن صاقلانوده ثابت قیلدقمز کبی ثابت قیلدق بز بویوسفنی (لِنَصْرِفَ عَنْهُ السُّوءَ) یوسفدن یاوزلقنی دوندروزمزاوچون یعنی خوجه‌سنه خیانتنی (وَالْفَحْشَاءَ) دخی قباحت اشنی دوندروومزاوچون یعنی زنانی (إِنَّهُ مِنْ عِبَادِنَا الْمُخْلَصِينَ) درستلکده یوسف بزنك اخلاصلی وصاف قلبلی قللارمزدان‌در (وَاسْتَبَقَا الْبَابَ) یوسف برله‌ن زلیخه ایشکه آشغوب چابدیلار یوسف علیه‌السلام قاچاراوچون زلیخه توتاراوچون چابدی‌لار (وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ) دخی زلیخه یوسف علیه‌السلام‌نك کولمه‌گنی آرتندان یرطدی یعنی کولمه‌گندن تارتدیده کولمه‌ك بوبینه یرطلوب کیتدی (وَأَلْفَيَا سَيِّدَهَا لَدَى الْبَابِ) دخی یوسف برله‌ن زلیخه زلیخه‌نك خوجه‌سنه (ایربنه) ایشك یانده اوچرادیلار (قَالَتْ) زلیخه اویاطندان وعیبنی اوزندن دوندرو اوچون ئه‌یتدی (مَا جَزَاءُ مَنْ) نیدر شول کشینك جزاسی (أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءً) اول کشی سینك اهلکا (خاتونکا) یاوزلقنی (زنانی) تله‌دی (إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ) اول خوجه سینك اهلنه یاوزلقنی نله‌گان آدم‌نك جزاسی هیچ نرسه توگل‌در مگر حبس‌که کرتلمش بولودر (أَوْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) یاکه رنجتوچی قاطی عذاب‌در (قَالَ) یوسف علیه‌السلام زلیخه‌نك حبس یاکه عذاب برله‌ن قورقتووندان قورقوب ئه‌یتدی (هِيَ رَاوَدَتْنِي عَنْ نَفْسِي) اول زلیخه مینم طرفمدان قباحت اش قیلونی ایسته‌دی (وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِنْ أَهْلِهَا) دخی زلیخه‌نك اهلندن یعنی آناسی برله‌ن برتوغمه قرده‌شینك اوغلندن برگواهلق بیروچی گواهلق بیردی بوشاهدنی بعضیلر بیشکه‌گی صبی بالاایدی دیگانلر رسول اکرمدن کوچرگانلر دورت کشی صبی وقتلارنده سؤیله‌دیلر برسی فرعونك قزی‌نك ساچنی تاراوچی (ماشطه) خاتون‌نك اوغلی ایکنچسی یوسف علیه‌السلام‌نك شاهدی اوچونچسی حضرت مریم اوغلی عیسی علیه‌السلام دورتنچسی جریج‌نك یولداشی (إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ) شهادت بیروچی شول‌روشچه ئه‌یتدی اگر یوسف‌نك کولمه‌گی بولسه (قُدَّ مِنْ قُبُلٍ) آلداغی یاغلمن یرطلمش (فَصَدَقَتْ) سوزنده زلیخه راست بولدی (وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ) اما یوسف یالغانچیلاردان بولادر (وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ) واگر یوسف‌نك کولمه‌گی بولسه (قُدَّ مِنْ دُبُرٍ) آرتندان یرطلمش (فَكَذَبَتْ) بس زلیخه یالغانلادی (وَهُوَ مِنَ الصَّادِقِينَ) واول یوسف راست سوزلیاردن‌در (فَلَمَّا رَأَىٰ قَمِيصَهُ) بس قطفیر یوسف‌نك کولمه‌گنی کورگان زمانده (قُدَّ مِنْ دُبُرٍ) آرتندن یرطلمش (قَالَ) قطفیر ئه‌یتدی (إِنَّهُ) درستلکده ای زلیخه سینك

اهلكنا ياوزلق تلەگان كشينك جزاسى حبس ياكه قاطى عذاب ديگان سوزك (مَنْ كَيْدُكُنَّ) سز خاتونلارنك حيله‌لرندندر (انَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيمٌ) درستلكده سزنك حيله‌كز الوغدر (يُوسُفُ اَعْرِضْ عَنْ هٰذَا) اى يوسف بوانشدن يوز دوندر ذكر ايتمه (وَاسْتَغْفِرِى لِذَنْبِكِ) واى زليخه گناهك اوچون يارلقاماق ايسته (انَّكِ كُنْتِ مِنَ الْخَاطِئِينَ) درستلكده سين خطا قيلوچيلاردان بولدك (وَقَالَ نِسْوَةٌ فِى الْمَدِينَةِ) مصر شهرنده خاتونلارئه‌يتدى بيش تورلى آدملرنك خاتونى ديگانلر برسى حاجب (طبيورچى صاقچى‌نك) خاتونى ايكنچسى ساقى (شراب صوغاروچينك) خاتونى اوچونچسى ايكمك پشروچى‌نك خاتونى دورتنچسى تۆرمه (حبس خانه) قاراولچى‌نك خاتونى بيشنچسى پادشاهمك حيوانلارونى صاقلاوچى‌نك خاتونى (امْرَأَتُ الْعَزِيزِ) مصر عزيزى قطفيرنك خاتونى (تُرَاوِدُ فَتَاهَا عَنْ نَفْسِهِ) اوزى‌نك صاتوب آلغان جگتى‌نك نفسندن قباحت اشنى ايستيدر (قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا) تحقيق اول جگت قطفير خاتونى‌نك محبت يوزندن يۆرەك پرده‌سنى يرطدى (انَّا لَنَرَاهَا) درستلكده بزاول زليخه‌نى كوره‌مز (فِى ضَلَالٍ مُبِينٍ) ظاهر آزغنلقده (فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ) بس زليخه بوخاتونلارنك مكرلريلى (غيبت قيلولارونى) ايشتكان زمانده (اَرْسَلَتْ اِلَيْهِنَّ) بوخاتونلارنى اۆزنده‌رگه يبه‌ردى جمعى قرق خاتون دعوت ايتدى مذكوره غيبت قيلغان بيش خاتونلنى‌ده چاقردى (وَاَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً) دخى اول خاتونلار اوچون طايانا تورغان اورن‌لار اورندقلار حاضرله‌دى (وَاٰتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ) دخى اول خاتونلاردان هر برسنه بيردى (سِكِّينًا) پچاقنى (وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ) دخى زليخه يوسف عليه‌السلام‌گه بوخاتون‌لار يانه چق ديدى (فَلَمَّا رَاَيْنَهُ) بس مجلسده‌گى خاتون‌لار يوسفنى كورگانلرى زمانده (اَكْبَرْنَهُ) يوسفنى الوغلاديلار آرتق كوركاملگندن قورقديلار (وَقَطَّعْنَ اَيْدِيَهُنَّ) دخى غايت قورقولارندان ايت‌توراغانده قوللارونى پچاقلار برله‌ن كيسديلر (وَقُلْنَ حَاشَ لِلّٰهِ) دخى الله‌تعالى‌نك كمال قدرتندن عجبله‌نب عجز صفاتندن برا قلق الله‌غه‌در ديديلر (مَا هٰذَا بَشَرًا) بويوسف آدم توگل‌در (انْ هٰذَا) توگل‌در يوسف (الَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ) مگر حرمتلى فرشته‌در ديديلر (قَالَتْ) زليخه مجلسده‌گى خاتونلارغه ئه‌يتدى (فَذٰلِكُنَّ الَّذِى) بس سزنك بـــو يگتكز شوندى يگت‌در (لُمْتُنَّنِى فِيهِ) اول يگت‌نك محبتى حقنده ميكا ملامه ومينى غيبت قيلدكز (وَلَقَدْ رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ) وتحقيق اول يگت‌نك (يوسف‌نك) نفسندن‌مين قباحت‌اشنى اوزم ايسته‌دم (فَاسْتَعْصَمَ) بس اول يوسف قباحت اشدن صاقلانونى ايسته‌دى يعنى طييلدى (وَلَئِنْ لَمْ يَفْعَلْ) واگر قيلماسه بو قل (مَا اٰمُرُهُ) ميلم اوزيله قوشقان اشمنى (لَيُسْجَنَنَّ) البته حبس خانه‌ده حبس قيلنور (وَلَيَكُونًا مِنَ الصّٰغِرِينَ) دخى خور وتوبه‌ن مرتبه‌لى آدملردن بولور (قَالَ) يوسف عليه‌السلام ئه‌يتدى (رَبِّ السِّجْنُ اَحَبُّ اِلَىَّ) اى ربم ميكا حبس خانه‌گه كروسۆيوكليره‌ك (مِمَّا) شول نرسه‌دن (يَدْعُونَنِى اِلَيْهِ) اول نرسه‌گه مينى بوخاتونلار اۆنده‌رلر يعنى «زناغه» مجلسده‌گى خاتون‌لار يوسف عليه السلام‌نك فوق العاده بولغان جمالنى كورب زليخه‌نك محبتى‌نك اورننده ايدكنى بلگاچ يوسف عليه‌السلام نى زليخه‌گه خلافلق قيلما قوشقان اشينه اطاعت قيل‌ديو اوگتله‌ديلر

وقورقتدیلار یاکه اوزلریده یوسف علیه السلام محبتی برلهن مبتلا بولولاری سببلی اوزلرینه مواصله گه اوندهدیلر (وَالَّا تَصْرِفْ عَنِّی کَیْدَهُنَّ) واگر میندن بوخاتونلارنك مکرلرینی دوندرمه سهك (اَصْبُ اِلَیْهِنَّ) مین بو خاتونلارغه میل قیلورموندهٔ (وَاَکُنْ مِنَ الْجَاهِلِینَ) نادانلار واعقللار جملهسندن بولورمن آلارنك اوندهگان نرسهلریله کرشوسببلی (فَاسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ) بس ربسی یوسف علیه السلام نك دعاسنی قبول ایتدی (فَصَرَفَ عَنْهُ کَیْدَهُنَّ) بس خاتونلارنك مکرلرینی یوسفدن دوندردی (اِنَّهُ) درستلکده اول الله تعالی (هُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ) اوزینه صیینغان آدملرنك دعاسنی قبول ایتوچیدر هم حاللرینی وتییشلی بولغان نرسهلریلی بلگوچیدر (ثُمَّ بَدَا لَهُمْ) مونك صوکنده قطعیرگه هم اهلنه ظاهر بولدی (مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآیَاتِ) یوسف علیه السلامنك پاکلکنه وانسان کامل ایدکنه دلالت قیلغان آیتلرنی کورگانلری صوکنده مثلا: صبینك گواهلق بیرووی وکولمهكنك آرت یاغدان یرطلووی خاتونلارنك قوللارونی کیسولاری وبوسفنك اول خاتونلاردان صاقلانووی کبی نرسهلر (لَیَسْجُنُنَّهُ حَتَّی حِینٍ) بر آز زمان صوکنده یوسف علیه السلامنی سجن (حبس خانه)ده قیلو چونکه حضرت زلیخه ایرینی آلدادی نیچك بولسهده حبس خانهگه کرتونی موافق کوردردی اوزی همیشه یوسفنك جفاچیلکانی صوکنده منقاد بولوونی ملاحظه قیلدی (وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ) یوسف علیه السلام برلهن برگه حبس خانهگه کردی (فَتَیَانِ) ایکی یکت برسی ایکمهك پشروچی برسی شراب صوغاروچی بؤلارغه پادشاهغه ضرر قصد قیلوب آغولادقلاری ایله تهمت قیلنغان (قَالَ اَحَدُهُمَا) حبس خانهده بوایکی یکتنك برسی ئهیتدی (شرابی) (اِنِّی اَرَانِی) درستلکده مین نؤشمده اوزمنی کورهمن (اَعْصِرُ خَمْرًا) خمر یاصالانورغان چی بوزم (عنب) صقعانمنی یعنی نؤشمده بوزم صقغانمنی کوردم (وَقَالَ الْآخَرُ) دخی ایکنچیسی ئهیتدی (خباز) (اِنِّی اَرَانِی اَحْمِلُ) درستلکده مین نؤشمده کوتهرگانمنی کورهمن (فَوْقَ رَأْسِی) باشم اوستنه (خُبْزًا) ایکمه کی یعنی توبهمه ایکمهك کوتهرگانمنی کوردم (تَأْکُلُ الطَّیْرُ مِنْهُ) اول ایکمهکدن قوشلار آشار یعنی نؤشنك اول ایکمه کی کیلوب چوقغانمنی کوردم (نَبِّئْنَا بِتَأْوِیلِهِ) ای یوسف بوبز کورگان نؤشنك تعبیری برلهن برگه خبر بیر (اِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِینَ) درستلکده ای یوسف بزسینی نؤشارنك تأویلنی یخشی بله تورغان آدملردن دیب بلهمز (قَالَ) ئهیتدی یوسف علیه السلام (لَا یَأْتِیکُمَا طَعَامٌ) سزنك اوزهرکزگه طعام کیلمهس (تُرْزَقَانِهِ) اول طعاملی رزقلانادر ایدکنز (اِلَّا) مگر سزرزقلانا تورغان طعام کیلسه (نَبَّأْتُکُمَا بِتَأْوِیلِهِ) اول طعامنك ماهیتنی وکیفیتنی بیان برلهن سزگه خبر بیررمن یاکه سزکورگان نؤشنك تعبیری برلهن خبر بیررمن (قَبْلَ اَنْ یَأْتِیَکُمَا) سزگه اول طعام کیلمهسدن بورون (ذٰلِکُمَا) بو سزنك نؤشلرکزنك تأویلی (مِمَّا عَلَّمَنِی رَبِّی) ربم میکا وحی والهام برلهن بلدرگان نرسه جملهسندندر حضرت یوسفنك بو سوزلرندن مقصودی بر ایکی یکتنی توحیدکه وایمانغه اوندهرر (اِنِّی) درستلکده مین (تَرَکْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ) شوندی قومنك ملتنی قویدم (لَا یُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ) اول قوم الله تعالیگه ایمان کیترمهسلر (وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ کَافِرُونَ) حالبوکم اول قوم آخرتنی انکار ایتوچیلاردر (وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِی) دخی مین آتالارمنك ملتنه ایبهردم (اِبْرَاهِیمَ وَاِسْحَاقَ وَیَعْقُوبَ) اول آتالارم ابراهیم هم اسحاق هم یعقوب علیهم السلام لردر (مَا کَانَ لَنَا) بز

پیغمبرلر گروهسنه درست برلمادی (اَنْ نُشْرِكَ بِاللّٰه) اللهغه عبادتده شریك قیلوومز (مِنْ شَیْءٍ) هیچ نرسه‌نی (ذٰلِكَ) بو عبادتده اللهنی برله‌و (مِنْ فَضْلِ اللّٰهِ عَلَیْنَا) اللهنك بزنك اوزه‌رمزگه بولغان رحمتندن وفضلندندر (وَعَلَی النَّاسِ) دخی باشقه آدملر اوزه‌رینه بولغان اللهنك رحمتندن وفضلندندر (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ) لکن اوزلرینه پیغمبرلر یبه‌رلگان آدملرنك کوبسی (لَا یَشْكُرُونَ) اللهنك بو رحمتنه وفضلنه شکر قیلماسلار (یٰا صَاحِبَیِ السِّجْنِ) ای حبس خانه‌ده بولغان ایکی یولداشم (أَأَرْبَابٌ مُتَفَرِّقُونَ) ایا تارالغان وکوب بولغان عاجز معبودلر (خَیْرٌ) ایزگیمی (اَمِ اللّٰهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ) یاکه هر اشده غالب بولغان بربولغان الله ایزگیمی البته بر بولغان الله ایزگی (مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ) سز الله‌دن باشقه هیچ نرسه‌گه عبادت قیلماسسز (اِلَّا اَسْمَاءً) مگر یالغز وقوری اسملرگه‌گنه عبادت قیلورسز (سَمَّیْتُمُوهَا اَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ) اول اسملر برله‌ن اول معبودلرکزنی سزهم آتالارکزغنه آتارسز (مَا اَنْزَلَ اللّٰهُ بِهَا) اول اسملر برله‌ن آطامقلق برله‌ن الله ایندرمه‌دی (مِنْ سُلْطَانٍ) دلیلدن یعنی سز عبادت قیلغان نرسه‌لر یالغز اسملرگنه اول اسملرنك مسمیلرینك تحقیقنه دلالت قیلغان هیچ دلیل یوق حاصل سز معبود بولوغه مستحق بولولارینه دلیل عقلی ده دلیل نقلی ده دلالت قیلماغان نرسه‌لرنی معبوددیب آنادکزده اوزکزنك معبود دیب ئه یتووکز اعتباری برله‌ن اول نرسه‌لرگه عبادت قیلورغه کرشدکز معناسنده (اِنِ الْحُكْمُ اِلَّا لِلّٰه) عبادت اشنده حکم هیچ کم‌گه توگل در مکر الله اوچوندر (اَمَرَ) الله تعالی پیغمبرلر تلی اوزه‌رنده امر قیلدی (اَلَّا تَعْبُدُوا اِلَّا اِیَّاهُ) هیچ نرسه‌گه عبادت قیلماکز مگر الله تعالی‌گه‌گنه عبادت قیلکز دیو (ذٰلِكَ الدِّینُ الْقَیِّمُ) بو توحید حق وتوغری دیندر اماسز که‌کرینی توغریدان حقنی باطلدن آیورمیسز (وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ) لکن آدملرنك کوبسی (لَا یَعْلَمُونَ) توحیدنك حق دین ایدکنی بلمه‌سلر (یٰاصَاحِبَیِ السِّجْنِ) ای حبس خانه‌ده‌گی ایکی یولداشم (اَمَّا اَحَدُكُمَا) اما ایکزنك برکز (یعنی شرابچی) (فَیَسْقِی رَبَّهُ خَمْرًا) خوجه‌سنه حبس خانه‌دن چقماچ اوّلگیچه خمر صوغارر یعنی اوّلگی درجه‌سنه ایرشر (وَاَمَّا الْآخَرُ) اول ایکنچکز (یعنی خباز) (فَیُصْلَبُ) بس حبس خاندن چغارلوب آصلمش بولور (فَتَأْكُلُ الطَّیْرُ مِنْ رَأْسِهِ) شول چاقده باشندن قوشلار آشار شوندان صوك بو ایکی یگت بزبو تؤشلرنی کورمه‌دك یالغانلاب‌قنه ئه‌یتدك دیدیلرحضرت یوسف بوطریق ئه‌یتدی (قُضِیَ الْاَمْرُ الَّذِی) شوندی اش قطعا حکم ایتلدی (فِیهِ تَسْتَفْتِیَانِ) اول أشده سز فتوی ایسته‌گان ایتکز یعنی مین تعبیر قیلغانچه أش بولاچاق طانب قوتولا آلمی‌سز دیدی (وَقَالَ) دخی حضرت یوسف ئه‌یتدی (لِلَّذِی ظَنَّ) شول یگت‌که بلدی حضرت یوسف (اَنَّهُ نَاجٍ مِنْهُمَا) درستلکده بوایکی یگت‌دن قوتلغوچی بولغانی دیو یعنی شراب صوغاروچی‌غه ئه‌یتدی (اُذْكُرْنِی عِنْدَ رَبِّكَ) حبس خانه‌دن چقماچ خوجه‌ك حضورنده مینم حالمنی ذکر قیل شاید مینی حبس‌دن قوتقارر (فَاَنْسَاهُ الشَّیْطَانُ ذِكْرَ رَبِّهِ) بس شیطان شرابچینك یوسفنك حالنی خوجه‌سنه ذکر قیلوویلی اونوتندردی یاکه شیطان حضرت یوسفنك ربسنی ذکر قیلوویلی اونوتندردی شونك اوچونده شرابچیدن باردهم ایسته‌دی هم بومطالعه‌نی

رسول

رسول اللهنك قرده‌شم یوسفقه اللهنك رحمتی بولسون اگرده شرابچی‌گه خوجه‌ك حضورنده میلم حالمنی
ذکر قیل دیمه‌گان بولسه ایدی حبس خانه‌ده ییدی یل تورماغان بولور ایدی بلکه بیش یلدان صوك چقغان
بولور ایدی دیگان سوزی قوّتلیدر قاطیلقلار وقتنده بنده‌لردن یاردم ایسته‌و ضرر لی اش بولماسه‌ده
لکن پیغمبرلر شأننه‌لایق توگل (فَلَبِثَ فِی السِّجْنِ) بس حضرت یوسف حبس خانه‌ده توردی (بِضْعَ سِنِینَ)
کوب یللار یعنی ییدی یل توردی دیگانلر (وَقَالَ الْمَلِكُ) دخی مصر پادشاهسی ولید اوغلی ریان
ئه‌یتدی (اِنِّی اَرٰی) درستلکده مین توشمده کوره‌من (سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ) سیمز ییدی صغرنی (یَأْکُلُهُنَّ
سَبْعٌ عِجَافٌ) اول ییدی سیمز صغرنی ییدی آرق صغرلار آشیدر یعنی پادشاه توشنده کیبکان یلغه‌دن چقغانلاری
حالده ییدی سیمز صغر کوردی ینه ییدی آرق صغر کوردی آرق صغرلار سیمز صغرلارنی آشادیلار
(وَسَبْعَ سُنْبُلَاتٍ خُضْرٍ) دخی اورلقلانا باشلاغان ییدی یاشل باشاق کوره‌من (وَاُخَرَ یَابِسَاتٍ) دخی اورلغی
تمام بولوب ییتکان اوّلگیگه باشقه ییدی قوری باشاق کوره‌من قوری باشاقلار یاشل باشاقلارنی چولغاب
آلوب یاشل باشاقلارغه غالب بولدیلار (یَا اَیُّهَا الْمَلَاُ) ای جماعت (اَفْتُونِی فِی رُؤْیَایَ) میکا کورگان توشمده
فتوی بیرکز یعنی توشمنی تعبیر ایتکز (اِنْ کُنْتُمْ لِلرُّؤْیَا تَعْبُرُونَ) اگر توشنی تعبیر ایتوچی بولساکز
یعنی خیالی بولغان صورتلردن نفسانی بولغان معنالارغه کوچونی بلسه‌کز (قَالُوا) اول جماعت ئه‌یتدیلر
(اَضْغَاثُ اَحْلَامٍ) بوتوش توشلرنك چوب چار برله‌ن قاطناشقانیدر یالغان توشدر (وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِیلِ الْاَحْلَامِ
بِعَالِمِینَ) وبز یالغان توشلرنك تعبیرینی بلوچیلر توگلمز (وَقَالَ الَّذِی نَجَا مِنْهُمَا) یوسف علیه السلام برله‌ن
برگه حبس خانه‌ده بولغان ایکی یگتدن حبسدن قوتولغانی ئه‌یتدی (وَادَّکَرَ بَعْدَ اُمَّةٍ) هم یوسف علیه السلامنی
زماندان بر آز جماعت صوکنده یعنی بر آز زمان اوتکاچ ایسنه توشوردی بو قوتولغان یگت بو طریق ئه‌یتدی
(اَنَا اُنَبِّئُکُمْ بِتَأْوِیلِهِ) مین بو توشنك تعبیری برله‌ن سزگه خبر بیررمن (فَاَرْسِلُونِ) بس سز مینی تعبیر عالمنی
بله تورغان آدم حضورینه ییبه‌رکز (یُوسُفُ اَیُّهَا الصِّدِّیقُ) بو یگت نی یوسف علیه السلامگه ییبه‌ردیلر یگت
ئه‌یتدی ای یوسف ای کوب راست سوزلی آدم (اَفْتِنَا) فتوی بیر بزگه (فِی سَبْعِ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ) توشده سیمز
ییدی صغر کور وحقنده (یَأْکُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ) اول سیمز ییدی صغرنی آرق ییدی صغر آشارلار (وَسَبْعِ سُنْبُلَاتٍ
خُضْرٍ) دخی توشده ییدی یاشل باشاق کور وحقنده (وَاُخَرَ یَابِسَاتٍ) دخی ایکنچی ییدی قوری باشاق کورو
حقنده یعنی بو توشنك تعبیرینی ئه‌یت (لَعَلِّی اَرْجِعُ اِلَی النَّاسِ) شاید مین بو تعبیرنی بلوب پادشاه و باشقه‌لارغه
قایتورمن (لَعَلَّهُمْ یَعْلَمُونَ) شاید سینك عالم وفاضل ایدککنی بلورلر (قَالَ) یوسف علیه السلام تعبیرده ئه‌یتدی
(تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِینَ دَأَبًا) عادتکز اوزه‌رینه ییدی یل ایگن ساچارسز (فَمَا حَصَدْتُمْ) بس اورغان ایگنکزنی
(فَذَرُوهُ فِی سُنْبُلِهِ) صوقماینچه باشاغنده قالدررسز (طچقان وغیرلر آشاب هلاك قیلماسون اوچون) (اِلَّا)
مگر باشاغنده قالدرماسسز صوغارسز (قَلِیلًا مِمَّا تَأْکُلُونَ) اوزکز شول ییدی یلده آشی تورغان نرسه‌لردن
آزنی یعنی اوزکزگه شول یللارده آشارلق مقدارگنه صوغارسز ییدی سیمز صغرنك تعبیری شول (ثُمَّ یَأْتِی
مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) مونك صوکنده بو طوقلق بولغان ییدی یلدان صوك کیلور (سَبْعٌ شِدَادٌ) ییدی قاطی

وآچلق يل (يَأْكُلْنَ) اول ايگن اهللرى آچلق يللارده آشارلار (مَا قَدَّمْتُمْ لَهُنَّ) سز اول ايگن اهللرى اوچون الك قيلغان نرسه (ايگنلر)نى يعنى طوقلق بولغان بيدى يلده جيغان ايگنلركزنى آچلق بولغان بيدى يلده آشارسز بيدى آرق صغرنسك تعبيرى شول (اِلَّا) مگر آشاماسسز (قَلِيلًا مِمَّا تُحْصِنُونَ) جيغان ايگنلركزدن آزنبغده بر آز ساپاراوچون قالدررسز (ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) مونك صوكنده بيدى يل آچلق بولغاندان صوك كيلور (عَامٌ) شوندى يل (فِيهِ يُغَاثُ النَّاسُ) اول يلده آدملرنى كوب يغمورلار برلهن يغمورلانمش بولور ياكه اول يلده آدملرگه آچلقدان ياردم بيرلور (وَفِيهِ يَعْصِرُونَ) دخى اول يلده بيمشلر كوب بولدقى اوچون آدملر بوزملر وزيتونلر صغارلار يعنى اچماك لر ياصارلار (وَقَالَ الْمَلِكُ) دخى شرابچى يوسف عليه السلامدن تعبير يلى ابشتوب قايتوب سؤيلهگان صوكنده مصر بادشاهى وليداوغلى ربان ئه يتدى (ائْتُونِي بِهِ) يوسفنى مونده كيترگز ديو (فَلَمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ) بس ايلچى يوسف عليه السلام گه حبس خانه دن چغارر اوچون كيلگان زمانده (قَالَ ارْجِعْ إِلَىٰ رَبِّكَ) يوسف عليه السلام ايلچيگه ئه يتدى بار خوجه كا كيرى قايت (فَاسْأَلْهُ) بس خوجه كدان صورا خوجه ك صوراسون (مَا بَالُ النِّسْوَةِ اللَّاتِي) شوندى خاتونلارنك حالى نرسه (قَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ) اول خاتونلار مينى كورگاچ قوللارونى كيسدبلر حضرت يوسف اوزينك پادشاه حضورنده عيب دن پاكلكى ظاهر بولوب حبس خانه ده مظلوم حالنده ياتدغى بلنسون اوچون چغارغه آشقمادى بلكه قوللارينى كيسكان خاتونلاردان تيكشررگه قوشدى بو آيتده اشارت بار هركمگه اوزندن تهمتنى بيه ررگه طرشوتبيش ايكانلكگه هم تهمت اورنلارندان صاقلانو تيبش ايكانلكگه (إِنَّ رَبِّي) درستلكده مينم ربم (بِكَيْدِهِنَّ عَلِيمٌ) خاتونلارنك حيله لرينى بلگوچيدر (قَالَ مَا خَطْبُكُنَّ) پادشاه ئه يتدى مذكوره خاتونلارغه نيدر سزنك حالكز (إِذْ) شول وقتده (رَاوَدْتُنَّ يُوسُفَ عَنْ نَفْسِهِ) يوسفنك اوزندن قباحت اشنى ايسته دكز يعنى يوسف سزگه شول وقتده ميل قيلديمى (قُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ) خاتونلار جوابنده ئه يتديلر يوسف كبى عفت صاحبى آدملى ياراطقان الله نك قدرتندن عجب لهنوب هرعجز صفتدن پاكلك الله غه بولسون (مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ) بز يوسف اوزه رنده بلمه دك (مِنْ سُوءٍ) هيچ عيب وگناهدان (قَالَتِ امْرَأَتُ الْعَزِيزِ) مصر عزيزى قطفير خاتونى زليخه ياكه راعيل ئه يتدى (الْآنَ حَصْحَصَ الْحَقُّ) حاضر زمان حقلق ظاهر بولدى (أَنَا رَاوَدْتُهُ عَنْ نَفْسِهِ) يوسفدن قباحت اشنى قياونى مين اوزم ايسته دم (وَإِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ) درستلكده اول يوسف (زليخه مينن قباحت اشنى ايسته دى) ديگان سوزنده راست سوزليلردندر (ذٰلِكَ) ايلچى قايتادان يوسف عليه السلامگه كيلوب خاتونلارنك سوزلرندن خبر بيرگان صوكنده ئه يتدى بو عيبدن پاكلكنى ايسته و (لِيَعْلَمَ) مصر عزيزى قطفير بلسون اوچون (أَنِّي) درستلكده مين (لَمْ أَخُنْهُ بِالْغَيْبِ) قطفيرگه غيب ده خيانت قيلمادم (وَأَنَّ اللَّهَ) دخى درستلكده الله تعالى (لَا يَهْدِي) توغرى قيلماس (كَيْدَ الْخَائِنِينَ) خيانت قيلوچيلارنك حيله سنى ١٢ نچى پاره تمام بولدى (وَمَا أُبَرِّئُ نَفْسِي) دخى مين اوزمنى عيب لردن پاكلايم يعنى بو سوزنى اوزمنى ماقطاب واوز حالمه عجب لهنوب ئه يتميم بلكه الله تعالى نك انعام قيلغان عصمتنه

شكرانه

شکرانه اوچون گنه ئه یتدم (اِنَّ النَّفْسَ) درستلکده نفس (لَاَمّارَةٌ بالسُّوء) البته یاوزلق برله‌ن بیور وچیدر (اِلّا مَا رَحِمَ رَبّی) مگر یاوزلق برله‌ن بیورماس ربمك رحمت قیلوی وقتنده (اِنَّ رَبّی) درستلکده میلم رام (غَفُورٌ رَحِیمٌ) یاوز نفسلی یارلقاغوچیدر هم تله‌گان آدمله عصمت بیرو سببلی مرحمت قیلوچیدر (وَقَالَ الْمَلِكُ) دخی مصر پادشاهی ئه یتدی (ائْتُونی بِه) یوسفنی میکا کیترگز (اَسْتَخْلِصْهُ لِنَفْسی) یوسفنی اوزم اوچون خالص قیلورمن یعنی حبس خانه‌دن چغارمن * ایلچی حضرت یوسفکه کیلوب پادشاهنك چاقردغنی وخلاص قیلاچاغنی سؤیله‌دی یوسف علیه السلام حبس خانه‌ده گی خلق برله‌ن ایسه‌نله شب دعا قیلوب چغب کیتدی (فَلَمّا کَلَّمَهُ) بس یوسف علیه السلام پادشاه برله‌ن سؤیله‌شکانی زمانده (قَالَ اِنَّكَ الْیَوْمَ لَدَیْنا) پادشاه یوسف علیه السلام گه ئه یتدی درستلکده سین بوکونده بزنك حضورمزده (مَکینٌ اَمینٌ) مرتبه ایه‌سی‌سن هم اوشانچلی وانابتلی آدمسن * حضرت یوسف حبس خانه‌دن چغغاچ غسل قیلوب نظا فتله‌نب پاکی کییملر کیدی هم پادشاه حضوریله کرب « اَللّٰهُمَّ اِنّی اَسْأَلُكَ مِنْ خَیْرِهِ وَاَعُوذُ بِعِزَّتِكَ وَقُدْرَتِكَ مِنْ شَرِّهِ » دیب هم سلام بیرب عبرانی تلنچه پادشاهغه دعا قیلدی پادشاه بونینده تل‌دیو صورادی یوسف علیه السلام بوآتالارمنك تلی دیدی پادشاه کوب تورلی تل بله‌درایدی یوسف علیه السلام گه هرقایوسی برله‌ن سؤیله‌دی یوسف علیه السلام هرقایوسنه جواب بیردی پادشاه بیك عجبله‌ندی یوسف علیه السلام پادشاهغه نؤشکنی سؤیله اوزآغزکدن ایشتدیم کیله‌دیدی پادشاه نؤشینی کوردکنچه سؤیله‌دی صغرلارنك وباشاقلارنك صفتلارونی واورنلارینی بیان قیلدی صوکره پادشاه یوسف علیه السلامنی سریرینه اولطورتدی هم پادشاهلق اشلرینی یوسف علیه السلام گه تابشردی بعضیلارشول کیچلرده قطفیر وفات بولدی زلیخه‌نی یوسف علیه السلام گه جفتله‌ندردی یوسف علیه السلام زلیخه‌نی پاکره تابدی چونکه قطفیر عنین اولش زلیخه‌دان افرائیم هم میت اسملرنده ایکی بالا دنیاغه کیلدی دیگانلر (بیضاوی) (قَالَ اجْعَلْنی عَلی خَزائِنِ الْاَرْضِ) یوسف علیه السلام ئه یتدی بیرخزینه‌لری اوزه‌رینه مینی خوجه قیل (اِنّی حَفیظٌ) درستلکده مین اول خزینه‌لرنی تییشلی بولماغان آدملردن صاقلاغوچی‌من (عَلیمٌ) اول خزینه‌لرده تصرف قیلرنی بلوچیمن دیو بوآیت دلالت قیلادر ولایقنی ایسته‌ونك هم ولایتکه استعدادنی بلدرونك درستلکنه هم‌خلقنه سیاست‌که طریق یوق مگر ولایت برله‌ن بولوچیلق معلوم بولغانسده کافر طرفندان ولی نصب قیلنوچیلق‌نك درستلکنه امام مجاهد حضرت یوسف قولنده پادشاه مسلمان بولدی دیگان (وَکَذٰلِكَ) دخی اوشانداق یعنی یوسفنی حبس‌دن نؤتقاردقمز کبی (مَکَّنّا لِیُوسُفَ فِی الْاَرْضِ) یوسفنی مصر بیرنده قرارلاندردق (یَتَبَوَّءُ مِنْها حَیْثُ یَشاءُ) مصر بیرنده (شهرلرندن) تله‌گان اورننه ایده‌ر یوسف یعنی تله‌گان شهرینی منزل ایده‌ر (نُصیبُ بِرَحْمَتِنا مَنْ نَشاءُ) رحمتمزگه تله‌گان کشمزنی ایرشدررمز دنیاده وآخرتده (وَلَا نُضیعُ اَجْرَ الْمُحْسِنینَ) دخی ایزگولك قیلوچیلارنك اجرینی ضائع قیلامامز بلکه دنیاوآخرتده اجرینی کامل بیررمز (وَلَاَجْرُ الْآخِرَةِ) البته آخرت اجری (ثوابی) (خَیْرٌ) ایزگوره‌کدر دنیا ثوابندن (لِلَّذینَ) شوندی آدملر اوچون (آمَنُوا) ایمان کیتردیلر آلار (وَکانُوا یَتَّقُونَ) دخی شرکدن هم ئه شه‌کی

اشلردن صافلانور بولديلار مصر پادشاهی ولید اوغلی ریان حضرت یوسفنی وزیر قیلغاچ حضرت یوسف غایت عادل بولوب حکم یورتدی هم بیك طرشوب کوب ایگلر آمبارلارغه جیدردی آچلق یللار کیلدی مصر وشام هم اطرافلارنده آچلق تارالدی خلق هرقایوسی حضرت یوسفقه آشلق آلورغه کیلدیلر باشده حضرت یوسف آشلقلارنی کمش وآلتونلار برابرنده صاتدی آلتون وکمشلر بتکاچ قز خاتون زینتلری بولغان جوهرلر انجیلر برابرنده صاتدی صوکره حیوانلار برابرنده صاتدی صوکره بیرلری وبورطلاری برابرنده صاتدی مونك صوکنده آشلق بیرب خلقنك اوزلرینی صاتوب آلدی وبتون خلقنی قل ایتدی موندان صوك واقعه‌نی حضرت یوسف پادشاهغه سویله‌دی پادشا اوز فکرك ایله عمل قیل دیدی حضرت یوسف صاتوب آلغان خلقنی آزاد قیلدی هم مالللارونی قایتارب بیردی هم بو آچلق کنعانده ده ظهور ایتدی حضرت یعقوب بنیامیندن باشقه اون اوغلنی مصرغه آشلق آلورغه یبه‌ردی شول حقده الله تعالی ئه‌یتدی (وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ) یوسفنك قرده‌شلری مصرغه آشلق اوچون کیلدیلر (فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ) بس یوسف علیه السلام نك قرده‌شلری یوسف علیه السلام اوزه‌رینه کردیلر یوسف عم قرده‌شلرینی تانودی (وَهُمْ لَهُ مُنْكِرُونَ) حالبوکه قرده‌شلری یوسف علیه السلامنی انکار ایتوچیلردر یعنی تانومادیلار (وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَازِهِمْ) دخی یوسف علیه السلام قرده‌شلرینك حاضرلرگه تیشلی نرسه‌لرینی حاضر له‌گان زمانده یعنی هرقایوسینك توه‌سنه یوك تیه‌گانی تییشنچه ضیافت قیلغانی زمانده (قَالَ ائْتُونِي بِأَخٍ لَكُمْ) یوسف علیه السلام ئه‌یتدی میکا اوزکزنك قرده‌شکزنی (بنیامیننی) کیترکز (مِنْ أَبِيكُمْ) آتاکزدن یوسف علیه السلام قرده‌شلری کیلگاچ سزکم سزنی اوچون کیلدکز دیوصورادی بولار ئه‌یتدیلر بزگه آچلق اصابت ایتدی آشلق آلور اوچون کیلدك دیو یوسف علیه السلام ئه‌یتدی سز مصر خاتونلارینی کوزلر اوچون کیلمه‌دکزمی دیدی قرده‌شلری معاذ الله بز آندی کشی توگامز بزهمه‌بز برآتا بالالاریمز آتامز الوغ وقارت پیغمبر یعقوب اسمنده دیدیلر یوسف علیه السلام سزنیچه قرده‌شسز دیدی بز اون ایکی قرده‌ش ایدك برمز یاپانغه چقغان وقتمده هلاك بولدی دیدیلر حاضر مونده نیچه آدمسز دیدی بز حاضر مونده اوناومز دیدیلر اون برنچکز قایده دیدی آتامز حضورنده قالدی هلاك بولغان اوغلی صوکنده آنك برله‌ن کوکلنی یوواطا دیدیلر سزنك بوسوزلرکزنك درستلکنه کم گواهلق بیرر دیدی بزنی هیچ کم یامی بزنك فائده‌مزکه گواهلق بیروچی هیچ کم یوق دیدیلر بس حضرت یوسف آراکزدان برکزنی مونده قالدرکز آتاکز یانده قالغان قرده‌شکزنی مونده آلوب کیلکز صوکره سزگه کوب آشلق صدقه قیلورمن دیدی اون قرده‌ش قرعه (شباغا) صالدیلار قرعه شمعون‌گه چقدی حضرت شمعون قالماق بولدی (أَلَا تَرَوْنَ أَنِّي أُوفِي الْكَيْلَ) کورمیسزمی سزمین کیل‌نی (ارلچه‌ونی) کامل قیلورمن یعنی کوب ایتب آشلق بیررمن (وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ) دخی مین سزنی ایندروچی لرنك ایرگوسی من یعنی سزنی کورکام ضیافت قیلوچیمن (فَإِنْ لَمْ تَأْتُونِي بِهِ) بس اگر قرده‌شکزنی میکا کیلترمه‌سه‌کز (فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي) بس مینم حضورمده سزنك اوچون کیل یوقدر یعنی ایکنچی مرتبه آشلق بیرمیمن (وَلَا تَقْرَبُونِ) دخی

میکا

میکا هم مینم شهرمه باقنده بولماکز دیدی (قَالُوا) یوسف علیه السلامنك قرده‌ش‌لری ده‌یتدیلر (سَنُرَاوِدُ عَنْهُ أَبَاهُ) قرده‌شمز(بنیامین)نی آتاسندان ایسته‌وده طرشورمز (وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ) دخی درستلکده بز بواشنی قیلوچیمز وبواشده یالقاولق قیلمامز (وَقَالَ لِفِتْيَانِهِ) دخی حضرت یوسف اوزی‌نـك ایگن ارلـه‌وچی یگت‌لرینه ده‌یتدی (اجْعَلُوا بِضَاعَتَهُمْ) آشلق بدلی وآنچه‌سی‌ایتوب کیتورگان نرسه‌لریلی (درهملرینی) قیلـکز (فِي رِحَالِهِمْ) یوکلری اچنده یعنی آشلق‌لاری آراسنه صالـکز یعنی هرقایوسی‌نك یوکنه آشلق صاتوب آلغان آنچه‌لارینی کیری صالورغه‌قوشدی (لَعَلَّهُمْ يَعْرِفُونَهَا) شاید بضاعتلریلی قایتاروحقنی (یعنی بو مرحه‌تنی) باورلر باکه بلسونلر اوچون (إِذَا انْقَلَبُوا إِلَى أَهْلِهِمْ) هرقایچان اهللریه قایتسالار وآشلق‌لارینی آچوب قاراسالار (لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ) شاید آشلق آنچه‌لارینك آشلق‌لاری اچنده بولغانلقنی بلـکاچ بزکه قایتورلار یعنی بضاعتلریلی کیری قایتدقلی بلو کیلولرینه سبب بولور (فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَى أَبِيهِمْ) بس یوسف علیه السلامنك قـرده‌شلری آتالاریله قایتقانلاری زمانـده (قَالُوا يَا أَبَانَا) آتالاریله ده‌یتدیلر ای آتامز (مُنِعَ مِنَّا الْكَيْلُ) بزدن کیل (آشلقنی) طییلدی یعنی اگر قرده‌شمز بنیامین‌نی آلوب بارماساق ایکنجی مرتبه آشلق بیرمه‌و برلهن حکم ایتلدی (فَأَرْسِلْ مَعَنَا أَخَانَا) بس مصرغه بزنك برلهن برگه قرده‌شمز (بنیامین)نی یبه‌ر (نَكْتَلْ) کیرك قدر طعام اولچهب آلورمز (وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ) دخی درستلکده‌بز قرده‌شمز (بنیامین)نی صاقلاغرچیلارمز (قَالَ) یعقوب علیه السلام ده‌یتدی (هَلْ آمَنُكُمْ عَلَيْهِ) بنیامین‌نی صاقلاوکز اوزه‌ریله سزگه امین‌بولمیم (اشانمیمن) (إِلَّا) مگر امین بولسام (كَمَا أَمِنْتُكُمْ عَلَى أَخِيهِ) نیته‌که سزگه‌امین بولدم ایدی بنیامینك قرده‌شی یوسف‌اوزه‌رینه (مِنْ قَبْلُ) موندان بورون یعنی سز یوسفنیده صاقلارمز دیوب وعده قیلغان‌ایدکز حالبوکم یوسفنی نیشله‌دکز بس‌بنیامیلی صاقلارمز دیگان سوزکزگه اوشانووم یوسفلی صاقلارمز دیگان سوزکزگه اوشانووم کبی‌بولا (فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا) ایندی صاقلاغوچی بولو یوزلدن الله ایزگودر بس اشمنی الله‌غه تابشرامن (وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ) واول الله‌تعالی رحمت‌قیلوچیلارنك رحمت قیلوچیراغیدر (وَلَمَّا فَتَحُوا مَتَاعَهُمْ) یوسف علیه السلامنك قرده‌شلری بوکا یلی آچقانلاری زمانده (وَجَدُوا بِضَاعَتَهُمْ) آشلقلاریلك آنچه‌سنی تابدیلار (رُدَّتْ إِلَيْهِمْ) اوزلرینه کیری قایتارلمش (قَالُوا يَا أَبَانَا) یعقوب علیه السلامنك بالالاری ده‌یتدیلر ای آتامز (مَا نَبْغِي) موندان آرتق نرسه ایستیك مصر پادشاهی اوزمزنی غایت حرمتلیدر آشلق بیردی بدلنی قایتاروب بیبه‌رگان (هَذِهِ بِضَاعَتُنَا) بوبزنك بضاعتمز (آشلق بدلی بولغان درهملرمز) (رُدَّتْ إِلَيْنَا) بزگه قایتارلمش بولدی (وَنَمِيرُ أَهْلَنَا) شول قایتارلمش بضاعتمز برلهن اهلمزگه آشلق آلورمز (وَنَحْفَظُ أَخَانَا) دخی قرده‌شمز بنیامین‌نی صاقلارمز (وَنَزْدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ) دخی توه‌لرمز بوگنی آرتدررمز (ذَلِكَ كَيْلٌ يَسِيرٌ) بو آلوب قایتقان آشلقمز آز یوکدر (آشلقدر) (قَالَ لَنْ أُرْسِلَهُ مَعَكُمْ) یعقوب علیه السلام بالالاریله ده‌یتدی بنیامین‌نی سزنك برلهن برگه یبه‌رمهم (حَتَّى تُؤْتُونِ) میکا بیرگانکزگه قدر (مَوْثِقًا) یمین برلهن برکتلگان اوشانچلی وعده‌نی (مِنَ اللَّهِ) الله تعالی حضورندان (لَتَأْتُنَّنِي بِهِ) بنیامین‌نی میکا

كيتر رمزديب (اَلَّا اَنْ يُحَاطَ بِكُمْ) بنيامين‌نى هر حالده ميكا كيتر رسز مگر سزنى چولغاب آلغان وقتده كيترمه‌سز يعنى همه‌كز مغلوب بولوب كيتر رگه طاقتكز بولماغاندغنه ياكه همه‌كزنك هلاك بولووى وقتنده‌غنه يعنى بنيامين‌نى كيتر وان هيچ نرسه منع قيلماسون سزنى مگر مغلوب بولوب كيتر رگه طاقتكز بولماويا كه جمع كزنك هلاك بولووى غنه منع قيلسون (فَلَمَّا آتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ) بس يعقوب عليه السلامنك بالالارى آتالارينه يمين برلهن بركتلگان وعده‌لرينى بيرگانارى زمانده (قَالَ) يعقوب عليه السلام ئه‌يتدى (اللّٰهُ عَلٰى مَا نَقُولُ وَكِيلٌ) الله تعالى بزئ يتكان نرسه اوزه‌رينه شاهددر (وَقَالَ) دخى يعقوب عليه السلام ئه‌يتدى (يَا بَنِيَّ) اى اوغللارم (لَا تَدْخُلُوا مِنْ بَابٍ وَاحِدٍ) مصرنك بر قابقاسندان غنه كرمه‌كز (وَادْخُلُوا مِنْ أَبْوَابٍ مُتَفَرِّقَةٍ) اما تورلى قابقالاردان كركز چونكه يعقوب عليه السلامنك بالالارى بيك كوركام بوزليلر ايدى هم يوسف عليه السلام قاشنده بيك حرمتلى وقدرلى آدملردن بولولارى مصر خلقى آراسنده مشهور بولغان ايدى شونك اوچون يعقوب عليه السلام كوز تيبودن قورقوب بر قابقادن كرمگه قوشمادى اما اوّلگى بار ولارنده خاق بؤلارنى تانوماغانلقى اوچون بو طريق امر قيلمادى (وَمَا أُغْنِي عَنْكُمْ) ومين سزدن موكسز قيلامامن بيبه‌رمه‌مس (مِنَ اللّٰهِ) الله‌دان (مِنْ شَيْءٍ) هيچ نرسه‌نى يعنى الله تعالى تقدير قيلغان نرسه البته سزگه ابرشور مين آنى بيبه‌ره آلمام لكن بوسوزلرنى شفقت اوچون ئه‌يتدم (اِنِ الْحُكْمُ اِلَّا لِلّٰهِ) حكم توگل‌در مگر الله تعالى اوچوندر (عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ) اول الله‌تعالى اوزه‌رينه اشمنى تابشردم مين (وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ) دخى اول الله تعالى اوزه‌رينه اشلرينى تابشروچيلار تابشرسون‌لار (وَلَمَّا دَخَلُوا) دخى يعقوب عليه السلامنك بالالارى كركان‌لارى زمانده مصرغه (مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ) آتالارى قرشقان‌اورندان يعنى توزلى قابقالاردان (مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ) يعقوب عليه السلامنك فكرى هم بالالارينك آتالارينه ايبه‌رولرى بالالاردان موكسز قيلمادى (مِنَ اللّٰهِ) الله‌دان (مِنْ شَيْءٍ) هيچ نرسه‌نى چونكه يعقوب عليه السلامنك بالالارى سرقه برلهن متهم بولديلار هم بنيامين‌نك بوگنده‌صواع تابلو برلهن مؤاخذه قيلنديلار وحضرت يعقوب‌كه قايغو مضاعف بولدى (اِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ) لكن يعقوب اوزنده بولغان حاجتنى (قَضَاهَا) اوته‌دى اول حاجتنى يعنى بالالارينه شفقت‌نى وكوز تيبودن صاقلاونى (وَاِنَّهُ لَذُو عِلْمٍ) دخى درستلكده اول يعقوب علم ايبه‌سيدر (لِمَا عَلَّمْنَاهُ) اول يعقوب‌گه وحى برلهن اؤيره‌تدكمز اوچون (وَلٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) ولكن آدملرنك كوبسى (لَا يَعْلَمُونَ) بامه‌سلر تقديرنك سرينى تقديردن صاقلانونك موكسز قيلماوينى (وَلَمَّا دَخَلُوا عَلٰى يُوسُفَ) دخى يعقوب عليه السلامنك بالالارى يوسف عليه السلام اوزه‌رينه كركان‌لرى زمانده (آوٰى اِلَيْهِ أَخَاهُ) يوسف اوزينه آشاوده ياكه منزلده قرده‌شى بنيامين‌نى قوشدى حضرت يوسف ضيافت قيلغانده قرده‌شلرينى ايكيشه‌رايكيشه‌راوطورتدى مگر بنيامين يالغز قالدى وبنيامين اگر قرده‌شم يوسف سلامت بولسه بزده ايكار اولطورور ايدك ديب يغلادى شوندان صوك حضرت يوسف بنيامين‌نى اوزى برله برگه اوطورتدى وبرگه آشاديلار صوكره حضرت يوسف ئه‌يتدى هر قايوكز ايكيشه‌رايكيشه‌ربر اؤيگه (حجره‌گه) كركز اما بنيامين گه بولداش يوق اول مينم برلهن

بر ئوی‌ده بولور دیدی هم بنیامین حضرت یوسف برلهن برگه قوندی ه.م حضرت یوسف بنیامین‌گه ئه‌یتدی مینم اوزکنك هلاك بولغان قردەشك اورنیده قردەشك بولوومه راضی بولاسونمی دیدی بنیامین ئه‌یتدی سینك کبی قردەشلی تابو ممکن توگل ایدی لکن سینی یعقوب برلهن راحیل توغدرماغان دیدی شوندان صوك یوسف عم بیك قاطی یغلادی وبنیامین‌نی باروب قوچاقلادی ومین سینك بر توغمه قردەشك یوسفمن دیو اوزینی تانوتدی (قَالَ انّی اَنَا اَخُوكَ) حضرت یوسف بنیامین‌گه ئه‌یتدی مبن سینك بر توغمه قردەشك من (فَلا تَبتَئِس) بس قایغرماغل (بِمَا كَانُوا يَعمَلُونَ) اوتکان زمانده برنك حقمزده قردەشلرکنك قیلغان اشلریمه (فَلَمّا جَهَّزَهُم بِجَهَازِهِم) بس حضرت یوسف قردەشلری‌نك متاعلاریمنی (آشاقلارونی) حاضرلەگان زمانده (جَعَلَ السِّقَايَةَ) صوغاره تورغان قورال (مشربه) نی قیاسدی (فی رَحلِ اَخیه) قردەشی بنیامین‌نك بوگنده اوّلده صوغاره تورغان قورال بولغان صوکره ایکن اولچەته تورغان صاوت قیلنغان دیگانلر بعضیلار کمش وبعضیلار آلتون‌ایدی دیگانلر (ثُمَّ اَذَّنَ مُؤَذِّنٌ) مونك صوکنده یعقوب‌علیه‌السلام‌نك بالالاریمنك آرطلارندن بیتب بر نجقرغوچی نجقردی (اَیَّتُهَا العِیرُ اِنَّكُم لَسَارِقُونَ) ای قافله درستلکده سز اوغریلار سز دیو بو سوزنی حضرت یوسف قوشووی برلهن ئه‌یتلمه‌دی دیگانلریاکه میله اوچون‌بنیامین‌نك رضالغی برلهن بو طریق قیلندی‌یاکه سز یوسفنی اورلاغوچیلارسز معناسنه (قَالُوا) یعقوب علیه‌السلام‌نك بالالاری ئه‌یتدیلر (وَاَقبَلُوا عَلَیهِم) حالبوکم اوزلری نجقرغوچیغه هم بولداشلاریله یوزلری برلهن ئه‌یله‌ندیلر (مَاذَا تَفقِدُونَ) نی نرسه بوغالتاسز یعنی نرسه یوغالتدکز دیب (قَالُوا نَفقِدُ صُوَاعَ المَلِكِ) یوسف علیه‌السلام‌نك خدمتچیلری ئه‌یتدیلر بز پادشاهنك ایکن ئولچی تورغان صاوتن یوغالتدق دیدیلر (وَلِمَن جَاءَ بِهِ) دخی اول صاوتنی کیترگان کشی اوچون (حِملُ بَعِیرٍ) برتوه یوگی آشاق آیاق یالی بولور (وَاَنَا بِهِ زَعِیمٌ) دخی مین برتوه یوگی آشاق بیروگه کفیل‌من یعنی اوستمه آلامن دیدی بو آیتده اشارت بار آیاق یالی بیرونك درستلنگنه هم آیاق یالی بیرونك عملدن الکده درستلنگنه (قَالُوا تَاللّٰهِ) یعقوب علیه‌السلام‌نك بالالاری ئه‌یتدیلر‌الله برلهن قسم قیلوب ئه‌یتەمز (لَقَد عَلِمتُم) تحقیق بلدکزسز (مَا جِئنَا لِنُفسِدَ فِی الاَرضِ) بزبیرده بوزقلق قیلورلاوچون کیلمه‌دك (وَمَا كُنَّا سَارِقِینَ) دخی بز اوغرلاغوچیده بولمادق (قَالُوا) یوسف علیه‌السلام‌نك خدمتچیلری ئه‌یتدیلر (فَمَا جَزَاؤُهُ) بس نیدر اورلاغان آدمنك جزاسی (اِن كُنتُم كَاذِبِینَ) اگر اورلاودن پاکلکنی دعوا قیلوده یالغانچیلار بولساکز (قَالُوا) یعقوب علیه‌السلام‌نك بالالاری ئه‌یتدیلر (جَزَاؤُهُ) اورلاغان کشینك جزاسی (مَن) شول کشینی آلودر وقل ایتودر (وُجِدَ فِی رَحلِهِ) صاغ اول کشینك بوگنده تابلدی (فَهُوَ جَزَاؤُهُ) بس اورلاغان کشینی اوزینی آلو وقل ایتو اورلاوینك جزاسیدر (كَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی اورلاغان آدمنی اوزینی آلوب وقل ایتوب (نَجزِی الظّٰالِمِینَ) اورلاوبرلهن ظلم قیلوچیلارغه جزا بیررمز (فَبَدَاَ بِاَوعِیَتِهِم) بس قافله‌نی مصرغه قایتارلغانندك صوکنده حضرت یوسف قردەشلرینك یوکلرینی تیکشرو برلهن باشلادی (قَبلَ وِعَاءِ اَخِیهِ) قردەشی بنیامین‌نك یوگینی تیکشرمه‌سدن

بورون اگر بولای قیلماسه بو اشنی قصد برلهن اشلهگانلر دیو تهمت قیلو احتمالاری بسار (ثُمَّ اسْتَخْرَجَهَا مِنْ وِعَاءِ أَخِيهِ) مونك صوكنده حضرت یوسف سقایه (صـــــاع) نی قردهشی بنیامین یوگندن چغاردی (كَذَٰلِكَ كِدْنَا) بو حیله کبی حیله قیلدق بز (لِيُوسُفَ) یوسف اوچون یعنی بنیامین نی آلوب قالور اوچون یوسفغه بو حیله نی اویرهتدك (مَا كَانَ) یوسف بولمادی (لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ) قردهشی بنیامین نی مصر پادشاهسی حکمنه آلور بولمادی چرنکه مصر پادشاهسی نك حکمنده اورلاغان کشینی صوغارغه هم ایکی اولوش حقینی تولهترگه تییش قل ایتو تییش توگل (إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ) مگر مصر پادشاهی نك حکمینه آلور بولدی الله تعالی نك بوآلو حکمی مصر پادشاهسی نك حکم قیلوون تلهکی وقتنده لکن بنیامین نی آلو الله نك تلهوی برلهندر معناسنده (نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ) بز تلهگان آدملرمزنی الوغ درجهلرگه کوتهررمز (وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ) خلقدان هرعلم ایهسی اوستوندہ بولغوچیدر (عَلِيمٌ) کامل بلگوچی (قَالُوا) یعقوب علیه السلام نك بالاری ئهیتدیلر (إِنْ يَسْرِقْ) اگر بنیامین اورلاسه (عجب توگل) (فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَهُ مِنْ قَبْلُ) بس تحقیق بنیامین نك قردهشی ده (یوسف ده) موندان بورون اورلاغان ایدی یوسف علیه السلام گه سرقه نی اسناد قیلولارنده تورلی وجه ذکر قیلغانلار برسی حضرت یوسف نك آتاسی برلهن برتوغمه قزقردهشی (عَمَّه سن) ابراهیم علیه السلام دان برمنطقه (بیلباو- قوشاق) میراث آلدی بو خاتون یوسف علیه السلام نی تربیه قیلادر ایدی وغایت دوست کورهدر ایدی یوسف علیه السلام اوسکاچ آتاسی یعقوب علیه السلام یوسف علیه السلام نی عمهسندن آلمانچی بولدی یوسف علیه السلام نك عمهسی یوسفنك بیلینه کولمهك آستندان بومنطقهنی بهیلهدی صوکره بومنطقهنك یوغالغانلقنی اظهار قیلمادی تیکشردیلر یوسف علیه السلام بیلمنده تابلدی شوندن یوسف علیه السلام منطقه اورلاغان اسملی کورتهردی ایکنچی یوسف علیه السلام نك آتاسی نك آتاسی صنم گه عبادت قیلادر ایدی یوسف علیه السلام باباسنی صنم گه عبادت قیلدرماس اوچون صنم نی اورلاب صندروب تیرسلك گه تاشلادی اوچونچی بر وقتنده برسائل له اورلاب کجه بالاسنی یاکه تاوقنی صدقه ایتب چغاروب بیردی دورتنچی کچکنه وقتنده برکنیسه گه (نصارالارنك عبادت خانهسنه) کرب بر آلتون تمثال (صورت) اورلاب چقدی دیگانلر (بیضاوی) (فَأَسَرَّهَا يُوسُفُ فِي نَفْسِهِ) بس یوسف جواب بیرونی یاکه سوزینی یاکه اورلاونی نسبت بیرولرینی اچینه یاشردی یاکه کیلهچکده ئهیتو تورغان سوزینی باشردی معناسنده (وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ) وقردهشلرینه جوابنی یاکه سوزینی یاکه اورلاونی نسبت بیرولرینی یاکه کیلهچکده ئهیتهچك سوزینی اظهار قیلمادی (قَالَ أَنْتُمْ شَرٌّ مَكَانًا) یوسف علیه السلام قردهشلرینه ئهیتدی اورلاوده مرتبه یوزندن سز باوزراقسز یوسف برلهن بنیامیندن چونکه سز قردهشکزنی آتاسندان اورلادکز دیو بوسوزنی یوسف علیه السلام یاشرتن ئهیتدی (وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا تَصِفُونَ) والله تعالی یوسف مقنده سزنك ذکر قیلغان نرسهکزنی بلگوچیرهکدر (قَالُوا) یعقوب علیه السلام نك بالاری ئهیتدیلر (يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ) ای حرمتلی پادشاه (إِنَّ لَهُ) درستلکده بنیامین اوچون باردر (أَبًا شَيْخًا كَبِيرًا) الوغ بولغان قارت آتا (فَخُذْ أَحَدَنَا مَكَانَهُ) بنیامین اورنهنه اون قردهشدن برمزنی آل چونکه آتامز

یوسف هلاك بولغان‌دان بیرلی بنیامین برله‌ن کوکلینی جواتادر (انّا نَرٰاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ) درستلکده بز سینی ایزگو آدملردن دیب بله‌مز یعنی بزگه کوب ایزگولك قیلدك بنیامیننی ییبه‌روب برمزنی اورننه آلوب قالو برله‌ن ایزگولککنی تمام قیل دیب ئه‌یتدیلر (قٰالَ مَعٰاذَ اللّٰه) حضرت یوسف ئه‌یتدی الله‌غه صغنامن (اَنْ نَاْخُذَ) قل ایتب آلماقلقمدن «جنایتسز آدمنی» (اِلّٰا مَنْ) مگر شول آدمنی آلوومدان الله‌غه صغنمامن یعنی شول آدمنی آلامن (وَجَدْنٰا مَتٰاعَنٰا عِنْدَهُ) اول آدم حضورنده متاعمزنی (صاعمزنی) تابدق بز چونکه باشقه آدمنی آلو اوزکزنك فتواکزغه قاراغانده‌ده ظلم‌در (انّا) درستلکده بز (اِذًا) بو وقتده یعنی بنیامین اورننه باشقه‌کزنی آلغان وقتده (لَظٰالِمُونَ) ظلم قیلوچیلار بولساق کیره‌ك سزنك مذهبکزگه قاراغانده (فَلَمَّا اسْتَيْأَسُوا مِنْهُ) بس سوزلرینی یوسف علیه السلام‌نك قبول ایتووندن امیدلرینی کیسکانلری زمانده (خَلَصُوا نَجِيًّا) سرله‌شکانلری ومناجات قیلغانلاری حالده آیرولشدیلار (قٰالَ كَبِيرُهُمْ) یعقوب علیه السلام‌نك بالالارینك یاشده الوغسی «روبیل» یاکه فکرده الوغسی «یهوذا» ئه‌یتدی (اَلَمْ تَعْلَمُوا) بلمیسزمی‌سز (اَنَّ اَبٰاكُمْ) درستلکده آتاکز (قَدْ اَخَذَ عَلَيْكُمْ) تحقیق سزنك اوزه‌رکزگه آلدی (مَوْثِقًا) یمین برله‌ن برکتلگان وعده‌نی (مِنَ اللّٰه) الله حضورندن (وَمِنْ قَبْلُ مٰا فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ) وموندان الك یوسف حقنده قصور (کیمچیلك) قیلدکز (فَلَنْ اَبْرَحَ الْاَرْضَ) بس مصر ییرندن آیرلمامن (حَتّٰى يَاْذَنَ لِي اَبِي) آتام قایتوغه رخصت بیرگانگه قدر (اَوْ يَحْكُمَ اللّٰهُ لِي) یاکه الله تعالی مصر ییرندن چغو برله‌ن میکا حکم قیلغانغه قدر (وَهُوَ خَيْرُ الْحٰاكِمِينَ) واول الله تعالی حکم قیلوچیلارنك ایزگوره‌گیدر (ارْجِعُوا اِلٰى اَبِيكُمْ) آتاکزغه قایتکز (فَقُولُوا) بس ئه‌یتکز (يٰا اَبٰانٰا اِنَّ ابْنَكَ سَرَقَ) ای آتامز درستلکده سینك اوغلك (بنیامین) اورلادی (وَمٰا شَهِدْنٰا) وبنیامین‌نك ضررینه گواهلق بیرمه‌دك بز (اِلّٰا بِمٰا عَلِمْنٰا) مگر بلگان نرسه‌مز برله‌ن گواهلق بیردك چونکه بنیامین یوگندن پادشاهنك صواعی تابلدی (وَمٰا كُنّٰا لِلْغَيْبِ حٰافِظِينَ) وبزعیب‌نی صاقلاغوچی بولمادق یعنی بز سیکا عهد بیرگانده آنك اورلایاچاغنی بلمه‌دك دیو (وَاسْاَلِ الْقَرْيَةَ) دخی مصر شهری‌نك اهلندن صورا یعنی مصرغه کشی ییبه‌رده بوقصه‌نك حقیقتنی صورا (الَّتِي كُنّٰا فِيهٰا) شوندی شهرگه اول شهرده بز بولدق (وَالْعِيرَ الَّتِي) دخی شوندی قافله‌دن صورا بوقصه‌نك حقیقتنی یعنی کنعاندن بولغان برقومدن (اَقْبَلْنٰا فِيهٰا) مصرده اول قافله‌گه قارشی بولدق وآلار برله‌ن برگه بولدق (وَاِنّٰا لَصٰادِقُونَ) دخی درستلکده بوسوزمزده راستلارمز یعنی کنعان‌گه قایتوب شول ره‌وشچه سؤیله‌کز دیو روبیل یاکه یهوذا بیوردی شوندن صوك توقز قرده‌ش کنعان‌گه قایتدیلر هم یعقوب علیه السلام‌گه روبیل یاکه یهوذا ئه‌یتکانچه سؤیله‌دیلر (قٰالَ بَلْ سَوَّلَتْ لَكُمْ اَنْفُسُكُمْ) یعقوب علیه السلام ئه‌یتدی اش سز سؤیله‌گانچه بولماس بلکه سزگه نفسکز زینتله‌گان وجیکل قیلغان بولور (اَمْرًا) براشنی (تدبیرنی) شولای تدبیر قیلغانسزده اشله‌گانسز بولای بولماغانده پادشاه قایدان بلسن اورلاغان آدم‌نك قل قیلنووینی سز سؤیله‌مه‌گانده البته بواش اوزکزنك یاوز تدبیرکزدندر دیب (فَصَبْرٌ جَمِيلٌ)

بس مينم اشم كوركام صبردر (عَسَى اللهُ اَنْ يَاتِيَنِى) ياقندر واؤميددر الله تعالى نك كيترمه كى (بهم جَمِيعًا) اوج اوغلم نك بارچه سنى يعنى يوسف وبنيامين ومصرده قالغان قرنداشلرينى (اِنَّهُ) درستلكدن الله تعالى (هُوَالْعَلِيمُ الْحَكِيمُ) اول الله تعالى مينم هم اوج بالامنك حالنى بلگوچيدر هم تدبيرلنده حكمت ايه سيدر (وَتَوَلّٰى عَنْهُمْ) دخى يعقوب عليه السلام بالالارندن كيفى كيتب بوز دونردى (وَقَالَ يٰاَسَفٰى عَلٰى يُوسُفَ) دخى يعقوب عليه السلام ئه يتدى نى قاتى حسرتمدر يوسف اوزه رينه (وَابْيَضَّتْ عَيْنٰاهُ مِنَ الْحُزْنِ) دخى يوسف عليه السلام نك قايغوسندن يعقوب عليه السلام نك ايكى كوزى آغاردى (فَهُوَكَظِيمٌ) بس اول يعقوب (عليه لسلام) بالالارى اوزه رينه قايغرودن كوكلى قايغو برله تولغاندر (قَالُوا تَاللّٰهِ) يعقوب عليه السلام بالالارى ئه يتدىلر الله برله ن قسم ايتب ئه يتمز (تَفْتَؤُا تَذْكُرُ يُوسُفَ) سين يوسفنى همىشه ذكر قيلاسن (حَتّٰى تَكُونَ حَرَضًا) هلاكلك گه ياقن برلغانغه قدر (اَوْتَكُونَ مِنَ الْهٰالِكِينَ) ياكه هلاك بولوچيلاردن بولغانغه قدر (قَالَ) يعقوب عليه السلام ئه يتدى بنؤنله ى (اِنَّمٰا اَشْكُو) بودر باشقه توگللر مين شكايت قيلامن (بَثِّى وَحُزْنِى) صبر قيلورغه قدرتم بولماغان تارالغان قايغمدن حسرتمدن (اِلَى اللهِ) الله تعالى گه گنه باشقه هيچ كم گه شكايت قيلمايم (وَاَعْلَمُ مِنَ اللهِ) دخى مين الله حضورندن بله من (مٰالٰا تَعْلَمُونَ) سز بلمه گان نرسه نى يعنى يوسفنك دنياده حاضر ترك ايدكنى حضرت يعقوب يوسف عليه السلام رؤياسندن قرده شلرى بوى صونماسدن وسجده قيلماسدن بورون ئولمه وبنى بلدى ديگانلر (يٰابَنِىَّ اذْهَبُوا) اى بالالارم مصرغه بنه ده بارگز (اوچنچى مرتبه) (فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَاَخِيهِ) دخى يوسفدن هم قرده شى بنيامينلدن (حالالرندن) تيكشركز (وَلَاتَيْاَسُوا مِنْ رَوْحِ اللهِ) دخى الله نك رحمتندن اميد كيسمه گز (اِنَّهُ) درستلكده شأن (لَايَيْاَسُ مِنْ رَوْحِ اللهِ) الله نك رحمتندن اؤميد كيسمه س (اِلَّا الْقَوْمُ الْكٰافِرُونَ) مگر كافر بولغان قومگنه اميد كيسه ربو آيت الله نك رحمتندن اميد كيسونك كفر ايدكنه دلالت قيلادر (فَلَمّٰا دَخَلُوا عَلَيْهِ) بس يعقوب عليه السلام نك بالالارى آتالارينك حضورندن مصرغه بنه ده آشلق آلورغه كيتديلر مصرغه باروب يوسف عليه السلام حضورينه كركانلرى زمانده (قَالُوا يٰا اَيُّهَا الْعَزِيزُ) يعقوب عليه السلام نك بالالارى ئه يتديلر اى حرمتلو پادشاه (مَسَّنَا وَاَهْلَنَا الضُّرُّ) بزنى واهلمزنى قاطى آچلق تؤندى (وَجِئْنَا بِبِضَاعَةٍ مُزْجٰاةٍ) دخى بزيؤرمى تورغان ناچار آنچه ياكه كورگان وآلغان كشى كيرى قايتارب بيره تورغان آز آنچه برله ن كيلدك يعقوب عليه السلام نك بالالارينك آنچه سى يؤرمى تورغان كمش تنكه لر ديگانلر بعضيلر صارق جونى ايدى بعضيلر صارى مای ايدى ديگانلر (فَاَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ) بس بزگه آشلغنى كامل ايتب بير (وَتَصَدَّقْ عَلَيْنَا) دخى بزگه قرده شمزنى قايتارو برله ن ياكه آشلغنى بضاعتمزدن آرتدرب بيرو برله ن تصدق قيل اگر ئه يتسه نك پيغمبرلرگه صدقه آلوچيلغنى نيچك اطلاق قيلودرست ديب جوابده ئه يتورمز پيغمبرلرگه صدقه آلو وحى دن الك درست وحى صوگنده درست توگل يعقوب عليه السلام بالالارينه بووقت پيغمبرلك برله ن وحى قيلماغان بولورياكه بوصدقه صوراو توگل بيع عقدندن كيمتونى صوراو اول درست ياكه پيغمبرلرگه حرام بولغانى فرض صدقه امابونفل صدقه ياكه

صدقه‌نك حراملغى برنك بيغمبرمزگه خاص * بو آيت دلالت قيلادر طعاملى صاوت برله‌ن اولچه‌ب آنچه برابرنده صاتو درست بولغان‌كبى سلعه (متاع) برابرنده‌ده صاتو درست بولورغه دخى عقد بضاعت‌نك مشروع بولوونده (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (يَجْزِى الْمُتَصَدِّقِينَ) صدقه (آرتدرب) بيروچيلرنى كوركام جزابرله‌ن جزالار (قُلْ هَلْ عَلِمْتُمْ) يوسف عليه‌السلام قرداشلرينه ئه‌يتدى ايا بله‌سزمى سز (مَا فَعَلْتُمْ بِيُوسُفَ وَاَخِيهِ) يوسف‌كه هم يوسفنك قرداشى بنيامين‌گه نى قيلدكز يعنى بو اشكزنك قباحتلكنى بله‌سزمى يوسف عليه‌السلام‌گه قيلغان اشلرى معلوم‌اما بنيامين‌گه قيلغان اشلرى بنيامين‌نى قرداشلدن آيرو هم هميشه خورلاولارى (اِذْ اَنْتُمْ جَاهِلُونَ) اول وقتده يوسفى‌گه هم قرداشيله قيلغان اشكزنك قباحتلكنى بامه‌وچيلردن ايدكز يوسف عليه‌السلام‌نك قرداشلرينه بوسوزنى ايترونلن مقصودى شلته‌قيلوتوگل بلكه نصيحت قيلوب وتوبه‌گه قزقدروب شفقت يورزندن ئه‌يتو (قَالُوا اَئِنَّكَ لَاَنْتَ يُوسُفُ) يعقوب عليه‌السلام‌نك بالالارى ئه‌يتديلر البته سين يوسف‌سن (قَالَ اَنَا يُوسُفُ) يوسف عليه‌السلام ئه‌يتدى مين يوسف‌من (وَهٰذَا اَخِى) وبو قرداشم بنيامين‌در (قَدْ مَنَّ اللّٰهُ عَلَيْنَا) تحقيق الله‌تعالى بزگه سلامتلك برله‌ن ومرتبه‌برله‌ن انعام قيلدى (اَنَّهُ مَنْ يَتَّقِ) درستلكده شأن كمدر الله‌دان قورقسه (وَيَصْبِرْ) دخى بلالارغه صبرلق قيلسه (فَاِنَّ اللّٰهَ) بس درستلكده الله‌تعالى (لَا يُضِيعُ اَجْرَ الْمُحْسِنِينَ) ايزگرلك قيلوچيلارنك اجرينى ضائع قيلماس (قَالُوا) يوسف عليه‌السلام‌نك قرده‌شلرى ئه‌يتديلر (تَاللّٰهِ) الله برله‌ن قسم قيلوب ئه‌يته‌مز (لَقَدْ آثَرَكَ اللّٰهُ عَلَيْنَا) تحقيق الله تعالى صورتكنك كوركاملكى وخلقكنك كاملكى برله‌ن سينى بزگه اختيار قيلدى (وَاِنْ كُنَّا لَخَاطِئِينَ) ودرستلكده بز خطاقيلوچيلار بولدق يعنى سيكا قيلغان اشلرمزده گناهلى بولدق (قَالَ) يوسف عليه‌السلام ئه‌يتدى (لَا تَثْرِيبَ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ) سزنك اوزه‌ركزگه بوكونده شلته‌يوق (يَغْفِرُ اللّٰهُ لَكُمْ) الله‌تعالى سزنى يارلغار (وَهُوَ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ) واول الله‌تعالى رحمت قيلوچيلارنك رحمت قيلوچيراغيدر يعنى الله تعالى كچك گناهلارنيده والوغ گناهلارنيده يالغار هم سزنى توبه‌قيلدكز اوچون فضلى برله‌ن عفوايته‌ر يوسف عليه السلام كمال فتوتلن‌وكمال انسانيتلن قرده‌شلريدن اوزيلى بلدرگان‌نك صوكنده قرده‌شلرينى ايرته‌برله‌ن وكيچ برله‌ن هركون ايكى مرتبه ضيافت‌كه‌چاقردى قرده‌شلرى ئه‌يتديلر سين‌بزنى ايرته‌وكيچ ضيافت‌كه‌چاقراسن وبزسينك مقدده قيلغان‌تقصيرانمز سببلى غايت‌اويالامز ديديلر حضرت يوسف ئه‌يتدى مصرخلقى اوزلده ميكا قاريلار ايديده ئه‌يته‌لر ايدى يكرمى درهم‌گه صاتلغان قل نيتدى الوغ مرتبه‌گه ايرشدى ديب سزنك بر پيغمبر بالالارى بولوب مينم قرده‌شم ايدكزنى بلكاج مصر خلقى حضورنده مينم شرافتم آرتدى ومينم ابراهيم پيغمبرنك بالالارينك بالاسينك بالاسى ايدكمنى بلديلر وقل‌توگل پيغمبر زاده ايدكمنى آكلاديلار ديو (اِذْهَبُوا بِقَمِيصِى هٰذَا) مينم بوكوله‌گمنى آلوب كيتكز(اوستونده‌گى كوله‌گى مراد ياكه ابراهيم عليه‌السلام‌دن ميراث قالغان كوله‌ك مراد) (فَاَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ اَبِى) بس كوله‌كنى آنامدك يوزينه طاشلاكز حضرت يعقوذا قانغه بوبالغان حسرت كوله‌گى مين آلوب قايتقان ايدم شادلق كوله‌گى هم مين آلوب قايتامن ديدى (يَأْتِ بَصِيرًا) آنام كوزلى بولوب كيلور يعنى كوزلى

بولوب ئه‌ورلور (وَأْتُونِي بِأَهْلِكُمْ أَجْمَعِينَ) وميكا بتۈن جماعتلرڭز برله‌ن كيلڭز يعنى خاتونلارڭز وباللارڭز وقللارڭز برله‌ن (وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ) دخى يوسف عليه السلام نڭ قرده‌شلرينڭ قافله‌سى مصردن آيرلغان زمانده (قَالَ أَبُوهُمْ) يوسف عليه السلام نڭ قرده‌شلرينڭ آتاسى يعقوب عليه السلام ئه‌يتدى اوزينڭ ياننده‌بولغان ايو جماعتلرينه يعنى اوغللارينڭ اوغللارينه (إِنِّي لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ) درستلكده مين يوسفنڭ ايسنى تابامن (سيزه‌من) (لَوْلَا أَنْ تُفَنِّدُونِ) اگرسز مينى عقلمنڭ كيملگنه نسبت بيرمه‌سه‌ڭز ميلم سوزمنى تصديق قيلورسز (قَالُوا) يعقوب عليه السلام يانده حاضر بولغان ايوجماعتلرى ئه‌يتديلر (تَاللَّهِ) الله برله‌ن يمين اينه‌مز (إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ) درستلكده سين ايسكى آزغنلغكده‌سن يعنى يوسفكه محبتكدن ايسكيدن بيرلى قالغان خطا كده سن ديب (فَلَمَّا أَنْ جَاءَ الْبَشِيرُ) بس يوسف عليه السلام نڭ دنياده سلامتلگى برله‌ن سۈيۈنج بيروچى (يهوذا) كيلگان (قايتقان) زمانده يعنى حضرت يهوذا قافله‌دن آلدان قايتدى (أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ) يهوذا كوله‌كنى حضرت يعقوب نڭ يوزينه طاشلادى (فَارْتَدَّ بَصِيرًا) حضرت يعقوب كوروچى (كوزلى) بولوب ئه‌ورلدى (قَالَ) حضرت يعقوب كوله‌ك برله‌ن يهوذا قايتقاچ ئۈى جماعتنه ئه‌يتدى (أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ) مين سزگه ئه‌يتمه‌دمى (إِنِّي أَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ) درستلكده مين الله حضورندان بله‌من (مَا لَا تَعْلَمُونَ) سز بله‌مگان نرسه‌نى (يوسف نڭ تركلگنى) ديب (قَالُوا) يعقوب عليه السلام نڭ باللارى مصردن قاينوب بيتكاچ ئه‌يتديلر (يَا أَبَانَا) اى آتامز (اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا) يوسف حقنده بولغان گناهلارمز حقنده بزنڭ اوچون الله‌دان يارلقاماق ايسته (إِنَّا كُنَّا خَاطِئِينَ) درستلكده بز خطا قيلوچيلاردان بولدق (قَالَ) يعقوب عليه السلام ئه‌يتدى (سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ) سزنڭ اوچون تيزدن يارلقاماق ايسته‌رمن (رَبِّي) ربمدن (إِنَّهُ) درستلكده اول ربم (هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ) اول ربم گناهلارنى يارلقاغوچيدر هم يارلقاماق ايسته‌وچيلرگه مرحمت قيلغوچيدر حضرت يعقوب باللارى اوچون يارلقاماق ايسته‌ونى يوسف عليه السلام نڭ عفو قيلغانلغى معلوم بولغانغه قدر كيچكتردى ديگانلر چونكه ظلم قيلوچيلى الله‌نڭ عفو قيلووينڭ شرطى ظلم قيلنمش آدم‌نڭ عفو قيلووبدر بوحقده شول رەوشچه روايت قيلمدى مصرغه بارغان‌نڭ صوڭنده حضرت يعقوب قبله‌گه قارشى آياق اوزره ياصوب دعاء قيلدى يوسف عليه السلام حضرت يعقوبنڭ آرتنده آمين ديب توردى يوسف عليه السلام غه ظلم قيلغان باللارى كمال توبه‌نمه‌يلك وقورقوايله يوسف عليه السلام نڭ آرتنده توردىلار شوندان صوڭ حضرت جبرائيل ايندى وئه‌يتدى باللارڭ حقنده‌غى دعا كنى الله تعالى قبول ايتدى سينڭ صوڭڭده باللارڭا پيغمبرلك عهدى قيلدى ديو بوروايت كه قاراغانده اولاد يعقوب پيغمبرلك مرتبه‌سى ايله مشرف اولمشلار (فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ) بس يعقوب عليه السلام اهل بيتى برله‌ن يوسف عليه السلام اوزرينه كرگان لرى زمانده يعقوب عليه السلام مصرغه كرگانده بينمش ايكى آدم بولوب كردىلر ايرلرى وخاتونلارى اماموسى عليه السلام برله‌ن مصردن چقغانده يعقوب عليه السلام نڭ باللارى جمعسى كهڭ باللارنى وقارتلارنى صاناماينچه آلتى يوزمڭ بيش يوز بيتمش اوچدن آرتق ايدى ديگانلر يوسف عليه السلام كوب كشى برله‌ن آتالارنى قارشى آلدى (أَوَى إِلَيْهِ أَبَوَيْهِ) يوسف عليه السلام آتاوآناسى

اوزینه قوشدی یعنی آتاسی یعقوب برلهن هم آتاسی برلهن برتوغمه قزقرده‌شنی آتا برلهن برتوغمه قز قرده‌شنی آتا منزلنه ایلدرلگان کبی آتا برلهن بر توغمه قزقرده‌شنی‌ده آتا منزلنه ایلدرلسه یعقوب علیه السلام یوسف علیه السلامنك آتاسی راحیل ئولگاچ راحیلنك توغمه‌سی لیانی نکاحله‌ندی دیگانلر راحیل بنیامین نفاسنده ئولدی دیگانلر موکار قاراغانده بنیامین یوسف علیه السلامدان کچکنه بولا بعضیلر آتا وآناسندن اوز آتاسی برلهن اوز آتاسی مراد دیگانلر بوسوزگه قاراغانده آتاسی ئولمه‌گان بولا (وَقَالَ ادْخُلُوا مِصْرَ) دخی یوسف علیه السلام آتالارینه وقرده‌شلرینه ئیتدی مصرغه کرکز (اِنْ شَاءَ اللّٰهُ) اگر الله تعالی تلهسه (آمنینَ) آچلقدان ویارامازلشلردن امین بولغانکز حالده (وَرَفَعَ اَبَوَیْهِ عَلَی الْعَرْشِ) دخی یوسف علیه السلام آتا وآناسنی کرسی اوزه‌رینه کوتهردی (اوتورتدی) (وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا) دخی آتا وآنالاری وجمیع قرده‌شلری یوسف علیه السلامکه سجده‌که نوشدیلر چونکه آلارده تحیه وتکرمه سجده (بوکلو) برلهن بولغانغه یاکه شکرانه اوچون الله تعالی‌که سجده‌که یغلدیلار معناسنده (وَقَالَ) دخی یوسف علیه السلام ئیتدی (یٰا اَبَتِ) ای آتام (هٰذَا تَاْوِیلُ رُؤْیَایَ مِنْ قَبْلُ) بومرتبه‌لر موندان الك (صبی وقتمده) کورگان نوشمنلك تعبیریدر (قَدْ جَعَلَهَا رَبِّی حَقًّا) تحقیق ربم بونوشمنی راست قیلدی (وَقَدْ اَحْسَنَ بِی) وتحقیق ربم میکا کوب ایزگولك قیلدی (اِذْ) شول وقتده کوب ایزگولك قیلدی (اَخْرَجَنِی مِنَ السِّجْنِ) مینی حبس خانه‌دن چغاردی (وَجَاءَ بِکُمْ مِنَ الْبَدْوِ) وسزنی میکابادیه یاپاندن کیتردی یعقوب علیه السلام لار حیوان آصراب تورو چی بادیه اهلندن بولغانلار (مِنْ بَعْدِ اَنْ نَزَغَ الشَّیْطَانُ) شیطان بوزغانلك صوکندان (بَیْنِی وَبَیْنَ اِخْوَتِی) مینم برلهن قرده‌شلرم آراسنی (اِنَّ رَبِّی) درستلکده ربم (لَطِیفٌ لِمَا یَشَاءُ) تله‌گان نرسه‌سینك تدبیرن کورکام قیلوچیدر (اِنَّهُ) درستلکده اول الله تعالی (هُوَ الْعَلِیمُ الْحَکِیمُ) اول الله تعالی تله‌گان نرسه‌سینك تدبیرن ومصلحتنی بلکوچیدر وهر اشده حکمت ایه‌سیدر یوسف علیه السلام آتاسی یعقوب علیه السلام برلهن خزانه (آمبار) لرنده یوردیلر آلقونلار و کمشلر وباشقه نرسه‌لر خزانه‌سنه کردیلر هم کاغدلر خزانه‌سنه کردیلر یعقوب علیه السلام کاغدلر خزانه‌سنه کرکاچ ئیتدی ای اوغلم بوقدر کوب کاغدلر بولاتوروب سیکز مرحله قدر بیرکه میکا نیك خط یازمادك دیدی یوسف علیه السلام ئیتدی حضرت جبرائیل میکا یازماسقه امر قیلدی دیدی حضرت یعقوب جبرائیل علیه السلامدن یازماسقه امر قیلووینك سببنی صورادی حضرت جبرائیل ئیتدی میکا الله تعالی شول طریق امر قیلدی الله تعالی‌نك بوطریق امر قیلووینك سببی شول سین بالالارك یوسفنی صحراغه آلوب چقماق بولغانده یوسفنی بوری آشاودن قورقامن دیدك الله تعالی کاشکی مینمدن قورقغان بولساچی دیدی (رَبِّ قَدْ آتَیْتَنِی) ای ربم تحقیق میکا بیردك (یوسف علیه السلام سوزی) (مِنَ الْمُلْكِ) مصر ملکندن (وَعَلَّمْتَنِی مِنْ تَأْوِیلِ الْاَحَادِیثِ) دخی میکا کتابلارنك معنالرندن یاکه توشلرنی تعبیردن اویره‌تدك (بلدردك) (فَاطِرَ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ) ای کوکلرنی وییرلرنی یاراطقوچی الله (اَنْتَ وَلِیِّی) سین مینم یارده‌مچم‌سن (فِی الدُّنْیَا وَالْاٰخِرَةِ) دنیاده هم آخرتده (تَوَفَّنِی مُسْلِمًا) مینی مسلمان بولغان حالده ئولتر (وَاَلْحِقْنِی بِالصّٰالِحِینَ) دخی مرتبه‌ده صالحلار (ایزگرلر) جمله‌سنه یاکه صالح بولغان آتالارم جمله‌سنه توتاشدر یعقوب علیه السلام مصرده یوسف علیه السلام برلهن برکه یکرمی دورت یل ترکلك ایتدی

موندان صوڭ يوسف عليه السلامگه وصيت ئه يتدى مين ئولگاچ شامده ارض مقدسه گه ايتوب آتام اسحاق (عليه السلام) نڭ قبرى ياننه دفن قيل شوندان صوڭ يعقوب عليه السلام مصرده وفات بولدى هم شولوق كونده ايگز توغمه سى عيص ده وفات بولغان ايدى حضرت يوسف آتاسنى تابوتكه صالوب شامده ارض مقدسه گه آلوب بارب عيص برله ن ايكسنى بر قبرگه دفن قيلدى ايكسينڭده ياشلرى يوز قرق ييديده ايدى يعقوب عليه السلامنڭ يوسف عليه السلامدن آيرلوب تور ومدتى اون سيگز يل ديگانلر يوسف عليه السلام يعقوب عليه السلامدن صوڭ يكرمى اوچ يل حيانده قالوب صوڭره نفسى مڭگولك يورطنى آرزو قيلووندن ئولمنى تمنى قيلدى الله تعالى آتاسندان يكرمى اوچ يل صوڭنده طيب وطاهر بولغانى حالده روح شريفينى قبض ايتدى دفن حقنده مصر خلقى آراسنده الوغ نزاع چقدى حتى صوغشورغه ياقنلاشديلار صوڭره مرمردن بولغان بر صاندقغه صالوب نيل دريا سنه دفن قيلوغه قرار بيرديلر مصرنڭ هر ايكى جانبنه بركت واصل بولسون اوچون صوڭره حضرت موسى يوسف عليه السلامنى آتالارى ياننه ايتب دفن قيلدى يوز يكرمى يل دنياده عمر سوردى يوسف عليه السلامنڭ راعيل ياكه زليخه اسملى خاتونندن طوغان افرائيم وميشا اسمنده بالالارى بولوب افرائيمدن نون، نوندن يوشع دنياغه كيلدى يوسف عليه السلامدن صوڭ فرعونلر عماليقه دن مصرنى آلوب بنى اسرائيل هميشه فرعونلرنڭ اسارتنده قالديلار بوحقده كوب وتورليچه روايتلر بار بز بيضاوى ومدارك وخازندن انتخاب ايتوب حاصللرينى يازدق (ذٰلِكَ مِنْ اَنْبَاءِ الْغَيْبِ) بو يوسفنڭ خبرى غيب خبرلردندر (نُوحِيهِ اِلَيْكَ) بو غيب خبرنى اى محمد عليه السلام سيڭا وحى قيلامز (وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ) وسين يوسفنڭ قرده شلرى حضورنده بولمادڭ (اِذْ اَجْمَعُوا اَمْرَهُمْ) يوسف حقنده قيلغان اشلرينى (قيوغه صالونى مثلا) قصد قيلغان وقتلارنده (وَهُمْ يَمْكُرُونَ) حالبوكم يوسفنڭ قرده شلرى يوسفنى آتالارندان آلداب آلور اوچون يوسفقه هم آتاسنه مكر قيلورلار يعنى بو خبر سيڭا غيب سين بو خبرنى وحى برله ن گنه بلدڭ وسين يوسفنڭ قرده شلرى برله يوسفنى قيوغه صالورغه قصد قيلغان وقتلارنده هم آتالارندن يوسفنى آلداب آلور اوچون مكر قيلغان وقتلارنده برگه توگل ايدڭ هم بو قصه نى اويره نورلك بو قصه نى ايشتكان آدم گه ده يولقغانڭ يوق (وَمَا اَكْثَرَ النَّاسِ) دخى آدملرنڭ گوبره گى توگلدر (وَلَوْ حَرَصْتَ) گرچه اى محمد عليه السلام سين آلارنڭ ايمان كيترولرينه حريص بولساڭده (بِمُؤْمِنِينَ) ايمان كيتروچيلر توگلدر (وَمَا تَسْأَلُهُمْ عَلَيْهِ) دخى قرآن اويره تو اوزه رينه آدملردن صورامى سون (مِنْ اَجْرٍ) خدمت حقى (اِنْ هُوَ اِلَّا ذِكْرٌ) قرآن توگلدر مگر الله دن بولغان وعظدر (لِلْعَالَمِينَ) بتون عالمگه (وَكَاَيِّنْ مِنْ آيَةٍ) الله نڭ برلگنه دلالت قيلغان آيتدن كوبمى آيت (علامت لر) (فِى السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ) كوكلرده دخى ييرلرده (يَمُرُّونَ عَلَيْهَا) اول آيتلر اوزه رينه كافرلر ئوته رلر هم اول آيتلرنى كوررلر (وَهُمْ عَنْهَا مُعْرِضُونَ) حالبوكم اول كافرلر اول آيتلردن يوز دوندر گوچيلردر (وَمَا يُؤْمِنُ اَكْثَرُهُمْ بِاللّٰهِ) وكافرلرنڭ كوبسى الله غه الله نڭ برلگنه (وعالمنى ياراطقوچى ورزق بيرگوچى بولووينه) ايمان كيترمه سلر (اِلَّا) مگر الله نڭ برلگنه وعالمنى ياراطقوچى ورزق بيروچى بولووينه ايمان كيترسه لرده (وَهُمْ مُشْرِكُونَ)

حالبوكم

حالبوكم اول كافرلر عبادتنه الله تعالى گه معبود بولوغه استغراق بولماغان نرسه لرنى شريك قيلورلار (اَفَاَمِنُوا اَنْ تَأْتِيَهُمْ) كافرلر امين بولديلارمى اوزلرينه كيلودن (غَاشِيَةٌ مِنْ عَذَابِ اللّٰهِ) الله نك عذابندن اوركوچى نرسه نك (اَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً) ياكه اوزلريله قيامت نك كيلوسندن (وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ) حالبوكم اول كافرلر قيامت نك كيلوسيني بامه سلرهم قيامت اوچون حاضرلنمه گان بولورلار (قُلْ هٰذِهٖ سَبِيلِي) اى محمد عليه السلام كافرلرگه ديديت بو الله نك برلگنه اوزنده و مينم يولمدر (اَدْعُوا اِلَى اللّٰهِ) الله غه (برلگنه) اوزنده رمن (عَلٰى بَصِيرَةٍ اَنَا) مبين ظاهر بولغان دليل هم بيان اوزنده بولغانم حالده (وَمَنِ اتَّبَعَنِي) دخى ميكا ايمه رگان آدملر (مؤمنلر) ظاهر دليل هم بيان اوزنده بولغانلارى حالده (وَسُبْحَانَ اللّٰهِ) دخى الله تعالى نى كامل پاكلاوبرلهن پاكليمن (وَمَا اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخى مين عبادتنه الله غه هيچ نرسه نى شريك قيلوچيلاردان توگلمن (وَمَا اَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ) واى محمد عليه السلام بزسيندن بورون بيبه رمه دك (اِلَّا رِجَالًا) مگر سينك كبى ايرلر بيبه ردك بو آيت كافرلرنك اگر الله تعالى پيغمبرلر بيبه رونى تلاسه ايدى فرشته لر بيبه رر ايدى ديگان سوزلرينى ردبولا هم بو آيتده خاتون لارنك پيغمبر بولماوينه اشارت بار (نُوحِي اِلَيْهِمْ) سيكا وحى قيلدقمز كبى اول پيغمبرلرگه ده وحى قيلورمز (مِنْ اَهْلِ الْقُرٰى) قريه وشهر اهللرندن بولغان ايرلرنى پيغمبر ايتب بيبه ردك چونكه شهر وقريه خلقى باديه خلقنه قاراغانده عالمره ك وتربيه ليره ك بولا (اَفَلَمْ يَسِيرُوا فِي الْاَرْضِ) كافرلر (مكه خلقى) يبرده سير قيلمادىلارمى (فَيَنْظُرُوا) بس اگر بيرده سير قيلسالار اعتبار قيلوب قارارلار ايدى (كَيْفَ كَانَ) نيچك بولدى (عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) مكه كافرلرندن بورون بولغان پيغمبرلرنى يالغانغه توتقان آدملرنك حاللرى بس شولاى اعتبار قيلوب قارا سالار سيمنى يالغانغه توتماسلار ايدى (وَلَدَارُ الْاٰخِرَةِ) البته آخرت بورطى (خَيْرٌ) ايزگوره كدر (لِلَّذِينَ اتَّقَوْا) كفردن وگناهلاردان صاقلانغان آدملر اوچون (اَفَلَا تَعْقِلُونَ) كافرلر عقللرينى يوڑتب آخرت بورطى نسك دنيا بورطندن ايزگوره ك ايدكنى بامه سلرمى (حَتّٰى اِذَا اسْتَيْاَسَ الرُّسُلُ) مكه كافرلرى مهلت بيرلو برلهن آلدانماسونلار چونكه آلاردان بورون بولغان كافرلرگه ده الله نك ياردمندن پيغمبرلر اميد كيسه رگه ايرشكانلرينه قدر مهلت بيرلدى (وَظَنُّوا) دخى پيغمبرلر ظن قيلديلار (اَنَّهُمْ) درستلكده اول پيغمبرلر (قَدْ كُذِبُوا) تحقيق اوزلرينه اوزلرى يالغانلانمش بولديلار يعنى الله دان ياردم بولاچاق ديگان سوزمزده يالغانچى بولدق ديب پيغمبرلرنك ظن قيلغانلارينه قدر كافرلرگه مهلت بيرلدى (باشقه تورلى مطالعه لريده بار لكن مونسنى اختيار قيلدق) مثلا امتلرنك پيغمبرلر الله دان ياردم بولاچاق ديگان سوزلرنده يالغانلاديلار ديو ظن قيلغانلارينه قدر كافرلرگه مهلت بيرلدى معناسنده بولورغه ممكن (جَاءَهُمْ نَصْرُنَا) بس شول وقتده ياردمزپيغمبرلرگه كيلدى (فَنُجِّيَ مَنْ نَشَاءُ) بس بزنك تلهگان آدملرمز (پيغمبرلر هم مؤمنلر) عذابمزدن قوتقارلمش بولورلار (وَلَا يُرَدُّ بَأْسُنَا) وبزنك عذابمز قايتارلمش بولماس (عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِينَ) كفرده دوام ايتوچى قومدن (لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ) تحقيق پيغمبرلرلرنك وامتلرينك قصه لارنده بولدى ياكه يوسف عليه السلام برلهن قرده ش لرينك قصه سنده بولدى (عِبْرَةٌ لِاُولِي الْاَلْبَابِ) صاف عقل ايه لريله

عبرت (مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَى) قرآن افترا قيلنغان سوز بولمادى (وَلَٰكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ) ولكن اوزينك آلدنداغى كتب سماويه‌نى تصديق بولدى (وَتَفْصِيلَ كُلَّ شَيْءٍ) دخى هربر كيره‌كلى نرسه‌نى آچق بيان بولدى (وَهُدًى وَرَحْمَةً) دخى آزغنلقدان كوندروچى هم رحمت بولدى (لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) قرآن‌غه ايمان كيتروچى قوم اوچون يوسف سوره‌سى نك ترجمه‌سى تمام بولدى

اون اوچونچى سوره رعد - سوره‌سى مكه‌ده اينگان جمعسى قرق اوچ آيت

بسم الله الرحمن الرحيم

(الٓمٓرٰ) بو سوزلدن مرادينى الله تعالى اوزيگنه بلەدر يا كه «أَنَا اللهُ أَعْلَمُ وَأَرَى» معناسنده يعنى مين الله من بلەمن وكوره‌من (تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ) بو سوره‌نك آيتلرى كامل بولغان سوره‌نك ياكه قرآننك آيتلريدر (وَالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْكَ) اى محمد عليه السلام سيكا ايندرلگان نرسه (قرآن) (مِن رَّبِّكَ) ربكدن (الْحَقُّ) سيكا ربكدن ايندرلگان نرسه حقدر (وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) ولكن آدملرنك كوبسى (لَا يُؤْمِنُونَ) تيبشنچه فكر قيلماولارى اوچون ايتلرگه ايمان كيترمه‌سلر (اللهُ الَّذِي) الله شوندى ذاتدر (رَفَعَ السَّمَاوَاتِ) كوكلرنى كوتەردى (بِغَيْرِ عَمَدٍ) تره كدن باشقه (تَرَوْنَهَا) كوررسز كوكلرنك تره كسز ايدكنى بعضيلر كوررسز اول تره كلرنى ديب عمد كه صفت ايتكانلر يعنى كوكلرنى كورلمش بولماغان تره كلر برلەن يارانديى معناسنده البته كوكلر جسم بولوده باشقه جسملرگه مشارك بولاتۇروب تره كسز كوتەرلوبرلەن ممتاز بولسەلار كوكلرنى بوصفت كه، برجسم‌ده جسمانى‌ده بولماغان هم بعض ممكناتنى اراده‌سى برلەن مخصص بولغان مرجح بولورغه كيره‌ك ايكانلك كه دلالت قيلادر (ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ) مونك صوكنده الله تعالى عرش اوزه‌رينه صافلاو هم تدبير برلەن غالب بولدى (وَسَخَّرَ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ) دخى الله تعالى قۇياشنى وآينى مسخر (اختيارسز) ايتدى (كُلٌّ يَجْرِي لِأَجَلٍ مُّسَمًّى) قۇياش برلەن آيدان هربرسى معلوم بولغان مدت اوچون يۇرۇر يعنى معلوم بولغان مدتده دورلرى تمام بولور خلق قۇياش برلەن آى‌نك يۇرووينى حركتنى اعتقاد قيلغانلغى اوچون خلقنك اعتناديه موافق ايتب الله تعالى بيان ايتدى مونك امثالى قرآنده كوب هم كوزكورووندەده قۇياش برلەن آى يۇرگان كبى كورنەلر هيئت جديده‌دن خبرى بولغان آدملرگه بومسئله آچق معلوم‌در چونكه هيئت جديده‌گه قاراغانده قۇياش حركت قيلمى‌در بلكه بير حركت قيلادر (يُدَبِّرُ الْأَمْرَ) الله تعالى عالم‌نك اشينى بار قيلو يوق قيلو ئولترو ترگزو كبى اشلرنى تدبير قيلور (يُفَصِّلُ الْآيَاتِ) الله تعالى اوزينك كمال قدرتنه دلالت قيلا تورغان آيتلرنى آيروب آيروب ايندرر (لَعَلَّكُم بِلِقَاءِ رَبِّكُمْ تُوقِنُونَ) ربكزغه يولقونى شكسز بلووكز اوچون يعنى الله تعالى‌نك آيتلرنده فكر قيلوب الله تعالى‌نك قدرتينك كامل ايدكنى بلب باشلاب عالمنى ياراطوغه قادر بولغان الله‌نك فايتادان ترگزوگه‌ده قادر بولووينى شكسز بلووكز اوچون (وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ) واول الله تعالى بيرنى اوزون ايتب وكيك ايتب آيافلار قرارلانسون اوچون توشه‌دى (وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ) دخى اول

بیرده الله تعالی ثابت بولغان طاغلار یاراطدی (وَأَنْهَارًا) دخی یلغه‌لار یاراطدی (وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ)
دخی ییمشلرنك كلسندن (جَعَلَ فِيهَا) ییرده یاراطدی (زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ) ایكیشه‌رصنفنی یعنی هر قایو
ییمشنك فردندن برسنی آچی وبرسنی تؤچی برسنی قارا وبرسنی آق برسنی الوغ وبرسنی كچك
ایتب یاراطدی (يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ) الله تعالی كیچدن كوندزنی آرتدرر یعنی كیچنی كوندزگه
(اورننه) كیگزر بس هوایاقطی بولغان‌نك صوكنده قارانغی بولوب ئه‌ورلور (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلكده
بوذكر قیلنغان نرسه‌لرده بولغوچیدر (لَآيَاتٍ) الله‌نك برلگنه الوغ علامتلر دلیللر (لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ)
اول آیتلرده فكر قیلوچی آدملرگه (وَفِي الْأَرْضِ) دخی بیرده بولغوچیدر (قِطَعٌ مُتَجَاوِرَاتٌ) برسی برسنه
توتاشقان تورلی اورن‌لار (ییر كیسه‌كلری) یعنی اوزلری برسی برسنه یاقن بولا توروب ییرنك
بعضسی اوله‌ن اوسدرمی بعضسی اوسدره بعضسی قاطی وبعضسی یومشاق بعضسی ایگن‌نی اوسدره
آغاچنی اوسدرمی وبعضسی كیرسنچه آغاچنی اوسدره ایگن‌نی اوسدرمی (وَجَنَّاتٌ مِنْ أَعْنَابٍ)
دخی یوزملردن بولغان باقچه‌لار بولغوچیدر (وَزَرْعٌ) دخی ایگنلر بولغوچیدر (وَنَخِيلٌ صِنْوَانٌ) دخی
تؤبی بر بولوب طارماق‌لاری كوب بولغان خرما آغاچلاری بولغوچیدر (وَغَيْرُ صِنْوَانٍ) دخی تؤبی
بر بولوب وطارماقلاری كوب بولماغان خرما آغاچلاری بولغوچیدر (يُسْقَىٰ بِمَاءٍ وَاحِدٍ) بوییمشلردن
هر برسی بر صو (یغمور صووی) برله‌ن صوغارلور (وَنُفَضِّلُ بَعْضَهَا عَلَىٰ بَعْضٍ) شولای بولا توروب
اول ییمشلرنك بعضسنی بعضسی اوزه‌رینه آرتق قیلورمز (فِي الْأُكُلِ) ییمشده یعنی تؤسلرنده مقدارلارنده
ایسلرنده طعم‌لرنده بعضسنی بعضسندان آرتق قیلورمز (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلكده بو ذكر قیلنغان
نرسه‌لرده بولغوچیدر (لَآيَاتٍ) الله‌نك برلگنه الوغ علامتلر (لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ) عقللارنی استعمال قیلوب
فكر قیلغان آدملر اوچون (وَإِنْ تَعْجَبْ) وای محمد اگرسین كافرلرنك بعثنی انكار قیلولارندان
عجبله‌نسه‌ك (فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ) بس كافرلرنك اول سوزلری عجب‌در یعنی عجبله‌نووك اورننده‌در چونكه
بوذكر قیلنغان نرسه‌لرنی یاراطوغه قادر بولغان الله‌تعالی اوزه‌رینه‌بعث بیگره‌ك جیكل البته ذكر قیلنغان
آیتلر باشلاب یاراطوغه دلالت‌قیلغان كبی ئولگاندن صوك قایتادان یاراطونكده ممكن بولووینه دلالت
قیلادر (أَئِذَا كُنَّا تُرَابًا) كافرلرنك سوزلری شول هر قایچان‌بز توفراق بولساق (أَئِنَّا لَفِي خَلْقٍ جَدِيدٍ)
ایابز یاكادان یاراطلودامی یعنی ئولوب چرب بتكان‌دن صوك یاكادان ترلرمزمی البته ترلمه‌مز
دیدیلر (أُولَٰئِكَ) بوبعثنی انكار ایتوچی كافرلر (الَّذِينَ) شوندی كافرلردر (كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ)
ربلرینی (ربلرینك بعث‌كه قادر بولووینی) انكار ایتدیلر (وَأُولَٰئِكَ) دخی بوبعثنی انكارایتوچی
كافرلر (الْأَغْلَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ) آلارنك موینلارنده بوغاولار باردر یعنی آلار آزغنلق برله‌ن
بوغاولانغان‌لاردر قؤتلو احتماللری یوق یاكه قیامت كوننده بوغاولانب عذاب قیلنورلار معناسنده
(وَأُولَٰئِكَ) دخی بو بعثنی انكار ایتوچی كافرلر (أَصْحَابُ النَّارِ) تموغ اوطینك اییه‌لریدر (هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ) اول‌كافرلر تموغده مكگو قالوچیلاردر (وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِالسَّيِّئَةِ قَبْلَ الْحَسَنَةِ) دخی‌كافرلر ایزگولكدن

بورون یاوزلقنی (عاقبت‌دن بورون عذابنی) آشقدرلار یعنی پیغمبرلر امتلرینی اگر ایمان کیترمه‌سه‌کز الله‌تعالی سزنی دنیاده عذاب قیلور دیب قورقتقاچ حاضر کیتر عذابکنی دیب خورلاب ئه‌یتدیلر (وَقَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِمُ الْمَثُلَاتُ) وتحقیق مکه کافرلرندن الك پیغمبرلرنی بالغانغه توتوده تیکلری بولغان کافرلرنك تورلی عذابلری ئوتدی بس نی اوچون مکه کافرلری اول عذابلرنی اعتبار قیلوب قارامیلار هم اول عذابلرنك اوخشاشنی اوزلریده اینوویتی درست کورمیلر (وَإِنَّ رَبَّكَ) دخی درستلکده ای محمد علیه‌السلام سینك ربك (لَذُو مَغْفِرَةٍ لِلنَّاسِ) آدملر اوچون یارلقاماق ایله‌سیدر (عَلَى ظُلْمِهِمْ) آدملرنك اوزلریده ظلمی اوزه‌رینه یه آیت توبه‌دن بورون عفونك درستلگنه دلالت قیلادر چونکه توبه قیلوچی آدم ظلمی اوزه‌رنده قالمی اما توبه‌دن بورون عفو درست توگل دیگان آدملر یه‌آیتده ظلم‌دن الوغ گناهلاردان صاقلانو برله‌ن بنه تورغان کچك گناهلارنی یاکه مغفرتدن سترنی ومهلت بیرونی اراده قیلالار (وَإِنَّ رَبَّكَ) دخی ای محمد علیه‌السلام سینك ربك (لَشَدِيدُ الْعِقَابِ) نله‌گان کشی‌نه یاکه کافرلرگه عذابی قاطی بولغوچیدر (وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی کافر بولغان آدملر ئه‌یتدی (لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ) محمد (صلی‌الله تعالی علیه وسلم) اوزه‌رینه ایندرلسه‌چی (آيَةٌ مِنْ رَبِّهِ) ربسندن حق پیغمبر ایدکنه دلالت قیلا تورغان علامت (معجزه) نیته‌کموسی علیه‌السلام‌غه طایاق عیسی علیه‌السلام‌غه میتلرنی ترگزوصالح علیه‌السلام‌غه ناقه ایندرلدی دیو (إِنَّمَا أَنْتَ مُنْذِرٌ) ای محمد علیه‌السلام سین باشقه پیغمبرلرکبی ایمان کیرمه‌گان آدملرنی قورقتوچی‌غه‌سن (وَلِكُلِّ قَوْمٍ هَادٍ) وهر بر قوم اوچون شول قومده غالب بولغان نرسه‌نك جنسندن بولغان معجزه‌لرگه مخصوص بولغان حق‌لقغه کوندروچی پیغمبر بار مثلا حضرت موسی قومنده سحر غالب بولدی شونك اوچون الله تعالی‌حضرت موسی‌غه سحرگه مشابه بولغان معجزه بیردی حضرت عیسی قومنده طبابت غالب بولغان ایدی شونك اوچون الله تعالی حضرت عیسی‌غه طب جنسندن بولغان معجزه بیردی کوزسزلرنی کوزلی ایتمك وآلا ته‌نالی‌لرنی سلامتله‌ندرمك کبی رسول‌الله قومنده شعر فصاحت وبلاغت غالب بولدی شونك اوچون الله تعالی رسول‌الله‌غه شعر جنسندن کبی بولغان فصاحت وبلاغتده جمیع شعرانك فصاحت وبلاغتنه اوستون‌بولغان معجزه (قرآن)نی بیردی (اللهُ يَعْلَمُ) الله تعالی بلور (مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى) هر بر خاتون جنسی قورصاغنده یوکله‌گان نرسه‌نی یعنی بالانك هالنی ایرمی قزمی کاملمی ضعیف‌می کورکامی قباحت‌می اوزون‌می قسقه‌می (وَمَا تَغِيضُ الْأَرْحَامُ) دخی خاتون‌لارنك بالا قاپچق‌لاری کیمتکان نرسه‌نی (وَمَا تَزْدَادُ) دخی خاتون‌لارنك بالا قاپچق‌لاری آرتقرغان نرسه‌نی یعنی حمل مدتی‌نك آزنی وکوبنی دخی بالانك صاغلی * حمل مدتی‌نك کرکی امام اعظم قاشنده ایکی یل امام شافعی قاشنده دورت یل امام مالك قاشنده بیش یل امام ضحاك ایکی یل تمامنده دنیاغه کیلدی هرم بن حبان دورت یل تمامنده دنیاغه کیلدی دیگانلر بالانك عددی بر یاکه ایکی یاکه اوچ یاکه دورت بعضیلاری معلوم مدی یوق دیگانلر امام اعظم نهایتی دورت دیگان دورت بالا طابقان خاتون‌لار بار (بزم عصرده قزانده بولدی) امام شافعی ئه‌یتقه یمن‌ده بر قارت آدم میکا

خبر بیردی دی خاتونی نك نیچه مرتبه بر قورصاقده بیش بالاطوغدرغان لقندان (بیضاوی هم مدارك) (وَكُلُّ شَيْءٍ) وهر بر نرسه (عِنْدَهُ) الله حضورنده (بِمِقْدَارٍ) مقدر (چیك) برلهندر شول مقداردان آرطماسده کیممهسده (عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ) اول الله تعالی غیبنی هم حاضرنی بلگوچیدر (الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ) اول الله تعالی نك شأنی الوغدر هم قدرتی برلهن هرنرسه دن اوستوندر (سَوَاءٌ مِنْكُمْ) سزلردن برابردر الله تعالی گه (مَنْ أَسَرَّ الْقَوْلَ) سوزنی یاشرگان کشیده (وَمَنْ جَهَرَ بِهِ) دخی سوزنی قچقروب ئه یتکان کشیده (وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ) دخی کیچهنك قارانغولغی برلهن اوزتولگان کشیده (وَسَارِبٌ بِالنَّهَارِ) دخی کوندزنك یولنده ظاهر بولغان حالده بارغان کشیده (لَهُ مُعَقِّبَاتٌ) سوزیلی یاشرگان یاکه آشکاره قیلغان دخی کیچهنك قارانغولغی برلهن اوزتولگان دخی کوندزنك یولنده ظاهر بولوب یورگان آدم اوچون صاقلاوده برسی صوکنده برسی نوبتده بولغان فرشتهلر بولغوچیدر (مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ) اول آدمنك آلدندان هم آرتندان (يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ) فرشتهلر اول آدمنی الله نك عذابندن صاقلارلار یعنی آدم گناه قیلغاچ الله دان مهلت ویارلغاماق ایسته رلر (إِنَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ) بر قومده بولغان نرسه نی (یخشی حاللرنی) اوزگه رتمهس (بوزماس) (حَتَّى يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ) اول قوم اوزلرنده بولغان یخشی حاللرنی یمان حاللار برلهن آلماشدرو سببلی اوزگارتکانلرینه (بوزغانلارینه) قدر یعنی خلقده بولغان کورکام حالنك کیتوویندك سببی خلق نك اوزی در وبو کورکام حالنی صاقلی بلمه ولریدر هم معناده بو آیت که موافق رسول الله نك حدیثنده کیلدی رسول الله ئه یتدی «كَمَا تَكُونُوا يُوَلَّى عَلَيْكُمْ» اوزکز نیچك بولساکز سزنك اوستکزده شولای حکم یورتلور واداره قیلنور معناسنده بو آیت برلهن حدیثدن بلندی مسلمانلارده بولغان قوتلر نك کیتووی نك سببی نفس مسلمانلار اوزلری ایکان هم مسلمانلار ،قنده حاکملرنك بو رهوشچه اداره قیلولارینك سببی ده کینه مسلمانلار ایکان بس روسیهده پاشاگان مسلمانلارنك اوّلده ملت حاکمه بولوب حاضرده ملت محکومه نك ده بیك ضعیف بولغانی بولوینه تعجب ایدهرگه یارامی بلکه بو سببلی بتروگه طرشماقغه لازم بولا بو بابده بیك اوزون سؤیلهمك لازم بولسهده موضعی اولمادغندان بو مسئلهده تفصیلی ارباب بصیرت که تابشردق (وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ) وهر قایچان الله تعالی تلهسه (بِقَوْمٍ) بر قومگه (سُوءًا) یاوزلغنی (عذابنی) (فَلَا مَرَدَّ لَهُ) بس بو یاوزلغنی هیچکم اوچون قایتار و بولماس (وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ) دخی الله تعالی یاوزلغنی تلهگان آدملر اوچون الله دان باشقه بوقدر (مِنْ وَالٍ) بر یاوزلغنی یبهروده تصرف قیلوچی دان هیچ کشی (هُوَ الَّذِي يُرِيكُمُ الْبَرْقَ) اول الله تعالی شوندی الله در سزگه یلدرم (یاشن) نی کورسهتور (خَوْفًا) قورقولی بولغان حاله یعنی یاشن آطودان (صوغودان) (وَطَمَعًا) دخی امید ایتولی بولغان حالده یعنی خلق یغمورنی امید ایتهرلر (وَيُنْشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ) دخی الله تعالی یغمورلار یوکلهو سببلی آغر بولغان بولوطلارنی یاراطور (وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ) دخی رعد (فرشته دیگانلر) تسبیح ئه یتور لکن قرآن نك بیانده قاراغانده هر نرسه نك اوزینه خاص تسبیحی بار تسبیح ئه یتودن

فرشته بولووی لازم توکل اگر رسول الله‌نك رعد بؤلوطده تصرفی قیلغوچی فرشته دیدکی حدیثی ثابت بولسه یاشن اثرینك مبدئی معناسنده بولور (بِحَمْدِه) اوزینك حمدی برلهن (وَالْمَلٰئِكَةُ مِنْ خِيفَتِه) دخی فرشتلر تسبیح ئه‌یتور الله‌دان قورقودان یاکه رعد ناوشندان قورقودان (وَيُرْسِلُ الصَّوٰاعِقَ) دخی الله تعالی گورلدیلر (بلوطدان چقغان اوطلار) بیبه‌رر (فَيُصِيبُ بِهٰا مَنْ يَشٰاءُ) بس الله تعالی اول گورلدیلرنی تلهگان آدملرینه ایرشدررر وهلاك قیلور (وَهُمْ يُجٰادِلُونَ فِى اللّٰهِ) حالبوکم اول کافرلر الله تعالی‌نك کمال صفتلار برلهن موصوف بولووی حقنده رسول الله برلهن تجقرشورلار* هیئت جدیده ایبه‌لرینك بیانده کور. بولؤطلار حاصل بولا تورغان بخارلار (پارلار) اچنده یاشن حاصل بولا تورغان ماده‌لر بارشول ماده‌لرنك جیبیلوونن قوهٔ برقیه حاصل بولا شول قوهٔ برقیه‌نك آزاولسون وکوب بولسون بیرده وباشقه هر نرسه‌ده بولووین کشف ایتکانلر بؤلوطلارنك برقطعه‌سنده حاصل بولغان قوهٔ برقیه‌نی توبهن بولغان ایکنچی قطعه بؤلرطلار یاکه بیرلر اوزلرینه تارتوب آلورلار شول قوهٔ برقیه بؤلوطدن آیرلغانده طوب وملطق طاوشلاری کبی طاوش حاصل بولور شوکار رعد برق دیورلر حتی بؤلوطلارده بولغان قوهٔ برقیه‌نی آلا تورغان (گروموآتؤود- برق گردانی) اسمنده برقؤرال اختراع ایتمشلر شول قؤرالنی یاشندن صافلار ارچون بییك بنالرنك توبه‌لرینه قویارلار رعد برق نزول مطر سحاب کبی اثرلرنك فرشته‌لر واسطه‌سی برلهن وجودکه کیلووینی مشعر برلغان نصوص شرعیه بری حکمانك بو کبی اثرلر بؤلوطلارنك جذبندن یاکه اجتماعندن یاکه حرکتندن وجودکه کیله دیگان سوزلری آراسنده مخالفت یوق چونکه فرشته‌لر بو اثرلرنك ظهوریه مبدأ بولورلار اما حکما ئه‌یتکان نرسه‌لر محل ظهور بولورلار نیته‌که کتابتنك ظهوریه مبدأ کاتبنك تصوری تخیلی اراده‌سی اماظهوریه محل کاغد قارا قلمنك سلکنووی وقولنك سلکنووی بر وقتده طفیل اوغلی عامر هم ربیعه اوغلی اربد (لبیدنك قرده‌شلری) رسول الله‌نی ئوتررگه قصدقیلدیلار طفیل اوغلی عامر رسول الله برلهن تجقرشرغه کرشدی ربیعه اوغلی اربد آرتدان قلچ برلهن صوقماقچی بولوب باردی رسول الله مونی سیزدی ئه‌یتدی ای ربم بؤلارغه تلهگان نرسه‌کنی قیل دیدی شوندان صوك الله تعالی صاعقه (یاشن) ایله هلاك ایتدی (وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحٰالِ) واول الله تعالی دشمانلارینه حیله‌نی یاکه دشمانلارنی عذاب برلهن توتونی قاطی قیلوچیدر (لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ) اول الله اوچوندر حقغه (توحید کلمه‌سنه) اؤندهو (وَالَّذِينَ) دخی شوندی صنملر (يَدْعُونَ مِنْ دُونِه) مشرکلر اول صنملرگه الله‌دن باشقه عبادت قیلورلار (لٰا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَىْءٍ) اول معبودلر مشرکلر اوچون استه‌گان نرسه‌لرینك هیچ برسی برلهن جواب بیرمه‌سلر یعنی هیچ برسنی قبول ایتمه‌سلر (اِلّٰا كَبٰاسِطِ كَفَّيْهِ اِلَى الْمٰاءِ) مگر قبول ایته‌رلر ایکی اوچنی صوغه توشه‌گان آدمنی صونك قبول ایتووی کبی (لِيَبْلُغَ فٰاهُ) آغزینه صو ایرشسون اوچون یعنی قؤیو یاننه باررده دعا قیلور صوقؤیودن کوته‌رلسونده آغزمه ایرشسون دیب (وَمٰاهُوَ بِبٰالِغِه) حالبوکم مکگو صو آغزینه ایرشوچی توگلدر چونکه صو جانسز مونك دعاسنی بلمی هم قبول ایته‌رگه‌ده قدرتندن کیلمی مشرکلرنکده صنملردن

برنرسه ایسته‌ب دعا قیلولاری شونك کبی یعنی بوایکی تورلی دعانك ایکسنده‌ده فائده یوق (وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ) کافرلرنك دعاسی توگللر (الَّا فِی ضَلَال) مگر آزغنلقده (ضائع وباطللقده)در (وَلِلَّهِ يَسْجُدُ) دخی الله تعالی اوچون سجده قیلور (مَنْ فِی السَّمٰوٰت وَالْاَرْض) کوکلرده ویرلرده بولغان عقل ایه‌لری (طَوْعًا وَكَرْهًا) اختیارلی بولغانلاری هم کوچله‌نگانلری حالده یعنی فرشته‌لر هم آدم وجلدن بولغان مؤمنلر قاطیلق وایرکنلك حالنده اختیار برله‌ن سجده قیلورلار کافرلر دخی منافقلار قاطیلق وضرورت حالنده کوچله‌نگانلری حالده سجده قیلورلار (وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَال) دخی کوکلرده ویرلرده بولغان عقل ایه‌لرینك کوله‌گه‌لری ایرته‌ده وکیچه‌ده سجده قیلورلار (قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمٰوٰات وَالْاَرْض) ای محمد قومکا ئه‌یت کوکلرنك ویرلرنك ربسی کم دیب (قُلِ اللّٰهُ) هم آلار طرفندن جوابنده ئه‌یت کوکلرنك ویرلرنك ربسی الله تعالی دیب (قُلْ اَفَاتَّخَذْتُمْ مِنْ دُونِهٖ اَوْلِيَاءَ) ای محمدعلیه‌السلام قومکا الزام اوچون ئه‌یت اگر کوکلرنك ویرلرنك ربسی الله‌تعالی بولسه الله‌دن باشقه معبود بولغان ولیلر توتدگزمی یعنی نی اوچون الله‌دن باشقه معبودلر توتاسز (لَا يَمْلِكُونَ لِاَنْفُسِهِمْ) اول معبودلرگز اوزلری اوچونده ملکله‌نمه‌سلر (نَفْعًا وَلَا ضَرًّا) فائده‌نی دخی ضررنی بس سزگه نیچك فائده ایرشدرونی وسزدن نیچك ضررنی یبه‌رونی ملکه‌سونلر (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد (علیه‌السلام) (هَلْ يَسْتَوِی الْاَعْمٰی وَالْبَصِيرُ) صوقر آدم برله‌ن کوزلی آدم برابر بولورلارمی یعنی عبادتنك حقیقتنی هم عبادتنی واجب‌اینه تورغان نرسه‌نی بلمی‌تورغان مشرك برله‌ن عبادتنك حقیقتنی هم عبادتنی‌واجب‌ایته تورغان نرسه‌نی بله‌تورغان موحد برابر بولورلارمی البته یوق (اَمْ هَلْ تَسْتَوِی الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ) یاکه قارانغیلقلار (یعنی شرك) دخی‌نورلار (یعنی توحید) برابر بولورلارمی‌البته یوق (اَمْ جَعَلُوا لِلّٰهِ شُرَكَاءَ) یاکه الله‌غه شریکلر قیلدیلارمی مشرکلر (خَلَقُوا كَخَلْقِهٖ) اول‌شریکلر الله‌تعالی یاراتقان کبی یاراتدیلارمی (فَتَشَابَهَ الْخَلْقُ عَلَيْهِمْ) بس آلارغه الله تعالی یاراتقان خلق برله‌ن شریکلری یاراتقان خلق‌لار بلمسز بولدیلارمی الله تعالی عبادت‌که مستحق بولغان کبی شریکلریده عبادتکه مستحق بولدیلارمی یعنی البته موندی یاراتو صفتی تابلغان شریکلرنی الله‌غه شریك ایتب توتمادیلار بلکه عاجز بولغان وهیچ نرسه‌گه مخلوق قدریده قدرتلری بولماغان نرسه‌لریمی الله‌غه شریك ایندیلر (قُلِ اللّٰهُ خَالِقُ كُلِّ شَیْءٍ) ای محمد ئه‌یت سین قومکا الله تعالی هرنرسه‌نی یاراتوچی‌در الله‌دان باشقه خالق هیچ بوقدر بس الله‌غه عبادتده هم اورتاق هیچ نرسه یوقدر (وَهُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ) واول الله تعالی معبودیتده بردر خالقیت‌ده بر بولدیق کبی هم هر نرسه‌گه غالبدر کوچی بینکوچیدر (اَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) اول‌الله تعالی کوکدن بؤلوطدان صو ایندردی (فَسَالَتْ اَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا) بس چؤقرلار یعنی چؤقرداغی صولار آقدی الله تعالی بلگان فائده‌لی بولغان مقدارلاری برله‌ن (فَاحْتَمَلَ السَّيْلُ زَبَدًا رَابِيًا) بس‌طاشو صووی اوزینك اوستؤنده‌بلند کوبکلی یوکله‌دی (وَمِمَّا) دخی شول نرسه‌دن (يُوقِدُونَ عَلَيْهِ) اول نرسه اوزه‌رینه یاندررلار (فِی النَّارِ) اول نرسه اوطده بولغان حالده یعنی جواهر ارضیه‌دن آلتون کمش تیمر باقر کبیلر (ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ) زینت ایسته‌و اوچون

(قُلْ) ئه‌يت سين اى محمد عليه السلام (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ) تله‌گان كشى سنى آزدرر (وَيَهْدِى اِلَيْهِ) دخى اوزى‌نك دينه كوندرر (مَنْ اَنَابَ) حقلقغه قايتقان حقنى انكاردان دونگان كشينى (اَلَّذِينَ) شوندى آدملردر اول حقلقغه قايتقان كشيلر (آمَنُوا) ايمان كيترديلر (وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ) دخى ايمان كيترگان آدملرنك كوكللرى قرارلانور (بِذِكْرِ اللّٰهِ) الله‌نك ذكرى برله‌ن (اَلَا بِذِكْرِ اللّٰهِ) آگاه اولكز الله‌نك ذكرى برله‌ن (تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ) كوكللرى قرارلانور (اَلَّذِينَ) شوندى آدملر (آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ) ايمان كيترديلر دخى ايزگو عمللر قيلديلار (طُوبٰى لَهُمْ) ايمان كيتربده ايزگو عمل قيلغان آدملرگه راحت ياكه ايزگولك كه ايرشمه‌ك باردر (وَحُسْنُ مَآبٍ) دخى قايتاچاق اورننك كوركامى باردر (كَذٰلِكَ) سيندن الك پيغمبرلر ييبه‌ردكمز كبى (اَرْسَلْنَاكَ فِى اُمَّةٍ) سينى شوندى جماعت اچنده پيغمبر ايتب ييبه‌ردك (قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا) اول امتلردن الك ئوتدى (اُمَمٌ) پيغمبر ييبه‌رلگان امتلر (لِتَتْلُوَ عَلَيْهِمُ) سينى پيغمبر ايتب ييبه‌ردك سينك مكه خلقى اوزه‌رينه اوقووك اوچون (الَّذِى اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ) سيكا وحى قيلغان نرسه‌مزنى (قرآننى) (وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمٰنِ) حالبوكم اول مكه خلقى (كافرلرى) رحمت قيلوچى الله تعالى‌نى انكار ايته‌رلر مكه خلقى‌نك مشركلرى رحمت قيلوچى الله‌غه سجده قيلكز ديو بيورولمش بولغانلارى زمانده رحمت قيلوچى الله نرسه ديب ئه‌يتديلر (قُلْ هُوَ رَبِّى) اى محمد عليه السلام ئه‌يت سين مكه مشركلرينه رحمت قيلوچى الله مينم ربمدر (لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ) عبادتكه مستحق بولغان ذات هيچ يوقدر مگر مينم ربمگنه‌در (عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ) اول ربم اوزه‌رينه اشلرمنى تابشردم مين (وَاِلَيْهِ مَتَابِ) دخى اول الله تعالى اوزه‌رينه در قايتاچاق اورنم وسزنك‌ده قايتاچاق اورنكز * بر وقتده قريش كافرلرى اى محمد اگر سين حق پيغمبر بولساك قرآن اوقووك سببلى بزدن مكه طاغلارونى سير قيلدر يعنى اورنلارندان قوباروب باشقه ييرگه ييبه‌ر بزگه مكه ييرى كيك بولوب قالسون بز باقچه‌لار ياصارمز ايگن‌لر ساچارمز هم ييرنى ياروب چيشمه‌لر چغار هم بزگه جيلنى مسخر قيل بز جيل‌گه آطلانب شامغه صاتو ايته‌رگه باررمز هم كلاب اوغلى قصى‌نى هم باشقه آتالارمزنى ترگز سينك پيغمبر بولووك حقنده بزگه سؤيله‌سونلر شوندان صوك بز سيكا ايمان كيتررمز ديديلر شول حقده الله تعالى ذكر قيلناچق آيتنى ايندردى (وَلَوْ اَنَّ قُرْآنًا) اگر درستلكده قرآن (سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ) اول قرآن اوقو سببلى طاغلر سير قيلدرلمش (اورنلارندان قوزغاتلمش وقوبارلمش) بولسه (اَوْ قُطِّعَتْ بِهِ الْاَرْضُ) يايسه قرآن اوقو سببلى ييرنى يارولمش بولسه يعنى چيشمه‌لر چغارلمش بولسه يايسه قرآن اوقو سببلى ييرنى سير برله قطع قيلنمش بولسه يعنى جيل‌نى مسخر قيلنوب جيل برله‌ن سير قيلو برله‌ن ييرنى قطع قيلنسه (اَوْ كُلِّمَ بِهِ الْمَوْتٰى) يايسه قرآن اوقو سببلى ئولكلرنى سؤيله‌شترلمش بولسه ايدى شول وقتده‌ده هم قريش كافرلرى ايمان كيترمه‌سلر ايدى (بَلْ لِلّٰهِ الْاَمْرُ جَمِيعًا) بلكه الله تعالى اوچوندر هر اش يعنى هر نرسه‌گه قدرت * حاصل اگر الله تعالى‌نك سز صوراغان نرسه‌لرنى قيلوغه اراده‌سى متعلق بولسه قيلور ايدى لكن بو نرسه‌لرنى قيلغانده هم سزنك كوكللركزنك

يومشاروى وايمان كيتروو كزنك احتمالى بولماغانلقنى بلدكندن بو نرسه‌لرنى قيلوغه اراده‌سى متعلق بولمادى (أَفَلَمْ يَيْأَسِ الَّذِينَ آمَنُوا) ايمان كيتركان آدملر بلمه‌ديمى * بو آينده يأس علم معناسنده چونكه حضرت على ابن عباس صحابه تابعين‌دن برجماعت « أَفَلَمْ يَتَبَيَّنِ » ديو اوقوديلار علم ظهورنك تفسيرى علم معناسنده يأسنى استعمال درست چونكه علم يأس‌كه سبب چونكه اميد كيسلكان نرسه بولمى مگر معلوم بولا (أَنْ) درستلكده (لَوْ يَشَاءُ اللهُ) اگر الله‌تعالى تلاسه ايدى (لَهَدَى النَّاسَ جَمِيعًا) آدملرنك بارچه‌سنى ايمانغه كوندرر ايدى يعنى شونى ايمان كيتركان آدملر بلمه‌ديلرمى البته بلديلر (وَلَا يَزَالُ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخى كافر بولغان آدملرگه هميشه (تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا) اشلهگان اشلرى (كفرلرى) سببلى ايرشو بولور آلارغه (قَارِعَةٌ) تورلى بلالر برلهن كوكللرينى قاقغوچى قورقنچلى نرسه (أَوْ تَحُلُّ قَرِيبًا مِنْ دَارِهِمْ) ياكه قورقنچلى نرسه آلارنك مكه‌دگى بورطلارينه ياقن ايدر ياكه اى محمد سين آلارنك بورطلارينه ياقن عسكرك برلهن اينه‌رسن آلار موندان بيك قورقالار نيته‌كه رسول‌الله حديبيه بلنده كافرلرنك بورطلارينه ياقن عسكر برلهن كيلكان (حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدُ اللهِ) الله‌نك وعده‌سى (ثولم ياكه قيامت ياكه‌فتح‌مكه) كيلكان‌گه قدر (إِنَّ اللهَ) درستلكده الله‌تعالى (لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ) وعده‌لرگه خلافلق قيلماس چونكه الله‌تعالى‌نك سوزى‌نك يالغان بولووى محال (وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ) وتحقيق‌رسوللرنى خورلانمش بولدى (مِنْ قَبْلِكَ) اى محمد (عليه‌السلام) سيندن الك يعنى كافرلرنك خورلاوى عجب توكل سيندن‌الك بولغان پيغمبرلرنيده كافرلر خورلاديلار بوسوز رسول‌الله‌غه تسليه (كوكل‌جواطو) بولا (فَأَمْلَيْتُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا) بس كافر بولغان آدملرگه مهلت بيردم مين (ثُمَّ أَخَذْتُهُمْ) مونك صوكنده كافر بولغان آدملرنى عذاب برلهن توتدم مين (فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ) بس كافرلرگه مينم عذابم نيچك بولدى (أَفَمَنْ) ايا شول‌ذات (الله‌تعالى) (هُوَ قَائِمٌ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ) اول‌ذات هربر نفس اوزه‌رينه تورغوچى (تيكشروچى) ايدى (بِمَا كَسَبَتْ) نفس‌نك كسب ايتكان نرسه‌سى برلهن كيره‌ك ايزگولك بولسون كسب ايتكان نرسه‌سى وكيره‌ك ياوزلق بولسون بوصفتده بولماغان ذات كبيمى‌البته‌توكل (وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ) دخى كافرلر عبادتده الله‌غه شريكلر قيلديلار (قُلْ) اى محمد كافرلرگه ئه‌يت (سَمُّوهُمْ) اول شريك قيلغان نرسه‌لرگزنى اسملهگز (صفتلاگز) مونك صوكنده اويلاگز اول شريك قيلغان نرسه‌لرگزنك معبود بولوغه استحقاق‌لارى وارمى (أَمْ تُنَبِّئُونَهُ) ياكه الله‌غه خبر بيره‌سزمى عبادت‌كه مستحق بولغان شريكلر برلهن (بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ) الله‌تعالى بيرده بلمه‌گان نرسه برلهن حالبوكم الله‌تعالى هر نرسه‌نى باكوچى بس سزنك شريك برلهن خبر بيروو كز الله‌تعالى بلمه‌گان نرسه‌برله خبر بولا الله‌تعالى بلمه‌گان نرسه‌يوق بس الله‌تعالى‌گه عبادت‌كه مستحق بولغان شريكده يوق (أَمْ بِظَاهِرٍ مِنَ الْقَوْلِ) ياكه اعتبارسزغنه حقيقتى بولماغان سوزدن ظاهر برلهن (يعنى باطل‌ظن برلهن‌گنه) اول معبودلرگزنى الله‌نك شريكلرى ديب آطيسزمى (بَلْ زُيِّنَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا) بلكه كافر بولغان آدملرگه زينتلى قيلندى يعنى شيطان‌طرفندن زينتلى ايتب كورسه‌تلدى (مَكْرُهُمْ) كفرلرى ياكه اسلام‌گه مكرلرى (وَصُدُّوا عَنِ السَّبِيلِ)

دخی حق یولدان طییامش بولدیلار اول کافرلر (وَمَنْ يُضْلِلِ اللّٰهُ) وکمدر الله تعالی اول کشینی حق یولدان آزدرسه (فَمَالَهُ مِنْ هَادٍ) بس اول کشینی حق یولغه هیچ بر کوندروچی یوقدر (لَهُمْ عَذَابٌ) اول کافرلر اوچون عذاب باردر (فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا) دنیا ترکلگنده مثلا صوغشده اسیر بولو هم مقتول بولوکبی (وَلَعَذَابُ الْآخِرَةِ) دخی البته آخرت عذابی (أَشَقُّ) مشقتلیرك وآغر راقدر دنیا عذابلدان (وَمَا لَهُمْ) دخی کافرلر اوچون یوقدر (مِنَ اللّٰهِ) الله‌نك عذابندن یاکه رحمتندن (مِنْ وَاقٍ) صاقلاغوچی (مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعِدَ الْمُتَّقُونَ) کفردن صاقلانوچی آدملر اوچون وعده قیلنغان اوجماغلك صفتی (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماغلك آستندان یلغه‌لار (صولار) آغار (أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا) بوصفتلی بولغان جنتلك آشاملق طعاملری دخی کوله‌گه‌لری همیشه در هیچ بتمه‌س دنیانعمتلری ودنیا کوله‌گه‌لری کبی توگللردر (تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا) بوصفتلی بولغان اوجماخ کفردن صاقلانغان آدملرنك قایتاچاق اورنیدر (وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ) دخی کافرلرنك قایتاچاق اورنی تموغدر (وَالَّذِينَ) دخی شوندی آدملر (آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ) اول آدملرکه کتاب بیردك بز یعنی اهل کتابدان بولغان مسلمان‌لارغه عبدالله بن سلام هم آنك یولداشلاری کبی دخی نصارادان ایمان کیترگان آدملر آلار جمعسی سیکسان ایر قرغسی نجرانده سیکزی یمن‌ده اوتوز ایکسی حبشه‌ده (يَفْرَحُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ) سیکا ایندرلگان نرسه‌گه شادلانور بولدیلار یعنی قرآنغه چونکه اهل کتابنك مؤمنلری قرآن‌نك اوزلرینك کتابلارینه موافق بولووی سببلی قواندیلار (وَمِنَ الْأَحْزَابِ) دخی رسول‌الله برله‌ن صوغش قیلورغه اتفاق قیلغان کافرلر حزبندن باردر (مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ) قرآن‌نك بعضسنی (اوزلرینك شریعت‌لرینه مخالف بولغانلی یاکه اوزلرینك بوزغان‌لارینه مخالف بولغانلی) انکار قیلغان آدملر اشرف اوغلی کعب هم آنك یولداشلاری کبی هم سید برله‌ن عاقب هم بولارنك یولداشلاری کبی (قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ) ای محمد علیه السلام ئه یت‌سین بودر باشقه توگل درمین بیورولمش بولدم (أَنْ أَعْبُدَ اللّٰهَ) الله‌غه عبادت قیلووم برله‌ن (وَلَا أُشْرِكَ بِهِ) دخی الله‌غه شرکت قیلماوم برله‌ن یعنی میکا ایندرلگان نرسه‌ده مین الله‌غه عبادت قیلووم والله‌نی برله‌وم برله‌ن بیورولدم دینده ایك کیره‌کلسی هم‌شول مونی انکارگه هیچ یول‌یوق سزاوزکزنك شریعتکزگه مخالف بولغان نرسه‌نی انکار ایته‌سز بوانکارکز اورنسز چونکه اصول دینده بر بولغان‌نك صوکنده کتب سماویه‌نك هم شرائع‌نك احکام‌نك جزئیاتنده مخالفتی بدعت ویاکی (عجیب) نرسه توگل در (إِلَيْهِ أَدْعُو) مین الله‌نك دینله اوندیم‌سزنی (وَإِلَيْهِ مَآبِ) دخی اول الله تعالی‌گه درمینم قایتاچاق اورنم اصول دین قدرسی جمیع پیغمبرلر آراسنده متفق علیه اما اصول دین‌نك فرعلری عصرلارنك هم امتلرنك اختلافی برله‌ن مختلف بولا بس فروع دینده مخالف بولغانلغی اوچون میکا ایندرلگان نرسه‌نی (قرآنی) انکار قیلووکزنك معناسی یوق (وَكَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی متفق علیه بولغان اصول دین‌نی مشتمل بولغان نرسه‌نی ایندروومز کبی (أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا) عرب تلنده بولغان حکمت‌که موافق حکم قیلا تورغان قرآنی ایندردك (وَلَئِنِ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ) واگر سین کافرلرنك اوندی تورغان نفس آرزولاریه ایبه‌رسه‌ك (دینلریی اوّلگیچه قرارلاندروو آلار

قبله‌سنه قاراب نماز اوقو کبی) (بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ) آلارنك دینلرینك منسوخ بولوویني بلو سیکا کیلگاننك صوکنده (مَا لَكَ مِنَ اللهِ) سینك اوچون الله‌دان یوقدر (مِنْ وَلِيٍّ) یارده‌مچیدن (وَلَا وَاقٍ) دخی الله‌نك عذابندن طییوچیدان (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا) وتحقیق ییبه‌ردك بز (رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ) سیندن الك سینك کبی آدم بولغان پیغمبرلرنی (وَجَعَلْنَا لَهُمْ) دخی اول پیغمبرلر اوچون یاراطدق بز (أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً) خاتونلارنی وبالالارنی رسول الله‌نی خاتونلارینك کوبلگی برله‌ن کافرلر عیب قیلغانلار شونی ردقیلوب الله تعالی بوذکر قیلنغان آیتنی ایندرگان (وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ) وهیچ بر پیغمبر اوچون درست بولمادی (أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ) قومی ایسته‌گان معجزه‌نی کیترووی (إِلَّا بِإِذْنِ اللهِ) مگر الله‌نك اذنی برله‌ن گنه کیتروی درست بولدی (لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ) هر بر وقت اوچون بنده‌لرگه حکمت مقتضاسنچه فرض قیلنغان حکم بار (يَمْحُو اللهُ مَا يَشَاءُ) الله تعالی اول کتابدن تله‌گان نرسه‌سنی یعنی جویو صواب بولغاننی جویار (نسخ قیلور) (وَيُثْبِتُ) دخی حکمتی تله‌گانن اول کتابده قالدرر یاکه اول کتابدان توبه قیلغان آدم‌نك یاوزلقلارن جویار ایزگولکلرینی قالدرر یاکه صاقچی فرشته‌لرنك کتابندن جزاء متعلق بولماغان نرسه‌نی جویار جزاء متعلق بولغان نرسه‌نی قالدرر (وَعِنْدَهُ أُمُّ الْكِتَابِ) دخی الله تعالی حضورنده باردر کتابنك آناسی (اصلی) یعنی لوح المحفوظ چونکه لوح المحفوظده هر نرسه باردر (وَإِمَّا نُرِيَنَّكَ) ای محمد (علیه السلام) اکر سیکا کورسه‌تسه‌ك (بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ) اول کافرلرگه وعده قیلغان نرسه‌نك (عذاب‌نك) بعضسنی (أَوْ نَتَوَفَّيَنَّكَ) یاکه کورسه‌تمه‌سدن الك سینی ئولترسه‌ك (فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ) نیچك کنه بولسه‌ده عذابنی کورسه‌تسه‌کده یاکه کورسه‌تمه‌سدن بورون ئولترسه‌کده) بودر باشقه توگلدر سینك اوزه‌رکا اوزکا ایندرلگان نرسه‌نی ایرشدرو واجب (وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ) وجزاء بیرر اوچون حساب بزنك اوزمزگه‌در (أَوَلَمْ يَرَوْا) مکه اهلی کورمه‌دیلرمی (أَنَّا نَأْتِي الْأَرْضَ) درستلکده بز کافرلرنك ییرینه کیلورمز (قصد قیلورمز) (نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا) ییرنك طرفلارندن (چیت‌لرندن) کیمتکانمز حالده * اما حکمت جدیده ایه‌لری بو آیتدن ییرنك کیموونی قبول ایتووینه استدلال قیلالار آلارغه قاراغانده معناسی بولادر درستلکده بز ییرنی چیت‌لرندن کیمتکانمز حالده قصد قیلورمز حاصل ییرنی چیت‌لرندن کیمتورمز شونك اوچون ییرنك ایکی طرفی باصنقی دیگانلر (وَاللهُ يَحْكُمُ) والله تعالی حکم قیلور (لَا مُعَقِّبَ لِحُكْمِهِ) الله تعالی‌نك حکمنی قایتاروچی یوقدر (وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ) واول الله تعالی‌نك حسابی تیز بولوچیدر یعنی آز وقتده کوب خلقنك حسابنی تمام قیلور (وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) تحقیق مکه کافرلرندن الك بولغان امتلر پیغمبرلرینه مکر قیلدیلار (فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا) بس مکرنك جمیعسی الله اوچوندر یعنی ئوتکانده‌گی امتلرنك مکرلری الله تعالی‌نك مکری کبی توگلدر (يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ) هر بر نفس‌نك کسب قیلغان نرسه‌سنی الله تعالی بلور هم مناسب جزاسنی حاضرله‌ر (وَسَيَعْلَمُ الْكُفَّارُ) دخی البته کافرلر تیز بلور (لِمَنْ عُقْبَى الدَّارِ) دنیا یورطی صوکنده بولغان ماقتالمش یورط کم اوچون بولور یعنی مؤمنلرگه‌می کافرلرگه‌می (وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی کافر بولغان آدملر ئه‌یتور یعنی یهودلرنك باشلاری رسول الله‌غه ئه‌یتورلر

(لَسْتَ مُرْسَلًا) ای محمد (علیه السلام) سین دین اویره‌تور اوچون الله تعالی طرفندن ییبه‌رلمش ایلچی (پیغمبر) توگل‌سن دیو (قُلْ) ئه‌یت سین جوابده ای محمد علیه السلام (كَفٰى بِاللّٰهِ) الله تعالی بیته‌ر (شَهِيدًا بَيْنِى وَبَيْنَكُمْ) مینم برله‌ن سزنك آراكزده شاهد بولویوزندن (وَمَنْ) دخی شول كشی بیته‌ر شاهد بولویوزندن (عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتٰابِ) اول كشی حضورنده قرآننی بلوباردریاكه كتابدان تورات برله‌ن انجیل مراد اول وقتده یهود برله‌ن نصارانك مؤمنلری مراد بولا آلار البته تورات برله‌ن انجیل‌ده رسول الله‌نك صفتنی كوروب پیغمبر ایدكنی بله‌لر رعد سوره‌سی‌نك ترجمه‌سی تمام بولدی *

* اون دورتنچی سوره - ابراهیم (علیه السلام) سوره‌سی مكه‌ده اینگان ایللی ایكی آیت *

بسم الله الرحمن الرحيم

(الٓرٰ) بو سوزندن مرادینی الله تعالی اوزی بلور (كِتٰابٌ اَنْزَلْنٰاهُ) بو قرآن شوندی كتابدر ایندردك بز اول كتابنی (اِلَيْكَ) سیكا ای محمد علیه السلام (لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمٰاتِ) آدملرنی كفر ونادانلق قارانغیلقلارندن چغارماقلغك اوچون (اِلَى النُّورِ) ایمان وعلم نورینه (بِاِذْنِ رَبِّهِمْ) آدملرنك ربلرینك اذنی (جیكل قیلووی) برله‌ن (اِلٰى صِرٰاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ) نوردن مراد ماقتاولی بولغان وهر اشده غالب بولغان الله‌نك یولینه (دیننه) (اللّٰهِ الَّذِى) هر اشده غالب بولوب ماقتاولغی بولغان ذات شوندی الله‌در (لَهُ مٰا فِى السَّمٰوٰاتِ) اول الله‌نك ملكنده‌در كوكلرده بولغان نرسه‌لر (وَمٰا فِى الْاَرْضِ) دخی ییرلرده بولغان نرسه‌لر (وَوَيْلٌ لِلْكٰافِرِينَ) دخی كافرلر اوچون نی اوكنچدر (مِنْ عَذٰابٍ شَدِيدٍ) قاطی عذابدن (الَّذِينَ) شوندی كافرلر (يَسْتَحِبُّونَ الْحَيٰوةَ الدُّنْيٰا) دنیا تركلگنی سؤیه‌رلر (اختیار قیلورلار) (عَلَى الْآخِرَةِ) آخرت اوزه‌رینه (وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللّٰهِ) دخی الله‌نك یولندان (دینندن) طؤیارلار خلقنی (وَيَبْغُونَهٰا عِوَجًا) دخی الله‌نك دیننه قگغرلقنی ایسته‌رلر (اُولٰئِكَ فِى ضَلٰالٍ بَعِيدٍ) بو صفتده بولغان كافرلر حقدن یراق بولغان آزغنلقده‌در (وَمٰا اَرْسَلْنٰا) ییبه‌رمه‌دك بز (مِنْ رَسُولٍ) هیچ پیغمبردن (اِلّٰا بِلِسٰانِ قَوْمِهِ) مگر شول قومنك تلی برله‌ن ییبه‌ردك یعنی قوم نیندی تلده بولسه پیغمبرنی شول تلده قیلدق (لِيُبَيِّنَ لَهُمْ) پیغمبر اول قومگه آچق بیان قیلسون اوچون هم قومی اول پیغمبرنك بیان قیلغان نرسه‌سنی جیكل آكلاسون اوچون [٢] (فَيُضِلُّ اللّٰهُ مَنْ يَشٰاءُ) بس الله تعالی تله‌گان آدمینی ایماندان آزدرر (وَيَهْدِى مَنْ يَشٰاءُ) وتله‌گان آدمینی كوندرر ایمانغه (وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) واول الله تعالی هر اشده غالبدر هم تله‌گان آدمینی ایماندن آزدرب وتله‌گان آدمنی ایمانغه كوندروونده حكمت ایییه‌سیدر (وَلَقَدْ اَرْسَلْنٰا مُوسٰى) وتحقیق موسی علیه السلام‌نی بز پیغمبر ایتوب ییبه‌ردك (بِآيٰاتِنٰا) معجزه‌لرمز برله‌ن (اَنْ اَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمٰاتِ) قومكنی كفر ونادانلق قارانغیلقلارندن چغارسین (اِلَى النُّورِ) ایمان وعلم نورینه (وَذَكِّرْهُمْ بِاَيّٰامِ اللّٰهِ) دخی قومكنی الله‌نك كونلری (ئوتكان امتلرگه واقع بولغان واقعه‌لر) برله‌ن وعظ قیل دیب (اِنَّ فِى ذٰلِكَ) درستلكده ئوتكان

٢) هر قومنك پیغمبری شول قومنك تلی ایله سویله‌گوچی بولغاندر، شوكا بناء هر قومنك وعظجسی پیغمبرلرنك وارثلری بولغان امامليدر وعظ هم خطبه‌لرن خلقلری تلنده سویله‌ولری واجبدر. ش. ح.

امتلرگه

امتلرگه واقع بولغان واقعه‌لر برله‌ن وعظ قیلوده بولغوچیدر (لَآیَات) کوب علامتلر (لِکُلِّ صَبَّارٍ شَکُورٍ) هر
برالله‌نك بلالرینه صبرلق قیلوچیغه هم الله‌نك نعمتلرینه شکرلك قیلوچیغه (وَاِذْ قَالَ مُوسٰی لِقَوْمِهٖ) ای
محمد علیه‌السلام شول وقتنی ذکر قیل موسی علیه‌السلام اوزینك قومنه ئه‌یتدی (اُذْکُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَیْکُمْ)
الله‌نك اوزکزگه بیرگان نعمتنی ایسکزگه تۆشرکز (اِذْ) شول وقتلرغی نعمتنی (اَنْجٰاکُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ) سزنی فرعون
قومندن قۆتقاردی (یَسُومُونَکُمْ سُوءَ الْعَذَابِ) فرعونلر سزگه عذابنك یاوزینی تاتوتر بولدیلار (وَیُذَبِّحُونَ
اَبْنَآءَکُمْ) دخی ایر بالالارغزنی بوغازلار بولدیلار (وَیَسْتَحْیُونَ نِسَآءَکُمْ) دخی قزبالالارغزنی ترك قالدرر
بولدیلار (وَفِی ذٰلِکُمْ) دخی الله‌نك سزنی فرعونلردن قۆتقاروونده یا که فرعونلرنك سزنی عذاب قیلووندہ (بَلَآءٌ
مِنْ رَبِّکُمْ عَظِیمٌ) ربکزدن الوغ انعام یا که الوغ ابتلاء (امتحان) باردر (وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّکُمْ) دخی موسی
علیه‌السلام قومنه ئه‌یتدی شول وقتنی ایسکزگه تۆشرکز ربکز سزگه بلدردی (لَئِنْ شَکَرْتُمْ لَاَزِیدَنَّکُمْ) ای
اسرائیل بالالاری اگر سز مینی اوزکزگه انعام قیلغان نرسه‌گه (فرعونلر ظلملمدان قۆتقاروغه) ایمان
وایزگو عمل سببلی شکر قیلساکز البته سزگه نعمت اۆستنه نعمت آرتدررمز (وَلَئِنْ کَفَرْتُمْ) واگر
کفر سببلی نعمتمنی انکار اینسه‌کز (اِنَّ عَذَابِی لَشَدِیدٌ) درستلکده مینم عذابم البته قاتیدر عذاب
قیلورمن سزنی (وَقَالَ مُوسٰی) دخی حضرت موسی قومنه ئه‌یتدی (اِنْ تَکْفُرُوا اَنْتُمْ) اگر سز کافر
بولساکز (وَمَنْ فِی الْاَرْضِ جَمِیعًا) دخی بیرده بولغان آدم برله‌ن جن‌نك بارچه‌سی کافر بولسه (فَاِنَّ اللّٰهَ)
بس درستلکده الله تعالی (لَغَنِیٌّ حَمِیدٌ) البته سزنك شکرکزدن موکسزدر هم مافتالمشدر (اَلَمْ یَأْتِکُمْ)
ای اسرائیل بالالاری سزگه کیلمه‌دیمی (ایرشمه‌دیمی) (نَبَاُ الَّذِینَ مِنْ قَبْلِکُمْ) اوزکزدن بورون بولغان
قوملرنك خبری (قَوْمِ نُوحٍ) نوح علیه‌السلام قومینك خبری (وَعَادٍ وَثَمُودَ) دخی عاد قومینك هم ثمود قومینك
خبری (وَالَّذِینَ مِنْ بَعْدِهِمْ) دخی شوندی امتلر بو اوچ امتدن صوك بولدیلار (لَا یَعْلَمُهُمْ اِلَّا اللّٰهُ) اول
اوچ تورلی امتدن صوك بولغان امتلرنی کوبلکاری اوچون هیچ‌کم بلمه‌س مگرالله تعالی‌گنه بلور (جَآءَتْهُمْ
رُسُلُهُمْ بِالْبَیِّنَاتِ) کافر بولغان امتلرنك پیغمبرلری ظاهر بولغان دلیللر برله‌ن کیلدی (فَرَدُّوا اَیْدِیَهُمْ فِی
اَفْوَاهِهِمْ) بس اول کافر بولغان امتلر قوللارونی آغزلارینه قایتاردیلار یعنی پیغمبرلرنك دینگه اۆنده‌ولرینه
آچولاری کیلووندن قوللارونی تشله‌دیلر (وَقَالُوا) دخی ئه‌یتدیلر (اِنَّا کَفَرْنَا) درستلکده بزانکار ایتدك (بِمَا)
شول نرسه‌نی (اُرْسِلْتُمْ بِهٖ) اول نرسه‌برله‌ن پیبه‌رلش بولدغزسز اوززعمکزده؛ یعنی پیغمبرلیکزنی واۆندگان
دینکزنی (وَاِنَّنَا لَفِی شَکٍّ) دخی درستلکده بز شکده‌مز (مِمَّا) شول نرسه‌دن (تَدْعُونَنَا اِلَیْهِ) بزنی اول نرسه‌گه
(دین‌گه) اۆنده‌رسز (مُرِیبٍ) اضطراب (آبدراو) غه تۆشرگوچی شکده‌مز (قَالَتْ رُسُلُهُمْ) اول کافر بولغان
امتلرنك پیغمبرلری ئه‌یتدی (اَفِی اللّٰهِ شَکٌّ) ایاالله‌ده شك بارمی (فَاطِرِ السَّمٰوٰاتِ وَالْاَرْضِ) کوکلرنی ویرلرنی
یاراطقوچی بولغان الله‌ده (یَدْعُوکُمْ) اول الله‌تعالی سزنی بزپیغمبرلرنی پیبه‌روب ایمانغه اۆنده‌ر (لِیَغْفِرَ لَکُمْ
مِنْ ذُنُوبِکُمْ) سزنی الله‌تعالی‌نك گناهلارکزدان بعضسنی یارلغاوی اوچون یعنی اوزکزبرله‌ن الله‌تعالی آراسنده

بولغان گناهلارگزنی اما کشی عقلارونی یارلقاماس الله تعالی قرآنگ هراورنده کافرلر خطابنده تبعیض
اوچون بولغان «من» کلمه‌سنی کیتره مؤمنلر خطابنده «من» کلمه‌سنی کیترمی چونکه کافرلر خطابنده مغفرت
نفس ایمانغه متفرع بولا مؤمنلر خطابنده مغفرت طاعتکه وگناهدن صاقلانوغه متفرع بولا (وَيُؤَخِّرَكُمْ
اِلٰى اَجَلٍ مُسَمًّى) دخی الله تعالی سزنی معلوم بولغان مدتکه قدر (عمرگزنگ آخریده قدر) کیچکترر
(قَالُوا) بو کافر بولغان امتلر ئه‌یتدیلر (اِنْ اَنْتُمْ) توگلسز (اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا) مگر بزنگ کبی آدمسز
سزنگ بزدن آرتقلغکز یوق بس نی اوچون بزپیغمبردیو اوزگزنی خاصلیسز اگر الله تعالی آدملرگه
پیغمبر یبه‌رمه‌کچی بولسه باشقه آرتغراق بولغان جنسدن یبه‌رر ایدی دیدیلر (تُرِيدُونَ اَنْ تَصُدُّونَا
عَمَّا) سزبزنی شوندی نرسه‌دن طییونی تلیسز (كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا) اول نرسه‌گه بزنگ آتالارمز عبادت
قیلوربولدی یعنی سز پیغمبرلك دعوی قیلووکز برلهن بزنی اوّلگی معبودلرمزگه (صنملرگه) عبادت
قیلودان طییونی تلیسز (فَأْتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ) بس بزگه آرتقلغکزغه هم پیغمبرلك مرتبه‌سنه مستحق
بولووکزغه دلالت قیلا تورغان ظاهر وآچق دلیل کیترکز یعنی سزنگ کیترگان معجزه‌لرکزگه‌گه
اوشانمیمز یئه‌ده اول معجزه‌لر اوستنه باشقه دلیللر کیترکز (قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ) اول کافر بولغان امتلرگه
پیغمبرلری ئه‌یتدیلر (اِنْ نَحْنُ) درست بز توگلمز (اِلَّا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ) مگر سزنگ کبی آدممز (وَلٰكِنَّ اللّٰهَ)
لکن الله تعالی (يَمُنُّ عَلٰى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ) قللارندان تلهگان کشی‌سنه انعام قیلور یعنی بزنگ
پیغمبر بولوومز آدملکده سزدن آرتق بولدقمز اوچون توگل بلکه پیغمبرلك بزگه اللهنگ فضلی
وانعامی بوآیت‌دلالت قیلادر نبوت (پیغمبرلك) عطائیه بولوغه یعنی کسبی بولماوغه هم الله تعالی‌نگ
مخلوقات‌نگ بعضسنی بعضسی اوزه‌رینه ترجیح قیلووی اوزینگ تلهوی‌برلهن بولوویله (وَمَا كَانَ لَنَا) دخی
بز پیغمبرلر اوچون مناسب بولمادی (اَنْ نَأْتِيَكُمْ) سزگه کیتروومز (بِسُلْطَانٍ) پیغمبرلکمزگه سز صوراغان
دلیلنی (اِلَّا بِاِذْنِ اللّٰهِ) مگر اللهنگ اذنی برلهن کیتروومز درست بولدی (وَعَلَى اللّٰهِ) دخی الله تعالی
اوزه‌رینه (فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ) بس مؤمنلر اشلرینی طابشرسونلر یعنی سزنگ انکارقیلووکز ودشمانلقکزغه
صبر ایتوده اشلرمزنی اللهغه طابشرامز (وَمَا لَنَا) ونی بولدی یعنی نیندی عذر بار بزگه (اَلَّا نَتَوَكَّلَ
عَلَى اللّٰهِ) اللهتعالی اوزه‌رینه اشلرمزنی طابشرماسسزلقده (وَقَدْ هَدٰانَا سُبُلَنَا) حالبوکم تحقیق الله تعالی
بزنی حقلق یوللارمزغه کوندردی اول یول برلهن ربه‌زنی هم هراشنگ ربمز قولنده ایدکنی بلورمز
(وَلَنَصْبِرَنَّ عَلٰى مَا آذَيْتُمُونَا) دخی سزنگ بزنی رنجتووکز اوزه‌رینه صبرلق قیلورمز (وَعَلَى اللّٰهِ) دخی
الله تعالی اوزه‌رینه (فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ) اشلرینی طابشروچیلار طابشرسونلار یعنی ایمانلارندان
کیلگان توکللرنده ثابت بولسونلار (وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی کافر بولغان آدملر ئه‌یتدی (لِرُسُلِهِمْ)
اوزلری‌نگ پیغمبرلرینه (لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِنْ اَرْضِنَا) البته سزنی بیرمزدن چغاررمز (اَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا)
یاکه بزنگ ملتمزگه (دینمزگه) قایتورسز البته پیغمبرلر کافر بولغان امتلرینگ ملتلرنده بولماغارلار
(فَاَوْحٰى اِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ) بس ربلری پیغمبرلرگه وحی قیلدی (لَنُهْلِكَنَّ الظّٰلِمِينَ) البته ظالملرنی

هلاك قیلورمز (وَلَنُسْكِنَنَّكُمُ الْأَرْضَ) دخی سزنی اول کافرلرنك بیرلرنده توتارمز (مِنْ بَعْدِهِمْ) اول کافرلرنی هلاك قیلغان نسك صوكندان (ذٰلِكَ) بوظالملرنی هلاك ایتو مؤمنلرنی وپیغمبرلرنی آلارنك بیرلرنده توتو (لِمَنْ خَافَ مَقَامِی) حكومت اوچون قیامت كونندهكی موقفمدن قورقغان كشی اوچون (وَخَافَ وَعِیدِی) دخی عذاب برلهن وعیدمدن قورقغان كشی اوچون (وَاسْتَفْتَحُوا) دخی پیغمبرلر دشمانلرینه (ضررینه) اللهنك اوزلرینه یاردم بیرووینی ایسته‌دیلر (وَخَابَ كُلُّ جَبَّارٍ عَنِیدٍ) اللهتعالی پیغمبرلرگه دشمانلار اوزه‌رینه یاردم بیردی بس مؤمنلر سعادت كه ایرشدیلر وهر برحقنی انكار ایتوچی متكبر (الوغلانوچی) لر هلاك بولدی وضرر ایتدی (مِنْ وَرَائِهِ جَهَنَّمُ) اول حقنی انكار ایتوچی متكبرنسك آلدندن جهنم باردر (وَیُسْقَىٰ مِنْ مَاءٍ صَدِیدٍ) اول حقنی انكار ایتوچی متكبرنی جهنم‌گه طاشلانمش بولورده تهوغ اهلینك تهنلرندن آقغان صاری صودن صوغارلمش بولور آنی (یَتَجَرَّعُهُ) اول صاری صونی اچه‌رگه كوچله‌نور یاكه بریوطم بریوطم ایتب اچه‌ر توتاشدن اچه آلماس (وَلَا یَكَادُ یُسِیغُهُ) دخی اول صاری صونی بوغازندن اوتكاروگه یاقن بولماس یعنی یوتا آلماس ویوتارغه كوچی بیتمه‌س (وَیَأْتِیهِ الْمَوْتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ) دخی اول حقنی انكار ایتوچی متكبرگه تهنی‌نك هر بر اورندن یاكه هر برجهتدن ثولم سببی بولغان قاطیاق‌لار كیلور (وَمَا هُوَ بِمَیِّتٍ) حالبوكم اول حقنی انكار ایتوچی كافر ثولك بولماس یعنی ثولمه‌س (وَمِنْ وَرَائِهِ عَذَابٌ غَلِیظٌ) دخی اول حقنی انكار ایتوچی متكبرنك آلدندن قاطی عذاب بولور (مَثَلُ الَّذِینَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ) صفتلاری سزگه اوقولغان نرسه‌ده ربلرینه كافر بولغان آدملرنك صفتی (أَعْمَالُهُمْ) آلارنك صفتی نرسه دیبلسه آلارنك صفتی بودر ربلرینه كافر بولغان آدملرنك عمللری (كَرَمَادٍ) كل كبیدر (اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّیحُ) اول كل‌نی جیل یوكله‌دی واول كلنی قاطی جیل تیزلك برلهن اوچوروب كیتدی (فِی یَوْمٍ عَاصِفٍ) قوتلی جیللی كونده (لَا یَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَىٰ شَیْءٍ) كافرلر قیامت كونندهكسب‌قیلغان نرسه‌لرندن (عمللرندن) هیچ نرسه‌گه قادر بولماسلار (ذٰلِكَ) كافرلرنك ایزگولك قیلامز دیب حساب قیلوب آزغنلقلاری (هُوَ الضَّلَالُ الْبَعِیدُ) اول آزغنلقلاری حق یولدان یراق بولغان آزغنلقدر (أَلَمْ تَرَ) ای مخاطب بلمیسونمی (أَنَّ اللَّهَ) درستلكده اللهتعالی (خَلَقَ السَّمٰوٰاتِ وَالْأَرْضَ) كوكلرنی هم بیرلرنی یاراتدی (بِالْحَقِّ) مغلق برلهن (إِنْ یَشَأْ یُذْهِبْكُمْ) ای آدملر اگر الله تعالی نلهسه سزنی یبه‌رر یعنی بتونله‌ی یوق قیلور (وَیَأْتِ بِخَلْقٍ جَدِیدٍ) دخی یاكی خلقنی كیتررر سزنسك اورنكزغه (وَمَا ذٰلِكَ) وبوسزنی یوق قیلوب ایكنچی خلق یاراتوب اورنغزغه كیتروری توگل‌در (عَلَى اللَّهِ) الله تعالی اوزه‌ریله (بِعَزِیزٍ) مشكل توگل‌در (وَبَرَزُوا لِلَّهِ جَمِیعًا) قیامت كونندهخلقنك كلسی اللهتعالی‌نك حساب قیلووی اوچون قبرلرندن چغارلار (ثوتكان زمان‌غه دلالت قیلا تورغان ماضی صیغه‌سی برلهن كیتروری وقوعسی محقق بولغانلغی اوچون) (فَقَالَ الضُّعَفَاءُ) بس كشی‌گه ایبه‌روب حق یولدان آزغان ضعیف‌لر ثه‌یتور (لِلَّذِینَ

اسْتَكْبَرُوا) آزدروده ايپه‌رلمش بولغان تكبرلك قيلوچى آدملرگه (انّا كُنّا لَكُمْ تَبَعًا) درسلكده پيغمبرلرنى يالغانغه توتوده سزگه ايپه‌روچى بولدق (فَهَلْ اَنْتُمْ مُغْنُونَ عَنّا) بس ايا سز متبوعلرمز بزدن بيپه‌روچى توگلسزمى (من عَذاب الله) الله‌نك عذابندن (من شَىْءٍ) هيچ نرسه‌نى (قالُوا) دنياده آزدروده ايپه‌رلمش بولغان متكبرلر ئه‌يتورلر (لَوْ هَدانَا اللّٰهُ) اگر الله‌تعالى بزنى ايمانغه كوندرگان بولسه ايدى (لَهَدَيْناكُمْ) بزده سزنى ايمانغه كوندرگان (اوْندەگان) بولور ايدك لكن اوزمز عقلقدان آداشدقده يعنى اوزمزگه اختيار قيلغان نرسه‌نى (آزغنلقنى) سزگه‌ده اختيار قيلدق (سَواءٌ عَلَيْنا) بزنك اوزەرمزگه برابردر (اَجَزِعْنا اَمْ صَبَرْنا) كيره‌ك شكايت قيليق حالمزدن يايسه صبر ايتيك (ما لَنا مِنْ مَحيص) بزنك اوچون قاچا تورغان اورن يوقدر (وَقالَ الشَّيْطانُ) دخى شيطان ئه‌يتور يعنى ابليس ئه‌يتور (لَمّا قُضِىَ الْاَمْرُ) اشلى‌كامل قيلنوب بترلگانلك صوكنده يعنى اوجماخ اهلى اوجماخغه كرب وتموغ اهلى تموغغه كروب بتكاچ ابليس آدم برله‌ن جنلردن قالغان ياوزلارغه خطيب (نطق سؤيله‌وچى) بولغان حالده ئه‌يتور (انَّ اللّٰهَ) درسلكده الله‌تعالى (وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ) حق وعده برله‌ن وعده قيلدى سزگه قيامت‌بار جزا باردير (وَوَعَدْتُكُمْ) دخى مين سزگه باطل وعده برله‌ن وعده قيلدم قيامت‌ده يوق جزاده يوق‌ديو اگرده قيامت برله‌ن جزا بولا ايكان صنملر بزگه شفاعت قيلور ديو (فَاَخْلَفْتُكُمْ) بس قيامت‌ده جزاده يوق ديب وعده‌مه خلافلق قيلدم يعنى وعده‌منك خلاف‌لغى ظاهر بولدى (وَما كانَ لَىَ) دخى مينم اوچون بولمادى (عَلَيْكُمْ) سزنك اوزەرگزده (من سُلْطان) اختيارلدن يعنى اوزمه سزنى كوچله‌ب ايپه‌رنرگه قدرتم وقوتم بولمادى اختيارگز ايله ايپه‌ردگز (اِلّا اَنْ دَعَوْتُكُمْ) لكن وسوسه‌م برله‌ن سزنى آزغنلقغه اوْندەدم آزغنلقغه اوْندەو اختيارلى بولوغه باشقه (فَاسْتَجَبْتُمْ لى) بس آزغنلقغه اوْندەدكم وقتنده مينى قبول قيلدكز (فَلا تَلُومُونى) بس وسوسه قيلووم سببلى مينى شلته قيلماكز چونكه مين سزگه آچق دشمان ايدكمنى ياشرمه‌دم ومينم وسوسه اوْسنوْمه آلغان عملم (وَلُومُوا اَنْفُسَكُمْ) دخى مينى قبول ايتووكز اوچون اوزكزنى شلته قيلكز (ما اَنَا بِمُصْرِخِكُمْ) مين سزنى عذاب‌دن قوْتقاروچى وسزگه عذاب‌دان قوْتلوده‌ياردەم بيروچى توگلمن (وَما اَنْتُمْ بِمُصْرِخِىَّ) دخى سزميلى عذابدان قوْتقاروچى ومىكا عذابدان قوْتلوده ياردەم بيروچى توگلسز (اِنّى كَفَرْتُ) درسلكده مين انكار قيلدم بوكون (قيامت كوننده) (بِما اَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ) موندان الك « دنياده » مينى الله برله‌ن عبادتده شريك‌قيلووكزنى بومطالعه « ما » مصدريه‌بولغانده اما « ما » موصوله بولسه‌معناسى‌بولادر سزنك مينى دنياده عبادتده الله‌غه شريك قيلووكزدان بورون سزنك مينى آنارغه شريك قيلغان ذاتكزنى (الله‌نى) انكار قيلدم معناسنده يعنى آدم‌گه سجده برله‌ن امر قيلغان وقتنده امريلى تاوتمادم (انَّ الظّالِمينَ) درسلكده ظلم ايتوچيلر (لَهُمْ عَذابٌ اَلِيمٌ) ظلم اينوچيلر اوچون رنجكوچى عذاب باردر (وَاُدْخِلَ الَّذينَ) دخى شوندى آدملرنى كرتلدى (آمَنُوا) ايمان كيتردىلر (وَعَمِلُوا الصّالِحاتِ) دخى ايزگو عمللر قيلديلار (جَنّاتٍ) اوجماخلارغه كرتلدى (تَجْرى مِنْ

تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ) اول اوجماخلارنك آستندن یلغه‌لار (صولار) آغار (خَالِدِينَ فِيهَا) اول اوجماخلارده مكگو قالغانلاری حالده (بِإِذْنِ رَبِّهِمْ) ربلری‌نك اذنی برله‌ن (تَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ) اوجماخ اهللری‌نك اوجماخداغی تحیه‌لری سلامدر یعنی فرشته‌لر اوجماخ اهللرینی سزگه سلام بولسون دیب بوله‌كلرلر (أَلَمْ تَرَ) ایا كوكل كوزك برله‌ن كورمیسونمی ای محمد (علیه السلام) (كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ) نیچك بیان قیلدی الله تعالی (مَثَلًا) مثلنی (كَلِمَةً طَيِّبَةً) الله تعالی خوش بولغان سوزنی «لا اله الا الله كلمه‌سی» قیلدی (كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ) خوش بولغان خرما آغاچی كبی (أَصْلُهَا ثَابِتٌ) اول آغاچنك طامرلاری ییرده قرارلانغاندر (وَفَرْعُهَا فِي السَّمَاءِ) دخی اول آغاچنك بوتاقلاری كوك طرفنه كیتكاندر (تُؤْتِي أُكُلَهَا كُلَّ حِينٍ) اول آغاچ الله تعالی تعیین قیلغان هر وقتده اوزینك ییمشلرینی بیرر (بِإِذْنِ رَبِّهَا) ربسینك اذنی برله‌ن یعنی تله‌وی برله‌ن (وَيَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ) دخی الله تعالی آدملرگه مثللرنی بیان قیلور (لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ) آدملر وعظله‌نسونلر اوچون * بو آیتدن بلندیكه لا اله الا الله كلمه‌سی (توحید ایمان) طامرلاری ییرگه بركتلوب بوطاقلاری كوككه ییتكان آغاچ كبی ایدكی * بس یاوروپا عالمی بو آغاچنی یقماق اوچون نی قدر طرشسه‌لارده (ان شاء الله) بو آغاچ آواچاق توگلدر هم موندی الوغ آغاچنی یغارغه طرشوده حماقتدن صایاسه كیره‌ك (وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَبِيثَةٍ) دخی ئه‌شه‌كی آغاچنك كفرنك صفتی (كَشَجَرَةٍ خَبِيثَةٍ) ئه‌شه‌كی آغاچ كبیدر (اجْتَثَّتْ مِنْ فَوْقِ الْأَرْضِ) بیر اوستوندن صورلمش بولدی اول آغاچنی چونكه طامرلاری ییر اوستونده‌گه ایدی (مَا لَهَا مِنْ قَرَارٍ) اول آغاچ اوچون قرارلانو یوقدر موندی آغاچنك یغامی توروبده غایت تربیه‌لاب وحمایه قیلوب تورلدقدنغنه * مؤمنلرگه‌ده ظالملرگه‌ده قبر سؤالینك حقلغی حقنده الله تعالی ذكر قیلناچق آیتنی ایندردی (يُثَبِّتُ اللَّهُ) بركتور الله تعالی (الَّذِينَ آمَنُوا) ایمان كیترگان آدملرنی (بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ) دنیا تركلگنده هم آخرتده بركتور ثابت بولغان سوز برله‌ن یعنی دلیل برله‌ن ثابت بولوب كوكللرنده قرارلانغان سوز برله‌ن بركتور دنیاده بركتونی ایمان كیترگان آدملر دینلرنده فتنه‌له‌نمش بولسه‌لار همیشه دیندن آیاقلاری تایماس دینده همیشه ثابت بولورلار زكریا هم یحیی دخی جرجیس هم شمعون علیه السلام كبیلر آخرتده بركتووی قیامت كوننده شاهدلر حضورنده اعتقادلارندن ودینلرندن صورالسه هیچ تللری توتلمی جواب بیررلر (كشاف هم بیضاوی مطالعه‌سی) اما بو آیت قبر سؤالی حقنده كیلگان دیگان مفسرلرنك مطالعه‌سی الله تعالی ایمان كیترگان آدملرنی كوكللرنده ثابت بولغان سوز برله‌ن بركتور دنیا تركلگنده یعنی قبرده هم آخرتده یعنی قیامت كوننده حساب وقتنده * عاذب اوغلی براء روایت قیلادر: رسول الله مؤمن‌نك جاننی آلنو كیفیتنی ذكر ایتدی مؤمن‌نك جانی آلنغاچ قبرگه قویلغاچ جانی ته‌نینه‌كیری قایتور بس اول مؤمن‌گه ایكی فرشته كیلور قبرنده اوتورتورلار وئه‌یتورلر ربك كم دینك نرسه وپیغمبرك كم دیب مؤمن بنده ئه‌یتور ربم الله دینم اسلام پیغمبرم محمد صلعم دیو شوندان صوك كوك طرفندان برندا قیلوچی نداقیلور بنده‌م راست ئه‌یتدی دیب رسول الله بو آیت‌نك؛ یعنی «یثبت الله الذین آمنوا» نك معناسی شول دیدی. (وَيُضِلُّ

اللهُ الظّالمينَ) دخی الله تعالی ظلم قیلوچی آدملرنی آزدرر یعنی آلارنی قبرسؤالی وقتنده ثابت بولغان سوزبرلهن (ربم الله دینم اسلام پیغمبرم محمد علیه السلام دیگان سوز برلهن) برکتمهس بلکه آیاقلاری طایار اما آخرتده بیگره کده برکتمهس آیاقلاری طایار (ویَفْعَلُ اللهُ مایَشاءُ) دخی الله تعالی تلهگان نرسهسنی قیلور یعنی مؤمنلرنی قلبلرنده ثابت بولغان سوزلرنده قرارلاندررر دخی ظاللرنی بوسوزدر طایدررر (اَلَمْ تَرَ) ای محمد (علیه السلام) کورمهدکمی یعنی کوکل کوزك برلهن قاراماد کمی (الَی الَّذینَ) شوندی آدملرکه (بَدَّلُوانعْمَةَ اللهِ) الله نك نعمتنی آلماشدردیلار (کُفْرًا) کفر برلهن یعنی الله تعالی نك نعمتنده شکر قیلووی اورنده کفران قیلدیلار بوآدملردن قریش کافرلری مراد (وَاَحَلُّوا قَوْمَهُمْ) دخی قوملریغی ایندردیلر (دارَ الْبَوارِ) هلاکلك بورطینه (جَهَنَّمَ) اول هلاکلك یورطی جهنمدر (یَصْلَوْنَها) کرگانلری حالده اول جهنم کهٔ (وَبِئْسَ الْقَرارُ) ونی یاوز قرارلانا تورغان اورندر اول جهنم (وَجَعَلُوا لله اَنْدادًا) دخی کافرلر عبادتده الله غه شریکلر قیلدیلار (لِیُضِلُّوا عَنْ سَبیلِه) الله نك یولندان (دینندن) خلقنی آزدرو اوچون کافرلرنك عبادتده الله غه شریکلر توتولارندان غرضلاری خلقنی آزدرو بولماسهده لکن بواشلاریله خلقنی آزدرو مترتب بولا شرنك اوچون غرض کبی قیلندی (قُلْ تَمَتَّعُوا) ای محمد (علیه السلام) کافرلرگه ثهیت سین نفس آرزولارکز برلهن فائدهلهنکز (فَاِنَّ مَصیرَکُمْ اِلَی النّارِ) بس درستلکده سزنك ثهورلهچك اورنکز تموغ اوطیدر (قُلْ لِعِبادِیَ الَّذینَ آمَنُوا) ای محمد (علیه السلام) ایمان کیترگان قللارمه نماز اوقوکز هم الله یولنده مالللارکزنی صرف قیلکز دیب ثهیت (یُقیمُوا الصَّلوٰةَ) بس ایمان کیترگان قللارم سیدك سوزنی طکللارلار نماز اوقورلار (وَیُنْفِقُوا مِمّا رَزَقْناهُمْ) دخی بز آلارغه رزقلاندرغان نرسهدن (مالللاردان) صرف قیلورلار (سِرًّا وَعَلانِیَةً) یاشرن صرف قیلو برلهن دخی آشکاره صرف قیلو برلهن (مِنْ قَبْلِ اَنْ یَاْتِیَ یَوْمٌ) شوندی کون کیلمهسدن بورون (لابَیْعٌ فیه) اول کونده صاتو (فداء) بوقدر یعنی صاتونك فائدهسی یوقدر (وَلا خِلالٌ) دخی دوستلق یوقدر یعنی دوستلغنك فائدهسی یوقدر (اَللهُ الَّذی) الله شوندی ذاتدر (خَلَقَ السَّمٰواتِ وَالْاَرْضَ) کوکلرنی هم یرلرنی یاراتدی (وَاَنْزَلَ مِنَ السَّماءِ ماءً) دخی کوکدن (یوقاریدان) صو ایندردی (فَاَخْرَجَ بِه مِنَ الثَّمَراتِ) بس اول صوبرلهن یمشلردن تورلیسنی بیردن چغاردی الله تعالی (رِزْقًا لَکُمْ) سزگه رزق بولسون اوچون (وَسَخَّرَ لَکُمُ الْفُلْکَ) دخی الله تعالی سزگه کیمهلرنی مسخر (بوی صونوچی) ایتدی (لِتَجْرِیَ فِی الْبَحْرِ بِاَمْرِه) کیمهلر دیکزده الله نك امری برلهن یورسون اوچون (وَسَخَّرَ لَکُمُ الْاَنْهارَ) دخی الله تعالی سزگه کوندزلرنی مسخر ایتدی یعنی کوندزلرنی سزنك فائدهلهنووکز واش یورتووکز اوچون حاضرلهنمش قیلدی (وَسَخَّرَ لَکُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ) دخی الله تعالی سزگه قویاش وآیغی مسخر ایتدی (دائِبَیْنِ) عالمنی نورلاندرولارنده وقارانغیلغنی بیبهرولرنده یاکه بیردن وئولهنلردن اصلاح قیلا تورغان نرسهلرنی اصلاح قیلولارنده همیشه بولغانلاری حالده (وَسَخَّرَ لَکُمُ اللَّیْلَ وَالنَّهارَ) دخی الله تعالی سزگه کیچنی هم کوندزنی

مسفر ابتدى يعنى سزنك معيشتلركز وراحت‌له‌نولركز (بوقلاوكز) اوچون همیشه برسی صوكنده برسی
كيلورلر (وَآتَاكُمْ) دخى بيردى الله‌تعالى سزكه (مِنْ كُلِّ مَاسَأَلْتُمُوهُ) هربر صوراغان نرسه‌لركزدن
كيره‌كليسنى وفائده‌ايسنى (وَإِنْ تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللهِ) واگرسز اوزكزكه بيرگان الله‌نك نعمتلرينى صاناساكز
(لَاتُحْصُوهَا) صاناب بتره آلماسسز يعنى طاقتكز بيتمس (إِنَّ الْإِنْسَانَ) درستلكده آدم (لَظَلُومٌ كَفَّارٌ)
كوب ظلم ايتوچيدر الله‌نك نعمتنه قاطى كفران قيلوچيدر (وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ) اى محمد (عليه السلام) شول وقتنى
بيان قيل ابراهيم (عليه السلام) ئه‌يتدى (رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا) اى ربم بوشهرنى (مكه‌شهريني) امينلك
ايبه‌سى بولغان شهر قيل (وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ) دخى مين هم بالالارمنى براق قيل (أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ) صنملارغه
عبادت قيلووم‌دن بو آيت دلالت قيلادر بيغمبرلرنك معصوم بولولارى الله‌نك توفيق بيرووى هم صاقلاوى
برله‌ن بولوغه (رَبِّ إِنَّهُنَّ أَضْلَلْنَ) اى ربم درستلكده صنملر آزدردىلار يعنى آزوغه سبب بولديلار
(كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ) آدملردن كوبسنى (فَمَنْ تَبِعَنِي) بس كمدر ميكا دينده ايبه‌رسه (فَإِنَّهُ مِنِّي) بس
درستلكده اول كشى مينلدن بركيسه‌كدر دين اشنده مينلدن آيرلماس (وَمَنْ عَصَانِي) وكمدر ميكا گناهلى
بولسه يعنى اطاعت قيلماسه (فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ) بس درستلكده سين بيك يارلقاغوچى هم مرحمت
قيلغوچى‌سن يعنى سين هرگناهنى باشدن ياكه توبه‌گه توفيق بيرگان‌نك صوكنده يارلقارغه قادرسن
ابراهيم عليه السلام بوسوزنى ئه‌يتووى الله تعالى‌نك مشركنى يارلقاماون بامه‌سلدن بورون ديگانلرياكه
الله‌تعالى‌نك هرگناهنى حتى شركنيده يارلقارغه حقى بولور لكن شركنى يارلقاماو حقنده كيلگان
وعيد شرك برله‌ن باشقه گناهنى تفريق قيلور (رَبَّنَا) اى ربمز (إِنِّي أَسْكَنْتُ مِنْ ذُرِّيَّتِي) درستلكده
مين بالالارمدن بعضسنى (اسماعيل عليه السلام‌نى هم آنك بالالارينى) توندم (بِوَادٍ غَيْرِ ذِي زَرْعٍ) ايگن
ايبه‌سى بولماغان چؤقرده يعنى اصلا ئوله‌ن اوسمى تورغان طاشلى بولغان مكه چؤقرنده (عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ)
خورلاو حرام بولغان ئويكك (بيت‌الله) حضورنده * حضرت هاجر اوّلده حضرت ساره‌نك جاريه‌سى ايدى
حضرت ساره بوجاريه‌نى ابراهيم عليه السلام‌گه هبه قيلدى حضرت هاجردن اسماعيل عليه السلام دنياغه
كيلدى حضرت ساره حضرت هاجرنك بالاسى بولوب اوزنكى بولمادقتدن كيفى كيتدى هم بؤلار برله‌ن برگه
توراسى كيامى باشلادى شوندان صوك حضرت ابراهيم اسماعيل عليه السلام برله‌ن آناسى هاجرنى مكه‌يبرينه
ايتب قويدى الله‌تعالى حضرت هاجر برله‌ن اسماعيل عليه السلام تورغان يبرده زمزم چيشمه‌سنى ظاهر قيلدى
صوكره «جُرْهُم» قبيله‌سى بويبرده قوشلار كوردىلر قوش بولمى مگر صوده بولادىب بوزمزم چيشمه‌سى يانده
كيلديلر حضرت هاجر برله‌ن حضرت اسماعيل‌نى كوردىلر آللارنده چيشمه بار بؤلارئه‌يتديلر اى هاجر
صووكده بزنى اورطاق ايت بزسوتلرمزده اورطاق ايته‌رمز ديديلر حضرت هاجر راضى بولدى (رَبَّنَا)
اى ربمز (لِيُقِيمُوا الصَّلَاةَ) بالالارمدن بعضسنى طاشلى مكه چؤقرنده توندم نماز اوقوسونلار اوچون
(فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِنَ النَّاسِ) بس آدملردن بعضسى‌نك كوكللرينى قيل سين (تَهْوِي إِلَيْهِمْ) اول بالالارمه
ميل ايته‌ر قيل يعنى آدملرنك بعضيلارى‌نك كوكللرينى بالالارمه آوشدر شونك اوچون‌ده ئه‌يتكانلر

اگرده ابراهيم عليه السلام آدملرنك بعضسينك كوكللريني آوشدر ديمى آدملرنك كوكللريني آوشدر ديگان بولسه ايدى ابراهيم عليه السلام نك بالالاريله فارس روم نصارا يهود طارلق بيرگانلر بولور ايدى ديو يعنى همه سى مكه گه جبيلغانلر بولور ايدى (وَارْزُقْهُمْ مِنَ الثَّمَرَاتِ) دخى طاشلى مكه چوقرنده توروچى بالالارمه يميشلردن رزقلاندر (لَعَلَّهُمْ يَشْكُرُونَ) بونعمتلرگه شكر قيلسونلار اوچون الله تعالى حضرت ابراهيم نك دعاسنى قبول ايتدى مكه نى اميلك ابيه سى بولغان شهر قيلدى هر يانلى هر طرفدن نى قدر مال كيلوب تورا هم مكه ده قشقى جايگى كوزگى بيمش بولوب تورادر (رَبَّنَا) اى ربمز (انَّكَ تَعْلَمُ) درسنلكده سين بلهسن (مَانُخْفِى وَمَانُعْلِنُ) بزنك ياشرن هم آشكاره قيلغان نرسه مزنى يعنى اى ربمز سين بزنك حالمزنى وبزنك مصلحتمزنى اوزمزدن آرتق بلهسرن هم بزگه اوزمزنك اوزمزگه مرحمتمزدن آرتق مرحمتليروك سن بس بزگه سيندن ايسته وده حاجت توگل لكن مقصودمزنى ايسته ب سيكا دعا قيلامز قللغمزنى وسينك رحمتكا احتياجمزنى بلدرو اوچون سينك حضوركده بولغان مقصودلارمزغه ايرشووزنى آشقدرو اوچون (وَمَايَخْفَى عَلَى اللهِ) دخى الله تعالى اوزدرينه ياشرن بولماس (مِنْ شَىْءٍ فِى الْاَرْضِ) يبرده بولغان هيچ نرسه (وَلَا فِى السَّمَاءِ) دخى كوكده بولغان هيچ نرسه (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى) شوندى الله غه هرماقتاو صفتى بولسون (وَهَبَ لِى عَلَى الْكِبَرِ) قارناق والوغلق حالنده وقتمده ميكا هبه قيلدى (اِسْمَاعِيلَ وَاِسْحَاقَ) اسماعيل هم اسحاق (عليهما السلام) نى ابراهيم عليه السلام توقسان توقزياشنده وقتنده اسماعيل عليه السلام دنياغه كيلدى ابراهيم عليه السلام يوزده اون ايكى ياشنده وقتنده اسحاق عليه السلام دنياغه كيلدى (اِنَّ رَبِّى) درسنلكده مينم ربم (لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ) دعالارنى قبول ايتوچى (ايشتكوچى) در (رَبِّ اجْعَلْنِى) اى ربم قيلغاى ايدك مينى (مُقِيمَ الصَّلٰوةِ) نماز اوقوچى (نمازاوقو اوزه رينه دوام ايتوچى) (وَمِنْ ذُرِّيَّتِى) دخى مينم بالالارمدان بعضسنى نمازاوقو اوزه رينه دوام ايتوچى قيلغاى ايدك ابراهيم عليه السلام اوزينك بالالارى اچنده كافر بولغانلاريده بولاچاقنى بلب بالالارينك بعضسنى خاصلادى (رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ) اى ربمز دخى دعامزنى قبول قيلغاى ايدك (رَبَّنَا اغْفِرْلِى وَلِوَالِدَىَّ) اى ربمز اوزمزنى هم آتا وآنامنى يارلقاغاى ايدك ابراهيم عليه السلام آتا وآناسنه مغفرت طلب قيلو برلهن وعده قيلدقى اوچون شول وعده سنه وفاء قيلو اوچون مغفرت ايسته ب دعا قيلدى ياكه آتا وآناسندان آدم آتامز برلهن حوا آنامز مراد بولور (وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ) دخى مؤمنلرنى يارلقاغاى ايدك حساب ثابت بولغان كونده (قيامت كونده) (وَلَاتَحْسَبَنَّ اللهَ غَافِلًا) دخى اى محمد (عليه السلام) الله نى غافل ديب اويلاما يعنى غافل ديب اويلاماوكده ثابت بول (عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ) ظالم قيلوچيلارنك قيلغان نرسه لرندن (عمللرندن) (اِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ) ظالم بولغان آدملرنك عذابلرينى شوندى كون اوچون كيچكتررالله تعالى (تَشْخَصُ فِيهِ الْاَبْصَارُ) اول كونده كورگان نرسه لرندن قورقودان ظالملرنك كوزلرى آچامش بولور اصلا يابلماس حاصل كوزلرى اورنلارنده قرارلانماس (مُهْطِعِينَ) آشقغانلارى حالده (مُقْنِعِى رُؤُسِهِمْ) باشلارينى كوك طرفنه كوتهروب (لَايَرْتَدُّ اِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ) اول ظالملرنك كوزلرى اوزلرينه قايتماس يعنى آچق حالنچه قالور يابلماس

(وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ) وای محمد (علیه‌السلام) آدملرنی قورقتسین شول کوندن (يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ) اول کونده آدملرگه عذاب کیلور یعنی قیامت کوندن (فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا) بس کفر سببلی اوزلرینه ظلم قیلوچی آدملر ئه‌یتور (رَبَّنَا أَخِّرْنَا) ای ربمز کیچکنر عذابمزنی (إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ) یاقن مدت‌که یعنی بزگه بر آز عمر بیروب دنیاغه کیری یبه‌ر (نُجِبْ دَعْوَتَكَ) ایمانغه اوندوکنی قبول ایته‌رمز (وَنَتَّبِعِ الرُّسُلَ) دخی اوئیره‌تر اوچون کیلگان پیغمبرلرگا ایبه‌رمز (أَوَلَمْ تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ) یمین ایتوچی بولمادکزمی (مِنْ قَبْلُ) موندان الك (یعنی دنیاده) (مَا لَكُمْ مِنْ زَوَالٍ) سزنك اوچون دنیادان آخرت که کوچو بولمادی دیو البته یمین ایتدکز یعنی ئولگاچه دنیاده مکگو قالورمز قبرلردن قوبارلمامز دیب (وَسَكَنْتُمْ) دخی سز کفر سببلی اوزکزگه ظلم ایتوچیلر توردکز (فِي مَسَاكِنِ الَّذِينَ) شوندی آدملرنك اورنلارنده (ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ) اول آدملر کفر وگناه سببلی نفسلرینه ظلم قیلدیلار یعنی ئوتکانده‌گی ظالم املرنك اورنلارنده (وَتَبَيَّنَ لَكُمْ) دخی سزگه ظاهر بولدی (كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ) اول ئوتکانده‌گی ظالم املرگه نیچك قیلدق بز (وَضَرَبْنَا لَكُمُ الْأَمْثَالَ) دخی سزگه مثللر بیان ایدك (وَقَدْ مَكَرُوا مَكْرَهُمْ) دخی کافرلر حقنی باطل قیلور اوچون وباطلنی قرارلاندرو اوچون الوغ مکرلری برله‌ن مکر قیلدیلار (وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ) دخی الله حضورنده یازلمشدر آلارنك مکر قیلولاری بس البته الله تعالی مکرلری برابرنده جزا بیرر (وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ) دخی درستلکده کافرلرنك مکرلری بولدی (لِتَزُولَ مِنْهُ الْجِبَالُ) اول مکردن طاغلار اورنلاندان آوشسون اوچون یعنی طاغ کبی محکم وثابت بولغان الله تعالی‌نك آیتلریمی وشریعتلرینی اورنلاندان آوشدرو «باطل وبوق قیلور» اوچون مکر قیلدیلار (فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ) بس ای محمد علیه‌السلام الله‌نی حساب قیلما یعنی حساب قیلماوکده ثابت بول (مُخْلِفَ وَعْدِهِ رُسُلَهُ) رسوللرینه بولغان وعده‌سنده خلافلق قیلوچی دیب یعنی «الله‌تعالی رسوللرمزگه یاردم بیررمز هم مین دخی رسوللرم غالب بولورمز» دیگان وعده‌سنه خلافلق قیلوچی دیو حساب قیلماوکده ثابت بول البته الله تعالی وعده‌سنده راستدر خلافلق قیلماس (إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ) درستلکده الله تعالی هر اشده غالبدر (ذُو انْتِقَامٍ) دوستلاری اوچون دشمانلارندان اوچ آلر ایبه‌سیدر یعنی اوچ آلور (عذاب قیلور) (يَوْمَ) ای محمد علیه‌السلام شول کوننی (قیامت کونی) ایسکه توشر (تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ) اول کونده بیرنی دنیاداغی بیرگه باشقه بولغان بیر برله‌ن آلماشدرلمش بولور (وَالسَّمَاوَاتُ) دخی دنیاداغی کوکلرنی باشقه کوکلر برله‌ن آلماشدرلمش بولور. تبدیل ایکی تورلی برسی ذاتنده بولا نیته‌که درهملرنی دینارلار برله‌ن آلماشدردم دیه‌لمش بولا دخی الله‌تعالی‌نك «كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْ جُلُودًا غَيْرَهَا» دیگان سوزنده ذاتنده آلماشدرو مراد دیگانلر ایکنچسی صفتنده بولا نیته‌که آلغانی یوزکگه آلماشدردم دیملمش بولا اگر آلغانی ارتب یوزوك صورتنده ئویلمش بولسه‌هم الله‌تعالی‌نك «يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ» دیگان سوزنده صفتنده آلماشدرو مراد دیگانلر بو آیتده ذاتنده آلماشدرو مراد بولوده احتمال نیته‌که حضرت علی (کرم الله وجهه ورضی الله

عنه) ئه‌يته دنياداغى ييرنى كمشدن بولغان ييربرله‌ن آلماشدرلمش بولور دنياداغى كوكلرنى آلتوندن بولغان كوكلر برله‌ن آلماشدرلمش بولور ديو هم عبدالله بن مسعود برله‌ن حضرت انس (رضى الله عنهما) ئه‌يته قيامت كوننده آدملر هيچ برگناه قيلنماغان آق ييرده قوبارلمش بولورلار ديو هم آيتده صفتده آلماشدرو مراد بولوده احتمال يعنى قيامت كوننده‌گى ييرنك ذاتى هميشه دنياداغى ييرنك ذاتى بولور لكن صفتلارى آلماشدرلور طاغلارنى ويلغه‌لارنى بترلور تيب تيگز قيلنور نيته‌كه ابن عباس (رضى الله عنهما) شولاى ديگان هم رسول الله‌دان ابو هريره روايت قيلا رسول الله ئه‌يتدى‌دى «قيامت كوننده ييرنى توشه‌لمش بولور هم سختيان صوزغان كبى صوزلمش بولور» ديو اگر ييربرله‌ن كوكنى آلماشدرودان صفتلارنى غنه آلماشدرو مراد بولسه الله تعالى‌نك ييرنى جهنم قيلوب كوكنى جنت قيلووى يراق اش توگل هم بو سوزن الله تعالى‌نك ايزگولرنك عمل دفترلرى عليونده (ييدى قات كوك اوستونده) ديدكى آيت هم ياوزلارنك عمل دفترلرى سجين (ييدى قات ييرآستنده ديدكى آيت) قوتليدر (وَبَرَزُوا) دخى آدملر قبرلرندن چغارلار (لِلّٰهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ) هر اشده غالب بولغان بر بولغان الله تعالى‌نك حساب قيلووى وجزا بيروى اوچون (وَتَرَى الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ) دخى قيامت كوننده كافرلرنى كوررسن سين اى محمد عليه السلام (مُقَرَّنِينَ) دنياده عمللرده واعتقادلارده اورطاق بولولارى ره‌وشچه بعضسى بعضسى برله‌ن ياقن قيلنمش بولورلار (فِى الْأَصْفَادِ) بوغاولارده بولغان‌لارى حالده ياكه قوللارنى وآياقلارنى بوغاولارغه بوغاولانمش بولورلار معناسنده (سَرَابِيلُهُمْ) اول كافرلرنك كولمه‌كلرى (مِنْ قَطِرَانٍ) آرطش آغاچينك مايندان‌در آرطش آغاچينك مايى برله‌ن عربلر قورچانغى توه مايليلر ايكان قورچانغسنى ياندرسون اوچون تاغنده بو مايغه اوط بيك تيز قابنا ايكان هم بيك قباحت ايسلى ايكان يعنى تموغ اهللرى‌نك ته‌نلرينى شول مای برله‌ن بويالور تمام كولمه‌ك كبى بولغانغه قدر بس تموغ اهللرينك ته‌نلرنده ئه‌شه‌كى ايس هم بومايك ته‌نلرينى رنجتووى هم اوطنك بيك تيزدن الب آلوى حاصل انواع عذاب تابولا (وَتَغْشَى وُجُوهَهُمُ النَّارُ) دخى تموغ اهللرينك يوزلرينى اوط اورتر وقابلاب آلور (لِيَجْزِيَ اللّٰهُ) الله تعالى جزا بيرووى اوچون (كُلَّ نَفْسٍ) هر بر نفس‌كه يعنى الله تعالى بو اشلرنى قيلور هر بر نفس‌كه تييشلى جزاسنى بيرو اوچون (مَا كَسَبَتْ) هر نفسنك كسب قيلغان نرسه‌سى برابرنده (اِنَّ اللّٰهَ) درستلكده الله تعالى (سَرِيعُ الْحِسَابِ) حسابى تيز بولوچيدر يعنى هر آدم‌نك حسابنى تيز وقتده تمام قيلور (هٰذَا بَلَاغٌ لِلنَّاسِ) بو قرآن وعظده آدملرگه ييتكوچيدر (وَلِيُنْذَرُوا بِهِ) قرآن‌نى ايندرلدى آدملر قرآن برله‌ن نصيحتله‌نمش هم قورقتلمش بولسون‌لار اوچون (وَلِيَعْلَمُوا) دخى بلسونلر اوچون (اَنَّمَا هُوَ) بودر باشقه توگل‌در اول الله تعالى (اِلٰهٌ وَاحِدٌ) بر بولغان معبوددر (وَلِيَذَّكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ) دخى صاف عقل اييه‌لرى وعظله‌نسونلر واثرله‌نسونلر اوچون يعنى قرآننى اوشبو نرسه‌لر (سببلر) اوچون ايندرلدى.

ابراهيم عليه السلامنك سوره‌سى نك ترجمه‌سى هم اون اوچونچى پاره ترجمه‌سى تمام بولدى.

اون

اون بیشنچی سوره ـ حجر سوره‌سی مکهٔ مکرمه‌ده ایکمان جمعسی توقسان توقز آیت

بسم الله الرحمن الرحیم

(الٓر) بو سوزلرندن مراد نی الله تعالی اوزیکنه بلور (تِلْكَ) بو سوره‌نك آیتلری (آیَاتُ الْكِتَابِ) کتابنك (قرآن‌نك) آیتلریدر (وَقُرْآنٍ مُبِينٍ) دخی ظاهر بولغان قرآن‌نك آیتلریدر قرآننی کتابقه بر صفتلی آرتدروب عطف قیلمغان عطف تفسیری قبیلندندر (رُبَمَا يَوَدُّ) آز وقت آرزو قیلور (ایسته‌ر) (الَّذِينَ كَفَرُوا) کافر بولغان آدملر (لَوْ كَانُوا مُسْلِمِينَ) مسلمان بولماق لاروني یعنی قیامت کونده کافرلر مؤمنلرنك حال سعادتاریني کورکاچ قیامت قورقولارندن آیلوغان وقتلارنده اوزلرینك مسلمان بولولارونی آرزو قیلورلار (ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا) ای محمد علیه السلام کافرلرنی قوی آشاسونلار (وَيَتَمَتَّعُوا) دخی دنیالاری برله‌ن فائده‌له‌نسونلر (وَيُلْهِهِمُ الْأَمَلُ) دخی اول کافرلرنی اوزون عمرنی امیدایتو آخرتکه حاضرله‌نودن شغاله‌ندررر (فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ) بس قیلغان اشلریدك یاوزلغنی کافرلر تیز بلورلر (وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ) هیچ بر قریه‌دن (اهلندن) هلاك قیلمادق بز (الّا) مگر هلاك قیلدق ایسه (وَلَهَا كِتَابٌ مَعْلُومٌ) اول قریه (اهلی) اوچون لوح المحفوظده یازلغان چیکله‌نگان مدت باردر (مَا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ) هیچ بر امت الك بولماس (أَجَلَهَا) اوزیاك مدتندن (وَمَا يَسْتَأْخِرُونَ) دخی هیچ بر امت مدتندن کیچکمه‌سده (وَقَالُوا) دخی مکه کافرلری رسول الله غه خورلاب ته‌یتدیلر (يَا أَيُّهَا الَّذِي) ای آنندی آدم (نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ) اول آدم اوزه‌رینه ذکر (قرآن) ایندرلدی (إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ) درستلکده سین دیوانه سن یعنی سین الله تعالی میکا قرآن ایندردی دیو دعواك وقتنده دیوانه‌لار سوزنی ته‌یته‌سن (لَوْمَا تَأْتِينَا بِالْمَلَائِكَةِ) دعواك نك راستلغنی قوّتلی تورغان فرشته‌لرنی کیترسه‌کچی (إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ) اگر دعوا کده راست سوزلیلردن بولساك (مَا نُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ) الله تعالی ته‌یته‌در بز فرشته‌لرنی ایندرمه‌مز (إِلَّا بِالْحَقِّ) مگر حقلق (عذاب) برله‌ن ایندررمز (وَمَا كَانُوا إِذًا) وبز فرشته‌لرنی ایندرگان وقتده کافرلر بولماسلار (مُنْظَرِينَ) مهلت بیرلمش لردن (إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ) درستلکده بز ذکرنی (قرآننی) ایندردك (وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ) دخی درستلکده بز اول قرآننی اوزگارتلودن هم آرتدرلو وکیمتلودن صاقلاغوچیلارمز (وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ) وتحقیق ای محمد علیه السلام سیدن الك بز پیغمبرلر یبه‌ردك (فِي شِيَعِ الْأَوَّلِينَ) اوّلگی امتلرنك بر یولده وبر مذهبده اتفاقده بولغان فرقه‌لرینه (وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ) واول فرقه‌لرگه هیچ بر پیغمبردن کیلمه‌س بولدی (الّا) مگر کیلدی ایسه (كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ) اول فرقه‌لر اول پیغمبرنی خورلار بولدیلار بوسوزده رسول الله غه تسلیه بولا (كَذَلِكَ) اوشانداق یعنی اوّلگی اوتکان فرقه‌لرنك کوکللرینه پیغمبرلرینی خورلاونی کرتدکمز کبی (نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ) اول پیغمبرنی خورلاونی مکه کافرلرینك کوکللرینه کرتدك (لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ) حالبوکم اول کافرلر پیغمبر علیه السلام گه ایمان کیترمه‌سلر (وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ) وتحقیق اوّلگی امتلر حقنده

بولغان الله‌نك عادتى اوتدى (وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ) واگر محمد عليه السلام دن معجزه ايسته‌گوچى مكه كافرلرى اوزه‌ريله آچساق بز (بَابًا مِنَ السَّمَاءِ) كوكدن بر ايشكنى (فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ) اول ايشك كه آشقوچى بولوب ئه‌ورلسه‌لرهم اول ايشكدن كوكده بولغان عجائبنى كورسه‌لر (لَقَالُوا) البته افراط دشمانلقلارندان ئه‌يتورلر ايدى (إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا) بودر باشقه توگل در كوزلرمزنى سحر برله‌ن باغلانمش بولدى (بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَسْحُورُونَ) بلكه بز سحرلانمش قوم‌مزبز نى محمد (عليه السلام) سحرلادى ديب ئه‌يتورلر (وَلَقَدْ جَعَلْنَا) وتحقيق بزيارا طدق (فِي السَّمَاءِ) كوكده (بُرُوجًا) بولدزلارنى يعنى تورلى صورتده بولغان اون ايكى بولدزنى اول بولدزلارنك اسملرى شولدر:

حمل (قوى بالاسى) ثور (اوگز) جوزا (چيكلاوك) سرطان (قصتچ) اسد (آرسلان)
(مارت) (آپريل) (مأى) (ايبون) (ايبول)
سنبله (باشاق) ميزان (اولچه‌و) عقرب (چايان) قوس (جايه) جدى (كچه‌بالاسى)
(آوغوست) (سينته‌بر) (اوكته‌بر) (نويابر) (ديكابر)
دلو (چيله‌ك) حوت (بالق)
(غينوار) (فيۋرال)

بو اون ايكى بولدز بيدى سير قيلاطورغان بولدزلارنك (كواكب سبعهٔ سياره)نك منزلارى در اول سير قيلا تورغان بيدى بۇلدزلارنك اسملرى اۋلگسى مريخ مونك منزلى ١) حمل دخى ٢) عقرب، ايكنچى زهره مونك منزلى ٣) ثور دخى ٤) ميزان، اوچونچسى عطارد مونك منزلى ٥) جوزا دخى ٦) سنبله، دورتنچى، قمر مونك منزلى ٧) سرطان، بيشنچى شمس مونك منزلى ٨) اسد، آلتونچى مشترى مونك منزلى ٩) قوس هم ١٠) حوت، يدينچى زحل مونك منزلى ١١) جدى هم ١٢) دلو (وَزَيَّنَّاهَا) دخى اول كوكلرنى زينت له‌دك بزيولدزلار برله (لِلنَّاظِرِينَ) قاراغوچيلارغه (وَحَفِظْنَاهَا) دخى اول كوكلرنى صاقلادق بز (مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَجِيمٍ) هر بر الله‌نك رحمتندن سۈرلمش شيطاندان يعنى شيطانلار كوككه آشوب كوك احوالنه نۇشنرگه قادر بولماسلار (إِلَّا) لكن (مَنِ) شول شيطان (اسْتَرَقَ السَّمْعَ) ايشتونى اورلادى يعنى ياشرتن كوككه آشوب سوزنى اورلادى ابن عباس ئه‌يته شيطانلر حضرت عيسى طوغانغه قدر هربر كوككه آشالار ايدى حضرت عيسى طوغاچ اوچ كوكدن طيبلديلار محمد عليه السلام طوغاچ بتۇن كوكدن طيبلديلار (فَأَتْبَعَهُ) بس كوككه سوز اورلارغه منگان شيطانغه ابيه‌ردى وتوتاشدى (شِهَابٌ مُبِينٌ) ظاهر بولغان اوت شعله‌سى (وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا) دخى يير بز اول يبرنى توشه‌دك (وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ) دخى اول يبرگه اصلا سلكنمى تورغان طاغلار طاشلادق (وَأَنْبَتْنَا فِيهَا) دخى اول يبرده اوسدردك بز (مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْزُونٍ) الله تعالى‌نك حكمتى تله‌گان بيلگولى بولغان چيك برله‌نمش بولغان هرنرسه‌دن (وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا) دخى سزنك اوچون يبرده قيلدق بز (مَعَايِشَ) تركلك قيلاتورغان نرسه‌لرنى (طعاملرنى وكييملرنى) (وَمَنْ) دخى شول كشيلرنى سزنك اوچون قيلدق (لَسْتُمْ لَهُ بِرَازِقِينَ) اول كشيلرنى سز رزقلاندرغوچى توگلسز يعنى بالالارنى وخدمتچيلرنى وقللارنى (وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ) ويرقدر هيچ نرسه‌دن (إِلَّا) مگر بولدى ايسه (عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ)

بزنك حضورمزده اول نرسه‌نك صاقلانا تورغان اورنلاری یاکه اول اورن‌لارنك ئه‌چکه‌لری باردر یعنی هربربنده‌لر فائده‌له‌نه تورغان نرسه‌نی یاراطوغه قادرمز (وَمَانُنَزِّلُهُ) دخی آدملر فائده‌له‌نه تورغان نرسه‌نی ایندرمه‌مز بز (الَّابِقَدَرٍمَّعْلُوم) مگر بیلگولی بولغان وحکمت تله‌گان مقدار برله‌ن ایندررمز (وَاَرْسَلْنَاالرِّيَاحَ لَوَاقِحَ) دخی ییللرنی بلوطلارنی یوکله‌گوچی اینب یبه‌ردك (فَاَنْزَلْنَامِنَ السَّمَاءِ مَاءً) بس کوکدن (بلوطدان) صونی ایندردك (فَاَسْقَيْنَاكُمُوهُ) بس اول صو برله‌ن سزنی صوغاردق (وَمَا اَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ) وسز اول صونی بلوطدان ایندروگه قادر توگلسز یاکه صونی کوللرده وچیشمه‌لرده هم ئویولاردا صاقلارغه قادر توگلسز معناسنده (وَاِنَّا لَنَحْنُ) دخی درستلکده بز (نُحْيِي) ترکلکنی قابل بولغان بعض جسملرده ترکلکنی یاراطو سببلی ترگزرمز (وَنُمِيتُ) دخی ترکلکنی یبه‌رورمز سببلی ئوتررمز (وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ) دخی بتون خلق ئولوب بتکاندن صوك بز قالغوچیمز (وَلَقَدْ عَلِمْنَا) وتحقیق بز بلدك (الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ) سزلردن طوغوده وئولوده یاکه اسلامده وصوغش قیلوده وعبادتده الك بولغان آدملرنی (وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَاْخِرِينَ) دخی تحقیق بز بو اشلرده (طوغوده‌ئولوده یاکه صوغشده اسلامده وعبادتده) صوك بولغان آدملرنی بلدك بعضیلار بو آیت‌نك نزولینه‌سبب شول دیگانلر یعنی رسول‌الله مسجده اولگی صفده توروغه قزقدروب وعظ قیلغاچده خلق همه‌سی اولگی صفده بولوغه طرشدیلار ورسول الله‌غه طارلق قیلدیلار شوندان صوك الله تعالی بو آیتنی ایندردی (وَاِنَّ رَبَّكَ) دخی درستلکده ای محمدعلیه‌السلام سینك ربك (هُوَيَحْشُرُهُمْ) اول ربك آدملرنی قیامت کوننده قبرلرندن قوبارر (اِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ) درستلکده سینك ربك هر اشده حکمت ایبه‌سیدر وهر نرسه‌نی بلگوچیدر (وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْاِنْسَانَ) وتحقیق بز آدمنی (آدم‌علیه‌السلامنی) یاراطدق (مِنْ صَلْصَالٍ) قوری بالچقدان (مِنْ حَمَاءٍ مَسْنُونٍ) صورتله‌نمش واوزگارمش قارا بالچقدان (وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ) دخی جن‌لرنك آتاسی جان خاص بر خلق یاکه ابلیس مراد دیگانلر یاراطدق بز (مِنْ قَبْلُ) آدمنی یاراطماسدان بورون (مِنْ نَارِ السَّمُومِ) بیك اسسی اوطدان (وَاِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ) دخی ای محمدعلیه‌السلام شول وقتنی بیان‌قیل اول وقتده ربك فرشته‌لرگه ئه‌یتدی (اِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا) درستلکده مین آدم یاراطوچی‌من (مِنْ صَلْصَالٍ) قوری بالچقدان (مِنْ حَمَاءٍ مَسْنُونٍ) صورتله‌نمش واوزگارمش قارا بالچقدان (فَاِذَا سَوَّيْتُهُ) بس هر قایچان آدم‌نك اعضالارنی تیگزله‌سه‌ك وجان اوررگه حاضرله‌سه‌ك (وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُوحِي) دخی آدم‌گه‌جانمدن اورسه‌م «الله‌تعالی‌نك روحنی‌اوزینه اضافه‌سی آدم علیه‌السلامنی شرافت‌له‌مك اوچون» (فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ) بس آدم‌گه سجده قیلغانکز (تعظیم‌له‌ب بوگرلمکانکز حالده) نوشکز یعنی آدمنی الوغلاب بوگرلکز (فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ) بس فرشته‌لر سجده قیلدیلار (كُلُّهُمْ اَجْمَعُونَ) همه‌سی وبارچه‌سی ملائکه‌نی ایکی تأکید برله‌ن تأکید قیلوری سجده‌نی بتون فرشته‌لردن عام‌لاوده وبعضسنه خاصلاونی طییوده مبالغه اوچون بعضیلر اوّلگی تأکید بتون فرشته‌نك برده قالماینچه سجده‌قیلوویتی بلدرو اوچون ایکنچی تأکید بتون فرشته‌نك بریولی سجده‌قیلوویتی بعضسی صوئکده بعضسی توگللکنی بلدرو اوچون

دیگانلر لکن صاحب بیضاوی بوسوزنی یاراطماغان چونکه بونقدیرده «اجمعون» حال بولاتاً کید بولمی دیگان حال بولغاج منصوب بولورغه کیرمك (اَلّا اِبْلِیسَ اَبٰی) لکن ابلیس باش تارتدی (اَنْ یَکُونَ مَعَ السّٰاجِدِینَ) سجده قیلوچی فرشته‌لر برله‌ن سجده ده برگه بولودن (قٰالَ یٰا اِبْلِیسُ) الله تعالی ئه‌یتدی ای ابلیس (مٰالَكَ) نیندی غرض بولدی سینك اوچون (اَلّٰا تَکُونَ مَعَ السّٰاجِدِینَ) سجده قیلوچی فرشته‌لر برله‌ن برگه بولماوکده (قٰالَ) ابلیس جوابده ئه‌یتدی (لَمْ اَکُنْ لِاَسْجُدَ لِبَشَرٍ) جسمانی بولغان آدم‌گه سجده قیلور بولمادم یعنی روحانی فرشته بولاتوروب جسمانی بولغان آدم‌گه سجده قیلو مینم اوچون مناسب وحالمه موافق‌اش بولمادی (خَلَقْتَهُ مِنْ صَلْصٰالٍ) اول آدمنی سین قوری بالچقدن یاراطدك (مِنْ حَمَإٍ مَسْنُونٍ) صورتله‌نمش واورنکارمش قارا بالچقدن (قٰالَ فَاخْرُجْ مِنْهٰا) الله تعالی ابلیس که ئه‌یتدی جنت‌دن یاکه فرشته‌لر گروهلدن چق (فَاِنَّكَ رَجِیمٌ) بس درسقلکده سین ایزگولکدن وقدردن کیسلمش‌سن (وَاِنَّ عَلَیْكَ اللَّعْنَةَ) دخی درسقلکده سینك اوزه‌رکا رحمت‌دن یراق بولو بولسون (اِلٰی یَوْمِ الدِّینِ) جزا کونینه‌قدر (قٰالَ رَبِّ) ابلیس ئه‌یتدی ای ربم (فَاَنْظِرْنِی اِلٰی یَوْمِ یُبْعَثُونَ) آدملر قوبارلمش بولغان کون‌گه قدر مینکا مهلت بیر (قٰالَ) الله تعالی ئه‌یتدی ابلیس‌که جوابده (فَاِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِینَ) بس درسقلکده سین مهلت بیرلمشلردن سین (اِلٰی یَوْمِ الْوَقْتِ الْمَعْلُومِ) بیلکولی بولغان وقت‌نك کونینه قدر یعنی صور اوُرلکان کون‌گه‌قدر (قٰالَ رَبِّ) ابلیس ئه‌یتدی ای‌ربم (بِمٰا اَغْوَیْتَنِی) مینی آزدرماقك سببلی یاکه‌مینی آزدرماقك برله‌ن قسم ایتب ئه‌یتدمن (لَاُزَیِّنَنَّ لَهُمْ فِی الْاَرْضِ) آلداو یورطی بولغان دنیاده آدم‌لرگه گناهلارنی زینتله‌رمن (ماتور ومجبتلی ایتب کورسه‌ترمن) (وَلَاُغْوِیَنَّهُمْ اَجْمَعِینَ) دخی آدملرنی همه‌سنی آزدررمن (اِلّٰا عِبٰادَكَ مِنْهُمُ) مگر قللارك جمله‌سندن شوندی قللارکنی آزدرمامن (الْمُخْلَصِینَ) عبادتده اخلاصلی‌لاردر آلار یعنی عملرینی ریا برله‌ن قاطمانمرماسلار (قٰالَ هٰذٰا صِرٰاطٌ) الله تعالی ئه‌یتدی اخلاصلی آدملرنك ابلیسنك آزدروندان قوُتلووی شوندی بولدر (عَلَیَّ) اول بولنی صاقلاو مینکا ثابتدر (مُسْتَقِیمٌ) توغریدر اول یول اصلا اول یولده که کریلك یوقدر (اِنَّ عِبٰادِی) درسقلکده مینم قللارم (لَیْسَ لَكَ عَلَیْهِمْ) اول قللارم اوزه‌رنده سینك اوچون یوقدر (سُلْطٰانٌ) قوت (اِلّٰا) لکن (مَنِ اتَّبَعَكَ) سینکا ایپه‌رگان آدملر (مِنَ الْغٰاوِینَ) آزغنلاردان‌در وکافرلردندر یاکه مگر سینك آزدررغه قوتك بولور آزغنلاردان اوزکا ایپه‌رگان آدملر اوچون اولکی معناغه قاراغانده استثناء منقطع بولا ایکنچی معناغه قاراغانده استثناء متصل بولا (وَاِنَّ جَهَنَّمَ) دخی درسقلکده اول جهنم (لَمَوْعِدُهُمْ اَجْمَعِینَ) اول سینکا ایپه‌رگان آدم‌لرنك بارچه‌سینك وعده قیلنغان اورنیدر (لَهٰا سَبْعَةُ اَبْوٰابٍ) اول جهنم اوچون بیدی ایشك باردر اسملری ١) جهنم ٢) لَظیٰ ٣) حُطَمَه ٤) سعیر ٥) سَقَر ٦) جَحیم ٧) هاویه (لِكُلِّ بٰابٍ مِنْهُمْ) جهنمنك هر برایشکی اوچون ابلیس‌که ایپه‌رگان آدملردن هر برسنه (جُزْءٌ مَقْسُومٌ) بولمش کیسه‌لك (اوُلوش) باردر اولکیسنده گناهلی مؤمنلر بولور ایکنچیسنده یهودلر (حضرت موسی قومی) تورات برله‌ن عمل ایتوچیلر اوچونچیسنده نصارالار حضرت عیسی قومی انجیل برله‌ن عمل اینوچیلر دورتنچیسنده صابئیلر (یهود

برلەن نصارا دینندن کوچب فرشتەلرگە عبادتنی اختیار قیلغان قوم) بیشنچیسنده مجوسلر (دینلری بولماغان کافرلر) آلتونچیسنده عبادتده اللهغه شریك اثبات قیلوچی مشرکلر بیدنچیسنده منافقلار (طشلارندان ایمان بلدرب اچلرندن کافر بولغان آدملر) بولور (انَّ الْمُتَّقِینَ) درستلکده کفر والوغ گناهلارده ابلیس‌که ایپه‌رودن صاقلانوچیلار (فی جَنّٰات وَعُیُون) بانچه‌لارده وچیشمه‌لرده‌در (اُدْخُلُوهٰا بِسَلٰام) اوجماخلارغه سلامتلر بولغانلکز حالده کرکز دیب ئەیتلمش بولور (آمِنِینَ) آفتلردن امین بولغانلکز حالده (وَنَزَعْنٰا مٰا فی صُدُورِهِمْ) دخی اللهتعالی ئەیتە اوجماخ اهللری‌نك اوجماخده دنیاده وقتده کوکره‌کلرنده بولغان نرسه‌لریمی صوورمز (مِنْ غِلّ) اول دنیاده وقتده کوکره‌کلرنده بولغان نرسه کینه‌دن ودشمانلقدن بولغوچی (اِخْوٰانًا) قرده‌شلر (دوستلار) بولغان حالده (عَلٰی سُرُرٍ مُتَقٰابِلِینَ) سریر (کنفی) واورندقلار اوزەرنده برسی برسنه قارشی بولغانلاری حالده (لٰایَمَسُّهُمْ فِیهٰا نَصَبٌ) اوجماخ اهللریمی اوجماخده مشقت وآغراق ئوتماس (وَمٰاهُمْ مِنْهٰا بِمُخْرَجِینَ) دخی اوجماخ اهللری‌اوجماخدان چغارلمش بولماسلار البته تمام نعمت اوجماخده مکثگو قالوده (نَبِّئْ عِبٰادِی) مینم قللارمه خبر بیر ای محمد علیه السلام (اَنِّی) بو طریق خبر بیر درستلکده مین (اَنَا الْغَفُورُ الرَّحِیمُ) مین گناهلارنی بیك یارلقاغوچی هم مرحمت قیلغوچیمن (وَاَنَّ عَذٰابِی) دخی بوطریق خبربیر درستلکده مینم عذابم (هُوَ الْعَذٰابُ الْاَلِیمُ) اول عذابم رنجتکوچی عذابدر (وَنَبِّئْهُمْ عَنْ ضَیْفِ اِبْرٰاهِیمَ) دخی ای محمد (علیه السلام) قللارمه خبر بیر ابراهیم علیه السلام‌نك قوناقلارندن اون‌ایکی فرشته دیگانلر (اِذْ دَخَلُوا عَلَیْهِ) شول زمانده اول قوناقلار ابراهیم علیه السلام اوزەرینه کردیلر (فَقٰالُوا سَلٰامًا) بس ای ابراهیم سیکا سلام بیرەمز «السلام علیك» دیدیلر (قٰالَ اِنّٰا مِنْکُمْ وَجِلُونَ) ابراهیم علیه السلام ئەیتدی درستلکده بزسزدن قورقامز دیو چونکه فرشته‌لر ابراهیم علیه السلام‌که اذنسزهم وقتسز کردیلر شول سببلی ابراهیم علیه السلام قورقدی (قٰالُوا لاٰتَوْجَلْ) فرشته‌لر ئەیتدیلر ای ابراهیم قورقما (اِنّٰا نُبَشِّرُکَ) درستلکده بزسیکا سۆیونچ بیرەمز بزدن قورقورغه تیوش توگل چونکه عادتده سۆیونچ بیرلمش کشی سۆیونچ بیروچیدن قورقمی (بِغُلٰامٍ عَلِیمٍ) کوب علم ایپه‌سی ایربالا برلەن (اسحاق علیه السلام برلەن) (قٰالَ اَبَشَّرْتُمُونِی) ابراهیم علیه السلام ئەیتدی عجبله‌نب ایامیکا ایربالا برلەن سۆیونچ بیرەسزمی (عَلٰی اَنْ مَسَّنِیَ الْکِبَرُ) مینی الوغلق (قارتلق) نلك توتماقلغی حالی اوزەرنده یعنی قارتایغان حالمده (فَبِمَ تُبَشِّرُونَ) بس نیندی عجب نرسه برلەن سۆیونچ بیرەسز (قٰالُوا بَشَّرْنٰاکَ بِالْحَقِّ) فرشته‌لر ئەیتدیلر بز سیکا شکسز حق بولغان سۆیونچ برلەن سۆیونچ بیردك (فَلاٰتَکُنْ مِنَ الْقٰانِطِینَ) بس ای ابراهیم (علیه السلام) امید کیسوچیلردن بولما ابراهیم علیه السلام خاتونی ساره قارچق بۆلوب اوزی قارت بولغانغه کوره عادت اعتباری برلەن بالا برلودان عجبله‌ندی اما آنا وآناسز بالانی یاراطوغه قادر بولغان اللهتعالی‌نك قدرتندن عجبله‌نمه‌دی (قٰالَ وَمَنْ یَقْنَطُ) ابراهیم علیه السلام ئەیتدی کم امید کیسه‌ر (مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ) ربسی‌نك رحمتندن یعنی هیچ کم امید کیسمه‌س (اِلَّا الضّٰالُّونَ) مگر اللهتعالی‌نی معرفت بولمدان آداشقان آدملر گنه امید کیسه‌رباشقه هیچ کم امید کیسمه‌س (قٰالَ) ابراهیم علیه السلام ئەیتدی (فَمٰا خَطْبُکُمْ اَیُّهَا الْمُرْسَلُونَ) ای الله

طرفندان يبيه‌رلگان ايلچيلر نيدر شأنكز (اشكز) يعنى ميكا بالا برلەن سؤيونچ بيرودن باشقه طاغى نرسه اوچون كيلدكز (قَالُوا انَّا أُرْسِلْنَا) فرشته‌لر ئه‌يتديلر بزييبه‌رلمش بولدق (الَى قَوْمٍ مُجْرِمِينَ) كافر بولغان قوملرگه يعنى لوط (عليه‌السلام) قومنى هلاك قيلور اوچون يبيه‌رلدك (الَّا آلَ لُوطٍ) لكن لوط هم لوطنك ايمان كيترگان قومى (انَّا لَمُنَجُّوهُمْ) درستلكده بزلوطنى هم ايمان كيترگان قومينى البته هلاكلكدن قوتقاروچيمز (اَجْمَعِينَ) بارچه‌سنده بو معنا استثنانك منقطع بولوويده بناء بو وقت‌ده «الَّا آلَ لُوطٍ» قومدن استثنا بولا البته لوطنك آلى مجرم قومدن توگل اگر استثنا متصل بولسه «الَّا آلَ لُوطٍ» مجرمين‌نك ضميرندن استثنا بولا معناسى بولا «مگر اول قومدن لوطنى هم ايمان كيترگان قومينى هلاك قيلورغه يبيه‌رلمه‌دك» معناسنده چونكه قوم برلەن ارسال كافرلرنى ده مؤمنلر نيده شامل (الَّا امْرَأَتَهُ) مگر لوط عليه السلام‌نك خاتونينى هلاكلكدن قوتقارمادق (قَدَّرْنَا) تقدير قيلدق بز (انَّهَا لَمِنَ الْغَابِرِينَ) درستلكده لوط (عليه‌السلام)نك خاتونى عذابده هلاكلكده قالغوچيلاردندر (فَلَمَّا جَاءَ) بس كيلگان زمانده (آلَ لُوطٍ) لوط (عليه‌السلام)نك اوزينه هم ايمان كيترگان قومنه (الْمُرْسَلُونَ) ايلچيلر (فرشته‌لر) (قَالَ) لوط عليه‌السلام ئه‌يتدى فرشته‌لرگه (انَّكُمْ قَوْمٌ مُنْكَرُونَ) درستلكده سز مكروه كورلمش قومسز يعنى سزنى نفسم مكروه كوره وسزدن قورقا ديب (قَالُوا بَلْ جِئْنَاكَ) فرشته‌لر ئه‌يتديلر بز مكروه كورلمش قوم توگلمز بلكه بزسيكا كيلدك (بِمَا) شول نرسه برلەن (كَانُوا فِيهِ يَمْتَرُونَ) اول نرسه‌ده (عذابده) كافر بولغان قومك شك قيلور بولديلار يعنى بزسيكا مكروه بولغان نرسه برلەن كيلمه‌دك بلكه سينى شادلاندرا تورغان نرسه برلەن كيلدك (دشمانلارگنى عذاب قيلوبرلەن) (وَآتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ) دخى بز سيكا حق‌لق (قومگنك يقينا عذابى) برلەن كيلدك (وَانَّا لَصَادِقُونَ) دخى درستلكده بزسيكا خبر بيرگان نرسه‌مزده راست سوزليلردنمز (فَاَسْرِ بِاَهْلِكَ) بس اهلك (ايمان كيترگان قومك) برلەن سير قيل (بِقِطْعٍ مِنَ اللَّيْلِ) كيچه‌نك بر بولگنده (وَاتَّبِعْ اَدْبَارَهُمْ) دخى ايمان كيترگان قومگنك آرطلارينه ايبه‌ريعنى آرطلارندان بار (وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ اَحَدٌ) دخى سزدن هيچ برگز آرطنه ئه‌يله‌نوب قاراماسون يعنى كافر قومغه واقع بولغان قورقنچلى واقعه‌نى كوروب طاقت توتا آلماواحتمالى بار ياكه اگر آرطنه ئه‌يله‌نوب قاراسه كافر قومغه ايرشكان عذاب بوكشيكه‌ده ايرشور معناسنده (وَامْضُوا حَيْثُ تُؤْمَرُونَ) دخى بيورولمش بولغان اورنكزغه (الله‌تعالى بارغه قوشقان اورنغه يعنى شامغه) ئوتكز! (بارگز) (وَقَضَيْنَا اِلَيْهِ ذٰلِكَ الْاَمْرَ) دخى بزلوط (عليه السلام)غه بواشلى وحى وحكم قيلدق اول اش بوآيت صوگنده ذكر قيلناچق نرسه‌در (اَنَّ دَابِرَ هٰؤُلَاءِ) درستلكده بوقومنك صوگى (آرطى) (مَقْطُوعٌ) كيسلمشدر يعنى بوقوم‌نك بتون نسلى بتەچكدر (مُصْبِحِينَ) طاڭ وقتنه كرگان لرى ماليده (وَجَاءَ اَهْلُ الْمَدِينَةِ) لوط عليه السلام‌نك ئويينه قوناق‌لار كيلگان‌نى بلگاچ سدوم شهرينك اهلى كيلدى (يَسْتَبْشِرُونَ) شادلانغانلارى ماليده يعنى ئه‌شه‌كى عمل (لواطه)نى طمع قيلوب (قَالَ) لوط عليه‌السلام ئه‌يتدى كافر بولغان قومنه (انَّ هٰؤُلَاءِ ضَيْفِي) درستلكده بوقوناقلارمينم قوناغمدر (فَلَا تَفْضَحُونِ) بس قوناقلارمنى رسواى قيلو سببلى مينى رسواى قيلماكز (وَاتَّقُوا اللّٰهَ) دخى قباحت عملنى قيلوده

الله‌دان قورقکز (وَلَا تُخْزُونِ) دخی قوناقلارمنی خورلاو سببلی مینی خورلاماکز (قَالُوا) لوط علیه‌السلام‌نك کافر بولغان قومی ئه‌یتدیلر (أَوَلَمْ نَنْهَكَ عَنِ الْعَالَمِينَ) ایاهز سینی عالم‌دن برکشینی‌ده ضیافت قیلودن طیمادمی یایسه بتون عالم‌دن بر کشیدنده بزقباحت عملنی قصدقیلغان‌ده طییودان سینی طیمادمی (قَالَ) لوط علیه‌السلام ئه‌یتدی (هَؤُلَاءِ بَنَاتِي) بولار مینم قزلارم یعنی قزلارمنی سزگه نکاحلاب بیررمن (إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ) اگر تله‌گان نرسه‌کزنی (شهوتنی اوته‌ونی) قیلوچی بولساکز یاکه قومینك قزلاری مراد چونکه هر پیغمبر اوزینك قومینه آتا منزلنده (لَعَمْرُكَ) الله‌تعالی ئه‌یتده‌در ای محمد (علیه‌السلام) عمرك (ترکلکك) برله‌ن قسم ایتب ئه‌یتده‌من یاکه ای‌لوط (علیه‌السلام) حیاتلك (ترکلکك) ایله‌قسم ایتده‌من (إِنَّهُمْ) درسنلکده لوط قومی (لَفِي سَكْرَتِهِمْ) البته اوزلرینك ایسرکلك‌لرنده یعنی عقللرن بترگان هم خطا برله‌ن صواب آراسنی آیرولارنی بترگان آزغنلق‌لارنده (يَعْمَهُونَ) حیران وعاجز بولغان‌لاردر بس نیچك آلارسینك نصیحتلکنی ایشتمسونلر (فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ) بس لوط‌قومنی جبرائیل (علیه‌السلام)نك قچقروی‌توندی (مُشْرِقِينَ) قویاشنك یالطراوی وقتنه (اشراق وقتنه) کرگانلری حالده یعنی جبرائیل علیه السلام قچقروب هلاك‌قیلندی یعنی‌لوط علیه‌السلام قومنه‌عذابنك ایرشروی‌نك باشی‌طاك وقتنده بولدی‌قویاش نورلانا باشلاغان وقتده بولدی (فَجَعَلْنَا عَالِيَهَا سَافِلَهَا) بس سدوم شهرینك یوغار وسنی توبه‌ن قیلدق یعنی اوستنی آست وآستنی اوست‌قیلدق حضرت‌جبرائیل سدوم‌شهرینك بیرینی‌اوّل کوك‌طرفنه کوته‌ردی‌صوکره ئه‌یله‌ندروب قابلادی (وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ) دخی‌لوط قومی اوزه‌رینه (اوستلریله) یاردردق (حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ) قزدرلغان وقاطقان‌بالچقتن بولغان‌طاشلارنی (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ) درستلکده بولوط‌علیه‌السلام قومنه‌ایرشکان‌عذابده بولغوچیدر (لَآيَاتٍ لِلْمُتَوَسِّمِينَ) اعتبارقیلوب فکرقیلوچی آدملرگه‌الوغ عبرت‌لر (وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٍ مُقِيمٍ) دخی درستلکده اول‌سدوم شهری‌یاکه‌لوط قومینك آوللاری قریشلرنك شامغه‌یوری تورغان‌همیشه ثابت‌بولغان بولدادر یعنی آدملریوری تورغان هم‌اشلرینی کوره تورغان یول‌اوستونده‌درهمیشه اول قوم‌نك اش‌لرندن اعتبار قیلوب فائده‌له‌نوممکن (إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً) درستلکده‌لوط قومنه‌اینلرلکان نرسه‌ده (عذابده) الوغ عبرت باردر (لِلْمُؤْمِنِينَ) ایمان کیترگان آدملراوچون (وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ) دخی درستلکده ایکه‌ایبه‌لری بولدی یعنی مدینه یاقننده‌قوی اورمانلقده تورغوچی‌شعیب علیه‌السلام‌قومی بولدی (لَظَالِمِينَ) ظلم‌قیلوچیلار (فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ) بس‌شعیب قومندن هلاك قیلوبرله‌ن اوچ آلدق‌بز (وَإِنَّهُمَا) دخی درستلکده سدوم برله‌ن ایکه (لَبِإِمَامٍ مُبِينٍ) ظاهربولغان یولدادر (وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَابُ الْحِجْرِ) وتحقیق حجرایبه‌لری یالغانغه یعنی مدینه برله‌ن شام آراسنده (حجر) برله‌ن آطالغان چوقرده تورغوچی ثمود قومی یالغانغه توندی (الْمُرْسَلِينَ) پیغمبرلری یعنی صالح علیه‌السلام‌نی (بر پیغمبرنی یالغانغه توتوعین بتون پیغمبرنی یالغانغه ترتو حکمنده بولغانلغی اوچون الله‌تعالی جمع صیغه‌سی برله‌ن کیتردی) (وَآتَيْنَاهُمْ آيَاتِنَا) دخی ثمودقومنه صالح‌علیه‌السلام قولنده علامتلرمزنی بیردك (طاشدن توه چغوکبی) (فَكَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ) بس ثمود قومی اول آیتلردن یوز دوندرگوچی بولدیلار (وَكَانُوا يَنْحِتُونَ مِنَ الْجِبَالِ) دخی ثمود قومی طاغلاردان تیشه‌ر بولدیلار (بُيُوتًا)

ئوی‌لر ایتدرب (آمنین) جیمرلودن ودشمانلارنك خراب ایتوودن امین بولغان‌لاری حالده (فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ) بس ثمود قومینی جبرائیل علیه‌السلام‌نك قچقروی‌توتدی (مُصْبِحِينَ) طانك وقتنه کرگانلری حالده (فَمَا أَغْنَى عَنْهُمْ) بس ثمود قومندن موکسز قیلمادی (عذابنی بیبه‌رمه‌دی) (مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ) کسب قیلغان نرسه‌لری (محکم ئوی‌لر بنا قیلولاری ومالارنی کوب قیلولاری) (وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ) دخی کوکلرنی ویرلرنی یاراطمادق بز (وَمَا بَيْنَهُمَا) دخی کوکلر برله‌ن یرلر آراسنده بولغان نرسه‌لرنی یاراطمادق‌بز (إِلَّا بِالْحَقِّ) مگرحقلق برله‌ن یاراطدق (وَإِنَّ السَّاعَةَ لَآتِيَةٌ) دخی درستلکده قیامت البته کیلگوچیدر بس قیامت کونده ای محمد علیه السلام سینی یالغانغه توتقان آدملردن سینك اوچون اوچ آلور الله‌تعالی (فَاصْفَحِ الصَّفْحَ الْجَمِيلَ) بس‌ای محمد قومکدن کورکام یوز دوندروبرله‌ن یوز دوندر آلارنك عذابنی آشقدرما یاکه قومك برله‌ن کورکام معامله قیل هم آلارنی کورکام عفوبرله‌ن عفو قیل (إِنَّ رَبَّكَ) درستلکده سینك ربك (هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ) اول ربك بتون عالمنی یاراطقوچی وهر نرسه‌نی بلگوچی‌در بس سینك حالکنیده هم قومك حالنیده بلور (وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ) وتحقیق ای محمدسیکا بیردك (سَبْعًا) بیدی آیتنی (فاتحه‌نی) یاکه بیدی اوزون سوره‌نی (۱ بقره ۲ آل عمران ۳ نساء ٤ مائده ٥ انعام ٦ اعراف ۷ انفال) (مِنَ الْمَثَانِي) ایکی قات اوقولا تورغان آیتلردن یاکه‌قصه‌لارلری وعظلری وعدلری وعیدلری تکرار ذکر قیلنغان سوره‌لردن اکر (سبع مثانی) دان مراد فاتحه بولسه سورهٔ فاتحه‌نك (سبع مثانی) بولوی سبع بولووی آیتلری بیدی بولغانغه مثانی بولوی چونکه هرنمازده مکرر اوقولا یاکه سورهٔ فاتحه‌نك اولکی یارطسی الله‌غه ثناء بولاایکنچی یارطسی دعاء بولا بس ایکی‌گه بولنکان بولا اگر بیدی اوزون سوره مراد بولسه بولارنك سبع بولووی بیدی سوره بولغانغه کوره مثانی بولووی قصه‌لری وعظلری وعدلری وعیدلری مکرر بولغانغه کوره (وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ) دخی الوغ بولغان قرآننی بیردك سیکا (بو عطف کلنی بعض‌گه عطف قبیلندن بولا) (لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ) ای محمد علیه‌السلام ایکی کوزکنی صوزما (فزغوب قارما) (إِلَى مَا) شول نرسه‌گه (مَتَّعْنَا بِهِ) اول نرسه برله‌ن فائده‌له‌ندردك (أَزْوَاجًا مِنْهُمْ) کافرلردن بولغان صنف‌لارنی (نصارالار، یهودلر، مجوسلرنی) یعنی ای محمد بو کافرلرکه بیرلکان نعمتلرکه قرقما اول نعمتلر بیك آز وحقیردر سیکا غایت الوغ هم خطیر نعمت (قرآن‌عظیم) بیرلدی بوقرآن نعمتی یانده باشقه نعمتلریوق حکمنده‌در شونك‌اوچون‌ده ابوبکر الصدیقنك حدیثنده کیلدی «برکشیگه قرآن بیرلسه بوکشی دنیاده میندن‌باشقه کشیگه میندن آرتق نعمت بیرلدی‌دیب اعتقاد قیلسه تحقیق بوکشی الله‌تعالی‌الوغ قیلغان نرسه‌نی کچکسگه صایدی والله‌تعالی کچك قیلغان نرسه‌نی الوغغه صایدی» (وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ) دخی کافرلر اوزه‌رینه اگر ایمان کیترمه‌سه‌لر قایغرما (وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ) دخی مؤمنلر اوزه‌رینه جانبکنی یومشاق قیل؛ یعنی مؤمنلرکه توبه‌نچیلك‌لی وشفقتلی بول (وَقُلْ) دخی ئه‌یت سین ای محمد (علیه‌السلام) (إِنِّي) درستلکده مین (أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ) ظاهر قورقتوچیمن یعنی اگر ایمان کیترمه‌سه‌کز الله‌نك عذابی سزکه اینه‌ر دیب قورقتوچی‌من (كَمَا أَنْزَلْنَا) نیتدك

ایندردك بز عذابنی (عَلَى الْمُقْتَسِمِينَ) قرآننی بولوچی یهودلر ونصارالار اوزه‌رینه (الَّذِينَ) شوندی آدملردر اول قرآننی بولوچیلر (جَعَلُوا الْقُرْآنَ) قرآننی قیلدیلار (عضين) تورلی جزءلر یعنی اهل کتاب ئه‌یتدیلر قرآن بعضسی حق‌تورات برلهن انجیل‌گه موافق بزمونسنه ایمان کیتره‌مز بعضسی باطل تورات برلهن انجیل‌گه مخالف مونسنی انکار اینه‌مز دیب (فَوَرَبِّكَ) بس ربك برلهن یمین ایتب ئه‌یته‌من (لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ) قرآننی تورلی کیسه کلرگه بولوچیلرنك همه‌سندن قیامت کونده صورارمز (عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قیلغان نرسه‌لرندن (فَاصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ) بس ای محمد (علیه‌السلام) بیورلمش بولغان نرسه‌ك برلهن تجهر یعنی خلقنی دین‌گه آشکاره دعوت ایت (وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ) دخی مشرکلردن یوزدوندر آلارنك ئه‌یتکان سوزلرینه التفات قیلما (إِنَّا) درستلکده بز (كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِئِينَ) سیکا سینی خورلاوچیلار برلهن بیته‌رمز یعنی سینی‌خورلاوچیلارنی هلاك ایته‌رمز (بولارقریشنك الوغلارندان بیش‌کشی بولغان‌لار برسی مغیره اوغلی ولید ایکنچسی‌وائل اوغلی عاص اوچونچسی قیس‌اوغلی عدی دورتنچسی عبدیغوث‌اوغلی اسود بیشنچسی مطلب اوغلی‌اسود رسول‌اللهنی غایت رنجته‌لر هم‌خورلیلار ایدی شوندان صوك حضرت جبرائیل ایلب رسول‌اللهغه ئه‌یتدی مین اللهتعالی طرفندن بوبیش آدمنی هلاك قیلوبرلهن بیورامشمن دیب شوندان صوك هرقایوسی برسبب برلهن هلاك بولدیلار (الَّذِينَ) شوندی آدملردر سینی خورلاغوچیلار (يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ) آلار الله برلهن عبادتده شریك قیلورلار (إِلَهًا آخَرَ) ایکنچی معبودنی (فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ) بس تیز بلورلر دنیا وآخرتده اشارینك صوکی نرسه اولدغنی (وَلَقَدْ نَعْلَمُ) وتحقیق بلورمزبز (أَنَّكَ) درستلکده سین (يَضِيقُ صَدْرُكَ) سینك کوکره‌گك طار بولور (بِمَا يَقُولُونَ) کافرلرنك ئه‌یتکان نرسه‌لری(سوزلری) سببلی (فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ) بس ربکنك حمدی برلهن تسبیح ئه‌یت‌سین (وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ) دخی سجده قیلوچیلاردان بول‌سین (وَاعْبُدْ رَبَّكَ) دخی ربکا عبادت‌قیل (حَتَّى يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ) شکسز بولغان ئولم کیلگان‌گه قدر یعنی ترك بولغان حالکده عبادت قیل. حجر سوره‌سی‌نك ترجمه‌سی تمام بولدی.

﴿ اون آلتونچی سوره ـ نحل سوره‌سی مکه‌ده اینگان یوزده یکرمی سیکز آیت ﴾

بسم الله الرحمن الرحیم

(أَتَى أَمْرُ اللَّهِ) اللهتعالی‌نك وعده قیلغان امری کیلدی یعنی کیلووی واجب بولدی شول جهتدن‌گویاکه کیلگان منزلنده (فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ) بس ای کافرلر الله‌نك امرینی آشقدرماکز کافرلر رسول الله وعده قیلغان نرسه‌نی (قیامت بولونی یاکه عذاب اینونی) یالغانغه توتو اوچون وخورلاو اوچون آشقدردیلار وئه‌یتدیلر اگر محمد علیه‌السلام‌نك بزنی قورقتوب وعده قیلغان نرسه‌سی درست بولسه‌ده بزگه‌صنملارمز شفاعت‌قیلور دیب شول حقده اللهتعالی ذکر قیلمغان آیتنی ایندردی (سُبْحَانَهُ) کامل پاکلاو برلهن پاکلیمز اللهنی (وَتَعَالَى) دخی بلند بولدی ویراق بولدی اللهتعالی (عَمَّا يُشْرِكُونَ) کافرلرنك عبادتده شریك قیلغان نرسه‌لرندن (يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ) فرشته‌لرنی نادانلق سببلی ئولگان کوکللرنی ترگزه

تورغان وحی برلهن ایندرر الله تعالی (مِنْ أَمْرِهِ) اوزینك امری اوچون یاکه امری برلهن (عَلٰی مَنْ یَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ) قللارندن تلهگان آدمینه (پیغمبرلرگه) (أَنْ أَنْذِرُوا) کافرلرنی پیغمبرلرنك قورقتووی برلهن یعنی قورقتمکز دیب وحی قیلور (أَنَّهُ) درستلکده شأن (لَا إِلٰهَ) یوقدر هیچ معبود بالحق (إِلَّا أَنَا) مگر مین گنه مـن (فَاتَّقُونِ) بس باشقهغه عبادت قیلوده مینـدن قورقمکز بـو آیت دلالت قیـلادر وحی‌نك فرشتهلر واسطهسی برلهن بولووینه دخی وحی‌نك حاصلی قوهٔ علمیه‌نك کمالی‌نك منتهاسی بولغان ترحیدکه تنبیه بولووینه دخی قوهٔ علمیه‌نك کمالی‌نك منتهاسی واقصاسی بولغان نقوالق برلهن امرگه دخی نبوت‌نك عطائی بولووینه کسبی بولماوینه اما مونك صوکنده ذکر قیلناچق آیتلر الله‌نك برلگنه دلالت قیلادر (خَلَقَ السَّمٰوٰاتِ وَالْأَرْضَ) الله تعالی کوکلرنی هم یرلرنی یاراتدی (بِالْحَقِّ) حقلق برلهن یعنی الله‌تعالی حکمتی برلهن چیکلهب تورلی صفتلار وتورلی وضعلر شکللر مقدارلر اوزه‌رنده کوکلرنی ویرلرنی یوقدان بار قیلدی (تَعَالٰی) یراق بولدی الله تعالی (عَمَّا یُشْرِکُونَ) کافرلرنـك عبادتده الله‌غه شریك قیلغان نرسه‌لرندن یعنی کوکلر یرلردن یاکه وجودنده بقاسنده کوکلر برلهن یرگه محتاج بولغان نرسه‌لردن یاکه کوکلرنی یرلرنی یاراتوغه قادر بولماغان نرسه‌لردن عبادتده الله‌غه کافرلرنك شریك قیلغان نرسه‌لرندن یراق بولدی بروقتده ملف اوغلی ابی رسول الله‌غه برقورغان وچرگان سؤیهك تونؤب کیلدی وئه‌یتدی ای محمد بوسؤیه کنی‌ده الله تعالی قیامت کونینده ترگزب قوبارر دیب اعتقاد قیلاسنمی دیدی شول حقده ذکر قیلناچق آیت ایندی (خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ) الله‌تعالی آدمنی اصلا ترکلگی وسیزووی بولماغان ملی صوونـدن یاراتدی (فَإِذَا هُوَ) بس شول وقتدوق آدم یعنی نجس صودن یاراتلماچده (یاراتلوبده) (خَصِیمٌ مُبِینٌ) بعثنی نفی قیلواوچون دلیل ظاهر قیلوچی قاطی دعوی قیلشوچی وتجقرشوچیدر * الله‌تعالی دورت آیاقلی حیوان‌لارنـك فائده‌لرینی بیانده ذکر قیلناچق آیتنی اینـدردی (وَالْأَنْعَامَ خَلَقَهَا لَكُمْ) دخی دورت آیاقلـی حیوانلار (توه صغر قـوی کجه کبیلر)نی الله تعالی سزنـك فائده‌کز اوچـون یاراتـدی (فِیهَا دِفْءٌ) اول دورت آیاقـلی حیوانلارده سزنك اوچـون صالقنلقدن جلنا تورغان نرسه باردر یعنی جونلارندن کییملر یاصاب کییه‌رسز (وَمَنَافِعُ) دخی فائـده‌لر باردر یعنی نسللری (بالالاری) وسوتلری قاطق‌لاری برلهن فائده‌لهنـورسز (وَمِنْهَا تَأْکُلُونَ) دخی اول دورت آیاقلی حیوان‌لاردان (اینلرنـدن ومایلارنـدن) آشارسز دورت آیاقلی حیوانلاردن باشقه‌ده‌قازاوردهك ناوق بالق کبی آشالا تورغان حیوانلار بولسه‌ده الله‌تعالی بولارنی تخصیص قیلدی مأکولانده اصـل بولغانلقلاری اوچون (وَلَكُمْ فِیهَا جَمَالٌ) دخی سزنك اوچون بودورت آیاقلی‌حیوان‌لارده زینت‌باردر (حِینَ تُرِیحُونَ) کیچ برلهن قردان (بولوندان) یالما تورغان اورن‌لاریله قایتارغان وقتکزده (وَحِینَ تَسْرَحُونَ) دخی ایرته برلهن کتوگه‌سؤروب قرغه چغارغان وقتکزده (وَتَحْمِلُ أَثْقَالَكُمْ إِلٰی بَلَدٍ) دخی بودورت آیاقلی حیوان‌لار شهرلرگه، یوکلرکزنی یوکلرلر (تارتوب ایته‌رلر) (لَمْ تَكُونُوا بَالِغِیهِ) اول شهرلرگه ایرشکوچی بولماس ایدکزا گراول دورت آیاقلی

حیوانلار (توه) یاراطلمش بولماسه ایدی (الّا بشقّ الأنفس) مگر نفسلرکزنك مشقتی وکوچله نووی برله نگله ایرشورایدکزیعنی اوزکزنیده (بوکسزگنه) آغرلق برله ن ایرشدرر ایدکز فایدا آرقالارکزغه یرك تارتوب ایتو آنسی بتونله ی ممکن توگل (انّ ربّکم) درستلکده سزنك ربکز (لرؤف رحیم) بودورت آیاقلی حیوانلارنی یاراطو سببلی سزگه شفقت ومرحمت قیلوچیدر بوآیتده دلالت بار توه صغر قوی کچه کبی حیوانلاردان ایتلرینی ومای لارونی آشاوبرله ن هم سوتلرینی وقاطق لارونی اچوبرله ن هم بوحیوانلارغه (مثلا توه کبی سنه) آطلانو هم یوك صالو هم یوك طاشواوچون اجاره گه بیرو برله ن وهم هرقایوسی نك جونلاری برله ن کیم یاصاب فائده له نونك درست لگینه * الله تعالی آط قاچرایشه ك ایتلرینی آشارنك حرام بولووی حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (والخیل والبغال والحمیر) دخی الله تعالی آطلارنی هم قاچرلارنی هم ایشه کلرنی یاراطووی (لترکبوها) سزنك آطلانماقکز اوچون (وزینة) دخی زینت اوچون یاراطدی (ویخلق) دخی یاراطور الله تعالی (مالاتعلمون) سزنك بلمه گان نرسه لرکزنی مثلا «مرکوبات برّیهٔ بخاریّه» کبی پار برله ن قوری بیرده یوری تورغان ماشینا (شمندوفر) «مرکوبات برّیهٔ کهربائیّه» کبی ایلیکتریك قوّتی برله ن قوری بیرده یوری تورغان ماشینا (ترامؤای) کبی دخی «مرکوبات بحریهٔ بخاریه» کبی صوده یوری تورغان پراخودلار امام اعظم بوآیت برله ن آطلارنك قاچرلارنك هم ایشه کلرنك ایتلرینك حرام بولوویته استدلال قیلغان چونکه الله تعالی بوآیتده بواوچ حیواننی آطلانوراوچون هم زینت اوچون یاراطووی برله ن بنده لرگه منت قیلغان البته موندان بلنه بواوچ حیواننده کمال نعمت آطلانو برله ن زینت کنه ایکان باشقه نرسه توگل ایکان چونکه حکیم مطلق بولغان الله نك اعلی بولغان نعمت بولغانده ادنی بولغان نعمت برله ن منت قیلو احتمالی یوق بس بوآیتده آط برله ن قاچرنی آشاونی درست کورولرنده امام ابویوسف هم امام محمد وامام شافعینی ردبولا هم اهلی ایشه کنی آشاونی درست کوروده امام مالکنی رد بولااما وحشی ایشه ك بالاتفاق درست حنفی عالملری آط اینی نك حراملغنه بارسالارده حرام لفظنی اطلاق قیلمادیلار مکروه دیدیلر بعضسی مکروه تنزیهی بعضسی مکروه تحریمی دیدی لکن اصح مکروه تحریمی بولووی بوحقده سوزلر کوب تفصیلنی بلهسی کیلگان آدم (التفسیرات الاحمدیه گه) ۲ مراجعت قیلسون (وعلی الله قصد السبیل) دخی الله تعالی اوزرینه حقدر وثابتدر حق غه ایرشدرگوچی توغری یولنی بیان ایتو (ومنها جائر) دخی اول یولدن حق لقغه ایرشدرگوچی یولدان آشقانیده بار آنسنی بیان الله تعالی گه حق توگل (لوشاء لهداکم اجمعین) اگر الله تعالی حق وتوغری یولغه کونلووکزنی تله سه بارچه کزنی کوندرر ایدی (وهوالذی انزل من السماء) اول الله تعالی کوکدن بلوطدان یاکه کوك طرفدن ایندردی (ماء) صونی (لکم منه شراب) اول صودان سزنك اوچون اچملك باردر (ومنه شجر)

---

۲) آت ایتن آشاو حرام بولو البته اوشبو آیتدن فهمله نه در، چونکه آلداغی (والانعام) آیتنده ایتی آشالا تورغان حیوانلارنی بیان ایتدی اما بوآیتده آتلانا تورغان حیوانلارنی بیان ایتدی؛ اوشاندا قده اطبانك آت ایتی کوکره گگه ضرولی بولووین بیانلری تمام، مضرشیلردن صانمق لری، البته حراملغنه دلیل، امام اعظم ده حرام دیگان سزگه شول بیته ر. ش ح.

دخی اول صودن ئولەنلر حاصلدر (هربیرده ئوسه تورغان نرسەگه شجر اطلاق قیلدی (فیه تُسیمُونَ) اول ئولەنده حیوانلارکزنی اوطلارسز (یُنبتُ لَکُمْ به الزَّرْعَ) الله تعالی اول صو برلەن سزنك اوچون ایکلرنی اوسدرر (وَالزَّیْتُونَ وَالنَّخیلَ وَالْاَعْنابَ) دخی زیتون آغاچلارنی هم خرما آغاچلارنی دیوزم آغاچلارنی ئوسدرر (وَمِنْ کُلِّ الثَّمَرات) دخی هربرییمشلردن بعضسنی ئوسدرر (انَّ فی ذٰلکَ) درستلکدن بوذکر قیلنغان نرسه اردە بولغوچیدر (لَآیَةً) الله نك بارلغنه الوغ وحکمتنه علامت (لقَوْم یَتَفَکَّرُونَ) فکر قیلا تورغان قوم اوچون آنك اوچون برآدم یبرگه تۇشکان (ساچلگان) اورلوقنی اویلاسه مثلا بیرآستنده اول اوراق غه بووشلك ابرشده اورلغنك اۇستۇندن یارلوب صاب چغه آستندان یارلوب طامرلار چغه موندان صوك اوسەده یافراقلار وساچەکلر چغه هم بیمشلر چغه هربرسی بر تۇسدە بولمی تورلی توسدە بولا وتورلی طبیعتده بولا حال بوکم ماده بر هم بیرنك طبیعتی نك وفلك نك تأثیرینك نسبتی ده برابر البته بواشلر دشمان لارنك قارشی کیلوونلدن مقدس بولغان فاعل مختار الله نك فعلی برلەن بولورغه تییش (وَسَخَّرَ لَکُمُ) دخی الله تعالی سزنك فائدەلەنووکز اوچون مسخر ایتدی (اللَّیْلَ وَالنَّهارَ) کیچه‌لی وکوندزنی (وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ) دخی قۇیاشنی وآیلی یعنی یونرسەلرنی سزنك فائدەلەنووکز اوچون حاضرلەدی (وَالنُّجُومُ مُسَخَّراتٌ بِاَمْرِهِ) دخی یولدزلار الله نك امری برلەن مسخرلردر الله تعالی نك بو سوزندە بعض برباطل اعتقاددە بولغان آدم لرگه جواب باریعنی بیرده ئوسه تورغان نرسەلرنك وجودندە یولدزلارنك حرکتلری هم وضعلری مؤثر دیگان آدمنك سوزینه چونکه بیرده ئوسه تورغان نرسەلرنك وجودندە یولدزلارنك حرکتلری وضعلری مؤثر بولغاندە هم البته بویولدزلارنك ذاتلری وصفتلاری ممکن اولدغندان بولارنی ایجاد قیلا تورغان مخصص بولغان فاعل مختار بولوب واجب الوجود بولغان ذات کیروك والادوریاکه تسلسل لازم بولا اول ذات البته الله تعالی «بیضاوی» (انَّ فی ذٰلکَ لَآیات) درستلکده بوذکر قیلنغان نرسەلرده الوغ عبرتلر بار (لقَوْم یَعْقلُونَ) عقللارونی یۇرتوب اویلاغان قوم اوچون (وَمٰا) دخی شول نرسەلرنی الله تعالی سزنك فائدەلەنووکز اوچون مسخر قیلدی (ذَرَأَ لَکُمْ فی الْاَرْض) اول نرسەلر حیوانلار وئولەنلرنی الله تعالی سزنك فائدەکز اوچون یاراتدی (مُختَلفًا اَلْوانُهُ) اول نرسەلرنك توسلری تورلی بولغان حالدە (انَّ فی ذٰلکَ) درستلکده بوبیرده بولغان نرسەلرنی الله نك مسخر قیلوونده بولغوچیدر (لَآیَةً) الوغ عبرت (لقَوْم یَذَّکَّرُونَ) وعظلەنگان واثرلەنگان قوم اوچون الله تعالی بالق ایتی نك حلال بولووی هم انجوگه حلی دیب اطلاق قیلنو مقدە ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَهُوَ الَّذی) واول الله تعالی شوندی الله درکه (سَخَّرَ الْبَحْرَ) سزنك بالق آولاب هم توبله توشب انجو چغاروب دخی کیمه وپراخود ایله سودا ایتوب یوروب فائدەلەنووکز اوچون دیکگزنی مسخر ایتدی (لتَأْکُلُوا منْهُ) امما دیکگزده آولاو اوچون مسخر ایتدی دیکگزنی دیکگزدن آشاوکز اوچون (لَحْمًا طَریًّا) چی (سویڑی) ایتنی یعنی بالقنی (بالق ایتنی بوزلوونلدن قورقوب تیز آشالدق اوچون الله تعالی طری دیو صفتلادی) (وَتَسْتَخْرِجُوا

منه) دخی دیکگزگه چومو اوچون مسخر ایتدی دیکگزنی دیکگزدن چغارووکز اوچون (حلیة) زینت (انجو ومرجان) نی (تلبسونها) اول زینت نی کییه‌رسز یعنی خاتونلارکز کییه‌ر «خاتونلارنك زینتله‌نووی ایرلرینه محبتلی کورنر اوچون بولغانغه کوره الله تعالی کییه‌رسز دیب ایرلرگه خطاب ایلدردی گویاکه ایرلر کیگان حکمنده بولغانغه کوره» (وترى الفلك) دخی دیکگزگه آطلانو اوچون دیکگزنی مسخر ایتدی (کیمه وپاراخود ایله یورونی) بونی الله تعالی بیان ایته بوره‌وشچه دخی کیمه‌نی ارشانداق پراخوطنی کوررسون سین (مواخر فیه) دیکگزده بورنی برله‌ن صونی یاروب یوروچی (ولتبتغوا من فضله) الله تعالی بو دیکگزنی سزگه مسخر ایتدی اعتبار قیلووکز دخی الله‌نك فضلندن ایسته‌وکز (سودا ایتب یورووکز) اوچون (ولعلكم تشكرون) دخی الله‌نك نعمتنه شکر قیلووکز اوچون بو آیتده حکم جهتندن ایکی نرسه مقصود برسی بالق ایتی‌نك حلال بولووی آیتدن آچق بلندی غایه‌سی بالق ایتی عرفده ایت اسمی برله‌ن آطالمی چونکه ایت‌ده قاطیلق بولورغه کیره‌ك بالق ایتنده قان بولماغانغه کوره قاطیلق یوق شونك اوچون بر آدم ایت آشامام دیب یمین ایتسه بالق ایتی آشاسه حانث بولمی امام مالك دخی امام ثوری بو آیتدن بالق ایتی آشامام دیب یمین ایتکان آدم‌نك بالق آشاغانده حانث بولووینه استدلال قیلغان‌لار چونکه الله تعالی بالق ایتنی ایت تسمیه قیلغان دیگانلر بز جواب بیره‌مز یمین عرف‌که مبنی عرفده بالق ایتی ایت توگل مؤنه‌نیته‌که الله تعالی قرآنده کافرنی دابه دیو آطادی بر آدم دابه‌گه آطلانمام دیب یمین ایتسه کافرگه آطلانو برله‌ن حانث بولمی اوشانداق برکشی خادمنه ئه‌یتسه برنیچه درهم‌لك ایت آلوب قایت دیب خادم بالق ایتی آلوب قایتسه خوجه انکار ایتسه حقی بار ایکنچی مقصود حلی‌نك انجوگه اطلاق قیلنووی برکشی حلی کیمه‌م دیب یمین ایتسه انجودن تزلگان باو کیسه باشقه نرسه برله‌ن زینتله‌نگان بولماسه امام ابویوسف برله‌ن امام محمد قاشنده حانث بولا چونکه الله تعالی انجونی حلی دیب تسمیه ایتدی امام اعظم حانث بولمی‌دی چونکه انجو عرفده مرصع بولوب قنه کییله یمین عرف‌که مبنی‌دی (والقى فى الارض رواسى) دخی الله تعالی ییرگه طاغلار تاشلادی (یاراطدی) (ان تميد بكم) سزنك یورووکز سببلی ییرنك آرشووی وسلکنووی مکروه بولغانلقی اوچون (وانهارا) دخی ییرده یلغه‌لار یاراطدی (وسبلا) دخی یوللار یاراطدی (لعلكم تهتدون) مقصودلارکزغه کونلووکز اوچون (وعلامات) دخی ییرده الله تعالی علامتلر قیلدی یول یوروچی آدملر اول علامتلر برله‌ن مقصودلارینه کونلورلر مثلا طاغ وچوقر وجیل کبی نرسه‌لر (چاقروم وتیلیغرام باغانالاری مراد بولونی ده احتمال توتا) (وبالنجم) دخی یولدزلار برله‌ن (هم يهتدون) آدملر کیچده صولارده وقوری ییرلرده مقصودلارینه کونلور (افمن يخلق) ایا بتون نرسه‌نی یاراطقان ذات (الله تعالی) (كمن لا يخلق) هیچ نرسه یاراطماغان نرسه (صنم‌لر) کبیمی البته توگل (افلا تذكرون) ایا وعظله‌نمه‌سلرمی آدملر (وان تعدوا نعمة الله) واگر الله‌نك نعمتنی صاناساکز (لا تحصوها) صاناب بتررگه کوچکز ییتمه‌س (ان الله) درستلکده الله تعالی (لغفور رحيم) البته نعمتی‌نك شکرینی اوته‌وده بولغان کیمچیلککزنی یاراطقوچیدر هم مرحمت

قیلغوچیدر کفران نعمت قیلدقلرنی اوچون عذابلی آشقدرماس (وَاللّٰهُ یَعْلَمُ) والله تعالی بلور (مَا تُسِرُّونَ وَمَا تُعْلِنُونَ) یاشرن وآشکاره قیلغان نرسه‌لرکزنی (عمللرکزنی واعتقادلارکزنی) (وَالَّذِینَ) دخی شوندی نرسه‌لر (یَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) کافرلر اول نرسه‌لرکه الله‌دان باشقه عبادت قیلورلار یعنی کافرلرنك اوزنده‌کان معبودلری (لَا یَخْلُقُونَ شَیْئًا) هیچ نرسه‌نی یاراطماسلار (وَهُمْ یُخْلَقُونَ) حالبوکم اوزلری یاراطلمش‌لاردر (أَمْوَاتٌ) اولکلردر (غَیْرُ أَحْیَاءٍ) بالذات ترکلر اولکللردر البته معبود بولغان نرسه بالذات ترك بولوب آنارغه هیچ وقت اولم عارض بولماسقه کیره‌ك (وَمَا یَشْعُرُونَ) دخی اول معبودلر بله‌سلر (أَیَّانَ یُبْعَثُونَ) اوزلرینك یاکه عابدلرنك قایو وقتده قبرلرندن قوپارلمش بولولارینی البته معبود بولغان نرسه مونی بلورکه کیره‌ك (إِلٰهُکُمْ إِلٰهٌ وَاحِدٌ) سزنك معبودکز بر معبودر (فَالَّذِینَ) بس شوندی آدملر (لَا یُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) آخرت‌که ایمان کیترمه‌سلر (قُلُوبُهُمْ مُنْکِرَةٌ) اول آدملرنك کوکللری الله‌نك برلکنی انکار ایتوچیدر (وَهُمْ مُسْتَکْبِرُونَ) دخی آلار الله‌نك برلکنه ایمان کیتردن تکبرلنوچیلردر (لَا جَرَمَ) حق بولدی (أَنَّ اللّٰهَ) درستلکده الله تعالی (یَعْلَمُ) بلور (مَا یُسِرُّونَ وَمَا یُعْلِنُونَ) آدملرنك یاشرن قیلغان نرسه‌لرینی وآشکاره قیلغان نرسه‌لرینی هم‌هر قایوسی برابرنده تیبش جزا بیرر (إِنَّهُ) درستلکده الله تعالی (لَا یُحِبُّ الْمُسْتَکْبِرِینَ) اصلا تکبرلك قیلوچیلارنی دوست کورمه‌س اما ایمانده تکبرلك قیلوچیلارنی بیکره‌کده دوست کورمه‌س (وَإِذَا قِیلَ لَهُمْ) وهرقایچان مکه کافرلرینه ئه‌یتلسه (مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّکُمْ) ربکز محمد علیه‌السلام‌که نرسه اینلردی دیب (قَالُوا أَسَاطِیرُ الْأَوَّلِینَ) کافرلر ئه‌یتورلر آدملرنی آزدرو اوچون اولکیلرنك یالغانلارنی اینلردی دیب اینلردی دیولری خورلاو طریقنچه یاکه فرضغه بناء (لِیَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ) کافرلر بو سوزنی ئه‌یتدیلر آدملرنی آزدرو اوچون هم اوزلرینك آزغنلغلارینك گناهسنی یوکله‌و اوچون (کَامِلَةً) کامل ایتب (یَوْمَ الْقِیَامَةِ) قیامت کونینده (وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِینَ) دخی شول کشیلرنك گناهلارندان بعضسنی یوکله‌و اوچون (یُضِلُّونَهُمْ) اول کشیلرنی آزدررلار (بِغَیْرِ عِلْمٍ) بلودن باشقه بولغان‌لاری حالده اول آزدرلمش کشیلر یعنی آزغنلق دیب بله‌گانلری حالده (أَلَا) آگاه بولکز (سَاءَ مَا یَزِرُونَ) کافرلرنك یوکله‌گان نرسه‌لری نی یارزبولدی (قَدْ مَکَرَ الَّذِینَ) تحقیق شوندی آدملر مکر قیلدی پیغمبرلر حقنده (مِنْ قَبْلِهِمْ) مکه کافرلرندن بورون (فَأَتَى اللّٰهُ بُنْیَانَهُمْ) بس الله تعالی اول کافرلرنك بنالارینی خراب ایترنی قصد قیلدی (مِنَ الْقَوَاعِدِ) نیگزی جهتندن (فَخَرَّ عَلَیْهِمُ السَّقْفُ) بس اول کافرلرنك بنالاری‌نك توبه‌سی اوستلرینه جیمرلوب تؤشدی (مِنْ فَوْقِهِمْ) اوستلرندن (وَأَتَاهُمُ الْعَذَابُ) دخی اول کافرلرکه عذاب کیلدی (مِنْ حَیْثُ لَا یَشْعُرُونَ) بله‌گانلری واویلاغانلاری جهتدن * بعضیلر بو کافرلردن مراد کنعان اوغلی نمرود دیگان‌لر نمرود کوکده‌گی اشلرکه مطلع بولیم دیب بیش یوز آرشین بییکلکده کابل شهرنده برسرای بنا قیلدی الله تعالی اول سرایغی جیل‌برله‌ن هلاك ایتدی نمرودنك هم قومی‌نك اوستنه جیمرلوب تؤشدی

همه‌سی

همسی هلاك بولدی دیگانلر «بیضاوی» (ثُمَّ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ) مونك صوكنده قیامت كونده (يُخْزِيهِمْ) رسوای قیلور الله تعالی اول كافرلرنی (وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ) دخی الله تعالی ئه یتورمیلم شریكلرم قایدادیب (الَّذِينَ) شوندی شریكلرم (كُنْتُمْ تُشَاقُّونَ فِيهِمْ) اول شریكلرم حقنده مؤمنلرگه خلافلق قیلور ودشمان بولور بولدكز دیو الله تعالی‌نك شریكلرم دیب اوزینه اضافه قیلووی استهزاء اوچون یاكه مشركلرنك اضافه‌سنی حكایت اوچون (قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ) علم بیرلكان آدملر (پیغمبرلر یاكه عالملر) ئه یتور (إِنَّ الْخِزْيَ الْيَوْمَ) درستلكده بوكونده (قیامت كونده) گی رسوالق (وَالسُّوءَ) دخی یاوزلق (عذاب) (عَلَى الْكَافِرِينَ) كافرلر اوزه‌رینه‌در (الَّذِينَ) شوندی كافرلر در (تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ) اول كافرلرنی فرشته‌لر ئوتررر (جان‌لارنی آلور) (ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ) اوزلرینه ظلم قیلغانلاری حالده اول كافرلر یعنی اوزلرینی مكگولك عذاب‌كه مستحق قیلولاری سببلی اوزلرینه ظلم قیلوچیلاردر (فَأَلْقَوُا السَّلَمَ) بس ئولگان‌وقته بوی صونوبی صالورلار (بوی‌صونارلار) (مَا كُنَّا نَعْمَلُ مِنْ سُوءٍ) یاوزلقدان (كفردن) قیلور بولمادق بز دیگان‌لری حالده‌یعنی دنیاده قیلغان یاوزلقلارنی انكار ایته‌رلر (بَلَى) فرشته‌لر انكار ایتب ئه یتورلر یوق ئه‌لی یاشرمیگنه تورگز بلی‌سز یاوزلقنی قیلدكز (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالی (عَلِيمٌ) بلوچیدر (بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) سز كافرلرنك قیلغان نرسه‌كزنی (كفركزنی) هم عملكز برابرنده تیبشلی جزا بیروچیدر (فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ) بس كافرلرگه قیامت كونده ئه یتلور جهنم ایشكلرینه كرگز یعنی هر صنفكز اوزی اوچون حاضرله‌نگان ایشكدن كرسون (خَالِدِينَ فِيهَا) اول جهنمده مكگر قالغان‌لاری حالده (فَلَبِئْسَ) بس نی یاوز بولدی (مَثْوَى الْمُتَكَبِّرِينَ) تكبرلك قیلوچیلارنك باراچاق اوزنی بولغان جهنم (وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا) دخی كفردن صاقلانغان آدم‌لرگه (مؤمنلرگه) ئه یتلدی (مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ) ربكز سزگه نی نرسه اینندردی دیو (قَالُوا خَيْرًا) مؤمنلر ئه یتورلر ایزگو بولغان نرسه‌نی اینندردی دیب (لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هٰذِهِ الدُّنْيَا) بودنیاده ایزگولك قیلغان آدم‌لراوچون بولغوچیدر (حَسَنَةٌ) ایزگرلك وكوركام ترلك (وَلَدَارُ الْآخِرَةِ) دخی آخرت یورطی (یعنی ثوابی) (خَيْرٌ) دنیاده بولغان ایزگولكدن ایزگوره‌كدر (وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ) ونی خوش بولدی كفردن صاقلانوچی‌لارنك یورطی بولغان جنت (جَنَّاتُ عَدْنٍ) كفردن صاقلانوچی آدملرنك یورطی بولغان اوچماخ عدن (اقامت) اوچماخلاریدر (يَدْخُلُونَهَا) كفردن صاقلانغان آدملر اول اوچماخلارغه كررلر (تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ) اول اوچماخلارنك آستلارندان یلغه‌لار (صولار) آقغانی حالده (لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاؤُنَ) اوچماخده كرگان آدملر اوچون اوچماخده تله‌گان نرسه‌لری بولوربو آیته اشارت باربنده هرنله‌گان نرسه‌سنی طابمی‌ایكان مگر اوچماخده‌غنه طابا آلاچق ایكانچیلكنه (كَذٰلِكَ) اوشانداق یعنی ذكر قیلغان جزا كبی (يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ) الله تعالی كفردن صاقلانوچیلارنی جزا (اولوش) لر (الَّذِينَ) شوندی آدملردر كفردن صاقلانوچیلار (تَتَوَفَّاهُمُ الْمَلَائِكَةُ) اول آدملرنی فرشته‌لر ئوتررر جان‌لارونی آلور (طَيِّبِينَ) اوزلرینه كفر برله‌ن ظلم قیلودن پاك بولغان‌لاری حالده (يَقُولُونَ سَلَامٌ عَلَيْكُمُ) كفردن صاقلانوچیلارنك جان‌لارونی آلغانده

فرشته‌لر ئه‌يتورلر سزگه سلامتلك درموندان صوك سزگه مكروه نرسه ايرشمه‌س (اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ) قيامت
كوننده ئه‌يتورلر اوجماغنه كرگز (بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) دنياده قيلغان عملكزبرابرنده (هَلْ يَنْظُرُونَ)
ذكر قيلمغان كافرلر كوتمه‌سلر (اِلَّا اَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ) مگرجان‌لارونى آلورا وچون فرشته‌لرنك اوزلرينه
كيلووينى كوتەرلر (اَوْ يَاْتِيَ اَمْرُ رَبِّكَ) ياكه اى محمد (عليه السلام) ربكنك امرينك (عذابى نك ياكه
قيامتى نك) كيلووينى كوته‌رلر اول كافرلر (كَذٰلِكَ) اوشانداق يعنى بوكافرلرنك الله‌غه شركلى وسينى
يالغان توتونى قيلولارى كبى (فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) بوكافرلردن (مكه‌كافرلرندن) بورون بولغان كافرلرده
الله‌غه شركنى پيغمبرلرينى يالغانغه توتونى قيلديلار بس اول كافرلر هلاك بولدى بوكافرلرده شولاى
هلاك بولورلار (وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ) دخى كافرلرنى هلاك قيلووى سببلى الله‌تعالى كافرلرگه ظلم (جبر) ايتمه‌دى
(وَلٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) لـكن اول كافرلر كفرلرى سببلى اوزلرينه ظلم قيلوچى بولديلار (فَاَصَابَهُمْ
سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا) بس اول كافرلرگه عمل قيلغان نرسه‌لرينك ياوزلقلارى (جزالارى) ايرشدى (وَحَاقَ
بِهِمْ) دخى اول كافرلرنى احاطه قيلدى چولغاب آلدى (مَا) شول نرسه يعنى شول نرسه‌نك جزاسى عذاب
(كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِؤُنَ) اول نرسه‌نى خورغه صايور بولديلار (وَقَالَ الَّذِينَ اَشْرَكُوا) دخى عبادتده الله‌غه شريك
اثبات قيلوچى كافرلر ئه‌يتدى (لَوْ شَاءَ اللّٰهُ) اگر الله‌تعالى تلەسه ايدى (مَا عَبَدْنَا مِنْ دُونِهِ) الله‌دان باشقه بز
عبادت قيلماس ايدك (مِنْ شَيْءٍ) هيچ نرسه‌گه (نَحْنُ وَلَا آبَاؤُنَا) بزده‌دخى آتالارمزده عبادت قيلماس ايدى
(وَلَا حَرَّمْنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ) دخى بز الله‌دان باشقه هيچ نرسه‌نى حرام ديوحكم قيلا آلماس ايدك بوسوزنى
مشركلر رسول الله‌نك پيغمبر بولووينى هم تكليفنى انكار ايتوب خورلاب ئه‌يتديلر الله تعالى تلەگان
نرسه واجب وتلەمه‌گان نرسه‌سى ممتنع مونده تكليفنك فائده‌سى بوق ديديلر (كَذٰلِكَ) اوشانداق
يعنى بوكافرلر قيلغان كبى (فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ) بوكافرلردن الك بولغانلاريده شولاى قيلدى يعنى الله‌غه
مشرك بولديلارهم الله‌تعالى حلال قيلغان نرسه‌نى حرام قيلديلار (فَهَلْ عَلَى الرُّسُلِ) بس رسولرا وزه‌ريده
واجب بولماس (اِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) مگر الله‌تعالى يمى قيلغان نرسه‌نى ظاهر ايرشدروگده واجب بولور (وَلَقَدْ بَعَثْنَا
فِي كُلِّ اُمَّةٍ) وتحقيق بزهر امتكه يبه‌ردك (رَسُولًا) پيغمبرنى (اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ) قوملرينه الله‌غه عبادت قيلكز ديب
بۇيورو وبرلەن (وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ) دخى قوملريده شيطانغه عبادت قيلودان صاقلانكز ديب بۇيورو وبرلەن
يعنى بوطريق امر قيلكز ديب يبه‌ردك (فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللّٰهُ) بس اول امتدن (پيغمبرلرنك حقلقغه
كوندروگه طرشولارى سببلى) الله‌نك ايمانغه كوندرگانلرى باردر (وَمِنْهُمْ مَنْ) دخى اول امتدن
شوندى آدملر باردر (حَقَّتْ عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ) اول آدملر اوزريده آزغنلق ثابت بولدى (فَسِيرُوا فِي
الْاَرْضِ) بس بيرده سير قيلكزاى قريشلر (فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ) بس اعتبار قيلوب قاراكز نيچك بولدى
(عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ) پيغمبرلرنى يالغانغه توتوچيلارنك (عاد ثمود قومى كبيلرنك) صوكغى حالى (اِنْ تَحْرِصْ
عَلَى هُدَاهُمْ) اى محمد (عليه السلام) اگر سين قومكنى ايمانغه كوندروگه حريص بولسانكده (فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي)

بس

بس درستلکده الله تعالی ایمانغه کوندرمه‌س (مَنْ يُضْلِلْ) الله تعالی آنك آزغنلغینی تلهگان آدمنی (وَمَا لَهُمْ مِنْ نَاصِرِينَ) دخی اول الله تعالی آزغنلغلارنی تلهگان آدملرا وچون هیچ یارده‌مچیلر (عذابنی بیبه‌روچیلر) بوقدر (وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ) دخی بعضلی انکار ایتوچی کافرلر الله برلهن یمین ایتدیلر (جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ) یمین‌لری‌نك غایه‌سی (چیگی) برلهن (لَا يَبْعَثُ اللَّهُ مَنْ يَمُوتُ) الله تعالی ثولگان آدملرنی قبرلرندن قوبارماس دیو (بَلَى) الله تعالی بوسوزلرینی رد قیلوب ثه‌یته‌در بلی قوبارر دیو (وَعْدًا) الله تعالی ثولگان آدملرنی قبرلرندن قوبارو برلهن وعده قیلماق برلهن وعده قیلدی (عَلَيْهِ) الله تعالی اوزه‌رنده‌در اول وعده‌نی بیر ینه بیتکرو (حَقًّا) حق بولغان وعده برلهن وعده قیلدی (وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ) لکن آدملرنك کوبسی (لَا يَعْلَمُونَ) قبرلرندن قوبارامش بولولارنی بامه‌سلر (لِيُبَيِّنَ لَهُمُ) الله تعالی آدملرنی قبرلرندن قوبارر آدملرگه بیان قیلو اوچون (الَّذِي) شول نرسه‌نی (حقلقنی) (يَخْتَلِفُونَ فِيهِ) اول نرسه‌ده آدملر اختلاف قیلورلار (وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا) دخی کافر بولغان آدملر بلسون اوچون آدملرنی قبرلرندن قوبارر (أَنَّهُمْ) درستلکده اول کافر بولغان آدملر (كَانُوا كَاذِبِينَ) یالغانچیلار بولدیلار یعنی آدملرنی قبرلرندن قوبارو غه حکمت مقتضی بولغان داعی بولغان سبب ثواب هم عقاب برلهن حق برلهن باطل آراسنی هم حقلقده بولغان آدم برلهن باطللقده بولغان آدم آراسنی آیرو (إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ) بودر باشقه توگل در هرنرسه‌نك بولووی‌اچون بزنك سوزمز (إِذَا أَرَدْنَاهُ) هرقایچان اول نرسه‌نی بارقیلونی تله‌سه‌ك (أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ) اول نرسه‌گه بول سین دیب ثه‌یتوومزدر (فَيَكُونُ) بس بولور اول نرسه یعنی بزگه هیچ‌بر نرسه‌نی بارقیلو آغر توگل در یالغز اراده‌مزنك تعلقی برلهن بار بولور (وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ) دخی شوندی آدملر الله یولنده (مکه‌دن) هجرت قیلدیلار (مِنْ بَعْدِ مَا ظُلِمُوا) ظلم قیلنغان‌لاری صوکنده موندان مراد قریشلر طرفندن ظلم چیککان رسول‌الله هم‌مهاجرلردر بولارنك بعضسی حبشه‌گه بعضسی مدینه‌گه هجرت قیلدیلار یاکه رسول‌الله مدینه‌گه هجرت قیلغان‌نك صوکنده مکه‌ده محبوس برلوب مظلوم بولغان صحابه‌لر مراد: بلال صهیب هم حباب عمار عابس ابوجندل سهیل کبیلر (رضی الله تعالی عنهم اجمعین) (لَنُبَوِّئَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً) مظلوم بولغان‌نك صوکنده مکه‌دن هجرت قیلغان آدملرگه کورکام منزل (مدینه‌نی) حاضرلرمز (وَلَأَجْرُ الْآخِرَةِ أَكْبَرُ) دخی آخرت اجری الوغراقدر دنیاده بیرلگان اجردن (لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ) اگر کافرلر الله‌نك مهاجرلرگه دنیا وآخرت سعادتی جیغانلقنی بلسه‌لر (الَّذِينَ صَبَرُوا) مظلوم بولغان‌نك صوکنده هجرت قیلغان آدملر شوندی آدملردر کافرلرنك رنجتوویته صبرلق قیلدیلار (وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ) دخی ربلری اوزه‌رینه اشلرینی طابشررر بولدیلار (وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ) ای محمد علیه‌السلام بزسیندن الك پیغمبر ایتب بیبه‌رمه‌دك (إِلَّا رِجَالًا) مگر ایرلرنی بیبه‌ردك فرشته‌لر بیبه‌رمه‌دك (نُوحِي إِلَيْهِمْ) اول رسوللرگه وحی قیلورمز بوسوز قریشلرنی رد بولاقریشلر ثه‌یتدیلر «الله تعالی آدملر آراسندن پیغمبر بیبه‌رمه‌کنن پاك پیغمبر بیبه‌رسه فرشته‌دن بیبه‌رر ایدی» دیو یعنی الله تعالی‌نك عادتی جاری بولدی دعوتی عامه‌اوچون فرشته‌لر تلی اوزه‌رینه وحی قیلنغان

آدملرنی پیغمبر ایتب یبیه‌رو برلهن (فَاسْئَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ) اگر بواشده شك قیلساگز علم اهللدن صوراگز (اِنْ كُنْتُمْ لَاتَعْلَمُونَ) اگر اوزگز بلمه‌س بولساگز بوآیت دلالت قیلادر الله‌تعالی‌نك دعوی عامه اوچون خاتوننی دخی صبی‌نی پیغمبر ایتب یبیه‌رمه‌وینه اما فرشته‌لردن پیغمبرلر بولسه‌ده آلار دعوی عامه اوچون مبعوث توگل بلکه فرشته‌لرگه یاکه پیغمبرلرگه مبعوث (بالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ) بز پیغمبرلرنی یبیه‌ردك ظاهر معجزه‌لر هم کتابلر برلهن (وَاَنْزَلْنَا اِلَيْكَ الذِّكْرَ) دخی ای محمد علیه السلام بیکا ذکر (قرآن) ایندردك (لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ) آدملرگه بیان قیلووك اوچون (مَانُزِّلَ اِلَيْهِمْ) آدملرگه ایندرلگان نرسه‌نی (حلال وحرام ضرر وفائده‌لرنی) (وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ) دخی آدملر فکر قیلسون‌لار اوچون ایندردك (اَفَاَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ) ایا یاوزلغلار برلهن حیله قیلغان آدملر امین بولدیلارمی (اَنْ يَخْسِفَ اللّٰهُ بِهِمُ) آلارنی الله‌نك یوتدروونداں (الْاَرْضَ) یبردن * یوآدملردن پیغمبرلرنی هلاك ایته‌رگه حیله قیلغان آدملر مراد (اَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ) یایسه یوآدملر اوزه‌رینه عذابنك کیلووندن امین بولدیلارمی (مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ) بلمه‌گان‌لری جهتدن (کینه‌تدن) اولگسی‌نك مثالی قارون ایکنجسی‌نك مثالی قوم لوط کبی (اَوْ يَاْخُذَهُمْ فِي تَقَلُّبِهِمْ) یایسه تصرف قیلا تورغان اورنلارنده (سیرقیلا تورغان وسودا ایته تورغان اورن‌لارنده) الله‌نك عذاب برلهن اوزلرینی توتووندان امین بولدیلارمی (فَمَاهُمْ بِمُعْجِزِينَ) بس کافرلر عذاب قیلودان الله‌نی عاجز قیلوچی توگل‌لردر (اَوْ يَاْخُذَهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ) یایسه اوزلرینی الله‌نك قورقو حاللرنده عذاب برلهن توتووندان امین بولورلارمی یاکه تخوفنك معناسی آز-آز اوزلرینی ومالارونی کیمتو اوزه‌رنده بولغان‌لاری حالده عذاب برلهن الله‌نك توتووندان امین بولورلارمی معناسنده * حضرت عمر بروقتده منبراوستونده چاغنده بوآیتده‌گی تخوف کلمه‌سی حقنده نی‌ئه‌یته‌سز دیدی همه‌سی سکوت ایتدیلر هذیل قبیله‌سیندن برقارت توروب بوبزنك تلمز تخوف تنقص معناسنده ابوبکر اسملی شاعرمز آنا توه‌سنی صفتلاب (تخوف الرجل منها تامکا قردا * کما تخوف عودالنبعة السفن) دیدی حضرت عمرعربلر شعرلرنده تخوف‌نك تنقص معناسنده‌بولوینی بله‌لرمی دیدی بوقارت بلی بله‌لر دیدی حضرت عمر اوز دیوانگزغه لازم بولگز آداشماسز دیدی بزنك دیوانمز نرسه دیدیلر حضرت عمر جاهلیت زمانده‌غی شعر اول شعرده کتابگزنك تفسیری سوزگزنك معناسی بار دیدی (فَاِنَّ رَبَّكُمْ) بس درستلکده سزنك ربگز (لَرَؤُفٌ رَحِيمٌ) شفقتلی ومرحمتلی‌در عذابنی آشقدرماس (اَوَلَمْ يَرَوْا) قارامادیمو کافرلر (اِلٰى مَاخَلَقَ اللّٰهُ) الله‌تعالی یاراطقان نرسه‌گه (مِنْ شَيْءٍ) کوله‌گالی نرسه‌لردن آغاج وطاغ کبی البته قارادیلار (يَتَفَيَّؤُا ظِلَالُهُ) اول نرسه‌لرنك کوله‌گه‌لری آوشر (عَنِ الْيَمِينِ) اوك یاقلاردان (وَالشَّمَائِلِ) دخی صول یاقلاردان (سُجَّدًا لِلّٰهِ) اول کوله‌گه‌لر سجده قیلغانلاری (ایبلگانلری) حالده (وَهُمْ دَاخِرُونَ) حالبوکم اول کوله‌گه‌لر توبه‌نچیلك قیلوچیلاردر یعنی الله تعالی اوگلارندان وصوللارندان آوشغوچی کوله‌گه‌لری بولغان نرسه‌لرنی یاراتدی شونارغه قارامادیلارمی اول کوله‌گه‌لر

الله غه بوی صونغان لاری حالده بر یاقدان ایکنچی یاقغه کیری قایتورلار (وَلِلّٰهِ يَسْجُدُ) دخی الله تعالی‌گه سجده قیلور (بوی صونار) (مَا فِي السَّمٰوٰاتِ) کوکلرده بولغان نرسه‌لر (وَمَا فِي الْأَرْضِ) دخی ییرلرده بولغان نرسه‌لر (مِنْ دَابَّةٍ) کوکلرده هم ییرلرده یوری تورغان حیوانلاردان (وَالْمَلَائِكَةُ) دخی فرشته‌لر سجده قیلور مجردات‌نی جسمانیت که عطف بولا (وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ) حالبوکم فرشته‌لردن هیچ برسی الله‌نك عبادتندن تکبرله‌نمه‌سلر (يَخَافُونَ رَبَّهُمْ) ربلرندن قورقارلار اول فرشته‌لر (مِنْ فَوْقِهِمْ) ربلری‌نك اوستلرندن عذاب ییبه‌روندن (وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ) دخی فرشته‌لر اوزلرینه بویورولغان نرسه‌لرنی قیلورلار بو آیت دلالت قیلادر فرشته‌لرنك مکلف بولولارینه هم قورقو برله‌ن امید ایتو آراسنده بولولارینه (وَقَالَ اللّٰهُ) دخی الله تعالی ئه‌یتدی (لَا تَتَّخِذُوا إِلٰهَيْنِ اثْنَيْنِ) ایکی معبود توتماکز (إِنَّمَا هُوَ إِلٰهٌ وَاحِدٌ) بو در باشقه توگلدر معبود بر گنه در (فَإِيَّايَ فَارْهَبُونِ) بس میندن گنه قورقکز باشقه هیچ نرسه‌دن قورقماکز (وَلَهُ مَا فِي السَّمٰوٰاتِ) واول الله تعالی اوچوندر کوکلرده بولغان نرسه‌لر (وَالْأَرْضِ) دخی ییرلرده بولغان نرسه‌لر (وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا) دخی لازم بولغان حالده دین (طاعت) الله تعالی اوچون گنه‌در (أَفَغَيْرَ اللّٰهِ تَتَّقُونَ) ایا الله‌دان باشقه‌دان قورقاسزمی حالبوکم الله‌دان باشقه سزگه فائده بیروچی بولماغان کبی ضرر بیروچی‌ده یوقدر (وَمَا بِكُمْ) دخی سزده بولغان نرسه (مِنْ نِعْمَةٍ) نعمتدن بولغوچی اول (فَمِنَ اللّٰهِ) بس اول سزده بولغان نعمت الله‌داندر (ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ) مونك صوکنده هر قایچان سزنی ضرر (آورو وفقیرلك) توتسه (فَإِلَيْهِ تَجْأَرُونَ) بس اول الله تعالی گه‌گنه یالبارسز (ثُمَّ إِذَا كَشَفَ الضُّرَّ) مونك صوکنده الله تعالی ضررنی آچسه (ییبه‌رسه) (عَنْكُمْ) سزلردن (إِذَا فَرِيقٌ مِنْكُمْ) شول وقتدوق سزلردن برجماعت (بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ) ربلرینه شرك قیلورلار (لِيَكْفُرُوا) انکار قیلولاری اوچون ربلرینه شرك قیلورلار (بِمَا آتَيْنَاهُمْ) بز آلارغه بیرگان نرسه‌نی (نعمتنی) (فَتَمَتَّعُوا) بس دنیا لذتلری برله‌ن فائده‌له‌نکز (فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ) بس صوکغی حالکز نیچك بولوویني تیز بلورسز (وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ) مشرکلر هیچ نرسه بلمی تورغان جانسز نرسه‌لرگه (صنم‌لرگه) قیلورلار (نَصِيبًا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ) بز اوزلرینه ایرشدرگان نرسه‌دن اولوشنی یعنی ایگنلردن ویمشلردن صنم‌لرینه اولوش قیلورلار (تَاللّٰهِ لَتُسْأَلُنَّ) الله تعالی ئه‌یته‌در قسم ایتب ئه‌یته‌من البته صورالمش بولورسز (عَمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ) افترا قیلغان نرسه‌لرکزدن یعنی صنملر معبودلر دیب الله‌غه افترا قیلغان نرسه‌لرکزدن (وَيَجْعَلُونَ لِلّٰهِ الْبَنَاتِ) دخی مشرکلر الله اوچون قزلار قیلورلار خزاعه هم کنانه قبیله‌سی فرشته‌لر الله‌نك قزلاری دیگانلر (سُبْحَانَهُ) کافرلرنك باطل زعملرندن پاك بولدی الله تعالی (وَلَهُمْ مَا يَشْتَهُونَ) دخی کافرلرگه بولور آرزو قیلغان ویاراتقان نرسه‌لری یعنی ایر بالالار یعنی مشرکلر اوزلری یاراطماغان قز بالالارنی بالادان پاك بولغان الله تعالی‌گه قیلوب ایر بالالارنی اوزلرینه اختیار قیلورلار (وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ) وهر قایچان کافرلرنك برسنه سوینچ بیرلسه (بِالْأُنْثَى) قزبالا برله‌ن یعنی اهلیه‌سی‌نك قزبالا دنیاغه کیترووی برله‌ن (ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا) خورلانووندن

هم آدملردن اویالوندن یوزی قارا بولوب ئهورلور (وَهُوَ كَظِيمٌ) حالبوکم اول کافرلرنك خاتونله آچووی کیلوندن اچی قایغوبرلهن طولودر (يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ) خلقدن یاشرنور (مِن سُوءِ مَا) شول نرسه‌نك یاوزلغندن (بُشِّرَ بِهِ) اول نرسه برلهن سوینج بیرلدی یعنی عرفلرنده قز بالانك دنیاغه کیلووی یاوزلغندن صایلغان (أَيُمْسِكُهُ) ایا بو قز بالانی ئوترمی قالدررمی (عَلَىٰ هُونٍ) خورلقده بولغان حالده (أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ) یایسه بو قز بالانی توفراق‌غه کومه‌رمی یعنی قزبالا دنیاغه کیلو برلهن سیونژینج بیرلگان کافر فکرقیلور مونی خورلق بولسه‌ده ئوترمی قالدریه‌می یاکه توفراقغه یاشریه‌می (کومیه‌می) دیب (أَلَا) آگاه بولگز (سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ) بو کافرلرنك حکم ایتکان نرسه‌لری نی عجب یاوز بولدی یعنی بالادن پاك بولغان الله تعالی‌گه قزلارنی نسبت بیرولری (لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) آخرتکه ایمان کیترمه‌گان آدم‌لرگه بولور (مَثَلُ السَّوْءِ) یاوزلق صفتی یعنی تناسل اوچون قزلارغه محتاج بولا توروب قز بالالارنی ئوترولری ومکروه کورولری (وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ) دخی الله تعالی اوچوندر بلند صفت یعنی وجوب ذاتی محاوقلار صفتندن منزه‌بولو (وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ) واول الله‌تعالی هر اشده غالبدر وحکمت ایه‌سیدر (وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ) واگر الله‌تعالی آدملرنی عذاب قیلسه ایدی (بِظُلْمِهِمْ) ظلم‌لاری (کفرلری وگناهلاری) سببلی (مَا تَرَكَ عَلَيْهَا مِن دَابَّةٍ) یبر اوزرنده هیچ یوُری تورغان جان ایه‌سی قالدرماس ایدی (وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ) لکن الله‌تعالی آدملرنی هلاك قیلمی کیچکدرر (إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى) آطالمش مدت‌که قدری تناسل بقمه‌سون اوچون شونك اوچونده ئه‌یتلدی اگر آنالار هلاك قیلسه ایدی بالالار قالماس ایدی دیب (فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ) بس هرقایچان آدملرنك عذاب مدتلری کیلسه (لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً) بر آز زمانغه‌بولسه شول مدتدن کیچکترلمه‌سلردە (وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ) دخی الکده قیلنماسلار بلکه مدت کیلگاچده هلاك بولورلار (وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ) دخی مشرکلر الله اوچون قیلورلار اوزلری نلك مکروه کورگان نرسه‌لرینی (قزلارونی) (وَتَصِفُ أَلْسِنَتُهُمُ الْكَذِبَ) دخی مشرکلرنك تللری یالغانچی صفت‌لار (ئه‌یتور) (أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ) اول یالغان شولدر درستلکده اول مشرکلر اوچوندر جنت (لَا جَرَمَ) شکسز ثابت بولدی (أَنَّ لَهُمُ النَّارَ) درستلکده اول مشرکلرگه تموغدر (وَأَنَّهُم مُّفْرَطُونَ) دخی درستلکده اول مشرکلر تموغده قالمشلاردر (تَاللَّهِ لَقَدْ أَرْسَلْنَا) الله‌تعالی قسم ایتب ئه‌ینه درای محمد علیه السلام تحقیق رسوللر یبه‌ردك بز (إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ) سیندن الك بولغان امتلرگه (فَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ) بس اول امتلرگه شیطان کورکام ایتب کورسه‌تدی (أَعْمَالَهُمْ) عمللرینی شونك اوچون ئه‌شه کی‌لك لرنده دوام ایتدیلر وپیغمبرلرنی یالغانغه توتدیلار (فَهُوَ وَلِيُّهُمُ الْيَوْمَ) بس اول شیطان بو کونده (دنیاده) اول اوتکان امت کافرلرینك خوجه‌لاریدر (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) دخی قیامتده اول اوتکانده‌گی امتلرنك کافرلرینه رنجتکوچی عذاب بولور (وَمَا أَنزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ) ای محمد علیه السلام سینك اوزه‌رکه کتاب (قرآن) ایندرمه‌دك بز (إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ) مگر ایندردك سینك آدملرگه بیان قیلووك اوچون (الَّذِي) شول نرسه‌نی (الله‌نك برلگنی تقدیرنی قیامت حاللرینی ومکملرینی) (اخْتَلَفُوا فِيهِ) آدملر اول نرسه‌ده اختلاف

قیلدیلار

قیلدیلار (وَهُدًى وَرَحْمَةً) دخی حقلق‌غه کوندکوچی هم رحمت ایتب ایندردك (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) اول کتابقه (قرآنغه) ایمان کیترکان قومکه (وَاللّٰهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً) والله تعالی کوکدن (بولوطدان) صونی ایندردی (فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا) بس اول صو برلەن ئولکان‌نك صوکنده ییرنی ترکزدی یعنی اول صو برلەن ییر کیبب بتکان‌نك صوکنده تورلی ئولەنلر ئوسدردی (إِنَّ فِي ذٰلِكَ) درستلکده بو ذکر قیلنغان نرسەلرده بولغوچیدر (لَآيَةً) علامت (لِقَوْمٍ يَسْمَعُونَ) فکر برلەن انصاف برلەن سوزنی ایشته تورغان قوم اوچون (وَإِنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً) دخی درستلکده سزنك اوچون دورت آیاقلی حیوانلارده الوغ عبرت بولغوچیدر (نُسْقِيكُمْ مِمَّا فِي بُطُونِهِ) سزنی اول دورت آیاقلی حیوانلارنك اچلرنده بولغان نرسەدن صوغاررمز (انعام اسم جمع بولدقندان مفرد حکمنده شونك اوچون بواورنده لفظغه قاراب ضمیرنی مؤنث کیترلمەکان مؤمنون سورەسنده معناغه قاراب مؤنث کیترلکان) (مِنْ بَيْنِ فَرْثٍ وَدَمٍ) اچەکی اچندەکی تیزەك توبی برلەن قان آراسندان (لَبَنًا خَالِصًا سَائِغًا لِلشَّارِبِينَ) اچوچی آدملرکه بوغازلارندن جیکل اوته تورغان صاف سوتنی صوغارر حیوان آزقنی آشاغان صوکنده اول آزق اچەکده پشسه شول آزقنك توبەنی توب (فرث) بولوب اورطاسی سوت، اوستی قان بولا بس اول آزقنك اورطاسی سوت مادەسی بولوب اوستی قان مادەسی بولالالر بوایکی ماده اچەکده قرارلانمیلار بلکه یورك اچەکدەکی سکگان طعام‌نك صاف بولغانینی اوزینه آلا طعام‌نك توبی ایکنچی مرتبه آشاب سکشکانکه قدر اچەکده تورا دیگانلر * سکر (خمر) مسئلەسی حقنده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ) دخی خرما آغاچلارینك ییمشلرندن (وَالْأَعْنَابِ) دخی یوزوم آغاچلارینك ییمشلرندن (تَتَّخِذُونَ مِنْهُ سَكَرًا) خرما و یوزم ییمشلرینك صغندیسندن خمر یاصارسز (وَرِزْقًا حَسَنًا) دخی کورکام رزق یاصارسز یعنی خرما و یوزوم هم سرکه بعضیلار سکردن خمر مراد دیگانلر بو وقت بو آیت منسوخ بولا بعضیلار یوزم و خرما صغندیسی مراد دیگانلر (اوچدن بری بتکان‌گه قدر قایناتلوبده ایسرترلك مرتبەسنه قدر آچتلغان بولا امام اعظم برلەن امام ابویوسف قاشنده بو حلال بولا ایسرگانچه اچمەسه هم دلیللری شول آیت هم رسول الله‌نك «اَلْخَمْرُ حَرَامٌ لِعَيْنِهَا وَالسُّكْرُ مِنْ كُلِّ شَرَابٍ» حدیثی یعنی خمر ذاتی اوچون حرام هم هربر اچملکدن اچب ایسرو حرام اما ایسرگانچه اچمەسه حرام بولمی دیگانلر ایسرونك حدی (چیگی) فقهاء کتابلارنده معلوم (إِنَّ فِي ذٰلِكَ لَآيَةً) درستلکده بو ذکر قیلنغان نرسەلرده الله‌نك کمال قدرتنه علامت باردر (لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ) عقللرنی استعمال قیلوب فکر قیلغان قوم اوچون (وَأَوْحَى رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ) ای محمد (علیه السلام) ربك اومارطا قورتینه وحی قیلدی یعنی کوکلنه طاشلادی (أَنِ اتَّخِذِي) توت یاصا سین دیو (مِنَ الْجِبَالِ) طاغلاردان (بُيُوتًا) ئویلرنی (وَمِنَ الشَّجَرِ) دخی آغاچدن (وَمِمَّا يَعْرِشُونَ) دخی آدملرنك بناء قیلغان نرسەلرندن یعنی طاونك و آغاچنك هم آدملرنك بنالاری‌نك بعضسندن بعض اورن‌لارده ئوی‌لر یاصا دیو الهام قیلدی الله تعالی بال یاصار اوچون اومارطا قورتینك بناء قیلغان نرسەسنی ئوی‌دیب آطاغان کورکاملکده

آدملر بنا سنه اوخشاغانلغی اوچون حتی اومارطا قورتی بنا قیلغان نرسه نی مهندسلرنك عالملریده
قوراللار ونجکه فکرلر ایله گنه یاصارلار الله تعالی نك اومارطا قورتی نك حالنی ذکر قیلووید. شول
حکمت که مبنی بولسه کیره‌ك (ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ) مونك صوگنده یمشلرنك کلسندن آشاسین دیب الهام
قیلدی یعنی نفسك آرزو قیلغان یمشنك آچیسندن توچی سندن آشا (فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ) بس ربکنك
یوللاریله کر دیب ربك وحی قیلدی (ذُلُلًا) اول یوللار بوی صونغان لاری حالده (يَخْرُجُ مِنْ بُطُونِهَا)
اومارطا قورتلاریدك اچلرندن چغار (شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ) توسلری تورلی بولغان اچملك
(بال) بعضیلار بو آیت برله بوطریق استدلال قیلغان لار اومارطا قورتی خرش ایسلی چه‌چه‌کلرنی
هم خوش ایسلی یافراقلارنی آشارده بولار قورتنك اچنده بال بولوب ثه‌ورلور قشقه اوزینه آزق بولسون
اوچون بوبالنی قوصار دیب بعضیلار بوطریق استدلال قیلغان لار اومارطا قورطلاری یافراقلارغه وچه‌چه کلرگه
تارالغان طاطلی وکچك چقنك جزئلرینی چوبلرلر مونی اوزلری یاصاغان ثویارگه صالورلار قشقه
اوزلرینه آزق بولسون اوچون شول ثوی لرده صالنغان نرسه دن بال برلوردیو بولار بطون نی آغز برله
تفسیر اینکانلر (فیه شفاء للناس) آدملرگه اول بالده (نفعلده یاکه ایکنچی نرسه گه قوشوب) شفا
باردر البته بوشفا آدم لرنك طبیعت لرینه قاراب بولورغه تییش بعض آدملرگه بال ضرر لی شونك
اوچون بعض آدملرگه شفا دیر تفسیر ایتکان مفسرلرده بار (ارَّ فِي ذَالِكَ) درستلکده بوذکر قیلغان نرسه ده
(اومارطا قورتی نك بونچکه عاملرنی باوونده وبو عجیب اشلرنی قیلاوونده) باردر (لَآيَةً) الوغ علامت
(لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ) فکر قیلغان قوم اوچون (وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ) والله تعالی سزنی یاراطدی (ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ) مونك
صوگنده سزنی تورلی اجللر برله ثوترر (وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَى أَرْذَلِ الْعُمُرِ) وسزدن باردر عمرنك ایك
ناچارینه قایتارلغان آدمار یعنی بیك قارتایوب ثولگان آدملر ارذل عمرنی بعضیلار توقسان بیش
بعضیلار بیتمش بیش یاش دیگانلر (لِكَيْلَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا) الله تعالی نك بعض بنالرنی عمرنك ایك
ناچارینه قدر ایرشدروی یاگان نك صوگنده هیچ نرسه نی بامه‌سون اوچون یعنی قوتنك وعقلنك
ضعیف اکنده صبیاق حالنه اوخشاغوچی بولوب ثه‌ورلسون اوچون (انَّ اللَّهَ) درستلکده الله تعالی (عَلِيمٌ
قَدِيرٌ) عمرلرنك مقداریني یاگوچیدر هم تلگان نرسه سنه کوچی یتکوچیدر یاش لرنی ثوترر
وقارتلارنی سلامت قالدرر (وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ) والله تعالی سزنك بعضکزنی آرتق قیلدی (عَلَى بَعْضٍ)
بعضکز اوزه‌رینه (فِي الرِّزْقِ) رزقده بعضکزنی بای وبعضکزنی فقیر بعضکزنی خوجه وبعضکزنی قل
ایتدی (فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا) بس رزقده آرتق قیلنغان آدملر (خوجه‌لار وبای‌لار) توگل‌در (بِرَادِّي
رِزْقِهِمْ) اوز رزقلارونی بیروچی (عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ) اولك قوللاری مالك بولغان نرسه گه (قللارغه
اوشاندای قل حکمنده بولغان فقیرلرگه) (فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ) بس خوجه‌لار وبایلار قللار وفقیرلر رزقده
همه‌سی برابردر یعنی همه‌سنی الله تعالی رزقلاندرر بس خوجه‌لارنك وبای‌لارنك قللارغه وفقیرلرگه
بیرگان رزقلاری قللارنك وفقیرلرنك اوز رزق لاریدر (أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ) ایا الله نك نعمتنی

انکار قیلورلارمی (وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ) دخی الله تعالی سزنك اوچون یاراطدی (مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا) اوز جنسکزدن بولغان خاتونلارنی کمال موانسه والفت حاصل ایتسونلر اوچون (وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ) دخی سزنك اوچون خاتونلارکزدان یاراطدی (بَنِينَ وَحَفَدَةً) بالالارنی وبالالارنك بالالارونی (وَرَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ) دخی سزنی حلال ولذیذ طعام لردن رزقلاندردی (أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ) ایاباطلکه ایمان کیترلرمی یعنی صنم لر فائده بیررذیب کوکللری ایله اشانورلارمی (وَبِنِعْمَتِ اللّٰهِ) دخی الله نك نعمتی (هُمْ يَكْفُرُونَ) آلار انکار ایته رلر (وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ) دخی الله غه باشقه نرسه کم عبادت قیلورلار (مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ) اوزلرینه ملکله نمه کان نرسه لرکه (صنم لرکه) (رِزْقًا مِنَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ) کوکلردن هم یبرلردن رزقنی (شَيْئًا) یعنی هیچ نرسه نی (وَلَا يَسْتَطِيعُونَ) دخی کوکلردن هم یبرلردن هیچ نرسه نی مالك بولوغه کوچلریده یتمه س یعنی کافرلر الله نك نعمتله کفران قیلوب شوندی عاجز بولغان صنم لرکه عبادت قیلورلار (فَلَا تَضْرِبُوا لِلّٰهِ الْأَمْثَالَ) بس الله تعالی کم عبادت ده شریك ایتب مثل لرنی ویلما کز (إِنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ) درستلکده الله تعالی بلور سزنك اشکزنك بوزوق اش ایدکنی (وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ) حالبوکم سز اشکزنك بوزوق ایدکنی بلمه سز ٭ رزقنی بیان مسئله سنده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی هم اوزینه مثل کورسه تدی هم کافرلرنك عبادتده الله تعالی کم شریك قیلغان نرسه لرینه مثل کورسه تدی (ضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا) الله تعالی مثل بیان ایتدی (عَبْدًا مَمْلُوكًا) ملکله نمش قلنی (لَا يَقْدِرُ عَلٰى شَيْءٍ) اول قلنك تصرفدن هیچ نرسه اوزه رینه کوچی یتمه س (وَمَنْ) دخی شول آزاد کشینی بیان قیلدی (رَزَقْنَاهُ مِنَّا) اوزمزدن اول آزاد کشینی رزقلاندردق (رِزْقًا حَسَنًا) کورکام رزق برله ن (فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ) بس اول آزاد کشی هر رزقلاندرغان نرسه دن صرف قیلور (سِرًّا وَجَهْرًا) یاشرن وآشکاره یا که قلدن کافر آزاد کشیدن مؤمن مراد (هَلْ يَسْتَوُونَ) بوایکسی (یعنی بقونله ی تصرفدن عاجز بولغان قل برله ن یاشرن وآشکاره مال صرف اینکان آزاد کشی) برابر بولورلارمی؟ البته برابر توکللردر بس تصرفده مستقل بولغان الله تعالی کم بقونله ی تصرفدن عاجز بولغان صنم لر نیچك شریك بولسونلار (اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ) هر بر مافتاو صفتی الله غه در یعنی الله تعالی بوایکسی برابر بولورلارمی دیب صوراغاچ گویا که کافرلر بلی برابر بولماس لار دیب جواب بیردیلر الله تعالی کافرلرنك افراری اوزه ریله الحمد لله دیدی یا که الحمد لله دیب ثه یت دیو رسول الله غه خطاب بولور بو آیتده مقصود بالذات الله تعالی نك شأنی نك یا که مؤمن نك شأنی نك بلندلکی اوچون هم صنم لرنی یا که کافرلرنی حقارت اوچون ضرب مثل بولسه ده لکن بو آیتدن مفهوم بولادر کامل قلنك جمیع تصرفاتدن هم ملکدن عاجز بولووی (بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ) یاکه کافرلرنك کوبسی بلمه سلر (وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا) دخی الله تعالی مثل بیان ایتدی (رَجُلَيْنِ) ایکی ایرنی (أَحَدُهُمَا أَبْكَمُ) اول ایکی ایرنك برسی تلسزدر اوزیده هیچ نرسه آکلاماس هم کشی کم ده هیچ نرسه ده آکلاتا آلماس (عادتده یاشدن تلسز کشی چوقراق بولا) (لَا يَقْدِرُ عَلٰى شَيْءٍ) هیچ نرسه کم کوچی یتمه س یعنی عقلی کیم بولغانلقی اوچون هنرلردن تدبیرلردن

هیچ برسنه کوچی بیتمه‌س (وَهُوَ كَلٌّ عَلٰى مَوْلٰاهُ) واول تلسز ایر تربیه قیلا تورغان خوجه‌سی اوزه‌رینه آغردر وجفادر (أَيْنَمَا يُوَجِّهْهُ) اول تلسز ایرنی خوجه‌سی قایداغنه یونالدرسه (بیبه‌رسه)ده (لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ) ایرگولکنی کیترمه‌س (هَلْ يَسْتَوِي هُوَ) ایا بو صفتده بولغان ایر برابر بولورمی (وَمَنْ) دخی شوندی ایر برابر بولورمی (يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ) اول ایر ایرگولك برله‌ن بیورورسوزگه ماهردر وهرنرسه‌نی آکلاوچی وآدملرگه فائده ایتوچیدر (وَهُوَ عَلٰى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) واول صفتلی ایر توغری وحق یول اوزه‌رنده‌در اولکی ایرنی الله‌تعالی صنملرگه ایکنچی ایرنی اوزینه مثل ایتدی یاکه اولکی ایرنی مؤمن‌گه ایکنچی ایرنی کافرگه مثل ایتدی (وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ) دخی اول الله اوچوندر کوکلرنك هم بیرلرنك غیبی یعنی بو غیبلرنی بلو الله‌غه خاصدر (وَمَا أَمْرُ السَّاعَةِ) تیز وجیکل قائم بولوده قیامت‌نك امری توگل‌در (إِلَّا كَلَمْحِ الْبَصَرِ) مگر کوزنك اوستده‌گی قاباغی‌نك آستداغی‌قاباغنه قایتووی کبیدر (أَوْ هُوَ أَقْرَبُ) یاکه بو آز مدتدن‌ده یاقمراقدر یعنی بوکوز قاباغی‌نك یابلووی مدتی‌نك یارطسی مدتنده‌در یاکه امر قیلدق وقتدوقدر چونکه الله‌تعالی بتون خلایقنی بردفعه‌ده ترگزر اصلامدت اوتمه‌ینچه (إِنَّ اللّٰهَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) درستلکده الله تعالی هر بر نرسه اوزه‌رینه کوچی بیتکوچیدر بس الله تعالی خلقنی تدریجا ترگزوگه قادر بولغان کبی دفعة ترگزوگه‌ده قادردر (وَاللّٰهُ أَخْرَجَكُمْ) دخی الله تعالی سزنی چغاردی (مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ) آنالارکزنك قورصاقلارندان (لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا) هیچ نرسه‌نی بلمه‌گانکز حالده چغاردی (وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ) دخی سزنك اوچون ایشتو قوه‌سی‌بولغان قلاقنی یاراتدی (وَالْأَبْصَارَ) دخی کورو قوه‌سی بولغان کوزلرنی یاراتدی (وَالْأَفْئِدَةَ) دخی کوزگه کورنمی تورغان نرسه‌لرنی بلو قوه‌سی بولغان کوکللرنی یاراتدی (لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ) بو نعمتلر اوزه‌رینه سزنك شکر قیلووکزاوچون (أَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ) آدملر قوشلارغه اعتبار قیلوب قاراماديلارمی (مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ) کوك اورتاسنده (بیردن یراق بولغان هواده) الله تعالی خلق قیلغان قاناتلار برله‌ن‌اوچارغه مسخرلر (ایه‌لمشلر) بولغان‌لاری مالده (مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا اللّٰهُ) اول قوشلارنی بیردن یراق بولغان هواده هیچ کم توتماس مگر الله تعالی‌گنه توتار چونکه قوشلارنك آورلغی توبه‌ن توشوویني تلی یوغاری منولرندن مانع‌بوق توبه‌ن توشولرندن‌طییا تورغان‌تره‌كیوق بس توبه‌نده توشمی‌یوغاریده کیتمی بررەوشده تورولاری البته محض الله‌نك قدرتی (خلق ایتکان‌سببلری) برله‌نگنه‌در (إِنَّ فِي ذٰلِكَ) درستلکده قوشلارنك بواشلرنده بولغوچیدر (لَآيَاتٍ) الله‌نك قدرتنه‌الوغ وتورلی علامتلر (لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ) ایمان کیترگان قوم‌اوچون* چونکه بوعلامتلر برله‌ن فائده‌له‌نوچی‌البته قرآنغه ایمان کیترگان آدملرگنه‌در آلارنك‌ده بیك ازیغنه‌در چونکه آکلار اوچون ایمانغنه بیتمی‌فکر واویده‌کیره‌ك* الله‌تعالی جلودنك (حیوان‌تیری‌لریدنك) اصواف‌نك (صارق‌یونلاریدنك) اوبارنك (توه‌یونلاریدنك) اشعارنك (کجه‌یونلاریدنك یاکه‌توکلریدنك) پاك بولووی‌حقنده ذکر قیلدیاچق آیتدی ایندردی (وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُمْ) دخی الله‌تعالی‌سزنك اوچون قیلدی (مِنْ بُيُوتِكُمْ) تۆی‌لرکزدن (سَكَنًا) تورا تورغان

اورنلی

اورنلی مقیم وقتلارکزده طاشدن وبالچقدن یاصالغان ئویلر کبی (وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ) دخی دورت آیاقلی حیوانلارنلك تیریلرندن سزنلك اوچون قیلدی (بُيُوتًا) ئوی لرنی کیزدن وتیریدن یاصالغان چاطرلار کبی (تَسْتَخِفُّونَهَا) اول ئوی لرنی (چاطرلارنی) جیکل طابارسز (يَوْمَ ظَعْنِكُمْ) کوچکان کونکزده (وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ) دخی ئویده تورغان کونکزده (وَمِنْ أَصْوَافِهَا) دخی اول دورت آیاقلی حیوانلارنلك یونلارندان «مثلا صارق لارنلك» قیلدی سزکه (وَأَوْبَارِهَا) دخی دورت آیاقلی حیوانلارنلك مامق لارندان «مثلا مامق کبی بولغان توه یونلارندان» قیلدی سزکه (وَأَشْعَارِهَا) دخی دورت آیاقلی حیوانلارنلك ئوکلرندن (قللارندان) «مثلا کجه لرنلك جونلارندان» قیلدی سزکه (أَثَاثًا وَمَتَاعًا) ئوی جهازلاری (کییملر وتوشه له تورغان نرسه لر) دخی صاتب فائده له نه تورغان نرسه لر (إِلَىٰ حِينٍ) زماندان برمدت که یاکه ئولکانکزکه یاکه بونرسه لر طوزغانغه قدر (وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ) دخی الله تعالی سزنلك فائده کز اوچون قیلدی (مِمَّا خَلَقَ) اوزی یاراطقان نرسه لردن (آغاچلاردان طاغلاردان بدلاردان بولغوچی) (ظِلَالًا) کوله که لر یعنی ئویاش اسسیلکندن صاقلانا تورغان نرسه لر (وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ) دخی الله تعالی سزنلك اوچون طاغلاردان قیلدی (أَكْنَانًا) تورا تورغان اورنلارنی طاغ اچنده بولغان ئوی لر کبی (وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ) دخی الله تعالی سزنلك اوچون یون وکیندر ومامق کییملر قیلدی (تَقِيكُمُ الْحَرَّ) اول کییملر سزنی صالقنلقدان صاقلاغان کبی اسسیلکندن ده صاقلارلار (وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمْ بَأْسَكُمْ) دخی شوندی کییملر قیلدی سزنلك اوچون اول کییملر سزنی صوغش وقتنداغی قاطیلق لارکزدان صاقلار یعنی تیمر کییملر (كَذَٰلِكَ) اوشانداق یعنی بوذکر قیلنغان نعمتلرنی تمام قیلدقی کبی (يُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ) الله سزنلك اوزه رکزکه نعمتنی تمام قیلور (لَعَلَّكُمْ تُسْلِمُونَ) الله نلك امرلرینه بوی صونوکزاوچون بوآیت بالذات الله تعالی نلك بنده لرینه بولغان تورلی نعمتلرینی بیان اوچون سوزلمش بولسه ده لکن بوآیتده صارق یونندان توه وکجه یونلارندان یاصالغان کییملرنلك پاك بولووینه وبو یونلارایله فائده له نونلك درستلکنه هم کیندر ومامق کییملرینی هم تیمر کولمه کنی هم کیز وتیری ئوی لرنی استعمالنلك درستلکنه دلالت قیلادر بس فقهاءنلك ئولکان توه وصارق وکجه یونلاری نلك ترکلك بولماغان جزلر بولدقدان پاك بولولاری برله ن ئه ینولرینه بوآیت سندبولا التفسیرات الاحمدیه صاحبی فقهانلك بوآیت که تعرض قیلماولارنی عجبله نو صورتنده ذکر قیلادر (فَإِنْ تَوَلَّوْا) بس اگر کافرلر ایماندان یوز دوندرسه لر وسینلك سوزکنی قبول اینمه سه لر (فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاغُ الْمُبِينُ) بس بودر باشقه توگل در سینلك اوزه رکا ظاهر بولغان ایرشدرودر وهی قیلنغان نرسه کنی (يَعْرِفُونَ نِعْمَةَ اللَّهِ) مشرکلر الله نلك نعمتنی طانورلار (ثُمَّ يُنْكِرُونَهَا) مونلك صوکنده الله تعالی دن باشقه غه عبادت قیلولاری سببلی الله نلك نعمتنی انکار قیلورلار (وَأَكْثَرُهُمُ الْكَافِرُونَ) الله نلك نعمتنی طانوغان مشرکلرنلك کوبسی عناد یوزندن کافرلردر (انکار ایتوچیلردر) اما بعضسی بتونله ی الله نلك نعمتنی

طانوماسلار (وَيَوْمَ) دخی شول کونلی ای محمد (علیه السلام) ایسکه توشوُر (نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ) هربر امتدن
قوبار رمز (شَهِيدًا) امتی نك ضرریله کفر برلهن فائده سنه ایمان برلهن گواهلق بیره تورغان
پیغمبر نی (ثُمَّ لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا) مونك صوکنده کافر بولغان آدملرگه عذر کورسه ترگه اذن
بیرلمهس (وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ) دخی آلارنی رضاده قیلنمش بولماس (وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا) وهر قایچان
دنیاده کفر سببلی ظلم قیلغان آدملر کورسه (الْعَذَابَ) جهنم عذابنی (فَلَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ) بس آلاردن
عذابنی جیکل قیلنماس (وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ) دخی آلارغه مهلت ده بیرلمهس (وَإِذَا رَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا)
وهر قایچان عبادتده الله غه شریك قیلغان آدملر کورسه (شُرَكَاءَهُمْ) اوزلری نك شریك قیلغان
معبودلرینی (قَالُوا) ئه یتورلر (رَبَّنَا) ای ربمز (هَؤُلَاءِ شُرَكَاؤُنَا) بولار بزنك شریکلرمزدر (الَّذِينَ)
شوندی شریکلردر (كُنَّا نَدْعُو مِنْ دُونِكَ) سیندن باشقه بو شریکلرمزگه عبادت قیلور برلدق (فَأَلْقَوْا
إِلَيْهِمُ الْقَوْلَ) بس مشرکلرگه معبودلری سوزنی طاشلارلار یعنی معبودلری ئه یتورلر (إِنَّكُمْ لَكَاذِبُونَ)
درستلکده سزمشرکلر یالغانچیلارسز دیب یعنی سزحقیقتنده بزگه عبادت قیلمادکز بلکه نفس آرزولارکزغه
عبادت قیلدکز (وَأَلْقَوْا إِلَى اللَّهِ) دخی مشرکلر الله غه طاشلارلار (يَوْمَئِذٍ) بو قیامت کونده (السَّلَمَ) بوی
صونوبی یعنی دنیاده تکبرلهنسه لرده قیامت کونده الله نك حکمنه بوی صونارلار (وَضَلَّ عَنْهُمْ) دخی
مشرکلردن غائب وباطل بولور (مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ) افترا قیلغان نرسه لری یعنی صنملر یاردم وشفاعت
قیلا دیگان سوزلری (الَّذِينَ) شوندی آدملر (كَفَرُوا) کافر بولدیلار (وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ) دخی
الله نك دیندن خلقنی طیدیلر (زِدْنَاهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ) بوصفتلی کافرلرگه عذاب اوستنه عذاب
آرتدررمز (بِمَا كَانُوا يُفْسِدُونَ) الله نك دیندن خلقنی طییولاری سببلی بوزوقلق قیلاولاری سببلی
(وَيَوْمَ) دخی ای محمد (علیه السلام) شول کونلی ایسکه توشورسین (نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ) هربر امت که قوبار رمز
بیبه رمز (شَهِيدًا عَلَيْهِمْ) شول امت اوزه رینه شاهد بولغان آدمنی (مِنْ أَنْفُسِهِمْ) شول امت نك اوزلری
جلسندن یعنی پیغمبرلرینی (وَجِئْنَا بِكَ) دخی ای محمد (علیه السلام) سینی کیتررمز (شَهِيدًا عَلَى هَؤُلَاءِ) بوامت
یعنی اوزامتك اوزه رینه شاهد ایتب (وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ) دخی ای محمد (علیه السلام) سینك اوزه رکا
کتابنی (قرآن نی) ایمدردك (تِبْيَانًا لِكُلِّ شَيْءٍ) دیننده کیره کلی بولغان هر اشنی بیان ایتب قایوسنی
آچق ایتب قایوسنی قسقه چه قایوسنی سنت برلهن قایوسنی قیاس برلهن (وَهُدًى وَرَحْمَةً) دخی بتون
خلقنی حقلق غه کوندرکوچی هم بتون خلق غه رحمت ایتب بیبه ردك اما محروم بولغانلاری اوزلریدك
قصورلارندن محروم بولدیلار (وَبُشْرَى لِلْمُسْلِمِينَ) دخی بتون مسلمانغه خوشیونچ ایتب بیبه ردك (إِنَّ اللَّهَ)
درستلکده الله تعالی (يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ) عدللك وایزگولك برلهن بیورور یعنی الله تعالی هر
اشده اورطاچه بولو برلهن بیورور مثلا اعتقادانده تعطیل برلهن تشریك آراسنده « برده خالق
یوق دیو برلهن الله نك شریکی باردیمك آراسنده » یعنی خالق بار شریکی یوق دیمهك کبی
تقریرده جبر برلهن قدر آراسنده اورطاق بولو برلهن یعنی تقدیر الله دان کسب بنده دن دیمهك

کبی دخی عبادتده اورطاچه بولو برلهن یعنی فرضلارنی واجبلارنی وقت ایرکن بولغانده سنتلرنیه ادا برلهن دخی خلقه اورطاچه بولوبرلهن یعنی مسرفده سارانده بولماینچه جومارد بولوبرلهن اوشانداق هربر اشده (وَایْتَاءِ ذِی الْقُرْبٰی) دخی یاقنلق ایبه سی بولغان قرده شلرگه حاجت نرسه لرینی بیروبرلهن (وَیَنْهٰی عَنِ الْفَحْشَاءِ) دخی الله تعالی فاحش اشلردن (قوه شهویه گه آرتق ایبه رودن) طییار مثلا زنا کبی اشلردن (وَالْمُنْکَرِ) دخی شرعا قباحت بولغان اشلردن (آچرقوه سنه آرتق ایبه رودن) طییار (وَالْبَغْیِ) دخی آدملرگه ظلم قیلودن طییار (یعنی قوهٔ بهیمیه گه ایبه رودن) بو آیت ایزگولك برلهن یاوزلقدن جمیعسنی جیغان آیت مظعون اوغلی حضرت عثمانلك ایمان کیترووینه سبب بولغان شونلك اوچونده یتکانلرا گر قرآن محض بو آیتدن گنه عبارت بولسه ده هرکیره کلی نرسه نی کامل بیان قیلدی دیب بولورایدی دیو (یَعِظُکُمْ) الله تعالی سزگه امر نهی هم ایزگوویاوزلق آراسنی آیروبرلهن وعظ قیلور (لَعَلَّکُمْ تَذَکَّرُونَ) سزنلك وعظله نووگز اوچون (وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللّٰهِ) دخی الله نلك عهدینه (رسول الله غه بیرگان بیعتگزگه) وفا قیلگز (اِذَا عَاهَدْتُمْ) هر قایچان عهد قیلساگز (وَلَا تَنْقُضُوا الْأَیْمَانَ) دخی بیعت وقتنداغی یمین لرگزنی بوزماگز (بَعْدَ تَوْکِیدِهَا) الله نی ذکر برلهن اول یمینلرگزنی اوشانچلی قیلغان نلك صوگنده (وَقَدْ جَعَلْتُمُ اللّٰهَ) وتحقیق الله نی قیلدگز (عَلَیْکُمْ) اوزگز اوزه رینه یعنی اوزگزنلك بیعتگزگه (کَفِیلًا) شاهد قیلدگز (اِنَّ اللّٰهَ) درستاکده الله تعالی (یَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ) سزنلك یمین لرگزنی بوزوده قیلغان نرسه گزنی بلور (وَلَا تَکُونُوا کَالَّتِی) دخی شوندی خاتون کبی بولماگز (نَقَضَتْ غَزْلَهَا) اوزینلك جرلهگان یاکه طوقغان یبلی بوزدی (مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ) اول یبلی جرلهب یاکه طوقب محکم قیلغانلك صوگنده (اَنْکَاثًا) بوزولغان (سوتلگان) یبلر بولغان حالده اول جرلهگان نرسه سی یعنی الله تعالی عهدنی یمین برلهن محکم قیلغان نلك صوگنده بوزغان آدملی یعنی جرلهب یاکه طوقب محکم قیلغان نلك صوگنده بوزغان وسوتکان خاتونغه اوخشاتقان (تَتَّخِذُونَ اَیْمَانَکُمْ) عهدنی بوزوده بو صفتلی خاتون کبی بولماگز یمینلرگزنی توتقانگز حالده (دَخَلًا بَیْنَکُمْ) آراگزده بوزوقلق وحیله ایتوب (اَنْ تَکُونَ اُمَّةٌ) شوندی جماعت بولووگز اوچون (هِیَ اَرْبٰی مِنْ اُمَّةٍ) اول جماعت ایکنچی جماعتدن صانده ومالده آرتغراق بولور یعنی اوزگزنلك کوبلگگز اوچون دشمانگزنلك آزلغی اوچون عهدگزنی بوزماگز نیتهکه قریش کافرلری بروقتده اوزطرفلارنده قوّت بولوب دشمانلاری طرفنده ضعیف لك بولسه قیلغان عهدلرینی بوزوب صوغش قیلور بولدیلار (اِنَّمَا یَبْلُوکُمُ اللّٰهُ) الله سزنی امتحان قیلور (به) عهدکه وفاقیلوبرلهن سزگه قاراواوچون امتحان قیلور (وَلَیُبَیِّنَنَّ لَکُمْ یَوْمَ الْقِیَامَةِ) دخی قیامت کوننده سزگه بیان قیلووی اوچون (مَا) شول نرسه نی (کُنْتُمْ فِیهِ تَخْتَلِفُونَ) سز اول نرسه ده (عهداشنده) اختلاف قیلور بولدگز الله تعالی قیامت کوننده شونی بیان قیلور یعنی عهدینه وفا قیلغان کشی گه ثواب بیرر عهدینی بوزغان کشی گه عذاب قیلور (وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ) واگر الله تعالی تلهسه ایدی (لَجَعَلَکُمْ اُمَّةً وَاحِدَةً) البته سزنی اسلامده متفق برامت

قيلور ايدى (وَلٰكِنْ يُضِلُّ مَنْ يَشَاءُ) لكن الله تعالى تلەگان آدمنى رسواى قيلووى سببلى آزدرر (وَيَهْدِى مَنْ يَشَاءُ) وتلەگان آدمنى توفيق بيروى سببلى حقلقغه كوندرر (وَلَتُسْأَلُنَّ) البته قيامتده هر قايوكز صورالمش بولورسز (عَمَّا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ) عمل قيلغان نرسه كزدن (وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ) دغى يمينلركزنى توتماكز (دَخَلًا) خيانت ومكر ايتوب (بَيْنَكُمْ) آراكزده (فَتَزِلَّ قَدَمٌ) بس اسلامنك كيك ويخشى بولندان آياقكز طايار (بَعْدَ ثُبُوتِهَا) اسلامنك كيك ويخشى بولنده ثابت بولغانك صوكنده (وَتَذُوقُوا السُّوءَ) دغى دنياده ياوزلقنى (عذابنى) طاطورسز (بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللهِ) الله‌نك دينندن خلقنى طيووكز سببلى (وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) دغى سزنك اوچون آخرتده الوغ عذاب بولور يعنى عهدكزنى بوزماكز (وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللهِ) دغى الله‌نك عهدينى ورسول الله‌نك بيعتنى آلماشدرماكز (ثَمَنًا قَلِيلًا) آز آقچه (نرسه) برلەن نيتەكه قريشار مسلمانلارنك ضعيفلريله اسلام دينندن چغوشرطى برلەن آقچه بيرو برلەن وعده قيلديلار (إِنَّ مَا عِنْدَ اللهِ) درسقلكده الله حضورنده بولغان نرسه (دنياده ياردم آخرتده ثواب) (هُوَ خَيْرٌ لَكُمْ) الله حضورنده بولغان نرسه سزنك اوچون ايزگودر (إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ) اگر سز بلورسز بولساكز يعنى علم هم تميز اهلى بولساكز (مَا عِنْدَكُمْ يَنْفَدُ) سزنك حضوركزده بولغان نرسه بتەر (وَمَا عِنْدَ اللهِ بَاقٍ) دغى الله تعالى حضورنده بولغان نرسه هميشه قالغوجيدر (وَلَنَجْزِيَنَّ) البته جزا بيررمز (الَّذِينَ صَبَرُوا) كافرلرنك رنجتوويله وفقيرلكگه صبر اتى قيلغان آدملركه (أَجْرَهُمْ) اجرلرى برلەن جزا بيررمز (بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قيلغان نرسه‌لرينك كوركامره‌گى برابرنده يعنى عمللرينك كوركاملرينك جزاسنى بيررمز (مَنْ عَمِلَ صَالِحًا) بر كشى ايزگو عمل قيلسه (مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى) كيرەك ابردن بولسون اول ايزگولك قيلوچى وكيرەك خاتوندان بولسون (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) واول ايزگولك قيلوچى مؤمن بولغان حالده (فَلَنُحْيِيَنَّهُ حَيَاةً طَيِّبَةً) بس اول مؤمن بولوبده ايزگو عمل قيلغان آدملى خوش بولغان تركلك برلەن تركلك قيلدررمز دنياده (وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ) دغى اجرلرى برلەن جزالارمز آخرتده (بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ) عمل قيلغان نرسه‌لرينك كوركامره‌گى برابرنده (فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ) بس هر قاچان قرآن اوقوماقچى بولساك (فَاسْتَعِذْ بِاللهِ) بس الله‌غه صغن (مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) الله‌نك رحمتندن سورامش شيطان‌نك وسوسه‌لرندن قرآن اوقوغان وقتده شيطان وسوسه قيلماسون اوچون * بو آيت‌نك ظاهرى قرآن اوقوغانده استعاذه‌نك مستحب بولوويله دلالت قيلادر كيرەك نمازدا وكيرەك نمازدان باشقه اورنده بولسون استعاذه‌عطاءثورى هم اصحاب ظواهر قاشنده فرض هم امرده شونى تليدر كوبرەك عالملر قاشنده سنت بعضيلار رسول الله‌غه فرض بولوب امت‌كه سنت بولووى برلەن ثەيتكانلر ابن مسعود روايتنه بناء تعوذنك صفتى « اعوذ بالله من الشيطان الرجيم » در چونكه ابن مسعود ثەيتە رسول الله حضورنده « اعوذ بالله السميع العليم من الشيطان الرجيم » ديب اوقودقمده رسول الله «اعوذ بالله من الشيطان الرجيم» ديب ثەيت لرح المحفوظدان كوچرب ميكائيل عليه السلام شولاى اوقودى ديو

ابن عباس «اعوذ بالسمیع العلیم» دیب نقل ایته ابوسعید الخدری «اعوذ بالله السمیع العلیم» دیب نقل ایته حمزه بن زیات «أستعیذ بالله من الشیطان الرجیم» دیو نقل ڤیته هم صاحب هدایه مونی اختیار قیلغان چونکه آیت‌نڭ نظمه موافق یله‌مزه‌دن بو روایت‌ده «اعوذ بالله من‌الشیطان الرجیم انَّ اللهَ هُوَ السَّمِیعُ الْعَلِیمُ» وبرروایتده «اعوذ بالله العظیم انَّ‌الله هوالسمیع العلیم» ابن سماك روایتنده «أَعُوذُ بِاللهِ الْقَوِی مِنَ الشَّیْطَانِ الْغَوِی» حمید روایتده «اعوذ بالله القادر من‌الشیطان الغادر» بعضیلار قراءتلی اوقوب بترگاچ اعوذ ڤیتور دیگان‌لر اکثر عالملر قراءتدن اوّل ڤیتور دیگانلر اعوذنی نمازده یاشرن اوقولور اما نمازدان باشقه‌ده قراءتکه ایله‌رتلور قراءت‌یاشرن اوقولسه اعوذده یاشرن اوقولورا گر قراءت اشکاره اوقولسه اعوذده اشکاره ڤیتلور حلفی مذهبده نمازده اولگی رکعتنده‌گنه اعوذ ڤیتلر شافعی قاشنده هررکعتنده اعوذ ڤیتلر بیضاوی صاحبی ڤیته بوآیت مررکعتنده اعوذ ڤیتونی تلی چونکه شرطکه مترتب بولغان حکم شرطنڭ مکرر بولووی برله‌ن مکرربولادی لکن جواب بیررگه ممکن آیتنده (اذا) کلمه‌سی ذکر قیلغان اول اهمال اوچون بس کلی بولونی تله‌می (انَّهُ) درستلکده اول شیطان (لَیْسَ لَهُ سُلْطَانٌ) اول شیطان اوچون ایرك بوقدر (عَلَی الَّذِینَ) شوندی آدملر اوزه‌رینه (آمَنُوا) ایمان کیتردیلر (وَعَلَی رَبِّهِمْ یَتَوَکَّلُونَ) دخی ربلری اوزه‌ریه اشلرینی تابشرر بولدیلار (انَّما سُلْطَانُهُ) آنچاق شیطان‌نڭ ایرکلی بولووی (عَلَی الَّذِینَ) شوندی آدملر اوزه‌ریه‌در (یَتَوَلَّوْنَهُ) اول آدملر شیطاننی دوست کوررلر هم شیطانغه اطاعت قیلورلار (وَالَّذِینَ) دخی شیطان‌نڭ ایرکلی بولووی شوندی آدملر اوزه‌رینه‌در (هُمْ بِهِ مُشْرِکُونَ) اول آدملر اللهغه عبادتده باشقه‌نی شریك قیلورلار (وَاذَا بَدَّلْنَا آیَةً) وهرقایچان بزبرآیتنی آلماشساق (مَکَانَ آیَةٍ) ایکنچی آیت اورنینه یعنی (برناسخ بولغان آیتنی منسوخ بولغان آیت اورنینه قیلساق) (وَاللهُ أَعْلَمُ بِمَا یُنَزِّلُ) والله تعالی اوزینڭ ایندرگان نرسه‌سنی (مصلحتلریلی) بلگوچیدر شاید بروقتده فائده‌لی بولغان نرسه ایکنچی وقتده ضررلی بولوب ڤه‌ررلورگه ممکن بس ضررلی بولوب ڤه‌ورلگانلی الله‌تعالی نسخ قیلور اوشانداق بووقتدان آلداغی وقتده مصلحتلی بولماغان نرسه‌نڭ بووقتده مصلحتلی (فائده‌لی) بولووی ممکن بس مصلحتلی‌بولغانلی مصلحتسز بولغانی اورننده ثابت قیلور(قَالُوا) ڤه‌یتدیلر کافرلر (انَّما أَنْتَ مُفْتَرٍ) آنچاق سین‌ای محمد علیه‌السلام افترا قیلوچیسن‌اوّل برنرسه برله‌ن‌امر قیلاسکده فکرڭ آلماشاده قایتادن اول نرسه‌دان طییاسن‌دیو (بَلْ أَکْثَرُهُمْ لَا یَعْلَمُونَ) بلکه کافرلرنڭ کوبسی احکامده بولغان حکمتلی بلمه‌سلر هم خطا برله‌ن صوابلی آیورماسلار (قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ) ای محمد کافرلرگه ڤه‌یت قرآننی جبرائیل ایندردی (مِنْ رَبِّكَ) سینڭ ربکدن (بِالْحَقِّ) حقلق برله‌ن (لِیُثَبِّتَ الَّذِینَ آمَنُوا) ایمان کیترگان آدملرنی اللهنڭ ایمان اوزه‌رنده قرالاندرماقی‌اوچون (وَهُدًی وَبُشْرَی لِلْمُسْلِمِینَ) دخی حق‌لقغه کوندرگوچی هم مسلمان‌لارغه سوُیونچ ایتب ایندردی (وَلَقَدْ نَعْلَمُ) وتحقیق بله‌مز (أَنَّهُمْ یَقُولُونَ) درستلکده اول مکه کافرلری‌ڤه‌یتورلر (انَّما یُعَلِّمُهُ بَشَرٌ) آنچاق محمد علیه‌السلام‌گه اوزی کبی آدم

اویره‌ته‌در قرآننی (قصه‌لارنی خبرلرنی) قرآن الله حضورندان توگل دیب بو آدمدن مرادلری عامر بن
حضرمی‌نك غلامی بولغان جبر الرومی یاکه مکه‌ده قلچ یاصاوچی جبر برله‌ن یسار * بولار تورات برله‌ن
انجیل‌نی اوقیلار ایکان رسول الله بولار یانندان اوتب کیتکانده بولارنك اوقوغان نرسه‌لرینی ایشته ایکان
یاکه عبد العزی اوغلی حویطب‌نك غلامی بولغان عائش بواوزی مسلمان بولغان کوب کتابی بولغان
یاکه سلمان الفارسی مراد (لِسَانُ الَّذِی) شول کشی‌نك تلی (یُلْحِدُونَ اِلَیْهِ) اول کشی‌گه محمدنی اویره‌ته
دیو میل قیلورسز (اَعْجَمِیٌّ) عجم‌چه‌در یعنی عربچه توگل‌در (وَهٰذَا) وبو قرآن (لِسَانٌ عَرَبِیٌّ مُبِینٌ) بیان
وفصاحت ایبه‌سی بولغان عرب تلنچه‌در * حاصل محمد علیه السلام‌نك اول کشی‌دن ایشتکان نرسه عجم سوزی
اول سوزنی محمد علیه السلامده سزده آکلامیسز قرآن عرب تلنده آزغنه فهم برله‌نده سز آکلیسز بس
اول معلم ظن قیلغان آدمکزدن آلغان آز عجم سوزی فصیح بولغان قرآن نیچك بولسون فرض قیلدق
محمد علیه السلام اول آدمدن سوزینی ایشتو سببلی معناسنی‌ده باسون واویره‌نسونده البته اول آدمدن لفظنی
آلمادی چونکه آنك سوزینك لفظی عجم‌چه وقرآن عربچه قرآن لفظ اعتباری برله‌ن معجز بولغان
کبی معنی اعتباری برله‌ن‌ده معجز ایدی ینه‌ده قرآنده بولغان کوب علملرنی بلو قرآن علمندن ماهر
بولغان معلم‌گه اوزون مدت دوام ایتو برله‌ن‌گنه ممکن بس بر بازارچی بالادان اوتب بارغان
وقتلارنك بعضسنده ایشتکان آز عجم سوزلرینی بلو برله‌ن‌گنه بتون قرآن‌نك لفظنی معناسنی
نیچك بلو ممکن بولسون (اِنَّ الَّذِینَ) درستلکده شوندی آدملر (لَا یُؤْمِنُونَ بِآیَاتِ اللّٰهِ)
الله‌نك آیتلرینه ایمان کیترمه‌سلر (لَا یَهْدِیهِمُ اللّٰهُ) آندی آدملرنی الله تعالی حق لقغه
کوندرمه‌س (وَلَهُمْ عَذَابٌ اَلِیمٌ) دخی آندی آدملرگه آخرتده رنجتکوچی عذاب بولور (اِنَّمَا یَفْتَرِی
الْکَذِبَ) آنچاق یالغاننی افتراء قیلور (الَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ بِآیَاتِ اللّٰهِ) الله‌نك آیتلرینه ایمان
کیترمه‌گان آدملر (وَاُولٰئِكَ هُمُ الْکَاذِبُونَ) دخی بو الله‌نك آیتلرینه ایمان کیترمه‌گان کافر بولغان آدملر
آلاردر یالغانچیلار * اکراه حالنده کفر کلمه‌سنی یورتونك درست بولووی حقنده الله تعالی ذکر قیلناچق
آیتنی ایندردی هم اول آیت نزولنه سبب شول رسول الله کافرلرنك معبودلرینه تعرض قیلغاچ
قریش کافرلری بیك آچولاندیلار قوتلی مسلمانلاردن اوچ آلورغه قوتلری ییتمه‌سه‌ده ضعیف
مسلمانلاردن اوچ آلورغه کرشدیلر مثلا بلال خباب عمار هم بولارنك آتالاری کبی بو ضعیف مسلمانلارنی
کفر کلمه‌سنی ئه‌یتوگه ومرتد بولوغه کوچلرلر ایدی بولار هیچ قبول ایتمه‌دیلر عمار آتاسنی شهید ایتدیلر
حضرت عمار ضعیف البدن بولغان لقندن کافرلرنك کوچله‌وی وقتنده قاچب قوتولا آلمادی ئولتره باشلاغاچ
قلبی ایمان برله‌ن قرارلانغان حالده تلنده کفر کلمه‌سنی یورتدی رسول الله‌غه عمار دیندن چقدی دیدیلر
رسول الله ئه‌یتدی حاشا عمارنك دیندن چغو احتمالی یوق آنك قلبی باشندن آیاغنه قدر ایمان برله‌ن
تولغان هم ایمان آنك ایتنه وقاننه قاتشقان دیدی شول وقت حضرت عمار یغلاب رسول الله‌غه کیلدی
ایکی کوزندن همیشه قانلی یاش آقدی مبارك کییمی برله‌ن سورتدی واقعه‌نی سویله‌دی رسول الله

ئەيتدی ای عمار قريشلر كفر كلمەسنی ئەيتوبرلەن كوچلەگانده قلبك نی نيچك تابدك ديدی حضرت عمار ايمان برلەن قرارلانوچی تابدم ديدی رسول الله ئەيتدی ای عمار اگر يەنه دە كفر كلمەسی برلەن كوچلەسەلر قلبك مطمئن اولسه كفر كلمەسنی اجرا قيل ضرر يوق ديدی (مَنْ) شول كشی لردر اول الله نك آيتلرينه ايمان كيترمەگان آدملر (كَفَرَ بِاللّٰهِ مِنْ بَعْدِ اِيمَانِهٖ) اول كشی لر الله غه ايمان كيترگان نك صڭكنده كافر بولدی (اِلَّا) مگر ايمان كيترگان صوڭكنده كفردرست بولور (مَنْ اُكْرِهَ) كوچلەنگان كشی گه يعنی اوزينی ياكه براعضاسنی تلف ايتورلەن كفرسوزنی ئەيتوياكه رسول الله نی سوگوبرلەن كوچلەسەلر شول وقتده كفر سوزنی تلده يۈرتو درست بولور (وَقَلْبُهٗ مُطْمَئِنٌّ بِالْاِيمَانِ) اول كوچلەنگان كشينك كوڭلی ايمان برلەن قرارلانوچی بولغان حالده (وَلٰكِنْ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا) لكن برکشی كفر سببلی كوكره گلی آچسه يعنی كوڭلی برلەن خوش كوروب كفرسوزنی ئەيتسه (فَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ مِنَ اللّٰهِ) بس بوكوڭللری برلەن خوش كوروب كفرسوزنی ئەيتورچيلرگه الله دان كامل آچو بولور دنياده (وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ) دخی بوكشيارگه آخرتده الوغ عذاب بولور حاصل بوآيتده اكراه حالنده كفر كلمەسنی ئەيتو رخصت ايكانچيلك كه دلالت بار كوڭلی ايمان برلەن قرارلانغان حالده لكن عزيمت ايتمی صبر ايتوده ياری اگر بوصورتده ئولتورلسه كامل شهيد بولا مسيلمة الكذاب ايكی ايرنی توتوب اوّل برسنده صورادی محمد حقنده نی ئەيتەسون ديدی بوايرالله نك حق رسولی ديب ئەيتەم ديدی مينم حقمده نی ئەيتەسون ديدی سينيده الله نك حق رسولی ديب ئەيتەم ديدی بوايرنی عفو ايتدی ايكنچسنده صورادی محمد حقنده نی ئەيتەسن ديدی بوايرحق پيغمبر ديو ئەيتەم ديدی مينم حقمده نی ئەيتەسن ديگاچ مين چوقراقمن ايشتمەيم ديدی مسيلمة الكذاب اوچ مرتبه صورادی شول رەوشچه جواب بيردی صوڭره بوايرنی ئوتردی بوخبر رسول الله غه ايرشكاچ رسول الله ئەيتدی اوّلگسی الله نك رخصتنی توتمش ايكنچسی عزيمتنی توتب حقلق برلەن جهرا سۈيلەمش ايكنچسی نك حالی آرتغراق ديدی هم حضرت حبيب كفر كلمەسنی ئەيتمەوی سببلی ئولترلگاچ رسول الله شهيدلرنك خوجەسی ديب آطادی يەنده بوآيت دلالت قيلادر كفر كلمەسنی كوچلەنگان وقتده ئەيتورچينك كوڭلی ايمان برلەن قرارلانوچی بولماسه كافر بولوويده اوشانداق اختيار برلەن كفر كلمەسنی تلنده يۈرتوچينك كافر بولوويده هم ايمانك ركنی تصديق برلەن اقرار بولوغه دلالت قيلاغايەسی تصديق هيچ حالده سقوطنی احتمال توتمی اما اقرار سقوطنی احتمال توتا نيتەكه اكراه حالنده بس ايمان فقط تصديق ياكه ايمانغه فقط اقراريته يا كه ايمانك ركنی تصديق ده اقرارده عمله ديگان مذهبلرنك درست توگللگی بلنده التفسيرات الاحمديه صاحبی شيخ احمد المعروف بملاجيون الصديقی نك سوزلرندن انتخاب ايدلدی. (ذٰلِكَ) بوايمان صوڭندا غی كفر (بِاَنَّهُمْ) برنك سببليدر درستلكده ايمان صوڭنده كفرنی اختيار قيلوچيلار (مرتدلر) (اسْتَحَبُّوا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا) دنيا ترلكنی سوديلر يعنی اختيار قيلديلار (عَلَى الْاٰخِرَةِ) آخرت اوزەريله (وَاَنَّ اللّٰهَ) دخی درستلكده الله تعالی (لَا يَهْدِی الْقَوْمَ الْكٰفِرِينَ) كافر بولغان قومنی حق لقغه كوندرمەس (اُولٰئِكَ) بوصفتده بولغان آدملر (الَّذِينَ) شوندی آدملردر (طَبَعَ اللّٰهُ

عَلٰى قُلُوبِهِمْ) الله تعالى الارنك كوكللرينه مهر لەدى (وَسَمْعِهِمْ) دخى قوة سامعه (ايشتە تورغان قوه) لريله مهر لەدى (وَأَبْصَارِهِمْ) دخى قوة باصره (كوره تورغان قوه) لريله مهر لەدى (وَأُولٰئِكَ) دخى بو صفتده بولغان آدملر (هُمُ الْغَافِلُونَ) آلاردر كامل غافللر (لَا جَرَمَ) شكسز حق بولدى (أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ) درستلكده بو صفتلى كافرلر آخرتده (هُمُ الْخَاسِرُونَ) آلاردر ضرر ايتوچيلر (ثُمَّ انَّ رَبَّكَ) مونك صوكنده درستلكده سينك ربك (لِلَّذِينَ هَاجَرُوا) مكەدن مدينەكه هجرت قيلغان آدملرنى (مِنْ بَعْدِ مَا فُتِنُوا) فتنەلەنمش (عذاب لانمش) بولغانلارى صوكنده حضرت عمار ومونك امثالى كبيلر (ثُمَّ جَاهَدُوا وَصَبَرُوا) هجرت قيلغانلرك صوكنده الله نك دينن اوستون قيلوا وچون صوغش قيلغان آدملرنى هم صوغش قاطيلقلارينه صبرلق قيلغان آدملرنى (انَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا) اى محمد عليه السلام درستلكده سينك ربك بو آدملرنى هجرت هم صوغش وصبرلق قيلغانلرك صوكنده (لَغَفُورٌ رَحِيمٌ) البته يارلقاغوچى هم رحمت قيلغوچى در (يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ) اى محمد شول كونلى ايسكه تۇشۇر اول كونده هر نفس كيلور (تُجَادِلُ عَنْ نَفْسِهَا) اوزى جانيندن فائدەسنه دليل قويار واوزينى قۇتقارغه طرشور كشى قايغوسى بولماس بلكه نفسى نفسى ديور (وَتُوَفّٰى كُلُّ نَفْسٍ) وهر نفس كه كامل بيرلور (مَا عَمِلَتْ) دنياده اشلەگان نرسەسنك جزاسى (وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ) وهيچ بر نفس ظلم قيلنماس يعنى هيچ برسينك عملى نك اجرى كيمتامەس وعذابى گناهسندان آرتدرلماس (وَضَرَبَ اللّٰهُ مَثَلًا) دخى الله تعالى مثل قيلدى (قَرْيَةً) قريەنى يعنى الله تعالى انعام قيلوبده اول انعام برابرنده كفران قيلغان شوندان صوك الله تعالى عذاب ايندرگان هر قوم گه مكه اهالسى مثل قيلدى (كَانَتْ آمِنَةً مُطْمَئِنَّةً) اول قريه (اهلى) امين هم قرارلانغوچى بولدى يعنى طالانردان قورقودان امين بولدى هم اهلى طارلق اوچون كوچوگه محتاج بولمى قرارلانغوچى بولدى (يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا) اول قريه (اهلى) نك رزقى كيك وايركن بولوب كيلور بولدى (مِنْ كُلِّ مَكَانٍ) هر بر اورندان (طرفدان) (فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللّٰهِ) بس اول قريه (اهلى) الله نك نعمتلرينه كفران قيلديلار (فَأَذَاقَهَا اللّٰهُ) بس الله تعالى اول قريه (اهلى) گه طاطوتدى (لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ) كيبم كبى چۇلغاب آلغان آچلق برلەن (بيدى يل آچاق بولغان) دخى كيبم كبى چۇلغاب آلغان قورقو برلەن (اسير بولديلار) (بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ) قيلغان اشلرى سببلى (وَلَقَدْ جَاءَهُمْ) وتحقيق كيلدى اول مكه خلقنه (رَسُولٌ مِنْهُمْ) اوزلرى جنسندن (عربدن) پيغمبر محمد (عليه السلام) (فَكَذَّبُوهُ) بس اول پيغمبرنى يالغانغه توتديلار (فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ) بس آلارنى عذاب توتدى (وَهُمْ ظَالِمُونَ) ظلم قيلوچى بولغانلارى حالده (فَكُلُوا) بس اى مؤمنلر آشاكز (مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ) الله رزقلاندرغان نرسەدن (حَلَالًا طَيِّبًا) كوكل خوش بولوب حلال بولغان طعاملرنى (وَاشْكُرُوا نِعْمَتَ اللّٰهِ) دخى الله نك نعمتلرينه شكر قيلكز (انْ كُنْتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ) اگر الله غه غنه عبادت قيلور بولساكز (انَّمَا حَرَّمَ اللّٰهُ عَلَيْكُمُ) آنچاق الله سزنك اوزەركزگه حرام قيلدى (الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ) ئولەكسەنى هم قاننى ودوكغز ايتنى (وَمَا) دخى شول حيوانلى

(اهل

(اُهِلَّ لِغَيْرِ اللّٰهِ بِهٖ) اول حیوانلی بوغازلاغانده الله دان باشقه اوچون طاوشلی کوته رلدی یعنی الله نك اسملدن باشقه اسملی ذکر برلهن بوغازلاندی (فَمَنِ اضْطُرَّ) بس هر کشی بوحرامللرنی آشاوغه اختیارسز بولسه (غَيْرَ بَاغٍ) لذت اوچون آشاماغان حالده (وَلَا عَادٍ) دخی آشاوده حاجت قدرندن ارتمه گان حالده (فَإِنَّ اللّٰهَ) بس درستلکده الله تعالی (غَفُورٌ رَحِيمٌ) ضرورت وقتنده بوحرامللرنی آشاغان آدملرنی یارلقاغوچیدر هم رخصت بیروبنده رحمتلیدر (وَلَا تَقُولُوا) دخی ئه یتمه گز (لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ) تللرگز صفت لاغاناقی اوچون (الْكَذِبَ) یالغانی (هٰذَا حَلَالٌ) بونرسه حلال دیب ئه یتمه گز (وَهٰذَا حَرَامٌ) دخی بونرسه حرام دیب ئه یتمه گز نیته که مشرکلر بوحیوانلارنك اچلرنده بولغان نرسه (بالا) ایرلرمزگه گنه حلال خاتونلارمزغه حرام دیب ئه یتدیلر یعنی یالغز دلیلسز تللرگزنك سؤیله شکان نرسه سی بولهن گنه بر نرسه نی حلال وایکنچسنی حرام دیب حکم قیلماگز (لِتَفْتَرُوا عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ) الله اوزه ریله یالغانی افترا قیلووگز اوچون بو نرسه حلال وبو نرسه حرام دیب ئه یتمه گز (إِنَّ الَّذِينَ) درستلکده شوندی آدملر (يَفْتَرُونَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ) الله اوزه ریله یالغانی افترا قیلورلار (لَا يُفْلِحُونَ) سعادت که وه طلوب که ایرشمه سلر (مَتَاعٌ قَلِيلٌ) کافرلرده بولغان نرسه آز فائده له نه چك نرسه در تیزدن بتهر (وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ) دخی اول کافرلر اوچون رنجتکوچی عذاب باردر (وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا) دخی یهود بولغان آدملر اوزه ریله (حَرَّمْنَا) حرام قیلدق بز (مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ) سینك اوزه رکه موندن الك انعام سوره سنده بیان قیلغان نرسه لرنی (وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ) بونرسه لرنی یهودلرگه حرام قیلو برلهن بز آلارغه ظلم قیلمادق (وَلٰكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ) لکن یهودلر اوزلریله اوزلری ظلم قیلوربوالدیلار (ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ) مونك صوگنده سینك ربك (لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهَالَةٍ) نادانلق سببلی یاوزلقنی قیلغان آدملرنی (ثُمَّ تَابُوا) مونك صوگنده توبه قیلسالار (مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ) یاوزلقنی قیلغانلرنك صوگندن (وَأَصْلَحُوا) دخی اشلرینی توزوك قیلسالار (إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا) درستلکده سینك ربك توبه صوگندان نادانلق سببلی یاوزلقنی قیلغان آدملرنی (لَغَفُورٌ رَحِيمٌ) البته یارلقاغوچیدر هم رحمت قیلغوچیدر آلارغه (إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً) درستلکده ابراهیم علیه السلام کوب کشیده گنه تابولا تورغان فضیلتلرنی جیدق اوچون گویاکه یالغزی برجماعت بولدی نیته که شعرده کیلدی «لَيْسَ مِنَ اللّٰهِ بِمُسْتَنْكَرٍ * أَنْ يَجْمَعَ الْعَالَمَ فِي وَاحِدٍ» مضمونی الله نك بتون عالمنی برکشی ده جیماق براق توگل یعنی بتون عالمده بولغان فضیلتنی برکشی ده جیماق براق أش توگل (قَانِتًا لِلّٰهِ) ابراهیم علیه السلام الله غه هر اشده اطاعت قیلوچی بولدی (حَنِيفًا) باطلدن آوشقوچی بولدی (وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخی شرك قاطوچیلاردن بولمادی نیته که قریش مشرکلری اوزلرینی بز ابراهیم ملتنده دیب اویلادیلار (شَاكِرًا لِأَنْعُمِهِ) ابراهیم الله نك نعمتلریله شکر قیلوچی بولدی (اجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ) الله تعالی ابراهیمنی پیغمبرلك اوچون اختیار قیلدی دخی ابراهیمنی کوندردی (إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ) توغری وحق بولغان یولغه (وَآتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً) دخی بز ابراهیم گه دنیاده ایزگولك بیردك یعنی بتون آدملرگه محبوب قیلدق تورلی ملت خلقی آنی دوست کوررلر هم پیغمبر بولغان بالالار

وكيك رزق بيردك (وَإِنَّهُ فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ) دخى اول ابراهيم آخرته ايزگولردندر (ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) مونك صوكنده اى محمد عليه السلام بزسيكا وحى قيلدق (أَنِ اتَّبِعْ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ) ابراهيم نك ملتنه ايبه رسين ديب (حَنِيفًا) اول ابراهيم باطلدن آوشقان حالده يعنى ابراهيم ملتنه توحيده هم خلقنى شفقت برلهن دخى دليللر كيتروبرلهن توحيد كه اوندهوده ابراهيم ملتنه ايبه ر (وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ) دخى اول ابراهيم مشركلردن بولمادى (إِنَّمَا جُعِلَ السَّبْتُ) آنجاق شنبه كونى بهيرم (كسب ايتمى محض عبادت برلهن شغالهنه تورغان) كون قيلمدى (عَلَى الَّذِينَ) شوندى آدملرگه (يهودلرگه) (اخْتَلَفُوا فِيهِ) اول آدملر اول كونده اختلاف قيلديلار يعنى پيغمبرلرينه قارشى كيلديلار حضرت موسى يهودلرگه جمعه كونى بهيرم ايتكز (كسب قيلمى عبادت قيلكز) ديدى يهودلر باش تارتديلار بز الله تعالى كوكلرنى وبيرلرنى ياراطودان بوشانغان شنبه كونى بهيرم ايتهمز ديديلر مونك صوكنده الله تعالى يهودلرگه شنبه كونى لازم ايتدى وكسبلى حرام قيلمدى هم شنبه كونكك بهيرم بولووى هلاك بولولارينه سبب بولدى (وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ) دخى درستلكده اى محمد سينك ربك اول يهودلر آراسنده حكم قيلور (يَوْمَ الْقِيَامَةِ) قيامت كونده (فِيمَا) شول نرسه ده حكم قيلور (كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ) اول نرسه ده اختلاف قيلور بولديلار يعنى شنبه كون امرى حقنده (ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ) اى محمد عليه السلام ربكنك دينه (اسلام گه) خلقنى اوندهگل (بِالْحِكْمَةِ) شبهه نى بيبه ره تورغان آچق دليل برلهن (٢) (وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ) دخى كوركام وعظ برلهن يعنى خلقنى قناعت قيلدراتورغان نطق لر (خطبه لر) برلهن هم فائده بيره تورغان عبرتلر برلهن شبهه نى بيبه ره تورغان دليللر برلهن خلقنى اسلام گه اوندهو خواص اوچون * كوركام وعظ برلهن اوندهوعوام اوچون (٣) (وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ) دخى خلقنك حقنى انكار قيلوچيلارى برلهن كوركام بولغان مجادله برلهن جدال قيل يعنى يومشاقلق وشفقت برلهن دليللرينه قارشى دليل قوى (٤) (إِنَّ رَبَّكَ) درستلكده سينك ربك (هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ) اول دينندن آزغان آدملى بلگوچيدر (وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ) دخى اول ربك دينده كونلكان آدملرنى ده بلگوچيدر (وَإِنْ عَاقَبْتُمْ) اگر عذاب قيلساكز سزكافرلرنى (فَعَاقِبُوا) بس عذاب قيلكز (بِمِثْلِ مَا) شول عذابنك اوخشاشى برلهن (عُوقِبْتُمْ بِهِ) اول عذاب برلهن اوزكزعذاب قيلمكز مشركلر طرفندان يعنى مشركلر سزنك حقكزده قباحت اش قيلسه لار (مثلا سزدن بردونى ئولترسه لر ياكه قيناسالار) سزده آلارغه بو اشنك مثلنى گنه قيلكز آرتدرماكز * اوّلكى اشنى عقوبت ديب آطاوازدواج اوچون گنه حقيقتده ايكنچى اشكنه عقوبت (وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ) واگر اوچ آلماى صبرلق قيلساكز (لَهُوَ خَيْرٌ لِلصَّابِرِينَ) البته اول صبرلق قيلوصبر آدملراوچون ايزگودر (وَاصْبِرْ) اى محمد عليه السلام كافرلرنك جفاسنه صبرلق قيل (وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ) وسينك صبرك توگلدرمگر الله نك ياردهمى برلهندر (وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ) دخى كافرلرنك ايمان كيترمه ى اوزهرينه قايغرما (وَلَا تَكُ فِي ضَيْقٍ) دخى طارلقده بولما يعنى كوكلك طارايماسون (مِمَّا يَمْكُرُونَ) كافرلرنك مكر قيلغان نرسه لرندن (إِنَّ اللَّهَ) درستلكده الله تعالى (مَعَ الَّذِينَ) شوندى آدملر برلهن برگه دربعنى آلارنك ياردهمنده در (اتَّقَوْا)

---

٢) عقللار قبول قيلا تورغان دليل وحكمت وفلسفه لر ايله . ٣) برده آچولانمى كوركام يوز برله يومشاق سوز برله وعظ گل . ٤) بس باشقه دين كشيلرين اسلامگه اوندهوده عقللار قبول ايته تورغان دليللر ايله اثبات اينكل! ش. ح .

اول آدملر گناهلاردان صاقلاندیلار (وَالَّذِینَ) دخی شوندی آدملر برلهن برگه‌در (هُمْ مُحْسِنُونَ) اول آدملر ایزگولك قیلوچیلاردر.

نحل سوره‌سی نك همده اون دورتنجی جزءنك ترجمه‌سی تمام بولدی.

اون بیدنجی سوره ـ بنو اسرائیل سوره‌سی در مکه‌ده اینگان بوزده اون بر آیت

بسم الله الرحمن الرحیم

(سُبْحَانَ الَّذِی) شوندی الله‌نی کامل پاکلاو برلهن پاکلیمن (أَسْرَی بِعَبْدِهِ) اوزینك قلینی (محمد علیه السلام‌نی) سیر قیلدردی (لَیْلاً) کیچه‌نك بعضسنده (اوچ ساعت مقدارنده) مکه برلهن شام آراسی عرب یوروشی ایله قرق کونلك یول (مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ) مسجد حرام (کعبة الله) دان (إِلَی الْمَسْجِدِ الْأَقْصَی الَّذِی) شوندی مسجد اقصاغه (بیت المقدس‌کی) (بَارَکْنَا حَوْلَهُ) دنیا وآخرت برکاتلری برلهن اول مسجد اقصانك تیره‌سنی مبارك قیلدق چونکه حضرت موسی زماننده بیرلی پیغمبرلرنك عبادت قیلغان اورنی هم وحی کیلگان اورن هم آقغوچی یلغه‌لار وفائدلی یمیشلر ایله چولغانغان اورن شول اورندر (لِنُرِیَهُ مِنْ آیَاتِنَا) اول قلمزنی سیر قیلدردق علامتلرمزدن کورسه‌تمه‌کمز اوچون اول قلمزغه (إِنَّهُ) درستلکده اول الله تعالی (هُوَ السَّمِیعُ الْبَصِیرُ) اول الله‌در محمد علیه السلام‌نك سوزلرینی ایشتکوچی قیلغان اشلرینی بلکوچی بو آیت رسول الله‌نك معراجنه دلالت قیلا بو آیتدن قطعا ثابت بولغان نرسه رسول الله‌نك مسجد اقصاغه معراجی مونی منکر کافر بولا امادنیا کوکینه معراجی خبر مشهور برلهن ثابت مونی منکر بدعت ایه‌سی بولا اما دنیا کوکندن اوستون بولغان اورنلارغه معراجی خبر واحد برلهن ثابت مونی منکر فاسق بولا علما معراجنك قایو آیده ایدکنده هم اویاغ حالده‌می یاکه یوقلاغانده‌می بولوونده هم جان برله‌نمی یاکه تهن برلهن‌می بولوونده اختلاف قیلدیلار * لکن اهل السنت والجماعت مذهبنه بنا‌ء هجرتدن بریل مقدم رجبنك یکرمی بیدنجی کیچه‌سنده اویاغ حالده رسول الله‌نك تهنی ایله مسجد حرام‌دان مسجد اقصاغه معراجی واقع بولغان هم‌شول کیچه بیش وقت نماز فرض قیلنغان معراجنك قصه‌سنی مقامگه مناسبتی آز اولدقدن یازمادق هرکم موضعدن قارار (وَآتَیْنَا مُوسَی الْکِتَابَ) دخی بز موسی علیه السلام‌گه کتاب (تورات) بیردك (وَجَعَلْنَاهُ هُدًی لِبَنِی إِسْرَائِیلَ) دخی اول کتابنی اسرائیل بالالارنی حق لغه کوندرکوچی قیلدق (أَلَّا تَتَّخِذُوا مِنْ دُونِی وَکِیلاً) میندن باشقه اش تابشرلمش ذات توتماسسزلغکز اوزه‌رینه یاکه توتماکزدیب ذریتدك (ذُرِّیَّةَ مَنْ) ای شول آدملرنك بالالاری (حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ) اول آدملرنی بز نوح برلهن برگه کیمه‌گه یوکله‌دك (إِنَّهُ کَانَ عَبْدًا شَکُورًا) درستلکده اول نوح شکر قیلوچی قل (بنده) بولدی (وَقَضَیْنَا إِلَی بَنِی إِسْرَائِیلَ) دخی بنی اسرائیل بالالاریه حکم ایتدك (فِی الْکِتَابِ) تورات کتابنده یعنی اسرائیل بالالاریه تورات کتابنده بلدردك وخبر بیردك (لَتُفْسِدُنَّ فِی الْأَرْضِ) سز شام بیرنده بوزوقلق قیلورسز دیب (مَرَّتَیْنِ) ایکی مرتبه * اولکسی تورات حکملریه خلافلق قیلو هم شعیا علیه السلام‌نی ئولترو ایکنجسی زکریا علیه السلام برلهن یحیی علیه السلام‌نی ئولترو هم عیسی علیه السلامنی

ئوتروگه قصد قيلو (وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا) دخی الله‌نك طاعتندن الوغ تكبرله‌نو برله‌ن تكبرله‌نورسز ديب
خبر بيردك (فَاِذَا جَاءَ وَعْدُ اُولَاهُمَا) بس هر قايچان ايكی بوز وقلق‌نك برسی‌نك عذابی‌نك وعده‌سی كيلسه
(بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ) سزنك اوزه‌ركزگه (بنو اسرائيل‌گه) بيبه‌ر رمز (عِبَادًا لَنَا) اوزمزنك قللارمزنی (اُولِی بَأْسٍ
شَدِيدٍ) صوغشده قاطی قوّت ايبه‌سی آلار يعنی بختنصرنی ياكه جالوتنی ياكه سنجاريب‌نی (فَجَاسُوا
خِلَالَ الدِّيَارِ) بس آلار سزنی ئوترر اوچون وطالاراوچون يورطلارنك اورطالارينه نوشه‌رلر يعنی سزنی
ايسته‌رلر * هم‌وقت ايرشكاچ شول طريق قيلديلار بنو اسرائيل‌نك الوغلارنی ئوتردیلر كچكارينی اسير
ايتديلار توراتنی ياندردیلار مسجدلرنی خراب ايتديلر (وَكَانَ وَعْدًا مَفْعُولًا) بنو اسرائيلنی عذاب قيلو وعده‌سی
قيلنمش وعده بولدی (ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكَرَّةَ) مونك صوكنده سزنك (بنو اسرائيل) اوچون دولتنی وغلبه‌نی
كيری قايتاردق (عَلَيْهِمْ) سزنی جفالاراوچون بيبه‌رگان قللارمز اوزه‌رينه * اسفنديار اوغلی بهمن باباسی
لهراسف اوغلی كشتاسف‌دن پادشاهلقنی آلغاچ الله تعالی بنو اسرائيل‌گه شفقت قيلوني اسفنديارنك
كوكلنه صالدی بس اسفنديار بنو اسرائيل‌نك اسيرلرينی شام‌غه بيبه‌ردی دانيال‌نی بنو اسرائيل‌گه
پادشاه ايتدی صوكره دانيال بنو اسرائيل برله‌ن بخت‌نصرنك اتباعنه غالب بولديلار (وَاَمْدَدْنَاكُمْ) دخی
سزگه (بنو اسرائيل‌گه) ياردم بيردك بز (بِاَمْوَالٍ وَبَنِينَ) مالار دخی بالالار برله‌ن (وَجَعَلْنَاكُمْ اَكْثَرَ نَفِيرًا)
دخی سزنی اوّلكی‌گه قاراغانده قبيله ياكه عسكر يوزندن كوب قيلدق (اِنْ اَحْسَنْتُمْ) اگرسز طاعت
قيلو سببلی ايزگرلك قيلساكز (اَحْسَنْتُمْ لِاَنْفُسِكُمْ) اوزكز اوچون ايزگولك قيلدكز يعنی ايزگولكلكزنك
ثوابی اوزكزگه بولور (وَاِنْ اَسَأْتُمْ فَلَهَا) واگر ياوزلق قيلساكزده اوزكز اوچون چونكه گناهسی
اوزكزگه (فَاِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ) بس هر قايچان ايكنچی بوز قلغكزنك عذابی‌نك وعده‌سی كيلسه شول وقتده
صوغشده قاطی قوّت ايبه‌سی بولغان قللارمزنی يبيه‌ر رمز (لِيَسُوءُوا وُجُوهَكُمْ) بوزلركزنی قايغولی قيلواوچون
(وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ) دخی مسجد (بيت‌المقدس) كه كرسونلر اوچون بس كرسه‌لر خراب قيلورلار
(كَمَا دَخَلُوهُ اَوَّلَ مَرَّةٍ) نيته‌كه اوّل مرتبه‌ده بيت‌المقدس كه كردیلر بختنصرلر ياكه آلارنك امثالی
(وَلِيُتَبِّرُوا مَا عَلَوْا) دخی غالب بولغان نرسه‌لرينی هلاك قيلسونلار اوچون (تَتْبِيرًا) هلاك قيلوبرله‌ن
هم الله‌تعالی فرسلرنی يبيه‌ردی آلار اوّلكی‌لر كبی بنو اسرائيل‌نك كوبسنی تلف ايتديلر بيت‌المقدسنی
خراب ايتديلر (عَسَى رَبُّكُمْ اَنْ يَرْحَمَكُمْ) ربكزنك سزگه مرحمت قيلووی ياقندر يعنی اگر توبه ايتسه‌كز
ايكنچی مرتبه عذاب قيلغانك صوكنده‌ده مرحمت قيلور (وَاِنْ عُدْتُمْ) واگر بوزوقلق‌غه قايتساكز سز
(عُدْنَا) بزده اوچونچی مرتبه سزگه عذاب قيلوغه قايتورمز هم واقعا بوزوقلقغه قايتديلار رسول الله‌نی يالغانغه
توتديلار ئوتررگه قصد قيلديلار هم مسلمانلار طرفلدان بنوقريظه ئولترلدی بنونضير نفی ايدلدی
قالغانلاريله جزيه تعيين قيلندی بودنيا ده بولغان جزالری (وَجَعَلْنَا جَهَنَّمَ) دخی جهنمنی قيلدق بز (لِلْكَافِرِينَ)
كافرلرگه (حَصِيرًا) حبس قيلنه تورغان اورن چغب هيچ قايدا بارمرغه قدرتلری يوقدر (اِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ)
درستلكده بوقرآن (يَهْدِی) كوندرر (لِلَّتِی هِیَ اَقْوَمُ) ايك توغری بولغان يولغه (وَيُبَشِّرُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ)

دخی شوندی مؤمنلرگه سونیچ بیرر (يَعْمَلُونَ الصَّالِحَاتِ) اول مؤمنلر ایزگو اشلر قیلورلار (أَنَّ لَهُمْ) درستلکده اول مؤمنلرگه بولور (أَجْرًا كَبِيرًا) الوغ ثواب (وَأَنَّ الَّذِينَ) دخی درستلکده شوندی آدملر (لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) اول آدملر آخرتکه ایمان کیترمه‌سلر (أَعْتَدْنَا لَهُمْ) آندی آدملرگه حاضرله‌دك بز (عَذَابًا أَلِيمًا) رنجتکوچی عذابنی (وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ) دخی آدم یاوزلق برله‌ن دعا قیلور (دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ) ایزگولك برله‌ن دعا قیلدقی کبی یعنی آدم ایزگولك برله‌ن دعا قیلغان کبی بعضا آچو وقتنده اوزینه هم مالنه وبالالارینه یاوزلق برله‌نده دعاء قیلور (وَكَانَ الْإِنْسَانُ عَجُولًا) دخی آدم آشغوچی بولدی هربر کوکلگه توشکان نرسه‌سنی قیلورغه آشغور عاقبتینی اویلاماس (وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ) دخی کیچ هم کوندزنی قیلدق (آيَتَيْنِ) الله‌نك قدرتینه علامتلر (فَمَحَوْنَا آيَةَ اللَّيْلِ) بس کیچنك علامتنی (علامت بولغان کیچنی) یاقتر تو سببلی جویدق (وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً) دخی علامت بولغان کوندزنی آدملر اوچون یاقترتوچی قیلدق (لِتَبْتَغُوا فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ) کوندزنك یاقتیلغنده ربکزدن بولغان فضلنی (معیشت سببلرکزنی) ایسته‌وکز اوچون (وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ) دخی کیچ برله‌ن کوندزنك اختلافلاری سببلی یللارنك صانینی بلووکز اوچون (وَالْحِسَابَ) دخی حسابنی (وقتلارنی) بلووکز اوچون (وَكُلَّ شَيْءٍ) ودنیا اشنده کیره‌کلی هربر نرسه‌نی (فَصَّلْنَاهُ تَفْصِيلًا) آچق بیان قیلو برله‌ن بیان قیلدق بز (وَكُلَّ إِنْسَانٍ) وهربر آدمگه (أَلْزَمْنَاهُ طَائِرَهُ) غیب اویاسندن اوچقوچی عمل قوشینی (عملنی) اول آدمگه لازم ایتدك (فِي عُنُقِهِ) اول آدمنك موینده لازم ایتدك (وَنُخْرِجُ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ) دخی اول آدم اوچون قیامت کوننده چغاررمز (كِتَابًا) کتابنی (عمل دفترینی) (يَلْقَاهُ) آدم اول کتابقه یولقور (مَنْشُورًا) ساچلمش بولغان حالده اول کتاب (اقْرَأْ كِتَابَكَ) آدمگه ئه‌یتلور کتابکنی اوقودیب (كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا) بوقیامت کوننده سیکا اوزکنی حساب قیلوچی بولماقلغك ییته‌ر (مَنِ اهْتَدَى) کمدر حق‌لقغه کونلسه (فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ) آنچاق اوزی‌نك فائده‌سی اوچون حق‌لقغه کونلور (وَمَنْ ضَلَّ) وکمدر حق‌لقدن آداشسه (فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا) بس آنچاق اوزی‌نك ضررینه حق‌لقدن آداشور (وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ) وهیچ برگناهلی نفس یوکله‌مه‌س (وِزْرَ أُخْرَى) ایکچنی نفسنك گناهسنی (وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ) وبزهیچ کمنی عذاب قیلوچی بولمادق (حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولًا) شریعتنی بیان قیلاتورغان پیغمبر ییبه‌رگانمزگه قدر * بو آیت دلالت قیلادر شرعدن قبل وجوب بولماوغه اما معرفة الله عقلا واجب دیوچیلر عذابدن استئصال (دنیاداغی) عذابنی آلغانلار هم رسولدن عقل آلوده ممکن (وَإِذَا أَرَدْنَا) وهر قایچان تله‌سه‌ك بز (أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً) برقریه اهلنی عذاب قیلونی (أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا) اول قریه اهلی‌نك صیلانوب توروچیلارینه (بایلارینه) عبادت برله‌ن امر قیلدق یعنی ییبه‌رگان پیغمبرلرمز واسطه‌سی برله‌ن (فَفَسَقُوا فِيهَا) بس اول بایلار وباشلار اول قریه‌ده بوزوقلق قیلدیلار (الله‌نك طاعتندن چقدیلار) (فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ) بس اول قریه‌گه (اهلنه) عذاب برله‌ن وعده قیلنغان

---

٢) بو آیتدن بلنه هرزمان‌نك علماسینه زمانداش کافرلرن دعوت قیلو واجب. ولووی دعوت قیلماغان تقدیرده اول زمان کافرلرینك عندالله مسؤل بولماولاری لکن دعوت دیکاچده تایاق توتوب اوندەب یور وبولمای رساله‌رده حقیقت اسلامنی ادلهٔ عقلیه ایله بیان ایدوب نشر ایتومراددر. حاصلی قرآن شریفنی شول یپرده‌ش کافرلرنك تللرینه ترجمه ایدب اراتو ایله خلاص تاپلور. ش. ح.

سوز ثابت بولدی (فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا) بس اول قریه‌نی هلاك قیلماق بزله‌ن هلاك قیلدق یعنی اهلنی
ویورطلارونی خراب ایتدك (وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ) زمان اهللرندن کوبسنی هلاك قیلدق بز
(مِنْ بَعْدِ نُوحٍ) نوح علیه السلام صوکندن عادثمود قومی کبی (وَكَفَى بِرَبِّكَ) وای محمد ربك ییتدی (بِذُنُوبِ
عِبَادِهِ) قللارینك گناهلارونی (خَبِيرًا) ظاهرینی هم باطننی بلو یوزندن (بَصِيرًا) کورو یوزندن
(مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ) کمدر دنیانی غنه تله‌سه (عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا) اول کشی اوچون دنیاده آشقدررمز (مَا
نَشَاءُ) تله‌گان نرسه‌مزنی (لِمَنْ نُرِيدُ) تله‌گان کشیلر اوچون (ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ) مونك صوکنده اول کشی
اوچون جهنم‌نی قیلورمز (يَصْلَاهَا) کرر اول جهنم‌گه (مَذْمُومًا مَدْحُورًا) خور بولمش هم الله‌نك رحمتندن
سؤرلمش بولغان مالده (وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ) وبر کشی آخرتنی تله‌سه یعنی الله‌تعالی قوشقانچه یؤرسه (وَسَعَى
لَهَا سَعْيَهَا) دخی آخرت اوچون حق طرشو برله‌ن طرشسه (اوزی وبالالارینك اؤستلری بتؤن
وطاماقلاری طوق بولسون اوچون یاکه آنچه‌نی جییم‌ده دین فائده‌سنه صرف قیلیم دیوب دنیاده کسب
قیلماقلق آخرت اوچون طروشو جمله‌سندندر) (وَهُوَ مُؤْمِنٌ) اول کشی درست ایمان برله‌ن ایمان کیترگوجی
بولغان حالده (فَأُولَئِكَ) بس بو اوچ شرطنی جیغان آدملر (كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا) بؤلارنك طریشولاری
مقبول هم ثوابلی اش بولور (كُلًّا نُمِدُّ) بو ایکی طائفه‌دن هر برسنه بیررمز (هَؤُلَاءِ) بو دنیانی غنه
تله‌گان طائفه‌گه‌ده (وَهَؤُلَاءِ) دخی آخرتنی گنه تله‌گان طائفه‌گه‌ده (مِنْ عَطَاءِ رَبِّكَ) ربکنك بیروله تورغان
نرسه‌سندن (وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ) دخی ای محمد علیه السلام ربکنك دنیاده بیرووی بولمادی (مَحْظُورًا) هر ایکی
طائفه‌دن طییلمش (انْظُرْ) ای محمد علیه السلام اعتبار قیلوب قارا (كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ) نیچك آدملرنك
بعضسنی رزقده آرتق قیلدق (عَلَى بَعْضٍ) بعضسی اوزه‌رینه (وَلَلْآخِرَةُ) دخی البته آخرت (أَكْبَرُ
دَرَجَاتٍ) درجه‌لر یوزندن الوغراقدر (وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا) دخی آرتق قیلو یوزندن الوغراقدر (لَا
تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ) ای محمد علیه السلام عبادتده الله برله‌ن ایکنچی معبودنی شریك قیلما بو آیتده ظاهرده
خطاب رسول الله‌غه بولسه‌ده باطنده امتنه‌در (فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا مَخْذُولًا) بس خور ورسوای بولمش بولوب
ئه‌ورلسون یعنی فرشته‌لردن ومؤمنلردن اوزکه خورلاو بولور الله‌دان رسوایلق کیلور بو آیت
دلالت قیلادر موحدنك ممدوح ومنصور ولووینه (وَقَضَى رَبُّكَ) ربك بیوردی (أَنْ لَا تَعْبُدُوا) عبادت
قیلماکز دیب (إِلَّا إِيَّاهُ) مگر بر الله‌غه‌غنه عبادت قیلکز دیب (وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا) دخی آتا وآناغه ایزگرلك
قیلکز دیب بیوردی (إِمَّا يَبْلُغَنَّ عِنْدَكَ) اگر سینك حضورکده ایرشسه (الْكِبَرَ) قارتلقغه (أَحَدُهُمَا) آتا
وآنانك برسی (أَوْ كِلَاهُمَا) یاکه هر ایکسی (فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ) بس آتا وآناکا قبیح سوز ئه‌یتمه (وَلَا تَنْهَرْهُمَا)
دخی اوزکا اوخشاماغان اشنی قیلدقلارنده آتا وآناکنی قاطیلق برله‌ن طیماغل (وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا)
دخی آتا وآناکا کورکام سوزنی ئه‌یت (وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ) دخی آتا وآناکا توبه‌نچیلك واطاعت
قاناطنی توبه‌ن قیل یعنی آتا وآناکا بوی صونغل (مِنَ الرَّحْمَةِ) آتا وآناکا رحمت قیلو اوچون (وَقُلْ رَبِّ
ارْحَمْهُمَا) دخی ای ربم آتا وآنامه رحمت قیل دیب ئه‌یت یعنی دعا قیل (كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا) نیته‌که

مینی آتا وآنام کچك وقتمده تربیه قیلدیلار ومیکا مرحمت قیلدیلار برایر رسول الله‌غه کیلوب ای الله‌نك رسولی مین آتا وآنامنی اوزلری مینی یاش وقتمده تربیه ایتدکلری کبی تربیه ایتهم آلار حاضر کون قارتایدیلار مین آلارنك حقلارنی ئوته‌گان بولامی دیب صورادی رسول الله یوق ئوته‌گان بولمیسك آنك اوچون آتا وآناك سینی تربیه قیلدیلارده دنیاده سینك سلامت بولوب قالووکنی ده تله‌دیلر اماسین آتا وآناکنی تربیه اینسه‌کده آلارنك ئولولرینی تلیسون دیدی (رَبُّكُمْ) سزنك ربکز (اَعْلَمُ بِمَا فِی نُفُوسِكُمْ) سزنك نفسلرکزده (قلبلرکزده) بولغان نرسه‌نی (آتا وآناکزغه ایزگولك قیلو قصدکزنی) بلگوچیدر (اِنْ تَكُونُوا صَالِحِينَ) اگر سز توزکلك‌نی قصد قیلوچی بولساکز (فَاِنَّهُ كَانَ) چونکه درستلکده سزنك ربکز بولدی (لِلْاَوَّابِينَ) تربیه قیلوچیلارنی (غَفُورًا) یارلقاغوچی (وَآتِ ذَا الْقُرْبٰى حَقَّهُ) دخی یاقنلق ایییه‌سنه حقنی بیر یعنی کورکام معامله قیل‌هم ایزگولك قیل * امام اعظم حضرتلری بو آیت برله‌ن ذووا الارحام نفقه‌سی‌نك فرض بولوویه استدلال قیلغان چونکه امر وجوب اوچون (وَالْمِسْكِينَ) دخی مسکین‌گه رکاتدن حقینی بیر (وَابْنَ السَّبِيلِ) دخی یول اوغلنه (مسافرگه) حقینی بیر اگر آنك باشقه هیچ طریق آقچه طابارغه کوچی ییتمه‌سه (وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا) دخی مالنی اورنسز اورنغه صرف قیلو برله‌ن اسراف قیلماغل (اِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا اِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ) درستلکده اورنسز اورنغه مالنی صرف قیلو برله‌ن اسراف قیلوچیلار شیطان‌لارنك قرده‌شلری بولدیلار (وَكَانَ الشَّيْطَانُ) دخی شیطان بولدی (لِرَبِّهِ) ربسنه (نعمتنه) (كَفُورًا) بیك کفران قیلوچی (وَاِمَّا تُعْرِضَنَّ عَنْهُمُ) واگر سین یاقنلق ایییه‌سی بولغان قرده‌شلرکدن دخی مسکینلردن هم مسافردن یوز دوندرسه‌ك یعنی بیرمه‌سه‌ك (ابْتِغَاءَ رَحْمَةٍ مِنْ رَبِّكَ) ربکدن رحمت ایسته‌و اوچون (تَرْجُوهَا) امید ایته‌رسك سین اول رحمتنی یعنی الله‌دان رزق کوتو اوچون الله رزق بیرگانده اول رزقدن سین مذکور آدملرگه بیررسن یعنی شول نیت برله‌ن بیرمه‌سه‌ك حاصل بیررگه ملککده نسنه بولماسه (فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مَيْسُورًا) بس بو آدملرگه یومشاق سوز ئه‌یت یعنی ان شاء الله قولمه توشکاچ بیررمن حاضرگه معذورمن دیگل (وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً) دخی ای محمد سین قولکنی باغلانمش قیلماغل (اِلٰى عُنُقِكَ) مویینکا یعنی ساران بولماغل (وَلَا تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ) دخی قولکنی بتون توشه‌و برله‌ن توشه‌مه‌ده یعنی اوزکا قالدرمی آخر ضرور نرسه‌کنی بیرمه‌ده (فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَحْسُورًا) چونکه بو طریق قیلساك الله تعالی هم آدملر حضورنده شلته قیلنمش هم اوکنمش بولوب ئه‌ورلورسن * بو آیت‌نك نزولنه سبب شول: حضرت جابر ئه‌یته بز بر وقتده رسول الله برله‌ن برگه اولطرغان ایدك بر بالا کیلوب ای الله‌نك رسولی آنام سیندن بر کولمه‌ك صورادی دیدی رسول الله ئه‌یندی بر ساعتدن ئه‌یله‌نب کیل * بالا آناسنه قایتدی آناسی ئه‌یتدی ای اوغلم اگر آرتق کولمه‌گی بولماسه اوستونده‌گی کولمه‌گنی بیرسون بارشول ره‌وشچه صورا دیدی بالا هم آناسی قوشقانچه صورادی رسول الله ئویینه کردیده آخر کولمه‌گنی صالوب بیردی اوزی یالانغاچ قالدی حضرت بلال اذان ئه‌یتدی رسول الله‌نی نمازغه کوتدیلر کولمه‌گی یوقلقدن چقمادی مونك صوکنده الله تعالی ذکر قیلنغان آیتنی ایندردی هم ذکر قیلناچق آیت ایله

رسول الله‌غه تسليه قيلدى (انَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ) اى محمد عليه السلام درستلكده سينك ربك رزقنى كيك قيلور (لِمَنْ يَشَاءُ) تلەگان آدمينه (وَيَقْدِرُ) دخى تلەگان آدمى‌نك رزقنى طار قيلور (انَّهُ كَانَ) درستلكده سينك ربك بولدى (بعبادِه) اوزينك قللارينك سرلريلى (خَبِيرًا بَصِيرًا) بلگوچى وكورگوچى (وَلَا تَقْتُلُوا اَوْلَادَكُمْ) دخى بالالاركزنى ئولترمه‌كز (خَشْيَةَ اِمْلَاقٍ) آچلقدن قورقواوچون (نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَاِيَّاكُمْ) بز بالالارنى ده وسزنيده رزقلاندررمز (انَّ قَتْلَهُمْ) درستلكده اول بالالارنى ئولترو (كَانَ خِطْأً كَبِيرًا) الوغ گناه بولدى (وَلَا تَقْرَبُوا الزِّنَا) دخى زناغه يافن بولماكز يعنى زنا قيلماكز (انَّهُ) درستلكده بوزنا (كَانَ فَاحِشَةً) ظاهر قباحت اش بولدى (وَسَاءَ سَبِيلًا) دخى يول بوزندن عجب ياوز بولدى* الله‌تعالى قصاص‌نك هم مقتول‌نك وليسنه ديت آلوك مشروع بولووى حقنده ذكر قيلماچق آيتنى ايندردى (وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِى) شوندى نفسنى ئوترمه‌كز (حَرَّمَ اللّٰهُ) اول نفسنى ئوترونى الله‌تعالى حرام قيلدى يعنى مسلمانننى دخى ذمينى (الَّا بِالْحَقِّ) مگر حقلق برله‌ن ئولترمكز يعنى ايمان صوكنده مرتد بولو خاتونلى بولغانلك صوكنده زنا قيلو هم قانى معصوم مؤمن‌نى قصدا ئوترو كبى اشلرنى قيلو سببلى‌گنه ئوترمكز (وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا) وبر كشى ظلم قيلمغان حالنده هيچ برئولترونى مباح قيلا تورغان سبب‌دن باشقه ئولترلسه (فَقَدْ جَعَلْنَا لِوَلِيِّهِ سُلْطَانًا) بس تحقيق ئولنرلمش آدم‌نك وليسنى (ايك يافن ايرقردەشينى) ئولتروچيدن قصاص آلوده ايركلى قيلدق (فَلَا يُسْرِفْ فِى الْقَتْلِ) بس ولى قصاص اوچون ئولتروده اسراف قيلماسن يعنى ئولترمه‌گان كشينى ئولترمه‌سن دخى ئولتروچى برگنه آدم بولغانده‌شول آدمنى‌گنه ئولترسن ايكى كشينى ئولترمه‌سن (انَّهُ) درستلكده اول ئولترلمش آدم‌نك وليسى ياكه ظلم برله‌ن ئولترلگان آدم (كَانَ مَنْصُورًا) ئولترمش قردەشى اوچون قصاص واجب بولو سببلى ياردەم بيرلمش بولدى ياكه ئولترمش كشى ئولنروچيسندن قصاص آلنو هم آخرتده ثوابلى بولو سببلى ياردەم بيرلمش بولدى بوآيت‌نك ظاهرى دلالت قيلادر قصاص‌نك آزاد كشى برله‌ن قل آراسنده يۈرووينه دخى مسلمان برله‌ن ذمى آراسنده يۈرووينه چونكه آيتده نفس مطلق اهل ذمه نفسنيده قللار نفسنيده شامل (وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ) دخى يتيم‌نك مالينه يافن بولماكز يتيم‌نك مالينه يافن كيلورگەده يارامماغاچ تصرف قيلو بيگره‌كده درست توكل اوشانداق الله‌تعالى زناغه يافن بارماكز ديدى بالفعل قيلو بيگره‌ك يارامى ايدكلى بلدرو اوچون (الَّا بِالَّتِى هِىَ اَحْسَنُ) مگر كورركام بولغان طريق برله‌ن‌گه «مالنى آرتدرو طريقى برله‌ن‌گنه» يافن بولكز (حَتّٰى يَبْلُغَ اَشُدَّهُ) يتيم‌نك عقلى‌نك كمالنه وصبى لغينك غايه‌سنه ايرشكانده قدر امام اعظم حضرتلرى بو آيت برله‌ن علامت بلوغ بولماغانده ايربالانك ياش برله‌ن بلوغ مدتى اون سيگز ياش بولوغه استدلال قيلغان اما قزبالانك اوسووى تيزره‌ك بولدقدن برياش كيمتلكان بس قزبالالارده ياش برله‌ن بلوغ مدتى اون بيدى ياش بولا (وَاَوْفُوا بِالْعَهْدِ) دخى عهدلرنكزگه وفا قيلكز هر قايچان عهد قيلساكز كيره‌ك عهدالله‌غه بولسون وكيره‌ك آدملرگه بولسون (انَّ الْعَهْدَ) درستلكده عهد (كَانَ مَسْئُولًا) صورالمش بولدى يعنى عهدقيلوچينك

عهدنی ضائع قیلماوی ایسته‌لدی یاکه یوم قیامتده عهددن صورالور عهدینی بوزغان آدم‌گه‌شلته قیلنور (وَأَوْفُوا الْكَيْلَ اذَا كِلْتُمْ) دخی هر قایچان اولچه‌سه‌گز اولچه‌وده تمام قیلگز (كيمته‌گز) (وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ الْمُسْتَقِيمِ) هم توغری وتیگز بولغان اولچه‌و برله‌ن اولچه‌گز (ذٰلِكَ خَيْرٌ) بو تیگز اولچه‌و برله‌ن اولچه‌و ایزگودر (وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا) دخی عاقبت یوزندن کورکامرك‌در (وَلَا تَقْفُ مَا) دخی شول نرسه‌گه ایمه‌رمه (لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ) اول نرسه‌نی سینك یقینا بلوك‌یوقدر. یعنی اعتقاددده یقینا بلمه‌گان نرسه (ظن)گه ایمه‌رمه اما عمله ظن کفایه قیلا دیمشلر (انَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ) درستلکده ایشتو قوه‌سی دخی کورو قوه‌سی هم قلب (علم) قوه‌سی (كُلُّ أُولٰئِكَ) بو اوچ اعضالرنك هربرسی (كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا) بولارنك هر برسندن صورالمش بولور یعنی قیامت کونده بو اعضالرنك ایمه‌سندن صورالور بولار برله‌ن دنیاده نی اش قیلغانلقندن (وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا) دخی یبرده تکبرلك ایمه‌سی بولوب یورمه (انَّكَ لَنْ تَخْرِقَ الْأَرْضَ) درستلکده سین (متکبر کشی) یبرنی قاطیلق برله‌ن طابطاوك سببلی یرطا آلماسسن (وَلَنْ تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا) دخی طاغلارغه اوزونایووك برله‌ن ایرشه آلماسسن (كُلُّ ذٰلِكَ) بو «ولاتجعل مَعَ الله الها» دن باشلاب ذکر قیلنغان یکرمی بیش تورلی صفت (كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ) اول صفت‌لارنلك یاوزلاری منکرلری ربك حضورنده بولدی (مَكْرُوهًا) یارامان صفت بولدی (ذٰلِكَ) بو ذکر قیلنغان حکملر (مِمَّا أَوْحٰى إِلَيْكَ رَبُّكَ) ای محمد (علیه السلام) ربك سیکا وحی قیلغان نرسه‌لردندر (مِنَ الْحِكْمَةِ) حکمتدن (وَلَا تَجْعَلْ مَعَ اللهِ) ای مخاطب الله برله‌ن برگه عبادتده قیلما (إِلٰهًا آخَرَ) ایکنچی معبودنی (فَتُلْقٰى فِي جَهَنَّمَ) بس جهنم‌گه طاشلانمش بولورسن (مَلُومًا مَدْحُورًا) شلته قیلنمش ومرحمتدن سوُرلمش بولغانلك حالده (أَفَأَصْفَاكُمْ رَبُّكُمْ بِالْبَنِينَ) ای مکه اهلی ربکز سزنی ایر بالالار برله‌ن خالص قیلدیمی (وَاتَّخَذَ مِنَ الْمَلَائِكَةِ إِنَاثًا) دخی فرشته‌لردن قز بالالار توتدیمی البته توتمادی وسزنی ایر بالالارغه خاصلامادی (انَّكُمْ) درستلکده سز (لَتَقُولُونَ قَوْلًا عَظِيمًا) فرشته‌لر الله‌نلك قزلاری دیب ئه‌یتووگزسببلی الله‌غه الوغ سوزنی (افترای) ئه‌یته‌سز (وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هٰذَا الْقُرْآنِ) وتحقیق بز بو قرآنده برمعنانی تورلی لفظلار برله‌ن قات قات ذکر قیلدق (لِيَذَّكَّرُوا) خلق وعظله‌نسون اوچون (وَمَا يَزِيدُهُمْ) وبو سوز کافرلرگه آرتدرماس (إِلَّا نُفُورًا) مگر حقدان قاچونیغنه آرتدرر (قُلْ لَوْ كَانَ مَعَهُ آلِهَةٌ) ئه‌یت سین ای محمد بو طریق ای مشرکلر اگرده الله برله‌ن برگه باشقه معبودلر بولسه (كَمَا يَقُولُونَ) الار ئه‌یتکانچه (إِذًا لَابْتَغَوْا إِلٰى ذِي الْعَرْشِ) بو وقتده اول معبودلر عرش ایمه‌سی بولمان الله‌غه ایسته‌رلر (سَبِيلًا) صوغش قیلو واوستون بولویولنی * نیته‌کی دنیا پادشاهلاری شولای ایدی یاکه اول معبودلر اوزلری‌نلك عاجز ایدکلرینی والله تعالی‌نلك قادرایدکنی بلدکلرندن الله‌غه یاقن بولوغه یول ایسته‌رلر ایدی معناسنده (سُبْحَانَهُ) کامل پاکلاو برله‌ن پاکلر الله اوزینی (وَتَعَالٰى) دخی بلند بولدی اول الله (عَمَّا يَقُولُونَ) مشرکلر ئه‌یتکان نرسه‌دن (عُلُوًّا كَبِيرًا) الوغ بلند بولور برله‌ن یعنی غایت یراق بولدی (تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوَاتُ السَّبْعُ) اول الله تعالی‌گه ییدی قات کوك تسبیح ئه‌یتور

(وَالْاَرْضُ) دخی ییر تسبیح ئه‌یتور (وَمَنْ فِیهِنَّ) دخی کوکلرده وییرلرده بولغان ذاتلر (عقل اییه‌لری) تسبیح ئه‌یتور (وَاِنْ مِنْ شَیْءٍ) دخی هیچ بر نرسه یوقدر (اِلَّا) مگر بولسه (یُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ) اوزی نك خاص حمدی برله‌ن تسبیح ئه‌یتور (وَلٰکِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِیحَهُمْ) لکن سز آلارنك تسبیحنی بلمه‌سسز (اِنَّهُ) درستلکده اول الله تعالی (کَانَ حَلِیمًا) شفقتلی بولدی سزنك غفلتکز وشرککز اوچون عذابنی آشقدرمادی (غَفُورًا) گناهسندن وکفرندن توبه قیلغان آدمنی یارلقاغوچی بولدی (وَاِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ) وهر قایچان ای محمد (علیه السلام) قرآن اوقوساك (جَعَلْنَا بَیْنَكَ) قیلورمز سینك آراك برله‌ن (وَبَیْنَ الَّذِینَ لَا یُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ) دخی آخرت که ایمان کیترمه‌گان آدملر آراسنده (حِجَابًا مَسْتُورًا) کوزدن اورتلمش پرده‌نی (وَجَعَلْنَا عَلٰی قُلُوبِهِمْ) دخی اول آخرت که ایمان کیترمه‌گان آدملرنك کوکللرنده قیلدق (اَکِنَّةً) پرده‌لرنی (اَنْ یَفْقَهُوهُ) قرآننی آکلاولارندان (وَفِی اٰذَانِهِمْ وَقْرًا) دخی قلاق‌لارنده آغرلقنی (چوقراقلقنی) قیلدق (وَاِذَا ذَکَرْتَ رَبَّكَ) وای محمد (عم) اگر سین ربکنی ذکر قیلساك (فِی الْقُرْآنِ) قرآنده (وَحْدَهُ) یالغزی‌غنه بولغان حالده مشرکلرنك معبودلرینی قوشمیینچه (وَلَّوْا عَلٰی اَدْبَارِهِمْ نُفُورًا) مشرکلر توحیدنی ایشتودن قاچقان‌لاری حالده آرطلارینه دونه‌رلر (نَحْنُ اَعْلَمُ) بز بله‌مز (بِمَا) شول نرسه‌نی (یَسْتَمِعُونَ بِهِ) اول نرسه سببلی ایشترلر (اِذْ یَسْتَمِعُونَ اِلَیْكَ) سینك سوزکنی ایشترگه قلاق صالغان‌لاری وقتده (وَاِذْ هُمْ نَجْوٰی) دخی آرالارنده سرله شکانلری وقتده یعنی سینك سوزکنی طکلاغان وقتده نیندی غرض برله‌ن طکلاغانلقلارنی هم سرله‌شکان وقتلارنده‌غی سرلرینی بله‌مز (اِذْ یَقُولُ الظَّالِمُونَ) سرله‌شکان وقتلارنده ظلم قیلوچیلار ئه‌یتور (اِنْ تَتَّبِعُونَ) ای مؤمنلر سز اییه‌رمیسز (اِلَّا رَجُلًا مَسْحُورًا) مگر سحرله‌نمش (عقلسز) ایرگه‌گنه (مراد لاری محمد عم) اییه‌ره‌سز (اُنْظُرْ کَیْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْاَمْثَالَ) ای محمد اعتبار قیلوب قاراسینك اوچون نیچك مثل‌لر بیان ایتدیلر یعنی سینی برمرتبه شاعرگه بر مرتبه ساحرگه برمرتبه کاهن‌گه بر مرتبه مجنون‌گه اوخشاتدیلر (فَضَلُّوا) بس بو اوخشا ولارینك همه‌سنده حقدان آداشدیلار (فَلَا یَسْتَطِیعُونَ سَبِیلًا) بس اول کافرلرنك سینك حقکده مناسب طعن‌گه یول تابارغه کوچلری ییتمه‌س (وَقَالُوا) دخی بعثنی انکار ایتوچی کافرلر ئه‌یتدیلر (اَئِذَا کُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا) ایا هر قایچان بز چرگان سویه‌کلر وطارالغان کیسه‌کلر بولساق (اَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ) بز قبرلرمزدن قوبارلمش بولورمزمی (خَلْقًا جَدِیدًا) یاکی مخلوق بولغانمز حالده (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد عم بو انکار قیلوچیلارغه جوابده (کُونُوا حِجَارَةً اَوْ حَدِیدًا) سز کیره‌ك طاشلار بولکز یاکه تیمرلر بولکز (اَوْ خَلْقًا مِمَّا یَکْبُرُ فِی صُدُورِکُمْ) یاکه کوکره‌کلرکزده (حضورکزده) ترکلکنی قبول ایتودن الوغ (یراق) بولغان خلق بولکز یعنی شول وقتده هم الله تعالی جان‌لار کرتب سزنی ترکزرگه قادر چرگان سویه‌ك وطارالغان توفراق بولدقکزده بیگره‌کده ترکزرگه قادر بولور (فَسَیَقُولُونَ مَنْ یُعِیدُنَا) بس کافرلر ئه‌یتورلر بزنی کم ئولکاچ ترکلك که قایتارا یعنی کم ترکزه دیب (قُلِ الَّذِی فَطَرَکُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ) ای محمد بو سوزلرینه جوابده ئه‌یت اوّل مرتبه‌ده یوقدان بار ایتب یاراطقان الله سزنی ترکزه دیب (فَسَیُنْغِضُونَ

اَلَيْكَ رُؤُسَهُمْ) بس اگر بو رەوشچە جواب بیرسەك عجبلەنب سینك صاری باشلارونی سلكارلر (وَيَقُولُونَ مَتٰى هُوَ) دخی خورلاب قایو زمان بولا اول بعث دیب ئەیتورلر (قُلْ عَسٰى اَنْ يَكُونَ قَرِيبًا) ای محمد جوابدە ئەیت اول قیامتنك یاقن بولووی (كیلەچەگی) واجب بولدی دیب عرب عادتنچە هر كیلەچك نرسەگە یاقن دییلە * كل آت قریب * (يَوْمَ يَدْعُوكُمْ) شول كوندە اوندەر سزنی الله (فَتَسْتَجِيبُونَ) بس سز اوندەونی قبول قیلورسز یعنی الله تعالی سزنی قبرلرڭزدن قوباررده سز قوبارسز (بِحَمْدِهِ) اللەنك حمدی برلەن مشغول اولدقڭز حالدە نیتەكە بعضیلار ئەیتكان آدملر قبرلرندن قوبارلاردە باشلارندان توفراقلارونی ساچب سبحانك اللهم وبحمدك دیب ئەیتورلر دیو (وَتَظُنُّونَ) دخی گمان قیلورسز (اِنْ لَبِثْتُمْ) تورمادڭز (تورمادق) (اِلَّا قَلِيلًا) مگر آزغنە توردڭز دیب یعنی بز قبردە آزغنە توردق دیو ظن قیلورسز (وَقُلْ لِعِبَادِي) دخی ای محمد قللارمە (مؤمنلرگە) ئەیت (يَقُولُوا) مشركلرگە ئەیتسونلر (اَلَّتِي هِيَ اَحْسَنُ) كوركام بولغان سوزنی قاطی سوزلر ئەیتمەسونلر (اِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ) درستلكدە شیطان مؤمنلر برلەن كافرلر آراسندە بوزوقلقنی ودشمانلقنی قوزغاتور (اِنَّ الشَّيْطَانَ) درستلكدە شیطان (كَانَ لِلْاِنْسَانِ) آدم اوچون بولدی (عَدُوًّا مُبِينًا) ظاهر دشمان (رَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِكُمْ) سزنك ربڭز سزنی بلگوچیدر (اِنْ يَشَأْ يَرْحَمْكُمْ) اگر تلەسەسزگە مرحمت قیلور (اَوْ اِنْ يَشَأْ يُعَذِّبْكُمْ) یاكە تلەسە سزنی عذاب قیلور یعنی كافرلرگە شول سوزنیگنە ئەیتڭز اماسز جهنم اهلندن دیب آچق قیلوب ئەیتمەڭز چونكە آچولاری قوزغالوب فتنەچغوغە سبب بولورسز * ینە كافرلرنڭدە خاتمەسی سزگە معلوم توگل (وَمَا اَرْسَلْنَاكَ) وای محمد علیه السلام بزسینی ییبەرمەدك (عَلَيْهِمْ) اول كافرلر اوزەرینە (وَكِيلًا) سیڭا آلارنڭ اشلری تابشرلمش ایتب بلكە بزسینی كافرلرنی قورقتوچی مؤمنلرگە سوینچ بیروچی ایتب كنە ییبەردك * مشركلر مؤمنلرنی بیك رنجتكاچ مؤمنلر رسول اللەغە شكایت قیلغاچ بو ذكر قیلنغان آیت اینگان (وَرَبُّكَ اَعْلَمُ) ای محمد علیه السلام سینك ربڭ بلگوچیدر (بِمَنْ فِي السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ) كوكلردە هم یرلردە بولغان عقل ایيەسی ذاتلرنی هم بولارنڭ حاللرینی بلگوچیدر بو آیت قریشلرنڭ ابو طالب یتیمی نڭ پیغمبر بولوب ویالانغاچ بولغان آدملرنڭ صحابە بولولری احتمالی یوق دیب یراقغە صایدقلارندە رد مقامندە كیلگان (وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلٰى بَعْضٍ) وتحقیق بز پیغمبرلرنڭ فضائل نفسانیەدە هم علائق جسمانیەدن یراق بولودە بعضسنی بعضسنە آرتق قیلدق (مالنڭ توابعنڭ كوبلگی برلەن آرتقلق مراد توگل) (وَاٰتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا) دخی داود علیه السلامگە زبور اسملی كتاب بیردك (قُلْ) ئەیت سین ای محمد علیه السلام مشركلرگە (ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ) معبودلر دیب گمان قیلغان ذاتلرڭزگە اوندەڭز (مِنْ دُونِهِ) اللەدن باشقە معبودلر دیب گمان قیلغان ذاتلرڭزگە اوندەڭز یعنی فرشتەلرگە هم عیسی برلەن عزیر علیه السلامگە (فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفَ الضُّرِّ عَنْكُمْ) بس سزنڭ معبودلر دیب گمان قیلغان ذاتلرڭز سزدن ضررنی ییبەررگە قادر بولماسلار (وَلَا تَحْوِيلًا) دخی سزنڭ ضررڭزنی ایكنچی آدملرگە ئەیلەندررگەدە قادر بولماسلار (اُولٰئِكَ) بو ذاتلر (الَّذِينَ يَدْعُونَ) مشركلر اول ذاتلرگە معبودلر دیب اوندەرلر یعنی فرشتەلر

هم عیسی وعزیر علیه السلام لر (يَبْتَغُونَ اِلٰى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ) ربلرینه عبادت برلەن یاقن بولونی ایستەرلر (اَيُّهُمْ اَقْرَبُ) آلارنڭ قابوسی اللەغه یاقنراق شونسی عبادت برلەن اللەغه یاقن بولونی ایستەرلر بس اللەغه یاقنراق بولماغان کشی بیگره کده عبادت برلەن اللەغه یاقن بولونی ایستەر (وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ) دخی سز معبود دیب گمان قیلغان ذاتلر اللەنڭ رحمتنی امید ایتەرلر (وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ) دخی باشقه بندەلر کبی اللەنڭ عذابندن قورقارلار بس نیچك سز آلارنی معبودلر دیب گمان قیلاسز (اِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ) ای محمد درستلکده سینڭ ربڭڭ عذابی (كَانَ مَحْذُورًا) هر کم گه صاقلانورغه تییشلی بولغان نرسه بولدی (وَاِنْ مِنْ قَرْيَةٍ) وبوقدر هیچ قریه اهلندن (اِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا) مگر بولدی ایسه اول قریه اهلنی بز هلاك قیلوچی مز (قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَامَةِ) قیامت کونندن بورون یعنی همەسی ئولوب بتەچك (اَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا) یاکه اول قریه اهلنی دنیاده تورلی قاتی عذاب برلەن عذاب قیلوچیمز (كَانَ ذٰلِكَ فِى الْكِتَابِ مَسْطُورًا) بواش لوح المحفوظ کتابنده یازلمش بولدی (وَمَا مَنَعَنَا اَنْ نُرْسِلَ بِالْاٰيَاتِ) قریش کافرلری ایستەگان معجزەلرنی ییبەرو ومزدن هیچ نرسه طیمادی بزنی (قریشلر رسول اللەدن اگر سین حق پیغمبر بولساڭ صفاطاغنی آلتون یاصا هم مکەنڭ طاغلارونی موندن ییبەر بز ایگنلر ساچارمز دیو صورادیلر) (اِلَّا اَنْ كَذَّبَ بِهَا الْاَوَّلُونَ) مگر اوّلگی امتلرنڭ معجزەلرنی یالغانغه توتولاری طیدی نیتەکه اوّلدەگی امتلر معجزه ایستەدیلر معجزەلر برلەن پیغمبرلری کیلگاچ یالغانغه توتدیلر هم اوزلرینه دنیا عذابی نڭ اینووینه سبب بولدیلار شونڭ کبی قریش کافرلری ده معجزەلرنی یالغانغه توتوب اوزلرینه دنیا عذابی نڭ اینووینه سبب بولالار بز آلارنی دنیاده عذاب قیلماو برلەن حکم قیلدق (وَاٰتَيْنَا ثَمُودَ النَّاقَةَ مُبْصِرَةً) دخی بز ثمود قومنه ظاهر وآچق معجزه ایتب آنا توه بیردك (فَظَلَمُوا بِهَا) بس اول توەگه ظلم ایتدیلر (بوغازلادیلار) اوزلرینه عذاب اینوگه سبب بولدیلار (وَمَا نُرْسِلُ بِالْاٰيَاتِ) وبز معجزەلرنی ییبەرمەمز (اِلَّا تَخْوِيفًا) مگر دنیا عذابی نڭ اینووندن قورقتو اوچون ییبەررمز (وَاِذْ قُلْنَا لَكَ) ای محمد علیه السلام شول وقتنی ایسکه توشر بز سیکا وحی برلەن ئەیتدك (اِنَّ رَبَّكَ اَحَاطَ بِالنَّاسِ) درستلکده سینڭ ربڭ علمی وقدرتی برلەن آدملرنی چولغاب آلدی (وَمَا جَعَلْنَا) دخی قیلمادق بز ای محمد (الرُّؤْيَا الَّتِى اَرَيْنَاكَ) سیکا کورسەتکان کورسەتوومزنی یعنی معراج کیچەسنده سیکا کورسەتکان عجیب وغریب نرسەلرنی قیلمادق (اِلَّا فِتْنَةً لِلنَّاسِ) مگر آدملرگه فتنه قیلدق خلقنڭ بعضسی انکار ایتب هلاك بولدی بعضسی تورلی سوزگه کیتدی یوقلاغان حالده کوردی دیلر بعضسی جانی غنه آشدی دیدیلر (وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِى الْقُرْآنِ) دخی قرآنده لعنت قیلنمش زقوم آغاچنی آدملرگه فتنه قیلدق عربلر هربر ضررلی طعامگه طعام ملعون دیدیلر چونکه رسول الله تموغده زقوم آغاچی بار مشرکلر ئەیتدیلر محمد صلی الله علیه وسلم تموغده طاشلار یاناچق ینەده زقوم آغاچی اوسەچك دیو ئەیتە دیدیلر اوط اچنده آغاچ ئوسو احتمالی بارمی دیدیلر (وَنُخَوِّفُهُمْ) وکافرلرنی تورلی قورقتو برلەن قورقتورمز (فَمَا يَزِيدُهُمْ) بس اول قورقتو کافرلرگه آرتدرماس (اِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا) مگر الوغ آزغونلقنیغنه آرتدرر

واذقلنا

(وَاذْقُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ) ای محمد شول وقتنی بیان قیلغل بز فرشته‌لرگه ئه‌یتدك (اسْجُدُوا لِآدَمَ) آدم‌گه سجده قیلکز (بوگولکز) دیب (فَسَجَدُوا) بس فرشته‌لر همه‌سی الوغلاب آدم‌گه بوگولدیلر (الَّا ابْلِيسَ) مگر ابلیس بوگولمه‌دی (قَالَ) ئه‌یتدی ابلیس نیك سجده قیلمیسون دیگاچ (أَأَسْجُدُ لِمَنْ خَلَقْتَ طِينًا) بالچقدن یاراطقان آدم‌گه سجده قیلورمن‌می دیب (قَالَ) ئه‌یتدی ابلیس (أَرَأَيْتَكَ) خبر بیرمیکا (هٰذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ) مینم اوزه‌رمه حرمتلی وآرتق قیلغان آدمك شولمی میکا آنارغه سجده قیلورغه امر قیلدك حالبوکم مین اوطدن یاراطلووم‌دن آناردن آرتق ایدم دیب (لَئِنْ أَخَّرْتَنِي إِلَىٰ يَوْمِ الْقِيَامَةِ) اگر مینی قیامت کوننه قدر کیچکترسه‌ك (ئوترمه‌سه‌ك) (لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ) آدم‌نك بالالارونی آزدرو برله‌ن عذاب‌لارمن (إِلَّا قَلِيلًا) مگر آزنیغنه عذاب‌لامام (الله تعالی هدایت بیرگانلرینی گنه) (قَالَ اذْهَبْ) الله تعالی ئه‌یتدی ای ابلیس قصد قیلغان نرسه‌کده یور (اشله) (فَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ) بس کمدر آدم بالالارندان سیکا ایه‌رسه (فَإِنَّ جَهَنَّمَ جَزَاؤُكُمْ) بس درستلکده جهنم سزنك (سینك هم سیکا ایه‌رگان آدم‌لرنك) جزالاریدر (جَزَاءً مَوْفُورًا) کامل جزا برله‌ن جزالانمش بولورسز (وَاسْتَفْزِزْ) دخی ای ابلیس قورقت‌سین (مَنِ اسْتَطَعْتَ مِنْهُمْ) آدملردن قورقتونی تله‌گان کشیلرنی (بِصَوْتِكَ) بوزوقلقغه اونده‌وك سببلی (وَأَجْلِبْ عَلَيْهِمْ) دخی آدملر اوزه‌رینه قچقر (بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ) آطلانغان وجه‌یه‌ولی آزدروده یارده‌مچی بولغان عسکرلرك برله‌ن (وَشَارِكْهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ) دخی آدملرگه ماللارنده وبالالارنده اورطاق بول یعنی حرام کسبلر برله‌ن مال طابارغه وحرام ییرگه مالنی صرف قیلوغه یوکله دخی حرام سببلر برله‌ن بالا حاصل ایتوگه یوکله (وَعِدْهُمْ) دخی آدملرگه یالغان وعده‌لر برله‌ن وعده قیل صنم‌لر شفاعت قیلور آتالارکز شفاعت قیلور دیمه‌ك کبی بوسوزلرده امر تقریع اوچون کیلگان (وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ) دخی شیطان آدملرگه وعده قیلماس (إِلَّا غُرُورًا) مگر باطلنی وعده قیلور (إِنَّ عِبَادِي) درستلکده مینم اخلاصلی قللارم (لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ) سینك اوچون اخلاصلی قللارمنی. آزدرو اوزه‌رینه قدرت یوقدر (وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ وَكِيلًا) دخی سیندن صغنوده اش تابشرلمش بولو یوزندن ربك ییتدی (رَبُّكُمُ) سزنك ربکز (الَّذِي) شوندی ربدر (يُزْجِي لَكُمُ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ) سزنك فائده‌کز اوچون دیکگزده کیمه‌لرنی یورتر (لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ) الله‌نك رحمتندن فائده ایسته‌وکز اوچون یعنی دیکگزلرده سودا ایتب یوروب فائده‌لر حاصل ایتووکز اوچون (إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا) درستلکده سزنك ربکز سزگه رحمت قیلوچی بولدی (وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ) وهرقایچان سزنی ضرر توتسه یعنی سزگه باطو خوفی ایرشسه (فِي الْبَحْرِ) دیکگزده (ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ) کوکللرکزدن عبادت قیلغان نرسه‌لرکز (صنم‌لرکز) غائب بولور بس اول معبودلرکزگه اونده‌مه‌سسز (إِلَّا إِيَّاهُ) مگر اول الله‌غه‌غنه اونده‌رسز (فَلَمَّا نَجَّاكُمْ إِلَى الْبَرِّ) بس الله تعالی قورقودان قوتقاروب قوری ییرگه چغارسه (أَعْرَضْتُمْ) توحیددن یوز دوندررسز (وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا) دخی آدم

كفران نعمت قيلوچى بولدى (اَفَاَمِنْتُمْ) بس ديكنكز قورقوندان قوتولغاچده امين بولدكزمى (اَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ) الله‌نك قورى بيرنك جانبندن اوزكزنى يوتدروندن نيته‌كه قارون‌غه بولدى يعنى صوده هلاك ايته‌رگه قادر بولغان الله قورى بيرده هلاك ايتوگه‌ده قادر بس صوده هلاك بولودان قوتولوبرله‌ن‌گه امين بولماكز (اَوْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا) يايسه قورى بيرده طاشلارنى آتا تورغان يبلمى الله نك اوزكزگه يبه‌روندن امين بولدكزمى يعنى تاشلى يبل يبه‌روندن (ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ وَكِيلًا) مونك صوكنده اوزكز اوچون وكيل تابماسسز يعنى اوزكزنى صاقلى تورغان اش تابشرلمش آدمنى تابماسسز (اَمْ اَمِنْتُمْ اَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ) ياكه الله‌نك اوزكزنى ديكنكزگه قايتاروندن امين بولدكزمى (تَارَةً اُخْرَى) ايكنچى مرتبه (فَيُرْسِلَ عَلَيْكُمْ) بس ايكنچى مرتبه ديكنكزده بولغان‌ده الله‌تعالى سزگه يبه‌رر (قَاصِفًا مِنَ الرِّيحِ) يبلمدن هر بر تيكان نرسه‌سنى صندرا تورغان يبلمى (فَيُغْرِقَكُمْ) بس الله سزنى ديكنكزگه باتورر (بِمَا كَفَرْتُمْ) كفركز سببلى يعنى كفران نعمت قيلوكز سببلى (ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْنَا) مونك صوكنده بزنك اوزه‌رمزگه اوزكز اوچون طابماسسز (به) بزنك قيلغان اشمز برله‌ن (تَبِيعًا) ايسته‌گوچيلى يعنى هيچكم بزنك قيلغان اشمزنى دوندرب سزگه ياردم بيره آلماس هم سزنك اوچون بزدن انتقام آلا آلماس (وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِى آدَمَ) وتحقيق بز آدم بالالارونى تورلى حرمتلر برله‌ن حرمتله‌دك عقل بيردك فهم بيردك وهربرنرسه‌نى بلونك اسبابنى وهرنرسه‌نى آكلاونك اسبابنى بيردك وهر بر بيرده بولغان نرسه‌گه ايركلى قيلدق (وَحَمَلْنَاهُمْ فِى الْبَرِّ وَالْبَحْرِ) دخى آدم بالالارونى قورى بيرده حيوانلارغه وماشينالارغه بوكله‌دك ديكنكزده كيمه‌لرگه وپاراخودلارغه بوكله‌دك (وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ) دخى بز آدم بالالارونى حلال نعمتلردن رزقلاندردق (وَفَضَّلْنَاهُمْ) دخى بالالارونى آرتق قيلدق غالب بولو وشريف بولو برله‌ن (عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا) اوزمزنك باراطقان نرسه‌لرمزدن كوبسى اوزه‌رينه (تَفْضِيلًا) كامل آرتق قيلو برله‌ن آرتق قيلدق (يَوْمَ) شول كونلى بيان قيل اى محمد (نَدْعُو كُلَّ اُنَاسٍ بِاِمَامِهِمْ) اول كونده آدملرنى دنياده ايبه‌رگان آدملرى برله‌ن اوندەرمز يعنى پيغمبرلرى ياكه غالملرى ياكه كتابلارى ياكه دينلرى برله‌ن ياكه عمل دفترلرى برله‌ن مثلا فلان پيغمبرامتى فلان عالم‌قومى ياكه فلان دين وفلان كتاب ايبه‌لرى ياكه ايزگو عمل ياكه ياوز عمل ايبه‌لرى ديمه‌ك كبى ياكه آتالارى برله‌ن اوندەرمز معناسنده بوطريق اوندەوده حكمت حضرت عيسانى الوغلاو ياكه اولاد زنانى تخجيل ايتمه‌و (فَمَنْ اُوتِىَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ) بس كمدر اول كشينك عمل دفترى اوك قوليله بيرلسه (فَاُولَئِكَ) بس عمل دفترلرى اوك قوللارينه بيرلكان ايزگولر (يَقْرَؤُنَ كِتَابَهُمْ) عمل دفترلريلى شادلانوب اوقورلار (وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا) وآزغنه‌ده ثوابلارينك كيمتلووى برله‌ن ظلم قيلنماسلار (وَمَنْ كَانَ فِى هٰذِهِ اَعْمٰى) وكمدر دنياده حقنى كورودن صوقر بولسه (فَهُوَ فِى الْاٰخِرَةِ اَعْمٰى) بس اول كشى آخرتده هم صوقر بولور (وَاَضَلُّ

سَبِيلًا) دخی یول یوزندن آداشقوچیراق بولور یعنی دنیاداغی‌دان آرتـق آداشقوچی بولور بنو ثقیف قبیله‌سی رسول اکرم‌گه «بزسیکا بیعت بیره‌مز بزگه امتیازلار بیرسه‌ك مثلا نمازمزده بوگلمه‌سه‌ك هم صنم‌لرمزنی قولمز برله‌ن واطماساق ایدی هم «لات» دیگان‌صنم عبادتندن بزنی طیماساك هم مکه‌نی ارض حرم قیلدقك کبی بزنك چوقرمزنیده حرم قیلساك ایدی اگر عربلر سیکا نی اوچون بوندی اش قیلدك دیسه‌لر میکا الله تعالی شولای امر قیلدی دیساك ایدی» دیدیلر* شول خصوصده الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَاِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ) درسنلکده بنو ثقیف سینی فتنه‌گه نوشورگه یاقن بولدیلار (عَنِ الَّذِی اَوْحَيْنَا اِلَيْكَ) بزنك سیـــکا وحی قیلغان نرسه‌مزدن (حکملردن) (لِتَفْتَرِیَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ) بزنك اوزه‌رمزگه وحـی قیلغان نرسه‌دن باشقه نرسه‌نی افترا قیلووك اوچون (وَاِذًا لَاتَّخَذُوكَ خَلِيلًا) وبو وقتده یعنی بنو ثقیف‌لرنك مرادلاریله ایبه‌رگانك وقتده آلار سینی دوست توتارلار ایدی (وَلَوْلَا اَنْ ثَبَّتْنَاكَ) واگر بزنـك سینی چنلقده برکتوومز بولماسه ایدی (لَقَدْ كِدْتَ تَرْكَنُ اِلَيْهِمْ) تحقیق اول بنو ثقیف‌لرگه میل قیلورغه یاقین بولور ایدك (شَيْئًا قَلِيلًا) بر آز نرسه‌ده یعنی اگر بزنك عصمتز سیکا ایرشمه‌گان بولسه ایدی بنـو ثقیف‌لرنـك غایت طرشوب آلداولاری اوچون میل قیلو صددنده بولور ایدك لـکن عصمتمز ایرشدیده میل قیلورغه یاقنده بولمادك (اِذًا لَاَذَقْنَاكَ) اگر میل قیلساك ایدی شول وقت بز سیکا تاتوتقان بولور ایدك (ضِعْفَ الْحَيٰوةِ) ترکلك (دنیا) عذابنی (وَضِعْفَ الْمَمَاتِ) دخی ثولم (وآخرت) عذابنی (ثُمَّ لَاتَجِدُ لَكَ) مونك صوکنده اوزك اوچون تابماس ایدك (عَلَيْنَا) بزنك اوزه‌رمزده (نَصِيرًا) عذابنی یبه‌روده فائده بیروچینی (وَاِنْ كَادُوا لَيَسْتَفِزُّونَكَ) دخی درسنلکده مکه خلقی سینی قوزغاتورغه یاقین بولدیلار (مِنَ الْاَرْضِ) مکه بیرندن (لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا) مکه بیرندن سینی چغارو اوچون (وَاِذًا) وشول وقتده یعنی اگر سینی مکه بیرندن چغارسه‌لار (لَايَلْبَثُونَ خِلَافَكَ) سینك صوکنده اوزلریده مکه‌ده تورماسلار (اِلَّا قَلِيلًا) مگر آز زمان‌غله تورورلار هم شول ره‌وشچه بولدی چونکه هجرتدن بر یلدان صوك بدر صوغشنده اوزلریده هلاك بولدیلار (سُنَّةَ مَنْ) الله‌نك سنتی (عادتی) دربو سنت یعنی آرالارندان پیغمبرلرینی چغارغان امتنی هلاك قیلونی الله تعالی عادت قیلدی (قَدْ اَرْسَلْنَا قَبْلَكَ) تحقیق بز پیبه‌ردك سیندن الك (مِنْ رُسُلِنَا) رسوللرمزدن اول رسوللر اوچونده سنتمز شولای بولدی یعنی رسول‌لرمزنی یورتلارندان قوغان امتنی هـلاك قیلدق (وَلَا تَجِدُ لِسُنَّتِنَا تَحْوِيلًا) ای محمد بزنك عادتمز اوچون اوزگارونی تابمازسن یعنی سینی توغان یورتـکدان چغارغان کافرلرنیده هلاك اینه‌رمز* الله‌تعالی فرض نمازلار حقنده هم تهجد نمازی حقنده ذکر قیلناچق آیتلی ایندردی (اَقِمِ الصَّلٰوةَ) ای محمد نماز اوقوسین (لِدُلُوكِ الشَّمْسِ) قویاش توشلکده آوشقان وقتده (اِلٰى غَسَقِ اللَّيْلِ) کیچنك قارانغولقی قارشی کیلـگانـگه قدر یعنی صوکغی یسیع وقتنه قدر بو مطالعه‌گه بناء بو آیت بیش وقت نمازنیده شامل‌بولا چونکه توش آوشقان وقتدان قارانغی بولغان‌وقتنه قدر تویله ایکندی اخشام یسیع کره ایرته نمازی اوزی صریح مذکور اگر دلوك شمس‌دن قویاش باطونی آلساق تویله برله‌ن ایکندینی

بو آيت شامل بولمى مگر اوچ نمازنى غنه شامل بولا (وَقُرْآنَ الْفَجْرِ) دخى تاڭ نمازينى اوقو الله تعالى نمازدان ركوع سجده برلەن تعبير ايتدكى كبى قرائت برلەنده تعبير اينكان بوتعبيرنڭ سببى قرائت نڭ نمازدان ركن بولووى ياكه ايرته نمازى نڭ قرائتى نڭ اوزون بولووى در (اِنَّ قُرْآنَ الْفَجْرِ) درستلكده طاڭ نمازى (كَانَ مَشْهُودًا) كيچكى وكوندزگى فرشته لرنڭ حاضر بولمشى وقت بولدى ياكه نمازاوقوچيلارنڭ كوبسينڭ حاضر بولمش وقتى بولدى بوقدريسى فرض نمازنى بيان بولدى اماتهجد نمازى ذكر قيلماچق آيتدە (وَمِنَ اللَّيْلِ) دخى كيچنڭ بعضسندن (فَتَهَجَّدْ بِهِ) بس كيچنڭ بعضسنده تهجد نمازنى اوقوغل (نَافِلَةً لَكَ) اول تهجد نمازى سينڭ اوچون بيش وقت نماز اوزەرينه آرتدرلغان نماز بولغان حالده بو آيتدن بلندى تهجد نمازى نڭ رسول الله غه فرض بولووى اما امتنه سنت ديگانلر (عَسَى اَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ) ربڭنڭ سينى قوبارووى واجب بولدى (مَقَامًا مَحْمُودًا) ماقتالمش اورنده (شفاعت مقامى مراد ديگانلر) (وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِى) دخى اى محمد ٥ەيت سن اى ربم مينى قبرگه كرت (مُدْخَلَ صِدْقٍ) اوزڭ راضى بولغان كرتو برلەن (وَاَخْرِجْنِى مُخْرَجَ صِدْقٍ) دخى مينى قيامت كونده قبردن چغار اوزڭ راضى بولغان چغاروبرلەن ياكه اوزڭ راضى بولغان كرتو برلەن مدينه گه كرت هم اوزڭ راضى بولغان چغاروبرلەن مكەدن چغار معناسنده (وَاجْعَلْ لِى مِنْ لَدُنْكَ) دخى مينم اوچون اوز حضوركدن قيل (سُلْطَانًا نَصِيرًا) دشمانلارڭ ضررينه ميكا ياردەم بيره تورغان دليللى وقوتنى (وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ) دخى اى محمد عليه السلام ٥ەيت سين حقلق (اسلام) كيلدى (وَزَهَقَ الْبَاطِلُ) دخى باطل (شرك) كيتدى وبتدى ديب (اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا) درستلكده باطل كينكوچى وبتكوچى بولدى (وَنُنَزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ) دخى قرآندن ايندررمز بز (مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ) قلب آورولاريده شفاء بولغان نرسەنى ٢ هم رحمت بولغان نرسەنى (لِلْمُؤْمِنِينَ) مؤمنلرگه (وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ) دخى كفر سببلى ظلم قيلوچيلارغه آرتدرماس اول قرآن (اِلَّا خَسَارًا) مگر ضررنيغنه آرتدرر (وَاِذَا اَنْعَمْنَا عَلَى الْاِنْسَانِ) وهر قايچان برآدم گه بايلق وسلامتلك برلەن انعام قيلساق (اَعْرَضَ) الله نى ذكردن يوز دوندرر (وَنَاٰ بِجَانِبِهِ) دخى ايـــڭ باشنى بورور يعنى تكبرلەنور (وَاِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ) وهر قايچان آدمنى ياوزلق (آچلق وآورو) توتسه (كَانَ يَئُوسًا) الله نڭ رحمتندن اميد كيسوچى بولور (قُلْ) ٥ەيت سين اى محمد (كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ) هر بر آدم اوزينڭ اختيار قيلغان يولنده عمل قيلور (فَرَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَنْ) بس سزنڭ ربڭز شول آدمنى بلگوچيره كدر (هُوَ اَهْدَى سَبِيلًا) اول آدم يول يوزندن كونلگوچيره كدر يعنى هر كمنڭ قصدينى بلور (وَيَسْاَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ) واى محمد يهودلر سيندن جانڭ نرسه ايدكدن صورارلار (قُلِ الرُّوحُ مِنْ اَمْرِ رَبِّى) اى محمد جوابده ٥ەيت سين جان ربمنڭ كن ديگان امرى برلەن بولغان نرسه لردندر * بروقتده يهودلر قريشلرگه ٥ەيتديلر محمد عليه السلام دن اصحاب كهف نى هم ذوالقرنين نى هم روحنى صورا كز همه سندن جواب ويرسه ياكه

---

٢) بو اورنده همده قرآن شريفده موندان قالا آلتى اورنداغى شنا ديگان سوزلر، هر برسيده مؤمنلرنڭ كوڭللرنى تكبرلك، حسد كبى خسته لكلردن شفا ديمه كدر... اما تهن آورووينه دارو شفاسى كبى شفا بولا ديمكده، همده آنى اوقوب توكروده تهن خسته لگنه شفا ديمك توگلدر. فاضل بولونماسون، قرآن شريفنى آلاى خورلاو يارامدر. ش. ح.

هیچ برسندن جواب بیرمه‌سه پیغمبر بولماس واگر بعضسندن جواب بیرب بعضسندن جواب بیرمه‌سه پیغمبر بولور دیدیلر * قریشلر رسول الله‌دان بو اوچ نرسه‌نی صورادیلار رسول الله اصحاب کهف برله‌ن ذوالقرنیندن جواب بیردی جاننك امرینی مبهم قیلدی تورراتده هم مبهم ایدی بعضیلر روح‌دن جبرائیل علیه السلام بعضیلر باشقه نرسه‌لر مراد دیگانلر (وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ) وسز علمدن بیرلمش بولمادکز (إِلَّا قَلِيلًا) مگر آزغنه بیرلدکز (وَلَئِنْ شِئْنَا) واگر تله‌سه‌ك بز (لَنَذْهَبَنَّ بِالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ) سیکا وحی قیلغان نرسه‌مزنی بیبه‌ررمز یعنی قرآننی کاغدلردن وکوکره‌کلردن آلورمز (ثُمَّ لَا تَجِدُ لَكَ) مونك صوکنده اوزك اوچون طابمازسن (به) اول قرآننی کاغدلردن وحافظلردن آلغان‌نك صوکنده (عَلَيْنَا) بزنك اوزه‌رمزده (وَكِيلًا) اش تابشرلمش ذاتنی (إِلَّا رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ) لکن قرآننی قالدردق ربکدن رحمت اوچون (إِنَّ فَضْلَهُ) درستلکده الله تعالی‌نك فضلی (كَانَ عَلَيْكَ كَبِيرًا) سینك اوزه‌رکا الوغ بولدی (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد (لَئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ) اگر آدم برله‌ن جن جییلوب اتفاق قیلسه‌لار (عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ) فصاحتده وبلاغتده بو قرآننك مثلنی کیتروگه (لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ) بو قرآننك مثلنی کیتره آلماسلار (وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ) گرچه آدملر برله‌ن جنلرنك بعضسی بولسه‌ده (لِبَعْضٍ) بعضسنه (ظَهِيرًا) یارده‌م بیروجی (وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ) وتحقیق بز تورلی وجه‌لر برله‌ن آدملرگه قات‌قات بیان قیلدق (فِي هَذَا الْقُرْآنِ) بو قرآنده (مِنْ كُلِّ مَثَلٍ) هر بر غریب بولوده مثل کبی بولغان معنادان (فَأَبَى أَكْثَرُ النَّاسِ) بس آدملرنك کوبسی اول مثلدن باش تارتدی (إِلَّا كُفُورًا) مگر انکاردان باش تارتمادی (وَقَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ) دخی مکه اهلی ئه‌یتدیلر بزسیکا ایمان کیترمیمز (حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ) بزنك اوچون ییردن یاروب چغارغانوکا قدر (يَنْبُوعًا) چیشمه‌لرنی (أَوْ تَكُونَ لَكَ) یاکه سینك اوچون بولغانغه قدر (جَنَّةٌ مِنْ نَخِيلٍ وَعِنَبٍ) خرمادان ویوزمدن بولغان باقچه‌لار (فَتُفَجِّرَ الْأَنْهَارَ خِلَالَهَا) بس اول باقچه‌لارنك اورطاسندان آغزرسن یلغه‌لارنی (تَفْجِيرًا) آغزماق برله‌ن (أَوْ تُسْقِطَ السَّمَاءَ) یاکه کوکدن توشکانگه قدر (كَمَا زَعَمْتَ) نیته که سین اوزك شولای گمان قیلدك (عَلَيْنَا) بزنك اوزه‌رمزگه (كِسَفًا) کیسه‌کلر (أَوْ تَأْتِيَ بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَبِيلًا) یاکه اوزکنك دعوی قیلغان نرسه‌کنك درستلکنه الله‌نی دخی فرشته‌لرنی کفیل ایتب کیترگانگه قدر (أَوْ يَكُونَ لَكَ بَيْتٌ مِنْ زُخْرُفٍ) یاکه سیکا آلتوندان ئوی بولغانغه قدر (أَوْ تَرْقَى فِي السَّمَاءِ) یاکه کوك که آشقانکا قدر (وَلَنْ نُؤْمِنَ لِرُقِيِّكَ) دخی سینك کوك که آشووك اوچون گنه ایمان کیترمیمز (حَتَّى تُنَزِّلَ عَلَيْنَا كِتَابًا) بزنك اوزه‌رمزگه کوکدن کتاب ایندرگانکا قدر (نَقْرَؤُهُ) اوقورمز بز اول کتابنی اول کتاب اچنده سینك راست پیغمبر ایدکك یازلغان بولسون (قُلْ سُبْحَانَ رَبِّي) ای محمد ئه‌یت سین ربمنی کامل پاکلاو برله‌ن پاکلیمن (هَلْ كُنْتُ) بولمادم مین (إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا) مگر باشقه آدملر کبی آدم بولدم هم باشقه پیغمبرلر کبی بولدم یعنی بو اشلر آدم قولندان کیله‌چك اشلر توگل (وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا) آدملرنی ایمان کیترودن طیمادی (إِذْ جَاءَهُمُ الْهُدَى) آدملرگه حق‌لق‌غه کوندروچی قرآن کیلگان وقتده (إِلَّا أَنْ قَالُوا) مگر آدملرنك

ئه يتووى طيدى (أَبَعَثَ اللّٰهُ بَشَرًا رَسُولًا) ايا الله تعالى آدم بولغان پيغمبر بيبه ردىمى يعنى محمد عليه السلامگه
ايمان كيتيرودن كافرلرنى هيچ نرسه طيمادى وهيچ شبهه لرى قالمادى مگر الله نك آدمدن پيغمبر
بيبه رونى انكار ايتولرى طيدى (قُلْ) اى محمد كافرلرنك بوشبهه لرينى بيبه روده ئه يت (لَوْ كَانَ
فِى الْأَرْضِ مَلٰٓئِكَةٌ) اگر بيرده فرشته لر بولسه ايدى (يَمْشُونَ مُطْمَئِنِّينَ) اول فرشته لر آدم بالالارى كبى
بيرده تورغانلارى حالده بولسه لار ايدى (لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم) اول فرشته لرا وزه رينه ايندر ر ايدك (مِنَ السَّمَاءِ)
كوكدن (مَلَكًا رَسُولًا) پيغمبر بولغان فرشته نى اما بيرده آدملر بولدقلدن آدمدن بولغان پيغمبرلر بيبه ردك
چونكه البته الفت تناسب جنسده شلر آراسنده بولا (قُلْ كَفٰى بِاللّٰهِ) اى محمد ئه يت سين كافرلرگه الله بيته ر
(شَهِيدًا بَيْنِى وَبَيْنَكُمْ) مينم برله ن سزنك آراكزده شاهد بولو يوزلدن يعنى بيغمبر بولوما شاهد بولو
يوزلدن الله كفايه قيلا (إِنَّهُ) درستلكده اول الله (كَانَ) بولدى (بِعِبَادِهِ) اوزى نك بنده لرى نك
حاللرينى (خَبِيرًا بَصِيرًا) بلوچى وكوروچى (وَمَنْ يَهْدِ اللّٰهُ) وكمدر اول كشينى الله حق يولغه كوندرسه
(فَهُوَ الْمُهْتَدِ) بس اول كشى حق يولغه كونلمش در (وَمَنْ يُضْلِلْ) وكمدر الله تعالى اول كشيى حق يولدان
آزدرسه (فَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ) بس الله تعالى حق يولدن آزدرغان آدملر اوچون طابماسسون (أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ)
الله دان باشقه ياردمچيلر نى (وَنَحْشُرُهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ عَلٰى وُجُوهِهِمْ) دخى اول حق يولدن آداشقان آدملر نى
قيامت كونىده يوزلرى اوزه رنده (يوزتوبه ن) قوبارمز * رسول الله دان نيچك يوزلرى اوزه رنده يورورلر
ديب صورالدقده « آياقلارى اوزه رنده يورتورگه كوچى يتكان الله نك يوزلرى اوزه رنده يورتورگه ده
كوچى يتمه ر» ديدى (عُمْيًا وَبُكْمًا وَصُمًّا) صوقرلار هم تلسزلار وچوقراقلار بولغان لارى حالده قوبارمز
(مَأْوٰاهُمْ جَهَنَّمُ) بوآدملرنك باراچاق اورن لارى جهنم در (كُلَّمَا خَبَتْ) قاچوغنه زمان اول جهنم نك
يالقونى باصلسه (زِدْنَاهُمْ سَعِيرًا) آلارغه جهنم نك قروونى آرتدررمز يعنى جهنم اوطى نك تيريلرينى
وايت لرينى ياندروب بتروونى سبيلى يالقونى باصاسه تيريلر وته نلرينى آلماشدروب ياكادن جهنم نك
يالقوننى قوتلرمز (ذٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ) بوره وشچه ياندرو آلارنك جزاسيدر (بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا) بونك سببلى در
اول جزا درستلكده اول آدملر كافر بولدبلار انكار ايتديلار (بِآيَاتِنَا) بزنك آيتلرمزنى (وَقَالُوا)
دخى ئه يتديلر (أَئِذَا كُنَّا عِظَامًا وَرُفَاتًا) ايا هرقاچان بزچرگان سوييه كلروتارالغان توفراق لار بولساق
(أَئِنَّا لَمَبْعُوثُونَ) ايا بز قوبارلمش بولورمزمى (خَلْقًا جَدِيدًا) ياكى خلق بولوب ديويعنى بوعذاب
آلارغه شول سوزلرنى ئه يتولرى اوچون (أَوَلَمْ يَرَوْا) بامه ديلرمى بوبعثنى انكار ايتوچيلر (أَنَّ اللّٰهَ الَّذِى)
درستلكده شوندى الله كه (خَلَقَ السَّمٰوٰاتِ وَالْأَرْضَ) كوكلرنى وبيرلرنى ياراتدى (قَادِرٌ عَلٰى أَنْ يَخْلُقَ
مِثْلَهُمْ) الوغ بولغان كوكلرنى وبيرلرنى ياراطقان الله نك اوزلرى نك مثلنى ياراطوغه كوچى يتكوچى
ايدكنى بلمه ديلرمى البته بنده لرنى ياراطو كوكلرنى وبيرلرنى ياراطودن آغر توگل هم قيامت كون
قاينادن ياراطوده دنياده باشلاب ياراطودن آغر توگل (وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلًا) دخى الله تعالى اوزلرى اوچون
تولم ياكه قيامت مدتنى قيلدى (لَا رَيْبَ فِيهِ) اول مدتده شك يوقدر (فَأَبَى الظّٰالِمُونَ) بس كفر

سببلی اوزلرینه ظلم قیلوچیلار حقنی قبول ایتودن باش تارتدی (الّا کُفُورًا) مگر حقنی
انکاردن باش تارتمادیلار (قُلْ) ئه‌یت سین ای محمد (علیه السلام) (لَوْ اَنْتُمْ تَمْلِکُونَ) اگر سزکافرلر
ملك له‌نسه‌کز ایدی (خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّی) ربمنك رحمتینك خزینه‌لرینی (اِذًا لَاَمْسَکْتُمْ) شول وقتده
هم سز ساراناق قیلور ایدکز (خَشْیَةَ الْاِنْفَاقِ) انفاق سببلی اول خزینه‌لرنك بتووندن قورقوب
(وَکَانَ الْاِنْسَانُ قَتُورًا) دخی آدم ساراناق قیلوچی بولدی (وَلَقَدْ آتَیْنَا مُوسٰی) وتحقیق بز موسی‌غه
بیردك (تِسْعَ آیَاتٍ بَیِّنَاتٍ) ظاهر بولغان طوقز تورلی معجزه‌لرنی ١ عصا (طایاق) ٢ یدبیضا
(قوباش کبی آق قول) ٣ جراد (چیکرتکه) ٤ قمل (ییر بتلری) ٥ ضفادع (باقالار) ٦ دم (قان)
٧ انفجار الماء من الحجر (طاشدن صو چغو) ٨ (انفلاق البحر) (دیکگزنك بارلووی ٩ نَتْقُ الطُّور
علی بنی اسرائیل (بنو اسرائیل اوزرینه طور طاغینك سلکنووی) یاکه طوقز آیتدن مراد بتون ملتلر
اوچون عام بولغان طوقز تورلی حکم عبادتده ١ الله‌غه هیچ نرسه‌نی شریك قیلماو ٢ هیچ اورلاماو
٣ اصلا زنا قیلماو ٤ حقسز کشی ئولترمه‌و ٥ سحر قیلوب کشی‌گه ضرر قیلماو ٦ رباء آشاماو ٧ بر آدمنی
ئولترتر اوچون سلطانغه چاقماو ٨ عفیف وعفیفه‌لرنی زنا برله‌ن سوکمه‌و ٩ وصوغشدن قاچماو نیته‌که
رسول الله‌دان بریهودی صوراغاج شول ره‌وشچه بیان ایتکان هم سؤال‌دن آرتدروب شنبه کون گناه قیلماوغه
لازم بولکز دیگان یهودی تحسین ایتب رسول الله‌نك قولونی وآیاغنی اوبدی دیگانلر (فَاسْئَلْ بَنِی
اِسْرَائِیلَ) بس ای محمد اسرائیل بالالارندان دینلری‌نك حالندن صورا (اِذْ جَاءَهُمْ) اسرائیل بالالاری سیکا
کیلگان وقتده (فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ) بس موسی علیه السلامغه فرعون ئه‌یتدی (اِنِّی لَاَظُنُّكَ یَا مُوسٰی مَسْحُورًا)
درستلکده ای موسی سینی سحر زحمتی قاغلغان بر آدم دیو بله‌من (قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ) حضرت موسی
ئه‌یتدی ای فرعون تحقیق سین بلدك (مَا اَنْزَلَ هٰؤُلَاءِ) بو علامتلرنی هیچ کم ایندرمه‌دی (اِلَّا رَبُّ
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ) مگر کوکلرنك هم ییرلرنك ربسی بولغان الله تعالی ایندردی (بَصَائِرَ) ظاهرلار
بولغان حالده مینم راست ایدکمنی بوعلامتلر سیکا کورسه‌تور (بلدرر) لکن سین دشمانلق وقارشیلق
قیلاسن (وَاِنِّی لَاَظُنُّكَ) دخی درستلکده مین سینی ظن قیلام (یَا فِرْعَوْنُ) ای فرعون (مَثْبُورًا)
ایزگولکدن کیسلمش ویاوزلغی طبیعی بولمش آدم دیو (فَاَرَادَ اَنْ یَسْتَفِزَّهُمْ مِنَ الْاَرْضِ) بس
فرعون موسی‌نی هم بنو اسرائیل‌نی مصر ییرندن چغارونی تله‌دی (فَاَغْرَقْنَاهُ وَمَنْ مَعَهُ جَمِیعًا) بس بز
فرعون‌نی هم فرعون برله‌ن برگه بولغان آدملرنی (قبطی‌لارنی) همه‌سنی صوغه باطردق وهلاك ایتدك
(وَقُلْنَا مِنْ بَعْدِهِ لِبَنِی اِسْرَائِیلَ) دخی فرعونلرنی صوغه باطرغان صوکندان اسرائیل بالالارینه ئه‌یتدك (اُسْکُنُوا
الْاَرْضَ) مصر ییرنده تورکز دیو (فَاِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ) بس هر قایچان آخرت (قیامت)نك وعده‌سی ییتسه
(جِئْنَا بِکُمْ لَفِیفًا) سزنی تورلی قاطناشقان جماعتلر ایتب حضورمزغه کیتررمز یعنی سزنی فرعونلر برله‌ن
قاطناشقانکز حالده حضورمزگه کیتررمزده صوکره سزنك ایزگولرکزنی یاوزلارکزدن آیوررمز
وآرالارکزده حقلق برله‌ن حکم قیلورمز (وَبِالْحَقِّ اَنْزَلْنَاهُ) دخی بز قرآننی حقلق برله‌ن ایندردك (وَبِالْحَقِّ

نَزَلَ) هم قرآن حقاق برلهن ایندی (وَمَآ اَرْسَلْنٰكَ) دخی ای محمد بزسیلی یبه رمه دك (اِلَّا مُبَشِّرًا وَّنَذِيرًا) مگر بوی صونغان آدم که اوجماخ برلهن سویونچ بیروچی ایتب بوی صونماغان آدملی تموغ برلهن قورقتوچی ایتب یبه ردك (وَقُرْاٰنًا فَرَقْنٰهُ) دخی قرآنلی آیروب آیروب ایلدردك (لِتَقْرَاَهٗ عَلَى النَّاسِ) قرآننی آدملر اوزدرینه سیناك اوقوك اوچون (عَلٰى مُكْثٍ) مهلت وآقرناق اوزرینه (وَنَزَّلْنٰهُ تَنْزِيلًا) دخی قرآننی کیره ك قدرنچه ایندرمه ك برلهن ایلدردك (قُلْ) ئه یت سین ای محمد علیه السلام (آمِنُوا بِهٖٓ) کیره ك قرآنغه ایمان کیتر گز (اَوْ لَا تُؤْمِنُوا) یاکه قرآنغه ایمان کیتر مه گز هر ایکسی برابر چونکه سزنك ایمان کیتروگز قرآنغه کمالنی آرتدرمی ایمان دان طییاوگز قرآنغه کیمچیلك کیتر می (اِنَّ الَّذِيْنَ) درستلکده شوندی آدملر (اُوْتُوا الْعِلْمَ) اول آدملر که علم بیرلدی (مِنْ قَبْلِهٖٓ) قرآن ایلدن بورون یعنی اهل کتابلك کتابلارنی اوقوب عالم بولغانلاری (اِذَا يُتْلٰى عَلَيْهِمْ) هر قاچان آلار اوزه رینه قرآننی اوقولسه (يَخِرُّوْنَ لِلْاَذْقَانِ سُجَّدًا) ایبه ك لری (یوزلری) اوزه رینه سجده قیلغانلاری حالده تؤشه رلریعنی سزمکه کافرلری نك قرآنغه ایمان کیتر مه ولرندن نی ضرر سزدن آرتغراق آدملر ایمان کیتر دیلر معناسنده (وَيَقُوْلُوْنَ سُبْحٰنَ رَبِّنَآ) دخی بو اهل کتاب نك عالملری ئه یتورلر ربمزنی وعده سنه خلافلق قیلودان پاکلایمز (اِنْ كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا) درستلکده ربمزنك وعده سی بولدی (لَمَفْعُوْلًا) شکسز قیلنمش بولدی (وَيَخِرُّوْنَ لِلْاَذْقَانِ يَبْكُوْنَ) دخی اهل کتاب نك عالملری ایبه کلری (یوزلری) اوزه رینه یغلاغانلاری حالده تؤشه رلر (وَيَزِيْدُهُمْ خُشُوْعًا) دخی اول قرآننی ایشتو آلارغه الله دان قورقونی آرتدرور الله تعالی نمازده قراءتلی آقرن وتچقرب اوقو حقنده ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (قُلِ ادْعُوا اللّٰهَ) ئه یت سین ای محمد علیه السلام کیره ك الله دیراوندگز (اَوِ ادْعُوا الرَّحْمٰنَ) یاکه رحمن دیو اوندگز یعنی کیره ك یاالله دییکز وکیره ك یارحمن دییکز (اَيًّا مَّا تَدْعُوْا) بوایکی اسمنك کیره ك قایوسی برلهن اسمله گز (فَلَهُ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى) بس اول الله اوچوندر کورکام اسملر یعنی الله یاکه رحمن اسمی نك قایوسی برلهن تسمیه قیلساگزده کورکامدر * بوآیتنی ابو جهل ایشتکان نك صوگنده ئه یتدی محمد اوزی یا الله یا رحمن دیو ایکی معبودنی ذکر ایته اوزی بزنی ایکی معبود توتردان طیدی دیدی شوندان صوك بو مذکور آیت ایلدی * رسول الله هر نمازده قراءتنی تچقروب اوقیدر ایدی مشرکلر ایشتکاچ حقارت قیلدیلار شوندان صوك الله تعالی ذکر قیلناچق آیتنی ایندردی (وَلَا تَجْهَرْ بِصَلٰوتِكَ) وای محمد مشرکلر ایشتورلك ایتب نمازگنی (قراءتلی) تچقروب اوقوما یاکه هر نمازنك قراءتنی تچقروب اوقوما (وَلَا تُخَافِتْ بِهَا) دخی نمازگنك قراءتنی آرطگداغی کشی ایشتمه سلك ایتب آقرنده اوقوما یاکه هر نمازگنك قراءتلی یاشرنده اوقوما (وَابْتَغِ بَيْنَ ذٰلِكَ سَبِيْلًا) قراءتنی آرتق تچقرب اوقو برلهن آرتق یاشرن اوقو آراسنده اورطاچه برلغان یوللی ایسته یاکه هر نمازگنك قراءتنی تچقرب اوقو برلهن وهر نمازگنك قراءتلی یاشرن اوقو آراسنده اورطاچه بولغان یوللی ایسته یعنی بعض نمازگنی تچقروب اوقو مثلا ایرته وآخشام هم بسیع نمازلارگنی وبعض نمازگنی آقرن اوقو مثلا اویله وایکیندی

نمازلارگنی

ـازلارکنی (وَقُلِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِی) دخی ئەیت سین ای محمد هر مافقاو شونـدی الله‌غه بولسون (لَمْ یَتَّخِذْ وَلَدًا) اول الله‌تعالی بهودلرنصارالار هم‌بلوبلغ زعم قیلغانچه‌بالاتوتمادی (وَلَمْ یَکُنْ لَهُ شَرِیکٌ فِی الْمُلْکِ) مشرکلر زعم قیلغانچه الله تعالی‌گه ملـکنده شریك بولمادی (وَلَمْ یَکُنْ لَهُ وَلِیٌّ مِنَ الذُّلِّ) دخی اول الله اوچون خورلغنی بیبه‌روده یارده‌مچی بولغان ذات بولمادی یعنی الله‌تعالی‌ده ذلت بولمادی شونك اوچون ذلتنی بیبه‌ره تورغان یارده‌مچیگه محتاج بولمادی (وَکَبِّرْهُ تَکْبِیرًا) وای محمد اول الله‌تعالی‌نی کامل الوغلاو برله‌ن الوغلا سین یعنی هربرکمالت صفتلری برله متصف هربرنقص صفتلرندن پاك هرنرسه‌گه کوچی بیتکوچی هرنرسه‌نی «بار بول!» دیو ایله بارقیلوغه قدرتی کامل بولغان الله‌تعالی‌نی شوندی قدرتلری ایله فکرلەب آنك مخلوقلری توغریسنده فکرده بولغل!

١٣٢٥ نچی هجریه ٢ نچی محرم ، میلادی ١٩٠٧ نچی فیڤرال برنـده پنجشنبه « قرآن شریف تفسیرلندن ١ نچی نصفی - جزء اوّلی تمام بولدی » ، حق تعالی شول کونده شروع ایدلمش ایکاچی یارطسنی تمام ایقوتیده میسر قیلغای ابـدی آمین !

مفسری : اوفا غوبیرناسی ، میلزه‌له اویازی ، ایسکی کاشیر ژولوستی ، یاخشیبای قریه‌سنده امام ومدرس شیخ‌الاسلام بن اسدالله الحمیدی (ابو عبدالاحد) التکوی .

مصححلر : فیض‌العیان بکری ، عبدالقدوس فخری .

٣ نجى بيتدن ٩ نجيغه قدر قرآنده بولغان احكام آيتلرينك صانى بيان ايدلمش.

پاره‌لر	سوره‌لر	سوره اسملرى	بيتلر
	١ نجى	فاتحه	١٠
	٢ نجى	بقره	١١
٢ نجى			٥٢
٣ نجى			٩٨
	٣ نجى	آل عمران	١١٢
٤ نجى			١٣١
	٤ نجى	نساء	١٥٧
٥ نجى			١٦٧
٦ نجى			٢٠٤
	٥ نجى	مائده	٢١١
٧ نجى			٢٣٦
	٦ نجى	انعام	٢٤٩
٨ نجى			٢٧٠
	٧ نجى	اعراف	٢٨٧
٩ نجى			٣٠١
	٨ نجى	انفال	٣٢٥
١٠ نجى			٣٣٤
	٩ نجى	توبه	٣٤٣
١١ نجى			٣٦٧
	١٠ نجى	يونس	٣٧٩
	١١ نجى	هود	٣٩٨
١٢ نجى			٣٩٩
	١٢ نجى	يوسف	٤٢٠
١٣ نجى			٤٣٠
	١٣ نجى	رعد	٤٤٤
	١٤ نجى	ابراهيم	٤٥٦
١٤ نجى			٤٦٦
	١٥ نجى	حجر	٤٦٧
	١٦ نجى	نحل	٤٧٥
	١٧ نجى	بنى اسرائيل	١
١٥ نجى			